

Contra Judeos et Sarracenos.

Contra infideles et malos christianos.

De bello demonum contra fidei fortalitium

Fortalitium fidei contra Judeos: Sarracenos: aliosq christiane fidei inimicos.

¶ Venũdãtur a Stephano gueynard: prope sanctũ Anthonium.

Sexta ɔsideratio tractat d̄ bello iudeo℞ p argumēta sumpta ex natura r allegāt ɔ legē xp̄i etiā xxiiij. impossibilia. clxiiij.

¶ Explicit tabula.

¶ Incipit prohemiũ in quo diuine laudes annotãtur ⁊ mittitur querela ante thronũ maiestatis dei ⁊ ponitur intentio scribentis.

Urris fortitudinis a facie inimici. Tu es dñe deus meus: qui facis magna et inscrutabilia et mirabilia quorũ nõ est numerus. Tu extẽdisti celos solus: et gradieris super fluctus maris. Tu ambulas super pennas ventorũ. Tu fecisti arcturũ ⁊ oriõnas ⁊ interiora austri. Tu es celsior celo: profundior inferno: longior terra: et latior mari. Tu es in cuius manu est aĩa oĩs viuẽtis ⁊ spiritus vniuerse carnis. Tu auris verba dijudicas: ⁊ faucis cõmedentis saporem. Tu es qui cognoscis decipientem: ⁊ eum qui decipitur. Tu adducis malos cõsiliarios in stultum finem: ⁊ iudices in stuporẽ. Tu balthẽu regũ dissoluis ⁊ precingis fune renes eorũ. Tu ducis sacerdotes eorũ inglorios ⁊ optimates supplantas. Tu cõmutas labiũ veraciũ ⁊ doctrinam senum aufers. Tu es dñe qui effundis despectionẽ super principes: et eos qui oppressi fuerant releuas. Tu releuas profunda de tenebris: ⁊ producis in lucẽ vmbram mortis. Tu es dñe qui multiplicas gentes ⁊ perdis eas: et subuersas in integrũ restituis. Tu immutas cor principũ populi terre: ⁊ decipis eos vt frustra incedant

peccato. Hec est fides nostra. Hec cõsolatio nostra. Hec vita nostra. Hec spes beatitudinis nostre firmior q̄ celũ τ terra. Sed o altissime deus multi hec confitentur labijs quoꝝ coꝛ lõge est a te. Alij nituntur euertere hanc veritatem et verbis τ factis quoꝝ q̄dã sunt heretici τ puersi christiani. Alij sunt iudei: alij sarraceni. Alij vo dyaboli. De erroꝛe hereticoꝝ nullus ē q̄ inquirat: intrauerũt dñe gregeꝫ tuũ lupi rapaces: qꝛ pauci sunt pastores multi mercẽnarij: τ qꝛ mercẽnarij sunt nõ est eis cura de ouibus tuis pascẽdis: sed tondẽdis. Uidẽt em̃ lupos veniẽtes τ fugiunt. Cadit asin[illegible] q̄ subleuet: perit aĩa τ nõ est qui adiuuet. De perfidis iudeis blasphemãtibus nomen tuũ τ inaudita crudelia latẽter faciẽtibus infidelibus tuis nullus ē vt plurimũ qui recogitet qꝛ munera eoꝝ excecauerũt oclos iudicũ: τ pꝛesidentiũ in clero τ populo: sed τ absona sarracenoꝝ viuentiũ inter nos ex interesse pꝛedictoꝝ iudicũ obliuioni data sunt. Pꝛedicatoꝛes tui licet pauci clamãt: sed a veritate tua auditũ auertunt: et ad fabulas conuertuntur. Impletũ est dñe verbũ tui pꝛedicatoꝛis eximij. Erit em̃ tẽpus cuꝫ sanã doctrinã nõ sustinebũt. Hec velut quãdã querelam dñe ex pte diligẽtiũ te mitto ante thꝛonũ tuũ τ agni imaculati. Succurre ergo dñe gregi tuo quẽ p̄cioso sanguie filij tui emisti. Sãguineos fontes lachꝛymarũ emittit coꝛ meũ: qꝛ neminẽ video cõsolatoꝛẽ gemẽtiũ: τ fere neminẽ ꝫelatoꝛẽ tue fidei catholice spãliter in hac misera hyspania in qua sicut in fine mũdi sita ē: sic in ea cõgregate sunt oẽs feces tuoꝝ inimicoꝝ. Inimicus est hereticus. Inimicus iudeus. Inimicus sarracen⁹. Inimic⁹ dyabolus. Cogitaui ergo dñe deus me⁹ ꝓpter gloꝛiã τ honoꝛẽ tue sc̄tẽ fidei catholice: τ in remissionẽ delictoꝝ meoꝝ hũc librũ scribere quẽ foꝛtaliciũ fidei nomino: meũq3 intellectũ tue maiestati cõmẽdo: et sic cũ splẽdoꝛib⁹ lucis tue illuminare digner̄: vt illa scribã q̄ tue sint placita voluntati ad ꝯsolationẽ fideliũ: τ ꝓ defensiõe tue sc̄tissime fidei. In q̄ q̄cq̄d bñdictũ iueniat̄ tibi tribuatur a quo oẽ bonũ est. Si q̄d vere min⁹ caute dictũ fuerit beniuolũ peto coꝛrectoꝛẽ in oĩb⁹ me submittẽs determiatiõi ecclĩe catholice tue immaculate spõse. Sumẽs in tuo noĩe ꝓ fundamẽto nr̄i inexpugnabilis foꝛtalicij verbuꝫ pꝛeassũptũ. Turris foꝛtitudinis a facie inimici. ps. lx. Et p̄mittit̄ figura pugne i qua foꝛtaliciũ q̄nq3 turriũ cũ eius oꝛnatu τ armatura deseruit pꝛimo libꝛo. Heretici fodiẽtes siue ꝑ inuiũ foꝛtaliciũ ꝑfoꝛãtes deseruiũt sc̄do. Iudei vo signati velati τ cathenis vinculati deseruiũt tertio. Bellũ sarracenoꝛũ. τ xp̄ianoꝝ deseruit quarto. Demones vero ab angelis ꝓstrati deseruiunt quinto libꝛo.

¶ Incipit liber pꝛimus in quo cõtinentur tres considerationes.

T detur ordo in presenti libro quinqȝ erunt partiales libri quasi quinqȝ turres fortalicij fidei inexpugnabiles. ¶Primus erit de vera christi militū armatura: ꝛ de fidei catholice excellētia. Secūdus erit de bello falsorum xpianorum et hereticorum contra eā ꝛ eorū astucia. Tertius erit de bello iudeorū contra eam

et eorũ crudelitatibus et malicia. Quartus erit de bello sarracenorũ contra eãdem ꝛ de eorũ ꝛ sue legis im mũdicia. Quintus erit de bello dyabolorꝫ ꝯtra eãdẽ: ꝛ de ꝑditione dominij eorꝫ ꝛ miseria. ¶ Circa pri mũ librũ tres erũt principales cõsiderationes. Prima erit de armatura oim̃ fideliũ in generali. Secũda de armatura verorũ ꝓdicatorꝫ ĩ spãli. Tertia erit de nobilitate ꝛ excellẽtia fidei catholice ĩ ꝑticulari.

¶ De armatura oĩꝫ fideliũ ĩ gñali

Circa primã ꝯsideratio nẽ q̃ est de armatura fideliũ ĩ gñali hoc est oẽs fideles cuiuscũꝙ status cõprehẽdendo sequamur apl'm ad Eph̃.vlt.c. Qui spũ sancto illustratus docuit qualiter fideles debent armari ĩ spũali bello. Et ponit sex armorũ genera. quorũ quinꝙ sunt ad resistendũ: vnũ ad impugnãdũ scꝫ verbũ dei. Prima armatura est studium continẽtie. Scd̃a est virt⁹ iusticie. Tertia est exẽpla sanctorꝫ. Quarta armatura est scutũ fidei. Quĩta est galea spei. Sexta est gladius verbi dei. ¶ De prima armatura dicit apl'us. state succincti lũbos vestros in veritate: hac muniũtur fideles cõtra hostẽ familiarẽ scꝫ cõtra luxuriã. de qua dr̃ iob. xl. Fortitudo ei⁹ in lũbis eius qm̃ in eis ẽ vis generatiua. Et debẽt fideles vt bene sint muniti hac armatura accingi ꝫona quintuplici. Primo debẽt accingi ꝫona pellicea: q̃ est mortificatio carnis. hac accĩcti sunt iohannes baptista ꝛ helyas. Scd̃o debẽt accingi ꝫona iusticie q̃ est pelliceuꝫ boni operis. de qua dr̃ Esa. xi. Erit iusticia singulũ lũborũ ei⁹. Tertio debẽt accĩgi ꝫona fortitudinis: vt primis motib⁹ viriliter resistãt. de qua dr̃ ꝓuerbiorꝫ vlti. Accinxit fortitudine lumbos suos. Quarto debent accingi ꝫona humilitatis. Hoc est lintheo q̃ dñs accinctus lauit pedes discipulorũ suorũ. Quinto debẽt fideles accingi ꝫona veritatis scꝫ euãgelice ꝓmissiõis. Matth̃. xix. sunt eunuchi q̃ se castrauerũt ꝓpter regnũ celorũ. Qui hac quĩtuplici ꝫona accinctus fuerit erit vere armatus studio ꝯtinẽtie. ¶ De scd̃a armatura q̃ est virt⁹ iusticie. subdit Apl's. c. eodẽ. ꝛ induti lorica iusticie. Hac muniũtur fideles cõtra hostẽ auaricie. de q̃ dr̃ ecclesiastici. iiij. nihil iniqui⁹ q̃ amare pecuniã. Et dr̃ lorica iusticie: qꝛ sicut lorica munit totũ corpus: sic iusticia reddẽdo vnicuiꝙ qđ suuꝫ est vniuersaliter soluit om̃e quod debet: vt nullus possit agere cõtra eã. Jsa. lix. Indut⁹ est iusticie ꝛ lorica. Est enĩ iusticia in corde: in ore: ꝛ in opere. In corde est tripliciter. Pmo per amoreꝫ Matth̃. xxi. diliges ꝓximũ tuuꝫ sicut teipm̃. Scd̃o est iusticia in corde p̃ cõpassionẽ. iob. xxx. cõpatiebat aĩa mea paupi. Est tertio iusticia in corde p̃ iniuriarũ dimissionẽ Matth̃. vi. Si dimiseritis hoib⁹ pctã eorꝫ. dimittet ꝛ vobis pater vester celestis delicta vestra. Est etiã

iusticia in ore tripliciter: Primo p dulcē correctionē. Eccl'.xix. Corripe p(ro)ximū anteq̄ cōminaris. Scd'o est iusticia in ore p cōsiliū. p(ro)uerbiorū.xxvij. vnguēto z varijs odorib⁹ delectat' cor. z bonis amici cōsilijs dulcorat'. Est tertio iusticia in ore p feruētē orōnē. iacobi vlt. orate p inuicē vt saluemini. Est vltimo iusticia in manu.i. in ope etiā tripliciter. Pri°o p donū. p(ro)uerbior(um).xviij. donū hois dilatat viā ei⁹ z ante principes spaciū ei facit. Est aūt donū datio irrepetibilis. Scd'o est iusticia i manu p mutuū. deutero.xxiij. fratri tuo absq(ue) vsura quo indiget cōmodabis vt bn̄dicat tibi dn̄s deus tu⁹ in oi ope tuo. Tertio est iusticia in manu.i. in ope p auxiliū. ad gal'.v. p charitatē spūs seruite inuicē. Predicti nouē grad⁹ iusticie scʒ tres in corde. tres in ore. tres in ope. sunt quasi quidā annulli fortissimi quib⁹ lorica iusticie cōtexitur vt illos habēs merito dicat' armatus lorica iusticie. ¶ De tertia armatura q̄ est sctōr(um) exēpla. Apl'us subiūgit. c. eodē. Et calciati pedes in p(re)paratiōe euāgelij pacis. Dicūtur autē sctōr(um) exēpla calciamenta q(ui)a hijs muniunt' fideles ɔtra affectū terrenor(um). Quattuor autē facit calciamētū. Pri°o valet ad defensionē. s. frigoris spinarū z luti. Sic z bonū exēplū defendit ɔtra frig⁹ infidelitatꝫ. cōtra spinas cupiditatꝫ z ɔtra lutū libidinis. Vn̄ dn̄s dicit luce.x. Ecce dedi vobis ptātē calcādi supra serpētes z scorpiōes z supra oēm virtutē inimici: z nihil vobis nocebunt. Et ps. ait. ps. lxxxx. Sup aspidē z basiliscū ābulabis z cōculcabis leonē z draconē. Scd'o calciamentū velat a puluere. sic et sctōr(um) exēpla velāt a puluere vane glorie siue laudis hūane. vn̄ hieremie.ij. p(ro)hibe pedē tuū a nuditate. Tertio valet calciamētū ad calefactionē. Sic sctōr(um) exēpla calefaciūt affectū nostrū erga deū z p(ro)ximū diligēdū. Vn̄ et q̄ edūt agnum paschalē iubent' esse calciati. exo. xij. Quarto valet calciamētū ad ornatū. Sic z sctōr(um) exēpla ornāt nos decore v(ir)tutū. vn̄ cāti.v. Quā pulchri sunt gressus tui in calciamētꝫ filia pricipis. iudith vlt'. Sādalia filij⁹ rapuerūt oculos ei⁹.i. excecauerūt oculos holofernis p quē itelligit' dyabolus. inde est q(uod) sandalia pōtificis auro z gēmis z diuersis colorib⁹ adornant'. Pro meōria p(re)dictarū p(ro)prietatū calciamēti est versus iste. Defendit velat calefacit calci⁹ ornat. ¶ De armatura q̄ est scutū fidei. ait Apl's. c. eodē. In oibus sumētes scutū fidei. scutū ē fides icarnatiōis. Est eni scutū triāgulū: lʒ sup vnū ita z xp̄s est vna p(er)sona: triplicē tn̄ hʒ substātiā. s. deitatē carnē z aiam. Itē in scuto coreū desup extēdit' in ligno z pingitur extra. ita z caro xp̄i extēsa fuit in ligno crucꝫ. hiere.xi. Venite mittam⁹ lignū in panē ei⁹. Pictura est effusio sanguinis p diuersas ptes corpis. Isa.lxiij. Quare rubrū ē indumētū tuū. Hoc scutū dʒ geri a sinistris: q(ui)a ibi est cor hois. p(ro)uerbiorū.iiij. Oi custodia s(er)ua cor tuū zc.

trenoꝝ.iiij. Dabis eis scutū cordis laborē tuū. Hoc scuto muniūtur fideles ꝯtra tela dyaboli. Vñ scribitur ab ap̄lo. In quo possitis oīa tela neq̄ssimi ignea extinguere neq̄ est caro: nequioꝛ est mūdus: sed nequissim⁹ dyabolus. Dicūtur aūt tentamēta dyaboli tela ꝑpter subtilitatē. gen̄.iij. Serpēs erat callidioꝛ cūctis aiantibus terre. Dicūtur ignea succēsione. vñ iob.xli. halitus ei⁹ pꝛunas ardere facit. Pꝛune sunt carnalia desideria q̄ dyabolus toto conamīe in nr̄is mētibus intēdit accēdere. ysa.liiij. Ecce ego creaui fabꝛū flantē in igne pꝛunas. Huīs igit̄ opponēda est fides q̄ acuto visu inuisibilia cōpꝛehēdit ꝛ subtilitates tētationū ꝑspicit. vñ.ij.coꝛith.ij. Non eīn ignoramus cogitatiōes ei⁹. Est etiā pꝛuna gratia. vñ ꝛ dicit̄ ros matutinus: ꝛ ideo feruoꝛē tentationis extinguit. vñ.ccc.l.xlij. Ros obuiās ab ardoꝛe veniēti humilē efficiat eū. ¶ De quinta armatura que est galea spei addit ap̄ls in ca.eodē. Et galeā salutis assumite. Hac armatura muniūtur fideles ꝯtra vana huius mundi. Qui eīn sperat eterna de facili cōtemnit tempoꝛalia. vñ ysa.iiij. Qui sperāt in dn̄o mutabūt foꝛtitudinē vt sint foꝛtes in spiritualibus: assument pēnas vt aquile vt per spem ꝛ desideriū volent ad celestia. Galea caput ꝓtegit q꞉ spes eternoꝝ ab aduersitatū ictibus mentē illesam custodit. Est autē triplex spes. Pꝛima dicitur spes venie de qua dicitur

ezech.xviij. quacūq̄ hoꝛa peccatoꝛ ingemuerit vita viuet ꝛ nō moꝛietur. hec defendit ab ictu desperatiōis. Scd̄a dicit̄ spes gratie.i. petri.i. sperate in eā que offertur vobis gratiā in reuelationē iesu xp̄i. hec defēdit a toꝛpoꝛe pusillanimitatis. Tertia dicit̄ spes gl'ie: ꝛ e qua ad Ro.v. Gloꝛiamur i spe gloꝛie filioꝛum dei: hec defendit a pōdere obstinatiōis. Ecōtra spes ꝛ desideriū reꝓboꝝ versat̄ circa quattuoꝛ. de quib⁹ sapie.v. Spes impij tanq̄ lanugo est.s. flos carduí qui a vēto tollit̄: hec est carnalis voluptas q̄ modica egritudīe vel molestia tollit̄ ꝛ tabescit. Sequit̄ scd̄o ꝛ tanq̄ spuma gracilis que a ꝓcella dispergit̄: hec est fauoꝛ vel gl'ia tēpoꝛalis q̄ breuis eē pꝛobat̄. Subiungit̄ tertio: ꝛ tanq̄ fumus q̄ a vēto diffusus est: hoc ē ambitio dignitatis q̄ in ipso assensu deficit. Concludit quarto tanq̄ memoꝛia hospitis vni⁹ dici pꝛeter eūtis. hec est ꝓsperitas tēpoꝛalis. De quinta armatura q̄ est gladius verbi dei. concludit ap̄ls. Et gladiū spūs qd̄ est v̄bū dei. ad hebꝛe. iiij. Uiuus est sermo dei ꝛ efficax ꝛ penetrabilioꝛ oīni gladio ancipiti. Uiuus aūt ē in ꝑceptis ꝛ pꝛohibitiōibus: q꞉ ꝑ hec viuificat. ioh. vi. Uerba q̄ locutus sū vobis spiritus ꝛ vita sunt. id est spiritualis vita. ꝛ psalmista. Eloquium tuum viuificauit me. Efficax est in pꝛomissionibus ꝛ comminationibus: q꞉ oīa cōplebuntur tēpoꝛe suo. Matth.v. Iota vnum aut vnus

apex non preteribit a lege donec omnia fiāt. Penetrabilior est omni gladio in iudiciis τ dānationibus qr perdit corp9 et aiam in gehēnā apoca.i. De ore eius exibat gladius ex vtraqꝫ pte acutus: hec armatura est ad percutiendū ꝑcutit enī carnē: qr docet illi9 mortificationē Uñ cāti.iij. vniuscuiusqꝫ ensis super femur suū ꝓpter timores nocturnos. Scdo ꝑcutit mūdū qr docet illius conteptū. vñ Matth.x. dñs dicit. nō veni pacē mittere: sꝫ gladiū. Percutit tertio dyabolū: qr detegit astutias ei9. Uñ iob.xl. Cōscidēt illū amici diuidēt illum negociatores. Dicit autē gladius spūs qr spūsſctūs dat ipm. Mat. x. Nō enī vos estis q̇ loquimini: sꝫ spūs pris vestri qui loquit in vobis. Itē dicit gladius spūs: quia spūs ducit ipsum. Uñ grego. Nisi intus sit spūs qui doceat lingua doctoris iuanū laborat. ps. Dabit voci sue vocem virtutis. Et quia veri pdicatores in bello spirituali singularissimū bellū gerūt τ nimiū vtile i ecclesia dei: ideo habita armatura fideliū in generali: de predicatorū armatura in sequēti cōsideratione singulariter est dicēdū.

¶ De armatura verorū predicatorum in speciali.

Circa scdam cōsiderationē hui9 primi libri qr vera armatura militū xpi ad extirpādū predictos errores τ ad crimina increpāda consistit in predicatione verbi dei qd est quasi ignis ardēs τ quasi malleus conterēs petras. Iere.xxiij. ideo vt pdicatores euāgelici pdictū bellū securi possint intrare cū spe victorie obtinende quattuor debēt diligēter attēdere in quibus cōsistit eorū armatura. Primū quid ē predicatio. Scdm qualis debet esse pdicatio. Tertiū cui prodest pdicatio. Quartū qualis debet esse pdicator. ¶ Ad primū rndet Alanus ꝙ pdicatio est manifesta τ publica morū instructio τ fidei τ hoim informationi deseruiēs ex rōnū semita τ auctoritatū fonte ꝓcedens. Manifesta debet esse pdicatio qr i manifesto ꝓponēda est. Uñ xps ait Matth. x. q̄ dico vobis in aure predicate sup tecta. Si enī occulta esset pdicatio suspiciosa eēt sicut latius declarabit i tertia ꝯsideratiōe hui9 primi libri. immo talis pdicatio videret redolere heretica dogmata. In cōciliabulis enī suis latenter predicant heretici vt facilius illos decipiāt. Publica debet esse qr nō vni sed pluribus ꝓponēda Si enī tm̄ vni ꝓponeret non esset pdicatio sed doctrina. Hec est enī differētia inter pdicationē τ doctrinā: qr pdicatio ē illa īstructio q̄ pluribus fit: τ in manifesto τ ad moꝝ instructionē. Doctrina vero q̄ pluribus vel vni fit ad sciētie eruditionē. Per hoc ꝙ sequit instructio moꝝ τ fidei insinuant due ptes theologie. vna rōnalis q̄ diuinorū sciētiā ꝓsequit. alia moralis

que moꝝ informationē pollicetur Predicatio enī nūc de diuinis instruit. quod significatur per angelos ascēdētes. nūc de humanis qḋ significat p descēdētes in scala iacob. Gen. xxviii. Angeli enī ascendētes et descēdētes sūt pdicatores qui tūc ascēdūt dū celestia pdicāt. descēdunt quādo per moralia se inferioribus cōformant. Per hoc qḋ sequit hoim informationi deseruiens significatur causa finalis, siue vtilitas pdicationis. Et quia ratiōibus subnixa debet esse predicatio et auctoritatibus roborata cōsequenter annectitur hec rationū semita et auctoritatum fonte pcedēs.

¶ Qualis debet esse predicatio.

Circa scdm huius secūde cōsiderationis. s. qualis debet esse predicatio. Rūdet q vera euangelica predicatio debet qualificari tribus cōditiōibus negatiuis et totidē affirmatiuis. Procedēdo primo de negatiuis dico q predicatio euāgelica nō debet in se habere aliqua scurrilia vel puerilia vel rismoꝝ melodias et metroꝝ cōsonātias que potius sūt ad aures demulcendas q ad aios informandos. et ideo oīarie contēnēda. De tali predicatione dicit a propheta. Caupones vestri miscēt aquam vino: in illa predicatiōe est aqua vino in qua puerilia et scurrilia verba et animos quodāmodo effeminātia ponūtur. Secūdo predicatio non debet splendere fabulis vboꝝ pupuramētis coloꝝ nec minus exanguibus verbis debet esse desecta. sed mediū tenuere beati. quia si nimiis esset coloribus picturata videret nimio studio eē excogitata et potius elaborata ad honorē hominū q ad vtilitatem pximoꝝ. et ita minus moueret aios auditoꝝ qui sic pdicant phariseis cōpantur q ampliabāt fimbrias et dilatabāt filateria sua. Mt. xxiii. Talis enī pdicatio supsticiosa pōt dici non cōtēnenda sed sustinēda. Unde aplus ait ad philippen. primo. Quacūqꝫ occasione xps predicatur i hoc gaudeo sed et gaudebo. Tertio nō debēt in predicatione euāgelica iterseri falsa ad maiorē xpiane religiōis laudē. quia nō minus irascit xps de falsa laude q de negata veritate. Talis aūt predicatio hereticoꝝ solet esse q vera pponūt et cōsequēter falsa cōcludūt. de quibus dicit Trenoꝝ. iiii. Lamee denudauerunt māmas lactauerūt catulos suos. lamee virgineas hnt facies sed pedes equinos. pedes eqne vngulas nō fundūt sed firmiter se terre infigūt. Per lameas intelligunt heretici q ppōnunt facie virginis sed concludūt aculeū scorpionis. Primo enī ponūt vera cōsequenter assumūt falsa. pedes vero habēt equinos quia effectus mētis in dei dilectione et pximi non diuidūt sed omnes affectus terrenis delectatiōibus ifigūt talis pdicatio oino abiciēda est et oino est pniciosa. ¶ Secūdo qualificat predicatio euāgelica tribus aliis cōditiōibus affirmatiuis. Prīā

est vt initiū sit ab auctoritate theologie tanq̄ a sui ꝓprio fundamēto marie ab euāgeliis psalmis pauli ep̄l'is libris salomonis. quia ī istis resultat moralis instructio. si sp̄al'r ergo fundamētū p̄dicatiōis q̄s poneret dicta phoꝝ vel ꝑcardica ꝓuerbia que ī vsu cōi habentur potiꝰ talis predicatio eēt ridiculosa q̄ euāgelica. nec debet predicator petere themā cū pulpitū ascendit a populo sicut vidi de quodā cum talis modus magis videaꝛ preten dere ostētationē quā edificationez licz credere illū ex simplicitate facere. et deinde sūpto themate si fuerit necesse d̄ libris sacre pagine sumēde sunt auctoritates ad ꝓpositū vtiles et pōt inserere dicta gētilium vera sicut et paulus in ep̄l'is suis aliq̄n phoꝝ auctoritates interserit. quia tunc accipiantur ab eis tanq̄ ab iniustis possessoribus et debet cauere q̄ fundamētū sue predicationis non sit ꝓpositio nimis obscura vel difficilis ꝓposita ne auditores eaz fastidiāt et ita minꝰ attēte audiaꝛ. Secūda cōditio affirmatiua est q̄ habeat ī sentētiis pōdus vt virtute sentētiarū aīos auditoꝝ emolliat ad lacrimas moueat. excitet mētē. pariat cōtritionē cōpluat doctrinis: ītonet minis blādiaꝛ ꝓmissis. et ita tota tendat vtilitatē ꝓximoꝝ. Et sūt p̄dicationis tres sp̄ēs. vna q̄ ē verbo. de q̄ mar. vlt. p̄dicate euāgeliū oī creature. alia scripto. vn̄ ap̄l'us dicit se p̄dicasse corītheis q̄n eis ep̄l'as scribit. alia ē in facto. vn̄ dicit grē. oīs christi actio nostra est instructio: sed illa est perfectissima vbi ad minꝰ occurrūt duo. s. doctrina ⁊ opus. Exēplo xp̄i q̄ cepit facere ⁊ docere. Act. i. Hec eni cōmuniter faciūt pondus predicatiōis: quia cuius vita despicitur restat vt eiꝰ predicatio contemnatur. ¶ Item confirmat predicationem operuz perfectibilitas: et exēploꝛum virtuositas: quia qui fecerit ⁊ docuerit hic magnus vocabiꝛ in regno celoꝛum. Matth. v. Hec est eni lex predicatoꝛū vt impleant qd̄ docēt cū turpe sit doctoꝛi si culpa redarguit ip̄m: vt catho ait. Tertia cōditio p̄dicatiōis affirmatiua est q̄ sit breuis. vnde ad corinth. xiiii. dicit ap̄l's. In ecclesia volo quinq̄ v̄ba magꝰ loqui. i. pauca sensu meo. i. vt intelliga ⁊ ab aliis intelligar: ⁊ sic eos instruam q̄ decē milia v̄boꝛuz in lingua. i. q̄ maximā verboꝛū copiā sine huiusmodi itellectu. Sciēdum autem q̄ ap̄l'us specialiter se dicit hic velle loqui quinq̄ verba quia p̄dicatores ecclesie debēt annūciare quinq̄. s. credēda: agēda: vitāda: timēda: ⁊ sperāda: qꝛ p̄dicatio dꝫ eē de his q̄ ꝑtinēt ad fidē. et sic habeꝛ primū: ⁊ de his que ꝑtinēt ad mores: ⁊ sic habēꝛ alia quattuoꝛ. s. v̄tutes ⁊ vitia pena ⁊ gl'ia. Et qꝛ ista debēt predicari cū breuitate sermonis. Ideo dicit apostolus quinq̄ verba. i. pauca. Similē doctrinā tradit predicatoribus pater nr̄ seraphicꝰ frāciscus dicēs ī regula. Moneo q̄ ⁊ exhoꝛtoꝛ fratres meos vt in predicatio-

debre

ne quas faciunt sint examinata et casta eorū eloquia ad vtilitatez et edificationē populi: annūciando eis vitia ꝛ virtutes penā ꝛ gloriā cum breuitate sermonis q2 verbū abbreuiatū fecit dn̄s super terrā. exemplū huius ponitur in libro de vita ꝛ moribꝰ aplorū vbi dicit ꝙ sermotionatus est quidaz corā alexandro ꝛ longū egit sermonē ꝛ tedio affectus. Alexāder dixit. nō est laudabilis p̄dicatio q̄ iuxta predicātis vires asserit. sed iuxta possibilitatem audiētium commendabilis potius reputatur hoc ibi. Ex quibus omnibus clare patet qualis debet esse predicatio euangelica.

¶ ꝙ etiā nolentibꝰ audire prodest euangelica predicatio.

De tertio huius secūde ꝯsiderationis scz cui ꝑdest predicatio. R̄ndet ꝙ euangelica p̄dicatio nō solū ꝑdest volētibus audire. sz etiā nolētibꝰ. vnd̄ dicit apostolus scd̄o ad thimo. vij. p̄dica verbū insta oportune iportune argue obsecra icrepa in oi paciētia ꝛ doctrīa Erit eīm tēpus cū ꝛ sanā doctrinā nō sustinebūt sed ad sua desideria coacervabūt sibi magistros prurientes auribꝰ. ꝛ a veritate quidem auditū auertent ad fabulas autez ꝯuertent Quod exponēs nicolaꝰ de lira dicit sic. p̄dica verbū. s. euāgelicū. insta. i. istant facias h̄ oportune. i. illis q̄ desiderāt audire inoportune. i. etiā illis q̄ nō accipiunt gratiose q2 aliquādo ē ibi ꝑfectus magnus sicut dicit. August. de se ipo audiēte p̄dicationē sancti Ambrosij: ꝛ curiositate motus ꝛ nō ex vtilitate. Cūq3 itēderē ꝙ pulchre diceret me inuito intrauit ꝙ verū dicebat. ꝛ sic ꝯuersus ad fidē multū ꝑfecit in eccl'ia dei. Argue peccātes ex ignorātia. obsecra peccātes ex infirmitate vt abstineāt ꝑpter reuerentiā rei sacre scz passionis eius in baptismate cōicate: increpa verbis duris peccantes ex certa malitia in omni paciētia ad repugnātes: doctrina ad recipiētes ipos diligenter instruendo Et subditur ratio p̄dicte mōitiōis dicens. Erit enim tēpus cuz sanam doctrinā non sustinebunt. quasi dicat propter hoc instādū est doctrine veritatis quādiu sunt aliq̄ volētes audire ꝛ antequā veniat tēpus in quo sana doctrina nō sustinebitur sed s̄m sua desideria coacervabūt sibi magistros loquētes sibi tāntūmodo placētia prurientes auribꝰ i. desiderantes audire ab istis doctoribus ꝛ a veritate q̄dem. i. a doctoribus veritatis audiētiū auertēt reputantes eorum doctrinā nimis durā. sicut iohis. vi. Dixerunt aliqui de sermōe christi durus est hic sermo: ꝛ quis potest eum audire. ad fabulas autē cōuertentur. i. ad doctrinam humanitus confictam et veritate carentem. Ex quibus clare patet quibus predicatio est fienda ꝛ quibus prodest.

¶ Qualis debet esse predicator.

Irca quartũ ꝛ vltimũ huius secũde cõsiderationis vidẽdũ est qualis debet esse pdicator. Ad hoc respondet dupliciter: primo in generali. secũdo i speciali. De primo dico ꝙ generaliter loquẽdo oportet ꝙ verus predicator sit sanctus. qꝛ peccatori dixit deus. quare tu enarras iusticias meas ꝛ assumis testamẽtũ meũ p os tuũ ps. xlix. predicatores eñ sunt organũ veritatis: ꝛ aliquãdo subtrahitur sermo pro culpa pdicatoris. aliqñ p culpa auditorum. put ait greg. mor. iij. in fi. Tũc eñ ẽ smo viuus ꝛ efficax cũ ẽ pdicatoris pura sanctitas ꝛ ꝯtuosa perfectibilitas sicut fuit de beato stephano. Act. vi. de quo dicit ꝙ nõ poterãt resistere sapiẽtie ꝛ spiritui qui loquebat de quo habet pulchrũ exẽplũ. x. libro Ecclesiastice historie: vbi dicitur ꝙ cũ sancti pres cõuenissent ad cõsiliũ Nicenũ ꝛ ibidẽ eẽnt phi ꝛ dialetici. quoꝝ vnus ꝯflictũ cũ epis mouebat in dialectica intãtũ ꝙ fiebat ingẽs spectaculũ cõuenietibus ad audiẽdũ nec poterat philosophus concludi a quoꝙ aut cõstrigi. tãta eñ dicẽdi arte obiectis qõnibus occurrebat vt vbi maxie putaretur obstrictus velut ãguis lubricus laberetur: qd vidẽs quidã ex ꝯfessoribus vir simplex: ꝛ nihil aliud sciẽs nisi ihesũ ꝛ hũc crucifixũ poposcit se posse cũ pho sermociari qd vidẽtes illi qui nouerãt eius simplicitatẽ noluerũt pati ne risui haberet scã simplicitas Ille tñ perstitit monẽs sermonẽ ac dicẽs. In noie ihũ xpi philosophe audi q vera sunt. Deus vnus ẽ qui fecit oia ꝛ creauit virtute ꝟbi sui. hoc verbũ ꝛ sapia quã nos dicimus caro factũ est ꝛ filius natus est. ꝛ per passionẽ suam nos a morte liberauit: ꝛ resurrectiõis sue nobis vitã eternam ꝑmisit quẽ expectamus iudicẽ oiũ. Credis ita philosophe. At ille. Uelut nũꝙ vllum ꝯtradicẽdi sermonẽ didicisset ita obstupefactus virtute ꝟboꝝ ac mutus ad oia hec solũ potuit respondere ita sibi videri nec aliquid posse eẽ magis verũ. Cui senior. si hec ita credis surge ꝛ sequere me. ꝛ huius fidei signaculũ suscipe Et conuersus philosophus ad hoies ait Audite o viri erudit dũ ꝟbis mecũ res gestum est verba verbis opposui. ꝛ que dicebãtur dicẽdi arte subuerti vbi vero p verbis virtus ꝓcessit ex ore dicẽtis. nec resistere verba virtuti. nec aduersari homo deo potuit. ꝛ iõ si quis vestrum potuit sentire que sensi in his que dicta sunt credat xpõ ꝛ sequatur hũc senẽ in quo locutus est deus. ꝛ ita philosophus xpianus effectus est ꝛ tãdẽ gratulatus est se eẽ victus. Sanctitas ergo ꝛ vite pfectibilitas magis efficiũt i predicatore vt vtiliter pdicet ꝙ scie luminositas. ꝑpter quod ait dñs Esa. xxxv. Super montẽ excelsũ ascẽde tu qui euãgelizas syon. i. super eminẽtiã vite. put expõit Gre. super Ezech. omelia. x. ꝛ ideo dicit speculator

Ezech.ca.iij.speculatorē dedit te. Btūs aūt Hiero. in epistola ad nepotianū monachum elegāter scribit qualis debeat esse predicator i sermone dicēs. Nolo te declamatorem esse et rabolū garzulūq; fine ratione s3 mysterij peritū et sacramētorū dei tui eruditissimū verba voluere et scelleritate dicēdi apud iperitū vulgus admirationē sui facere indoctorū hominū est. pceptor quōdā meus Greg. nazāzenus rogat⁹ a me vt exponeret qd sibi vellet i luca. Sabbato de vtero ptha pon eleganter lusit. Docebo te inquiēs in ecclesia vbi oi populo acclamāte cogeris inuit⁹ scire qd nescis. aut si certe solus tacueris ab omnib⁹ stultitie deputabis. Nihil tamfacile ꝙ vilez plebiculā et iductā cognitionē lingue volubilitate decipere. que quicquid nō itelligitur miraf. hec ille. ¶ Nūc descēdo magis i speciali qualis debeat eē pdicator vbi diuini vbi quinq; sūt per ordinē declarāda Primū qualis debeat eē pdicator in hitu exteriori. Secūdū qualis d3 esse predicator in ꝯuersatiōe. Tertiū qualis pdicator debet esse in pdicatione. Quartū qualis in aīo. Quintū qualis d3 esse pdicator in pmio. ¶ Ad primū dico ꝙ predicator vbi diuini d3 esse in habitu exteriori camelus. i. d3 indui vestib⁹ paupimis et despectis in quo reluceat mūdi cōtēptus. Talis apparuit mūdo primus pdicator pmie. Johānes baptista tāq; forma et exēplar omniū pdicatorū qui vēturi erāt: sicut patet. matth. iij. vbi dicif. Erat iohānes indut⁹ pilis camelorū qd ē vestimētū vile et asperū. q2 magis mouēt facta ꝙ verba in moralibus. et vita sancta ꝙ eloquia ꝯposita. Attēdat etiā predicator nō solū habitū in iohāne sed et victū. s. locustas et lactucas siluestres agrestes. q2 debita dispositio pdicatoris ē mortificatio carnis vt sit subdita spiritui fm ꝙ paulus dicit. i. Chor. ix. Castigo corpus meū et in seruitutē redigo ne forte cum aliis predicauerim ipse reprobus efficiar. Sic etiā xps incōparabilis predicator indut⁹ fuit paupimis vestimētis q2 iquit ipse. Qui mollibus vestiūtur in domibus regū sunt. Math. xi. Sic beatus pater noster Franciscus pauperum pr̄iarcha voluit frēs suos apparere mūdo dicēs: et frēs oēs vestimētis vilib⁹ induātur vt possint ea repetiare de saccis et aliis petiis cū benedictione dei. Tales eñi pecie et repecciatiōes velut margarite fulgēt in hitu fratrū minorū ostendētes mūdi cōtēptū in quo condēnanf pdicatores qui curiose mollibus vestiūtur specialiter minores. ¶ De secundo sc3 qualis debeat eē predicator in cōuersatōe. Respōdeo ꝙ predicator euāgelicus in sui ꝯuersatiōe d3 eē agnus vt possit de eo dici. Ecce agn⁹ dei cauēs sibi a peccato. et ꝓximo a scandalo studeat amare et amari blandū se et affabilē exhibere cū oi castitate nec semp sit inter turbas: s3 aliqñ recedat ab eis et vadat in desertū locū. exēplo xpi

Mat. xiiij. vbi dicit ꝙ cū audisset iesus mortē .s. iohannis ꝓpter doctrinā veritatis secessit inde in desertū locū. secessit nō timēs mortē sed ostendit ꝙ aliquādo cedēdum sit malitie humane. ⁊ vt daret exēplū p̄dicatoribus verbi diuini aliquando recedēdi a turbis ⁊ redire ad locū solitariū propter duo. p̄io ad recolligendū proprios defect⁹ qui cōtrahuntur ī conuersatiōe cū hoibus. secūdo ad vacādū oratiōī vt ibi predicator hauriat ꝙ postea populis effundat. Debet etiā ī sua cōuersatiōe fugere populi applausū sicut legim⁹ de christo Marci. i. ꝙ cū multa demōia eijceret. ⁊ demonia clamarēt et cetera. nō sinebat ea loqui. Sequitur ⁊ diluculo valde surgens egressus abijt in desertū locū. In hoc dans exemplū vt predicatores mirabiliū diuinorum operator debeat fugere mūdi applausum. verūtamē q: nō debet dimittere salutem animarū: sequitur eam⁹ in proximos vicos ⁊ ciuitates. ¶ Circa tertiū sc̄ȝ qualis debet esse p̄dicator euāgelicus in p̄dicatiōe. Dico ꝙ debet eē martha ⁊ ignis: martha in sollicitudine: q: predicator verbi diuini retardans opus p̄dicationis pro amicis carnalib⁹ vel terrenis negotijs ineptus est regno dei. Et ponitur exemplum de arante ⁊ retro aspiciente. luce. viiij. nemo mittens manū ad aratrum ⁊ aspiciēs retro aptus est regno dei. Secūdo debet eē ignis in feruore vt possit inflāmare corda audientium. exemplo helye de quo dicitur Eccle. xlviij. surrexit helyas quasi ignis ⁊ verbū eius quasi facula ardebat. quia vt dicit Bernard⁹. qui ardet icēdit. ¶ De quarto scilicet qualis eē debeat p̄dicator in aīo. R̄n̄deo ꝙ p̄dicator euāgelicus debet esse aīo leo q: nō dȝ aduersitate terreri. cogitās ꝙ ē missus sicut agn⁹ iter lupos. Matthe. x. nec debet turbari si non habeat tēpus p̄cogitandi qd̄ respondeat p̄secutorib⁹ duplici de causa. primo q: in tali casu sufficit fidem cōstanter ꝯfiteri corā p̄secutorib⁹ qd̄ pōt facere quilibet xp̄ian⁹ quātūcunq̄ simplex. Scd̄o q: hoibus de deo ꝯfitētib⁹ sp̄us sanct⁹ nō deficit ī necessitate dicēte saluatore. Mat. x. Cū autē tradēt vos nolite cogitare quō aut quid loquamini. Dabitur ei vobis in illa hora quid loquimini. ⁊ pȝ ex p̄dictis ꝙ nō loq̄tur h̄ christus de v̄bo predicationis sed cū fuerint traditi ad iudices q: p̄dicator v̄bi diuini p̄cogitare dȝ quō debeat verbū diuinū predicare siue ꝓponere s̄m ꝙ dicitur prouerbiorū. xvi. hois est aīm p̄parare ⁊ dei gubernare linguā aliter tēptaret deū si negligens de h̄ cogitet dū tamē habeat tēpus oportunū. Sit ergo animo leo imperterritus ⁊ non turbatus: ponēs ante oculos suos cū peccata publica habuerit reprehendere illud verbū iohannis baptiste. Nō licet tibi habere vxorem fratris tui. ⁊ verbum petri ad principes sacerdotū obedire opȝ deo magis q̄ hoib⁹ ⁊ verbum dei ad iheremiā. Jeremie. i.

Accinge lumbos tuos & surge & loquere ad eos oia q ego precipio tibi ne formides a facie eorum. ego quippe dedi te hodie in civitatem munitā et in colūpnam ferream et in muruz ereum super omnē terrā regibus iuda & principibus eius et sacerdotibus eius & omni populo terre & bellabunt aduersum te & non preualebunt: quia ego tecum sum ait dñs vt liberē te. ¶ Circa quintum scz qualis debeat esse predicator in premio. vtrū debeat attendere pro premio sui laboris tēporale emolumentum. Respōdeo q verus predicator euāgelicus nō debet attendere aliquid aliud nisi gloriā dei et salutē animarū. Sūt enī quidaz qui finē sue predicationis constituunt mercedē terrenam horum autem predicatio sumptuosa est. et tales potius mercennarij q predicatores sunt. Sicut accidit istis temporibus qm sic conducuntur predicatores pro pecunia quarūdam bullarū colligenda ac si essent operarij qui vt advineas excolendas conducūtur in platea vt pro qualibet bulla quā dederūt recipiant tātū. vt ex hac auaricia dissolute sunt multe religiōes in isto regno. Predicatio tñ illorum suscipienda est & audiēda. vnde dñs de similib⁹ pdicatorib⁹ dicit Matth. xxiij. Que dicunt facite: que autez faciunt nolite facere: dicunt enim et non faciunt. Sed de quo debet viuere predicator euāgelicus. Respondeo q predicatores sumptus debent habere a populo cui predicant. sicut ostēdit aplus. i. corinth. ix. Dupliciter. Primo auctoritate vsus publici & rationabilis. Secūdo auctoritate diuine leg. Primū ostendit sic dicens. Quis militat suis stipēdijs vnq. quasi dicat: nullus. immo milites sumunt stipēdia a populo terre quā defendūt. Idē ostendit de agricolis et gregū pastoribus. De agricolis dicit. Quis plantat vineam et de fructu eius nō edit. De gregum pastoribus dicit. Quis pascit gregem & de lacte gregis non manducat. apostoli āo fuerunt milites contra hereticos insurgentes et in vinea dñi cultores et gregis dñi pastores. ppter ea a populo eis sumptus dabātur. Secundū pbat sic dicens. Nūquid sm hoiem dico. i. ex auctoritate cōsuetudinis humane tm scz q predicatores sumptus habere debeāt a populo quasi dicat. immo cū hoc auctoritate legis diuine. Scriptū est enī deutero. xxv. Non alligabis os boui trituranti. i. predicatori laboranti in area dñi. Confirmatur predicta ex precepto xpi quod dedit apostolis quando misit eos ad predicandū verbū dei. Matth. x. dicens. Gratis accepistis. s. gratiā vobis collatam: siue sit gratia gratum faciens siue gratia gratis data. gratis date eodē modo sicut accepistis pro spūalibus eius actibus vt pro administratione sacramentorum et predicatione et similibus non debet quicq postulando recipi quasi precium. et sic tollitur cupiditas predicatorū: male acci

piendo. Tollit etiã xp̃us cupidita tē p̄dicatoꝝ ī male possidendo ibi dez dicēs. Nolite possidere auruz neq̧ argētũ neq̧ pecuniã in zonis neq̧ peram neq̧ duas tũicas. i. ve stes sup̄fluas neq̧ calciamēta scz integra qꝛ apostoli vtebanť sanda lijs vt habeť. Ma. vi. p que oĩa dat intelligere ꝙ p̄dicatoꝛ euãgelicus dꝫ esse absolutus a sollicitudīe mũ diali vel tp̄ali qꝛ tp̄alia ī sui acqui sitōne molestant et adhuc plus in sui possessiōe qꝛ sũt iã quasi mēbꝛa ī coꝛpoꝛata ipsi habenti. ⁊ iō magis trahũt hoīs aĩuz ad deoꝛdinatã di lectionē sui ⁊ qꝛ hoc suffocat v̄buz dei. ideo nō debꝫ eē in pꝛedicatoꝛi bus euãgelij. Dꝫ attēdēdũ ꝙ xp̄s negauit p̄dicatoꝛib⁹ eũtib⁹ p viaz virgã. Ma. x. ⁊ concessit eis. Ma. vi. q̄ videtur ꝯria. dicēdũ ꝙ virga hic et ibi accipiť equoce. qꝛ Ma. x. v̄ga accipitur methaphoꝛice. vñ sensus est non virgã. i. non innita- mini subsidio tp̄ali. sicut coꝛpus in nitiť baculo sustētanti. In marco accipitur virga ad lr̃am cũ dicitur ꝙ nō poꝛtarēt in via nisi virgã tm̄ qꝛ doctoꝛes hebꝛeoꝛũ ī signũ doctri ne poꝛtabãt virgam in manu. qꝛ cō suetũ erat apud iudeos pꝛouideri eis de victu a populo quē docebãt ideo xp̄s voluit ꝙ hᷣ sufficeret apo stolis ꝓ sua ꝓuisione. p hᷣ eñ ōnde batur ꝙ populus cui p̄dicabãt de- bet eis ꝓuidere. ⁊ ideo sequitur di gnus ē operarius cibo suo. quia de iure naturali ⁊ diuino ⁊ humano il li qui seruiũt cōitati in sp̄ũalibus ⁊ in diuino cultu et vera doctrina debent a cōitate de tēpoꝛalibus ꝓ uideri. dignus est ergo operarius i. pꝛedicatoꝛ q̄ operať opus dei ad vtilitatem populi cibo suo. i. victu conuenienti. per quod etiã intelli- gitur vestimētũ ⁊ domicilium sine quibus nō viuit deceñť gen⁹ huma nũ. Et ideo dicit apostolus pꝛimo coꝛith. ix. ꝙ domin⁹ oꝛdiãuit hijs qui euãgelium annunciant de euã gelio viuere. vbi dicit glosa pꝛedi- catoꝛibus oꝛdinauit viuere de euã gelio vt expeditioꝛes sint ad pꝛe- dicandum verbũ dei quã licētiam dedit eis dñs qñ misit eos ad pꝛe- dicãdũ dicēs. Ecce ego mitto vos ⁊ cetera. et paulo post. in quãcunq̧ domũ intraueritis in eadē manete edētes ⁊ bibentes que apud illos sũt: dign⁹ ē eñi opari⁹ mercede sua. hec ibi. verus p̄dicatoꝛ euãgelicus ꝓ pꝛemio dꝫ expectare vitam eter nã sicut eis ꝓmittiť a sapia īfinita ecclesiastici. xxiiij. qui elucidãt me vitã eternaz habebunt. veri pꝛedi catoꝛes sunt diuine sapientie ꝓ sa- lute hominuz elucidatoꝛes. Debet etiam verus pꝛedicatoꝛ ex hoc offi cio vltra pꝛemium essentiale ꝙ me thap hoꝛice dicitur coꝛona expecta re pꝛemium accidentale. non quod libet sed illud quod coꝛrespondet siue debetur operi excellēti et pꝛi- uilegiato scilicet martirio virgini tati pꝛedicationi. Et sic triplex di- stinguitur aureola ſm ꝙ tres sunt hostes quos per pugnam vinci- mus qui sunt caro mundus et de- monia. Martires enim vincũt mũ duz et ita debeť eis pꝛima aureola

qnia vincũt hostes inferentes passiones ad ex. Uirgines vincũt carnẽ et sic eis debetur secũda aureola. quia superant passiones innatas. et sicut est ista excellentior victoria: sic et excellentior aureola. Predicatores vincũt dyabolũ ꝛ sic debetur eis tertia aureola que pro tãto est excellẽtissima q꞉ crudeliorẽ et fortiorem vincũt inimicũ expellentes non solũ de se sed etiam de cordibus audiẽtiũ. nec etiã dicẽdũ est vt dicunt quidã ꝙ aureola ꝑ torum debetur prelatis solũmodo quibus cõpetit ex officio predicare et docere. Sed quibuscũꝗ ꝗ licite exercent actũ istũ. Prelatis autez non debet aureola hec quãuis habeant officium predicandi nisi actu predicent q꞉ aureola nõ debetur auditui sed actui pugne: secundũ illud apl'i. ij. Non coronabit nisi qui legitĩe certauerit Patet igitur ex predictis quid est predicatio. qualis debz esse: et cui prodest ac qualis dz esse predicator euãgelicus. in quibus consistit armatura spũalis viri predicatoris cũ quibus ad pugnã põt exire ĩpauidus contra hostes annunciando populo dei scelera eoꝝ et domui iacob peccata eorum.

¶ De nobilitate et excellẽtia fidei catholice.

Irca tertiã et vltimaz cõsiderationẽ hui⁹ primi libri ꝗ est de excellẽtia ꝛ nobilitate fidei catholice in particulari. in qua velut in speculo mũdissimo milites xp̄i se intuẽtes optime ꝛ delectabiliter armari poterũt. Sex sunt articuli per ordinẽ declarandi. Primus est ꝙ iesus xp̄s est filius dei viui. Secundus ꝙ fides xp̄i est lege moysi antiquior. Tertius est ꝙ fides xp̄i est lege moysi stabilior. Quart⁹ est ꝙ fides xp̄i est lege moysi nobilior Quint⁹ est ꝙ fides xp̄i ẽ lege moysi vtilior. Sextus est ꝙ lex moysi iã non est lex sed cessauit esse lex.

¶ Primus articulus est totius religionis xp̄iane fundamentum et ideo eum voco turriz omenagij nostri fortalicij. Reliꝗ ꝗnꝗ articuli sunt ad eius ornatuz. Hũc ergo cũ sit principalior inimici tam iudeorum ꝙ sarracenoꝝ timẽtes per eũ deuinci. vt eum destruant corde et opere sapiẽtes vtroꝝꝗ ad hoc applicant totum suũ studiũ. Uerũtñ lapides et sagitte suoꝝ argumẽtorũ ad eius propriã lucem amouendam non ascendũt adhuc tam alte quãtũ nebula celo loco vbi est substantia solis existit altiore in mille et pluribus gradib⁹ ꝙ ascẽdit nebula in aere. Uñ quantũ põt ignis vnius crucibili purissimi ꝯ aurum qđ iã fuit multotiens appuratum trãseũdo per magnos ignes fornaceis. tñ possunt oĩa argumẽta non solũ accepta ex oĩbus sciẽtijs hũanit⁹ acquisitis adinuentis sz etiaz accipiendo dicta sacre scripture sicut sepe faciunt iudei sarraceni et heretici cogitando ex eadem posse iuuari contra eandem. et iam sunt

vltra mille.ccc.lx.āni q multi po- suerunt oēs vires suas ad destruē dā hanc altissimā turrim siue hāc veritatē.s.q iesus xpus ē fili9 dei viui certissime firmius fundata q celum et terra et preciosior q aurū in pluribus fornacibus depuratū quod euidētissime declaratur testi mōio quattuor examinū publicor super ea factorum.

Primum examen.

PRimum examē fuit fa ctum p iudeos quousq occiderunt xpm iesum. exquo dederunt causam q predicta veritas esset magis for tificata. Est ergo hec veritas q ie sus christus filius marie est verus deus et verus hō. verus homo q verus filius marie. verus deus q verus filius dei. verus dico non p gratiam vel perverbū sed per sua naturā q sua natura essentia. sub- stantia et vita est ipsam et natura essentia substātia et vita dei. sicut q est ex eadē natura qua maria di citur verus filius marie. hec veri- tas fuit totiēs disputata et exami nata q securissime dico preciosio- rem et puriorem esse q aurum. qd per plures magnos ignis fornaces transiuit Et fuit primū examen p- sonale inter ipsum et sapientes le gis iudeorū vltimis tribus annis vite sue. quos expendit predican- do publice non solū in sinagogis iudeorum i iherusalem et aliis ciui tatibus locis et castellis sed etiā in campis et etiam de mari cōpeti mente cū multitudine gentiū i ter ra vt accederet ad eū et hoc ratio nabiliter faciebāt scz volentes ad eū accedere. exquo quotienscunq aliquis accedebat et tangebat ve- stimēta sua statim sanus erat qua cunq infirmitate detineretur. Di- sputando etiam cū sapientiorib9 quorum studium erat postq vide runt tantā multitudinem gentium sequi predicationes eiusdē obser- uare si possent eū capere in aliquo verbo maledicto. et vltra hoc i spe ciali studium eorū erat obscurresce re predictā veritatem in cuius cō- fessione est salus omniū hominū. s. q esset filius dei viui. Qui contra ipsum arguebāt sicut hoies pui in tellectus attēdētes ad quattuor re- gulas per quas regitur homines fructus terre elementa et celi dicē do sibi. Ex quo hō erat. quō se fa- ciebat deū in quo blasphemabāt contra totā ptātē dei. qui cū pos- sit oia facere. q nō possit facere q ipse sit hō. ex quo esse hoiē est vna de excellētiorib9 reb9 p deū factis Unde q primo est credere factum quā modum eius intelligere. xpus rndit eis verū esse quod ipse dice bat allegādo quattuor testimonia quorū neutrū iudei potuerunt ne- gare. s. testimoniū dei patris: quod dedit de suo filio. Testimoniū ioh. baptiste testimonium operum suo rum que faciebat. et testimonium quod in multis suis passib9 dabat de eo scriptura vera et reputata p iudeos vera et auctentica dicendo

eis. q moyses esset accusator eorũ qr si credidisset suis lris crederet ei ex quo ille dabant testimoniũ de illo. Et postq̃ totiẽs viderũt se cõfusos in publico ante populũ cuꝰ laudẽ ⁊ honorẽ plusq̃ dei desiderabãt non potẽtes respondere replicato q si solũmodo erat filiꝰ dauid quõ dauid vocauit eum dñm suuz. Ma. xxij. c. Ab illa die nũq̃ ãplius fuerũt ausi interrogare eũ. sed vt liberarẽt se a sua doctrina studiose ordinauerũt mortẽ suã sicut p examinatione vltie sue doctrine dicẽdo q si erat filiꝰ dei ipse liberaret eũ de mãibꝰ eoꝝ et sic dicebãt qñ erat in cruce descẽde et credimus tibi. Math. xxvij. ⁊ Mar. c. xv. cũ tamẽ ei leuius esset descendere de cruce quam resurgere de sepulchro post mortẽ. Et pbauerũt eoꝝ posse nihil valere si iã nõ placuissz qñ euz apprehẽderũt qr nõ posuerũt i eũ manꝰ nisi qñ ipse voluit. Interrogati eñi per eũ quẽ q̃rerẽt et ipi rñdẽtes q ihesum nazarenũ qñ dixit ego sũ abierũt retrorsũ ⁊ ceciderũt i terrã. ioh. xviij. stupefacti siue attoniti. Et p scdã vice dedit eis licentiã q ipsum solũ caperẽt. ⁊ nõ aliquẽ suoꝝ discipuloꝝ volendo in hoc iplere q ipsi nolebãt attendere scz q ipse erat in lege sua in pphetis. et. ps. de eo scriptũ. q oportebat eũ primo pati mortẽ ignominiosam et postea intrare in gloriã suã: quã mortẽ ipse recepit cũ multa hũilitate et obediẽtia. sciẽs q ei fuerit p deum prẽm suũ mandatũ Unde ad implendũ mandatum dei pris sui cõfessus est libere i iudicio illud in quo ipsi intendebãt cõdẽpnare eũ scz q erat filius dei viui et rex iudeoꝝ q̃s duas confessiones fecit interrogatꝰ qñ eis defecerunt et erãt iudicata vana allegata contra eũ testimonia. Prima cõfessio sua erat per iudeos reputata blasphemia. et secũda per gẽtiles erat reputata iniuria cesaris qr ex rõne eius lege nullus debebat dici rex sine suo mãdato Quando primã suã confessionem fecit in cõsilio iudeoꝝ vt non intelligerẽt q p mortem suaz pbat doctrina sua audierunt ab eo Ammodo videbitis filiũ hominis venientẽ in nubibus celi. Mat. xxvij. et Mar. xiiij. qui fuerũt ⁊ sunt sui predicatores ppter qđ ipsi bene senserũt q ad obscurãdum et ad ãnihilãduz doctrinaz xpi iesu parũ pderat eis occidere magistrũ pluribꝰ q̃ p euz conuersis ad suã doctrinã per predicationẽ suoꝝ discipuloꝝ. ⁊ sic nõ potuerunt extinguere lucẽ de qua loquimur. s. q iesus filius marie ẽ verus filiꝰ dei Itẽ confessus est libere i iudicio pilati locum cesaris tenentis secundam veritatem. s. q erat rex iudeoꝝ cuius confessione audita pilatus respondit q nõ inueniebat in eo causaz mortis. Certissime sciens q per inuidiã pcurabant mortem suã ⁊ quõ cõfessus est se esse regẽ q declarauit regnũ suũ non eẽ de hoc mũdo. Et sic anteq̃ daret sñiam contra eũ: cõfitendo eum eẽ iustũ ⁊ innocẽtẽ. Iudei qui tñ desiderabant mortem suaz

publice se obligauerũt q peccatũ mortis sue esset super eos et super filios suos dicẽtes. Sãguis ei⁹ super nos ꝛ sup filios nostros Mat. xxvij. hac obligatione et peccato existente causa quandiu mundus durauerit existẽtibus in eo iudeis ꝛ filijs eoꝝ ira dei semper erit super eos qui mãifestissime viderũt q ad annullandam doctrinã ihesu xp̄i nihil profuit mors per eos ꝓcurata quando in puncto q dedit animam suã in manib⁹ patris audierunt dici a centurione qui executionem faciebat ꝑ pilato q ille homo crucifixus vere erat filius dei. vñ examẽ mortis sue fortificauit plus doctrinã suã q̄ gentiles q̄ eum crucifixerunt confessi sunt eũ esse verum filium dei.

¶ Secundum examen.

Non minus confirmata fuit predicta veritas i secundo examine post mortem suam qñ iudei vidẽtes q xp̄iani sic cõuersi de iudeis sicut de gentibus attẽdebãt plus ad doctrinã iesu q̄ moysi cõiuncti i multis consilijs et habitis plurimis ꝯsilijs nũq̄ potuerũt tñ facere q apostoli nõ predicarẽt in eius nomine a quibus audierũt q magis conueniẽs erat obedire deo qui eis mandauit predicare quam hominibus mandantibus contrariũ. et quomodo sub celo non esset datum aliud nomen in quo oporteret hoĩes saluos fieri nisi in nomine iesu christi. qd ipsi non possent non manifestare veritatem quã viderant. Act. v. ꝛ audierãt. et sic deuicti rationibus apostoloꝝ quos p̄rio cognouerãt hoĩes ydiotas et laycos. Postq̄ ꝓbauerunt q nõ ꝓficiebant in suis publicis mãdatis. ordinauerunt vnam subtilem incooperatamq; telã que videbatur satis rationabilis qñ multi de suis maiorib⁹ receperũt ficte baptismũ. moti ex hoc fine q christiani intelligerẽt q ipsi habebãt bonum zelum et affectionem ad fidẽ xp̄i iesu Hos vocat scriptura pseudo apostolos siue deceptiõis apostolos. qui desubt⁹ siue per mineram factam in muro intrauerũt in ecclesia ad perscrutandã libertatẽ christianoꝝ ꝑ doctrinã iesu xp̄i liberatorum de seruitute legis moysi cuius iugum ferre non poterunt nec ipsi nec p̄res eoꝝ Isti ergo ficti apostoli cum essent magis ph̄i magis rethorici magis lr̄ati in lege et vltra sicut in cõsuetudĩe pharisceorum magnaꝫ sanctitatẽ fingẽtes. facta sua diligentia cũ maiori astucia qua potuerũt videntes. q non curabant xp̄iani de rationib⁹ suis quibus arguebant per ph̄iaꝫ esse impossibile. q infinitum et finitum temporale et eternum. causa et effectus dominus et seruus essent vna res. ꝛ sic q deus et homo nõ poterat esse vna persona filius marie. plus credentes verba christi q̄ omnia sua argumẽta. vñ sunt alia astucia magis profunda qñ videndo q ex quo nõ poterant

facere q xpiani nō obseruarēt legem gře que est euangeliū lex. dicēdo q lex data per moysem equa erat lex dei multū laborauerunt vt seruarent̄ ābe cōiunctim siue insimul et aliquo tēpore tñ preualuerūt q multi etiā de maiorib⁹ xpianis et rectorib⁹ alioꝝ in parte eis cōsentiebāt: non cōmedēdo cibos qui ꝑ moysen defendebant̄. et sic erant dātes exēplum gētibus conuersis similia facere sicut si illud ꝓ eoꝝ salute esset necessarium. Sed facta declaratione q seruatio vni⁹ legis cōtradicit obseruationi alterius et q lex data ꝑ moysen q̄ erat seruus dei nō pōt cōpari legi date per dñm suū. sed q est ei subiecta ꝛ cuȝ lex moysi esset figura. fm q cū dei adiutorio declarabitur in alio passu. q habita veritate figurata per eā debebat cessare figura. pse cutio iudeoꝝ non potuit ꝑualere. qñ solūmodo cū hac veritate q filius marie est verus filius dei cessauerunt oīa cōsilia minatiōes incoepte ꝓhibitiones et disputationes quibus vsi sunt iudei propter multa dāna ꝓpterea ex toto cōfusi videntes q cū rōe non poterāt ꝑualere. vsi fuerant vi sicut vtitur tirannus. qñ aliquis dat ei bonum consilium q vt non audiat eum. licentiat eum de domo sua vel expellit euȝ per vim Sic fecerunt iudei cum apostolis. q nolentes eos audire in sinagogis suis licētiauerūt eos extra terram suam. et sic patet veritas examinata q postq̄ xp̄us ascendit ad celos iudei insurrexerunt contra suos discipulos quos non potentes conuincere verbis. non dimittentes eos predicare in suis sinagogis propter hoc eorum doctrina semper magis ac magis crescens predicata fuit gentilib⁹.

¶ Tertium examen.

Successit huic examini aliud fortius examē et multo maiori tempore agentibus contra discipulos xp̄i quorum cum iudeis vna sola erat principalis differētia scilicet q messias promissus eis in lege et prophetis iam venerat. sȝ q interfecerant eum maiores eorum videndo se dānatos si confiterent̄ q ipse esset suus messias. suus rex suus dominus. restiterunt quātuȝ potuerunt faciēdo illud quod erat peius pro eis. nolendo audire eos qui de hoc loquebantur. sic q sua propria voluntate manserunt semper in cecitate. propter quod cum cecus non sit dignus magno regimine expulsi de ciuitate iherusalem. perdiderunt dominium quod primo habebant. vbicūq̧ sint semper subiecti existētes eius qui tenēt dominium temporale. et sic erunt quandiu mundus durauerit in hoc contra totam voluntatem suam verificato verbo quaȝ vt occiderent christum dixerunt ante pilatum. q non haberent alium regem nisi cesarem imperatorem pro tempore regnantem. et cogitantes q non audiendo discipulos iesu christi

cessaret lux veritatis: contra quã
vt nõ intrarẽt in coꝝ domib⁹ clau
serũt ianuas ꝑ ipsomet facto de-
derũt occasionẽ vt ãplius ꝓdicta
ṽitas splẽderet: qꝛ ipsi habitãdo i
toto mũdo dispsi inter gẽtiles isti
audientes ꝙ erant inter iudeos ꝛ
apl'os qõncs voluerũt scire causã
suaꝝ qõnũ: ꝛ sic audirẽt doctriaꝫ
iesu xpi quã non audierãt si apl'i
voluerãt ꝓdicare i tẽplo suoꝝ deo
rũ. ſm ꝙ in quacũqꝫ domo ciuita-
te ꝓuincia vel regno nolũt audire
aliũ esse dñm suũ nisi illũ quẽ ꝓ ta
li ipsi hñt. Iste fuit finis ꝑsecutio
nis iudeoꝝ ꝙ veritas ꝑ ipsos con
tenta: fuit fortificata ꝛ exaltata in
multo maiori gradu: qm multo ma
ior ppl's gẽtiliũ ꝙ esset iudeoꝝ eã
receperũt de q̃ facto maiores coꝝ
scꝫ impatoꝛ ꝛ illi q̃ erãt de senatu
romano displicuerũt vidẽtes ꝙ il
li q̃ efficiebãt xpiani nõ curabãt
de sua ordinatiõe. scꝫ ꝙ nullus de
beret esse receptus ꝓ deo sine suo
examine ꝛ mãdato exquo erãt gu
bernatores totius mũdi. Manife
stat̃ sup hoc passu vnũ secretuꝫ
ꝛ veritas facti ꝙ hõ intelligens
qui scit romanoꝝ hystorias: ꝛ qua
liter incepit multoꝝ deoꝝ adora-
tio ꝑ seipsum potest cognoscere. ꝛ
hoc est secretum ꝙ non erat diffi-
cile posse habere consensum a se-
natu romano vt iesus xps recipet̃
in deũ ſm ꝙ erant illi multi quos
ipsi adorabãt ex quo multo maio-
res excellentie fuerunt in eo ꝙ in
quocunqꝫ alioꝝ. Sed gẽtiles re-
gebant̃ illis tpib⁹ q̃tũ spectat ad
adorationem suorum deorum du-
plici sententia suorum sapientum
Prima ꝙ nullus deus deberet esse
refutatus. Secunda ꝙ ſm qd ille
deus vellet deberet esse adoratus
ꝛ honoratus. ꝛ cum esset doctrina
iesu xpi. ꝙ erat vnus solus deus et
ꝙ illũ solũ debebãt adorare ꝛ ei so
li seruire vidẽtes ꝙ in hoc facerẽt
cõtra id qd tota vita sua ipsi ꝛ sui
antecessores habuerũt pro fide: qꝛ
adorãdo iesum xpm annullabat̃ ser
uitiũ oim deoꝝ suoꝝ. fecerũt ordi
natiões ꝛ mãdata ꝙ oẽs q̃ adora-
rẽt iesum xpm exquo reprobabãt
religionẽ deoꝝ suoꝝ ipso facto bo
na ipsoꝝ essent cõfiscata. ꝛ ipsi oc-
ciderent̃ crudelioriꝰ ꝛ fortioriꝰ
q̃ possent excogitari tormentis. q̃s
ordinatiões ꝛ leges fecerãt ꝑ vim
et nõ spõtanee: qꝛ quãto plures oc
cidebant xpianos tanto amplius
amittebãt suũ dominiũ. soluentib⁹
xpianis integre oĩa tributa ꝛ one-
ra eis imposita ad hoc expresse se
sciẽtes obligatos ſm doctrinã san
cti pauli. faciẽdo etiã in rebus eis
mãdatis fidele seruitiũ. Itẽ genti
les: qꝛ sic plus faciebãt ad suã lau
dem ꝛ gloriã ꝛ suoꝝ deoꝝ. multo
amplius voluerãt ꝙ deuicti ꝑ di-
sputationes cõformauerant se eis
adorando quos ipsi pro dijs ado-
rabant. Sed quasi ꝑ vltimo reme-
dio fecerunt leges mortis vidẽdo
manifeste ꝙ sui sapientes pbi: nec
prelati tẽploꝝ deoꝝ suoꝝ et ido
lorum non poterãt resistere nec cõ
tradicere rõnibus ꝛ auctoritatib⁹
predicatis per discipulos iesu xpi

quibus eũ dedit mãdatũ p̄dicãdi
doctrinã suã ꝓ singulari ꝯsolatiõe
dixit eis ꝙ mittebat eos sicut ag-
nos inter lupos: ⁊ cũ isti nõ essent
nisi duodeci ⁊ septuagita duo ⁊ sic
paucissimi. Et illi quib⁹ eos mitte
bat erãt iudei atq; gẽtiles taliter
ꝙ sine cõparatiõe alicuius cõposi
ti ſm modũ loquẽdi erant infiniti
lupi. cũ tñ vnus lup⁹ sit sufficiẽs
cõtra magnã agnoꝝ multitudinẽ.
Hec fuit ꝟitas maximi miraculi:
ꝙ pauci agni victoriam habuerũt
de ĩfinitis lupis: qñ totus mũdus
firmissime credidit verum esse qđ
primo habebat ꝓ incredibili: ⁊ ſm
suos sapiẽtes pħos ꝓ impossibili
ꝙ iesus xp̄s hõ qui fuit mortalis:
⁊ mortuus resurrexit ꝑ se viuus: ⁊
ꝙ in fine mũdi hꝫ resuscitare oẽs
mortuos: ⁊ ꝙ nõ min⁹ est admira-
bile ꝙ ista duo incredibilia fuerũt
a toto mũdo credita firmiter per
doctrinã duodecim hominum. scꝫ
apostoloꝝ iesu xp̄i quorum multi
fuerunt ydiote ⁊ piscatores: ⁊ sic
crediderũt sine donis tẽporalib⁹:
q2 erant pauperrimi: crediderunt
sine aliqua deceptione: q2 predica
bant in publico: crediderunt sine
vi. q2 legitur de aliqua guerra per
eos facta vel procurata: ⁊ ꝙ plus
est absq; positione timoris alicu-
ius guerre super hoc factis princi
pibus christianis seruando doctri
nã iesu xp̄i suam legẽ esse liberta-
tis qui voluerit credere euange-
lio saluabitur: qui vero non con-
demnabitur. Et sic durante vita a
postolorum in toto mundo splen-
duit ⁊ fructificauit doctrina iesu
xp̄i. Et fuit hoc admirabile: ꝙ nõ
obstãtibus oĩbus persecutorib⁹:
vt cõiter oẽs ipsi receperũt mar-
tyriũ cõpletis dieb⁹ senectutis eo
rũ. In quoꝝ tẽpore ⁊ ducẽtis se-
quẽtibus annis paucos dicã: si di
co centũ mille xp̄ianos pro cõfes-
sione veritatis quã tractamus: scꝫ
iesum xp̄m filiũ marie esse verum
deũ volũtarie ipsimet se offerẽdo
cũ magnis tormẽtis fuer̃t mortui.
Etiã dicã paucũ si dico vnũ millio
nẽ gentiliũ videndo firmitatẽ mar
tyꝝ in dicto tp̄e recepisse bapti-
smũ ⁊ cõbustis suis ydolis factos
esse veros xp̄ianos: ꝙ nõ solũ acci
dit rome: in grecia: ĩ ytalia: in par
tibus occidentis: sed etiaꝫ in toto
mundo imperatoribus illius tp̄is
existibus dñis totius mũdi: ⁊ si in
aliquibus regionibus erãt diuer-
sa dñia ipsimet p̄cipes faciebãt
ꝯtra xp̄ianos similes ꝑsecutiões.
Specialiter de hoc sũt manifeste
hystorie actoribus earuꝫ mortuis:
Iam sunt elapsi mille anni ꝙ de
arabia ⁊ de persia qui sunt prima
dñia habita ꝑ sectatores legꝭ ma-
chometi fuerunt ꝙplurimi glorio
si martyres sancti quorum festiui-
tates vbicunq; sunt xp̄iani: cele-
brat ecclesia. Unde mƚti principũ:
⁊ specialiter imperatorũ multi vi
dentes ꝙ non diminuebant predi
ctam sanctã veritatem: sed ꝙ per
sua tormenta eã fortificabãt. mul-
tiplicatis confitentibus tandem
cessauerunt aliquo tẽpore executa
re suas ordinationes crudeles et

mandata in xpianis. Ista tertia persecutio tyrannorum fuit martinuz examen veritatis quā ego predico et oēs sui fideles: scz iesum filium marie esse verum filium dei. Istud tertiū examen in tanta confirmatione profuit huic veritati: quia destructis templis ydolorū fuerunt in toto mundo edificate solēnes ecclesie. In quibus cum magnis laudibus ymnis et singularibus cantibus septē horis diei publice confitetur predicta veritas. Cantoribus assignato salario de publico sufficienti et multū honorabili: specialiter in ecclesiis cathedralibus: et sic patet tertium examen: in quo explicatur vnum secretum: quia omnes principes mūdi non potuerūt extinguere lucem predicte veritatis dando per eos mortem pluribus quam centum mille martyribus: et quia illo tempore fuerunt conuersi ad fidem plures quam vnus milio gentilium.

Quartū examen.

Cum xpiani iam fuissēt in pace et trāquillitate ad fidem conuersi: sic cessante persecutione gentilium contra eos et inter semetipsis natū est quartum examē quia predictam veritatem. scz iesum filium marie esse verum deū apurauit vsque ad vltimū punctū. Hac persecutione existente periculosissima: quia est inter eos qui sunt eiusdem domus: quoniam plurimi magis litterati qui erāt de principalibus ecclesie patriarche. archiepi. episcopi. presbyteri: et diaconi et non minus laici: cum multis et magnis argumētis noui et veteris testamēti quod gentiles facere nō poterant: quia nesciebant: nec iudei allegabant contra christianos: quia confitendo predictā veritatem stabant in magno errore et quo ipsa non approbatur per scripturā eorū habita pro sancta. immo allegabāt multos passus eiusdem secundum quod ipsi exponebant: qui videbantur cōtrariū dicere: quorum rationes et argumenta etiā multorū doctorū catholicorū in prophetia et methaphysica fundatorum et in theologia perfectissimorum vt amplius predicta veritas apuraretur facta: habemus scripta in tanta abundātia quia oīa argumēta que fiūt per infideles contra eandē faciūt paruissimū volumē et paruā empesiam. Sic quia per apparētiā eorum dicta veritas quantum ad studiosos in lege dei fit nec in minima parte obscurata: quia per seipsum quilibet quantumcumque infidelis posset videre si vellet attēdere etiam paruo tēpore cū pura intentione cognoscendi veritatem et ea cognita amare eam: et amando cōformando se illi et defendere eam. Hoc dicto in omnibus nationibus mundi. et inter omnes sapientes scientiarum: existente approbato quia multa reputantur falsa et adhuc impossibilia que examinata diligēti studio inueniuntur vera et multum necessaria: et per contrarium

de aliis multis. Unde quia circa examen altissimarū veritatū delectantur q̄plurimum clarissimi intellectus hominū: ⁊ ex alia parte quo ad cognitionē veram illarum multum prosunt voluntates pure ⁊ damnāt effectionate: ⁊ q̄to plus durat mūdus propter nimiam cōtinuationē exercitiorū veritates scientiarum plus declarantur: et quotidie apurantur. Et ideo examen predicte v̄itatis: scʒ q̄ iesus filius marie est verus filius dei: sicut principale oīm ī ecclesia dei durauit maiori tēpore q̄ tria prima examina: ⁊ durabit usq̄ ad finē mundi. Tunc in maiori fortitudine q̄n illud q̄ machometus bestia qui ascendit de terra nō fecit bestia q̄ ascēdit de mari ⁊ extolletur sup omne qd̄ dicit̄: ⁊ honorat̄ sicut deus sedebit in tēplo ⁊ ostēdet se sicut si esset deus. Un̄ studiū huius bestie erit ad hoc ut ponat oēs vires suas q̄ sit ut deus reputata. Cōsequēs est q̄ faciet crudelissimā persecutionē cōtra oēs cōfitētes q̄ iesus filius marie est filius verus dei: ⁊ ipsemet de⁹. Super qua veritate pro tempore illo quo plus vniuersaliter hec quarta persecutio durauit ut nō preualeret: facta fuerūt mlta cōsilia: aliqua pticularia: aliqua generalia. Ite multe cōuentiones aplazate ante principes vel cōitates quibus habitis magnis disputationibus allegantes contra predictā veritatē fuerunt confusi ⁊ dimiserunt errorem suum: multi illorum quos ipsi peruerterāt ⁊ in fauorē suū venerāt ad dicta cōsilia vel cōgregationes: ⁊ q̄ aliqui pauci remanebāt: vel cū fauore aliquorū principū: vel sicut ē cōditio falsa ꝓbatarū sciētiaꝝ nō gn̄aliter ⁊ in publico. Sed nūc isti: nūc illi predicādo ad partē iterū reuiuebant sui errores. Et iō in illis tēporib⁹ plusq̄ in aliis ante nec post fuerūt q̄plurima cōsilia. Hoc reputato ꝑ sano remedio ⁊ singulari defensione fidei catholice q̄ veniat ad lucem ⁊ ostēdat̄ in publico quicquid cōtra eā dr̄ in abscōdito ⁊ nō solū huius veritatis: de qua ad p̄ns loquimur: sed ⁊ cuiuscūq̄ veritatis est hec sua ꝓpria conditio: q̄ q̄to plus tractat̄ ⁊ reuoluit̄ tāto ampli⁹ lucet similis lapidi vere precioso: q̄ q̄to plus polit̄ tanto pl⁹ lucet. Est etiam similis auro: q̄ si semel bene apuratū fuerit q̄to pluries ponit̄ in fornace ignis: tanto sine aliqua diminutione sui ponderis efficitur preciosius. Un̄ sicut dicit dn̄s iohānes de segobia archiep̄s Cesarien̄. in tractatu cōtra sarracenos vbi tangit predicta examia. Ego vidi multa examina multaꝝ veritatū catholicarū tēpore meo: ⁊ fui pticeps in illis. Sed de illo qd̄ magis publicū est possū dare exemplū. Homo quidā cuiusdam magni dominij super certos articulos affirmatos per eos esse veritates euāgelij post habitas per eos aliquas magnas victorias cōtra fideles quādo venerūt ad cōsiliū auditis suis disputationibus

q̄tum voluerunt dicere senserunt veritatē ꝑ tam forti suo cōtrario ꝙ amplius nō elevaverunt caput perdita tota sua elatiōe. Unde cū nos sciamus certissime veritatem de qua loquimur trāsisse per tam multa: tā grandia: tā fortia: tā notoria: ⁊ tam examia cōfirmata: ⁊ ꝙ q̄to plus de ea tractat̄ ⁊ cōtra eā disputat̄ vel aliquid dicit̄ tāto amplius invenit̄ clarior: purior: ⁊ firmius fundata non possumus predictā veritatē abscōdere dn̄o iesu xp̄o: cui servire debemus fideles mandante discipulis suis ꝙ illud qđ fuisset eis ī secreto dictū manifestarent in publico: ⁊ qđ audisset in aure. i. in abscōdito predicarēt super tecta: quia qui incendit lucernā in domo sua nō ponit eā sub modio: vel sub lecto: sed super cādelabrū in alto vt clare videāt̄ q̄ sunt in ea quicunq̄ ingrediunt̄ in domo sua. Et sic magister veritatis vt proprius loquar si dico magister qui est ipsa veritas: postq̄ fuit captus quando interrogavit eū iudex de doctrina sua ⁊ de discipulis dixit. Ego palā locutus sum mūdo. Ego semꝑ docui in synagoga ⁊ in tēplo quo oēs iudei cōveniunt: et in occulto locutus sum. nihil. Interroga eos qui audierunt quid locutus sum ipsis: ecce hij sciunt qđ dixerim ego. In istis verbis ostēdit totā fiduciā sue innocentie qn̄ acceptabat contra se totū mundū in testimoniū: sic etiā quādo ascendit ad celos dedit mādata suis discipulis ꝙ darent testimonium de factis suis: ⁊ dictis in iudea et hierusalē: in samaria: ⁊ vsq̄ ad vltimum terre. i. vsq̄ ad fines totius mūdi ⁊ ratiōabiliter hoc precepit ex quo receperat a patre suo in hereditatē dn̄atiōnē totius mundi ⁊ non solū in hoc habeat firmū testimoniū ꝙ deus pater cōstituit eū heredem omnium suorū faciendo caput ⁊ principiū non solū oium hoim: sed etiā angelorum minorū ⁊ maiorum qui sunt in celo: ⁊ consequēter oim dyabolorum qui angelis sunt subiecti. Propterea ergo que dicta sunt in hijs quattuor examinibus fideles xp̄iani predicant publice: et confitentur iesum xp̄m filium marie esse verum filium dei.

¶ Quod fides xp̄i est lege moysi antiquior sive prior.

Ecundus articulus ē ꝙ fides christi est lege moysi antiquior sive prior. Ad cuius evidentiam duo sunt notanda. Primū est ꝙ Abraam ante legem immo ⁊ ante circumcisionē iustus fuit ⁊ non fuit iustus nisi merito fidei: vt patet. Genes. xvi. Credidit abraam deo ⁊ reputatū est ei ad iusticiam. Item merito fidei fuit sibi facta repromissio: ⁊ specialiter illa: in semine tuo benedicentur omnes gētes: vt patet Gen. xxij. Sequitur ergo ex hijs ꝙ fides christi fuit ipa lege moysi

tēpore prior: et ꝙuis apl's hoc spe cialiter ꝓbet. ad gal. iij. exemplo abrae. tm̄ hoc idē ꝓbat ad hebreo. x. ꝑ plura exēpla sicut ptz de Abel Enoch: Noe: Sara: Ysaac: Jacob Joseph: et Moyse. Isti enī et multi aliꝗ iusti fuerūt ante legē iustificati: vt pz ibidē. ¶ Scđo notādū ꝙ deus ꝓmisit abrae īter cetera q̄tuor. Primo hereditatē successorē. Secūdo hereditatis adeptionem. Tertio seminis multiplicationem. Quarto vniuerse gētis bn̄dictōem. Et licet ad litterā ista quattuor ei ꝓmissa fuerint de aliquo tēporali principaliter tm̄ deus spūalia intelligebat. Primo ergo ꝓmisit sibi de⁹ heredē .s. Ysaac. gen. xv. Sz ī hoc principaliter ꝓmisit sibi xp̄m qui ꝑ tāto heres Abrae dicit̄. ꝙ ex eo ſm carnē descendēs in eius regnauit regnat regnabit hereditate. vn̄ gabriel ait de xp̄o. Regnabit in domo iacob in eternū. luce. i. Scđo ꝓmisit sibi hereditatē tp̄alē .s. hereditatē chanaā a fluuio egypti vsqꝫ ad fluuiū eufratē. vbi supra non ꝙ ipse vnꝗ illā possederit nisi in semine suo. Vn̄ et semini suo dicebat̄. Et dabo tibi terrā hāc. In hoc autē spūaliter sibi ꝓmittebat̄ spiritualis hereditas .s. vniuersa cōgregatio fideliū tā iudeoꝝ ꝙ gentiliū cuius ipse per fidē pater est. Promittebatur etiā sibi hereditas glorie qui ꝑpter fidē eius finus abrae nuncupatur. Tertio ꝓmisit ei seminis multiplicationē sicut stellas celi et sicut arenas maris. Gen. xxij. Boni qui ex ipso descendunt per Ysaac et Jacob sunt sicut stelle celi. Sed precipue veri xp̄iani q̄ sūt eius semē spirituale et semē dei repromissum inq̄tum eius fidē imitamur. Sed mali qui ex eo descendunt per ismaelē et filios zethure et per esau fuerunt sicci et steriles velut arena maris: sed precipue mali christiani qui si habent fidem abrae nomine fidei. tamen ei⁹ operibus contradicunt. Quarto ꝓmisit ei deus omniū gentium benedictionem. benedictionem quidē gratie in presenti et glorie in futuro. non ꝙ per eum esset danda vel fienda hec benedictio. sed per semen non per quodcunqꝫ semen sed per vnicum quod est xp̄s. non enim in Ysaac Jacob vl' Joseph vl' Moyse. Dauid vel Salomone vel in aliquo alio homine potuit hoc verificari. in semine tuo benedicent̄ omnes gentes. Gen. xxij. quod declarat apostolus. ad gal. iij. dicens: Abrae dicte sunt promissiones et semini eius nō dicit in seminibus quasi in multis: sed quasi in vno. et semini tuo qui est christus. Nota abrae cui deus non falleret ꝑpter eius fidelitatem et amicitiam dicte sunt supple adeo merito sue fidei repromissiones loquitur in pluralı ꝑpter promissiōes supradictas: vel quia ſm glosam frequēter idē id est eterna beatitudo est sibi promissa. et semini eius .i. christo. nō ꝙ ad christum fieret promissio sed ꝙ ad eum pertinebat. quia per eū ꝓmittebatur danda benedictio. et ꝙ illud semē sit christus et non alius.

notatur ex verbis scripture que est in semine tuo benedicetur omnes gentes non solum iudei. Unde ait non dicit supple scriptura in seminibus quasi in multꝭ quod faceret si de multis vellet intelligi: sed dicit quasi in vno et semini tuo q̇ est christus. Unde de vno solo vult intelligi. et illud vnum est christus. Si enim de multis vellet intelligi dixisset. In seminibus tuis benedicentur ꝛc. sed dixit ibi semini. volens de vno intelligi ꝓpter quod dicit apostolus. et semini tuo. Patet igitur ꝙ cũ promissio facta fuerit abrae merito sue fidei. sicut ipse apostolus innuit. ad hebreo. x. Et ista promissio fuit facta diu ante legis dationem ꝙ fides xp̄i promissi precessit legem moysi. Et sic ex p̄dicta scriptura Pauli quasi ex quadam areola aromatum collegi hũc florem pulcherrimum: scꝫ ꝙ fides xp̄i est lege moysi antiquior.

¶ Quod fides christi est lege moysi stabilior.

TErtius articulus est ꝙ fides christi est lege moysi stabilior. Ad cuiꝰ euidentiam duo sunt notanda. Primuꝫ ꝙ sicut dicit apostolus vbi supra a tempore facte ꝓmissionis abrae vsqꝫ ad tempus quo lex moysi fuit data fluxerunt anni. cccc. ꝛ. xxx. q̄s sic computat Rabanus. sicut dicit magister in hystorijs. Act. vij. Dicit enim Rabanus ꝙ a tempore ꝓmissionis. primo facte abrae fluxerunt vsqꝫ ad ingressum egypti anni. cc. xv. quod verum est: quia tempore future ꝓmissionis erat abraã lxxv. annorum: et ab illo tempore vsqꝫ ad natiuitatem Ysaac fluxerunt. xxv. anni. ꝛ ab illo tẽpore vsqꝫ ad natiuitatem Ysaac iacob fluxerunt. xl. anni. et ab illo tẽpore vsqꝫ ad ingressum Iacob in egyptum fluxerunt anni. lxxv. deinde ab ingressu Iacob vsqꝫ ad mortem Ioseph anni. lxxi. Deinde vsqꝫ ad exitum filiorũ israel de egypto anni cxliiij. ꝛ quinquagesimo die egressionis data est lex. Exo. xix. ꝛ. xx. et sic sunt. cccc. xxx. anni. Et si dicat contra apostolum id quod dicit dominus abrae. Gen. xv. ꝙ semen eius esset futurum peregrinum in terra non sua. cccc. annis. Idemqꝫ dicit Stephanus. Act. vij. non faciẽdo mẽtionem de. xxx. annis dici potest ꝙ scriptura non computat inimicitias. dicit etiam Augustinus ꝙ hec computatio debet protẽdi vsqꝫ ad mortem Seon regem amorreorũ et Og regem basan. ¶ Secũdo est notandũ ꝙ promissio facta abrae que fuit iuramento dei confirmata. Gen. xxij. per memetipsum iuraui dicit dominus ꝛc. sequitur in semine tuo benedicẽtur omnes gẽtes terre. Et luce. i. Iusiurandum quod iurauit abraam fuit dictum propter sui stabilitatem et firmitatem testamentum. Est enim testamentum scriptura auctentica et solida: et talis fuit illa promissio: q̄

fuit summe auctoritatis et summe stabilitatis. Unde tante fuit firmitatis. q lex post data non euacuauit ipsam. sed potius semen pmissum euacuauit legem. sicut declarabitur articulo. vi. de cessatione legis. Si enim lex euacuasset pmissionem: tunc hereditas glorie non esset ex promissione: sed ex lege. et si esset ex lege cum abraam isaac et iacob fuerunt ante legem. tunc non haberent istam hereditatem cũ tamẽ dicat christus Matth. xxij. adducẽs illud. Exo. iij. Ego sum de9 abraam et deus isaac ⁊ deus iacob non est deus mortuorum: sed viuorum. Uiuunt ergo illi non vita nature. ergo vita glorie. quod plane dicit christ9 Matth. viij. Dico aũt vobis q multi ab oriente et occidẽte venient ⁊ recumbent cum abraã isaac et iacob ĩ regno celorũ. Ideo hec hereditas non est ex lege: sꝫ ex promissione que cuꝫ fuerit merito fidei christi promissi. quia illam repromissionem habet iam abraam. ⁊ nõ habet eam ex lege: qꝛ diu ante legẽ fuit mortuus. ergo habet eã p pmissionẽ. ergo cũ pmissio fuerit facta ⁊ iurata vt predictũ est merito fidei sequit q fides xpi est summe stabilitatis ⁊ stabilior lege moysi cũ illa sit euacuata per semẽ promissuꝫ hec omnia pulcherrime potuit paulus aplˢ ad gal. iij. hoc autem dico vobis testamentũ confirmatum a deo. q post. cccc. ⁊. xxx. annos facta est lex. non irritum facit ad euacuãdã pmissionẽ. nã si ex lege hereditas iam nõ ex pmissione Abrae autem per repromissionem donauit deus. quod sic explicatur. Hoc autem. i. promissionem abrae factam dico. i. firmo testamentũ cõfirmatum a deo etiã per iuramẽta quod scꝫ testamentũ post. cccc. xxx. annos. post quos supple facta est lex: non irritum facit. i. non euacuat q quidã faceret si p eaꝫ daretur benedictio. non ergo lex irrituꝫ facit predictum testamentum ad euacuandũ. i. vt euacuet pmissionem supple abrae factam nõ igitur per legem benedictio est: quia data est lex post multum tẽpus a pmissione facta. que quidam pmissio non dicit q p legem esset pmissio: sed per seme. Si enim ex lege esset hereditas non esset ex promissione et tunc abraam non haberet eã qd est falsum. vt supra dictũ est pter qd dicit apostolus. Lex non euacuat promissionẽ. Nam si ex lege hereditas quod oporteret si lex euacuaret pmissionem. iam non esset supple hereditas ex promissione qd probat dicens. Abrae autem donauit deus supple istam hereditatẽ p repromissionem. Constat enĩ q abraam iam habet eã. ⁊ nõ habet eã ex lege: qꝛ diu ante legẽ fuit mortuus ergo habet eã p pmissionẽ. Ergo cu pmissio fuerit facta merito fidei sequitur q fides xpi pmissi est summe stabilitatis ⁊ stabilior lege moysi. Hec veritas tanq vna pulcherrima rosa colligit ex predictis verbis apli quasi ex quadã areola aromatũ ⁊ pterea fideles xpiani confitentur fidem christi stabilissi-

mam et lege moysi stabiliorem.

¶ Quod fides christi est lege moysi nobilior et perfectior.

Quartus articulus est ꝙ fides xp̄i est lege moysi nobilior ⁊ perfectior. Ad cui⁹ euidentiā quattuor sunt notanda. Primū ꝙ quis lex moysi non sit effectiua iusticie nec meritoria benedictionis glorie: non tamē frustra fuit data: fuit enim data ꝓpter quattuor causas quas breuiter glo. tangit. Prima ꝓpter peccati ꝓhibitionem: vt saltem timore pene homines cessarent trāsgredi vt hec tandem facerent voluntate. Secunda ꝓpter populi eruditionem et dispositionem: vt sc3 per legem morbum suum agnoscerēt. de cuius ignorantia in lege nature cōuictus erat: vt sc3 populu3 dei erudiens ipsum dignum faceret ad ꝑcipiendū promissionē que est xp̄s. Tertia propter remedij flagitionē vt sc3 homo superbe in suis virib⁹ fidens precepta acciperet: in quibus deficiens factus preuaricator liberatorem saluatoremq3 requireret. Data est eñ lex vt dicit Augu. vt ceruix superborum qui tantum sibi arrogabant: vt liberum arbitrium sibi putarent ad iusticiā sufficere. quos cum lex transgredi faceret humiliaretur. et sic medicus optaretur. Quarta propter futurorum significationem. Legalia eñ fuerunt quedam vmbra futura significans. quedāq3 figura futura veritatem presignans: vt infra videbitur. ¶ Secundo notandum ꝙ lex fuit ordinata: id est ordinabiliter angelorum ministerio data et bene ordinabiliter: quia inter abraam et christum. inter promissionē3 ⁊ semen. inter tp̄s legis nature ⁊ tēpus gratie. Magno enim consilio factum est: vt non statim post hominis casum veniret mediator: sed ꝙ primo humanum genus conuinceretur de ignorantia tempore legis nature: que nec morbi: nec medici claram noticiam dabat. nec ad ista homo ex suis naturalibus attingere valebat. Demū conuinceretur de impotētia legis scripte quā homo virtute propria seruare non potuit: nec ipsa dabat adiutricem gratiam ad seruandum: vt ꝓpter ista duo: sc3 ignorantiā ⁊ impotentiam cogeretur saluatorem petere nec christi aduentum superfluum iudicaret. Multiplicate sunt infirmitates hominū contra quas: nec per legē nature: nec per legē moysi se iuuare poterant ꝓpter qd̄ accelerauerūt ad medicū qui veniēs tanq̄ alter samaritanus vulnera sanauit lāguidi. quē sacerdos ⁊ leuita. i. vet⁹ lex ⁊ sacerdotiū immisericorditer ptransierāt. Luce. x. qui etiā tāq̄ alter helyseus coaptāt se corporaliter puero mortuo sunamitis filio suscitauit eū. quē tñ eius puer cū suo baculo qui designabat legis duriciā ñ potuit suscitare. iiij. Re. iiij. q tāq̄ alter angel⁹ descēdēs in piscina3 nostre mortalitatis sana-

uit illum quem inuenit sibi suecꝫ ecclesie vnitum. Joh. v. Qui omnipotens sermo dei patris venit in mundum dum omnia medium silētium tenerentur. Sap. xviij. Primū silentium fuit ante legem scriptam. Secūdum sub lege. Tertium in gloria. Primū fuit ignorantia lāguoris. Secundū desperatio curationis. Tertium adeptio sanitatis ante legem enim homo morbū suū non cognoscebat. ideo silebat. nec remedium querebat. Lex autē ostēdit languidis vulnera. et ideo data lege mox fuit ruptū silentium et receperunt egri petere remediū. Sꝫ quia lex grauis erat nec auxilium conferrebat per diuturnos clamores fatigati homines et de salute desperantes cessauerunt loqui. et sic subsecutum est silentium secundum. Et tunc omnipotens sermo patris venit in mundum. Samaritanus appropiauit ad vulneratuꝫ angelus magni consilij in piscina descendit: et helyseus ad suscitandum mortuum accessit. i. summi filius regis descendit de equalitate patris ad patibulum crucis. et de sede patris ad officinam peccati. de lumine celi ad tenebras mundi et inferni et veniēs locutus est pacem. dedit gratiam proposuit misericordiam promisit veniam. et ita rupto silentio ceperūt egri magnis clamoribus flagitare remedium et accelerare ad medicum per quem vulnera sanarentur morbus curaretur: recepta vero sanitate ꝛ donata immortalitatis felicitate: nihil vltra restabit petendū: ꝛ tunc erit tertium beatū silentiū ordinabiliter. Ergo ꝛ magno dei consilio data est lex. scꝫ inter abraam ꝛ xp̄m: inter promissionem ꝛ semen promissum inter tempus legis nature: ꝛ tēpus legis gratie: inter primū silentium ꝛ tertiū. Quādo eīm data fuit lex cepit frangi primum silentiū: ipsa aūt manente fuit secundū silentiū: ꝛ tunc veniente medico: ruptoqꝫ secūdo silentio: tertium hoīes optauerunt. ¶ Tertio notandū est ꝙ qn̄ lex fuit data fuit posita in potestate huius qui venturus erat verus mediator: vt staret ꝗdiu ipe vellet: ꝛ quādo vellet cessaret. Ipse aūt voluit ꝙ cessaret quādo ipse venit: ꝛ tamen verus mediator fuit. Ex quo patet ꝙ cōtra mediatorē faciunt qui legeꝫ cum euangelio obseruare volunt. Ex quo vlterius pꝫ cōclusio intenta. ꝙ fides euangelij siue xp̄i non solū est lege moysi antiquior ꝛ stabilior: sed etiā perfectior: qꝛ ipam euacuat: sicut illud: qd̄ perfectum est euacuat qd̄ ex parte est. i. chor. xiij. Cum eīm venit mediator ꝛ legem euāgelicam statuit: voluit ꝙ cessaret lex mosayca ꝓpter suaꝫ imperfectionem: ꝛ hoc ipse facere potuit: qꝛ in eius potestate tāꝗ veri domini posita fuit. ¶ Quarto notandum ꝙ hic mediator non est vnius nature: sed duplicis. Est eīm gigas gemine substantie. scilꝫ diuine ꝛ humane. Ipse igitur cuꝫ sit deus ꝛ homo inter homines et deum mediat. Dum homines qui

[illegible]

erare sibi simile
minorum immor
Sic xp̄s nos ap
pũaliter genera-
mortale participe
dit eis ptãtem fi-
qui credunt in no
.i. in re nominis
e filij dei fiant et
io nobilissima di-
nali subdit q̄ non
.s. femine quasi ma
formatiui. In quo
ationẽ s̄m materiã
ũ generãdi miserã
deo nati sunt: ecce
tiuitas spiritualis.
ure credam⁹ hãc ex-
omines nasci ex deo:
asci ex hoie. Ex hac
one infirmitatis sa-
rmitas vt possimus
fieri. et hoc ẽ. Et ver
est. qd̄ superius erat
ndit. Quid ergo mi-
ius erat in id qd̄ su-
cẽdit quia si deus fa
credi deb3 q homo
⁹ hõ venit i mũdũ q
ascẽdat in celu3 hec
. Secd̄a conditio
st q desiderat filios
ta et charitas deside
multiplicare q vult
saluos fieri et i agni
tis. s. sue fidei venire
i. ad Thimo. ij. Sed
ationẽ filiorum non
propter defectibili-
te. sicut ẽ i puro hoie

dicitur. Deute. vi. deus aūt vn⁹ est vel posset hic dici ꝑm g.o. ꝙ dicit̄ hic mediator inter deum et hoies et inter hoies et hoies. non inter deum ⁊ deū. quia non sunt plures dij. sed deus inquit vnus est. Ex p̄dictus omnibus quasi ex quadam areola apostolus intendit elicere tres conclusiones. Prima est ꝙ in aduentu mediatoris fuit lex moysi euacuata. quia in manū sua fuit posita. ⁊ in sua omnimoda ptāte sicut dictum est. Secunda coclusio ē ꝙ qui cum euangelio obseruāt legalia contra mediatorem faciunt qui in aduentu suo legem adimpleuit dando sibi finē immo nec ipius vt mediatorez recipiunt qz facto suo videntur astruere ipsum non esse arbitrum nec federatorem nisi tm̄ iudeorum: tertia conclusio est ꝙ fides xp̄i ē omnino perfectior: vel nobilior lege moysi.

¶ Quod fides xp̄i est lege moysi vtilior.

QUintus articulus est ꝙ fides iesu xp̄i est lege moysi vtilior hoc colligitur ex ꝟbis ap̄li ca. supradicto quasi ex quadā aromatum areola. vbi consequenter dicit sic lex ergo aduersus ꝓmissa dei. Absit. Si enim data esset lex que posset viuificare vere ex lege eēt iustitia. sed cōclusit scriptura oīa sub peccato. vt promissio ex fide iesu christi daretur credentibus. ad Gal. iij. Hic sunt duo notanda. Primum est ꝙ per legem nūꝗ̄ fuit vita anime cuius ratio sepe dicta est. quia eius sacramenta non afferebant gratiam et sic nō prestabāt anime vitam. Secundum est ꝙ circuncisio non fuit ex lege sed ex patribus vt saluator dicit in Johāne Diu enim ante legem fuit circūcisio instituta. quia Geñ. xvij. Dicendum est etiaz. ꝙ ex circūcisione nūꝗ̄ fuit perfecta vita. quia nunꝗ̄ potuit introducere hoies vbi est perfectio vite. Unde Jacob dixit circuncisus. Gene. xxviij. Descendaz in infernum lugēs filium meū. Et dauid circūcisus dicit psal. xxviij. Assimilabor descendentibus in lacum. Item per legem moysi nūꝗ̄ fuit perfecta iusticia. Hec enim dicit ap̄lus ad ro. iij. ex opib⁹ legis nō iustificatur oīs caro. ⁊ illud ex primo sequitur. si enim per legem eēt vera vita. ac p hec ⁊ vera iusticia que ducit ad regnum in quo est perfectio vite. ad Ro. iij. Justicia dei est per fidez iesu xp̄i super oēs qui credūt in eū. Est ergo fides iesu xp̄i lege vtilior: et propterea dicit apostolus. lex igitur aduersus ꝓmissa dei. quasi dicat ex quo euacuata est qn̄ impleri cepit ꝓmissio nunꝗ̄ aduersatur diuine ꝓmissiōi. Absit nō eni est inimica sed cōsentanea diuinis promissis. Ueruz est tamen ꝙ fides cuius merito fuit ꝓmissio est vtilior et efficatior lege. quod probatur quia lex nunꝗ̄ potuit viuificare nec iustificare. Si enim data esset lex que posset viuificare. i. vitam spiritualem afferre

vere supple et non oppinatiue. ex lege.i.ex operibus legis esset iusticia qd tamen verum nõ est. Sz cõclusit scriptura.i. lex scripta conclusit.i.clausa reliqt oia.i.oẽs homines tam iudeos q̃ gentiles sub peccato neminẽ enĩz a peccati carcere potuit expedire. vel conclusit i.clausa demonstrauit esse: per legem enĩ cognitio peccati ad ro.iij. que quidem prouidẽtia factum est vt promissio vite.s.et iusticie ꝛ bñdictionis eterne ex fide iesu xpi nõ ex lege supple moysi. pmissio dico i.res promissa daretur credentibꝰ. supple in xpz ptz igitur ex pdictis clarissime q̃ fides iesu xpi est antiquior. stabilior. nobilior. et multo vtilior lege moysi. Et quia tam altissime extollitur fides iesu xpi supra legem moysi. Multũ debet credere xpiani filij ecclesie de fidei susceptione. multũq3 debent animari ad fidei promissionem. ꝛ ad fidẽ per opera. probationẽ et perfectionez ac defensionez. cũz ex eadez excellentior sit religio xpiana oi alia gẽte totiꝰ vniuersi. quod pter catholicorum consolationem ex tribꝰ intẽdo declarare. ¶ Primo ex pte patris ꝛ matris. O fidelis xpiane pater tuus est iesus christus. sicut ex proprietatibus veri patris declaratur. Sunt enim veri patris cõditiones q̃tuor. Quarũ pria ẽ q̃ pater naturaliter appetit filioz generare. desiderat enĩz speciez multiplicare in filijs. Unde aristo.ij. de anima tractãs de virtute generatiua dicit: naturalissimum est oi nature viuenti generare sibi simile sequitur. vt esse diuinorum immortale pticipemus. Sic xps nos appetit in fide sua spũaliter generare. vt esse dei immortale participemus. Et ideo dedit eis ptãtem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. Joh.i.i. in re nominis eius. Quo ordine filij dei fiant et quõ hec generatio nobilissima distinguatur a carnali subdit q̃ non ex sanguinibus.s.femine quasi materie. et viri q̃si formatiui. In quo humanaz generationẽ sm materiã ꝛ secũdum modũ generãdi miserã ostẽdit. Sed ex deo nati sunt: ecce generatio ꝛ natiuitas spiritualis. Ut autem secure credamꝰ hãc excellentiã scz hominez nasci ex deo: subdit deum nasci ex hoie. Ex hac enim susceptione infirmitatis sanatur nr̃a infirmitas vt possimus dijvel filij dei fieri. ꝛ hoc ẽ. Et verbũ caro factũ est. qd superius erat inferius descendit. Quid ergo mirum si qd iferius erat in id qd superius erat ascẽdit quia si deus factus est homo: credi debz q̃ homo fiat deꝰ ꝛ si deꝰ hõ venit i mũdũ q̃ hõ factus deꝰ ascẽdat in celũz hec omnia in glo. ¶ Scd̃a conditio veri patris est q̃ desiderat filios multiplicare ita et christus desiderat nos i fide multiplicare q2 vult omnes hoies saluos fieri et i agnitionez veritatis.s.sue fidei venire vt ptz infra ꝛ.i.ad Thimo.ij. Sed hãc multiplicationẽ filiorum non appetit leius propter defectibilitatẽ sue nature. sicut ẽ i puro hoie

qui quia nō potest pmanere in se ipso cū sit corruptibilis desiderat q̄ conseruetur in suo filio et sic perpetuetur generatio. Sed vult iesus xp̄s pater in hanc multiplicationē filioꝝ propter bonitatē suā quā vult quātum in se est cōicare omnibus. ¶ Tertia cōditio veri patris est q̄ ad filiorū generationem transfundit de sua substantia, suā naturā specificam: tñ non minuit. Sic dei filius iesus xp̄s vt et nos filios dei faceret sine sui diuine nature minoratione seipsum nobis dedit. ¶ Quarta conditio veri patris est q̄ filios tenerrime diligit vñ sepe sibiipsi necessaria subtrahit: vt filios suos pascat. Sic xp̄s vt dicit ap̄lus. ij. ad Coꝛ. viij. cū esset diues factus est egenus propter nos. Et maxime pater illū filium diligit quē sibi magis similē cōspicit. et in ipsum intuitū figere cōsueuit. q2 vbi amor vbi oculus. ¶ Sic xp̄s magis eum diligit qui ei per similitudinē gr̄e magis appropinquat. Hic diligenter attēde q̄ q̄uis generaliter oēs xp̄iani filij dei nominentur ex eo q̄ credunt iesum xp̄m esse verū filiū dei sicut dictū est. illi tamē propꝛie imo illi soli possunt dici filij dei. quib⁹ dicere pōt xp̄s. hic est filius me⁹ dilectus in quo mihi bñ cōplacuit. Mat. iij. Isti sunt illi qui nō solū oꝛe se cōfitentur xp̄ianos. Sꝫ corde credūt et opib⁹ ostēdūt. De malis autē xp̄ianis quales inter ceteros. sūt illi qui obseruāt legalia cū euāgelio cōquerit xp̄s dicēs: filios enutriui et exaltaui: ipsi aūt spreuerunt me. Isa. i. Qui eñ deberēt eē filij xp̄i sunt hostes christi. Et sic patet dignitas religionis xp̄iane ex parte patris qui est iesus christus deus et homo habēs conditiones veri patris. ¶ Ostēditur etiā dignitas religiōis xp̄iane ex parte matris. Sed dices q̄ est ista mater nr̄a. Rñdet ap̄lus q̄ illa q̄ sursum est iherusalem est mater nostra ad gal. iiij. qđ vt intelligere valeam⁹ recitat Seneca. libꝛo. iiij. declamationū. declamatiōe. vi. de quodā q̄ moꝛtua vxoꝛe que in ptu perierat statim duxit aliam. et puerū pꝛime misit ad alendū ad villā quādā extra ciuitatē. et ex alia vxoꝛe statim aliū hūit quē misit etiam ad villā eodē modo alendū cū pꝛimo. Post multū vero tp̄is redierunt pueri p omia similes. Licet eñ secundus esset mioꝛis etatis q̄ prim⁹ q2 forte vni⁹ anni. nihilominus tñ tant⁹ erat secūdus quāt⁹ erat pꝛimus: sicut multotiēs accidit et forte vterq3 pꝛizabat in coꝛpoꝛe et facie. querente aūt matre quis eoꝛū esset filius suus noluit ei dicere pr̄. et iō ipa flente et filij videntes matrem siue nouercā flentē flebāt. et foꝛte vterq3 ipoꝛū timebat ne eēt preuignus: quos pater alloquit dicens Quid fletis o pueri nō opꝫ timere nouercā. lites sunt inter me et vxorem nō inter vos. dimittatis eā facere mecū q2 nō indicauit quis eēt filius suus dubitās q̄ si sciret non hēret curā nisi de filio suo et nō de filio alterius matris. Itaq3 sic re

manente in dubio curam gerebat vtriusqz equalem. ¶ Spūaliter p istum patrē intelligimus xp̄m qui hꝫ duos filios. vnū de matre mortua in ptu. hec est mala cōsciā que concepit dolorē et pepit iniquitatem. psal. vij. que in partu moritur Ge. xxxv. cū parturiret Rachel ob difficultatem ptus periclitaret pe perit filium nomine benoym. q̄ in nostra lingua sonat principiū doloris mei. ps. xlvij. ibi dolores vt parturiētis. Alia vxor ē cōsciā bona q̄ hꝫ filium scꝫ iustū ꝛ bonū virū qui a deo in villa istius mundi equaliter nutrit cū malo. Math. v. Pluit super iustos et iniustos. et solē suum oriri facit sup bonos et malos et ambo sunt in ecclesia que est nouerca maloꝝ ꝛ mater bonorū tamē ignorat quis sit suus filius vel principuus. qs sit iustus vel iniustus explicite in gratia dei. qꝛ vt habetur Eccl's. ix. Nemo sit vtrum amore vel odio dignus sit. plorat ante regē Salomonē mat. iij. Regū. iij. vt filiū non mortuū in peccatis sꝫ viuū in grā cognoscat. qd̄ pater noster iesus xp̄s occultat ne peccator sine nutrice maneat et matre. Rixant filij quos pr̄ [illegible]latur. quia p maiori vtilitate vtriusqꝫ ptis facit quia boni per admixtionē malorū sunt in maiori merito. et mali citi⁹ possunt conuerti. quia ꝓm aug. malus ideo viuit vt vel corrigat: vel vt per eū bonus exerceatur. sic ergo ista mater nostra ecclesia catholica equaliter in p̄senti nos nutrit. et miro amore filios suos amat dicens. Isa. xlix. Nunquid obliuisci pōt mater infantē suū vt nō misereatur filio vteri sui. ꝛ si illa oblita fuerit: ego āt nō obliuiscar tui. Ecce ergo excellentiā nostram ex pte matris. quia non sumus ancille filij sꝫ libere. ad gal. iiij. Hec mater qn̄ erunt cōplete iniquitates amorreoꝝ. vt Gen. xv. et augmentata vsqꝫ ad messē frumenta. vt Jo. iiij. i. virtutes bonorū tunc manifeste cognoscet quis est filius suus legitimus. i. populus xp̄ianus qꝛ tunc sinabit ver⁹ Salomō. i. iesus xp̄s ostendēdo matrem nostram ꝛ filiū Dicens angelis suis illud. iij. Regū. iij. date huic infantē viuū: hec est enim mater ei⁹: hec ē que sursū est iherusalē que ē mater nostra. ꝛ sic patet excellentia religiōis xp̄iane ex parte patris ꝛ matris. ¶ Secundo ostenditur dignitas religionis xp̄iane ex parte hereditatis. qꝛ sibi debet suprema hereditas. cui nulla similis excogitari pōt. i. Cori. ij. et Isa. lxiiij. ex quo arguitur nobilitas heredis: hanc autē hereditatem nobis insinuat. b. paulus ad Ro. viij. Si filij ꝛ heredes. heredes quidem dei. i. visionis diuine in qua consistit beatitudo que ē status omnium bonorum aggregatione perfectus ꝓm boetium li. iij. prosa. ij. Coheredes autem xp̄i. ad Ro. vbi supra. i. simul heredes cū xp̄o cuius hereditas ē esse gloriosum in corpore et anima. ita et omnes filij sui erūt gloriosi cum eo in corpore et anima. nec voluit pr̄ noster xp̄s qꝫ sua electa hīitatio voca

retur synagoga sed ecclesia. dicēs Petro super hāc petraȝ edificabo ecclesiam meā. Math. xvi. qđ duplici ratione factum est. Prima vt fieret distinctio iter iudeos ⁊ xpianos. Nō enim videbatur rationabile vt locus siue habitatio christi vbi suos filios debȝ hereditare nomine iudaico nominaretur. Secūda rō est ꝓprietas vocabulorum quia sicut synagoga grece aggregatio dicitur latine. Sic ecclesia grece latine conuocatio dicitur: et qr xpiani conuocati sunt: ideo a conuocatione ecclesia dicta est. Congregatio enim est pecorū et bestiarū conuocatio vero hominū ⁊ ſm hoc iudei ⁊ quecunqȝ alia hominū cōgregatio quales sunt sarraceni bestiis cōparantur: xpiani vero hominibus Quanta ergo est differentia bestiarū ad hoies tāta est iudeoꝝ et aliorum infideliū ad xpianos qr illi cōgregantur illi cōuocātur. vt notat beatus Isido. xi. ethimol. In illa ergo celesti habitatione. scȝ ecclesia triūphanti hereditas illa beatifica pp̄ lo dabit xpiano. ¶ Et nota ꝙ gloria celestis que est illa hereditas ex ꝓprietate naturali nulli debetur nisi soli deo: hominib⁹ autem ex cōditione naturali debetur solum terra. Gen̄. ii. Formauit de⁹ hominem de limo terre. quod confirmās dauid in ps. cxiii. dicit celū celi domino. i. gloria celi domio terram auteȝ dedit filiis hoim. Si ergo gloria ex ꝯditiōe naturali nulli debetur nisi soli deo. quomō ergo populo xpiano datur pro hereditate. Respondeo ꝙ ex sola dei ꝓmissione. quia si deus eam ꝓmisit alicui cum non possit mētiri nec falli si promisit certissime dabit. Modo videamus cui ꝓmisit populo illaȝ nō iudeis cum non possint ostēdere in tota lege moysi ꝙ deus eis ꝓmisit gloriam paradisi. Nec agarenis quibus ꝓmisit machometus gloriam porcorum ⁊ asinoꝝ. vt videbitur. li. iiii. sȝ solis xpianis de⁹ ꝓmisit gloriaȝ suā. qđ pulcerrime declarat sanctus Uincētius in quodā sermone p similitudinem regis habētis vnicā filiā dilectissimam qui conduxit tres seruos. vni ꝓmisit optimā ꝓmissionē. alteri. x. aureos pluresqȝ pecunias. tertio vo promisit filiā cū regno si bene sibi seruiret. Modo queritur cui istoꝝ debetur filia regis. ⁊ quis poterit legitime eam petere. et certū est ꝙ nec primus nec secundus: sed tertius ex promissione licet nō sit dignus eam habere. tamen quia sibi rex ꝓmisit pōt eam petere. Ita in ꝓposito. iste rex nobilis est ille de quo Apoc. xix. Rex regū ⁊ dn̄s dominātium. ⁊ vocabitur nomen ei⁹ verbum dei. filia pulcra quā habȝ est gloria celestis ita est pulcra ſm Aug. ꝙ si ibi non liceret stare nisi vni⁹ diei mora innumerabiles anni huius vite pleni delitiis contēnerentur. Iste rex conduxit tres seruos. s. populos. Primo populum iudaicum in exitu egypti et in monte synai. Moyses fuit cursor et notarius huius conductoris et isti populo ꝓmisit promissioneȝ

ecce quid dicit instrumentum si in preceptis meis ambulaueritis: et mādata mea custodieritis dabo vobis &c. Leuit. xxvi. & Deutro. xviij. vbi nihil explicatur nisi promissio bonorū tēporaliū. vide ibi. Quādo ergo iudeus moritur licet seruauerit legem moysi totaliter. & vixerit in illa sanctissime si dici potest nō pōt a deo petere gloriā paradisi: q respōderet sibi de⁹. O miser tu petis filiā meā: & nunquid non solui iam tibi qd promisi. & sic consequēter proijcitur iudeus in infernum. Scdo cōduxit populū agarenorū. Et lz vn⁹ agaren⁹ vixerit hic beatissime: & fuit misericors: castus et cetera nō poterit in morte sua petere filiā summi regis. Videamus pactū q fecit deus cū eis. Ipsi eni descendūt ab abraā per Ismahelē filiū ei⁹. & ideo dicunt Ismaelite & per agar ancillā. ideo dicunt agareni. Iudei vo descendūt ab abraā per sarā. ideo debent dici saraceni Ismaheli patri ismahelitarū promisit deus dicens abrae. Super ismahel quoq audiui te. Ecce benedicam ei et augebo eum valde. xij. duces generabit. ecce. xij. floreni et faciam illum crescere in gentem magnam. Gen. xvij. Ista pmissio est iam impleta: vt patz Gen. xxvi. vbi nominātur illi. xij. duces. Quādo ergo ille agarenus moritur siv oluerit petere gloriam paradisi respondebitur ei vt iudeo et sic proijcitur in infernum. Modo videamus quid promisit populo christiano non bona temporalia: immo dicit q despiciamus illa: & vult q habeamus hic labores: infirmitates: & miserias. Sed si bene seruiuimus sibi promittit nobis dare filiam suam cum regno suo: quattuor euangeliste quasi quattuor notarij fecerunt de ista promissione instrumentum. Testes sunt duodecim apostoli: et septuaginta duo discipuli: ecce clausula instrumenti. Quicunq fecerit voluntatem patris mei qui in celis est ipse intrabit in regnum celorū. Matth. vij. Et ideo quando christianus vixit fm voluntatem dei in patiētia & bona vita moritur. Dicit sibi christus. Quid vis? Respondet. Domine ego seruiui vobis: vellez hereditatem quā mihi promisisti. Respice instrumentum: licet non sim dignus peto gloriā paradisi: tunc christus dat promissum. scilz gloriam suam. Ecce ergo qualiter nullus potest habere hereditatez glorie paradisi nisi solus populus christianus: quia istum populum elegit deus: vt daret filiam suam cum regno. Unde dicit Isa. li. Audite me qui sequimini quod iustum est et queritis dn̄m. Attendite ad petrā vnde excisi estis: scz ad xp̄z a quo christiani. & cauernā laci de qua precisi estis. Hec est cauerna vulneris lateris. Attēdite ad abraam patrem vestrum per fidem: et ad sarram q peperit vos: q vnuz vocaui eum: scz ad pactū promissionis filie & benedixi & multiplicaui eū. ¶ Quarto ostendit dignitas xp̄iane religiōis. s. eē filiū dei

fuit summe auctoritatis et summe stabilitatis. Unde tante fuit firmitatis, q lex post data non euacuauit ipsam. sed potius semen pmissum euacuauit legem. sicut declarabitur articulo. vi. de cessatione legis. Si enim lex euacuasset pmissionem: tunc hereditas glorie non esset ex promissione: sed ex lege. et si esset ex lege cum abraam isaac et iacob fuerunt ante legem. tunc non haberent istam hereditatem cũ tamẽ dicat christus Matth. xxij. adducẽs illud. Exo. iij. Ego sum de9 abraam et deus isaac ⁊ deus iacob non est deus mortuorum: sed viuorum. Uiuunt ergo illi non vita nature. ergo vita glorie. quod plane dicit christ9 Matth. viij. Dico aũt vobis q multi ab oriente et occidẽte venient ⁊ recumbent cum abraã isaac et iacob ĩ regno celorũ. Ideo hec hereditas non est ex lege: sꝫ ex promissione que cuꝫ fuerit merito fidei christi promissi. quia illam repromissionem habet iam abraam. ⁊ nõ habet eam ex lege: qꝛ diu ante legẽ fuit mortuus. ergo habet eã p pmissionẽ. ergo cũ pmissio fuerit facta ⁊ iurata vt predictũ est merito fidei sequit q fides xp̄i est summe stabilitat ⁊ stabilior lege moysi cũ illa sit euacuata per semẽ promissuꝫ hec omnia pulcherrime potuit paulus ap̄ls ad gal. iij. hoc autem dico vobis testamentũ confirmatum a deo. q post. cccc. ⁊. xxx. annos facta est lex. non irritum facit ad euacuãdã pmissionẽ. nã si ex lege hereditas iam nõ ex pmissione Abrae autem per repromissionem donauit deus. quod sic explicatur. Hoc autem. i. promissionem in abrae factam dico. i. firmo testamentũ cõfirmatum a deo etiã per iuramẽta quod scꝫ testamentũ post. cccc. xxx. annos. post quos supple facta est lex: non irritum facit. i. non euacuat q quidã faceret si p eaꝫ daretur benedictio. non ergo lex irrituꝫ facit predictum testamentum ad euacuandũ. i. vt euacuet pmissionem supple abrae factam nõ igitur per legem benedictio est: quia data est lex post multum tẽpus a pmissione facta. que quidam pmissio non dicit q p legem esset pmissio: sed per semẽ. Si enim ex lege esset hereditas non esset ex promissione et tunc abraam non haberet eã qd̃ est falsum. vt supra dictũ est. ppter qd̃ dicit apostolus. Lex non euacuat promissionẽ. Nam si ex lege hereditas quod oporteret si lex euacuaret pmissionem. iam non esset supple hereditas ex promissione qd̃ probat dicens. Abrae autem donauit deus supple istam hereditatẽ p repromissionem. Constat enĩ q abraam iam habet eã. ⁊ nõ habet eã ex lege: qꝛ diu ante legẽ fuit mortuus ergo habet eã p pmissionẽ. Ergo cũ pmissio fuerit facta merito fidei sequitur q fides xp̄i pmissi est summe stabilitatis ⁊ stabilior lege moysi. Hec veritas tanq̃ vna pulcherrima rosa colligit ex predict verbis ap̄li quasi ex quadã areola aromatũ ⁊ ppterea fideles xp̄iani confitentur fidem christi stabilissi-

mam et lege moysi stabiliorem.

¶ Quod fides christi est lege moysi nobilior et perfectior.

Quartus articulus est ꝙ fides xpi est lege moysi nobilior ⁊ perfectior. Ad cui⁹ euidentiã quattuor sunt notanda. Primũ ꝙ ꝗuis lex moysi non sit effectiua iusticie nec meritoria benedictionis glorie: non tamẽ frustra fuit data: fuit enim data ꝓpter quattuor causas quas breuiter glo. tangit. Prima ꝓpter peccati ꝓhibitionem: vt saltem timore pene homines cessarent trãsgredi vt hec tandem facerent voluntate. Secunda ꝓpter populi eruditionem et dispositionem: vt scꝫ per legem morbum suum agnoscerẽt. de cuius ignorantia in lege nature cõuictus erat: vt scꝫ populuꝫ dei erudiens ipsum dignum faceret ad ꝑcipiendũ promissionẽ que est xpꝫ. Tertia propter remediĩ flagitionẽ vt scꝫ homo superbe in suis virib⁹ fidens precepta acciperet: in quibus deficiens factus preuaricator liberatorem saluatoremꝗ requireret. Data est eñ lex vt dicit Augu. vt ceruix superborum qui tantum sibi arrogabant: vt liberum arbitrium sibi putarent ad iusticiã sufficere. quos cum lex transgredi faceret humiliaretur. et sic medicus optaretur. Quarta propter futurorum significationem. Legalia eñ fuerunt quedam vmbra futura significans. quedãꝗ figura futura veritatem presignans: vt infra videbitur. ¶ Secundo notandum ꝙ lex fuit ordinata: id est ordinabiliter angelorum ministerio data et bene ordinabiliter: quia inter abraam et christum. inter promissioneꝫ ⁊ semen. inter tp̃s legis nature ⁊ tẽpus gratie. Magno enim consilio factum est: vt non statim post hominis casum veniret mediator: sed ꝙ primo humanum genus conuinceretur de ignorantia tempore legis nature: que nec morbi: nec medici claram noticiam dabat. nec ad ista homo ex suis naturalibus attingere valebat. Deinũ conuinceretur de impotẽtia legis scripte quã homo virtute propria seruare non potuit: nec ipsa dabat adiutricem gratiam ad seruandum: vt ꝓpter ista duo: scꝫ ignorantiã ⁊ impotentiam cogeretur saluatorem petere nec christi aduentum superfluum iudicaret. Multiplicate sunt infirmitates hominũ contra quas: nec per legẽ nature: nec per legẽ moysi se iuuare poterant ꝓpter qđ accelerauerũt ad medicũ qui veniẽs tanꝗ alter samaritanus vulnera sanauit lãguidi. quẽ sacerdos ⁊ leuita. i. vet⁹ lex ⁊ sacerdotiũ imisericorditer ptransierãt. Luce. x. qui etiã tãꝗ alter helyseus coaptãt se corporaliter puero mortuo sunamitis filio suscitauit eũ. quẽ tñ eius puer cũ suo baculo qui designabat legis duriciã ñ potuit suscitare. iiij. Re. iiij. q̃ tãꝗ alter angel⁹ descẽdẽs in piscinaꝫ nostre mortalitatis sana

uit illum in quem inuenit sibi sueqꝫ ecclesie vnitum. Joh. v. Qui omnipotens sermo dei patris venit in mundum dum omnia medium silētium tenerentur. Sap. xviij. Primū silentium fuit ante legem scriptam. Secūdum sub lege. Tertiuꝫ in gloria. Primū fuit ignorantia lāguoris. Secundū desperatio curationis. Tertium adeptio sanitatis ante legem enim homo morbū suū non cognoscebat. ideo silebat. nec remedium querebat. Lex autē ostēdit languidis vulnera. et ideo data lege mox fuit ruptū silentium et receperunt egri petere remediū. Sꝫ quia lex grauis erat nec auxilium conferrebat per diuturnos clamores fatigati homines et de salute desperantes cessauerunt loqui. et sic subsecutum est silentium secundum. Et tunc omnipotens sermo patris venit in mundum. Samaritanus appropiauit ad vulneratuꝫ angelus magni consilij in piscina descendit: et helyseus ad suscitandum mortuum accessit. i. summi filius regis descendit de equalitate patris ad patibulum crucis. et de sede patris ad officinam peccati. de lumine celi ad tenebras mundi et inferni et veniēs locutus est pacem. dedit gratiam proposuit misericordiam promisit veniam. et ita rupto silentio ceperūt egri magnis clamoribus flagitare remedium et accelerare ad medicum per quem vulnera sanarentur morbus curaretur: recepta vero sanitate ꝛ dona ta immortalitatis felicitate: nihil vltra restabit petendū: ꝛ tunc erit tertium beatū silentiū ordinabiliter. Ergo ꝛ magno dei consilio data est lex. scꝫ inter abraam ꝛ xp̄m: inter promissionem ꝛ semen promissum inter tempus legis nature: ꝛ tēpus legis gratie: inter primū silentium ꝛ tertiū. Quādo em̄ data fuit lex cepit frangi primum silentiū: ipsa aūt manente fuit secundū silentiū: ꝛ tunc veniente medico: ruptoqꝫ secūdo silentio: tertium hoies optauerunt. ¶ Tertio notandū est ꝙ qñ lex fuit data fuit posita in potestate huius qui vēturus erat verus mediator: vt staret ꝙdiu ip̄e vellet: ꝛ quādo vellet cessaret. Ipse aūt voluit ꝙ cessaret quādo ipse venit: ꝛ tamen verus mediator fuit. Ex quo patet ꝙ cōtra mediatorē faciunt qui legeꝫ cum euangelio obseruare volunt. Ex quo vlterius pꝫ cōclusio intenta. ꝙ fides euangelij siue xp̄i non solū est lege moysi antiquior ꝛ stabilior: sed etiā perfectior: qꝛ ip̄am euacuat: sicut illud: qđ perfectum est euacuat qđ ex parte est. i. chor. xiij. Cum em̄ venit mediator ꝛ legem euāgelicam statuit: voluit ꝙ cessaret lex mosayca ꝓpter suaꝫ imperfectionem: ꝛ hoc ipse facere potuit: qꝛ in eius potestate tāꝙ veri domini posita fuit. ¶ Quarto notandum ꝙ hic mediator non est vnius nature: sed duplicis. Est em̄ gigas gemine substantie. scilꝫ diuine ꝛ humane. Ipse igitur cuꝫ sit deus ꝛ homo inter homines et deum mediat. Dum homines qui

a deo recesserāt p se recōciliat. ipse vt deus oīa creauit. sz in q̄tū deus nō oīa recreauit. Et ipse in q̄tum de⁹ ē cū patre ꝛ sanctospū vn⁹ de⁹ q² nō sunt plures dij sed vnus de⁹ Ex quo patet q̄ hic mediator non est federator vni⁹ ptis tm̄ sed duarū ptiū. s. dei et hoīs. et ptz ēt q̄ in q̄tum deus nō est ꝓprie mediator inter deū et hoīes. sed in q̄tum hō. In q̄tum eñ deus non est medius sz equalis deo pr̄i. Itē iste mediator non est arbiter vnius populi sz duorum. s. iudeoruz et gētiliū quos tanq̄ duos parietes ecclesie ī se angulari lapide copulauerit vtriusq̄ ppl'i euacuans ritum. ad Ephe. ij. et. i. Pe. ij. ergo qui obseruant legalia xp̄m non vt mediatorē recipiūt q² ipsum videntur asserere mediatorem tm̄ iudeorū quod esse nō potest. quia mediator non est nisi duorum populoruz. Ergo qui ex circūcisione vel preputio ad fidem conuersi sunt maneāt sicut sunt nec curent circuncisi de preputio nec preputiati de circūcisione: quia vt dicitur ad galt. vlti. In vero mediatore iesu xp̄o neq̄ circūcisio aliq̄d valet neq̄ preputium sz noua creatura. Hec quattuor notabilia patēt ex intētione apl'i ad gal. vbi supra vbi sic dicit. Quid igit̄ lex ꝓpter transgressionez posita est. donec veniret semen cui ꝓmiserat ordinata per angelos in manuz mediatoris mediator autem vnius non est. deus autem vnus est. que lr̄a breuiter sic exponitur. Quid igitur lex. i. ad quid prodest. ex quo sicut dictū est in precedenti articulo nō euacuat ꝓmissionem nec est ex ipsa hereditas. Rn̄det apostolus q̄ inter cetera ad que prodest ꝓpter transgressores supple puniendos et flagellandos. posita est que supple stare debuit donec veniret semē. i. xp̄us cui. i. p quē promiserat supple de⁹ vel s̄m gl. cui. i. de quo dādā omnibus gentibus non solnz iudeis gr̄e et glorie benedictionē. lex dico ordinata. i. ordinabiliter data eo modo quo dictuz est per angelos. i. ad litteram per ministerium angeloꝝ qui in ꝑsona dei apparebāt moysi et ei loquebant̄ vel per angelos. dicit glo. i. p Moysen et aaron q̄ tanq̄ angeli erant ydonei dei ministri Lex dico posita ꝛ ordinabiliter data in manu. i. in potestate et voluntate mediatoris. i. huius qui inter deuz ꝛ homines et angelos īter duos populos. s. iudaicum et gētilem erat vēturus mediator posita dico et ordinata fuit in manu mediatoris. vt videlicet staret q̄diu ipse vellet et qñ vellet cessaret. voluit autē q̄ cessaret qñ venit. et qñ inter deū et homines inter gētiles et iudeos verus mediator fuit. et dico q̄ mediator fuit inter deum et homines et inter diuersoruz rituū hoīes. qđ quidē est necessariū q² sequit̄ mediator vnius non est: nec arbiter vnius tm̄ sed duoꝝ. s. dei et hominis: sed nō vnius populi tm̄ sz duorū vt dictū est. Quis aūt iste mediator in q̄tū homo mediator sit duorum: in quantū tamen deus est vn⁹ cuz patre et spiritu sancto. quia vt

dicitur. Deute. vi. deus aũt vn⁹ est vel posset hic dici ſm g.o. ꝙ dicit hic mediator inter deum et hoies et inter hoies et hoies. non inter deum ⁊ deũ. quia non sunt plures dij. sed deus inquit vnus est. Ex ꝑdictus omnibus quasi ex quadam areola apostolus intendit elicere tres conclusiones. Prima est ꝙ in aduentu mediatoris fuit lex moysi euacuata. quia in manu sua fuit posita. ⁊ in sua omnimoda ptãte sicut dictum est. Secunda coclusio ẽ ꝙ qui cum euangelio obseruãt legalia contra mediatorem faciunt qui in aduentu suo legem adimpleuit dando sibi finẽ immo nec ipsũ vt mediatorẽ recipiunt qz facto suo videntur astruere ipsum non esse arbitrum nec federatorem nisi tm̃ iudeorum: tertia conclusio est ꝙ fides xp̃i ẽ omnino perfectior: vel nobilior lege moysi.

¶ Quod fides xp̃i est lege moysi vtilior.

Quintus articulus est ꝙ fides iesu xp̃i est lege moysi vtilior hoc colligitur ex ṽbis ap̃li ca. supradicto quasi ex quadã aromatum areola. vbi consequenter dicit sic lex ergo aduersus ꝑmissa dei. Absit. Si enim data esset lex que posset viuificare vere ex lege eẽt iustitia. sed cõclusit scriptura oĩa sub peccato. vt promissio ex fide iesu christi daretur credentibus. ad Gal. iij. Hic sunt duo notanda. Primum est ꝙ per legem nũꝙ fuit vita anime cuius ratio sepe dicta est. quia eius sacramenta non afferebant gratiam et sic nõ prestabãt anime vitam. Secundum est ꝙ circuncisio non fuit ex lege sed ex patribus vt saluator dicit in Johãne Diu enim ante legem fuit circũcisio instituta. quia Gen. xvij. Dicendum est etiã ꝙ ex circũcisione nũꝙ fuit perfecta vita. quia nunꝙ potuit introducere hoies vbi est perfectio vite. Unde Jacob dixit circuncisus. Gene. xxviij. Descendaz in infernum lugẽs filium meũ. Et dauid circũcisus dicit psal. xxvij. Assimilabor descendentibus in lacum. Item per legem moysi nũꝙ fuit perfecta iusticia. Hec enim dicit ap̃lus ad ro. iij. ex opib⁹ legis nõ iustificatur oĩs caro. ⁊ illud ex primo sequitur. si enim per legem eẽt vera vita. ac ꝑ hec ⁊ vera iusticia que ducit ad regnum in quo est perfectio vite. ad Ro. iij. Justicia dei est per fidez iesu xp̃i super oẽs qui credũt in eũ. Est ergo fides iesu xp̃i lege vtilior: et propterea dicit apostolus. lex igitur aduersus ꝑmissa dei. quasi dicat ex quo euacuata est qñ impleri cepit ꝑmissio nunꝙ aduersatur diuine ꝑmissiõi. Absit nõ cm̃ est inimica sed cõsentanea diuinis promissis. Uerũ est tamen ꝙ fides cuius merito fuit ꝑmissio est vtilior et efficatior lege. quod probatur quia lex nunꝙ potuit viuificare nec iustificare. Si enim data esset lex que posset viuificare. i. vitam spiritualem afferre

vere supple et non oppinatiue. ex lege.i.ex operibus legis esset iusticia qđ tamen verum nō est. Sꝫ cōclusit scriptura.i. lex scripta conclusit.i.clausa reliq̄t oīa.i.oēs homines tam iudeos q̄ gentiles sub peccato neminē enīꝫ a peccati carcere potuit expedire. vel conclusit i.clausa demonstrauit esse: per legem eñ cognitio peccati ad ro.iij. que quidem prouidētia factum est vt promissio vite.s.et iusticie ⁊ bñdictionis eterne ex fide iesu xp̄i nō ex lege supple moysi. pmissio dico i.res promissa daretur credentib⁹. supple in xp̄ꝫ ptꝫ igitur ex p̄dictis clarissime q̄ fides iesu xp̄i est antiquior. stabilior. nobilior. et multo vtilior lege moysi. Et quia tam altissime extollitur fides iesu xp̄i supra legem moysi. Multū debet credere xp̄iani filij ecclesie de fidei susceptione. multūqꝫ debent animari ad fidei promissionem. ⁊ ad fidē per opera. probationē et perfectionēꝫ ac defensionēꝫ. cuꝫ ex eadēꝫ excellentior sit religio xp̄iana oī alia gēte toti⁹ vniuersi. quod ꝓpter catholicorum consolationem ex trib⁹ intēdo declarare. ¶ Primo ex pte patris ⁊ matris. O fidelis xp̄iane pater tuus est iesus christus. sicut ex proprietatibus veri patris declaratur. Sunt enim veri patris cōditiones q̄tuor. Quarū p̄ria ē q̄ pater naturaliter appetit filios generare. desiderat enīꝫ speciēꝫ multiplicare in filijs. Unde aristo.ij. de anima tractās de virtute generatiua dicit: naturalissimum est oī nature viuenti generare sibi simile sequitur. vt esse diuinorum im̄mortale p̄ticipemus. Sic xp̄s nos appetit in fide sua sp̄ualiter generare. vt esse dei immortale participemus. Et ideo dedit eis p̄tātem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. Joh.i.i. in re nominis eius. Quo ordine filij dei fiant et quō hec generatio nobilissima distinguatur a carnali subdit q̄ non ex sanguinibus.s.femine quasi materie. et viri q̄si formatiui. In quo humanaꝫ generationē ſm materiā ⁊ secūdum modū generādi miserā ostēdit. Sed ex deo nati sunt: ecce generatio ⁊ natiuitas spiritualis. Ut autem secure credam⁹ hāc excellentiā scꝫ hominēꝫ nasci ex deo: subdit deum nasci ex hoīe. Et hac enim susceptione infirmitatis sanatur nr̄a infirmitas vt possimus dij vel filij dei fieri. ⁊ hoc ē. Et verbū caro factū est. qđ superius erat inferius descendit. Quid ergo mirum si qđ īferius erat in id qđ superius erat aſcēdit quia si deus factus est homo: credi debꝫ q̄ homo fiat de⁹ ⁊ si de⁹ hō venit ī mūdū q̄ hō factus de⁹ aſcēdat in celuꝫ hec omnia in glo. ¶ Scđa conditio veri patris est q̄ desiderat filios multiplicare ita et christus desiderat nos ī fide multiplicare q̄ vult omnes hoīes saluos fieri et ī agnitionēꝫ veritatis.s.sue fidei venire vt ptꝫ infra ⁊.i.ad Thimo.ij. Sed hāc multiplicationē filiorum non appetit leius propter defectibilitatē sue nature. sicut ē ī puro hoīe

qui quia nō potest pmanere in se ipso cū sit corruptibilis desiderat φ conseruetur in suo filio et sic perpetuetur generatio. Sed vult iesus xp̄s pater in hanc multiplicationē filioꝝ propter bonitatē suaꝫ quā vult quātum in se est cōicare omnibus. ¶ Tertia ꝯditio veri patris est φ ad filioꝝ generationem transfundit de sua substantia, suaꝫ naturā specificam: tn̄ non minuit. Sic dei filius iesus xp̄s vt et nos filios dei faceret sine sui diuine nature minoratione seipsum nobis dedit. ¶ Quarta conditio veri patris est φ filios tenerrime diligit vn̄ sepe sibiipsi necessaria subtrahit: vt filios suos pascat. Sic xp̄s vt dicit ap̄lus. ij. ad Coꝝ. viij. cuꝫ esset diues factus est egenus propter nos. et maxime pater illuꝫ filium diligit quē sibi magis simileꝫ cōspicit. et in ipsum intuitū figere cōsueuit. qꝛ vbi amor vbi oculus. ¶ Sic xp̄s magis eum diligit qui ei per similitudinē grē magis appropinquat. Hic diligenter attēde φ φuis generaliter oēs xp̄iani filij dei nominentur ex eo φ credunt iesum xp̄m esse verū filiū dei sicut dictū est. illi tamē proprie imo illi soli possunt dici filij dei. quib⁹ dicere pōt xp̄s. hic est filius me⁹ dilectus in quo mihi bn̄ cōplacuit. Mat. iij. Isti sunt illi qui nō soluꝫ ore se cōfitentur xp̄ianos. Sꝫ corde credūt et opib⁹ ōstēdūt. De malis autē xp̄ianis quales inter ceteros. sūt illi qui obseruāt legalia cū euāgelio ꝯquerit xp̄s dicēs. filios enutriui ꝛ exaltaui: ipsi aūt spreuerunt me. Isa. i. Qui eni debeꝛēt eē filij xp̄i sunt hostes christi. Et sic patet dignitas religionis xp̄iane ex parte patris qui est iesus christus deus et homo habēs conditiones veri patris. ¶ Ostēditur etiā dignitas religiōis xp̄iane ex parte matris. Sed dices q̄ est ista mater nr̄a. Rn̄det ap̄lus φ illa q̄ sursum est iherusalem est mater nostra ad gal. iiij. qđ vt intelligere valeam⁹ recitat Seneca. libro. iiij. declamationū. declamatiōe. vi. de quodaꝫ q̄ mortua vxore que in ptu perierat statim duxit aliam. ꝛ puerū prime misit ad alendū ad villā quādā extra ciuitatē. et ex alia vxore statim aliū hūit quē misit etiam ad villaꝫ eodē modo alendū cū primo. Post multū vero tp̄is redierunt pueri p omia similes. Licet eni secundus esset mioris etatis φ prim⁹ qꝛ forte vni⁹ anni. nihilominus tn̄ tant⁹ erat secūdus quāt⁹ erat primus: sicut multotiēs accidit et forte vterφ p̄rizabat in corpore et facie. querente aūt matre quis eoꝝ esset filius suus noluit ei dicere pr̄. et iō ipa flente et filij videntes matrem hue nouercā flentē flebāt. et forte vterφ ipoꝝ timebat ne eēt preuignus: quos pater alloquit dicens Quid fletis o pueri nō opꝫ timere nouercā. lites sunt inter me ꝛ vxorem nō inter vos. dimittatis eā facere mecū qꝛ nō indicauit quis eēt filius suus dubitās φ si sciret non hēret curā nisi de filio suo ꝛ nō de filio alterius matris. Itaφ sic re

manente in dubio curam gerebat vtriusq3 equalem. ¶ Spūaliter p istum patrē intelligimus xp̄m qui h3 duos filios. vnū de matre mortua in ptu. hec est mala cōsciā que concepit dolores et pepit iniquitatem. psal. vij. que in partu moritur Ge. xxxv. cū parturiret Rachel ob difficultatem ptus periclitaret pe perit filium nomine benoym. q̄ in nostra lingua sonat principiū doloris mei. ps. xlvij. ibi dolores vt parturientis. Alia vxor ē cōsciā bona q̄ h3 filium scz iustū ꝛ bonū virū qui a deo in villa istius mundi equaliter nutrit̄ cū malo. Math. v. Pluit super iustos et iniustos. et solē3 suum oriri facit sup bonos et malos et ambo sunt in ecclesia que est nouerca maloꝝ ꝛ mater bonoꝝ tamē ignorat quis sit suus filius vel principnus. q̄s sit iustus vel iniustus explicite in gratia dei. q3 vt habetur Eccl's. ix. Nemo sit vtrum amore vel odio dignus sit. plorat ante reges Salomonē mat. iij. Regū. iij. vt filiū non mortuū in peccatis s3 viuū in grā cognoscat. qd̄ pater noster iesus xp̄s occultat ne peccator sine nutrice maneat et matre. Rixant̄ filij quos pr̄ consolatur. quia p maiori vtilitate vtriusq3 ptis facit quia boni per admixtionē maloꝝ sunt in maiori merito. et mali citius possint conuerti. quia s̄m aug. malus ideo viuit vt vel corrigat̄: vel vt per eū bonus exerceatur. sic ergo ista mater nostra ecclesia catholica equaliter in p̄senti nos nutrit. et miro amore filios suos amat dicens. Isa. xlix. Numquid obliuisci pōt mater infantē suū vt nō misereatur filio vteri sui. ꝛ si illa oblita fuerit: ego āt nō obliuiscar tui. Ecce ergo excellentiā nostram ex pte matris. quia non sumus ancille filij s3 libere. ad gal. iiij. Hec mater qn̄ erunt cōplete iniquitates amorreoꝝ. vt Gen̄. xv. et augmentata vsq3 ad messe3 frumenta. vt Jo. iiij. i. virtutes bonoꝝ tunc manifeste cognoscet quis est filius suus legitimus. i. populus xp̄ianus q3 tunc sinabit ver⁹ Salomō. i. iesus xp̄s ostendēdo matrem nostram ꝛ filiū dicens angelis suis illud. iij. Regū. iij. date huic infante3 viuū: hec est enim mater ei⁹: hec ē que sursū est iherusalē que ē mater nostra. ꝛ sic patet excellentia religiōis xp̄iane ex parte patris ꝛ matris. ¶ Secundo ostenditur dignitas religionis xp̄iane ex parte hereditat̄. q3 sibi debet̄ suprema hereditas. cui nulla similis excogitari pōt. i. Cori. ij. et Isa. lxiiij. ex quo arguitur nobilitas heredis: hanc autē hereditatem nobis insinuat. b. paulus ad Ro. viij. Si filij ꝛ heredes. heredes quidem dei. i. visionis diuine in qua consistit beatitudo que ē status omnium bonorum aggregatione perfectus s̄m boetium li. iij. prosa. ij. Coheredes autem xp̄i. ad Ro. vbi supra. i. simul heredes cū xp̄o cuius hereditas ē esse gloriosum in corpore et anima. ita et omnes filij sui erūt gloriosi cum eo in corpore et anima: nec voluit pr̄ noster xp̄s q̄ sua electa hitatio voca

retur synagoga sed ecclesia. dicēs Petro super hāc petraꝫ edificabo ecclesiam meā. Math. xvi. qḋ duplici ratione factum est. Prima vt fieret distinctio īter iudeos ꝛ xp̄ianos. Nō enim videbatur rationabile vt locus siue habitatio christi vbi suos filios debꝫ hereditare nomine iudaico nominaret. Secūda rō est ꝓprietas vocabulorum quia sicut synagoga grece aggregatio dicitur latie. Sic ecclesia grece latine conuacatio dicitur: et qꝛ xp̄iani conuocati sunt: ideo a conuocatione ecclesia dicta est. Congregatio enim est pecorū et bestiarū conuocatio vero hominū ꝛ ſm hoc iudei ꝛ quecunqꝫ alia hominū cōgregatio quales sunt sarraceni bestiis cōparant: xp̄iani vero hominibus Quanta ergo est differentia bestiarū ad hoīes tāta est iudeoꝝ et aliorum infideliū ad xp̄ianos qꝛ illi cōgregantur illi cōuocātur. vt notat beatus Isido. xi. ethimol. In illa ergo celesti habitatione. scꝫ ecclesia triūphanti hereditas illa beatifica ꝓp̄o dabit xp̄iano. ¶ Et nota ꝙ gloria celestis que est illa hereditas ex ꝓprietate naturali nulli debetur nisi soli deo: hominibꝰ autem ex cōditione naturali debetur solum terra. Gen. ij. Formauit deꝰ hominem de limo terre. quod confirmās dauid in ps. cxiij. dicit celū celi domino. i. gloria celi domiō terram auteꝫ dedit filijs hoim. Si ergo gloria ex ꝯditiōe naturali nulli debetur nisi soli deo. quomō ergo populo xp̄iano datur pro hereditate. Respondeo ꝙ ex sola dei ꝓmissione. quia si deus eam ꝓmisit alicui cum non possit mētiri nec falli si promisit certissime dabit. Modo videamus cui ꝓmisit populo illaꝫ nō iudeis cum non possint ostēdere in tota lege moysi ꝙ deus eis ꝓmisit gloriam paradisi. Nec agarenis quibus ꝓmisit machometus gloriam porcorum ꝛ asinoꝝ. vt videbitur. li. iiij. sꝫ solis xp̄ianis deꝰ ꝓmisit gloriaꝫ suā. qḋ pulcerrime declarat sanctus Vincētius in quodā sermone ꝑ similitudinem regis habētis vnicā filiā dilectissimam qui conduxit tres seruos. vni ꝓmisit optimā ꝓmissionē. alteri. xx. aureos pluresqꝫ pecunias. tertio vo promisit filiā cū regno si bene sibi seruiret. Modo queritur cui istoꝝ debetur filia regis. ꝛ quis poterit legitime eam petere. ex certū est ꝙ nec primus nec secundus: sed tertius ex promissione licet nō sit dignus eam habere. tamen quia sibi rex ꝓmisit pōt eam petere. Ita in ꝓposito. iste rex nobilis est ille de quo Apoc. xix. Rex regū ꝛ dn̄s dominātium. ꝛ vocabitur nomen eiꝰ verbum dei. Filia pulcra quā habꝫ est gloria celestis ita est pulcra ſm Aug. ꝙ si ibi non liceret stare nisi vniꝰ diei mora innumerabiles anni huius vite pleni delitijs contēnerentur. Iste rex conduxit tres seruos. s. populos. Primo populum iudaicum in exitu egypti et in monte synai. Moyses fuit cursor et notarius huius conductoris et isti populo ꝓmisit promissioneꝫ

ecce quid dicit instrumentum si in preceptis meis ambulaueritis: et mādata mea custodieritis dabo vobis &c. Leuit.xxvi.& Deutro.xviij. vbi nihil explicatur nisi promissio bonorū tēporaliū. vide ibi. Quādo ergo iudeus moritur licet seruauerit legem moysi totaliter. & vixerit in illa sanctissime si dici potest nō pōt a deo petere gloriā paradisi: q2 respōderet sibi de9. O miser tu petis filiā meā: & nunquid non solui iam tibi qđ promisi. & sic consequēter proijcitur iudeus in infernum. Scđo cōduxit populū agarenorū. Et lz vn9 agaren9 vixerit hic beatissime: & fuit misericors: castus et cetera nō poterit in morte sua petere filiā summi regis. Uideamus pactū q fecit deus cū eis. Ipsi eñi descendūt ab abraā per Ismahelē filiū ei9. & ideo dicunt Ismaelite: & per agar ancillā. ideo dicunt agareni. Iudei vo descendūt ab abraā per sarā. ideo debent dici saraceni Ismaheli patri ismahelitarū promisit deus dicens abrae. Super ismahel quoq3 audiui te. Ecce benedicam ei et augebo eum valde. xij. duces generabit. ecce. xij. floreni et faciam illum crescere in gentem magnam. Geñ.xvij. Ista pmissio est iam impleta: vt pz Geñ.xxvi. vbi nominātur illi. xij. duces. Quādo ergo ille agarenus moritur si voluerit petere gloriam paradisi respondebitur ei vt iudeo et sic proijcitur in infernum. Modo videamus quid promisit populo christiano non bona temporalia: immo dicit q despiciamus illa: & vult q habeamus hic labores: infirmitates: & miserias. Sed si bene seruiuimus sibi promittit nobis dare filiam suam cum regno suo: quatuor euangeliste quasi quattuor notarij fecerunt de ista promissione instrumentum. Testes sunt duodecim apostoli: et septuaginta duo discipuli: ecce clausula instrumenti. Quicunq3 fecerit voluntatem patris mei qui in celis est ipse intrabit in regnum celorū. Matth. vij. Et ideo quando christianus vixit sm voluntatem dei in patiētia & bona vita moritur. Dicit sibi christus. Quid vis? Respondet. Domine ego seruiui vobis: vellez hereditatem quā mihi promisisti. Respice instrumentum: licet non sim dignus peto gloriā paradisi: tunc christus dat promissum. scilz gloriam suam. Ecce ergo qualiter nullus potest habere hereditatez glorie paradisi nisi solus populus christianus: quia istum populum elegit deus: vt daret filiam suam cum regno. Unde dicit Isa.li. Audite me qui sequimini quod iustum est et queritis dñm. Attendite ad petrā vnde excisi estis: scz ad xp3 a quo christiani. & cauernā laci de qua precisi estis. Hec est cauerna vulneris lateris. Attēdite ad abraam patrem vestrum per fidem: et ad sarram q peperit vos: q2 vnuz vocaui eum: scz ad pactū promissionis filie & benedixi & multiplicaui eū. ¶ Quarto ostendit dignitas xpiane religiōis. s. eē filiā dei

et heredes ex angelico testimonio quia intelligens angelus predictā excellentiā non sustinuit a iohāne adorari. Apoc. xix. ait em̄ Johā. Cecidi ad pedes angeli: vt adorarem eum et dixit mihi: vide ne feceris: conseruus enim tuus sum et fratrum tuorū habentium testimonium iesu deum adora. Cecidit iohānes ad pedes angeli: vt adoraret eum: non tamen sicut creatura creatorem: sed sicut seruus vehementer ac cum seruili subiectione honorat dominū suum creatum. Nempe angelus in veteri testamento sustinebat sic se ab homine adorari: qd tamen non sustinere hic: immo manifeste phibere videtur: propterea sequitur. Et dixit mihi. Uide ne feceris: scilz taliter reuerentiam mihi. Cuius causam subdit dicens. Conseruus tuus sum. i. tecum: et sicut tu sum seruus eiusdem dei et domini iesu christi. Et ne credatur q respectu solius Johannis propter singularem preexcellentiam eius hic diceret et non de omnibus xpianis qui christi sunt serui: ideo subdit. Et fratrū tuor habentiū testimoniū iesu xpi. i. qui pfecto corde cōfitentur ac testificant iesum christum esse verum deum et dominum vniuersorum atq hominum redēptorem et saluatorem. Et ideo merito fideles xpiani confitentur iesum christum verum filium dei cuius sunt filii per gratie adoptionem: qui tam caram matrem dedit eis: et tam excellentem hereditatem promisit: et conseruos eorū angelos fecit. Et sic patet ex predictis quinq articulis excellentia fidei catholice ac etiā religionis christiane.

Qd lex moysi cessauit esse lex.

Sextus et vltimus articulus est: q lex moysi iam non est lex: sed q cessauit esse lex. Hoc etiam cedit ad ostendendum maiorem excellentiam legis noue siue fidei christiane: vt ipsa sola iam dicatur lex dei. In presenti articulo erunt quattuor puncta principalia. Primus erit ostēdere quō iudei iam nō habēt legē. Secūdus erit ostēdere quō ppter circūcisionē qua vtunt iudei semper sunt in maiori ira dei et abhominatione. Tertius erit ostendere quomodo omnia in figura contingebant illis. Quartus erit ostendere quecūq erāt scripta de messia vēturo: impleta fuerunt in xpo iesu saluatore nostro. Circa primū punctū notandum q ratio fundamētalis quare iudei nō habēt aliquā legem et quare cessauit ea que primo dicebat sua: et que erat lex dei quā non solū licitum erat non soluere: sz ad obsuādā eā obligabant: et iā nō sunt obligati ad suādū imo obligant ad nō seruādū. qr cessauit esse lex dei pdita virtute q primo in ea erat q ideo pdita fuit: qr facta fuit mutatio i substātia et natura veritatis quā significa

bat scriptura: qđ declarat septem passib⁹. ¶ Quoꝝ pⁱm⁹ est ꝙ lex iudeoꝝ pter ea ad q̄ pⁱmo obligabantur ipsi ⁊ oēs aliȷ̄ hoīes per legē nature scriptā non in tabulis lapideis nec cartis papiri vel pargameni. ij. Chorint. iij. sed vt hō non excuset ab eius obseruatione scripta in cordibus: vsq₃ ad illud tempus erant certa mandata per que regi debebant vsq₃ ad aduentum messie: quia ad hec mandata nō erant obligati aliȷ̄ hoīes: quoꝝ durāte lege moysi multi fuerūt salui seruādo legē nature: sed fuerūt obligati iudei: de quorum semine erat nasciturus messias quē audire debebant sicut moysen. Deut. xviij. et in quo debebat esse benedictio oīm gentium Gen. xij. Que etiam debebat dare testamentum nouū non simile testamēto priori. Hiere. xxxi. Item qui debebat esse dux ⁊ preceptor gentium ordinatus per deum qui esset lux earum Esa. xlij. ¶ Secundus passus dependens a primo est ꝙ lex moysi principaliter attendebat aduentū messie: ratione cuius elegit deus iudeos pro seipso populum peculiarem et dedit ei legem mandata et sacramenta vsq₃ ad tēpus correctionis posita et ordinata. Ad Hebre. ix. Item fecit pro eis multa miracula que et alia multa non fecit nationibus gentium: sed permisit ꝙ regerentur gētes per suū liberum arbitrium ſm ꝙ eis videretur. ¶ Tertius passus est ꝙ quādo talem diuisionē fecit deus: sc₃ iudeorum ⁊ gentilium habentem principium in persona abrae duo fecit. primo obligauit se. secūdo dedit signū principale. fuit obligatio quā deus fecit abrae ⁊ aliȷ̄s patribus ꝙ de semine eorū nasceret messias qui eos debebat docere ⁊ dirigere eorū opera ⁊ eos redimere ⁊ in sua gratia exaltare sup oēs gentes qui non crederent in eū. Secūdo vt esset notificata differentia huius ppl̄i peculiaris ab oībus aliȷ̄s que ppria differentia esset principaliter ⁊ staret in fide. ꝙ de semine abrae deberet nasci saluator mūdi quod aliȷ̄ populi ex quo eis non erat dictum nō credebant: q₂ ad Romanos. x. Fides ē ex auditu credendo id quod aliq̄s audit propter auctoritatem dicētis: intelligendo ꝙ talis est verax ⁊ potēs facere quod dicit. Hec fides cū sit virtus non corporis: sed anime per se ipsam non apparēs extra de⁹ dedit abrae circūcisionē in signū ꝙ illi in quibus esset crederēt aduētum messie sic ꝙ ſm ꝙ res prius est ꝙ̄ signum eius. prius intelligebatur esse fidem in populo iudeorum: et consequenter circuncisio sicut signuȝ fidei ſm ꝙ legitur de abraam. Genes. xv. ꝙ primo credidit ministerium ⁊ postea fuit ei data circuncisio signū iusticie magne fidei: quando contra totam naturam credidit verbis dei. Genes. xviij. ꝙ sara haberet filiū de cuius semie nasceretur ille qui esset benedictio gentium propter quod abraaȝ dictus fuit pater. nō

solum iudeorum: sed multarũ gentium. ¶ Quartus passus est ꝙ ad significandũ mysteria gratie pertinentia messie quomodo habebat eos redimere sustinendo mortem: ⁊ dando eis gratiam suaȝ fuerunt ordinata sacrificia: et multe cerimonie siue ꝑ moysen: siue per dauid: ⁊ salomonem stabilite: sed et de aduentu messie ⁊ de tpe in quo haberet esse: ⁊ de operibꝰ que haberet facere. ⁊ de aliis rebus que in tempore debebant accidere nõ solum moyses: sed etiam omnes ꝓphete locuti sũt ex ṗte dei. ¶ Quintus passus ex precedentibus pendens est ꝙ circuncisio ⁊ lex moysi erat sicut vnũ instrumentũ obligationis inter deũ ⁊ iudeos expresse continens qđ deus habebat implere: ⁊ illud quod iudei interea habebant facere: videlicet illud quod ante legẽ faciebãt. Abraam: isaac ⁊ iacob: ⁊ alii patres sui circuncidere se ⁊ filios suos in signum ꝙ de genere iudeorum messias haberet esse. Item ⁊ facere sacrificia ⁊ cerimonias significans mysteria messie pertinẽtia: ⁊ ꝙ omnes essent in spe sui aduentus dispositi ad recipiendum suam doctrinam ⁊ sua mandata: et sic fecerunt se dignos ad recipiendum gratiam quam eis habebat dare.

¶ Sextus passus ẽ ꝙ ſm ea que dicta sunt lex moysi ante aduentũ messie erat vna obligatio plena ⁊ vacua: plena figura ⁊ vacua rei: eius plena promissione: ⁊ vacua promissio: quia deus promiserat et nondum impleuerat: sed habebat implere ꝑ cum promissum in aduentu messie ⁊ in signũ ꝙ illud habebat implere sicut dictũ est dedit eis circũcisionem ⁊ alias cerimonias ⁊ sacrificia in lege specificata q̃ oĩa ex quo erant mandata seruari sicut signa ⁊ figuras illius qđ habebat esse in aduẽtu messie erãt ordinata vt fierẽt tẽpore certo: ergo anteꝗ̃ impleret predictũ tẽpus erat in lege virtus obligatio facta durans vsq; promissum esset impletũ. Unde q: lex erat vacua ⁊ plena requirebat ĩpleri illo quo erat vacua: ⁊ euacuari illo q̃ erat plena ſm qđ ẽ qđcũq; instrumentũ obligatiõis ꝑ qđ aliquis ꝓmittit alteri dare ei vel facere aliqđ magnũ q̃d: talis obligatio anteꝗ̃ ĩpleat promissum est plena ⁊ vacua: vacua: q: non est adhuc datũ vel factũ qđ promissum est: plena spe ⁊ virtute: q: talis obligatio dat ius illi cui facta est: vt possit petere ⁊ cõpellere promittentẽ vt ad minus conqueri de eo si in tpe qđ assignauit nõ impleuit ꝓmissum: ita ꝙ q̃tum est vacua promissio tantũ est plena spe ⁊ veritate ⁊ iure ad petendũ ⁊ requirendum obligatũ vt impleat promissum. ¶ Septimus passus est ꝙ predictis intellectis quicũq; potest ꝑ seipsum cognoscere ꝙ si talis obligatio est vera ꝙ substãtia ⁊ natura veritatis dato ꝙ notificet per scripturã nõ est in eo qđ ẽ intus. sed qđ principalius ẽ in eo qđ est extra. s. in actu q̃ trãsit quo vnus

se obligauit alteri et in actu futuro qui est adimpleri promissum: quantum ad primum actum non potest haberi mutatio: quia nec deus cum tota sua potestate potest facere quod preteritum sit non preteritum: licet potuit facere quod non transiret. Sed ex quo non transiuit et iam in se est nihil et quod non transierit etiam est nihil dicere quod deus potest facere quod preteritum non sit preteritum est tantum sicut dicere quod deus ex nihilo facit nihil quod nullum est possibile: nec potest intelligi quomodo ex nihilo fiat nihil. Et ideo ex quo actus primus obligationis iam transiuit et ille non potest mutari quantum ad talem actum obligatio semper esset vera. Sed quia talis actus fit principaliter propter id quod futurum est. quod est adimpleri promissum si obligatio est vera: vel non attenditur ad secundum quod est finis ipsius videlicet si est impletum vel non quod fuit promissum: quia in quantum non fuerit impletum: quia substantia et natura obligationis non est mutata licet transiuerit tempus semper manet obligatio in sua veritate et firmitate: immo plus firmatur quanto amplius transit de tempore in quo debebat impleri promissum ex quo illi cui facta fuerat obligatio accrescit plus de iure et virtute ad illud petendum. Non sic certissime est quando realiter fuit solutum promissum: quia statim ipso facto scriptura obligationis cessat esse vera: quia iam mutata est substantia et natura veritatis impleto quod in ea primo erat vacuum et euacuato: illo quo primo erat plena. Primo enim erat plena iure et virtute ad petendum promissum et ad faciendum res ordinatas quousque esset solutum debitum: sed quando est solutum promissum: scilicet quod postquam est solutum non potest iuste petere sicut prius sic non potest facere res ordinatas seruari quousque sit solutum debitum. Et ideo perdita virtute manet vacua iure quo primo erat plena: quia impletum fuit quod in ea erat vacuum non potentibus stare istis duobus simul. scilicet quod vera obligatio respectu vnius et eiusdem rei sit plena et vacua. Sed quantum impletur ex vna parte tantum et euacuatur ex altera. Unde si soluitur pars debiti iam deficit sibi pars iuris quod sibi primo pertinebat. non potens iuste petere siue paucum siue multum quod iam solutum est. Uerumtamen in scriptura obligationis nihil mutatur: quia ipsa stante clausa in archa: nec rasa scriptura: nec cancelata: nec scripta in spatulis solutione facta per solum actum solutionis mutata substantia perdit veritatem et virtutem suam que primo erat in ea ex qua prius erat plena: et sufficit quod ille vel alter notarius vel sine notario fideles persone dent testimonium esse factam solutionem. Et si non esset qui de solutione facta daret testimonium: sufficit testimonium qui est deus cui nihil occultatur

propter qd soluto iã debito est falsa illa que primo erat vera obligatio: quia fuit facta mutatio in substantia et natura in qua erat principaliter veritas eiusdem. et istis ergo explicatis passib⁹ siue rationibus tam clare sicut sol lucet manifestatur iudeos non habere legẽ aliquam, ex quo est impletũ qd eis per deum fuit promissum, s. aduentus messie: ppter qd fuit in ea impletum qd erat vacuum, ⁊ euacuatu illud quo primo erat plena. Et istis terminis vsus est iesus xpus loquens de ista materia quando dixit. nolite cogitare q ego veni soluere legem. vult dicere frãgere eã vel facere cõtra eam. non veni soluere eam: sed adimplere. Matth. v. Eisdem vbis vsus est. Luc. iiij. quãdo in synagoga nazareth aperto per eum libro Isaie. scriptura q occurrit in aperiẽdo erat. Spiritus domini super me ad euangelizandum pauperibus misit me ⁊c. Isa. lxi. Et cũ cedisset ⁊ oculi omnium existentiũ in synagoga essent intenti ad illud quod diceret dixit. Hodie est impleta ista scriptura in auribus vestris. quia ipsemet erat ille de quo loquebatur Isaias ⁊ sic anteq ipse veniret illa scriptura erat vacua. sed quando missus per spiritũ dei predicabat statim fuit plena et completa. similiter dixit Petro quando volendo eum defendere q non caperent eum iudei abscidit auriculam vnius illorũ. An putas quia non possum rogare patrem meũ et exhibebit mihi plusq duodecim legiões angelorum. quomodo ergo implebuntur scripture Matth. xxvi. Item tempore quo habuit mori: quia nondum erat impletum dictũ dauid. psal. lxviij. Et in siti mea potauerũt me aceto: vt adimpleretur cum dixisset. Sitio dederunt ei bibere acetum felle mixtum: consequenter dixit. Consummatum est. Joh. xix. Et post resurrectionem suam ostensis manibus et pedibus que fuerant plagata: et latere aperto dixit eis. hec sunt verba que locutus sum vobis cum adhuc essem vobiscum: quoniã necesse est impleri omnia que erãt scripta in lege moysi ⁊ pphetis ⁊ psalmis de me. Luc. vlti. Dixerat⁹ eis hec anteq vltima vice ascenderet in hierusalem q implerentur scripture: cum pditori traderetur principibus sacerdotum et cõdemnatus per eos ad mortem ipsi darent eum gentibus: vt flagellarent euz et crucifigerent ⁊ occiderent: ⁊ q ipse resurgeret tertia die. Matth. xx. Marci. x. ⁊ Luc. xviij. Ergo ex quo omnes iste auctoritates sunt q omnia scripta in lege moysi in pphetis et in psalmis complerentur ⁊ implerent in mort: ⁊ in resurrectione iesu xpi cum id qd est impletum et plenum non impleatur manifeste intelligitur q scripture veteris testamẽti erãt vacue quousq per seipsum eas impleuit iesus christus, ⁊ propter hoc ipse iuste loquebatur quãdo discipulis suis dixit. Matth. v. q non cogitarent ipsum venisse ad soluendum legẽ:

quia non venerat ad faciendum cō
tra eam sed implēdum eam. Plus
est ꝙ cecus qui non intelligit ꝙ il-
le qui soluit illud ad qđ erat obli-
gatus ex quo implet obligationem
in quo erat vacua ꝙ soluendo de-
bitum frangit obligationem: nec
facit contra eam quando ipse finit
complet ⁊ perficit finem ad quem
obligatio fuerat facta. Sȝ hoc be-
ne sequitur ꝙ ex quo implet illud
soluendo promissum ꝙ facit eā va
cuam iuris ⁊ virtutis quo illi cui
erat facta obligatio primo ptine-
bat etiam si circa ipsum pmaneat
scriptura obligationis sine muta-
tione aliqua qūtum ad litteram ex
quo soluto debito est mutata sub-
stantia ⁊ natura veritatis que fa-
ciebat obligationem primo esse ve
ram. Qui attēte considerare volue
rit supradictas rationes clare po-
terit intelligere ꝙ iniuste vel si di-
xero insipienter non mentiar. Aga
reni imponunt fidelibus iesu xpi
non esse christianos: quia nō se cir
cumcidunt ⁊ quia non seruant sab-
batum. ⁊ quia non faciunt pascha
agni sicut fecit iesus xpus: vel ꝙ
comedunt carnes porci quod ipse
non fecit si probassent ꝙ postꝙ ipe
soluit per eū promissum ad abraā
⁊ alios patres ipse fecit: predicta
haberent aliquem colorem. sed ꝙ
postea non deberet facere etiam si
grossissimus esset ingenio quilibet
homo illud potest intelligere ꝙ ex
quo predicta ⁊ alia multa habebāt
cursum suum anteꝙ pmissio esset
impleta omnibus contingentibus
iudeis in figuram vt infra videbi
tur. ⁊ sic debebant dimittere ea cū
veritas veniret. sicut figura ima-
ginis quādo est iam depicta ⁊ fini
ta cessat. Sic est de figura domus
que cessat quando ipsa est facta.
Unde quia circumcisio ⁊ alia plura
in magnum mysterium per ipsum
met deum erant data sicut pro pi-
gnore quousqȝ esset solutum debi-
tum. ipsemet qui habebat soluere
eas seruauit. Sed si post mortem
suam quando dixit. Consummatū
est. Johan. xix. vult tantum dicere
iam sunt repleta omnia mysteria
ipse seruauerat quod ipse seruauit
antea scilicet ꝙ celebrasset pascha
agni ordinatum ipsis iudeis in fi-
guram sue mortis que habebat fie
ri. ⁊ sic de aliis figuris eo ipso ꝙ de
derat intelligi deum non comple-
uisse quod pmiserat suis patribus
sanctis patriarchis. regibus ⁊ pro
phetis ꝙ habebat eos redimere ⁊
liberare de potestate dyaboli. ⁊ cū
esset preteritum tempus in quo de
bebat impleri. quid aliud erat ser-
uare legem moysi sicut prius nisi
dare testimonium deum nō esse ve
rum. Ex quo in tempore per eum
assignato non impleuerat per eum
promissum. Et ꝙ plus est cum ma
ior ⁊ principalis pmissio dei esset
ꝙ deus habebat filium suum dare
in mortem pro salute illorum et to-
tius mundi cū ipsemet fuisset mor
tuus dabat vel poterat dare testi-
monium ꝙ nō fuisset mortuus: sed
ꝙ debebat mori iterum. ⁊ ꝙ vna vi
ce vel pluribus ad minus quolibet

anno semel sicut summus sacer-
dos quolibet anno intrabat semel
in sancta sanctorum cum sanguine
sacrificij. Hebreo. ix. figurando sa-
crificium quod erat multo maioris
dignitatis et excellentie cum ma-
iori efficacia et complemento. san
ctificante existentes in peccato q̄
sanctificaret sanguis hyrcorum et
taurorum que erant principalia le
gis moysi sacrificia significantia
mortem que habebat esse filij dei
in cruce propter salutem toti⁹ mū
di. q̄ non pluribus: sed vna vice so
lum semel habebat impleri filio
dei existente. vno solo ⁊ non multi.
Et cum ipse esset homo natus de
genere iudeorum ⁊ ordinatio est
homines semel mori. Sic filius
solum semel ⁊ non pluries debuit
mori. Qui seruauerat sicut prius
legem moysi declarat intelligere
q̄ nō erat mortu⁹ sicut a deo patre
suo accepat mandatū. erat iste ho-
nor quem iesus filius virginis et
dei debebat patri suo per actus
suos dare continue testimonium q̄
deus pater suus non erat verax.
et quo non impleuerat per ipsum
promissum. Altior pro certo in eo
erat reuerentia ad patrē: quia stan
do in cruce cum summi sacerdotes
et alij homines stantes iudei pro-
mittebant q̄ crederent in eum si de
scenderet de cruce contēnendo glo
riam ⁊ honorē ei promissum: quia
a patre acceperat mandatum po-
nēdi animā suam moriēdo cū esset
ei leuius descēdere de cruce viuus
q̄ post mortē resurgere de sepul-
chro factus obediēs patri vsq̄ ad
mortē voluit plus implere q̄ erat
iudeis promissum per deum com-
plēdo obligationē eis datam. ⁊ sic
dicere veritatē p̄dicta obligatiōe
implere legē moysi in quo erat va
cua ⁊ faciēdo eam vacuā iure quo
erat plena: scʒ iuris ⁊ petitionis q̄
competebat iudeis quousq̄ esset
impletum p̄missum: quod ius fue-
rat eis datum cum multa solēnita
te qua maior altera esse non potest
nec cogitari quando promissum p̄
se factum confirmauit deus iuran
do per seipsum cum non posset in
telligi aliquod maius per quod iu
rasset. vt Gen. xxij. ⁊ Exo. xxxiij. si-
cut homines quando debite ⁊ iu-
ste iurant per rem quam cogitant
maiorem esse seipsis vel per rem
quā magis amant. Et ideo non po
tuit dare maiorem firmitatē deus
sue promissioni q̄ iurando per se-
ipsum. Et vt intelligeretur q̄ sine
aliqua dubitatione volebat illud
implere sicut prio iurauerat abrae
replicauit iuramentum faciēdo eā
dem promissionē ipsi dauid cū iu-
ramento firmatam. Et illud quod
in hac materia est altissime cotem
plationis cū deus fecisset multas
promissiōes iudeis ⁊ suis primis
patribus addita expresse conditio
ne q̄ ipse impleret promissa sua si
seruarent sua mandata ⁊ perseue-
rassent in suo seruitio. ⁊ q̄ si nō fa-
cerent non solum nō daret eis per
ipsum p̄missa. sed q̄ puniret eos
magnis penis dando eos in pote-
state suorum inimicorum: et ponē-

do eos extra terram promissionis. Sed tamen hanc promissionē benedictionis omnium gentium in semine abrae ꝙ mitteret messiam ad saluandum eos fecit deus sine conditione. Et vlterius ꝙ cum singularissima deuotione et firmum intellectum debet considerari ꝙ hec fuit maior promissio quā fecit de⁹ maior dico: et sic pro certo affirmo. Fuit enim magna promissio dei facta iudeis ꝙ liberaret eos a seruitute egypti ꝙ daret eis terram promissionis ꝙ daret eis bona in ea eis specificata. Uerūtamē he sunt paruissime promissiones in comparatiōe illius que intelligebatur spiritualis et principalis propter opera eorum virtuosa: et propter obedientiam et obseruantiam suorum mandatorum que erant satis difficilia ꝙ daret eis post hanc vitam paradisum gloriam celestem in eternum durantem. que promissio licet incomparabiliter sit maior ꝙ̄ omnes alie: quia omnis largitor est maioris excellentie et dignitatis ꝙ̄ suum proprium donū ex quo est dominus eiusdē: propter quod quando aliquis dat aliquid de suo ex quo ipse est maior non intelligitur dare seipsum: sed quando dat seipsum intelligitur dare omnia sua. Et ideo promissio paradisi nō potest equari promissioni. de qua loquimur facte per deum abrae: et aliis iudeorum patribus. hoc est ꝙ promisit dare seipsum nobis mandato filio suo qui est ipsemet deus facere omnia pertinentia ad salutem nostram. et illius quo non potest dici maior amor ponendo animam suam pro amicis suis. Et sic patiendo mortem: vt nos liberaret a potestate inimici: quam super nos habuerat propter peccatum primi patris nostri. Istud tamen sine precio donum volens deus totum et totaliter impleri expresse reuelauit dauid prophete ꝙ sua promissio et testamentum erat sine aliqua conditione: et ꝙ tam firmum erat et fidele ꝙ prosperum seruaret sua misericordia. Et si filii israel dimitterent legem suam corrumpendo iusticias: et non seruando mandata sua visitaret peccata eorum in flagellis: sed tamen ꝙ nunꝙ̄ amoueret misericordiam suam: nec faceret contra suum datum testamentum: nec faceret verba sua vana et sine effectu. sed ꝙ semper impleret quod fuit per eū ꝑmissum: ꝓpter has ergo et alias ꝙ̄plures consideratas rationes nisi si voluerit loqui contra totam rationem non potest aliquis dicere ꝙ iesus christus post mortem suam per quam deus pater suus impleuerat quod promiserat. ꝙ ipse sicut prius debebat seruare in se legem moysi dando per suos actus testimonium nō esse impletū qd̄ erat implēdū. et ꝙ multo maioris attentionis est ꝑ suos proprios actus confitendo deum patrem suum: quia nō impleuit in tēpore assignato promissum et iuratū

quod erat mendax et periurus. Quis non dico hec dicere: sed et solummodo audire potest tam grandem blasphemiam. ¶ Quia ergo christo iesu post mortem suam non fuit conveniens servare legem moysi: quia in eius observatione faciebat magnam offensam et iniuriam deo patri suo dando testimonium de eo ex quo non impleverat promissum non esse veracem. Sed periurium imaginetur unusquisque in seipso si fidelibus iesu christi licitum est servare legem moysi sicut prius: et sic circumcidere se et facere cerimonias in lege moysi ordinatas sicut pro pignore vel divisa quam debebant ducere in se iudei quousque esset impletum illud quod per deum eis fuerat promissum quid aliud esset hoc nisi per suos actus continue dare testimonium quod non erat adhuc crucifixus iesus christus: sed quod ad implendum per deum promissum debebat venire in mundum et crucifigi. et tamen tempus in quo debuit compleri promissio dei iam esset preteritum. sicut dictum est. erat dare testimonium quod ex quo defecerat deus in dictis suis non erat verax sed falsus et periurus. Et quis dubitat quod quicunque affirmaret talem blasphemiam de deo: quod talis non esset amicus dei: nec esset in sua gratia: sed in suo odio et inimicitia. et quod nimium aggravat non quotidie semel: sed vel septies sicut iusto accidere potest quod in una die cadat septies. proverbiorum. xxiiii. Et totiens resurgat si in tali odio et ira dei esset continue de nocte et de die per actus suos et vitam dando testimonium deum in sua promissione defecisse. Et sic patet consideratio prima huius sexti articuli. scilicet quod iudei iam non habent legem: quia lex moysi cessavit postquam eam christus adimplevit. ¶ De secundo puncto huius articuli qui est quasi correlarium precedentis notandum quod sicut dictum est cum tempus promissionis iam sit preteritum et per iesum christum impletum qui diceret adhuc legalia servanda esse iste esset blasphemus et in continua ira dei. et constat quod in tali ira et odio dei sunt certissime et continue iudei cum ipsi sint circuncisi et circuncidant filios suos soluto debito: retinentes pignus quod datum fuit quousque esset debitum solutum: et ducendo eam continue in se pro divisa in magna iniuria et offensa dei: sicut si non observasset iuramentum per eum factum. Sed diceret hic forte iudeus ego libenter dimitterem circuncisionem si possem et acciperem baptismum et sequerer christum: sed non possum circuncisionem dimittere: quia obligat ad perpetuum: quia illud pactum datum abrae et semini eius per deum fuit federe sempiterno. ut patet Genes. xvii. Ergo cum obliget ad perpetuum oportet ut illud observem. Respondeo iudeo quod sempiternum non accipitur pro perpetuo vel eterno: sed pro longo tempore patet. Exo. xii. ubi habetur quod ritus et festivitas pasche debebat celebrari federe sempiterno

no. tamē ihere. xxiij. scribitur Ecce dies veniunt dicit dñs. et nō dicent vltra viuit dominus qui eduxit filios israel de terra egypti. et per consequēs sequitur illo tempore vel in illis diebus nō curabitur de phase. quia istud festum nō erat aliud nisi memoria liberationis filiorum israel de terra egypti Circuncisio licet per longum tempus deberet durare. tamen adueniente xpo debebat cessare: quia fuit data abrahe in signuz xpi de eo nascituri vt habetur ad Ro. iiij. c. Modo ita est q adueniente signato cessat signum. sicut bibito vino remouet circulus qui erat signū vini. Simile est etiam de cōtractu obligationis sicut late dictum est in pcedenti consideratione. quia si sit cōtractus obligationis de. x. florenis vsq ad festum sancti Johannis vel vsq ad alium determinatuz terminum solutis illis cōtractus est nullus Simile etiam est de promissione regis facta militi de castro aliquo dando et in signum talis pmissiōis datur sibi anulus. quē portet vsq ad impletionem promissi dato castro miles nō portabit amplius anulum: quia nihil aliud significabat nisi promissionem factā de castro. Item adueniente rege cessant signa et solēnitates q propter regis aduentum fiebāt. Item adueniente festo cessat vigilia q erat dispositio et preparatio ad festuz. ita circūcisio erat vigilia et preparatio ad aduentum christi et ad baptismum quod est maximū festum

Item possessio limitata iter duos terminos nō extendit se circa primum nec vltra secūdum. sed talis possessio fuit circuncisio limitata inter abraham et christū Gen. xvij. hoc erit pactum inter me et te. quasi dicat incipiat in me et non pgredietur vltra me. Clarissime ergo ex omnibus supradictis patet cessatio circuncisionis ergo iudei vtētes eadem cum hoc sit magna iniuria vt satis dictum est ac si non soluisset promissum propter hoc sunt in continua ira et odio dei. ¶ Tertius punctus est ostendere quō oia i figura ptingebāt illis sicut dicit aplus. i. Cor. x. et addit scripta sūt ad correctionē nraz: vbi duo sunt notanda in predictis verbis. Prio tempus vmbre prefiguratum: secūdo tēpus grē consūmatū primū fuit sub legē mosayca. secundū est sub lege euangelica. primū fuit figuratum. secūdum gratiarum. In primo solum fuit figuratio ac per hoc imperfectio quia nihil ad perfectuz adduxit lex ad hebr. vij. In secundo est veritatis exhibitio ac per hoc perfectio. Unde vocat ab apostolo pleitudo tēporis ad gal. iiij. ¶ Pro primo ergo dicit aplus omnia in figura contingebāt illis. In figura dicit psignante illa que tempore gratie sunt impleta. et bene dicitur in figura sicut enim videmus q filius cesaris vel herculis et si sit in se res aliqua principaliter tamen signum est cesarē vel herculem representans. sic et omnia que fuerunt facta in veteri

testamēto fuerunt in se res alique sicut paradisus: archa noe. diluuiū arcus celestis. nubes. tabernaculū templum et huiusmodi. principali ter tamen figura erant non quidem rei presentis sicut sunt sacramenta noue legis que significant gratiam iam presentem: sed fuerunt signa gratie et veritatis exhibite in nouo testamento. Jo. i. Lex p moysen data est: gratia et veritas per iesum xp̄m facta est. Unde possumus dicere de his que sunt tēpore gratie exhibita illud quod scribit Sapiētie. xiiij. Figura cor e lōgin quo allata est. Item sicut illud qđ per suam figuram cognoscitur imperfecte cognoscitur intuitiue. q: non videtur in se sed quasi abstractiue quia cognoscitur in alio puta in sua imagine. sic et filij israel qui solum figuras et corticem littere attendebant ea que impleta sunt tempore gratie ⁊ si aliquo modo cognoscebant impurissime tamen ⁊ valde imperfecte. in signum cuius cum moyses de monte descē deret cornuta et splēdida facie nō potuerunt hebrei claritatem vultus eius aspicere et si aliquos radios cernebāt vultus tamē sui claritatē nullatenus attingebāt Exo. xxxiiij. Et sic iudei solū videbant figuram et attendebāt littere corticem. medullā tamen spiritualis sensus nequaꝗ attingebant ⁊ vsqꝫ in hodiernum diem velamē super cor iudeorū positum est vt nō possint cognoscere veritatē. Sꝫ xp̄iani reuelata facie gloriam domini speculantur sicut dicit apostolus. ij. ad Cori. iij. Unde doctor catholicus figuratur per moysen: est enī assumptus de aquis baptismalib⁹ de quo dicitur numeri. xij. q non p figuras et enigmata sed palā deū videt. quod quidem verum est nō tamen simpliciter: quia videmus per speculum ⁊ in enigmate. i. Cori. xiij. sed solum respectu iudeorū

¶ Pro secūdo additur scripta ad correctionem nostram. Primū enī tempus fuit quodāmodo peccata cōmittēdi. Secundū autem est tēpus peccata corrigendi. lex enīꝫ p hibet concupiscentiam: et sic dando ipsi⁹ notitiam ipsam excitabat ⁊ quoniam sacramenta legis non conferebant gratiam. Ideo p quādam occasionem non datam quidē cum lex esset sancta ⁊ iusta. sꝫ acceptam a iudeis carnalib⁹ quasi eos impellebat ad peccādum. Unde ⁊ lex dicebatur lex peccati et mortis sicut ap̄l'us ad Ro. vij. et. viij. Tēpus autem gratie est tempus peccati corrigendi: tum quia pena iudeorum reddit xp̄ianos cautiores et quia sacramenta noue legis gratiam conferunt et scriptura euangelica expressius peccata condemnat. Unde et si de omni scriptura canonica verum est quod dicit apostolus. ij. ad Timo. iij. Omnis scriptura diuinit⁹ inspirata vtilis est ad docendum ad corrigendum. ad arguendum. ad erudiendum in iusticia vt sit homo dei perfectus ad omne opus bonuꝫ instructus. principaliter tamen verum est de scri

ptura euangelica. Hec enim docet fidei veritatem. arguit mundi vanitatem, corrigit peccati vilitatez erudit precepti equalitatē. ¶ Circa primum iterum sciendum est q̃ in veteri testamento sub figurarūz inuolucris prefigurabantur quattuor que sunt christianis tempore gratie reuelata videlicet credēdorum continentia, cauendorum immunditia: inimicoruz fraudulētia et malicia, sacramentorum virtutū et honor virtus et efficacia.

¶ De prefiguratione credendorum: et primo de prefiguratiōe sancte trinitatis.

Quātū ad pmū notandūz q̃ omnes articuli fidei in scriptura veteri sub figuris multiplicibus quasi sub quibusdā sigillis que nunc soluta sunt velabantur. articulus enim trinitatis et vnitatis de quo dixerat moyses s̃m veritatem hebraicam. ge. i. c. In principio creauit heloim qd̄ est plale huius nominis hel quod est idem quod dn̄s: heloim dixit propter personarū pluralitatē et creauit propter essentie vnitatē de quo etiam refert eisdem eodē ca. q̃ volens formare hoiem dixit faciam⁹ hoiem ad imaginem et similitudinez nostram: faciamus dictum est propter personarum pluralitatem: et nostram propter substātie vnitatē de quo etiam. ps. lxvi. dicitur Benedicat nos deus deus noster et benedicat nos deus et cetera. ter dicit deus non propter tres deos s3 propter tres diuinas personas. Cum autem dicit in singulari metuāt eū et cetera: hoc dicit propter nature identitatem, de quo etiā dicit Ysaias ppheta ca. vi. Seraphim clamabant alter ad alterum. sanctus sctūs sanct⁹ dn̄s deus sabaoth. ter dicit sanctus quia tres sunt diuine psone. dn̄s deus addit quia est in tribus deitas vna. De hoc articulo qui est primuz credibile habes expressam figuram in sancto abrahā de quo sic dicitur gen. xviij. q̃ tres vidit vnum adorauit dicens dn̄e: et cetera. tres sibi apparuerunt quia tres sunt diuine psone quas sicut vnuz adorauit dicens. dn̄e quia in eis est vna deitas que est precisa rō adorandi tres diuinas psonas.

¶ De prefiguratione dominice incarnationis.

Articulus dominice incarnationis i veteri testamento sub figurarū inuolucris fuit. deq̃ dicit Esa. Ecce virgo cōcipiet et pariet filium et cetera Esa. vij. Et Iheremias nouūz faciet dominus super terrā. Femina circūdabit virū. Ihere. xxxi. hās figuras multiplices i veteri testamēto hūc ei figurauerūt paradisus voluptat. gen. ij. et arc⁹ diuine charitatis. Gen. x. Quid p

d ñ

paradisum:nisi virginem intelligimus: in cuius medio, in vtero fuit lignum vite. i. dei filius et in quo deus sola virtute nulla creatura cōcurrente opere posuit hominē. i. christum. quid per arcū varium nisi iesum intelligo quē deus posuit in nubibus. i. in marie visceribus radijs diuine gratie penetratis qui fuit & est q̄ntum ad homines signū diuine reconciliationis. in cuius signum arcus est versus celum & corda versus nos. Et ideo nō oportet timere sagittas ire d̄i submersiōis generalis aquar̄. Hunc etiā figurabāt rubus visionis et vellus gedeonis. ignis fuit in rubo quia diuinitas fuit humanitati sed nō cōburebatur rubus quia propter istā vnionē nō fuit ↄsumpta hūanitas nec in diuinitatē cōuersa. Exo. iij. Item ros fuit in vellere. i. diuina gratia in maria virginitate cōseruata. ipam dei filio fecūdans. terra fuit circūquaq̄ sicca. q2 caro marie nō fuit aliquo semine polluta. Judicū. vi. Hūc etiā figurauerūt arche testamēti ↄditio. solis descēsus. & porte clausio. Quid per archā nisi mariā intelligimus quid p̄ vrnā aureā inter archā inclusā: nisi humanitatem xp̄i. quid p̄ manna quod erat intra vrnā nisi diuinitatem eius intelligō. de ista archa habetur Exo. xxv. De cōtētis autē in archa explicat ap̄ls ad hebr. ix. c. Sol descendens per decem gradus i horologio archā signat q̄ sol iusticie descēdit per decem ordies craturarum et de decimo assumpsit humiliorem naturam de corpore gloriose virginis marie. Nouem ordines fuerunt noue ordines angelorum. decim⁹ ordo fuit hominū de hoc descensu habet̄. iiij. Regū. xx. Porta fuit clausa perpetuo & tñ solus rex ingreditur et egredit̄ p̄ eā. porta significat virginē q2 virgo māsit perpetuo et tamē rex glorie solus ingressus fuit in eam per carnis assumptionem & egressus p̄ eam p̄ stupendā editionem de qua habetur Ezech. xliiij.

De p̄figuratiōe natiuitatis xp̄i.

Articulus autē natiuitatis xp̄i de quo dixit Jsa. propheta ca. ix. Paruulus natus est nobis et cetera fuit figurat⁹ i natiuitate: Jsaac. de quo gen̄. xxi. i natiuitate Samuelis de qua. i. Reg. i. Hi enim q̄uis nō fuerunt nati de virginibus sunt tamen nati de sterilibus & supra nature cursum: fuit autem figuratus expressius in ascensu floris de quo Esa. xi. Flos de radice yesse ascendet. & in egressu fontis Johelis. iij. Fons egredietur d̄ domo domini et cetera: & in ortu solis de quo Eccl's. i. Oritur sol et cetera. Jn abscisione lapidis danielis. ij. dicitur q̄ abscisus est lapis de mōte sine manibus qui statuam cōfregit: huius statue caput erat ex auro purissimo. pectus autem et brachia de argento. vēter & femora de ere; pedes de ferro et terra p̄ hāc

statuam figurantur quattuor magna regna sibi in orbe succedentiũ ſm φ daniel diuinit⁹ edoct⁹ ibi exponit. Primum est regnũ chaldeorum φ significatur per caput aureum vt ibidem dicitur. Secũdũ est regnum Persarum: quod figuratur per argentum quod subiecit sibi regnum chaldeorum. Tertium est regnum grecorum. s. Alexandri quod subiecit sibi regnum Persaꝝ ꝛ figurantur per es. Quartum est regnum romanorum quod figurat̃ per ferrũ quod subiecit sibi regnũ grecoruꝫ aliaqꝫ regna mundi sicut ferrum domat oĩa. Per lapidẽ abscisum de monte sine manibus significatur xp̃s siue regnuꝫ xp̃i cui subijciendũ erat predictum regnũ romanoruꝫ. In hac expositiõe omnes catholici et hebrei cõueniunt Quo supposito sic arguit̃. In hac prophetia exprimitur φ ille cui subijciendũ erat regnum romanoꝝ et imperium est ipse xp̃s cũ hoc ergo sit completum tempore cõstantini et siluestri pape quo tempore romanorum imperium subiectum est per veram fidem iesu christo filio marie virginis. Sequit̃ φ iste est verus christus veritas et signatum huius figure. quia mons significat virginem: lapis christum. abscisio lapidis natiuitateꝫ eius que fuit de virgine sine manibus. i. sine opere cuiuscunqꝫ creature. Hic lapis confregit statuam mundi vanitatem dictum regnum romanoꝝ sibi subijciendo.

¶ De p̃figuratione vite ꝛ conuersationis christi.

Vita xp̃i ꝛ cõuersatio d̃ qua Baruth. iij. In terris visus est ꝛ cũ hominibus conuersatus est fuit figurata per columnam que filijs israel p̃cedebat q̃ de nocte erat ignis illuminans: de die ꝟo nubes refrigerans. Vita enim christi illuminauit mundum contra nocteꝫ ignorantie ꝛ refrigerauit contra estum concupiscentie: nec vacat a mysterio φ illa nubes erat tenebrosa egyptijs et luminosa hebreis. q2 in vita christi fuerunt reprobi excecati et electi illustrati: de hac calũna habet̃ Exo. xiij.

¶ De prefiguratione doctrine ꝛ p̃dicationis christi.

Doctrina autẽ xp̃i ꝛ predicatio fuit figurata in legis datiõe que fuit facta. Moysi. Exo. xx. et in legis secunda prescriptiõe Exo. xxiiij. ꝛ in legis repetitiõe que fuit facta in Deut. quasi per totum: propter quod dicit Ihero. in epistola ad paulinum. Deuteronomium vero secunda lex et euangelice legis prefiguratio fuit etiam figurata in locutione angelorum qui ex persona dei loquebantur sanctis patribus et precipue in locutione illius q̃ loquebatur Moysi et filijs

israel aliqñ in mõte aliquãdo in deserto aliquando ad ostium tabernaculi. aliquando inter cherubim qui propiciatoriũ obumbrabant: vide scripturas.

¶ De ꝑfiguratione passionis xpi.

Articulus de passione xpi: morte & sepultura. de quo dañ. ix. propheta predixerat dicens. Occidetur christus fuit multipliciter figuratus. Fuit enim xps venditus i ioseph. Ge. xxx.i. Nudat⁹ in noe. Gene. ix. Ligatus in Sansone. iudi. xvi. Irrisus in heliseo cui dicebant pueri. Ascende calue. iiij. reg. ij. Consputus in iob. Iob. xvi. Cessus et verberatus in Esaia. qui dicebat. Corpus meum dedi percutientibus et genas meas vellentibus. Esaia. lix. suspensus in hetro qui portabatur invecte: & in serpẽte eneo. de primo. Nume. xiij. de secundo. Nume. xxi. Clauis affixus in Isaac qui portabat ligna & quẽ pater ligabat super struem lignorum. Genesis. xxij. capi. Et crucem christus baiulauit et super eã fuit colligatus. quia in ea fuit clauis affixus. Transianceatus in adã. Apertum enim fuit latus ade et inde fuit formata mulier Geñ. ij. et apertum fuit latus christi dormientis in cruce. & inde fuit formata ecclesia quia de christi laterali vulnere fluxerunt ecclesie sacramẽta. Fuit occisus in abel. geñ. iiij. Sepultus in iona. Fuit enim Ionas in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus: sic et saluator fuit tot dieb⁹ et tot noctibus, in corde terre sicut ipse dixit in euangelio. Math. xij. hanc figuraz habes ione. ij. Hec sepultura fuit figurata in quiete domini que fuit. vij. die. geñ. vij.

¶ De ꝑfiguratione descensus anime xpi ad inferos.

Articulus de descensu anime xpi ad inferos fuit figuratus in descẽsu dei qui descendit in egyptum: vt liberaret populum israel de manibus egyptiorũ Exo. iij. & anima christi descendit in infernũ qui per egyptum tenebrosum figuratur vt educeret vinctos suos de lacu in quo non erat aqua. sicut dicit Vaticianus zacharias: zacha. ix. Christus etiam est prefigurat⁹ in Abacuch. qui tulit prandium cõsolationis. danieli viro desideriorũ i. sanctis patribus deliberati desiderantibus qui erant in lacu leonum. Daniel. vlti.

¶ De prefiguratione resurrectionis christi.

Articul⁹ resurrectionis christi De q in ps. iij. ex ꝑsona christi exurrexi quia domin⁹ suscepit.

me.et alibi.ps.lvi. Exurgam dilu-
culo.fuit figurat⁹ in iacob. de quo
Gen.xxviij. ꝙ surgens mane Ia-
cob tulit lapidem quem supposue
rat capiti suo:et erexit in titulum
Iacob est christus qui surrexit ma
ne.supple a mortuis:mane dico cū
adhuc essent tenebre:et tulit lapi-
dem.i.humanitatem suam quā sup
posuerat capiti suo.id est i deo sup
ple substantificauerat. Caput eni
christi deus est: vt dicit ap̄lus.i.
Corinth.xi. Et erexit in titulum.s.
a fidelibus contemplandum: pre-
dicandum:ꝛ adorandum.fuit etiaꝫ
figuratus in sansone. de quo dicit
Iudi.xvi.ꝙ dormiuit ad noctē me
dium.et consurgēs tulit ambas fo
res:corpus scꝫ ꝛ animam suaꝫ. Ex
his duabus figuris ortum habue-
rant ille due opiniones. August.et
Grego.dicit eni Aug.ꝙ xp̄s surre-
xit mane.i.diluculo diei pasche ha
bens pro se factum Iacob. Greg.
autē dicit ꝙ surrexit media nocte
habens factū sansonis pro se. qui
possunt concordari per hoc ꝙ chri
stus surrexit in principio diei ter-
tie.et sic post mediam noctem. sta-
tim enim post mediam noctēꝫ dies
naturalis incipit:ꝛ potest dici ma
ne.ꝛ hoc pro Augustino.vel dicen-
dum ꝙ surrexit dominus ſm veri-
tatem mane etiam diei artificialis
hoc enim reputatur probabilius.
non tamen erat clara dies: immo
adhuc erant tenebre. vnde quasi
de nocte surrexit. et sic saluatur
opinio vtriusq̄.

¶ De p̄figuratiōe ascēsionis xp̄i.

Articulus de a
scensione xp̄i de quo in
ps.lxvij. Ascendisti in-
altum.ꝛc. Et alibi.ps.
xlvi. Ascendit deus in iubilo. fuit
figuratus in translatione Enoch.
Genes.v. Et in ascensione Helye
iiij.Regū.i.in regressu iacob qui
dixit. Gen.xxxij. In baculo meo
transiui iordanē istum:ꝛ nūc cum
duab⁹ turmis regredior. Christ⁹
in baculo crucis transiuit iordanē
mortalitatis ꝛ cū duabus turmis
scꝫ angelorū ꝛ hominuꝫ regressus
est in celū. Fuit etiaꝫ figuratus in
aduentu filij hominis vsq̄ ad an-
tiquum dierum.de quo Danielis.
vij. Ecce dicit ibi in nubibus celi
quasi filius hominis veniebat et
vsq̄ ad antiquum dierum perue-
nit:ꝛ dedit ei potestatem honoreꝫ
ꝛ regnum.

¶ De prefiguratiōe aduētus xp̄i
ad iudicium.

Articul⁹ de ad
uentu christi ad iudi-
ciuꝫ.de quo expresse p
phetauit Iohel.iij.ca.
ibi enim dicitur ex persona dei.
Congregabo omnes gentes:et de
ducam illos in vallem Iosaphat
ibi disceptabo cum eis. Fuit etiaꝫ
expresse figuratus Danielis. vij.
vbi dicitur ꝙ throni positi sunt ꝛ
antiquus dierum sedit. Thronus

eius flamme ignis: et ibidem iudicium sedit et libri aperti sunt: ibique dicitur. quod fluuius igneus rapidusque egrediebatur a facie sedentis: qui consumpsit bestiam cum vndecim cornibus quo facto sancti acceperunt regnum. Throni figurabant sedes apostolorum antiquus sedens iudicem xpm qui est antiquissimus secundum diuinitatem. Fluuius igneus egrediens figurabat xpi sententiam acutiorem quam sit ignis qui consumit demones cum reprobis cunctis. Iudicabuntur enim ex his que apparebunt in libris conscientiarum: qui tunc aperientur: quo facto sancti regnum dei perpetuo possidebunt.

De prefiguratione generalis resurrectionis.

Articulus autem de xpi carnis resurrectione: de quo propheta uit iob. xix.c. dicens. Scio quod redemptor meus viuit et in nouissimo die de terra surrecturus sum: et rursum circumdabor pelle mea: et in carne mea videbo deum. Quem visurus sum ego ipse et oculi mei conspecturi sunt et non alius: reposita est hec spes mea in sinu meo. fuit figuratus Eze. xxxvii. vbi dicitur quod ossa que prius erant arida vehementer accesserunt ossa ad ossa vnumquodque ad iuncturam suam et super ea nerui et carnes ascenderunt et ingressus est in ea spiritus et vixerunt. Que omnia exponit ibidem propheta de resurrectione mortuorum Unde ibi dicitur. Hec dicit dominus. Ecce ego aperiam tumulos vestros et educam vos de sepulchris vestris populus meus etc.

De prefiguratione vite eterne et mortis eterne: malis et bonis dande.

Articulus autem de vita eterna quam electi post mortem assequentur fuit figuratus in scala iacob de quo dicitur Ge. xxviii. quod vidit scalam tangentem celum et angelos ascendentes et descendentes et dominum innixum scale. Scala significat vitam sanctam que habet multos gradus: quoniam multi sunt gradus sanctitatis. Per hanc descendunt angeli dei vt informent homines et ascendent viri angelici: vt videant dominum ipsi scale innixum: cuius quidem visio erit vita beata. Fuit etiam figuratus in terra promissionis quam filii israel post transitum deserti post multos labores multaque prelia adepti fuerunt: sic et sancti post transitum deserti penitentie sequentes ducatum columne nubis et ignis: id est vite: saluatoris post multos labores bonorum operum: post multas victorias vitiorum et hostium spiritualium beatificam vitam que eterna erit finaliter assequentur. Sub isto articulo continetur fides de morte eterna reprobis debita: que fuit figurata Numeri. xvi. vbi dicitur. quod Chore datan et abiron: et multi alii propter peccatum suum viui descenderent in

infernum: sic et reprobi viri vita naturali priuati: tamen vita gratie et glorie descēdunt in infernū: et tūc erit verū qd dicitur. Ma.xxv. Qd ibunt reprobi in supplicium: iusti autē in vitam eternā. Electi figurantur p pincernam pharaonis cui dixit Joseph. Memento mei cum tibi bene fuerit et c. Reprobi aūt per pistorē qui amputato capite suspensus est in cruce. Genesis.xl.

De p̄figuratiōe vnitatis ecclie

Articulus de vnitate ecclesie fuit figuratus in archa noe: in tabernaculo federis: in templo salomonis et in hierusalē terrestri In archa fuerunt cōgregata aialia de oi sexu et genere: et i ecclesia catholica sunt collecti iudeus et gentilis: masculus et femina: liber et seruus: hō irrationalis et vtens ratione. Archa ferebatur super aquas et ecclia fuit sup tribulationes hui⁹ mūdi: ad archam colūba rediēs portauit ramū oliue: et xp̄s ad ecclesiā reuertēs spūaliter denunciat pacem. In mūdo inquit pressuram habebitis in me autem pacem. Johā.xvi. Extra illam archam nullus saluari potuit: sic et extra ecclesiam nullus potest esse saluus. De his oibus habes Gen. vij. et viij. In tabernaculo et in tēplo colebatur et adorabatur deus. Fiebant ibi sacrificia per que remittebant peccata: et pctōres recōciliabant deo: sic in sola ecclia est diuinus cultus offerūtur grata sacrificia: recōciliant peccatores: et remittunt ibi peccata. Unde bene dicit ecclesia. Credo vnā sctām ecclesiam catholicam sctōr cōionē: remissionē peccatorū. i. in qua sola est sctōr cōio et remissio peccator. Hierusalē etiam erat ciuitas sacerdotalis et regia. sed excellētius sancta ecclesia: q: in ea sunt omnes xp̄iani sacerdotes et reges facti in sanguine iesu xp̄i. Apoca. v. sic igit habemus totā fidei cōtinentiā in scriptura veteri multipliciter figuratam et c.

De prefiguratione cauēdorum scz septē capitaliū vitiorū et trāsgressionis decē preceptorum.

Quantū ad secūdū sciendū q̄ peccata que oino cauere debemus fuerunt figurata multipliciter: scilz in lepre plaga de qua Leuit.xiij. In lepra marie de qua Nume.xij. In lepra giezi. de qua.iiij. Reg.v. In morticiniis et imūdiciis q̄ fuerūt in multis locis p̄hibita in lege: pctm̄ eni aiaz fecit leprosam. et ipam eiecit a consortio angelorū: facit eni aiam immundā et fetidam plusq̄ esset aliq̄ legalis immūdicitia: vel aliquod morticiniū faceret. Septē autem pctā mortalia fuerūt figurata per

septem funes quibus ligatus fuit sanson. Judicũ. xvi. Sunt enĩ pec cata quedã vincula ꝛ funes qbus ligantur peccatores ne libere pos sint incedere vel operari. Decem aũt trãsgressiones cõtra xpi prece pta decalogi fuerunt figurata per decẽ cornua bestie. Dañ. vij. de qui bus egredit. xi. loquens cõtra deũ blasphemias p quod desperatio ꝛ finalis impenitentia figuratur. Sic ergo habemus ꝙ peccatũ in generali ꝛ peccatorum numerus multipliciter fuerunt in scriptu ra veteri figurata ꝛc.

¶ De prefiguratione malitie ini micorum spiritualium.

Quantuz ad ter tium notãdũ ꝙ inimici spirituales qui nos p pctõ feriũt de gratia dei ꝛ virtu tibus spoliant in scriptura veteri figurantur in serpẽte qui seduxit Euam. Geñ. iij. Et in serpẽtibus q̃ percusserũt filios israel. Nume. xxi. Et in vrsis ꝛ leone quos inter fecit dauid. i. Regũ. xvij. ꝛ in duo bus vrsis qui deuorauerunt. xlij. pueros. iiij. Regũ. ij. Et in duob⁹ principibus latronũ. Isboseth fi lium saul. ij. Reg. iiij. Et in duob⁹ draconibus de quibus habet Hester. x. Demones enim qui per ser pentem: vrsos ꝛ dracones figurã tur aliquando persequuntur eccle siam manifeste sicut leo. Aliquãdo occulte sicut draco ꝛ serpens et la tro. Figurantur etiam per illos q̃ persequebantur filios israel in de serto: contra quos pugnauerunt. Moyses ꝛ Josue. Et non vacat a mysterio. ꝙ nunquã potuerunt superare Jesubeos: per quos car nis vicia que nunquaz perfecte in hac vita de lege cõmuni supe rantur figurantur. Figurant etiaz per goliath. saulem et absalonem persecutores dauid. Item figurã tur p egyptios. chaldeos medos: persas: grecos: romanos: hebrai ci populi persecutores.

¶ De prefiguratione virtutis et efficatie sacramentorum.

Quantum autẽ ad quartum notanduz ꝙ arma ꝛ remedia qui bus sanantur peccata et vincuntur spũales inimici sunt septẽ sacramenta: septẽ virtutes: septẽ dona: ꝛ septẽ bona spũalia.

¶ Septem sacramenta sunt figu rata multipliciter ꝛ primo de pre figuratione baptismi.

Baptismus fi guratus fuit i diluuio Geñ. vij. In mari ru bro. Exod. xiiij. Sicut enĩ in diluuio ꝛ in mari rubro fue runt cõsumpti omnes pctõres: sic in baptismo xpi sanguine rubri cato omnia peccata delentur.

¶ De prefiguratione sacramenti confirmationis.

Confirmatio fuit figurata in vnctione regū. hoc em̄ sacramento xp̄iani roborantur in fide: τ sicut reges ad spūalia bella preparantur vide de vnctione saul. i. Reg. x. τ de vnctiōe dauid prime. Regum. xvi.

¶ De prefiguratione sacramenti eucharistie.

Sacramentū eucharistie fuit figuratū in oblatione melchisedech q̄tum ad spēs: offerebat em̄ panē τ vinū. Ge. xiiij. Et in agno paschali q̄tū ad cōtentū in sacramēto: qd̓ est vera caro xp̄i. Exo. xij. Et in manna ad saporē spūalem. Exo. xvi. habebat eīʒ māna oē delectamentū τ saporeʒ suauitatis. Sap. xvi. Et m̄lto fortius in sacramēto altaris. Figuratū etiā fuit per oīa sacramenta antique legis.

¶ De prefiguratione sacramenti penitentie.

Sacramentū autē pn̄ie q̄tū ad cōtritionē i gemitu dauid fuit figuratū de quo in. ps. vi. Laboraui in gemitu meo τc. Et in fletu ezechie. iiij. Regū. xx. Quātū ad cōfessionē fuit figuratū in leprosis: de q̄bus p̄ceptū est vt se ostenderēt sacerdoti. Leuit. xiiij. Et in cōfessione dauid q̄ dixit postq̄ pctm̄ commiserat: peccaui dn̄o. ij. Reg. xij. Quātū ad satisfactionē fuit figuratū ī facto regis Niniue. Vide Jone. iij. qn̄o p hūmilitatē τ ieiunia dn̄o satisfecit. Quātā aūt ad vniuersa figuratur hoc sacramētū p septē lotiōes q̄bus se lauit Naaman in iordane τ mūdata fuit ei9 lepra. iiij. Reg. v. Jordanis itꝑtatur iudiciū: τ significat penitētiam p quā pctōres se iudicāt ne iudicentur a dn̄o. τ ī hoc Jordane se dʒ lauare septies ꝯtra septē pctā mortalia: vt sic mūdetur spūalis lepra. Figuratur etiā p. xi. saga cilicina q̄bus tegebatur tabernaculū. Exo. xxvi. q2 cōtra. x. p̄cepta decalogi sunt. x. trāsgressiōes q̄ figurantur p. x. plagas egypti. Vide in Exodo de quorū medio egreditur. xi. i. desperatio τ finalis impenitētia: que fuit figurata p. xi. cornua bestie sicut dictū est supra. Et figurantur hec. xi. mala nō soluʒ p. xi. cornua verū p. xi. ap̄los: de q̄bus in. ps. lxxxij. Moab τ agareni τc. vide glo. τ interpretatiōes cōtra q̄. xi. mala debet se peccator pungere. xi. sagis cilicinis penitētie: vt sic vulnus aperiatur et virus egrediatur.

¶ De prefiguratione sacramenti ordinis.

Sacramentum ordinis fuit figuratū in institutione ordinis leuitaruʒ τ ministrorum taberna

culi. de quibus in li. Numerorū. Et in ordinatione sacerdotum. de qua Exo. xviij. precipue autē fuit figuratū sacerdotiū ecclesie in sacerdotio melchisedech. de quo Gen. xiiij. Sacerdos eñi ecclesiasticus nō est sacerdos sm ordinē leui: sed sm ordinem melchisedech in psal. cix.

De prefiguratione sacramenti matrimonij.

Acramētum aūt matrimonij noue legis fuit figuratū i matrimonio qđ fuit inter adā ⁊ euā vñ ipse dixit. pp̄ter hoc relinquet homo patrē ⁊ matrē ⁊c. Gen. ij. Adā eñi non legitur habuisse nisi vxorē vnicā. vnde ibi dixit. adhe rebit vxori sue nō vxoribus. Figuratum etiā fuit per matrimonium quod fuit inter Ysaac ⁊ rebeccā. de quo Gen. xxiiij. Ipse eñi isaac fuit vnicus vnice: pp̄ter hoc inmunis fuit ab illa maledictione quā incurrit Lamech qui prius induxit bigamiā Gen. iiij. Et tale dꝫ esse matrimoniū ecclesie. De tali eñi dicit apl's ad ephes. v. Sacramētū hoc dico magnū in xp̄o. ⁊ in eccl'ia. Nec etiā dico quin bigamia vel octogamia sit verū matrimoniū: sed tamē multū deficit a ratione sacramēti. Notat super hoc Alexāder de ales i. ij. tractatu. ij. super precepto. ꝙ habere plures vxores fuit adulteriū ipsi Lamech. propter duo. Primo quia fuit contra ius naturale. scꝫ ne facias aliꝗ̄ quod tibi non vis fieri. Et vir non vult ꝙ vxor diuidat carnē suā cū multis. ⁊ ita peccauit in deum. Secundo quia fuit contra morem ⁊ cōsuetudinē ⁊ moderantiā: Et incontinentia eñi immoderata plures habuit. ⁊ sic scandalizauit p̄ximū. sancti x̄o patres non cōmiserunt adulterium in habendo plures. nec peccauerunt cōtra ius naturale: quia cū eis occulta inspiratiōe fuit dispensatū. nec contra morem: quia iam erat in cōsuetudinē tractum. Et nota ꝙ causa dispensationis fuit triplex. s. pp̄ter multiplicationem cultus dei exemplo Abrae. Gen. xvi. Item in figuram. Coniugium enim patrū significabat connubium christi et ecclesie que multiplicatur per contemplatiuos et actiuos. s. filios et mercennarios. quod figuratū fuit in vxoribus Jacob liberis ⁊ ancillis siue concubinis. Gen. xxvi. Itē pp̄ter moderantiam ⁊ temperantiā. Moderate eñi appetebant antiqui patres coitum. s. pp̄ter solaꝫ p̄pagationem ad cultum dei. exemplo dauid. ij. Reg. xxvi. Ad maiorem autem euidentiam predictorum. Nota ꝙ concubina dicit̄ duobus modis. Uno modo assumpta ad tempus ad prolem producendā. ꝙ dicitur assumpta ad tēpus. hoc dicitur ad differentiam vxoris: et ꝙ dicitur ad prolem procreandaꝫ: hoc dicitur ad differentiam meretricis. talis concubina non est vxor et coitus cum ea est fornicarius et

licitus ſm ſe. et eſt etiam contra legem naturalem τ ſcriptam. Jus enim publicum legis naturalis dictat procreationem filiorum cum educatione τ hereditatis ſucceſſione. qđ non poſſet eſſe niſi eſſet copula parentum inſeparabilis. Itē eſt contra ius priuatum rationis. qđ dictat non facere alij qđ homo fieri non vult ſibi et ecōuerſo. Quilibet enim vir vult: vt effect⁹ eius cui copulatur ſibi inſeparabiliter adhereat. Secundo modo dicitur concubina aſſumpta inſeparabiliter ad ſemper. ſed conditionis ſeruilis. et ſic realiter erat vxor. Sed tamen dicitur concubina: quia nō erat principalis vxor. vñ Geñ. xvi. Sara dedit abrae Agar in vxorē. Rachel dedit balam ancillam viro ſuo in coniugium. Geñ. xxx. licȝ autem quelibet talium diceretur vera vxor et inter virum τ eam diceretur verum matrimonium. deficit tamen a ratione ſacramenti: quod eſt vnici ad vnicam: vt dictum eſt.

¶ Ulterius notat hic dominus bonauentura in. iiij. q̃ predicta diſpēſatio de pluribus vxoribus nō fuit tempore nature inſtituta. quia tūc non erat neceſſitas ſterilitatis: nec in tempore gratie eſt. quia multiplicatum eſt genus humanum ad cultum xp̄i. Sed ratione vtilitatis fuit tempore abrae: quia ante eum multiplicabantur non ad cultum dei: ſed ad mala. τ ideo deleti ſunt de terra. Sed ratione honeſtatꝭ ad illos ſe extendit qui vxoribus τ cōcubinis temperātur et ad cultum dei multiplicandum ſciebant τ volebant vti. Hec autem diſpenſatio facta eſt diuina inſpiratione in patriarchis et rege dauid quando et quoniam vtriſq; facta eſt de ſemine dauid repromiſſio. Et quia iſti erant tanq̃ capita. τ imitandi erāt tanq̃ ſancti intellexerunt recte diſpenſationem ad omnes extendi qui erant imitatores eorum τ mos fuit ex hoc introductus durās vſq; ad chriſti aduentum.

¶ De p̄figuratōe extreme vnctōis

Sacramentuȝ extreme vnctionis fuit figuratū in multiplici vnctione veteris teſtamenti. Tūc enim vngebantur reges τ ſacerdotes templum et altare et certe cuȝ chriſtianus eſt propinquus morti. tunc propinquus eſt: vt ſicut rex adipiſcatur regnum glorie. vt etiā ſicut ſacerdos offerat deo ſacrificium laudis perpetue: vt etiam in eius anima templo et altari ſummus pontifex deus colatur. laudetur et honoretur in eternum: τ propter hoc vngitur chriſtianus cum eſt propinquus morti. Ungebātur etiaȝ antiquitus pugiles. τ ſic chriſtianus in morte. quia aggreditur bellum fortiſſimum. tūc enim ipm hoſtis impetit vehementius: propter quod oportet ipſuȝ tanq̃ ſtrēnuum pugilem ſtrennue dimicare. Ungebantur etiā antiquitus ſpon

se cum viris tradebantur. Unde et vxor ab vngendo dicitur. eo ꝙ vngeretur. et certe anima christiani cum debet exire de corpore debet tradi celesti spōso. et traduci in tabernaculū eius: vt eius castis amplexibus perpetuo delectetur.

¶ De prefiguratione septem donorum spiritussancti.

Septem autē dona de quibus dicitur Isa. xi. figurata sunt per septem crines capitis samsonis: quibus rasis ab eo recessit fortitudo Judicū. xvi. et vere exclusis a capite hominis. i. ab anima septem donis spiritussancti recedit ab homine fortitudo. Figurat etiam ſm expositionē Grego. per septem filios iob. Job. i. Per dona enim spiritussancti adoptatur homo in filium dei perfectissime. vt sit dignus hereditate superna.

¶ De prefiguratione septē ꝟtutū.

Septem autē virtutes figurantur per septem dies: quib' deus cuncta fecit opera ꝛ postea quieuit quia per virtutes illuminatur anima et in ipsis quiescit cum per ipsas perueniatur ad requiem spiritualem in presenti ꝛ eternam in futuro. Figurantur etiam per septē dies festiuitatum legalium. per ipsas enī anima solemnizat. colit deū et a vitijs cessat. Figurantur etiā per illas septem mulieres. de quibus Isa. iiij. Apprehenderunt septem mulieres virum vnū ꝛc. Nemo enī est vir: nec vir vnus: vnitate gratie: nisi quem iste domine apprehendunt.

¶ De prefiguratione septem bonorum spiritualium. ꝛ primo bonitatis crucis in passione christi.

Tunc etiam alia bōa spiritualia que multū valent ad superationē hostiū ac etiā ad purgationem vitiorum. Primū est virt' crucis et passiōis xp̄i que fuit figurata in baculo dd. ꝛ in. v. lapidibus quos accepit de torrente: cum quibus occidit philisteum i. Reg. xvij. baculus crucem figurabat. v. lapides. v. plagas iesu q̄s christianus cum funda sue considerationis debet contra demones facere. ꝛ sic debellabitur hostis.

¶ De prefiguratione bonitatis et orationis matris iesu christi.

Secundum autē bonum est virtus oratio matris christi q̄ fuit figurata per Judich q̄ holofernem occidit Judich. xiij. ꝛ

hester que amā ꝛ hostes populi israel occidi procurauit. vide in libro hester et per iahel que sizaram percussit. Judi.iiij. ꝛ per bersabee matrē salomonis. de qua. iij. Reg. ij. ipsa enim et si fuit sponsa dei patris sicut hester assueri. fuit tamen vere mater veri salomonis cui dicit filius suus illud verbum quod dixit salomon matri sue. iij. Reg. ij. Pete mater mea quod vis: neqꝫ enim phas est vt auertam faciem tuam. Omnia etiam que salomon dicit in laudem spōse in lib. Cāti. de gloriosa matre domini spiritualiter exponuntur.

¶ De prefiguratiōe bonitatis virtutis: potestatis siue auctoritatis ecclesie in orando.

Ertiū bonū est virtus potestas siue auctoritas ecclesie: cuius oratio summe placet deo Est eñ ipsa vnica sponsa xpi cui dixit sponsus Cāti.ij. Ostende mihi faciem tuā. sonet vox tua in auribus meis. vox enim tua dulcis ꝛ facies tua decora.

¶ De prefiguratione virtutis orationis sanctorum noui testamenti.

Uartū bonū est oratio sanctorū noui testamēti qui iam cū xpo regnant: scꝫ apostolorum qui fuerūt figurati i sanctis patriarchis et pphetis. nam sancti patriarche factis ꝛ pphete dictis gratiam noui testamenti prefignarunt et meritis populum deo reconciliare efficaciter meruerunt. de quibus Isa. xxvij. Qui ingrediūtur impetu ad iacob. florebit ꝛ germinabit israel. implebunt facieꝫ orbis semine ꝛc. Sanctorū martyrum qui fuerunt figurati in sanctis machabeis: qui interpretantur victoriosi. fuerunt enim re et nomine victores. Sanctorum confessorum qui fuerunt figurati in filijs pphetarū. de quibꝰ in. i. ꝛ. ij. Regū. Sanctorum et sanctarum virginum qui fuerunt figurati in abel. qui fuit primus virgo de quo Geñ. iiij. Et in filia iepte. Judi. xi. Et in abysag sunamite q̄ fouit Dauid regē. de q̄. iij. Reg. i.

¶ De prefiguratione bonorum pastorum ecclesie.

Uintū autē bonum est sedulitas bonorum pastoruꝫ ecclesie: qui fuerunt figurati per Moysen Josue ꝛ Dauid. Illi eñ orādo q̄maxime ꝛ nihilominꝰ operādo pstrauerūt hostes. Uide quō moyses orādo pstrauit amalech. Exo. xvij. Sic ꝛ boni pastores ecclie orādo ꝛ operando. docēdo ꝛ lucis exēpla ministrādo hostes ecclie superāt ꝛ p ipos subditi ad sanctitatē opera puocant:

¶ De prefiguratione bonitatis diuine inspirationis.

Extum bonum est diuina inspiratio que etiam indulcorat huius modi amaritudinem: et illustrat animam contra errorum caliginem. Quantum ad primum figuratur per illud lignum quod ostendit dominus moysi: quod cum in aquis missum fuisset, in dulcedinem verse sunt. Exo. xv. Quantum ad secundum figuratur per fauum mellis: quem gustauit Jonathas et illuminati sunt oculi eius. i. Regum. xiiij. Que etiam figuratur per angelum domini qui descendit in fornacem etc. Dan. iij. quoniam refrigerat concupiscentiam.

¶ De prefiguratione bonitatis discrete considerationis hominis.

Eptimum bonum est discreta hominis consideratio. debet enim homo sepe considerare et ad memoriam reducere. vij. christi beneficia. vij. matris gaudia. vij. effusiones sanguinis iesu. vij. ordines sanctorum qui sunt in patria. vij. offensas: quibus offendunt homines deum. per. vij. peccata mortalia. vij. plagas nouissimas. de quibus Job. Apoca. xv. per quas intelliguntur vij. inferni supplicia. vij. dotes glorie quas merentur electi. per. vij. opera misericordie. vij. sanctorum ordines figurantur per septem boues pulchras et crassas: et septem dotes glorie per septem spicas plenas et formosas omnes: quia reprobi per septem fedas boues: et confectas macie: et septem inferni supplicia per septem spicas percussas vredine de quibus omnibus habetur Gen. xli. Per quas septem considerationes ruit mundi vanitas: peccati vilitas: carnis complacentia: et demonum fraudulentia. Unde figurantur iste septem considerationes per illos septem circuitus quos fecerunt filij israel circa vrbem Jerico ipsos archa domini precedente. Josue. vi. Sic et christus qui est archa domini christianum precedat in presenti exilio sit semper ante sue mentis oculos: et sic septem circuitus et septem considerationes predictas faciat quantum ad ipsum mundi vanitas destruetur. Apparet igitur ex premissis quod secundum quod dicit appostolus ad Hebreos. ix. Facta in veteri testamento fuerunt parabole instantis temporis: et sic omnia in figuram contingebant illis. i. Chorinthiorum. x. Et sic patet primum principale huius considerationis tertie.

¶ De prefiguratione correctionis nostre in tempore gratie.

Irca secundum huius tertij puncti est sciendum quod tempus gratie vt dictum est, est tempus peccata corrigendi et cauendi ad

que multum valent peccata veterum que punita fuerunt tēporaliter In quorum quidem punitionibus figurabatur punitio xpianorũ sempiterna si comittant similia.

¶ De prefiguratione correctionis superbie.

D correctionez enim superbie et inobedientie multũ valet moralis Adam figura in tunicis pelliceis eiusqȝ eiectio de paradiso. que ipse ⁊ vxor sua meruerunt pro se et cunctis posteris suis pro eo ꝙ consentiētes suggestioni dyaboli superbi et inobediētes fuerunt. Ad hoc etiam multuȝ valet expulsio Saul de regno qui ꝑpter superbiam et inobedientiā regnũ israel amisit sicut de hoc habetur. i. regũ. xv. ⁊. xvi. Ad hoc etiā multũ valet suspensio Absalonis in quercu. qui propter superbiam ⁊ ambitionez regnandi suspensus in quercu. fuit a Joab interfectus ij. Reg. xviij. Multum etiam valet ad hꝰ plaga cōminata Ezechie propter hoc ꝙ quadam ostentatione ostenderat babylonijs oēs thesauros domus sue. iiij. Regũ. xx. valet etiam ad hoc mors illorũ pricipum quinquagenariorum qui superbe loquentes Helye meruerũt extingui ab igne celesti. iiij. Reg. i.

¶ De prefiguratione correctionis inuidie.

A correctionez etiam inuidie multũ valet maledictio Cayn q̄ ꝑpter inuidiā abel īterfecit. Ge. iiij. reprobatio esau. q̄ fratri suo Jacob inuidens et odio habens sicut dicitur Gene. xxvij. fuit temporaliter reprobatus. Valȝ ad hoc tribulatio quam passi fuerunt filij Jacob qui inuidētes ioseph. Ipsūqȝ odio habentes sicut dicit̄ Gene. xxxvij. sustinuerunt propter hoc tribulationem multiplicem in egypto sub eodem Joseph fratre suo. Valet ēt ad hoc vexatio saul q̄ inuidens Dauid nec rectis oculis ipsum aspicere valens propter hꝰ quod dixerunt mulieres. percussit Saul mille. ⁊ Dauid. x. milia fuit īuasus a maligno spiritu. i. Regũ xvi. Ad hoc etiam multuȝ valet lepra Marie et leuitarum plaga. qꝫ inuidētes murmurauerũt contra moysen. De maria habetur Nume. xij. d̄ leuitis. xvij. Ad hoc etiā multum valet interfectio Adonie qui inuidens salomoni regi israel propter hꝰ fuit īterfectus. iij. Regũ. ij.

¶ De prefiguratione ad correctionē Iracũdie.

D correctionē iracũdie valet maledictio Cayn. cui dixit dominus vbi supra. Cur iratus es. quare concidit vult? tu? et cetera. Valet etiam maledictio

furoris symeon et leui. qui irati propter stuprum dine interfecerunt sichimitas. Genesis. xxxiiij. de quibus dixit Jacob maledicendo Ge. xlix. Ju furore suo occiderunt virum. maledictus furor eorum et cetera. Ualet insuper ad hoc submersio pharaonis et egyptiorum q̄ turbati et irati propter exitum filiorum israel insecuti fuerunt eos. et tandem submersi sunt in mari rubro. Exod. xiiij. Ualet etiam ad hoc mors nabal de quo dicitur. i. Reg. xxv. q̄ erat vir durus. maliciosus et pessimus. propterea factum est cor eius emortuum. et ita percussit dominus Nabal. et mortuus est.

¶ Auaricie.

D correctionē etiam peccati auaricie occurrit Achor vel achan q̄ accepit de anatehemate iericho regulam aureaz propter suam auariciam et argentum et pallium propter quod fuit lapidatus et cuncta que illius erant igne consumpta Josue. vij. Occurrit ēt achab qui concupiuit iniuste vineam naboth propter quam et ipsum fecit interfici cui dixit helyas in hoc loco in quo linxerūt canes sanguinez naboth lambent sanguinem tuum etc. iij. Reg. xxi. Occurrit insuper giezi qui propter cupiditatem suā et auariciam accepit a naamā tria talenta argenti et vestes mutatorias duplices. propter quod lepra naamā adhesit ei. iiij. Regū. v. voluit etiā vendere gratiā sanitatis Occurrit helyodorus qui volens rapere pecunias que erant in erario fuit verberatus egregie. et positus i gestatoria sella. ij. Mach. iij.

¶ Accidie.

D correctionē autez accidie occurrūt dina que peruagās regionem egressa vt videret mulieres illius terre fuit a sichē oppressa. Geñ. xxxiiij. Filij israel qui vacantes ocio expectantes moysen fecerunt vitulum. Exod. xxxij. et propter vitulum quem adorauerūt. xxiij. milia fuerunt interfecti. Dauid qui ocians in solario domus concupiuit bersabee cū qua et concubuit et postea vriam virū suum interfici fecit. ij. Reg. xi. Sodoma cuius peccati occasionem dicit propheta fuisse habundantiam diuitiarū ociū et saturitatē panis. Ezech. xvi.

¶ Gule.

D correctionē autem gule occurrunt Eua. Esau. Jonathas. loth. holofernes. filij israel. et sacerdotes bel. propter gulaz enim eua maledictionez meruit. Genesis. ij. Esau prio genita vēdidit. Genesis xxv. Loth propter hebreitatem incestum commisit. Gene. xx. Jona-

thas patrez offendit. et aliqualiter populum turbauit. i. regũ. xiiij. Holofernes a Judith fuit interfect⁹ Judith. xiij. Sacerdotes belis q̄ deuorabāt que offerebantur a Dario trucidati sunt Dañ. xiiij.

¶ Luxurie.

D correctiōem autem luxurie occurrūt inūdatio diluuij. Genc. vij. ⁊ consumptio. v. ciuitatum. Genesis. xix. Interfectio sichimitarū propter dinaz. Genesis. xxxiiij. Peritio filiorum israel in deserto qui fuerunt fornicati cū madianitis. ⁊ ideo multi fuerūt percussi. Nume. xxv. Destructio tribus beniamyn qui propter vxorem leuite quā abutendo interfecerunt quasi omnino consumpti fuerunt Jud. xix. ⁊. xx. cap. Infortunium dauid cui ꝑpter vxorem vrie hoc contingit ꝙ absalon filius suus ingressus fuit ad cōcubinas suas. ij. Regū. xvi. sic propheta ei prediterat. ij. Regū. xij. Interfectio amō propter thamar sororem suam. ij. Regū. xiii. Infatuatio sansonis. Judi. xvi. Apostasia salomonis cuius cor fuit deprauatum per mulieres. iij. Regū. xi. Interfectio presbyterozuz qui cōcupierunt susannā. Daniel. xiij.

¶ Idolatrie.

D correctionez ydolatrie occurrit illud Exod. xxxij. Sedit populus manducare et bibere et surrexit ludere. i. coram vitulo conflatili choreas ducere vł ludere. i. ad instar puerorum vitulum adorare. qui opere fusorio factus erat. Pueri enim fingunt sibi de luto quedā ydola q̄ postea pueriliter adorant vnde nihil aliud fuit ludere coram vitulo ꝙ ydolum factum adorare et ibidem dicitur ꝙ leuite de mandato Moysi propter hoc peccatū interfecerunt quasi. xxiij. milia hominum. Illud etiā occurrit de hoc idem ꝙ quasi omnia flagella et captiuitates populi israelitici fuerunt propter ydolatrie scelus: hoc d̄ctum ad primum preceptū. ¶ Ad correctionem blasphemie que est cōtra secunduz preceptum habes lapidationez blasphemi. Leui. xxiiij. ¶ Ad correctionem violantiū sabbatū habes punitionē illi⁹ q̄ ligna i sabbato colligebat. vid̄ Nūe. xv. hoc d̄tū ad tertium preceptū ¶ Ad correctionem vero temeritatis vsurpantium officia ministrorum ecclesie habes percussionem oze qui archam tetigit. ij. Regū. vi. lepra ozie qui thura incēdebat ij. Paral. xxvi. ¶ Ad correctionez inhonorantiū parentes habes maledictionem cham qui irrisit patri suo. genesis. ix. Et maledictionem ruben qui fedauit cubile patris sui cui dixit pater. non crescas. Genesis. xlix. Maledictionem absalonis qui expulit patrez suuz de iherusalē ⁊ polluit concubinas eius. vbi supra. ¶ Ad correctionē homicidij habes iterfectionē illoꝝ

qui interfecerunt isboseth.ij.regũ. iiij.⁊ interfectionem Joab qui abner et amasan interfecerat de quo iij.Reg.ij. ¶ Ad correctionem mechie habes multa que supra statim dicta sunt. ¶ Ad correctionem furti habes lapidationem presbyterorum.Danielis.xiij. ¶ Duo ultima precepta non habuerunt penã determinatam in lege. Idcirco quis transgressio ipsorum sit peccatum mortale ac mortis eterne meritum ipsorum tamen punitio nõ fuit alicubi in scriptura veteri figurata.

¶ De prefiguratione ad correctionẽ malorum principum.

D correctiõem autem malorum principum occurrit pharao propter quẽ egyptus periit. Exod.xiiij. Occurrit roboan propter quem regnũ israel scissum fuit.iij.Regũ.xij. Itẽ sennacherib propter cuius maliciam et superbiam percussit angelus domini.clxxxv.milia assyriorum.iiij.regũ.xix. Occurrit etiam nabuchodo. qui propter maliciam suam fuit quasi conversus in bestiam.Daniel.iiij. Item antiochus de quo dicitur.ij. Mach.ix.q de ipsius corpore vermes scaturiebãt.⁊ infra dicitur q homicida et blasphemus miserabili vita functus est. Occurrit etiã trãslatio regnorum de gente in gẽtem que maxime ascribitur et attribuit malitie principũ Eccli.x.

¶ De prefiguratione ad correctionẽ malorum prelatorum.

D correctionem malorum prelatorum occurrit heli q fuit negligens in correctione filiorum qui de sella corruens mortuus fuit. multaque mala populo acciderũt.i.Regũ.iiij.

¶ De prefiguratione ad correctionẽ malorum sacerdotum.

D correctionem malorum sacerdotũ occurrunt filij hely ofni et phinees. qui nescientes sacerdotis officiũ.i.Reg.ij. corruerunt in prelio.i.Regũ.iiij. occurrunt etiam nadab et abiu qui obtulerunt ignem alienũ.et ideo fuerunt a domino percussi.devoravitque eos ignis.Levit.x. Ignem alienum offerunt sacerdotes avari et luxuriosi quos gehẽne incendium devorabit.

¶ De prefiguratione ad correctionẽ omniũ predictorum.

D correctionem omnium predictorum occurrit considerare virtutes sanctorum veteris testamenti videlicet iusticiã noe. de qua Ge. vi. Fidẽ ⁊ obediẽtiã abrahe. de fide hẽs Ge.xv. et obedientia. Ge.

xxiij. Item de virtute eius et pace quā voluit habere cū Loth. hēs Ge. xiij. Occurrit secundo cōsiderare simplicitatem iacob. Ge. xxv. Castitatē ioseph. ge. xxxix. Humilitatem dauid hēs in multis locis i. Regū. Ieiunium Moysi de quo Exo. xxiiij. Ieiuniū helye. de quo iij. Reg. xix. Abstinētiā Iudith vide in libro illo Danielis et sociorū eius. Daū. i. zelū phinees q interfecit fornicatorem. Nume. xxv. et Mathathie. qui trucidauit sacrificātē super arā. i. Mach. ij. Occurrit etiam cōsiderare sedulitatē laborādi Ruth. et largitatē Booz. vide in libro ruth. Patiētiā Iob. et Thobie vide in libris eorū. Occurrit etiā cōsiderare zelū Samuelis qui interfecit regem Agab. i. Reg. xv. et helye qui interfecit sacerdotes Baal. iij. Reg. xviij. Occurrit etiā cōsiderare strenuitatem machabeorum et martyriū Eleazari. et illorū. vij. fratrum. ij. Macha. vi. et. vij. Sic ergo patz q bn̄ dixit aplus q facta veteris testamenti scripta sunt ad correctionē nostraz Dicit enim apostolus. i. Corinth. xi. dum iudicamur aūt a dn̄o corripimur vt nō cū hoc mundo dānemur. Sed multum terribile est qd scriptura dicit q difficile est corrigere quez deus despexerit. Eccl's. vij. vere signum est diuine despectionis quādo homo a malis suis nō corrigitur qui totiens et in tot locis corripit per scripturas. Patet ergo clarissime ex his que dcā sunt in hac tertia cōsideratione q omnia que predicamus de christo iesu. oīa credenda. omnia cauenda omnis inimicorū spiritualium malicia: omnis virtutis sacramentorū et efficacia. oīa predicta et alia fuerunt in lege et prophetis et psalmis prefigurata. et ad nostram correctionem scripta. quia omnia illa in figura contingebant illis. i. Corinthiorum. x.

¶ Quia omnia scripta de venturo Messia impleta sunt in iesu xpo.

Quart⁹ pūctus et vltimus huius terti articuli est videre quo modo oīa que scripta erant de messia vēturo fuerunt impleta in christo iesu saluatore nr̄o et ideo ipse verus messias nec ali⁹ expectandus. Pro cuius claro intellectu aperiuntur. xij. Thesauri. Primus erit de tempore aduentus christi. Secundus de eius ꝓgenie Tertius de assimilatione. Quart⁹ de loco natiuitatis. Quintus de eius nomine. Sextus de eius veneratione. Septimus de modo viuendi. Octauus de modo moriendi. Non⁹ de causa mortis. Decim⁹ de eius resurrectione. Undecimus de premio credentium. Duodecimus de pena persequētium in presenti et in futuro.

¶ Quia verus messias debebat venire in destructione secūdi tēpli et ablatiōe sceptri israel. et ipletione lxx. ebdomadarū danielis.

Primu' thezaurus aperitur de tēpore aduentus messie. qđ sacra scriptura pronūciauit et specifice determinauit. Pro cuius declaratione hic adducam quattuor testimonia. Primum est testimonium prophetarum: secūdum glosas Talmuth. licz in illo libro reperiantur multe vanitates et abhominationes et hereses. nō solum contra legē euangelicā: sz etiaz contra essentiaz diuinam. et contra legem scripture ac cōtra legez nature vt suo loco videbitur propter que puniri deberent. Uerūtamē ad conuincendam maliciaz eorum proprijs auctoritatibus suorum doctorum concludetur aduentus messie sicut optime fuit disputatū cum sapientibus eorum et conclusum et determinatum coram summo pontifice Benedicto. xiij. Presentibus pluribus cardinalibus. prelatis et magistris in theologia. et alijs multis notabilib' personis. Anno domini. M. cccc. xij. xviij. pontificatus eiusdez summi pontificis. Secundum est testimonium inquisitionis iudeorum. Tertium erit testimoniū iosephi. hystoriographi eorum. Quartum erit testimonium Pylati qui eum tradidit crucifigēdum arbitrio eorum. ¶ De primo dico q tēpus assignatum aduentus messie erat in fine secundi templi Iherusalem pauloante destructionem eiusdē templi: vt patet Malachie iij. vbi dicitur. Ecce ego mitto angelum meum. et preparabit viam ante faciem meam et statim veniet ad templum sanctum suum dominator quem vos queritis: et angelus testamenti quē vos vultis Ecce venit dicit dominus exercituum In dicto textu sunt tria vocabula que significant suum aduentū multum prope. Primum est ecce. quod ostendit rem presentem ante nos. Secundum est statim: quod ostendit rem breuissimam vel sine tempore. Tertium est ecce venit. Item quando dixit ad templum suum ostendit q in hora sui aduent' eēt templum edificatum et in bono statu per cōtrarium illius quod credunt iudei qui dicunt q quādo ipse veniet: inueniet eos in captiuitate et templum desertū. Itē secundo sicut dixit Isa. ca. lvi. Hec dicit dn̄s. Custodite iudiciū et facite iusticiā q iuxta est salus mea vt veniat et iusticia mea vt reueletur. et declarant doctores hebreoꝝ in berexit raba. i. genesi magno. Rabi mosse darsan quid voluit dicere. iuxta est salus mea. vt vēiat et iusticia mea vt reueletur: hoc dicitur pro rege messia. propter quod dixit Daniel capitulo. ix. et adducat᷑ iusticia sempiterna. Item tertio dixit. zach. ix. Exulta satis filia syon. iubila filia iherusalem. Ecce rex tuus veniet tibi iustus et saluator ipse pauper et ascendens super asinam et super pullum filium asine. In qͥtū dixit ecce rex tuus ostēdit eius aduentum breuissimum. Et quod restat in hoc textu ostendit q loquit᷑

de christo iesu: quia in tali habitu intrauit in hierusalem. Multū facit admirari quomodo omnes isti prophete fuerunt cōcordes: vt omnes vna voce dicerent aduentum messie esse tam propinquissime et ꝙ postmodum retro cesserit tanto tempore a tempore vltimo predictorum prophetarum vsq; hodie cum transierint iam vltra mille septingenti anni. Inuenimus enim balaam Numeri.xxiiij. dixisse pphetando pro rege dauid. videbo eum sed non modo intuebor illum. sed non prope et ab eo vsq; ad dauid non fuerunt nisi quadringenti anni modicum plus. Quare per vim habemus dicere ꝙ pauco tempore post dictos prophetas habebat eē aduētus messie. Dicet iudeus per dicta prophetarum bene ostenditur esse aduentus messie in breui. sed quomodo probabitur ei ꝙ ille aduentus fuit in fine templi secūdi in eadem hora qua fuit aduētus iesu christi. Dico ꝙ hoc ostenditur multum bene multis auctenticis prophetijs et rationibus. ⁊ primo per Isa.cap.ix. qui dixit. Paruulus enim natus est nobis. ⁊ filius datus est nobis. Et factus est principatus super humeros eius. ⁊ vocabitur nomen eius admirabilis. consiliarius deus fortis pater futuri seculi. princeps pacis. multiplicabitur ei⁹ imperiū ⁊ pacis nō erit finis. Nō est dubiū quin ista ꝓphetia loquatur de messia: quia impossibile est aliquē hominē carnalem in quo nō sit diuina natura intitulari tam excellentissimis titulis. Item quia ipsimet doctores hebreorum dicunt hoc in prologo hecarabeti idest lamentationis magne. Ubi dicit rabi Oze galileus in noie messie ē pax. q2 sic scriptū est pater futuri seculi: princeps pacis. Itē in libro canhedrin in capitulo quod incipit totus israel. Dicit rabi thanhum. Que est ratio ꝙ quecunq; men que est in medio vocabuli est apta ⁊ hec est clausa. Respondet quia deus voluit facere de Ezechia messiam: et venit virtus iudicialis ⁊ dixit ante deum saluatorem mundi. Dauid qui dixit ante te: tot cantica: ⁊ tot laudes: non facis messiam et Ezechiam pro quo fecisti tot miracula: et non dixisti vnum canticum ante facies messiam: et ideo deus clausit men. Et illa hora exiuit filia vocis. id est vna reuelatio et dixit secretum meum mihi: secretum meum mihi: ve mihi. Et declarat rabi Salomon ꝙ dicebat deus hoc secretum de aduentu messie meum est. Et qđ propheta respondit. ve mihi vult dicere. O miser quando veniet ille messias. ¶ Et ꝓdicta auctoritate possumus elicere tres ꝯclusiões. Prima ꝙ messias est ipsemet de⁹: q2 ꝓdicti tituli nō possunt iustificari nisi de ipomet deo. Scđa cōclusio est ꝙ messias natus est de maria existēte virgīe: q2 illa littera men. posita in verbo multiplicabitur. quod in hebraico dicitur lemarbe ostendit nomen eius: quod est in

hebraico merien. In latino maria ambo noia incipiũt in illa littera men: sed in recta scripta quasi cursu naturali debebat esse men aperta. In cõtumvero est clausa per cõtrariũ ⁊ contra naturã totius scripture ostẽdit dictã merien vel mariã esse clausam siue virginẽ. Sic ei contra cursum nature cõcepit et peperit. q2 nõ ex virili semine: sed mystico spiramine. Tertia cõclusio est que ad propositum facit ꝙ dictamen clausa ostendit tempus aduentus messie punctualiter: q2 hec prophetia fuit dicta i quarto anno regis Achaz. et ab illo anno vsq3 ad destructionẽ primi tẽpli que facta fuit. xl. anno regis Sedechie transierũt. cl. anni. Itez durauit captiuitas babylonie. lxx. annis. Temp9 scdm ꝙ edificauit neemias durauit. cccclx. ãnis si subtrahamus. xl. annos qui trãsierũt a passiõe xpi vsq3 ad destructionẽ templi per Titũ remanent sexcẽti anni q̃ transierunt ab hora in qua dicta fuit predicta ꝓphetia vsq3 ad passionem xpi: et tantũ sumat men clausa in nũero s̃m hebreos. cuius figura in habedario hebreorũ hec est: ex quibus seq̃tur ꝙ in illa men clausa ostẽdit nobis de9 illa duo secreta cum dixit. Secretum meum mihi. Secretum meum mihi. Primuz ꝙ mater messie debebat esse maria siue virgo. Secundo ꝙ tempus saluationis aduentus messie fuit punctualiter sexcentorum annorum a reuelatione prophetie vsq3 ad passionem saluatoris. Iterum potest idem probari in vna auctoritate que est in medrastuphin. i. glosa psalterũ vbi dicit rabi. Iohanam tribus annis cum dimidio stetit gloria domini in monte oliueti dando voces ⁊ dicendo. Querite dominum dum inueniri potest: inuocate eũ dum prope est Isa. lv. Item dixit in berexit raba. i. in generi magno rabi mosse darsan. Quid voluit dicere salomon in cãticis canticorũ cap̃ i. qñ dixit. Exultauimus ⁊ letabimur in te: qñ hoc erit. Quãdo pedes dei stabũt in monte oliueti illa hora erimus nos leti. Dico ꝙ manifeste apparet. q2 isti tres anni cum dimidio sunt illa dimidia ebdomada quam dixit Daniel pro messia. Confirmauit aũt pactum multis. Inuenim9 ei ꝙ sic fuit: q2 saluator noster recepit baptismũ in etate. xxx. annorũ: ⁊ deinde vsq3 ad tẽpus passionis fuerunt quasi tres anni cũ dimidio: quib9 ambulauit per galileã ⁊ per montem oliueti conuocando homines ad penitentiam. ⁊ respectu huius dicebat predicta verba Isa. recitata per rabi Ioanni: sc3. Querite dñm dum ⁊c. vt supra. Itez potest probari manifeste ꝙ aduent9 messie debet esse in predicto tempore per auctoritatem quandam que est in libro canhedrin. in cap̃. quod incipit. Totus israel: et in libro Abadazara capi. i. vbi dicit. sic legitur i studio Helie. Sex mille anni est mundus duo milia vanitatis. duo milia legis: ⁊ duo mi-

lia messie. Sed propter peccata nostra iam sūt extra magna pars. Iterum in eodem capitulo dixit Helias rabi iuda: non est minus mundus ꝙ̄ quinquaginta quinqꝫ iubilei. In vltimo iubileo veniet filius dauid. glosa. Rabi salomon istud summat quattuor mille ducenti et quinquaginta anni: et in vltimo iubileo filius dauid veniet. Notum est ꝙ mors messie fuit circa tempus: quādo impleti sunt quattuor mille anni a creatiōe mūdi. Et posito ꝙ nō inueniatur pūctualiter ꝙ essent illa hora [quattuor mille anni] non est mirum: qꝛ maior decomputatio ꝙ̄ sit hec inuenitur in verbis dei: in textu legis cum deus dixit abrae. Scias ꝙ futurum est semen tuum in captiuitate in terra aliena quadringentis annis. Et quando fuerunt liberati dicit textus: ꝙ steterant ccccxx. annis. Et postꝙ̄ bene visitauimus computum: inuenimus. ꝙ̄ ex quo Iacob descendit in egyptum vsqꝫ quo fuerūt liberati per manus moysi non transierunt nisi ccx. anni. Item si bene numeramꝰ computum inuenimꝰ ꝙ subiectio captiuitatis non fuit nisi quasi cētum anni. ergo ſm hoc non est mirum si doctor diuisit sex mille annos de duobus in duobus milibꝰ. ergo facta acciderunt circa illam diuisionem modicum plus vel minus. Et posito ꝙ dicat aliquis ꝙ ſm auctoritatem illam tēpus aduentus redemptoris deberet esse in plenitudine quattuor milium annorum post destructionem templi intantum ꝙ salnatio foret ducentis annis anticipata ante cōputum doctoris. Dico ꝙ est mirabile: quia Esa. in fine capituli. lx. illud prenosticauit dicendo. Ego dominus in tempore subito faciā istud et qui habent oculos ad videndum possunt intelligere ꝙ rationabilius est: ꝙ aduentu saluatoris anticiparetur ex gratia dei ducentis annis ante tempus suū: ꝙ̄ in preteritum transeundo mille ducenti anni post quattuor mille non veniendo. Iterū ad ampliorem probationem dicte conclusionis inuenimus quod dicit Talmuth hierusalem ista in libro beraoht i capitulo haicore ꝛ me quarabeti. id est lamentatio magna: dicit sic. Accidit vni iudeo qui stabat laborando ꝙ dedit mugitum bos transitqꝫ vnus arabs: audiuitqꝫ vocem bouis ꝛ dixit iudee fili iudei. Solue: solue: solue: tuos boues et tuum apparatum: quia sanctuarium vestrum destruitur. Iterū bos dedit scdō mugitum: ꝛ dixit ei arabs iudee fili iudei liga tuos boues ꝛ prepara illos: qꝛ natus est rex messias. Et dixit ei iudeus quod est nomen suum. Respondit menahen. id est consolator. Dixitqꝫ ei iterum iudeus. Et quomodo est nomē sui patris. Dixit ei. Ezechias: id est fortitudo dei: dixit iterū iud:ꝰ. Et vbi ē natꝰ dixit ei. In bethleem iude. Dicit rabi abon. Et quid oportet discere ab arabibus ꝙ textus clarus ē

in Esaia.x.qui dicit. Libanus cũ excelsis cadet: ꝛ dicit statim post Et egredietur virga de radice yesse. ¶ Ex predicta auctoritate eliciũtur ꝛ multum bene quattuoꝛ conclusiones. Prima quia aduentus messie fuit circa destructionem tẽpli. Secunda ꝙ messie nomen est menahen ꝙ sonat in hebꝛaico cõsolatoꝛ: quia per manum eius fuit consolatum genus humanum de peccato Adam. Tertia ꝙ est filius dei: quia nomen patris quod hic intitulat ipse quod est ezechias significat in hebꝛaico idem qđ deus foꝛtis. Quarta ꝙ natus est in bethleez. Item dicit Talmuth in beresit Raba antiqua dicit rabi Simuel filius nahaman. Unde ꝓbabis tu ꝙ in die in quo fuit destructio tẽpli in illa die natus est messias: de quo dicit. Esa.c.vlti. Ante ꝙ parturiret peperit: anteꝙ veniret partus etiam peperit masculum in hoꝛa qua fuit destructio tẽpli dederũt voces israel sicut mulier existens in partu: et dicit ionathas in translatione chaldaica anteꝙ ei veniret angustia fuit saluata: ꝛ anteꝙ veniret dolores partus reuelatus est rex messias. Itẽ dicit in eodem libro rabi simuel filius Johannã semel ibat Helias per viam in die qua fuit destructũ templum: et audiuit vnam filam vocis: id est reuelationem clamantem ꝛ dicentem. Templum sanctũ vadat ad destructionem quando illud audiuit helyas imaginatus est quomodo posset destruere mũdum: ꝛ iens inuenit homines arãtes ꝛ seminantes: ꝛ dixit eis. Deus est iratus contra mundum: ꝛ vult destruere domum suam ꝛ captiuare suos filios inter gentes: ꝛ vos intromittitis vosipsos inuitis tẽpoꝛalibus. Exiuit altera reuelatio ꝛ dixit. Dimitte eos facere: quia iam natus est saluatoꝛ israel. Dixit ipse ꝛ vbi est ille: dictuȝ est illi. In bethleem iude. Juit illuc ꝛ inuenit mulierem quandam sedẽtem in poꝛta domus sue: ꝛ filium eius inuolutum in sanguine: ꝛ iacentem ante eam: dixitq; ei filia. Filium peperisti: et dixit sic. Et ait ei. Et quid est hoc ꝙ sic est inuolutus in sanguine. Respondit grande malum est: quia in die in quo natus est destructum est templum. Dixitq; ei. Surge filia ꝛ accipe eum: quia per manum suam debet esse magna saluatio. In illa hoꝛa surrexit mater ꝛ accepit puerum: ꝛ ipse recessit inde vsq; ad quinq; annos: ꝛ in fine quinq; annoꝛum dixit. Ibo ꝛ videbo saluatoꝛeȝ israel: si nutritur in foꝛma regum vel angeloꝛum. Juit ergo et inuenit mulierem in poꝛta domus sue: ꝛ dixit ei filia. Quid est de illo puero. Respondit rabi. Nonne dixi tibi ꝙ cum malo nutritur: quia in die qua natus est fuit templum destructum: ꝛ vltra hoc: quia habet pedes nõ ambulat: oculos habet ꝛ non videt: aures habet ꝛ nõ audit: os habet ꝛ non loquitur: et sic scatat sicut vnus lapis: ꝛ dum ipse loqueretur cuȝ ea insufflauit

ventus a quattuor partib⁹ mūdi
et proiecit eum in mari magno: et
ea hora Helyas scidit vestimenta
sua et euulsit capillos suos: et dixit
ve quia perdita est saluatio israel.
Et exiuit vna filia vocis id est re
uelatio: et dixit Helya. Nō est sicut
tu cogitas: sed quattuor centis an
nis habitabit in mari magno: et
lxxx. annis vbi ascēdit fumus cir
ca filios Chore. et lxxx. annis in
porta rome quod remanet annorū
per omnes ciuitates vsqȝ ad finē.
Ecce quomodo apparet manife
ste ex omnibus predictis auctori
tatibus aduentū messie esse in de
structione templi. ¶ Sed iudeus
poterit arguere dicendo: ꝙ predi
cte auctoritates probāt aduentuȝ
et destructionem fuisse eadem die:
sed veritas non est sic. quia a die
passionis vsqȝ ad destructionem
transierunt. xl. anni. Hic potest da
ri optime duplex responsio. Pri
ma ꝙ istud nomen dies accipi po
test tripliciter. scilicet stricte: lar
ge: et largissime. Primo accipitur
prout sol est supra orizontem. Se
cundo accipitur pro. xxiiij. horis.
Tertio accipitur pro tempore si
cut inuenimus in Esa. ca. xix. vsqȝ
ad. xxxix. Ubi sepe fit mentio de
hoc nomine dies et necessario ha
bet accipi pro maiori tempore ꝙ
est annorum. Secunda responsio
est ꝙ si templū bene durauit post
passionem quadraginta annis: ve
ritas tamen est ꝙ in hora passio
nis perdidit templū oēm sancti
tatem suam et cessauerunt omnia
miracula que fiebant in eo. Nolite
ergo querere o iudei maiorem de
structionem ꝙ illam. Unde dicit
Thalmuth in libro de Joma in ca
pitulo quod incipit septem dies
legunt magistri decem miracula ꝙ
facta erant in domo sancta. scilȝ
ꝙ abortiuit ex odore carnis scē.
Non fetebat caro sancta aliquo tē
pore: nunꝙ apparuit musca in tē
plo: nunꝙ accidit pollutio sacra
menti magno in die indulgentia
rum. Nunꝙ inuenta est macula in
pane propositiōis: et licet pedes
starēt in templo cum habebat hu
miliari spaciosi inueniebantur.
Nunꝙ nocuit serpens nec alacer
ni hierusalem. Nunꝙ dixit vir so
cio suo strictum hospitiuȝ habuit
in hierusaleȝ. Nunꝙ fuit sufficiēs
pluuia ad extinguendum ignem
altaris. Et nunꝙ fuerunt sufficiē
tes venti ad torquendum pilare
fumi quod ascendebat de altari.
Et dicit trāsmaya et adhuc plures:
quia partes vasorum terrenorum
que frangebantur in templo fun
debantur in eodem loco: et dicit
abaye: et adhuc plume auiū sacri
ficij et cinis altaris incensi omnia
fundebantur in loco suo. et totum
hoc cessauit. xl. annis ante destru
ctionē templi: sicut scriptum est.
Signa nostra non vidimus non
est vltra propheta neqȝ apud nos
est sciens vsqȝquo. ps. lxxiij. Iteȝ
dicitur in eodem libro: legunt ma
gistri ꝙ. xl. annis in quibus admi
nistrauit symeon iustus omni hora
vēiebat sors dei ad manuȝ dexte

ram.sed extunc aliquando in dextra aliquādo in finistra. Item elcopolone efficiebatur albus aliquando non. Item candela que erat in occidente templi omni hora erat incensa: sed extunc aliquando incēsa, et aliquādo extincta. Itē ignis altaris excedebat per seipsum et non erat necesse sacerdotibus mittere ligna: nisi bis in die solum: vt affirmaret preceptum q̄ habebat sacerdos de mittēdo ligna. Leuit. vi. Sed ex illo tunc aliquando excedebant aliquādo non intantū q̄ sacerdotes non cessabant ponere ligna tota die. Itē dicitur in Talmuth hierosolomctista. in libro de yoma. in ca. quod incipit duo hyrci legūt magistri. q̄. xl. annis ante destructionem templi inueniebāt extinctam candelam que erat in occidente et copolane stabat semp rubeus: et sors dei veniebat ad manū sinistram: et claudebant portas tēpli in sero et inueniebant eas apertas de mane. et dixit rabi Johanni filius zachai. Templuz: templū quare nō terres. iam scimus q̄ tu⁹ finis debet esse destructio. quia ꝑte prophetauit zacharias. cap̄. xi. Aperi libane portas tuas et comedat ignis cedros tuos. Ecce ergo clarissime quomodo. xl. annis ante destructionem qua hora fuit christi passio cessarunt omnia miracula et perdidit templum sanctitatē suā. Et nō solū tunc dicta miracula cessauerūt. sed eadē hora amotuz fuit sceptrū iuda. ꝭm illud qd̄ ꝓphetauit iacob. et scriptū est in libro canhedrin. in ca. qd̄ incipit handbod qui et in libro de abdozara. in ca. i. dicunt sic. legunt magistri. q̄. xl. annis ante destructionē tēpli fuerūt amoti canhedrin. i. lxx. iudices consistorij gazit: et fuerunt positi in hamith. declarat Rabisichim. locus erat in hierusalem qui vocabatur hamith. dicit rabiadin. et ex illo tūc nunq̄ amplius iudicarunt iudiciū criminale: quia iudiciū criminalē non poterat fieri nisi in consistorio gazit: et dicit rabimosse darsan q̄ non auferetur sceptrū de iuda. hoc dicitur ꝓpter cōsistorium gazit qd̄ erat in terra iuda: et dux de femore eius. isti sunt canhedrin qui erant sedentes in cōsistorio Gazit. quod erat in terra iuda: et dixit sic Jacob canhedrin. qui stabant sedentes in consistorio gazit nunq̄ erant amoti a terra iuda iudicādo iudicia criminalia quousq̄ veniat syso q̄ est messias: et dicit rabira chanum qn̄ fuerunt amoti a consistorio canhedrim gazit: et fuit eis amota potestas iudicandi iudicium criminale consuerunt saccos super coria sua. et euulserunt capillos suos: et dixerunt ve nobis: quia amotum est sceptrum iuda et filius dauid non venit. Qui multū non est corde cecus bene potest videre clarissime quomodo sequitur ex omnibus supradictis auctoritatib⁹ aduētus messie pro illa hora. ¶ Verūtamen pro maiori sanctificatione potest videri hec veritas ex magna publicatione: que ibat ex ore omnium gentium eo tempore de aduētu messie

stantiū ꝙ quia viderunt illa hora regere vnum qui regnabat in ciuitate iude qui dicebaꝶ biter ꝙ erat homo magne fortitudinis: ꝛ victor preliorum cuius nomen erat bacoziba. statim reputauerūt eū messiā intelligentes ꝙ in illa hora erat tēpus assignatum: aduentus messie dicitur in libro canhedrin. in capi. quod incipit totus israel ꝙ barcoziba regnauit. xxx. annis cum dimidio: ꝛ dixit doctoribus. Ego sum messias ꝛ rabi aquiba quando videbat barcozibam dicebat. iste est messias. Item dicit Rabimoysen de egypto. in capi. de iudicibus in lectionibus regū. rabiaquiba magnus sapiens erat: et de maioribus tamulth erat ꝛ portabat arma barcozibe regis ꝛ dicebat de eo ꝙ ipse erat rex messias: quousqꝫ ipꝫ interfecit adrianus ꝓpter peccata sua. ¶ Item possumus verificare predictam conclusionē ex prophetijs danielis. scꝫ per illas. lxx. ebdomadas: quas tradit in. ix. ca. sui libri que non potest declarari nisi ꝓ rege messia: sicut dicit Rabimoyses magister gerūdensis in glosa quaꝫ fecit super danielem. vbi dicit sic. Et vngatur sanctussanctorū. Iste est messias sanctificatus filiorum dauid. ꝛ dicit Rabimosse darsan. Et adducatur iusticia sempiterna iste est rex messias. Item dicit in fine libri: qui vocatur cederhaolā Rabi yoze. lxx. ebdomade numerate sunt a destructione primi templi vsqꝫ ad destructionem templi vltimi. qui sunt. lxx. anni captiuitatis babylonice. ꝛ. cccc. xx. quibus durauit templum secundū. ꝛ in fine illorum debebat venire messias. et sic declarat gaon raby cahadias ꝛ rabi abraā abenazadra. ¶ Item predictam ꝓphetiam exponit petrus alfonsi cōuersus multum grate ꝑm antiquos hebreos declarando tempus aduentus messie: sic dicens in libro danielis. Tempus aduentus xpi. sic est danieli per angelum reuelatum. lxx. ebdomade sunt constitute super populum tuum ꝛ super vrbem sanctuarij tui: vt consumetur preuaricatio ꝛ finē habeat peccatum ꝛ deleatur iniquitas ꝛ adducatur iusticia seculorum ꝛ impleatur visio et prophetie ꝛ vngatur sanctussanctorum. Scito ergo ꝛ aduerte ab exitu sermonis: vt iterum edificetur hierusalem vsqꝫ ad xpm ducem ebdomada septima ꝛ ebdomade. lxij. erunt et rursum edificabitur platea et muri in angustia temporuꝫ: ꝛ post ebdomadas. lxij. occidetur xps ꝛ ciuitatē ꝛ sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo ꝛ finis eius vastitas. ꝛ post finem belli statuta desolatio confirmabit autē pactū multis ebdomada vna ꝛ in dimidio ebdomadis deficiet hostia ꝛ sacrificium: ꝛ in templo erit abominatio desolationis ꝛ vsqꝫ ad consummationem et finem perseuerabit desolatio. ꝓphetia sane ista clausa est: ꝛ ad intelligendū difficilis. ꝛ sunt ibi termini multi designati: sed tñ omnes ad designandum christi aduentum sunt positi. In primis igitur scien

dum est q ebdomade iste annorum sunt ebdomade cum igitur ait.lxx. ebdomade constitute sunt sup populum tuum: et super urbem sanctuarij tui: vt consumetur preuaricatio et finem accipiat peccatum et deleatur iniquitas et adducatur iusticia seculorum: et impleatur visio et pphetie et vnguatur sanctussanctorum. Cuz illud inq ait nominari voluit: quia septies septuaginta in.cccc.xc.anni erant constituti ab eiusdem anni pphetia: vsq ad destructionem Hierusalem et templi que a Tyto Romanorum imperatore facta fuit: cuius destructionis tempore iam christus venerat qui et iusticia seculorum et sanctussanctorum erat: per quem etiam et peccatum omne et iniquitas est deleta et prophetia omnis impleta. Cetera autem omnia que sequuntur ad horum.ccccxc.annorum diuisionez et declarationem sunt posita p hoc autem q ait. Ab exitu sermonis: vt edificetur hierusalem: vsq ad christum ducem ebdomade.lxx. innuitur: q ab huiusmodi die prophetie vsq ad Cyrum regem Persarum qui ab ipso deo per Ysaiā.xlv.christus appellatus est. fuerunt.lxx.annorum.ebdomade.i.xlix.anni. Cuius Cyri precepto cepit hierusalē edificari: in cuius reedificatione postq cōsummatum est opus vsq ad aduentum Tyti super hierusalem.cccc.xxxiiij.anni fuerūt. et hoc est qd dicit ebdomade.lxij.i.cccc.xxxiiij.anni erunt: et rursum edificabitur platea et muri in angustia temporum: et posuit ebdomadas septem: et postq occidetur christus ciuitatem et sanctuarium dissipabit populus: scz romanus cum duce venturo.i. Tyto et finis eius vastitas et post finem belli statuta desolatio. Quod autem sequitur confirmabit pactum multis ebdomada vna. illa pfecto ebdomada vna septem sunt anni obsidionis septē enim annis obsessa est ciuitas ab exercitu romanorum et infra illos septem annos adeo coacti fuerunt intus et afflicti: q non habuerunt vnde sacrificium facere possent. et hoc est qd ait in dimidio ebdomadis. et infra ebdomadā deficiet hostia et sacrificium et in templo erit abominatio desolationis: q etiam additur vsq ad consummationem et finem perseuerabit desolatio. insinuat q captiuitatis et desolatio illa sine foret caritura. Septem ergo ebdomade vsq ad Cyrum et lxij. ebdomade a Cyro vsq ad Tytum et ebdomade obsidionis vna pfecto.lxx. sunt ebdomade hec est expositio predicti Alfonsi medici imperatoris Hyspanie regis alfonsi qui cum esset sapientissimus inter iudeos illuminatos a deo conuersus fuit ad xpm et scripsit optime dyalogum fidei catholice anno domini.M.c.vi. ¶ Qui autez plenius voluerit scire diuisionem dictarum.lxx.ebdomadarū sicut eas diuisit Daniel.i.ad.vij.et ad.lx.et ad duas et ad vnā et illa vna et duas dimidias inueniet multuz optime in glosa magistri Nicolai de lyra

super danielem. Sed ꝛ ppter nonnulla que addũt moderni iudei in pphetia Jacob. de sceptro ꝛ in supradicta. de. lxx. ebdomadib⁹: ꝛ ppter eorum recuruas expositiones anullandas predictas duas pphetias expono eo modo ꝛ forma qua dictus inclitus doctor Nicolaus de lyra suis locis exponit: ne diligẽs scire forte inopia librorum intelligat curuitates iudeorum. Hũc eñ librum pro ignorãtibus scripsi. vt breui volumine leuiter possint arma inuenire contra inimicos xpi. Et introducitur primo prophetia Jacob. in qua exprimitur tempus aduentus messie. Geñ. xlix. vbi dicit iacob filijs suis. Congregamini vt annunciẽ vobis que ventura sunt nobis in nouissimis diebus sequitur. Non auferetur sceptruꝫ de iuda et dux de femore eius donec veniat: qui mittẽdus est ꝛ ipe erit expectatio gentiũ. quod sic exponitur a Nicolao de lyra vbi supra. Non auferetur sceptruꝫ de iuda. i. dignitas regia. ꝛ dux de femore ei⁹ qꝛ deficiẽte regno iterfecto rege sedechia in captiuitate babylonica extunc gubernatus fuit populus iudeorum per illos qui erãt de tribu iuda. quia in reditu dicte captiuitatis zorobabel fuit dux eorũ: vt habetur zacha. iiij. c. ꝛ Aggei. i. ca. et post sacerdotes gubernauerunt populum: vt patet tempore Machabeorum: qui etiam erant de tribu iuda. quia tribus sacerdotalis et tribus regia erant coniuncte: vt patet. iiij. Reg. xi. vbi dicit ꝙ Josabeth soror achosie regis iuda tulit Joas. ꝛ erat sex annis cum ea in domo domini: qꝛ ipsa erat vxor Joiade pontificis: ꝛ istud regimẽ durauit vsqꝫ ad tempus herodis q̃ fuit alienigena de gẽte idumeorum et ipso regnante natus est christus vt habetur Matth. ij. Cui⁹ regnũ durabit in secula seculorum amen. Et ideo subditur donec veniat qui mittẽdus est. i. christus qui missus est a patre pro salute generis humani: ꝛ ipse erit expectatio gẽtiũ sm ꝙ dicitur Aggei. ij. ca. Ecce veniet desideratus cunctis gentibus ꝛc. In hebreo autẽ habetur sic. et erit ei aggregatio gentiũ ꝛ hoc impletum est in regno xpi. quia post resurrectionem ꝛ ascensioneꝫ xpi. ad celos apostolis predicantibus fidẽ xpi iudei pro maiori parte remanserunt obstinati in infidelitate sua: ꝛ gentes cũ magna deuotione receperunt fidẽ xpi. Et sic xpo aggregate sunt. ppter qḋ apostoli dixerũt iudeis: vt habet Act. xiij. ca. Uobis oportebat primũ loqui verbum dei: sed qm̃ repulistis illḋ ꝛ indignos vos iudicastiꝫ vite eterne. ecce cõuertimur ad gẽtes. Sic eñ precepit nobis deus. ¶ Sed hanc pphetiam que satis clare exposita est de christo iudei multipliciter nituntur subuertere. Ad cui⁹ intellectũ sciendũ ꝙ in hebreo habetur donec veniat sylo. Hec autẽ dictio hebraica sylo est ppium nomen loci: significat etiã in alio sensu missionẽ: ꝛ sic est nomẽ cõe: put ergo est nomẽ loci accipiũt hic eã

aliqui iudei dicentes prophetia impleta est: quando saul qui erat de tribu beniamin: vt habetur .i. Reg. xi. fuit electus in regem et inunctus fuit in sylo vbi erat tabernaculum domini et archa: et per cõsequens vnctio vbi reges debebãt inungi. et sic sceptrum quod accipitur pro quodã dominio et primatu: quod fuerat in tribu iuda vsq tunc fuit translatum ad tribum bẽiamin. Sed hoc dictum manifeste contrariatur textui. quia ante electionẽ Saulis archa dei iam erat amota de sylo. et erat in cariathiarim. vt habetur .i. Reg. vij. c. Item post saul immediate: immo ipo adhuc regnante: fuit dauid inunctus per Samuelẽ. quia dauid fuit primus rex de tribu iuda. et tunc reges de illa tribu quãdo incepit successerunt. Qđ autẽ sceptrum dicatur auferri de tribu iuda quãdo incepit esse in propinqua dispositiõe ad gradum perfectum non est verisimile. Et ideo alij iudei dicunt ista prophetia impleta fuit in electione hieroboã in regem qui erat de tribu effraim. quia decem trib? ablate sunt a regno iuda: et adheserunt hieroboam quando roboam die constituto dedit populo duram responsionez. iij. Reg. xij. Et sic exponunt donec veniat sylo. i. donec veniat hieroboam coronandus in tali loco. Sed ista expositio ostẽditur falsa per textum. quia congregatio illa nõ fuit facta i sylo. sed in sychem. vt habetur. iij. Reg. xij. c. Item non fuit ablatum regnum a domo iuda tũc: sed stetit vsq ad captiuitatẽ babylonicam per successionẽ hereditariã. Et illi soli dicebantur proprie reges: quia instituebãtur per inunctionẽ. q templum archa domini: et illa que ad inunctionẽ requirebantur in hierusalez remãserũt que erat metropolis in regno iuda: propter quod alij iudei accipientes hoc nomen sylo prout significat missionẽ: dicunt dicta prophetia impleta ẽ tempore nabuchodonosor quãdo venit contra hierusalem et occidit sedechiam regem: et sic defecit regnũ iuda. Et ideo exponunt predictam litteram sic. Non auferet sceptrũ etc. donec veniat qui mittendus est. scz. Nabuchodonosor. qui propter peccata iudaici ppli missus fuit a deo ad destruendãm terram et auferendum regẽ: et erit ei aggregatio gẽtiuz: quia pp̃ter dilationez sui imperij aggregate sunt gentes sub eius dominio. Sed ista expositio et precedentes et consimiles si fiunt destruuntur per translationẽ chaldaicam quã iudei vocant targum: que ita autẽtica est apud iudeos nullus doctor eorum fuit ausus ei contra dicere. immo quando littera hebraica est obscura recurrunt ad illam pro explanatione. In illa aũt sic habetur. Non auferet sceptruz de iuda etc. Donec veniat messias in scriptura: sed solus xp̃s qui p̃missus in lege et prophetis erat. Et hoc patet clarius veritas nostre catholice expositiõis p̃dicte.

Cum ergo a tempore predicti herodis regis cessauerit regia dignitas tribus iude et ducatus et i tpe illo nullus alius apparuit qui ex doctrina et operationibus posset dici christus nisi iesus saluator noster. Sequitur ergo q ipse est verus messias et q ei⁹ aduentus trāsiuit in preteritū. ¶ Item pdictus Petrus alfonsius cōuersus in suo dyalogo predictā pphetiam exponit sic dicēs. Doctores antiqui hebreorū sic exposuerunt prophetiā Jacob. Nō auferetur sceptrum. i. virga regni de iuda. et dux de femore. i. de filijs filiorū eius in secula. donec veniat qui mittendus est i. xps cuius est regnū et ad ipsum congregabuntur gentes Et nos q dē nouim⁹ q postq venit xps. neq rex neq dux de Juda fuit vlteri⁹. Credere itaq debemus q hic tēpus xpi aduētus determinatū fuit et q is qui tempore illo venit sine dubitationis scrupulo xps extitit. ¶ Secundo introducitur pphetia Danielis. c. ix. vbi Gabriel āgelus instruxit Danielez de illo tempore dicēs. Septuaginta hebdomadas abbreuiate sunt super populū tuū et super vrbē tuam sanctā et consumetur preuaricatio et finem accipiat peccatum et deleatur iniqtas et adducatur iusticia sempiterna. et impleatur visio. et pphetia. et vnguatur sanctussanctorū. Ad intellectum huius prophetie primo videndū est qualiter hic accipiatur hebdomadas vel hebdomada qd est idem. In sacra enim scriptura vno modo accipitur pro tpe septē dierū. et hoc modo cōmuniter accipitur: hoc etiā modo loquitur scriptura Leui. xxiij. vbi dicitur q septē hebdomade sunt accipiende a festo pasce qui faciūt. xlix. dies. et l. die celebrandū est festuz penthecostes. Alio modo accipitur p tempore septem annoruz. et hoc modo loquit scriptura de hebdomada. Leui. xxv. vbi dicitur Numerabitis septem hebdomadas annorum que faciunt annos. xlix. et quinquagesimus annus qui immediate sequitur. dicitur iubileus qui apud iudeos erat annus remissionis vt ibidem dicitur. Non autem inuenitur hebdomada accipi plurib⁹ modis. Non potest hic hebdomada accipi pro hebdomada dierum. quia tota prophetia Danielis fuit completa infra annum et dimidiuz. ergo per locuz a diuisione oportet q accipiatur a numero annoruz. et in hoc oēs expositiones cōueniūt. sed in hoc differūt. Quia aliqui catholici vt Beda et alij dicūt q isti anni intelligendi sūt anni lunares q sunt breuiores annis solaribus. xi. diebus. Moti fuerunt autem ad h dicendum ex duob⁹. Primo ex textu. quia dicuntur hebdomade abbreuiate. Et sicut dictum est anni lunares sunt breuiores annis solaribus. et per consequēs hebdomade annorum lunarium sunt breuiores. Secūdo quia angelus loquebatur Danieli qui erat hebre⁹. hebrei aūt computabant per annos lunares vt dicit ipse Beda. Ei iō angelus posuit numerum annoruz predictorum p hebdamadas anno

rum lunarium. Utrumq3 dictum non placet Nicolao de lyra. et est ratio quia in hebreo non ponitur abbreuiate prout sonat in detruncatione seu diminutiõe. s3 in hebreo ponitur precise vt notat temporis determinationem.s. nec plus nec minus. Similiter secũdum est falsum. si enim iudei haberent annũ breuiorem. xi. diebus q̃ annus solaris cum secundum legem suam teneantur primo mense cuiuslibet anni facere pascha et die determinata.s. xiiij. die primi mensis. seq̃retur q pascha eoꝝ huius anni p̄cederet pascha anni precedentis. in. xi. diebus. Et eodem modo pascha anni sequentis p̄cederet per xxij. dies. Et sic anticipando tempus quolibet anno per. xi. dies. Ad quod quidem sequeretur q iudei celebrarent pascha suu3 ex obligatione precepti infra breue tempus in quolibet mense totius ãni. Hoc autem apparet manifeste falsũ ex vsu eorum quia semper faciunt eodem tempore. Et ideo patet q cõputant per annos solares sicut et nos. Licet enim incipiant menses a lunationibus tamen tertius annus apud eos: habet lunationes. xiij. ita q per embolismos faciunt ad equationes temporis. et sic computant per annos solares sicut et nos. Dato tamen q cõputarent p annos lunares: nihilominus habetur ꝓpositum nostrum vt videbit. ¶ Secundo videndũ est quot annos continent hebdomade p̄dicte et patet q si multiplicẽtur. lxx. per vij. resultant. cccc. xl. ¶ Tertio videndum est a quo tempore incipiat computatio istarum hebdomadarum. et dicunt aliqui iudei q incipit ab. xi. anno: regis Sedechie quando destructum est primum templum. Alij dicunt q incipit a primo anno darij. quia isto tẽpore dixit angelus ista danieli. Alij dicũt q incipit cõputatio ista a reditũ captiuitatis sub zorobabel duce. anno secũdo Cyri regis Persarum. Alij dicũt q incipit cõputatio ista. a. xx. anno regis artaxersis quando missus est neemias ad reedificandum iherusalẽ. Que aũt istarum opinionũ sit vera propter ꝓlixitatẽ euitandam omittit. et etiam q secũdum omnes istas cõputationes habetur propositũ nostrum sufficienter. s. q temp⁹ aduentus christi sit preteritum quod patet. q angelus determinate assignat. cccc. xc. annos. vsq3 quo impleatur visio et ꝓphetia et vnguat sanctus sanctorum. i. xp̄s. Sed qualitercũq3 accipiatur computatio anni lunaris vel solaris et vbicunq3 incipiatur cõputatio. quia infra tamen nõ põt accipi q̃. a. xx. anno regis artaxersis: totus tamẽ numer⁹ predict⁹ iã diu est p̄teritus. Et declaro saltem de vltimo numeꝝ predictũ impletu3. s. a. xx. ãno artaxersis vsq3 ad. xviij. annũ Tyberij cesaris in quo passus ẽ xp̄s. Si fiat cõputatio per ãnos lunares quod patet hoc modo. Regnum Persaꝝ durauit annis. ccxxxiij. et a principio regni vsq3 ad. xx. artaxersis fluxerũt anni. cxv. et post durauit. cxviij. annis. Regnum grecoru3 du-

rauit.ccc.annis ꝛ tunc cepit regnũ romanorum a cuius principio vsq ad.xix.annum Tyberij fluxerũt anni.lvij.qui simul iuncti patet ꝙ faciunt.cccc.lxxv.annos solares q implent predictum numerum secũdum lunares annos quia ãnus lunaris continet.cccliiij.dies.Solaris vero.ccclxv. quadrantem vnũ et.v.horas.ꝛ patet secundum verũ numerum ꝙ.cccclxxv. ãni solaris sunt.ccccxc.anni lunares qui ẽ numerus hebdomadarum cõputãdo vt dictum est per annos lunares.

¶ Aduertendum tamen ꝙ Rabi salomon dat quandam expositionẽ falsam ad rationẽ predictam quaꝫ oportet remouere.dicit enim ꝙ septem hebdomade ille non cõtinẽt tempus precisum vsq ad aduentum xp̄i ꝛ passionis sue mysterium vt p̄dictum est.Sed dicit ꝙ continet tempus p̄cisum a destructiõe primi templi vsq ad destructionẽ secũdi per Tytũ ꝛ Uespasianũ: cuius expositio talis est.Septẽ hebdomade p̄cise.i.determinate sup populum tuum anteꝙ̃ veniat perfecta captiuitas eorũ que facta est per romanos cõburentes ciuitateꝫ ꝛ templum ꝛ eijcientes inde populum iudaicum.vt consumatur preuaricatio.i.desistant a p̄uaricationibus castigati p predictã captiuitatem.ꝛ deleatur iniquitas eorum scꝫ p captiuitatem ꝛ afflictionẽ p̄dictam que est pena vt dicit.Et adducat iusticia sempiterna.i.vt ineternum iustificentur p predictam captiuitatem ꝓ peccatis tolerãdo Et vt sic finaliter impleatur visio ꝛ ꝓphetia.i.visiones de christo ꝓmisse p prophetas ꝛ vngunt sanctussanctorum.i.archa dei ꝛ vasa sanctuarij.que recuperabunt per messiam venturũ in fine huius captiuitatis vt dicit. Sed ꝙ̃tum debeat durare ista captiuitas nõ dicitur.ꝛ sic p consequens tempus determinatum ipsius hic non ponit.

¶ Quod auteꝫ ista expositio sit falsa ꝛ extorta patet per litteram precedentẽ vbi dicitur ꝙ angelus gabriel venit propter orationem Danielis orantis pro liberatione populi ad annunciandum exauditionem sue petitionis.Et ideo nõ soluꝫ nũciauit ei liberationẽ a captiuitate babylonica. sed etiã ꝑfectã liberationẽ fiẽdã p xp̄m de qua daniel principaliter orabat.ꝛ ideo dicere ꝙ ãgelus venerit ad denũciãdũ Danieli ꝑfectã captiuitatẽ sui ppl'i.ꝛ nullũ certũ tẽp? liberatiõis fiẽde p xp̄m hoc est valde absurdũ ꝛ p̄cedẽti littere cõtrarium.qꝛ non venisset ad consolationẽ Danielis sed magis ad desolationẽ. Item ꝙ dicit ꝙ p captiuitateꝫ in qua sunt desistunt a preuaricatiõibus hoc ẽ apte falsũ.qꝛ super oĩa gẽtes intẽdũt sortilegijs ꝛ augurijs vt sciũt illi qui nouerũt facta eorũ: ꝛ tamẽ ista ꝓhibentur eis maxime in lege diuina.patꝫ in Exo.ꝛ Deutro.ꝛ in pluribus alijs locis veteris testamenti. Item ꝙ dicit visiones impleri prophetarum per merita eorum: ꝛ est contra illud quod dicit. Deutro.ix. Scito ꝙ nõ propter iustificationes tuas dederit tibi de? terram hanc in possessionem. etc.

multominus propter iusticias eorum implenda est promissio de xpo ꝛ maxime qꝫ de ipso scribitur Esa. viij. Et erit ad lapidē offensionis ꝛ petrā scandali duabꝰ domibus israel ꝛ in laqueum ꝛ ruinam habitantibus iherusalem. Item qꝫ dicit per vnctionē sancti sanctorū intellige vnctionē arche ꝛ sanctuarij qui recuperabunt per regē messiam hoc est cōtra illud quod habet Ihere. iij. Cumqꝫ multiplicati fueritis et creueritis in terra in diebus illis ait dominus non dicēt vltra archa testamenti domini neqꝫ ascendet super cor neqꝫ illius recordabunt neqꝫ visitabitur. neqꝫ fiet vltra: qꝛ cerimonie veteris testamēti oīno cessauerunt post passionem xpi. et tunc enim fuerunt mortue: manet ergo veritas incōcussa q. s. tempꝰ hebdomadarū fuit ipletum in xpi aduentu q̄ peccata nostra tulit omnia que in deuꝫ in nos et in proximū commissa erant: iusticiā adduxit legem ꝛ prophetias impleuit. ꝛ vnctus est plenitudine grē a deo patre. ¶ Tertio determiat sacra scriptura tēpus aduētus messie Esa. vlti. textus ibi est anteqꝫ parturiet peperit. Et licꝫ aliquid de hoc textu supra dictum sit. hic tamen plenius exponitur. super quo glo. hebraica. quia anteqꝫ natus fuisset ille qui in seruitutē redegit vltimaꝫ natus fuit redemptor. Igitur ante natiuitatem Tyti qui ciuitatem et templū destruxit et populū captiuauit et in vēditionē et seruituteꝫ exposuit intantū qꝫ dabantur. xxx. pro vno nummo argenteo. vt dicit Hugo floriacen. fuit natiuitas ipsius xpi. hoc idem patet per translationem chaldaicam ibidē que cōparat israel mulieri parturienti q̄ angustias maximas patitur et dolores adhuc non erit ei vehemens angustia. et adhuc non veniet ei tremor cuꝫ doloribus propter partuꝫ et reuelabitur rex messias. Dolor enim et angustia partus exprimunt maximā calamitatem quam habuerunt in obsidione Tyti ꝛ Vespasiani vbi tanta fuit angustia et calamitas qꝫ impletū est illud Trenorum. iiij. Manus mulierū misericordiū coxerūt filios suos ꝛ multas alias āgustias et miserias passi sunt que Iosephus narrat in libro antiquitatum de bello iudaico vt videbitur lib. iij. Et ante istam obsidionem claruꝫ est qꝫ fuit iesus nazarenus natus per. lxx. annos ꝛ passus per. xl. annos. Iste textꝰ cū glosa chaldaica est tante auctoritatis apud iudeos qꝫ multi doctores eorum concedūt qꝫ messias natꝰ est in die destructionis tēpli. Pro quo allegat rabihamon: qꝫ lybanus cū excelsis cadet et egredietur virga de radice yesse. Esa. xi. Et interrogant ipsi iudei vbi est ipse messias natus in illa die destructionis templi: respondent quidaꝫ qꝫ est in paradiso cum angelis viuens ibi eo modo quo moyses vixit quadraginta diebus ī mōte synai et expectat preceptuꝫ domini ad se ostendēdū. Alij qꝫ est vltra montes caspios expectans preceptuꝫ domini de liberatione populi. Alij dicūt qꝫ vadit per mundum sicut pauper et humi

liatus propter peccata populi sui secundum quod dicitur Esa.liij.et nos reputauimus eum quasi leprosum et cetera.quousque appareat ex precepto domini in virtute ad liberationem filiorum israel de captiuitate et miseria in qua sunt.Talis enim varietas ostendit quod dictum eorum est ficticium.Sed quicquid sit dictum videtur quod verum est quod tempus veniendi messie taxatum in scriptura iam preterijt et impletum est in iesu nazareno vero messia nostro.et istud fuit vocatum tempus plenitudinis.ad Gal.iiij.et Eph.i.quia in christi aduentu fuit quadruplex plenitudo.scilicet nature.scripture.gratie et temporalis mensure.Nature quidem quia tunc venit finis omnis creature.scilicet homo coniunctus est suo principio.scilicet deo.Unde tunc factus est nobilis circulus qui est perfectissimus figurarum.Tunc etiam fuit vltimus modus formandi hominem qui sit possibilis.scilicet de muliere sine viro.Alij enim tres precesserant et iste fuit quartus.Scripture etiam quia promissa fuerunt reddita.figure complete et omnes scripture delucidate.Gratie plenitudo insuper apparuit in fecunditate marie.iustificatione iohannis:in missione spiritussancti super apostolos:et in sacramentis ecclesie.que sunt gratie vasa.Plenitudo nihilominus temporalis mensure.Omnis enim perfectio consistit in tribus precesserat autem tempus nature in quo fuit conuictum humanum genus de ignorantia.Tempus etiam legis scripte in quo fuit conuictum de impotentia et hoc fuit tertium complementum vniuersorum temporum in quo fidelibus datur vera dei cognitio veraque virtus ad completionem diuine legis.et in signum istarum plenitudinum voluit venire dei filius sexta mundi etate.vi.annorum millenario.vi.mense a conceptione Johannis.sexta die vt dicitur et forsitan sexta hora.Probabile enim est quod illa die conceptus fuit adam celestis in qua fuit formatus adam terrenus Illa hora veniret medicus in qua primus homo induxit humano generi mortiferam infirmitatem.sexta etiam die fuit passus et sexta hora in cruce fuit conclauatus.hoc ergo fuit tempus beneplaciti et tempus miserendi vt dicitur in.ps.ci.

¶ Secundum testimonium aduentus messie est inquisitio iudeorum facta tempore christi quam non fecissent nisi tempus impletum cognouissent tunc enim inquirentes miserunt sacerdotes et leuitas ad Johannem baptistam quem tunc sanctissimum in sanctitate videbant vt interrogarent eum si erat messias vt dicitur Joh.i.Qui si dixisset quod sic eum recepissent sed confessus est et non negauit quia non sum ego christus.i.messias vt patet:confessus est tamen quod erat eius vox et preco clamans vt prepararent sibi viam tanquam summo regi suo vero messie.qui et digito eum ostendit dicens eis.Hic est de quo dicebam vobis qui post me venit ante me factus est.cuius non sum dignus corrigiam calciamenti soluere.et iterum eum digito ostendens ait.Ecce agnus dei ecce qui tollit peccata mundi.Ad hoc etiam valet

inquisitio facta per eos eodez tempore de barcozyba vt supra dictuz est. Frustra enim esset talis inquisitio si tempus impletuz non cognouissent. ¶ Tertium testimoniū est iosephi sapientissimi hystoriographi iudeoruz. qui in. xviij. libro antiquitatū describens tempora Tyberij casaris sub quo passus ē christus sic dicit. Fuit eisdē temporib⁹ iesus vir sapiens si tamen virū eū nominare phas est. Erat enim mirabiliuz operum effector et doctor eorū hominū qui libēter ea que vera sunt audiūt. et multos quidē iudeorum. multos etiaz ex gentibus sibi adiūxit. xp̄s hic erat. hūc accusatione primorum nostre gentis virorū cū pylatus in cruce agendum esse decreuisset. non deseruerūt eū qui ab initio eum dilexerant apparuit enim eis iterum viuus ꝺm ꝙ diuinitus inspirati prophete hec vel alia de eo innumera miracula futura ꝓdixerūt hec ille. ¶ Quartum testimonium est Pylati. q̄ anno domini. xxxvi. ipīj vero Tyberij. xxi. cum esset mos romanis vt ꝓuinciarum iudices senatui scripto renunciarent vt si quid noui in his quas regebāt prouincias accidisset scripsit epistolam ad Tyberiuz sub hac forma. Tyberio augusto pontius pylatus salutem. Nup accidit ꝙ ipse probaui iudeos per inuidiam se suosqꝫ posteros crudeli dānatione perimisse. Cum enim promissum haberent patres eoruz ꝙ deus ipsorum mitteret illis per virgineȝ sanctum suum qui rex ipsorum merito diceretur hunc me ꝑsente misit in iudeam: quem cū vidissent cecos illuminasse. leprosos mundasse. paraliticos curasse. demones effugasse. mortuos suscitasse. vētis imperasse. pedibusqꝫ siccis sup vndas maris ambulasse. ⁊ alia multa miracula fecisse. ⁊ oīs populus iudeoruz diceret euz esse dei filium: principes sacerdotū inuidia contra eum moti itaqꝫ mihi eum tradiderunt. et alia pro aliis mentientes hunc magum esse ⁊ cōtra legem eorū agere dixerūt. Ego autem ita esse credidi ipsumqꝫ flagellatum eorum arbitrio tradidi. qui euz crucifixerunt et sepulchro custodes adhibuerunt. Ille quoqꝫ militibus meis custodiētibus die tertia resurrexit. Intantum vero nequicia iudeorum contra eum exarsit vt ipsis custodientibus pecuniam darent quatinus discipulos eius corpus rapuisse dicerent. Sed illi quod factum fuerat tacere non valentes testati sunt eum resurrexisse secꝫ visionem angelorum vidisse: et a iudeis pecuniaz accepisse. Hoc autem ideo scripsit ne quis aliter estimet factum esse vel credendum mendaciis iudeorum. Tunc Tyberius cum suffragio magni fauoris retulit ad senatum et postulauit vt christus deus haberetur. At senatus recusauit indignatus ꝙ non sibi ꝺm morem epistola primo fuissꝫ delata. Et sic satis claret ex predictis quattuor testimoniis tēpus aduētus messie fuisse ante destructionē scōi tēpli.

¶ Quod verus messias debet esse

de genere iude procedens de medio filiorum iacob.

Ecũdus thesaurus aperitur de genere messie. quod sacra scriptura prenunciat et specifice determinat/et impletum est in iesu nazareno. nam dixit dominus moysi Deuterono. xviij. Prophetam suscitabo eis de medio fratum suorum similem tibi. ponã verba mea in ore eius. Qui autem verba eius que loquetur in nomine meo audire noluerit ego vltor existã. Et patet ꝙ ista auctoritas nulli potest applicari nisi iesu nazareno vero messie nostro. quod patet per duas eius partes principales. Prima pars auctoritatis: est prophetã suscitabit deus filijs israel de medio fratrum suorum. Ecce genus messie. pro quo nota ꝙ iudei dicuntur filij israel vel iacob: quod idem est Israel autem habuit quattuor vxores: ex quibus procrauit. xij. filios ꝛ vnam filiam. Prima fuit lya que habuit sex filios et vnam filiam ꝑ ordinem qui sequũtur. scilꝫ Rubẽ Symeon: Leui: Judas: Isachar zabulon: Dyna. patet Genes. xxxv. Secunda vxor eius fuit rachel que habuit solum duos filios. scilicet Joseph et Beniamin. Tertia fuit bala ancilla rachelis que habuit solum duos filios. scilicet dan ꝛ neptalim. Quarta fuit zelpha ancilla lye que habuit soluꝫ duos filios scilicet Gad ꝛ Aser. quod pꝫ Gen. vbi supra. Modo qd dicit auctoritas. Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum. Iste ergo propheta qui debebat esse messias: non potuit esse de filijs Bale ancille rachelis: quia non habuit nisi duos filios: et in duobus non est medium. Nec potuit esse de filijs zelphe: propter eandem causam: nec a simili de filijs rachelis. ergo oportet ꝙ sit de filijs lye qui fuerunt septem: et in numero septemnario est medium: scꝫ quartus. Numerẽtur ergo filij lye per ordinem. Primi tres sunt ruben. Symeon. Leui vltimi tres. Isachar. zabulon. Dyna. Mediũ istorum fuit iudas qui fuit quartus. Propheta ergo qui debebat esse messias ad hoc vt suscitaret eum deus de medio fratrum suorũ debuit esse de tribu iuda. Ecce genus eius. Hic diligenter attende absconditum mysteriuꝫ: quare scꝫ deus dixit. de medio suscitabo ꝓphetam. id est messiaꝫ. Genus eñ humanum propter peccatum primi hominis: ꝛ propter innumera peccata que postmoduꝫ homines commiserunt fuit diuisum a deo: sicut dicitur Esay. quinquagesimonono. Iniquitates vestre diuiserunt inter vos ꝛ deum vestrum et absconderunt faciem eius a vobis. Istud est signuꝫ maximi odij inter deum ꝛ homines: scilicet abscondere faciem suam ab homine Quia tria sunt signa inimicitie: et istud est supremum. Primum est cũ quis denegat alicui suaꝫ fami-

litatem quemadmodum xps ille cui dixit. Matth. viij. et Luce. ix. Vulpes foueas habent etc. Secundum est cum quis denegat alicui suam loquelam: sicut Johannes euangelista dicit loquens de heretico. ij. Jo. i. nec aue ei dixeritis. Tertium et vltimum est cum quis denegat alicui suum aspectum: sicut dauid dixit de absalone filio suo. ij. Re. xiiij. quod non videret faciem regis. In hoc gradu erat deus respectu humani generis: sicut ait moysi. Exo. xxxiij. Non videbit me homo et viuet: et gemens Job. c. xiij. dicebat. Cur faciem tuam abscondis et arbitraris me inimicum tuum Abacuc. i. c. Mundi sunt oculi tui domine: vt non videas malum: et respicere ad iniquitatem non poteris. Cum ergo tanta esset discordia inter deum et homines: et ad pacificandum discordes sit necessarius mediator. ideo messias promissus debuit exire et suscitari de medio quod veridice fuit impletum in xpo iesu saluatore nostro. Quia ipse vt ostenderat quod veram pacem venerat facere inter deum et homines: et vt innueret quod verus mediator erat quasi semper medium elegit: scilicet pacem inchoans: pacem ordinans: pacem confirmans: pacem publicans: pacem conseruans. Hij sunt quinque passus ascensus nostre salutis. Est ergo primus passus quod xps pacem inchoans exiuit de medio: quia est media in trinitate persona. Hic sunt due propositiones signate. Prima est quod debuit deus incarnari vt homo reconciliaretur deo et fieret pax. Secunda quod non pater nec spiritussanctus: sed filius. Prima propositio patet dupliciter: primo: quia nulla creatura sufficiebat ad tantum debitum persoluendum: cum debitum esset infinitum: quia contra infinitum offensa fuit facta. Secundo: quia contraria contrariis curantur. Cum ergo homo cum peccauit voluerit esse deus dicente sibi dyabolo: eritis sicut dij. Gen. iij. Ergo per contrarium vt homo curaretur oportuit quod per contrarium deus fieret homo. de hac materia in quarto latius dicetur. Secunda propositio patet: quia licet tres persone sint vnus deus. distinguntur tamen realiter per relationes et habent etiam appropriata distincta: quia potentia appropriatur patri: sapientia filio: et bonitas siue amor spiritui sancto: que sunt quasi tres diuise trium personarum offerentium se in campo certaminis: vt cuiuscunque tangeretur diuisa pro homine exiret in campum: venit dyabolus et tetigit diuisam filij dicendo parentibus primis. Eritis sicut dij scientes bonum et malum. Non dixit potentes. nec boni: sed scientes. Et cum scientia sit appropriatum filij. sicut potentia patris: et bonitas spiritussancti: vt dictum est. Non ergo debuit venire pro redemptione hominis et eius reconciliatione deus pater nec spiritussanctus: sed filius qui est media in trinitate persona. Item pacem inchoans venit in tempore medio. Currunt enim tria silentia ab initio mundi vsque ad beatitudinem eternam: sicut patuit supra in hoc libro. articulo. iiij.

tertie cõsiderationis: et hoc est qd
dicit. Sap. xviij. Dum medium silen-
tium tenuerunt oia: et nox in suo cur-
su medium iter haberet: oipotens
sermo tuus dñe exiliens de celo a
regalibus sedibus venit: angelus
venit ad virginẽ hora cõpletorij.
et ideo tunc pulsatur p Aue ma-
maria. Durauit sacra collocutio
vsq3 ad medium noctis. Et tunc
dante consensum virgine omnipo-
tens sermo dei. i. verbum patris
qui etiam est filius a regalibus se-
dibus venit i vterũ: sc3 virginis.
Sic ergo patet q filius dei venit
in medio silentio in incarnationẽ:
sic etiã natus fuit media nocte. si-
cut patz Luce. ij. q2 pastores custo
diebant vigilias noctis: predicta
tria silentia figurant nobis tres
magnos annos durationis mũdi.
In quorũ medio debebat venire
messias ad viuificandum genus
humanũ per peccatũ mortuũ dicẽ
te ppheta Abacuc. iij. ca. Dñe op9
tuũ: in medio annorũ viuifica il-
lud: in medio annoꝝ notũ facies.
Item pacẽ inchoans stetit in me-
dio: sc3 vteri virginalis. Ipsa em
virgo beata que debuit esse mater
istius excellentissimi medij inter
deũ et homine3 rationabile fuit q
etiam ipsa esset mediũ. Fuit enim
medium locale: mediu3 morale: et
medium naturale. Querũt enim lo-
gici mediũ ad concludendũ maio
rem extremitatẽ de minori. de qua
facit Aristoteles magnũ pcessum
in. ij. priorum. Maior extremitas
deus est. Minor extremitas in ge
nere rationabiliũ homo est perq-
fierũt patriarche et pphete et mul-
ti alij multis tẽporibus medium
ad cõcludendũ predictã maiorem
extremitatẽ de minori et non inue-
nerunt: sed venit beata virgo et
facta est mediũ: q2 in ipsa est: per
ipsam verbũ caro factũ est. et ma-
ior extremitas predicata est de mi
nori: q2 homo est deus: et etiã mi-
nor de maiori: q2 deus est hõ. Est
etiam virgo beata medium mora-
le. fm enim Aristotelẽ. ij. ethicorum.
Mediũ morale ẽ virtus nihil par
ticipans de extremis: q2 extrema
sunt viciosa: tale mediũ fuit vir-
go beata que nullũ viciũ cõtraxit.
Et fm Hiero. Nihil gratie: nihil
virtutis: nihil candoris est qd non
resplendeat in maria. Fuit etiam
mediũ naturale: quod ponitur tri
plex a philosophis: sc3 mediũ cir
culi: mediũ celi: mediũ mũdi. Me
diũ circuli ẽ a quo oẽs linee recte
ptracte ad circunferentiam sunt
equales. Centrum istud est beata
virgo. In circulo sunt peccatores
quia in circuitu impij ambulabãt
teste psal. xi. et ab ea ad circulũ li-
nee ducte sunt equales: quia oẽs
pctõres et alios equaliter videtur
respicere. vnde Bern. Maria oi-
bus omnia facta est sapientibus et
insipientibus copiosissima chari-
tate debitricẽ se fecit: vt de pleni-
tudine ei9 suscipiant vniuersi. Est
etiam medium celi quod dicitur li-
nea equinoxialis in qua cũ est sol
equinoxium facit: et sub qua habi-
tantes non agitantur perturbatio
nibus temporũ: q2 sunt in optima
dispositione. propter quod multi

theologi dixerunt quod sub illa li
nea est paradisus terrestris. talis
linea fuit virgo beata: quia cuꝫ in
ea fuit sol iusticie factū est equino
ctiuꝫ. q2 nox sicut dies fuit illumi-
nata. Infinitū visuꝫ ē equari fini
to: eternū tēporali: imortale mor-
tali: inuisibile visibili: immensum
capabili: diuitē pauperi. homies
etiā qui habitāt sub hac linea sūt
in optima dispositiōe: nō agitant
neqꝫ mouentur perturbationibus
demonū. ꝓpter quod merito dici-
tur paradisus. Tunc em̄ impleta
fuit figura illa Gen. ij. quia posuit
deus lignum vite in medio para-
disi. i. xp̄m verum filiū suū in me-
dio ventris virginalis. Est etiaꝫ
virgo beata mediū mundi. Istud
dicit a pbis esse terra que equali-
ter vndiqꝫ distat a celo. Tres autē
sunt ꝓprietates terre propter que
virgo beata dr̄ terra. ē em̄ infima
et maria virgo infima: q2 humili-
ma. Cū em̄ deberet esse mater dei
vocauit se ancillam. Luce. i. Ecce
ancilla dn̄i ⁊c. Secūdo ad terram
currūt aque. et ad beatā virginem
abundantie gratiaꝝ. ps. ciij. inter
mediū montiū pertrāsibunt aque.
Tertio omnia ponderosa tendūt
ad terrā tanꝙ ad centrū ⁊ suū me
dium: vt ibi saluentur sic ⁊ pctō-
res grauati pondere peccatorum
recurrentes ad istud medium sal-
uantur. vnde. Bernar. Ad mariaꝫ
velut ad mediū dei recurrant qui
in celo sunt: ⁊ qui in inferno: ⁊ qui
nos precesserunt: et nos qui sum9
⁊ qui nos sequuntur et nati nato-
rum ⁊ que nascentur ex illis. Sic
ergo patet quomodo beata virgo
est mediū logicale: morale: ⁊ natu-
rale pro pace fienda inter deuꝫ ⁊
homines. Verus ergo messias fi-
lius dei in inchoatione pacis exi
uit de medio personarum diuinaꝝ
inquantum deus. Suscitatus est de
medio fratruꝫ. Inquantum homo ve
nit in medio silentio in medio an-
norū: ⁊ stetit in medio paradisi: scꝫ
vteri virginalis: ⁊ sic tanꝙ media
tor verus in inchoatiōe pacis vni
uit diuisa. s. deū ⁊ hominē: q2 deus
⁊ homo vnus est xp̄s. s. verus me-
diator. ¶ Secundus passus est ꝙ
ordinando paceꝫ xp̄s verus mes-
sias stetit ī medio quadrupliciter.
Primo statim sicut fuit natus ste-
tit in medio aīalium. s. bouis ⁊ asi
ni: sicut patet Abacuc. ij. s᷑m aliaꝫ
translationē. per bouem qui rumi
nat intelliguntur cōtēplatiui quo
rum officiū est ruminare dei ma-
gnalia: scꝫ rerū creationē: homis
recreationē: mūdi gubernationē:
premiationē bonorū: ⁊ punitionē
malorū. Per asinum intelliguntur
actiui: quorū officium est onera ⁊
labores tolerare: quales sunt pre-
dicatores: confessores: ⁊ omnes ex
ercitantes se in operibus miseri-
cordie inter quos xp̄s positus est:
vtrosqꝫ in societatem recipit: ⁊ ad
suā beatitudinem perducit iam fa
ctos homies id est rationales qui
per peccatū quasi bestie viuebāt.
Secundo ordinando pacem inuē
tus est in medio doctorū: sicut pa-
tet Luce. ij. Cum factus esset an-
norū duodecim. dicit textus audiē
teꝫ illos ⁊ interrogantē: sequitur.

Stupebant autē super prudentia
⁊ responsis eius: q̄ nunq̄ viderāt
infantē tam tenere etatis tante sa
pientie: permaxime cū sciret eum
litteras nō didicisse. Inuētus est
ergo in medio doctorum: in signu⁊
q̄ sapientes ⁊ docti huius mundi
vel habebāt ad illud mediū cōuer
ti: vel q̄ sapiētia illorum p excess-
sum splendoris illius medij debe
bat obfuscari: q̄ indicat numerus
duodecim annorum qui est numerus
superexcrescēs sm̄ btm̄ Isido. li.
ethimo. iij. q̄ eius partes aliquo-
te plus reddūt q̄ suum totū: patet
quia ille sunt vnum: ⁊ duo: ⁊ tres:
⁊ quattuor. et sex que sunt iuncte
reddit. x. ⁊ sex: sic etiam impropor
tionabiliter sapiētia xp̄i excede-
bat sapientiam doctorum. Tertio
ordinando pace⁊ transiuit per me
dium inimicorum ipsos fugiens.
Luce. iiij. q̄ cum voluissent ipsu⁊
precipitare de monte ipse trāsiēs
per mediū illorum ibat. Dicit Beda
q̄ cū precipitaretur rupis admo-
dum cere liquefacte cessit et fecit
quoddam concauum in quo rece-
ptus est christus ⁊ manent ibi ru-
ge vestis ⁊ signa pedis: sicut asse-
runt illi qui viderunt: tunc eñ fe-
cit se inuisibilem per medium trā
siens: fugiens mortē precipitatio
nis: q̄ non debebat mori nisi in li-
gno: vt vinceret vincentem in li-
gno. Quarto ordinando pace⁊ ste
tit in medio discipulorum dando
eis forma⁊ eligendi prelatum eos
erudiens ⁊ eis seruiēs. Vñ Luce.
xxij. Ego inquit in medio vestrum
sum sicut q̄ ministrat: quasi dicat.
Ille sit vobis superior qui fuerit
humilior. Non ergo attendatis q̄s
sit maior: sed attendite quis humi
lior: sicut ego. Qui licet sim dñs ⁊
magister vester non sicut qui recū
bit in mēsa: sed sicut q̄ ministrat.
patet ergo q̄ christus verus mes-
sias ordinando pacem inter deu⁊
⁊ hominem stetit in medio anima
lium. Inuentus est in medio do-
ctorum: fugit per medium perse
cutorum: ⁊ ministrat in medio di-
scipulorum. ¶ Tertius passus est
xp̄s consummando pacem ordina
tam stetit in medio dupliciter. Pri
mo stetit in medio latronum: sicut
patet ioh̄. xix. Crucifixerunt cu⁊
eo duos latrones hinc ⁊ inde: me-
dium autem iesum: quod iudei fe-
cerunt: vt populus communis co-
gitaret q̄ quia erat cum malefa-
ctoribus punitus erat malefactor
sicut ⁊ alij. Sed tamen diuina di-
pensatione factum est: vt imple-
retur prophetia Isaye que ante
illum vacua fuerat. Isay. liij. Et
cum sceleratis deputatus est. Po
situs est autem in medio latronu⁊
vt nullus quātūcunq̄ peccator de
speret de venia si voluerit facere
penitentiam: quia ⁊ ille latro licet
sero cognoscens peccatum suum:
⁊ petens misericordiam: inuenit
subito veniam. Hodie inquit eris
mecum in paradiso: et sic factum
est: quia eadem die vidit diuinam
essentiam: que visio dicit paradi-
sus: sic cū viderūt xp̄m sc̄ti patres
in inferno paradisus fuit ibide⁊.
Secūdo cōsummādo pacē stetit ī
medio terre: q̄ mons caluarie vbi

crucifixus est xps: est in medio terre hitabilis. tūc autē impleta fuit pphetia dauid. in psal. lxxiii. Deus autē rex noster ante secula. i. eterna ordinatione rex operatus est salutem in medio terre. tunc enī ibi operata est salus humani generis. et cōsummata pax inter hominē & deū. Fuit enī xps crucifixus in medio terre: vt tanq̄ cētrum & mediū omniū omnia traheret ad seipsuz. quia ipse dixit. cum exaltatus fuero a terra in cruce in medio terre: omnia traham ad meipsum. Joh. xii. ¶ Quartus passus est q̄ xpus publicando pacem cōsummatā stetit in medio. vnde post resurrectionem stetit in medio discipulorum suorum: & dixit eis ter. pax vobis. Joh. xx. quasi dicat. Jaz est pax inter deum & hominem consummata per passionē meaz. stans in medio latronum et in medio terre. & ideo pacem cōsummatā vobis in publico dicens in medio vestrum pax vobis: & sicut xps p seipm stās in medio pacē publicauit discipulis: sic et per litteras per totum mūdum diuulgauit. Iste littere inter ceteras fuerunt epistole Pauli. in quibus mūdo publicauit q̄ xpus personaliter extrema diuisa vnierat factus mediator. Unde ad gal. iii. loquens de xpo quomodo lex fuit posita in manu eius sicut in manu mediatoris: vt de ea faceret qd̄ vellet dicit. mediator autē vnius non est deus autem vnus est. Oportet ergo q̄ mediator sit duorum. & sic nō solū deus: sed deus et homo vniēs extrema diuisa. publicauit etiam q̄ christus fuit mediator extrema concorditer pacificans. vt patz ad Hebreo. ix. vbi dicit: quia christus noui testamēti mediator est vt morte intercedente in redemptionem earum puaricationū que erant sub priori testamēto repromissionē accipiant qui vocati sunt eterne hereditatis. Intimauit etiam firma pacis per litteras: ppter quod de christo dicitur. ad hebre. viii. Melioris testamēti mediator est iesus quanto in melioribus repromissionibus sancitum est. Ueteris testamenti mediator fuit Moyses qui promisit obseruantibus bona temporalia. Noui testamenti mediator est iesus: qui promittit fidelibus regnum celorum. Publicauit etiā per litteras hominibus: q̄ christus pacem immobiliter ratificauerat dicens de ipo. i. Thimo. ii. Mediator dei & hominū homo iesus christus. cuius testamentum confirmatum est temporibus suis. ¶ Quintus passus est: q̄ christus pacē publicatam conseruando vsq3 in finē seculi stat in medio. Ipse enim dixit Matth. vlti. Ecce ego vobiscū sum omnibus diebus vsq3 ad consummationem seculi. Sed quomodo sit in medio vidit Johānes euāgelista. Apoca. i. vbi dicit. Uidi septem candelabra aurea: et in medio septem candelabrorum aureorum similem filio hominis. i. christo filio virginis. Ista septem candelabra aurea sunt septē ecclesie sacramenta. sc3 baptismus: confirmatio: penitentia: eucharistia: sacer ordo: matrimonium: extrema

vnctio. In quorũ medio scʒ in sacramento eucharistie est xps verus deus et verus homo. qd sacramentum etiam durabit vsq ad aduentum xpi ad iudicium: vt dicit apostolus. i. Corinth. xi. Quotiens enim manducabitis panem hunc et calicem bibetis mortem domini annunciabitis donec veniat. scʒ ad iudicium. Est ergo christus in sacramento eucharistie vsq ad finem seculi sicut in medio septem cādelabrorũ aureorum pacem inter deum et hominem conseruando: et non solum inter deũ et homines. sed etiā inter hoies et hoies existēs in medio eorum. eorum voluntatem faciendo. sicut ipse dicit Matth. xviij. vbi duo vel tres fuerint congregati in nomine meo: in medio eorum sum. Dicit in nomine meo. i. in charitate in medio eorum sum. scʒ eorum faciendo voluntatem si fuerit eorũ peticio triplici conditione regulata. scʒ q petant p se et pie et perseueranter. Bene ergo dictū est moysi a domino in promissione messie prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum. Ex quibus duo catholica documenta accipiunt. Primum q ver⁹ messias debebat esse mediator dei et hominum. Secundum q verus messias debebat esse de genere tribus iude que manifeste impleta sunt in christo iesu saluatore nostro.

¶ Quod verus messias debeat eē similis moysi in in dando legem.

Tertius thesaur⁹ aperitur de assimilatione messie quam sacra scriptura determinat quia postq deus dicit moysi pphetam suscitabo eis de medio fratrũ suorum. statim subiunxit cui debebat assimilari dicens similem tui ca. quo supra. forte enim dixissent iu dei non sufficere ad hoc q quis dicatur messias q exeat a medio: scʒ a tribu iuda: quia multi aliĩ pphete fuerunt de tribu iuda: vt Dauid et sic suscitati sunt de medio fratrũ suorum. Sed quid dicit regula. singula que non prosunt multa vnita iuuant. sufficit q qūtum ad hoc q debebat esse de tribu iuda verificatur in iesu nazareno. quia ipse fuit filius marie: que fuit desponsata ioseph: qui fuit de tribu iuda: vt patet Matth. i. Et mulieres nō desponsabantur nisi viris tribus sue. Ideo seqtur in auctoritate que dicta fuit moysi pphetam suscitabo eis etc. similem tui quasi dicat deus nō solum sufficit q sit de tribu iuda: sed q assimiletur tibi. Ista similitudo debuit sm aliquid singulare esse quod fuerit in moyse: et nō sm aliquid cōmune. Moyses duxit populum et rexit. Multi etiam aliĩ hoc fecerūt: vt Aaron cū eo: et post eū iosue moyses fecit multa miracula. et aliĩ multi hoc idē et maiora: vt helyseus qui mortuū suscitauit qd est maximū miraculorum. Sed in quo inuenitur Moyses singularis non habens parem in quo debet

sibi assimilari messias certe in dan do legem. Hic sunt quattuor puncta videnda. Primus punctus est quomodo moyses fuit singularis in dando legem. Secundus si iesus verus messias debuit dare aliam legem a lege moysi. Tertius si debebat illam legem quam daret scribere. Quartus que est excellentia legis noue.

¶ Quod moyses fuit singularis in dando legem.

Circa primum punctum posset aliquis dicere quod moyses non fuit singularis in dando legem. Quia secundum Ysidorum .v. ethimologiarum ca. i. Multi fuerunt qui dederunt leges. Quia primus qui dedit leges grecis fuit Foroneus rex. Primus qui dedit leges egyptiis fuit Mercurius termegistus. Primus qui dedit leges atheniensibus fuit Solon. Primus qui dedit leges lacedemoniis fuit Ligurgus. Iste fecit legem quod ciues haberent libertatem eligendi magistratus et rectores. Iste diuisit soluz tam in domibus quam in vineis: et aliis prediis per equale ne quis posset dici potentior alio. Iste fecit iuuenes vna veste non amplius toto anno vterentur non permisit aliquem cultius alio progredi: nec opulentius epulari. Qui singula non pecunia: sed compensatione messium coequari iussit pueros puberes: non in forum sed in agrum deduci iussit ne primos annos in luxuria: sed in labore et opere agerent: nec prius in vrbem redirent quam viri facti essent. Statuit virgines sine dote nubere vt vxores non pecunie causa eligerentur: sed virtute. et sic matrimonia diutius permanerent. Maximum honorem non diuitum et potentuz sed senum esse statuit. Demum vt suis legibus eternitatem daret. iureiurando obligauit ciuitatem nihil mutaturos priusquam reuerteretur. Profectus est autem cretam vbi voluntarium exilium perpetuo egit moriensque abiici sua ossa in mari iussit. ne forte lacedemones se solutos crederent iureiurando si corpus eius reducerent ad ciuitatem. ¶ Primus qui dedit leges romanis fuit numa pompilius qui primus successit Romulo in regno. Deinde cum populos seditiosos magistratus ferre non posset. x. viros legibus scribendis creauit. qui leges ex libris Solonis in latinum sermonem translatas. xi. tabulis exposuerunt. Paulatim autem antique leges vetustate atque incuria perierunt. Noue a Constantino cesare ceperunt: et reliquis succedentibus erantque permixte et inordinate. Postea Theodosius minor augustus ad similitudinem gregoriani et hermogeniani codicem factum constitutionuz a Constantini temporibus sub proprio cuiusque imperatoris titulo disposuit: quem suo nomine theodosianum vocauit. Iustinianus vero qui imperauit anno domini quingentesimo. xlii. et imperauit annis. xxxviii. Hic leges ciuilesque romane quarum erat nimia prolixitas admirabili

breuitate correxit. et ad.xij. libros coartauit. et de oibus vnu codicem ordinauit: que codice Justinianu3 appellari voluit. Fecit etia librum institutionu que in quattuor distinxit libros: in quibus legu primordia cotinetur. Nouas quoq3 leges quas ipse fecerat in vnu volumen redactas nouellas vocari voluit q coimuniter autetice appellantur. et sunt per collationes distincte. Omniu etia magistratuu et iudicu seu iuris consultoru leges q duoru milliu ee libroru dicebant abbreuiari fecit: et ad numeru libroru quinquaginta redigit. ipsumq3 libru digestoru seu padectaru vocari mandauit: qbus legib9 hodie tot9 mudus ordinatur et regitur. In isto principe concurreru poteria: sapietia: et diuinus cultus. per poteria hostes superauit. per sapientia mundu iustis legibus ordinauit. per diuinu cultu deu et ecclesia edificijs et alijs operibus honorauit. Cu ergo oes predicti leges dederint: vt ostesu3 est pt3 euidenter: q moyses in dando lege no fuit singularis. ¶ Respondeo et primo declaro quid est lex. secudo distingua nomen legis. tertio soluet dubitatio. Circa primu dicitur q lex est quodda specia le vinculu quo hoies tenentur et ligantur ne per actus illicitos euagentur. Sicut eni aialia siluestria no domatur nisi primo fortib9 vinculis teneant: q3 sc3 nunq domita efficerentur si sine vinculis ad voluntate sua vagari dimitterentur. Sic vero necesse fuit: vt leges et madata a deo et a superioribus fierent: vt infra limites iusticie vagabiles mores hominu corrigeretur et domarentur. Homo eni qui sicut vir vanus in superbia erigitur. et sicut pullu onagri se natu liberum putat. vt dicitur Job. xi. nunq perfecte corrigeretur vel domaretur si sine legis vinculo vagari ad arbitrium sineretur. Et ideo certa ad ligandu mores hominu ne vagaretur. costituta est lex triplex. sc3 lex nature: diuine cure: et humane cure. Lex nature est illa inflexibilis certitudo qua deus in sindereси coscietie collocauit. ne quis excusari possit. que vnicuiq3 dictat et ostendit: quid bonum vel quid malum. de q dicitur. ad Ro. ij. Cum gentes que legem non habet ea que legis sunt faciunt ipsi sibi sunt lex. vide ibi. Lex diuine cure est qua dedit deus moysi in scriptis. Et ideo dicit lex scripture. et qua xps in illa promissus implens vacuitatem eius veniens ex generis humani amore per seipsum docuit. et in cordibus impressit. suisq3 fidelibus dereliquit. et ideo dicta est lex amoris. Lex vero humane cure est illa qua ad regimen humanum principes statuerunt. de qua dicitur. i. Corinthio. vij. Lex in homine dominatur quanto tempore viuit. ¶ Circa tertium ad predictam dubitationem dicitur q verum est moysen in dando legem esse singularem. et verum est q alij qui dicti sunt dederunt leges. quia moyses dedit legem diuinam. Alij vero leges dederunt humanas. ait enim beatus Isidorus vbi supra. Moyses get3

hebraice primus omnium diuinas
leges sacris litteris explicauit. vt
infra caplo.ij.ponens differentiā
inter leges diuinas ꝛ humanas di
cit. Oēs sūt leges: aut diuine sunt
aut humane. diuine natura huma-
ne moribus constāt. Ideoqꝫ he.s.
humane discrepant: quia alie aliis
gentibus placēt. Si ergo moyses
in dando legem diuinam fuit singu
laris et solus. in illo quo singula-
ris fuit propheta suscitaturus de
medio debebat ei assimilari. sequi-
tur ꝙ ille ꝓpheta debebat dare le
gem diuinam qđ solū impletuꝫ est
in iesu christo saluatore nostro qui
dedit legem euāgelicam que lex di
uina est ꝛ noua sicut moyses dedit
legem diuinā antiquā. ¶ Quo ad
secundū punctū scꝫ vtrum iesus ve
rus messias debuit dare legem di-
uinam: aliam a lege moysi dico ꝙ
sic. Ad quod ꝓbandū adduco tres
fidelissimos testes: quorum prim⁹
est Isaias. qui in caplo.ij. quod ad
litteram exponitur de messia inter
cetera dicit. De syō exibit lex: ꝛ ver
bum dñi de hierusalem: quod verū
est in iesu nazareno vero messia: et
in eius discipulis et apostolis qui
inceperunt verbū predicationis in
hierusalem ꝛ cōtinuauerunt et pu-
blicauerunt per totum mūdum: qꝛ
in omnē terrā exiuit sonus eoꝝ ꝛc.
Declarat rabi salomō super verbo
eleuabitur super omnes colles. ca.
eodē dicēs. Quid vult dicere. ꝛ ele
uabitur super colles. Nisi quia mi-
raculum quod erit factū in eo erit
maius ꝙ̄ miracula montis syna ꝛ
carmeli ꝛ thabor. Et quod est illđ
miraculū: est illud quod dicit. De
syon exibit lex. Itē dicitur in mi
dras tusim. id est i glosa psalterij
super illud. Dñe in fortitudie tua
letabit' rex. ps. xx. dicit' sic. Quid
voluit dicere Isaias in. c. xi. quā-
do dixit. In illa die erit radix Ies
se que stat in signū populorū ipm
gentes deprecabūtur: ꝛ erit sepul
chrū eius gloriosum. Dixit rabi hā
ma. Non venit rex messias: nisi vt
det gētibus seculi mandata: sicut
tabernacl'a: palmes: ꝛ philateria.
Satis apparet ex intentiōe hui⁹
doctoris ꝙ deus debebat dare le-
gem nouā in qua essent mandata
cerimonialia: sicut in lege veteri.
Et quia facit mentionem aliquaꝝ
cerimoniarū legis antique nō ap-
paret ꝙ sit sua intentio ꝙ messias
deberet dare illas easdem cerimō
nias: cū causa ꝓpter que date fue
runt in illo tpe sit iam preterita: ꝛ
in tpe messie non est locus vt de-
tur. Item dicit' in midras sichasi-
rim. i. in glosa cāticorū sup textu.
ca. primi vbi dicit'. Osculetur me
osculo oris sui. dixit rabi Iabida.
In hora in qua israel audiuerunt
ex ore dei. Duo prima mandata le
gis fuerūt firmati in cordib⁹ suis
taliter: ꝙ nō tradiderunt obliuiō-
ni. Uenerunt ad moysen ꝛ dixerūt.
En rabi oportet ꝙ tu sis media-
tor inter deum ꝛ nos: sicut scriptū
est Exo. xx. dixerunt moysi. Loque
re tu nobis ꝛ audiemus: non lo-
quatur dñs nobis ne forte moria-
mur. Ex illo tūc docebat eos moy-
ses legem: ꝛ qui addiscebant obli-
uioni tradebant ꝛ dixerūt. Sicut

moyses est carnalis ⁊ transiēs. sic doctrina sua transit a nobis et dixerunt Rabi. vtinam vellet de⁹ secundo ostendi nobis ⁊ iam oscularetur nos osculis oris sui. taliter ꝙ sua doctrina refirmaretur in cordibus nostris. Et dixit eis moyses Hoc nō pōt esse modo sed in tēpore Messie erit. quia sic scriptū est Ihere. xxxi. Dabo legem meam in visceribus eorū ⁊ in cordibus eorꝫ scribā eā. hec ibi. ¶ Hec est illa lex quā cū magna instātia petebat dauid secundus testis. in psal. cxviij. Legem pone mihi domine viā iustificationum tuarū: ⁊ exquirā eaꝫ semꝑ. Hic pōt queri a iudeis quaꝫ legē hic petebat a dn̄o dauid nō legē moysi quia eam iā habebat. ergo aliaꝫ qꝛ dicit. viā iustificationū tuarum et hec non est alia nisi veri messie Iesu nazareni que iustificat. lex enim moysi nō iustificabat nec eius sacrificia patet qꝛ illa sacrificia de per se. nō placebāt deo nec cum lege instituta sunt. Ihere. vij. Hec dicit dn̄s: nō sum locutus cū patribus vestris in die qua eduxi eos de terra egypti. de verbo holocaustorum ⁊ victimarū sed ſm ꝙ dicit Rabi Moyses de egypto. Ista sacrificia non fuerūt data nisi vt retraherentur a sacrificijs ydolorum et in signum huius non fuerunt data populo nisi post ꝙ populus ad ydolatriā ↄclinauit vitulum cōflatilē adorando. Ideo voluit deus magis ea sibi offerri ꝙ ydolis. et de hoc pulcre tractat sanctus Tho. prima secunde. q. ciij. articulo. iij. in corpore. ⁊ deinde per totum. Item ptꝫ ꝙ sacrificia legis moysi non iustificauerunt qꝛ lemꝑ cuꝫ eorum oblatione requirebatur oblatio sacerdotis patet ī leuitico ¶ Sed quid si sacerdos esset malus ⁊ indignus: vtruꝫ exaudiret a domino: certe nihil valebat totum sacrificiuꝫ. ⁊ hoc est ꝙ dicūt doctores theologi ī quarto ꝙ sacrificia valebant non ex opere operato. sꝫ ex opere operante. Secus est de sacrificijs veri nostri messie iesu nazareni que valent ex opere operāte. ⁊ ex opere operato: vt patet in baptismo: qui quātūcūqꝫ sit malus minister et pessimus etiam iudeus ⁊ infidelis quicunqꝫ faciens quod ecclesia intendit baptismus ↄplet suum effectum. Petebat ergo dauid legem veri messie Iesu nazareni que iustificat dicens. Legem pone mihi domine iustificationuꝫ etc. ¶ Hec est illa lex scilicet Iesu nazareni data in monte syon nō in monte synai. de qua tertius testis. s. Ihieremias. c. xxxi. dicit. Ecce dies veniunt. id est tempora noui testamenti dicit dominus. ⁊ faciā domui israel ⁊ domui iuda. i. fidelib⁹ christuꝫ confitentibus generaliter ⁊ credentibus de iudeis specialiṫ secundum quod dicitur Act. xiij. Primū vobis oportebat loqui verbum dei ⁊ cetera. fedus nouuꝫ. i. legem nouam. Lex enim frequenter in veteri testamento vocatur fedus non secundum pactum quod pepigi cum patribus vestris in die qua eduxi eos de terra egypti qd̄ irritum fecerunt. ipsum multipliciter trāsgrediendo. sicut patet in lib. is

Judicum Regū. et paral. Ecce ꝙ expresse dicit propheta legem veri messie. quam vocat fedus nouū siue pactum debere esse aliam a lege moysi. ⁊ dicit non secundum pactum quod pepigi cum patrib⁹ eorum in die qua eduxi eos de terra egypti. scilicet cum dedit eis legē in monte synai. ¶ Quia ergo alia debebat esse lex messie promissi. s. iesu christi a lege Moysi videnda est differentia inter vtranq; legem que non vna sed multe incomparabiles dicte sunt de quibus dat testimonium sacra scriptura specialiter doctrina beati pauli qui plenius ꝙ omnes alij auctores noui testamenti locutus est ostēdens ꝙ quia impleta erant mysteria ipsius cessauit vsus legis moysi q̄ primo erat. Et de diuersis ptibus suarū epłarum colligunt hic. xiiij. differentie. et addā vnā: vt sic sint. xv. differētie q̄ p ordinem sūt iste q̄ sequūtur videlicet lex Moysi est lex carnis. lex christi est lex spūs. lex Moysi est lex timoris. lex xp̄i ē lex amoris. lex Moysi est lex figure lex xp̄i ē lex veritatis. lex Moysi ē lex oneris pōderosi ⁊ sine cōmo. lex xp̄i ē lex suauitat꜄. leuitatis ⁊ multi fruct⁹. lex Moysi ē lex seruitutis. lex christi ē lex libertatis. lex moysi est lex que occidit. lex xp̄i est lex que viuificat. lex Moysi ē lex mortis. lex christi est lex vite. lex Moysi est lex que est virtus peccati lex christi est lex que est plenitudo gratie. lex Moysi est lex antiquitatis ⁊ debilitatis: lex christi est lex nouitatis et fortitudinis. lex Moysi est lex vacua. lex christi est lex habundantie. lex Moysi est lex imperfectionis. lex christi ē lex perfectionis. lex moysi est lex noctis lex xp̄i ē lex diei. lex moysi est lex tenebrarum lex christi ē lux lucis clare. lex Moysi est lex mysterium dānationis. lex christi ē lex iusticie ⁊ saluationis. lex moysi est lex pticularis lex christi ē lex generalis. ¶ Omissis primis. xiiij. propter prolixitatem euitandā. que diligens lector in predictis epistolis poterit inuestigare contra quālibet conditionē legis moysi poterit concludere nō sm pactum etc. vt supra. Ultimā solū pro presenti intendo pertractare cum hec sit inter ceteras propria differentia vtriusq; legis. lex enim moysi fuit particularis propter multa. Primo quia lex serui. scʒ moysi. Secundo quo ad populum quia fuit data particulari ⁊ limitato populo. s. descendentibus ab Abrahā per Isaac. Tertio quo ad precepta cerimonialia sacramētalia ⁊ iudicialia que solum obligabant populum limitatum. scʒ iudeorum et non alios homines mūdi propter quod ille populus fuit dictus peculiaris. Quarto erat limitata ⁊ particularis quo ad locū scilicet terre pmissionis i qua obligabantur iudei et non in altera implere multa suorum preceptorum habentibus in se ceteros limites vel terminos. Quinto quo ad tempus quia habebat durare tempore limitato scilicet vsq; ad aduentū Messie lex vero christi est lex vlis Primo quia lex domini vniuersi si

cut lex moysi lex serui. Secūdo est lex vniuersalis et sine aliqua limitatione quia mādat suis apostolis dicens. Euntes in mundum vniuersum predicate euangelium omni creature. mar. vlti. Et ꝙ baptizarent omnes gentes et docerent non doctrinam moysi serui sui. sed quam ipse dominus precepit eis et propterea data ⁊ notificata lege que est vniuersalis et communis omnibus gentibus: statim cessauit lex moysi que erat particularis data iudeis cū vna esset incompatibilis alteri. ⁊ dico incompatibilis non solum quia obseruantia vtriusq; non potest esse in vna persona que ad plenuz eas seruet. sed vltra hoc incompatibilitas est respectu diuersarum personarum cū vna lex ꝙtum ad obseruantiam debitam ipsius repellat. ⁊ in exilium mittat alteram non solum ab illa persona in qua stat vel a domo ciuitate. regno vel imperio. sed a toto mundo. ⁊ ideo melius dicitur ꝙ vna lex alteram totaliter annullat volo dicere ꝙ non potest esse lex dei ordinata ad salutem animaruz quam obseruando homo meretur paradisum nisi vna sola que ē lex gratie cui est incompatibilis lex scripture. Est ergo altera lex christi a lege moysi: quia vna particularis. et altera vniuersalis. ergo nō secundum pactum et cetera. vt supra. ⁊ sic cessare debuit lex moysi sicut particularis adueniente lege christi que est vniuersalis et communis. sicut minor dando locum maiori. ¶ Quo ad tertium punctū in quo querebatur ex quo verus messias debebat dare legem sicut moyses. ⁊ aliam a lege moysi: vtrū debuit scribere legem illam in pellibus. petris vel aliquibus aliis extrinsecis. Uidetur enim ꝙ fuisset valde rationabile ꝙ ipse fecisset aliquem librum sacre scripture cuius ipse fuisset principalis actor et scriptor. quia quelibet sciētia habet suum principalem actorem sicut gramatica donatuz: logica aristotelem. geometria euclidē. Ad hanc questionem respondetur ex dictis sancti Tho. vlt. parte summe. q. xlii. articulo. iiii. ꝙ non fuit decens aut conueniens ꝙ christus legem suam aut aliquem librum de sua doctrina scriberet propter quinq; rationes. Prima ne derogaret dignitati sue. Quia oportuisset scribere miracula et sanctitatis opera per ipsum facta et famam quam habuit in populis que omnia essent in laudem sui que licet sine superbia scribere potuisset in mentibus tamen hominum non careret arrogantie nota. Secunda ratione tolleret auctoritatem suam spirituisancto. licet eniz indiuisa sint opera trinitatis ad extra ſm augu. in enchiridion. et ad Pollentiū. xxviii. q. i. Sic enim tamen cōmēdatur patris auctoritas in mundi creatiōe. Auctoritas filii in mundi redēptione et spiritussancti in hominū intima inspiratione. et scripturarum per sanctos conscriptiōe. Uñ Grego. dicit i ꝓlogo moraliū. ꝙ sacre scripture actor ē spūssanctꝰ Et apostolus. ii.

ad Thimo.iij. q sacra scriptura est diuinitus inspirata & vtilis ad docendū. Quod autem ad spiritū sanctū pertineat scribere patet qr scribere est officium digitorum nunc autem spūssanctus ē dextre dei digitus. Exo.viij. & Luce.xi. Man⁹ enim & lingue doctorum nō sunt nisi instrumentū & calamus spūssancti. vnde dixit qd. ps.xliiij. Lingua mea calamus scribe. Tertia rō nō decuit q xps legem & doctrinā suā scriberet in aliquo libro propter suam excellentiam singularē. scripta enim ordinantur ad impressionem doctrine in cordibus auditorum sicut ad finem. Tunc sic. excellētiori doctori excellētior mod⁹ debet attribui doctrinam tradendi & docendi. Sed excellentior modus est doctrinam in mentibus auditorum imprimere sicut faciebat xps q̄ i libro scribere igitur nō debuit scribere legem suā. Vn̄ pitagoras & socrates & phi ātiqui qui fuerūt doctores excellentissimi istum modum tenuerunt q nūq̄ aliquos libros scripserunt & hec est ratio formaliter sancti Thome. Quarta ratia est vt legem nouam a veteri distingueret & separet. lex eni₃ vet⁹ dicitur lex scripta etiā digito q̄tū ad precepta moralia. Si noua eēt scripta per xpm etiam posset dici lex scripta. Quia igit̄ illa fuit lex timoris fuit scripta in libris et cordicibus. qr ista amoris fuit scripta solum in cordibus. Quinta ratio & vltima ē propter regiā excellētiā demonstrandam xps enim fuit rex. Iesus nazaren⁹ rex iudeoꝝ. Ioh.xix. Et dece₃ regiā maiestatē q sua dicta & facta p suos notarios scribantur & n. p se sicut fecerūt quattuor euāgeliste xpi iesuveri messie notarij. Sic ergo patet q xps non debuit legem nouā per se scribere in aliquibus extrinsecis s₃ ex amore scripsit eam in cordibus fideliū sicut dicitur in supradicta auctoritate Ihere. sed dabo legē mea₃ in visceribus eorum. et in corde eorū scribā eam. ¶ Ex predictis satis claret q verus messias debuit assimilari Moysi in dando legē. et q non debuit dare talem legem sicut erat antiqua sed legem nouam. & q illam non debuit scribere per se in aliquibus extrinsecis. s₃ in visceribus & in cordibus fideliū. que omnia ad litterā impleta sunt in iesu xpo saluatore nostro. ¶ Quo ad quartū punctum qui est de excellentia legis noue licet ex supradictis differentijs clareat manifeste specialius tamen eius excellentia declarat̄ ex sex gradib⁹ perfectionis. Primus est ex ostēsiōe cognitiōis dei. Secundus ex cōtēptoriū rationabilitate in mādatis vel monitis. Tertius ex miraculoꝝ claritate. Quartus ex ecclesie stabilitate. Quint⁹ ex diuina bonitate. Sextus ex amenissima promissoꝝ incōparabilitate. ¶ Circa primū gradum notandu₃ est q lex moysaica quo ad fidem vnius dei erat imperfecta. quia licet in illa fuit aliqualis noticia vnius dei & etiam christi in quodam generali. nō tn̄ fuit ibi noticia explicata trinitatis personarum in vnitate essentie. nec p

consequens incarnationis. Cuius ratio est quia sicut cognitio naturalis procedit de imperfecto ad pfectum. vt dicitur .i. phisicorũ vnde ⁊ pueri vocant primo omnes viros patres ⁊ omnes feminas matres. ⁊ postea distinguunt. Ita similiter supnaturalis cognitio minor fuit in lege veteri ꝙ̄ in noua. in qua per christuꝫ veritas lucide est reuelata propter quod dicit saluator Jo. xvij. Pater manifestaui nomen tuuꝫ hominibus quos dedisti mihi. Ipse enim manifestauit expresse trinitatem personarũ patrẽ nominãdo a quo eternaliter ꝓcessit per generationem dicens. Jo. xvi. Exiui a patre ⁊ veni in mũdũ scilꝫ in vtero beate virginis carnẽ assumendo spiritũsanctum ꝓmittendo. Jo. xv. Cuꝫ venerit paraclitus quem ego mittam vobis a patre: ecce processus spiritussãcti ab vtroqꝫ. Nominauit etiam expresse trinitatem personarũ in forma baptismi. Mathei. xxviij. Euntes docete omnes gentes baptizãtes eos scꝫ In nomine patris ⁊ filij ⁊ spiritussancti. Manifestauit etiã vnitatem essentie. Johan. x. dicens. Ego ⁊ pater vnuꝫ sumus. Hoc est quod Johãnes in sua prima canonica. c. v. dicit expresse. Tres sunt qui testimoniuꝫ dant in celo. pater verbũ ⁊ spũssanctus. ⁊ hi tres vnũ sunt. In figura huius Moyses loquebatur ad populum velata facie vt habet Exo. xxxiiij. quia mysteria fidei nostre erant figuris ⁊ enigmatibus velata. sicut supra late declaratum fuit. In figura etiam huius velum templi fuit scissuꝫ in christi passione ad ostendendum ꝙ declarata et manifestata erant que prius latebant sub velamĩe ꝓpter quod ipsa lex noua tanꝙ̄ perfecta in cognitione est donum perfectũ: descendens a patre luminuꝫ. vt dicitur iacobi primo patet ergo ꝙ cognitio dei perfecta est ĩ lege noua que imperfecta fuit ĩ veteri ꝓpter quod patres veteris testamenti poterant dicere illud quod scribitur i. ad Cori. xiij. Ex parte cognoscimus ⁊ ex parte ꝓphetamus. i. imperfecte. ¶ Secũdus grad⁹ quo oñditur ꝙ lex noua perfectissima est ex contentorũ rationabilitate. vel mãdatis vel monitis. quod vt clarius videatur ostẽditur imperfectio legis mosayce quo ad totum corpus suũ. s. quo ad p̄cepta moralia ⁊ iudicialia ⁊ sacramẽtalia ⁊ cermonialia Prio enĩ ĩ lege moysi p̄cepta moralia fuerunt imperfecta. ⁊ dicuntur moralia precepta illa que sunt de dictamine rationis etiã si nulla lex esset sicut est illud mandatuꝫ quod scribitur. Exod. xx. Honora patreꝫ tuum ⁊ matrem tuam etc. Et similiter illud quod per modum monitionis scribitur. Leuit. xix. Coram cano capite cõsurge. ⁊ honora p̄sonam senis ⁊ similia. Quod aũt ista fuerunt imperfecta declaratur dupliciter. Primo quia precepta moralia ĩ lege Moysi ordinabãt act⁹ hominum exteriores tantuꝫ ꝓpter quod apostolus ad Romanos. iij. vocat legem moysi legem factoruꝫ De actibus autem interioribus in quibus consistit bonũ moris nihil

ordinabat aut parum. Sed contra hoc ē quod habetur Exo.xx. ⁊ Deu te.v. Non concupisces vxorē proxi mi tui ⁊ cetera. dicendū est secun dum antiquos doctores ꝙ talis cō cupiscentia non prohibebatur in- quātum erat omnino latens i corde: sed inquātū prorumpebat exterius per aliqua signa: vt per verba scur rilia. impudicos tactus: ⁊ oscula ⁊ cetera huiusmodi. Ideo sic expo nunt. Non concupisces. i. signa cō- cupiscentie non facies. Unde ad Phil.iij. dicit glo. ꝙ lex vetus pro hibebat manū nō animum. vel di- cendū sm alios ꝙ lex vetus ꝓhibe bat concupiscentiam animi laten- tem: hoc tamē erat in paucis. s. in mechia ⁊ furto. Item in istis isuf ficienter prohibebat concupiscen tiam. quia non puniebat trāsgres sores. et sic patet ꝙ insufficienter lex mosayca ordinabat actus inte- riores. ¶ Secundo declaratur sic. quia lex mosayca etiam actus exte riores ordinabat sicut patet Deu- tro.xxiij. vbi dicitur sic. Non fene- rabis fratri tuo pecuniā ad vsurā. nec fruges. nec aliquam aliam reʒ sed alieno. Ibi enim ꝑmittit vsu ra cū alienis ꝑsonis. quod est illici tum contra dictamen recte ratiōis Item Deutro.xxiiij. permittit vi- ro dare libelluʒ repudij etiā causa indebita. Unde ibidem subditur Si accepit homo vxorem. ⁊ habue rit eam. ⁊ non inuenerit gratiaʒ in oculis eius propter aliquam fedi- tatem. scribet libellum repudij. et dabit in manu eius. et dimittet eaʒ de domo sua. Indiuisibilitas autem per totam vitam est de dictamine rationis naturalis. ⁊ sic patʒ ꝙ lex vetus imꝑfecta fuit in moralibus Et propter hanc imꝑfectionē lex mosayca dicitur pedagogus nr̄. ad Gal.iij. i. regula puerorum ⁊ iꝑfectorum in quibus nō q̄ritur ꝑfectio iterior. Sed ab exterioribus inhonestis ti more discipline reprimūtur. Et in actibus exterioribus multa eis ꝑ- mittuntur que non permitterentur viris perfectis. ꝓpter quod Aug. li. de spiritu ⁊ littera exponens il- lud.ij. Cori.iij. littera occidit ⁊ ce tera. dicit hoc non tantum de ceri- monialibus intelligendum est. sed etiam de moralibus veteris legis. quia. s. non prohibebantur aliqua que de se sunt mortifera. vt patet ex predictis. propter quod dicitur Ad Ro.iij. Ex operibus legis non iustificatur omnis caro. ¶ Sed lex noua perfecta est in moralibus. qr perfecte ordinat actus humanos non solum exteriores sed etiam in teriores. ⁊ in hoc imperfectionem legis supplet: propter quod dicit saluator imperfectioneʒ legis ad- implendo. Math.v. Audistis quia dictum est antiquis. non occides. qui autem occiderit reus erit iudi cio. Ego autem dico vobis. quia omnis qui irascitur fratri suo re? erit iudicio. in quo ordinat motuʒ interiorem vt patet. Similiter lex noua actus exteriores ordinat nul lum malum permittendo propter quod dicit saluator. Math.xij. Di co autem vobis quoniam de omni verbo ocioso quod locuti fuerint hoīes super terraʒ reddēt rationē

in die iudicij. Si autem his prohi bet verbum ociosum per cōsequēs verbum nociuum. Et multofortiꝰ oēm actum malū: ꝓpterea Math. v. post suppletionem preceptorum moralium veteris legis concludit perfectionē euangelicam dicens. Estote ergo perfecti sicut pater ve ster celestis perfectus est. perfecit autem xp̄s moralia precepta legis etiam consilia euangelica superad dendo. propter quod Matth. xix. Inueni dicenti se se custodisse mā data legis ⁊ querenti vlterius viā perfectionis dicit saluator adhuc vnum tibi deest. Si vis perfectus esse. vade ⁊ vēde omnia que habes et da pauperibus. ⁊ habebis the saurū in celo: ⁊ veni ⁊ sequere me.

¶ Secundo in lege moysi iudicia lia precepta erant imperfecta. qđ patet ex duobus. Primo ex modo inducendi homines ad obseruan tiam iusticie. ad quod ordinabant iudicialia precepta. Secūdo ex ip sis preceptis. primū patet sic. pro prium est hominū imperfectorum vt inducantur ad iusticiam obser uandā timore pene. Vn̄ dicit Ora tius libro epistolaruꝫ. Oderūt pec care boni virtutis amore. Oderūt peccare mali formidine pene. Hoc etiam declaratur ratione: qꝛ illud quod cū timore fit penale est: et nō delectabile. Vn̄ dicitur. i. Ioh. iiij. timor penā habet. Operari auteꝫ virtuose non est pena virtuoso ⁊ ꝑ fecto: sꝫ magis delectabile. ꝓpter quod dicitur. ij. ethi. q̄ signum ha bitꝰ generati est delectatio in ope re. lex moysi inducebat homines ad iusticiam obseruandam per ti morem penarum. propter quod di citur lex timoris. Et in signum hu ius lex fuit data in terroribus: vt patet Exo. xix. Iā aduenerat dies tertius in quo scꝫ data est lex. Se quitur. Et ceperūt audiri tonitrua et micare fulgura. ⁊ nubes densissi ma operire montem. clāgorq̄ buc cine vehementius perstrepebat. Timuitq̄ populus qui erat in ca stris. Et similiter facies moysi ap paruit cornuta quando secūdo ap portauit legem in tabulis descri ꝑ tam. ⁊ timuerūt filij israel. vt ha betur Exo. xxxiiij. In cordibus eni illis designabatur terror ⁊ feritas legis. Patet ergo primum: vide licet imperfectio iudicialium pre ceptorū ex modo inducendi ad ope ra iusticie scꝫ per timorem pene. Secundo idem patet ex ipsismet preceptis iudicialibus que aliquā do infligebant penam innocenti. ⁊ aliquando culpabilem non punie bant. Primū patet per illud quod habetur. Numeri. xxxv. de homici dio omnino casuali. vbi dicitur ta lis qui fortuitu ⁊ absq̄ odio ⁊ ini micitijs interficiebat homineꝫ de bebat confugere ad vnam ciuita tem refugij. et ibi manere vsq̄ ad morteꝫ summi sacerdotis. qđ erat aliquando per magnum tempus. Talis qui erat innocens cuꝫ homi cidium erat omnino casuale et in uoluntariū sine culpa puniebatur graui pena. qꝛ oportebat eū exuleꝫ esse ꝑ magnū tp̄s a sua ciuitate et a sua possessione. Secūdū ptꝫ vbi subditur de tali fugitiuo innocēte

ꝙ si infra terminos vrbium inuē-
tus fuerit: ⁊ percussus ab eo qui
vltor est sanguinis absqꝫ noxa erit
qui eum occiderit. Debuerat enim
profugus vsqꝫ ad mortem summi
sacerdotis in vrbe habitare: ⁊ sic
patet ꝙ interfectio innocentis in
tali casu remaneret sine pena. que
tamen est grauis culpa. Talis au
tē imperfectio legis couueniebat
imꝑfectioni populi qui erat pro-
nus ad effusionē sanguis: et ideo
interfector a casu remanēs in sua
ciuitate inter amicos interfecti:
erit in periculo mortis ꝗuis inno
cens: ⁊ sic de facili possunt in po-
pulo homicidia: multiplicari. Et
ideo ad hec mala vitāda data est
lex predicta de ei⁹ fuga: ꝗuis esset
innocēs. Et eadē ratiōe parcebat
lex. Si aliquis amicus mortui in-
terficeret eū extra fines ciuitatis
refugij: vt sic cogeretur in vrbe re
manere non ex sua culpa: sed pro-
pter homicidia vitāda ad que po
pulus tanꝗ̄ imꝑfectus erat pn⁹.
Exemplum idoneū ponit ph̄s in
quinto ethicoꝝ dicens. ꝙ aliquā-
do leges sunt similes regulis qui
bus vtuntur artifices in lesbia ad
dolandū lapides: qꝛ lapides illi⁹
regiōis sunt male dolabiles. ideo
vtuntur artifices regulis plum-
beis vt possit tortuositati lapide
applicari. sic in veteri testamento
date sunt leges aliquam imperfe-
ctionem habentes propter imper
fectionē illius populi. Lex tn̄ euā
gelica ꝙtum ad iudicialia est per
fectissima: qꝛ iducit ad obseruan-
tiam legis non per timorē pene:
sed per amorem iusticie: quod est
proprie perfectoꝝ. vt supra dictū
est. ꝓpter quod lex noua merito di
citur ꝑfecta ƀm ꝙ dicit̄ Iacobi. i.
Qui aūt perspexerit i lege ꝑfecte
libertatis. i. in lege euangelij que
ducit hoīem ad perfectionē ⁊ libe
rat a seruitute timoris ⁊ seruitute
peccati: sicut dn̄s ait Io. viij. Si
manseritis in sermone meo: vere
discipuli mei eritis: ⁊ vos cogno-
scetis veritatē ⁊ veritas liberabit
vos. Itē qꝛ nullum innocentē pu
nit nec aliquod malū impunitū re
linquit: qꝛ etiā verba ociosa puniē
da ostēdit vt supra dictū est: ⁊ nō
solū verba ociosa: sed malas cogi
tatiōes ƀm quod dicit̄ Matth. v.
Ego dico vobis ꝙ quicūqꝫ vide-
rit mulierē ad concupiscendā eā
iam mechatus est in corde suo: ꝓ-
pter quod lex noua ē perfecta: de
qua pōt exponi illud cāticoꝝ. vi.
Una est colūba mea perfecta mea.
Dicitur etiā lex noua colūba me-
taphorice: quia est sine felle ama-
ritudinis nullum innocētē puniēs.
Dicitur etiā perfecta: quia nullū
malū permittēs ⁊ sic apparet ꝑ-
fectio legis euangelice ꝙtum ad
iudicialia. ❡ Tertio declarat̄ quō
sacramēta veteris legis erant im
ꝑfecta. Ad cuius euidentiā consi-
derandū ꝙ illa sacramenta erant
ordinata ad faciendum homines
idoneos ad cultū diuinum: ⁊ ideo
aliqua erant cōia toti populo tam
viris ꝗ̄ mulieribus: vt purifica-
tiones: alique a tactu immūdi vel
mortui que purificationes fiebāt
per aspersionē aque expiationis

de qua habetur Numeri.xix.ꝛ fimilia. Aliqua autē erant solis viris cōuenientia: sicut circūcisio: aliqua solis sacerdotibus sicut cōsecratio: ꝛ vnctio sacerdotū.ꝛ hmōi Cuius ratio est quia sacerdotes applicabantur speciali modo ad cultum dei. Ista tamen sacramēta predicta erant imꝑfecta: qꝛ nō conferebāt gratian sine qua non efficiuntur homīes idonei ad cultum diuinū. Ideo sacramenta legalia dicūtur egena ꝛ infirma. Ad gal.iiij. vbi dicitur sic. Nunc aūt cum cognouistis deum immo cogniti estis a deo quomodo conuertimini iterū ad egena ꝛ infirma. Elementa dicuntur aūt infirma. quia non conferebāt aliquam potestatem spiritualē: sicut conferūt sacramēta noue legis. Similiter dicūtur egena: quia non cōferebāt gratiam que necessaria est ad bene vtendū illa potestate. ¶ Sed contra hoc videtur quia in Exo.ꝛ Leui. quasi vbiqꝫ dicitur: quia illa sacramenta reddebant homīes idoneos ad cultum diuinum. Dicitur ꝙ talis idoneitas erat ꝑ quādam mundiciam et expiationem corporalē sicut in noua lege quis dicitur ineptus ad ministrandū et celebrandum propter immundiciam manuum. Lotio manuum reddit eum aptum: sed hec aptitudo est tātum corporalis. Sic erat de aptitudine que dabatur per sacramenta veteris legis. Et propter hoc dicuntur illa sacramenta emundationes carnis: vt habetur ad Hebreos.ix. vbi dicitur sic. Sanguis hyrcorum: qui scilicet offerebatur in consecratiōe sacerdotū et cinis vitule aspersus quo omnes mundabantur a tactu morticini vel immundi: vt dictum est: inquinatos sanctificat ad emundationem carnis. id est corporis. quia sicut dictum est talia non cōferebant gratiam: sed auferebant quedam impedimenta seu regularitates impedientes a tabernaculi ingressu: sicut in noua lege patet per exemplum. Quando enim per prelatos dispensabatur cum aliquo illegittime nato vel priuato vno oculo: vel huiusmodi non cōferebat ad hec sibi grā: sed tātū tollitur irregularitas. ¶ Sed cōtra hoc videtur quia ſm doctrinam sanctorum circuncisio tollebat peccatum originale: ꝛ per consequens conferebat gratiam vt cōmuniter tenetur. Dicendū ſm antiquam opinionem ꝙ tollebat peccatum originale: non tamen conferebat gratiā. hec eñi erat potestas circūcisiōis. vt tenetur a multis ꝛ magnis doctoribꝰ: quoꝝ rationes propter prolixitatem omittuntur et in hoc differebat a baptismo ꝙ non solum auferebat peccatum originale. sed confert grāꝫ. Aliter pōt dici ꝙ si in circuncisione gratia conferebatur hoc non erat in virtute illius sacramenti: sed in fide christi venturi: quem protestabatur ille qui circūcidebatur si adultus erat vel alius ꝓ eo si paruulus erat. Et hoc est quod dicit cōmuniter ꝙ valebat ex fide suscipientium: non autem ex opere ope-

rato. per quem modum valent sacramenta noue legis. patet igitur q sacramenta veteris legis erant imperfecta. ¶ Sed lex noua perfecta est quantum ad sacramenta: quia illa conferunt gratiam quod illa non faciebant: vt dictum est: propter quod dicitur Jo. i. Lex per moysen data est gratia et veritas per iesum christum facta est: propter hoc de Johanne baptista qui per suam predicationem et baptismum disponebat populum ad christi baptismum: et per consequens ad alia sacramenta: cum baptismus sit ianua omnium sacramentorum. Luce. i. dicitur. Ipse preibit ante illum in spiritu et virtute helye: parare domino plebem perfectam. Sunt ergo ablata sacramenta veteris legis et introducta. vii. sacramenta noue legis in quibus tanquam perfectissimis sacramentis deus attulit nobis causas salutis spiritualis. ¶ Cause autem salutis spiritualis non sunt nisi quattuor sicut et quattuor sunt cause salutis corporalis. scilicet curatiua: conseruatiua: preseruatiua: et melioratiua. Curatiua est duplex. quedam enim totaliter et simul curat: vt baptismus culpam et penam omnino delens quantum in se est: quedam vero paulatim: vt penitentia. Conseruatiua est vt confirmatio: in hac enim datur spiritussanctus ad robur et confirmationem gratie que data est in baptismo. Preseruatiua est matrimonium in quo concupiscentia carnalis in ruinam turpitudinis prona excipitur honestate nuptiarum: ne ruat in mortale peccatum. Melioratiua est ordo in qua gratia melioratur vel augmentatur: vel etiam extrema vnctio que hominem in meliori statu ponit et securiorem reddit. Est quoque quedam alia medicina predicta quattuor sola faciens. scilicet eucharistia: quoniam et venialia curat et ab eis animam preseruat: gratiam quoque conseruat: quia: ps. ciii. Panis cor hominis confirmat et etiam gratiam augmentat. ¶ Quarto in lege moysi cerimonialia fuerunt imperfecta. Ad cuius euidentiam notandum q cerimonie veteris legis fuerunt in quadruplici differentia. Quedam pertinent ad sacramenta: quedam ad sacrificia: quedam ad obseruationem: et quedam ad sacra. Sacra autem et obseruationes ordinantur ad sacrificia et ad sacramenta: quia sacra dicuntur vasa et loca et huiusmodi quibus vtebantur in sacrificiis et ritu colendi. Obseruationes dicuntur quidam modi viuendi religiosi quibus vtebantur iudei qui erant populus peculiaris ipsius dei. vtpote q custodirent se ab aliquibus cibariis potibus et vestibus: et similibus ex hoc: quia erant populus deo consecratus per sacramentum circuncisionis et alia sacramenta. Nunc autem ita est. q ex fine accipitur ratio eorum que sunt ad finem: et ideo ostenso q sacrificia et sacramenta imperfecta erant sufficienter erit ostensum q sacra et obseruationes erant imperfecta: quia ordinabantur ad duo predicta: sicut ad finem: vt prius dictum est. Quod autem sacrificia veteris legis essent imperfecta ostenditur: quia quedam

erant sacrificia ꝓ pctis oblata et hec erant imperfecta: quia nō poterant auferre peccata ꝓpter qȯ dicit apl's ad Hebre.x. Impossibile est sanguie hyrcorū ꝛ thaurorū auferri pctā. Et iterū ibidē. Ois quidē sacerdos. scꝫ veteris legis presto est quotidie ministrans et easdē offerēs hostias q̄ nō possūt auferre pctā. Et idē habet Esa. xl. Libanus nō sufficiet. ad succēdendū ꝛ aīalia nō sufficiēt ad holocaustuꝫ. Libanus aūt hic vocat primū tēplū qȯ fuit factum de lignis libani. Aialia aūt illa oblata q̄tum ad ptem cōcremata nō sufficiebant ad amotionem peccati. Alia aūt erant sacrificia pacifica ex deuotione oblata ad gratiā dei impetrandā seu ad aliqȯ beneficium diuinū: ꝛ illa erāt impfecta: qꝛ gratia diuina seu beneficium diuinū non impetrabatur ratione oblati muneris: licet aliquādo daretur ꝓpter oblationē ꝛ fidē offerentis. Et hoc est qȯ dicit apl'us ad Hebre.ix. Tabernaculū factuꝫ est primū ꝛc. Sequit que est parabola tēporis instātis: iuxta quam munera ꝛ hostie offerūtur que nō possunt ſm cōscientiā perfectum facere seruientē: qꝛ perfectio conscientie est donū grē. Et sic patet ꝓpositū ꝙ lex moysi q̄tum ad cerimonialia ꝛ sacrificia erat imperfecta. ¶ Sed lex noua perfectissima est q̄tuꝫ ad sacrificia: quia ipsa est vnū sacrificiū perfectissimū scꝫ eucharistia que nō tm̄ ē sacramentū: sed etiā sacrificium: qꝛ ibi xp̄s queadmodū imolat ꝛ fructus sue benedicte passionis a populo percipitur. Istud aūt sacrificium tanq̄ vnū ꝛ pfectū fuit i lege figuratū ꝑ mlta sacrificia ꝛ varia: sicut pfectuꝫ ꝑ imꝑfecta. Eius aūt pfectio apparet in duobus: quia primo tollit peccata qȯ nō poterāt facere legis sacrificia: ꝓpter qȯ dicit. Jo.i. Ecce agn⁹ dei ecce qui tollit pctā mundi. ſm ꝙ dicit btūs Johānes.i.canonica.iiij.ca. Ipse est propiciatio pro pctis nostris: nō pro nostris aūt tm̄: sed ꝓ totius mūdi. Secūdo apparet ei⁹ pfectio: qꝛ augmētat gratiā ſm ꝙ dicit Joh.vi. Qui māducat me viuit ꝓpter me: scꝫ per augmentum gratie. De hoc sacrificio panis ꝛ vini in Berešich raba.i.in genesi magno. Rabimosse darsan super textū gen.ca.xiiij. Melchisedech rex salem offerens panē ꝛ vinuꝫ. Erat em̄ sacerdos dei altissimi dicit rabisimulthel filius nahamā. Iste mechisedech erat sem filius noe: et quid voluit dicere proferens panem ꝛ vinum: ostendit nobis ꝙ decuit ei actus sacerdotiū q̄ erat sacrificare panem ꝛ vinum: ꝛ hoc ē quod dixit. ps. in psal.cix. Jurauit dominus ꝛ nō penitebit eum: tu es sacerdos ꝛc. Et quis est ille. Ille est rex messias. propter quod scriptum est. Ecce rex tuus venit tibi iustus et saluator ipse zach.ix. Et in hoc ꝙ dicit ꝓferens panem et vinum concordat cū ps. q̄ dixit ps.lxxi. Erit firmamētū in terra in sūmis montiū vbi dicit. Translatio chaldaica erit sacrificium panis in terra in

capitibus montium synagoge. Et cum ille. ps. lxxi. Deus iudiciū tuū regi da. secundum doctores talmuth tot⁹ loquatur de messia. quicunqȝ si nō est cecus poterit videre secundum predictam translationem chaldaicaȝ ꝙ messias erit firmamentum in terra in altitudine montium synagoge: qui montes synagoge ⁊ ecclesie sunt sacerdotes qui quotidie de facto eleuant messiam super capita sua. ⁊ est ita clarum ꝙ non possunt negare nisi illi sup quos venit maledictio. Esa. In cecitate oculorū ⁊ vt cordis. hoc est ergo vnicū sacrificium excellentissimū legi noue in pane ⁊ vino. quod sacrificium est ipsemet messias. ⁊ sic perfectio legis euangelice patet ex perfectione sacrificii. Et cum omnes cerimonie ecclesie sint precipue ꝓpter istud sacrificium: sicut propter finem. sequitur ꝙ cerimonie xpianorum sunt perfectissime. ¶ Nec est mirandum ꝙ in lege noua fiant cerimonie que aliquid figurent sicut figurabāt cerimonie veteris legis. Cerimonie enī ordinantur ad cultum diuinum. Et secundum ꝙ dicit Aug. in encheredion. c. iij. De⁹ fide spe et charitate colitur loquēdo de cultu interiori qui est per fidem ⁊ charitatem. Est ergo triplex status hominis in quo habetur fides ⁊ spes de bonis celestibus: et de his per que ad ipsa introducimur. scilȝ de mysteriis xpi. et de vtrisqȝ sicut de futuris: ⁊ hic est status veteris testamenti: in quo habetur fides de bonis celestibus sicut de futuris. Sed de his per que introducimur ad celestia: scȝ de mysteriis xpi. sicut de presentibus vel de preteritis est status noue legis. Terti⁹ status est in quo vtraqȝ habentur tāꝙ presentia ⁊ euidentia ⁊ nihil creditur ⁊ hic est status patrie celestis. in hoc autē statu tertio vbi nihil creditur nihil est cerimoniale vel figurale ad cultū pertinens. secundum qđ dicitur Apoca. xxi. Templū non vidi in ea. dominus enī deus omnipotens templū illius est. Pari igitur ratione adueniente secundo statu: scȝ noue legis cerimonie primi status. s. veteris legis cessare debuerunt ⁊ induci alie que conuenirent statui noue legis. in quo bona celestia expectantur de futuro. sed beneficia xpi habita sunt de preterito. Et ideo quia cerimonie veteris legis significabant xpm venturum. dignum est vt sic euacueretur in noua lege. in qua mysterium xpi iam est preteritū. et hoc est qđ dicit apl's ad Hebre. vij. translato sacerdotio necesse est: vt legis trāslatio fieret ꝗtum scȝ ad cerimonialia thurificatione tantū excepta. quia nō significabat mysteriū xpi directe: sed deuotionem populi ad xpm. nunc autem debet esse nō minor deuotio ad ipm iam presentialiter exhibitū ꝙ erat tunc ad ipm venturū: pꝓter qđ in noua lege manet thurificatio per quā designatur ministrorum ecclesie: ⁊ ipsius populi deuotio. Innumere autē sunt in lege noua cerimonie. Et si nūꝗ aliud attenderent iudei ⁊ pagani nisi excellētia cerimoniarū in ritu xpiano. Istud solū deberet conuin

cere cecitatem eorũ sicut patet de ornamentis sacerdotalibus et ministrorũ et de alijs que cum tanta solennitate fiunt in altari ⁊ in choro in festis duplicibus maioribus minoribus semiduplicibus ⁊ simplicibus: quales etiam cerimonie fiunt in choro a cãtoribus et organis q̃ honestissime inclinationes. Quid dicam de ornatu in crucibus ⁊ calicibus aureis ⁊ argenteis, ceterisq̧ vasis ⁊ reliquiarijs, in quibus reliquie sanctorum qui ꝓ xp̄o mortui sunt vel cũ fidelissime secuti sunt honorifice conseruanṫ. Mirabantur iudei vnum templũ Salomonis: sed in stuporem conuertãtur pre multitudine ⁊ magnitudine ecclesiarum xp̄i in toto orbe cõstructarum. Mirentur altitudinẽ et pulchritudinem turrium: in quibus armonia dulcissima resonat campanarum: que pro laudibus diuinis ⁊ pro conuocatione populoꝝ ⁊ pro terrore demonũ mira efficacia propulsantur. Quid dicam de cerimonijs romane curie in summi pontificis imperatorũ ⁊ regũ vnctione. Quid de consecratione episcoporum: ecclesiarum: altariũ: vasorum: ⁊ vestimentorum que omnia admirãda et stupẽdissima sunt cum xp̄o: ⁊ in admirationem conuertunt deuote aspicientes. Attendant autem miseri iudei, s. ⁊ infideles super omnia in vna ⁊ eadem fide tantã diuersitatem religionum: vbi homines a seculo fugiẽtes exponunt totum tempus vite sue in laudibus et seruitio redemptoris q̃ illic et diuersis cerimonijs ꝓ cõseruatione religionũ quasi quibusdam muris vtuntur sicut nucleum in testa conseruatur, ⁊ mel in fauo, et ciuitas in muro. In substantia tamen eiusdẽ fidei nullatenus discrepantes ad vnum beatitudinis terminũ nituntur peruenire. Sic ergo pꝫ in summa colligẽdo q̧ lex noua que euangelica dicitur perfectissima est in moralibus: quia ea implentur, addita perfectiõe quia illi precepto non occides additur non irasci. Et illi non mechaberis additur non concupiscere ex visu. Et illi non periurabis, additur nõ iurare omnino, i. sine legitima causa, ⁊ sic de alijs Matth. v. Et ab illo ꝑmisso viure aliena tollitur imperfectio, date mutuum, nihil inde sperantes. Luce. vi. Et illi de libello repudij, additur si quis dimiserit vxorem: nisi ob fornicationẽ mechatur: ⁊ qui eam duxerit similiter mechatur. Matth. v. ⁊ sic tolluntur imperfectiones talium permissorũ in lege veteri. ¶ Si queras vtrum moralia precepta possunt dici euacuata simpliciter. Respondetur q̧ moralia precepta fuerunt euacuata tñ modo ſm quid, scꝫ q̃tum ad imperfectionem: cuius ratio est q̧ sunt de dictamine recte rationis, ⁊ ideo manent quãtũ ad substantiã precepti remota tñ imperfectione sicut dictum est: quia quando ex imperfecto fit perfectũ non tollitur terminus a quo, sꝫ tñ eius imperfectio: sicut qñ ex minus albo fit magis albũ non tolliṫ albedo ꝑcedẽs sed tñ eius imperfectio. non est sic de cerimonialibꝫ veteris legis: q̧

contrariantur noue legis cultui: et quando fit mutatio de vno contrario in alterum: oportet terminū a quo totaliter euacuari: sicut quādo ex albo fit nigrū albedo tollit. Cerimonie veteris legis dicuntur cōtrarie cerimonijs noue legis: quia ille figurabant christū venturum. et iste iam de preterito aduenisse. et ideo totaliter cessare debuerunt Etiam lex noua est perfectissima in iudicialib9 ex amore ad iusticiā inducendo innocentem non condēnando. nec aliquod malum impunitum relinquendo. et impleuit christus iudicialia precepta. et in eo q iusticie addidit equitatem misericordie: vt pz in absolutōe adultere Et factuz est deinceps et iter faciebat etc. Maria q vocat magdalena de qua septem demonia exierant. et Johāna vxor chuze pcuratoris herodis: et susanna et alie multe etc. Johan. viij. Iusticia enim fm rigorem diminuta est a misericordia que supereraltat iudiciuz. ¶ Sed nunquid iudicialia precepta veteris legis totaliter euacuata sunt. Respondetur q quādo corrumpitur terminus a quo per accidēs illud quod est ei adiunctum corrumpitur. potest tamen manere cū termino ad quē si nō habeat ad ipsuz contrarietatem: non tamen manet idem numero: sed specie tm. Sic quando de aere fit ignis corrumpitur aer. et manet in igne qualitas symbola eadem specie scilicet raritas. talia sunt iudicialia veteris legis que adueniente lege gratie cessat etiam earum obligatio. posset tamen aliquis princeps ordinare q seruarent in regno suo: ita tm q nō reputaret ea esse obligatoria ex lege moysi. Ratio pdicti est: q iudicialia pcepta per se et directe nō erant ordinata ad significandū aliquid futurum sicut erāt cerimonialia: sed erāt ordinata per se et directe ad seruandū ordinē iusticie in populo iudaico: vt supradictū est. Qz tm status illius populi erat figuralis tot9 respectu xpi: vt dicit apl's. i. ad Corinth. x. oia in figura cōtingebant illis: per cōsequēs precepta iudicialia illi9 ppli erāt figuralia nō directe sed ex cōseqnti. et ideo si aliqui seruarent ea ex hoc q fuerunt tunc statuta hoc eēt dicere q stat9 ille adhuc durat qd est erroneū et illicitum si tm aliquis princeps vellet ea de nouo statuere posset licite. ¶ Considerandum tm q in lege noua transeunt quātū ad eorū rigorē: q essent magis obseruāda ex amore virtutis q ex timore: q lex noua est lex amoris ppter qd dicit. i. Joh. iiij. perfecta charitas foras mittit timorē. Adimpleuit etiā xps pcepta iudicialia rigorē eorū tēperando in aliqbus: vt dictū est p seipm: et in alijs dimisit tēperamētū suis ministris sez ecclesie: platis: et principib9 catholicis. vt de talibus ordinēt fm q viderint vtile cōitati fidelium fm temporū varietatē et locorū et personarū. et istud nō fuit destruere legem: sed adimplere. q sic ordinauit meliorē modū obseruationis iusticie. sicut nō destruit puer qn fit vir: q licet transeat pueritia: ma-

net tñ melior status eiusdẽ perso-ne etate mutata. Lex vetus habuit quasi statũ pueri respectu noue le-gis: ꝑpter qḋ vt supradictũ est. ad gal. iij. dicitur lex pedagogus no-ster fuit primo. i. regulatiuus stat⁹ puerilis: ꝑpter qḋ erat lex timoris sicut pueri sub disciplina ⁊ timore custodiũtur. Lex aũt euãgelica est lex amoris. ⁊ ideo non debet esse tã-tus rigor penarũ: q꞉ ꝑpriũ hoĩum ꝑfectorũ est magis deduci ad vir-tutẽ amore iusticie q̃ timore pene vt supradictũ est. ❡ Est etiam lex noua perfectissima in sacramenta-libus: vt dictũ est de eucharistie sa-cramento. Et impleuit xp̃s sacra-mentalia legis per exhibitionẽ ve-ritatis. venit eñ rex ⁊ impleuit fi-guras que vacue erant. Impleuit sacramentum circuncisionis qḋ se ostendebat soluз ad viros. Primo suscipiendo in seipso. Scḋo meli⁹ efficacius ⁊ generalius instruendo sacramentũ loco ipsius: scꝫ baptis-mũ in quo cõfertur maior gratia ⁊ remediũ tam viris q̃ mulieribus. Impleuit etiã sacramentũ vnctio-nis regũ ⁊ sacerdotũ. non q̃ assum-ꝑserit statũ sacerdotis legalis vel terreni regis: immo dixit coraз py-lato. Regnũ meũ nõ ẽ de h̃ mũdo. Si ex hoc mundo esset regnũ meũ ministri mei vtiq꜄ decertarẽt vt nõ traderer iudeis: nũc aũt regnũ ⁊c. Johannis. xviij. et ideo non ha-buit istã vnctionẽ corꝑalẽ regũ vl' pontificam. sed vnctionẽ spiritua-lem habuit a deo patre per pleni-tudinẽ gratie ꝭm q̃ dicitur in ꝑs. xliiij. Unxit te de⁹: de⁹ tuus oleo

leticie ⁊c. ❡ Est etiam lex noua perfectissima in cerimonialibus: vt dictum est: ⁊ christus impleuit cerimonialia: non solum que per-tinebant ad sacramenta: sed etiaз ad sacrificia: sicut immolatio ag-ni paschalis: ⁊ iuge sacrificium. ⁊ similia que erãt figuratiua vnius sacrificij perfecti. scilicet christi in cruce offerendi. Et ideo ista im-pleuit christus vno modo patien-do corporaliter in cruce. Alio mo-do efficatius sacrificium: scilicet eucharistiam instituẽdo. Quedaз etiam cerimonialia pertinebãt ad sacramenta ⁊ de talibus erant pre-ceptiua prohibitiua vsuuз aliquo-rum ciborum: ⁊ similia: et ista ad-impleuit christus: quia dixit pe-trus actuũ. xi. Immũdum ⁊ com-mune non intrauit in os meum: ⁊ multofortius christus hec ob-seruauit: ⁊ sic ista precepta adim-pleuit obseruando: et obseruatio-nem meliorem declarando: per ta-lem enim abstinentiam a corpo-ribus cibis significabatur absti-nentia a spiritualibus immundi-cijs. Hanc autem mũdiciam insti-tuit christus in lege euangelica q̃ est mũdissima dicẽs. Beati mũdo corde: quoniã ipsi deũ videbunt: ⁊ per cõsequens debuit cessare illa figura vel abstinentia: propter qḋ dicitur actuũ. iiij. q̃ deus purifica-uit. Tũc ergo dicit: q꞉ nullus cib⁹ coinquinat homines qui cum gra-tiarumactione percipitur: et hoc est quod dicit christus. Matthei xv. quod intrat in os non coinqui-nat animam. dimisit tamen deus

in ordinatione ecclesie de aliquib⁹ abstinentijs faciendis pro loco et tempore. ꝛ sic patet excellentia legis christi quantum ad totum corpus ꝛ quomodo xps legem adimpleuit quantum ad omnia genera preceptorum. ¶ Est etiam perfectissima per amotionem velaminis quod significatum est: quia tunc sacramentalia ꝛ cerimonialia mutata sunt quo ad effectum: sed non quo ad obseruantiam: quia cum honore sepelire debuit synagoga mater nostra. Legalia enim tripliciter considerantur. Primo quasi viua ante passionem et tunc iudei tenebantur conseruare ex precepto. Secundo quasi mortua scilicet a passione domini vsque ad fidei manifestam reuelationem ꝛ hoc tempore permissum erat eis seruare et petrus seruauit. Tertio consideratur tempus in quo fuerunt mortua: scilicet post fidem reuelatam: et extunc nec precepta fuerunt nec permissa: sed omnino prohibita ne cineres mortales: scilicet synagoge sepulte de tumulo proderet: quod horribile foret ꝛ fetiduz. Sic ergo lex noua in toto corpore perfectissima est sicut ex opposito lex vetus toto corpore imperfecta. Diuina etiam contenta in lege noua vt dicit doctor subtilis scotus in prologo primi sententiarum. q. ij. sunt rationabilissima: id est quod nihil tradit dissonuz rationi. ꝛ in hoc commendatur excellentia legis noue. Quid rationabilius quam deum tanquam finem ꝛ vltimum super omnia debere diligi ꝛ proximum sicut seipsum: id est ad id ad quod seipsum. secundum gregoriuz. In quibus duobus preceptis dependet vniuersa lex et prophete. Matth. xxij. Item Matth. vij. Omnia que vultis vt faciant vobis homines. ꝛ vos facite eis. Ex istis quasi ex principijs practicis alia practica in scriptura sequitur: Tradita honesta ꝛ rationi consona. sicut de eorum rationabilitate patere potest singulatim cuiuslibet pertractanti de preceptis et consilijs ꝛ sacramentis: quia in omnibus videtur esse quasi quedam explicatio legis nature: que scripta est in cordibus nostris: ꝛ hoc quo ad moralia: de quo Augusti. ij. de ciuitate dei. c. lxxviij. Nihil turpe aut flagiciosum spectandum: imitandumque proponitur vbi veri dei aut precepta insinuantur: aut miracula narrantur. aut diuina laudantur. aut beneficia postulantur. De incredibilibus etiam patet: quia nihil credimus de deo quod aliquam imperfectionem importat: immo si quid credimus esse magis attestatur perfectioni diuine quam eius oppositum. patet de trinitate personarum: de incarnatione verbi. et huiusmodi nihil eniz credimus incredibile: quia tunc incredibile esset ea mundum credere. sicut deducit Augustinus de ciuitate dei libro. xxij. ca. v. Mundum tamen ea credere non est incredibile: quia hoc videmus. ¶ Tertio ostenditur excellentia legis noue ex tertio gradu perfectionis eiusdem. scz ex miraculorum claritate. quod sic deducit predictus doctor subtilis deus non potest esse testis falsus: sed ipse in-

uocatus a p̄dicante scripturaȝ vt ostenderet doctrinam eius esse veram fecit aliquod opus sibi ꝓpriū vtpote miracula ac ꝑ hoc testificatus est hoc esse verum quod ille p̄dicauit. Confirmatur per Richardū primo de tri.c.ij. Domine si error est a te decepti sum⁹.nam tantis signis cōfirmata sunt que non nisi a te fieri possunt. ꝙ si dicas miracula non fuisse facta contra hoc dici pōt illa sniā Augusti. de ciui. dei lib.xxij.ca.v. Si ista miracula esse facta non credunt. hoc vobis vnum grande miraculū sufficit ꝙ iam orbis terrarum sine vllis credit miraculis. Si enim quod credimus dicatur incredibile esse.nō minus est incredibile homines iquit ignobiles quo ad genus. infimos quo ad reputationeȝ: paucissimos quo ad numeruȝ.quia.xij.iperitos quo ad sciam.quia piscatores rem ita incredibilem.s.xp̄m esse verum filium dei: passum pro genere hūano in cruce tertia die resurrexisse ⁊ ad celum ascendisse tam efficaciter mundo doctis ꝑsuadere potuisse vt mundus credat illud sicut iā credidisse videm⁹ nisi per illos aliqua mira fierent per q̄ mundus ad credēdum induceret. Unde subdit ibi Augu.iuxta finem capi. Et propterea mūd⁹ numero exiguo ignobilium infirmoꝝ et imperitorū hominū credit qꝛ in taȝ contēptibilibus testibus multo mirabilius diuinitas seipsaȝ persuasit. quid em̄ incredibilius q̄ꝫ ꝙ ad legem cōtrariā carni ⁊ sanguini doctores pauci et rudes et pauperes ad fidem plurimos sapientes cōuerterunt. quod specialiter patet de multis prudentissimis .primo fidei rebellibus et post conuersis. vt de paulo prius persecutore post gentium doctore. De augustino prius ꝑ manicheos seducto: post doctore catholico. De dionysio prius philosopho postea pauli discipulo. De Cypriano prius mago: post ep̄o xp̄ianissimo: et sic de alijs innumeris. Cōtra idē secūdo potest dici illud idē Aug.li.x.de ciui.dei cap.xviij. an dicet aliquis ista falsa esse miracula nec fuisse facta.sed mēdaciter scripta.quisquis hoc dicit si de his rebus negat oīno vllis litteris esse credēduȝ. pōt etiaȝ dicere nec deum creasse mortalia.⁊ ibidē si libris magicis siue quod honestius putāt theoricis credunt cur illis libris credere nolunt ista esse facta quibus tanto maior debetur fides quanto sup omnes est cui soli sacrificandū esse precipiūt. Contra idē tertio est.qꝛ quedā sunt facta q̄ nisi animis proteruiētibus negari non possunt vt sunt mirabilia fcā a siluestro coram Constantino taȝ in curatione lepre eius q̄ꝫ postea in disputatione eius cōtra iudeos q̄ facta tanq̄ꝫ celeberrima mūdū non latuerūt. ¶ Forte dices ꝙ licet miracula sunt facta non tamē sunt testificantia veritatem qꝛ antixp̄us faciet miracula. Contra si aliq̄s vocatus in testem signum consuetum testificationis permittat adduci ⁊ presens non contradicat talis taciturnitas non stat cum veritate ꝑfecta.miraculum autē est tale signuȝ

dei vt testis sibi. igitur si permit-
tat miracula fieri a demonibus nō
cōtradicens annunciens videlicet
non esse sua testimonia non videt
esse verax perfecte qđ est impossi-
bile. et p hoc dicitur ad illud de an
tichristo q2 xp̄s ꝑdixit miracula fa
cienda per eū nō esse testimonia ve
ritatis vt pʒ Math. xxiiij. ⁊ ij. ad
Thessal. ij. Unde contra falsa mira
cula ãtichristi posset sibi obijci sal
teʒ de istis duobus hoc modo si tu
es deus fac me videre nudam diui
nam essentiam ⁊ post visionē me-
moriā certā habere visionis ⁊ cer-
titudinem habere q illa fuerit vi-
sio nuda diuine essentie. ⁊ tunc cre
dam tibi. Iteʒ si tu es deus dic mi
hi quid faciam aut quid cogitabo
vel qđ appetam pro tali die vl' ho
ra. Et huius vie efficaciam ex mi-
raculis innuit saluator. Joh. v. et
opera que ego facio illa testimōiū
ꝑhibēt de me. Si mihi non vultis
credere operibus credite. ⁊ sic pʒ
excellentia noue legis miraculoꝝ
claritate. ¶ Quarto ostēditur ex-
cellentia legis noue ex quarto gra
du perfectionis eius. s. ex ecclesie
stabilitate quo ad caput. ⁊ mēbra
Et primo quo ad caput per illud
Augu. de vtilitate credendi capi.
viij. Dubitamus nos eius ecclesie
credere gremio que vsq3 ad cōsum
mationē generis humani ab apo-
stolica sede per successiōes episco
poꝝ frustra hereticis circūlatrā
tibus ⁊ partim plebis ipsius iu-
dicio et partim conciliorum graui
tate et partim ex miraculorum ma
iestate dānatis culmen auctorita-
tis obtinuit. et parum post. Quid
est q tam ingratum potest esse ori
dei q tanto labore prauitate aucto
ritati velle resistere. Unde gama-
liel. Act. v. Si est ex hoībus consi-
lium: hoc autem opus dissoluetur
si vero est ex deo nō poteritis dissol
uere ne forte deo repugnare videa
mini. etiā Luce. xxij. ait dn̄s. Ego
rogaui p te vt non deficiat fides
tua et tu aliquando conuersus con
firma fratres tuos. ¶ Secūdo pʒ
stabilitas ecclesie quo ad mēbra.
Unde Augu. contra epistolā funda
menti. Quis enim tantā multitudi
nē ad peccatum pnam ad legē cō-
trariam carni ⁊ sanguini seruādā
induceret nisi deus. Confirmat q2
iudeorum secta non manet in vigo
re sicut contra eos deducit Augu.
in sermone de aduentu. vos inq
conuenio o iudei etc. Si obijcitur
⁊ de permanentia secte machome
ti. Responsio illa incepit post legē
xp̄i plusq sexcētis ānis vt dicetur
li. iiij. ⁊ ꝑphetia dicitur esse apud
eos q secta eorum cito finienda ē.
non est sic de lege xp̄i q2 ipse dixit
Math. xxiiij. celum ⁊ terra transi-
bunt verba aūt mea non transient
quasi dicat lex mea sine fine dura-
bit. q2 verba xp̄i sunt lex eius. Itē
manēte sacrificio legis noue ma-
net ⁊ lex noua. sed vsq3 ad finē istō
sacrificiuʒ durabit. patet Math.
vlti. vbi dicit saluator. Ecce ego
vobiscū sū. s. in sacramēto altaris
vsq3 ad consummationē seculi. lex
ergo christi in qua tale sacrificium
continuabitur durabit vsq3 ad cō-
summationem seculi. Item dicit

apl's.i. Cori.xi. Quotienscūq; mā ducabitis panem hunc et calicem bibetis morte; domini annūciabitis donec veniat.s.ad iudiciū. Est ergo lex noua excellentissima propter suam ꝑpetuā stabilitatem in capite ⁊ in mēbris. ¶ Quinto ostēditur excellentia legis noue ex q̄nto gradu eiusdem.s.ex diuina bonitate que non deest toto corde querentibus salutem.multi eni͞ diligētissime querentes salutem ad hāc lege; conuersi sunt.⁊ quanto feruētiores facti sunt in querendo tāto in hac lege amplius sunt cōfirmati.subitoq; in ea penitētes de malicia in bonitatem mutati sunt.⁊ qd̄ amplius in admirationem inducit est q̄ potētes ꝑfrui honoribus mūdi diuitijs eiusdē et delitijs ad libitum vti hec velut stercora arbitrantes:humilitatem paupertatē ⁊ castitatem que eis opponuntur amplexantes sub religionis voto tēpore vite sue crucifixi mundo ⁊ mundus eis se voluntarie astrinxerunt sicut quotidie experimur. Tormenta quoq; per eam plures in magna exultatione spiritus et tristicias sunt perpessi.que nō videntur probabilia nisi deus hanc legem singulariter et irrefragabiliter approbaret ⁊ ordinaret ad salutem tanquā excellentissimam ⁊ perfectissimam legem sine qua salus esse non potest. ¶ Sexto ⁊ vltimo ostenditur excellentia legis noue ex sexto gradu perfectionis eiusdem.scilicet ex amenissima ꝓmissorum incomparabilitate.in lege enim veteri promissa imperfecta fuerunt .promittebantur enim tria.s.bona temporalia.vita tēporalis.⁊ pax temporalis. De primo Leui.xxvi. Si in preceptis meis ambulaueritis et mādata mea custodieritis ⁊ feceritis ea dabo vobis pluuiam tēporibus suis.etc. Esa.i. Si volueritis et audieritis me bona terre comedetis etc. De secundo Leui.xviij. Custodite leges meas atq; iudicia que faciens homo viuet in eis. Ro.iiij. Moyses scripsit quoniā iusticiam que ex lege est qui fecerit homo viuet in ea De tertio Leui.xxvi. dabo vobis pacem in finibus vestris dormietis ⁊ non erit qui exterreat. Item Deu.xxviij. Si audieris vocē domini tui vt facias omnia mandata eius faciet te excelsiore; omnibus gentibus etc.s.in tēporalibus. Ecce ꝓmissa legis moysi. Sed quid ꝓmittit lex machometi. Certe promittit suis credentibus pro finali beatitudie illud quod debetur porcis et asinis.s.gulam ⁊ coitū. Quā promissionem ph's despiciens qui fuit quasi istius secte.i. Auicenna. viij.metaphisice.vij.ca. Alium finē quasi profectionum et hominū magis congruētem inquit. Lex nostra quam dedit machometus ostendit infelicitatis dispositionem et miserie que sunt ſm corporis sensus. et est alia promissio:que apprehenditur ab intellectu. Sequitur ibi sapientibus multomagis cupiditas fuit ad consequendam hanc felicitatem q̄ corporis que ꝙuis daretur eis non tamen attenderūt nec appreciati sunt ea; in cōpara

tione felicitatis que est coniuncta prime veritati hec ille. Nobis aūt in lege xpi excellentiora promittū tur quia promisit bona spūalia et eterna. s. gratiam in presenti que precellit omnibus bonis tpalibus et etiam gloriā in futuro. Tria autem specialiter obseruantibus dei mandata promisit. s. regnum celorum. vitam eternam. et pacem sine fine. De primo. Math. iiij. Pniam agite appropiquabit vobis regnū celorū. De secūdo Math. xix. Ois qui relinqt domū vl' fratres aut sorores aut pře3 aut matrē vxorē aut filios aut agros ,ppter nomē meū cētuplū accipiet. Nō est sic intelligendum vt aliqui dixerunt ꝙ post aliquā reuolutionē tempoꝝ post iudicium centuplum oīm que dimittuntur hic propter deu3 reddaṫ in eadem specie vt centū agri ,p vno agro dimisso, sed est sensus ꝙ q̇ corporalia ,p xpo dimiserit bona gratie recipiet hic in pñti que intātū excedūt bona tpalia ac si cētenari⁹ numerus pue numero cōpetur et vitam eternam possidebit. s. in futuro. De tertio Joh. xv. Pacem relinquo vobis, pace3 meā do vobis s. qualis ego sum, quia eternus cu3 patre ꝛ spūsancto non qua est mūdus qui transit ꝛ eius pax. Et non est mirū si xps dat suis credentib⁹ pacem eternam quia ipe est princeps pacis. Eza. ix. Sequitur ibidem Et pacis non erit finis. hanc ,pmissionē p̄dixerat Esa. fiendam suis credentibus p regem messia3 ca. xxxij. vbi diciṫ. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis. quia pax celestis ex nulla parte impedietur seu obscurabitur. In tabernaculis. i. in mansionib⁹ diuersis ꝑm diuersitate3 ꝛ varietatē meritoꝝ De quib⁹ Joh. xiij. In domo patris mei māsiones multe sunt fiducie quia oēs sūt ibi certi de sue beatitudinis eternitate ꝛ in requie opulenta qꝛ ibi totał'r quietabitur appetit⁹ ꝑm illud ps. xvi. Satiabor cū apparuerit gl'ia tua. Simil'r in lege veteri cōminatio erat mors tpalis. Unde Esa. i. ca. Si me ad iracundia3 prouocaueritis gladi⁹ deuorabit vos. sed in lege noua cōminatur mors eterna Math. xxv. Discedite a me maledicti in igne3 eternū: sic ergo pt3 excellētia legis noue ex precīis sex gradibus. Ex q̇bus correlatiue sequitur legē xpi esse priorem lege moysi. non quidē tpe sed perfectiōe: l3 fides xpi fuerit prior lege moysi prioritate non solū perfectiōis sed etia3 tēporis. qꝛ ante. cccc. xxx. annos vt patuit supra eadem consideratione ar. ij.

¶ Et notandū ꝙ euāgeliū xpi dicitur lex a legendo. qꝛ in eo legiṫ diuina iusticia. dicitur lex a ligando quia p ipm ligatur humana insolētia. dicitur lex a legendo. i. colligēdo qꝛ de ipsa colligitur sapida sciētia. dicitur lex a legando. qꝛ in ipsa legatur beatitudo eťna. Lex euangelica ē illa lex: de qua diciṫ Eccli. xxiiij. Hec oīa liber vite ꝛ testamētū altissimi ꝛ agnitio veritatis. Uere liber vite est qꝛ verba euangelica aīam viuificāt. vere etia3 testamentum altissimi. qꝛ verba euāgelica eterna premia obseruantibus

promittunt. Vere etiā agnitio veritatis. quia verba euangelica errorꝫ tenebras a mentibus fugant. Hec est lex q̄ in se est sincerissima ⁊ absq̧ oīni admixtiōe falsitatis ꝓpter qđ dicitur lex domini immaculata etc. ps. xviij. Hec est etiaꝫ respectu oīm virtuosissima. ideo dicitur conuertens aīas. lex euangelica aīam dulcificat cōtra mūdi multiplicem pressuram qꝛ est testimoniū domini fidele sapientiā. i. sapidā scientiam prestans puulis. i. veris humilibus. Ipsa nihilominus aīas letificat contra cordis tristiciam. ⁊ hoc est quod sequitur. Iusticie domini recte letificantes corda. letificantes quidem qꝛ ꝓmittūt penitētibus veniam et pseuerātibus gloriā. Ipsa etiam aīas illuminat cōtra ignorantiam qꝛ est preceptum dñi lucidū illuminās ocl'os. Btūs ergo hō queꝫ tu erudieris domine iesu: et de lege tua docueris eum ps. xciij.

¶ Quod verus messias debet nasci in bethleem.

QVart' thesaur' aperit de loco natiuitatis messie quē ꝑnūciauit et determinauit specifice sacra scriptura Michee. v. Et tu bethleē effrata puulus es i milib' iuda. ex te mihi egredietur qui sit dominator in israel. transiatio chaldaica habet. Ex te egredietur messias. hoc autē vt ipsi ⁊ nos concedimus impletū est in iesu nazareno qui natus est in bethleē vt patet. Math. ij. Sequitur de eius deitate. Et egressus eius ab initio a diebus eternitatis eius. per hoc autem dicunt aliqui q̇ non intelligitur deitas eius sed preuisio ⁊ ꝑdestinatio natiuitatis eius a dieb' eternitatis siue ab eterno. Sꝫ hec respōsio nihil valet. qꝛ preuisio ab eterno de rebus omnibus est cōis etiam de minimis. qꝛ omnia sunt preuisa ab eterno. et per hoc nō intelligeretur aliqua specialitas in xp̄o respectu alioꝝ prophetarum quātuncunq̧ minorum. Et ideo dicunt aliqui iudei de nomine messie q̇ fuit ab eterno ante mundū creatum Septeꝫ enim dicunt ante mūdum ⁊ ab eterno creata. s. lex. penitentia. gehāna. domus sanctuarij. thronus glorie: paradisus voluptatis. ⁊ nomē messie. Et sic exponūt illud Geñ. ij. plantauerat domin' deus paradisum voluptatis a pricipio. i. ante mundū ꝑ duo milia annorum. Et sic exponunt illud. Et egressus eius a pricipio a diebus eternitatis de nomine messie quod fuit ante mundum creatū modo ꝑdicto. Sed hec ita irrationabilia sunt q̇ non indigent reprobatione lex enī nō potuit creari nisi in aliquo intellectu nō diuino qꝛ nihil ē ibi creatū nouiter: nec in alio quia nullū tale erat ante mundū. Similiter penitētia nō est nisi de peccato ꝑterito. ideo non est ante mūdū. qꝛ peccatū non fuit ante mūdū cuꝫ peccatū haberet esse in hoīe vel angelo qui ꝯm ipsos non possunt fuisse añ mundū: ⁊ cōsimili mō possūt

alia reprobari que causa breuitatis omitto.

¶ Quod nomen messie debuit esse nouū ꝛ illud est iesus.

Uint' thesaur' aperitur de nomie messie quod ante eius aduētum incognitū erat. dixerat enī. Esa. in ca. lxij. Uocabitur tibi nomē nouum quod os domini nominauit. Istud nouū nomen ore domini per angelū fuit denūciatū Ioseph ꝛ marie virgini qd̄ eēt iesus. Istud ꝑciosū nomen ineffabile fuit dictum. Greci vero thetragramaton nominauerunt. a thetra quod est quattuor et grama littera quasi nomē quattuor litterarū. Et vt videaṫ nouitas istius benedicti nominis iesus: aperio quinq̧ mirifica secreta ꝑdicti ineffabilis nominis thetragamaton. Primuꝫ secretū est ꝙ in elemētario sicut scribitur a iudeo ab eo ꝓferri nō pōt. Scribitur enim quattuor litteris scꝫ ioth. he. vaf. he. velut si nostris vtamur litteris. ih. vh. vā ꝛ a grecis thetragramaton dicitur vt dictum est qd̄ hebrei ꝓnūciāt Adonay. aliter scribētes ꝛ aliter ꝓferētes ꝙ nō est eis datū ieffabilitatē hui' nominis penetrare vnde nec valēt proferre. ¶ Scdm̄ secretuꝫ est ꝙ istud sanctū nomē significat mysteriū trinitatis ꝛ vnitatis diuine essentie. Tres nāq̧ lr̄e sunt quibus ipm̄ sanctū nomē scribitur sꝫ vna earum bis ponitur. scꝫ he. que innuit spiritūsanctū ꝑcedere tam a filio ꝙ a patre. Ioth. idē est qd̄ principiū ꝛ cōuenit patri qui ē principiū sine principio. qꝛ pater a nullo sed alie persone ab eo procedūt. he interpretatur vita ꝛ connuenit spirituisancto qui est omniumviuificator ꝛ inspirator sicut ipse dn̄s ait Io. vi. Spiritus est qui viuificat. vaf. idē sonat quod ipe quod ē ꝓnomē demōstratiuum ꝛ significat filium q̄ visibilis et demōstrabilis fact' est in assumpta hūanitate. qꝛ in terris visus est et cū hoīb' cōuersatus est Baruth. iij. ¶ Tertium secretū est ꝙ istud sanctū nomē vt tradūt peritissimi hebreoꝝ tante virtutis est vt si distinguaṫ i tres dictiones quelibet significet nomē dei. per se idipsuꝫ significās quod ꝛ integrum nomē qd̄ ex quattuor litteris constat. Si enim primā coniūxeris ꝛ secūdam. s. Ioth. ꝛ he. erit vnum nomen. si secūdā et tertiā. s. he. ꝛ vaf. iam habebis secundum. Si tertiam ꝛ quartam. s. vaf. ꝛ he. inuenies tertiū nomē vt in numero trinus et vn' qui hoc noie designatur. ¶ Quartuꝫ secretū qd̄ his maius est quod ita secūduꝫ nomē ꝓpagatur a primo ꝛ tertiū a secundo vt aliud sine alio pronūciari nō possit. He nāq̧ lr̄a cōis ē primo nomini ꝛ secūdo. vaf cōis est secūdo. ꝛ tertio. in h̄ ꝙ secūdū nomē descēdit a p̄io ostēdiṫ filius ꝯsubstātialis patri a quo genitus ē. In hoc āo ꝙ tertium descēdit a scd̄o ostēdiṫ spūssanct' cōsubstātialis filio q̄ consubstātialis est patri vt liqueat ꝙ pater est in filio ꝛ filius sit

in patre ꝛ spiritussanctus in patre et filio. Joh.xiiij. ¶ Quintum secretum est ꝙ in hoc dei noie video ineffabili nomen iesu est insertum immo non est aliud nomen ꝙ̃ istud patet tres enim littere eius principales sunt Joth.he.vaf.que ẜz litteras nostras idẽ sunt. J.h.v.ꝛptz ꝙ iste tres littere coniuncte faciũt istud nomen iesu.titellus suprapo nitur ꝓpter titulum crucis. He vero vel h duplicatur.significat non solum spiritumsanctum procedere a patre et filio.sed etiam mysteriũ incarnationis designat.quia spiritusancto cooperante et non ex virili semine conceptus est messias iesus christus dominus noster vt primum he referatur ad productionẽ spiritussancti.secũdum vero ad cõceptionem siue incarnationem verbi diuini. Ecce ergo nomen nouuz quia nouiter ab angelo pronunciatum non potentibus iudeis illud primo pronunciare:ꝛ sicut ipse messias vocatus est nomine nouo: sic etiã serui sui sicut predixerãt Jsa. in cap̃.lxv.seruos sũos vocabit nomine alio.in quo qui benedict⁹ est super terram benedicetur in domino amen. Serui enim dei ante aduentum messie vocabãtur iudei vł israel. sed messias in suo aduentu debebat eos vocare alio nomine vt non iudei.non israel.sed christiani a christo nominentur. ¶ Sed oriũtur due difficultates q̃s forte moueret iudeus. Prima est cum pluribus aliis nominib⁹ messias nominetur in scripturis. scilz emanuel Jsa.vij.admirabilis. consiliarius deus fortis.princeps pacis: pater futuri seculi. Jsa.ix. Quare ergo non illis:sed vocari voluit iesus. Respõdet ꝙ ẜm pħm a fine denominat res.i.de aia.xp̃s igitur debuit denoiari a fine intẽto:qui finis fuit saluatio humani generis. Et ideo debuit noiari iesus quod interpretatur salus vel saluatio. Ipse eñi saluũ faciet populũ suũ a pctis eoꝝ. Mat.i. Jtẽ dicit sanctus Tho.ꝙ potius debuit noiari isto nomine: qđ est salus vel saluatio ꝙ̃ aliquo alio:qꝛ omnia alia nomina includũtur in isto ptz. Nã saluatio generis humani continet principiũ: mediũ: ꝛ finem. Jstud nomẽ emanuel qđ interpretaꝛ nobiscũ deus:est principiũ saluationis nostre.quomodo in diuino supposito vnite sunt due nature: scz diuina ꝛ humana. Jsta vero noia admirabilis cõsiliarius cõtinent mediũ. Jsta noia princeps pacis. pater futuri seculi.cõtinent finez qꝛ nostra saluatio ad pacez ꝛ ad futurũ seculũ possidendũ ordinabitur. Sed istud nomen benedictuz iesus totum processum rõne saluationis continet.scz principiuz. medium: ꝛ finem. Jdeo isto noie iesus tanꝙ magis sufficienti: qꝛ includit oĩa alia nomina debuit messias noiari. ¶ Scđa difficultas ẽ. diceret eñi iude⁹. quõ tu dicis ꝙ istud nomen iesus est nouũ cum alij tres ante aduentum iesu nazareni fuerunt vocati isto nomine.scilicet iesus syrach: Jesus naue:et iesus filius Josedech.sacerdos. Responsio ꝙ istud nomen

iesus est nomen nouũ in xp̃o propter effectũ nouũ: q2 ꝛ si in aliis qui vocati sunt hoc noie iesus nomen fuerit correspõdens ꝓprietati: q2 saluauerunt ꝛ fuerunt saluatores. Istud fuit in tẽporalibus non in sp̃ualibus. illi saluauerunt populum a multis malis: ꝛ dãnis non tñ a culpa ꝛ pctis: sicut bñdictus noster iesus dicẽte ãgelo Ioseph. Matth. i. Uocabis nomen eius iesum ipse eñi saluum faciet pplm suũ a pctis eorũ. Item illi saluauerũt in tpe: ꝛ saluatio eorꝫ transiuit cum tpe. Noster bñdictus saluauit in tẽpore: sed eius saluatio durat sine tpe in eternum. Et ideo in eo habet veram ꝓprietatem nominis nõ in aliis: q2 ſm logycos: nomẽ est vox significatiua sine tẽpore. Nomen iesus ĩ aliis fuit vox significatiua cum tẽpore: q2 soluꝫ in temporalibus ꝛ tẽporaliter nõ spiritualiter: nec eternaliter saluauerũt. Sed in christo iesu vero messia fuit ꝛ est vox significatiua sine tempore cum sua saluatio sine tempore hoc est in eternum fit: vt dictum est. O benedictũ nomen ꝑ te peccatores a peccatis saluant. Matth. i. Per te remissionẽ peccatorꝫ accipiũt oẽs qui credũt in eum cuius est nomen. Act. iiii. ꝛ i. Io. ca. ii. Sine te non est aliud nomen sub celo datũ hominibus in q̃ oporteat nos saluos fieri. Act. iiii. Tu es nomẽ honorabile in celo ꝛ in terra: ꝛ in iferno: ad Phil. scdo. In nomine iesu omne genu flectatur: celestiũ terrestriuꝫ et infernorũ. Tu in periculis: in ꝑliis in malis: in angustiis: in tribulationibus: ꝛ necessitatibus es protectio: ꝛ defensio firma. Prouer. xviii. Turris fortissima nomẽ dñi ad ipm cõfugit iustus ꝛ saluatur: ꝛ nõ soluꝫ iustus: sed ꝛ iniustus: si cũ fide ꝛ deuotiõe recurrit: per te demõia eiciũtur. Linguis nouis hoies loquũtur: ꝛ serpẽtes tolluntur: venenũ ꝛ mortiferũ non nocet ꝛ lãguores sanantur. Matth. vlt. Tu es mel in ore. melos in aure: iubilus in corde: ſm. Ber. Nõ est ergo mirum si hoc est nomen tuũ admirabile in vniuersa terra: vt finaliter qui te inuocauerit fide formata charitate saluus fit. Ioelis. ii. Quicꝫ inuocauerit nomen domini saluus erit. s. in nomine ꝙ saluatio vel salus interpretatur sicut ẽ nomẽ iesus. Si plura alia singularissima vis videre de hoc gloriosissimo noie. vide in vigintiduob9 sermonibus quos alias feci ob eius honore super themate: est nomen eius iesus.

¶ Quod vero messie in lege promisso debebant offerri munera in suo aduentu.

Extus thesaurus aperit de veneratiõe messie. Sacra eñi scriptura prenũciauit ꝛ specifice determinauit ex tẽpore abrae ꝙ reges orientis venirẽt ad adorandũ messiam regem. Et ꝙ ei ducerẽt aurum ꝛ incẽsum: qd apparet etiã manifeste ſm docto

res hebreorũ ex sequẽtibus auctoritatibus. Et primo dicit in beresith zota. i. in Genesi paruo. dixit rabi Rabosie. Si dixero tibi vnũ verbũ bonũ: dices tu nomine meo Et dixit ei qd ẽ illud ṽbũ. Respõdit scias ꝙ oĩa munera que dedit Jacob pater vester ipsi Esau. ge. xxxiij. significãt ꝙ ꝓ tẽpore debẽt gentes redire ad regẽ messiam: qꝛ scriptũ est. ps. lxxi. Reges arabũ: et saba dona adducent: et dixit ei verbũ. dixisti mihi per vitam tuã: ego dicã noĩ tuo. Item dicit thalmuth in beresit. Rabba rabi moysen darsan. Saba sunt filij abrae: qꝛ sic scriptũ est Gen. c. xxv. Abraam vero aliã duxit vxorez noĩe cethuram que peperit ei zamran et iexan ꝛ mandã: madian: ꝛ iesboth ꝛ sue. Iexan q̃z genuit saba ꝛ dadan. etiã quãdo augmẽtauit salomon regnũ suũ dixerũt. Forte iste est messias: ꝛ illa hora venerunt ad eũ sicut scriptuz est. iij. Reg. c. x. Sed ꝛ regina saba audita fama salomonis in noĩe dñi venit tentare eũ. Insuptum dicit in nomĩe dñi apparet ꝙ ꝓphetabant in nomĩe domini. sicut habebant mandatuz Abrae vt sic facerent. Et vnde ꝓbatur ꝙ debent venire tpe messie ꝛ seruire sibi. Isa. dicit. c. lx. Oẽs de saba veniẽt: aurũ ꝛ thus deferẽtes: ꝛ laudem dño annũciantes. iste est messias. Ecce quõ ex auctoritate predicta ostẽditur ꝓpositũ

¶ Ueruntamen si dicat iudeus ꝙ intentio Isa. in illa ꝓphetia erat ꝙ cũ messias erit sedens in regno suo in hirusalẽ ꝙ illa hora ꝓpter magnã famã suam oẽs reges mittent ei dona ꝛ venient ad visitandũ ꝛ glorificandũ eũ: sicut faciebant Salomoni ꝓpter magnã suã scientiã. Respõdet ꝙ hoc nõ habet locũ: qꝛ textus dicit. Et laudẽ dño annũciantes qd annũciare dꝛ in hebraico bozora: ꝛ istud nomẽ significat narrare aliquã rem quã homo scit illi qui nescit: ꝛ illo modo quo aduersarius declarat textũ non esset sic: quia iã scirent illi de iherusalem: sed tamẽ eo modo quo fuit in aduentu xp̃i: venit bene cõcorditer in vocabulo annũciare: qꝛ reges qui venerũt in natiuitate iesu xp̃i iherusalem quesierunt ab herode ꝛ ab existentibus in ciuitate. Ubi est qui natus ẽ rex iudeoꝝ. Matt. ij. sicut ipsi sciebãt ex suis ꝓphetijs sicut supra dictũ est in auctoritate. Et hierosolymite mirati sunt de hac narratione: qꝛ istud erat eis ignotum quousqꝫ petierunt a sacerdotib⁹ ꝛ a sapiẽtibus. Qui responderũt ꝙ si verũ erat ꝙ natus erat ꝙ sua natiuitas debebat esse in bethleem: sicut plenissime cõtinet Mat. ij. Et in tali casu optime verificatur verbuz ꝓphetie ſm hebraicam veritatẽ. Et laudem dño annunciantes: et non ſm expositionẽ iudeorum.

¶ Quod verus messias debuit venire pauper ꝛ mansuetus.

Septimus thesaurus aperitur de modo viuendi messie quẽ modũ sacra scriptura prenũciauit et specifice determi-

nauit. scȝ in maxima paupertate ⁊ mansuetudine. De primo zacha. ix. Ecce rex tuus venit tibi iustus ⁊ saluator: ⁊ ipse pauper. Et Isa. liij. Ascendet sicut virgultum ⁊ sicut radix de terra sitienti: qd nō habet magnos ramos nec folia aque defectu. Hoc impletum est in iesu nazareno qui natus est in paupertate. Vñ hoc fuit datū p signo pastoribus. Luce. ij. Inuenietis infantē pannis inuolutū: ⁊ positum in presepio. Vixit etiā in magna paupertate. Unde ipse dixit Matth. viij. ⁊ Luce. ix. Uulpes foueas habent: ⁊ volucres celi nidos: filius aūt hominis non habet vbi caput suū reclinet. Mortuus est etiā in magna paupertate: qꝛ nudus in cruce: suū etiā corpus fuit inuolutum in syndone aliena: fuit etiam sicut paup sepultus: qꝛ in sepulchro alieno: vt ptȝ. Matth. xxvij. Et Mar. xv. et Lu. xxiij. ⁊ Joh. xix. De secūdo scȝ q messias deberet esse mansuetus: qꝛ dicit Isa. xlij. vbi ad litterā loqtur de messia. Calamū quassatum nō conteret: ⁊ linū fumigans nō extinguet in veritate educet iudiciū. Uidemus sane q calamus quassatus leuiter potest perfringi. Linū autē fumigans. i. linū combustuȝ. Sed tamen aliquid retinens fumi. id ē ignis pfacillime potest extingui. Sed quid per calamū quassatum vel linum pene extinctum melius q peccatoris fragilitas qui conquassatus ⁊ pene in peccato est extinctus potest intelligi. Calamuȝ autē quassatū xps non cōtriuit: et linum fumigās non extinxit: quia pctōres pene mortuos in petis occidi non precepit: sed misericorditer tolerauit ⁊ ad penitentiā reuocauit qd ex cōsequētibus designauit pp̄heta cū addidit in veritate educet iudiciū. Ueritas quippe ⁊ iusticia idē est: in lege nō moysi iudicium erat ⁊ preceptum pctōres occidi. Christus aūt ad veritatem ⁊ iusticiā: adduxit iudiciū quādo pctōres non occidi, sed qd iusti⁹ est donec peniterent sustinere precepit cū dixit. Nolo mortē pctōris: sed vt cōuertat ⁊ viuat. Fuit etiā humillimus ⁊ mansuetus: qꝛ ipse dixit. Matth. xi. Discite a me qꝛ mitis sum ⁊ humilis corde: ⁊ propter suam mansuetudinē sub noīe agni fuit ostēsus populo a Johāne baptista dicente. Ecce agnus dei. Johanis. i. cap.

¶ Quod verus messias debebat mori in maxima humilitate inter sceleratos.

Eterauus thesaurus aperit de modo moriendi messie: quē modū sacra scriptura preuūciauit ⁊ specifice determinauit in maxima hūilitate. vñ Isa. liij. Sicut ouis ad occisionē ductus est: ⁊ quasi agnus corā tondente se obmutescet: ⁊ nō aperuit os suū. Qd manifestissime impletū est in iesu nazareno: qꝛ ipse āte pylatū adductus: falsoqꝫ accusatus: verberatus etiam ⁊ colaphis

cessus conticuit: ⁊ ipse pylato de pluribus eũ interrogãti verbum vix aliqđ respõdit. Ipse etiã debebat inter sceleratos reputari. sicut dicit. c. eodẽ. Et cũ sceleratis reputatus est. qđ impletũ fuit in xpo: q͛ inter latrones crucifixus.

¶ Quod debebat mori ꝓpter peccata hominum.

Onus thesaurus aperitur de causa mortis messie quã causam sacra scriptura p̃nũciauit et specifice determinauit. scʒ ꝓpter pctã hoim: generaliter patʒ. Isa. vbi supra. Oẽs nos q̃si oues errauimus vnusquisq; i viã suã declinauit. oues q̃ppe simplicia ⁊ stolidissima sunt aĩalia ⁊ vaga. ⁊ nos stulti quasi oues erraumus: q͛ ipm qualis vel quis esset nõ nouim⁹. Unusquisq; aũt in viã suã declinauit. hoc ẽ doctrine sue vix vllus credidit: sed suaʒ quisq; veterẽ retinuit: ⁊ dñs posuit in eo iniq̃tates oim nostruʒ. i. originale peccatũ q̃ irritemur oẽs. Ipe aũt vulnerat⁹ est ꝓpter iniq̃tates nostras: attrit⁹ ẽ ꝓpter scelera nr̃a: ⁊ disciplina pacis nr̃e sup eũ. i. disciplinã ⁊ correctionẽ quã vt pacẽ haberem⁹ passuri eram⁹ ꝓ nobis ipse sustinuit: vt misericors ⁊ benign⁹. Uñ sequit. ⁊ liuore ei⁹ sanati sum⁹: liuore scʒ flagellor ⁊ vulnerũ q̃ ꝓ nobis ẽ ppessus: ⁊ i fine capituli ipe pctã multorũ tulit: et ꝓ trãsgressorib⁹ orauit qđ totũ hʒ verũ ⁊ ipletũ est in iesu nazareno vt patet in euangelio.

¶ Quod tertia die resurgere debuit a mortuis.

Ecimus thesaurus aperit de resurrectione messie quã sacra scriptura prenũciauit ⁊ specifice determiauit ac etiã ei⁹ ascẽsionẽ ad dexterã dei. Primũ patʒ Osee. vi. vbi dr̃. Uenite ⁊ reuertamur ad dñʒ: q͛ ipse cepit ⁊ sanabit nos ꝑcutiet ⁊ curabit nos viuificabit nos: post duos dies: ⁊ i die tertia suscitabit nos ⁊ viuem⁹ i ꝯspectu ei⁹. Capl'ʒ istđ expoĩt a fidelib⁹ hebreis de aduẽtu messie diuersimode tñ: q͛ rabi Salomon exponit applicãdo ad tribulationẽ in qua sunt nunc iudei positi ꝑ mũdũ dispsi a qua suis oratiõib⁹ publicis ⁊ priuatis petũt liberari ꝑ messiã. cui⁹ aduẽtũ expectãt. Dicit ergo. Uiuificabit nos post duos dies. In tertia die resuscitabo vos. Per primã diẽ dicit ꝙ intelligit tẽpus primi tẽpli ꝑ Salomonem edificari cui successit nox destructionis ꝑ chaldeos. Per secũdã diem tẽpus scđi ꝑ zorobabel reedificari: cui successit nox destructiõis per romanos. Per tertiã dieʒ dicit ꝙ intelligitur tẽpus tertij tẽpli ꝑ messiaʒ edificãdi. de quo exponũt edificationẽ templi que habet in fine Ezechielis ꝯm errorem suum. hoc dictũ fundatur super falsũʒ. scilicet ꝙ christus sit venturus ꝙ iam trãsiuit in prete-

ristum sicut diffuse in apertione pri mi thesauri ꝛ in sequentibus fuit declaratum: ꝛ quo ad errorez tertij tẽpli materialis in tertio libro ple nius declarabitur. Est ergo sensus ſm veritatez viuificabit nos post duos dies. s. mortis ꝛ sepulture sue ipse messias. ꝛ in tertia die resuscitabo vos. scȝ resurgens a mortuis qđ dicit ꝙ eius resurrectio est principium resurrectionis nostre ad vitam immortalem. Unde. i. Corith. xv. Christus resurrexit a mortuis primitie dormientiũ: quõ per hominẽ mors. ꝛ ꝑ hominem resurrectio mortuorũ. ꝛ sicut in adã oẽs moriũtur: ita ꝛ in xp̃o oẽs viuificabunt. Ista expositio magis consonat littere ꝙ̃ precedens: quia accipit dies ꝓprie. Sequitur ꝛ viuemus in cõspectu eius. scȝ vita gratie in presenti. ꝛ vita glorie in futuro. Et nõ est mirũ quia ipse xp̃s messias verus est via veritas ꝛ vita. Johan. xiiij. Quod autẽ messias debebat resurgere tertia die ſm doctores hebreorũ declarat rabimosse darsan in genesi magno sup textũ capituli. xxij. Die autem tertio eleuatis oculis vidit locũ procul dicit rabi mosse multe trinitates dei habent in scriptura: ꝛ vna earum est resurrectio messie. Uerũtamẽ scd̃m. s. ꝙ messias sedeat ad dexterã dei apparet ex vna auctoritate que est in midras tulim. i. in glosa psalterij sup illud psal. xvij. Et dedisti mihi salutẽ ꝓtectionis tue: ꝛ dextera tua suscepit me. vbi dicit rabi Jodan nomine rabi Hãma. Tempore venturo deus faciet sedere regem messiam ad dexteram suam: quia sic scriptum est psal. cix. Dixit dominus dño meo: sede a dextris meis. vbi dicit trãslatio chaldaica. Dixit dñs verbo suo: ꝛ abraã erit sedẽs ad partẽ sinistram: ꝛ facies eiꝰ pallide erunt dicẽdo dñe. ꝛ filius filij mei sedet ad partem dexterã ꝛ ego ad sinistrã. sed deus consolabitur eũ dicendo filius filij tui est ad dexterã meã. ꝛ ego sum ad dexteram tuam. ꝛ illa hora abraã erit contentus. hoc est qđ dixit dauid. ꝛ dextera tua suscepit me psal. xvij. Item dicit in libro Aginga. in. c. qđ incipit est dorsin. vna scriptura dicit in daniele. c. vij. throni positi sunt qđ est plurale. Et postea dicit thronus eius flamme ignis: quod ẽ singulare videtur duo textus contrarij. Dicit rabi aquiba. non sunt contrarij: quia vnus thronus est ꝓ deo et aliꝰ ꝓ dauid. Declarat rabi Salomon. Iste dauid est messias. Itẽ dicit in beresith. raba. i. in genesi magno. Rabimosse darsan sup textuȝ Gen. c. xviij. Et abraã adhuc stabat coram domino vult dicere quod dixit psalmista psal. xvij. ꝛ dedisti mihi ꝓtectionem salutis tue. Iste est abraam cui dixit deus. Noli timere abraã: ego protector tuus suȝ. ꝛ dextera tua suscepit me. Iste est messias de quo scriptũ est. Dixit dominus domino meo: sede a dextris meis. Dicit rabi Amon hoc quod dixit textus. et abraaȝ adhuc stabat coram domino. correctio est sapientuȝ. quia primo erat scriptũ ꝛ dominꝰ adhuc stabat corã abraã et rabini mutauerunt cum multis

aliis mutationibus quefecerūt in sacra scriptura: inter quas vna est in psal.xxi. vbi dicit. Circundederunt me canes: consilium malignātium obsedit me: carni.i. foderunt manus meas et pedes meos. Sed rabini mouerunt illud carn. quod sonat foderunt. et posuerunt in loco suo caari quod sonat sicut leo. Et multe harū mutationum mirate sunt plenissime in midras tulim id est in glo. psalterij in quo dicit ꝙ de istis mutatiōibus ꝓpter eos dicit ꝓpheta. Hiere.xxiij. peruertistis verba deorum viuorum domini sabaoth dei vestri. ⁊ Hiere.in.c. ix. de eis dixit. Ueritatē non loquētur: docuerunt linguam suā loqui mendacium. Ecce ꝙ clare in suismet libris condēnantur tanꝙ falsi et mendaces illi qui mutauerunt verba dei. Nec consensit spūssanctus ꝙ omnia in thalmuth essent mendacia et falsa: vt per verba ibidem inserta confunderetur cecitas iudeorum.

¶ Quod verus messias debebat dare suis credentibus in presenti gratiam suam. in futuro gloriam sempiternam.

Undecimus thesaurus aperit de premio credentium ⁊ sequentiū messiam in presenti ⁊ in futuro quod premiū sacra scriptura prenunciauit ⁊ specifice determinauit in duobus locis. Primo Isa.lxv. vbi ad litterā loquitur de rege messia. Ecce serui mei comedent ⁊ vos esurietis. Ecce serui mei bibent et vos sitietis. Ecce serui mei letabuntur et vos confundemini. Ecce serui mei laudabunt pre exultatione cordis. et vos clamabitis pre dolore cordis. et pre contritione spiritus vlulabitis ⁊ dimittetis nomen vestrū in iuramentū electis meis: et interficiet te dn̄s deus ⁊ seruos suos vocabit nomīe alio. in quo qui benedictus est sup terrā benedicetur in deo amen. Que oīa implent in premio quod dat iesus nazarenus sequētibus eū. dicit em̄ serui mei comedent: scʒ corpus meū. vn̄ ait: nisi manducaueritis carnē filij hominis. Joh.vi. ⁊ ibidē caro mea vere est cibus: vel comedēt doctrinam spiritualem vel mysteria fidei. vel comedēt scʒ ī futuro cognitioneʒ diuinitatis. vnde ait vt edatis et bibatis super mensam meā in regno patris mei Luce.xxij. Et ps. dicit: satiabor cum apparuerit gloria tua. Sic ergo ait xp̄us serui mei comedent. ⁊ vos scʒ increduli iudei ⁊ dānati esurietis. Ecce serui mei bibent. scilʒ aquam viuam. Joh.vi. Si quis sitit veniat ad me et bibat. ⁊ iterum Joh.iiij. qui biberit ex aqua quaʒ ego dabo ei fiet in eo fons aque salientis in vitam eternam. hec aqua viua est gratia spiritussancti: quam christus dat suis fidelibus in presenti. Et ideo facit eos saltare in vitam eternaʒ quia aqua tantū ascendit naturaliter quantū descendit. Et quia illa

gratia descendit a deo qui sedet in celo vbi est vita eterna. ideo fiet in eo fons aque salientis in vitā eternam: vel sic serui mei bibent. s. sanguinem meum: quia sanguis meus vere est potus. Joh. vi. ꝛ ibidē. Nisi manducaueritis carnē filij hominis et biberitis eius sanguinē non habebitis vitam in vobis. Et vos scꝫ increduli iudei ꝛ dānati sitietis scꝫ aquam viuā ꝛ sanguinem meū. Ecce serui mei letabuntur. scꝫ in eterna beatitudine. Unde Joh. vi. xp̄s dicit. Gaudium vestrum nemo tollet a vobis ꝛ vos scꝫ increduli iudei ꝛ dānati cōfundemini scꝫ videntes alios in locum vestrū successisse. Ecce serui mei laudabunt pre exultatiōe cordis. sm illō. ps. lxxxiij. in secula seculorū laudabūt te. ꝛ vos scꝫ increduli iudei et damnati clamabitis scꝫ in inferno pre dolore cordis. s. ex conscientia peccatorum ꝛ pre contritione spiritus vlulabitis: q: ibi erit fletus ꝛ stridor dentiū. Matth. xxv. ꝛ dimittetis nomen vestrū. s. alijs in locum vestrū succedentibus. ideo sequit in iuramentum electis meis: vt scꝫ decetero nō vocemini. circūcisio sꝫ cōcisio: nec me habeatis q̄ sum via veritas ꝛ vita. sed electi mei dicentur filij abrae sicut vos olim. Seq̄tur. ꝛ interficiet te dn̄s deus. s. spirituali gladio cū dixero. Ite maledicti in ignem eternū ꝛc. Matth. xxv. et seruos suos vocabit alio nomine scꝫ xp̄iano a meipso iesu xp̄o In quo qui benedictus est sup terram credendo ꝛ sequendo benedicetur in deo amen. Cum scꝫ dicam in iudicio electis meis. Uenite benedicti patris mei ꝛc. ca. eodē. Itē secundo determinatur in sacra scriptura premiuꝫ eternum sequentiū messiam iesum christum. Isaye. li. vbi dicitur qui redempti sunt a domino reuertentur ꝛ venient in syō cum laude ꝛ leticia sempiterna super capita eorum fugiet ab eis dolor et gemitus. Ego ipse cōsolabor vos. quod sic exponitur. qui redempti sunt a domino. s. sanguine filij sui reuertentur scꝫ adviam iusticie et venient in syon. i. in presentem ecclesiam et beatitudinem eternaꝫ laudantes scꝫ ꝛ dicētes. Beati qui habitant in domo tua domine in secula seculorum laudabunt te: ꝛ leticia sempiterna que scꝫ non deficiet super capita eorum. i. super eorum mentes. gaudium et leticiam obtinebunt scꝫ in celo. fugiet dolor et gemitus: q: absterget deus oēm lachrymam ab oculis sanctorum. Ergo ego ipse. s. filius: quia alius non potest. consolabor vos quasi dicat. Inuocastis me ꝛ ego consolabor vos. ꝛ non per prophetas: sed per meipsum glorificando: q: hec est vita eterna vt cognoscāt te deū verum ꝛ quem misisti iesum xp̄m. Joh. xvij. vita enī eterna siue beatitudo cōsistit essentialiter in aspectu claro ipsius diuinitatis: vt tamen habet adiūctam fruitionem q̄ est completiua felicitatis cum firma tentione. Ex consequenti tamē consistit beatitudo in aspectu humanitatis xp̄i que est instrumentū nos inducēs ad beatitudinem principalem. beatitudo enī hoīs cōsist

ctio est ad vltimū et optimū bonū et ideo non potest consistere in coniū ctione ad aliquod bonū temporale vel corporale: vt dicunt rudes sarraceni qui expectāt in alia vita in voluptatibus carnalibus et diuitijs et alijs consimilibus premiari fm qȝ dicitur in alchorano machometi. que tñ vita fm philosophum dicitur vita pecudū. i. ethicoȝ. propter qd ipse Auicena hoc considerans dicit ꝙ propheta queȝ vocat machometū pmittit eis talem felicitatē in premiū: qm multi sapientes non attenderūt sicut patuit supra in aptione tertij thesauri in sexto gradu perfectionis legis euangelice. Similiter iudei resurrectionem futurā expectant ad vitā carnalem. et ideo felicitatē vite future credūt consistere in bonoȝ̄ temporaliū plenitudine et pacis trāquillitate. vt pȝ vbi supra. Sȝ beatitudo xpianorum est in adeptiōe summi boni per aptā visionē et fruitionem et firmā tentionē. Considerādum est etiam ꝙ cuȝ filius dicit ad patrem loquens hec est vita eterna vt cognoscant te solum deum: per hoc non habetur. ꝙ solus pater sit deus et filius creatura: vt dicebat arrius: quia hec dictio exclusiua solus non determinat ly te. ita ꝙ sit sensus ꝙ solus pater sit deus: sȝ determinat ly deum et est sensus ꝙ illa est sola deitas vera que est in patre et sic ab illa non excluditur filius sed magis includitur: qȝ vna est deitas in vtroqȝ: sed excluditur vera deitas ab hijs qui a gentilib⁹ colebantur: scilicet ioue: saturno. et similibus. Dico etiam ꝙ hec dictio solus determinet ly te vt sit sensus ꝙ solus pater sit deus non tamē p hoc excluditur filius a deitate: sed magis includitur: quia fm philosophum solus idem est ꝙ non cum alio. et ideo tñmodo excludit illud quod alietatem dicit. filius autez est non alius a patre in essentia: sed tñ in persona. Et ideo quādo hec dictio solus additur vni persone respectu termini essentialis sicut est in pposito. non excludit aliā personā: sed magis includit. et hoc patet per auctoritatem saluatoris Matth. xi. vbi dicit. nemo nouit filium nisi pater: neqȝ patrem quis nouit nisi filius. Si eñi hec dictio exclusiua addita vni persone respectu termini essentialis excluderet aliam sequeretur ꝙ pater non cognosceret: sed tantū filius. et filius non cognosceret se sed tantū pater quod est absurdum dicere. Patet ergo premium sequentium christū quia est beatitudo eterna in visione diuinitatis cum fruitione et firma tentione. et sic beatificabitur anima rationalis et in visione clara humanitatis christi. et sic beatificabitur corpus humanum vt sit perfecta beatitudo in corpore et anima. Creauit eñi deus hominem vt totū beatificaret et pascua inueniret intus et extra. fm Aug. intus in deitate saluatoris: et extra in carne redemptoris.

¶ Quod persecutores veri messie a pena in psenti nō debebāt reseruari nec i futuro a dānatiōe eterna

Uodecimus thesaur⁹ aperitur. scʒ pena persequentium messiam in presenti ꝛ in futuro. quoniā penam sacra scriptura prenunciauit. ꝛ specifice determinauit. ꝛ primo de pena in presenti vita. vnde Amos. ij. super tribus sceleribus israel: ꝛ super quattuor non conuertam quia vendiderunt iustum scʒ iesum nazarenum. Sed ad hoc respondent iudei quadrupliciter. Primo ꝙ iste text⁹ loquitur de scelere israel non iuda. ꝛ sic nihil pro nobis. quia illud scelus iesu nazareni cōmissum est in iuda: non in israel. ꝛ maxime quia ꝓpheta loquitur hic primo de sceleribus iuda: postea de israel in textu. Sed ista responsio nulla est: q2 in templo secūdo venerunt ꝛ fuerunt de captiuitate decem tribus et fuerunt omnes cōgregati simul de israel ꝛ de iuda per licentiā datam per tyrum regē persarū. ꝛ pʒ etiam Nee. vij. ꝛ. xviij. caplis. habitauerunt omnes israel in ciuitatibus suis. Item isaye. xi. quomodo desolauit dñs ligua maris egypti scʒ nilum vt transirent calciati. vide hec pulchre in lyra quomō hoc fuit. Tunc omnes venerunt ad secundum templum. ꝛ vocati sunt israel. Quod ergo premittitur in textu. primo de sceleribus iuda respicit ad destructionem primi templi quia illi de israel non erant ibi. Et cum subiungitur in textu de scelesceleribus israel. respicit destructionem secundi templi. quia omnes de israel: et de iuda erāt ibi. ꝛ oēs vocati sūt israel: pʒ h̄ p Rabi moysen de egypto qui formaliter dicit in libro sofrin mors iesu nazareni fuit causa vt destruerentur israelense. Ecce quomodo vocat oēs de secundo tēplo israel. Item peccatū qd̄ tātūmodo iuda fecit: peccatum iuda appellatur. Quod autem iuda simul fecit ꝛ israel: peccatū vocat̄ israel. Iherosolymis enim tunc erat cum iuda magna pars filioꝝ beniamin ꝛ leui. Iure igitur pars totius debet suscipere nomen. Est ꝛ alia non inferior causa q2 videlicet populus israel licet tunc monti non corpore presens fuisset. audito tamen ꝙ eorū fecerant socij. eorū culpe laudatores ꝛ cōsentanei: ꝛ participes oīno facti sunt voluntatis: volūtas itaqꝫ eis profecto est imputanda Sed quomodo predicta captiuitas accidit israeli propter venditionem iusti iesu cū israel non vēdiderit xp̄m. sed tantū a iuda scariotḣ legatur emisse. Respondet: ꝙ quia filij israel vt venderetur christus cōsensum: auxilium atqꝫ consiliū adhibuerunt: ideo nō minus ꝙ si ipsi vendidissent scelus incurrerunt. Neqꝫ enī ꝛ Salomon ydola fabricauit: sed q2 vxoribus ꝛ concubinis fabricantibus assensum prebuit eum fabricasse littera dicit. ¶ Secūdo dicunt ad hec iudei ꝙ istud scelus de venditiōe iusti pro argento fuit vēditio Ioseph per fratres suos: sed illud nihil valet: quia vbi ponitur primū secundū. tertiū: ꝛ quartū: ordo est

secundum prius et posterius. Ui dendum est ergo quod est primum scelus, quod secundum et cetera. Et sciendum est ꝙ ista tria scelera p ordinē sicut veniunt sunt ista. Pri mum venditio Joseph. propter quod fuerunt captiui in egypto. Secundum adoratio vituli. ppter quod fuerunt vno die interfecti. xxiij. milia hominū Exo. xxxij. Ter tiuz occisio pphetarum. ppter qđ ducti sunt captiui in babilonē. lxx. annis. Quartum detur ꝛ non pōt dari nisi venditio iesu nazareni. qꝛ venditio ioseph primuz in ordine fuit ppter quod postea pharaonis sunt passi durissimum iugum vt di ctum est. Sed cum pnia pacta iam sunt liberati a culpa. quare de in dulto rursū criminabūtur peccato ¶ Tertio forte dicet iudeus. qꝛ si h̄ non dicat̃ de Joseph iusto, potest tamē dici de alio quolibet iusto sꝫ hoc indignū et irrationabile eē vi det̃ vt cū tm̄ crimē sit ꝙ nulla idul gentia sequat̃. ppter quod diuina sententia in totum israel deseruiat populuꝫ illius celetur psona ī qua illud fuit cōmissum. Insup cū rea tus iste ī hebreo sermōe tali descri bat̃ vocabulo, quare īponitur illi q̄ negauerat deū. venditio aūt iudei non equatur negationi dei. sed ipi tm̄ ac talem vendiderunt hominē xp̄m videlꝫ filiū dei. ꝙ in culpa sūt pares deū negati. Et si q̄ras q̄ sūt illa peccata quattuor q̄ oia pateāt ad negare deū esse equalia. Rn̄det̃ ꝙ primum peccatum fuit cū in he remo vitulū conflatilē p deo ado rauerunt, in quo facto satis deū ne gauerunt. et quia ab omnibus ē h̄ peccatum ppetratuꝫ, ideo cōe fuit oim. Secundū in quo ꝛ deū filii ne gauerūt ꝛ oēs peccauerūt: fuit qn̄ Jheroboā vitulos similes fabrica uit: ꝛ ab omnib⁹ adorari constituit Tertium autē cum iudei pphetas vniuersi eadem voluntati occide runt. et eorum dicta contēpserunt quartū vero quod magis est oibus et grauius est quando xp̄m dei fi lium ꝛ hoiem ab omni peccati cō tagione alienū iniq̄ vendiderunt. ꝛ iniusta nece condēnauerunt: hoc peccatum ppter cecitatē iudeoruꝫ occultū est eisdem: sicut dicit Ra bi onanerari dlar. i libro vaycra ra ba. i. leuitico magna. Primi pecca uerunt ꝛ fuit discooptum suuꝫ pec catum. ꝛ fuit discoopta sua pn̄ia. Secūdi peccauerunt: ꝛ fuit disco optū suū peccatū: ꝛ fuit discoopta sua pn̄ia. Tertij peccauerūt et fuit discoopertū suū peccatū: et fuit di scoopta sua pn̄ia. Quarti peccaue runt et fuit discooptū eis peccatū suū. nō est discoopta sua pn̄ia. Un de dicit eis ppter suā cecitatē. fide lib⁹ tm̄ videtibus bene est discoop tū suū peccatū ꝛ sua pn̄ia vt dictū est ꝛ dicet̃. Itē petrus alfonsi vir eruditissimus de quo supra in api tione primi thesauri locutus sum in suo dyalogo ostendens causam captiuitatis iudeoꝝ esse venditio nem xp̄i ꝛ non venditionē Joseph sic inquit contra eos. Quod autem euidentius testimonium queritis vos propter dei mortem hanc su bijsse captiuitateꝫ ꝙ id quod apud vos scriptum legistis, quia videlꝫ

in ipso captiuitatis exordio qui-
dē terre vestre princeps decem de
melioribus totius israelitici popu
li Anaman.s.traditionis filiuz Sy
meonem gamalielis filium hysma
hel helysei filium:et Achiba cete-
rosq captos in carcerem misit.sci
scitans vt quid iustū vendidissent
Lex enim inquit decreuit:vt mor-
tis sententia mulctetur quicunq
iudeum vendiderit.Et vos igitur
ſm iudicium legis mori debetis di
cto decreto vario dat corpora leto
non enim omnes vna cohercuit pe
na.sed singulis singula sunt gene-
ra mortis proposita.Alium videli
cet ignis cremauit.alius ferrei pe
ctinis vnguibus laceratus expira
uit.alium vero mors queuis diuer
sa consumpsit quemadmoduz mor
tes illas doctrine vestre liber ex-
posuit.Doctores autem vestri hu-
ius iusti pro quo illi sunt ita puniti
nomen mutātes in hoc facto pror-
sus conticuerunt de christo dicen-
tes.ꝙ princeps ille iustuz denomi
nans ioseph filium Jacob.quem
in egyptum fratres vendiderant
intelligebat eiusq sanguinem ab
ill'is exigens propter eum talibus
illos suppliciis affecit.Sed absur
dum rationi videtur vt id ab eis
exigeret quod ad minus Mille qn
gentis annis antea factum esset
maxime cum tempore quo venun-
datus est Joseph nulla lex esset
qua eos princeps ille mortis reos
conuincere posset ꝙ si vultis vt
etiam de prophetis in medium au
ctoritatem deferam qua captiuita
tem hanc propter hominem illum
ipsum necessario xp̄m esse ostendā
Ecce profero Jsa.ca.xxiiii.A fini
bus inquit terre laudes audiuim⁹
gloriam iusti hec verba iusti hui⁹
laudes vbiq terrarum ostendunt
fuisse nec alterius iusti hominis
laudes tantas vnq̄ fuisse audiui-
mus vt peruenirent vsq ad fines
terre.Cui iusto:qꝛ tribulationes
quasi sine causa passurus erat pro-
pheta preuidebat his verbis com
patiens dicebat.Ue mihi preuari-
cantes preuaricati sunt.et preua-
ricatione transgressorum p̄uarica
ti sunt.preuidens enim propheta
quas prophetis dei aduentuz pre-
nunciantibus tribulationes illatu
ri essent ait.p̄uaricantes preuari-
cati sunt.Jntuit⁹ aūt quia nec mē
bris contēti ipsum etiam caput in
uidia pleni quibuscunq possent mo
dis essent oppressuri.et ſm corpo-
ris passibilitatem occisuri preua-
ricationis nomen ingeminans sub
iunxit et preuaricatione transgres
sorum preuaricati sunt.Qua vero
pena pro huiusmodi peccato ple-
ctendi essent dictante spiritu pre-
sciens ait ilico subiungens.Formi
do et fouea et laqueus super te qui
habitator es terre.Jnter cetera q̄
de eadem gente ait.Grauabit eum
iniquitas sua et corruet.et nō adii-
ciet vt resurgat vbi videlicet vo-
bis certum euadendi captiuitatez
terminū fūdit⁹ depressit.¶Quar
to dicunt iudei aliter ad hoc.quod
si nos dicimus ꝙ iste iustus pro ar
gento venditus fuit iesus nazare-
nus petunt ipsi.quis fuit ille pau-
per de quo subiungitur.et paupe-

rem pro calciamento. Ad quod dico ꝙ ille fuit verus messias noster iesus nazarenus quem zacharias vocat non solum iustum et saluatorem sed et pauperem. zach. ix. In maiorem quantitatem peccati sui notanter dicit textus. ⁊ pauperem pro calciamento. quia premittitur iustum pro argento. Crederet forte aliquis ꝙ pro magno precio argenti. sed hic exponitur debilitas precij ⁊ modicitas quando dicitur ꝙ vendiderunt pro calciamento. i. pro precio calciamentorū. quod p̄cium est cōmuniter. xv. morapetinorum. qui summant. xxx. albos vel denarios. Alibi vero precium sotularium est duo solidi cum dimidio qui etiam summant. xxx. denarios. quia solidus est. xij. denarij p quo precio fuit vendit⁹ xp̄s. Quicquid ergo valeant illi denarij vel illud argentum designatur modicum precium pro quo pauper xp̄s fuit venditus. quia pro precio calciamētorum. ¶ Quinto dicunt iudei ad istum textum ꝙ intelligitur sic. Iustum pro argento. i. iusticiā quia iudices ⁊ ministri iusticie pecunia corrupti vendebant pauperis hominis iusticiam pro modico precio. quia pro calciamēto. sed ista responsio nulla est. quia cum deus sit magis pronus ad miserendum q̄ ad puniendum. et deus pepercerit super tria prima scelera que grauiora sunt. vt ydolatria homicidium. fratris venditio. a fortiori etiā parceret super illud quartum quod non est ita graue. Relinquitur ergo ꝙ venditio istius iusti pro argento et pauperes pro calciamento et venditio iusti pauperis Iesu nazareni veri messie nostri super quam deus non parcit iudeis. quia non datur venia non penitenti. et in peccato continue perseueranti. Non ergo a predicta captiuitate exire poterāt donec patrum suorum in se peccatū emendent. i. quod illi non crediderunt credant. Mundata vero mente cuiusuis a culpa. confestim eum consequitur pietas diuina. quod etiam suorum quedam doctorum. scilicet Rabina subtilibus et occultis exprimi voluit verbis. si illud sue mentis duriciam penetrasset. Interrogatus enim quando Dauid filius esset venturus. hodie ait si verbis credideritis eius His enim verbis intelligi dedit. ꝙ quicunq̧ quauis hora mandatis dei obediens et credulus fuerit. ilico filius dei ad eum accedit. De hac pena irreuocabili in hac vita dicitur etiā Danielis. ix. Occidetur christus et non erit ei⁹ populus qui eum negaturus est. et ciuitatem et sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo et finis eius vastitas. et post finē belli statuta desolatio. Ecce triplex pena occidentiū christum in presenti vita. Prima pena quia non sunt eius populus quia non christiani sed adhuc iudei appellantur. Secunda pena dissipatio ciuitatis et templi qualis facta fuit per Tytum cum romano exercitu. Tertia pena ꝙ finis eius est vastitas et statuta desolatio. i. fine

caritura que omnia impleta sunt post mortem christi quem occiderunt. ¶ Si dubitant de tertio satis debet eē eis sufficiens testimoniū q2 sunt iā mille.cccclx.āni q cōtinuatur pdicta desolatio ciuitatis ꝛ templi vt supra dictū est. ¶ Secundo sacra scriptura specifice determinauit persequētium messiaz penā in futuro vn̄ dicitur Isa.vlt. de fidelibus sequētibus xp̄m ꝯtra iudeos incredulos ꝛ impenitētes. Egredientur ꝛ videbunt cadauera virorū que preuaricati sunt in me vermis eorū non morietur. ignis eorum non extinguetur. et erūt vsq3 ad satietatē visiōis omni carni In tellectus predicte auctoritatis est iste egredientur.s.beati qui fuerūt credentes ꝛ sequētes verū messiā egredientur dico in die iudicij nō pro loci mutatiōe sed pro cōsideratiōe: ꝛ videbūt cadauera eorū q̄ p̄uaricati sunt in me quia inquit dn̄s. Preuaricantes reputaui oēs peccatores terre preuaricati sunt xp̄3 promissum nō recipiēdo: eius doctrinā nō sequēdo ꝛ ipsum crucifigendo. cadauera dicit.i.corpora dānatorū in gehēna. ꝛ dicūtur cadauera: q2 in eternam damnationem cadent. Quia et demones cadauera possunt dici s̄m q homines appellantur. Unde inimicus homo hoc fecit. hec in glosa. Et q iste sit itellectus patet per hoc quod sequitur. Uermis eorū non morietur. q2 vermes corpora mortuorum corrodentes in sepulcris cito deficiūt: quia cum eis in puluerem conuertūtur ꝛ ignis eorū nō extinguetur. Ex quo patet quod dictum est de cruciatu corporum infideliū et oim dānatorum in igne inferni q̄ est inextinguibilis extrinsecus. Et de verme cōsciē qui semper intrinsecus corrodebit eos qui nō crediderūt nec secuti sunt xp̄m verū messiā. vnde sicut tinea comedit vestimentū ꝛ vermis corrodit lignum et ignis deuorat ligna. sic meror et tristicia excruciat cor viri. Sequitur ꝛ erunt vsq3 ad satietatem visiōis oi carni.quia.s.boni videbunt eos a se iusto iudicio separatos, amissa potētia qua seuiebāt contra bonos. vt vindictā dei in illos tantā ꝛ vltra non exposcant qui dicūt modo. Usq3 quo dn̄e nō vindicas sanguine3 nostrū: satiabuntur quoq3 de beatitudine sua gratias agentes visa ipsorum ineffabili pena. hec ex ordinaria glosa. Nicolaus vero de lyra satis concorditer sic exponit. Et erūt vsq3 ad satietatē.i.repletionē ꝛ perfectionem visionis omni carni.i.oi homini beato. non sic intelligendo q beati delectentur p se in penis dānatoru3 sed q2 talis intuitus declarat eis diuine iusticie exercitiū et diuine mie beneficium quo penas illas euaserūt. ꝛ proprie glorie augmentum in q̄tum apparet maior cōparata ad suum contrariū: q2 appositis iuxta se contrarijs maiora ꝛ minora videntur.i. elencorū. et ex istis tribus beati per se letantur. s̄m q dicitur. ps.lvi. Letabitur iust9 cū viderit vindictā. Ecce primū: manus suas lauabit i sanguine peccatoris in q̄tū dei mia factus est immunis ab illis penis. Ecce scd̄m.

si vtiq3 est fructus iusto. accipitur hic si pro qr. quia per hoc apparet maior fruitio ,ppria ⁊sic totū cedit in gloriā electoꝝ ⁊ ipsius veri messie xp̄i iesu principaliter qui in die iudicij dicet existentib⁹ ad sinistrā s. incredulis ⁊ dānatis. Ite maledicti in ignē eternum qui patus est dyabolo et angelis eius. Math. xxv. Existentibus vero ad dexterā dicet Uenite benedicti patris mei possidete regnu3 quod vobis patū est ab origine mundi. c. eodē. ¶ Ex predictis. xij. thesauris colligitur vna ratio quasi quedā corona victorie incōparabilis valoris cōtra iudeos que talis est. Quādocunq3 sacra scriptura p̄nunciat aliquod futurū ⁊ specifice determinat tempus veniendi ,pgenie3 venientis. cui debet assimilari. locū natiuitatis. nomē eius. veneratione singularē. modū viuendi. modū moriendi. causa3 mortis. resurrectionem eius. premiū credentiū. et penā psequentiu3 ip̄m in vita presenti ⁊ in futuro seculo. Si ista oia cōcurrūt simul in vnum determinatū hominem. manifestum est ꝙ illud quod fuerat p illam scripturā predictu3 ⁊ denunciatū est ī illo tali homine adimpletū. Sed sacra scriptura p̄dixit ⁊ denūciauit oia predicta que oia in iesu nazareno saluatore nostro sunt impleta. nec alius inuēt⁹ est in quo omnia predicta simul cō currerent igitur concluditur ꝙ ip̄e est verus messias ī lege promissus nec alius expectandus. Maior istius rationis clara est sicut lux et ab omnibus concessa. et ideo probatione non indiget. Sed minor latissime declarata est in apertione predictorum. xij. thesaurorum qui aperti sunt ad declaratione3 aduētus messie veri in lege promissi. q̄ est christus iesus fili⁹ dei viui. Et in hoc completur liber primus qui est de armatura fidelium. ⁊ de excellentia fidei catholice domini nostri iesu christi qui est turris fortitudinis a facie inimici. Cui honor laus. b̄ndictio ⁊ gl'a sine fine. Amē

¶ Explicit liber primus fortalicij fidei.

¶ Incipit liber secundus qui est de bello hereticorum.

Ntiquorum in libris legimus gentilium. milites humanam venerantes gloriam generose diuersa monstrorum genera destruxisse. Sicut Hercules antheum. Theseus mirothaurū Jason thaurum igniuomum. inextinguibilez aprū meleager. Corcbus stigiale mōstrū. Perseus marinū monstruz. Sic etiaz generosi ecclesie milites: vt Jheronimus. Augustinus Hylarius ⁊ ceteri patres orthodoxi diuersorum hereticorum et heresis monstra spūalibus armis expugnasse legūtur. Non tn̄ sic omnino extincta sunt heresum monstra: quin repullulare conentur. ac etiā noue hereses orianꝰ in aliquib⁹ solo noīe xp̄ianis. Qui ⁊ si nō puplice. in cōuenticulis tamē suis venenū effundentes de illis cōfabulantur quasi vespertiliones et noctue lucem fugientes. qꝛ oculis egris odiosa est lux. Et non solū oculos egros habēt heretici. sꝫ ceci sunt. qd̄ ōnditur ex fidei effectu. Est eniz fides diuin⁹ radius aīaz illustrās. Disponit enim aīaz ad lumē sūme veritatis. ex eo ꝙ summe veritati eaz stabiliter inherere facit qd̄ quidē pōt ratiōe ostēdi. Constat enī ꝙ quādocunqꝫ aliqua virtus que influit in aliquo agente ⁊ quiete non infigitur in recipiēte. caret ibi sua naturali operatiōe ⁊ suo debito fine. sicut ptꝫ in radio solis sup aquā currētē ⁊ nō quiescentē: vt in flumīe in

quo quia radius quiete nō figitur actio eius caret debito fine. qui quidem finis est aquaz subtiliare ꝛ ex ea partes subtiles attrahere: et in vaporem mutare: ꝛ sursuz eleuare. Ex quo manifestum est: ꝙ quies disponit ad illuminationem rei. ſm enim philosophum. vii. phisicorū: homo fit sapiens ꝛ intelligit cum anima quiescit. Cum igitur fides aiaz in deo stabiliat. eā in ipso quietet. ipsam disponit ad eternaz illuminationē. Et hec ē ratio quare heretici sunt totaliter ceci: nec a deo merentur illuminari: quia nihil stabiliter credunt. ꝛ se ab vno opposito in aliud vertunt cū careāt fidei lumine disponente. Iuxta illō apostoli ad Ephes. iiii. tenebris obscuratum habentes intellectū: quia sicut oculus nō potest videre sine luce: sic intellectus nihil pōt capere credibiliū sine fidei lumie qua carent heretici: vt ergo bellum hereticorum presertim nostri temporis contra nostrum fidei fortaliciuz viriliter possit dissolui presertim cū sint ceci: vt dictum est de heresi et hereticis. xii. considerationes sunt pertractande. Prima quid est heresis. Secunda vnde habuit originē heresis Tertia que requiruntur ad hoc: vt quis proprie dicatur hereticus. Quarta quot sunt modi hereticorum. Quinta si est alicui⁹ vtilitatis esse hereses in ecclesia dei. Sexta exprimet hereses presertiz in nostris temporibus repullulare vel oriri sentiuntur. quarum bellum contra fidei fortalicium in nihilum computabimus cum sit turris fortitudinis: a facie inimici. Septima erit ad quos pertinet diffinire: que assertio est catholica: vel heretica. vtruz scz ad theologos: vl' canonistas. Octaua vtrz heretici sunt vitandi. Nona vtruz sit cum hereticis vel aliis infidelibus publice disputādū. Decima quis est modus inquirendi hereticos. Undecima quali pena hereticus est puniendus. Duodecima quis pōt hereticos capere ꝛ tormentis exponere.

¶ De quidditate heresis ꝛ quomodo differt ab errore.

Circa primā cōsiderationē que est scire quid est heresis. Respondetur ſm illuminatum doctorē Franciscum de maronis i tractatu suo de hereticis. ꝙ heres ē error: sz nō quicūqz error q est contra fidem catholicam: aut ecclesiaz. vt habetur in prohemio de origine heresis. Augustin⁹. vbi dicitur ꝙ non omnis error est heresis: licet heresis sine errore esse non possit. Ista autem diffinitio confirmatur per illud quod dicitur Actuum quinto. Ubi secta saduceorum fuit vocata heresis: qr non solum contra fidem veteris testamenti negabant resurrectionem et angelos: sed etiā cōtra synagogam phariseorum vtrūqz cō

sentientium. Sed nunquid heresis differt ab infidelitate dico quod sic: quia infideles errãt circa totã fidẽ: heretici autẽ circa partẽ: licet vtrunque sit contra fidem catholicam et ecclesiam. Sed contra quia iudei dicuntur infideles: et tamen confitentur vnũ deũ. Respondetur quod sicut pagani errãt circa totam fidem iudeorum. et ideo dicuntur infideles: sic iudei errãt circa totam fidem xpi que dicitur catholica sunt enim a pietate religionis christiane alieni.

¶ De origine heresum et quomodo possunt repelli.

Secunda consideratio est vnde habuit originem heresis. Pro cuius declaratione notandum quod secundum Isid. viij. ethimologiarum. c. iij. et xxiiij. q. ij. c. heresis. Heresis ab electione vocatur. quod scilicet vnusquisque id sibi eligat quod illi esse videtur vt phi: paripathetici. achademici epicurei: et stoici. vel sicut alij: qui peruersum dogma cogitantes arbitrio suo de ecclesia recesserũt. Exinde ergo heresis dicta est greca voce ex interpretatione electionis sue: quia quisque arbitrio suo ad instruenda siue ad suscipiẽda quelibet ipse sibi elegit. Nobis ergo ex nostro arbitrio nihil inducere licet nec eligere quod aliquis de arbitrio induxerit. apostolos dei habemus auctores qui nec ipsi quicquam ex suo arbitrio quod inducerent elegerunt: sed acceptã a xpo disciplinam fideliter nationibus assignauerũt: ita quod si angelus etiã de celo aliter euãgelizauerit anathema vocatur hec ille. Ex his patet quod heresis habuit ortũ ab electione proprij iudicij: quia non eligunt ea que sunt a xpo vere tradita. Sed ea que sibi suggerit mẽs propria. Volentes enim aliqui per se sacramenta scripturarum intelligere suis proprijs iudicijs inherẽdo in hereses diuersas inciderunt secundum quod dicit Augu. in libro. lxxxiij. questionũ questione. lxix. Non potest inquit oriri error qui palliatur nomine xpiano nisi de scripturis male intellectis: et hoc ideo: quia ãtecedentia et subsequentia non contulerũt. Unde ibidem solet circumstantia scripturarũ illumiare sententiã. Nec etiã alia loca scripture contulerunt vnde hereses sunt orte per se legendo que cõferendo repulse sunt: quia conferentes diuersas sententias adduxerũt que ex se inuicem mutuo inueniri potuerunt qualiter erunt intelligende. Et ideo cõtra istos dicit Aug. in libro contra epistolã fundamẽti. Nõ crederem inquit Aug. euangelio: nisi quia ecclesie catholice credo: igitur irrationabile ẽ aliquid scripture recipere et aliud non propriã electionẽ et iudiciũ sequendo cum ecclesia catholica totã equaliter recipiat: vt certã: patet ergo vnde habet ortũ heresis: quia a propria electione.

¶ Quot sex sunt modi ex quibus cõuincitur quod aliquis sit hereticus.

Ertia conside ratio est scire que re quiruntur ad hoc vt a liquis sit hereticus. Respondetur ꝙ sex. Primo ꝙ erret: quia error est gen⁹ heresis ꝫm Aug. de origie heresum circa principiũ vbi dicit. ꝙ licet heresis sine errore esse non possit: tñ nõ ois error est heresis. Superius aũt est a quo non cõuertiẜ consequẽtia. ꝫm ꝙ dicit. Aristo. in postpredicamẽtis. c. de priori. Scdo ꝙ erret i veritate: cũ sit alius error fidei ⁊ alius operatiois. dico ꝙ erret in veritate: qꝛ in ope errãtes nõ dicunẜ heretici. Un̄ Aug. in Yponosticon dicit ꝙ heresis sumitur circa falsas opiniones. Tertio ꝙ nõ solum scꝫ erret in veritate: que quidẽ est in sacra scriptura exp̄ssa. sed etiã extra scripturã ab apostolis credita: vt de symbolo apostoloꝝ aut ab ecclesia determinata. vt in symbolo ecclesie. Aut a sancts annunciata confirmante ecclesia: vt in symbolo athanasij: aut euntes cõtra determinatiõe ecclesie: oẽs eñ isti taliter errantes sunt heretici reputandi vt patet per Aug. de fide ad petꝝ. Quarto: ꝙ nõ solũ erret in hac veritate. sed ꝙ qñꝙ ipsam cõfessus fuerit: qꝛ iudei ⁊ pagani licet errent in talibus tñ nunꝙ proprie dicũtur heretici: vt patet de significatione eorum quã ponit Augusti. de vera religione circa principium: et bene dixi proprie: quia large loquendo ꝫm Godefredum. omnis qui non tenet articulos fidei potest dici hereticus et sic iudei ⁊ pagani dicentur herici. ⁊ hoc modo nõ omnis hereticus est excõicatus. Quinto requiritur ꝙ non erret circa totum: sed circa partem. qm̃ qui totaliter errant dicuntur apostate. Sexto requiritur ꝙ non solum sic erret. sed ꝙ obstinate in errore persistat. vñ ꝫm Augustinũ. Non qui falsas gignunt opiniones: sed qui eas pertinaciter defendunt sunt heretici reputandi vt iterũ Augusti. ⁊ hoc xxiiij. q. iij. dicit apostolus. Si qui sententiã suã licet peruersam nulla pertinaci animositate defẽdũt. Sequitur querũt autem canta sollicitudine veritatẽ corrigi parati cum inuenerint nequaꝙ sunt inter hereticos computandi: quia. s. non habent electionem cõtrariam doctrine ecclesie. Si quis autem pertinaciter determinationi vniuersalis eccl'ie resisteret heretic⁹ censereẜ: cuius quideꝫ auctoritas p̄cipaliter residet i petro. xxiiij. q. i. quotiens: et. cap. hec est fides. Ex his patet ꝙ non quicunꝙ deuiat a fide: sed qui pertinaciter deuiat proprie diciẜ hereticus. hoc etiam alibi dicit Augustin⁹. hereticus est qui conceptã noui erroris perfidiã pertinaciter defendit ꝫm vero alexandrũ de halis in. ij. summe sue tria concurrunt ad perfectã rõem heresis. scꝫ falsa credulitas in rationabili: peruersa volutas in cõcupiscibili: ⁊ defensionis siue impugnationis ptinacitas in irascibili. scdm primum attẽditur illud Hiero. qui scripturam aliter

intelligit ꝙ sensus spūssancti flagi tat a quo cōscripta est: lꝫ de eccle- sia non recesserit tamen hereticus appellari pōt. Item dicit Isido. viij. ethimo. ca. vi. in fine. ꝑm pri- muꝫ ⁊ secūdū attēditur descriptio Augu. li. de vtilitate credēdi. et in glo. super verbo oportet hereses esse. i. Corinth. xi. scꝫ ꝙ hereticus est qui alicuius tēporalis cōmodi ⁊ maxime glorie principatusqꝫ sui gratia falsas ac nouas opiniones vel gignit vel sequitur. ꝑm vero tertium sumptis primo ⁊ secūdo diffinitio attenditur que ponitur in glosa. super verbo audio inter vos scissuras esse. ca. eodem. Qui inquit in ecclesia dei praua sua do gmã defensare presumunt heretici sunt. Patet ergo manifeste ex p̄ dictis que requiruntur ad hoc ꝙ aliquis sit hereticus dicendus: qꝛ falsa credulitas peruersa volun- tas ⁊ defensionis siue impugnati onis pertinacitas. ¶ Notandum tamen ꝑm Tho. in. iiij. ꝙ si quis er rat ad que explicite credenda non tenet non est hereticus: vt si quis putaret iacob esse patrē abrae: et huiusmodi: ⁊ cum cognoscit hoc esse cōtra veritatē fidei ⁊ scriptu- re credit ei similiter ⁊ circa ea de q̄bus inter doctores sūt opiniōes donec per ecclesiam determinatū sit. ¶ Sed occurrunt due difficul tates. prima est si dubij in fide sint heretici reputandi. Et videtur ꝙ sic: quia scribitur extra de hereti- cis. ꝙ dubius in fide infidelis est: nec ei omnino credendum est: qui fidei virtutem ignorat. Item scri bitur iacobi. i. Postulet autem in fide nihil hesitās: qꝛ qui hesitat si milis est fluctui maris: qui a vēto mouetur ⁊ circunfertur: ⁊ subdit sibi causa dubitans vel hesitās in fide duplex ē: ⁊ vir duplex animo incōstās ē in oībus vijs suis. tales aūt sunt heretici: qꝛ nō incōstāter: sed firmiter est credendū. Sed in cōtrariū videtur ꝙ Thomas fuit dubius in fide. nō tñ ponit ꝙ fuit hereticꝰ. ¶ Pro declaratiōe huiꝰ difficultatis notandū ꝑm Aug. de anchona. i li. de potestate. q. xxviij ꝙ aliquis potest dici dubius in fi de quinqꝫ modis. Primo modo sub repticia tēptatione. Secūdo veri tatis elucidatione. Tertio imp̄fe- cta adhesione. Quarto volūtaria hesitatione. Quinto pertinaci de- fensiōe. Primo modo dubitare in fide non facit hominē hereticum: quia est humane tentationis: non enī est in potestate hominis quin superueniat homini aliquid cogi- tandū. Unde si subita subreptione vel dyabolica tentatione: quis in- cipit dubitare de aliquo articulo: vel de his que sunt fidei statim si captiuat intellectum suum in obse quium xp̄i. vt deliberet hoc crede quod ecclesia credit: non cedit si- bi talis dubitatio ad defectū sꝫ ad p̄fectuꝫ. Unde apostoli ꝓpt hmōi tentationis impulsum petebant. Adauge nobis domine fidem. Lu ce. xvij. Semper enim debemus rogare deum vt adiuuet incredu- litatem nostram. Secundo modo non facit hominē hereticum: sed est christiane professionis et per-

fectionis. Ponunt enim doctores xpiane fidei illa que sunt magis determinata in fide sub dubitatione questionū: rationes pro ꝛ contra ad illa adducendo: nō ꝙ de ipsa cōclusione dubitetur: sed vt veritas dicte cōclusionis magis elucidet̃ ſm quē modū dicit phs ꝙ dubitare de singulis non est inutile. Per tales enim dubitatiōes ꝓ ꝛ contra: rationes ad illa que sunt fidei adducēdo: veritas fidei pȳs opitulatur: ꝛ etiā contra impios defenditur: vt dicit Augustinus. Tertio modo non facit hominē hereticum: sed peccatorem ꝛ malum xpianum. Omnes enim peccantes ſm Cris. imperfecte credunt eo ipso ꝙ nō viuunt ſm ꝙ credūt: nam si perfecte adhererent quasi transituri de hoc mundo: non quasi in eternū mansuri. Quarto modo facit hominē errantem ꝛ incredulum: eo enim ipso ꝙ aliquis eligit volūtarie credere quod vult: ꝛ discredere quod nō vult nō est paratus sequi in omnibus doctrinā ecclesie: ꝛ per consequens errat et infidelis reputandus est. Sed qntum recte facit hominē hereticū: quia non credere illa que sunt fidei ꝛ que inconcusse ecclesia tenet cum pertinaci defensione directe ad hereticos spectat. ¶ Ad primū argumentum dicendum ꝙ dubius in fide varia electione: vt si quis credit quod vult ꝛ discredit quod non vult infidelis est: nō tamen hereticus: nisi pertinaciter defendat falsa que de deo credat: vel de tota: vel de parte sacre scripture a deo inspirate. Ad secundū dicitur ꝙ loquitur de fide imperfecta peccatorum. Unde dicit glosa super illo. Conscientia peccati pressus dubitat de premijs celestibus ꝛ superuenientibus vento tentatationis facile deserit fidem ꝛ statim ſm tentationis volūtatē distrahitur ad errorem ꝛ fit alienus a fide. ¶ Secūda difficultas est vtrum sequētes opinionē erroneam alicuius magistri sint heretici reputandi. videtur alicui ꝙ sic. qꝛ de falsis ꝛ errantibus magistris dicit̃ Mat. xxiij. Ue vobis q̄ circuitis mare ꝛ aridā vt faciatis vobis vnū proselitum. ꝛ cū fact9 fuerit facitis eū filiū gehēne duplo q̄ vos. ergo discipuli sequentes doctrinam erroneam alicuius magistri heretici. reputandi sunt heretici: sicut ipse. In contrariū videt̃ esse: qꝛ xps mādauit doctrinam phariseorū ꝛ scribarū seruādam esse. Matthei. xxiij. dicens. Super cathedram moysi sederūt scribe ꝛ pharisei omnia que dixerint vobis seruate ꝛ facite: ſm vero opera eorū nolite facere. Dicūt enim et nō faciūt. ꝛ cetera. ¶ Dicendum ad difficultatem ꝙ diuerse opiniones doctorum sacre scripture si non pertineant ad fidem: ꝛ ad bonos mores. Absq3 periculo auditores vtranq3 opinionem sequi possunt. In tali enim casu locum habet: illud Romanorum decimo quarto. Unusquisq3 in sensu suo abundat. In alijs ante que pertinent ad fidē ꝛ bonos mores nullus excusatur si sequatur opi-

nionem erroneã alicuius magistri no quidẽ ppter ignorantiam: quia tunc immunes haberentur a pecca to. qui secuti sunt opinionem arrii nestorii: et aliorum errantium in fide. nec etiã excusari potest ppter simplicitatem et ignorantiam. quia in rebus dubiis potissime in his q̃ sunt fidei nõ est de facili pstandus assensus. Ideo vt dicit August. iii. de doctrina xpiana. Consulere debet aliquis regulam fidei quã de scripturarũ planioribus locis et auctoritate ecclesie percipit. Similiter Richardus super illo verbo Matth. xvii. Apparuerunt illis moyses et helyas. dicit q suspecta debet haberi omnis veritas: quã non confirmat legis vel pphetie scripture auctoritas. Qui ergo assentit opinionẽ alicuius magistri contra manifestum scripture testimonium: et cõtra illud quod publice tenetur sm ecclesie auctoritatem puto q ab erroris vinculo non potest excusari. Ratio autẽ que adducitur pro ista parte concedenda est quia si tales auditores magistrorũ cecitatem imitantur eorũ errores sequentes: et mores imitantes et ptinaciter contra ecclesie mandatum defendentes. non solum errantes verũ etiã heretici reputandi sunt. Ad illud vero quod in contrarium adducebatur dicendum q signanter premittitur super cathedra: vt intelligatur q illa que pertinẽt ad cathedre doctrinã veritatis et iusticie seruanda sunt et facienda p auditores. Illa vero q̃ sunt contra fidem et bonos mores non spectant ad cathedram veritatis et iusticie. sed potius ad cathedram falsitatis et pestilentie.

¶ De quinque modis hereticorũ: et quomodo heresis se extẽdit ad tria genera credibilium. et quid pprie de hereticis est sentiendum.

Quarta cõsideratio ẽ scire quot modi sunt hereticorum. Respõdetur q quinque principaliter. Primus est eorũ qui errant circa cerimonialia. vt pz de heresi Nicholaitarũ quorũ facta se xps odisse testatur. pz apoca. ii. c. Isti Nicholaite sm Isido. viii. ethimo. ca. v. dicti sunt a Nicholao dyacono ecclesie hierosolimorũ. qui cum Stephano et ceteris cõstitutus est a petro. qui ppter pulchritudinẽ relinquens vxorẽ dixerat: vt qui vellet ea vteretur versa est in stuprum talis consuetudo: vt inuicẽ coniugia cõmutarentur. quos Iohannes in apocalipsi reprobat dicẽs. Sed hoc habes q odisti facta nicholaitarũ. Secũdus modus est eorũ qui errãt circa sacrã scripturã. sicut Faustus qui dãnauit vetus testamẽtum: vt pz per augu. cõtra faustũ. In hoc errore etiã fuerũt manichei. qui vetus testamentũ respuũt: et nouũ in parte recipiũt. Tertius modus est eorũ qui errant contra ecclesiam: sicut sunt greci contra ecclesiã tenẽtes per determinationẽ spiritũsanctum a filio non procedere. qui er-

ror dânatur de fidecatholica.i. fideli. Quartus modus est eorum q̄ errant circa articulos fidei. sicut Sabelliani cōtra articulum incarnationis. Isti eñi vnā psonam patris: ꝛ filij: ꝛ spūssancti asserunt. Quintus modus est eorū q̄ errant contra sacramentū ecclesie: vt manichei circa sacramentum eucharistie. ꝛ arriani q̄ dicūt sacrificia pro defunctis offerri non cōpetere. vt habet p Augu. de origin e heresis. ¶ Sed nūqnid ad omia credibilia heresis se extēdit. Rñdet alexāder in. ij. summe sue ꝙ heresis ad tria genera credibiliū extendit p oppositū ad fidem ſm quādā cōtinentiā analogicā. Nā ratio fidei ponit et principaliter est circa articulos fidei. ꝛ p oppositū heresis. Secūdo fides extenditur ad illa q̄ docet sacra scriptura circa mores. vt ꝙ fornicatio est peccatū mortale. ꝛ p oppositū heresis. Tertio fides extenditur ad hystorias in biblia contētas. ꝛ per oppositum heresis. Qui eñi assereret aliquā hystoriā biblie esse falsam ꝛ hoc pertinaciter hereticus censetur. Primo credibilia prius credūtur: ꝛ postea intelliguntur. Secūda simul credunt ꝛ intelliguntur. Tertia credunt et nunꝙ intelliguntur. ¶ Sed quia in pcedentibus cōsiderationibus aliquādo locuti sumus de hereticis communiter. aliquādo vo ppie. Ideo pro reali inuestigatione hereticoꝝ introduco hic octo cōclusiones: q̄s ponit Franciscus de maronis vbi supra. Prima cōclusio est ꝙ nō omnes excōicati sunt heretici. q: excōmunicatio est pena peccati: nō peccatū. heresis autē est peccatū. Itē etiā ecclesia faceret hereticos quotiens excōicaret eos. Item si excōmunicatio esset heresis frustra heretici excōicarentur: quia vnum simile non punitur per simile: q: cuꝫ iam essent heretici frustra hereticarentur per excōicationem. Iteꝫ nullus potest se absoluere ab excōmunicatione: et tñ oīs hereticus potest se ab heresi retrahere. omia ista patent per canones. Secunda cōclusio est ꝙ quidā excōicati sunt circa excōicationem ipsam. heretici qui. s. cū excōicant nō credūt vinculum excōicationis aliquā efficaciam habere. cuius oppositū determinat ecclesia. Item etiā eius oppositū determinatur in sacra scriptura. ad gal'. i. de anathemate ei⁹ qui euangelizat preter fidē catholicam. Itē idem habetur primo et secundo capitulis. de illo incestuoso: quē paulus excōicauit. Itē ista censura tradita est ab apostolis ecclesie. vt dicit. c. apl'ice. xxiiij. q. iij. Tertia ꝯclusio ꝙ nō oēs scismatici sunt heretici. quia Augu. de origine heresum distinguit inter scisma ꝛ heresim. Itē in principio de vera religiōe distinguit scismaticos cōtra hereticos. Itē scisma originatur ex inobedientia. heresis autem ex ignorantia. vt ait augusti. super Ioh. Itē donatiste prius fuerunt scismatici ꝙ heretici. vt ptꝫ p Augusti. de origine heresum. Quarta conclusio est. ꝙ quidam scismatici circa ipsum scisma fuerunt heretici. vt illi qui non credunt obedien-

in tractatu de here[redacted]

dum vni ecclesie. quia vnus articulus fidei ē de sancta ecclesia catholica: quem descripsit beatus mattheus. Item claues ecclesie fuerūt tradite petro apostolo. Math. xvi. Item claues ecclesie fuerūt ei tradite Joh. xxi. Item Augu. de fide ad petrum ponit inter fundamēta fidei obediendum ecclesie. ꝛ ibidē patet ꝙ putans non obediendum esse ecclesie militat contra articulum fidei ꝛ sacram scripturam et auctoritatem sanctorum. ꝛ talis est hereticus. sed si obediendū credat sed non velit: talis videtur eē scismaticus. Quinta conclusio ꝙ non omnes symoniaci sunt heretici. qꝛ papa Alexāder distinguit inter symoniacos et hereticos. vt habetur in. iiij. sententiarū. dist. xxv. Item aliquis potest esse symoniacus nō errando in fide: vt credens se malefacere dum spiritualia emit. Itē i. q. i. c. reperiūtur. datur alia pena symoniacis. qꝛ anathematis obprobrio condemnantur: atꝗ a participatione corporis et sanguinis xp̄i alienantur. Et si fuerit accusatus suscepti honoris gradu priuetur ꝛ in monasterio perenni penitentia traditur. ꝛ illi qui hac causa munerum acceptores extiterunt si clerici sunt honoris amissione mulctentur. Si vero laici perpetuo anathemate condemnentur. vide ibi. Itē in quinto libro distiguitur titulus hereticorum a titulo symoniacorū. Sexta conclusio est. ꝙ quidam symoniaci sunt heretici. quia Augu. de origine heresum symoniam ponit heresim primā. Item. extra de symonia. c. quotiēs. appellat symoniam heresim. Ite꞉. i. q. i. c. prel byter. vbi dicitur symoniam esse heresim: nullus fideliu꞉ ignorat. Itē iiij. sententiarum dist. xxv. dicitur ꝙ non est dubitandum de symoniacis: ꝙ heretici sunt. ¶ Sed oritur difficultas: qui symoniaci sunt heretici: ꝛ qui non. Respondetur ꝙ illi qui ementes spiritualia nō putāt se errare aut malefacere: seu ꝙ vendētes ea sunt heretici: quia cōtra auctoritatē xp̄i gratis accepistis: gratis date. et contra auctoritatem Petri in actibus. ꝛ cōtra determinationem ecclesie militantis vt patet ex causis preallegatis. Itē illi qui confitentur male facere si nolunt omittere propter superbiā aut auariciā. non sunt heretici: qꝛ habent errorem in opere: non in fide. Septima conclusio: ꝙ non oēs sortilegi sunt heretici: qꝛ pena hereticorum nō imponitur sortilegis qui diuinationem faciunt in tabulis vel codicibus. vt habetur extra de sortilegis. c. in tabulis. Itē nō est sacerdos hereticus qui vocauit infantem vt inquireret furtum ecclesie. ibidem ca. ex tuarum. Item de sorte que fuit missa in electione ep̄i que non damnatur vt heretica ibidem in. c. ecclesia. Item titulus sortilegiorū in hoc separatur a titulo hereticorum. Octaua conclusio est: ꝙ aliqui sortilegi sunt heretici: ꝛ inducuntur hic quattuor casus. Primus eorum qui dicunt sortilegia non esse illicita cu꞉ habeāt quādoꝗ speciem pietatis: vt si ꝓpter spem recuperande sanitatis

fiant. Quod autem istud sit hereticum ꝓbatur: quia oppositū est ab ecclesia determinatū. extra de hereticis. c. i. Item ibidem dicitur esse peccatū grauissimū. licet autem nō sit heresis fornicari: tamē hereticū est dicere fornicationem licere. Secundus casus est in cerimoniis ecclesie qn̄ quis abutitur eis ad sortilegia facienda: vt aqua benedicta vel cera vel incenso benedicto ꝛc. credes habere efficacia aliqua respectu talis effectus mali. quia q̄ male sentit de ecclesia est hereticꝰ contra articulū math. talis autem male sentit de ea putans malos effectus ex eius cerimoniis ꝑuenire. Tertius casus est circa articulos fidei vt cū quis abutitur verbis fidei: vt verbū caro factū est. ꝛ similibus designantibus vt sacrilegia causent credens ad malū. istud verbum efficatiam habere: quia talis male sentit de fide. et oīs talis est hereticus reputādus contra articulū iohānis in ꝓposito. Quartus casus ē i sacramētis noui testamēti: quibus abutuntur vt bruta communicātes: aut baptismū inaīatis cōferentes. tales eīn sunt heretici in duplici casu. Primo sic cōferre se credunt baptismi sacramentum rei inanimate. Secundo si putant sacramentū baptismi habere efficaciām respectu alicuius effectus mali: quia vterqꝫ ipsorum male sentiunt de sacramentis ecclesie: ꝛ tales sunt heretici: vt patuit supra. Item qui dogmatizat ꝙ sacramentū baptismi potest conferri etiam irrationabilibus etiam est hereticus reputādus: ꝛ per consequens qui credit talem errorem. Itē qui diceret ꝙ sacramentum baptismi potest habere efficaciam respectu alicuius mali esset hereticus. cum male de ipso sentiret sacramento ꝛ errorem teneret. ꝛ per consequens qui credit hunc errorem: non est catholicus. ¶ Sed oritur difficultas si talis ab heresi potest aliquo modo excusari. Dicitur autē ꝙ sic quia aliquis potest illo vti non intelligēdo cōferre sacramētum: nec putando habere efficaciam malaꝫ sed solum intendens seruire dyabolo vt habeat suum intentum. talis nō errat nisi in ꝓopere sicut faciunt ydolatre. Secūda difficultas si sortilegium est sacrilegium dicit autem ꝙ sic ꝛ maxime: quia maxime sacramēta leduntur cum quis eis abutitur ad obsequium demonum. Tertia difficultas est quare talia sortilegia dicūtur habere maximā efficaciam.. Rn̄detur ꝙ causa est quia demones quorum ministerio talia fiunt maxime delectant aut appetūt illa in quibus summe deꝰ offenditur. Quarta difficultas est si tales sortilegi. sunt heretici magis q̄ symoniaci. Dicitur ꝙ sic. qꝛ maior est error sacramenta ecclesie contēptibiliter: immo abominabiliter pertractare q̄ ipsa emere vel vendere. Et hec sufficiant de consideratione quarta. in qua ostensum est quot sunt modi hereticorum ad quos scꝫ omnes alii reducuntur vt cōiter. ꝛ ad que se extendit heresis q̄uecūqꝫ. ꝛ q̄d sentiēdū est quo ad rem. ꝛ ꝓprie loquēdo de hereticis.

vti circũcisione spũali. Primaȝ sic deduco. Qui vere xpianus ē fact⁹ est noua creatura per baptismũ pa tet. ad gallath. vltimo. Si ergo re deat ad circũcisionem carnalē effi citur vetus creatura. cũ accipiat sa cramentũ inueteratum qđ iã cessa uit sicut ostēsum est supra libro pri mo. cōsideratione. iij. art. vi. in pri mo puncto de cessatiōe legis moy si. Sed accipere sacramentum qđ iã cessauit est erroneũ ergo vti cir cũcisione carnali in viro xpiano ē erroneũ. ¶ Itē qui vtitur sacramē to qđ nihil valet errat. sȝ xpianus qui vtitur circũcisione carnali vti tur sacramento qđ nihil valet. ergo valde errat. maior est nota. minor ē apostoli vbi supra dicētis. in xpo enĩ iesu neq; circũcisio aliquid va let neq; preputiũ: quasi dicat equa lia sunt deo circũcisio et pputium nec vnũ nec alterũ valet ad salutē Sed noua creatura. i. regeneratio ⁊ noua vita. Nouã enim creaturaȝ dicit nouã vitã per fidē xpi vt di cit glo. Et iterũ ad Gal. v. In xpo iesu neq; circuncisio aliquid valet neq; preputiũ sed fides que per di lectioneȝ opatur. sup quo dicit gl. Fides nō vtiq; ociosa qȝ fides sine operibus non saluat. Jaco. ij. Sȝ que o peratur per charitatē dicitur et pprius opus fidei ipsa dilectio est sine dilectione fides inanis est. fides cũ dilectione xpiani est. Alia i. fides sine dilectione demonis est Nam et demones credũt et contre miscunt. qui autem non credũt tar diores sunt ⁊ peiores ꝙ demones. Sed multũ interest vtrũ quis cre dat ipsum esse xpm an credat i xpȝ Nam ipm esse xpm demones credi derunt. nec tñ in xpm crediderunt Ille eniȝ credit in xpm qui sperat in xpȝ et diligit xpȝ. hec ibi. Mul tũ ergo errat quicũq; xpianus qui vtitur circũcisione carnali cum in xpo nihil sibi valeat et cũ ostendat se fidē ociosã habere. ¶ Item ter tio arguit sic. quicunq; de libero se facit seruum multum errat. sȝ xpia nus qui vtitur circuncisione carna li de libero se facit seruũ ergo mul tum errat. maior patet qȝ efficitur crudelis sibipsi. minor est apostoli ad Galath. v. vbi vtrunq; ostendit dicens. Itaq; fratres mei nō sum⁹ filij ancille sȝ libere qua libertate xps nos liberauit. Super quo di cit glo. nō sumus filij ãcille qȝ non sumus serui peccati vel legis sed libere. s. iherusalem celestis qui est populus nouus regni celoꝝ ⁊ non alio modo sum⁹ filij libere sed per eã libertateȝ qua libertate. i. p quã libertatē xps nos liberauit. q imu nis a peccato ex dilectiōe obediēs fuerit. libertas ergo qua liberati sumus a xpo est peccatoꝝ remissio et fidei p operantis dilectionē iu stificatio. hec ibi. Secũdũ ostēdit c. eodē dicens. State ergo ⁊ nolite iterũ seruitutis iugo cōtineri. Ec ce ego paulus dico vobis qm̃ si cir cuncidimini xps nihil vobis pde rit. Super quo gl. dicit Galathas hortatur ne se iugo legis velint su bijcere ⁊ terret periculi cōminatio ne. et qȝ per xpm liberi estis ergo state ⁊ firma fide. firo pede pmane te i libertate ⁊ nolite cōtineri iugo

seruitutis.i. legis q̄ in seruitutem generat. Et addit iterū nō q2 galathe prius legē custodierint s3 duz circūcisionis et legaliū obseruationū iugo se subijciebāt quasi ad eos dē reuertebant cultus quib9 i ydolatria ante seruiebāt. q2 nō ē leuior hec legis seruitus q̄ ydolatrie. Nota terribile verbū gloriosi Iheronimi. sequitur Iheronimus autez ista legalia post xp̄i passionē siue i eis spes ponatur siue nō obseruantibus. dixit noxia esse nisi dispēsatorie custodiantur et s̄m hoc locus hic ita exponitur. si circūcidamini nihil vobis xp̄s ꝓderit q2 circūcisio iam non solum prodest s3 obest Anteq̄ noua inciperet predicatio oportuit circuncidi nunc aūt lege xp̄i succedente nihil proderit fideli addita circuncisio s3 oberit. mai9 enim malum est ex libero seruū fieri q̄ nasci. hec in glosa. Et hoc habetur manifeste q̄ magis peccat xp̄ianus circūcidens seip̄m vel filium suum q̄ iudeus eodem genere peccati ꝛ ceteris paribus circūstātijs. Patet etiam ex prehabitis q̄ xp̄ianus vtens circuncisione nimis errat cum se faciat veterē creaturam nouam deserendo vt patuit argumento primo. Et quia circumcisio nihil ei valet vt patet argumento primo et secundo. ꝛ de libero se facit seruum vt patet argumēto. iij. ¶ Item quarto arguitur sic. Quicunq3 de amico dei se constituit inimicum eius et ei odiosum valde errat. Sed christianus vtēs circūcisione est talis. ergo valde errat. maior est nota. minor probatur per locum a minori. quia si iudeus vtens circūcisione est blasphem9 ꝛ in cōtinua ira ꝛ odio dei vt declaratum fuit superi9 libro primo consideratione tertia ar. vi. in scd̄o pūcto. ergo multo fortius erunt blasphemi et in cōtinua ira et odio dei quicūq3 xp̄iani vtentes circūcisiōe ꝛ tāto grauius peccāt q̄ iudei q̄to ipsi confitētur iesuz xp̄m esse filiū dei ꝛ virginis marie verum messiā venisse in mūdū et cōplesse p mortē suam quod fuit per deū ꝓmissū. ¶ Ex quo elicit correlariū dn̄s cesariensis in tractatu cōtra sarracenos dicens. Quicūq3 manifeste intelligere pōt q̄ grauissimū peccatum cōmittūt et in q̄ ꝓfundissimā heresim incurrunt neophiti de iudeis facti xp̄iani. Si postq̄ recesserūt baptismū cōfitētes fidē xp̄i q̄ fuit natus de virgine q̄ mortu9 fuit ꝛ resurrexit et ascendit ad celos ipsi redeunt sicut prius ad obseruandū sabbatū ꝛ volendo sicut prius seruare legē moysi nō comedere ea que in illa prohibentur. ꝛ si circūcidūt filios suos postq̄ baptizati sunt in hoc non debēt habere aliquā patientiā xp̄iani q̄ non corrigat qn̄ talis actus venerit ad noticiā suam cū sit ex toto ꝛ totaliter actus fidei xp̄iane cōtrarius. q2 ex quo mysteriū circūcisionis et spes aduent9 messie et illud quod quis expectat nō habet ipso facto intelligitur q̄ tales circuncidentes faciunt professionez iesum xp̄m non eē natū ex v̄gine nec crucifixū nec mortuū nec resuscitatū nec ascendisse ad celos. hec ille. Manifeste

iste doctor ostendit i predictis omnes xpianos vtentes circūcisione esse hereticos. ¶ Sed nūquid sūt aliqui tales isto tempore certe nō sum testis de visu. sed illi qui viderunt filios xpianorū circūcisos ꝓ proprijs oculis testimoniū perhibuerunt et phibent et scimus ꝙ verū est testimonium eorum. Et vt cooperiret istud grauissimum crimē et peruersam heresim vnus xpianus habēs duos filios circūcisos quorū vnus est apud nos dixit hos sic natos cum circūcisione quod dictum quante irrationabilitatis et falsitatis satis notum est. Si enim istud esset possibile ꝙ circuncisio fieret in ventre matris in abraham primo circunciso ostendisset miraculo deus: et frustra fuisset culter lapideus ad circuncidendū in lege. Et iterum quia non diceretur circuncisio ex quo per nihil preputium scissum est circuncurca. sed diceretur illō tale si sic accideret mōstrū in natura propter defectū materie. sicut ille qui nascitur cū aliquo defectuoso membro. Item quia cum natura intendit generationē nunꝙ deficit in membris generationis. in aliquo preputium autē est de complemento membri generationis: et propter hoc mouet dubium franciscus de maronis i materia de generali resurrectione si omnes resurgent cum circuncisione. et dicit ꝙ non quia preputium videtur pertinere ad integritatē hominis: ideo cum ea erit futura resurrectio: cum sic fuerint creati primi parentes. ¶ Sed tūc est dubium si christus cum preputio resurrexit dicitur ꝙ sic. ꝙ dicit apostolus ꝙ in virum perfectum. hec ille. Patet ergo irrationabilitas et falsitas illius dicti. ꝙ nati sunt et filij circuncisi. Mulier etiam quedam in ciuitate zamorēsi. habens duos filios paruulos circuncisos timens ꝙ hoc veniat ad noticiam cuiusdam ibidem: verbum dei predicantis et reprehendentis dure peccata malorum christianorū die quadam cum transitum faceret ante domum dicte mulieris gardianus conuentus dicte ciuitatis exiuit ad eū mulier illa et hylari vultu ipsum recipiens inter cetera dixit sibi. Nescitis domine quid accidit his duobus filijs meis. Cū enim edificaretur hec domus noua et eēt hic multum de calce iste paruulus ludens de calce intra preputiū posuit propter quod calefacta virgula necesse fuit ꝙ vocaremus cirurgicum qui abscidit preputiū eiusdem vt curaretur. Similiter iste alius paruulus ponens paleas intra preputium infirmatus fuit in virga. propter quod a cirurgico ēt abcisum est preputium: et sic videntur circuncisi. Et tamē nō fuit aliud nisi quod dictum est. Gardianus vero ille miratus est de verbo cum non quereret de materia illa et dissimulauit cognoscens fictionē satis coloratam. ¶ Sed quid amplius dolendum est nec sine amaritudine cordis exprimere queo. ꝙ adulti eorum qui iā longo tempore citra nomine xpiano gaudebāt alij circūcisi sunt. Cum enim predi

carem anno dñi. Millesimo.cccc. lix.in villa metine de campis ꝛ relatum fuisset mihi per virum religiosuz eiusdem gentis ꝙ essent ibi plures heretici occulti qui asserebant iesu christi euangelium esse falsum vt dicetur infra:zelo fidei succensus predicaui ibi plures sermones de excellentia nostre fidei damnando errores predictos vt dominus mihi dedit. Certificatus sũ deinde quasi sex mensibus elapsis per illũ qui bene nouerat eorum secreta.nihil occultum qđ non sciat ꝙ eo tempore quo ibi predicabatur fuerunt in quadam domo dicte ville secretissime occulti fere.xxx. eorum noniter circũcisi pro vulneribus circũcisionis sanandis. Alij vero conuersi sunt ad iudaismũ sicut de eadem villa:et credo ꝙ vn⁹ magistrorum qui dicebatur magister Franciscus medicus vendit3 secrete que possidebat in iherusalem profectus factus est iudeus. sicut mihi rex retulit pñte quodã iudeo medico qui idẽ asseruit fore verum. De pluribus alijs dicitur ꝙ preparant se secrete vt similiter faciant illusi dyabolico consilio deo pmittente.qui ꝓpter eorum peccata dat eos i reprobũ sensũ. ¶ Isti tales xpiani vtentes circũcisione inimici dei et magis heretici sunt illi de quibus paulus ad Tytuz in primo ca. enumerat.xv. cõditiões pessimas.s. ꝙ sunt inobedientes. vaniloqui : seductores: vniuersas domos subuertentes:docẽtes que non oportet. mendaces. crudeles. gulosi.non sani in fide.intẽdentes iudaicis fabulis. auertentes se a veritate.confitentes se nosse deuz factis negantes. abominabiles incredibiles.ad oẽ opus bonum reprobi:cuius verba ad litteraz sunt hec.Sunt enim multi inobedientes vaniloqui et seductores maxie qui de circũcisioue sunt quos oportet redargui qui vniuersas domos docentes que non oport3 lucri gratia.Dixit quidã ex illis ꝓprius eorum propheta. Cretenses semper mendaces.male bestie ventris pigri:testimonium hoc verũ est.quã ob causam increpa illos dure vt sani sint in fide non intendentes iudaicis fabulis et mandatis hominum aduersantiũ se a veritate:omnia eñi munda mundis. Coinquinatis autem et infidelibus nihil mũdum sed inquinate sunt eorum et mens et conscientia.Cõfitentur enim se nosse deum. factis autem negant cum sint abhominabiles ꝛ incredibiles et ad omne opus reprobi:super quo glosa ordiaria sic dicit. Inobedientes in se.vaniloqui ad alios ꝛ seductores circũuẽtionibus et cuiuscũq3 generis fraudibus maxime qui de circũcisione sunt.i.de iudeis qui sub nomie xpi iudaizare docebant. Renati enim in xpo non puri erant xpiani:quia partim legem partim christum venerari volebant.de quibus subdit quos oportet redargui.ideo q2 ipsi sunt qui subuertunt vniuersas domos id est totam familiam docentes que non oportet et hoc faciunt gratia turpis lucri.s.terrene rei ꝓ terrenis acquirendis. dixit quasi

tales vere sunt sicut dixit quidam ex illis qui eos noverat. Iste sunt epigmides cretensis. In cuius libris hoc invenitur nomen eius nō commemorauit apostolus. quia inter prophetas dei non invenitur. ppheta quia verū dixit. & si pphe ta esset illorum non dei & proprius illorum quia eorum naturam bene aperuit quod vtiq ad hoc dictum est ne dei ppheta videretur sʒ illorum. Cretenses semper sunt mendaces: exptus sum et longo tempore hanc mendacij pprietatem non dico iocosam sed perniciosam in viris religiosis eiusdeʒ gentis qs sanctos primitus reputabam. nūc vero angelos sathane in lucis angelos transformatos potius reputaui. Cum secundum veram conscientiam nihil in eis nisi simulatā equitatem senserim que duplex est iniquitas. male bestie. s. sanguineʒ sitientis: & ventris pigri. id est gulosi. & ideo pigri. Et ne minus credas ei quia gentilis erat. eius verba commendat apostolus dicens. Testimonium hoc verum est quia vanis atq superfluis gentiliū superstitionum et poeticarum sentērijs abrasis atq decisis. quod purum repertum fuerit ad ministeriū domus dei assumendum est. Quaʒ ob causam quasi doceret quod nō oportet quaʒ ob cām increpa illos non vt soles molliter sed dure vt sani sint in fide. i. vt recte credāt quasi dicat non recte credunt. ¶ Ego enim vidi quandam pesquipiam que casu venit ad manus meas. Et que facta fuit cōtra hanc gentē in ciuitate toleti. & inter multa que ibi legi. vnde notatur φ aliqui eoꝝ nō sint sani in fide sicut ea q̄ sequūtur. Primo φ filios suos circūcidunt. Secundo φ sacramentū altaris nihil aliud est nisi quedam cerimonia vt sacerdotes trahant gentes ad deuotionem. Tertio φ mittunt etiam oleum et habent lāpades in synagogis iudeoruʒ. Quarto φ obseruant sabbatuʒ sicut iudei & operantur occulte die dominica. Quinto φ faciunt iuramēta. sicut iudei in cōtractibus suis dicētes φ per nomē creatoris viuiveri qui fecit mare et arenas & celuʒ et stellas: & dederit tabulas legis moysi φ ipse daret & solueret etc. Sexto φ fides catholica erat quedā truffa & φ nihil aliud erat i hac vita nisi nasci & mori et φ totū aliud vanitas erat. Septimo φ cū in periculis se videbāt nūq nominabāt xp̄m nec beatam virginē sed dicebāt adiuuant te Adonay. Octauo φ virgo maria nō erat nominanda φ fuerat quedā peccatrix que stat sub cauda iuda. Nono φ in die iouis sancto occidebant agnū et comedebant. Decimo φ cū sunt in ecclesia non attēdūt cū eleuatur corpus xp̄i nec signāt se nisi cum dimidia cruce. Undecimo φ fingunt paruulos in periculo cuʒ nascuntur et dicūt φ pp̄ter periculū baptizant eos & nō est sic sicut de duab⁹ filiabus alfandari cursoris domorū inuenitur ibidē φ cū eēnt. xviij. ānorū fuerūt baptizate. Duodecimo φ faciūt circa defūctos oēs cerimonias iudeoꝝ. Tredecio φ cōtrahūt

matrimonia in gradu ꝓhibito sine dispēsatione ecclesie. Decimoquarto ꝙ mittunt paruulos ad synagogas: vt doceantur in eisdē. Decimo quinto ꝙ deridēt de sacramēto baptismi: ⁊ de cerimoniis que fiunt a sacerdote. Decimosexto ꝙ dant publice ad vsuras antiquis xp̄ianis in lege xp̄i dicēdo: ꝙ dicti xp̄iani sunt sui inimici ⁊ legis. Et ideo nō peccant dando ad vsurā eis: immo ꝙ cū hoc faciant lucrantur indulgentias. Decimoseptimo ꝙ non curant de excōicationibus: nec de absolutione accipienda. nec credunt nec intelligunt si sunt excōicati: ꝙ sunt excōicati ꝓpter debita ad que tenētur. cum ꝓpter illa soluenda excōicantur. ⁊ si soluunt hoc faciūt vt non capiātur: vel vt non euitentur. sed non timore dei: nec vt euitent periculū animarū suarū. ⁊ cuȝ hac incredulitate non curant de absolutione dicētes. ꝙ soluto debito amotū est peccatū. ⁊ ꝙ nō indigēt absolutione. ⁊ sic dimittunt se stare excōicatos toto tp̄e vite sue. Decimooctauo ꝙ raro audiūt missam ⁊ diuina officia raro ⁊ confitentur ⁊ si veniunt ad confessionē. hoc faciunt ꝓpter verecundiā. ⁊ vt non expellantur ab ecclesiis. et nunꝙ confitentur aliquod peccatum: sed opera virtutis ⁊ sanctitatis: licet sciant publici pctōres. Decimonono ꝙ sacr̄m ꝯfessiōis ordinauerūt xij. ebrij q̄ fuerūt cā ꝙ occiderētur ꝑ mūdū plures ꝙ̄. xx. mille ꝑsone. Uicesimo ꝙ sunt ydolatre. qꝛ inuenit in eadē pesquisa ꝑ illū testē q̄ vidit iuramēto ꝑstito ꝙ Alfonsius gundisalui de faro predicte ciuitatis ciues ⁊ p̄dicte gētis cū Mēcia alfonci vxore sua habebāt ī eadem domo vnū retabulū de petra tabulis coopertū cū ianuis suis: ī quo erant. iiij. imagines lignee firmiter coniuncte lapidi illi. figura vnius illaꝝ erat hoīs lōgi magne q̄titatis habētis coronā aureā ⁊ a sona infra erat ymago illa nigra sicut carbo. Tres vero ille imagines habebāt figurā domicellarū. erant tñ nigre sicut carbones habētes capillos protensos: sed nigros. Et dixit testis ille iuratus q̄ vidit ꝙ predicti tenebant dictum retabulum in quodaȝ loco occulto scȝ ī tecto camere quadrate in qua dormiebant. ⁊ claudebatur tabulis cū clauis. Cum vero erat pulsata campana pro aue maria precipiebant predicto testi cum eis cōmoranti vt ascenderet ad predictum locū cum quadam scala qui amouebat clauos ⁊ tabulas illas. ⁊ extrahebat predictum retabulum: et ligato fune vsqꝫ ad eorum manus suspēdebat. Qui recipientes illud faciebāt ꝙ predictus testis adoraret imagīes illas ⁊ deoscularetur ora ipōꝝ dicēdo ꝙ erāt sancti ⁊ statim extinguebant cādelas: ⁊ crucibula que incensa tenebant ⁊ orabāt magno spacio ante ydola illa ī arabico vsqꝫ ad galli cantum. In qua hora vocabāt iterum predictum testem ⁊ faciebāt ꝙ verum eleuaret retabuluȝ illud ad predictum locum claudēdo sicut prius diligenter. Dixit etiā ꝙ qualibet die hora meridiana illud

faciebant ꝛ ꝙ hunc laborē habuit ꝙdiu vixit cū eis. Dixit etiā de illis ꝙ comedebant carnes per totam quadragesimā: sextisqȝ ferijs ac in diebus sabbatoꝝ. Vicesimo primo ꝙ sunt peiores heretici ꝙ̄ arriani ꝛ quicunqȝ aliȳ qui contra legē xp̄i errauerunt: sicut patet in predicta pesquisia de errore didaci gomes baccalarij filij de mosen iohā. eiusdē gentis sicut affirmauit iuramēto interposito. Aluarus fernandi medicus predicte ciuitatis côuicin⁹ presentatus in testem in forma iuris. dicit eū ꝙ loquendo de lege xp̄i ꝛ lege iudeorū cū eo ꝙ dixit ei predictus baccalari⁹ ambulate: q2 nihil scitis: q2 si sciretis scripturas quas nos habemus vos miraremini. Qui dixit sibi. Que scripture sunt ille: q2 ego sepe pertrāsiui testamētū vetus ꝛ nouū: ꝛ cum hoc etiā signaui plura loca predicte scripture. Respōdit predictus didacus gomes baccalarius tota ipsa scriptura est ꝑ populo: sed nostri litterati alias scripturas habēt maioris certitudinis: et maioris auctoritatis. Cumqȝ predictus testis cogitaret ꝙ illa essent aliqua magna mysteria sctissime trinitatis: vel incarnationis vel verbi diuini. seu natiuitatis xp̄i mortis vel resurrectionis: vel sanctissimi sacramēti altaris: dixit sibi ꝙ ostenderet eidē. Et ipse respōdit ꝙ totū erat scriptum in hebraico. Et iterum dixit ei. Quid ē illud quod est ibi scriptū vltra illud quod tenet in biblia. Respondit ei ꝙ hec erant secreta rerum preteritarū. scilicet quis fuit Abraam: et adhuc xp̄s: ꝛ quis Machometus: ꝛ quos spiritus habuerūt quilibet eorū ꝛ ꝙ mirabantur de gentibus qui credunt tot insipiētias sicut dicunt: quia abraam querebat spiritū qui respōderet suis petitionib⁹ ꝛ non inueniebat. Quadā vero die abraam existente nudo in quodā circulo côuocādo spiritū qui ei responderet nihil vidit de quo possit sanguinē extrahere nisi de virga virili sua: ꝛ circūcidit se: ꝛ cū cecidit sanguis statim respōdit sibi spūs saturni ꝛ ꝙ totū aliud erat derisio quedam. Et dixit ei spiritus ꝙ in annis saturni sunt octoginta puncta: ꝛ ꝙcquid diceret sic erit: ꝛ ꝙ illa puncta reuelauit spūs abrae ꝛ Abraam filijs suis. ꝛ sic ꝑ illa ꝓphetabāt ꝓphete. Dicit etiā ei ꝙ iesus xp̄s habuerat spiritū mercurij. ꝛ ꝙ addiscebāt cū vno magno rabino ipe iesus ꝛ iudas scarioth ac atrȳ iudei: ꝛ ꝙ iesus fuit filocaptus de quadā iuuēcula iudea. qd̄ cum cognouit ille rabinus posuit excōicationē sup iesum xp̄m per x. dies: ꝛ in octauo die dilatauit ex cōmunicationem. per. xx. ꝛ deinde dilatauit. per. xxx. dies. Et cū hoc vidit iesus xp̄s recessit ꝛ separauit se ab illo rabino. ꝛ ꝙ incepit p̄dicare contra magistrum suū: ꝛ ꝙ sic ambulādo appropīquauit vn⁹ predictorum octoginta punctorū saturni: et dixit ꝙ posuit se iesus xp̄s ad seruandum punctum illu3 per partem suam: et rabinus ille per suam ꝛ iudas similiter. Et di

Fit q̄ rabinus ille ⁊ iudas dormie runt: ⁊ q̄ iesus christus vigilauit optime: et cum venit ille punctus dixit q̄ dixi iesus xp̄s. Dn̄e deus miserere omniū qui me audierint ⁊ in me credēt. ⁊ in hoc excitatus est rabinus. Tace mala morte mo riaris tu ⁊ tui credentes. Excitatus etiā iudas dixit. Male finiaʒ ego si de te non dedero malum finē: ⁊ dixit q̄ sic totū impletuʒ fuit ⁊ q̄ iudei maledicūt illum rabinū quia excōicauit iesum xp̄m dicentes. q̄ si non excōicauerat eum totū mundū conuerterat ad iudaismū. Et ideo vtrūq; maledicūt: sʒ plus iesum xp̄m: q2 maledixit eos Dixit etiam vlterius q̄ machometus habuit spiritū martis. Et tot ⁊ tanta dicebat iste testis q̄ habebat in scriptis q̄ plus videbātur stulta figmenta cōposita maliciose ⁊ ex inuidia ⁊ peiora q̄ dixerāt Arriani ⁊ manichei. Dicebāt etiā q̄ per malam artem iesus xp̄s fecerat in morte sua terremotum: et q̄ propter talia prophete fuerant occisi. quia vtebantur malis artibus: ⁊ q̄ sic etiam a simili fuerant mortui sicut mali ⁊ falsi per iusticiam. ⁊ taliter mortui sunt qualiter opera fecerunt. Dicebat enim q̄ sct̄m sacramētū altaris ordinatum fuerat in formā hostie rotūde sicut sol: quia erat sacrificiū solis ⁊ q̄ iupiter sol ⁊ mercurius ordinauerant legem xp̄ianorum: sic q̄ iupiter accepit habitum: mercurius sermoneʒ: sol vero sacrificiū. Et cum predicta ⁊ multa alia abhominabilia audiuit predictus testis ab illo didacogomecii non solum contra legem iudeorum: sed etiam christianorum: dicit q̄ separauit se ab eo. Uidit enim q̄ sic expediebat ei: quia peiora videbantur predicta q̄ ydolatrare. Dicebat enim si in isto qui est graduatus in scientia ⁊ filius doctoris talia inueniuntur: quid erit in aliis Dixit etiam predictus testis q̄ tātum cognoscebat de predicta gente q̄ plus crederet vni sarraceno qui iuraret sibi in lege sua q̄ vni cōuerso q̄ iuraret sup sctā dei sibi euangelia. ⁊ q̄ boni inter eos sunt pauci. Et p maiori parte sunt augures sortientes: creditores malarum rerum: somniatores: intromissi in oibus aliis artibus. Uicesimo secūdo q̄ sacerdos quidam eiusdē gentis consecrauit die quadam quinq; hostias: quarum vnā sumpsit ⁊ alias tradidit fratrib⁹ suis ⁊ nescitur quid factū est de illis. Hec ⁊ plura alia continentur in predicta pesquisia que breuitatis causa obmitto. ¶ Itē me existēte in ciuitate Segobiens̄ anno milesimo. cccclix. cum iudei celebrarent festum tabernaculorum: ⁊ vnus iudeus timeret puniri ab alio in synagoga propter aliquod peccatum commissum recommendauit se cuidam christiano algazelo iudeorum vt veniens in synagogaʒ presens nō permitteret punitionem eiusdem. Qui veniens vidit synagogam plenam hominibus orantibus ac illustratam luminarium multitudine. Et cuʒ ad ianuam synagoge permaneret exi

nit vnus capite cooperto: qui cuz quesiuisset ab eo quis esset: agnouit eũ esse vnum de conuersis predicte ciuitatis. Qui miratus ⁊ volens videre amplius inuenit plures alios ibidẽ cuz iudeis habitu ⁊ oratione cõformes: que oia predictus algazelus oibus volẽtib⁹ audire publice affirmabat. ¶ Itẽ in villa de formesta hui⁹ regni castelle: quidam barbitonsor eiusdẽ gentis. Cuius nomen Fernãdus sauciũ publice dixit: et sepe idem affirmauit. scilz ꝙ iesus xp̃s non erat verus deus: nec credebat in eũ: ⁊ ꝙ deus nũꝙ habuerat filiũ: sz ꝙ solũ credebat ĩ illo vno deo q̃ fecit celũ ⁊ stellas: mare ⁊ arenas ¶ Itez peruersus hereticus fuit accusatus coram dño petro palẽtino qui facta inquisitione inuentũ est testimonijs septẽ testiũ eadem dixisse: vt ego vidi in pesquisia q̃ ad manus meas deuenit ꝑ mãdatum dicti epĩ qui cepit predictuz malũ xp̃ianũ. ⁊ timore mortis potius ꝙ amore veritatis abiurauit heresim ibi publice vbi peccauit. Deinde fuit absolutus ab excõicatione in forma iuris per me ex cõmissione mihi facta per predictuz diocesanum ⁊ demũ positus in carcere a quo exire ſm ius non debebat. Rogaminib⁹ tñ multorũ liberatus a carceribus: relegatus est exilio a predicto loco decẽ annis. hec acciderũt anno dñi. M.cccc. lviij. In predicta villa notarius publicus pesquisie fuit petr⁹ martini calderon. testes vero Rodericus garsie de Alna: ⁊ alfonsus lupitonsor. ⁊ Alfonsus de villa regali faber. ⁊ Alfonsus sauciũ: ⁊ aguilar. ⁊ Fernãdus sauciũ pretor. ⁊ alfonsus fernãdi Romo. ⁊ Gundisaluus pancho macellarius. Fert etiã ꝙ est liber quidem apud eos quẽ cõposuit magister Martinus toletanus astrologus cõtra fidem catholicã qui liber ne cognosceretur ꝙ ab ipso factus esset verso nomie suo ipm intitulauit: qꝛ ipse lingua nostra vocat Martin. ⁊ ex hoc verso noie intitulauit illum libruz nitram. Ex quibus omnibus manifeste patet ꝙ nõ sunt sani in fide plures eorũ: vt dicit paulus. Increpa ergo illos dure: vt sani sint in fide. i. vt recte credãt sicut dictũ est. ¶ Sequit textus cũ glo. nõ intẽdẽtes iudaicis fabulis litteralis obseruantie. In qua nemo iustificatur apud deũ ⁊ mandatis hoim. qꝛ mãdata legis post manifestã veritatez iam hoim ⁊ nõ dei mandata sunt: hominũ dico auertentiũ se a veritate spũalis intelligentie. Quicq̃d eñ aduersus veritatẽ opponitur humana inuẽtio est. Ideo mãdata hoim ⁊ fabulas appellat que narrãt: quia nescientes vim scripturarũ interiora verborum legis colorẽ sequuntur: nõ saporem. Putant enim nunꝙ recedendum esse ab his que moyses tradidit: vtputa de escarum differentia. Omnia enim quasi se auertunt vere a veritate: quia omnia humanis vsibus concessa munda sunt mũdis. scilicet illis qui fide bona sumunt ⁊ iusti sunt. quod ipi negant. ideo quia in lege quedam

Moyses prohibuit: et ab immundis mundandis creuit. hoc autem non secundum naturas quas deus creauit intelligi voluit: sed secundum significationes. Omnia ergo munda sunt mundis secundum naturam in qua creata sunt. Unde in genesi. Uidit deus cuncta que fecerat: et erant valde bona. Secundum significationes tamen quedam immunda sunt iudeis: nec nobis omnia apta sunt: vel propter salutem corporum: vel propter consuetudinem humane societatis. Cum ergo cuique sua redduntur et naturalem ordinem seruant omnia munda sunt mundis. Contaminatis autem per peccata et infidelibus. scilicet qui non credunt in deum vel deo nihil mundum est: quia non sunt dignis donis dei: sed et mens. id est intellectus et conscientia eorum inquinate sunt quasi non ex cibo est inquinatio eorum: sed ex malo intellectu et conscientia peccatorum. Et vere mens et conscientia eorum coinquinate sunt. quia confitentur quidem verbis se nosse deum factis autem negant. vnde. i. Jo. ij. dicitur. Qui dicit se nosse deum: et mandata eius non custodit mendax est: si negatio non tantum lingua fit: sed et factis certe multos inuenimus antichristos qui ore confitentur christum: et moribus dissentiunt ab eo Quisquis factis negat christum antichristus est. Tales enim sunt omnes mali catholici qui non verbis: sed factis negant. Nolite ergo esse de fide securi. adiungite fidei recte vitam rectam vt christum confiteamur verbis vera dicendo et factis bene viuendo. Nam si confitemini verbis et non factis. fides talium morum proprie est fides demoniorum. Cum sint quasi se confitentes nosse deum cum tamen sint abhominabiles. id est deo odibiles et incredibiles. i. nec abiles credere: et ad omne opus bonum reprobi. i. a deo reprobati. vt non habeant gratiam ad bene operandum. hec in glosa. ¶ Patet ergo ex predictis quales sunt illi christiani qui vtuntur circuncisione carnali: et quomodo incidunt in crimen heresis. et propterea sunt dure reprehendendi et digne castigandi ab illis quorum officium est errores contra fidem catholicam inquirere. Et sic patet prima conclusio huius primi erroris. s. quod erroneum est immo hereticum est christiano vti circuncisione carnali. ¶ Ad argumenta super que fundari videbatur predicta heresis. licet ex precedentibus satis pateat eorum solutio dicitur tamen quod lex illa Ge. xvij. masculus cuius preputij caro circuncisa etc. Durauit vsque verus messias christus eam in seipso impleuit. et premissa fuit vsque post euangelij publicationem. ¶ Ad secundum in quo dicitur quod christus fuit circuncisus. ergo et nos debemus circuncidi. Respondeo quod istud argumentum peccat ex defectu imaginationis. Cogitant enim heretici quod causa quare christus fuit circuncisus in carne fuit: vt et nos taliter circuncideremur: sed non est sic. Et licet multe assignentur a doctoribus rationes quare voluit circuncidi dominus

iesus: in presenti tamen sufficiunt tres. Prima est vt ipse se ostenderet filium Abrae: cui preceptū circuncisionis erat factum: ⁊ promissio nascituri seminis. et sic dei promissionem assignaret impletā. Secunda ratio: vt circuncisionem sicut ⁊ alia legalia suscipiēs ab onere legis nos liberaret dando finē legi scripte. Tertia ratio vt fratrē iudeorum se ostenderet ne haberēt iustam occasionem ipsum repellendi. Sic ergo impleuit preceptū domini. Infans octo dierum circuncidetur Gen. xvij. Et sic manet lex illa vacua iure quo erat plena ante xp̄i circūcisionem: ex quo facta est plenitudo promissi. ⁊ plene fuit declaratum supra libro primo consideratione tertia articulo. vi. Et q2 inter ceteras hereses hec feruet ꝓ presenti intantū: vt plurimi etiam adulti circūcidantur ⁊ vendit᷑ omnibus exeunt regnum: iudei efficiātur: vt dictū est. Ideo cum hec pestis rabida conetur ex toto subuertere legem xp̄i. Ideo viriliter resistendum est. precipue a diocesanis et inquisitoribus heretice prauitatis. ac etiam a predicatoribus euāgelicis. Necnon a principibus brachij secularis. ⁊ ab omnibus militibus ⁊ veris catholicis. quia non est minus quin hec massa sit multū corrupta in occultis. ⁊ iō multū periculosa. q2 s̄m Bern̄. super cātica plus nocet falsus catholic᷒ ꝙ si vere appareret heretic᷒. ⁊ nulla efficacior pestis ad nocēdū ꝙ familiaris inimic᷒: q̄les sunt isti iter nos. vnde dn̄s Ezech. xiij. c. illos q̄ non resistunt hereticis acriter reprehēdit dicens. Non ascendistis ex aduerso: nec opposuistis vos murum ꝓ domo israel: vt staretis in prelio Ex aduerso em̄ ascendere ⁊ ꝓ domo israel sē opponere murum est ꝓ defensione catholice veritatis cuicunq3 heretico domū israel que est ecclesia cupiēti destruere totis viribus obuiare. ꝙ Urbanus videtur innuere. i. q. iij. c. saluator predicit in euangelio circa finem seculi pseudo christi ⁊ pseudo ꝓphetas surgere ⁊ multos seducere. ⁊ fideles suos in mundo multas habituras pressuras. sed tamen portas inferi nō preualituras ꝓinde: vt ait apostolus. i. Corinth. x. oportet eē hereses: vt qui ꝓbati sunt manifesti fiant oportet nos cum ꝓpheta ex aduerso fugere ⁊ murum opponere pro domo israel. ⁊ cum apostolo: vt dicitur Act. xiiij. per multas tribulationes intrare in regnū dei qm̄ non sunt condigne passiones huius temporis ad futurā3 gloriā que reuelabitur in nobis. Ro. viij. Ex quibus datur intelligi ꝙ cōtra quascunq3 hereses insurgētes op3 catholicos ex aduersos cōsurgere ⁊ se murum opponere ꝓ defensione fidei catholice intantū etiam si papa fuit hereticus ⁊ fidem molitus fuerit destruere orthodoxam oportet catholicos omnes animose obuiare. ⁊ ideo non immerito ꝓhibentur neophiti ordinati. distin. xlviij. c. quoniam. §. i. Et assignat᷑ in textu cū glosa duplex causa. Prima ne incidant in superbiam. putātes ꝙ fides xp̄iana multū indiget

illis. Secundo quia nondum sunt experti statum ecclesie vel religionis. nec sciunt modos personaruz. Item non ieiunauerunt. non steterunt. nec fleuerũt. nec probati sunt Unde tales nec ad minores debent ꝓmoueri nec tõsurari. ar. xix. q. iij. monasterijs. ¶ Secũda conclusio est ꝙ necessariuz est christianis vti circuncisione spirituali. De qua loquitur Berñ. in sermone circuncisionis dicens. Fratres nos circuncidi necesse est. non littera: sed spiritu et veritate. circuncidi non in vno membro tantũ: sed in toto corpore simul. licet enim magis in ea parte: in qua mãdata est iudeis circuncisio regnet concupiscẽtia: vniuersam tamen occupat carnem. a planta pedis vsq ad verticem capitis non est in nobis sanitas. nec est pars aliqua que tabida non sit hoc veneno. hec ille. Ex quibus pz ꝙ nos xp̃iani debemus nos circuncidere: nõ in vno mẽbro tm̃: sed in omnibus. Sicut enim ridiculũ eẽt si quis in partem barbaz suã raderet. sic qui in parte circuncisionem spũalem facit ⁊ in parte se circuncisum reliquit. Debemus ergo nos circuncidere interius ⁊ exteriꝰ. Interius q̃tum ad cognitiones ⁊ desideria. ⁊ exterius q̃tum ad singula membra ⁊ opera. hec est circuncisio viciorum quã necesse est ꝙ faciamus. quia hec est que facit christianum iustum ⁊ sanctũ. ¶ Sz notanduz vlterius ꝙ potest predicta conclusio deduci ex quadruplici similitudine qua solet aliqua res circũcidi. Primo ad euitandum corruptionem. Secundo ad ꝓcurranduz fructificationem. Tertio ad demõstrandum distinctionẽ. Quarto ad attingẽdum congruam situationẽ. ¶ Primo ergo aliqua res debz circuncidi ad euitandũ corruptionez solet em̃ res aliqua circuncidi ne alia corrumpatur per ipsam. Uidemus em̃ ꝙ quando in pomo est aliqua pars putrida et corrupta nisi circuncidatur: pars sana per aliaz corrumpitur: dens etiam putridus ab ore expellitur: ne per eius fetorem totum os corrumpatur: et ita de membro putrido respectu corporis. Sic debemus nos circuncidere a peccatis: ne per vnum peccatum anima corrumpatur. et sic amittat vitam gratie. ⁊ per consequens vitam glorie. Et ideo scribitur Deutro. xxx. Circuncidet dñs deus cor tuum ⁊ cor seminis tui: vt diligas dñm deum tuuz ex toto corde tuo: vt possis viuere. Et nota ꝙ dicit circũcidet dñs deus cor tuũ. Ista em̃ mẽbra in quibus sunt iste turpes infirmitates corrodẽtes solent circuncidi: ne per morbũ membra aliqua corrumpantur. Et certe peccatuz in corde est infirmitas corrodẽs omnia bona gratie. vnde sicut vinum corruptum corrumpit dolium. ⁊ nimius calor cibũ ita cũ peccatum sit corruptio. ⁊ sit quasi quidam morbus infernalis qui qñ incipit oportet membrum circuncidi. Est em̃ ignis vsq ad consumptionem deuorans: animam corrũpit et comburit. ideo dicitur cor circuncidi: ne aĩa corrumpatur. Ideo dr̃ Deutro. x. Circuncidite ꝓputia

Nos sumus circuncisio qui spiritu seruimus deo. et gloriamur in xpo iesu. et non in carne fiduciã habẽtes. Et nota ꝙ dicit nos sumus circuncisio. i. circuncisi. et vide ꝙ isti armigeri qui seruiũt istis magnis dominis solent esse in noua tunica stricte cincti. stricte calciati. cum alba cucufa. cum serto pulchro. Ita illi qui seruiunt deo debent habere tunicam nouam pulchre ꝯscientie. stricte cincti cingulo castitatis et sancte affectionis. bene calciati exemplis sanctorum. cum alba cucufa intentionis recte que facit eleuare capillos. i. cognitiões ad deũ habentes in capite sertum de pulchris floribus. i. deuotis orationibus. talis sic circuncisus est de familia dei. vñ sicut miles cognoscitur ꝑm arma. sic ad signum peccati vel gratie cognoscitur filij dyaboli vel dei. vnde Iere. iiij. Circũcidimini domino. et auferte preputia cordium vestrorum. quasi dicat sitis circuncisi sicut decet famulos dei Gen. xvij. Circuncideritis carnẽ preputij vestri. i. a vobis omnẽ immundiciam auferetis. vt sit signũ federis inter me et vos. i. vt sit signum ꝙ estis de familia mea. necessariũ est ergo xp̄ianis vti circũcisione spũali. vt distinguatur a filijs dyaboli. ¶ Quarto ostenditur predicta ꝯclusio ex quarta similitudine qua solet aliqua res circuncidi. s. ad attingendum congruam situationem. Uidemus enim ꝙ lapides anteꝙ in edificio collocentur diligenter circunciduntur: vt melius in edificio valeant ordinari. Sic si volumus in edificio paradisi situari. oportet nos circuncidi ab omni peccato et poliri virtutibus et bonis operibus. Unde sicut lapides melius sculpti et politi et decorati solent poni in locis nobilioribus: ita magis boni et magis purgati et ornati ponentur in loco superiori et nobiliori. Nam ꝑm excellentiam meritorum recipient anime distributionẽ premiorũ: et ideo dicit beatus Gregori9. Urbs beata iherusalem dicta pacis visio que construitur in celis viuis ex lapidibus: et angelis coornata: vt sponsata comite. platee et muri eius ex auro purissimo. Porte nitent margaritis abditis patentibus et virtute meritorũ illuc introducitur ois qui ob xp̄i nomen hic in mundo premitur. Tonsionibus pressuris expoliti lapides suis cooperantur locis per manum artificis disponunt permãsuri sacris edificijs. Igitur dicit Exod. xij. Si quis peregrinorũ in vestrã voluerit transire coloniam. id est agriculturã vel cultũ religionis: a colo colis: et facere phase circũcidetur prius: patet quo modo necessarium est xp̄ianis vti circũcisione spirituali peccatorũ si volũt tanꝙ viui lapides collocari i gloria beatorum.

¶ De heresi eorum qui dicũt euãgelium esse falsum.

Secunda heresis est eorum qui dicũt euangeliũ esse falsum. quorũ motiuum est: q₂

quotienscunq; in aliqua doctrina inuenitur aliquid falsum tota illa doctrina iudicatur falsa. q2 ꝑm apostolū ad galath.v. modicū fermentū totā massam corrūpit. Sed sic est de euangelio xp̄i vt dicūt: ergo etc. Istud probāt q2 i euāgelio Mat.in.c.ij.inuenitur allegatum. vt impleretur qd̄ dictū est per prophetam. Ex egypto vocaui filium meū.dicunt isti q͡ in nullo inuenit̄ ꝓphetarum. Itē dicunt de illo qd̄ scribitur infra eodē ca.vt adimpleretur quod dictū est p̄ prophetas. quoniam nazareus vocabitur.quia hoc etiā in nullo prophetarum inuenitur vt ipsi dicunt. Cōcludunt ergo totum euangelium esse falsu3 ¶ Hunc errorem deprehendi cum predicarem in conuētu metine de cāpis.q2 in predicta villa multi de eodē genere erant eodem vulnere vulnerati.vt mihi per fide dignos ⁊ etiam de eodem genere fuit intimatū. Cōtra quos p̄dicaui eos eē non solum pessimos hereticos totum euangelium dānātes. sed etiā insipientes et ignorantes scripturas ꝓphetarum nō legentes in quibus expresse continetur quod euāgeliste affirmāt. Primum inuenit̄ expresse in primo.xij.ꝓphetarū minorū.s.in Osee in.c.xi. in p̄cipio vbi dicitur. Puer israel ⁊ dilexi eū et ex egypto vocaui filium meum. Ista auctoritas habet duplicē sensum vnum litteralem q2 verificata est ad litteram de populo israel vocato a domino de egypto.ꝑfectius tamen de domino iesu xp̄o qui est filius dei naturalis. Alij aūt sunt filij tm̄ per adoptionem sicut ⁊ illa auctoritas que habet̄.i. paral'.xxi. Ego ero illi in patrem: ⁊ ipse erit mihi in filium.ad litteram intelligitur de Salomone: tamen minus ꝓprie de domino autem nostro iesu xp̄o proprijssime vt dicit apostolus ad Hebr.i.dicens. Cui eni3 aliquando dixit angelorum fili⁹ me⁹ es tu etc. Et iterū ⁊ ego ero illi in patrem.⁊ ipse erit mihi in filium. ⁊ hoc modo intelligit euāgelista h' quod dicitur Osee.xi.vt dictu3 est Item possumus sicut dicit Hiero. in omel.aliter consolari hunc locū propter contentiosos quoꝝ cōsuetudinem Paulus apostolus se habere denegat: ⁊ ecclesiam xp̄i.et testimonium ꝓferimus ex minimis dicente Balaā.in.c.xxiiij. De⁹ eduxit illum de egypto cuius fortitudo similis est rinocerōtis.i. vnicornis quod est animal fortissimū. sed capitur in sinu virginis adolescentule prouocatus ad eius canticum dulcissimum. Sic et filius dei fortissimus cuius fortitudini nemo resistere poterat in sinu adolescentule virginis Marie ad eius dulcissimū canticum Ecce ancilla domini: prouocatus incarnatus est ⁊ māsuetissimus factus. Et sicut in morte vnicornis vt legitur in eius venatione due domicille concurrunt. quarum vna portat gladium.⁊ altera vrceū quarum cantu inebriatus que portat gladium eum occidit percutiēdo eum in corde.⁊ que vrceū portat recipit sanguinē quo purpura tingitur imperator. Sic in morte christi accidit domicella

portans gladium fuit synagoga q̄ ipsum occidit. Sed domicella portans vrceum fuit ecclesia catholica que sanguinez eius recipit qua purpura imperatorum. i. eorūz aīe rubricate sunt cum fidem xp̄i receperunt. et non solum illi. sed ⁊ oēs fideles eodem sanguine lauantur ⁊ mundissimi efficiuntur. Apoc. i. Dilexit nos ⁊ lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. licet ergo predicta auctoritas non inueniat ab hereticis p̄dictis insipientibus in lxx. interpretibus. querant vbi dictum est et inuenient. Secūda auctoritas inuenitur in primo maiorū ꝓphetarum. i. mosayca. c. xi. vbi dicitur. Egredietur virga de radice iesse: et flos de radice eius ascēdet vbi hebraica veritas sic habet. et nazareus de radice eius cōsurget. Nazareus interpretatur flos vel floridus. Ihero. autem transferēs secutus est interpretationem vocabuli dicēs. ⁊ flos de radice ⁊c. Euāgelista vero scribēs secutus est veritatem habraicam. qꝛ cum p̄dicta prophetia exponeretur de messia ad litteram. virga de radice iesse ē beata virgo que descendit de genere Dauid ⁊ sic de radice iesse q̄ fuit pater dauid: alio nomine dictus Ysai. et fuit virga rectissima sine aliqua obliquitate peccati. xp̄s vero fuit ex ea consurgens velut flos pulcerrimus. qꝛ speciosus forma pre filiis hoīm. psal. xliiij. Ipse est ergo nazareus: quia tot⁹ floridus et pulcerrimus. Ipse nazareus qꝛ in nazareth conceptus sicut patet Luce. ij. et qꝛ in nazareth nutritus sicut patet Math. ij. Predicte prophetie que vacue erant ante aduētum xp̄i in eius aduentu implete fuerunt. sicut patet Mathei. ij. qꝛ monitus Joseph per angelum vt fugeret in egyptum cū puero ⁊ matre eius propter Herodē. ⁊ ꝙ esset ibi vsqꝫ dum vocaretur iteruz per angelum defuncto Herode. sic factum est vt patet ibidem. Et sic de egypto dei filius fuit vocatus ⁊ veniens habitauit in ciuitate nazareth. vt patet ibidem et sic est impleta secunda ꝓphetia non solū qꝛ ibi conceptus sed etiam qꝛ ibi habitauit ⁊ fuit nutritus licet in bethleem natus et in iherusalem occisus. ¶ Itē dicūt euangeliū Marci esse falsum: ex eo ꝙ in eius principio dicitur vnum falsum. Scribitur enim ibi. Initium euangelij iesu xp̄i filij dei sicut scriptum est in Ysaia ꝓpheta. ecce ego mitto angelum meum ante faciez tuā qui preparabit viam tuam ante te vox clamantis in deserto. preparate viaz domini recte facite semitas eius. Modo dicunt isti. patet ꝙ primuz est falsum. s. ego mitto angelū meū ante faciē tuam cum nullibi reperiatur in Ysaia sed in malachia. Dicendū est ad hunc errorem secūdum ꝙ notat Nicolaus de lyra ꝙ Marcus ante eius conuersionem ad fidem fuit instructus in lege: ⁊ prophetis. ⁊ ideo incepit suū euangeliū. in vno contextu prophetias coniungens: quaruz prima scribit Malachie. iij. ⁊ secūda Ysa. xl. Verūtamē Marc⁹ hic solū exprimit Ysaiā prophetam dicens. sicut di-

cuz est in Jsaia pphetá. qr lz ābo pphete vno spiritu pphetauerint. Jsaias tamē principalior est altero. ꝛ ideo solus nominat et quia auctoritas vltima ē ipsius Jsaie. res autem denominatur a fine. Jdeo nō falsum dixit Marcus sed verū nominando Jsaiam: ꝛ subticendo malachiā. Jtem Beꝛn. ꝛ ponit in glo.l'ali. Nota ꝙ hoc testimonium Ecce ego mitto angelum meuz. est Malachie. vtrunqꝫ tamē dicit esse Jsa. qr ꝛ si non verba sensus tamē inuenitur in Jsa. et manifesti⁹ inuenitur in hoc versu. vox clamātis in deserto. Angelus enim qui mittitur ante faciem est vox clamātis in deserto. preparauit autem viam dicens. Parate viam domini. facite rectas semitas. potuit enim pro malachia. Jsaie nomen diuinitus occurrere. nec voluit marcus emēdare. qr omnes prophete vno spiritu locuti sunt quasi vno ore. Utraqꝫ solutio satisfaciat cuicunqꝫ intelligenti. ꝛ satis concorditer ad ppositum veritatis ꝛ ad cōfusionem malicie opponentis crimen falsitatis euangelio christi qui non solum verum dixit per euangelistas suos. sꝫ etiā est ipsa veritas. vt patet Joh. xiiij. ¶ Supradicti inciderunt in hanc peruersam heresim edocti a quodam religioso hispano eiusdez gentis in flandria qui eis legit aliqua capitula biblie. vt fertur in occulto damnando legem euangelicā cum essent ibi mercatores. et taliter impressit errorem predictum ꝛ alios in eis ꝙ venientes in hispaniaz multos alios peruerterunt in occultis. Et isti sunt illi de quibus supra dixi i prima heresi. ꝙ fuerint absconditi quasi per mensem p sanando vulnere circuncisionis. ꝛ ꝙ expectant in breui facere transituz in berberiam cuz illo Nōso nequā qui eos expectant secrete in ciuitate hispalensi. vt facto transitu ibi libere efficiantur iudei. Qui hoc nouit testimonium perhibuit. ꝛ scim⁹ qr verū est testimoniū eius.

¶ De heresi coꝝ qui negāt cōfessionē valere ad remissionē peccatoꝝ.

Ertia heresis ē coꝝ q̄ negant cōfessionez valere ad remissionē peccatoꝝ. Sunt enim nōnulli xp̄iane religionis inimici q̄ asserunt ꝙ cōfessio non valet ad remissionē peccatoꝝ. qđ pbare nitunt auctoritatibus ꝛ rōib⁹. Prio sic de⁹ gratis remittit peccatū nō merito hominis ergo nec p ꝯfessionē. si enim p confessionez remittit peccatū merito remittitur confitētis. ¶ Scđo sic. apostolus ait ad Tytū. iij. nō ex opib⁹ iusticie q̄ fecimus nos sed ꝑm suaz miaz saluos nos fecit: ergo non per confessionē ¶ Tertio sic ꝑm apostoluz ad Ro. ix. non est volentis neqꝫ currentis sed miserentis est dei. Prima eniꝫ gratia quam deus in nobis operatur est peccatorum remissio. ergo non mediante cōfessione sꝫ dei miseratiōe remittitur culpa. nō ergo cōfessio est necessaria ad salutem. ¶ Secūdo hoc pbare nituntur auctoritatibus sanctorū. Primo auc

toritate Ambro. super Lucã dicẽtis. Ideo fleuit petrus. quia culpa suppressit ei: non inuenio quid dixerit. inuenio ꝙ fleuit. lachrimas eius lego. satisfactionem nõ inuenio. ¶ Contra hanc heresiꝫ multe clamant auctoritates sanctoꝝ. Ait enim augu. Confitere quecũqꝫ fecisti que in verbo. que in ope. que in nocte. que in die. cõfitere in tẽpore oportuno. ⁊ in die salutis recipies celestẽ thesauruꝫ. ¶ Scḋo ait grego. Nõ vult de⁹ vicisci maliciã qui confiteri delicta ꝑsuadet optat dissolui confitẽtes ne cõtumaces punire cogatur quotidie xp̄i euangelium clemẽter vocat: confessionem tyrãni ex puro corde desiderat. et cuncta que delinquimus relaxat. ¶ Ad primam rationeꝫ qua dicũt heretici ꝙ de⁹ gratis remittit peccatum non merito hominis. Dicendum ꝙ sola dei gratia peccatuꝫ remittitur. nec confessio est causa efficiens remissiõis peccati: sed sola gratuita voluntas dei. Est tamẽ cõfessio causa sine qua non quia nisi homo peniteat a deo peccatum nõ remittetur. sicut sol domum illuminat: quia fenestra aperitur. non tamẽ aperitio fenestre est causa illuminationis sed causa occasionalis. causa vero efficiens illuminationis est ipse sol. ¶ Ad secundam rationeꝫ in qua dicitur ꝙ nõ ex opibus iusticie que fecimus nos: sic intelligendũ est ꝙ opa nõ excludunt gratiam nec gratia opera. quia ex gratia opera ⁊ ipsa gratia est cã efficiẽs nostre salutis. Similr̃ gratia non excludit penitentiam. nec penitentia gratiã. quia ⁊ penitẽtia quedam gratia est. ¶ Eodem modo respondendum est ad tertiaꝫ rationem non est volentis nec currẽtis. quia ꝗuis cursus id est opatio vel bona voluntas sit salutis occasio tamen efficiens cã salutis existit penes gratiam dei miserentis. deus enim primam gratiam operatur i nobis. id est peccati remissionem non meritis nostris exigentibus. sed misericordia sua tantum. ¶ Ad auctoritatẽ ambrosiĳ q̇ dicit se lacrimas petri legisse nõ satisfactionem vel confessionem. per hoc non excludit: qui multa facta sunt que scripta nõ sunt. vel dicitur ꝙ nondum facta erat institutio confessionis.

¶ De heresi eoꝝ qui negant cõfessionem fieri homini.

Quarta heresis est eorum qui concedũt confessionem fiendam sed negãt eam fiendaꝫ homini: dicunt enim isti heretici. Quid oporꝫ ꝙ ista publicatio peccatoruꝫ fiat modo in noua lege homini per ꝯfessioneꝫ ex quo in lege veteri non fiebat nisi deo per solã contritionẽ quid ergo oportet modo addere cõfessionem. ¶ Secũdo sic. Cris. sup epistolã ad hebreos dicit nõ dico tibi ꝙ te prodas i publicũ nec apud alios te accuses. sꝫ obedire te volo ꝓphete dicẽti psal. cxxxvi. Reuela viaꝫ tuã ante deũ. ergo ꝯfitere peccata tua añ verus

iudicem: cum querimonia delicta tua pnuncia non lingua sed pscientie tue memoria. et tunc demū spera misericordiam te posse cōsequi. ¶ Item tertio dicit idem Crisost. peccata tua dicito vt deleas illa sz si pfundar; alicui dicere dicito ea quotidie in anima tua; nō dico tibi vt confitearis illa conseruo tuo vt tibi exprobret dicito deo. quoniam curat ea nec ei si non dixeris ea nō ignorat cū ea faciebas. presto erat cum admitteres ea cognouerat. Ex omnibus istis ergo illi eliciunt confessionem fiendaz soli deo. Hec rabida heresis multuz viget istis temporibus in aliquibus occulte confabulantib⁹ ꝛ in conuenticulis suis. ¶ Pro destructione huius erroris intendo contra ipsum procedere quintupliciter. Primo auctoritate veteris testamēti per quam ostendā ꝙ confessio que fit homini in noua lege iam fuit declarata in veteri lege. qꝛ scribitur Prouer. xxviij. Qui abscondit scelera sua nō dirigef: qui aūt cōfessus fuerit et reliquerit ea misericordiā cōsequef. Tunc arguo sic ex ipsa auctoritate peccata abscōdi non debēt immo cōfiteri. ergo deo vel homini. nō deo. qꝛ ps. dicit. delicta mea a te nō sunt abscōdita. Et apostol⁹ ad hebr. iiij. oīa nuda ꝛ apta sūt oculis eius. ergo peccatū abscondi homini non debet. imo debet cōfiteri homi. hoc ostendit nobis xps in figura qn̄ dixit leprosis. Luce. xvij. Ite ostendite vos sacerdotibus. ꝛ sequitur ꝙ dū irent mundati sunt. ¶ Secūdo arguitur contra eādez heresim ex pte pfectionis legis noue. Unde circa hoc est sciēdū ꝙ deus in omni statu tā nature ꝙ̄ legis mosayce ꝙ̄ legis etiā gratie voluit ꝙ sibi homo p peccatis cōfiteref sed diuersimode. Nā in statu nature sufficiebat sibi vt homo de peccatis solā cōtritionem haberet vt in corde peniteret. sed postea pcedens in statu legis q̄ fuit pfectior statu nature voluit vt non solū homo de peccatis ptritionez haberet sed ꝙ etiam p peccato aliquod holocaustū offerret sicut vitulū de armēto ac edū de grege. Sed postea vltra procedēs in statu gratie tāꝙ̄ perfectiori ceteris voluit vt nō solum corde et sacrificio. sed etiā ore proprio confessio fieret de peccatis. et valde cōgrue dominus ordinauit. quia sicut nos sumus in statu pfectioris vite. ita pfecti⁹ a peccatis nostris expurgari debemus. Status eniz noster. s. gratie statui nature siue legis cōparaf sicut fructus cōparatur flori. nam sicut fructus plus habet de perfectione ꝙ̄ flos. sic status gratie plus habz de perfectione ꝙ̄ status nature vel legis mosayce. quare nullus dz mirari si nos qui sumus in gradu perfectiori ꝙ̄ fuerunt gentiles vel iudei. si a nobis plus exigitur vt perfectiores inueniri valeamus. Sicut enim fructus venit post florez ordine nature: sic confessio oris venit post cordis contritionez: ꝛ sicut fructus latet in arbore anteꝙ̄ floreat sic in statu nature ista cōfessio nullaten⁹ apparebat. quia soli deo per contritionem fiebat. sed sicut

postea per florem ostēditur aliquā tulum fructus. sic in statu legis ali quantulum oportuit hominis per fectionem per munera apparere. quia tunc peccatum non soluz deo sed etiam populo erat notū licz nō expressum. sed cognoscebatur ex quo offerebat ꝙ in aliquo deū offende rat. sed per quid ignorabatur. sed cum fructus per florem aduenit to ta virtus arboris in eius ꝑductio ne se ostendit. Sic eodem modo in statu gratie qui nunc est tota per fectio hominis in hoc debet consi stere ꝙ non solū cum deo ꝯueniat sicut primi: nec ipsi ꝑ mūera se ostē dant sicut secundi veniēdo. s. ad cō fessionem. sed etiam oportet ꝙ pec catum exprimat sicut arbor in tota perfectiōe sua ꝓfert fructū. et ideo voluit vt ore proprio confiteamur de peccatis. Et qꝛ ipe nō est ꝑsens visibiliter dimisit nobis ministros ecclesie vt eis confiteremur. vt sic ordo nature dei prouidentia respō deret. Unde Leo papa multiplex misericordia dei que ita lapsibus humanis subuenit vt non tātūmo do per baptismum sed etiam ꝑ pe nitentiā spes vite reparetur. Chri stus enim hanc prepositis ecclesie tradidit potestatem: vt vere peni tentibus penitentie satisfactionez daret. et eosdem salubri satisfactio ne purgatos ad communionem sa cramentorum per gratiam recon ciliatiōis admitteret. ¶ Tertio ar guitur contra eandem heresim sic. quia sicut dei filius erat primo ho mini incognitus. sicut verbum co gitatum est ignotum. ita volebat ꝙ homo recognosceret ipsum esse deum. vt in corde suo solum quan do peccauerat se recognosceret of fendisse. Et ideo nō requirebat ab eo vltra vires. sed ꝙ sibi proportio nabiliter sicut ipse erat incognit⁹ ita sibi homo incognite responde ret. Sed quia modo est non solum vt verbum cogitatum sed etiā pro latum inquantum ex virgine car nem sumpsit. et in mundo verus de us et homo apparuit. requirit vt ho mo sibi non solum agnoscat clan destine se deum offendisse. sed etiā se deo oretenus manifestet qui pro peccatis suis se manifestauit car nem de virgine assumendo: et ideo vult vt non solum homo sibi corde cōfiteatur: sed etiam oretenus suo sacerdoti. Unde Augu. de verbis domini. Qui vult videri deus cum sit homo non imitatur illum qui cū deus esset pro illo factus est homo tibi quidem non deo esto aliquid minus ꝙ̄ es: sed cognosce quod es cognosce te infirmum: cognosce te hominem cognosce te peccatorem appareat in confessione tua macu la cordis tui et pertinebis ad gre gem xpi quia confessio peccatoruz inuitat medicum ad sanandum.

¶ Quarto arguitur contra eandez heresim ratione assumpta per si militudinem in moralibus: sicut enim videmus ꝙ quando aliquis bonus homo offenditur ab aliquo non solum ipse dominus offendi tur sed etiam vxor eius. nec etiam ipse placatur ab offensa nisi ab eius vxore si tamen si fidelis ei in dulgentia etiam postuletur. Sic

deus nunq̄ parcit alicui qui eum offenderit nisi vxori sue. scilicet ecclesie reconciliet se. christus enim duas vxores habere dicitur vnam scȝ pulcherrimam et dilectam ac sibi gratam. scȝ ecclesiam que velut bona domina iniuriaȝ sibi reputat quicquid xp̄o iniuriose est illatum. Et ideo xp̄s nunq̄ placatur nisi vxori tam nobili et tam dilecte peccator reconcilietur. cuius locuȝ tenet sacerdos quicunq; sit: dūmodo potestatem habeat absoluendi. Unde Augustinus. in libro de penitētia. Qui vult confiteri peccata: vt inueniat gratiam: querat sacerdoteȝ qui sciat ligare et soluere: iudicet homo seipsum voluntate dum potest et mores conuertat in melius et veniat ad antistites per quos clauis illa in ecclesia ministratur a p̄positis sacramentorum accipiat satisfactionis sue modum. ¶ Quinto et vltimo arguitur contra eādeȝ heresim sic. quia sicut deus offenditur quando homo perpetrat malum: et quasi quādam verecundiam patitur si seruus quē redimerat ita care apostataret ab eius pio domino per peccatum: ita vult ipse deus q̄ quādo reconciliatur illi ipse seruus verecundiam et maximā confusionem patiatur. non auteȝ potest maiorem pati q̄ quando seruo ꝓpter deum humiliatur: et sibi oretenus confitetur. Non enim esset magna humiliatio si domino tantum se humiliaret. quare deus voluit q̄ homo confiteretur homi. scilicet suo sacerdoti. Unde Beda. Conueniēs est vt nos qui peccando deo contumaces fuimus penitendo supplices sacerdotibus et ministris eius simus. et homo qui ad gratiā cōseruandam mediatore eguit: iam eā nisi per mediatorem habere non possit. ¶ Ex predictis igitur manifestū est q̄ nō sufficit solū deo cōfiteri sine sacerdote: nec est vere humilis et penitēs si nō desiderat et requirit sacerdotis iudiciū. Si tamē non pōt habere copiā sacerdotis sufficit cōfiteri socio vel ꝓximo: studiose tamē inquirēdus ē sacerdos: q: sacerdotibus cōcessit potestatē ligandi et soluēdi: et ideo quibus ipsi dimittunt: et deus dimittit. Si vero desit sacerdos socio vel proximo facienda est confessio. Unde Augustinus. Tanta vis confessionis est: vt si deest sacerdos confiteatur proximo. Sepe enim contingit q̄ penitens nō potest verecundari ante sacerdotem quem desiderauit nec tempus nec locus offert. et si ille cui confitebitur potestatem soluendi non hȝ fit tn̄ dignus venia ex sacerdotis desiderio crimē socio cōfitetur. Mundati etsi sunt leprosi dū irēt se ostendere sacerdotibꝰ anteq̄ ad eos veniebāt. Unde pȝ deū ad corr[?]es pl[?]icere dū ex necessitate ꝓhibētur ad sacerdotes ꝓuenire. Nūc restat respōdere ad argumēta hereticorū in principio huius tertij erroris posita. ¶ Ad primū cū dicitur q̄d oportet. q̄ fiat ista publicatio peccatorum ex quo in lege veteri nō fiebat nisi deo. Respōdetur q̄ tūc offendebatur solū: deus modo homo et deus: q: deus factus est ho-

mo. ideo oportet ꝙ reueles ⁊ publices peccatum tuum deo per contritionem ⁊ homini per confessionem: ⁊ dices cum ps. xxxi. Delictū meum cognitum tibi feci ⁊ iniusticiam meam non abscondi. scilicet homini cui abscondere poteram: quia deo notum erat. ¶ Ad scdm argumentum Crisostomi non dico: vt te prodas ꝛc. Dico ꝙ nō est ita intelligendū ꝙ liceat alicui si tempus habeat sacerdoti non confiteri: sed quia sufficit vbi crimen occultum est soli deo per sacerdotem dicere. ⁊ ideo non oportet publicare coram multis quod occultum est: quod notauit dicens: non tibi dico vt te prodas in publicū. Unde leo papa. Sufficit cōfessio que primum deo offertur, deinde sacerdoti qui pro delictis penitentium precator accedit. tunc enim plures poterunt ad penitentiam prouocari si populi auribus non publicetur conscientia cōfitētis: sicut enim publica notia publico egent remedio. ita occulta secreta confessione ⁊ occulta satisfactiōe purgantur. Nec necesse ē vt quod sacerdoti semel confessi fuimus: iterū confiteamur nisi quod absit in idem contingat nos redire: sed lingua cordis non carnis apud verum iudicem id semper confiteri debemus. Unde Cris. Nunc autē si recordaris peccatorū tuorum. ⁊ frequenter ea in conspectu dei ꝓnuncies ⁊ pro eis depreceris citius ea delebis. Si vero obliuiscaris: tunc eorū recordaberis nolens qñ publicabuntur: ⁊ in cōspectu proferentur oīm amicorū ⁊ inimicorum sctōꝝqꝫ angelorū: ⁊ per ea que dicta sunt patet solutio: etiaꝫ ad tertium argumentum: ⁊ sic sum expeditus de quarto errore siue heresi.

¶ De heresi eorū qui asserunt confessionem fiendā solū curato sicut proprio sacerdoti.

Quinta heresis est eorū qui concedunt ꝙ confessio est fienda homini: sed dicūt ꝙ solū est fiēda proprio sacerdoti. Sic errauit magister iohannes de poliaco ꝗ posuit sequētes articulos: vt patet in extrauagāti. Ioh. xxii. vas electionis. videlicet ꝙ cōfessi fratrib⁹ licentiā generalē cōfessiones audiēdi habētib⁹ eadē pctā qui cōfessi fuerant iterū ꝓprio sacerdoti ꝯfiteri tenerentur: ac stante statuto omnis vtriusqꝫ sexus in concilio generali nec deus: nec roman⁹ pōtifex facere posset ꝙ parrochiani nō tenerētur omnia pctā sua semel in anno ꝓprio sacerdoti scꝫ ꝓrochiali curato cōfiteri. Itē ꝙ non posset papa generalē dare potestatē audiendi confessiones. immo nec deus quin confessus/ generalem habens licentiam teneretur iterum eodem suo proprio sacerdoti veluti parrochiali curato confiteri. Hi articuli a Ioh. xxii. In predicta extrauagāti taꝫ falsi ꝙ et erronei ⁊ a sana doctrina deuij auctoritate apostolica sunt dānati et reprobati ipseqꝫ Iohannes de poliaco veris rationibus qui opinioni quam dudum habue

rat contrariis et quibus responde re non potuit demonstratis eosdē articulos non esse veros affirmauit in consistorio publico: necnon in presentia p̄dicti iohannis pape et cardinaliū reuocauit. ¶ Et quia succedente tēpore nōnulle persone ecclesiastice: necnō et alie vtriusque sexus persone predictos reuocatos articulos fuerūt amplexantes inficientes fideliū animos vt fratribus predictis nō confiterentur. Et vt ab eorū deuotione eos retraherent non solū predictos articulos. sed et alios etiā sacris canonibus cōtrarios affirmare publice non erubuerūt. Unde licet cōfessio fratribus electis et a dyocesanis admissis facta dubitabilis et incerta sit: vnde tenētur oīno incertum dimittere: et sic solum confiteri suis sacerdotibus curā animarum habentibus sub pena peccati mortalis. Item quod quāuis ipsi fratres admissi auctoritatem habeant cōfessiones audiendi et absoluendi: tamen populus subiectus accedēdi ad eos sine licētia proprii sacerdotis non habet potestatem. Item quod fratres petentes priuilegia pro confessionibus audiendis et sepulturis habendis sunt in peccato mortali. Item quod romani pōtifices concedentes predicta priuilegia vel illa confirmantes sunt in simili peccato mortali et excommunicati. Item quod tales fratres confitentes non sunt pastores: sed fures latrones et lupi. Item quod sacerdos curatus dans licētiam mēdicantibus confessiones audiendi magis dispēsat super predicto statuto omnis vtriusque sexus quam papa fratribus licentiam tribuens iuxta formā decretalis antedicte: omnia supradicta lamētabili querela per fratres mendicantes: ad aures Eugenii pape quarti peruenerūt. Qui facta diligenti examinatione per diuersos in iure canonico doctores ac sacre pagine professores tanquam falsos et erroneos et sacris canonibus contrarios auctoritate apostolica dānauit et reprobauit. vt patet in bulla sua que incipit Gregis nobis crediti: quā cōfirmauit Nicolaus quintus: vt patet in bulla sua que incipit: promissionis nostre: quā confirmatoriā bullā dirigit vniuersis et singulis patriarchis: archiepīs: epīs: electis: et abbatibus vbilibet constitutis vt quotienscunque fuerint requisiti super predictis a quoque predictorum ordinū predicatorū: et minorū: et aliorū mēdicantiū priuilegiatorum magistro generali ac prouinciali: ministro vicario: vel aliud gerēte officium ad confutādos ac reprimādos: ac penitus tollēdos huiusmodi errores prout in decretali sup cathedrā. ac in predicta extrauaganti: vas electionis continetur diligēti studio atque cura prouideāt ac intēdāt. et quod prefatas cōstitutiones faciāt inuiolabiliter ab oībus obseruari: et quod si forsan inuenerint aliquos p̄dictos dānatos articulos aut aliquid ipsorum pertinaciter afferentes: vel tenentes: seu predicātes cōtra illos cōiter: vel diuisim tanquam cōtra hereticos

et de catholica fide suspectos pcedant: necnō ipsos et eorum quēlibet iuxta tantorꝫ excessuum qualitatē per censurā ecclesiasticam et alia iuris oportūa remedia auctoritate predicta cōpescere studeāt. Cum presentē librum scriberez in villa vallis oletana. anno domini. M.cccc.lviij. Clericus quidam noīe alfonsus debeiar: in ecclesia beati Jacobi predicte ville de predictis reprobatis ppositionibus tres publice predicauit. Quarum prima fuit qꝫ quilibet tenebaẗ confiteri curato parrochiali ad minꝰ semel in anno. Secūda est qꝫ fideles obligabantur petere licentiā a suo curato prochiali vt possint confiteri religiosis mēdicātibus et qꝫ non debebat dare licentiā nisi his quibus sibi bene visum foret. Tertia fuit qꝫ oēs illi qui confessi fuerant religiosis predictis obligabantur iterum cōfiteri de eisdē peccatis suo proprio sacerdoti. s. parrochiali curato. Cum ergo cognouit qꝫ predictus clericus dixerat predictas propositiōes per fidedignas personas requisiuit dñz petrum episcopum palentinū qui tunc in eadem villa presens erat: de vt predictis reciperet verā informationem qui cognita veritate vocato predicto clerico mandauit sibi vt predictas propositiones in eadem ecclesia in qua illas predicauerat sequenti dominica publice reuocaret: quod et factum fuit presentibus pluribꝰ religiosis predicatorum et nostri ordinis et magna populi multitudine.

¶ De heresi eorum qui dicunt qꝫ non tenetur quis confiteri sacerdoti si laicus sit presto.

Sexta heresis ē eorum qui dicūt qꝫ non tenetur quis confiteri sacerdoti si laicus sit pñsto cui possit confiteri. improbaẗ ista insipientissima heresis ostendendo qꝫ requirēdū sit examen sacerdotis cui concessit deus potestatē ligandi et soluendi qđ ostendit Aug. in libro de penitentia dicens. Qui vult confiteri peccata vt inueniat gratiā querat sacerdotē qui sciat soluere. Itē ait Augu. Judicet seipsum hō voluntate dū pōt: et mores conuertat in meliꝰ veniat ad antistites p quos illi claues ī ecclīa mistrāẗ a prepositis sacramentorum accipiat satisfactionis sue modū. Itez leo. Multiplex mīa dei q̄ lapsibus hūanis subuenit vt nō modo per baptismū: sed etiam per penitentiam spes vite reperiatur. Sic diuine volūtatis presidijs ordinatis: vt indulgentiam dei nisi supplicationibus sacerdotum nequeant obtinere: christus enim hanc prepositis ecclesie tradidit potestatem vt confitentibus penitentie satisfactionem darent: eosdēqꝫ salubri satisfactione purgatos ad communionez sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent. Item leo. sufficit confessio que primum deo offertur. deinde sacerdoti qui p peccatis delinquentium precator accedit. et etiam plures ad penitētiā

poterunt prouocari si populi auribus nō publicetur conscientia cōfitentis. In necessitate tamen potest homo confiteri peccata sua ꝓximo vel socio si desit sacerdos. Ex predictis manifestum est ꝙ non sufficit confiteri deo sine sacerdote cum possit haberi: nec est vere humilis ꝛ penitēs si non desiderat ꝛ requirit sacerdotis iudicium: si tamen non potest habere copiam sacerdotis sufficit confiteri socio vel proximo: vt predictū est.

¶ De heresi eorū qui dicūt ꝙ non est obediendū nisi soli deo.

Exprima heresis est eorū qui dicunt ꝙ non est obediēdum nisi soli deo. Iste fuit error cuiusdā heretici qui dicebatur vualusia quo vualdēses heretici nūcupātur. Ille suo spiritu duct⁹ ꝛ non a deo missus nouā sectā inuenit: vt sine alicuius prelati auctoritate: sine inspiratiōe: sine sciētia: sine litteratura ꝑdicare resumeret sine rōne: pħus sine visiōe propheta sine missione: apostolus sine īstitutione didascalus: vt notat Alanus in libro suo contra hereticos predictam vero heresim sequentes ipsum nituntur probare. Et ex actibus apostolorum.v. vbi introducuntur petrus ꝛ iohānes loquentes ad scribas ꝛ pharisicos in hunc modum. Vosipsi iudicate cui sit obediēdum deo precipienti an vobis prohibentibus. Item si homo homini obedierit in his in quibus obediendum non ē peccaret: quia in hoc deo obediēs non est. Samuel etiam ait ad saul primi Regū.xv. Species ariolandi est nolle obedire. Species ariolandi vocat samuel quodāmodo deam negare per inobedientiam. Sed nolle obedire homini non est ariolare: sed nolle obedire deo: ergo obediendū est deo non homini quia per hoc ꝙ non obedimus homini no ariolamur: sed ꝑ hoc ꝙ negamus obedientiā deo. ¶ Respōdetur ad ꝑdicta ꝙ deo ꝛ hōi obediendū est: sed deo magis ꝙ̄ hōi: homini tñ obediendū est: q2 potestas super hōies a deo data est. vñ ꝛ xp̄s ad pylatū. Ioh.xix. ait. Nō haberes in me potestatē nisi datū esset tibi desuper: ergo si pylatus qui ab īperatore romano ptātem terrenā habuerat: eā sup xp̄m habebat: multomagis ꝛ alius hō sup alios hoīes. Christus etiā pr̄i putatiuo ꝛ matri obediēs fuit. Erat enī subditus illis: vt p3 Luce. ij. ¶ Petrus etiā ꝛ iohānes per hoc ꝙ dicūt potius esse obediēdū deo precipiēti ꝙ̄ hoībus nō negāt hōi esse obediēdū: sed insinuāt potius esse obediēdū deo ꝙ̄ hoīb⁹. hoīb⁹ tñ in malis obediēdū nō est: sed in bonis: ꝛ in hᵒ ꝙ obedit hoībus in bonis obedit deo. ¶ Qđ samuel ait ꝙ species ariolandi est nolle obedire: intelligitur in illo casu in quo ex ꝑcepto vel inspiratione diuina aliquis aliquid alicui iniungit. Sicut samuel ex inspiratione diuina: vel ex precepto diuino iniunxerat sauli: vt expectaret eum. In eo ergo ꝙ nō expectauit iobe

diens deo fuit nō tm̄ homini: ⁊ hec inobediētia species ariolandi fuit. ¶ Quod autem hoībus ⁊ maxime prelatis obediēdū sit ostendit paulus in epistola. ad Ro. xiij. dicens omnis aīa potestatib⁹ sublimiori-bus subdita sit. nō est enim potestas nisi a deo. que autē sunt: a deo ordinata sunt. itaqꝫ q̄ potestati resistit: dei ordinationi resistit. ideo enim et tributa prestatis. ministri enim dei sunt in hoc ipm seruiētes. Petrus etiā in canonica pria. c. ij. ait. Serui subditi estote i omni timore dn̄is nō tm̄ bonis ⁊ modestis: sed etiam discolis. Angeli etiā sibiīnuicē obediunt minores: videlicet maiorib⁹ vt testatur Dionysius de celesti ierarchia. bruta etiā aīalia sibiīnuicem obediunt: qđ etiā in minimis aīalibus. i. in apibus manifestū est potestates ergo ⁊ seculares ⁊ ecclesiastice a deo sunt ordinate: vt inferiores regāt vt ⁊ gratiā consequātur subditi si bene agāt vel si aliud operentur penā sustineāt. ptꝫ ergo subditos debere suis prelatis obedire siue boni sunt siue mali. in bonis tm̄ sit obediētia: nō in malis. qꝛ obedientia honesta est animi deliberantis iuste iussiōis effectus. qꝛ in his debemus obedire prelatis qui iuste deliberant et iuste imperant. Sūt autē quedā sine quibus nō est salus: vt adimpletiones preceptorū moraliū: in quib⁹ tenemur oīno obedire prelatis. Sūt quedā cū quibus nō est salus: vt mortalia peccata: in quibus agendis nulli obedire tenemur. Sunt autē quedam media cum quibus est salus: vt carnes comedere vel non comedere. ⁊ similia. laico autem predicare si periculosuꝫ non est. predicare autem periculosum: qꝛ non intelligit quod dicit: nec scripturas intelligit quas exponere p̄sumit. Si prelatus iniungat ei vt taceat: tacere tenetur. ⁊ si nō tacet mortaliter peccat. Unde si sub pena excōicatiōis ei prohibet predicare. Ille vero predicet excōmunicationis sententie subiacet. Unde isti vualdenses qui contra preceptum dmini pape immo contra totam ecclesiam predicant: quibus iniunctum est a domino papa: vt non predicent sentē-tie excōmunicationis subiacēt. In concilio etiam lateranensi in eos sententia excommunicationis lata est. Unde eis cōmunicandū non est cum sententia apostolica ab ecclīa presciti sint. Ideo autē excommunicati fuerunt: quia officium quod ad eos non pertinet vsurpabāt cōtra fidem quedam predicabant ecclesie verbis aut factis derogabāt et os in celum ponebant: cum curie romane detrahebāt: quia instar sacrilegij est de facto summi pontificis disputare. Quibus enim magis credendum est an ydeotis an ecclesie sapientibus vniuersis. Si ergo in his que non periculosa: sꝫ indifferentia sunt: vt non abstinere a carne vel vino in casu obedimus maioribus et prelatis nostris multomagis predicti heretici tenentur ecclesie romane obedire in his que periculosum est facere cum sententia prelati attestante Gregorio siue sit iusta siue iniusta non se-

lum timenda est: sed et tenenda.

¶ De heresi eorum qui dicunt non esse obediendum prelatis existentibus in peccato mortali. et q tales non habent potestatem ligandi et soluendi.

Ctaua heresis est predictorum vualdensiu3 qui dicunt q dato q obediendum sit homini. homini tamē nō existēti i peccato. et q solū boni sacerdotes habent potestatem ligandi et soluendi. hic etiam fuit error Johannis heuelis anglici: qui inter innumerabiles errores quos posuit iste fuit vnus q nullus est dñs ciuilis. nullus est prelatus. nullus est eps: dum est in peccato mortali Insecuta est hunc vna alia vulpecula idem asserens. s. Joh. hus de bohemia. et vippera tertia Hieronymus de praga. qui in cōsilio Constantiensi in presentia martini pape quinti fuerunt dānati tanq heretici āno dñi. M.cccc.et.xvi. Isti ergo heretici dicūt obediendū esse bonis prelatis: et eis qui sunt apostolorū vicarij in vita et officio. eos autem qui apostolorū vitā non habent: nec officiū eorū retinent mercennarios dicunt: nō pastores. Qd probare nituntur. qz dicit Augu. in li. de baptismo pctōz remissionē p seipm facit deus vel per columbe mēbra. dicit etiā Augu. pctā dimitti vel teneri a sanctis. idē sup exodo vbi de lamina aurea legit. Erat eñi lamina aurea semp in fronte sacerdotis. hoc inquit significat fiduciā bone vite q qui vere perfecteq3 nō significatiōe: sed veritate sacerdos habet: solus potest pctā auferre. Item grego. Isti soli habent in hac carne positi et ligandi et soluendi potestatē sicut sancti apostoli q eoz exēpla simul cū doctrina tenēt Itē ex dictis origenis. hec soli petro potestas cōcessa est et imitatoribus petri. Nā quicunq3 petri vestigia imitantur habēt digne et recte ligādi et soluēdi potestatē. Itē malachie. ij. etiā legitur. maledicā benedictionibus vestris. et alibi. Ezechie. xiij. ve illis qui viuificant animas q non viuūt: et mortificant animas q non moriunt. si eñi maledicit dñs benedictionibus eorū: et si anime quas beatificāt non viuunt ergo quomodo p eos gratia benedictionis transfunditur. ¶ Ad hec oia dicunt veri catholici: q oēs sacerdotes habēt potestate3 ligandi atq3 soluēdi. sed illos solos dignē ac recte hac potestate vti qui prediti sunt vita et doctrina aplica. et ad hoc referuntur predicte auctoritates q dicūt iniustos sacerdotes nec ligare nec soluere. i. nec digne nec recte fit p illos qui sancti non sunt retētio vel remissio pctōz. dat eñi deus benedictiones digne poscenti etiā per indignū ministrum. Qd autē legit in malachia: sic intelligi pōt maledicā bñdictionib⁹ vestris id est his q bñdictionibus vestris possidetis. qz faciā vobis ea cedere in maledictionē non in benedictionē: quia et si benedicūt sanctis hoc non faciunt vero corde. et ideo

corū benedictio eis vertitur in maledictionem. Uel sic maledicam benedictionibus vestris.i.quod a vobis benedicitur a me erit maledictum: quia benedicunt inique agētibus adulāturq₃ peccantibus: dūmodo diuites sint. ¶ Predictis hereticis obuiat sanctus Clemēs dicens. Sacerdotes ⁊ omnes ministri ecclesie, omis plebs episcopos suos diligere debent: ⁊ eorum preceptis obedire etiam si ipsi aliter quod absit agant: nisi in fide errauerint. Item obuiat eis Eusebius papa dicens. oues que suo pastori cōmisse sunt nec reprehendere nisi a fide exorbitauerit: nec vllatenus accusare possunt: q₂ facta pastoris oris gladio ferienda non sunt. Itē obuiat eis beatus Bernardus qui loquens de reuerentia erga prelatos. sic inquit. Nō sufficit exterius obtemperare p̄latis: nisi interius aliquid sublimiter sentiam⁹ de eis. Et si enim a deo indigna alicuius prelati vita cóperitur: vt nihil omnino excusationis nihil dissimulationis admittat. ꝓpter eū tamen a quo omnis potestas est excelsuȝ eū reputare debemus nō ꝓpriis persone mēritis: sed ordinationi diuine ⁊ dignitati deferentes. Ideo dissimulemus interim de magnis ecclesiarum prelatis. sic enī faciendum est. ⁊ sic placet illis: vt euadant humana iudicia: vt tandem incidant in iudiciū quod in eis qui presunt fiet. Sapientie.vi. Iudicium durissimū fiet his qui presunt. ¶ Itē auctoritatibus sanctorum probat φ omnes sacerdotes habent ligandi et soluendi potestatem. ⁊ primo Hieronymus hoc testatur super illum locū euāgelij Matth.xvi. vbi dominus ait petro. tibi dabo claues regni celorum ⁊c. habent inq̄t potestatem iudicandi ⁊ alij apostoli habent et omnis ecclesia in episcopis: et in presbyteris. Sed sanctus petrus eaȝ specialiter accepit: vt omnes intelligant quicūq₃ ab vnitate fidei: et a societate ecclesie se separauerint: nec a peccatis solui: nec celum posse ingredi. Item secundo φ sacerdos etiaȝ si malus sit: gratiam tamen transfundat pro sue dignitatis officio. Augustinus ostendit dicens. dictū est a dn̄o in numeris ad Moysen ⁊ Aaron sacerdotes vos ponite nomen super filios israel ego dominus benedicam eis: vt gratie traditio pro ministerijs ordinate trāsfundatur hominibus: nec volūtas sacerdotis obesse vel prodesse possit: sed meritum benedictionem poscentis. Item tertio. Augusti. in libro de corpore christi obuiat predictis hereticis qui dicunt sacramētum altaris solum confici a bono sacerdote dicens. Intra catholicā ecclesiam in ministerio corporis et sanguinis domini nihil a bono maius: nihil a malo minus perficitur sacerdote: quia non in merito consecrantis: sed in verbo efficit creatoris et in virtute sp̄ūssancti. quāta autem sit dignitas sacerdotis et ordinis hinc aduertimus. dicit enī Augusti. in libro questionum veteris ⁊ noui testamenti dictum est de nequissimo caypha inter cetera:

hoc autē a seipso non dixit: sed cū esset pontifex anni illius ꝓphetauit. Joh. xi. per hoc ostendit spiritum gratiarum non personā sequi digni vel indigni. sed ordinem traditionis: vt quāuis aliquis boni meriti sit non tamen possit benedicere nisi fuerit ordinatus: vt officiū ministerium exhibeat. Dei autem est effectū tribuere benedictiōis.

¶ De heresi eorum qui dicūt ꝙ nō officium ⁊ ordo: sed meritum bone vite habet potestatem ligādi ⁊ soluendi consecrandi ⁊ benedicendi.

Ona heresis est eorūdem ꝙ nō officium ⁊ ordo: sꝫ meritum bone vite habet potestatem ligādi. soluendi. consecrandi. ⁊ benedicendi. Est ergo eorum conclusio ꝙ magis operatur meritum ad consecrandum vel benedicendum: vel ad ligandum vel ad soluendum q̄ ordo vel officium. Unde ipsi q̄uis ordinati non sint: quia se iustos esse fingunt ⁊ merita apostolorum habere presumunt benedicere mō sacerdotali. dicunt etiam se posse cōsecrare. ligare. ⁊ soluere: qꝛ meritū dat potestatem non officiū. Et iō quia se dicunt apostolorū vicarios per merita dicunt se habere eorū officia. in quo maxime contra ecclesiam nauigant: ⁊ se hereticos esse demonstrant. ¶ Istum autem errorem volunt munire auctoritate Enricij. qui ait: sacerdotes non propria auctoritate benedicunt. sed quia christi figuram gerunt. et propter eum qui in ipsis est benedictionis plenitudinem tribuunt: nec solum is qui sacerdotium sortitus est. sed quicunqꝫ christum in seipso habet et eius figuram gerit per conuersationem bonam sicut moyses ydoneus est: vt benedictionē prestet. Ecce hic habes ꝙ non solum sacerdos. sed omnis cum quo christus inhabitat: benedictionem prestet. ¶ Solutio predictorū est ſm Alanum in libro suo de hereticis ꝙ sacerdotes in quibus christus habitat plenitudinē benedictionis tribuere dicuntur. Predictis ergo respondentes dicimus ꝙ alia est benedictio: que congruit solis sacerdotibus. Alia que ab omnibus bonis communiter exigetur. deniqꝫ illi sacerdotes in quibus christus inhabitat benedictionis plenitudinem tribuere dicuntur. non quia illi soli. sed illi soli licite et digne id agant: nec subditos mala vita sacerdotis ledit: si bona faciunt que ille dicit. Unde Gregorius papa. Multi dum plus vitam sacerdotum q̄ suam discutiunt in erroris foueam dilabuntur: minus considerantes: ꝙ non eos vita sacerdotum ledet si humiliter bonis sacerdotum admonitionibus aurem accommodarent.

¶ De heresi eorum qui dicunt q̄ non est vera indulgentia vel relaxatio episcopi in consecratione ecclesie vel alias indulgentias dādo.

Decima here sis est eorūdē q nō est vera indulgentia epi vel relaxatio in consecratiōe ecclesie vel alias indulgentias cōcedendo q sic nitūtur pbare. Iste tenetur ad satisfactionem triuz annorum. vnus eps in vnius ecclesie dedicatione relaxat tertiam partē Eadem ratione alius tertius et reliquus tertiam partem: quia tantā potestatem relaxandi habent secūdus et tertius quātū primus: quod si ita est pro tribus obolis relaxabitur pena triennis. Preterea indiscreta videtur ista relaxatio: nec equa satisfactionis compensatio si pro vno obolo vel nūmo relaxatur vnius anni satisfactio. ¶ Solutio ad premissa q eps relaxat in absolutionibus penam purgatoriā non temporalem. ¶ Ad argumentū dicitur q ille cui iniungitur satisfactio aut habet charitatem aut non si charitatem non habet nihil ei ab epo relaxatur. Si vero in charitate est hoc dictat ei charitas: vt penitentiam sibi iniunctam perficiat nec palpet seipsum corporalem declinans penam quin agat penitentiam sibi iniūctam si potest: qr ipsa charitas reddit ipsum paratū: vt non solum illam: verūetiam vt maiorem compleret si ei iniuncta fuisset. talis si illud adimpleret p quo facta est relaxatio ab epo non relaxande pene intentione. sed et charitatis feruore et decedit ante pactā penitentiam remittetur ei tantū de pena purgatoria qtum in hoc presenti seculo relaxauit episcopus. Dicimus etiam q licet cōmutari penā corporalē in penā pecuniariam q in plerisqz longe grauior ē corporali: nec isti qui ex charitate accedit fit cōmutatio pene qtum ad ipsum: qr non hac intentione facit illud pro qua fit relaxatio vt relaxetur ab iniuncta penitentia: sed solo ītuitu charitatis nec vult vt relaxetur: sed propositū habet perficiendi penitentiam si concesserit ei vitā: quia ergo habet ppositum perficiendi penitētiam et in ipsa non remanet quin perficiat si ante peractā penitentiā decedat. Et ipse eps hac intentiōe relaxat in purgatorio aliquid de penitentia relaxetur isti si morte preuent⁹ fuerit tñ de pena purgatorij relaxabitur qtum in hoc seculo de pena tēporali relaxatū esse videbat.

¶ De heresi eorū qui dicūt q orationes et suffragia pro mortuis ab existētibus in peccato mortali nō proficiunt.

Vndecima here sis est q orationes vel suffragia pro mortuis ab existentibus in mortali factis non proficiūt mortuis quod sic pbare nitūtur. Quomodo enī pōt pdesse alijs cū non pōt prodesse sibi. Oratio q fit in orantis perniciem quomodo in alteri⁹ salutem erit. Itez. iij. q. vij. in grauioribus dicitur sic. Cū is qui displicet ad intercedendum mittitur animus irati iudicis ad deteriora

puocatur. Item qui indeuote orat iudicium sibi postulat. Sed qui sibi in oratione postulat iudiciū quō aliī in oratione postulat remediū. Itē oratio eius fit in peccato quō ergo fit pro salute aliquorum. Itē qui meref offensam apud deū quia orat: quō p alio orat. peccatori enī dixit deus. ps. xlix. quare tu enarras iusticias meas & assumis testamētū meū per os tuuz. s. pollutum. ¶ Ratiōibus idē pbare conantur sic. Sacerdos ī mortali existēs dū celebrat diuina orat oratio illa que actio est mala est. ac meretur sibi penā eternā ergo eadem non meretur aliī pene relaxationē. nulla enī actione pōt quis mereri bonū & malum. Item dicit auctoritas de cohabi. cle. & mulierū vīa duxit. ꝙ illius sacerdotis missa audiēda non est de quo indubitanter constat ꝙ habeat cōcubinā. Alia etiā clamat auctoritas. ꝙ ille qui ī mortali peccato ē nec in ecclesia orare nec psalmos debet dicere. ¶ Solutio oīm predictorum et determinatio ſm Alanuz vbi supra est ꝙ oratio que fit ab ecclesia a quocūꝗ proferaf pdest et mortuis & viuis: & sic ad p̄dicta facilis potest dari responsio. Uerū est ꝙ si is q̄ ad intercedendū mittif deo per peccatum mortale displicet ex ipso ꝙ orare p̄sumit deterior fit diuina celebrando maxie si in notorio crimine fuerit qꝛ in eo peccat quod presumit ꝙ aliīs occasio scandali fit. sed tamē quod orat in persona ecclesie dicens oremus ipsum significatuz oratiōis siue ipsa significatio prodest aliīs non ex virtute ipsius orantis ſꝫ ex virtute ecclesie ad hoc orationem instituētis vt psit viuis vel mortuis. Peccat ergo qui in peccato mortali existens p̄sumit celebrare: prodest tn̄ oratio quantum ad sui significationem nō quantū ad actionē orātis ¶ Sciēdū tn̄ ꝙ duplex est deuotio. Est deuotio nature & deuotio gratie. Deuotio nature est quando quis ex naturali pietate orat & ex quadā humilitate ꝙuis sit in peccato. peccat enim sub deo quia dolet se esse in peccato talis si orat ex eo ꝙ orat non peccat qꝛ non indeuote orat quantū ad deuotionē nature: huiusmodi oratio ipsi orāti nō obest et illi pro quo erat quantū ad virtutez orationis pdest. Deuotio gratie est quando aliquis ex charitate orat: sensus ergo est ꝙ qui indeuote orat. i. sine deuotione nature vel gratie iudiciuz sibi postulat idem peccat: ille autē qui peccato notorio laborat et prebet aliīs scādalum oratio fit ei in peccatum nō aliīs pro quibus orat. Actio inꝗ orantis nō est virtus orationis sic ergo meretur offensam apud deuz actione praua. apud deū tamē per orat virtus oratiōis p alio. ¶ Euz autem dicitur peccatori dixit deus &c. peccator dicitur ille qui gloriaf cū malefecerit qui laborat ī publico crimine vel qui conuictus vel confessus est in iure: talis enim nō peccat sub deo sed in deuz. talis si in publico in eccl'ia orat vel p̄dicat vel psalmos cātat et vt dictū est si ille cui⁹ crimen notoriū est diuina celebrat quātū in se ē peccat: virt⁹

tamē orationis alios adiuuat. Si
vero hereticus ab ecclesia diuisus
pro aliis orat iam nō orat in perso
na ecclesie: ⁊ ideo nec ipsi nec aliis
pdest oratio. Ex p̄dictis patȝ q̄ pec
catoris oratio qua orat mala ē nec
ei nec aliis prodest. Sed ipsa signi-
ficatio orationis q̄ ad hoc institu
ta est in ecclesia dei vt aliis psit et
sic aliis pdest vt non est mala sed
bona. ¶ Quod autem dicitur q̄ il
lius sacerdotis missa nō est audiē
da de quo indubitanter constat q̄
habeat cōcubinā intelligendū est
de sacerdote qui conuictus vel cō
fessus est in iure cuius missa nō est
audienda non eo q̄ mala sit sȝ hoc
faciendum est in verecundiaȝ vel
confusionem sacerdotis vt sacer-
dos peccatū suū recognoscat ⁊ pe
niteat. ¶ Quod auteȝ oratiōes ab
ecclesia constitute psint cum in ec-
clesia pferuntur siue a bono siue a
malo rationibus probatur sic. Si
merita ministrorūȝ non augent vel
minuunt vim sacramentorum vi-
detur q̄ nec vim orationis sed hoc
patet quia vis baptismi non auge
tur vel minuitur a quocūq; detur
vel vis eucharistie vel alterius sa
cramenti a simili nec vires oratio
nū ecclesiasticarū habent in se quā
dam virtutem sacramentalem pu-
ta si merita ministrorum augerent
vim orationum vel minuerent vni
tas ecclesie nō staret immo scisma
fieret. quia quidaȝ sequerentur sa
cerdotem quem crederent meliorē
et fugerent deteriorē ⁊ sic quidam
sequerentur vnū quidā aliū. Pau-
lus contra illos qui gloriabant̄ de
baptismis dicit vnū esse baptismū
vnū esse qui baptizat. A simili enīȝ
nō debemus gloriari de orationi-
bus aliquorū. tanta enī est vis ora-
tionis prolata ab vno quanta ab
alio quantū ad ipsius orationis si-
gnificationē non quātum ad ipsi⁹
orantis deuotionē. Una est enī vis
orationis sed non vna deuotio orā
tis. Deuotio enī pōt esse efficatior
quanto maior sed oratio quātuȝ in
se est non erit fructuosior verbis
aūt inesse virtutem varie clamant
scripture et diuine et humane. Nō
ne vis est in his verbis. Baptiso
te in nomine patris et filii ⁊ spiri-
tussancti amē. ⁊ in his. hoc est enī
corpus meum. Et hic est enī calix
⁊c. Quare ergo ī ecclesiasticis ora-
tionibus non inerit vis si proferā-
tur in persona ecclesie non quātuȝ
ad proferentem sed quantum ad
instituentem.

¶ De heresi eorūȝ qui negant pur
gatorium esse.

Duodecima he
resis est eorum qui ne-
gāt purgatoriū esse di
cendū. Unde dicit q̄ propter aua
riciam ecclesia ponit esse purgato
rium post hanc vitam vt. s. pro ani
mabus dentur elemosyne et obla-
tiones et fiāt obsequia ⁊ talia. Cō
tra hunc errorem procedet̄ tripli-
citer. primo auctoritate doctorum
secūdo rationibus inquisitorū. ter-
tio auctoritatib⁹ sacre scripture.
hoc modo pcedit francisc⁹ de ma
ronis di. xxiiii. q. x. vbi monet que-
stionē vtrū post hāc vitā sit neces

sariũ pōere purgatoriũ. ¶ Prio er go auctoritate arguif Ihero. q̄ in canone hec expresse dicit. ⁊ Augu. Grego. etiam in epistola ad bonifacium ⁊ in multis aliis colis. Respōdēt heretici ⁊ dicũt ꝙ isti doctores fuerunt ex parte eccl'ie. ⁊ ideo assentiētes eius auaricie cōformauerunt se cũ ea. ¶ Ideo secũdo aliqui inquisitores arguũt sic contra eos. primo sic. Moriatur vnus homo oīno iustus et innocens. moriatur etiam ali⁹ qui fuit semper peccator penituit tamē ī fine quō erit ꝙ ambo simul vadāt ad paradisuȝ nũquid innocēs debet statim euolare ⁊ ille qui semper peccator ante ⁊ tũc penituit. sed pro peccatis nullā penā sustinuit oȝ post hāc vitam puniri Respondēt heretici ꝙ nō sed ambo debent ire ad paradisuȝ sed ille qui ꝓ peccatis penam non sustinuit diminuetur de gloria ¶ Secũdo arguũt inquisitores sic Quia si purgatoriuȝ nō est frustra timemus peccata et abstinem⁹ q꞉ possemus penitere in fine ⁊ sic euolare. Respōdent heretici ꝙ nō frustra timemus et abstinemus q꞉ vt dictũ est minus de gloria habetur. ¶ Tertio arguunt inq̄sitores sic. nullum malum impunitum sed si purgatorium nō esset non punirentur omnia peccata eoꝝ qui saluantur cum hic non puniantur qui ī fine penitent. Quarto ꝙ de⁹ aliquos maios pũit in vita ista aliquos nō Dicit francisc⁹ ꝙ ille rōnes nō cōuincũt sed sunt cōtra nos sicut cōtra illos. ¶ Ideo arguit aliter cōtra p̄dictos hereticos sic. aliq̄s nō vult baptisari baptismo flaminis vsq̄ ad mortē. ⁊ sic si abstineat vsq̄ ad fineȝ eque euolabit sicut aliq̄ q̄ semꝑ bn̄ agũt. Rn̄dēt ꝙ tāta virtus ē in sacramēto pnīe ad delēdū peccata sicut ē ī sacramēto baptismi. Ex hoc arguitur cōtra eos sic primo q꞉ si hoc esset veruȝ aliquis puniretur de veniali peccato eternaliter. ex multitudine enim peccatorum venialium si nō punitur in purgatorio sibi subducitur aliquis gradus gl'ie quo priuatur propter peccata venialia et sic carentia illius grad⁹ glorie qui sibi alias deberetur cũ sit perpetua erit pena illius peccatis venialibus correspōdens. ¶ Secundo arguitur sic suppono ꝙ maior pena ⁊ maius malũ est priuatio visionis diuine q̄ pēa sensus sed tantũ est in malo carentia visionis quantũ est in bono visio diuina. Tunc arguo sic. Quādo cũq̄ mala sic cōparantur ꝙ vnum ſm naturam excedit reliquũ quicũq̄ gradus mali excedētis excedit totum aliud malũ sed carentia visionis diuine ſm naturam excedit in malo penā sensus ergo quicũq̄ gradus priuationis visionis diuine excedit totā penā sensus inferni. sic ergo pȝ ꝙ negato purgatorio aliq̄s puniref perpetuo de venialib⁹ in paradiso. ¶ Respōdēt heretici ꝙ iste rōes sũt pħice ⁊ subtiles ⁊ apostolus dicit ad Colo. ij. Nemo vos seducat ꝑ inanē pħiaȝ. Ideo isti heretici petunt auctoritates sacri canōis. dicunt enī ꝙ in sacra scriptura nō inuenif ꝙ post hanc vitaȝ sit necessarium ponere

purgatorium. ¶ Ideo adduco contra eos auctoritates sacre scripture Prima auctoritas est. ij. Mach. xij. vbi dicitur quod iudas considerabat quod hi qui cū pietate dormitionē acceperant optimā haberēt repositā gratiā: et obtulit pro eis. xij. milia dragmas argenti. Ista autē oblatio non potuit esse pro his q̄ sunt ī inferno quia ibi nulla est redemptio nec pro his qui sunt in paradiso quia redemptione non indigent. nec de eis pōt dici illud quod sequit. sancta ergo et salubris est cogitatio pro defunctis exorare vt a peccatis soluentur: quia ibi peccata nō habēt ergo fuit illa oblatio pro his qui sunt in purgatorio: ad illud argumētum dicūt heretici quod liber Macha. nō est de canone. Cōtra accipio ergo verbū xpi. math. xviij. Iratus dñs tradidit seruum tortoribus quousque redderet vniuersum debitum. hoc autē non potest intelligi in hac vita nec in iferno quia illi semper sunt in debito: ergo hz intelligi de his qui sunt in purgatorio. Secūda auctoritas euāgelij ē Math. v. Esto consentiēs aduersario tuo etc. Et sequitur Amen dico tibi non exies inde donec reddas nouissimū quadrantē. Istud exire non intelligit de paradiso nec de inferno ergo de purgatorio. Sed contra. istud donec q̄nque accipitur cum exclusione actus sequētis: sicut Ge. viij. dicit. Coruus quem emisit noe nō reuertebatur donec siccarentur aque super terrā: et tamen nunq̄ postea est reuersus. et similiter de nr̄a domina et sponso suo Joseph. Math. ij. dicitur quod nō cognouit eā donec peperit filium suū primogenitū: nec ex hoc sequitur quod fuerit cognita postea. Similiter ergo in predicta auctoritate intelligendum est donec reddas etc. sed nō faciēdo vim de li donec: pro presenti arguo sic quia in predicta auctoritate saltim est redditio debiti sed illi de inferno nunq̄ reddūt debitū ergo licz non posset argui per li donec tn̄ potest argui per redditionē debiti. ¶ Sz ne hoc calumnietur adducā adhuc septem auctoritates quarum prīa est Math. xij. Quicunque peccauerit in filium remittetur ei: qui aūt peccauerit in spiritum sanctū non remittetur ei nec in hoc seculo nec in futuro: hic supponitur quod remissio fiat in futuro seculo non in iferno quia ibi nulla est redemptio. nō in paradiso qui ibi nullus intrat cum peccato: ergo hoc erit in purgatorio alias non esset verū verbū xpi. ¶ Secunda auctoritas ē Luce. xij. Seruus qui cognouit volūtatem domini sui et non fecerit eam plagis vapulabit multis: et ergo alius paucis qui nec cognouit nec fecit eam sed in inferno nō est multum nec paucum sed infinitum ergo hoc habet intelligi de purgatorio. ¶ Tertia auctoritas est apostoli. i. Cor. iij. Si cuius opus arserit detrimentum patietur ipse autem saluus erit si tamen quasi per ignē Certum est quod non loquitur de igne huius mundi nec de igne inferni quia non saluat ergo loquitur de igne purgatorij. ¶ Quarta auctoritas est apostoli. i. Cor. xv. q̄ vult

pbare resurrectionē dicēs. si mortui non resurgunt vt quid baptizātur pro mortuis. supponit autē φ aliquis baptizatur pro mortuis aliquis ergo act⁹ bonus pro mortuis exhibetur vel baptismus lachrymarum vel aliquid tale nullus autem debet exhibere aliquid tale p mortuis de paradiso nec de inferno. ergo talis actus debet exhiberi p mortuis ī purgatorio. ¶ Quinta auctoritas scribitur Actuum secundo Hunc deus suscitauit a mortuis in die tertia solutis doloribus inferni. Certum est autē φ xps nō soluit dolores inferni inferioris. nec limbi qui dicitur synus abrahe. qꝛ ibi erat magna cōsolatio sicut dicitur Luce. xvi. de lazaro existente in limbo ⁊ de diuite existēte in inferno. hic consolatur tu vero cruciaris: ergo hoc intelligitur de doloribus purgatorij. ¶ Sexta auctoritas scribitur Apoca. xv. vidi in dextera sedentis super thronum librū ⁊c. et nemo inuentus ē dign⁹ aperire librum nec in celo. nec ī terra nec subtus terraz. Ex hoc habetur φ aliqui credebantur digni in celo ⁊ in terra ⁊ subtus terram. sed non in inferno qꝛ ibi nulla dignitas ibi nullus est dignus. ergo in aliqua mansione subtus terrā que non est infernus ⁊ hec vocatur purgatorium. ¶ Septima auctoritas habetur ibidem. omnes cantabāt in celo ⁊ in terra ⁊ subtus terram hoc non pōt intelligi de existentibus in inferno qꝛ illi non cantant nec laudant deum sed sunt in sempiterna blasphemia. Ex istis auctoritatibus habet̄ veritas determinata ab ecclesia catholica quod est dare. purgatoriū ⁊ pꝫ falsum esse ecclesiam illud instituisse propter auaritiam. Quicūqꝫ ergo pertinaciter affirmauerit tenuerit vel dogmatizauerit φ post hanc vitā nō est dare purgatoriuꝫ hereticus est dicendus quia militat cōtra sacrā scripturam et contra determinationeꝫ ecclesie. ¶ Et si queras ex quo est dandum purgatoriuꝫ in quo loco est situatū. Respondent doctores in. iiij. φ de lege cōi locus purgatorij est sub terra ⁊ est tertia mānsio inferni qꝛ infima vocatur īfernus inferior vbi sunt dānati in culpa actuali qui patiuntur penā sensus et dāni. Secunda vocatur limbus qui est locus paruuloꝝ non baptizatorum ⁊ isti sunt in culpa originali qui patiuntur penā dāni tm̄ q̄ est carentia visionis diuine. Tertia vocat̄ purgatorium qui ē locus electorum non perfectoꝝ qui sunt in gratia et in pena. Quarta vocatur synus abrahe vel limb⁹ patrū in quo erant sancti patres ante aduentū xpi in grā et consolatione. Sic ergo de cōi lege locus purgatorij est sub terra. De lege tm̄ speciali siue ex priuilegio sepe anime purgantur in locis alijs super terram sic narrat Grego. in libro dyalogorum de quodam epō qui apparuit in quodam balneo ⁊ ibi prestabat obsequiū ⁊ hoc erat sibi purgatoriū. ⁊ de anima cuiusdam que in glacie purgabatur quod potuit eē ex aliqua speciali causa. s. vel p cōfirmanda fide nostra de alia vita

vel vt anime illius subueniretur a fidelibus quibus apparet vel propter aliquid reuelandū vel ꝑpter aliquam viuentium edificationem De dispensatiōe ergo dei est ꝙ anime purgantur in illis locis quib⁹ peccauerunt. De acerbitate ignis purgatorij et quomodo punit animas ⁊ an per demones vel seipso doctores latissime loquūtur ī quarto ideo pretereo.

¶ De heresi eorū qui negant aliā vitam post separationem anime a corpore.

Ertiadecia heresis est eoꝝ qui negāt aliam vitam ⁊ imortalitatē anime ⁊ resurrectionē Negata enī anime immortalitate ꝯsequenter negant aliā vitā fore ⁊ resurrectionem huiusmodi opinionis fuerūt quidam phi vocati epicurei. isti enim dixerunt ꝙ mortuo homine perit aīa ⁊ ꝙ nihil substantie eius remanebat. opinionem istorum introducit Seneca tragedia. vi. vbi introducit choꝝ. Quod si queratur vbi aīe defunctorū sūt dicit ꝙ vbi sunt res que nate non sunt vult dicere ꝙ sicut illud quod natū nō est non hꝫ esse. nec aliquaꝫ substantiā: sic eodē modo diceť de aīabus defunctorum ⁊ dicit ꝙ dicunt isti ꝙ illud quod cōiter diciť ꝙ est infernus qđ ibi puniuntur mali ꝙ sunt vani rumores similes somnio quod facit hominē sollicitum meditatione propter aliquod malum quod somniauit et cum excitatur nihil inuenit de quo timeat Ita dicere ꝙ est infernus et ꝙ ibi puniūtur mali istud ponit timoreꝫ ⁊ pauorem ⁊ dicebant isti ꝙ nihil horum erat. hāc opinionem introducit Salamō Eccl. iij. c. prope finem. vbi dicitur ꝙ erat opinio aliquorum ꝙ vnus et idem esset finis et mors siue interitus hominuꝫ et iumentorum et equa vtriusqꝫ cōditio ⁊ ita isti. ſm hoc nō credebant immortalitatē anime. nec aliaꝫ vitaꝫ. exquo dicebāt equalē esse finē ⁊ mortem hominum ⁊ iumentoruꝫ Et sicut spiritus siue anima bestiarum tendit in nihil sic spiritus hominis quod nullus credere debet hoc de mente Salomonis fuisse sicut notat Nicolaus de lyra ⁊ apparet manifeste in fine dicti libri scꝫ Ecclesiastes. xij. vbi dicit ꝙ cūcta q̄ fiūt adducet deus in iudiciū pro omni errato siue bonū siue malum sit. quod esse nō posset nisi aīa esset immortalis. Et expressius ꝙ nō ex persona sua sed impioꝝ dicit ptꝫ ꝑ hoc qđ in fi. li. eo. ca. quasi determinādo subiūgit donec reuertať puluis ī terrā suaꝫ vñ erat et spūs redeat ad illum qui dedit illum. ⁊ dato ꝙ illud esset de mente Salomonis. s. vnum esse interitum hominis ⁊ iumenti referendū est ad spiritū phīlosophoꝝ nō ad spiritū rationalem. Est enim in homine duplex spiritus. scilicet spiritus rationalis et incorporeus. qui non perit cum corpore. Alius qui dicitur phicus seu naturalis quo mediante anima rationalis vnitur corpori et ille corporeus est subti-

lior aere minus subtilis igne quo mediante fit sensus τ imaginatio: et iste perit cuz corpore talis spūs est in corpore bruti animantis et illud vegetat τ corpore pereūte perit τ ꝫm hoc ait Salomō: ꝙ vnus est interitus hois τ iumēti q̄tū ad corpus τ spiritū phisicū. ¶ Illius etiā predicte dānate opiniois fuerunt illi ex quorū persona dicitur. Sapiē.ij. ex nihilo nati sumus et post hoc erimus tanꝙ si non fuerimus. Huius ꝑuerse τ dānante opinionis fuerūt saducei: qui q: credebant ꝙ aīe nō erāt immortales negauerūt resurrectionē. sicut patet Act.xxiij. Hec etiā dānata opinio istis tēporibus etiā in multis malis xp̄ianis inuenit regnare: quia ad hoc vigilāter intēdit dyabolus Unde dicit albinus in sua dicta ꝙ dyabolus querendo omnes alios modos quibus possit hominez ad dānationez deducere. Inuenit specialiter vnum subtilissimū ꝑ quem si potest homini nocere paucū vel multū per hoc ipsum prosternit et leuiter ad dānationem deducit. et est iste ꝙ vulnerat hominem in occulto vere credulitatis τ facit euz dubitare in veritate fidei catholice et specialiter iuxta posse suum laborat ꝙ faciat eum dubitare ꝙ non sit altera vita: nisi hec. τ ꝙ debeat fieri resurrectio mortuorum: quia si hoc facit eum credere vel in hoc dubitare: statim homo sic deceptus dimittit se cadere ī oīe peccatum. et elongatur ab omni virtute et perdit omnez timorem τ amorem dei τ viuit desperatus qui perdidit totā fidē τ spem dei: τ singulariter anhelat dyabolus viribus suis ad decipiendū: per hanc viā oēs hoīes qui sunt magis pctōres: τ specialiter supbos: τ pōposos: τ nimiū amatores diuitiarum mūdi. τ deliciarū carnaliū: τ tenet hunc modū: q: primo ponit ante oculos eorum magna crimina que fecerunt τ magnas penas que ꝫm sanctas scripturas ꝓpter illa sunt eis preparate: et cum illi miseri: hoc considerant ponit eos in desperationem dicens eis ꝙ ꝫm hoc damnati erunt quādo morientur: τ tenendo eos in tali cognitione. dicit eis postmodum quasi dās aliquam consolationem ꝙ non timeant: immo ꝙ fortificentur τ letentur τ habeāt bonū cor: τ dent sibi bonū tempus: τ ꝙ faciāt quicquid eis placuerit: quia nunꝙ deus resuscitabit eos nec iudicabit: quia nō est altera vita nisi hec presens Et hinc inoleuit illud erroneū ꝓuerbium qd̄ in nostra lingua dicitur En esto munde non me veas malpasar. e en el otro non me veras penar. Et adhuc dicit eis ꝙ non est aliquis deus: τ ꝙ nostra mors τ natiuitas est sicut bestiarum: quia sicut bestie nascuntur et moriūtur: ita erit de nobis τ dicit predict⁹ doctor ꝙ specialiter dyabolus mouet τ auget hanc tentationem tempore mortis: quia videt ꝙ ille passus est valde strict⁹: et periculosus: τ ꝙ ducit secuz magnuz pauorē: τ propterea poterit citius prosternere τ decipere hominē nisi iuuet a deo ꝓpter bona

merita q̃ ante fecit: quia illa procu curant homini tẽpore illo succur- sum ⁊ ppter hoc dicit ꝙ ordina- uit sancta mater eccl'ia ꝙ xp̃ianis in hora mortis dicatur. Credo in deum qđ est fundamentũ nostre fi dei catholice: ⁊ qđ faciãt cũ omni deuotione confessionem fidei: ⁊ ꝙ reducatur eis ad memoriaꝫ passio ⁊ mors saluatoris iesu xp̃i et qua prouenit electis perseuerantia in fide ⁊ deinde in fine vite preciosa ⁊ sancta mors ante eum. hec ille. ¶ Ex p̃dictis patet vnde habue- runt predicti heretici occasionem errãdi: ⁊ q̃uo dyabol⁹ inter cetera vigilãter laborat vt miseros hoies deducat ad credendũ ꝙ non est al tera vita. ¶ Improbatur aũt pre dictus error quadrupliciter. Pri- mo per dicta gentiliũ philosopho rũ. Secũdo rationibus doctorum catholicorum. Tertio auctoritati- bus sacre scripture. Quarto splẽ- dore miraculorũ. ¶ Circa primuꝫ notandũ ꝙ post illud genus philo sophoruꝫ de quibus dictum est in principio huius capituli fuerunt duo genera aliorũ philosophoruꝫ quorũ primi vocati fuerũt paripa tetici quorum dux ⁊ magister fuit Aristoteles qui. xvi. de animabus ca. iiij. dicit sic. intellectus solus ẽ ab extrinsceco ⁊ solus habet esse di uinũ. Item in secũdo de anima di cit. ꝙ anima intellectiua est alterũ gen⁹ ab aia vegetatiua: ⁊ sensiti- ua ⁊ ꝙ ipsam solam contingit se- parari a corpore tanꝙ perpetuuꝫ a corruptibili. Iteꝫ in libro de po mo dicit ve anime peccatrici que non habet locum redeundi ad suũ creatorẽ: quia turpia eius opera impediũt ascensum eius ad deuꝫ. ¶ Aliĳ philosophi fuerunt vocati stoyci. quoruꝫ dux ⁊ magister fuit plato qui plus ꝙ aliquis ali⁹ phs affirmauit immortalitatẽ aie. Vñ in li. tymei. c. iiij. ⁊. v. inter multa erronea que de aia dicit hoc v[...] verum infert ꝙ anima est immo[...] talis: ꝙ si vincit passiones: vel si ab eis vincat̃ premiabitur: vel pu nietur post mortẽ. Unde ponit ꝙ si anima existens in corpore viri vincatur a passionibus corporis post separationem a corpore viri in corpus muliebre mittetur: ⁊ si se ibidẽ male habuerit in corpus pecoris post mortem in penã. Et sm ꝙ male vel deterius se habue- rit in deterius pecus vertetur. Fi naliter tñ omnes redibũt ad gene ralẽ innocentiã ⁊ dignitatẽ cũ fue rit p penas satꝫ expiate. Affirma- uit etiã immortalitatem anime: et ꝙ aie virtuosoruꝫ ⁊ bonorum de- bebãt premiari alio mundo: ⁊ aie malorũ puniri: vt patet in dispu- tatione socratis ⁊ suorũ discipulo rum quam introducit in phedro- ne vbi per modum dyalogi mul- tis coniecturis probat anime ho- minis imortalitatem: ⁊ dato ꝙ ta liter non accedat ad veritatem no stre fidei: est tamen mirabile ꝙ ho mo philosophus sine fide solũmo do per rationẽ ⁊ lumen naturalis intelligentie veniret in tam altam cognitionem: ⁊ forte causa huius potuit esse: quia sicut dicit Hiero. in epistola ad paulinuꝫ que ponit

in prologo biblie. Plato descēdit in egyptū vt videret libros legis et pphetarū: quos vidit et potuit esse ꝙ informatus in sacra scriptura per hieremiā pphetā cum. s. in egyptū descendit: vt ponit leonardus Arctinus in prologo libri platonis qui ītitulatur phedron fuit inductus ad loquendū de aīa magis vere et catholice ꝙ aliquis alius phus. ¶ Item pitagoras hoc idez asserit vt ponit Ouidius. xv. methamorphoseos. vbi dicit morte carent aīe semperqꝫ priora relicta: sic de nouis domibus viuunt: habitantqꝫ recepte: sed melius dicit ī versibus aureis: sicut allegat calsidius in cōmentum super thymeum platonis: vbi dicit. corpore disposito: tamen libet ad ethera pergens: euadēs hominē fact⁹ deus ethereis alter. ¶ Item mercurius trimegistus ad exclepā ppe principiū dicit. O exclepa oīs aīa humana immortalis ē: sed nō vniformiter cuncte: sed alio et alio modo: et infra post mediū libri cū fuerit aīe a corpore facta discessio: tunc examen meritiqꝫ eius arbitrium transiet in summam detinens potestatem. Isqꝫ cū eam piā iusticiamqꝫ peruiderit in sibi competentibus locis manere permittit. Si delictorum ipsam maculis vicūsqꝫ obligatam viderit: desup ad yma deturbās ꝓ telis aeris: ignis: et aque sepe discordātibus tradit: et sic inter celum et terram mūdanis fructibus in diuersis semp eterni penis agitata reptabitur: vt in hoc aīe obsit eternitas ꝙ sit in mortali sententia eterno supplitio subiugata: hec ille ¶ Aliq etiā dicunt quorū opinionē introducit macrobius sup somnuz scipionis ꝙ vnus qui vocabatur feres pauphilus: de quo loquitur Ualerius libro primo in titulo miraculoꝝ: q̄ dicit ꝙ fuit mortuus in quodā ꝓlio et ꝙ stetit mortuus p decē dies sepata aīa a corpore: et ꝙ postmodū resurrexit et reuelauit multa alterius mundi specialiter de īmortalitate aīarū: et ꝙ ab isto hoīe resuscitato habuit plato fundamentū et doctrinā quam introduxit in phedrone. Item in secundo libro sup somniū scipionis macrobius dicit. aīa autem qui verus homo ē ab omni conditione mortalitatis aliena est a deo: vt ad mutationez dei mundum regētis regat: et ipsa corpus dū a se animatur etiā in eodem dicit: et hec fit presentis temporis consummatio: vt anima nō solum immortalem: sed deum esse clarescat. ¶ Huius etiam opinionis fuit Tullius qui fm ꝙ dicit dictus Macrobius vltimum opus scripsit predictum somnium scipionis vbi introducit scipionem afianum et alios magnos et virtuosos viros iungendo. ꝙ apparuerunt post mortē et dixerunt de premiis animarum hominum virtuosorum que habent in celo et de penis quas mali patiuntur. Item in rethoricis Tullius ait: probabile quidem videtur sapientibus penas esse paratas apud inferos: ergo anime post mortem sunt superstites. In amphorismis etiam de

essentia summe bonitatis legitur: quia anima est in orizonte eterni-tatis.i.in termino perpetuitatis: quod est perpetuitas in aia:ita q finitur in aia.i.non ptendit vltra animā:sed est supra tps:tēpus vocatur hic mora habēs principiū & finē & si aia habebat principiū nō habebit finē. Hāc etiā opinionē introducit Virgilius in.vi. libro eneydorum vbi scribit quō eneas venit ad cāpos elysius qui sūt cāpi paradisi q inuenit ibi anchisen patrem suū & alios maiores & antecessores. Item etiam de aia turni loquēs ait in.xij. vitaq; cum gemitu fugit indignata sub vmbras id est anima turni recedens a corpore: cūm indignatione descendit ad inferos: hinc insinuauit virgilius animā esse superstitē post mortē. Huius etiā opinionis fuit Seneca in epl'is vbi dicit mors quā pertimescimus & recusamus intromittit vitā non eripit veniet iterū qui nos in lucē reparet dies Huius opinionis fuerunt omnes philosophi qui dicti sunt stoyci que opinio est in magnam confirmationem nostre sacre fidei et in maximam confusionem non credentium & hereticorum: q2 si dicti philosophi ducti solum ratione & lumine naturali crediderunt & cognouerunt anime immortalitatē: & q post mortem hominum anime bonorum premiantur in gloria: & anime malorum affliguntur in pena sine fine: multomagis hoc credere & affirmare debent christiani qui vltra rationem & lumen naturalis intelligentie sunt informati lege dei quā dedit & publicauit p moysen & alios sctōs pphetas et p doctrinā noue legis quā nostre saluator de9 & homo per seipm p sonaliter predicauit et ostendit. ¶ Sed quia auctoritas in diuersum potest flecti sensum. Ideo secūdo improbatur predictus error rationibus doctorū catholicorū. Primo sic omnis corruptio causatur ex contrarietate: sed nihil est q substantie anime contrarietur. ergo non potest aia corrumpi. Cōfirmat primo sic qcquid corrūpit aut corrūpit ex dissonātia ptiū vt corpus: aut ex fluxu materie: vt p prietas. Omnis enim proprietas in se immutabilis est: quod aūt desint eē ex fluxu materie in q ē hz. Vñ boeti9 i plogo sup arismetricā ait. Sapientia est speculatio eorū q sm sui imutabilitatē sortiuntur substantiam & proprietatem: aīa autē non est substātia corporalis: ergo ex dissonantia partium corrumpi non potest: quia simplex est proprietas autem non est sine forma: quia substantia est: & ita ex fluxu materiei corrumpi non potest: quia in materia nō est: ergo incorruptibilis est. q autē incorporea sit patet: quia hoc genus subalternū spiritus sub se cōtinet has species animam & angelum. ergo aut angelus incorporeus non est: vel anima incorporea est. Secūdo cōfirmatur: quia corruptio non fit in entibus nisi ratione appetitus. ergo vbi appetitus est q etatus vltra nihil appetit. Sed materia p

animā rationalem vltimate quie‑tatur: quia nullam nobiliorē habere potest. ¶ Secundo arguitur ex diuina bonitate sic. Cum deus sit omnibus bonus: maxime tamen bonus est amicis suis: sed amico proprium est conuiuere. viij. Ethicorum. Et amicus saluet amici vitam si potest: ergo faciet ꝙ anima viuat post separationem a corpore. ¶ Tertio arguit̄ ex diuina causalitate. Omnis causa quāto plus intēdit ad esse alicuius: tāto plus intendit ad eius conseruationem: sed esse anime rationalis plus intenditur quātum ad esse ꝙ̄ forma solis: quia nobilius ē esse eius cū sit spiritualis: ꝛ spiritualia corporalibus preferuntur: vt dicit Augustinus nono de trinitate: cum ergo sol sit incorruptibilis multo ergo fortius anima erit incorruptibilis ꝛ immortalis. ¶ Quarto arguitur ex magnitudine diuine potentie probando necessitatem alterius vite per resurrectionem sic. Uidemus enim ꝙ natura reducit per vnum granum seminis arborem vel herbam sui generis verū tamen non reducit eandem herbā vel arborem numero: sed alteram similem. Et similiter in generatione naturali hominum bestiarum: ꝛ auium: quia naturaliter exīt homo ab homine. ꝛ femina per generationem: ꝛ sic de auibus ꝛ bestijs sed non redit idem homo numero nec eadem bestia: sed alter homo: et altera bestia. Unde si natura haberet tam magnum posse ꝙ illum eundem hominem numero: ꝛ eandem numero bestiam ꝛ arborem que deficit ꝛ moritur posset reducere viuum: maiorem potestatem haberet ꝙ̄ habet. Et ideo si deus non resuscitaret illum eundem hominē numero qui moritur nō ostēderet ꝙ suum posse esset maius ꝙ̄ posse nature. Cum ergo posse suū incomparabiliter maius sit ꝙ̄ posse nature. Si nō faceret illud per quod suum posse ostēdatur maius ꝙ̄ posse nature cōtrariatur sue potestati ꝛ perfectioni: quod est incōueniens. Ex quo manifeste patet ꝙ erit resurrectio ꝛ altera vita: et ꝙ idem corpus numero resurget ad manifestandū ꝙ maius est posse dei ꝙ̄ nature. ¶ Quīto arguit̄ ex diuina sapientia: quia perfectus opus arguit maiorē sapientiam in magistro qui illud fecit. Unde si deus creauit hominem ea intētione vt resurgat ꝛ duret sine fine hoc videtur nobilius ꝙ̄ si illū creasset ea intētione: vt nō resurgeret ꝛ nō duraret sine fine. et vbi est nobilior intentio et nobilior respectus ostenditur excellentius opus: ꝛ ex operis excellentia maioritate ꝛ nobilitate ostenditur excellentior: ꝛ nobilior sapientia in magistro. Necesse est ergo resurrectionem fieri: ꝛ aliam vitam dare: vt diuina sapientia excellentissima cognoscatur. ¶ Sexto arguitur ex amabilitate eternitatis dei necesse est homini charitatem habere: hoc est deum amare: quia deus est eternaliter amabilis. Unde si homo resurgat ꝛ ex diuine eternitatis influētia hō sit ꝑpetuo du

rabilis in gl'ia amabilior erit eter- nitas diuina q si homo non resur- geret: sed finiret in morte. Ad ostē- dendum ergo concordiā inter du- rationem dei et hominis et amoris excellentiam fiet resurrectio que si non fieret non ostenderetur. ¶ Se- ptimo arguitur ex diuine iusticie equitate. Iusticia enim dei requi- rit q omnibus reddatur s'm meri- ta et demerita: al's non esset iustus. Cum ergo hoc non fiat in vita pre- senti cum mali videantur florere. Job. xxi. ducūt in bonis dies suos. boni vero tribulantur. ergo fiet in vita alia quod esse non potest: nisi anima sit immortalis et nisi fiat re- surrectio. tunc enim illa res que bo- num vel malum fecit in hoc mūdo per diuinam iusticiam premiabit' vel punietur. ¶ Octauo arguit' ex eternitate diuine iusticie: sic pote- rit deus eternaliter iudicare homi- nem. si homo posset esse sine initio sicut poterat eum iudicare eterna- liter: si homo esset sine fine. vnde si resurrectio nō esset significaretur q si creatura posset esse sine initio. q deus non posset sua iusticia eter- naliter homine vti. vt ergo detur intelligi q deus poterat eternali- ter vti sine initio in homie si homo posset esse eternaliter sine initio. Sapiētia diuina ordinauit q fiat resurrectio: et q iusticia diuina sit potens conseruare humanum cor- pus sine fine dato q semper sit in tormentis: vt iusticia vtatur in eo. ¶ Nono arguitur ex naturali ap- petitu hominis sic. Impossibile est appetitum naturalem esse frustra sed homo naturaliter appetit per- petuo manere: qd ptz ex eo q esse est quod ab omnib' appetitur. ho- mo enim per intellectum appetit esse non solum vt nunc sicut bruta animalia: sed simpliciter conseque- tur. ergo homo perpetuitatem s'm aīam qua esse simpliciter: et s'm om- ne tempus apprehēdit. ¶ Decimo arguit' ex capacitate anime: quia anima capax est beatitudinis. De' autē. vt ait Augu. ingenti liberta- te implet omnes creaturas s'm ca- pacitatem earū. ergo cōfert anime beatitudinem. ad beatitudinē autē spectat vita perpetua. ergo neces- se est alteram vitam ponere et aīaz esse immortalem. ¶ Undecimo ar- guitur ex hominis timore. quia si anima moreretur cum corpore. ho- mo nō plus timeretur mortuus q lupus vel canis mortuus. cum er- go experiamur singularem timorē in hoīe mortuo: quē nō experimur in ceteris animalibus mortuis. er- go necesse est dicere. q relinquitur aliquid viuens post mortem hois qd timetur. ¶ Duodecimo arguit' sic: deus fecit aīam ad ymaginē et similitudinē suā: sed deus est imor- talis. ergo et aīa. Et licet nō posset forsitan ratione naturali demōstra- tiue probari. sicut satis ptz per de- bilitatē rationū. quo ad hoc tam a sanctis q a p'bis adductarū. Sum- me tn̄ conuenit hoc credere sicut multa alia sunt vera: que ꝓbare de- monstratiue nescimus sicut alterū istorū procerto est verum. mundus incepit esse: vel mundus non ince- pit esse: tamen nullum istorum de-

mõstratiue probari potest ſm Ariſtotelem.iiij.topicorũ. Unde cõmuniter dicitur de quodam religioſo ꝙ redarguit quẽdam phm ex eo ꝙ negauit aĩam eſſe immortalẽ. Quero inqt a te phe ait ille religioſus. aut anima eſt mortalis aut immortalis. ſi eſt mortalis nullũ incõmodum infligeretur credentibus eaꝫ eſſe immortalem. ſi vero eſt immortalis. tunc credere eam mortalem. quid incõmodum in te ſequitur. ergo melius eſt credere eam eſſe immortalem: ꝙ mortalem. ¶ Tertio improbatur predictus error auctoritatibꝰ. quadrupliciter. primo auctoritatibus noui teſtamẽti ex euãgelio. Secũdo auctoritatibus eiuſdem ex epiſtolis et actibus. Tertio auctoritatibus veteris teſtamenti. Quarto auctoritatibus doctorum eccleſie que omnia expreſſe ſonant aliam vitam. ¶ De primo inducuntur. xij. auctoritates. Prima auctoritas habetur Joh. vi. hec eſt autẽ voluntas patris mei qui miſit me. vt omnis qui videt filium. per fidẽ formatã charitate. ideo ſequitur et credit in eum habeat vitam eternã quod infallibiliter eſt veruꝫ in predeſtinatis. et ibidem. Qui manducat meã carnẽ et bibit meũ ſanguinem habet vitam eternã et ego reſuſcitabo euꝫ in nouiſſimo die. Secunda auctoritas habetur Johan. iiij. cum xps loqueretur ſamaritane. Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei fiet in eo fons aque viue ſalientis in vitam ternam. Tertia auctoritas eſt Joh. vi. Qui mãducat hunc panem viuet ineternũ. Quarta auctoritas ẽ Matth. xix. ꝛ Marci. x. Cũ quereret iuuenis ille magiſter quid boni faciam: vt vitam eternam poſſideam. Reſpondit ei xps ſi vis ad vitam ſcꝫ eternam ingredi ſerua mandata. Quinta auctoritas Marci. ix. bonum eſt tibi claudum introire in vitam eternaꝫ ꝙ duos pedes habentẽ mitti in gehennã ignis inextinguibilis. Sexta auctoritas eſt Mar. x. Nemo ẽ qui relinquerit domũ aut fratres aut ſorores aut patrem aut matreꝫ aut vxorem aut filios ꝓpter me et propter euangelium qui non accipiat centies tm̃ nunc in tempore hoc. domos ꝛ frates ꝛ ſorores ꝛ matres et filios ꝛ agros cum perſecutionibus et in futuro ſeculo vitam eternam. Dicit ꝙ in preſenti accipiet centies tm̃: quia pro temporalibus accipit in preſenti bona ſpiritualia que tantũ excedunt bona temporalia quãtũ centenarius vnitatem. aliter autẽ poteſt exponi de religioſis qui pro vno patre carnali vel fratre dimiſſo habent ſpũales fratres ꝛ matres ꝛ patres multos et etiam poſſeſſiones multas ꝛ agros inquãtũ ex poſſeſſionibꝰ omnium fidelium ſufficienter ſuſtentantur. ſm illud apoſtoli. ij. ad Corinth. vi. quaſi nihil habẽtes ꝛ omnia poſſidentes. Unde Augu. Contẽne omnia et habebis omnia. Septima auctoritas eſt Joh. iij. Qui credit in filium habet vitam eternam qui auteꝫ incredulus eſt filio non habet vitam eternam. ſed ira dei manet ſuper eum. Et ibideꝫ ſic deus dilexit mundum: vt filiũ ſuũ

vnigenitū daret: vt omnis qui credit in illum non pereat: sed habeat vitam eternā. Octaua auctoritas est Joh. v. Scrutamini scripturas in quibus putatis vitam eternam habere. et ille sunt que testimoniū perhibent de me ⁊ non vultis venire ad me: vt vitam habeatis. Nona auctoritas est Joh. vi. vbi dicitur ꝙ cum multi ex discipulis iesu abirent retro. dixit iesus ad duodecim. Nunquid ⁊ vos vultis abire. Respondit ei symon petrus. Dn̄e ad quē ibimus verba vite eterne habes ⁊ nos cognouimus et credimus. quia tu es xp̄s filius dei. Decima auctoritas est Joh. x. Oues mee vocē meā audiunt ⁊ cognosco eas ⁊ sequūtur me. ⁊ ego vitā eternam do eis. Undecima auctoritas est Joh. xij. Qui odit animā suam in hoc mundo in vitā eternam custodit eam. Duodecima auctoritas est Matth. x. Nolite timere eos q̇ occidunt corpus. animam autē nō possunt occidere. sed potius eū timete qui pōt animā ⁊ corpus perdere in gehennam. Hee duodecim auctoritates ex euāgeliis deducte sunt quasi. xij. colūne auree nostri inexpugnabilis fortalicij. ¶ Predictis adiungūtur alie. xij. auctoritates apostolorum xp̄i. Prima est cum iudei contradicerent paulo et blasphemarēt: tunc constāter paulus ⁊ barnabas dixerūt Actuū. xiij. vobis oportebat primū loqui verbum dei: sed qm̄ repulistis illud et indignos vos iudicastis vite eterne. ecce cōuertimur ad gētes. Sic em̄ precepit nobis deus. Scd̄a est eiusdem. ad Gal. vlti. Qui seminat in carne sua. de carne ⁊ metet corruptionem. qui autē seminat in spiritu. de spiritu metet vitam eternā. Tertia est eiusdem prima Thimo. i. Ideo misericordiam consecutus sum: vt in me primo ostenderet iesus xp̄s omniū patientiā ad informationē eorum qui credituri sunt illi in vitam eternam. Quarta est eiusdem prima Thimo. vi. Certa bonum certamen fidei apprehēde vitam eternam in qua vocatus es et confessus confessionem bonam. Quinta est eiusdem Thimo. i. paulus dei seruus apostolus iesu xp̄i ꝫm fidem electorum dei ⁊ agnitionem veritatis que ꝫm pietatem est in spem vite eterne quā promisit q̇ nō mētitur de⁹ ante tp̄a secula. Sexta est eiusdem. ad Thimo. iij. dicēs. Justificati gratia ipsius heredes sumus ꝫm spem vite eterne fidelis sermo est. Septima auctoritas est eiusdem prima Corinth. xv. Si in hac vita tm̄ in xp̄o sperantes sumus. miserabiliores sumus omnibus hominibus quasi dicat. Si speramus in hac vita remunerari a xp̄o miserabiliores sum⁹ ⁊c. q͛ alij ad minus pfruunt̄ bonis huius vite: nos aūt patimur mala. In primitiua em̄ ecclesia fideles erāt multa sustinētes aduersa. Sz contra hoc posset argui de multis phis q̇ voluptates ⁊ diuitias hui⁹ seculi contēpserāt: ⁊ cū hoc negabāt resurrectionē mortuorū: nec tn̄ dicunt̄ miserabiliores aliis hoib⁹: sed meliores. Dicēdū ꝙ nō est simile de ipsis ⁊ xp̄ianis: q͛ phi hoc fe

cerũt ppter maiora bona cõsequẽda. sc3 vtutes intellectuales τ morales: in quibus consistit cognitio veritatis τ consecutio politice bonitatis: hoc autem non põt dici de xpianis qui confitẽtur xpm resurrexisse a mortuis quod falsu3 esset si resurrectio esset impossibilis fal sitas autẽ malum est intellectus sicut veritas eius bonũ. Octaua est apostoli petri prima. Pe. iij. Saluos baptisma facit non carnis depositio sordium: sed consciẽtie bone interrogatio in deum per resurrectionem iesu christi qui est in dextera dei patris. deglutiens mortẽ vt vite eterne coheredes efficeremur pfectus in celum subiectis sibi angelis et potestatibus τ virtutibus. Nona est Joh. apl'i. i. Joh. i. vidimus τ testamur τ annunciamus vobis vitam eternam. Decima est eiusdẽ in. c. ij. hec est repromissio quã ipse pollicit⁹ est nobis vita eterna. Undecima est eiusde3 in. c. v. hoc est testimonium quoniã vitam eternam dedit nobis deus. et hec vita in filio eius est. Duodecima est eiusdem in. c. eodẽ assumpsit nos et dedit nobis sensum: vt cognoscamus verum deu3 τ simus in filio eius vero. hic est verus de⁹ τ vita eterna. Ecce habem⁹. xij. ppugnacula nostri fortaliciẏ apl'orũ xpi. ¶ Nunc videamus auctoritates veteris testamenti. τ inueniuntur tres. Prima est Thobie. xij. elemosyna a morte liberat τ facit inuenire vitam eternam. Secũda est Eccl'. xxiiij. Qui elucidant me vitã eternã habebũt. Ecce premium qd promittit diuina sapiẽtia suis elucidatoribus. Tertia est Daniel'. xij. Multi de his qui i puluere terre dormiunt euigilabunt. Aliẏ invitam eternã. Aliẏ in obprobrium: vt videant semper. Premissis autem oibus articulis fidei vltimus concordat qui est carnis resurrectionẽ τ vitam eterna3 Amen. ¶ Hec est etiam sententia verissima catholice fidei et doctorũ. dicitur enĩ in libro de ecclesiasticis dogmatib⁹ solum hoiem credimus habere aiam substantiuam que τ exuta a corpore viuit: τ sensus suos atq3 ingenia viuaciter tenet: nec cũ corpore moritur sicut Arabs asserit: nec post modicum interuallum sicut zenon quia substãtialiter viuit. Et Aug. O anima mea illã patriam petere debuisti. in qua est quies sine labore. gaudiũ sine dolore. pax sine tribulatione. lux sine tenebris. vita sine morte. Jsdẽ si simul aia cũ corpore interieret pro nihilo dei fili⁹ deo patri spiritũ cõmendaret: sed moritur et deo patri spiritũ cõmendat: vt mortem corporis τ immortalitatem anime designaret. ¶ Cõfirmãtur finaliter omnia predicta auctoritate beati greg. in. iiij. libro dyalogorũ vbi loquens de vita aie post obitum. sic ait. Carnales quiq3: quia illa inuisibilia scire non valent per experimentũ. dubitãt vtrũne sit qd corporalib⁹ oculis non vident que nimirũ dubietas prio parenti nostro esse non potuit. qr τ exclusus a paradisi gaudiẏs. hoc qd amiserat quomõ viderat recolebat Hi aũt sẽtire vl' recolere audita nõ

possunt: quia eorum nullum sicut illi saltem de preterito experimentū tenent. Ac si enī pregnans mulier mittatur in carcerem ibiqꝫ puerū pariat: qui natus in carcere nutriatur et crescat. Cui si fortasse mater que hunc genuit solem. lunam. stellas. montes. et campos. volantes aues. currentes equos nominet. Ille vero qui est in carcere natus et nutritꝰ: nihil aliud ꝙ tenebras carceris sciat ⁊ hec quidem esse audiat. sed quia ea per experimentum non nouit veraciter esse diffidat. Ita in hac exilij sui cecitate nati homines dum esse summa atqꝫ inuisibilia audiunt. diffidunt an vera sint: qꝛ sola hec infima in quibꝰ nati sunt visibilia nouerunt. Unde factum est: vt ipse inuisibilium ⁊ visibilium creator ad humani generis redemptionem vnigenitus patris veniret: ⁊ spiritūsanctū ad corde nostra mitteret. quatinus per eum viuificati crederemus. que adhuc scire ꝑ experimentum non possumus. quotquot ergo hunc spiritū hereditatis nostre pignus accepimus de vita inuisibilium non dubitamus. Nam quia post mortem carnis viuat aīa. ptꝫ ratio: sed fidei admixta. Nunquid ⁊ sancti apostoli ac martyres xp̄i presentem vitam despicerent. in morte carnis aīas ponerent. nisi certiorē animarū vitam subsequi scirent. Et ecce hi q̄ animas in morte posuerunt atqꝫ animarū vitam post mortem carnis esse crediderunt quotidianis miraculis choruscant. Ad extincta eorū nāqꝫ corpora viuentes egri veniūt et sanantur: pluri veniunt ⁊ demonio vexantur. demoniaci veniunt et liberātur: leprosi veniunt ⁊ mūdantur. deferuntur mortui ⁊ suscitantur. Si igitur vitam anime manentis in corpore deprehendis ex motu membrorum cur non perpēdis vitam anime post corpus etiā per ossa miraculorum: Nam ⁊ multi nostrorū mentis oculū fide pura ⁊ vberi oratione mūdātes egredientes ex carne aīas frequenter viderunt. hec ille. De hoc ponunt plura miracula in libro dyalogorum vide ibi.

¶ De heresi eorum qui dicunt ꝙ non possunt euitare peccata. quia fuerunt nati in tali constellatione vel signo.

Quartadecima heresis est eorum qui dicunt se non posse euitare peccata: quia sunt nati in tali signo. Hic notandū est ꝙ ſm Greg. in omelia. ⁊ ſm Aug. in. v. de ciui. dei. ca. i. ⁊. xxiiij. q. iij. quidā heretici. ⁊ etiam ysido. viij. Ethi. c. v. fuerunt quidaꝫ heretici dicti priscillaniste qui fundamentis astrologorum adherentes dicunt vnūquēqꝫ hoīem sub constellationibus stellarum nasci. earūqꝫ influentijs regi. dicūt etiam tales stellas dictorū hominū esse fatum quod quidem fatū ſm August. nō dicunt dispositionē ac causarum ordinē siue cōnexionē in ipsis rebus ſm diuinā voluntatē: sicut dicit Boetius. iiij. de consolatione

psa. vi. Sed dicũt fatũ vim positionis syderũ qualis ẽ qñ quis nascitur vel cõcipit quaȝ vitare non possent: dicũt et habere ptãtẽ stellas super hoim vitã mortem act⁹ ⁊ officia. dicunt enĩ ꝙ mars facit hominẽ homicidã et preliatorem. Aquarius piscatorẽ. Libra trapezetã cãpsorẽ et mercatorẽ. Hui⁹ opinionis fuerunt thalmudiste dicentes de thalmuth. talia verba. filij ⁊ puisiones rerũ nõ dependẽt ex meritis sed dependẽt ex cõstellatione signi. Sic attribuerũt malũ regis saul et bonũ regis dauid planetis ⁊ signis dicẽtes in eodeȝ libro. Si natus fuisset saul in signo dauid ꝙ cecidisset corã eo Item dicunt in dei i libro thamuth. in. c. qđ icipit ceder thahemer ꝙ vnus doctor cui nomẽ erat rabi Alazar vempeda dicebat ꝙ stringebatur ei fortiter mũdus. vult dicere ꝙ habebat magnã paupertatem ⁊ faciebat orationẽ deo ꝙ releuaret ipsum ab illa magna paupertate. ⁊ dicitur ibi ꝙ de⁹ respondit sibi vis ꝙ propter amorẽ tuũ destruã mundũ ⁊ iterũ creem illum ⁊ forte eris in signo in quo efficieris diues. Ex quib⁹ apparet manifeste ꝙ isti intelligebãt deũ nõ habere ptãtem auferendo ab illo miseriam nisi mediantibus signis. Ex isto fundamẽto supradicti heretici posuerunt ꝙ stella que nato dño orta fuit ad hoc nouiter facta et creata fuit vt xpo influeret sup eius vitã mortem. actus et officia ptãtẽ haberet et sibi in omnib⁹ fatũ eẽt. Pro tãto dicit gre. vbi supra ꝙ p̄dicti heretici hoc in adiutoriũ sui erroris assumũt ꝙ noua stella exijt cum dñs in carne apparuit cuius fuisse fatũ eandẽ stellam putãt. ¶ Predictus error siue heresis improbat per tres doctores pbatissimos. s. p augu. Cris. et Greg. Et primo per aug. qui in qnto libro. de ciui dei in. c. i. dicit istã opinionẽ esse offensiuã ⁊ iniuriosã quattuor rebus isignib⁹ et irreprobabilibus. Pro cõi lege ⁊ secte in generali. Secundo celo in speciali. Tertio iudicio diuinali. Quarto pbatiõi expimẽtali. ¶ Pro Aug. dicit ꝙ ista opinio est offensiua et iniuriosa omni legi ⁊c. fm enĩ tullium de natura deorũ omnis lex et secta posuit deum esse. Nõ est tam fera tã rudibusqȝ moribus cui⁹ mẽtem opinio deoꝝ nõ habuerit inqt tullius. Itẽ omnis secta et lex ponit ꝙ deus in necessitatibus dȝ inuocari et rogari. Unde secundum pħm in ethicis latera et cult⁹ deorũ sunt de lege nature: ⁊ fm tulliũ vbi supra. Omnis lex ⁊ secta sacrificia quedã habȝ quib⁹ deos suos reuerent. Si ergo ista opinio veritatẽ cõtineat que dicit stellas hr̄e hanc potestateȝ ꝙ ex suis influentijs. moribus ⁊ actibus hominum imponant necessitatem quã euitare non possint. ad quid deus in necessitatibus inuocabitur aut rogabitur quasi dicat frustra. Unde contra ponentes istam opinionem dicit in textu. Hi ab auribus hominuȝ repellendi sunt: non solum eorum qui veram religionem tenẽt. sed qui deorum qualiumcunqȝ licet falsorum volunt esse cultores.

Hec opinio quid aliud agit nisi vt null⁹ oino colatur aut rogetur de⁹ hec aug. ¶ Item secūdo hᵉ opinio est offensiua ⁊ iiuriosa celo: spālit magna diffamatio isti⁹ ciuitatis esset si diceret ꝙ in aula sui cōsiliarii ciues ⁊ rectores cōcluderēt ⁊ determinarent latrocinia ꝑpetrādo homicidia ⁊ certa mala cōmittēda. ꝑ istā ymaginationē Aug. dicit ꝙ celū quedā curia vel ciuitas ē. ciues sunt stelle et si isti insinuunt ⁊ necessitāt ad latrocinia homicidia ⁊ cetera mala: celo est vituperiū ⁊ iiuria. ¶ Tertio hec opinio ē offensiua ⁊ iniuriosa diuino iudicio. Vñ aug. in textu. Quale inqt iudicium de factis hominū relinqꝉ deo qb⁹ celestis adhibeꝉ necessitas. ad idē xxiii. q. iiii. vasis ire. ¶ Quarto et vltio est offensiua hec opinio ꝓbationi experimētali. sepe videm⁹ ꝙ duo gemi nati ⁊ cōcepti sub eodez signo ⁊ cōstellatione stellaruz sunt ita diuersi in oibus et dissimiles ꝙ magis sūt similes illi qui in diuersis cōstellationibus sūt nati ⁊ cōcepti. ⁊ istā rōnē dicit aug. fortissimā Unde in textu contra istos. Quid inquit est ꝙ nūqᵉ dicere potuerunt cur in vita geminorū in actionib⁹ in honoribus ceterisqꝫ reb⁹ ad humanā vitā ptinētibus atqꝫ in ipsa morte fit plerūqꝫ tāta qꝫ diuersitas vt similiores eis sint quantuz ad hᵉ attinet multi extranei ꝙ̄ ipsi inter se gemini qui exiguo tpis interuallo in nascendi separato in cōceptu autem per vnū concubitū vno etiā momēto seminati. Dat exēpluz. in iiii. c. et idē habeꝉ Gen. xxv. Malach. i. ⁊. xlvii. d. ꝙ trāsibet. iacob dilexi. esau odio habui. Nati sūt duo gemini antiq patrū memoria sic alter post alterū vt posterior plātaz prioris teneret tāta fuit i eoꝝ vita moꝝ diuersitas tāta i actib⁹ dispa ritas tāta i parentū amore dissimilitudo vt ēt inimicos eos iter se faceret ista distantia. Nunqd hᵉ dr ꝙ vno ābulāte ali⁹ sedebat. vno dormiente ali⁹ vigilabat. vno loquēte ali⁹ tacebat: vnus duxit mercēnariā suitutē ali⁹ non seruiuit: vn⁹ a mr̄e diligebaꝉ. ali⁹ a mr̄e nō diligebaꝉ: vn⁹ honorē q apud eos magn⁹ habebaꝉ amisit alter adept⁹ ē. hec aug. ¶ Scdo iprobaꝉ ista heresis ꝑ Cris. qui dicit ꝙ hec opinio facit triplicē blasphemiā i deū. pria est ꝙ de⁹ est et fuit malus in stellas creādo. vnde super Mat. dicit sic. Si aliquis adulter et homicida fiat per stellas magna est iniquitas stellaꝝ. maior illius qui creauit stellas. Nā cum sit presci⁹ futuroꝝ de⁹ ex quo tanta iniqtas futura erat ꝑ stellas si noluerit emēdare nō ē bonus. si voluit ⁊ nō potuit impotēs est. Scda blasphemia est ꝙ de⁹ est crudelis in talib⁹ ꝓ delictis pēas dare. vñ Cris. vt quid mali penaz suscipiāt. qd non volūtate sꝫ necessitate cōmisi. Tertia blasphemia ē ꝙ de⁹ est incipiēs in ꝑcipiēdo. Vñ Cris. Quis eni iubet aliquē ne faciat malū qd si ꝑt declinare aut vt faciat bonū ad quod nō potest peruenire. hec ille. vñ merito dicitꝉ. Mat. xi. Iugū enim meū suaue est. et. i. Io. v. mādata eius grauia nō sunt ¶ Tertio ⁊ vltio improbatur hec

opinio heretica p gre. sicut p aug. Sed dat spaliter vnu exemplu de honorib9 et dignitatibus hominu. Vn in omelia epiphanie dicit sic. absit a fideliu cordibus vt fatu ali quid dicamus. vita quippe hoium solus hanc conditor qui creauit ad ministrat. Neq3 eni ppter stellas homo. sed stelle ppter hominez fa cte sunt. Seqtur in persaru quoq3 francoruq3 terra reges ex genere prodeut quibus profecto nascenti bus quis estimet quati eisdem mo mentis horaru et temporuz ex ser uili conditione nascantur. et tamen regu filij vno eodeq3 sidere cu ser uis nati ad regnu pficiut cu serui qui secu fuerant geniti in seruitu te moriantur. Hec greg. Patet igi tur per istos tres doctores venera biles q predicta opinio est falsa et heretica. Unde determinando ve ritatem cocludit aug. de stella no uiter xpo nascente creata q ipa no est xpo in fatuz. Unde sermoe. viij. super Jo. non est sub fato syderuz dominus syderum cu ipse sit codi tor syderu. et cotra faustu no ideo xps nat9 est vt si dici oportet non stella xpo sed xpm stelle fatu dice remus fuisse. Ipse quippe illi no illa huic nascendi contulit causaz. ¶ Sed quereret aliquis diligens scire vtrum ex impressione lumina rium celestiuz causetur aliquo mo do in hominibus diuersitas moru Respondetur q mores hominum et euentus futurorum a syderibus causari dupliciter potest intelligi aut necessario et sufficienter: aut di spositiue et contingenter. Si dica tur primo modo sic non tantum est falsum sed etiam hereticum quia repugnat xpiane religioni. tum qr veritas fidei in hoc errore saluari non posset dum enim omnia ponit a syderibus necessario euenire tol lit meritum et per consequens glo riam: tum qr honestas morum per hunc errore preiudicium patit du culpa peccantis in sydera refundi tur vt supradictum est: qr sic licen tia malefaciendi sine reprehensio ne creditur vt ho ad orandum et co lendu sydera incurruetur. ¶ Si au tem dicatur mores hominum a di spositionib9 syderu variari dispo sitiue et contingenter sic pot habe re veritate quia nec roni nec fidei repugnat: planu est enim q dispo sitio corporis varia multu facit ad variationem affectionuz et morum anime: vt pluriuz eni anima corpo ris coplexiones imitat vt dicit sex principiator. Unde colerici sut ira cudi: et sanguinei sunt benigni. me lacolici sunt inuidi: et flegmatici pigri: hoc autem no est necessariu quia anima dominatur suo corpo ri maxime quado est adiuta p gra tiam. multos enim videmus cole ricos mansuetos: et melancolicos benignos. quoniam ergo virt9 cor porum celestium operatur admi xtionem et qualitate complexionu Hinc est q per consequens operat quodammodo ad qualitatem mor valde tamen de longinquo. plus enim facit ad qualitatem comple xionis virtus nature inferioris q virtus syderum. Unde augu. in. v. de ciui. dei. ca. ij. In solutione cu

cuidā questionis de duobus fratribus qui simul infirmabantur ꝛ curabantur cū quereret vnde h' esset. magis cōmendat rationē ypocratis ꝙ astronomi. ypocras ei rn̄dit ꝙ h' erat ꝓpter similitudinē ꝯplexionis. Et astronom⁹ rn̄dit ꝙ hoc erat ꝓpter idēptitatem cōstellationis. melius enī respondit phisicus qꝛ cām dedit magis ꝓpriā ꝛ ꝓpinquam. Est sic ergo dicēdū ꝙ impressiones syderū aliquo modo disponunt ad varietatē morū. nō quidē dispositiōe necessaria ꝛ ꝓpria ꝛ sufficiente sed remota ꝛ contingente ¶ Sed obijcitur ꝙ phus libro de ꝓprietatibus elementorum dicit ꝙ regna vacua facta sūt ꝛ terre depopulate apud cōiūctionē Jouis ꝛ saturni: sed talia nō depēdent ex libero arbitrio ergo ꝛc. Respōdet ꝙ hoc dicit phus nō qꝛ hoīes non potuerunt resistere influētie illius cōstellationis. sed qꝛ noluerunt qꝛ dicit Ptolomeus in almagesti. sapiēs homo dominabitur astris: ꝙ uis autē cōiunctio iouis ꝛ saturni eo ꝙ saturnus habꝫ influentiā melācolicā ꝛ malaꝫ. Jupiter aūt immittit valde bonā influentiaꝫ pōt ad rixā vel discordiaꝫ homines inclinare: cui tamē inclinatiōi hoīes ꝑ libertatem arbitrij pn̄t resistere ꝛ satis faciliter cū adiutorio gratie dei. ¶ Obijcitur iterū quia damascen⁹ li. iij. c. vi. dicit cōstituunt multotiens ꝛ comete signa quedaꝫ mortis regū. etc. Responsio quidā dicunt ꝙ cometa nec naturaliter generat nec est vna de stellis ī firmamento positis. Unde nec eius significatō ē naturalis. Un̄ damascenus li. ij. c. vi. dicit ꝙ comete nō sunt ex his q̄ a principio genite sunt sꝫ diuina iussione ſm ipm tempus cōstituunt ꝛ rursus dissoluunt hec damascenus. ꝛ per tale signū de⁹ prenūciat mortē regum magis ꝙ aliorū: tum qꝛ rex est ꝑsona cōis. tum qꝛ ex hoc pōt oriri turbatio regni de cuius custodia magis sollicitāt angeli ꝓpter cōe bonum. ¶ Et si q̄ras qd est illud regnū in quo debꝫ tale accidere. hic respōdet catholicus dicēs ꝙ qn̄cunqꝫ apparet semper significat mortē vel imutationem alicuius principis vel destructionis alicui⁹ patrie. et semꝑ dirigit radios suos ad illā patriaꝫ cui minatur. Alij aūt qui viā phisicaꝫ sequūt videtur ꝙ stella cometa sit ipressio calida et sicca generata ex inferiore parte aeris ꝓpe ignē de vapore calido ꝛ sicco et glob⁹ illi⁹ vaporis adunatus apparet corp⁹ stelle. Partes autē illius corporis discōtinuate circa illum globū ꝛ in longū protēse in suis extremitatibus illi globo coniūcte sunt quasi eius come sicut loq̄tur albert⁹ magnus dicēs ꝙ comete sūt stelle habentes comas qd fit ꝑ aerem inflāmatū contentū a stellis siue planetis quibꝫ scꝫ saturno Joue. mercurio et venere. Isti enī planete propter velocē motū ipsoꝝ igniūt aerem in circuitu eorū: et sic propter aerē inflāmatū contentuꝫ a stellis predictis coniūcto lumine eoꝝ cuꝫ eo videntur stelle ille comete: ꝛ secundū hanc positionē signat ꝛ causat nō ꝑ se sed per accidēs mortali

tatē ꝯuenientē ex infirmitatib⁹ ca lidis ꝛ siccis qꝛ vehemēs distēpata siccitas consueta est ꝯuenire et cōtinuari generationi comete: ꝛ qꝛ vt in pluribus diuites nutriunt calidis ꝛ siccis. ideo illo tpe multi diuites moriunt: inter quos mors regnū ꝛ principum est magis notabilis. Huius opinionis videt eē ysodorus l.iiij. ethymologiarū. Dicit enī ꝙ hoc genus syderis qñ apparet signat pestilentiā. aut famez aut bellū. Item videtur sentire beda. Dicit enī ꝙ signat pestilētiam aut bella aut vent⁹ aut est⁹. ¶ Et si queras vtrū illa stella que apparuit ī natiuitate xpi fuit cōeta. Respondet beda. ꝙ nō qꝛ ex qbuscūqꝫ causis nascat cometa siue ex planetis siue ex fixis semꝑ apparet ī ꝑte septētrionali. Stella aūt que apparuit in ortu xpi mouebat ab oriēte ad meridiē versus occasum qḋ non solet facere mot⁹ cometarū. vt dicit Aris. ꝛ sic pꝫ ꝙ qualibꝫ istarū opinionū nullū penit⁹ astra habere dominiuz super liberum arbitriuz. licet inclinent dispositos ad aliquas passiones.

¶ Quod diffinire q̄ assertio est catholica vel heretica ꝑtinet ad theologos.

Septima cōsideratio est scire ad quos ꝑtinet diffinire q̄ assertio ē catholica vel heretica vtrū. s. ad theologos vl' canonistas. Et rn̄det venerabilis Guillermus ochan in suo dyalogo ꝙ istud verbū diffinire hꝫ plures significatiōes de qb⁹ due ad ꝓpositum vident ꝑtinere. Cōtingit enim aliqḋ diffinire auctoritate officij. ꝛ sic diffinire q̄ assertio catholica et que heretica sit cēsenda ad summū pontificē ꝑtinet ꝛ concilīū generale. Aliter cōtigit diffinire ꝑ modū doctrine quō magistri in scolis diffiniūt questiones ꝛ determināt ꝛ sic accepto vbo diffiniēdi circa ꝓpositā questionē diuersimode sentiunt lr̄ati. Est enim vna opinio ꝙ ad canonistas principalr̄ spectat que assertio est catholica q̄ heretica iudicare: ad qḋ mouētur triplici ratiōe. Prima est hec. Ad illam sciētiā principaliter spectat diffinire vel discernere que assertio est catholica et que heretica cēsenda. que pn̄cipalr̄ tractat de assertione veritatū theologicarū ꝛ reprobatiōe heresuꝫ dampnatorū huiusmodi est sciētia canonistarū et nō theologoꝝ ergo. Secunda ratio h̄ est. Ad illā scientiā pertinet diffinire que assertio ē catholica et que heretica est cēsenda cui fides ꝙtum ad credibilia principalibus adhibet. Sed ꝙtū ad ea que sunt fidei magis credēdū ē canonistarū sciētie ꝙ theologoruꝫ qꝛ magis credēdū ē eccl'ie ꝑ quā edita est scia canonistarū ꝙ euāgelio teste augustio q̄ videt asserere maiorē esse auctoritatē eccl'ie ꝙ euangelij. qꝛ nec euangelio ināt credere nisi auctoritas eccl'ie cōpulisset ergo ad sciētiā canonistaꝝ magis ꝑtinet diffinire que assertio est catholica que heretica ē censenda ꝙ ad theologiā. Tertia rō est hec. Ad illā scientiā principalr̄ spectat di-

scernere que assertio est catholica que heretica est cēsenda cuius auctoritas h₃ symbolum fidei ꝛ articulos ordinare ꝛ articulos fidei recte ꝛ rite distinguere sed hoc spectat ad summū pontificē q actor ē scientie canonistarū ergo ꝑ consequens ad ipsos principalius ꝙ ad theologicos pertinet diffinire que assertio catholica q̄ hr̄tica debeat reputari. ¶ Alij indubitanter tenēt ꝙ ad theologiā spectat nō per modū diffinitiōis auctoritatiue s₃ per modū doctrine principal'r diffinire que assertio catholica q̄ heretica cēsenda ē. ꝛ ꝙ ad canonistas nō ꝑtinet nisi inquātū eorū sciētia aliqua ad fidem spectātia dinoscitur mendicare a theologia qđ nitūtur rationibus affirmare. Quarū₃ prima est hec. Ad illius sciētie doctores propter quam solūmodo dicitur assertio catholica vel heretica pricipaliter spectat diffinire ꝑ modū doctrine que assertio est catholica reputanda. Sed per theologiā solummodo scitur que cunq₃ assertio catholica reputanda q₂ illa assertio sola que ē cōsona theologie ē vere catholica. Illa vero que theologie noscitur aduersari eē dinoscitur heretica. Si enī aliqua assertio quibuscūq₃ de causis sūmorū pontificū vel etiam generaliu₃ consiliorū aut etiam iperatoꝝ legibus inueniref aduersa si theologie nullatenus obuiare ꝯuis ꝑ falsa ꝛ erronea posset hr̄i. non tn̄ deberet iter hereses ꝯputari: ergo ad theologie tractatores pricipal'r ꝑtinet diffinire ꝑ modū doctrine q̄ assertio catholica ꝛ q̄ heretica cēsenda est. Secunda ratio est hec. Ad illi⁹ scientie tractatores in qua explicite ꝛ cōplete traditur regula fidei orthodoxe principal'r spectat diffinire ꝑ modū doctrine que assertio catholica que heretica ē cēsenda. Hmōi aūt ē sciētia theologica nō canonistaꝝ. multa enī ad fidē nr̄a₃ spectantia in theologia reperiunf explicite de quib⁹ in sciētia canonistarū mētio nō habef. nihil autē pertinēs ad regulā fidei i alia sciētia poterit repiri nisi ꝙ a theologia recipiūt. ergo ad theologos nō scif talis diffinitio principalit ꝑtinere: ad canonistas nō spectat nisi inquantū aliqua theologica a theologia noscunf mēdicare. Tertia rō est hec de assertionib⁹ quas scientia superior ꝛ inferior tractare noscunf h₃ superior sciētia principali⁹ iudicare. S₃ de quibusdā assertiōib⁹ catholicis ꝛ hr̄ticalib⁹ theologia que est supior ꝛ sciētia canonistarū q̄ est iferior aliquo mō per tractāt ergo ad theologiā pertinet pricipali⁹ talis diffinitio. ꝛ ꝑ cōsequēs ad theologos pricipal'r spectat diffinire per modū doctrine q̄ assertio catholica q̄ heretica ē censenda. Plures alias solēnes rōnes facit vbi supra venerabilis ocħā s₃ hee sufficiant ꝑ p̄nti. ¶ Restat aūt r̄ndere ad rōnes canonistarū. Ad primā nōnulli r̄ndent theologi dicētes ꝙ ad theologiam nō ad sciētiā cāonistaꝝ spectat pricipal'r de approbatiōe veritatū catholicarū ꝛ reprobatiōe heresiu₃ dānataꝝ tractare cui⁹ rōe₃ assignāt dicētes

q assertio veritatis est approbatio veritatis qui em aliqd dictu asserit esse veru approbat illd dictu tanq veru assertio veritatis est approbatio veritatis. Approbatio autez veritatis est reprobatio contrarie falsitatis. qz qui aliqua approbat veritate p ꝯseques ꝯtraria reprobat falsitate: sicut qui pcipit vnuz ꝯtrariorum: p cosequens phibet aliud. vt notat glo. in decreto di. pria humanu supverbo phibetur. assertio ergo veritatu theologicaru p qua da ꝯsequetia est reprobatio oiz heresum cotrariaru. Cu ergo p theologia principaliter veritates theologice asserant. sequit q approbatio veritatu theologicaru ꝛ danatio heresum principaliter ad theologia ptinet. ¶ Sed dices ex quo talis approbatio ꝛ reprobatio principaliter ad theologia ptinet. ergo no tm ad ea pertinet. respodent pdicti dicetes. q ad scientia canonistaru ptinent libri decretoru et decretaliu: ꝛ alie questiones summoru pontificu ꝛ episcopale: in quib quedā veritates theologice asseruntur: ꝛ nonulle hereses reprobatur. licet tm ille veritates ꝛ hereses sint pauce respectu illaru q in theologia habent. ꝛ ideo no tm ad theologia. sed etia ad scientia canonistaru spectat aliquas veritates catholicas approbare ꝛ aliquas hereses licet paucas reprobare. Ad theologia aute spectant oes veritates catholicas approbare: ꝛ oes hereses reprobare. quare licet principaliter talis approbatio ꝛ reprobatio ad theologiaz pertineat. ptinet tm scdario nihilomin ad scietia canonistarum. Alia ratione adducut dicetes theologia veritates catholicas approbado: ꝛ hereses reprobado a canonistaru scientia: nihil oino recipit vel medicat. Canonistaru tm scientia veritates catholicas approbando ꝛ hereses reprobado ad theologia oia medicado procedit: quare ad theologia hec principalius ꝛ vniuersaliter pertinere noscut ad canonistaru scietia secudario ꝛ pticlariter. ¶ Ad scdaz ratione canonistarum respodetur q qtum ad ea q fidei sunt magis credēdu e theologie q cuicuq alie scientie. nullisq scriptoribus quarucunq scientiarum: ita oportet credere sicut scriptorib sacre theologie. Auctoritas bti Augustini: que adducitur: vt nonulli dicut frequenter a multis contra intellectu beati Augustini pessime allegatur. Ad cuius intellectu dicut esse sciendu q nomen ecclesie equiuoce in locis varijs scripturarum accipitur: aliquado pro loco corporali diuinis officijs deputato. Aliquado p aliquo speciali collegio clericorum. Aliquando pro toto collegio omnium clericorum. Aliquando pro aliqua multitudine speciali cleri et populi. Aliquando pro tota congregatione omnium fidelium simul in hac vita mortali degentium. Aliquando vero nomen ecclesie: non solum totam congregationem viuentiu: sed etiam fideles mortuos comprehendit: ꝛ isto vltimo modo accipit ecclesiam btus Augu. in li. cotra ma

nicheos et recitatur di. xi. c. palā. qui ait palā est q̄ in re dubia ad fidem valeat catholico ecclesie auctoritas q̄ ab ipsis fundatissimis sedibus apl'oꝝ vsq ad hodiernū diem succedentiū sibimet epoꝝum serie et tot populoꝝ ꝯsentanee firmatur vbi ecclesia catholica epos et populos a tpe apostoloꝝ vsq ad ordies sibimet succedētes importat: et sic accipit nomē ecclesie. Augusti. cū asserit q̄ nō crederet euāgelio nisi eū auctoritas ecclesie cōpelleret. Ista eīn ecclesia scriptores euāgeliū. et oēs populos cōprehendit sicut ꝓbatum est. Quare ex auctoritate Aug. Sane intellecta inferri nō pōt q̄ magis sit credendū summo pōtifici canonū conditori q̄ euāgelio. Et per cōsequēs per eā ꝓbari non pōt q̄ maior fides sit exhibenda sacris canonib' q̄ euāgelio xpi. Concedunt tñ q̄ magis credendū est ecclesie que ē multitudo catholicoꝝ oīm qui fuerūt a tēporib' ꝓphetarū et apl'orū vsq modo q̄ euangelio. non q2 de euāgelio sit aliqualiter dubitādū: sed q2 totum est maius sua parte. Ecclesia igitur q̄ maioris auctoritatis est q̄ euāglista est illa ecclesia cuius auctor euangeliū ps esse dinoscit. Nō ē aūt mirū si maior ē auctoritas toti' ꝯgregatōis: q̄ pt; ideo maior ē auctoritas totius cōprehendētis euāgelistas et oēs alios orthodoxos vsq ad hec tempora q̄ vnius vel etiam plurium personarū congregatiōis eiusdē. Quod autē cōditor canonū nō sit maioris auctoritatis q̄ euangeliū sed multominoris: ipimet canonū conditores testatur apte. Urbanus eīn papa. vt habet. xxv. q. i. c. sunt quidē: ait. sciendū vero sūmopere est q̄ inde nouas leges potest cōdere pontifex supple Romanus: vnde euāgeliste. Nequaq̄ aliquid dixerunt vbi vero aperte dñs vel eius apostoli: vel eoꝝ sequaces: sancti patres sentētialiter aliquid diffinierūt ibi romani pontifices non nouā legem dare possunt: sed poti' qd̄ predicatū ē vsq ad aīaz et sanguinē confirmari dz: si eīn q̄ docuerūt apl'i et ꝓꝓhe qd̄ absit destruere niteref nō sentētiā dare: sz magis errare cōuincereꝟ. Ex his igitur colligiꝟ euidēter q̄ cōditor canonū minoris est auctoritatis q̄ euāgeliū sacrosanctū: ꝯtra qd̄ nouā legē nequaq̄ condere pōt: sed euāgeliū defendere vsq ad aīam et sanguinē obligaꝟ. Contra qd̄ si nouā legē dare ꝓsumeret esset de errore p catholicos cōuincēdus. His fabianus papa cōcordat q̄ vt habeꝟ. xxiiij. q. iij. c. q̄ oipotētē deū metuit nec cōtra euāgeliū: nec cōtra apl'os: nec cōtra ꝓphetas: nec sanctoꝝ patrū instituta agere aliquid vllo mō cōsentit. Ex quibus verbis patēter habeꝟ q̄ conditor canonū si oipotentē metuit nihil cōtra euangeliū cōponere ꝓsumit statuere. et ita nō maioris sz minoꝝ auctoritat' q̄ euāgeliū eē dinoscitur qd̄ i pl'rib' capitl'is i libro decretoꝝ insertis luce clari' cōstat sicut ex di. ix. c. noli. et c. ego solis. et ca. q̄s nesciat. et c. noli. et c. neq: et ex. xiiij. di. c. sicut. et ex cā. ij. q. iij. c.

si is qui preest. Alie auctoritates quamplurime quas lōgū eēt recitare: hoc idē asserūt manifeste: et propter easdē rōnes dicūt quod tota multitudo xpianorum nūc vita mortali vivētiū nō est maioris auctoritatis quam sit sctm̄ euāgeliū: quia multitudo viuētiū debet vsque ad aiam et sanguinē defensare euāgeliū. ¶ Ad tertiam rōem canōistarum rñdēt nōnulli dicētes quod summus pōtifex debet sacrarum lrarū hre notitiā et etiā in sacris canōibus debet esse peritus. Et ideo simbolū ordinare et articulos fidei recte distinguere spectat ad ipm precipue cū consilio et assensu cōcilij generalis. Sed in simbolū ordināndo et articulos fidei distinguēdo et eadē rōne in distinguēdo autētice que assertio est catholica: et que heretica reputāda theologie principaliter debet initi: secūdario aūt in sacris canonibus se poterit fundare. Et ideo ex ista rōne cōcludi pōt quod ad theologos spectat pricipaliter diffinire docēdo vel legē alijs exponendo que assertio inter catholicas queue inter hereticos debet nūerari. Et licet cum theologi vel alij de heresi accusant vel alios excusare conant. libellus excusatiōis responsiōnis: appellatiōis: et hmōi cōpōere nesciāt nec formare: sed ad canōistas oporteat eos recurrere. nō tñ ex hoc cōcluditur quod ad eos principaliter pertineat diffinire que assertio catholica: et que heretica est censenda: vt dictū est: quia aliud est discernere que assertio ē: etc. et aliud est scire formas accusationū et modū agendi contra hereticos in iudicio defendendi de heresi accusatos: quia primū ad theologos. Scdm̄ ad canonistas dinoscit ptinere: quoniam aliud est cognoscere denarios veros a falsis aurū ab auricalco: equos sanos ab equis egris: arma fortia fabricata ab alijs. Et aliud est scire si aliquis de aliquo pdictorum voluerit in iudicio accusare aliquē et accusatus si se voluerit defensare quō libelli accusatiōis. rñsionis. appellatiōis. et hmōi qñ vti in iudicio fuerit oportunū cōfici debeāt et formari. Primū ad monetarios: aurifabros fabros ferri. et fabricatores armorū spectare dinoscit. Scdm̄ vero ad iuristas nō ē dubiū pertinere. Unde per istā rōem pbari cōtingeret quod ad iuristas: ptiet discernere qd aurū est verū et qd falsum: qui panni sunt artificialiter facti qui aliter. Et vt cōcludā breuiter de oibus et mechanicis et rebus naturalibus vniuersis. que in vsum hoim veniunt haberēt pricipaliter iuriste discernere qualia eēnt sm naturā suā vel artē: cū de hmōi oibus cōtingat in iudicio litigare. In quo casu necessariū est litigantes pro libellis accusationes: rñsionis. appellatiōis: et hmōi ad iuristas habere recursum. Constat quod sepe iurisperiti de rebus minimis an sint tales quales debēt esse sm naturā vel artē a qua fiūt nesciūt iudicare. quō tñ de talibus rebus recuperādis vel defendendis in iudicio oporteat formare libellos et alia que spectāt ad formā agendi et defendendi coram iudice non ignorant.

¶ Quomodo heretici a fidelibus sunt vitandi.

Ctaua consideratio est si heretici sunt vitādi: quare videtur alicui φ nō fm illō Mat.xiij. Ne forte colligētes zizaniā eradicetis simul ꝛ triticū: sinite vtraqꝫ crescere vsqꝫ ad messem. zizania sunt heretici: triticum vero fideles: messis finis seculi. ergo heretici sūt tolerādi inter fideles ꝛ nō sunt ab eis vitādi vsqꝫ ad finē seculi. ¶ Pro declaratiōe huius cōsideratiōis: ꝛ solutiōe argumenti notādū φ multiplex est cōio: ꝛ similr est mltiplex cōionis priuatio. Est em̄ cōio spūalis. scꝫ q̄ est in cōsensu vero vel interptatiuo ꝛ hoc mō non est cū hereticis cōicandū: sic intelligitur illud. ij. Chorinꝫ. vi. Exite de medio eorū gl. spūaliter. s. vt eoꝝ scelera increpetis. Est scdo cōio i sacramētis hoc etiā mō nō est cōicandū cū hereticis notatis siue noiatis: q etiā licet non sint notati siue noiati: tñ ꝙtum ē ex se priuenꝫ effectu cōionis sacramētoꝝ: qꝛ ipso iure sunt excōicati siue occulti siue manifesti. extra de hereticis. excōicam⁹. Est iterum cōio in cibo ꝛ potu: ꝛ hmōi: hoc etiā modo nō est cōicandū cum illis hereticis qui precissi sunt ab ecclesia noiatim. Est etiā quarta cōio corporalis vt cohabitatio in eadē ciuitate: ꝛ talis cōio nō vitabaꝫ in pricipio ꝑpter mltitudinē hereticoꝝ. si autē timereꝫ de lapsu ab aliquibus tutius esset nō habitare cū eis. ¶ Sic ergo pōt rn̄deri ad argumentū φ illud dictū pōt intelligi de hereticis occultis quoꝝ heresis deprehendi non pōt: tales em̄ ꝛ si excōicentur excōicatione generali. non tñ excōicatiōe personali: nec exterminanꝫ gladio materiali nisi cū multitudine infideliū manifestoꝝ intelliganꝫ. vel intelligi pōt de catholicis malis. Unde Rabanus habēs discretionis exēplū equanimiter dꝫ tolerare malos ꝑpter bonos. Sciēdū aūt φ messis dr tēpus illud quo heretici manifeste corruptiui alioꝝ. sūt abscīcēdi euāgelica falce. fm hoc intelligiꝫ permissio ꝑ tpe illo quo nō discerniꝫ plene an sit hereticus: cū aūt innotuerit plene ecclie corruptio sua ē ꝑsonalr ꝑscindēd⁹. vn̄ Aug. li. de vera religiōe dicit sentētiōalr φ i ecclia tādiu sustineꝫ error alicui⁹ donec aut accusatiōeꝫ inueīat: aut opinionē prauā ꝑtinacꝫ defēdat. Cū aūt dr. i. Choꝝ. xi. necesse ē hereses eē. Ibi dr necesse illō qd̄ est vtile ꝑ accidēs: siue ꝑter intētiōeꝫ hereticoꝝ. s. ad h̄: vt ab his q̄ se exercent i diuina scriptura pigricia eā discutiēdi excutiaꝫ ꝛ magis fidei vitas declareꝫ. vt ī patuit cōsideratiōe. v. hoc etiā habeꝫ ex glo. super illud. Esa. vij. hoc dicit dn̄s ꝛc. sup. i. vsqꝫ ad finē seculi erunt alique hereses vel malicie hoīm ad exercendā fideliū sapientiā: et patientiā. Sic ergo pꝫ quō heretici sunt vitādi. s. notorij. Dico etiā sine denūciatiōe cū nulla possit tergiuersatiōe celeri: puta si publice

predicarēt cōtra fidē.ex.de coha. cle.et mulier.c.vestra.et.c.fi.pcssumus tñ et debemus eos monere et inducere: vt ad verā fidez redeāt. In aliis vero non licet eis cōicare: etiā si sit pater: filius: maritus: vel vxor: aut soror. huic seruituti subiectus: et ideo si infidelis discedit discedat ſm apl'm.xxviij.q.i.in.c. si infidelis.

An sit cū hereticis aut aliis hominibus publice disputādū.

Nona conside ratio est. Si ē cū hereticis vel cū aliis ifidelibus publice disputandū. Rñdet ſm Tho i.ij.ij.q.x q in disputatiōe fidei sunt duo cōsideranda. Unū ex pte disputātis.s.qz disputat tāq dubius de fide et experiri volēs veritatē tunc peccat pcul dubio tanq infidelis. Si aūt disputat ad cōfutādū errores vel ad exercitiū est laudabilis. Aliud est cōsiderādū ex pte audientiū: vtrū scz ipsi sint instructi et firmi i fide tūc em nullū est periculū disputare. Aut si audiētes sunt simplices: et i fide titillātes: et tūc circa tales distinguēdū ē: qz si sunt sollicitati ab infidelibus nitētibus in eis fidē corrūpere: tūc necesse est publice disputare dūmodo inueniant aliq̄ ad hoc idonei. Per hoc em simplices in fide firmabūtur et tollet decipiēdi facultas in fidelibus. Si vero nō sunt sollicitati tūc periculosum est publice de fide disputare corā simplicibus quor fides etiā ex hoc est firmior q nihil diuersuz audiuerūt: et ideo non expedit eis vt audiāt verba infideliū disputātiuz contra fidē: prohibent qz oēs layci publice disputare de fide vel occulte qui vero contra fecerit excōicatiōis laqueo innodetur.ex.de hereti.c.quecūqz.li.vi.

De modo inquirēdi hereticos.

Decima conside ratio est videre qs est modus inquirēdi hereticos. Ad qd breuiter dicit q si papa dat certā formā illa tenēda est: al's pñt querī p accusationē: inqsitionē: et denunciationē. Sed in examiatione testiū contra hereticos debēt interesse due psone religiose. et si fieri pōt p publicā psonā pscribi testiū dicta.ex de hereti.c.vt officiū.li.vi.§.volumus: et cōcedit religiosis qui dum essent in seculo tabellionatus officiū habuerūt et exercuerūt: et etiaz clericis si in sacris sint constituti exercere libere officiū tabellionatus: quo ad pmissa si eis iniunctū fuerit: vt in dicto.c.vt officium.§. cōcedētes. Itē tenētur dyocesani vel archiepi: vel archidyaconi semel saltē i āno p se: vel p alios q̄rere hereticos: vbi fama ē eos habitare: et illos quos credūt de hoc aliqd scire debēt cōpellere iurare vt idicet si quos hnt suspectos ppter occulta cōuenticula vel alia signa.extra in.c.excōicamus.§.ad dicimus. Suspectus aūt si vocatus confitetur et sperat de correctione pōt ei iniūgi penitētia salutaris: si aūt negat et aā sit ifamatus idicet

ei purgatio quā si non ꝑstiterit ex cōicabit̄: ⁊ vsq3 ad satisfactionē cō dignā ab oib⁹ euitabit̄: ⁊ si p annū sic steterit: extūc velut heretic⁹ cō dēnet̄. vt i dicto. c. excōicam⁹. §. q̄ autē. Itē illi q̄ ꝑsunt ciuitati vl' lo co alij quocūq3 noie censeant̄ ad re quisitionē eoꝝ debēt iurare ꝑcise attēdere inuiolabilit̄ ⁊ ꝑuare] ac fa cere. ac oib⁹ suis subdit] inuiolabi liter obseruari toto tpe sui regimi nis ꝯstitutiōes in fauorē fidei a se de apl'ica ꝓmulgatas ac etiā repro batas. q̄s qui iurare noluerit ⁊ ꝑua re: vt īfamis et tāq̄ hereticoꝝ fau tor ac de fide suspect⁹. officio ⁊ ho nore sui regiminis expolietur: nec vl teri⁹ ad dignitatē aliquā vl' officiū publicū assumat̄: nec teneat aliq̄d q̄d fecerit. vt ptās baliuus ꝯsul vl' rector. extra li. vi. c. vt officiu3. §. statuim⁹. Debēt etiā oēs rectores in hoc negocio parere dyocesanis ⁊ etiā inq̄sitorib⁹: nec aliquo modo debēt cognoscere de hoc crimie. vt captos liberare ⁊ hmōi. al's sunt ex cōicati: ⁊ si excōicationē sustinue rūt p annū cōdēnari debēt tāq̄ he retici. extra. in. c. vt inq̄sitionis li. vi. Itē in negocijs heresis ꝓcedi pōt simpliciter ⁊ de plano. ⁊ si peri culū esset nō noiatis accusationib⁹ vel testib⁹ publice: nisi corā aliq̄b⁹ ꝓuidis ꝑcipiēdo ⁊ de tenēdo secre tū ⁊ hmōi: s3 cessante periculo pu blicent̄: vt fit i alijs iudicijs. extra in. c. statuta. li. vi. S3 nūq̄d hereti cus poterit appellare. Dico q̄ he reticis inhibita est appellatio. ex tra codē. vt inquisitionis. li. vi.

¶ De pena q̄ sūt puniēdi heretici

Undecima ꝯsideratio est q̄li pena sunt heretici puniēdi. R̄ndet̄ q̄ qua druplici pena sunt he retici feriēdi. s. excōicatiōe. deposi tione. rerū ablatiōe. ⁊ militari ꝑse cutione. Excōicatiōe: q2 ois hereti cus siue occult⁹ siue manifest⁹ ipso iure est excōicat⁹ maiori excōicatio ne. xxiiij. q. i. c. i. ⁊. ij. extra d' hereti. c. ad abolēdā. Scđo depositiōe: q2 indistincte siue clericus siue layc⁹ etiā papa vel impator vel quilibet ali⁹ d3 deponi ab omni dignitate xl. dist. si papa. xxxiiij. q. i. qui ꝯtra pacē. Tertio reꝝ tēporaliū ablatio ne: q2 oia bona eoꝝ debēt cōfiscari eccl'ie cui deseruiebāt si erāt cleri ci vel layci si i tēporali iurisdictio ne sunt eccl'ie subiecti. Alioꝝ vero laycoꝝ bona principib⁹ secularib⁹ cōfiscant̄. Quarto militari ꝑsecu tione si cū ꝓpter malos puniēdos oportuit regiā maiestatē non solu3 legib⁹ esse decoratā: sed armis ar matā multofortius ꝓpter hereticos exterminādos. Ideo dicit glo. i. Co rinth. v. de paulo q̄ cū videbat̄ ali quos ꝓteruos ad corrūpendū fidē sathane tradebat corpaliter verā dos. Sic ergo heretici nō solū ex cōicant̄ ⁊ deponunt̄. s3 ⁊ omni offi cio ⁊ būficio debēt expoliari. et si clericus sit d3 degradari. ⁊ demū q̄ libet talis d3 relinqui arbitrio ptā tis secular] aiaduersiōe debita pu niēdus. s. crematione: nisi cōtinuo post dep̄hensionē erroris ad fide3 velit reuerti ac errorē suū abiurare ⁊ satisfactionē exhibere. ⁊ sic redeū tes debēt in ꝑpetuo carcere reclu

di.extra de hereti. excōicamus.ij. ¶ Sed quā penā incurrūt credentes: receptores: defensores: et fautores hereticoꝝ. Rn̄detur ꝙ quilibet talis est excōicatus. et si non satisfecerit infra annū: extūc ipo iure est infamis: nec ad publica officia seu cōsilia nec ad eligēdos aliquos ad hmōi: nec ad testimonium debet admitti nec pōt condere testamentū: nec ad alicuius hereditatis successionem accedere. Nullus quoq; ei super quocunq; negocio: sed ipse alijs cogetur rn̄dere si iudex est eius nō valet sententia. Si aduocatus nō admittit eius patrocinium. Si tabellio nō valēt eius instrumēta. et sic in similib9. Si vero sit clericus ab omni officio et beneficio dz deponi. et illi qui tales postꝙ fuerunt ab eccl'ia denoīati euitare contēpserint: debēt excōicari. pbant hec oia. extra eodem excōicamus.i.§.credentes. Itē oēs clerici qui talibus exhibēt ecclesiastica sacramēta vel traderēt ecclesiastice sepulture: aut elemosynas seu oblationes coꝝ reciperēt debēt priuari suo officio ad qd̄ nunꝙ restituent sine indulto sedis apostolice spāli. similiter et regulares quoꝝ etiā priuilegia in illis dyocesibus nō seruent eis: in quib9 tales excessus ppetrare p̄sumpserint. vt in.d.c.excōicamus.§.sane clerici. Et nota ꝙ ipsi credētes eoꝝ errorib9 heretici sunt dicēdi. extra eodē excōicamus.ij. Quicūq; etiā hereticos credentes: receptores: defensores: vel fautores eoꝝ sciēter p̄sumpserint ecclesiastice tradere sepulture excōicati sunt: nec debent absolui nisi ppriis manib9 publice extumulēt et pijciunt corpa dānatoꝝ et locus ille ppetua careat sepultura. extra.d. hereti.c.quicūq;.li.vi. Itē heretici cū oib9 fautorib9 mō dictis et ipsoꝝ filij vsq; ad secūdā generationē ad nullū ecclesiasticū beneficiū seu officiū publicū admittātur alr's irritū est. extra eo.c. quicunq; §.heretici. ¶ Et si dicas ex predictis colligit ꝙ hereticus est multiplici pena puniēdus. hoc videt irrationabile: qꝛ deus non punit bis in idipsum. Cū ergo oēs heretici sunt excōicati: vt dictū est. et excōicatio sit pena. sequit ꝙ nō sūt alia pena puniēdi. Rn̄detur ꝙ pro vno pctō vna pena quis punitur. Sed si ad vnū peccatū plura cōcurrūt q̄ sunt multa pctā vl' ppter relapsuꝫ eiusdē pōt homo iuste puniri multiplici pena. Si quis ergo labitur in dānatam heresim punit pena excōicationis. qꝛ vt dictū est ois hereticus est excōicatus: sed si post abiuratā heresim iteꝝ labat debet alia pena corporali puniri vel temporali damnari.

¶ Quis potest capere hereticos et tormentis exponere.

Uodecima cōsideratio est scire quis pōt capere et tormentis exponere hereticos. Rn̄det ꝙ tam epūs ꝙ inquisitor vn9 sine alio pōt citare et capere et tute custodire vel cōpedibus mancipare ac manicis ferreis si eis visum fuerit faciēdū. Sz deputare dare carceri et ꝙ ma-

gis ad penã q ad custodiã videat vel tormẽtis exponere vel ad sen-tentiam pcedere cõtra eos nõ põt epũs sine inquisitore: nec inquisitor sine epo aut eius sup hoc delegato aut epali sede vacante delegato capituli si sui adinuicẽ copiã possint habere infra octo dies postq̃ sein-uicẽ requisierint: possunt tñ qlibet predictorũ cõmittere alteri vices suas vel p litteras significare suũ cõsiliũ et consensum. extra. de here ti. multorũ. in clemẽti. ¶ Sed oc-currũt hic finaliter. xv. difficulta-tes. Prima est si carcer in quo po-nũtur heretici debeat esse cõis epo z inquisitori. Dicit q sic. z debent habere duos custodes: vnũ quẽ volet epũs z ei puidebit: z vterq3 eoz põt habere sub se vnũ fidelẽ mini strũ. z illius loci erũt due claues di uerse: quarũ vnus custodũ vnã: et alius aliã tenebit. z poterit officiũ ministrandi charitatis cõmittere suo ministro: z tenent pdicti custo-des anteq̃ exequant officiũ coram eis a quibus assignãtur iurare ta-ctis euangeliis: q in custodia oẽm diligẽtiã quã potuerũt adhibebũt z q alicui carceratorũ nihil in se-creto loquet vn9 nisi audiẽte alio. z q ipsis carceratis fideliter cõfe-rent puisionẽ quã ipsi recipiũt ex ordinatiõe cõmuni z q a parẽtib9 vel amicis vel aliis fidelibus pso nis offert eisdẽ: nisi epi vel inqui-sitoris vel suorũ cõmissariorũ ordi nario refraget ipsis fideliter z abs q3 diminutione aliqua ministrabũt nec i his fraudẽ aliquã adhibebũt z eodẽ mõ iurabũt pdicti custodũ ministri z corã eisdẽ inx eodẽ. c. multoz in clemẽ. Et eodẽ mõ iurabũt notarii inquisitoris corã epo cũ in quisitore vl' substitut ab eis q suũ officiũ fideliter exercebũt z idem fit de aliis personis necessariis ad dictũ officiũ. extra eo. multorum. in clemẽti. ¶ Scda difficultas est de xpianis qui efficiũtur iudei vel re deunt ad iudaismũ si debet pcedi contra eos sicut contra hereticos. dico q sic etiã si infantes vel metu mortis fuissent baptizati si de hoc fuerint confessi. Aut p iudeos aut xpianos muniti sicut contra fauto res z defensores taliũ pcedendum. extra. de hereti. c. ptra. li. vi. ¶ Tertia difficultas est si pter heresim maritorũ debeant cõfiscari dotes vxorũ catholicarũ: dicitur q nõ ni si cum eis scienter. sc3 sciendo eos esse hereticos contraxissent. extra eo. decreuit. li. vi. ¶ Quarta diffi-cultas est si post mortem heretici possint occupari bona ei9 si de ei9 heresi nõ fuit in vita declaratum. Respondetur q sic si postea decla retur. extra eo. accusatus. §. porro. lib. vi. ¶ Quinta difficultas est si debeant puniri sacerdotes qui in-struunt hereticos de celanda veri-tate: dicitur q debita pena debent castigari. Religiosi etiam heretici sunt grauius aliis puniendi. extra eo. accusatus. §. sacerdotes. lib. vi. ¶ Sexta difficultas ẽ de etate in-quisitoris. vtrum sc3 requiratur de terminata etas: vt possit officium exercere. Respondetur q non po-test esse inquisitor nisi attigerit. xl. annum. z tam ipse q cõmissarii de

putati nõ possunt pecuniam extorquere. nec scienter ecclesiarũ bona ob delictũ clericorũ fisco ecclesie applicare alioquin sunt excõicati ipso facto: a qua nõ possunt absolui preterꝙ in mortis articulo donec illis a quibus extorserint plene satisfecerint de pecunia sic extorta nullis priuilegijs pactis aut remissionibus sup hoc valituris. extra de hereticis volẽtes i clemẽtinis. ¶ Septima difficultas est si põt inquisitor ꝓcedere contra aliquẽ officialem vel nuncium romane curie. Dicitur ꝙ non. vt pꝫ in extrauagãti Johan. xxij. que incipit cõfrater. ¶ Octaua difficultas est quis proprie dicendus est relapsus. Respõdetur ꝙ accusatus de heresi vel suspectus vehemẽti suspitiõe qui in iudicio abiurauit: ⁊ postea comittit in ipsam. talis cẽsetur relapsus licet antea ipsum heresis crimẽ nõ fuerit plene ꝓbatum. sed si leuis fuit suspitio nõ debet iudicari relapsus ꝙ̃ꝙ̃ ex hoc sit grauius puniẽdus. nõ tñ debet ex hoc in heresim relapsoꝝ pena puniri. ex. ď heretí. accusatus. lib. vi. Qui vero in vna specie siue in vno fidei articulo vel sacramẽto ecclesie errauit. ⁊ postea abiurauit simpliciter vel generaliter heresim si postea erret i alio relapsus est iudicandus. extra eo. accusatus. li. vi. Jlle autẽ de cuiꝰ lapsu in heresim ante abiurationẽ cõstiterat vel nunc constat si postea hereticꝰ receptet: deducat: visitet: vel associet: vel munera aut dona eis donet vel mittat vel fauorẽ impendat qui excusari non possit iudicari debet ꝗ relapsus. extra eo. accusatus. li. vi. in tali casu verũ est qḋ dicit apostolus. ad Ro. i. qui talia agunt: dignisunt morte non solum qui faciunt: sed etiã qui cõsentiunt facientibus. ¶ Nona difficultas est si qñ negociũ heresis cõmittitur alicui vel aliquibus generaliter in certis locis adimat episcopis auctoritas eoꝝ ordinaria ꝓcedendi: vel delegata si cã habeant. Dicitur ꝙ non. sed vtraqꝫ de eodẽ facto inquirere possunt cõiter. ⁊ si diuisim ꝓcedãt conari debent sibi cõicari ꝓcessus. vt per hoc melius possit veritas inueniri ⁊ ꝑ vtroqꝫ simul sententia ꝓferatur. nisi alter alteri deferat. ꝙ si in sententia non concordẽt. ad sedẽ apostolicam remittat. extra eo. per hoc. lib. vi. Et intellige ꝙ ꝑdictã cõicationẽ processũ opoꝛtet fieri. qñ nl aliud restat agendũ nisi ꝙ sententia ꝓmulgetur: quia si alter non posset commode ꝓcedere nisi visis actibus alterius: tunc semel tñ cõicatio tribuatur. vt in extrauaganti benedicti. xi. que incipit ex eo. ¶ Decima difficultas est quã penã incurrunt episcopi vel inquisitores vel eoꝝ substituti si maliciose aut fraudulenter imponant alicui crimen heresis vel aliquid alio falso imponentes quod impediat executionẽ officij eorũdem. Respondetur ꝙ si ipsi causa odij gratie vel amoris vel lucri vel commodi temporalis obmiserint procedere vel aliquem vexarent imponendo ipsam heresim ⁊c. Si episcopi sunt vel supra ꝑ triẽniũ incurrunt suspẽsionẽ ab

officio. Si īferiores sunt excōicati sunt a qua nō nisi p papā possunt absolui pterq̄ in mortis articulo. ꝛ eādē penā incurrūt si obmiserit cō tra queq̄ ꝓcedere vbi fuerit ꝓce- dendū. extra de hereti. multorū. in clemē. ¶ Undecima difficultas est si in aliquo casu sunt heretici tole- rādi. Rn̄det q̄ i pena heresis tria possum⁹ ꝯsiderare. Prio ipsi⁹ gra- uitatē criminis. Scdo eccl'ie corri gentis charitatē. Tertio ipsoꝝ fi- deliū vtilitatē. cōsiderādo prio cri minis grauitatē statim cū heretici deprehēsi sunt essent interficiendi magis q̄ incēdiarij aut falsarij. vn̄ Exo. xxxij. statim cū moyses descē dit de mōte mandauit q̄ frater in- terficeret fratrē suū. ꝛ primus ꝓ- ximū. p pctō ydolatrie. ꝛ Deut. vij. mandatū fuit populo israeltico. vt aras hereticorū subuerteret: et sculptilia cōbureret. Et. iiij. Reg. xxij. dicitur q̄ rex ozias vidit sepul chra que erant in montibus tulitq̄ ossa eorū de sepulchris ꝛ cōbussit illa. Si vero consideremus in tali crimine charitatē ecclesie tunc nō statim traduntur heretici extermi- nio. sed circa eos seruatur ordo cor rectionis fraterne: quia monentur primo ꝛ secūdo. ꝛ si postmodū re- periuntur relapsi non amplius ec- clesia eos tolerat: quia nihil am- plius de eorū correctione sperat. Sed considerando vtilitatem fide liū si aliqui sint heretici qui sic de fendunt falsitatem sententie sue vt in terra multitudinem faciant et conuenticulorum segregationes vl' ecclesie conturbationes cogitent: tunc absq̄ alia dilatiōe vel inqui sitione exterminādi sunt. quia cū bonū cōe sit p̄ferēdū priuato: ma- gis ē ꝓuidendū saluti cōi q̄ saluti alicuius vel aliquorū. ¶ Duodeci ma difficultas est. si heretici reuer tentes ad fidē semꝑ sint recipiēdi qꝛ dicitur Exod. xxij. Maleficos non patieris viuere. Un̄ glo. per maleficos intelliguntur pctōres peccato heresis: ꝛ peccato contra naturā: qui statim sunt vita corpo rali priuandi ne alios inficiant. Respōdetur q̄ hereticos esse re- cipiēdos potissime relapsos tri- pliciter potest intelligi. Primo ad sacramētoꝝ perceptionem. Scdo ad bonorū tēporaliū restitutionē. Tertio ad vite temporalis cōser- uationē. Prima reuersio nunq̄ ne gatur hereticis: qꝛ salus aīe ex or- dine charitatis oībus est appetē- da etiā iīmicis. iuxta illud Mat. v. diligite iīmicos vr̄os: bn̄facite his q̄ oderūt vos. ꝓpt qd̄ heretici sēp reuertētes q̄tiēscūq̄ ꝛ q̄tiēscū q̄ relapsi fuerit ab eccl'ia recipiūt ad penitentiā ꝛ eucharistie perce ptionē. vnde sicut scribit extra de hereti. c. sup eo. §. nos itaq̄. li. vi. q̄ si post relapsum heretici peni- tuerit ꝛ penitētie signa manifeste appruerint in eis sacramenta pe- nitētie ꝛ eucharistie humiliter pe tita nequaq̄ sunt eis denegāda. Sed secundo et tertio modo ne- gatur eis reuersio: quia si ipsi ser- uarentur in vita post relapsum et restituerentur ad dignitates ꝛ ad bona temporalia: et in vita corpo rali seruarent incolumes. Si iterū

laberentur possent alios inficere et alij citius in heresim laberentur si ipsi sine pena transirent. Interdū tamen ecclesia hereticos ad bonorum temporalium restitutionem recipit vel propter bonum lucis intuendum. Dicit enim augu. in epistola ad vincentium: nonnullos toleramus quos corrigere vel punire nō possimus: nec propter paleam relinquimus archam. nec propter edos in fine segregādos deserimus gregem domini. nec propter vasa facta in cōtumeliam migramus de domo domini. patet ergo quomodo cōceditur hereticis reuersio et quomodo non. ¶ Decimatertia difficultas est si loquamur de hereticis non relapsis cum volunt redire ad fidem qualiter debent recipi. Respondetur q si aliquis hereticus vel hereticorum credens receptator. fautor defensor necnon et de heresi infamatus vel suspectus ad vnitatem ecclesie redire voluerit ad arbitrium epi proprij. prius debet abiurare errorem et promittere et etiam per scripturam firmare. q tenebit firmiter ad mandatū ecclesie catholicam fidem et hoc publice sm q eius crimen fuerit publicum vel priuatum. i. q. vij. quotiens de conse. di. ij. ego berēgarius extra de here. ad abolendā. Postea debet sm ecclesie formam absolui. de qua. xi. q. iij. cum aliquis. extra de sen. excō. cum desideres. Postea eis debz imponi quod in talibus solet iniungi. vt in. c. quotiens. et. c. ego berengarius. vbi supra. Et quādo tales volunt reuerti prouideri debet solerter q sint vere conuersi si debeant recipi extra eo. vt officiū §. iij. libro. vi. Pena autem que talibus debet imponi declaratur extra de hereti. excōicamus. ij. vbi dicitur. Si qui aūt de predictis post q fuerint deprehensi redire voluērint ad agendam condignam penitentiam in perpetuo carcere detrudantur. ¶ Decimaquarta difficultas est si prelatus sit hereticus vtrū habeat potestatē spiritualem. Respondetur q prelatus hereticus nō est prelatus etiam si sit papa quia ipso facto est depositus. Unde papa eligitur in caput totius ecclesie iuxta illud. ad Ephe. i. ipsum dedit caput super omnē ecclesiam que ē corpus xpi. Capitis autē ē influere vitam in omnibus membris: et principium vite spiritualis est ipsa fides: quia sine fide impossibile est placere deo. Unde apostolus ad Hebre. xi. fidem dicit esse substantiam. i. fundamentum omnium rerum sperādarum. Si ergo papa deprehendatur deuius a fide caret vita spirituali et per cōsequens alijs īfluere non potest. Unde sicut homo mortuus nō est homo. sic papa in heresi deprehensus nō est papa propter quod ipso facto est depositus si ergo hoc dicitur de papa multo fortius de quocūqz alio prelato inferiori. amplius autem declaratur predicta difficultas sm Tho. in secunda secūde. q. xxxix. arti. iij. vbi distinguit de publici potestate spirituali. quarum vna est sacramentalis: alia est iurisditionalis. Sacramentalis est que per aliquā cō-

secratione cofert: et talis fm essentiam remanet in homine q̄diu vivit siue in scisma siue in heresiz labatur. q̄ patet per hoc q̄ rediens ad ecclesiam non iterum consecratur sed tamen tales vsum potestatis amittunt ita q̄ nō licet eis sua potestate vti. si tamen vsi fuerint effectum habet in sacramentalib⁹ quia in his homo non operatur nisi sicut instrumentum dei. Unde effectus sacramentales non excludūtur propter culpam quācunq̄ conferentis sacramentum. Potestas autem iurisdictionis est que ex simplici iniūctione hominis cōfertur. et ideo non immobiliter adheret et in scismaticis et hereticis non manet. Unde nō pñt absoluere nec excōicare nec indulgentias facere. aut aliquod huiusmodi. et si fecerit nihil est actum. vij. q. i. nouacian⁹.

¶ Decimaquinta difficultas est si post adiurationem heresis aliqui inueniantur relapsi vtrum sint statim tradendi iudicio seculari. Respōdetur q̄ sic. quia sicut fides est fundamentum spirituale eo q̄ sine fide impossibile est placere deo: vt dicitur ad Hebr. xi. sic heresis que est fidei corruptio totam spiritualem vitā habet surripere eo q̄ modicum fermentum totam massam corrumpit. i. Corin. v. Unde de auctoritate iudicij secularis scribitur. xxiiij. q. iij. resecande. q̄ resecande sunt putride carnes et scabiesa ouis a caulis repellenda est ne tota domus massa. corpus et pecora ardeat corrumpatur: putrescat: et intereat. Arrius enim in alexandria vna scintilla fuit sed quoniaz non statim oppressa est totum orbem eius flamma depopulata est. Unde ad huiusmodi periculum euitandum cum heretici deprehendūtur relapsi vel per facti euidētiam vel per propriam confessionez seu per testes absq̄ mora tradendi sūt iudicio seculari. Et propterea scribitur extra de heret. super eo. lib. vi. Nos itaq̄ inquisitioni tue de fratrum nostrorum consilio respondemus q̄ qui post abiurationem deprehensi fuerint in heresim cecidisse sine vlla penitus audientia relinquendi sunt iudicio seculari. Et sic imponitur finis. ij. libro in quo de natura seu quidditate heresis. de modis hereticorum. de heresibus repullulantibus istis temporibus. de modo inquirendi eos. et de eorum punitione dictum est. frustra enim heretici sunt circumlatrātes et quasi per minas rostrum fidei fortalicium impugnantes cum sit turris fortitudinis a facie inimici in virtute domini nostri iesu xpi cui est honor et gloria in seculoruz secula. Amen.

¶ Incipit liber tertius de iudeorū bello contra fidei fortalicium.

Ereticorũ bello quasi periculosiori soluto sit a familiaribꝰ inimicis latenter commissuz. iudeorũ vesana progenies non erubescit tẽptare si possit nostrum fidei fortaliciuz ꝑ viribus expugnare. ac si cecus in campũ exiret vt pugnaret cũ vidẽte. Non enĩ vident cecitate ꝑcussi qđ ẽ turris fortitudinis a facie inimici. vt ergo videat̃ modꝰ bellãdi iudeoꝝ dissolutio sui belli ⁊ eorũdẽ ꝯfusio in pñti iiij. libro. nr̃i fortalicij duodeciz ꝯsideratiões itellectui occurrũt pertractãde. Quarũ prima erit de iudeoꝝ cecitate ⁊ sua nebulosa noticia. Scd̃a de iudeoꝝ parẽtela ex thalmuth doctrina. Tertia de iudeoꝝ diuersitate in sua fide et credẽtia. Quarta de iudeorum bello per argumenta sumpta ex lege mosayca. Quinta de iudeoꝝ bello ꝑ argumẽta sumpta ex lege euangelica. Sexta de iudeorum bello ꝑ argumenta sumpta ex naturali scientia. Septima de iudeorum crudelitatibus ⁊ sua inaudibili seuicia. Octaua de iudeoruz fatuitatibus ⁊ sua grandi stulticia. Nona de iudeorum expulsionibus et sua magna ignominia. Decia de iudeoꝝ mirabilibꝰ ⁊ sua obstĩata malicia. Undecia de iudeoꝝ obligatiõe ex iure cãonico ⁊ ciuili ac ordinatiõe regia. Duodecia de iudeoꝝ cõuersione in fine seculi a sua duricia.

¶ De iudeoꝝ cecitate ⁊ de sua nebulosa noticia.

Circa primā cō siderationē que ē de iudeoꝝ cecitate duo sūt videnda. Primū que est causa cecitatis eoꝝ. Secūdū si pōt sanari vt reducanť ad lucē. De primo dicit ꝙ causa cecitatis iudeoꝝ est qꝛ domino peccauerūt sicut deducit magister bernardus oliuerij in tractatu suo ꝯ cecitatē iudeoꝝ allegās illō Soph. i. ambulabunt vt ceci quia dn̄o peccauerūt. licꝫ eñ verba ista general'r de omnibus peccātibus sint dicta qui vere dn̄o peccant. teste. psal. qui dicit. tibi soli peccaui ⁊ malū coram te feci. psal. l. ex quo peccato spūaliter ceci efficiuntur iuxta illud. Sap. ij. excecauit eos malicia eoꝝ. specialiter tamē itelligūtur de iudeis qui quodā singulari modo dn̄o peccauerunt iesum xp̄m filium dei iniuste crucis supplicio interimēdo: propter qd̄ speciali modo facti sunt ceci inter omnes gentes vt nō solum patiantur cecitatem culpe sicut ceteri peccatores sed etiam habeant cecitateꝫ ignorantie super oēs ꝓpter quam ignorantiā scripturam proprie legis minime intelligunt et qd̄ ī illa ad eoꝝ directionē est valde claruꝫ. in propriam dānationem venit in obscurū. de quibus dicitur Treñ. iiij. Errauerūt ceci in plateis. errare eñ in plateis nihil aliud est ꝙ deficere ī scripturis claris ⁊ manifestis: circa quas nō ꝓprie dicūtur errare q̄ nolūt ipsas recipe sed illi q̄ volūt intelligere. ⁊ tñ dicūt se eas tenere. sicut nō dr̄ vere cec⁹ cui est absens visibile obiectū. sꝫ qui p̄sente obiecto nō potest habere visionis actū. Populus igitur iudaic⁹ merito dr̄ cecus qui vetus testm̄ recipit et que in eo scripta sūt recte itelligere nescit. Dicūt ei iudei ꝙ sigillū legis nōdū est amotū dixerat ei de⁹ Esaie. i. c. viij. liga testioniū signa legē in discipulis meis. h̄ ponit occultatio mysterij xp̄i liga testimoniū. i. iuolue ꝓphetiā obscuritatibus ꝓpter incredulos quib⁹ talia sūt celāda. signa legē ī discipul' meis id ē ap'lis alijsq̄ xp̄i discipulis q̄ p̄dicando legeꝫ. obscuritates ꝓphetiarū aperuerūt et declarauerūt ostēdētes eas in xp̄o ipletas vt pꝫ in actib⁹ ap'loꝝ sicut fuerat a deo p̄ordinatū. Et h̄ mō dictū fuit Dañ. xij. c. tu aūt daniel claude sermones ⁊ signa librū vsq̄ ad p̄finitum tēpus. Cū ergo predictū v̄bū dixit deus. s. liga testioniū ⁊c. itellexit ꝓpheta ꝙ h̄ erat pp peccata populi orauit deū statiꝫ vt pꝫ in l'ra sequēti dicēs. expectabo dn̄ꝫ. s. iesū xp̄ꝫ q̄ abscōdit faciē suā a iacob i. a pp'lo iudaico descēdēte a iacob qꝛ in aduētu ei⁹ pp'lus ille ꝑ maiori pte fuit excecat⁹ p infidelitatē sicut dr̄ ad Ro. xi. cecitas ex pte cōtigit in israel. ⁊ p̄stolabor. i. patienter expectabo aduētū ei⁹. vel sic expectabo eū q̄si dicat speꝫ habeo ī te. ꝙ istō sigillū amouebiť ⁊ ex h̄ ordinauerūt iudei in suis or̄onib⁹ vt orarēt deū ꝙ amoueret sigillū leg' Dicēdo sic ī or̄one dn̄e sigillū legis amoue vt eā possim⁹ itelligere. Et tenēt iudei ꝙ istō sigillū dꝫ amouere messias. ⁊ iō ī his q̄ nō p̄nt itelli

gere ipsius legis semp dr in thalmudrico vult dicere istud maneat in dubio quousqȝ veniat messias q illud declaret. sed verus messias q est xp̄s iesus iā venit vt patuit supra libro.i.in apppitione.xij.thezaurorū qrti pūcti articuli sexti: ꝛ infra adhuc magis videbit cuȝ dissoluet bellū iudeorū. vero messias amōit sigillū legis cū aperuit librū esaie. luce. iiij. stās i tēplo añ pharisecos ꝛ pmū qd se obtulit nō sine grandi mysterio fuit illud quod i eodem libro .c.lxi. fuerat pphetatū. s. spūs dñi super me. eo qȝ vnxerat me dñs ad āñūciādū māsuetis misit me vt mederer cōtritos corde. et predicarē captiuis indulgētiam ꝛ clausis aptionē ꝛ pdicarē agnū placabilē dño ꝛ diē vltiōis deo nr̄o. vt ɔsolarer oēs lugentes ꝛ ponerē fortitudinē lugentib⁹ syon ꝛ darē eis coronā p cinere: oleū gaudij p luctu pallium laudis p spiritu meroris. Cum eñ legeret hāc prophetiam xp̄s dixit eis. hodie impleta ē hec scriptura in aurib⁹ vestris. Luce. iiij. hic manifeste amouit sigillum oim pphetiarū que loquūtur de aduentu messie declarando se eē messiam de quo prophetia loquebatur et postea amouit alia legis sigilla sicut patuit supra li.i. Et amplius infra patefiet. Hūc librū legis ꝛ pphetarum vidit Johānes euangelista in dextera sedētis super thronum scriptuȝ intus ꝛ foris ꝛ signatum sigillis septem. et dicit qȝ non inueniebatur aliquis dignus soluere illa signacula et aperire librū neqȝ in celo neqȝ in terra neqȝ subt⁹ terrā immo nec respicere illum et consolans eū angelus qui secū loqbatur. Ait illi: ne fleueris ecce vicit leo de tribu iuda radix dauid aperire librum et soluere septeȝ signacula eius quē dicit agnū stāteȝ s. xp̄m tanqȝ occisum. et sequitur et venit ꝛ accepit de dextera sedētis in throno librum. ꝛ cum aperuit librum quattuor animalia ꝛ viginti quattuor seniores ceciderunt corā agno cantantes canticum nouum dicentes. dignus es dñe accipere librum et aperire signacula ei⁹ qm̄ occisus es ꝛ redemisti nos deo in sanguine tuo. ex omni trib⁹ ꝛ lingua ꝛ populo et natione et fecisti nos deo nostro regnum ꝛ sacerdotes ꝛ regnauimus super terram. Apoc. v. Sed licet sigillū legis ꝛ pphetarum immo ꝛ sigilla sint soluta et littera aperta p messiam iudei miseri quibus fuit missus nolunt credere qȝ sigillū secreti legis sit amotum. Et hinc est qȝ idem dubiū qd habebant anteqȝ veniret. tenēt nūc postqȝ transierunt mille quadringenti sexaginta anni a sua natiuitate ꝛ nolunt attenti videre quomodo pphetie iā sunt implete pmanētes in maledictiōe dicte scripture. liga testioniū. signa legē. ¶ Et iterū Esaie. vi. Audite audientes et nolite intelligere ꝛ videte visionem ꝛ nolite agnoscere quasi dicat auditis et non intelligitis videtis ꝛ non cognoscitis. Et statiȝ sequit exceca cor populi hui⁹ ꝛ aures ei⁹ aggraua ꝛ oculos ei⁹ claude ne forte videāt oculis suis ꝛ aurib⁹ suis audiāt ꝛ corde suo intelligāt. Hic

notat Nicolaus de lyra q͂ talis ex-cecatio et obduratio non est a deo directe sed a liberi arbitrij defecti-bilitate. Homo enim auertens se a deo meretur vt iuste deus retra-hat gratiam suam ab eo cuius effe-ctus est illuminare intellectum et mollificare affectu͂ʒ ⁊ ideo ip̄a sub tracta homo excecat᷑ et obdurat᷑ ex sua malicia. Et hoc fuit impletum q̄n ad predicationē x̄pi iudei ꝑ ma gna pte fuerunt obdurati ſm q͂ di citur expresse Joan̄is. xij. ꝓpterea nō poterāt credere q᷑ dixit Esaias excecauit oculos eoꝝ ⁊ indurauit cor eoꝝ. In qua excecatiōe ac etiā duritia vſq̄ in presens tēpus ꝑdu ret generatio ista. Cōtra quos q̄n cōtra ptinaces tā cōtra simplices iudeos q̄ cōtra litteratos eoꝝ̄ qui nolunt credere q͂ sigillum legis est amotū dicit Esa. c. xxix. Claudet oculos vestros. i. excecabit sacerdo tes ⁊ scribas qui debēt vos dirige re sicut oculi cetera membra corpo ris. Sciendum tn̄ q͂ deus non ē cā excecationis directe sed indirecte inq̄tū iuste a malis subtrahit gra-tiam suā mentis illuminatiuam si cut statim supradictuʒ est. Sequit᷑ ꝓphetas q᷑ iminēte euersione ihe rusalem apparuerunt plura signa hmōi euersionis vt dicetur infra cōsideratiōe. ix. q̄ tamē aliqui tā q̄ ꝓphete falsi interpretabant᷑ in cō-trariuʒ. s. in bonū ciuitatis futurū ⁊ principes vestros. q᷑ decepti a ta libus ꝓphetis rebellauerūt roma nis ⁊ erit vobis visio omniū. s. pro phetarum antiquoꝝ qui ꝓphetaue runt de aduētu x̄pi: de destructiōe ciuitatis et tem pli propter ei᷒ mo tē sicut verba libri signati qui non pōt legi q̄diu est signat᷒. Ideo sub ditur quē cum dederint scienti lite ras dicent lege istū r̄ndebit nō pos sum. signatus est enim sic respon-dent iudei moderni. multi eniʒ do-ctores eorum qui precesserunt de-terminauerūt tēpus aduētus mes sie vnus post alium ⁊ oēs defece-runt q᷑ tempora ab eis prefixa trā sierunt ſm q͂ dicit rabi Salomon super danielem ⁊ causam hui᷒ de-fectus dicunt doctores moderni in deoꝝ. s. q͂ sermones ꝓphetaꝝ sunt clausi. sic ergo datur liber scienti li teras. i. perito iudeo et respondet se non posse legere q᷑ est signatus quasi dicat ego non legam q᷑ nolo amouere sigillum sequitur. ⁊ dabit᷑ liber. s. apertus per predicationeʒ x̄pi et apostolorum et alioꝝ predi-catorum euangelij x̄pi nescienti lit-teras: diceturq̄ ei lege ⁊ responde bit nescio litteras: quia q̄n simpli-cibus iudeoꝝ̄ fit sermo de aduen-tu x̄pi preterito et cōsimilibus di-cūt se nō esse peritos in lege. sʒ q̄ magistri eoꝝ scirēt de talib᷒ respō dere quoꝝ erroꝛib᷒ firmissime ad-herent. Sic ergo accidit omnibus miseris iudeis tā litteratis q̄ sim-plicib᷒ q͂ oēs ceci facti sūt q᷑ q̄ ne scit legere nō itelligit ꝓphetias. ⁊ q̄ scit legere nō vult amouere sigil-lū dicēs. video q͂ pr̄ me᷒ ⁊ aui mei nō receperūt iesū x̄pʒ nec intellexe rūt q͂ ꝓphetie i eo fuerūt iplete er go nec ego volo credere. Hec ē ma-gna cecitas ⁊ asinina bestialitas. q᷑ si primi excecati nō cognouerūt bo

nū: plus sunt culpādi isti vltimi q̄
vidēt tm̄ xp̄s trāsisse ꝛ legūt sctās
scripturas ꝛ nō intēdūt in eis sigil
lū amotū manētes in sua ꝑfidia si-
cut patres eoꝝ. ¶ Et iō Luce. vij.
xp̄s cōparauit eos pueris dicens.
cui ergo similes dicā hoīes genera
tionis hui⁹: ꝛ cui similes sunt. simi
les sunt pueris sedētib⁹ in foro. et
loquētib⁹ adinuicē ꝛ dicētib⁹ cāta
uimus vobis in tybijs: et non sal-
tastis. lamētauimus ꝛ nō plorastis
vbi dicit gl. litteralis pueri docto
res sunt spū humiles. forū synago
ga vel ip̄a hierusalē in qua iura p̄-
ceptoꝝ dei cōdebant q̄ cōtribuli-
bus solebāt exprobare: q nec psal
mis allecti ad laudes assurrexerūt
corde deuoto mēbroꝝ agilitate qḋ
notat saltus: nec trenis. i. lamenta-
tionib⁹ ꝓphetarū in excidijs iā fa
ctis vel fiēdis ad pnīaꝫ sūt cōuersi
Voluit ergo xp̄s exprimere cecita
tē ꝛ obstinationē iudeoꝝ in p̄dicta
similitudine pueroꝝ. ad litterā eīm
sic faciebāt pueri iudeorum. Circa
qḋ est aduertendū qḋ multū valde
facit ad virtutē q aliqui a sua pue
ritia assuescūt oīb⁹ operib⁹ virtuo
sis. Jdeo apud antiquos fuit ꝯsue
tū ꝛ expedit q sic pueri exerceant
in ludis honestis īducētib⁹ ad vir
tutē ꝛ retrahētibus a vitijs ꝓpter
qḋ pueri hebreoꝝ habebant talem
ludū. Diuidebant eīm in medio ci-
uitatis in duas ptes equales ꝛ illi
q̄ erāt ex vna parte canebant car-
mē leticie. ꝛ alij ex opposito carmē
lugubre: et postea exprobrabant si-
bi mutuo ꝛ exultātes dicebāt alijs
quare sibi non congaudebāt. ꝛ ecō
tra alij quare sibi non cōpatiebam
tur: et hoc fiebat ad exprimēdum
vanam leticiam ꝛ defectum com-
passionis ꝛ amicitie adinuiceꝫ in
hoc mūdo: sicut videmus frequē-
ter etiam in eadeꝫ ciuitate: immo
etiam in eodē vico vel etiā in ea-
dem domo q aliqui letantur ꝛ alij
etiā tristant ex opposito hoc simi
liter erat de iudeis q̄tuꝫ ad hoc q
viderant austeritatē Johānis nec
per hoc moti fuerāt ad penitētiā
ꝛ postea viderūt dulcedinē ꝛ man
suetudinē xp̄i: quia dulcedinē eis
predicauit ꝛ cū eis dulciter ꝛ mā
suete cōuersatus ē nec graues pe-
nas imposuit penitētibus: sed di-
xit vade ꝛ noli amplius peccare.
Joh. viij. ꝛ tamen per hoc nō fue
runt moti ad deuotionis dulcedi-
nem et pietatis: sed magis reman
serunt ceci obstinati in peccatis:
scilicet vtriusq; vitam in malum
interpretando: quod ꝛ faciunt ho
diernis temporibus: sunt ergo iu
dei similes pueris non q̄ātuꝫ ad
eorum ignoscentiam: sed quantū
ad ludi eorum interpretationem
hec sufficiant de cecitate iudeo-
rum. ¶ De scḋo. s. si pōt sanari ce
citas iudeoꝝ. Rn̄det q possibili-
tas nō negat: sꝫ q̄ medicinā reci-
pere recusant. Jdeo sui culpa sēp
ceci manēt. Ad hāc eīm cecitatem
ab isto pp̄lo amouēdā semꝑ eccle
sia ab initio sui adhibuit spūalem
medicinā aliqn̄ ꝑ miraculoꝝ ope
rationē sicut fuit tpe xp̄i ꝛ ap̄loꝝ.
Jnterdum vero per aliquam par
tialem persecutionē vt saltem im
pleta facie eoꝝ ignominia cōuer-

terentur ad querendū dn̄m. Aliq̄ per devotā orationē sicut in parasceue. Oremus ꝛ pro perfidis iudeis: vt deus ꝛ dn̄s noster auferat velamen a cordibus eoꝝ: vt ꝛ ipsi agnoscāt iesum xp̄m dn̄m nostrū. Nonnunꝙ etiam p sacre scripture predicationē que cōueniēs ꝛ vtilis modus videt̄ ad ipsoꝝ conuersionē. Nam si interdū in eis predicatio nō proficit meritū tamen sui laboris predicās non amittit. Vn̄ Bern. ad Eugeniū. li. iiij. c. ij. plāta: riga: fer curā ꝛ tuas explicuisti partes sane incremētū vbi voluerit dabit deus nō tu: vbi forte noluerit: tibi depit nihil: dicēte scriptura. Reddet deus mercedē laborum sctōꝝ suoꝝ: vt Sap. x. dicit̄. Paulus loquit̄. i. Cho. xv. Plus oībus laboraui. nō ait plus oībus profui: aut plus oībus fructificaui. verbum insolens. i. arrogās religiosissime vitans ats aūt nouerat hominē quē docuit deus: quia vnusquisqꝫ ſm suum laborē accipiet. i. Cho. iij. non ſm profectum. id est fructū conuersionis: ꝛ ob hoc in laboribus potius ꝙ in profectibus gloriandū esse putauit cū non sit in homine: vt semen serenti respondeat.

¶ De iudeorum parentela ex thalmud doctrina.

Secunda consideratio est de iudeoꝝ parētela ꝛ ex thalmud doctrina: lꝫ eīm iudei ex nobilibus parētibus orti sint quales fuerūt abraam: ysaac: ꝛ iacob. suis tamē pctis exigentibus meruerūt noīari ore diuino pp̄ls dure ceruicis: vt pꝫ. Exo. xxxij. gn̄atio praua atqꝫ puersa ꝛc. vt pꝫ Deut. xxxij. generatio praua ꝛ exasperans. ps. lxxviij. Et in nouo testamēto ore xp̄i dicunt̄ gn̄atio mala ꝛ adultera: vt pꝫ Mat. xij. gn̄atio icredula. mat. xvij. gn̄atio īfidelis ꝛ puersa. Lu. ix. Sed cecitate pcussi ꝯponētes librū q̄ apud eos thalmud d̄r q̄dā turpissima scripserūt: ex q̄bus parētela eoꝝ fedissima ꝛ horribilis declarat̄: Primo dicūt ī libro q̄ d̄r hyobamud in. c. q̄d incipit habba algēvito sup textū ge. c. ij. q̄n deꝰ fecit euā ꝛ adduxit ad adā. hoc āt os de ossibus meis: ꝛ caro de carne mea. dicūt ipsi sic. Apparet ex hoc textu. ꝙ adam habuit copulā carnalē cū oībus feminibus: oīm aīaliū: ꝛ nō fuit refrigerata volūtas eiꝰ quousqꝫ habuit cōiūctionē cū eua. ꝛ ideo dixit. Nūc video ꝙ hoc est os de ossibus meis: ꝛ caro de carne mea. Videte quō hoc est abhoīabile ꝛ imūdū preter id q̄d est falsum duplici rōne. Prima qꝛ ipsimet ponūt alibi in thalmud ꝙ deus creauit adam ī grādi magnitudine plus ꝙ alterū: intantum ꝙ dicūt in Cāhedrin in. c. q̄d icipit. Chac dynema. mouet ꝙ adam tenebat de terra vsqꝫ ad celū ꝛ cōsequēter mēbra sua habebāt eē ſm illam proportionē: ergo quō poterat habere cōiunctionē cū gallina ꝛ cum passere paruulis ꝛc. Scd̄a ratio pp̄ter breuitatē tēporis: qꝛ ipsimet dicūt in. c. q̄d incipit cohē gadol. talia verba duodecim hore

est dies. In prima fuit congrega-
tus pullus de quo factus fuit adã
In secũda fuit factuz corpus. In
tertia fuerũt extensa membra sua.
In quarta fuit aĩa infusa i eo. In
qnta surrexit sup pedes. In sexta
posuit noĩa oĩbus aĩalibus. In se
ptima fuit facta eua ꝛ ei tradita.
In octaua ascẽderũt duo in lecto
ꝛ descenderunt: ꝛ hoc glosat rabi
Salomon: qꝛ in illa hora genera-
uerũt Caym ꝛ quãdam sororẽ cuz
eo. In nona fuit eis factuz prece-
ptũ ꝙ non comederent de fructu.
In decia peccauerũt. In vndecia
fuerũt iudicati. In duodecima fue-
runt expulsi a paradiso. Sequitur
ergo ſm hãc auctoritatẽ ꝙ nõ ha-
bebat tẽpus faciendi illud pctĩsi
tam abhoiandũ qd ipsi dicũt ꝛ in
suis verbis cõtradicũt sibiipsis ꝛ
contradicit vnũ alteri. Unde vide
tur ꝙ oĩa sunt falsa vel mendacia.
¶ Quicquid de falsitate huius do
ctrine pꝫ ꝙ ibidem dicit rabi elie
zer ꝙ adam coiuit cũ oĩbꝰ brutis
ꝛ iumentis: ꝛ inde geniti sunt ho-
mines mõstruosi. ex quo concludũ
tur duo. Primo ꝙ iudei sunt fra-
tres hoim monstruosorũ. Secũdo
ꝙ asina ꝛ porca sunt nouerce eoꝝ.
Dicet forte iudeus si homies mon
struosi sunt fratres iudeoruz ꝛ asi
na ꝛ porca sunt nouerce eorum. ita
etiã sequitur de xpianis ꝛ aliĩs ho
minibus cum adam sit pater oim.
Respondetur ꝙ non sequitur ex
eo ꝙ soli iudei affirmant supradi-
cta turpissima ꝛ non aliĩ homies.
Item demones sũt fratres iudeo-
rum ꝙ sic patet. nam dicit rabi sa-
lomon ꝙ ãte creationẽ eue adam
habuit vxorem noĩe lilis. ꝛ ꝙ fuit
ante adam ꝓ ligno vetito excõica
tus ꝑ triginta annos: in quibus ex
vxore lilis genuit tãtuz demones.
Itẽ dicitur in lib. cãhedrin. ꝙ illi
xxx. anni spacij qd fuit ex quo na
tus fuit Cayn ꝛ abel quousqꝫ na-
tus fuit seth: ꝙ durãte illo tpe nõ
faciebat adam nisi generare spiri
tus malignos ꝛ ipsa pariebat eos.
Ex quibus manifeste cõcludit in-
tentũ. s. ꝙ demones ꝛ maligni spi-
ritus sunt fratres iudeorũ: ꝛ non
aliorũ hoim: qꝛ ipsi soli ponũt hãc
doctrinã infamãtes patrem suum
adam: ꝛ ideo confusionẽ que ex in-
famatiõe patris: sequit in premiũ
reportãt. vñ merito dixit eis xps
cũ se iactarent filios abrae ꝛ eẽnt
contradicẽtes in operibus vos ex
patre dyabolo estis. Joh. viij. Ex
quo sequitur ꝙ iudei nõ solũ sunt
fratres demonũ vt conuincitur ex
eorũ doctrina: sed etiã filij dyabo
li ex doctrina filij dei. Et qꝛ demo
nes sunt eoꝝ fratres iuste diuidũt
cũ eis hereditatẽ. s. inferni posses-
sionẽ. ¶ Dicet forte iudeus ꝙ non
sequitur necessario diuisio heredi
tatis inferni: inter demones ꝛ iu-
deos. licet sint fratres: qꝛ iacob et
esau erãt fratres. tñ iacob cũ esau
noluit diuidere hereditatẽ. Rñde
tur ꝙ esau ideo hoc fecit: quia ti-
muit hereditatis diminutionem:
hinc est ꝙ ptẽ contẽpsit. vt paruz
quid: sed dyabolus abundat in he
reditate vermium ꝛ igniũ inferna
liũ quã libenter diuidit cũ iudeis
fribus suis. Itẽ dicit rabi ysnya

serpēs qui decepit euam coiuit cū ea ꝛ ex hoc sequitˀ ꝙ serpēs ē vitricus iudeorū cū ipsi soli hoc ponāt ꝛ ideo nō īmerito morē serpentiū īmmitātur. Unū ps. lvij. furor illis scȝ iudeis ſm similitudinē serpētis: sicut aspidis surde ꝛ obturantis aures suas: q2 ipi obturauerūt aures suas: ꝛ adhuc obturāt ne audiant doctrinā xp̄i nec videāt miracula eius. Et iterum ps. cxxxix. Acuerunt linguas suas sicut serpentes. s. in xp̄i accusatione venenū aspidū sub labijs eorū. s. in ecclesie blasphematione. Patȝ ergo iudeorū parētela ex thalmud ꝛ doctoꝝ suorū doctrina: quia sunt fratres hominū monstruoꝝ ex bestijs natorū. Sunt etiam eorū nouerce asina: ꝛ porca: ꝛ oēs alie femelle bestiales sunt fratres nō minˀ demonū: ꝛ filij dyaboli: necnon habētes ꝑ vitrico serpentē eiusdem mores imitantes.

¶ De iudeorum diuersitate in sua fide ꝛ credentia.

Tertia conside ratio est de iudeorum diuersitate in sua fide ꝛ credētia. Notat eñ magister alfonsus cōuersus in li. preliorum dei: c. xxxiij. vbi dicit ꝙ iudei sunt inter se diuisi in fide: q2 aliqui eorū vocantur rabini ꝛ pharisei qui credūt thalmud. Alij vocanť carrayni qui solūmodo credūt bibliā. Alij vocantur saducei qui nō credūt aīas post mortē manere. Alij credūt ꝙ aīe manēt post mortē: sed nō credūt penā vel remunerationē in alio mundo. Alij vocanť cuthbini: q2 venerūt de terra q̄ diciť cutha: ꝛ habitauerūt in samaria ꝛ cōuersi sunt ad legē iudeoꝝ metu leonū ꝛ aliqui istoꝝ vocantur samaritani: quos alij iudei habēt tanq̄ hereticos. Alij eorū vocanť mecubilini qui credūt in decē ꝑsonis qui dicūt ipi decē numeros qui sunt in deo. Alij credūt in duas substātias. s. magistrū ꝛ discipulum: quem vocāt matraton. quod noiant deū sicut suus magister. Alij credūt trāslationē aiarū de vno hoie in alterū: de femina ī feminā: ꝛ de viro in bestiā auē vel serpentē. piscē vel stellam: vel aliquā ferā qđ remāsit in eis: ex opinionibˀ aficeris: ꝛ pitagore. Alij credūt ꝙ aie sēp fuerūt. Alij sūt qui dicūt ꝙ aie create fuerūt ab initio mūdi. Alij dicū ꝙ solūt creantur qn̄ generantur corpa eoꝝ. Alij dicūt ꝙ aie erunt in alio mūdo expoliate ab omī corpore recipiēdo gloriā dei. Alij dicūt ꝙ erunt vbi aie cū corpibus. Alij eorū credūt ꝙ comedēt ꝛ bibēt: ꝛ faciēt filios ꝛ comedēt oēs vnū piscē qui dr̄ ꝙ leuiathā. Et aliq̄ dicūt ꝙ habebūt satis ad comedēdū i illo pisce per spaciū duoꝝ miliū ānoꝝ: ꝛ ꝙ comedēt feminā huiˀ leuithā q̄ est in sale posita ꝑ eis a creatiōe mūdi: et ꝙ bibēt vinū qđ seruať ī suis vuis etiā a creatiōe mūdi. Alij eoꝝ credunt ꝙ erūt ibi sine cibo ꝛ potu: ꝛ sine cōiunctōe cū mulieribus. Alij credūt resurrectionē mortuorum nunq̄ futurā. Alij eorum credūt ꝙ oēs hoies resurgēt. Alij credūt ꝙ

olum resurgẽt filij israel. Alij dicũt solũ illi qui fuerunt iusti de israel resurgẽt. Alij credũt etiã iusti aliarũ gentiũ resurgent. Alij eorũ credũt post resurrectionez sint iterũ morituri. Alij credunt post resurrectionẽ nũ amplius morientur. Alij eorum credũt post resurrectionẽ erũt in paradiso terrestri. Alij credũt erũt i padiso celesti. Alij credũt nũ deus reuelauit pphis nec angelis tps aduẽtus messie: sed solũ nomẽ suũ. Alij eorũ credũt reuelauit pphis: sz adhuc nõ accessit tẽpus eius. Alij eorum credũt iam tps suũ trãsiuit sed nõ venit pter pctm suũ. Alij credũt iã venit et fuit natus tpe signato: sed nõ venit ad saluandũ eos. Alij credũt venit ad saluandũ eos: sed non saluauit eos ppter pctã eorum: et sicut non saluauit eos: sic nec saluauit alios. Alij eorum credũt et dicũt nun adhuc nat⁹ ẽ. Alij eorum se reputãt pphas et nõ credũt vnũ nec alterũ. Alij eorũ credũt opiniões cõpositas ex pdictis q diuersimode sunt mixte. Et pter has oẽs cõtradictiones opinionũ inter eos appet manifeste sunt facti ceci et deuij a via veritatis. Circa illud tẽpus in q apparuerũt in vestimẽtis iudeorum signacula crucis i regno Castelle sicut infra dicet sm qd scripsit rabi abraã benesdra i libro suo quo legẽ glosauit. Oẽs iudei pdicti regni et p maiori pte in tota hyspania signanter in ciuitate burgensi erãt saducei et heretici. sicut etiaz scripsit rabi mosse legionensis in libro quẽ fecit p reprehẽsiõe saduceorum: et dicit ab anno creationis mundi. iiij. miliũ. dcccc. et. xxxvij. annorum cõuersi sunt oẽs pdicti iudei ad credendũ hãc fidẽ quã nũc credũt pharisei in thalmud nõ voluntarie. sed violẽter ppt regis castelle preceptũ: q i illa carrionensi. pdicti regni erãt pharisei et saducei: sed saducei habebãt maiorem potestatẽ et nõ incẽdebãt cãdelas in nocte dic sabbati in aliq loco totius iudaismi et inter phariseos erant tres fratres honorabiles. et maior horum vocabat rabi nehamias qui semp tristabat et eis displicebat: q lex phariseorum nõ implebat inter eos quous vn⁹ eorũ pter honorẽ sue legis exposuit se periculo mortis incendens candelam die sabbati publice: propter quod commota fuit tota villa: et fuerũt magne contẽtiones inter eos: intantum qd vtra pars habet venire coram rege Alfonso: et venit in auxilium phariseorum iudeus quidam predicti regis medicus q dicebatur rabi hyu. castri. benalfacar granatẽsis: pter quẽ fecit rex quicquid voluit: et precepit oibus saduceis conuerterẽt se ad legẽ phariseorum lz eis nimiũ displicuerit. et extũc vs nunc credunt isti iudei in lege phariseorum: et pter talia accidentia voluuntur semp de vna fide in alterã et currũt deuij et mutabiles sicut oues sine pastore ab illo tunc qñ dimiserũt verũ pastorẽ quẽ habebãt elõgãtes se ab ei⁹ via et doctria q fuit ver⁹ messias iesus xps dominus

noster qui venit ad ostendendū eis viam rectam ne perirent cum sit via veritas et vita Joh.xiiij.

¶ De bello iudeorum per argumēta sumpta ex lege mosayca.

Quarta consideratio est de bello iudeorū per argumēta sumpta ex lege mosayca quibus putāt nostrū fidei fortalicium expugnare: et reducuntur omnia argumēta principalia ex lege sumpta. ad Nume.xxiiij. seruabitur autē talis ordo q ad quodlibet argumentū statī dabitur sua solutio: quia hoc requirit certamen militantiū. vt confusio euitetur. ¶ Primū argumentum iudeorū est quo probant legē moysi perpetuo duraturam: cuius oppositum fuit declaratum supra li.i.ar.vi. Arguunt ergo sic primo. Omnia opera dei sunt perfecta. sz lex ātiqua fuit data a deo. ergo impossibile est in ea dare imperfectionem ꝓpter quam debuerit cessare maior ptz Deut.xxij. vbi dicit. dei perfecta sunt opera. minorem concedunt xpiani. ergo sequitur cōclusio. Confirmatur etiā illa lex est perfectior: quā deus pluribus miraculis confirmauit q illa quā paucioribus vel nullis. sed legem antiquā pluribus miraculis cōfirmauit q nouā. ergo etc. maior est manifesta. qr sapiēs artifex firmius fundat et magis conat stabilire pfectū opus q imperfectū. quēadmodū enī plura remedia sunt adhibēda vbi maius periculū iminet. ita plura opa vel facta sunt expendenda vbi perfectius opus impleri debet. minor etiā ptz: qr nusq legūt ita magna miracula sicut sunt q habent in exodo et in toto pētateuco. et si aliqua miracula legunt in euangelio. ista sunt dubia apud iudeos: nec apparet causa quare eis sit fides adhibenda. ¶ Sed quia super oia vincit veritas. vt dicitur.ij. Esdre.c. iiij. ideo non est difficile argumenta cecorū soluere. Dico autē ad argumentū cū dicitur omnia opera dei esse perfecta: q deus fecit legē antiquā ita esse perfectam sicut fieri potuit fm ꝯditionē populi recipientis legē. Nā ppls ille ita erat imperfectus. q dicentibus exploratoribus ciuitates terre ꝓmissionis esse fortes et munitas et bene muratas statim desperauerunt. et dimisso dño et moyse voluerunt reuerti in egyptum. sicut legitur Nume.xiiij. Sic etiā quando moyses stetit in monte syna quadraginta diebus. obliti omniū mirabiliū q viderant in egypto. Declinauerūt ad ydolatriā. vt habet Exo.xxxij. si ergo moyses ꝓmisisset eis ꝓ hereditate regnū celorū vtiq desperassent si precepisset eis non odire inimicum. et dimisso eo ꝓculdubio ydolatrassent. Illa ergo lex perfecta fuit fm q populus exigebat. Sed adueniente maiori dispositione in populo perfectior lex dari debuit. sicut anima pueri non est ita pfecta sicut anima viri. ita lex data populo rudi tempore moysi non fuit ita pfecta: sicut lex data tēpore xpi. et sic nec ppetuo durabilis. ¶ Ad cōfirmationē cū dicebat q

plura miracula arguunt perfectio
nem legis. Dicendū ꝙ vno modo
non est verū. miracula enī fiunt in
legis datione ad confirmandū cor
da populi: ne vacillent in lege. qñ
ergo populus legē recepturus ma
gis est indispositus. plura miracu-
la sunt necessaria ad confirmandā
illam legē. non ergo miracula plu-
ra arguunt legē perfectiorem: sed
ostendunt populū recipientē illaz
legē minus esse perfectū ⁊ disposi
tum ad percipiendū diuina. quem-
admodū enī rudis homo: etiam cū
multis pricipijs nescit elicere vnā
conclusionem. Ille tñ qui est subti
lis per pauciora media scit conclu
dere veritatē scientificā sicut po-
pulus iudeoꝝ rudis cū omnibus
miraculis in lege antiqua factis
nesciebat veritatem cognoscere. sꝫ
populus effectus perfectior nō in
diguit multitudine miraculoꝝ: sed
paucis miraculis perfecte adhesit
veritati diuine. concessa tñ maiori
propositione. minor est falsa. Nam
maius miraculū fuit liberare totū
genus humanū a potestate dyabo
lica. qḋ fecit xp̄s in lege noua ꝙ li-
berare populū iudaicum a seruitu
te egyptiaca. Ibi enīꝫ interfectus
est pharao cum curribus et equiti-
bus eius. hic vero vict⁹ est dyabo
lus cum suis virtutibus: nec fuit
maius miraculum diuidere mare.
Exo. xiiij. ꝙ siccis pedibus ambu-
lare super mare. quod fecit christ⁹
Matth. xiiij. ⁊ Joh. vi. Sicut nō
fuit mirabilius quādo helyas diui
sit aquas iordanis. iiij. Regū. ij. ꝙ
quando helyseus fecit natare fer-
rum. iiij. Reg. vi. Sed hoc non ca-
ret mysterio. Nam aque multe sunt
populi multi. vt dicit Apoca. xvij.
In lege ergo diuidente populū ab
alijs populis debuit fieri diuisio
aquarū: sed vbi lex quantū in se est
oēm populum subijcit diuine volū
tati debuit ipse dn̄s super omnes
aquas integras ambulare: nec est
maius miraculū aquā amarā red-
dere dulcem. Exod. xv. ꝙ mutare
aquā in vinū. Joh. ij. aquam enim
amarā conuertit in dulcē. lex anti-
qua qñ ea que offerebantur ydolis
vel adorabātur ab ydolatris iussa
sunt offerri deo in sacrificijs. sed
quia vinū letificat cor hominis. lex
euangelica aquā in vinū cōuertit
quia ad summū ⁊ perfectū gaudiū
perducit. miracula etiā q̄ in euāge
lio ⁊ in actibus apostoloꝝ leguntur
multa plura sunt numero ꝙ que fa
cta sunt in veteri testamēto. Fecit
etiā multa alia miracula iesus q̄ si
scripta essent per singula libros in
de scriptos totus mundus capere
nō posset. vt dicitur Joh. vlti. ca.
Si autē ista miracula iudei recipe
re nolunt teneant sibi dānum. Di-
xerat enī eis Esayas propheta in
caplo. vij. si non credideritis non
permanebitis. ptꝫ ergo ꝙ lex moy
si: nec est perfectior lege noua: nec
consequenter perpetuo duratura.
¶ Notandū tñ est hic circa xp̄i mi
racula sicut scribit in pugione. pte
scđa. ca. viij. ꝙ iudei xp̄i miraculis
inuidentes beelzebub principi de
monioꝝ ea primitus ascripserunt
porro quia tot fecit miracula ⁊ ta-
lia q̄ ⁊ qualia nemo vnꝙ aliquis fe

cit. Joh. xv. Nunq̄ quippe ali⁹ aliquis: vt ipse ⁊ sui in eius noie illuminauit cecos. fecit audire surdos ambulare claudos atq̄ cōtractos: et loqui mutos queadmodū predixerat. Esa. pphēta. c. xxxv. deus ipse veniet ⁊ saluabit nos. tunc aperientur oculi cecorū: ⁊ aures surdorum patebunt. tunc saliet sicut ceruus claudus et decantabit lingua mutorū ⁊c. His quoq̄ miraculorū generibus alia q̄plurima addidit sicut fuit resurrectio mortuorū ⁊ subita curatio leprosorum ⁊ diuersorum infirmorū. ¶ Quia ista inq̄ ⁊ plura alia innumera fecit dn̄s noster iesus xp̄us miracula soli deo possibilia conata est ei iudaica prauitas cui nūq̄ deest: nec defuit vulpina calliditas alia oturpare blasphemia. Cōposuerunt igitur libellum: in quo cōtra xp̄m talē mentiti sunt fabulam. Tēpore inquiunt helam regine. i. helene que vniuerse terre israel dominabatur iesus nocri. i. iesus nazarenus venit hierusalem inuenitq̄ in tēplo dn̄i lapidē in quo sedebat olim archa dn̄i. ⁊ erat in eo scriptū sembāmesoras id est nomē dei expositū. quicunq̄ vero illius nominis litteras addiscebat ⁊ sciebat. poterat facere q̄cquid volebat. Sapientes vero isrl' timētes ne viri israel addiscerent illud nomē ⁊ virtute illius destruerent seculū fecerūt duos canes ereos ⁊ posuerūt eos sup duas columnas cōtra portā domus sanctuarij q̄ncunq̄ igit ingrediebat aliquis et addiscebat litteras p̄dicti nois et exibat canes illi erei latrabāt ei ita horribiliter q̄ perterritus obliuiscebatur nomen ⁊ litteras quas didicerat. venit itaq̄ iesus nocri. ⁊ ingressus templū didicit illas litteras ⁊ scripsit in pergameno. deīde incidit carnē cruris sui ⁊ in incisione illa inclusit dictā cartulā dicēdo nomē nullū sensit dolorē ⁊ redit cutis otinuo sicut añ erat. Cūq̄ egrederet de tēplo latrauerūt ei canes erei supradicti. ⁊ statim oblitus est nomē. perrexit itaq̄ in domū suaz ⁊ aperuit crux cū cultello accepitq̄ cartulā vbi erant littere semhāmesoras. i. nois dei expositi vel explanati. et iterū didicit eas. quo facto ꝯgregauit. ccc. ⁊. x. de iuuenib⁹ israel: ⁊ dixit eis. videte ob hoc me dicūt sapiētes esse spuriū: q2 super israel volunt habere dn̄m. vos aūt scitis q̄ oēs pphete pphetauerūt sup messiam. ⁊ in veritate ego sum ipē. ⁊ sup me dixit. Esa. c. vij. Ecce alma cōcipiet ⁊ pariet filiū: ⁊ vocabitur nomen eius emanuel. Dauid quoq̄ auus meus pphetauit super me ⁊ dixit. dominus dixit ad me filius meus es tu: ego hodie genui te. Genuitq̄ ita mater mea sine coitu masculi v̄tute dei. Ipsi sunt igitur spurij ⁊ nō ego. sicut dictuz est Osee. ij. ⁊ filiorū eius nō miserebor. q2 filij fornicationū sunt. Responderūt ei iuuenes. si tu es messias: ostēde nobis signū. qd̄ signum inquit queritis a me. dixerūt ei. fac claudū stare sicut nos. Qui ait. adducite eū ad me. cōtinuo igit duxerūt claudū ad eū q̄ nūq̄ steterat super pedes. dixitq̄ sup illū semhāmesoras. Illa autē hora claud⁹ sur

rexit ⁊ stetit super pedes suos. In
clinauerũt ei hoies ⁊ dicebãt. iste
sine dubio est messias. Adduxerũt
q̃ ei iterũ leprosum ⁊ dixit nomen
posuitq̃ manũ sup eũ ⁊ statim cu
ratus est. Accreuerũt ergo ei multi
ribaldi gẽtis nostre. Videntes igit
sapiẽtes q̄ credebant ⁊ israel cepe
runt ipm ⁊ duxerunt ad helam re
ginã. in cuius manu erat tota isrl
⁊ dixerũt ei. dña nostra i manu isti⁹
est sortilegiũ ⁊ facit errare mũduz
iesus vero nocri rñdit ei. Dña oliz
pphete pphetauerũt sup me: quo
rũ vnus dixit Esa. xi. Egredietur
palmes de radice iesse ⁊ ego sum
ille. sup istis vero dixit dauid. Bea
tus vir qui nõ abijt in consilio im
piorum. Dixit ipsa est ne in lege ve
stra q̃z ipse dixit. Rñderũt in lege
nostra est hoc. sz nõ est dictũ de eo.
Sed sup eo scriptũ est Deut. xviij.
ppheta autẽ ille morietur: quia lo
cutus est iniquitatẽ contra deum.
De messia vero dictũ est in diebus
eius saluabitur iuda. Dixit ille ini
quus: ⁊ ait regine. ego sum ille qui
resuscitabo mortuos. Misit itaq̃
regina fideliores quos habebat cũ
ipsis: ⁊ fecit impius ille reuiuisce
re mortuũ per semhãmeforas. In
illa hora obstupuit regina: ⁊ dixit
vere magnũ signũ est hoc deditq̃
sapientibus verecundiã ⁊ exierũt
cõfusi a cõspectu ei⁹. Fuitq̃ ipsis
⁊ israeli dolor magnus. Iuit autẽ
iesus nocri in galyleã superiorẽ iue
runt sapiẽtes ad reginã ⁊ dixerũt
ei. Dña nostra sortilegiũ est cũ isto
hoie ⁊ deuiat creaturas. Misit igi
tur illa milites q̃ caperẽt eũ: ⁊ non
permiserunt hoies galylee: sed vo
luerũt pugnare cũ eis. qui ait. nolit
te pugnare pro me. q: fortitudo pa
tris mei de celo ⁊ signa que dedit
mihi tenebũtur me. Faciebãt itaq̃
hoies de galylea aues de luto corã
eo. ⁊ ipse dicebat semhãmeforas su
per eas: ⁊ statim aues ille volabãt
ceciderũt igit illi i facies suas ado
rantes eũ. Dixit etiã in illa hora vt
apportaretur vnus maxim⁹ lapis
molaris ⁊ pijceret in mari. ⁊ vt fa
ctũ est. Dixit ille impius semhãme
foras. i. nomẽ dei expositum ⁊ fecit
molã illã stare sup faciẽ maris. se
ditq̃ sup eã. ⁊ ait militib⁹. Ite ad
dñam vestrã ⁊ nũciate ei q̃ vidistis.
Deinde surrexit cũ eis ⁊ cepit am
bulare sup faciẽ aque. Abierũt mi
lites ⁊ oia q̃ viderãt dixerũt helam
regine: q̃ vehemẽter obstupescens
vocauit sapiẽtes ⁊ dixit eis. vos di
citis q̄ hic homo iesus nocri est sor
tilegus. sciatis q̄ signa q̃ facit ostẽ
dunt eũ filium dei. Qui dixerũt ei
dña nostra. fac eũ venire: ⁊ nos de
tegemus fraudẽ ei⁹. Interim abie
runt seniores israel ⁊ fecerũt quẽ
dã intrare domũ sancti sanctorũ q̃
dicebat iudas scarioth ⁊ dicit litte
ras semhãmeforas. eo mõ quo eas
didicit iesus nocri: ⁊ fecit incisionẽ
cruris ⁊ alia q̃ ipse fecerat. Venit
igit ille nocri. i. nazaren⁹ cũ societa
te sua ⁊ stãs corã regia fecit venire
sapiẽtes ⁊ ille stãs corã regia dixit
sup me pphetauit dauid. q: circũ
dederũt me canes synagoga mali
gnãtiũ obsedit me. Sz ⁊ sup me di
ctũ ẽ illõ. hier. i. Ne timeas a facie eo
rũ q: ego tecũ vt liberẽ te dicit dñs

Sapientes vero contradicebāt ei et ait regine ascendā in celū. et sic dixit dauid sup me psal. cv. Exaltare sup celos deus. eleuauitq3 manus vt alas p nomē semhāmeforas explanatū: volauitq3 iter celū et terrā qd qn sapiētes israel viderunt. sic dixerunt ad iudā scarioth: vt diceret semhāmeforas et ascēderet post eū qui ascēdit et luctatus est cū eo et ceciderūt ambo et fregit sibi ille impius brachiū. et sup hoc ope singulis annis xpiani plorāt ante pascha suū. hora illa ceperūt illum israel et operuerūt eū pānis et pcutiebant eū virgis malagranatorū dicentes. helam regine. Si est filius dei dicat qui pcussit eū. et nesciuit dicere. Dixit itaq3 regina sapientibus. ecce in manibus vestris est facite ei quicqd placuerit in manib9 vestris. Ceperūt ergo eū et duxerūt ad suspēdendū. omne vero lignū vel arbor in quo suspendebat statim frāgebatur: ipse quippe per semhāmeforas adiurauerat oia ligna ne susciperēt eū. Abierūt itaq3 et adduxerūt stipitē vni9 caulis qui nō est de lignis. sed de herbis et suspēderūt sup illū. neq3 enī hoc est miruz. qr singulis annis crescit tm̄ vnus caulis in domo sanctuarij. qz descēdūt de eo cētū libre seminis. ¶ Ex his poterit aīaduertere quisq3 prudens. qz tanta fuit miraculorū dn̄i nostri iesu xpi euidētia: tanta magnitudo et multitudo: tanta excellētia et certitudo. qz iudaica prauitas quo erūperet nō hēbat. cōfugit igitur ad pprīū suū qd est mentiri libellū mēdacijs plenū atq3 blasphemijs turpibus cōponens hec sub cōpēdio sumpta sūt. impletūq3 est in persona xpi qd scriptū est p pphetā Osee. vij. Ve eis qm̄ recesserūt a me: vastatio eis: qr puaricati sunt in me. ego redemi eos: et ipsi locuti sūt cōtra me mendacia. ¶ Est aūt hic notandū qz iudeorū fatua falsiditas apud intelligētes xpi fidez adiuuat. vnde se nocere putat. Et si quidē ipi qd asserunt dn̄m iesum talia in veritate fecisse lz in nomis dei virtute miracula ostēdunt: pculdubio tantā miraculorū eius fuisse excellentiā qz eam ipsorz impietas demonibus nequiuit ascribere: tantaq3 fuisse eorum euidētia qz nequaq3 ea ipsorū inuidia valuit suffocare. At vero per talez modū. i. per semhāmeforas: hoc ē p nomē dei explanatum siue expositū dn̄i iesu miracula fuisse facta delirāt trāslucet eorū mēdaciū si sit qui diligēter īspiciat. Si verū nāq3 fuisset qz aliquod nomē dei apud eos esset cui deus talem virtutem et talē efficatiā pstitisset pfecto iuuissēt se eo tpe vespasiāi et tyti et fecissēt qz hierlm nō potuisset capi et iudei occidi et captiuari eo mō quo infra dicet cōsideratiōe. ix. vel etiā virtute huius nois volassent in celū vel omes vel saltem aliqui. Deniq3 cum helena mater fuit cōstantini impatoris in cuius tēpore dn̄m iesum fuisse dicūt et a tempore iesu xpi vsq3 ad constantinum et helenam fuerunt trecenti anni: vt patet p imperatorū romanorū hystorias. manifestuz ē iudeo i supradicto libello fabrica-

tiones esse mendacij. ¶ Notādum etiā ꝙ dicit beatus Aug. Preuidēs inquit dn̄s iesus impios quosdā futuros q̄ miracula eius calumniarēt magicis artib⁹ attribuēdo ꝓphetas ante ꝑmisit. Nunq̄d eni si mag⁹ erat magicis artibus fecit vt coleretur. nū quid ⁊ mortu⁹ magus erat ⁊ anteq̄ natus. prophetas igit audi et lege qui ante dn̄m venerūt. Forma igit sumpta ex verbis sancti augustini dicamus iudeis esto ꝙ suspicari potuerit dn̄m nostrū iesum christū per artem aliquā vel p virtutē supradicti nominis dei fecisse miracula vt ipsi calumniant. p quā artem queso anteq̄ natus esset per quadringentos annos ⁊ vltra aduētui suo ⁊ toti vite sue. necnō ⁊ factis suis ⁊ dictis atq̄ suoꝝ tā cōgrua: vt pꝫ ex ꝑdictis ⁊ dicēdis patebit dicta reddidit ꝓphetarū. sermo nāq̄ ꝓpheticus et maxime de aduētu messie qn̄ cūq̄ a iudeis exponit iudaice semper ⁊ vbiq̄ renitit iuxta eoꝝ expositionem absurdā. ⁊ icōpossibilia cōtinet et inuenit mēdax. Qn̄ vero de dn̄o iesu ⁊ sibi pertinētib⁹ accipit vt ex solis etiā que dicta sunt haberi potest. occurrit. cōsentit. cōsonat ⁊ obedit. nihil impossibile. nihil absurdū igerit sꝫ inuenit verax. ¶ Adhuc etiā si ipse dn̄s iesus vt a iudeis sibi est impositū per artē sepe dictā faciebat miracula. p quā artem fecerunt ea post mortē eius apostoli et ceteri discipuli. vt testimonio thalmud patet nō p sembhāmeforas. sed per nomē dn̄i nostri iesu christi. fecisse miracula. Unde sup ecclesiastē: primo cuncte res vel cuncta verba difficiles vel difficilia non potest vir eas vel ea perloqui. Accidit q̄d Rabie liazaruꝫ bēdama momordit serpens venitq̄ iacob. i. iacob⁹ vir de villa cathanea ad curādū eū ex noīe iesu. i. iesum filiū pādera ⁊ non ꝑmisit eū rabi ismael sꝫ dixit ei nō licet tibi bendama. ⁊ ait illi ꝑmitte mihi ⁊ ego inducā ꝯ te argumētuꝫ vel auctoritatē ꝙ licitū est: ⁊ nequiuit auctoritatē inducere ⁊ faciens homo viuet in eis dictū est de mandatis dei. ⁊ nūq̄ moriat in eis. Itē in libro sebath. hierusalē in distinctione cenomasarcim filius filij. rabiosue filiū leui. glutuerūt toxicō. s. vel aliud mortiferū. venit itaq̄ vir ex noīe ysua. i. iesus pātherim ⁊ sanatus ē vel deuit: cūq̄ exisset ait ei qn̄o cōiurasti eū. ait ei ꝟbo tali. Ait ad eū remissius fuisset ei si mortu⁹ non fuisset ⁊ non audiuisset sicut et factū ei fuit sic. i. mortu⁹ est statim. ¶ Si quis diligēter aduertat has duas traditiones in noīe dn̄i nostri iesu xp̄i facta fuisse miracula iudaicarum scripturarū testimonio comprobat: porro si dicat ꝙ p artē opabant ea apostoli tāq̄ a xp̄o dn̄o edocti duꝫ viuerent/qua arte poterunt dici ea fecisse iā mortui qua ēt arte posteri eoꝝ pueri ⁊ puelle ⁊ si per artē quoq̄ isti qua arte ipsoꝝ implorātes auxiliū apd̄ xp̄m qua arte reliquie ipsoꝝ qua vestes. qua sandariola. qua baculi. pꝫ ergo ꝙ miracula xp̄i ⁊ suoꝝ ita firmiter cōstāt ꝙ nulla p̄nt inficiari neqcia. ¶ Notandū ergo ꝙ iudei idcirco in supradictis traditionibus ⁊ alibi bēpandera. i. filiū pandera: alibi iehusua pantheria. i. iesuꝫ pātherie noīabāt q: vt ait iohānes damascen⁹ in. iiij.

lib.leui.quē sanctus lucas a ioseph ascēdēdo. quartū noiat genuit pāthera.pāthera aūt genuit barpanthera.barpāthera genuit Joachin. Joachin vero duxit annā que valde erat honesta et laude digna.quēadmodū vetus āna sterilis exīns p votū et repromissionē samuelē peperit.ita et hec p preces et repromissiones a deo dei attulit genitricez. hec damascenus.

¶ Contendit iudeus pbare q lex moysi non est abolita et hoc sic.

Ecūdū argumētum iudeorū est ad idem scz q lex moysi non est abolita sz adhuc obseruanda et arguūt sic. Si lex bona ē et a deo data obseruāda est cuius eīm decretū erit obseruandū si māda tū dei nō est obseruādū qd eīm cōsiliuz dabant nobis xpiani quomodo illd effugemus maledictū.maledictus q non permanserit in oibus q in lege scripta sunt.legislator nihil excipit sed vniuersalr oia mandat obseruāda.xpiani aūt ad suū arbitriū legis et mandatorum obseruantiā determinant. ¶ Ad ista respondet magister alanus in suo quadripartito li. iij.capi.iiij.dicens.q lex mosayca diuino intellectu ē intelligēda. Respondemus ergo legem bonam et a deo datam ac a deo quicquid in ea scriptū est diuino sensu intellectū suis temporibus obseruatum et obseruandum esse sanximus.ea eīm diuino intellectu intelligenda erant quia si ad litterā accipimus multa repugnantia videmus.cū eīm dicat moyses vidit deus cūcta que fecerat et erant valde bona.Gen.i. Quō in lege dicunt quedam esse mūda et quedā immūda ad litterā quod eīm immundum est quomodo est valde bonum.nec solū ea prohibentur in lege q sui natura homini ad vescendum nociua sunt ymo etiam ea que gustu iocunda et q vsu salubria ad comedendū existunt.licet a deo dicta sunt tamen ad se inuicē ad litteram omnino dissident. In exo. etiā inter alia precepta de faciēdo altare domin⁹ moysi ibi pcipit capi.xx. Altare de terra facietis mihi: in sequentibus aūt sic legitur.fecit itaq moyses altare thimiamatis de lignis sethiz:et alibi fundauit bases eneas in introitu tabernaculi:multum itaq aduersum videt vt aliud et aliter q dñs iubet p moysen ab ipso moyse agatur. Aliud ergo q littera sonat hic accipi oportet. Item ad litteram quō stare pōt q de⁹ prohibet.Deut.xxij.ne hō aret in boue et asino. Onus quodcūq aliud tibi placet asino imponere nō vetat lex. et ponere iugum cū asino quare nō licet. Ad pascua ducere bouem cum asino licebit. In pascuis eīm simul esse et pasci lex permittit et arari simul prohibet et interdicit. Si autē propterea vetat qz hoc alias immūdum lex dicit quare circa illud cetera q dicta sunt pmittit et solū arare excipitur.equ⁹ in lege aial immūdū esse phibet et alia multa.nec tamen arare bouē cū equo vl alio aiali immūdo in lege phibet.hāc nō solum in his q dicta sunt mādatis sz in q pluribꝰ aliis legalibus cerimoniis cōtrarietatē videmus nisi ea cōpetenti sensu itellexerimus. Discreto

itaq; et diuino sensu hec discutienda. et intelligēda sunt. Si vero legem debito sensu accipim⁹ oīa legis mādata debita obseruatiōe obseruare poterim⁹. quedā ad litteram et sine vllo velamine figurarum dicta esse accipiendū quedā vero ad figuram et pfundo velamine obūbrata esse intelligere quedā ad tps obseruari iussa sunt quedā sine vlla tpis determinatione q̄ enī alterius sacramenti pnūciatiua erāt et veritatis figurā fatentur suo tpe manifesto rei atq; veritatis psentia oportuit vt eorum remaneret pnunciatio et figura.

Nam sicut vsu ipso loquēdi vtimur verborum vicissitudinibus dicēdo erit q̄diu futurum est ipsumq; erit prorsus obmittentes in psenti assumimus est quodq; ipum iā pterijsse significantes vtimur fuit. Sic in rebus pnūciatiuis alicuius sacramēti vbi pns manifestat sacramentū ei⁹ iam supfluo reseruaret figura seu signū q̄ alicuius misterij significatiua nō erāt sed a parte seu fidei veritatē insinuant seu carnis edificatiōnē cōmendāt ea a iudeis et xpianis nō ad tēpus sed inppetuū obseruanda sunt earūq; transgressio nullo modo potest inulta esse. hec Alanus.

¶ Contendit iudeus probare q̄ diuine sanctiones veteris testamenti non sunt mutate.

Ertiū argumentū iudeorum ē ad pbādū q̄ diuie sanctiōes veteris testamēti nō sunt mutate. Arguunt ergo ꝯ xpianos sic. Si smo dei ad tps obseruād⁹ ē eoq; smone ānullato alio tpe ali⁹ obseruād⁹ ē. Sicq; p tpm vicissitudies diuie sanctiōes mutātur q̄ pacto ratū non erit qd̄ dr̄. ps. cxviij. Ineternū dn̄e pmāet vbū tuū et illō. Mat. xxiiij. Celū et terra trāsibūt vba aūt mea nō trāsient. qd̄ interest cur de⁹ hoc aīal imundū iudicet illud mūdū. hoc vti phibeat. illo vti pmittebat q̄s enī adiuuit vt dr̄ ysa. xl. spiritū dn̄i. aut q̄s ei⁹ ꝯsiliarius fuit vt istud agi pmittat illud phibeat iussit obsequēdi ergo ei obsequēdū ergo ei obseq̄ summa virtus ē. phibuit fieri. ergo iā nō licet idq; si postea fiat peccatū esse dicimus ac pena debita puniēdū: vt ergo seruem⁹ figuras cōtēnemus litteras. vt seruem⁹ alterū q̄ ratio est dānare alterū. Seruem⁹ litterā. seruemus et littere figurā. maneat parua sensu nr̄o littera. maneat vt vestro et addat spiritualis et ꝯcessa nobis sit a deo mysterij latentis intelligētia. Abstineamus a pctō qd̄ lex iubet: abstineamus et ab eo si quod ē quod per porcum figuratur peccatum. Non aremus cum boue et asino quia id legislator prohibuit. et si qua intellexeritis per asini et bouis copulamen phas est euitare. immo peccatum est non euitare ita et de ceteris ita enim lex adimpleta. et adimplenda esse censetur et adimpletur. ¶ Solutio predicti alani vbi supra q̄ in nouo testamento diuine sanctiones veteris testamenti non mutantur sed adimplētur. Dicit ergo q̄ sermo diuin⁹ in nullo annulat. diuine sanctiōes nō mutant q̄ christus nō venit soluere legē sz

adimplere. vnde ipse ait Math. v. Amen dico vobis iota vnū aut vn⁹ apex nō preteribit a lege donec oīa fiant. non igitur vult eam soluere sed adimplere vt patuit supra li. i. arti. vi. et in prio thezauro quarti puncti eiusdem articuli. Lex enim prohibet homicidiū xp̄s iram et odiū. lex enim prohibet homicidium carnis. xp̄us etiam ipsum appetitum cordis. nobis lex prohibet vti carne porcina et eo tūc ab ea animante abstinentia nobis necessaria erat: quoniam veritatis future figura erat et figura seruanda erat donec adesset ipsa veritas figure iam p̄sens adest cur quis abstinere liceat vt multi nostrorum abstineant non solū ab ea sed etiam omni carne. vino et eodē iudice seue strum quisq̃ tuetur. Moyses carnē suillam immundā noīat vti ea p̄hi bet et propterea dicitis q̄ vti ea nō licet Moyses nō alius sed idem ipse carnem suillam dicit mundā et valde bonam et eam ad vescendū sicut cetera scribit deum fecisse bonā. Et ideo dicit quod vti ea licet. Postq̄ enim enūerauit deū creasse vniuersa pisces maris volucres celi. cūcta animātia terre in quibus anima viuens est. nō lōge infra subdit. vidit deus cūcta que fecerat et erāt valde bona: qd̄ valde bonū ē nulla ex p̄te malū est. quod vero nulla ex p̄te malum est quō malū et imūdū est. Quicquid ergo in carne suilla necesse a deo facta cōsideratur mundū et valde bonū est. atq̃ vti licet: q̄ a deo p hoc aīal voluptas et immūdicia figuratur. immūdū p̄pter hoc animal eē iudicatur. et ea imūdicia vti nō licet. Si ergo hoc mundum et immūdū animal esse intelligitur: et eo vti et nō vti a deo nobis p̄mittitur. eadē ratione licet in boue et asino arare. et p̄hibetur ne aremus in boue et asino si meli⁹ non pōt q̄ deus permittit qui hec oīa humanis vsibus creauit. Sed bos qui vngulā scindit et ruminat et ad excollendam terrā oīno ydoneus ē p̄dicatorē ecclesie discretū designat in his que agit sensum habētem qui mādata dei meditatur. Ac apd̄ se meditando ruminat die ac nocte nō solum sibi vtilis sed et aliis huic non est associandus in p̄dicatione: alter morib⁹ etiā indiscretus sensu. ideo ta. et litteris imperitus q̄ nō solum verbo est inutilis sed suo exemplo aliis nociuus existit. ¶ Quod etiam lex q̄tū ad litteralia abolita sit auctoritates seq̄ntes ostēdūt: ait enim dn̄s per prophetā Ihere. xxxi. et ad hebreos. viii. ꝯsummabo testamētū nouū super domū iuda et sup domū israel. Quid vocauit testamentum nouum nisi legē euāgelicā qua superueniente debuit cessare quia simul seruare non pōt: vtraq̃ aduenienite enim veritate debet vmbra cessare Et ysa. legitur sacrificia vestra odiuit aīa mea. Item dauid ait in ps. l. Quoniā si voluisses sacrificiū dedissem vtiq̃ holocaustis nō delectaberis. Itē dauid sacrificiū et oblationē noluisti aures autem p̄fecisti mihi. holocaustū ēt p peccato non postulasti: tūc dixi ecce venio: et alibi nō in sacrificiis tuis arguam te. holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper. non accipiā de domo tua vitulos: neq̃ de gregibus tuis hyrcos. Itē videbimus etiam in magna parte ea que p̄tinēt ad le-

gem veterē cessare nō enī ē apud iudeos sacrificiū vel hostia: nō pphēta non rex: nō tēplū: nō locus sacrificij. ꝛ quid iremus p singula in maxima parte abolita ē lex. videt ergo ꝙ lex moysi iam locum nō habeat.

¶ Contendit iudeus pbare ꝙ circumcisio perpetuo sit duratura.

Quartuz argumentū iudeorū ꝯtra nostrū fidei fortalicium ē de circūcisione quā affirmāt duraturā ppetuo ꝛ consequēter legem moysi: arguūt sic. Idē iudiciū videt esse quantuz ad duratione a parte post de lege antiqua ꝛ de circūcisione: hoc enī xpiani cōcedūt: sꝫ circūcisio ineternum debet durare in populo dei: ptꝫ qꝛ Gen. xvij. dat in fedus sempiternuz ergo ꝛ lex dꝫ eē sempiterna. ¶ Licet ad illud argumētū data sit solutio supra. li. i. ar. vi. in puncto. ij. Uerumtamē vt adhuc clarius cecitas iudaica cognoscat in hoc passu nolo silentio pertrāsire. Dicendū ergo ꝙ in veteri lege duplicē inuenimus circūcisionē vnam carnalē quā ipsi obseruant: ꝛ aliaz spiritualē de qua dicitur Deut. x. circūcidite igit preputiū cordis vestri ceruicē vestraz non induretis. et Jere. iiij. Circūcidimini ꝛ auferte preputiū cordium vestrorū viri iuda. Sic etiaz distinguere possim⁹ de eterno ꝛ sempiterno qꝛ habet duas significatiōes. Interdū enī ponitur p eternitate simpliciter vt i psal. Tu aūt dn̄e ineternum pmanes. Et illud. Jere. x. Dn̄s aūt de⁹ verus est ꝛ ipse deus viuēs et rex sempitern⁹. Aliqn̄ vo accipit p duratiōe finita qle ē illud. i. Reg. xxvij. Credidit ḡ achis dauid dicēs multa mala opat⁹ ē ꝯ ppl'm israel. erit ḡ mihi seru⁹ sempitern⁹. manifestū ē ꝙ hic accipit sempiternū p duratiōe finita qꝛ nō poterat plus durare ista seruit⁹ ꝙ eoꝝ vita. simile habet Gene. xxvij. vbi dr̄ ꝙ oderat semp esau iacob: qn̄ ergo dicebat ꝙ circūcisio dꝫ durare i sempiternū si fit sermo de circūcisiōe spūali in dubitāter ē verū qd̄ simplr ineternuz dꝫ eē in pplo dei ꝛ aīa q̄ ē cū p̄putio peccati ē extra ppl'm dei ꝙtum ad meritū. Si vo loquaris de circūcisiōe carnali accipe simlr sempiternum scd̄o mō dictuz. ꝙ ꝙdiu lex durauit q̄ soli vni populo p̄cipiebatur debuit durare signū quo ille populus ab aliis gētib⁹ distinguebat et cessante lege signū ēt debuit cessare. Et io dr̄ Gen. xvij. ꝙ circūcisio data ē in signū, ppt qd̄ ꝙdiu ille populus separatus fuit ab oī gente in deserto nullus eoꝝ circūcisus fuit sed qn̄ intrātes terrā pmissiōis plenam diuersis populis oēs simul fuerunt circūsi in galgalis vt habetur Josue. v. capitulo.

¶ Cōtendit iudeus pbare ꝙ si sabbatum cessat lex noua non est a deo.

Quintū argumētum iudeorū ē de sabbato ex cui⁹ cessatiōe arguunt legē nouā non esse a deo sic. Illa lex q̄ ꝯriat p̄ceptis diuinis nō ē a deo sꝫ lex euangelica ē hmōi ergo nō ē a deo: maior est manifesta qꝛ de⁹ nō pōt sibipsi eē ꝯri⁹: sed minor ptꝫ de obseruatiōe sab-

bati quã deus pcepit inveteri lege. lex vero euãgelica hui⁹ obseruantiaz tollit et phibet. ergo ẽ ꝯtria deo: nõ ergo ẽ a deo. ¶ Respõdet ꝙ in tali pcepto duo sunt ꝯsiderãda. Primũ est ꝙ pter reuerẽtiã dei cessabat ppl's ab oĩ ope seruili vt liberi⁹ diuinis vacare posset et istud erat morale. p hoc eñi pcipiebat ꝙ hõ aliqñ tpe vacet rebus diuinis iuxta illud ps. xlv. vacate et videte ꝙ ego sum de⁹. et sm hoc cõputant iter pcepta decalogi moralia et lex q̃ hãc obseruãtiã in se phiberet eẽt ꝯtria ordinationi diuine et nõ posset eẽ a deo: sz lex euãgelica hãc obseruantiã non tollit sz pcipit vt ptz de dieb⁹ dñicis et aliis festis in noua lege ordinatis. Sed cõsiderandũ ẽ in dicto pcepto erat taxatio tpis vel diei. s. ꝙ hec obseruãtia fieret tali die determinata. et istud erat cerimoniale. et ideo hoc mutari potuit et debuit pter rõnabilẽ causam. Iudei enim colebant diẽ sabbati in memoriam creatiõis rerum qd innuit moyses Exod. xx. dicẽs. Memẽto vt diẽ sabbati sanctifices. Sex dieb⁹ fecit de⁹ celũ et terraz et requieuit die septimo ac si dicat. cõpleto ope creatiõis statim debuit ordinari dies cõmemoratiua ipsius creatiõis. hõ etiã fuerat factus sexta die et iõ primũ diez post sui creationẽ dz expendere singulariter ob reuerẽtiã dei. ceteros vero ad sui necessitatẽ. In noua autem lege illa dies q̃ debuit obseruari ad vacãdum deo nõ solũ debet nobis reducere ad memoriã bñficium creationis sed etiã innouationem spiritualez que inchoata est in xpi resurrectione. et ideo sabbatum mutatum est in dominicum diẽ in quo xps resurrexit. Significat etiã dominica que est octaua dies. octauaz diem resurrectiõis in qua perfectã requiem expectamus. Hic ẽ ꝙ messias noster dñs iesus christ⁹ postq̃ factus est triginta annorũ soluit q̃tum ad partem istã sabbatũ curandũ in eo infirmos. et dando eis licẽtiam lectulos asportandi. Iohan. v. et spicas discipulis suis esurientibus confricandi. Marc. ii. Ceterũ quemadmodũ de circũcisione dictũ est probatumq̃z ꝙ data fuit in signũ sic et sabbatum vt habet Exo. xxxi. capitulo. sabbata mea seruabitis ꝙ signum sunt inter me et vos ac generationes vestras. Item in libro bisza. i. oñiipere. q. yom tob. taliter scriptum est. Dixit Rabi Iohanna. Oẽ preceptũ ꝙ dedit deus sanctis et benedictis israeli dedit eis publice preter sabbatũ qd dedit eis in secreto sicut dictum est Exodi. xxxi. Inter me et inter filios israel. si sic est nõ sunt obligati. goy. id est christiani vel alie gentes ad sabbatum. Ex omnibus his patet ꝙ non sunt obligati ad seruandum sabbatum christiani nec alie gentes. ¶ Item contra obseruantiam circũcisionis et sabbati adducitur ratio non parum efficax ex duabus traditiõib⁹ sicut notatur in pugione cap. xi. tertie partis. iii. distinctionis. quarum prima est illud quod in mydras tylym. i. glosa psalmorum taliter scriptum ẽ. ps. lxxiiii. Et oĩa cornua impiorũ ꝯfringã et exaltabunt cornua iusti. cornu nõ ẽ dictũ sz cornua. Decem eñi cornua sunt q̃ dedit de⁹ sanctus et bñdict⁹ israeli. Cornu abrahe

de quo dictum est ysa. v. vinea fuit dilecto meo in cornu filij olei. cornu ysaac. de quo dictum est. Gene. xxij. Et ecce aries vnus retentus in dēsitate p cornua sua. Cornu ioseph id est cornu regni de quo dictū est Deutero. xxxiij. ⁊ cornua rinoceron tis cornua ei⁹. Cornu moysi de quo dictū ē. Exo. xxxiiij. q2 cornuta erat cutis faciei ei⁹. Cornu pphetie de quo dictū ē. i. Reg. ij. ⁊ orauit āna ⁊ dixit. exultauit cor meū in dn̄o ⁊ exultatum est cornu meū. Cornu legis de quo dictū est Abacuk. iij. Et cornua duo de manu ei⁹. Cornu sacerdotij de quo dictū est. ps. cix. Cornu eius exultabitur in gloria. Cornu le uiticū de quo dictū ē. i. parali. xxv. omnes isti filij hemā. videntis regis in verbis dei ad exaltandū cornu. Cornu hierusalē de quo dictū ē. ps. xix. Et a cornibus vnicorniū exaudisti me. Et cornu regis messie de quo dictū est. i. Reg. ij. Et dabit fortitudinē regi suo ⁊ sublimabit cornu messie sui ⁊ sic ē dicēs. ps. cxxxi. Ibi germinare faciā cornu dauid paraui lucernā messie meo. Quādo autē peccauerunt israel ablata fuerunt eis ⁊ data sunt gentibus seculi. sicut dictū est. Daniel. vij. c. Post hec videns fui in visione noctis. et ecce bestia quarta terribilis atq3 mirabilis ⁊ fortis nimis ⁊ dentes ferreos habebat magnos comedit et comminuit et residuum pedibus suis conculcauit et ipsa dissimilis ab oībus aliis bestiis. que fuerūt ante ipsam et cornua decem habebat. assimulate sunt enim gentes similiter hmōi feris et omni tempore in quo gentiū seculi cornua fuerunt stantia. Cornua israel erunt cōfracta sicut dictū est trenorū. ij. Cōfregit ī ira furoris omne cornu israel. ¶ Qualiter autē legalia deus iudeis abstulerit per ratiōes et signanter sabbatū et circūcisionē et qualiter eis ista duo et alia dyabolus restituerit habet apud eos in thalmuth in libro mayla ipereq. i. distinctione q̄ incipit q sem3bhac. Quadā vice decreuit regnū nequ. i. romanū q non seruarēt iudei sabbatum ⁊ q nō circuncideret filios suos ⁊ vt cognoscerēt mēstruatas. Tūc iuit rabi ruben. cercinauitq3 se more. s. romanorū. Cūq3 iuisset et sedisset cū eis ait illis. qui h3 inimicum depauperet cū vel ditat. Dixerunt ei depauperat Dixit eis si ita ē non faciāt iudei opus in sabbato vt depauperentur. Dixerūt romani benedixit abrogaueruntq3 decretū. rursumq3 etiā dixit eis. q̄ habet inimicum debilitat eū an fortificat dixerunt ei debilitat ait eis si ita est circuncidant filios suos octaua die vt debilitētur. dixerūt optie dixit ⁊ cessauerunt illud. Iterū dixit eis qui habet inimicū multiplicat eū an diminuit eū. Dixerūt ei diminuit. Ait eis si ita est nō cognoscāt menstruatas dixerunt benedixit et cessauerūt illud. Demū ppēderūt q iude⁹ erat ⁊ restituerūt decretū vt prius. Dixerūt ergo iudei q̄s ibit ⁊ irritabit statutū istud vadat. Rabi symeon q̄ didicit facere signa ⁊ mirabilia. Post eū vo vadat rabi eleazar. Egressus est eis itaq3 obuiā vētamalyon. i. demoniū sic vocatū ⁊ ait. Est placētia vrā vt vadā vobiscū sicuit rabi symeon ⁊ ait ācille dom⁹ pr̄is appuit

sancti qui nunq̃ coluerũt sabbatum punientur per totaʒ septimanã cum infidelibus ꝛ compulsi requiescent in sabbato: hoc autẽ falsum esse q̃s dubitat. ꝙ autem abraam non coluerit sabbatum habetur in beresith. minori sup illud Gen. ij. vbi dictum est Et benedixit de⁹ diem septimam: dixit rabi iohãnati abrahã non ẽ scripta de eo obseruãtia sabbati hec ex pugiõe vt supra. ¶ Possumus etiam nobis assumere demõstrationem ꝙ sabbatum verum qđ significat quietem vt patet deutero. v. c. sabbatum i. quies domini dei tui est dies dñica quaʒ nos xp̄iani obseruam⁹ quoniam ſm sapiẽtes iudeoꝝ thalmuth vt notat magister iohãnes vallisoletanus cõuersus in libro de cõcordia legum: titulo. iiij. c. x. prima cõiũctio solis ꝛ lune que fuit in pricipio creationis mundi facta fuit die lune ad quiq̃ horas ꝛ ducenta ꝛ quattuor minuta hore. Et q2 textus nõ dicit nisi sex dieb⁹ operaberis ꝛ die septima requiesces ꝛ non dixit qua die signa ta inciperent cõputari illi sex dies esset rationabile ꝙ computatio inciperet a die istius cõiunctionis solis ꝛ lune: q2 hec duo luminaria distinguunt diem ꝛ noctem. Que coniunctio vt predicitur facta est die lune ꝛ sic dies septima est dies solis q̃ est dies dñica vt obseruamus xp̄iani. Est etiam alia ratio quoniam in ista die saturni quam iudei obseruant ẽ magna mutatio secũdum stellas ex diuersitate dierũ ꝛ locorum ſm longitudines terrarum q2 ierusalem est in longitudine. lxvj. graduum. Et ista terra valisoletana regis castelle est in longitudine. lxvj. graduum: et est differentia inter ierusalem ꝛ istã terram plus q̃ quattuor horarum. Item ẽ alia differentia inter ista ſm motum puncti altioris spere noue p quem mouentur poli: ꝛ sic a tempore quo lex moysi data est vsq̃ ad ista tempora est facta mutatio ꝛ differẽtia plus q̃ per quinquaginta gradus ꝛ isto poloruʒ motu mutate sunt longitudines ꝛ latitudines, ꝛ mutati sunt dies ꝛ noctes in omnib⁹ mũdi partibus vsq̃ ad ista tempora et ſm diuersitatem terrarum supradictam hodie iudei vnam horam illi⁹ diei sabbati sibi precepti non obseruant nec illam met diem a moysi illis temporibus institutam: talis mutatio potest clarissime cognosci ex mora quam fecit sol spatio vnius diei stando immobiliter tempore Iosue ꝛ etiam ex retrocessione solis decem lineis in horologio achaz tempore regis ezechie. ¶ Et si iudei dicunt ſm supradictam rationẽ ꝙ idẽ debet iudicari de die dominica secũdum christianos. Respondeo ꝙ hec obseruantia quaʒ obseruant christiani non dependet a die dominica ratione diei dominice sed ratione resurrectionis christi veri messie in q̃ die ipse resurrexit: nec obest mutatio facta ex quo manet ipsa principalis ꝛ precisa causa quare fit scilicet memoria creationis mundi ꝛ resurrectionis sancti messie ꝛ adhuc non obligarentur seruare predicta: nec etiam sacrificium: et obseruationes septimanarum et pollutionum et aliorum similium posito ꝙ ad terram pristinam reducerentur quod est impossibile propter diuersitatem locorum terre secundum longi

tudinem et latitudinem et terrarum etiam constellationes secundum imaginationem sapientum et iste est magnus defectus legis: scilicet quod omnia que legis erant nō obseruari debebant in omni loco mūdi quod nō est in lege christi veri messie quia in omni loco et quacunque parte terrarū tenentur christiani legem sancti messie firmiter obseruare. ¶ Sanctus bernardus in suo euangelio eterno assignat duodecim priuilegia diei dominice propter que sabbatum nō immerito in dominicam diem mutata est. Primum est quod fuit prima omnium dierum. Secūdum quod erit vltima dies presentis vite. Tertium quia diem dominicū nulla precessit nox. Quartum quod ei nulla nox subsequetur. Quintum quia in eo creauit deus celum et terram. Sextum quia in eo creati sunt omnes angeli a deo et boni in paradiso gratificati et glorificati sunt et econtra mali angeli in eodē die peccātes de celis ad inferos expulsi sunt. Septimū quia secundū orosium in die illa primo precepta data sunt filiis israel. Octauum quia in illa die christus icarnatus est. Nā vt testatur magister hystoriarum die qua dixit deus fiat lux visitauit nos oriens ex alto et christus incarnatus est. In huiusmodi mysterium et figuram datum fuit māna in die dominico sicut ait sup Exod. origenes. Hoc quidem probat per hoc quod in. xvi. capitulo dictū est. Sex diebus colligetis illud: die autem sexta duplū colligetis. patet ergo diem sextam vocari illum qui sabbatū precedebat qui est feria sexta et ex hoc patet quod manna die dominica datum fuit. Si ergo sex diebus continuis collectū fuit. septima autem die cessatū est et per cōsequens manne initium a prima die dominica exordium sumpsit. Nonum quia in die dominica christus destructis inferni claustris captiuam ducens captiuitatem ac sanctorum animas de lymbo eripiens triumphaliter a mortuis resurrexit cuius resurrectio nostre resurrectionis exemplar est. Decimum quia die dominico spiritus paraclytus discipulis datus est. Undecimum quia in die dominica erit resurrectio mortuorum et reddet deus vnicuique secundum opera sua. Duodecimum quia die dominico erit initium et continuatio sine fine laudum dei et domini nostri iesu christi veri messie in gloria sempiterna. Unde esa. vlt. et erit semen eorum ex sufficientia mensis ex mēse suo et ex sufficientia sabbati in sabbato suo: istud est seculum futurum quod totū erit sabbatū id est requies. ¶ Et nota quod mensis legitime dicitur heredes hebraice: poniturque apud eos pro perfectione numeri omniū dierum in quibus luna perficit cursum suum. Cum luna quippe cōputant iudei et non cū sole: mensis ergo hic vt ait beatus gregorius pro perfectione positum est et sabbatum pro requie in quo seruile opus fieri non licebat: erit ergo semen eorum id est apostolorum et sanctorum predicatorū facientiū filios spūales ex mensis sufficiētia id est ex sufficiētia perfectionis vite psentis in mēse suo. id est in pfectiōe glie sue in futuro. Sicque semē audituū ex sufficiētia sabbati. i. requiei in dieb' dñicis et festiuitatibus aliis ad audiendū verbū dei

necnon et sufficientia requiei a vi-
ciis et peccatis in vita presenti erit
in sabbato suo: id est in sempiterna
requie sua in vita futuri seculi quod to
tum est sabbatum vt predictum est.
¶ Et si queris quare fuit ordinata
quies diei septime per iudeos die
sabbati et non alia dies septimane.
Respõdet supradictus magister io-
hannes in eodem libro titulo. iiij. c.
viij. quod ad hoc fuit triplex ratio. Pri-
ma est quoniam secũdum astrologos maior
coniũctio saturni cum Joue fuit in
capite arietis ascẽdẽte aquario qui
est domus saturni que cõiunctio ne-
cessitauit et coegit populum iudeorum
vt starent in captiuitate egypti qua
dringentis annis et quod inde educerẽ
tur in manu forti et brachio extento
et quod ibi fierent miracula extra natu-
ram. Et ideo fuit in die saturni dies
sabbati ordinata in memoriam exi-
tus de egypto et in memoriam coniũ
ctionis saturni et iouis in domo aq-
rij vt dictum est. Et ratio quare ma
gis firmauerunt se sup saturnum quam
super iouem est quia saturnus est altior
Item quia ascendens coniunctionis
fuit aquarius que est domus saturni
secũda. Item propter alias proprie
tates quas iudei et terra ipsorum ha-
bent cum saturno secũdum quod dicunt
astrologi et vlterius declarabo et ideo
ordinatũ fuit a iudeis. quod dies septi-
ma quando nihil operari debent quod
esset in die saturni et quod essent in tene
bris et sine candelis etiã que ponunt
astrologi debere obseruari in die sa
turni vt liberentur homines a dam-
nis suis et influẽtia effectiua. ¶ Se
cũda ratio est quia ista die saturni pla
nete infectiui et damnosi habent sin-
gularem potestatẽ quoniã prima ho
ra noctis diei sabbati est hora mar-
tis secundum cõputationem horarũ
vt iudei cõputant ordinando primo
noctem et postea diem: et prima hora
diei sabbati est hora saturni. qui duo
planete sunt dãnosi secundum astro
logos et sic in die illa naturali dam-
nosi planete habent suam influentiã
damnosam singularẽ Et sic scripsit
Rabi abrahã in glosa sua quam fe-
cit sup decẽ preceptis sup illo spe-
cialiter memẽto vt diem sabbati etc.
Dixit istud preceptum fuit propter
sperã saturni et qualibet die in heb-
domada habent stelle mobiles ipsa-
rum quelibet vnam diem in qua ma
gis apparet ipsarum virtus et quo-
niam vna die in hebdomada quiesce
re tenebant in signũ et memoriã crea
tionis mundi vt dictũ est. Ideo ordi
nauit eis Moyses in marath quod ista
dies requietionis esset specialiter et
signanter illa dies saturni que est sab
batum in qua stelle predicte damno-
se habent potestatẽ et influentiã sin-
gularem vt ab ipsarum dãnis et infe
ctionibus tuerentur. ¶ Tertia ratio
est propter potestatem istis planetis
datam super iudeos et terram suam
quia secũdũ astrologos iudei sunt sub
constellatione Martis et Saturni et
sic per experientiã patet quoniam quãdo
saturnus est in domo casus sui et ha
bet aspectum a malis et dãnosis aliis
stellis tunc euidenter apparet malũ
opus aliquod in iudeis et hoc sepis-
sime sum expertus et secundum con
ditiones suas videtur esse de natura
saturni put dixit Ptolomeus quod de
natura saturni est miseria et casus et
ppl's captiuus et malarũ conditionũ vt

sunt iudei. Et ideo diebus sabbati-
nis et aliis diebus vbi erant predicti
planete in exaltatiõibus suis facie-
bant plura sacrificia ꝙ in aliis die-
bus vt ab istarum planetarũ dãnis
specialiter essent salui prout p glo.
Rabi abraã euidenti⁹ demonstrat
quam fecit generaliter super legem
et probatum est per dicta astrologo-
rum que ego allegaui in declaratio-
ne quam scripsi super glosam predi
cti Rabi abraã abenagra et ista talia
cerimonialia priuanda erant in cõ-
plemento legis in aduẽtu xp̃i quo-
niam ipse venit pro salute animarũ
Et vt tales opiniones falsas totali-
ter aboleret que ydolatriam sapiunt
apparenter et causa finalis legis cõ
plementi non est res corporalis sed
potius spiritualis et in vni⁹ diei ob
seruantiam in hebdomada in memo
riam creationis mundi que fuit cau
sa finalis mutationis legis prout di
ximus. Rationabile erat in comple-
mento legis ponere illam diem que ẽ
dies requietionis et illã animã super
fluam aliam quã dicũt cum eo veni
re prout dixerũt ꝙ textus dicit quie
uit et animauit exo. xxxi. Animã aliã
creauit homini die sabbati quod eẽt
die solis que est dies dominica et ista
die dñica xp̃s a mortuis resurrexit
vt demonstrarũt mundo animarum
salutẽ: et ꝓpter istam diem vere dicit
animã aliam venire: qm̃ ꝓpter resur
rectionem xp̃i anime ꝑpetuo vitam
habebit: et hoc signauit algasel philo
sophus dicẽs in resplẽdore solis sa
turno nõ indigemus: hucusq; predi
ctus doctor. Patet ergo quare iudei
obseruãt diẽ reqetiõis hebdomade
in die saturni: et licz dies reqetionis
ab oĩbus de mundo sabbatum dicat
ꝙ sic sabbatũ interꝑtat vt supra pa
tuit ꝙ tamẽ non ea intẽtione: qua iu
dei sabbatũ suum appellãt. Ideo nõ
diem saturni sed aliũ colunt vt vide
licet diem dñicam nos xp̃iani oĩbus
superstitionib⁹ exclusis in memoriã
resurrectionis xp̃i tali die factam et
future resurrectionis tali die fiendã
vt supra dictũ est. ¶ Item possum⁹
adducere cõtra iudeos auctoritatem
magistri alfonsi cõuersi in libro bel-
lorum dei. In quo disputauit cõtra iu
deos secundũ opiniones thalmu. h.
vbi dicitur ꝙ ſm iudeos nõ est incõ
ueniens dicere oĩa festa et ieiunia re
missionũ et indulgentiarũ posse mu-
tari: et textus vocat ipsa sabbatum si-
cut ipm̃ met sabbatum et ꝓbant hoc
Leuiti. xxiij. Hec sunt ferie dñi q̃s
vocabitis sanctas: et glosauerunt di
centes vocabitis: id est posito ꝙ er-
rent scienter vel ignoranter qm̃ il-
la debent festa simpliciter reputare
et sic nõ debent iudei in cõueniens re
putare ꝙ illi qui recipiũt legem scti
messie diẽ sabbati in diẽ dñicam cõ-
mutarunt ꝓpter rationes superi⁹ al
legatas: et de hoc xp̃s in euangelio
mathei. xij. respondens eis qui dice
bant iesum xp̃m non licere in sabba
to curare. dixit: Filius hominis ha-
bet potestatem super sabbatum.

¶ Contendit iude⁹ probare ꝙ iesus xp̃s non est verus messias ꝙ non venit in nouissimis diebus.

Extum argu-
mentum nititur osten
dere iesum xp̃m salua
torem nostrum nõ esse
verum messiam in lege

ꝛ ꝓphetis pmissum. Arguūt ergo iu dei sic: verus messias debet venire in nouissimis dieb⁹ sed nondū sunt dies nouissimi: ergo nondum venit messias: maior patet ysa. ij. quod exponitur ad litterā de messia vbi dicitur. Erit in nouissimis dieb⁹: minor satis patet. ¶ Ad illud argumētum dicendū ꝙ dies messie dicunt̄ nouissimi habendo respectū ad ordinē: habendo respectū ad etatem: habendo respectum ad sacram scripturā. Primo ad ordinem qꝛ sex milia diuidendo ꝛ ordinando ꝑ tres dualitates sic mensurat̄ duratio mundi secundū iudeos ꝛ duo nouissima millenaria dicūtur dies messie patet ꝑ canadū beliā. Unde in thalmuth in libro qui dicitur canhedrin qui sonat sacerdotes magni inuenit̄ hoc quod seq̄tur: legerūt in studio helye ꝙ sex milia anni mundus habet durare duo milia vanitatis ꝛ duo milia legis et duo milia messie ꝛ sequit̄. Et ꝓpter nostra peccata que sunt multa transierunt ex illis que ꝑterierūt hec ibi Et cum hoc dicit Thalmuth q̄si trāsierant de duobus milib⁹ annis messie q̄si sexcenti anni. ꝛ post illud tempus trāsierūt iam q̄si. dccc. xlij. anni cum illo numero sex miliū annoꝝ: videt̄ cōcordare beat⁹ ysodorus super penthateu. cum sup illo passu enoch septim⁹ ab adā qui placuit deo trāslatus ē dicit ibi enoch septimus ab adam septimā requiem significat: trāsactis nāq̄ sex milibus annis ꝛ renouato celo ac terra factoq̄ iudicio transferent̄ sancti in vitā eternam. ¶ Nūc vide cecitatē iudeoꝝ ipsi ꝯputat ānos a creatiōe mūdi sicut nos a natiuitate xpi ꝛ dicūt ꝙ isto āno in quo nos cōputam⁹ mille. cccc. lx. annos dn̄i sunt a creatiōe mūdi q̄nq̄ milia. ccxx. ꝛ sic patet ꝙ de duob⁹ milib⁹ annis messie iā trāsierūt ſm eoꝝ cōputū mille ducēti viginti āni q̄b⁹ debuisset venire messias: ꝛ cū nō sit numerus annoꝝ vltra sex mille vt dictū ē ꝛ ipse debet regnare duob⁹ milibus ānis quō hoc est possibile. cum non restāt secūdū cōputum suum nisi dcc. lxxx. anni. ¶ Item ipsi assignāt in predicto numero annoꝝ determinatum tēpus messie. s. finitis q̄ttuor milibus annis a creatione mūdi vt reseruantur duo mille ꝑ messia. Nūc attēde quid dicit ysa. c. lx. in fine minimus erit ibi mille: ꝛ paruul⁹ in gētem fortissimā ego dn̄s in tp̄e ei⁹ subito faciā illud O iudee tu determinasti tēpus messie. ꝛ vide quid dicit deus: ego dn̄s in tp̄e eius scʒ messie subito faciā illud. Super quo verbo dicit glo. hebraica si fuerint boni ante tēpus suuʒ ꝛ si nō fuerunt boni in tp̄e suo ergo necesse ē ꝙ iudei concedunt ſm suā glosam vnū de duobus vel ꝙ ipsi fuerūt boni vel non boni. Si boni ergo messias venit ante tēpus suum. s. anteq̄ inciperet numerus quinq̄ miliū. Et si fuerūt nō boni sicut ipsimet ꝯcedunt in dicto prehabito ꝙ ꝓpter pctā sua multa transierunt. i. anni qui preterierunt: necesse ē ꝙ tunc cōcedunt secūdū suaʒ glosam ꝙ in tp̄e suo venit. s. finitis quattuor milib⁹ ānis in pricipio q̄nti millenarij ānoꝝ: ꝛ sic habent cōcedere necessario ꝙ secūdū suū numerum iā sunt mille ꝛ. xviij. āni ꝙ nat⁹ est messias. ¶ Et si dicant ꝙ nos cōputamus plus anticipando tēpus. Dico ꝙ licet simus differentes cum

eis in cōputatione annorum a creatione mundi stante tamē suo numero in veritate licet anticipauerit tēpus adimpleuit qd promisit. Sicut si aliquis rex promisisset tibi castrū vsq ad diez signatū extremū.s.anni. Si ante illud tēp⁹ vtputa in medio anni vel alias tibi dederit castrū certuz est ꝙ adimpleuit promissuz: ⁊ sic nos xpiani stante numero iudeoꝝ computabimus eū ingressum quinti millenarij.⁊ dicem⁹ ꝙ sunt iā mille.ccccluiij.anni ꝙ venit messias: stāte tamē ꝯputatione nostra a creatione mūdi. Dicem⁹ ꝙ messias venit infra duo vltima millenaria: cum ergo per ordinem ⁊ respectu ad duas primas dualitates miliariorum annoꝝ duo vltima millenaria in q̇bus debz regnare messias dicanf dies nouissimi: sequif ꝙ dies in q̇bus venit iesus nazarenus verus messias sunt dies nouissimi: de hoc nūero sex milium annoꝝ dictū fuit supra li.i.ar. vi.pūcto.iiij.thesauro primo. ¶ Secundo patz hoc idem habēdo respectum ad etatē nā duratio mūdi mensuraf septē etatib⁹ sicut duratio hominis quarū nouissima et vltima est decrepitas q̄ prefixum habet principiū sicut cetere etates non tñ terminum q: multotiens plus durat q̄ cetere etates⁊ iesus nazarenus fuit in decrepitate mūdi ⁊ ꝑ consequens in nouissimis dieb⁹ habendo respectū ad etatē. ¶ Tertio patet hoc habendo respectū ad sacrā scripturā: nam multa tempora ⁊ dies precedentia iesum nazarenum circiter per duo milia annoꝝ dicuntur in scriptura dies nouissimi sicut patet Genes. xlix. vbi isrł vocatis filijs ante mortem suam dixit. Cōgregamini filij israel vt annunciem vobis q̄ ventura sunt in nouissimis diebus: vbi multa annunciat nō solū de his q̄ debēt impleri de aduētu messie sed etiam multa que cōpleta sunt tēpore regū israel ⁊ iuda sicut fuit de primatu iuda ⁊ de excellētia super omnes fratres suos ⁊ de regno: ibi iuda te laudabunt fratres tui ⁊c. Patet igitur ꝙ non solum dies messie in quibus fuit iesus nazarenus dicuntur dies nouissimi sed etiā multa tempora ante circiter per duo milia annorum precedentia dicunf dies nouissimi.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ iesus xps non est verus messias q: in eius aduentu mons syon nō fuit eleuatus in vertice montium.

Eptimum argumentum iudeoꝝ est tale. In aduētu messie mons syon debet eleuari in vertice montium sed hoc non est factuz ergo nondū venit messias. Maior ē ysa. c. vbi supra: erit in nouissimis dieb⁹ preparatus mons dom⁹ domini. id est mons syon in quo erat templum in vertice montium ⁊ eleuabif super colles. Minor patet quia in diebus iesu nazareni nihil tale factum est. Ad illud argumentum iudeorum de monte syon qui in diebus messie fm iudeos debet eleuari super alios montes: vnde dixerunt aliqui iudei ꝙ tempore messie debet deus portare montem thabor et montē synai ⁊ mōtem carmeli ad

locum vbi est hierusalē in vertice istorū mōtiū ponere mōtē syon hoc dicunt ipsi nō esse factū tpe iesu nazareni ergo nō ē messias. ¶ Respō deo sm Rabi salomonē q̄ ista eleuatio mōtis supra mōtes nō est intelligenda secūdū locū sed secūdū excellētiam ꝛ gloriā illius mōtis q2 ibi debebāt operari magna signa ꝛ miracula pluſq̄ in aliis mōtib9 qđ impletū est tpe iesu nazareni q2 ibi illuminauit cecū: curauit languidū. Ibi sup oēs apostolos misit spiritū sanctum; ibi multa alia signa ꝛ miracula fecit. Et in hoc mons ille super alios mōtes eleuari debebat et sic impleta est ꝑphetia in vero messia iesu christo.

¶ Cōtendit iudeus ꝓbare q̄ iesus xp̄s non est verus messias quia in eius aduentu ad eum non confluxerunt omnes gentes.

Ctauū argumentū iudeorū ē ad verū messiam cū dꝫ venire debēt cōfluere oēs gētes sed ad iesum nazarenū nō confluxerūt oēs gentes ergo nō est ipse messias Maior ptꝫ ysa. c. quo supra vbi statim sequit. Et fluēt ad euꝫ oēs gētes. minor est clara: dicūt iudei q̄ in nazareno nō crediderūt oēs gētes nec adhuc credūt. ¶ Ad illud argumentū iudeorū sup illud fluent ad eum. i. ad fidē eius oēs gentes. Dicēdū q̄ ibi oēs distribuit ꝓ generib9 singulorū: nō ꝓ singulis generū. vt oē aial fuit in archa noe. ita q̄ ē sensus q̄ de q̄libet gētiū genere veniret ad fidē veri messie: qđ impletū est in iesu vero messia nr̄o per apostolos suos ꝑ quorū ꝑdicatione de oib9 gētib9 cōuersi sunt ad fidē christi: q2 in omnē terrā exiuit sonus eorꝫ ꝛc. Et sic in isto modo in iesu vero messia nr̄o impletū ē illđ ps. Deus iudiciū tuū regi da. ꝛ adorabunt eū oēs reges oēs gētes seruient ei. qđ impletū fuit in cōstātino imꝑatore qn̄ suscepit fidē christi ¶ Uel aliter dicēdū q̄ aliqn̄ oēs in scriptura sumit ꝓ mltis vt. ij. Reg. xvij. Dixit absalō ꝛ oēs viri israel. Melius est cōsiliū chusi ꝯsilio achitofel. ꝛ certū ē q̄ nō erant ibi oēs viri israel sed multi. Silr in euangelio Matthei. ij. Audiēs herodes rex turbat9 ē ꝛ oīs hierosolima cuꝫ illo. oēs enim. i. multi de hierosolima. Sic i ꝓposito venient ad eū oēs gentes id est multi de gētibus.

¶ Contendit iude9 ꝓbare q̄ iesus xp̄s nō est verus messias q2 in eius aduentu nō dixerūt gentes venite ascendamus ad mōtem domini.

Onū argumentum iudeorū ē cū verus messias venire dꝫ: gētes cōfluentes ad eū dicere debent. Uenite ascēdam9 ad mōteꝫ dn̄i ꝛ ad domū dei iacob. Sed hoc nō dicit in aduentu iesu nazareni ergo nō est ver9 messias. Maior ptꝫ ysa. vbi supra. Uenite ascendamus ad mōteꝫ dn̄i ꝛ ad domū dei iacob. Minor patet q2 aliqui xp̄iani dicūt eamus ad domuꝫ petri. Alij dicunt eam9 ad domū pauli. Alij ad domū martini ꝛc. Nulli xo dicūt ad domū dei iacob. ¶ Ad hoc argumentum dicit Alanus in suo quadripartito

lib.iiij.c.ix. Dicēs ꝙ mons iste xp̄s est quē iaȝ vniuerse fines terre credūt. iam adorāt vniuerse familie gentium vna ꝛ cōcordi voce dicūt eamꝰ ad montē dn̄i et ad domū dn̄i dei iacob. hoc est ad domū dei quē coluit abrahā quē coluit iacob. quē coluit moyses quem coluit aaron. Ideo ostenditur vnū deū esse ꝛ eorū qui ante legem fuerūt fideles ꝛ eorū qui sub lege existūt ꝛ eorū qui nunc existūt credentes in deū. Nō autē arguunt nos super hoc qd̄ dicimꝰ eamus ad domū petri ad domum pauli: ad domū martini. ꝛc. Nullꝰ qui sane sapit dictū hoc ita intelligit. Nullam quippe petro siue paulo domū facimus: Sed ī honorem petri atq̄ in memoriā sancti pauli deo eam dedicamus. Nec vlli pontificū fas est in cōsecratione ecclesiarū dicere tibi petro ꝛ tibi paulo hanc domū dedicamus sȝ potius deo dicit̄ cōsecrari. ꝛ ꝙuis diuerse ecclesie deo ꝯsecrent̄: tamē vna est domꝰ dei. vna est dei eccl'ia oīm q̄ fideliū conuētus. Ad hāc domū dei accedit qui de vnitate ecclesie est. In hac domo dei adoratur mons montium et xp̄s sanctus sanctorū: hic peccata remittunt̄. hic nō solū homicidiū ꝓhibet̄ immo etiā ira ꝛ odiū tollitur.

¶ Cōtēdit iudeus ꝓbare: ꝙ iesus nō est verꝰ messias q2 in eius aduētu gladij nō sunt cōuersi in vomeres nec lancee in falces.

Decimum argumentū iudeorū est. In aduentu messie gens ꝯ gentē nō debebat leuare gladium nec exerceri vltra ad preliū ꝛ debebant cōflare gladios suos in vomeres ꝛ lanceas suas in falces. Sed cōstat ꝙ post aduētuȝ iesus nazareni et adhuc modo: nō cessauerūt bella per orbē vt patet manifeste ꝛ maxime in iudea quia post mortēȝ eius fuerunt acerrima bella in iudea per Tytuȝ ꝛ vespasianū: fuerunt etiam semper lancee ꝛ gladij ꝛ alia arma bellica ī magna copia Igitur iesus nazarenus non est verus messias. Maior ptȝ ysa. c. vbi supra. ¶ Ad istud argumentuȝ iudeorum de pace que debebat esse tp̄e messie de qua ꝓpheta: nō leuabit gens contra gentē gladiuȝ: nec exercebunt̄ vltra ad preliū. Dicendum ꝙ ista pax fuit tēpore iesu nazareni veri messie. Nā fuit pax spiritualis inter viros sp̄uales q2 īter malos pax eē non pōt. Nō est pax impijs dicit dn̄s ysa. xlviij. In cuius signum angeli ī sua natiuitate cantauerūt. Gloria in excelsis deo. Et in terra pax hominibus bone volūtatis. Fuit etiā tp̄alis pax de qua intelligūt. Primo ī romano imperio q2 ī cesare augusto finita sūt omnia bella ciuilia que inceperūt in Roma immediate post euersionēȝ carthaginis. Secūdo in iudea pax maxima que incepit in natiuitate iesu nazareni quando mūdus tante pace gaudebat ꝙ cesar Augustus non armis aut bellis occupatus: voluit scire quot ville quot ciuitates quot castra essent in mūdo. Et ex h̄ exijt edictū a cesare Augusto vt describeret̄ vniuersus or-

dicendum q non est verum q ani-
malia silvestria tempore messie de-
bent domesticari taliter q pacifi-
ce vivant et habitent cum mansuetis
et q venenosa non nocebunt et cete
ra quia secundum q dicit rabi salomon tem
pore messie nec tempus nec anima-
lia nec corpora celestia in suis na-
turis mutabuntur. Et ideo dicen-
dum q ille locutiones que sunt in
illa prophetia sunt methaphorice quia
nominantur ibi homines nominibus
animalium. quid enim prodesset talis
confederatio si lupus pacem non ha
beret nisi cum agno nec pardus nisi
cum hedo. nec leo nisi cum ove et vi-
tulo. Inquietaret namque lupus hedum
et leo agnum et pardus ovem. Ista er-
go diversa animalia diversas ho-
minum conditiones designant sicut
probari potest ex scriptura veteris
testamenti ut ipsi ceci suam cecitatem
propriis manibus possint palpare.
Dicitur enim Gen. xlix. beniamin
lupus rapax et tamen iste lupus ve
re erat homo. Et ibidem. Dan. colu
ber in via cerastes in semita: ysa-
char asinus fortis. q autem iste mo
dus loquendi sit in dicto capitulo.
patet quia yesse patrem david vocat
radicem. David vocat virgam. et mes
siam vocat florem. et hoc patet per thar-
gum translationem chaldaicam. Item
ysa. xvi. capi. Emitte domine agnum
dominatorem terre animal autem irra
tionale non potest dominari terre
cum ex ordinatione divina homo
presit animalibus ut dicitur Gene. i.
capi. Item Gene. xlix. Catulus leo
nis iudas. et Ieremias. iiii. Lo-
quens propheta de nabucho. qui de
bebat destruere civitatem iherusalem
Ait ascendet leo de cubili suo. ergo
omnia ista animalia diversarum con
ditionum sunt homines. qui ad uni-
tatem legis euangelice sunt vocati
non q lupus existens lupus maneat
cum agno. sed q lupus in ecclesia
efficitur agnus. et tunc habitat lu-
pus cum agno. Nos sane per bestias
illas que rapina et carne vivunt: im
pios homines intelligimus et ra-
ptores. per reliquas vero pecudes
mansuetos et simplices et de illis pro
pheta dicit q christus eos habitare et
pacem habere preciperet. ¶ Et q
ita intelligenda sit illa prophetia. scilicet
de hominibus patet per prophetam
reddentem causam istius confedera-
tionis. Ait enim imediate. quia reple
ta est terra scientia domini. bestie
autem intellectu carentes: sciencie
domini non sunt capaces. Sed et
in confusionem intelligentie moder
norum in prophetia predicta aperuit
doctores antiqui iudeorum: nullam in
ter tempus modernum et tempus
christi futurum esse distantiam nisi q in
eius tempore captivitatem omnium
exibunt atque miseriam. hec Petrus al-
fonsi in suo dyalogo ti. ix. Est ergo
sensus in diebus messie habitabit
lupus cum agno. id est superbi cum
humilibus. Infideles cum fidelibus.
Iudei cum gentilibus. et venenosi
gentiles qui voluerunt devorare
iudeos eis non nocebunt et cetera.
Que omnia impleta sunt tempore
iesu nazareni quando simul in una
fide et cultu veri dei habitaverunt
venenosi gentiles cum humilibus iu
deis. Et ad litteram impletum est illud

in euangelio xpi quãdo xps iesus dedit potestatem apostolis ꝛ discipulis virtutem calcandi super serpẽtes Luce.x.ꝛ cetera. Et actuũ.xxviij.dicitur ꝙ paulus percussus a vipera in nullo est lesus: propter quod barbari admirãtes dixerunt ipsum esse deum. ¶ Sed qd est qđ dicitur in predicta auctoritate et puer paruulus minabit eos. Dico ꝙ puer paruulus leonẽ et vrsũ minat cũ agno in domo dei pastor.i. prelatus nobili ꝛ ignobili potenti et impotẽti.forti ꝛ debili imperat puer ille dicitur nõ in sensu ꝫ malicia paruulus.

¶ Contendit iudeus ꝓbare ꝙ iesus non est verus messias quia iudei non sunt liberati a captiuitate nec ad patriam reducti.

Duodecimũ argumentũ iudeoꝝ Accipitur ex textu Deutero. xxx. vbi dicitur cum ergo venerint sup te sermones isti bñdictio siue maledictio quã ꝓposui in cõspectu tuo ꝛ ductus penitudine cordis tui in vniuersis gentibus in quas dispsit te dñs deꝰ tuus ꝛ reuersus fueris ad eũ et obedieris eiꝰ imperijs reducet te dominus deus tuꝰ de captiuitate tua ac miserebitur tui. ꝛ rursum congregabit te de vniuersis populis in quos te ante dispserat ꝛ si ad cardines celi fueris dissipatus inde te trahet dñs deꝰ tuꝰ ꝛ introducet te in terrã quã possederũt patres tui: et maioris nũeri te esse faciet ꝙ fuerunt patres tui. Istud dicũt iudei nõ eẽ factũ i tpe iesu nazareni. qꝛ nec liberati a captiuitate sũt nec reducti ad patriã ꝙ possederũt pres sui. ꝛ tñ istđ dꝫ fieri tẽpe messie ergo non est ipse messias promissus. ¶ Ad illud argumentũ est triplex responsio. Prima est ꝙ hec oĩa non debẽt iplerí tpe messie absolute. sed cũ cõditõe posita in textu ibi: sed si fueris ductus penitudine cordis imo continue peccata peccatis sicut patres eoꝝ ꝛ mala malis addunt. ꝛ ipi cõcedũt ꝙ ipsi sunt in pñti captiuitate propter peccata que non emendanꝰ ꝛ de quibus non penitẽt gratis igitur sunt in ea. ¶ Secũda responsio est ꝙ illa ꝓphetia moysi impleta est in reductione captiuitatꝭ babylonice quia qñ ista prophetia fuit dicta per moysen soluꝫ fuerat populus i seruitute egyptiaca. Et iõ dicit textus rursum.i.iterũ. ꝛ simile habetur ysa.xi. Addñciet dñs scđo manũ suã ad possidendũ residuũ populi sui ꝙ possideꝰ ab assyrijs ꝛ non habeꝰ in tota sacra scriptura ꝙ tertio debeat dominus reducere captiuitatẽ iudeoꝝ. sed solũ secũdo: ꝛ secũda captiuitas fuit babylonica. Istud igitur impletũ est in reductiõe captiuitatis babylonice. ¶ Sed contra hoc fortiter arguũt iudei per illud Ezech. xxxix.c. vbi dicitur ꝙ ꝯgregabit eos dñs de natioñbꝰ ꝛ nõ reliquet quẽ ꝙ ex illis ꝫ in ista reductiõe babylonie multi remãserunt ꝛ non oẽs reuersi sunt: igiꝰ ꝓphetia nõ ẽ impleta. dicẽdũ ꝙ imo ꝓphetia ẽ impleta qꝛ oẽs reuersi sũt q̃ voluerũt reuerti. qꝛ oĩbus nullo dẽpto. Ey-

rus dedit licẽtiã vt ptz.ij. paral. vlti. et pzio esdre dedit ẽt eis mune ra multa et vasa tẽpli que tulerat nabuchodonosoz de iherusalem et nullus derelictus est ibi q̃ voluerit reuerti. Illi autem qui ibi remãse runt fuerũt ingrati diuino benefi- cio. ¶ Tertia respõsio est ꝙ põt et poni ꝙ p̃dicta cõgregatio facta ẽ p iesũ verũ messiaz spiritualiter q̃ cõgregauit iudeos et gẽtiles i vnũ per fidẽ et charitatẽ. sicut exponit Johãnes euãgelista.xi.ca: vbi di- citur ꝙ iesus moritur⁹ erat p gẽte non tm̃ p gente sed vt filios dei q̃ dispersi erant cõgregaret in vnum Nullus aũt ab hac cõgregatiõe ex pellit qui velit itrare q2 nulli clau dit gremiũ ecclesie. Iudei aũt hãc cõgregationẽ nõ itelligũt s3 volũt ĩtelligere ꝙ sicut corpozal'r fuerũt p orbez dispersi. sic corpozaliter in terrã pmissionis quã possederunt patres eoꝝ habẽt cõgregari. Ut er go cecitas iudeoꝝ excludat. Notã- dum est sicut notat reuerẽdus ma- gister Paulus eps burgẽsi. in suo dyalogo. distinctiõe. iiij. c. i. ij. et iij. ꝙ cõgregatio de qua loq̃tur pphe ta est dictio equoca. qñq3 em̃ signi ficat cõgregationẽ corpozalẽ i ali- quo loco. qñq3 vero significat con gregationem. s. aioꝝ in aliquo cre- dibili seu opinabili vel desiderabi li: et hmõi. Sicut em̃ corpa in eodẽ loco posita dicũtur cõgregata loca liter et adinuicẽ remota dicunt di spersa. sic animi in eodẽ cõceptu intellectus seu volũtatis existẽtes vniti dicũtur et a fortiori possũt di ci cõgregati. vnde auctoritas ale

gata ezech. potest dupliciter itelli- gi. q2 secũdũ quosdã de cõgregatio ne corpali ĩtelligit ꝙ fuit impletũ in reditu de captiuitate babyloni- ca qñ omnis populus israhelitic⁹ q̃ voluerunt ascẽdere ad terrã pro missiõis habuerũt vniuersalẽ licẽ- tiã seu potestatẽ hoc faciẽdi. sicut supzadictum ẽ. et huic sñie cõsonat pzincipium huius pphetie p̃dicte ezech. In qua dñs dicit pphetice Nũc conuertã cõuersionẽ iacob etc. qd̃ esset mãifeste falsũ si hoc adhuc eẽt futurũ cũ ab illo tpe i quo dcm̃ fuit nũc cõuertã vsq3 ad istud tps trãsierũt plus q̃ mille sexcẽti anni Sz q2 tpe ezech. qñ hoc fuit dictũ p pphetã iaz iminebat tps p̃dicte cõgregatiõis. Jõ dr̃ in hac pphe- tia nũc reducã captiuitatẽ etc. que quidẽ pphetie et plures alie simi- les vt illa Ezech. xi. Congregabo vos de populis et adunabo de ter- ris in qb⁹ dispsi estis et dabo vobis humũ israel: fuerũt implete i redi- tu captiuitatis babylonice p cõgre gationẽ corpozalẽ israhelitaruz q̃ tũc fuit facta. Scd̃o mõ intelligit congregatio in p̃dicta auctozitate spũaliter ꝙ ipletũ fuit p iesũ xp̃m verũ messiã sub quo tot⁹ israel. s. fi deles xp̃i qui veri israel dicunt nõ carnale sed spũale ẽ cõgregat⁹ seu vnitus in fide xp̃i sm̃ quaz anime fideliũ vniunt seu cõgregant. nec obstat sm̃ istos ꝙ dr̃ nũc cõuertaz tũ q2 nõ tm̃ distat tẽpus in quo hec prophetia fuit dicta a tẽpoze aduẽ tus christi sicut pñs tempus vt est manifestum. tum quia respectu di- uine eternitatis tpa omnia repu-

tātur vt nunc. Ex quib⁹ pz. ꝙ fm vtrāꝗ₃ p̄dictarū expositionū pphe tia p̄dicta iā est ipleta. ¶ Et si di cat iudeus nō inuenit̄ in sacra scri ptura ꝯgregatio sp̄ualis: sed vbi cūꝗ₃ dr̄ ꝯgregatio intelligit̄ corpo rū. quare sequit̄ ꝙ p̄dicta expositio nullū hꝫ in sacra scriptura funda mentū. Rn̄det̄ ꝙ nō est mirū si iu deus nō inuenit: qꝛ cecus est. nūqd dr̄ in ps. Cor ei⁹ ꝯgregauit iniqui tatē sibi. Cōstat em̄ ꝙ congregatio iniquitatū in corde fit p multarū cogitationū iniquarū aggregatio nē q̄ non est ꝯgregatio corporū: sed ꝯceptuū cordis. Legit̄ em̄ Ezech. xxxvij. ꝙ ppheta iussu diuino acce pit duo ligna: quorū sup vnū scri psit tribui iude ⁊ socijs eius. Et su per aliud tribui effraym ⁊ socijs eius. que quidē ligna de dei māda to vnū ad alterū adiunxit. per quā adiunctionē vt ibi legit̄ figuratur a deo vnio israelis adinuicē. sic ꝙ nō diuiderētur in duas gentes seu duo regna. Ex quo pꝫ ꝙ per cōiun ctionē corporalē figurat̄ cōiunctio sp̄ualis in scriptura. ⁊ p cōsequēs cōiunctio sp̄ualis est potior seu di gnior q̄ corporalis. Sicut figura tū potius seu dignius est q̄ figura Expositio auctoritatis Ezechiel. de cōgregatione sp̄uali qualis est facta p xp̄m est multū rationalis ⁊ dictꝫ sacre scripture ꝯsona. ¶ Nec est iterū instātia de supradicta au ctoritate Deut. xxx. vbi agit̄ de ca ptiuitate iudeoꝝ hodierna: vt ipsi asseuerāt. s. ꝙ sunt ꝯgregandi a di uersis partib⁹ terre in terrā quam possederunt patres eoꝝ. et eoꝙ dr̄ in terru si ad cardines celi fueris dissipatus inde te congregabit do minus deus tuus ⁊ inde assumet te atꝗ₃ introducet in terrā quā posse derunt patres tui ⁊ obtinebis eaꝫ Ratio aūt quare instantia p̄dicta nullius est roboris: qꝛ sicut congre gatio est dictio equiuoca vt dictū ē sic etiam terra. Dicit enim rabi moysen de egypto ꝙ q̄ scripturas sacras recte intelligere vult: optꝫ ꝙ significationes dictionū equiuo carū discernat. nunc aūt: vt pꝫ ex sacra scriptura iste terminus terra qn̄ꝗ₃ accipitur pro terra corporea et sensibili in qua homines cōiter habitant. quādoꝗ₃ vo p sp̄uali in qua sancti habitant de qua dicitur in ps. Credo videre bona dn̄i i ter ra viuētium. Unde si predicta au ctoritas intelligatur de hodierna captiuitate vt iudei exponūt: tunc cōgregatio de qua loquit̄ intelligē da est sp̄ualis. Similiter et terra contenta in illa auctoritate intelli gēda est nō terra in qua habitaue runt patres corpaliter p certo tpe ⁊ postea mortui sunt. Sed terra vi uētium in qua q̄cūꝗ₃ reuersus fue rit ad deū p veram penitētiaꝫ que fidē ⁊ charitatē p̄supponit intro ducit̄ ⁊ eternaliter manet. ¶ Sed dicet iterū iudeus si terra aliqñ in telligat̄ in scripturis p eterna mā sione hoc est cū additiōe huius ter mini viuētium ⁊ hmōi. Sed terra simpliciter sumpta non accipitur in scripturis nisi pro hac terra sen sibili. Rn̄detur video ꝙ cecus fa ctus nec mirum si non videt scri pturā sacrā in qua sine aliqua ad

ditione terra aliquando accipit p terra spirituali habitata p sctos. Dicitur enim in ps. Justi autem hereditabunt terram et habitabunt in seculum seculi sup eam. Constat autem q nulla est terra sensibilis in qua iusti in sclm seculi habitant cum oes iusti in hac vita existentes sint mortales. Et sic patet q terra de qua loquitur psal. non est ista terra sensibilis in qua habitam9 mortales hoies temporaliter: sed illa terra celestis in qua iusti habitant in seculum seculi: scz eternaliter. Et ista est proprie terra viuentium: et sic patet q vocat psalmus simpliciter sine adiectione illam terram celestem quam sancti habitant quam quidem significationem doctores iudeorum sentiunt. Unde sup illud Ysa. lx. c. Populus aut tuus oes iusti imppetuum hereditabunt terram. Dicunt in libro canhedrin celech: omnis israelita habet sortem in seculo futuro. scriptum est enim popul9 tu9 oes iusti in ppetuum hereditabunt terram. Hec ille. quam auctoritatem tenent oes posteriores moderni iudeorum sine contradictione. Ex quo ptz q terra in verbis ysa. simpliciter dicta s. cum dicit hereditabunt terram accipitur p terra illa celesti: et eodem modo intelligendum est in auctoritate deutro. xxx. per iudeos allegata. Patet ergo falsam esse opinionem iudeorum. scilz q sunt congregandi corporaliter ab hac captiuitate in quo sunt vndecumq sint et reducendi ad terram illam sensibilem quam possederunt patres eorum et q predicta prophetia impleta est per christum in congregatione spirituali et terra viuentium.

¶ Contendit iudeus probare q iesus non est verus messias: quia no congregauit iudeos i iherusalem.

Tertiumdecimum

argumentum iudeorum est. lz terra possit intelligi celestis. vt in precedenti solutione dictum est non tamen videt quo possit intelligi q congregatio iudeorum non sit fienda a captiuitate in qua sunt ad ciuitatem hierusalem reuocandum de hoc expresse sit auctoritas hiere. iij. c. In tempore illo vocabunt hierusalem solium dni et congregabuntur ad eam oes gentes in nomine dni in hierusalem: cum ergo hec congregatio no sit facta expectatur ergo fienda p messiam futurum. ¶ Respondet pdict9 magister Paul9 libro eodem et di. iij. c. q hec dictio hierusalem est equiuoca sicut iste terminus terra saltem a consilio. vnde sup illud ps. cxxi. Hierusalem q edificat vt ciuitas: cuius participatio eius in idipsum. doctores iudeorum tradunt q hierusalem imferior dirigat ad hierusalem superiorem. Hec ille. Ex quo ptz manifeste q itelligant illud qd dicit in ps. Hierusalem q edificatur vt ciuitas pro inferiori hierusalem et illud qd sequitur vt ciuitas cui9 participatio eius in idipsum. pro hierusalem supiori que quidem expositio est satis congrua: qr illa iferior hierusalem ad illam supiorem ordinat seu dirigit. ptz igitur ex dictis doctorum hebreorum: q hierusalem qncq accipitur in sacra scriptura p illa

celesti. et sic dz intelligi in predicta auctoritate Hiere. allegata in qua dicit quod congregabuntur ad hierusalem omnes gentes in noie dni. ¶ Sciendum etiam quod secundum doctores iudeorum non solum beatitudo celestis vocatur hierusalem in scripturis: sed etiam mons dei et locus sanctus dei. et sanctuarium et atria dni et templum dni et hmoi. et ideo cum dicitur quis ascendet in montem dni: aut quis stabit in loco sancto ei⁹. Et alibi concupiuit aia mea in atria dni et multa similia intelligi debent secundum doctores iudeorum de celesti beatitudine. Inter quos principalis est Rabi moyses egyptius qui de hoc tractauit in suo. Deut. in ti. de penitentia. c. viij. De quo in particula. viij. loquens de premio eterno. dicit hoc est premium quo nullum supius et hoc est bonum post quod nullum aliud bonum et hoc desiderauerunt oes prophete: quod bonum multis etiam vocauerunt nominibus: vt mons dei et locus sanctus eius: et locus sanctuarij et via sctam: atria dni et porta dni. Hec ille.

¶ Contendit iudeus probare quod iesus non est verus messias: quia in ei⁹ aduentu non edificauit templum dno.

Quartumdecimum argumentum iudeorum accipitur ex illo quod habet zacharie. vi. Ecce vir oriens nomen ei⁹ sequitur. et ipse edificabit templum dno. et etiam habet Ezechielis vltio. quod hierlm et templum debet reedificari tpe messie: et fm mensuras que ibi ponuntur: spacium erit vltra decem milia leucarum. Ista inquiunt non sunt impleta tpe ihu nazareni. immo templum et hierusalem propter ei⁹ mortem fuerunt destructa vt dicit rabi moyses de egypto in libro sophzyn libro de iudicib⁹. titulo de regibus et bellis eorum. ca. xi. Dicit enim ibidem iesus nazaren⁹ imaginat⁹ est se esse messiam: et fuit interfectus per iudicium. et infra volens concludere eum non esse messiam. Ait sic: nam oes prophete locuti sunt quod messias est redemptor israel et congregator eorum: et iste dedit occasionem ad perdendum israel gladio et dispergendum reliquias eorum et ad supprimendos eos ergo non est ipse messias. ¶ Ad istud argumentum dicendum quod secundum nos et iudeos duplex est templum et duplex hierusalem: scz templum materiale et spuale. Hierusalem alta et hierusalem bassa: pro quo est auctoritas Gen. xxviij. de iacob qui vidit scalam et angelos ascendentes et descendentes et dixit. quod terribilis est loc⁹ iste. Non est hic aliud nisi domus dei et c. vbi glosa hebraica dicit quod iacob vidit hierusalem et domum dei edificandam in terris et i celis. et dixit non est hic aliud nisi dom⁹ dei et porta celi. i. domus edificanda in terris nihil est comparatione illius dom⁹ et hierlm que debet edificari in celis et per hoc est magna glosa in brefich raba que habet quod moyses antequam moreretur duct⁹ est in celum et vidit ibi messiam edificantem hierusalem in celis ex margaritis et lapidibus preciosis. et dixit sibi messias quod iacob pat ei⁹ vtramque hierusalem viderat et dixit quod nihil erat illa hierusalem que edificanda erat in terris in compara-

tione illi⁹ q̄ in celis: qꝛ illa erat du ratura pro israel imppetuū ꝛ dixit tūc moyses. Letatus sum in his q̄ dicta sunt mihi: i domū dñi ibim⁹. Stantes erāt pedes nostri i atrūs tuis hierusalē. Hierusalem q̄ edifi catur vt ciuitas: cui⁹ participatio eius in idipsum. modo ad ꝓpositū iesus nazaren⁹ verus messias de- buit edificare ꝛ edificauit templū ꝛ hierl'm nō materiale sed spūale scꝫ ecclesiā ꝛ paradisum ex lapidi bus viuis: videlꝫ ex fidelibus. qui in p̄senti tēplo ꝛ hierusalē supiori cōpaginantur ꝑ gratiā ꝛ in futuro per gl'iam. ¶ Et ꝙ nō debeat edi- ficari templū materiale scd̄m intē tioneꝫ iudeoꝝ: ptꝫ qꝛ pōt queri ab eisdē de q̄nqꝫ. Primo quale in nu- mero esset. Scd̄o quid contineret. Tertio ad q̄d seruiret. Quarto q̄s ibi ministraret. Quinto q̄ dies il- lud solēnizarent. Ad primū respō- dent iude⁹ ꝙ erit in numero tertiū Sed cōtra hoc est hiere. vij. c. No- lite cōfidere in verbis mēdacij di- centes. templū dñi templū dñi tē- plum dñi est. quasi dicat tēpla ma terialia nō debent esse nisi duo. ꝛ q̄ dicit tertiū tēplū materiale fiēduꝫ mēdaciū dicit. h̄ba sunt dñi exerci tuū dei isrl' vt pꝫ ibidē. Itē agge⁹ ꝓpheta qui fuit tp̄e secūdi templi hoc idem clare exprimit in. c. ij. lo- quens de celerrimo aduētu messie in eodem dicēs. Adhuc vnū modi- cum est: ꝛ ego cōmouebo celum et terrā mare ꝛ aridā. ꝛ mouebo oēs gentes ꝛ veniet desideratis cūctis gentibus ꝛ implebo domum istam gloria dicit dñs exercituuꝫ sequit. magna erit gloria dom⁹ istius no- uissime plusq̄ prime dicit dñs ex- ercituū. hec domus nouissima fuit domus secūda que facta fuit ꝑ es- dram in quā venit saluatoꝛ noster quādo fuit oblatus ꝛ sepe in eadē predicādo ꝛ miracula faciendo. et qꝛ ipse in eam venit dicit ꝓpheta ꝙ debebat esse sua gl'ia maioꝛ quā illius prime quā fecit salomō licet fuit nobilis prima facta per Salo monem: qꝛ non fuit in regibus ma ioꝛ Salomone. Et attende ꝙ dici- tur in textu. domus istius nouissi- me demōstratiue signando nouissi mam domuꝫ ꝛ non dicit nouissime absolute. sicut cogitat iudeus ꝙ de beat fieri altera domus vt p̄dictū est: qꝛ si talis debuisset fieri dixis- set ꝓpheta domus nouissime. Sed quia illa erat domus in quā debe- bāt venire sicut vēit de facto. mes sias dixit huiusmodi. vt d̄ facto da retur intelligi ꝙ in istam debebat venire ꝛ nō in alteram. Nūc auteꝫ ꝓbatur ꝙ illa maioritas fuit: quia venit in ea saluatoꝛ. legim⁹ in pri- mo libro Esdre. c. iij. ꝙ quādo fini tum est opus domus secūde pluri- mi etiaꝫ de sacerdotibus ꝛ leuitis ꝛ principes patruꝫ ꝛ seniores qui remanserāt in illis septuagīta an- nis qui transierūt de prima domo ad secūdaꝫ lachrymabantur: quia nihil videbatur domus secūda in comparatiōe ad primā. Sed iuue- nes qui non viderant primā gau- debant in aspectu secūde. In quo ergo erat maioritas glorie huius secūde domus nouissime nisi quia in eam venit saluatoꝛ mūdi. ¶ Se

pientes iudeorum declarant quod maioritas domus secunde fuit: quia durauit per decem annos plus quam prima. quia prima durauit per quattuorcenta et decem annos. et secunda per .cccc. et viginti annos. videte qualis est gloria: quia durauit decem annis plus in illis decem vltimis ante distinctionem iam non habebat gloriam neque potestatem: quia per sex annos antequam destrueretur domus secunda. Tytus et vespasianus mandauerunt quod non facerent sacrificia post aduentum etiam saluatoris nostri qui fuit pauco tempore ante destructionem secunde domus secundum quod ipse dixit Luce .xix. quod non remaneret in ea lapis super lapidem quotidie fuerunt de malo in peius. et que gloria erat quod ipsa durauit decem annis plus: cum ipsi manerent captiui et subditi. ¶ Sunt alii sapientes iudeorum qui declarauerunt quod maioritas illa fuit: quia fuit melius operata quam prima Salomonis: et quod illam reparauit herodes. Sed bene debemus intelligere quod non attinxit herodes ad illud ad quod attinxit salomon vt faceret maiorem et meliorem domum. Ceterum talmuth in libro qui vocatur yoma dicit quod quinque que fuerunt in prima domo non fuerunt in secunda. Primum archa testamenti. secundum sembamefora quod ponebant sacerdotes super cor suum: quia mandauit lex in Exodo quod cum aliis pannis sacerdotalibus: faceret vnum alium pannum qui in hebraico vocatur ospher qui esset quadratus et duplicatus et quod esset quantitatis vnius palmi in longum et alterius palmi in latum. iter duplicaturam huius panni ponebat sacerdos sembamefora scriptum. in hoc panno mandauit lex quod ponerentur duodecim lapides preciosi in quattuor lineis de tribus in tres: ita quod tres essent directe in qualibet linea et mandauit quod scriberentur nomina duodecim tribuum in illis lapidibus vnum nomen in quolibet lapide. et cum sacerdos ponebat super se hunc pannum volens scire si irent ad faciendum guerram vel si haberent victoriam: et si irent que tribus haberet victoriam per virtutem illius sembamefora statim relucebat lapis et splendebat nomen illius tribus per quam debebat habere victoriam: et si non oportebat ire ad guerram splendebant quedam littere que dicebant non. et si oportebat ire: relucebant littere que dicebant sic. et istud non fuit in domo secunda. Tertium quod non descendebat ignis de celo ad comburendum sacrificium sicut in prima. Quartum quod gloria dei que apparebat in prima domo in sancta sanctorum inter cherubin non videbatur in domo secunda. Quintum quod in prima veniebat spiritussanctus ad loquendum cum prophetis: et in secunda non. quia tres vltimi prophete. s. aggeus: zacharias et malachias qui fuerunt in domo secunda erant senes et remanseranr a tempore domus prime: et in malachiam cessauerunt prophete: quia ipse fuit vltimus. nunc ad propositum redeamus exquo in domo secunda deficiebant ista quinque in quo erat maioris glorie quam prima nisi

quia debebat in ea venire messias filius dei vivi q incõparabiliter excedebat oia predicta. Pz ergo manifeste ex hac pphetia nullã aliam domuz siue tẽplum materiale fiendũ cũ dom⁹ illa secũda esset nouissima in qua venit xp̄s qui est vera gloria. ¶ Sed argui t vlterius iudeus si tu dicis q hec pphetia fuit impleta in domo secũda qñ motum est celũ ꝛ terra ꝛ mare et arida: qꝛ non videntur ista facta esse in aduentu iesu nazareni. ergo necesse est dare tertiã domũ qñ ista implebũtur. Rñdeo q immo oia ista fuerũt impleta in aduẽtu iesu nazareni veri messie. Dixit em̄ adhuc vnũ modicũ. i. tẽpus breue respectu precedẽtis durationis mũdi ꝛ ego mouebo celũ. istud fuit impletũ qñ stella noua in natiuitate xp̄i apparuit Matth. ij. ꝛ terrã ꝛ mare qd fuit impletũ per victoriã romanorũ in omni terra ꝛ in insulis maris. Et mouebo oẽs gẽtes: hoc fuit impletũ imminẽte xp̄i natiuitate ppter qd exijt edictũ a cesare augusto vt describeretur vniuersus orbis redactus sub dominio romani imperatoris ppter qd ibãt singuli in ciuitatẽ suã: ꝛ tũc xp̄us fuit natus. Luce. ij. Ipo ergo xp̄o adueniente multitudo maris ad eũ est conuersa celũ. tellus et maria sunt cõmota: cõmota inq̄ sunt celi et terre et maris habitatores exultauerũt: et vndiqꝫ terrarũ hierusalẽ habitationes varias oblatiões varias ad laudem ipsius christi attulerunt. ¶ Ad secundũ in quo querebatur si daretur tertium templum materiale quid contineret: dicit iudeus q contineret archam: tabulas virgam ꝛ manna. Sed contra hoc est Hiere. in caplo. iij. non dicẽt vltra archa testamẽti neqꝫ ascendet sup cor neqꝫ recordabuntur illius nec visitabitur nec fiet vltra. sed in tẽpore illo vocabunt hierusalẽ soliũ dñi ꝛ cõgregabũtur ad eũ oẽs gentes. vbi est glosa doctorũ iudeoruz q p tẽpore hierusalẽ syon solium dñi. iuda isrl' sanctuariũ terra oia hec vocabula significãt gloriã paradisi. ¶ Ad tertiũ si daret tertium templũ ad quid seruiret. dicunt iudei q seruiret p sacrificijs faciendis sicut pterita domus. Sed contra hoc dicit deus. Isa. vlti. Celũ sedes mea terra scabellum pedum meorũ que est ista domus quã edificabitis mihi: ꝛ quis est iste locus quietis mee. Rñdẽt iudei dño. domine ista tertia domus edificabit tibi p sacrificijs offerendis. sicut in ceteris domibus fuit factũ vt respicias p peccatis nostris ꝛ parcas. ꝛ dicit dñs eis ad quẽ respiciã nisi ad pauperculũ contritũ spũ et trementẽ sermones meos. Et exẽplificat de sacrificijs antiquis. dicens qui immolat bouẽ quasi q interficit virũ. qui mactat pecus q̄si qui excercebat canẽ: qui offert oblationẽ quasi q sanguinẽ suillũ offerat. qui recordat thuris quasi q benedicat ydolo. quasi dicat. ista sacrificia nõ mihi placẽt. cessare debẽt ꝛ solũ mihi placet qd tpe messie ẽ fiendũ. i. sacrificiũ cordis contriti ꝛ humiliati ꝛc. ¶ Ad quartũ i quo queritur si daretur tertiũ templum

quis ibi ministraret. Respondent iudei ꝙ ibi seruirent sacerdotes de leui. ⁊ de sadoch. Sed ꝯtra hoc est Isa.in.c.eodē vbi loquēs de messia dicit. ⁊ declinauit sup eam sicut flumē pacis. sequitur ⁊ mittet agētes in affricā ⁊ lydiā ⁊ italiā ⁊ greciā ⁊c. ⁊ faciet ex eis in sacerdotes ⁊ leuitas. dixit dñs. qđ impletū est in iesu nazareno tpe apostolorum. Sacerdotiū em̄ antique legis figura fuit sacerdotij noue legis. ⁊ ideo presente sacerdotio noue legis cessare debet antiquum: iuxta illud. i. Reg. ij. vbi sic ait deus. Nunqđ nō aperte reuelat⁹ sum domui patris tui cū esset in egypto ⁊ elegi eū ex oībus tribubus israel mihi in sacerdotē vt ascēderet in altare meū sequit̄. Ecce dies veniūt ⁊ precidā brachiū tuū ⁊ brachiū domus patris tui: vt nō sit senex in domo patris tui. i. presbyter vel sacerdos. ⁊ quasi in fine capituli cōcludit. et suscitabo mihi sacerdotē fidelez q̄ iuxta cor meū ⁊ aīam meā faciat. ⁊ edificabo eius domū fidelē ⁊ ambulabit corā xp̄o meo cunctis diebus. vbi euidēter ostenditur ꝙ iudeorū sacerdotiū erat finaliter consummādū ⁊ erat aliud cōsurgēduz cunctis diebus perduraturis corā xp̄o dño. iuxta illud. ps. Tu es sacerdos ineternū ƀm ordinē melchisedech. ¶ Nec valet fuga infidelis iudei si vellet fugere per institutionē sadoch ⁊ expulsionē abyathar a sacerdotio. iij. Reg. ij. c. qꝛ cuz illa exclusione hāc etiā generalē intellexit ꝓpheta sicut apparet ex modo loquēdi: qꝛ dixit ꝙ cūctis dieb⁹ certū est autē ꝙ cunctis diebus sadoch nō ministrauit: nec volo tacere ꝙ sequit̄ in eadē ꝓphetia futurū est autē: vt quicunq; remāserit in domo tua veniat vt oretur ꝓ eo ⁊ offerat nūmū argenteū ⁊ tortam panis: dicatq; dimitte me obsecro ad vnā partē sacerdotalē vt comedā buccellā panis. hic est text⁹ noster. littera vero hebraica sicut habui a quodā perito conuerso de iudaismo reuelante mihi hoc secretū hic habet sic. Ego suscitabo mihi sacerdotē fidelē sicut cor meū ⁊ voluntatē meā faciet. ⁊ veniēt ad adorandū me in domo mea in calice argenti ⁊ in placentula panis ⁊ dicēt cōiunge me nunc vni istorū sacerdotū ad comedendū hāc placētulā panis. littera hebraica vbi nos habemus nummū argētēū habet agorath que seph quod sonat in calice argenti. Ex quib⁹ manifeste patet nō solū mutatio sacerdotū. sed etiā nouū sacrificiū fiendi in calice argenti. ⁊ torta panis que vt clare pꝫ impleta sunt in aduentu xp̄i: ⁊ suorū sacerdotū: de ista materia lati⁹ dicetur infra in. xxiiij. argumento. ¶ Ad quintū scꝫ si daretur tertiuz templū que dies illud solēnizaret. Rñdet iudeus ꝙ dies magis solēnis in illo tēplo erit sabbatū. Sed cōtra hoc est Isayas cap̄lo vbi supra erit mēsis ex mēse. i. solaris ex lunari. ⁊ sabbatū ex sabbato. quasi dicat dies dominicus ex sabbato ꝙ totū impletur in nostra hierusalem ecclesia militanti tempore veri messie. nō em̄ debebat manere festiuitas sabbati; nec quecunq; alia

iudeoꝝ. Unde Isa. i. Neomenia et sabbatū et festiuitates alias nō feram. iniqui sunt cetus vestri. kalendas vestras et solēnitates vestras odiuit aīa mea facta sunt mihi molesta. Tēplum ergo et hierusalē quod debuit edificare tpe messie est spirituale. scȝ ecclesia vel paradisus nō materiale qđ impletū est i iesu nazareno. ¶ In cōfirmatione oīm predictoꝝ. s. ꝙ non sit dandum tertium tēplum sicut legimus in chronicis imperatoꝝ et summoꝝ pontificū. Julianus apostata odio fidei xpiane pcepit iudeis: vt tēplū suū reedificarent. qui ex oībus mūdi partibus cōgregati opus facere inceperunt. sed qđ cū magno labore et per multa tēpora fecerāt subito corruit terremotu. hec ibi. Iste iulianus suscitauit. xij. persecutionē xpianoꝝ. Itē tēpore martini pape primi. Humar⁹ pinceps sarracenoꝝ veniēs hierusalē vbi olim fuit templū iudeoꝝ quod per tytum destructū fuerat diligenter iubet inquiri. loco vero reperto et diligenter mūdato cepit templum edificare et structura nō stabat: immo repente curruebat. sciscitās ꝗ cur hoc accideret per quosdam iudeos reperit. ꝙ nisi crux dn̄i q̄ erat in monte oliueti de medio tolleret edificare non possit qđ factuȝ fuit sublata eñ cruce dn̄i structura tenuit et humarus supra sepulchruȝ dn̄i vnā ecclesiā rotundā edificauit pro eo ꝙ machometus dn̄m nostrū iesum xp̄m tanꝙ dei summū pphetam nō autē tanꝙ deū adorari mādauit. Dicit eñ in alchorano iesuȝ christū verū fuisse pphetā natū de virgine conceptū de spiritusancto sed nō deū. et si qreratur cur cruce dn̄i existente in monte oliueti structura illa nō stabat. Ratio esse potuit q2 non patiebatur deus ibi tēpluȝ fieri blasphemie preciosa domini cruce ibi existente in quo templo dn̄i humarus sacrificaret a quodā persa interfectus est: hec in collectura hystoriarum.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ iesus non est verus messias: q2 in ei⁹ aduentu non est saluata iuda.

Quintūdecimū argumentū iudeoꝝ contra xp̄m accipitur per illud Hiere. xxiij. Ecce dies veniunt dicit dn̄s et suscitabo dauid germē iustū translatio chaldaica habet. i. messiam iustū. sequitur. In diebus illis saluabitur iuda: et israel habitabit ꝯfidenter et c. Sed nunꝙ tot miserie acciderunt iudeis sicut post mortē iesu nazareni sicut ptȝ in destructione ciuitatis et templi. ergo non est ipe messias.

¶ Ad illud argumentū respondet ꝙ illa pphetia est impleta ꝗtū ad illos qui fuerūt veri filij israel et iuda. qui saluati sunt spūaliter nō solum ꝗtum ad aīas. sed etiā corporaliter: q2 vt dicitur in ecclesiastica hystoria imminēte destructiōe ciuitatis per tytū et vespasianū admoniti sunt fideles qui erant in iudea per angelū: vt trāsirēt in regnū regis agrippe q̄ erat ꝯfederat⁹ romanis in pace. Infideles autē qui ibi

erant nō credentes in xpm suā miseriam de suo peccato meruerunt. Huic concordat respōsio venerabilis magistri petri alfonsi in suo dyalogo titulo.ix. vbi dicit q pmissio eis dūtaxat est facta qui crediturī erāt de israel. atq iuda vnde 7 incredulis nō est cōpleta quēadmodū populo israel de egypto educto quidā: q peccauerūt 7 a pceptis dñi recesserūt. terrā pmissionis non intrauerūt. quā pmisit dñs moysi dicēs. Descēdi vt liberarē populum meū de manu egyptiorū: vt educerē de terra illa in terrā bonā 7 spaciosam. sed oēs in deserto mortui sunt. hec ille. Impleta est ergo prophetia nō in infidelib⁹ q non sunt pprie filii israel 7 iuda: sed infidelibus. Fuit etiā impleta in domo secūda. q de ea loquitur ppheta. ¶ Uel pōt dici q illa saluatio 7 cōfidentia est de gloria celesti. q ibi habitant confidenter. 7 sunt perfecte saluati.

¶ Contendit iudeus probare q iesus non est verus messias: quia nō habuit filios neq semen.

Extūdecimum argumentū faciūt iudei ex illo Esa.liii. Uidebit semē lōgeuū. qd intelligitur de messia. 7 in ps. Donā in seculū seculi semē eius. Nūc autē nō legitur iesum nazarenū habuisse filios: nec semē. ergo ipse nō est messias. ¶ Ad istud argumentū respōdetur q iesus nazarenus habuit filios 7 semē nō corporale: sed spūale. 7 hoc sufficit ad verificādū illā prophetiā. q verus messias iesus descendit de semine spūali nō corporali. qd pz q prima pmissio facta d messia fuit facta Abrae Gen.xv. in semine tuo inquit sibi dñs benedicētur oēs gētes. 7 subditur q sibi dixit dñs. In Isaac vocabitur tibi semē. 7 tn̄ cōstat q Isaac cōceptus est sm spiritū nō sm carnem sicut Ismael. vt dicit apls ad Gal.iiii. A fortiori igitur 7 multo magis xps qui non ex virili semine: sz mystico spiramine. q ergo verus messias iesus fuit natus totaliter sm spiritū de virgine sine viro sufficit sibi q habeat filios spūales 7 glosa hebraica sup illo: in Isaac vocabitur tibi semē. Dicit hic notantur duo secula. vnū legis. aliud xpi et messie. in seculo legis fuerūt semē 7 filii carnales. in seculo xpi spūales sicut Isaac sm spm natus est. 7 de istis filiis loquitur dauid. ps. xliiii. qui ad litterā etiā sm expositores iudeorum exponitur de rege messia. in quo dicitur sic. Pro patribus tuis nati sunt tibi filii 7c. sicut eñ ipse non debebat hereditare regnū a patre carnali. sic nec debebat regnū tēporale dimittere filio carnali q ostēdit humilitatē 7 mundiciam ipsius. 7 forte ratione istius fuit 7 est cōsuetudo inter christianos q papa qui est vicari⁹ xpi non est heres regni sui patris: nec dimittit hereditatē filio suo. quia ipsum habere non potest.

¶ Contendit iudeus pbare q iesus non est verus messias. quia lux lune non est facta vt sol. nec sol vt septem dierum.

Decimumseptimum argumentum iudeorum est de sole et luna: quia in diebus messie. ut patet Isa. xxx. erit lux lune sicut lux solis. et lux solis erit septempliciter sicut lux septem dierum in die qua alligauerit dominus vulnus populi sui. ¶ Respondetur secundum peritum virum Petrum alfonsi in dyalogo tit. ix. quod non est gens in mundo stolidior iudeis qui putant quod corpus vel lumen lune deus augeat siue solis. Sol enim si quantus nunc est maior esset dupliciter totum profectum hominum combureret nedum si septempliciter quod si et lumen septempliciter magis esset oculos nimirum nostros nimio splendore obtunderet. lumen etiam lune si splendori solis par fieret nemo iam vltra quiesceret. semper enim dies esset. Per luminaris igitur lucis siue solaris augmentum voluit propheta intelligi fidem et gloriam in christo crediturorum. ac si diceret fides illorum et gloria multipliciter maior erit et perlucidior quam modernorum. et quod non de luna vel sole isto visibili. sed de christianorum credulitatis gloria et splendore propheta loquatur in sequentibus testatur cum subiungit. Non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem: nec splendor lune illuminabit te. sed erit tibi dominus in lucem sempiternam. et deus tuus in gloriam tuam et non occidit vltra sol tuus et luna tua non minuetur. quia dominus erit in lucem sempiternam. Nam si de sole vel luna proprie diceret hoc quidem quod dicit non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem: nec splendor lune illuminabit te illi quod supra dixerat contrarium esset erit scilicet lux lune sicut lux solis: et lux solis erit septempliciter. Patet ergo quod de splendore et gloria fidei propheta sancte ecclesie hic loquitur quod ex consequentibus designatur cum subditur. sed erit tibi dominus in lucem sempiternam: et dominus deus tuus in gloriam tuam. ac si diceret nequaquam vlterius luce credulitatis vestre huius qui est similis solis istius transitorii vel lune indigebitis fulgoribus. Gloria quippe lucis sue vos eternaliter illuminabit dominus. sed et quod sequitur non occidet vltra sol tuus et luna tua non minuetur si hoc inquam ita vt est intelligeretur: scilicet vt solis splendor ac lune foret continuus non esset iam dies vel nox mensis vel annus que omnia solis et lune proueniunt vicissitudinibus. ergo non immerito de luce et gloria fidei nostre que nec minuetur nec occidet spiritualiter dictum intelligimus. Hec ille. Nonus conuersus bene locutus est. ¶ Vel aliter secundum nicolaum de lyra dicendum est quod loquitur propheta de aduentu christi ad iudicium tunc mutabuntur et innouabuntur quodammodo corpora celestia: et tunc saluabitur vulnus populi et pressura plage eius: quia destruetur mortalitas per peccatum primorum parentum inducta: quia omnes homines resurgent ad vitam immortalem. vtraque expositio videtur necessaria vt perfectio glorie christianorum ostendatur. s. in presenti quo ad primam: et in futuro seculo quo ad secundam.

¶ Contendit iudeus probare quod iesus non est verus messias: quia in eius aduentu non est sublatum sceptrum ab israel.

Ecimūoctauum argumentum iudeoꝝ est. messias nō est ventur⁹ quousqꝫ sceptrū israel sit ablatū sed nondum est ablatū sceptrū israel ergo nondum venit messias. maior patet Gen̄. xlix. non auferetur sceptrū de tribu iuda ꝛc. minor probatur ꝙ adhuc manet potestas seu dominiū iudicandi causas et determinādi apō capita transmigrantiū q̄ sunt in babylonia que locum regis tenent super totum populum israhelíticum vt habetur a rabimoyse egyptio libro de iudicibus in determinatiōibus suis de canhedrin. iiij. c. vbi sic dicit. *Capita transmigrationis que sunt in babylonia locum tenent*: et pn̄t dn̄ari in hierusalē et vbiqꝫ terrarum et iudicare super eos siue velint siue nolint sicut scriptuꝫ est. Nō auferetur sceptrum de iuda. p istud enim sceptruꝫ intelliguntur capita transmigrationis q̄ sunt in babylonia hec ille. Rn̄detur ꝙ minor hui⁹ argumēti scꝫ ꝙ sceptrum israel nōdum est ablatum non solū est manifeste falsa ꝓm euidentiā facti sꝫ est etiam notorie ficta seu mendosa et per cōsequens contra propheticam veritatem. vt notat magister Paulus in suo dyalogo dis. iij. c. ij. Primum patet ex hoc. nam babylonia in qua asserūt iudei esse capita trāsmigrātiū habētiū tales potestates ꝛ dn̄ia sup totū populū iudaicū manifestū ē ꝙ iā a magnis tꝑib⁹ citra est destructa ꝛ ihabitabilis reddita ꝛ hoc fuit ꝓphetatū de ea Esa. xiij. vbi sic habetur. Et erit babylon illa ciuitas gloriosa in regnis inclyta in superbia caldeorum sicut subuertit dominus zodomā ꝛ gomorrā. nō habitabitur vsqꝫ in finē ꝛ nō fundabitur vsqꝫ in generatione ꝛ generationem: cōstat ꝙ in terra inhabitabiliter destructa nullus cōmoraꝛ: ꝛ multominus est credibile ꝙ sunt ibi talia capita. Est etiam notorium inter iudeos ꝙ a magnis temporibus retroactis nūꝙ in partibus babylonis nec aliquod iudicium nec determinatio: nec solum rumor aliquis de illis ꝑtib⁹ ad istas ꝑtes europe venit Unde notoriū est ꝓm euidētiam facti ꝙ non sunt ibi iudei dn̄antes sup totam israel sicut asserūt iudei. ¶ Secundū aūt. s. ꝙ minor illa sit ficta seu mendosa pꝫ ex hoc nā ꝓm predictuꝫ rabimoysen ꝛ cōiter ꝓm oēs doctores iudeoꝝ extra terraꝫ ꝓmissionis non pōt nec lꝫ nec aliquando licuit alicui iudeo iudicare iudicia criminalia: de quibus. s. est mutilatio mēbri humani aut occisio. Constat autē ꝙ q̄ non hꝫ iurisdictionem in talib⁹ non pōt iudicare nec capitaliter punire blasphemū vel ydolatrā: homicidā: adulterū: nec aliū quecūqꝫ icurrenteꝫ talia crimina que grauissima sunt ꝓm legem mosaycam. Et sic exceptis illis ꝛ similibus cetera sunt leuia. Ex q̄ sequiꝛ ꝙ illa capita trāsmigrationū que iudei dicūt eē in babylonia nō possunt iudicare de grauib⁹ seu capitalibus criminib⁹ cum sint extra terrā ꝓmissionis: sꝫ tm̄ de leuib⁹ ꝛ puis quoꝝ respectu nō possunt dici habere sceptrū nec potestatē regalē ꝓut dicūt iudei: nec pōt dici ꝙ tenent sceptrū seu locū regis sꝫ

tales essent sicut iudices inferiores habētes modicā ptātē. Manifestuʒ ergo ē ꝙ rabimoyses ⁊ alij rabini q̄ asserūt ꝙ in babylone sunt capita trāsmigrationū habētia potestateʒ regiā super totū ppl'm iudaicū manifeste mentiunť cū illud asserūt qđ est ꝯ mentē suā. oēs eñi concorditer tenent ꝙ extra terrā ꝓmissiōis nulli iudeorū pertinet talis potestas.

¶ Est etiā secūdo ꝑdicta minor cōtra ꝓpheticā veritatem. legiť enim Osee. iij. c. sic. Dies multos sedebūt filij israel sine rege: et sine principe ⁊ sine sacrificio ⁊ sine altari. que quidē auctoritas tam ſm expositores iudeorū ꝙ nostros intelligiť de statu iudeoꝝ ⁊ captiuitate hodierna. Et sic ptʒ ꝙ asserere in babylonia vel alibi tpe huius captiuitatis principē vel regē: seu aliqđ huiusmodi est cōtra ipsam euidētiā rei ficticium ⁊ mēdosum ac cōtra ꝓpheticam veritatem.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ iesus non est verus messias quia non venit in tempore quo fuit sceptruʒ ab israel sublatum.

Decimumnonuʒ argumentū iudeoꝝ est. si iesus nazarenus fuisset ver⁹ messias debuisset venire tpe q̄ fuit ablatū sceptrū iuda. sʒ nō venit in illo tpe. ergo nō est ipse messias. maior ptʒ ex auctoritate allegata supra. minor ꝓbať q: si sceptruʒ iuda fuit ablatū hoc fuit prio ꝑ machabeos q̄ nō erāt de tribu iuda sed de tribu leui. Erāt eñi sacerdotes ⁊ totū ppl'm gubernabāt illi ī tēplo secundo quod fuit per tricentos annos ⁊ vltra ante aduentum iesu nazareni vt patet in hystorijs Josephi ⁊ alijs. Cū igiť iesus nazarenus natus sit tēpore herodis regis qui machabeis successit in regno iudeoruʒ constat ꝙ non venit in tpe prenūciato per patriarchā: naʒ longe ante tēpus herodis in quo tempore xp̄s natus est iam erat ablatum sceptrū de iuda: vt dictum est ⁊ transierat in machabeis qui erant tribus alterius.

¶ Hic datur duplex responsio. Prima est ꝙ lʒ machabei fuerunt sacerdotes ⁊ per consequens de tribu leui. tamen ſm lineam maternam erāt de tribu iuda. Et ideo per gubernationem eorum non erat ablatum sceptrum de iuda: tamen quia hoc non posset clare ꝓbari. ideo ad argumētum cōcessa maiore. Respondeť ad minorē ſm alios planius. Ad quod sciendū vt habeť Nume. xi. c. tēpore moysi de mādato dei fueruut cōgregati. lxx. seniores israel vt essent coadiutores in regimine populi cū ipso moyse: ⁊ extunc ſm oēs doctores iudeoruʒ semꝑ fuit in iudaismo collegiū seu cōsistoriū quod dicebať cāhedri ad quod oēs difficultates seu dubia fidei ⁊ legis perueniebant et similiter omnia magna et summa iudicia seu controuersia de quibus intelligitur cōmuniter illud Deutro. xvij. Si difficile ⁊ ambiguum apud te iudicium esse ꝑspexeris inter sanguinem ⁊ sanguinem crimē ⁊ crimē ⁊c. et infra surge et ascende ad locū queʒ elegit dominus et sequeris sententiā eorum nec declinabis ad dexterā vl' ad sinistrā: qui quidē cāhedri a tpe dauid ⁊c. citra residebāt princi

Paliter sub regib⁹ ꝛ ducib⁹ iude in hierusalem: ꝛ postea in babylonica captiuitate. Dū ibi essent reges vel duces de iuda: consequenter in reditu dicte captiuitatis residebunt in hier'l'z sub ducib⁹ d̄ tribu iuda dū eēnt ꝛ durabat ptās coꝝ etiā nō existente rege vel duce d̄ iuda prout potestas alicuius capituli vacante sede durat ꝛ sic auctoritas ꝛ potestas canhedrī durauit etiam tempore machabeoꝝ ꝛ vsq̄ ad .xl. annos ante destructio-ctionē templi secūdi in quo tempore cessauit ex toto eoꝝ potestas seu iurisdictio eo q̄ tunc tp̄is interfecit herodes omnes rabinos seu magistros illius collegij ꝓut habetur in libro cāhedri hierosolymitano in .c. de iudicijs pecuniarum. Item habetur in libro abundasar .c.j. vnde pro tunc ꝓprie fuit ablatum non solum sceptrum de iuda: sed etiam scriba de filijs eius: quod quidem tempus concurrit cum tempore passionis iesu christi domini nostri: qui ſm omnes per .xlij. annos ante destructionem templi secūdi fuit passus sicut regnū herodis qui fuit alienigena in cuius tempore titul⁹ regius a toto genere iudeorum fuit ablatū fuit valde ꝓpinquum tempori natiuitatis christi iesu. Ex q̄bus patet q̄ tēpore herodis vt dictum est in quo tēpore verus messias venit ex toto sceptrum iuda fuit ablatum ꝛ ꝓphetia adimpleta. ¶ Et si forte dicat iude⁹ q̄ in p̄dicta responsione videtur assignare duo tempora. s. quādo ablatum fuit sceptrum iuda herode regnante qui alienigena erat. Et ipse quando ablatus fuit dux seu scriba de filijs eius quod vt dictum est fuit impletum quando herodes occidit rabinos seu magistros legis qui dicebantur canhedrin qui non videntur fundare in aliqua auctoritate autētica: nec cōcordare verbis patriarche supradicti iacob: cum ipse non assignauerit duo tempora: sed tātū vnum dicens donec veniat qui mittendus est scilicet messias secundū quod dicunt christiani ꝛ scd̄m translationem chaldaicā. Respondetur scd̄m hystorias thalmudicas quas iudei tenentur tanq̄ autenticas habere duo fuerunt ablata de tribu iuda in diuersis temporibus licet non multum abinuicem remotis: vnum est sceptrū regni: quia herodes ascalonita cum esset non solum alienigena: sed etiā seruus de domo machabeorum ꝛ de facto regnasset in iudea ꝛ hierusalem. Idcirco timens q̄ cū regnum ei non competeret de iure eo q̄d legitur Deutero. xvij. capi. de medio fratrum tuorū pones super te regem nec poteris ponere super te alienigenam posset pro tempore aliquis consurgere de stirpe dauid ꝛ eum de regno expellere. Ideo interfecit omnes quos potuit habere de genere regio in q̄ occisio[n]: ablatum fuit sceptrum de iuda presertim secundum estimationem populi cōmunem: ꝛ ipsius herodis qui credebat nullum de stirpe regia in iudea remansisse. Sed sceptro ablato modo predicto adhuc remanebant canhedrin: qui dicuntur doctores seu scribe qui residebant sub herode sicut alias residebant sub regibus seu ducib⁹ israeliticis s; postea fuerūt ab herode interfecti cāhedri oēs ꝛ tūc ꝓprie fuit ablat⁹ scriba de filijs

iuda que omnia supradicta in libro qui dicitur babraca.c.i.ꝛ in libro cā hedrin hierosolimitano et in libro abodasera super allegato habentur Patriarcha igitur Jacob spū dei ista precognoscens proprie ꝑdixit. non auferetur sceptrum de iuda in hoc assignans primam ablationem predictā ad titulū regium ꝑtinētē. Consequenter dixit et scriba de filijs eius in hoc presignans secūdā ablationem canhedrin predictam. Que quidem duo in diuersis temporibus contingerunt ab herode seu herodianis. ¶ Et attendendum ꝙ de prima ablatiōe sumus certificati per hystorias thalmudicas preallegatas non tamen de tempore quo contingit per eas certificamur. Per hystorias autem nostras scilꝫ euangelicas certificamur nō solum de occisione sed etiam de ipsius tēpore. trādūt enim herodem occidisse quoscūqꝫ potuit in bethleem a bimatu et infra et hoc cum natus eēt iesus in bethleem iuda. Mathei.ij. De secunda vero occisione.s.canhedrin ꝛ de tempore quo contingit sumus certificati per hystorias in libris preallegatis quod fuit per.xl. annos ante destructionem templi secundi. Et sic patet ex predictis ꝙ non fuit ablatum sceptrum de iuda per herodem nec dux seu scriba de filijs eius modo predicto donec venit messias vt predictum est. hec ex predicto dyalogo magistri Pauli vbi supra.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ iesus non est verus messias quia in eius aduentu non venit in nubibus celi.

Vicesimū argumentū iudeorū ē acceptū ex illo qđ habet Daniel. vij. aspiciebā in visu noctis et ecce in nubibus celi quasi filius hoīs veniebat ꝛc. Et ſm oēs doctores catholicos loquit ibi de aduentu xpi. sed iesus nazarenus nō venit in nubib⁹ nec in tali potestate qualis ibi describit ergo nō fuit xp̄s. ¶ Rñdet hic nicolaus de lyra ꝙ scriptura loquit de duplici aduētu xp̄i.s.in mundum ꝛ ad iudicium. Prim⁹ aduentus xp̄i describit cū humilitate. et secūdus cū maiestate. Daniel aūt loquit de secundo aduētu. Unde ibidem dicit. Aspiciebā donec throni positi sunt ꝛ sequit ibidē. iudicium sedit ꝛ libri aperti sunt. Judei autē excecati nesciunt hunc duplicē aduentū distinguere ꝛ ideo errāt multipliciter qꝛ aliqui expectāt xp̄m in aduētu suo statim apparere in tāta virtute ꝛ potestate ꝙ possit sibi oīa terrena subijcere ꝛ eos liberare ꝛ regnum suū restituere. ꝑpter quod et discipuli christi post ei⁹ resurrectionem q̄rebāt. Actuū.i.c. Dñe si in tēpore hoc restitues regnū israel ꝛc. Alij autē ꝑpter scripturas q̄ manifeste loquunt de xp̄i hūilitate ꝛ passione ꝛ ꝑpter illas q̄ loquūtur de ei⁹ eminentia expectāt duos messias. vnum q̄ dicit filius Joseph et iste passurus est ꝛ occidēdus. Alius q̄ dicitur filius dauid q̄ messiam filiū Joseph resuscitabit ꝛ regnū israel restaurabit. sed illud dictū de scripturis nō hꝫ auctoritatē. licet enim plures dicti sunt messie siue vncti quod idē ē participatiue vt dauid ꝛ

saul et alii pdicti nullus tñ dicit in scriptura venturus ad salutẽ ppli nisi vnus. Item istud dictũ ꝑ quãto habet apparẽtiã impletum est in xpo qui fuit filius Joseph putatiu9 et sic vocatus vt patet in euãgelio. Est etiam filius dauid ſm carnẽ sicut patet ex predictis.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ iesus non est verus messias quia adhuc manet regnum romanorum.

Vicesimũprimũ argumentum iudeorũ ꝯ xpm sumit ex q̃rto regno quod nominauit daniel. in.c.vij. Super quo sicut dicit magister alfonsus conuersus in libro bellorum ti.xiij. Aliqui glosatores iudeorũ dixerũt qḋ illud q̃rtũ regnũ ẽ regnũ romanorũ exquo arguunt ꝙ adhuc nõ venit messias quia vidẽt regnum romanorum stabile et ipsi vocãt xpianos romanos ex nomine ciuitatis romane que caput ẽ regni sui ibi est sedes pape et caput ecclesie. Et tenẽt iudei ꝙ rex messias habebat venire in fine regni xpi cuius regnum sempiternum erit vt patet cap.eodẽ et q: credũt ꝙ gens romanorum est gens edom.et. ꝙ Julius cesar fuit de edõ et sic alij omnes reges qui fuerunt post eum in roma. Jungunt etiã cum hoc ꝓphetiam Jeremie Trenorũ.iiij.gaude et letare filia edom: que habitas in terra hus.ad te quoqꝫ perueniet calix inebriaberis atqꝫ nudaberis cõpleta ẽ iniquitas tua filia syon non addet vltra vt transmigret te. Ex omnib9 his inferunt iudei ꝙ non debebant redimi completa receptione postq̃ scilicet nulla captiuitas sequeretur quousqꝫ fieret contritio et destructio illorum de edõ.quos ipsi dicũt esse romanos qui seruant legem iesu nazareni. Et super predicta auctoritate Jeremie dicit rabisalomõ ꝙ ibi Jeremias ꝓphetat destructionem romani imperij eo ꝙ destruxit templum et captiuauit populũ iudeorum tpe tyti et vespasiani. et sic per filiam edõ intelligũt romã seu populum romanũ cum dicit gaude et letare filia edõ: quasi dicat istud gaudium quod habuisti in destructione ciuitatis et templi in tristiciam conuertetur. q: ad te veniet calix vindicte diuine. Quia ergo nondum est destructũ romanum imperium. ideo dicunt ꝙ nondũ messias venit. et istud argumentum est inter cetera in quo magis se firmant iudei expectãtes quotidie destructionem romani iperij.quo facto dicũt statim messiam venire et ideo quotidie orant ꝓ destructione romani imperij et ꝑsertim ꝓ destructiõe ecclesie xpi et discipulorum eius. vt ptꝫ per quãdam orationem que quotidie ab eis dicitur in suis synagogis in qua inter quedam alia expresse dicitur. Omnes heretici subito pereant que verba rabisalomõ et rabi moysen et ceteri sic exponũt. Isti heretici sunt discipuli nazareni. Ad istud argumentum respõdetur ſm pdictũ magistrũ Alfonsuꝫ eodẽ libro et ti. Prio declarãdũ falsuꝫ eẽ romã siue populũ romanũ esse filiã edõ pro eo ꝙ regnauerit sup eos hõ q̃ fuit de edõ sicut ipsimet iudei nõ vocant romani nec edomite ex eo ꝙ regnauit super eos herodes q̃ fuit

de gente edō. de terra rome. Itē q
edō alio noīe dicit̄ ē esau. Gen. xxv.
et sic edō descendit de sem filio noe
per Isaac cuius filius fuit esau. To
ta enim europa in qua est roma di-
cit̄ populata fuisse a filiis Japhet
ppter quod nō videt̄ rōnabiliter di
ctum q p edō significet̄ romanū im
periū. Sepe eñ accidit q diuersa
loca eodē noīe noiant̄ ppter quod
multi decipiunt̄ exponētes de vno
quod de alio itelligit̄. verbi gratia.
certum est q terra edō fuit ad ptē
meridionalē versus mare andalu-
sie p quā filii israel trāseūtes p de-
sertū cū exierūt de egypto venerūt
et in eadē terra edō fuit mons synai
et mons or. vbi mortuus est aaron. et
ibi erat frācia quā dicūt iudei in he
braico carphat que nomiat̄ in terra
edō in ,pphetia abdie vbi dicit̄ trāf
migratio exercitus huius filiorum
israel oīa loca chananeorū vsq ad sa
reptā. littera hebraica h3 vsq car-
phat in qua stetit helyas quādo di-
xit sibi dñs. surge et vade in carphat
que est in sydone. et iterū surrexit et
iuit in carphat. Et patet manifeste
q p hoc quod dicit̄ carphat que ē in
sydone in terra de edō dat̄ intelligi
q est alia carphat alibi sita et ista est
regnū frācie quod est ad aquilonē.
ecce ergo habemus vnam frāciam
in terra edō. Itē hispania que dici-
tur in hebraico capharat et de qua
dicitur abdie. in. c. eo. infra transmi
gratio hierusalem que est in bussro
littera hebraica dicitur capharat.
erat etiam prope illā franciam que
dicebatur carphat. que erat in sydo
ne in terra edō in qua hispania siue
capharat mortu9 fuit antipas fili9
herodis in vinculis tiberii cesaris
sm q dicit iosephus et sic vocauerūt
aliqui sapientes hispaniā terre edō
in quo dederunt intelligi q non est
illa hispania que vocatur in parte
andalusia et que ,ppinqua alteri frā-
cie que est ad partem septētrionis
que non est de terra edō. Inuenitur
enim scriptum in libris erariū egy-
ptiorum q terra andalusie fuit voca
ta hispanie nomie primi regis quo
habuit hoc nomen hyspan: quia ve-
nit de hispania que est in terra edō.
Sic etiam dicendū de roma que in
hebraico dicitur bosra que est terra
edō sm illud Isa. lxiii. Quis est iste
qui venit de edō tinctis vestibus de
bosra est vltra mare prope terram
israel. Et dicit̄ in libro zorobabel q
bosra erat magna ciuitas niniue. et
sic non est ista roma in qua est apo-
stolicus quia illa roma que in terra
edō iam fuit deserta quando fuit de
structa babilonia: quia edō et moab
et ammon et multe alie gentes vene
runt cum rege babylonie ad destru-
endum israel et ideo receperunt pe-
nam cum eo. ¶ Dico ergo respōdē-
do sicut dicit Nicolaus de lyra. q p
filiā edō intelligitur ipsa ydumea
ab ipso esau ,put dictus est edō de-
nominata. et inuehit hic specialiter
propheta contra ydumeos qui de-
buerant diligere filios israel eo q
descendebant a duobus fratribus
vterinis. s. iacob et esau. et ipsi ma-
gis econuerso habuerunt eos odio
et in destructione hierusalē fuerunt
cum chaldeis vt dictum est gaudē-
tes de illa destructione. Ideo dicit̄
in auctoritate. gaude et letare filia
edō. quasi dicat. ista leticia tanq in-

iusta in tristiciam conuertetur que habitas in terra hus. ista hus nō est illa de qua natus fuit iob. vt habetur iob.i. sed illa eiusdem nominis existens in regno ydumee: quia sicut dictum est frequenter in scriptura reperitur ꝙ due ciuitates ꝛ loca in diuersis posita eodem nomine equiuoce nominanē. ¶ Judei moderni dicunt ꝙ inuenerunt in quadam glosa chaldaica ꝙ grecia est terra hus. Constantinopolis vero filia edom et quia predicta ciuitas est capta a turcis. Dicunt ꝙ iam est completa iniquitas filie syon ꝛ sic nunc expectant messiam venturum. Istud etiam est falsum scilicet ꝙ hus sit grecia et consequenter alia. ꝙ probatur sic: quia vt scribitur Genesis capitulo. xxij. Nunciatum est abraham ꝙ melcha filios genuisset nachor fratri suo hus primogenitum et buz fratrem eius chamuelqꝫ patrem syrorum et sunt tres prouincie coniuncte denominate ab istis tribus fratribꝰ. Caput terre hus fuit reblata que postea fuit vocata ātiochia et iste prouincie sunt remote a grecia vltra. xxv. dietas. ꝛ sic consequenter patet ꝙ grecia non est hus. Item caput grecie est constantinopolis. et iudei in suo hebraico vocant greciam yenam ꝛ sic non possunt dicere ꝙ yenam est terra hus ſm ꝙ declarant predictam prophetiam. ꝛ sic patet manifeste falsuꝫ cū dicunt ꝙ constantinopolis ciuitas est terra hus et discurrentes per deuia quecūqꝫ retorquentes textꝰ scripturarum facti ceci dixerunt terminum signatū adimpletionis huius pphetie in anno dñi. M.cccclviij. qui est ſm eos a creatione mundi quinqꝫ milia ducenti decem ꝛ octo. Unde dixit rabiabrahā filius rabihya q̄ habitabat brachinone declarando in quodam libro quem fecit qui vocatur meglina a megala qđ interpretatur littera discooperta ꝙ messias debebat venire anno a creatione mūdi quinqꝫ milia cētum decem et octo quem numeruꝫ ipsi ponunt in cōputo litterarum sui Abecedariū numerando quia ꝛ cū venit predictuꝫ tempus inuenerūt falsuꝫ dictum illius. Et ideo dicūt moderni iudei ꝙ ille errauit: qꝛ vbi posuit quia debuit ponere ria que facit in numero ducenta decem et octo. qꝛ q. vel cof quod idem est in suo alphabeto facit centum: et ria quod idem est ꝙ. r. vel res facit ducentos ꝛ cuꝫ iste sit annus vt dictum est ſm cōputum eorum a creatione mundi quinqꝫ milia ducenti decem et octo. Jō affirmabant venturum esse messiaꝫ anno predicto quod patuit et patet esse falsum. Unde bene dixit de eis dauid. In circuitu impij ambulāt. sicut bestie molēdini oculis velamine coopertis que nihil aliud inueniunt de sero quando cessant ambulare in profectu vie quam quando inceperunt. patet ergo falsitas istius expositionis ꝙ grecia sit terra hus et constantinopolis filia edom sed secundum veritatem vt dictum est filia edom et regnum ydumee ab eodem denominatum et hus est ciuitas in eodem regno quod regnū dr̄ habitare in terra hus qꝛ illa terra ē famosa in regno illo cuiꝰ metropolis siue caput erat reblata. s. ātiochia. ¶ Sꝫ dicet hic forte iudeꝰ

ex quo filia eodem est regnū ydumee et tu xpiane dicis q̄ ista pphetia est cōpleta quando ergo fuit completa inebriata et nudata. Responsio q̄ illa prophetia īpleta fuit tempore regis hircani qui fuit potētior rex machabeoꝝ qꝛ tunc fuit destructa tota terra ydumei et eduxit. xxx. milia illorum quasi captiuos qui custodierāt muros hierusalem: et dicit Josephꝰ q̄ in illa die facta fuit magna leticia: qꝛ. s. fuit destructa et punita tota terra ydumei. Et dicit hic rabi vsua filius leui glosando sup hoc passu q̄ illa die fuit facta maior leticia in templo q̄ vnq̄ fuerit facta. Dicendo q̄ bethsean terra sua et oēs alie terre ydumee que non fuerant subiugate subiectioni tempore Josue nec aliorum iudicuȝ nec in tempore regum israel et iude fuerunt victi et captiuati tempore huius regis hircani: et dicit q̄ in illa die completa fuit pphetia abdie pphete vbi dicitur ascendent saluatores in montem syon iudicare montē esau et erit domino regnum. Et dicit etiam Josephus q̄ illi de edom filij esau conuersi sunt ad iudaismū tempore predicti regis hirchani et fuerunt circūcisi et non recesserūt ab eis tempore tyti et vespasiani: sed q̄ semper manserunt iudei deinceps. Et ideo fuit rememoratū peccatum iudeoꝝ filioꝝ esau et ceciderunt in captiuitatem quando fuit cōpleta iniquitas filiorū iuda qui pmanserunt iusti in aduentu messie iesu nazareni sm̄ q̄ pphetauit Jeremias vbi supra dicens: completa est iniquitas tua filia syon non addet vltra vt transmigret te: visitabit iniquitatem tuam filia edom et non inuenitur gens malicie que sit in ira dei tanto tempore sm̄ q̄ dictum fuit de edom nisi iudei ppter quos fuit dictum q̄ semper deberēt esse in ira dei. Et ideo coniunxit deꝰ has duas gentes. s. edom conuersorum et iudeorum qui debebant perdi et semper eē in ira dei sicut dixit Jere. in. c. vj. Cadent inter corruentes tēpore visitationis sue corruent dicit dominꝰ et fuit pdita memoria nominis edō: et mansit memoria nominis iudeorū quia illi de edom conuersi fuerunt ad legem iudeorum. Et quia inuenimus edom bis punitum esse: primo in tempore nabuchodonosor ante pphetiam malachie. Secundo post pphetiam malachie tēpore regis hircani. De prima fuit dictum Malachie primo: q̄ si dixerit ydumea destructi sumus: sed reuertētes edificabimus que sunt destructa: hec dicit dominus exercituū isti edificabunt et ego destruam quia dixit destructi sumus sicut si esset iam preterita illa punitio quā primo habuerunt tēpore nabuchodonosor secūduȝ q̄ dicit etiā. c. co. esau aūt odio habui et posui seyr montes eiꝰ in solitudinē et propter eum etiam dixit in pphetia abdie: legatum ad gentes misit surgite et consurgamus aduersus eū in prelium: quod dixit de futuro propter secundam punitionem quam debebant habere tempore hircani regis et propter ipsum dixit in prophetia abdie: et erit dominus iacob ignis: et domus Joseph flamma: et domus esau stipula et succedentur in eis et deuorabunt eos: propter qđ intelligitur q̄ non debebant illi de edom habere destructionem tertiaȝ

quia in secunda debebant esse in ira dei in perpetuum cum aliis iudeis consociis eorum qui simul permanserunt tempore tyti. ¶ Et dato quod adhuc regnum romanorum esset de numero illorum quattuor regnorum de quibus dicitur in libro danielis vt in argumento fuit dictum et quod romani essent regnum edom quia regnauit super ipsos romanos homo qui fuit de terra edom non sequitur quod ex hoc peruim habet dici quod quia adhuc illud regnum est stabile sicut cogitant iudei quod propterea adhuc debet venire rex messias quia non fuit intentio prophetarum in destructione regni babylonie que fuit dicta in prophetia danielis et in prophetia Jeremie quod post septuaginta annos captiuitatis iuda nunquam amplius esset homo qui regnaret super regnum cazdym et super ciuitatem babylonie et terram circa iacentem: quia ille ciuitates et terre sue in suis locis permanserunt et si alique ville illarum fuerunt destructe nō tamen omnes fuerunt deserte: et adhuc ille que fuerūt deserte pro maiori parte omnes fuerunt populate. Sed intētio prophetarum fuit quod non esset vltra super cazdym et super babylonem nec super suam terram aliquis rex qui esset de genere nabuchodonosor nec de gente sua. Item in tempore futuro regni medie erat intentio prophete quod nō esset vltra rex qui eēt de genere darii nec de gēte sua. Itē in tempore quo fuit postea regnum psie erat intentio prophete quod non esset amplius rex de genere tyti. nec de gente sua. Item in tempore in quo habebat esse regnum Janam id est grecie erat intentio prophete quod non esset vltra rex de genere alexandri nec de gente sua et similimodo tempore quo in futurum deberet eē regnum romanorum sm quod ipsi dicunt deberet esse intentio prophete quod non haberet ibi amplius esse rex de genere Julii cesaris primi: et Gay et Tyti. nec aliorum qui crediderunt in eorum fidem. Ex quo ergo reges romanorum non credunt modo in fide Julii cesaris Gay nec Tyti quia ipsi seruiebant ydolis: et etiā quia Constantinus cesar dimisit regnum romanorum seruis iesu nazareni et apostolicus qui est dominus Rome non fuit vocatus deinde cesar nec venit de genere cesaris: oportet necessario dicere quod iam transierunt omnia illa regna dicta in libro danielis excepto regno iesu nazareni veri messie quod firmissime durat et habet durare sine fine. Et ideo oportet dicere necessario quod iam venit rex messias qui venturus erat tempore illorum regum: et quod iam receperunt iusti transmigrationem et tribulationem qua debebant recipere quando finita essent illa quattuor regna secundum quod dicitur danielis. xj. populus autem sciens deū suum obtinebit: et faciet et docti in populo docebunt plurimos: et ruent in gladio et in flama et in captiuitate et in rapina dierū. Sequitur et de eruditis ruent vt conflentur et eligantur et dealbentur vsque ad tempus prefinitum: receperunt etiam mali et peccatores de israel finem captiuitatis perpetue sicut dicitur Danielis. viij. vsque ad consummationem et finem durabit de-

solatio et iterum capi. eodem: an ciuitatem et sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo et finis erit vastitas: et post finem belli statuta desolatio: et hoc est ꝙ debebat esse in aduentu messie: scilicet ꝙ finem acciperet peccatum et deleretur iniquitas: et adduceretur iusticia sempiterna et sic vngeretur sanctus sanctorum vt patet in capitulo eodem clarissime. ¶ Ergo patet sicut sol lucet ex omnibus istis predictis falsam esse expositionem iudeorum in prophetia Jere. supradicta: et in prophetia abdie. quibus se fundant multum iudei expectantes destructionem imperii romanorum ⁊ tunc aduentum messie ⁊ quomodo etiam falsum est ꝙ christiani descēdunt de edom: sȝ ꝙ ipsimet iudei sunt illi de edom qui fuerunt conuersi ⁊ ipsi qui mali sunt ⁊ peccatores simul cū eis receperunt punitionem perpetuam in qua nunc sunt et erunt vsqȝ ad finem: ⁊ ꝙ christiani sunt filii syon et boni iudei qui conuersi sunt ad christum in quibus completa fuit iniquitas id est in quibus iam cessauit peccatum et captiuitas et imperpetuū erunt liberi sicut patet in predicta prophetia. Jere. quia illis de edom conuersis ⁊ aliis iudeis negātibus christum dicit propheta. ad te quoqȝ perueniet calix. i. pena diuine vltionis inebriaberis. i. ad penam punieris atqȝ nudaberis. s. honore ⁊ aliis bonis sicut manifeste factum est per tytum romanorum principem. ¶ Sed et de bonis iudeis qui receperunt iesum christum verum messiam qui dicuntur filii syon. Dicitur in textu. completa est iniquitas tua filia syō. scilicet in aduentu christi quia amplius populus ille syon credens in xp̄m non fuit subiectus alicui captiuitati loquendo de totalitate populi sicut ter iam factum est de populo iudeorum. Ideo dicit non addet vltra vt transmigret te: scilicet a libertate in seruitutem. Sequitur de malis iudeis filiis edom. Uisitabit iniquitatem tuam filia edom eam: scilicet iuste puniendo discooperuit peccata: scilicet penam manifestam omnibus inferendo quia publica est eorū captiuitas et seruitus in toto mundo vbicūqȝ sunt iudei siue inter sarracenos sunt captiui et in abhominatione ȝ habiti. Patet ergo solutio ad argumentum iudeorum que aliquantulum dilatata fuit propter magnam vim [quam] faciunt iudei in eodem.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ iesus nō est verus messias quē xp̄iani affirmant ipsum esse deum.

Vicesimūsecūdū argumentum iudeorum ē ad probandum christum non esse deum sicut christiani affirmant. Arguunt autem sic scriptum est Exodo. xx. non assumes nomen dei tui in vanum. In vanum nomen dei assumit qui hominum nomini cultum diuinitatis attribuit. Nam vanitas est omnis homo qui hominem deum credit et deum appellat homini nouum cultumqȝ diuinitatis ascribit. Item in psal. scriptum est non erit in te deus recens neqȝ adorabis deum alienum. Item in lege scriptum est ꝙ qui fecerit se deum occidatur: nullus ergo homo est

deus. Mirum ergo est quomõ xp̄iani ausi sunt iesum nazarenum nominare deum etiã concesso ꝙ esset messias cum sacra scriptura sit in oppositum vt dictũ ē. vel si dicant ꝙ messias debet esse deus: ostendant christiani. Unde in sacra scriptura talis assertio potest notari. ¶ Licet tamen in primo libro sit sufficienter declaratum quadruplici examine ꝙ iesus christus est verus filius dei et consequenter verus deus quia tamē iudei petunt auctoritates sacre scripture. Ideo in presenti duo sunt fiēda. Primo soluetur argumētum Et secundo assignabuntur auctoritates expresse ad propositum ostendēdum ¶ De primo ergo dicitur ꝙ nomen dei assumeretur i vanum si alicui puro homini attribueretur: sed si attribuitur alicui qui nõ sit purus homo sed verus homo et cum hoc etiam sit verus deus tunc non assumitur in vanum: talis est iesus dominus noster qui nõ tantum homo sed etiã verus deus affirmatur: et sic deus ⁊ homo vnus est christus: nec est recens vel recenter deus qui eternus est et ab eterno deus: nec ipse se facit deum quia substantialiter est de⁹ Ille enim facit se deum qui fingit se esse deum cuꝫ non sit: nec est deus alienus quia vere est deus: dĳ vero gentium alieni dĳ dicuntur quia nũcupantur dĳ. ¶ Circa secundum: tollent iudei velamen de cordibus suis legant sacras scripturas quas et non alias pro presenti allegare intendo que communiter non soluꝫ secundum catholicos doctores: sꝫ etiã ſm antiquos hebreorum rabinos de messia exponuntur. Et primo quidē abraham pater fidei nostre adducit in medium: qui accepta promissione ꝙ in semine suo benedicerentur omnes gentes: intelligens ex hoc deuꝫ nasciturum secundum carnem humanam ex genere suo cum esset senex et dierum multorum vocauit ad se seruum seniorē domus sue Gen. xxiiij. et dixit ei Pone manum tuaꝫ subter femur meum: vt adiurem te ꝑ deum celi et terre: vt non accipias vxorem filio meo de filiabus ⁊c̄. Cũ enim sit consuetudo apud colentes deũ ꝙ iurans ꝑ deũ ꝑstat manũ suaꝫ sup aliqͩ habēs specialē relationeꝫ ad ip̄m propter qd̄ Exod. xxij. dicit̾ ꝙ qñ aliqͥs iurabit applicabitur ad deos nullomõ pater abrahaꝫ fecisset manũ serui sui poni subt̄ ꝓpriũ femur quando iurabat per deum celi nisi specialiorem relationem haberet femur suum ad deum ꝙ̄ alia mēbra corporis sui qd̄ quidem veruꝫ est inquantum illa pars specialius ordinatur ad actum generationis per quem ꝙ̄tum ad matrem de genere abrahe nasciturus erat xp̄s. ¶ Secundo potest adduci illud. Isa. ix. paruul⁹ natus est nobis ⁊c̄. Sequit̾ et vocabitur nomen eius admirabilis consiliarius deus fortis pater futuri seculi. princeps pacis. paruulus dixit quia verus homo: admirabilis ⁊c̄. quia verus deus. Hec enim nomina omnia non videntur alicui posse competere nisi sit deus. ¶ Tertio potest adduci illud Isa. xxv. Et dicit in illa die: ecce deus noster iste: expectabim⁹ eum: ⁊ saluabit nos. Super quo dicit venerabilis petrus alfonsi in suo dyalogo ti. viij. hunc certe versum aliter non curamus expla

nare q doctores vestri illu dudu ex posuere: p illu nanq docuerut ventu ru fore tepus quo mudus dnm esset visurus: et digito sibi adinuicem po pulus ostesurus hoc vero fieri nulla tenus posset nisi ho fieret quis et de' hec ille. ¶ Quarto pot adduci illud Esa. li. posui verba mea in ore tuo: et in vmbra manus mee ptexi te: vt pla tes celos et fundes terra et dicas ad syon populus meus est tu siue plata tio celo siue fundatio terre accipia tur spualiter siue ad littera: certum est q talia no possunt verificari nisi de illo qui est deus: xpi em humani tas pmittit cu dicitur: posui verba mea i ore tuo: ita em dixerat domin' moysi vt habet Deutro. xviij. pphe tam suscitabo de medio fratru tuo rum simile tui et ponam verba mea in ore eius q verba eius que loquetur in noie meo audire noluerit ego vl tor existam. Istud aut no pot intelligi de iosue: nec de aliquo q fuerit sub lege mosayca: q ultimo capi. eiusde libri dicitur. No surrexit vltra pphe ta in israel sicut moyses: sed verifi catur de xpo qui fuit sibi similis inqua tu dedit lege sicut patuit supra li. i. in apertioue tertij thesauri: s3 post ea tangitur eius diuinitas cum ad dit vt plantes celos et fundes terra et c. Ita em pmiserat se personaliter venturum. Eze. xxxiiij. Ecce ego visi tabo oues meas sicut pastor visitat gregem suu. Differentia est inter do minum et pastorem: tunc em domin' ouium est pastor earum quando im mediate no p alios sed per se pascit eas. In veteri testamento deus erat solum dominus et mittebat pastores suos ad pascendum oues qui dice bant hec dicit dominus sed visitans sicut pastor gregem suum nobiscum est domin' Esa. lij. Ecce ego qui lo quebar in veteri scilicet testamento: as sum in nouo. ¶ Quinto adducitur alia auctoritas Esa. in ca. xl. que non minus confirmat propositum. Re uelabit gloria domini et videbit om nis caro pariter quod os dni locu tum est: potest quippe vox rei spua lis audiri sicut filij israel vocem do mini audierunt in monte synai: lo quentem vero non videbis nisi fue rit res carnalis. ¶ Sexto introdu citur auctoritas baruth in tertio. c. vbi inquirens in toto cap. que sit ve ra sapientia et qui adinuenit ea sub dit: hic est deus noster et non estima bitur alius ante illum hic adinuenit omnem viam discipline et tradidit ea Jacob puero suo et isrl' dilecto suo: et post hoc i terris visus est et cu homi nibus conuersatus est. Certum est q deus fm diuinitatem videri non po test quia dicitur Exo. xxxiij. non vi debit me homo et viuet: non poteris videre faciem meam: nec etiam con uersatur cum hominibus inquantu est deus vt dicitur Dan. ij. immo con uersatio ppie est inter illa que sunt eiusdem speciei. Et ideo ista verifi cantur de deo secundum naturam as sumptam. ¶ Septimo hanc dupli cem naturam ostendit Micheas in c. v. dices: et tu bethleem effrata puu lus es in milib' iuda ex te em egre dietur qui sit dnator in israel. et egres sus eius ab initio a diebus eternita tis eius. Nam egressus christi fm hu manitatem debebat fieri in bethlee s3 egressus a diebus eternitatis no potuit esse nisi secundum diuinita

tem. de quo egressu dicitur Esa. liij. generationem eius quis enarrabit. Super predicto etiam verbo petri alfonsi in suo dyalogo titu. viij. pulchre loquitur dicēs. Hoc quippe qḋ est ex te mihi egredietur qui sit dñator in israel scḋm corpus dictū est scḋm ꝙ princeps ille aduenturus erat in tp̄e. Quod autē sequitur ꝛ egressus eius ab initio a dieb⁹ eternitatis ꝑpetuitatē insinuat deitatis: hoc enī diuinitati attribuit quod homini puro non conuenit: hec ille. Ista scḋm ꝑdestinationē non possunt esse dicta tum q: significatum vocabulorū hoc non patitur: tum q: nimis insciēter loquerentur ꝓphete ita studiose ad laudandum messiam per ea que non magis competunt sibi ꝙ̄ lapidi.

¶ Octauo dauid in ps. xliiij. dicit. Sedes tua deus in seculum seculi virga directiōis virga regni tui. Dilexisti iusticiā ꝛ odisti iniquitatem ꝓpterea vnxit te deus de⁹ tuus oleo leticie pre consortibus tuis. Eū hoc inq̄ dicit: eum ad quem loquitur deū esse ꝛ hominē ostendit dicens enim. Sedes tua deus in seculū seculi virga directionis virga regni ꝛc. nunqḋ non manifeste eum appellat deum. Deinde cū dicit. Dilexisti iusticiam ꝛ odisti iniquitatem ꝓpterea vnxit te deus deus tuus oleo leticie pre consortibus tuis. Ad hominem eum loqui percipimus neq̄ enī vel deū vel consortem habet deus. Item dauid in ps. Deus iudicium tuum regi da qui ad litteram etiam per doctores hebreos exponitur de christo ī lege promisso dicit ꝛ permanebit cum sole ꝛ ante lunā in generationem ꝛ generationem: ꝛ sit nomen eius benedictum in secula ante solem permanet nomē eius. Et illud: ꝛ adorabūt eum oēs reges oēs gentes seruient ei. Uideamus inq̄ si de puro homīe dicta sunt hec omnia: ꝛ patet manifesta ꝙ nullo modo conueniunt nisi soli deo: ergo sequitur ꝙ christum confiteri debemus esse hominem ꝛ deū. Quod etiam dauid spū reuelāte cognouit ꝛ miracula que facturus erat preuidit. Ideo huiusmodi finē psalmista fecit psalmū. Benedict⁹ dominus deus israel qui fecit mirabilia solus: ꝛ benedictum nomen maiestatis eius in eternū: ꝛ replebitur maiestate eius omnis terra fiat fiat: vidisti ergo iudee ꝙ̄ clare ex factis scripturis patet ꝙ messias in lege ꝛ prophetis ꝓmissus verus deus et verus homo eē debeat: quare merito iesus nazarenus quem verum messiam supra ostendimus verum deum ꝛ verū hominem confitemur. ¶ Et vt amplius perfidia iudaica cōfundatur tribus rationibus ostendā sicut deducit magister Bernardus oliuerij in suo tractatu contra cecitatem iudeorum. c. viij. Quarum prima talis est. Ille homo vere erat deus cuius pena temporalis sufficienter satisfecit ꝑ peccatis totius populi. Sed mors christi plene deleuit oīa peccata: ergo christus vere est deus. Maior patet. q: sufficientem satisfactionem pertinet ꝙ pena respōdeat culpe: culpa aūt que est pctm̄ mortale ē infinita eo ꝙ cōmittit contra deum infinitū. Uidemus enī eūdē actū eē culpabiliorē ꝛ grauiorem cōtra insigniorē ꝛ maiorē ꝑsonā cōmissum ꝙ̄ contra ignobiliorē vel inferiorē. Si ergo ad augmentum obiecti sequit

augmentum culpe: cum deus excedat omnem personam in infinitum culpa commissa directe cōtra cū qualis est quodcūq; peccatū mortale in quo formaliter est auersio a deo dicē da est infinita. ergo pena ꝓ tali culpa debet eē infinita: sed nulla pena que non durat in infinitū potest eē infinita nisi sit in supposito infinito vt sic finiret pena ex subiecto sicut culpa ex obiecto. Pena igitur tēporalis sufficienter satisfaciens ꝓ quocunq; pctō mortali necessario est in supposito infinito: sed suppositū infinitum est nullum nisi diuinū: ergo vera est prima ꝓpositio ꝙ cuius pena temporalis sufficiēter satisfecit ꝓ oībus peccatis vere est deus. Sz minor patet Esa. per totum. liij. capitulo vbi dicit vere lāguores nostros ipe tulit: ꝛ dolores nostros ipe portauit ꝛ nos reputauimus ipm quasi leprosum ꝛ ꝑcussum a deo ꝛ humiliatum. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras attritus est ꝓpter scelera nostra. Disciplina pacis nostre super eum ꝛ liuore eius sanati sumus: omnes nos quasi oues errauimus vnusquisq; in viā suā declinauit. ꝛ dñs posuit i eo iniqtates oīm nostruz ꝛc. de quibus fuit plene dictū supra in apertione thesauri.

¶ Sed in circuitu impij ambulātes falsas conant dare respōsiones ꝛ finaliter neminē inuenientes in veteri testamēto q̄ mortuus sit ꝓ pctis populi sic ꝙ tota ꝓphetia posset de illo exponi. Dicūt ꝙ qñ iudaicus populus ad ꝑfectū statū recōciliabat: tūc cetere nationes loquentes ex cōpassione ꝛ quasi cōparatiue dicent: nos reputauimus eū. s. istum populum leprosum ꝛ ꝑcussuz a deo ꝛc. que sequū tur: sed mērita est iniquitas sibi multa eni dicunt in dicto ca. que de nullo alio a xp̄o intelligi pñt. Ait enim deus: ꝓpter zelus populi mei ꝑcussi eū. Si ergo iste ꝑcutietur ꝓpter peccata populi dei. illi qui ducturi sunt lāguores vestros portaui erūt; de populo dei: ergo non est vera expositio ꝙ alie gētes dicant de populo dei ꝓ dicta verba. itē dicit ibidē oblat⁹ est qꝛ ipe voluit. Item pctm̄ non fecit nec est inuentus dolus in ore eius. Itē in eo. c. tradidit i mortē animā suā ꝛ cū sceleratis reputatus est ꝛ ipse pctā multorū tulit ꝛ ꝓ trāsgressoribus orauit que oīa nullo mō de populo iudaico verificari possunt nec de aliquo alio: cū ꝓpheta eius diuinitatē innuat dicēs generationē ei⁹ quis enarrabit ꝛ ꝙ voluntas domini in manu eius dirigitur. Item zacharias ꝓpheta in ca. ix. ꝓmittens ecce rex tuus veniet tibi iustus ꝛ saluator qui loquetur pacem gentibus ꝛ potestas eius a mari vsq; ad mare ꝛ a fluminibus vsq; ad fines terre subdit. Tu autez in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo non erat aqua. Itē in. xij. c. aspiciēt ad me quē cōfixerunt. Itē in. xiij. c. ꝛ dicetur ei quid sunt plage iste i medio manuū tuarū ꝛ dicet: his plagatus sum in domo earum qui diligebant me: totā istā orationem tangit in virtute Esayas in. xxviij. cap̄. vbi primo ponit culpam dicens: percussimus fedus cū morte ꝛ cum inferno fecimus pactum: posuimus mendacium spem nostram: mendacio ꝓtecti sumus; ꝛ consequenter sub remedium inquiens; idcirco hec dicit do

minus deus. Ecce ego mitto in fundamento syon lapidē: lapidem ꝓbatum angularem p̄ciosū: ⁊ delebit fedus vestrū cū morte: ⁊ pactū vestrum cū inferno non stabit. ¶ Secūda ratio pōt sumi ex dictis iosephi q̄ fuit iudeus ⁊ verus historiographus dicentis ꝙ hierusalem fuit destructa q: iniuste eius habitatores interfecerunt xp̄m ⁊ beatū iacobū. Ex quo sic pōt argui: iudei nō errassent occidendo xp̄m ⁊ btm̄ iacobum nec p'cōsequens fuissent puniti nisi xp̄us vere fuisset deus. sed isti peccauerunt occidendo istos. ergo xp̄us vere erat deus. maior patet quia iudei interfecerunt christum: quia dicebat se esse deum et certe si non fuisset verum secundum legem debebat mori. Iudei ergo interficiendo christum si non fuisset deus: quia fecissent secundum legem non peccassent occidendo ipsum ⁊ beatum iacobum: sed potius meruissent: ⁊ eadem ratio est de beato iacobo qui ideo interfectus fuit: quia asserebat christum esse deum. Sed si non dixisset verum iuste interfectus fuisset. ergo vera est maior ꝓpositio ꝙ si xp̄s non fuisset deus iudei non peccassent occidendo ipsum ⁊ beatū iacobum. Sed minor patet per dictū iosephum asserentem iudeos deuenisse in istam vltimam captiuitatem q: iniuste interfecerunt hos duos p̄dictos. ¶ Ex quo etiam tertia ratio potest induci que talis est. Interficere puram creaturā iniuste nō est ita magnum peccatum sicut ydolatrare: sed interficere christū fuit maius peccatū ꝙ ydolatrare. ergo christus nō erat pura creatura ⁊ sic oportebat ꝙ esset deus. maior est manifesta: quia magis peccatum est facere contra preceptū prime tabule ꝙ cōtra quodcunq; de tabula secunda. Sed ydolatrare est contra primum preceptum prime tabule peccare. Homicidium vero est contra secundum preceptum secunde tabule. ergo maius peccatum est ydolatria ꝙ homicidium. Minor probatur quia licet interdum iure humano grauius puniatur minus peccatum: in lege tamen diuina pro mensura peccati est plagarum modus vt dicitur deutro. xxv. capitu. Cum ergo iudei per peccatum commissum contra christum incurrerint maiorem penā in vltima captiuitate que iam durauit mille. cccclx. annis: ꝙ fuerit aliqua pena eis vnꝙ immissa propter peccatum ydolatrie necessario oportet dicere maius peccatum fuisse interfectio christi ꝙ adoratio ydoli. ergo christus erat deus ⁊ hoc patet satis rationabiliter si consideremus conditionem legis quam christus erat daturus. Uidemus enī in omnibus actibus ordinatis ꝙ ille qui est superior artifex principalem ⁊ perfectiuum actum operatur per seipsū. Ea vero que disponunt ad illā perfectionem operatur per suos ministros sicut nauis factor compaginat per seipsum: sed preparat illam nauem per artifices subministrantes et ideo conueniens fuit ꝙ lex perfecta noui testamenti daretur per ipsum deum hominem factum. Lex autem vetus per dei ministros ꝓpter quod de latore legis noue dicitur

Job.xxxvi. ecce deus excelsus ĩ fortitudine sua: et nullus est ei similis in legislatoribus: hec sufficiãt cõtra pfidiã iudaicã ad ostendẽdum rationibus et auctoritatibus q xps est verus deus et verus homo.

¶ Cõtẽdit iude⁹ probare q lex euãgelica non est a deo quia ponit trinitatem personarum.

Vicesimũ tertiũ argumẽtum iudeorũ ẽ cõtra trinitatẽ psonarum ex qua arguũt legẽ euãgelicã nõ esse a deo sic. Ista lex nõ est a deo que tollit omnimode vnitatẽ diuinã. q2 deutro. vi. dicitur. Audi israel dñs deus tuus vnus est: sed lex euangelica videtur hanc vnitatẽ auferre ponẽdo personarũ trinitatẽ: ergo lex euangelica nõ est a deo. ¶ Respondetur iudeo q trinitas personarũ nõ derogat vnitati essentie diuine: nã et ipsi habent cõcedere deũ esse in diuersis locis. q2 ps dicit. Si ascendero in celũ tu illic es: si descẽdero ad ĩfernũ ades quod nõ põt verificari sm diuersas partes: q2 deus spũs est: et omni diuersitate et cõpositione partiũ caret nec põt dici q deus sit ĩ diuersis locis successiue: q2 ipse dicit malachie iij. Ego dñs et nõ mutor: ergo sicut simul et semel totus est ĩ diuersis locis cum veritate sue vnitatis ita suo modo diuinitas existens vno numero simul est tota in diuersis suppositis: nõ enĩ est scriptura in mũdo que verius ponit vnũ deum q facit euangeliũ. Sed hec vnitas ppter sui infinitatẽ et illuminationẽ cõpatit secum psonarũ trinitatẽ. Ad inuẽdum ergo q trinitas nõ tollit vnitatẽ essentie vbicũq; in veteri testamẽto in hebreo iuenit heloym quod significat deũ in plurali numero adiũgit act⁹ singularis vt est illud. In principio creauit heloym celũ et terram. ¶ Dicũt iudei q hoc nomẽ heloym indifferẽter accipit p singulari vel plurali: et qñ accipit p deo vero semp ĩ singulari tenetur sicut ibi: in principio creauit heloym ecce q si creauit stat in singulari: sz hoc pz manifeste falsum. Nã aliqñ tenetur manifeste pro deo vero: et tñ cõiũgit cũ adiectiuo pluralis numeri: et aliqñ etiã cũ verbo pluralis numeri qd nõ esset si teneret pro singulari. Exemplũ primi Josue vlti. nõ poteritis seruire dño deus enĩ sanctus est et c. Hebraica veritas habet nõ poteritis seruire domino: q2 heloym sancti ipse ista auctoritas loquit de deo vero: q2 iosue loquebatur populo de seruitute veri dei. vt pz litterã intuẽti. Itẽ Hiere. xxiij. puertistis verba dei viuẽtis dñi exercituũ dei vestri hebraica veritas hic habet peruertistis verba heloyz viuẽtiũ deũ exercituum ista auctoritas manifeste loquitur de deo vero. Nã vbi nos habemus deũ exercituũ in fine auctoritatis p hoc noie dñi in hebreo ponitur nomẽ dñi thetragramatõ qd de solo vero deo põt dici vt declarat rabi salomon in lib. de directiõe perplexorũ: et tñ in istis auctoritatibus hoc nomẽ heloym coniungit cũ adiectiuis pluralis numeri: vt patet exemplũ secũdi. scilz de verbo pluralis numeri. ij. regũ. vij. que est gens vt populus israel in terram propter quam venit deus vt re

dimeret sibi i populū.hebraica lr̄a sic habet:que aūt vt populus tuus gēs vna in terra ꝓpter quā iuerūt heloym ad redimendū sibi. ptꝫ ergo ꝙ li heloym stat in p̄dictis auctoritatibus ꝓ deo vero et in plali q̄re cū sit ibi ipossibile pluralitatē pōere deoꝝ necessarie ē pōere pluralitatē p̄sonaꝝ siue suppositoꝝ q: actiones tales sunt suppositoꝝ secūdo de anima. Patet igitur ex modo loquēdi hebraico ꝙ in diuinis ē pluralitas suppositoꝝ ⁊ vnitas essentie ꝙ moyses et alij ꝓphete dederunt studiosis in lege ꝑ talē modum loquēdi. Quomodo aūt iste actus elicitur ab essentia formalr̄ q̄ vna est simpliciter lꝫ persone sunt distincte ⁊ quedā magis subtiliora ⁊ magis ad propositū hic adduci possent. Sed quo dicit magister Bernardus oliuerij insuo tractatu ꝯ cecitatē iudeoꝝ.vi.c. Non videt tutum dare occasianē cuiqꝫ loquēdi subtiliter cum infidelib⁹ de materia ista. ¶ Uideant ergo catholici studiosi doctores super primum sentētiarū vbi de ista materia multa subtilissima tradūt q̄ velut margarite nō sunt seminā de inter porcos.id est infideles. Sed tñ iduco cōtra iudeoꝝ cecitatem in ista materia testes famosos. Et primo sepe nominatum peritum doctorem petrum alfonsi conuersum in suo dyalogo ti. vi.respondētis sub nomine petri moysi interrogāti sic ꝑ pēde o moyses ꝙ secretū sit nomē istud ⁊ ineffabile et ꝙ nō nisi p̄spicaci mentis intuitu et ꝓfunda valꝫ agnosci idagatiōe testāte moyse q ait in deutro.scito hodie ⁊ cogita tu in corde tuo ꝙ dn̄s ipse est deus in celo sursum et in terra deorsum ⁊ nō sit alius. vbi enim in latio ponitur dominus in hebreo ⁊ quidēꝫ p̄dictum nomē inuenies vbi vero de⁹ in latino in hebraico scribitur heloyꝫ quod pluralitatē significat vt inde patesceret eūdē eē deū qui ⁊ singulari ꝓprio ⁊ plurali appellatiuo nuncupat̄ vocabulo. Sꝫ et ne plures deos forte putaret addidit et non sit alius. ꝙ vero moyses dixit scito et cogita tu in corde tuo reuera isinuat ꝙ nois hui⁹ archana subtilitas neqꝫ visu neqꝫ auditu neqꝫ ꝯ corporeis sensib⁹ aliquo nisi tm̄ mentis intellectu p̄spicuo ⁊ miro ꝑpēdi possit ingenio. ¶ Potest etiā in multis alijs trinitas denotari sicut in fimbrijs quas domin⁹ filijs israel investimentis suis per moysen habere p̄cepit dicens loq̄re filijs israel et dices ad eos vt faciant sibi fimbrias in angulis palliorum ponētes in eis vittas iacinctinas:quas cum viderint recordētur omniū mandatoꝝ domini. Fimbrie quippe ille quattuor erāt filorū sed duplicatorū in superiori siquidē sui parte tres nodos habentes in inferiori vero duos. Sed ꝑ fila quattuor.quattuor anni partes designantur. Per filoꝝ vero duplicitatem dies et nox videlꝫ vt quattuor anni tp̄ib⁹.i.toto āno noctē quoqꝫ ⁊ diē dei mādatoꝝ memores eēnt. Nā ꝑ tres nodos trinitas p̄sonarū scꝫ superiores Per duos aūt iferiores duo insinuant̄ testā.s.lex moysi ⁊ euāgeliū. ¶ Notat̄ ꝙ trinitas in

tribus benedictionib⁹.qb⁹ aaron
⁊ filij eius bñdicebāt filijs israel
ex pcepto dñi dicentis ad moysen.
loqre ad aarō.⁊ filijs ei⁹ sic bndi-
cetis filijs israel ⁊ dicetis eis Bñ
dicat tibi dñs ⁊ custodiat te.osten
dat dñs faciē suā tibi ⁊ misereat
tui.Cōuertat dñs vultū suū ad te.
⁊ det tibi pacē.his qppe bñdictio
nib⁹ sacerdos alicui bñdicēs ptē-
sas añ vultū suū palmas vtrasqꝫ te
nebat.cum ṽo dicebat dñs quē he
braice illo qđ supra diximꝰ trino ⁊
vno noīe exprimebat tres digitos
priores pollicē videlꝫ:indicē atqꝫ
mediū manꝰ vtriusqꝫ rectos altiꝰ
erigebat.⁊ dicto ita dño digitos vt
prius remittebat.sed dic mihi o
moyses quid triū digitoꝝ eleuatio
ne melius ꝙ trinitatis excellentia
poterit allegorizari ꝙ si qd aliud
sup his notare tu noris ⁊ valeas.
mihi qso edisseras moyses sane ne
qꝫ illud quod dixisti neqꝫ qc ꝙ aliđ
super hoc vnꝙ notauimꝰ.sed nec
doctores nostri qppiā notādū esse
dixerūt.¶ Petrꝰ.Quid ēt nisi tri-
nitas psonaꝝ in eo qđ dicit Isaias
ppheta notari pōt trina videlꝫ an
geloꝝ voce laudātiū ⁊ dicētiū.san
ctꝰ sanctꝰ sanctꝰ dñs deꝰ sabaoth.
Cur eñi ter tm̄ sanctꝰ dicūt magis
ꝙ semel vel bis decies vel cēties
vel alio aliquo numero.cur si breui
ter laudare vellēt semel sāctꝰ nō di
cerēt.si vero multū cur nō centenā
vel millenā vel innumerā laudem
exhiberēt Moyses.nos quidē in
angeloꝝ laude cām nullā vocis il-
lius trine nisi placitū simꝰ ipsoꝝ.
Petrꝰ si ad singula q̄ pposuero ne
scius rñderis.quid aliđ ꝙ te victū
⁊ contra ire nescientem fateberis.
¶ Testat sane ⁊ dauid psonarū tri
nitatē cū dicit.Querite dominū et
virtutē eius:querite faciē eiꝰ semp
Quid est ei ꝙ dixit querite dñm ⁊
virtutē eius et querite faciē eiꝰ ni-
si querito patrem et filiū et spiri-
tūsanctū.Quid nanqꝫ per virtutē
eius nisi filius eius.Quid vero p
faciē eius nisi spūssanctus intelli-
git ꝙ si tu alias intelligas edissere
hec itaqꝫ sanctū testimonia scriptu
rarum de trinitate personaꝝ satis
intelligentibus sufficere possūt.H
predictꝰ doctor.¶ Sed nō trāseat
calamus auctoritatē Isaie in ca.
xlviij.que multū facit ad proposi-
tū vbi ipsemet deꝰ dicit.ex tēpore
anteꝙ fierent ibi erā et nunc misit
me deus et spūs eius.ꝙ illa autē
sint verba dei loquētis ptꝫ per lit-
teram precedētē.cū dicitur manꝰ
quoqꝫ mea fundauit terrā et dexte
ra mea mensa est celos.⁊ sub eodē
contextu idem loquēs ait et nūc mi
sit dñs me ⁊ spiritus eius.Simili
patet per litterā sequētē immedia
te cum dicitur hec dicit dominꝰ re-
demptor tuus sanctꝰ israel.In au
ctoritate vero premissa exprimitur
deus missus a deo spū eius Inter
mittentē ṽo ⁊ missum semp est di-
stictio personalis.⁊ sic ista scriptu
ra impleta fuit in īcarnatione filij
dei q ē deus missus in mūdū a deo
patre ⁊ spū eius.¶ Secūdo addu
cunt antiq doctores hebreoꝝ q de
hac materia lꝫ obscure aliqd sense
rūt īter quos aliq allegabūt q ma-
gis visi sūt appropiquare ṽitati.

Et primo occurrit illud qđ sup illud. ps. Deus dñs locutus est ⁊ vocauit terrã. ibi glo. q̃ dicitur mydrastulim.i.glosa psalterij sic queritur. Que est ratio quare psalmista nomẽ dei sancti ⁊ bñdicti trib⁹ vicib⁹ cõmemorauit dicẽs. De⁹ domin⁹ locutus ẽ ⁊c. Ad quod rñdẽt ibi sic hoc ẽ vt doceret te ꝙ cũ istis tribus nominib⁹ creauit de⁹ seculũ suũ.iuxta tres midoth.i. ꝓprietates quib⁹ creatus est mund⁹: ⁊ ista sunt sapientia.sciã et prudẽtia. sicut dictũ est in ꝓuerbijs.c.iij. Dñs ĩ sapientia fundauit terrã ordiauit celos in prudentia in scientia sua abyssi eruptuerũt. ⁊ isto mõ dr̃ ĩ exodo.c.xx. qm̃ ego sũ dñs deus tuus de⁹ zelator. ecce tria nomina iuxta tres midoth quibus creatus ẽ mũdus. Simil'r filij gad ⁊ filij rubem dicebãt in libro iosue. deus de⁹ dominus ipse scit. vbi noiauerũt deũ trib⁹ vicib⁹ hec in p̃dicta gl. ¶ Et idez habetur in beresith raba.i.in glosa magna sup Geñ. sup illo verbo. In principio creauit deus celũ ⁊ terrã. In quibus habet ꝙ doctores antiq̃ hebreoꝝ per trinã iterationẽ diuini nominis q̃ sepe fit in scripturis exponũt ꝙ est intelligẽda in diuis trinitas ẜm tres mydoth scz ꝓprietates quas deo attribuũt. Itez in eadẽ glosa magna q̃ dr̃ beresith raba.c.clxij. sic dr̃ rabi heliazar dicit nõ ẽ creat⁹ mũd⁹ nisi p verbũ vel cũ ꝟbo dei sancti et bñdicti sicut dr̃ in. ps. ꝟbo dñi celi firmati sũt. Et seq̃t ibidẽ rabi symeõ dicit ĩspirauit vel insufflauit de⁹ spm̃ sanctũ ⁊ creat⁹ ẽ mũdus sicut dr̃ in psal. spũ oris eius omnis exercit⁹ eoꝝ. Hec in p̃dicta glosa ĩ qua mãifeste ponit̃ distinctio realis in creatore mũdi qui ẽ de⁹. Manifestũ ẽ eñi ꝙ verbũ distĩguit̃ realiter a ꝓferẽte ⁊ spũs ab ĩspirãte. et tñ hi tres vnũ sunt de quib⁹ statiz ꝓpheta subdit. Cõgregãs sicut in vtre aquas maris: loquẽdo ĩ singulari. ¶ Itẽ in glosa hebrayca sup illud Eccl's.iiij. funicul⁹ triplex difficile rũpit̃. vbi sic dr̃ sẽsus ẽẽt videret̃ mysteriũ throni dei ⁊ vnius ñ facile discuti̓t̃. Sz hãc glosã moderni iudei ꝑuertũt retorq̃ntes hãc trinitatẽ ad tria attributa diuĩa. q̃ sunt potẽtia sapiẽtia bonitas. Sz nõ vr̃ h̓ esse sñia glose p hoc ꝙ dr̃ nõ defacili discutit̃. qz q̃libz ẽt satis simplex scit deũ eẽ potẽtẽ sapientẽ ⁊ bonũ. Itẽ sicut de⁹ opat̃ p suã potẽtiã sapiẽtiã ⁊ bõitatẽ. sic artifex creat⁹ opat̃ p artẽ suã sicut p regulã directiuã ⁊ p potẽtiã suã quẽ trãsmutat mãet ad formã scãni v'l lecti v'l hmõi ⁊ p appetitũ bõitatis lucri. ⁊ ista tria multopl⁹ differunt in eo q̃ potẽtia ⁊ sapientia ⁊ bonitas in deo et iõ si ꝓpter ista tria dr̃ de⁹ trinus et vnus in glo. p̃dicta. multo forti⁹ diceret̃ quilibet artifex trinus ⁊ vn⁹ quod nõ est verũ. et iũgeret̃ singulare cũ ꝟbo pluralis nũeri dicẽdo hyrã fecerũt tẽplũ solomonis sicut de deo dicitur Eccl's.ij. q̃s ẽ hõ vt seq̃ possit regẽ factorẽ suũ hebraica veritas sic hz Quis est homo vt intret post regẽ q̃ fecerũt eum. et sic de deo dicit̃ ꝙ est rex q̃ fecerunt hominez. ¶ Itẽ etiaz patet per sapientes caba[illegible] q̃

dicunt esse deum sine aliqua corpo rali quātitate et cum tribus istoꝝ deus mundum creauit. que vocant corona intelligentia et regnū. ⁊ nō est differentia īter istos et xp̄ianos nisi in vocabulis quoniam si ipsi in telligerent legem christi prout ip sam cognoscunt christiani. Uidere tur nullā esse inter eas differentiā realem sed tantūmodo vocalē et non est mirum si doctores aliq̄ he breorū inter gentes aliquid de my sterio trinitatis nō sunt cōuersi ad fidem xp̄i. quia possibile est q̄ de⁹ eis gratiam nō inspirauit propter eorum peccata: qui dispositionem primā nullatenus optauerūt. Et ꝓ pter multa alia temporalia quib⁹ erant inuoluti que viam salutis im pediunt. Sic et moderni iudei nō minus obnubilati et inuoluti non recte sed et obliquo incedentes ꝑ dictam veritatem questionib⁹ va rijs et euasionib⁹ cōfusis inuoluūt ipsi sūt de q̄bus dicit salomō Ec clesiastices. vij. de⁹ fecit hominē re ctū et ipse īmiscuit se infinitis q̄ stionibus. ¶ Tertio accedūt natu rales ph̄i et videamus quid de tri nitate senserūt. Primus fuit adā magn⁹ naturalis qui dixit s̄m iu uenalem et Iheronymum manus dei tres digiti formauerunt corp⁹ meū et extraxerunt costā. ꝑ tres di gitos tres ꝑsonas intelligēs et ꝑ manū dei vnitatē essentie. Scd̄us ph̄s fuit Abraā ī lege natur̄ q̄ tres angelos vidit sed vnū adorauit. Gen. xviij. tres vidit q̄ fides tres ꝑsonas credidit s̄ vnum adorauit q̄ vn⁹ de⁹ adorat̄ sub rōne vnius maiestatis deitatis et essētie. Ter ti⁹ ph̄s fuit plato qui in. vij. libro platanicorum dicit q̄ sicut non est dare intelligentiā creatā sine trini tate creata videl3 ītelligere posse velle sic nec intelligentiā increatā sine trinitate increata que est pos se intelligere et velle, et iste plato vt ponit macrobius sup̄ somnium scipionis et beatus augustinus. x. libro de ciuitate dei. c. xix. et. vij. li. confessionum. c. ix. dicunt q̄ istud In pricipio erat verbū et verbū erat apud deū et de⁹ erat verbum hoc erat in principio apud deū oīa per ip̄m facta sunt et sine ipso fcm̄ est nihil. quod factū est in ip̄o vita erat. Fuit inuentū in libris plato nis: et sic patet q̄ cognouit plurali tatē personaꝝ. Quartus ph̄us fuit aristotiles qui vnitatē essentie ostē dēs. viij. Phisicoꝝ ī fine dicit vnū motorē penitus imutabilē eternū et infinite virtutis et potētie sup̄ oēs celos residēs et in. xij. metha phisice in fine dicit. Entia nolunt male disponi nec est bonū plurali tas pricipātiū vn⁹ ergo princeps a q̄ depēdet celū et tota natura. Sꝫ trinitatē in deo ostēdēs dicit ī pri cipio primi libri de celo et mūdo. Res oēs sunt tres ⁊ diuidunt̄ in tres hic q̄dē nūerus est oīs rei et si gnificat trinitatē rerū ita q̄ in om ni re ē inuenire trinitatē. ⁊ nō solū ī creaturis sed ēt ī creatore. addit vltra nos vero nō extraxim⁹ hunc nūerū nisi a natura rerū ⁊ retinui m⁹ ip̄m similē legi eaꝝ. ⁊ ꝑ hūc q̄ dē nūerū adhibuim⁹ nosipsos ma nificare vnū creatorē tm̄ eminēt

ppzietatib⁹ eoꝝ q̄ sūt creata. ⁊ nō cognouit iste personas distincte tm̄ cognouit appropriata. Quīt⁹ ph̄s fuit ermes termegist⁹ rex egypti q̄ teste linconſēſe in libro iterpreta torio ptiuꝫ gregaꝝ.c.xxxiij. sic ait de⁹ ē lumē aſi lumē intelligibile et nihil aliud ē ei⁹ vnio q̄ sp̄us oia cō tinēs ⁊ verbuꝫ ip̄ius pfectum exi stēs ⁊ genituꝫ.ergo ibi ē vnio i es sentia ⁊ lumē de⁹ pr̄ est sp̄ussanct⁹ oia ꝯtinens ⁊ verbū p̄ris id est fi lius oio equalis. Et iterū idē dicit monos gignit monadē ⁊ in se suuꝫ reflectit ardozem. Ecce q̄d dicit lo quēs de deo: monos.i.vnus pr̄ ge nuit monadē.id est vnū filiū et in seip̄ꝫ.s.pater reflectit ardozem.i. sp̄m sanctū. Sextus ph̄s fuit escu lapi⁹ primus medic⁹ q̄ in vno deo ponit actū sermonē ⁊ virtutē vt pꝫ in libro suo de interrogatiōib⁹. Se ptim⁹ ph̄s fuit pphiri⁹ q̄ teste Au gustino libro.x. de ciui.dei.c.xxiij. p̄dicat in diuis patrē ⁊ filiū ⁊ hoꝝ mediū. Octau⁹ ph̄s fuit plutarc⁹ magister traiani imperatozis qui habuit respōsū q̄ hoies n̄ poterāt saluari sine p̄re ⁊ filio ⁊ sp̄ūsancto Et iō fecit laminā ⁊ posuit i sepul chzo ⁊ inuēta ē scriptura lr̄is aure is.p.capiti.f.ozi.s.pectozis cozdi p p.patrē.p.f.filiū per.s.sp̄m sanctū intelligēs. Si aliq̄s q̄reret cū isti fuerūt gētiles ph̄i. ⁊ mysteriū san cte trinitatis sit indemōstrabile.et archanū quō habuerūt talem noti tiā de trinitate diuina. Rn̄det illu minat⁹ doctoz Frācīscus de maro nis in cōflatu suo super pzio sniā rū distinctiōe scd̄a q̄ōne quarta di cēs.q̄ multa pbabilia ⁊ pbabilir enūciata dixerūt et pp̄ter nos mul ta p reuelationē hūerūt. ¶ Quar to accedat vniuersitas artiū libera liuꝫ et ostdat nobis ſi q̄d sentiat de mysterio trinitatis. Unde vna grā matica est in essentia sꝫ tres sunt p sone de quibus tractat scꝫ prima q̄ de seip̄a loq̄tur vt ego.scd̄a ad quā prima loquitur vt tu.et tertia de q̄ fit sermo inter primā et secundam vt ille. Sic pater in diuinis loquit̄ de se et a se tanq̄ prima p̄sona fili⁹ vero est secūda persona ad quā lo quit̄ pater psalmo secūdo. Dn̄s di xit ad me: filius me⁹ es tu: sed sp̄i ritussanctus ē de quo fit sermo. Io hannis.xv.cū venerit paraclytus quē ego mittā vob̄ a patre. ¶ Lo gica vo dicit q̄ in vna ppositione f̄m essentiā sunt tria distincta scꝫ subiectū.p̄dicatū ⁊ copula.⁊ i vno syllogyſmo f̄m essentiā ē maioz p positio minoz ⁊ cōclusio q̄ adiuiceꝫ distinguunt̄.⁊ in syllogiſmo demō stratiuo maioz ē per se nota.⁊ sic a nullo minoz a maioze pullulat cum sub ea accipiat̄.⁊ cōclusio ab vtro q̄ f̄ꝫ mētē Aristo. ¶ Rethozica di cit in vno dictamīe vni⁹ pagine f̄ꝫ essentiā sunt tria disticta.s. p̄sona q̄ loquit̄.et secūda ad quā loquit̄ ⁊ ip̄a lr̄a media inter primā et secun dā. ¶ Geometria dicit.in vno edifi cio siue cozpe f̄m essentiā sunt tria distincta.s. lōgitudo. latitudo ⁊ p fūditas. ¶ Musica dicit. in cantu vno organico f̄m essentiā sūt tres distincte voces.s.tenoz quita ⁊ octa ua. ¶ Arismetrica dicit. vn⁹ nūer⁹ par f̄m essentiā distiguit̄ i pfectuꝫ

superexcrescētē. et excrescentē: vt ptꝫ his tribus numeris. s. xij. viij. vi. quoꝝ vterqꝫ est nūer⁹ par ꝑꝫ essentiā. et sic conueniunt. differūt tñ qꝛ ptes aliquote de. xij. que sūt vnū ꝛ duo tres ꝛ q̄tuoꝛ ꝛ sex simul sūpte reddent pl⁹ ꝙ suū totū qꝛ reddunt. xvi. et ideo dicitur superexcrescēs Et partes aliquote ꝺ octo: q̄ sunt. vnū duo quattuoꝛ reddunt min⁹ ꝙ suuꝫ totū. qꝛ solū reddunt septē. et iō dr̄ numer⁹ excrescens. i. nō crescens in suū totuꝫ. Partes vero aliquote de sex q̄ sunt vnū duo ꝛ tres reddunt integre suū totū qꝛ faciūt sex. nec plus nec min⁹. Et iō dr̄ numerus perfect⁹: vt dicit Isid. iij. ethimologiarum. ca. vi. et vocatur pars aliquota q̄ aliquotiens sūpta reddit suuꝫ totū. ¶ Astronomia dicit ꝙ in vno celo ꝑ essentiā est oꝛt⁹ occasus et motus stellarum: vt notat predict⁹ Isidoꝛus in. iiij. ethimologiarū ponēdo differentiā int̄ astronomiā et astrologiā. qm̄ pria dicit qđ dictū est. secunda ꝟo vltra illud dicit auguriationē in stellis. ꝛ iō quo ad h̄ est superstitiosa scīa ¶ His addit̄ naturalis ꝓphetia. q̄ vna ꝑm essentiā pōit tria rerū pricipia. s. materiā. foꝛmā et priuationē. ¶ Nec expers erit methaphisica a laudibus trinitatis diuine. cū ipa cōsideret ens in ꝙtū ens quod est vnuꝫ ꝑm essentiā. sunt tamē i ea tres passiones distīcte. s. vnū veruꝫ bonum. vnū repꝛesentās patrē qui est pria persona. sicut vnitas ē pricipium numeri. Ueritas q̄ est obiectū itellect⁹ repꝛesentat filiū ꝙ est veritas ꝛ ꝓduct⁹ ꝑ modū diuini itellect⁹ Bonitas repsentat sp̄m sāctū. qꝛ bōitas ē obiectū volūtatis sp̄ussanct⁹ ꝓducit̄ per modū volūtatis ꝑm Aug. ¶ Quinto ꝛ vltimo accedat mūdus cū suis creaturis. ꝛ declarat trinitateꝫ eē i creatoꝛe. Et ptꝫ pꝛio ꝙ mūdus i se vnus ꝑ essentiā distīguit̄ i supercelestia q̄ sunt angeli ꝛ in celestia q̄ sūt celi. ꝛ in subcelestia que sunt q̄ttuoꝛ elemēta cum elemētatis. Scđo se offert natura angelica q̄ in se vna distinguit̄ i tres ierarchias scꝫ superioꝛē mediā ꝛ inferioꝛē secundū Dyonisiū de angelica ierarchia. Tertio se offert supioꝛ ierarchia in qua de⁹ vnus ē i thꝛonis vt maiestas in Cherubi vt veritas i Seraphi vt charitas Quarto se offert q̄libꝫ āgelus ꝛ q̄libet rōnalis aīa. qui cū sit vnus. et aīa vna i sua essentia est tñ i eis eternitas potētiarū scꝫ memoꝛia. itellect⁹ ꝛ volūtas. ꝛ hec i creaturis vocat̄ ymago dei qꝛ nihil est simili⁹ in creaturis trinitati diuine ꝑ eo ꝙ sicut tres ꝑsone sūt vna essentia sic tres ꝑdicte potētie sunt vna aīa essentialr̄ nō tres aīe. Et sicut tres persone habēt oꝛdinē iter se nō tēpoꝛis sꝫ oꝛiginis vel naturalis itelligentie vt sicut pater dr̄ pꝛima persona. fili⁹ scđa. ꝛ sp̄ussāct⁹. iij. sic i aīa memoria dr̄ pꝛia potētia q̄ est fons ꝛ thalam⁹ omniū intelligibiliū ab aīa. itellectus est scđa potētia. volūtas vero tertia. qꝛ secundū Augustinū nihil volitū nisi ꝓcognitū. Item sicut diuine ꝑsone non distinguūtur ab essentia realiter. distinguunt̄ tñ iter se realiter ꝑ origines suas sine

relationes.sic ꝛ potentie anime di stinguũtur inter se formaliter.sꝫ ꝗ tenus subsunt actibus suis ꝗ sunt memorari.intelligere.ꝛ velle reali ter distinguũtur. Itē sicut deus est vbiq꜃ p̄sens in macrocosmo.i.ma iori mũdo.sic ꝛ aīa ratiōalis in mi crocosmo.i.minori mũdo. Ipsa eñi dr̄ esse tota in toto.ꝛ tota in quali bet parte.qꝛ aīa rationalis ꝗ tota est in pede hoīs intelligit nō vt est in pede. Est ergo merito aīa ratio nalis imago dei.qꝛ expressius rep̄ sentat trinitatē diuinā ꝙ quecũq꜃ alia creatura. Et hinc est ꝙ cũ deꝰ formauit hoiem.dixit.Faciamꝰ ho minē ad imaginē ꝛ similitudinem nostrā.Geñ.i.Quĩto se offerũt spe re celestes.qꝛ cũ ꝗlibet spera sit in se vna.distinguit tñ in circulũ pla netā ꝛ virtutē.Sexto se offert sol. ꝗ cũ sit in se vnicꝰ in essentia.disti guit tñ in corpus.splēdorē ꝛ calo rē quē ꝓducit. Septimo se offert ignis.ꝗ similiter cũ sit vnꝰ in natu ra.in eo tñ est tria cōsiderare.sicut dictũ ē de sole. ꝛ istō exēplũ ponit Aug.de ꝓcessiōe filij a p̄re. ꝛ sp̄ũs sancti abvtroq꜃.ꝛ si ignis esset eter nus eternaliter calor ꝓcederet ab eo.ꝛsplēdor ꝓcederet realr̄ abvtro q꜃ sicut ē ī diuinis.Octauo se offert aer ꝗ vnꝰ ī natura trinꝰ ē. in corpe caliditate ꝛ hũiditate. Nono se of fert aq̄ ꝗ vna etiā ī natura trinita tē dicit ī corpe.hũiditate. ꝛ frigidi tate.Decimo se offert terra ꝗ in se vna trina:tñ est in corpe.siccitate ꝛ frigiditate.Sic possꝫ exēplificari de oibꝰ creaturꝭ.i qbꝰ ꝛ si nō plene illa btā trinitas exprimit.relucꝫ tñ in eis vestigiũ trinitatis.¶ In cō firmationē oim p̄dictoꝝ offerũtur due rōnes.Una quā fecit Augu.in lib.lxxxviij.q. qꝛ aut deus voluit ꝛ potuit se summe cōicare: aut potu it ꝛ nō voluit:aut voluit ꝛ nō potu it:aut nec voluit nec potuit:aut vo luit et potuit sꝫ nesciuit. Nō ē dicē dũ ꝙ potuit sꝫ non voluit:qꝛ tũc in uidꝰ esset. Cōstat aũt ꝙ inuidia nō cadit ī deo ꝓpter imp̄fectiōeꝫ.Uñ p̄rio methaphisice dr̄ ꝯtra symoni dem.Diuinũ nō inuidet: nec est di cēduꝫ ꝙ voluit ꝛ nō potuit: qꝛ tũc impotēs eēt qđ falsuꝫ esset. Nec ē dicēdũ ꝙ nec voluit nec potuit: qꝛ tũc impotēs ꝛ inuidus esset qđ pe ius est. Nec ē dicēdũ ꝙ potuit ꝛ vo luit sꝫ nesciuit:qꝛ tũc deꝰ eēt igna rus qđ est absurdũ. Relinquit ergo ꝙ deꝰ voluit potuit ꝛ sciuit se sum me cōicare:ꝛ cũ ī ꝑpetuis nō diffe rãt esse ꝛ posse: vt pꝫ.iij.phisicoꝝ Seqtur ꝙ deꝰ ab eterno se summe cōicauit habendo dilectũ.i.filiũ. ꝛ dilectionē siue cōdilectũ.i.sp̄m san ctuꝫ.¶ Scđa rō ꝗ offert est docto ris subtilis scoti in p̄rio sniaꝝ dis. ij.in respōsione ad tertiā q̄stioneꝫ ꝗ talis est. Ubicũq꜃ est iuenire pri cipia ꝓductiua aliquoꝝ sine imp̄ fectione:illa supposita in q̄bus in ueniunt possũt talia ꝓducere q̄uꝫ habēt principia ꝓductiua cum nō possunt ipediri.Sꝫ in diuino sup posito.s.ī patre ē iuenire pricipiuꝫ ꝓductiuũ noticie genite.s.mēoriaꝫ fecũdā ꝗ est obiectũ cũ intellectu ꝛ pricipiũ ꝓductiuũ amoris spirati qđ est obiectũ cum voluntate.ergo suppositum diuinũ habēs ista duo

principia pductiua pfectissime po terit producere noticiam genitā ⁊ amorē spiratū. talia aūt in diuinis nō possunt esse nisi subsistētia cum inherētia dicat impfectionē. ergo in diuinis sunt pducta duo subsistētia ⁊ vnū pducens distinctū psonalit͛ ab eis. ¶ Et si forte dicat iudeus. sicut ponis tres psonas in deo: ita possent poni plures alie. Rn̄det sctūs Thomas in summa cōtra gentiles li. iiij. c. xxvi. ꝙ diuine psone multiplicari non possunt ꝙ exigit pcessio intellectus ⁊ volūtatis in deo. nō est aūt possibile ꝙ in deo sit nisi vna pcessio ſm intellectuȝ. eo ꝙ suū intelligere est vnū ⁊ simplex ⁊ pfectuȝ: qꝛ intelligēdo se intelligit oīa alia a se: ⁊ sic nō pōt esse in deo nisi vna ibi pcessio Similiter aūt oporteret pcessionē amoris esse tantū vnā: qꝛ etiā diuinum velle est tantū vnū et simplex amādo enī se amat oīa alia. non est igit͛ possibile ꝙ sint in deo nisi due persone pcedētes. vna p modū intellectus vt verbū. s. filius ⁊ alia p modū amoris vt spūssanctus. Est etiam et vna psona nō pcedens. s. pat͛. Solū igit͛ tres psone in trinitate esse possunt. Itē si ſm pcessionem opꝫ psonas distingui modus aut psone quantum ad pcessiones nō pōt esse nisi triplex: vt. s. sit aut oīno nō pcedens quod patris est. aut nō pcedente procedens ꝙ filij est. aut a pcedente pcedēs quo spiritussancti est. Impossibile est igitur ponere plures ꝙ̄ tres psonas. Bndicamus ergo patrem ⁊ filiuȝ cū sancto spiritu: laudem⁹ ⁊ supexaltemus eū in secula. Etiā hec pro presenti sufficiāt de ista materia. ¶ Contendit iude⁹ pbare ꝙ xp̄iani sunt ydolatre quia adorāt sacramentum altaris: ⁊ propter venerationem ymaginum.

Vicesimūquartum ⁊ vltimū argumentum iudeorum est cōtra adorationē xp̄i. ⁊ sacramēti altaris: ac etiā contra adorationem ymaginū. Dicūt eniȝ iudei ꝙ xp̄iani sūt pessimi ydolatre adorantes xp̄m purū hoiem tanꝙ̄ deū ⁊ qđ peius est hostiā de frumento ab eis formatā ⁊ coctā adorant sicut deuȝ qđ est derisibile. ⁊ postea comedūt qđ est horribile. Adorant etiaȝ ymagines opa manuū hoim Illud aūt est cōtra legē dei Deut͛. vi. Dominū deū adorabis. s. maiestatem diuinā in eo solo ꝯfitendo. Itē Exod. xx. Non facies tibi sculptile. nec oēm similitudinē q̄ est in celo desup ⁊ q̄ in terra deorsuȝ nec eoꝝ q̄ sunt in aquis subtus terram non adorabis ea nec coles. Item deut͛. lib. ⁊ Leui. xxvi. Nō facietis ydolū ⁊ sculptile. nec titulos erigetis nec insignē lapideȝ ponetis in terra vestra vt adoretis euȝ. Item Deut͛. xxvij. Maledict⁹ qui facit sculptile ⁊ ꝯflatile. nō ergo dȝ adorari hō: nec panis nec aliq̄ ymago siue creatura. ¶ Ad istud argumētum rn̄det͛ quo ad primū. s. de xp̄o qđ fuit ostēsum plenissime in priori libro ⁊ in solutioībus argumētoꝝ pdictoꝝ hui⁹ tertij libri. ꝙ Jesus nazaren⁹ est verus messias in lege

ꝛ pphetis pmissus. Qꝛ iesus e etiã quõ est verus de⁹ ꝛ verus hõ sicut patuit i solutiõe.xxi.argumẽti. Et in pzio libzo cõsideratione.iiij.arti. primo i quadruplici examine. Et ↄsequẽter iesus nazaren⁹ est latrie adorãd⁹:nec ex hoc ydolatrie sunt xpiani adorantes verũ deũ. ¶ Ad illud aũt qđ dicũt de adoratiõe eucharistie q ibi sit ydolatria. Dicẽdum q nõ est verũ fm Nicolaũ de lyra in tractatu cõtra iudeũ nequiter arguẽtẽ. Nõ eñi adoraf panis qꝛ nõ est ibi:sed ei⁹ substãtia ↄuersa est in substãtiam corpis xpi ꝟtute diuina ad platiõnẽ verboꝝ cõsecratiõis q̃ sunt ipsius xpi veri dei effectiue seu principalr. Ipsi⁹ aũt sacerdotis platiue seu ministerialiter. Uerbũ aũt diuinũ est tãte virtutis q p ipsuz factũ est celũ ꝛ terra de nihilo:vt patet Geñ.i.et ps.cxlviij.dixit et facta sunt.ꝛ multo fortius põt cõuertere vnã substantiam in aliã. Patet etiã p exẽpluz Exod.xxiiij.ca.vbi dr q diuina virtute virga moysi cõuersa est in serpẽtez. Et Exo.vij.aque egypti cõuerse sunt in sanguinẽ. ¶ Et si dicas q ista nõ sunt cõuersa virtute verboꝝ falsum est. Legim⁹ eñi numeri.xx.q deficiente aq̃ dixit dñs ad sacerdotes Moysen ꝛ aarõ. Loquimini ad petram:ꝛ illa dabit vobis aquas.ꝛ ad verbũ coꝝ fm ps. cõuertit petrã in stagna aquarũ:ꝛ rupẽ in fontes aquarũ. Facili⁹ aũt videf panẽ in corp⁹:ꝛ vinũ in sanguinem q petrã in aquaz mutare. Qđ aũt posset cõuertere vnã substantiã in aliã manẽtibus accidentibus pbaf:qꝛ de⁹ nõ attingit substantiam mediãtibus accidẽtibus sicut facit agẽs naturale:sed eã attingit imediate.ꝛ ideo põt illã substantiã in aliã cõuertere manẽtib⁹ accidẽtib⁹ eadẽ ꝟtute. Ad hoc aũt habet aliquo mõ exẽplũ Geñ.xix. vbi dr q vxor Loth respiciens retro versa fuit in statuaz salis. Per hoc eñi q dr statua videf q remãserit figura substãtie corpalis substãtia in sal mutata. sic igif diuina virtute cõuertif panis substantia in corp⁹ xpi accidẽtibus remanẽtibus panis. Aĩa ꝟo xpi realiter cõiũcta est suo corpori:ꝛ silr deitas i persona filij: et sic sub speciebus panis ꝛ corpus xpi ex vi cõuersionis vel trãsubstãtiationis aĩa eius ꝛ deitas ex cõcomitantia reali ꝛ inseparabili.ꝛ p ↄsequẽs ibi est tot⁹ xps verus hõ ꝛ verus deus latria adorãdus.ꝛ sic nõ est ibi ydolatria nõ eñi adorãtur spẽs panis visibilis tanq deus.sed ipe xps inuisibilis existẽs sub illis spẽbus. ¶ Simile habef quodãmodo Exod.iij. vbi dr q xps apparuit moysi i flãma ignis i medio rubi.ꝛ nõ est dubium quin moyses adorauit deum qñ dñs dixerat moysi. Solue calciamẽtũ de pedibus tuis ꝛc.nec tñ adorauit ignẽ illũ siue flãmã tanq deũ.sciebat eñi moyses hoc ipossibile esse:sꝫ adorauit deũ inuisibilẽ sub similitudine visibili apparẽtẽ Et idẽ dicendũ est de alijs apparitiõibus diuinis factis sctis patribus:sicut.iij.Reg.xix.c.apparuit helye sub sibilo aure tenuis. ¶ Qđ aũt arguitur vltra q xpiani come-

dunt corp⁹ xpi φ est horribile. Dicendū φ verū esset si acciperēt in ppria specie: sȝ ipm accipere sub spēbus panis nō est horribile sed magis suaue ꝛ venerabile. Nō eni ipse xps vel ei⁹ corp⁹ in ista comestione frāgitur vel atterit̄ dētibus siue lacerat̄ sicut ymaginant̄ iudei sed sole spēs panis frāgunt̄ ꝛ atterūtur qbus cōsumpt⁹ desinit ibi esse corpus xpi: sȝ remanet huius sacramēti effect⁹;q est aīe refectio p augmentū gratie.ꝛ sic ptȝ φ comestio ista suauis est ꝛ venerāda ꝛ ppter hoc saluator dicit Joh. vi. Ego sum panis viu⁹ q de celo descendi.si quis mādicauerit ex hoc pane viuet ineternū. ¶ Hoc etiam fuit pdictuȝ.ps.lxxi. qui fm doctores antiquos hebreorū exponit̄ de xpo. In principio eni hui⁹ psalmi cū dr. De⁹ iudiciū tuū regi da. Glosa hebraica dicit. Iste est rex messias.de quo dr Isa.xi.c. Egredietur virga de radice iesse ꝛc. Et in processu huius pi dr de ipso. Erit firmamentū in terra in summis montium: vbi lr̄a hebraica habet erit placēta tritici in terra i capite mōtium.et trāslatio Hieronimi iuxta hebraicuȝ. Erit memorabile triticum in terra i capite montiū. Trāslatio chaldaica habȝ. Erit oblatio frumēti in terra. ex istis tribus vȝ φ littera nostra fuerit corrupta p scriptores ponētes firmamentū p frumentū ex silitudine dictionum Patet igit̄ ex dictis φ de rege messia dictū fuit in hoc psalmo. φ futur⁹ erat frumentū in terra in summis montiū vel oblatio frumēti in terra in capite montiū qd̄ impletū est in sacramēto eucharistie i quo xps sub speciebꝰ panis tritici continetur: ꝛ sup capita sacerdotū vt adoretur a pplo eleuat̄. Qui sacerdotes ppter altitudinē status mōtes appellātur. ppter qd̄ saluator Joh.xij.grano frumēti se cōparat ꝛ dicit nisi granū frumēti cadēs in terra mortuū fuerit ꝛc. ¶ De bonitate aūt sacramēti eucharistie dicit rabi moysen hadarsam exponens sup Geñ. illud Osee.xi.ꝛ declinaui ad eum vt vesceret̄. Littera hebraica talis est.iclinabo ad eū escā qd̄ exponēs iste doctor et loqns in psona dei sicut ꝛ Osee ppheta. rabi ille dicit in fine.inclinabo ad eū id est ad pplm israel. escā bonaȝ ꝛ suauē cui nō est alia similis: d̄ qua dr ps.lxxi. Erit placēta frumenti in terra in capite ꝛc. De ista materia vide qdam pulchra super argumēto.xiiij. ¶ Patet igit̄ ex supradictis φ adorare eucharistiā nō est derisibile: sed sanctū ꝛ venerabile nec eā sumere est horribile. sed deuotū et delectabile bene dispositis ad hanc escam.propter qd̄ aplƺ.i. Cor.xi. pbet aūt seipm homo ꝛ sic de pane illo edat: ꝛ de calice bibat ꝛc. Et hoc fuit figuratum in māna populo isrl̄ dato Exod.xvi.de quo Sap.xvi. Panē paratū de celo p̄stitisti eis sine labore omie delectamentū in se habentē ꝛ ois saporis suauitatē. De ista materia ampli⁹ dicetur cū dei adiutorio infra cum mouebitur bellū iudeoꝝ p argumēta ex natura assumpta. ¶ Ad illud aūt qd̄ arguūt iudei de sculptilib⁹

ꝛ ymaginibus. Rñdet ꝛ primo de claro qd est adoratio. Scdo quot modis sumit. ꝛ tādem quali veneratione sanctoꝝ ymagines venerāde sunt ex qbus patebit solutio ad allegata p iudeos. De primo dicit ꝙ adoratio nihil aliud est ꝙ qdam veneratio seu reuerentia alicui exhibita rōne dignitatis supioris et excellētis. Pro scdo iuxta doctorū sacre theologie traditionē nos habemus adorationē seu venerationem q latria dr. et habem⁹ q dulia noīatur. ꝛ habemus q yperdulia nominatur. Latria eniꝫ dicit cultus soli deo trino ꝛ vno debit⁹. hoc etiā experimur in omī republica obseruari: ꝙ sūm⁹ rector aliquo signo singularis pceteris honorat ꝙ si alicui alteri deferret foret crimē lese maiestatis. Et ideo in sacro codice statuitur pena mortis his q diuinum honorē aliis exhibēt vt ptꝫ Exod. xxij. nec istū honorē siue adorationē ipsi deo exhibemus ppter ipsum: qꝛ ipse est glīa ꝛ honore preditissimus cui nihil a creatura addici pōt sed ppter nos: qm p hoc ꝙ deū reueremur ꝛ adoram⁹ mens nostra ei subiicitur ꝛ in hoc eius pfectio cōsistit. Res em̄ qlibet perficit ppter hoc ꝙ suo supiori subditur. sicut corpus p hoc ꝙ ab aīa viuificatur: ꝛ aer p hoc ꝙ a sole illuminatur. Dulia vo dicit cultus vel reuerētia debita rōnali creature supiorem ordinem tenēti sicuti sunt plati dñi vel magistri. yperdulia est cultus siue honor dignior dulia debitus carni xpi assumpte a verbo diuino. teste glosa sup illō psalmi. Adorate scabellū pedū ei⁹

¶ Circa vo ymaginū veneratiōeꝫ dicitur ꝙ xpi ymago ꝛ crux et alie sanctoꝝ ymagines dupl'r possunt cōsiderari. Uno modo vt sunt ymagines dei aut vginis marie seu sanctorum deū vel virginē mariā: aut aliqueꝫ sanctoꝝ repsentantes. Secūdario vt sunt qdam res puta aurum ꝛ argentum lignū siue lapis. ꝛ illo secundo modo considerando nulla veneratio eis exhiberi debet immo crimē ydolatrie incurreret qui vt sunt solū res qdam ipsas veneraretur. Alio modo possunt considerari: vt repsentant iesum xpm aut virginē mariā seu sanctos paradisi: et sic vtiqꝫ venerari debent etiā eadē veneratione qua ymaginatum venerat. ꝛ ita crux xpi ꝛ ei⁹ ymago venerari debet adoratione latrie. ymago autem virginis marie. aliorumqꝫ sanctorum venerari debent veneratione dulie: quia totus honor refertur ad pthotypum id est ad exemplar seu ymaginatū ꝛ hec est opinio Thome in. iij. sententiarū distin. ij. ¶ Sed cōtra eā obiicit magister Robert⁹ holgot sup libro sapientie lectione. clviij. primo: qꝛ latria est honor soli deo debitus: sed nulla ymago est deus ergo nulli ymagini debetur talis honor: immo cōtradictiōem includit. vel inducit dicere ꝙ latria sit honor soli deo debitus et tamen ꝙ debeatur ymagini xpi. preterea si idem honor debeat ymagini xpi ꝛ christo idē honor debetur lapidi ꝛ xpo. ꝛ per cōsequens debetur ideꝫ honor deo ꝛ creature qd nō ē dicē

dū. Preterea q̄ honorat aliquid ho nore latrie ꝯfitet illud esse deū. ergo si aliq̄s possit licite imaginē honorare cultu latrie pōt licite ꝓtestari ꝛ cōfiteri aliud a deo eē deū. Jō aliter pōt dici ꝙ nulla adoratio debet imagini: nec licet imaginē adorare. Uera eñ adoratio est in spū ꝛ deuotiōe ꝛ amore summo. ꝛ istum nullo mō debem⁹ in aliquā creaturā dirigere: qꝛ tñ ꝓpter imaginem xp̄i excitamur ad adorandū xp̄m. ꝛ corā imagine adorationē nostrā facimus. Dicit large loquēdo ꝙ imaginē adoramus. Uñ dicit predict⁹ doctor videt mihi dicendū: ꝙ nec adoro imaginē xp̄i: qꝛ lignū. nec qꝛ imago. sꝫ adoro xp̄m corā imagine xp̄i: qꝛ est imago xp̄i. ꝛ excitat me ad adorādū xp̄m. ꝛ sic exponit Johānes damascen⁹ libro. iiij.. c. iiij. vbi videt dicere ꝙ sctōꝝ imagines adorari. hoc intelligo sic. ꝙ ꝓpter imaginis repñtationē: licꝫ mihi coram imagine sanctum cuius est adorare. ꝛ eo mō intelligo Thomā ꝛ basiliū ꝛ totū ecclesie ritū. hec ille. ¶ Licet hoc rationabiliter videatur dictū. ꝛ posset satis sustineri ac p hoc iudeis satisfacere. quia tñ loquēdū est vt plures. sapiendū vero vt pauci: ꝛ cōis opinio tenet oppositū. ideo eā sequēdo ad ea q̄ iudei dicūt restat respōdere. Cū ergo dicūt iudei ꝙ sacra scriptura vetat facere sculptile ꝛ illud venerari. Dicit ꝙ ante ꝙ deus esset humanatus facere imaginē dei erat impietatis cū sm̄ diuinā naturā sit infigurabilis. inuisibilis. ꝛ insensibilis. sꝫ per carnis nostre assumptionē factus est visibilis. sensibilis. et palpabilis. et ita figura nō est impietatis: sed pietatis. ꝛ hoc ꝓpter doctrinā ꝛ instructionē nostram ac passionis xp̄i recordationē: immo ipse deus factus homo. s. xp̄s iesus eas primo tradidit. Nā ipse primo pinxit imaginē suā traditq̄ pictori nō potenti eā pingere. misso ab abagoro rege vt dicto regi traderet vt pꝫ in ecclesiastica hystoria ꝛ notat Damascenus in sentētijs libro iiij. c. viij. cū eñ pictor nō posset in faciē xp̄i aciē visus sui defigere ꝓpter claritatis chorusscationē: xp̄s deuotionē regis attendēs vestimētum pictoris faciei applicuit. ꝛ sic susṗsius imaginē ei misit. Itē in die passionis ipse pinxit vultū suū tradiditq̄ veronice. ꝛ nunc imago illa habetur rome in magna reuerentia ꝛ veneratione. Itē post sancti apostoli pinxerūt imaginē xp̄i: ꝛ matris sue. vt lucas apostolus et euāgelista. Habentur imagines rome teste damasceno vbi supra. Jō ergo ꝓhibite sunt imagines in lege veteri. qꝛ tunc deus non erat figurabilis. ergo cessante causa cessare debet effectus. Ex quo de⁹ est figurabilis pōt imago ei⁹ fieri ad venerandū vt dictū est. Sic eñ iubet ꝓpheta adorare non solū deū. sed ꝛ scabellū pedū eius: qm̄ sctm̄ est. ps. lxxviij. Unde qꝛ nō omnes noscunt litteras: nec lectioni vacāt Ideo sancti patres ad velociorem memoriā habendā de triumphis sanctorū. vt sic alliciātur ad bonū imagines inuenerunt ¶ Sic ergo triplex fuit causa institutionū ima

ginum in ecclesia. Primo ad instructionē laicorū: quib⁹ imagines adhibēter loco librorū. Scdo ad incarnationis mysteriū ꝛ vt sanctoꝝ exempla nobis ꝛ frequentius ꝛ recentius infigerētur. Tertio ad excitandū deuotionis affectū qui magis ex visis ꝙ ex auditis causatur. Et ꝙuis nulla sit scripturarum de adorandis imaginib⁹ traditio. Tñ apostoli familiari consilio spūssancti nōnulla tradiderunt ecclesie obseruāda q̄ non relinquerūt in scripturis. sed in ecclesie obseruatiōe per successionē fideliū sunt ordinata. Unde ipsemet apl's ad Thessalonicen̄. vi. ait. state ꝛ tenete traditiones quas didicistis siue per sermonē. s. ab ore prolatū. siue per epistolam. s. scriptaꝫ trāsmissam. inter quas traditiones est imaginū veneratio. ¶ Quod autem placeat deo imaginū veneratio eo modo quo dictum est. ꝛ displiceat oppositū siue earū ablatio. ptꝫ ex pena philippi ꝛ multorū alioꝝ. Unde legimus in chronicis imperatorū ꝛ summoruꝫ pontificū ꝙ philippo heretico anno dñi septingentesimo tricesimo regnante. iussit imagines auferri. Anastasius eum de regno expulit ꝛ lumine oculoꝝ priuauit. Ita ꝛ Leo terti⁹ a beato Gregorio tertio acriter correptus est ꝛ excōicatus ꝛ totam a dñio illius subtraxit italiaꝫ. Relicto filio suo Constantino quīto. patre in destruēdis imaginibus peiore. qui etiā in nullo auxiliabatur ecclesiā. ꝓpterea imperium romanum a grecis ad frācos extitit trāslatum. Ratio ponitur extra de electione. c. cū venerabilē. Francorum enī fauorē ꝛ beneficia iam romana ecclesia per pipinū in multis necessitatibus experta fuit. Iste pipinus rex francorū fecit magnū synodū congregari vbi fuit magna altercatio circa venerationē imaginū. ꝛ fuit diffinitū xp̄i ac sanctoꝝ imagines esse venerandas. licet heretici contrariū suaderent. quia eis species ydolatrie videbatur: sꝫ nō verū vt dictuꝫ est: quia imago fert intellectū humanū in ipsum imaginatum. Unde eas licite adoramus ꝛ debita veneratione colimus. nec est eadē ratio de imaginibus ꝛ sculpturis ydolorum. quia ibi malign⁹ spūs iungebatur qui in eisdem dabat responsa cui nulla debetur reuerentia. sed non sic de sanctis imaginibus. ¶ Satis igit̄ claret quō nō repugnat sacre scripture imaginum veneratio eo modo quo dictū est. videlicet ꝓpter imaginatū. Et quātū deo displiceat earū ablatio ex penis nō solū spūalibus: sꝫ etiā corporalibus ꝛ tēporalibus diuina ordināte iusticia inflictis. ꝛ ex assertione venerationis earūdē facta ꝑ vicariū iesu xp̄i cum sacra synodo vbi error interuenire nō pōt cū talis sancta congregatio dirigatur a spū sancto. ¶ Sed restat vnuꝫ dubium de imaginibus astronomicis que fiūt certis tēporibus planetis existentibus in quibusdā locis celi determinatis. Utrū liceat tales imagines facere et talibus factis vti sicut temporibus suis. vt dicit Robertus holgot super librum sapientie. lectione. lx. quidam in lon-

donis dicebatur curare a quartana per imaginē leonis aureā ſm certas constellationes factaꝫ. Hic est difficile dicere quid est verū ꝓpter mirabiles operationes corporū. qꝛ hoc est certū ꝙ nihil est homini illicitū. qđ per naturā cōpleri potest. dicit tñ Tho. secūda scđe. q. lxxxvi. et allegat August. x. de ciuitate dei ꝙ opinio fuit falsa de imaginibus talibus construēdis. verū est tamē ꝙ res naturales formas suas cōsequūtur ex corporibus celestib⁹. sed imagines artificiales nullā virtutem consequi possunt ab arte. nisi ratione materie: ꝙuis ſm August. aliquādo operatione demonū aliquid efficiūt singularibus carceribus illis impressis. q̄ naturaliter ad nihil valēt: ꝛ tacita pacta cū demonibus suffragant̄. quib⁹ ab nigromāticarū imaginib⁹ differūt. q̄ expressa cū demonib⁹ peragūt pacta. Hec autē. xxiiij. argumenta iudeorū sumpta ex lege sufficiāt pro primo bello q̄ vt visum est nullius vigoris sunt cōtra nostrū fidei fortaliciū: immo integrū ꝛ incorruptū manet ab ictibus eoꝝ. qꝛ est turris fortitudinis a facie inimici.

❡ De bello iudeoruꝫ ꝑ argumenta sumpta ex lege euāgelica.

Quinta cōsideratio est de iudeoruꝫ bello sumpta per argumēta ex lege euangelica. Uidētes eniꝫ iudei ꝙ sua argumēta ex lege sumpta nulli⁹ sunt firmitatis ad expugnādū nostrū fidei fortaliciū. quin immo per illa eius veritas clarior et fortior est ostensa tēptare volūt si possunt. ꝛ ex dictis euāgelicis se iuuare. ꝛ ex quibusdā alijs a xp̄ianis cōcessis: vt fidei nostre fortaliciū diruatur sicut deducit Nicola⁹ de lyra in tractatu cōtra iudeū neq̄ter arguentē. ex quo tractatu plura hic inserunt̄ paucis exceptis q̄ suis locis explicabuntur ꝛ faciunt totidem argumenta sicut ex lege. scilicet. xxiiij.

❡ Contendit iudeus probare ꝙ iesus non est verus messias. quia in eius genealogia sunt mulieres peccatrices.

Primū argumētū iudeoꝝ quo nitant̄ ꝓbare iesum nazarenū nō esse veruꝫ messiā. sumit̄ ex primo cap̄lo Matthei sic. Ille nō est verus messias in cui⁹ genealogia ponunt̄ mulieres peccatrices. sed in genealogia iesu nazareni ponūtur mulieres peccatrices. ergo ip̄e nō est messias. Maior ē manifesta qꝛ messias dꝫ esse sanctus ꝛ bonus ꝛ sic nō dꝫ in sua genealogia peccatrices admittere. Minor ptꝫ. quia Matth. i. vbi est principiū noui testamēti nominant̄ quattuor. s. Thamar: Raab: Ruth: ꝛ Bersabee q̄ sunt in scriptura reprobate. Prima nāq̄. s. thamar sub habitu ꝛ simulatione meretricis supposuit se iude socero suo. ꝛ sic cōcepit de ip̄o phares ꝛ zaram. Gen. xxxviij. Scđa vero scꝫ raab meretrix cognominat̄ Josue. ij. fuit etiā genere chananea. et

sic videt fuisse mulier luxuriosa vilis et ydolatra. Tertia.s. Ruth.fuit de pplo Moab qui colebat ydola. Quarta.s. Bersabee fuit adultera. vt pz.ij. Reg.xi. Ex quo sequit q nõ fuit vere xps. ¶ Pro solutione hui⁹ maliciosi argumẽti hebraici. tria sunt vidẽda. Primũ est q non valet illud qd obijcit. Scdm q in arguẽdo falsum supponit. Tertiu quare noia dictarũ mulierũ in genealogia xpi exprimunt cũ hoc pricipaliter videat qrere argumentũ. ¶ Circa primũ ostendit primo. vt clauus retũdat clauo q similis rõ vel fortior põt fieri cõtra messiã a iudeis expectatũ. vñ Hiere.xxiij. Dicit de ipso. Ecce dies veniũt dicit dñs. et suscitabo Dauid germen iustũ. qd oẽs hebrei exponũt d xpo Vñ et trãslatio chaldaica q est hebraice littere in plurib⁹ locis expositiua hz hic. suscitabo dauid messiam iustũ. oẽs eñi iudei cõfitent de dauid messiã descensurũ. ppter qd Matth.xxij. querente saluatore a phariseis cui⁹ filius est. dixerũt dauid. Dauid aũt legit multipliciter et grauiter peccasse. Primo in morte sacerdotis nobe.i. Reg.xxij.c. qr p omissionẽ cautele debite fuit occasio morti ipoꝝ petẽdo panes et gladiũ ab achimelech presente doech idumeo ppter qd filio achimelech fugiẽti ad dauid dixit. Ego su re⁹ oim aiarũ domus patris tui et numer⁹ occisoꝝ sacerdotũ fuit.lxxxv. viroꝝ. et cũ hoc ciuitas eoꝝ fuit succẽsa et mulieres et paruuli trucidati. Itẽ peccauit scdo pctõ adulterij. et etiã rapt⁹ vt videt in vxore Vrie: d qua dr.ij. Regũ.xi.c. missis itaq dauid nũcijs tulit eã p potentiã.s. regalẽ. Item peccauit tertio pctõ homicidij pditorie commissi. Nã vriã fidelissimũ sibi militẽ occidit gladio filioꝝ amon. vt ibidem dr. Et qr postea factũ fuit diuulgatũ surrexit inde scãdalũ magnũ. ppter qd dicebat in pplo vulgarit de ipo dauid quõ poterat eẽ salus ei q rapuit ouẽ et occidit pastorem. Itẽ quarto peccauit grauiter non solũ omittẽdo punitionẽ debitã. sz etiã increpationẽ filij sui amon de oppressione violẽta sororis sue thamar.ij. Reg.xiij. dr eñi ibi. Cũ aũt audisset dauid verba hec ɔtristat⁹ est valde et noluit ɔtristare spũ filij sui amon. qr diligebat eũ. Item quinto peccauit grauiter misiboseth filiũ Ionate cui⁹ seruũ accusantẽ dñz suũ crimine lese maiestatis et falso. vt habet.ij. Reg.xvi.c. post agnitã innocentiã misiboseth et nequiciã sibe serui sui illũ seruũ quẽ de iusticia tenebat decapitare nõ solũ nõ puniuit. sed etiã ɔtra iusticiã medietatẽ hereditatis misiboseth ei dedit. vt habet.ij. Regũ xix.c. In hoc etiã fregit iuramentum federis initi inter dauid et Ionatã patrẽ misiboseth. vt habet.i. Reg.xx.c. dicens. Que iurauimus ambo in nomine dñi inter me et te et semen meum et semen tuu vsq in sempiter num. Et subintelligit firmiter seruabũtur. et ppter grauitatem huius peccati dicunt doctores hebreoꝝ. q regnũ dauid postea fuit diuisum. vnde super illud verbum dauid.ij. Reg.xix.c. et tu siba

diuidite possessiones dixit glo. hebraica q tunc venit vox de celo dicens. Roboã z Hieroboã diuident regnũ tuũ. Item sexto peccauit dauid p superbiã in numeratione populi. ij. Reg. xxiiij. c. z in transgressiõe diuini mãdati. qd habet Exo. xxx. vbi dr q in numeratiõe populi p quolibet capite debebat dari dimidius siclus argenti dño. quod tunc non fuit factũ. z ppter grauitatẽ istius delicti mortui fuerũt de populo israel. lxx. milia virorũ vt habetur ibidem. Hec autẽ scripta sunt in veteri testamento de peccato dauid z forsitã plura alia cõmisit que nõ sunt scripta. Igit si propter peccata pdictarũ mulierũ in genealogia iesu nazareni positarũ arguũt iudei q iesus nazaren9 nõ fuit messias in lege z pphetis promissus. eadẽ ratiõe vel fortiori põt argui: q messias quẽ ipsi spectant descẽsurũ de dauid qui tot z tantis criminib9 fuit irretit9 nõ sit verus messias eis pmissus. ¶ Itẽ ostẽditur q argumẽtũ eorũ nõ valet. Frequenter eñ legunt hoies sancti ex parẽtib9 neqssimis pcreati. z econuerso ex sanctis nequissimi filij sicut achaz nequissimus genuit ezechiã sanctissimũ: qui etiã cõtriuit serpentẽ eneũ quẽ fecerat moyses iiij. Reg. xviij. c. z ezechias sanct9 genuit manassem pessimũ. quia posuit ydola i tẽplo dñi. z effudit sanguinẽ innocẽtũ multũ nimis donec ĩpleret hierusalem vsq ad os. iiij. Reg. xxi. c. Similiter amõ pessim9 genuit Josiã sanctissimũ q genuit tres filios pessimos. q ppter pctã sua traditi sunt in manu infideliũ vnus in manu regis egypti: z alij duo in manu regis babylonis. vt habet. iiij. Reg. xxiij. z xxiiij. c. Ex hoc pz q nõ hr argumentũ cõtra veritatẽ xpi eo q in eius genealogia ponunt pctores z peccatrices cũ iustis. ¶ Cõsequẽter pcedẽdo ad scdm ostendo q in suo processu accipit falsum. Et primo qtũ ad hoc q dicit qttuor mulieres in genealogia xpi numeratas fuisse viles ydolatras et reprobatas. nõ tñ intẽdo eas totaliter excusare a peccato: sed a tanto vba sunt Nycolai de lyra vbi supra. prima fuit Thamar. circa cui9 excusationẽ aliqualem cõsiderandũ q ipsi abrahe facta fuit expsse pmissio d xpo Geñ. xxij. In semine tuo bñdicẽtur oẽs gẽtes terre z q istud semẽ descenderet p Isaac ysmahele qtum ad hoc reprobato dicẽte sibi dño. In Isaac vocabit tibi semẽ. Item q descẽderet de Isaac xps p Jacob Esau qtũ ad hoc reprobato dicente dño Malachie. i. Jacob dilexi Esau aũt odio habui. tota ergo generatio Jacob fuit electa propter qd. xij. ei9 filij fuerũt vocati patriarche populi. verũtamen de iuda descẽsurus erat xps sm carnẽ propter qd mulieres desiderabãt hre plem de iuda et filijs ei9: qr nesciebatur quõ de illa tribu descẽderet xps quousq determinatũ fuit negociũ ad pgeniẽ dauid p pmissione; factã sibi de xpo. ps. cxxxi. Jurauit dñs dauid vitatem z nõ frustrabit eũ: de fructu vẽtris tui ponã sup sedẽ tuã. Ista vo Thamar

fuit vxor primogeniti iude. et ei secū di filiū et ābo mortui sunt sine ple. et iō dixit sibi iudas. Esto vidua i domo patris tui donec crescat Sela filius meus. et cū adultus fuisset non dedit eū ipsi Thamar timēs ne moreretur sicut duo pcedentes. Videns igit Thamar. q iiuriabat sibi et ex desiderio plis habēde de iuda vel de eius filio ratiōe pdicta simulās se meretricē concepit de Juda phares et zaraz et sic ex desiderio bōi mota fuit ad illicitū ppetrandū sicut obstetrices egyptiorū ex pietate ad filios hebreorū salutē mote fuerunt ad dicēdū mēdaciuz pharaoni Exo.i.c. Et iudith similiter ex desiderio liberādi populū suū israel mota fuit ad ornandū se curiose vt sic cōcupiscentiā holofernis ad cōcupiscentiā sui excitaret quod erat simpliciter malū: et i illis et sīmilib⁹ dicta vel facta mala excusant a tāto vel a toto. ¶ Qđ autē dicunt iudei q Raab fuit meretrix publica et vilis psona falsū ē. Nā vbi dicitur de ipsa Josue.ij. c. Ingressi sunt domū mulieris meretricis noīe Raab: hebrei dicunt Ingressi sūt domū mulieris hospitatricis noīe Raab. pp̄ter quod exploratores hebreorū illuc declinauerunt ad manēdū de nocte. Nō eniz est aliquo mō verisimile q salomō pīceps trib⁹ iude accepisset eā in vxorē si fuisset tā vilis psona. q autē arguunt ipaz fuisse ydolatrā eo q erat gētilis et chananea nō ē efficax argumentū. qr multi gētiles fuerunt vni⁹ veri dei cultores sicut ptz de Job et amicis suis et dato q coluerit ydola i iuuentute sua sicut fuerat a parentibus edocta ac p hoc in parte excusanda. tñ i fide vnius veri dei saluauit exploratores hebreorū vt patz ibidem: et ad hebreos.xi. et cum tota cognatiōe sua ad iudaismum fuit conuersa. ¶ Quod autem de Ruth. moabitide dicunt eam fuisse ydolatrā pōt ad hoc dici sicut dictuz ē de Raab Quod autē postea coluerit vnū verum deum ptz Ruth.i.c. vbi dixit noemi deus tu⁹ de⁹ me⁹ et cetera ¶ Quod autez vltio dicūt de Bersabee q fuit adultera. dicēdum q ex scriptura non habet expresse q hoc cōmiserit voluntarie: sz magis p potentiā regis violēta vt dictuz ē supra. Et dato q i adulteriuz ꝯsenserit tñ iudei non pñt dicere quin deuota fuerit et honesta. Nā puerbiorū.xxx.c. super illud qđ dilecte mi. quid dilecte vteri mei et cetera dicūt doctores hebrei q ad litterā hec sunt verba matris Salomōis ipsuz arguentis eo q prima nocte qr iacuit cum filia Pharaonis ita carnalr̄ et insolēter se habuit cum ea q i mane tātū dormiuit q trāsibat hora offerendi iuge sacrificiuz matutinū. et claues tēpli erant sub ceruicali Salomonis. Et iō mr̄ ei⁹ intrauit cubiculū eius et excitauit eū dicens. qđ dilecte mi. quid dilecte vteri mei. qđ dilecte votorū meorū. quasi dicat. cōsidera qđ fecisti. sperabā q tu zelares p cultu diuino et bene regeres regnū et tu defecisti. et cōsequenter monuit eum de carnalitate vitāda. et de iusticia aūt conseruāda dicēs. Ne dederis mu-

liceribus substantiã tuã: nec obstat ꝙ ille cui dirigitur istud verbũ vocat Samuel. Naȝ salomõ hoc noĩe vocatus fuit eo. ꝙ nathaȝ ꝓpheta vocauit eũ amabilẽ dño. ij. Reguȝ xij. qd in hebreo significat cuȝ quo de⁹ in legitio. Est aũt deus cum eo quẽ diligit. Patet igitur ex dictis ꝙ iudei in arguẽdo accipiũt falsũ reprobãdo istas quattuor ꝓdictas mulieres vltra debitũ. ¶ Et si dicat iudeus quare nõ nominãtur in genealogia xp̃i sancte mulieres. s. sarra rebecca ⁊ sic de plurib⁹ aliis que cõmendant in scriptura et tñ nominantur ibidẽ quattuor mulieres peccatrices ꝓdicte. Respõdet istud est tertiũ qd videbat pricipaliter querere argumẽtũ. Dico ergo ꝙ iste nominant ad excludẽdũ falsam opinionẽ que posset oriri. Cũ enĩ dicitur in genealogia abraham genuit Isaac. intelligitur de sarra vxore eius principali et prima. Et eodẽ modo cũ dicitur Isaac genuit iacob. intelligitur de rebecca et sic de aliis. Si igitur sic absolute diceret. Judas aũt genuit phares ⁊ zaram. Opinari posset aliqs ꝙ esset de vxore sua vera quod est falsũ: qꝛ iudas nõ cognouit Thamar affectu maritali. propter qd ad excludendũ opinionẽ falsam euãgelista nomẽ Thamar expressit. Similr̃ si diceretur Salmon genuit booȝ ꝓcise crederet ꝙ esset de sua prima vxore iudea natione qd nõ est veruȝ. ⁊ iõ nomen Raab est ibi expressum. Et idem dicẽdum est de aliis duab⁹. Nõ enĩ Ruth fuit pria vxor ipsius booȝ: nec bersabee ipsius dauid sed fuerunt eis ex accidẽti coniuncte Ruth vt suscitaret semẽ defuncti et bersabee ne moreretur ꝓpter crimẽ adulterij.

¶ Contendit iudeus probare christianos immundos quia comedũt carnes suillas.

Ecundũ argumentũ iudeoꝝ est ꝙ ex quo in genealogia iesu nazareni ponunt mulieres imũde tota sua genealogia est ordinata ad imũdiciã Et ideo xp̃iani comedũt carnes suillas ⁊c. in lege prohibita. ¶ Ad istud argumẽtũ rñdet ꝙ nõ seqtur xp̃iani comedũt carnes suillas ⁊ alia in lege prohibita ergo sunt imũdi. Nam illa precepta erãt cerimonialia et per cõsequẽs figuratiua status futuri sub xp̃o sicut sepe supra dictũ ẽ ꝓpter qd publicato euangelio cessant nõ soluȝ vt mortua ꝫ etiam vt mortifera si seruarẽt vt obligatoria ex lege. nã hoc esset dicere saltem facto ꝙ xp̃i aduent⁹ mondũ eẽt cõpletus. Si aũt aliqs abstineret a carnib⁹ porcinis ⁊ hmõi ex alia causa: vtpote qꝛ sunt sibi abhominabiles vel nõ sane nullũ esset peccatũ. ꝙ aũt tales sibi tẽpe xp̃i sint liciti patet ex actibus apostoloꝝ ⁊ ep̃lis Pauli ĩ multis locis que ꝓpter breuitateȝ omitto qꝛ est notũ fidelibus xp̃ianis. ¶ Itẽ rabimoysen hadarsan sup Gen. adducit auctoritatẽ. ps. cxlv. Qui custodit veritatẽ in seculũ facit iudiciũ iiuriã patiẽtibus dat escã esuriẽtibus. dñs soluit cõpeditos. ⁊ hic ẽ finis versus in he

breo. Exponit igitur iste doctor fi-
nē huius versus de esca tpe messie
dicens ꝙ hec lra dat escā fameli-
cis. dñs absoluens ꝓhibita siue li-
gata. ⁊ exponendo sic dicit: omnis
bestia que imūda reputatur in hoc
seculo deus sanctus ⁊ bñdictus fa
ciet eam mūdā in futuro seculo. si-
cut primitus fuit mūda filijs Noe
quib⁹ dr Gen. ix. c. Quasi olera vi
rētia dedi vobis omnia. Sicut eni
olus fuit mūdū omnib⁹ sic animal
⁊ bestia filijs noe: ⁊ ita i futuro ab
soluit deus quicqd ꝓhibuit de ci-
bis. ¶ Sciēdū eñt ꝙ iste doctor ⁊
alij doctores hebreoꝝ loquētes de
pñti seculo ⁊ futuro. ꝑ presens se-
culum intelligūt tps currens vsqꝫ
ad messiā ⁊ ibi incipit seculū futu-
rū. Cū igitur iesus nazarenus sit
messias verus vt supra li. i. osten-
sum est a tpe passionis sue in quo
terminatus fuit cursus legis mo-
sayce liciti sunt cibi lege mosayca
ꝓhibiti. Et ideo paulus apostolus
in lege ⁊ prophetis. doct⁹ dicit. i.
Timoth. iiij. Omnis creatura dei
bona ⁊ nihil reijciendū quod cum
gratiarum actione percipit̃ sancti
ficatur enim per verbū dei. i. ꝑ ei⁹
filiū modo dicto.

¶ Cōtēdit iudeus ꝓbare ꝙ iesus
nō est verus messias qꝛ in eius ge
nealogia nulla ponit̃ mulier sācta

Ertium argu-
mentum iudeoꝝ est ex
euāgelio. Si iesus na
zaren⁹ eēt ver⁹ messi-
as in ei⁹ genealogia saltē aliq̄ mu
lier poneret̃ sancta. sed nulla talis
ibi pōitur ergo nō extitit verus messias
Maior vr̃ manifesta. minor ꝓbat̃
cū non ponātur nisi supradicte q̄t-
tuor q̄r si nō tm̄ peccatrices tñ fue
runt. ¶ Respōdetur quicqd sit de
maiori ꝓpositione minor est falsa.
nā in fine genealogie iesu xp̄i Ja-
cob aūt genuit Joseph virū marie
de qua nat⁹ est iesus q̄ vocatur xp̄s
Ipsā aūt esse sanctissimā scriptu
re noui testamēti ⁊ doctoꝝ catholi
coruꝫ manifeste ꝓclamāt. Sed qꝛ
hoc satis est notū fidelibus iō san-
ctitatē eius per scripturas iudeoꝝ
⁊ sarracenoruꝫ declarare propono.
¶ Circa primū dicitur Isa. vij. c.
Ecce virgo cōcipiet ⁊ pariet filiū
⁊ vocabitur nomē eius emanuel: q̄
auctoritas ad litteram intelligitur
de xp̄o ⁊ de eius matre. Pro decla
ratione huius ꝓphetie notandū ꝙ
sicut legim⁹ Isa. vij. et. iiij. Regū
xvi. tpe regis achā duo reges potē
tes. s. syrie ⁊ israel ascenderūt con
tra iherusalē ad preliandū contra
eam. dñs auteꝫ misit ad eum ysaiā
dicens ꝙ non timeret ab exercitu
istorum duorum regū. Ipse autem
sicut erat malus et ydolatra ⁊ incre
dulus nō credidit Ysaie. ⁊ ysaias
dixit sibi ꝙ peteret signū sue libe-
rationis ex quo sibi non credebat.
vnde sibi dixit. pete tibi signum a
domino deo tuo in profundum in-
ferni scilicet per suscitationeꝫ ali-
cuius mortui siue in excelsū supra
scilicet in celo sicut tēpore Josue
de sole. Iste aūt rex malus nolens
petere signū a deo dedit excusatio
nē fictam. Dicens ꝙ hoc eēt tēpta
re deū. vnde dixit non petam ⁊ nō

temptabo dominum. Cũ autez cognouisset ysayas ꝙ non bona fide dixit achaz. immo qꝛ deũ non timeret aut amaret. ꝛ sic indignũ reputans noluit sibi dare signũ sꝫ dedit domui dauid dicēs. audite ergo domus dauid nunq̈d parum vobis ē molestos eē hoib⁹ qꝛ molesti estis ꝛ deo meo propter h̄ dabit dñs de⁹ ipse vobis signũ. Ecce ꝟgo concipiet ꝛ pariet ꝛc. quod intelligit̄ de cōceptiōe ꝛ partu xp̄i per ꝟginem Mariā vt allegat euangelista Matheus in. i. c. Et per obsidionez ciuitatis iherusalē ab istis regib⁹ significat̄ spũaliter obsidio generis hũani a demonibus. ꝛ ꝙ gen⁹ hũanũ debuerit ab obsidione dyaboli liberari signũ fuit ꝙ virgo cōciperet ꝛ pareret filium. ¶ Sꝫ isti glorioso signo de cōceptu ꝟgineo contradicunt iudei illud impugnātes ꝛ ꝓ impossibili reputantes ꝙ virgo existens virgo concipiat ꝛ pariat filium asserentes et affirmantes ꝙ text⁹ ysaie allegatus scꝫ Ecce virgo ꝛc. non intelligitur sicut nos christiani et fides catholica affirmat de virgine gloriosa virgine maria. et faciũt cōtra hoc cōmuniter quinqꝫ argumēta. Et arguũt p̄rio sic. istud signũ fuit liberatiōis achaz a duob⁹ regibus q̄ venerũt ꝯ eum. xp̄s vero nat⁹ est post achā bene per. ccccc. ānos liberationis igitur signuꝫ nō fuit incarnatiōis xp̄i ꝛ cōceptio eius ex maria virgine. Scd̄o sic vbi nos hēmus virgo hebrei dicunt alma: qd̄ significat adolescentulā quod indifferenter dicitur de virgine et corrupta. Uirgo autem sic nō significat. igit̄ textus ille nō intelligitur de cōceptione virginis scꝫ adolescētule. Tertio sic qꝛ xp̄s nō est vocat⁹ emanuel sed iesus s̄m ꝙ pꝫ Luce. ij. ꝛ ꝓphetia dicit ꝙ vocabitur emanuel igit̄ non pōt dici de xp̄o. Quarto qꝛ appet ꝙ ꝓphia intelligat̄ d̄ aliquo filio et dicunt aliq̄ iudeoꝝ doctores et rabini. ꝙ itelligit̄ de ezechia filio acham qui dictus est emanuel Alij vero dicũt ꝙ itelligit̄ de filio ysaie de quo i sequenti. c. dicit propheta: accessi ad ꝓphetissaꝫ q̄ ꝯcepit et pep̄t filiũ. Quīto et vltio arguũt iudei lr̄a dicit ꝙ anteq̄ sciat puer vocare patrē aut matrē auferet̄ fortitudo damasci. igitur i xp̄o fuit ignorātia ꝙ xp̄iani reputāt falsum qꝛ dicũt ꝙ habuit plenitudiēz sciē ab istāti sue ꝯceptiōis. Cōcludũt ergo iudei ꝙ nullo mō itelligitur de xp̄o nec d̄ virgie Maria matre ei⁹ sicut nos xp̄iani dicim⁹ ꝛ firmiter credim⁹ et cōfitemur. ¶ Ad primũ argumētũ dicēdũ iudeis ꝙ nō ē verũ ꝙ istud signũ de ꝯceptu virginis ipsi achā daret̄ lꝫ sibi ꝓ propheta ꝓmitteret̄ dicens. pete tibi signũ a dño deo tuo etc. Sꝫ ex hoc iuitatus icredul⁹ remāsit et ydolatra qꝛ dixit nō petā ꝛ non tēptabo dñꝫ. alia lr̄a habet et non exaltabo dñm. Directũ ergo fuit domui dauid signũ vt pꝫ ex textu vbi d̄r. audite dom⁹ dauid ꝓpter hoc dñs dabit vobis signũ. Ecce virgo concipiet et pariet filium ꝛ vocabit̄ ꝛc. quod signũ impletuꝫ est in virgine maria principal̄r ꝛ realiter q̄ fuit de domo dauid. ¶ Ad illud aũt qd̄

dicitur q illud signũ fuit p. cccc. annos et vltra post achã. dicendũ est q duplex ẽ signũ. vnũ pnosticũ respectu effect⁹ futuri sicut gedeõ datum fuit signum in vellere indicatiuum future victorie Iudicũ. vi. Secũdũ ẽ signũ rememoratiuum respectu effect⁹ pteriti sicut moysi datũ fuit signũ Exodi. iii. hoc habebis signũ q miserim te. Cũ eduxeris populũ meũ de egypto immolabis sup montẽ istũ gras. s. agẽs de ista missione que tibi iponitur nec obstat de magna instantia tpis qꝛ signũ rememoratiuũ ita respicit pteritũ in magna distantia sicut signũ pnosticum futurũ. Ad ppositũ istud fuit signũ rememoratiuũ ꝛ non pnosticũ ꝛ fuit datũ i tãta distantia ppter h q cõueniens erat qꝛ achã fuit incredulus verbo prophete q daret signũ in longinquũ vt ipse in ppria persona nõ videret sicut in mente nõ credebat. Illi tñ q descẽderunt ab eo viderunt sicut maria et Ioseph. ꝛ iõ signãter propheta nõ direxit verba ad achã sꝫ ad domũ dauid: de qua domo fuerunt maria ꝛ ioseph vt infra dicet. ¶ Ad secundũ dicẽdũ q i hebreo sunt tria vocabula quasi idẽ significãtia. s. nahra. betula. halma. primũ accipitur pro muliere adolescẽte paucoꝝ dierũ nõ habendo respectum ad virginitatẽ vel corruptionẽ. Secundum accipitur p virgie nõ habendo respectũ ad etatẽ. scꝫ adolescẽs iuuenis vel senex. Tertiũ vero accipitur p muliere habẽdo duos respect⁹. s. ad adolescẽtiã ꝛ virginitatẽ ꝛ qꝛ ista duo simul fuerũt i beata virgie. Iõ ppha diuinit⁹ illustrat⁹ posuit halma ꝛ nõ aliqd aliud de vocabulis supradictis. Huius snie est venerabilis perit⁹ vir petrus alfonsi cõuersus in suo dyalogo titulo. vii. dicens. mulier nãqꝫ siue iuuenis siue ãnosa q̃diu virgo est appellari põt betula. q̃diu aũt iuuenis ẽ siue virgo sit aut corrupta põt nũcupari nahra: halma vero vocatur nulla nisi sit iuuenis ꝛ intacta. hec ille. ¶ Notãdum etiam secundum Nicolaum de lyra in hoc passu q halmum significat absconsionẽ et inde dicitur halma abscondita que significat iuuẽculam aspectibus hominũ absconditam ita q de eius pudicitia ꝛ integritate non dubitatur marie qñ ꝑponitur lra he. et tunc sonat healma. nec inueniuntur in tota sacra scriptura aliq̃ sic scripte nisi tantũ tres scꝫ rebeca. xxiiii. Gene. vbi dicitur de illa puella decora nimis virgoqꝫ pulcherrima ꝛ incognita viro. et seqtur ibi puella que gradietur ad hauriẽdã aquã in hebreo habetur healma q̃ egredietur etc. Et maria soror moysi. Exo. ii. vbi dr de ea et fuit puella et vocauit matrẽ pueri i hebreo habet fuit healma ꝛc. Et ista que scribitur Isa. vii. et iõ cũ due prie fuerit virgies purissime q̃ sic noiate fuerunt idẽ tenẽdum ẽ de ista h lyra dicit ergo ppheta ecce healma. i. adolescẽs ꝛ virgo simul qꝛ ista duo dicit vocabulũ healma ↄcipiet ꝛ pariet filium i. beata virgo maria a ppheta prenũciatur q̃ ↄcepit ꝛ pepit vgo manẽs ꝛ q ita necessario debeat itel-

ligi patet qz signū qd debebat dari achā p liberatione ciuitatis ſm textū rabi salomō debebat eē valde miraculosū. vnde dixit sibi Isaias pete tibi signū a dño deo tuo i pfūdū inferni siue in excelsum supra: i pfundum inferni. i. in suscitatione alicuius mortui. vel i excelsum supra. i. in celo: sicut in statione solis fuit tēpore Josue. modo q virgo ⁊ adolescens cōciperet ⁊ pareret filiū virgine non remanēte. nullum miraculū esset. oportet ergo ad hoc q sit miraculū q virgo cōcipiat et pariat in cōceptu ⁊ in ptu virgine remanēte. Et hoc diuino miraculo qd impletū est in virgine gloriosa. Et iō augustinus ꝯ iudeos in sermone ānunciatiōis beate virginis dicit. Que sūt dei miracula nisi q̄ sunt hoib⁹ ipossibilia: qui scripsit tabulas sine stilo ferreo. ipse grauidauit Mariā de spū sancto. qui multiplicauit panes i deserto sine rore. ipse virginez ipregnauit sine corruptione. ⁊ qui fecit virgā sine pluuia germinare. ipse fecit dauid filiā sine semie generare. ¶ Ad tertiū argumentū dicēdū q intelligitur de xpo. et qn dicūt ipse nō ē vocatus emanuel sz iesus. Dicēdnz q imo qz aliud est nomē qd iponitur ſm rōnē idiuidualez vt petr⁹ ⁊ sic xps semp vocatus est iesus. Et est aliud nomē quod iponitur ſm proprietatē vl' aliquā virtutē excellentē vt liberalitatis ⁊ sic liberalis vocat⁹ est alexāder. fortis vocatur sāpson hercules vel achilles. et isto mō xps vocat⁹ est emanuel pp excellentiā ⁊ diuinā pprietatē quā hz qz in eius supposito diuina natura pariter ⁊ hūana simul ꝯiungūtur. Vñ emanuel iterpretatur nobiscū de⁹ quo noie sepe vocauit eum maria ipm vt verū deū ⁊ hominē adorādo. et ita impletur lrā habraica q̄ hz vt illa hehalma vocabit nomē eius emanuel. Sup quo verbo dicit pdictus petr⁹ alfonsi vbi supra ⁊ vocabis nomē ei⁹ emanuel. In h quod ibidē legitur vocabis duo sūt notāda. s. q de⁹ sic appellari filiuz volebat. ⁊ q sine carnali pre virgo foret puerū paritura pp hoc enim ait vocabis ac si diceret ipsa tm̄ vocabit et non pater. hec ille. ¶ Ad q̄rtū argumentū qn dicūt iudei q ille filius erat ezechias fili⁹ achā. vel q erat filius ysaie de quo i sequenti. c. dicit ipe accessi ad pphetissam que concepit ⁊ peperit filiū et iste vel ezechias vocat⁹ ē emanuel. Dicendū q patet vtrūq3 māifeste eē falsū Et pmo de ezechia qz vt patet ex q̄rto libro Regū: achā regnauit p. xvi. ānos i cuius q̄rto āno dicta est pphetia qn icepit regnare fili⁹ ei⁹ ezechias hēbat. xxv. ānos Dēptis ergo q̄ttuor de regno pris sui in quorū quarto dicta ē pphetia patet q vsq3 ad tempus regni sui de regno patris nō transierūt nisi. xij. anni. tēpus igitur istis xij. de. xvi. sequitur q qn dicta fuit pphetia ezechia iā hēbat. xiij. annos. seqtur ergo q pphetia i eo verificari nō potuit qz iā erat natus. Patet secūdo q nō potuit itelligi de filio ysaie pp illō qd i sequēti. c. dr. accessi ad pphetissam propter duo. Primo quia de illo filio ysaie

qui ſm textũ nomẽ eius fuit acce-
lera velociter ſpolia detrahe cito
predare: nec de ei⁹ noie: nec de ei⁹
vita: nec de eius geſtis aut morte
vlla mentio fit in ſcriptura: ſm er
go Hieronymũ eadẽ facilitate qua
dicitur contẽnitur. Secũdo qꝛ non
eſt verum ꝙ Iſayas ꝓtunc accede
ret ad ꝓphetiſſam vxorẽ ſuam vt
ipſa conciperet ⁊ pareret filium.
de quo intelligunt iudei. Et ratio
eſt: quia in textu premittitur adhi-
bui mihi duos teſtes fideles. Uriã
ſacerdotem: ⁊ zachariam filiuꝫ ba
rachie. ⁊ ſtatim ſequitur acceſſi ad
prophetiſſam que concepit ⁊ pepe
rit filium. Modo dico iudeis duo.
Primo ad quid ꝓpheta inducebat
iſtos teſtes: nunquid indigebat te-
ſtibus in accedendo ad concubitũ
prophetiſſe vxoris ſue. iſtud eſt tur
pe dicere. Scd̃o peto ab eis q̃ fue-
runt iſti teſtes fideles. non vrias q̃
fuit tempore Joachim. de quo Hie
re. xxvi. Fuit vir ꝓphetans in no-
mine dñi. vrias filius ſemey: quia
a tempore achaz ⁊ Iſaye vſqꝫ ad
tẽpus Joachim. vt ptꝫ. in quo fuit
iſte ꝓpheta fuerunt plus ꝙ centũ
anni. ſicut patet ꝑ tẽpora per que
regnauerunt reges. qui fuerunt in
medio. vt patꝫ quartũ librũ Regũ
diſcurrenti. Item alius teſtis fide
lis zacharias filius barachie qui
eſt. xi. de. xij. prophetis minoribus
non erat adhuc natus. ipſe fuit ſe-
cundo anno regni darij regis per-
ſarum qui ſucceſſit tyro. qui dedit
licentiam iudeis reedificandi tem
plum ⁊ a tempore achaz et Iſaye
vſqꝫ ad tẽpus darij fluxerũt plus
ꝙ ducẽti anni. non ergo iſte acceſ-
ſus Iſaie ad prophetiſſam nec de
iſtis teſtibus aliq̃d cõtinet verita-
tis. Qđ ergo dicũt iudei eſt vitas
iſtius textus. O vtinã tolleret̃ ce-
citas ab oculis veſtris. Certe dico
ꝙ veritas iſtius ꝓphetie eſt ꝙ de-
us ſpiritusſanctus aſſumpſit iſtos
duos teſtes ſupradictos et acceſſit
ad ꝓphetiſſam. i. ad virginẽ mari-
am q̃ habuit ſpm̃ ꝓphetie ⁊ conce
pit ⁊ peperit filiũ ieſuꝫ xp̃m ſalua
torem noſtrũ. naꝫ qñ dicit̃ in textu
adhibui mihi duos teſtes ⁊c. loqui
tur ſpũſſanctus ꝑ ſeipſum ⁊ nõ ꝑ
ꝓpheta: ſicut enĩ loquitur ꝑ ꝓphetã
ſic põt loqui ꝑ ſeipſuꝫ. Iſti duo te
ſtes fideles quos deus ſpũſſanct⁹
adhibuit fuerũt Urias fili⁹ ſemey
de quo dictuꝫ eſt q̃ ꝓphetauit mul
ta mala cõtra ciuitatem q̃ venerũt
in captiuitate babylonica. Et za-
charias filius barachie qui ꝓphe
tauit multa bona ſpãliter de aduẽ
tu meſſie zacharie. ix. Exulta ſatis
filia ſyon. ecce rex tuus venit tibi
iuſtus ⁊ ſaluator ⁊c. ¶ Et qñ dicit̃
ꝙ adhuc nõ fuerũt nati ſed futuri
erũt. Hic eſt dicẽdũ ꝙ nõ obſtat qꝛ
ꝑteritũ ⁊ futurũ totũ eſt deo ꝑſens
⁊ ita loquit̃ de ꝑterito et de futuro
ſicut de ꝑſenti et poſt prophetias
iſtorũ ſequitur immediate in textu
totum in perſona dei ⁊ ſpiritusſan
cti: et acceſſi ad prophetiſſam: ſci-
licet virginem Mariam que pro-
phetauit in cantico. Magnificat
anima mea dominũ. Et concepit ⁊
peperit filium. Iſte acceſſus fuit
ſpũalis ⁊ hoc per ſpm̃ ſanctũ ſicut
dixit ſibi angelus Luce. i. ſpiritusſ-

sanctus superueniet in te. ¶ Ad quintum et vltimum argumentum dicendum quod intelligitur de scientia humana: licet enim in christo non fuerit ignorantia tamen quia factus est homo in tempore habuit scientiam in tempore et antequam illam haberet liberatio populi denunciata per Isaiam completa fuit. Cum igitur supra declaratum sit quod iesus nazarenus sit vere christus. sequitur quod mater eius maria concepit eum et peperit virgo et per consequens est sanctissima. nec iudei possunt dictam auctoritatem negare: quia non solum accipitur de translatione hieronymi: sed etiam de translatione. lxx. interpretum qui fuerunt iudei. et in lege et prophetis peritissimi secundum quod dicit Iosephus antiquitatis iudaice. lib. xii. Videant etiam iudei tergum translationem chaldaicam cui contradicere non possunt nec audent: quia istam prophetiam sic exponit: vnde vbi nos habemus hic et adhibui mihi testes fideles vriam sacerdotem et zachariam filium barachie et accessi ad prophetissam etc. Illa translatio sic habet. et contestatus sum contestationes malas ex parte mea quas dixi venturas in prophetia vrie sacerdotis esse futurum est quoque sic omnem consolationem quam dixi venturam in prophetia zacharie filii barachie ego adductus sum et accessi ad prophetissam et concepit et peperit etc. Item potest declarari sanctitas virginitatis Marie ex secreto lemarbe: quia men clausa contra naturam suam est ibi posita in verbo multiplicabitur eius imperium. vide supra. li. i. in apertione primi thesauri. Unde in libro qui dicitur sabath apud hebreos autentice dicitur men clausa verbum clausum significat. Idem autem persuadetur per illud quod habetur Isaie. xi. Egredietur virga de radice iesse: et flos de radice eius ascendet. Hec auctoritas ad litteram intelligitur de christo vt supra ostensum est qui per florem intelligitur quia sicut sine arboris corruptione flos ab ea egreditur. sic christus nasciturus ex matre absque virginitatis corruptione. Idem etiam persuadetur per hoc quod habetur Isaie. lxvi. antequam parturiret peperit. parturire est dolorem partus sentire. Non autem dicitur de aliqua muliere quod ipsa peperit absque dolore partus excepta domini nostri iesu christi matre. Item hieremie xxxi. dicitur nouum faciet dominus super terram femina circundabit virum. per hoc quod dicit propheta: nouum faciet dominus manifeste ostendit insolitam rem futuram a domino et alias inauditam quod fuit quando virgo beata diuinitus concepit iesum virum scientiis et virtutibus ab instanti sue conceptionis perfectum et sic eum suo circundedit vtero virginali. Quod etiam ipsum pareret manente corrupta hoc non est nouum mulieribus sed quod ipsum pareret ipsa remanente clausa istud est nouum. ¶ Item hoc fuit figuratum Ezechielis. xliiii. et dixit dominus meus ad me. porta hec clausa erit et non aperietur. et vir non transibit per eam quoniam dominus deus israel ingressus est per eam eritque clausa et hic est finis versus in hebreo per hanc portam intelligitur virgo Maria per quam filius dei venit ad nos et exiuit deus et homo clausura virginitatis integra remanente. Item rabi barachias exponens illud Trenorum vltimo

pupilli facti sumus absq; patre di cit q deus sanctus et bndictus ait israeli. vos dixistis corā me pupil li facti sum⁹ absq; patre. Redem ptor quē ego suscitabo vobis sine patre erit.s. in terris. sicut est sine matre in celis et sic ƀm eū apparet ỽginitas marie matris xpi. ¶ Itē dns Bonauētura quondā eps al baṅ.sup tertiū sniarum dist.iij. lo quens de sctificatione marie dicit Quidā iudei asserūt de ea q q̄uis esset pulcherrima a nullo vnq̄ ho minū fuit cōcupita vn̄ aūt accepit hoc iudeoꝝ dictum nescire se dicit Nicolaus de lyra. Sed nō est veri simile q talis aut tātus doctor po suerit istud in scripto suo nisi ha buerit ab aliq̄ loco autentico. Ra tio aūt quare virgo beata non fuit cōcupita ab hoibus pōt assignari q2 dispositio mētis magis relucet in facie q̄ in ceteris alijs partib⁹ ppter qd ex plenitudīe gratie exi stentis in ei⁹ mēte fiebat q̄dam re fulgētia in eius facie q̄ in homini bus ipsam intuētibus cōcupiscen tiam nō excitabat: sz magis eaz re primebat et hoc modo de ābilitate sancti Sebastiani dr. Necesse eniz erat: vt quez deus tāta perfuderat gr̄a ab oibus amaref. ¶ Cōsequē ter declaraf sanctitas ỽginis ma rie p scripturas sarracenoꝝ ppter maiorē cōfusionem iudeoꝝ dr eniz in alchorano machometi. Dixerūt angeli. O maria deus vtiq; elegit te et purificauit te et elegit te clarā sup mulieres sclo2nm. Itē ibidem O maria de⁹ annūciat tibi verbū ex ipo nomē ei⁹ iesus filius marie et erit honorabilis in hoc sclo et in futuro. Item ibidē dixit ipa. deus meus quō erit mihi filius et non te tigit me hō. Dixit sic de⁹ creat qd vult cuz decreuerit vtiq; aliq̄d. di cit ei esto et erit. Itez in libro albo kam q̄ est autētic⁹ apud eos dicit emphorarià socius machometi q audiuit nūcium dei dicētez nullus de filijs adā nascitur quē nō tāgat sathan pter mariā et filiū eius per nūcium aūt dei itelligit machome tum. Itē dicit ebunnusse ppheram id est machometū dixisse multi p fecti fuerūt in hoibus. nulla aūt in mulieribus fuit pfecta nisi mater iesu. Has aūt scripturas sarrace norum induxi: q2 ƀm aplm oportz sanctos habere testimoniū ab his qui foris sunt. ¶ Patet igitur q iu deus in minore sui argumēti acci pit falsuz.s. q in genealogia salua toris nō ponif aliqua mulier sctā cui⁹ opinionis videf fuisse Hiero nymus sup Mat. dicens. Notādū in genealogia saluatoris nullā san ctarū mulierū assumi: sz eas quas scriptura rephēdit qui ppter pec catores venerat de peccatricibus nascēs oim peccata deleret. Sed istud dictum nō placet Nicolao de lyra ppter duo. primo q2 vt dictuz est in genealogia saluātoris ponif maria sanctarum sctissima. Scdo q2 ex eadez rōne ibidē arguit Hie ronym⁹ ad oppositu3.s. q ppt pec catuz athalie filie ipijssime iesabe lis que erat ydolatra: et ad ydola triam traxit Joathan maritū suuz filius amboruz ochozias et nepos Joas et pronepos amasias tollun

tur a genealogia saluatoris.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ iesus non est verus messias qꝛ non est filius dauid: siue de gñe dauid.

Quartum argumentū iudeoꝝ ex euangelio est in. i. c. Math. ponit genealogia xpi quē asserūt xpiani esse verū messiam ex eadem arguit ꝙ ipse nō est messias i lege pmissus sic. Uerus messias dꝫ esse filius dauid siue de gñe dauid: sed iesus nazarenꝰ nō est filius dauid de gñe eius. ergo ipe nō est messias pmissus. Maior est cōcessa ab oībus taꝫ iudeis ꝙ xpianis. minor pbatur: qꝛ si iesus nazarenꝰ descēderet de dauid scđm carnē in eius genealogia poneret. Cōstat aūt ꝙ nihil tale ibi est: qꝛ in fine genealogie dr iacob aūt genuit Joseph virum marie: de qua natꝰ est xps ꝛc. Numquid xps est ex semine ioseph natus vt dicat de gñe dauid: sicut ꝛ ioseph. Et ptꝫ ꝙ xpiani hoc non cōcedunt. ergo nō habēt ex pdicta genealogia ꝙ ipse sit de genere dauid. Si forte dicat xpianꝰ ꝙ descēdit p mariā q̄ est de genere dauid hoc nō habetur ex textu: qꝛ nō ponitur ibi q̄s eius fuit pater vel mater. ergo nullo modo iesus nazarenus dicēdus est filius dauid ꝛ consequēter ipe nō est messias. ¶ Respōdetur scđm Hiero. in glo. ꝙ non est cōsuetudo scripturarū: vt ordo mulierū in generationibus texetur. Et ideo nō per mariā sed per Joseph inducit cū de vna tribu Joseph et maria fuerūt. vnde et eam quasi proximā cogebatur accipere ne vna tribus se in aliam cōfunderet. vñ Numeri. xxxvi. oēs viri ducunt vxores de tribu ꝛ cognatione sua ꝛ cuncte femine maritos de eadem tribu accipient: vt hereditas pmaneat in familiis. ¶ Sed contra hoc Exod. vi. accepit aaron sororem naazō filiam aminadab: scꝫ elizabeth in vxorē de qua cōstat ꝙ erat de tribu iuda. Solutio. sola illa mulier nubere nō potuit viro de alia tribu ad quā deueniebat hereditas patris vel parētum. Uñ cuꝫ ipsi elizabeth nō deueniret hereditas pris: qꝛ habebat fratres priores se: ideo bñ potuit nubere viro de alia tribu: sed qꝛ maria non habuit fratres vel sorores priores se qꝛ fuit vnica ioachim pri suo: ideo ad eā deuenit hereditas. Unde habuit necesse scđm legeꝫ nubere viro de cognatione sua ꝛ qꝛ ioseph fuit de tribu iuda ꝛ de progenie dauid vt ptꝫ in genealogia ascendendo. Sequitur ergo ꝙ virgo maria de qua natꝰ est iesus qui vocatur xps fuit de eadē tribu ꝛ pgenie. ¶ Sꝫ qꝛ ex rege dauid duo pullularūt rami tanꝙ ex radice. s. Salomō ꝛ nathan. Est dubiuꝫ iter doctos a quo illoꝝ virgo maria descēdat scđm carnem: ꝛ sunt nōnulli doctores dicētes ꝙ hec virgo descendit ex rege salomone scđm carnē. ꝛ ex natan secūdum legē cuiꝰ opinionis est Nicolaus de lyra Luce. iii. ¶ Sꝫ hec opinio videt esse primo cōtra prophetas. Naꝫ hieremias pphета loquēs d yechonia p quē venit linea salomonis. ait. scribe virū istū ste

rilem q̄ in diebus suis nō ꝓsperabitur nec erit de semine ei⁹ vir qui sedeat sup̱ soliū dauid: ⁊ potestatē habeat vltra ī iuda. hiere. xxij. Si ergo hec virgo descēdit p̱ salomonem ⁊ iechoniam: vt dicit illa opinio. sequit̄ ꝙ xp̄s fili⁹ virginis nō sedit sup̱ soliū dauid: ⁊ sup̱ regnū eius. Cōtra ꝓphetaꝫ in ca. seq. Et Ysaie. ix. c. nec valet dicere ꝙ propheta intelligit nō erit q̄ sedeat seculari honore. xp̄s aūt non sic sederat: qꝛ supra ca. eodē dicit dn̄s per prophetā. Uiuo ego qꝛ si fuerit iechonias fili⁹ Joachim regis iuda anulus in manu dextera mea inde euellā eū: ⁊ loquitur de ipso ⁊ de semine suo. Unde pꝫ ꝙ nō solum loquitur de tēporali ptāte: sed etiam de illa qua xp̄s sedere habuit ad dexteram patris. Itē nō est verisimile: qꝛ de⁹ tā cōfusibiliter repelleret eū ⁊ semen suū ab honore tēporali ⁊ a minori gradu: et cōseq̄nter cōstitueret ipsum in semine suo in maiori gradu scꝫ xp̄i. ¶ Scd̄o hec opinio videtur esse cōtra ap̄lm: qꝛ nathā frater salomonis regis non fuit fili⁹ naturalis regis dauid: sꝫ adoptiuus Lu. iij. Cū ergo ab illo nathā descēdat hec virgo ſm carnem vt notat affrican⁹ scribēs ad aristidē. ⁊ Eusebius lib. i. ecclesiastice hystorie. c. vij. ⁊ Damascenus in sentētijs suis. li. iiij. c. vi. Sequitur ꝙ xp̄s non est ex semine dauid ſm carnē contra apostolū. i. ca. ad romanos. qui factus est ei ex semine dauid ſm carnē. ¶ Respondēdum ergo ſm illuminatuꝫ doctorē magistrū ioānem vitalis in sermone natiuitatis beate virginis qui incipit. O pulcherrima inter mulieres ꝙ hec sacra v̄go venit ex nathan ſm carnē qui fuit fili⁹ naturalis dauid. nō quidē de bersabee vt illi estimāt: sed de p̄cipali vxore dauid: scꝫ michol. binomia egla dicta filia saulis que genuit dauid ietruā binomiū: qꝛ ⁊ nathā de hoc ij. Reg. iij. cū notatis p̱ Josephuꝫ libro antiq̄tatis iudaice ⁊ p̱ dictuꝫ Nicolauꝫ de lyra: qꝛ nathā fuit melior salomone natura ⁊ vita: qꝛ de principali vxore ⁊ vt opinatur predict⁹ doctor renūciauit iuri regni rōne eximie sanctitatis. ex quo nathā filio dauid. xxxviij. pullularūt plāte vsq̧ ad anos sancti Joachi patris v̄ginis. Nā Mathā frater aui eius. qui ⁊ melchi dict⁹ est genuit heli qui ioseph ſm legē Luce iij. ⁊ hic habuit fratrem pantherā qui genuit barpantheram qui sanctum Joachim ſm carnē teste damasceno vbi supra. ⁊ sic sanct⁹ Joachim pater huius virginis ⁊ sanctus Joseph spōsus eius fuerunt ſm legē secundi primorum filij: et sic patet genealogia non soluꝫ Joseph ex progenie dauid: sed etiam virginis gloriose p̱ nathā ex principali vxore dauid: scꝫ michol.

¶ Cōtēdit iudeus ꝓbare ꝙ iesus nō est verus messias: qꝛ fuit peccator ex hoc ꝙ fuit baptizatus.

Quintum argumentū iudeoꝝ ex euangelio est ad ꝓbādum ꝙ xp̄s habuit peccatū: vt ꝙ ei⁹ baptism⁹ fuit frustra. arguit

iudeus sic. In euāgelio Matthei iij.c.dr. Tūc venit iesus a galilea i iordanē ad Johānē vt baptizaret ab eo. et hoc arguitur sic. Christiani dicūt q̄ baptismus est ablutio peccatorū. cū ergo iesus nazarenꝰ fuit baptizatꝰ. ergo habuit pctā abluēda qd̄ ipsi negāt. aut ille baptismꝰ fuit frustra. ¶ Rn̄det q̄ baptismꝰ xp̄i est ablutio pctōꝝ. nō autē baptismus Johānis sicut ipe Johānes dicit Matth. iij. Ego quidem baptizo vos in aqua in penitentiā. q̄ aūt post me vēturꝰ est fortior me est: cuiꝰ nō sum dignꝰ portare calciamēta. ipe vos baptizabit in spū sancto. Jesus aūt nazarenꝰ fuit baptizatus baptismo Johānis tm̄. q̄ nō erat ablutio pctōꝝ. ⁊ iō non concludit argumentū q̄ iesus habuerit pctm̄ abluēdi. q꞉ sanctificati in vtero baptizādi sunt baptismo xp̄i. et tm̄ nō habēt pctm̄ abluēdū. Jesus autē ab instanti cōceptiōis sue nō solū fuit sanctificatus. sed etiā sanctus sanctorū. ¶ Qd̄ aūt arguitur vltra q̄ iesus nazarenꝰ fuit baptizatus frustra. Dicendū q̄ nō sequitur. q꞉ p̄ hoc approbauit baptismū ⁊ predicationē Johānis. ⁊ per tactū sue sanctissime carnis dedit vī regeneratiuā aquis: nec similiter sanctificati in vtero frustra baptizant. q꞉ per hoc regenerant in xp̄o ⁊ mēbra eius efficiunt. ¶ Et quia scripture noui testamēti ⁊ doctorū catholicoꝝ loquentes de baptismo sunt note fidelibꝰ ⁊ a iudeis non recipiunt. Jdeo accipiunt aliqua cōtra iudeos de veteri testamēto ⁊ de dictis doctorū hebraicorū. et p̄mittitur figura huius sacramēti Exo. xxix. in baptismo aaron ⁊ filiorum eius. Vn̄ dixit dn̄s moysi. aaron et filios eiꝰ applicabis ad ostiū tabernaculi testimonij. s. i atrio vbi erat altare holocausti. Cūq; laueris patrē cū filijs aqua indues ⁊c. ista lotio aque q̄ erat primū. vt dicit rabi salomō nō intelligit de ablutione manuū ⁊ pedū solū. sz de lotiōe totius corpis: ita q̄ dicit hic expresse rabi salomō. q̄ hoc q̄ dicit lauabis eos vult dicere baptizabis eos sic q̄ totū corpꝰ intret in aquā. ¶ Itē scd̄o sup illud Eccl's. i. Quid ē qd̄ fuit id qd̄ futurū est Rabi barachias dicit sicut fuit redēptor primus sic erit vltimus. Redēptor primus scz moyses fecit ascēdere puteū sicut habet Nume. xxi. Sic redemptor vltimꝰ qui est rex messias ascēdere faciat aquas. sicut hr̄ Johel. vlti. ⁊ fons de domo dei egredie ⁊ irrigabit torrentē spinarū. Hec sūt verba doctoris. p torrentē spinarū intelligit multitudo peccatorū. Aliqui hebrei dicūt. q̄ hec est littera ⁊ irrigabit planiciē sethim. Est autē sethim regio grecie. de qua alexander magnus exiuit ad pugnādū cōtra reges persarū ⁊ medorū. vt habetur p̄o machabeoꝝ. i. c. ⁊ sz hoc ista p̄phetia fuit impleta qn̄ ap̄li predicauerūt grecis: ⁊ eos baptizauerūt. ¶ Item tertio Isa. xliiij. noli timere serue meus Jacob ⁊ rectissime quē elegi. Effundā enim aquas super sitientem ⁊ fluenta super aridam. Effundā spm̄ meū super semē tuū. ⁊ bn̄dictionē meā super stirpē tuā. ⁊ germinabūt inter

herbas sicut salices iuxta preter-fluẽtes aquas. Iste dicet dñe ego sum. ꝛ ille vocabit in noie Jacob. ꝛ hic scribet manu sua dño ꝛ i noie dei isra el assimilabit. Per hoc enĩ ꝙ dicit. effundã aquas sup sitientẽ intelligit baptizatio iudeorũ fide ꝫ xpi deuote recipientiũ. Et per hoc ꝙ subdit ꝛ fluenta sup aridã intelligitur baptizatio gentiliũ. Nã gẽtilitas nõ fuit irrigata doctrina legis ꝛ ꝓphetarũ. ꝛ ꝙ iste sit intellectus habet sup glosa rabi salomon sup illud qđ subdit. germinabũt inter herbas ꝛc. id est in medio Esau Per Esau vero ipse ꝛ doctores hebrei intelligunt romanũ imperium quod suscepit fidẽ xpi ꝛ baptismũ vt pꝫ. Sequitur iste dicet dñe ego sum glo. Isti erunt iusti ꝑfecti. qđ de apl'is cõuenieñter põt intelligi. Et ille vocabit in noie iacob. Glo. Isti sunt paruuli filij impiorũ qđ cõueniẽter intelligitur de filijs iudeorũ per apl'm conuersis ad xpm patribus eorũ in infidelitate remanentib⁹. Hic scribet manu sua dño Glosa. Hi sunt filij penitẽtie. ꝑ qđ cõuenienter intelligũtur xpiani religiosi. ꝛ in noie israel assimilabit glo. Isti sunt cõuersi de gentibus. illis applicatur nomen israel. ꝭm quod dicit apl's ad romanos. ij. nõ qui in manifesto iudeus est. neq ꝙ in manifesto in carne circũcisio. sꝫ qui in abscondito iudeus est et circumcisio cordis in spiritu non littera. cuius laus nõ ex hoibus. sed ex deo est. Patet igitur ex predict ꝙ glosa rabi salomon conuenienter aptatur ad ꝓpositũ nostrum Quis hoc non intenderit. Deus enĩ aliquãdo mouet linguã hois mali ad annũciandũ veritatẽ preter eius intentionẽ: sicut Cayphas Joh. xi. dixit de xpo. Expedit vobis vt vn⁹ moriatur homo ꝑ populo. Intẽdebat enĩ solũ inducere alios ad occidendũ xpm. Sed quod verbum significauit mortẽ eius ꝓfuturaꝫ ad salutem spũalem populi: hoc fuit preter eius intẽtionẽ. ꝓpter quod euãgelista subdit. Hoc autẽ non dixit a semetipõ. sed supple a deo sic eius linguã mouente. Habetur aũt simile ꝙtuꝫ ad aliquid. Nume. xxij. de asina balaam que ꝓtulit verba rationabilia: vt paꝫ ibidẽ deo mouente linguã eius per se vel ꝑ angelum. Illa tñ nõ intellexit verba que ꝓtulit cũ nõ haberet rationem nec intellectũ. ¶ Itẽ quarto super illud Geñ. xlix. Ligans ad vineam pullũ suũ. ꝛ ad vitẽ o fili mi asinaꝫ suã dicit glosa. Hic est de quo scriptum est zacharie. ix. Sedens sup asinam ꝛc. Sequitur in glosa. Et quomodo erit agens: sicut scriptuꝫ est Ezech. xxxvi. Et effundã super vos aquã mundã: ꝛ emundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. Auctoritas zacharie hic inducta ꝭm doctores hebreos intelligitur ad litteram de messia sicut ostẽsum est supra. ꝛ per glosam hebraicam hic inductam habetur. ꝙ erat mundaturus populũ suũ per effusionẽ aque munde que ꝓprie dicit baptismus xpi. Unde in libro ꝙ dicitur yoma hierosolymitanũ auctẽtico apud hebreos dicitur. Queãdmodum pelagus mundificat pollu

tos: ita deus sanctus & benedictus erit mundās in futuro israel. et sic est dicēs Ezech. xxxvi. Aspergam super vos aquas mūdas. hec ille. Itē sapiētes thalmuth in midras dixerūt. ꝙ in aduētu messie ipse assumeret sibi aquas mundas de sub sede sua. & ꝙ ipse sup israel effunderet prout dixit textus. Effundaz super vos aquā mundā. & sapiētes tabala has aquas significauerunt et dixit rabi aquiba. Quādo accesseritis ad lapides mūdos marmoreos nō dicas aquas aq̄s. Sūt eñi aque temporales et aque spūales. Itē ꝙ viderūt messiaz filiū dauid intrare per synagogas et studia et interrogatus quid faceret rñdit. ꝙ balneabat. iuxta textū Gen. Lauit in vino vestimēta sua. quod significat lotionem in baptismo a sancto messia postmodū ordinato. ¶ Itez quinto de baptismo & eius effectu dicitur zacharie. xiij. in illo die erit fons patēs domui dauid: & habitātibus hierusalē in ablutionē peccatorū & mēstruate. Per hoc ꝙ dicit erit de futuro. ptz ꝙ nō pōt intelligi de ablutione aliqua veteris legis. Nā oēs ille erāt statute longe ante tempus zacharie. Quod autē intelligat de baptismo. ptz p illud quod sequitur. Et erit in die illa dicit dñs exercituum. Disperdaz nomina ydolorum de terra. Quod impletū fuit tempore xpi & discipulorum eius. per quorū predicationez ydolatria cessauit per totū mundū exceptis quibusdā barbaris in aqlonari parte habitātibus qui limitati dicūtur. ꝙ illud viuū quod eis primo occurrit qualibet die illud adorant & venerantur: vt deū suuz p illa die. Sed qm̄ hoc modicū est respectiue. ideo quasi p nihilo reputatur fm cōmunē modū loquendi. & etiā fm doctrinā phi. ij. phisicorum. Nec obstat ꝙ dicitur domui dauid & habitantibus hierusalem. quia Hiere. xxx. xp̄s nominatur nomine dauid vbi dicitur. seruiēt dño deo suo. et dauid regi suo quē suscitabo eis. Non eñi intelligi potest de dauid qui mortuus erat p. cccc. annos ante vel circiter. & ꝙ intelligatur de xpo: ptz per translationē chaldaicam que sic habet. & colent coram domino deo suo: & obedient messie filio dauid. & sic per domuz dauid hic intelligitur familia xpi et eadē intentione per hierusalem militans ecclesia. Dicitur autem baptismus fons patens. quia nulli penitenti debite denegatur. & dicitur in ablutione peccatorū & menstruate. pp̄ter peccatum actuale et originale quod cōtrahitur in vtero matris. vtrūqȝ eñi lauat baptism⁹ in adultis ad baptismū veniētibus Unde dicit hic glosa chaldaica sup verbo in ablutionē peccatorū. & remittātur sua peccata & sue macule. Et idē dicit rabi salomō in sua glosa allegando chaldeū. ¶ Itē sexto Isaye. in. c. xij. postq̄ locut⁹ est de saluatore dicens. Ecce deus saluator meus: fiducialiter agam & non timebo &c. consequēter dicit. Haurietis aquas in gaudio de fontib⁹ saluatoris. Et glosauit chaldaicus Et recipietis cum gaudio legē nouam electorū iustoruz. Hebraica ve

ritas habet. Accipietis aquam cum gaudio de fonte saluationis. et idem est de fonte saluationis vel saluatoris. Et ita impletur in hoc sacramento quod habet virtutē remittēdi peccata ex fontibus saluatoris. i. ex quinque plagis xpi in passiōe sua. Et ad litterā de fonte saluatoris. i. de latere xpi exiuit sanguis et aqua et qui vidit testimoniū perhibuit. et scimus quia verū est testimoniū eius. vt patet Ioh. xix. ¶ Item septimo Isa. liij. c. in fi. Ecce intelliget seruus meus et exaltabitur et eleuabitur et sublimis erit valde. Sequitur iste asperget gētes multas. Hec scriptura intelligit ad litterā de xpo. patz per translationē chaldaicā. cui nō licet contradicere iudeis que talis est. Ecce prosperabit seruus meus messias. propter qđ antiqui hebrei ab isto loco vsque ad finē. liij. capli exposuerūt ad litterā de passione xpi. Dicit ergo. ecce intelliget seruus meus. quia hz sciētiā diuinā ab eterno: et humana ex tēpore. et exaltabitur. s. ad vnitatem suppositi diuini. vel aliter. Exaltabitur in sua resurrectione: et eleuabitur in sua ascensione: et sublimis erit valde sedēs ad dexterā patris Marci vlti. Et dñs quidem iesus postquam locutus est eis: assumptus est in celū et sedet ad dexterā dei. Uel aliter fm quod exponit rabi aquiba. Exaltabitur plus quam abraā: et eleuabit plus quam moyses et sublimis erit plus quam angeli. Ex quibus satis potest inferri quod messias debebat esse deus. Sequitur ad propositū. iste messias asperget gentes multas. i. mūdabit sanguine suo et baptisma et c. que oia manifeste sunt impleta in xpo. ¶ Item octauo et vltimo dauid prophete fuit reuelatū signū cōpletionis oim prophetiarū sacramētum baptismi. vnde dicit i psalmo xxviij. Uox dñi super aquas deus maiestatis intonuit. ac si diceret. clarius tūc sacramentū baptismi erit adimpletū cū vox dñi fuerit super aquas: et deus maiestatis intonuerit. quod fuit adimpletū in baptismo xpi. quia tunc vox patris intonuit dicēs. hic est filius meus dilectus et c. Matth. iij. et ista fuit intonatio dei maiestatis. Ex predictis in solutione huius argumēti iudaici tria colligūtur. Primū quod lz xps fuerit baptizatus: fuit tn̄ immunis a peccato. Secūdū quod baptismus xpi nō fuit frustra licet ipe esset sine pctō. Tertiū est quod istud sacramentū fuit in testamēto veteri figuratū et multipliciter prophetatum. ac per doctores et glosas hebreorum euidēter demonstratum.

¶ Contendit iudeus probare quod iesus non habuit spiritumsanctum ante baptismum.

Ertū argumētū iudeorū sumit ex euāgelio ex illo Matth. iij. baptizatus aūt p̄festī ascēdit de aqua. et ecce aperti sunt ei celi. et vidit spm̄ dei venientē sicut colūbā et descēdentē sup se. Ex hoc arguunt iudei quod xps ante baptismū non habuit spiritūsanctū. cuius oppositum asserunt xpiani. qđ autē istud sequitur ex textu ptz. quia nullus venit vbi prius erat. Cū ergo dicat i textu. vi

dit spm̄ desvenientē super se ergo spūssanct⁹ nō venit in iesu nazareno ante baptismū. ⁊ tn̄ tunc erat incipiēs annū. xxx. sic ergo. xxx. ānis fuit sine spūsancto. qd̄ incōueniēs magnū reputat̄ a xpianis. ¶ Rn̄detur q̄ nō sequit̄. vidit spm̄sctm̄ descendētē ⁊ venientē sup̄ se. ergo ante nō habuit spm̄sanctū. q2. iiij. Reg. iij. d2 de helizeo. cūq3 caneret psaltis facta est sup̄ eū manus dn̄i qd̄ intelligit̄ de spū pphetādi. ⁊ tn̄ d2 de eo ante. ij. c. Requieuit spūs helye sup̄ heliseū. ⁊ qd̄ subditur in arguēdo nullus venit vbi pri⁹ erat dicēdū q̄ verū est eo mō quo prius ibi erat. sed alio mō potest venire sicut d2 Gen̄. xviij. vbi d2. dixit dn̄s ad abraā. Clamor sodomo℞ gomorreorū multiplicat⁹ est. Seq̄tur descendā ⁊ videbo vtrū clamorē qui venit ad me ope impleuerūt ⁊c. nō est p̄ hoc intelligendū q̄ ante deus nō esset in sodoma ⁊ gomorra. nec videret eo℞ facta cū de necessitate sit vbiq3 p̄sens. sicut d2 Hier. xxiij. celū ⁊ terrā ego impleo dicit dn̄s. ⁊ oīa de necessitate viderit ab eterno. dicit̄ ergo descendisse ⁊ vidisse ppter nouū effectū quē fecit ibi. s. subuersiōe sodome ⁊ gomorre. Erat igit̄ ibi ante sicut cōseruās in esse. sed descēdit sicut puniēs. ⁊ similiter tūc d2 vidisse. q2 sm̄ modū loq̄ndi scripture ⁊ etiā hoim deus non dicit̄ videre pctā qn̄ dissimulat punire. nec p̄ hoc importatur aliqua mutatio in deo: sed in creatura: sic suo mō dicendū est in pposito. spiritussanctus fuit in iesu nazareno ab instanti conceptionis sue p̄ plenitudine3 gr̄e: sicut d2 Joh. i. vidimus eū quasi vnigenitū a p̄re plenum gr̄e ⁊ ṽitatis. ⁊ hoc p̄dictum fuit Jsa. xi. c. egrediet̄ virga de radice iesse: ⁊ flos de radice ei⁹ ascēdet. ⁊ requiescet super eū spūs dn̄i spūs sapie ⁊ intellect⁹: spūs cōsilij ⁊ fortitudinis: spūs scie ⁊ pietatis ⁊ replebit eū spūs timoris dn̄i. Dicit̄ tn̄ venisse sup̄ eu3 in baptismo p̄ aliū modū. s. in signo visibili columbe rep̄sentātis in xpo plenitudine3 gr̄e nō tūc accepte: s3 prius vt dictū est. tn̄ plenitudo gratie q̄ latens erat in xpo fuit tūc manifesta Johāni baptiste inuisibili signo sicut ei dictū fuit a dn̄o. Sup̄ que3 videris spm̄ descēdentem ⁊ manētem super eu3: hic est qui baptizat in spūsancto. ⁊ p̄ predicationē Joannis alijs fuit dictū. Jdeo subditur. ego vidi ⁊ testimonium perhibui: q2 hic est filius dei. Jlli tamē qui erāt cum ioanne quādo columba descēdit super iesum viderunt cū eo: ⁊ vocē patris audierūt: quia colūba illa nō fuit ymaginaria sed vera ⁊ visibilis. ⁊ vox diuinit⁹ formata ⁊ sensibilis. Fuit aūt tūc necessaria manifestatio plenitudinis gr̄e in xpo. Primo vt pp̄hia Jsa. p̄dicta ondereī̄ ipleta. Scd̄o q2 cito post baptismū erat p̄dicatur⁹ et publicatur⁹ legē euāgelicam q̄ est lex gratie. ⁊ p̄ consequēs actor ei⁹ ostēdi debuit plenus gratie. Jdeo tunc audita est vox patris. Hic est filius me⁹ dilectus in quo mihi cōplacuit tanq̄ in actore euangelij. ¶ Et si dicat iude⁹ q̄ tūc erit ꝯtradictio in ṽbis. s. q̄ erat ibi spūssan

ctus.et nō erat.veniebat:et nō veniebat.descēdebat et nō descēdebat.Dicendū est q nō sequit q2 vera cōdictio dz esse ad idē et sm idez.et simil'r in eodē tpe.Nunc aūt vt declaratū est nō simil'r sed alio mō venit spūssanctus sup iesum in baptismo q erat prius in christo.

¶ Contendit iude9 pbare q iesus xps nō est ver9 de9 quia esuriit.

Septimum argumētū iudeox ex euāgelio sumit ex illo.q2 dr Mat.iiii.q xps ieiunauit.xl.diebus et.xl.noctib9.et postea esuriit.Arguūt ergo iudei sic.Cristiani dicunt iesum nazarenū eē deū.et q laus est deo ieiunare.quasi dicāt nulla:q2 deo non cōpetit comedere vel ieiunare.propter quod videt derisibile.et adhuc magis illud qd subdit.et postea esuriit et maxime cū moyses q tātuz hō fuit ieiunauit.xl.dieb9 et.xl.noctib9.et nō esuriit.¶ Solutio istius argumenti ptz ex his q supra dicta sunt in isto.iii.libro cōsideratiōe.iiii.argumēto.xxii.Ibi eñ declaratū fuit q xps i lege et pphetis pmissus futurus erat verus homo et verus de9 in vna psona.Declaratū est etiaz q iesus nazarenus est ver9 xps iudeis pmissus supra libro.i.i apitiōe.xii.thesaurorū.et p cōsequēs ipe est ver9 homo et verus deus.Item declaratum fuit ibidem.et sepe alibi.q per passionem suam et mortez operaturus esset nostram salutem propter quod habuit corpus passibile et mortale ante resurrectionē suam.et hoc modo ieiunauit et esuriit.et tandez afflictiones et mortem sustinuit nō in deitate sua:quia hoc est impossibile:sed in humanitate pro nobis assumpta:et sic meruit nobis gratiam et gloriam:et sibi corporis glorificationem.Unde super illud Geñ.xxvi.Et introduxit eaz Ysaac:dicit rabimoysen hadersan hic est rex messias quem elegit deus sanctus et benedictus vt coleret eū toto corde daretqz cor suum ad petendum miseratiōes pro israel:et ad ieiunandum et humiliandum se p eis: sicut scriptum est Ysa.liii.Ipse vulneratus est ppter iniquitates nostras: attritus est propter scelera nostra.disciplina pacis nostre super eū:et liuore eius sanati sumus.Per hanc traditionē dicti rabimoysen patet q.liii.c.Ysa.loquit de xpi passiōe p generis humani salute:quod aūt dicunt iudei de moyse q post illud ieiuniuz non esuriit: falsum est q postea nō comedisset: nec est simile de vtroqz:nā manichei dicturi erāt q iesus non habuit carnē humanā ex elemētis cōpositā: sed celestē:ad quos repellendos euangelium mentionem facit de esurie xpi iudei vero hoc non erant dicturi de moyse.propter hoc non oportuit q scriptura faceret mentionem sic de eius esurie.

¶ Contendit iudeus pbare q iesus xps non est de9 q2 non dixit dyabolo tēptanti in omni verbo quod procedit de ore meo.

Octauum argumentum iudeorū ex euangelio sumit ex illo qd dicitur in supradicto.c.Nō in solo pane viuit hō

sed in omni verbo quod ꝓcedit de ore dei. Asserunt iudei ꝙ ista respõsio quã iesus dedit diabolo nõ ẽ rõnabilis qꝛ debuisset dixisse sed in oi re que ꝓcedit de ore meo. Si enim ipse erat deus potuit hois vitam cõservare de oĩ re siue sit lignũ siue lapis siue alia hmõi. ¶ Respondet cum dicit ꝙ debuisset dicere iesus sed in oi re q̃ ꝓcedit de ore meo. dico ꝙ nõ est verum. nõ eñi sic debuit dicere quia iesus voluit celare diabolo suã deitatez quã ille querebat experire p temptationẽ ꝓpter quod non debuit dicere de ore meo qꝛ loquebatur vt homo celans suã diuinitatez. Itẽ qꝛ tẽptationẽ demonis excludebat p scripturã sacrã. iõ debuit eam allegare sicut iacuit in textu in quo scribitur de ore dei ⁊ eadẽ ratione nõ debuit dicere de oi re sꝫ in omni verbo. qꝛ sic scribitur in textu. cũ hoc etiaz põt dici ꝙ nõ arguit quia verbũ frequẽter accipitur in sacra scriptura ꝓ re facta. nã. ij. Regũ. i. c. dicitur quod est verbũ quod factum est. i. res gesta vel facta. et sic accipitur in proposito vt patet litteram intuenti Deutro. viij. cap.

¶ Contẽdit iudeus ꝓbare ꝙ iesus xp̃s nõ est deus quia non misit se deorsum cum esset in pinnaculo.

Nunc argumentum iudeoꝝ ex euãgelio sumit ex illo quod dicitur. Matth. ca. quo supra. Si filius dei es mitte te deorsum ⁊c. Seq̃tur ait illi iesus rursum. Scriptũ est nõ temptabis dominum deũ tuum. Ex hoc arguunt iudei dicẽtes ꝙ hec responsio nõ est bona. Primo quia vt dicunt iudei in eo erat potestas faciendi miracula: et ideo si dimisisset se deorsũ sine lesione aliq̃ nõ fuisset ibi aliqua temptatio diuina. Secundo qꝛ sancti viri leguntur deum temptasse nec ex hoc reprobãtur in scriptura sed magis commendantur: sicut helyas. iij. Regum. xviij. ca. Qui dixit deus qui exaudierit per ignem ipse sit deus: ⁊ helyseus. iiij. Regũ. v. ca. dixit de naaman leproso veniat ad me ⁊ sciat ꝓphetam esse in israel. Similiter de gedeõ Judicum. vi. tẽptauit deum querens signum invellere. Item deus non inducit homines ad malum inducit autem ad sui ipsius temptationem malachie. iij. c. Inferte omnem decimam in horreũ meum vt sit cibus in domo mea et probate me. Super hoc dicit dominus: si non aperuero catharactas celi et effudero vobis benedictionem meam vsq₃ ad habundantiam. ¶ Respondetur cum dicunt iudei. Primo ꝙ ista responsio non est bona non tẽptabis dominum deum tuum. Dico ꝙ in hoc iudei percutiunt seipsos arguentes dictum moysi deutro. vi. ca. Quod autem vlterius nituntur ostendere temptationem dei non eẽ peccatum manifeste dicunt contra deum arguentem maliciam populi israel Numeri. xiiij. c. temptauerunt me iam per. x. vices. Item psal. lxxxiiij. Nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbatione secundum diez temptationis in deserto vbi temptauerunt me patres vestri probauerunt et viderunt opera mea: ad illud autem quod inducunt de viris sanctis deum temptantibus vt dicunt. Sciendum est ꝙ temptare est expe

rimētum de aliquo accipere. nullus autem querit experiri illud de quo dubius est. Item aliquis potest experiri verbo vel facto: verbo cum querit aliquis de vicino suo aliqd vt experiatur si iuuaret eum in necessitate sua: facto cū facit aliquid quod nō videt ordinabile ad aliqd nisi ad talem experientiam: et talis experiētia dicitur temptatio sicut cū aliqs facit currere equum sine necessitate aliq̄ aut vtilitate dicitur temptatio equi: quia talis cursus non videtur ordinabilis nisi ad accipiendum experimentum de velocitate equi. Si autem facit currere propter necessitatem aliquam puta ad fugiendum hostes vel propter vtilitatem aliquā vt ad capiendum ceruum non est temptatio equi. Dubitare autem de his que pertinent ad perfectionem diuinam vt est potentia bonitas et huiusmodi semper est maluz. Et ideo qui facit aliquid vel qui dicit sine necessitate aut vtilitate ad experiendum diuinam potentiam vel voluntatem temptat deū et peccat propter quod exponens se sine necessitate aut vtilitate periculo expectans se seruari a deo temptat deum cum possit seruari alio modo. tale q̄d suggerebat dyabolus iesu nazareno dicēs. Mitte te deorsum. Et licet iesus per virtutem diuinam posset hoc facere sine periculo tamen hoc non fecit celare dyabolo volens suam diuinitatem et excludere demonis temptationem per sacram scripturam: respondit bene per illud quod hominibus prohibetur. poterit enim tanq̄ homo per gradus descendere de pinnaculo. ¶ Quod igitur arguitur de helya non valet. non enim petiit signum per ignem descendentem sine vtilitate: sed ad hoc q̄ populus israel a cultu baal ad colendum verum deum reduceretur vt patet ibidem. Item hoc fecit de precepto domini dicentis sibi. vade ostende te achab vt premittitur ibidem: et tunc reuelatus fuit sibi modus procedendi contra prophetas baal: licet hoc non sit totaliter expressum: quia non omnia scribuntur. Eodem modo dicendum est de helisco: curauit enim naamam ex diuina reuelatione et ad manifestationem virtutis diuine. Unde et naamā relicta ydolatria cōuersus fuit ad colendum totaliter vnum verum deum: vnde dixit. iiij. Regū. v. c. non faciet seruus tuus vltra holocaustum et victimā dijs alienis nisi domino. ¶ De gedeone vero dicunt aliqui doctores nostri q̄ ex debilitate fidei petiit bis signuz in vellere propter quod non excusatur totaliter a peccato sicut dicit q̄dam glosa super locum istum. Sed hoc non videtur rationabiliter dictum: quia scriptura non notat euz culpabilem ex hoc facto nec fuit punitus a deo sicut zacharias pater iohannis qui propter dubium petiit signum dicens. vnde hoc sciam propter quod factus fuit mutus vsq̄ ad filij sui circumcisionem: vt habetur Luce primo capitulo. De glo. vero in generali allegata parum est curandum. ideo saluo meliori iudicio potest aliter dici. vno modo q̄ gedeon fecit hoc ex instinctu diuino. et sic non peccauit. Instinctus enim diuinus non impedit ad peccandū. Alio modo dicendo q̄ gedeon non

fecit hoc dubitando de potētia dei quin per ipsam posset saluare populum. nec de verbo dñi dicētis sibi. In hac fortitudie tua liberabis israel quasi nō eēt verū. Sed ignorauit vtrū hec pmissio esset absoluta que semp īplet vel cōditionalis. s. nisi gedeon et eius socij ponerēt impedimentū p aliquod peccatum. frequēter eñ in sacra scriptura intelligūtur pmissiōes diuine facte sub tali cōditiōe quis nō exp̄mat. hieremie xviij. cap. Subito loquar de gente et de regno vt edificem et plātem illū si fecerit maluʒ in oculis meis vt nō audiat voceʒ meam penitentiā agā super bono quod locutus sum vt facereʒ ei. timuit ergo gedeon ne per fragilitatem suam vel sociorum suorum proueniret impedimētū dicte promissiōis. petijt ergo humiliter a deo edoceri p signū quod nō proueniret tale impedimētū vt sic constantius et expeditius iret ad preliuʒ pp̄ter quod petijt duplex signum vnū pro se aliud p socijs suis. ¶ Ad auctoritatem malachie dicēdum q iudei tenebātur soluere decimas ex pcepto dei sicut patet in multis locis veteris testamēti et per consequēs hoc erat necesse ex pte soluētiū et vtile ex pte recipientiū. Erat eñ ad sustētationem ministrorum. Ad hoc eniʒ inducebat dñs populum per ppheтam dicens. Inferte omnem decimam etc. Quod autem subditur probate me super hoc etc. li probate nō tenetur hic causaliter sic intelligendo q soluerent decimas ad probandum seu temptādum. si per hec deus aperiret eis catharactas celi sed tenetur cōsecutiue. et est sensus si impleueritis preceptum meum de decimis sicut tenemini et ego consequenter multiplicabo bona vestra sicut dicitur Isa. c. i. si volueritis et audieritis me bona terre comedetis. ¶ Contendit iudeus probare q lex euangelica non est lex dei quia contradicit legi moysi cum dicit nō iurare omnino.

Decimum argumentū iudeorum est et sumitur ex euāgelio ex illo verbo Math. v. c. Audistis quia dictū est antiquis nō periurabis. reddes aūt domino iuramenta tua. ego autem dico vobis nō iurare oīno etc. sequitur. Sit ergo sermo vester. est est nō non: quod auteʒ habūdātius est a malo est. Et istis arguunt sic iudei xp̄iani affirmant q lex euāgelica non destruit legem moysi in moralibus sed hoc patet esse falsuʒ quia scribitur deutro. x. c. Dñm deū tuū timebis et illi seruies ipsi adherebis et in nomine illius iurabis. Et iteruʒ deutro. vi. Dominum deū tuū timebis et illi soli seruies ac per nomen illius iurabis. Et patet manifeste q iesus nazarenus istud destruit dicendo. ego dico vobis nō iurare oīno. ¶ Solutio q negatio pposita signo vniuersali facit equipollere suo contradictorio quia non omnis et quidā nō equipollent. Et ideo per hoc q dicitur non iurare omnino. nō excluditur omne iuramentuʒ; q2 quilibet tenetur superiori requirenti veritatem per iuramentum dicere veritatem aliter periret iusticia et veritas in multis casib9. sʒ cū dr. Nō iurare

omnino excluditur iuramētū illici-
tum quod est triplex. s. iuramētum
falsum quod caret veritate et iura-
mentum iniquū quod caret iusticia.
sicut cū aliquis iurat innocenti no-
cere et iuramētum incautum quod
iudicio discretionis caret quod fit
quando quis iurat sine necessitate
aut pia vtilitate. et propter hoc di-
citur Hiere. iiij. c. iurabis viuit dñs
in veritate et iusticia et iudicio. ad ex
cludēdū illa tria iuramenta illicita.
¶ Sciēdum aūt q ex verbo deutro.
iiij. c. supra allegato in nomine illi9
scz dei iurabis. Aliqui dixerūt q iu
ramentum esset frequētandū tanq
religionis actus etiam in cōi verbo
vbi non appareret necessitas aut pia
vtilitas de quib9 videntur fuisse isti
iudei arguētes. Sz q hoc sit falsuz
patet p pceptum diuinuz. Exod. xx.
vbi dicit. nō assumes nomē dei tui
in vanū. nec eni habebit insontem
dñs eum qui assumpserit nomē dei
sui frustra. quod facit ille qui iurat
sine necessitate aut pia vtilitate hoc
etiam patet ex vbo Hieremie p̄alle
gato. Item Ecclesiastici. xxiij. c. dici
tur vir multū iurās replebitur ini-
quitate. naz ex frequentia iurādi ex
iuramēto icauto labitur in iuramē-
tum falsuz et iniquum. ¶ Quod aūt
subditur sit sermo vester est est. non
non. i. simpliciter affirmādo vitatez
et negādo falsitatē intelligendū est
nisi necessitas plus exigat. et q hoc
intelligatur de modo communi lo-
quendi inter hoies patz p hoc q di
citur sermo vester. qd autez amplius
est a malo est. non dicit hoc esse ma-
lum sed a malo. Nam omne iuramē-
tum est a malo culpe vel pene. iura-
mentum enim falsum iniquū et in-
cautum est a malo culpe ex pte e iurā
tis. Iuramentum autem licitū est a
malo pene ex pte requirentis iura-
mentū. Ex humana qppe fragilita-
te que pena quedā est inflicta hūa-
no generi pp̄ter culpam primorum
parentum procedit. q homines mu-
tuo sibi non credunt simplici verbo
absq iuramēto. Et sic patet q xps
nō destruit in moralibus legē moysi
immo pficit et dat modum quomo-
do homines non sint leuiter piuri.
¶ Iudei vero miseri et ceci dant
moduz q homo sit periurus et q frā
gat omnia vota que facit sm q de-
ducit Hyeronim9 de sancta fide cō-
uersus in tractatu quem fecit ex di-
ctis thalmuth in. c. iij. vbi sic ait. Di
cunt sapientes eorum in. thalmuth
in nodarim in ca. qd incipit arbane
darim. Ille qui frangit iuramenta
pmissionis vel vota que facit p to-
tum annum ne habeant aliquem vi-
gorem surgat vltima die anni et di-
cat quecunq promissiones iuramē-
ta vel vota ego fecero que i toto an
no sequēti existunt reputo cassa nul
la et vana. et hoc modo vtuntur iu-
dei in presenti in vna nocte āni. Ue
niunt enim omnes ante suum rabi:
tenētem in brachijs thorath et omes
cum magna solēnitate dicūt p̄dicta
verba. et ex hoc intelligunt q sunt
sine onere conscientie ad frāgēduz
quodcūq iuramētū qd faciūt signā
ter xpiano quia iuramētuz quod fit
iudeo seruatur. Si ille qui recipit
iuramētum dicit illi qui facit tu iu-
ras in deū et i hac lege ad intellectū
meum q facies talem rem et c. et cum
dicit ad intellectum meum dicūt q

sam reuocatur pdicta prestatio quã fecit in principio anni. Sed si iuramentum facit xpiano. dicũt ipsi ꝙ lʒ xpianus dicat. tu iuras ad intellectum meũ ꝙ nõ reuocatur ppterea pdicta prestatio quia xpianus non habet itellectũ. Et ideo licet omes albame iudeorum iuxta forum regni faciant iuramẽtum in manibus sui maiorini. vel baiuli de non pstando pecunias vltra id quod licentiãtur p regem nullus eorũ obseruat ⁊ intelligũt ꝙ non peccant propter sup pradicta. hec ille. ¶ Huic sententie fauet etiam magister Johãnes cõuersus in libro de concordia legum titulo. iiij. c. vij. vbi preter illa que dicta sunt. addit etiam ꝙ mandauerunt sapientes iudeorum in thalmuth ꝙ si iudeus faceret iuramẽtuʒ et de hoc postea peniteret in corde ꝙ in presentia trium iudeoruʒ dicat se talia iurasse. et ꝙ de eis in corde penitet ꝙ iudei astantes dicunt ei. Illa q̃ iurauit vana et nihilata suo iudicio reputare et ꝙ illa que iurauit seruare. nullatenus obligatur. Item dicit ꝙ in nocte remissionem indulgentiarum ponunt in publico thorath. et cãtor dicit populo publice ter ꝙ omĩa vota et iuramenta facta sunt cassa nihilata et vacua ⁊ nullius penitus firmitatis. Dicit ergo iste ꝙ ex huiusmodi occasiõe iudei sunt faciles ad iurandum ⁊ nullum obseruant penitus iuramentũ. ¶ Et preter hos alios articulos immiscent iuramentis. quare de eis p sua iuramenta confidere nullus debet ⁊ dicitur in suo thalmuth ꝙ quidam actor iudeorum priuatus et familiaris erat cuiusdam imperatoris quadam die intrans cameram suam inuenit eũ comedẽtem victualia prohibita. et imperator recepit ab eo iuramẽtum vt hoc nullatenus alicui reuelaret et post tempus inuẽtus est reuelasse. et dixit ei tu nonne iurasti deo te hoc nũꝙ reuelare. Respondit ego iuraui nõ reuelaturus deo sed non hominibus de mundo. et qui domino sic falsauit iuramentum articulo subtilitatis false quãto magis hominibus falsaret leuiter iuramẽtuʒ. quare nunꝙ a iudeis deberet exigi iuramẽtum nec in aliquo deberet credi. et de eis dicitur Hieremie quinto. ꝙ si etiam dixerit. viuit dominus et hoc falso iurabũt et christiani non leuiter iurant ⁊ obseruant fideliter iuramẽtum sm legem et nisi adimpleatur a confessoribus non absoluuntur dum tamen sint licita iuramenta. quoniam ipsa obseruare penit⁹ obligãtur. de quo Numeri. xxx. si quis virorum votuʒ vouerit domino aut se cõstrinxerit iuramento nõ faciet irritum verbuʒ et omne quod promiserit implebit. hec ille.

¶ Contendit iudeus probare ꝙ lex euangelica non est lex vera quia destruit legem iusticie.

Ndecimũ argumentũ iudeorũ ex euãgelio sumit ex illo. Math. ca. quo supra. Audistis ꝙ dictum est antiqs. Oculũ p oculo. dẽtẽ p dẽte. Ego aũt dico vobis nõ resistere malo. sʒ si qs percusserit te in dexterã maxillã pbe ei ⁊ alterã. ⁊ q̃ voluerit in iudicio cõtẽdere tecũ ⁊ tunicã tollere dimitte ei et palliuʒ ⁊c. hoc dicũt

iudei esse cōtra legem rectitudinis et iusticie a deo datam. Exodi.xxi. oculum pro oculo ꝛc. Itē xp̄iani nō seruant istam legem iesu nazareni. Nam per fraudes ꝛ lites vn⁹ rapit bona alterius ꝛ nō solum hoc est verum de secularibus sed etiā de religiosis pluribus. ¶ Respondetur ꝙ non est verū iesum nazarenū destruxisse legem iusticie et rectitudinis. Circa quod sciendum ꝙ nō resistere malo aliquādo bonū est et necessarium. et sic cadit sub precepto vt pote quādo ex tali resistentia apparet manifeste origo magni mali et discidiū ciuitatis vel regni vel aliquid huiusmodi. Aliquando vero est bonum supererogationis vt qn̄ malum illatum toleratur patienter propter deum. vel ꝓpter pacem seruandam. vel ꝓpter sui humiliationem: et sic non resistere malo cadit sub cōsilio et non sub precepto. ꝛ in istis duobus modis loquitur saluator ꝛ sic non excludit legem iusticie sed addit super hoc perfectionem legis euangelice ad quam nō tenētur homines. sȝ possunt licite de illata iniuria querere vindictam secundum ordinem iusticie quādo nō apparet ex hoc maius maluȝ surgere vt dictum est. ¶ Sciēdum autem ꝙ ex hoc ꝟbo legis. oculum pro oculo ꝛc. aliqui iudei de quibus videntur isti sic arguentes dixerunt male interpretantes ꝙ vindicta erat per se appetenda quod est falsum quia vindicta est malum pene. ꝛ ideo nō est per se appetibilis sed propter aliquod bonum consequendum: vt propter ordinem iusticie conseruandum. vel propter correctionem iniuriantis vel propter terrorem aliorū vt ab iniuriis cohercēātur vel aliqd hmōi. vbi ergo nullum tale bonum ex pena alicuius estimatur ꝓuenire sed magis timetur de scādalo ꝛ maiori malo tunc desistere a vindicta querenda necessitatis est et ꝑcepti vt dictum est. Si autem circa talem casum quis a vindicta querēda desistit bonum superogationis est ꝛ hoc patet per facta sanctorum patrum non solum noui testamēnti sed etiā veteris. Sanctus enim Ioseph potens vindicare illatā sibi iniuriam a fratribus non soluȝ a vindicta destitit sed eos cum suis familiis misericorditer sustentauit. Similiter dauid semey sibi maledicētem et lapides contra euȝ mittētem ꝛ ex hoc reum lese regie maiestatis occidi abisay ꝓhibuit. ii. Reg. xvi. c. dicēs. Dimitte eū vt maledicat si forte de⁹ respiciat afflictionem meā. id etiaȝ patet per scripturam veteris testamenti. Leuitici. xix. c. non queris ꝛationem nec memor eris iniurie ciuium tuorum. Ubi vero ex vindicta secundum ordinem iusticie nō apparet ortus scādali vel mali ex desistētia ab ea daretur malis audatia iniuriandi bonis. talis desistentia malum esset et peccatum et in tali casu non est intelligendum saluatoris verbum. ¶ Quod autem sequitur et qui te percusserit in vnam maxillam ꝛc. Non est intelligendum ꝗtum ad effectum vt sic percussus maxillam aliam offerat percussori. quia iesus qui cepit facere et docere percussus in vna maxilla vt habetur Iohannis. xviii. capitulo non prebuit aliam maxillaȝ ꝑcusso-

ri: sed eum caritatiue correxit dicēs si male locutus sum testimonium phibe de malo: si autem bene cur me cedis. Est ergo verbum predictum secundum animi preparationem intelligenduz. s. vt sic percussus sit dispositus in animo adhuc sustinere maiores percussiones et iniurias in casibus predictis. s. quando est ibi bonum necessarium vel supererogationis. ¶ Ad illud autem quod obijcitur de xpianis legem xpi non obseruantibus. Dicendum q ex eorum malicia non peioratur lex euangelica sicut nec lex in monte synai data per hoc q iudei satis cito post eius dationem fecerunt et adorauerunt vitulum conflatilem. Exodi. xxxij. c.
¶ Contendit iudeus probare q lex euangelica non est lex vera quia dat consilium dilectionis inimicorum.

Duodecimuz argumentum iudeorum ex euangelio sumit ex illo verbo Math. quo. supra Audistis quia dictum est antiquis. Diliges pximum tuū et odio habebis inimicum tuū. Ego aūt dico vobis diligite inimicos vestros τ benefacite his qui oderunt vos τc. Ex hoc dicunt iudei. Uidet q iesus nazarenus destruxit diuinū preceptum qz dñs mādauit filijs israel: ne amicitias vel federa contraherent cum habitatoribus terre chanaan q erāt inimici eorum nec quererent eis bonum: vt habetur Numeri. xxxiiij. oppositum dicit iesus vt patet manifeste ergo est destructor diuini precepti. ¶ Pro responsione ad istud iudaicum argumentum sciendum ē q doctores hebrei circa hoc errabant. Ex hoc enim q preceptum est Leuitici. xix. Diliges proximum tuū sicut teipsum: arguebant a contrario sensu q debebant odire inimicuz sz hoc est falsum quia omnis homo ex caritate diligendus est: inquantū ad imaginē dei est τ capax ipsius per cognitionem τ amorē. Amicitia enim caritatis fundatur super cōicatione supnaturalis beatitudinis. Et ideo ois itellectualis creatura que in actu vl potentia est beata est ex caritate diligenda. Mali autem homines qdiu sunt in via sunt in potentia veniendi ad beatitudinem. Et ideo licet eorum malicia sit odienda: ipsa tamen natura possibilis beatificari est diligenda. et hoc est quod dicit saluator diligite inimicos vestros bona. s. gratie τ glorie eis optando. Alia autem non sunt eis optāda nisi in quadam generalitate inquantum valēt ad eorum salutem qd soli deo est notuz qz oibus alijs potest homo bene vel male vti. ideo circa hoc nō est aliquid determinate petenduz sed sub conditione. s. inqtū valet ad eorū salutem. Sequitur benefacite: benefacere est effectus dilectiōis. Et ideo sicut tenemur diligere inimicos qtū ad bona gratie τ glorie ita tenemur in effectu salutem eorum modo debito τ possibili pcurare. Quod autem benefacere odientibus et inimicis ē laudabile patet non solum per sanctos patres noui testamēti sed etiā veteris. ysaac enim regi gerare et viris eius qui eum oderant et expulerant fecit conuiuium magnum Geñ. xxvj. c. Joseph fratres suos qui euz occidere voluerunt et tandem in ser

nimutem que est mors ciuilis vendi-
derāt dulciter recepit et pauit Gen.
xlv. Dauid saulem ipsum persequen
tem ad morte3 bis a morte liberauit
primo Reg. xxiiij. c. ⁊ xxvij. Helsyeꝰ
syros eum sequentes ad morte3 a re-
ge israel interfici prohibuit et potu
iussit refici et sic ad suum dominum
remitti libere. iiij. Reg. c. vj. hoc
etiam patet per scripturam veteris
testamēti. Exodi. xxiij. c. si occurrer[is]
boui inimici tui aut asino erranti re
duc ad eum. Item ibidem si videris
asinum odientis te iacere sub onere
non pertransibis sed subleuabis cū
eo. Item prouerbioru3. xxv. c. si esu
rierit inimicus tuus ciba illum: si si-
tit da ei aquam bibere: prunas enī
congregabis super caput eius ⁊ do-
minꝰ reddet tibi. Itē psalmo. cxix.
Cum his qui oderunt pacem eram
pacificus ⁊c. ¶ Si autem contra di
cta arguitur de habitatoribꝰ chanaā
de quibus inhibuit filijs israel ne cō
traherent amicitias cum eis sed eos
occiderent. Dicendum ꝙ illi erant
ydolatre pessimi propter quod mor-
te3 meruerunt sm iudicium dei. Et
ideo filij israel occidentes eos non
fecerunt ex odio sed ex mandato dei
et iusticie zelo cum ipsis non erant
amicitie contrahende ad viciu3 ydo
latrie.

¶ Contendit iudeus pbare ꝙ iesus
xps non est verus deus q relaxauit
obseruantiam sabbati.

[T]Ertiumdeci-
mum argumentū iu
deorum ex euange-
lio sumitur ex illo
Math. xij. In illo tē
pore Abijt iesus sabbato p sata. di-
scipuli autē eiꝰ esurientes ceperūt vel
lere spicas ⁊ māducare: pharisei aūt
videntes dixerūt ei. Ecce discipuli
tui faciūt quod nō licet facere sabba
tis. At ille dixit eis Non legistis qd
fecerit dauid quando esuriit ⁊ q cū
eo erant et quomodo ibi intrauit do
mum dei ⁊ panes propositionis co-
medit: qd non licebat ei edere neq3
his qui cum eo erant nisi solis sacer
dotibus: et non legistis in lege quia
sabbatis in templo sacerdotes vio-
lant sabbatum ⁊ sine crimine sunt di
co vobis ꝙ templo maior est hic ⁊c.
Ex dictis arguunt iudei quadrupli-
citer. Primo si iesus est deꝰ vt dicūt
xpiani quō relaxauit obseruantiam
sabbati cum ipse priꝰ eā preceperit.
Exod. xx. c. Memēto vt diem sabba
ti sanctifices: igitur aut ipse non est
deus cuiꝰ contrarium affirmāt xpia
ni aut deus est mutabilis relaxando
quod ipse pceperat maxime tanq le
gitimū sempiternū cuiusmodi ē ob
seruatio sabbati. ¶ Itē. ij. exēplum
qd adducit de dauid nō est cōueniēs
primo q discipuli non erant in tāta
necessitate famis sicut dauid ⁊ eius
viri. Secūdo q dauid tūc transgre-
diens sabbatū: transgressione3 non
reiterauit. Itē. iij. si excusauit hāc da
uid trāsgressionē eadē ratione d3 ex
cusare adulteriū eius cū bersabee ⁊
homicidiū vrie. ¶ Itē. iiij. exēplum
quod adducit de sacerdotibꝰ nō ē ad
ppositū sacerdotes enī opabanť sab
bato in tēplo accēdēdo ignē vel po-
tius nutriēdo: hoc aūt non erat phi-
bitum sed solū de habitationibꝰ ho-
minum sicut dicitur Exodi. xxxv. c.
de sabbato ignē nō accēdetis in cū-

ctis habitaculis vestris: templū aūt non includitur in generalitate habitaculoꝝ hominum. ¶ Ad primum argumentum dicendū ꝙ magis est ad ꝓpositum Nā ille qui dat ꝓceptū potest in illo dispensare in casu ꝛ totaliter reuocare. Et ideo iesus inquātum deus potuit hoc facere ꝓpter quod subdit de seipso dn̄s est filius hoīs ꝛ etiam sabbati. Item idē in persona est filius dei ꝛ filius hominis sicut supra ꝓbatū est: ꝙ aūt tempore veteris testamenti dn̄s dispensauerit in obseruātia sabbati patet Iosue. vi. vbi dicitur: ꝙ de mādato dn̄i Iosue ꝛ viri bellatores circuierūt orbē Ierico septē diebus continuis armati ꝛ sic oportuit ꝙ dies sabbati fuerit vna de illis. Et i libro apud hebreos auctētico qui dicitur cedarollā. i. ordo seculi dicit̄ ꝙ die sabbati fuit ꝑliū ȝ Ierico: ꝛ hoc satis innuitur ex textu Iosue. vi. vbi dicꝰ ille dicit̄ vnꝰ qui ꝓprie dicit̄ de sabbato. Et illo die circuierunt Ierico septē vicibꝰ ꝛ in vltimo circuitu corruentibus muris intrauerunt ꝛ interfecerunt oēs habitatores vrbis. Itē. iij. Reg. xix. dicitur ꝙ helyas ābulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus et quadraginta noctibus cōtinue et sic pluries ambulauit in sabbato ex voluntate dei. ¶ Quod arguitur vltra ꝙ deus sit mutabilis, non valet. Naȝ in mutabilis exn̄s opatur mutabilia opera sicut incorporeus existens corporalia facit. Et ꝙ vltra dicit̄ ꝙ sanctificatio sabbati fuit precepta ad semper non est verum: nā vbi de ipsa scribitur. Exod. xxxi. c. pactum est sempiterunm: in hebreo habetur pactum est beollā. i. in seculum qđ non significat eternitatem sed tempꝰ lōgum cōiter acceptum ꝛ hoc modo dicitur Hieremie. ij. c. A seculo confregisti iugum meum. i. ab antiquo tpe ꝛ in hebreo habetur beollā confregisti. ꝛc. i. a seculo Aliquando vero accipitur ꝓ tēpore indeterminato qđ tn̄ pōt esse satis breue sicut Deutro. xv. dicitur pforabis aurē eius in ianua domus tue ꝛ seruiet tibi vsqȝ in eternum: ꝛ in hebreo habetur pforabis ꝛc. ꝛ erit tibi seruus beollā. i. in seculum ꝛ hoc tēpus poterit esse breue vel longū: vnde dicit hic glo. hebraica beollā. i. cūctis diebus seculi domini vsqȝ ad iubileū. Si eīn infra annum a pforatione auris serui moreretur dn̄s: fiebat liber a seruitute ꝛ si viueret vltra annū iubileum: seruus tamen fiebat liber in anno iubileo. Pꝫ igitur ex dictis ꝙ obseruatio sabbati nō est precepta ad semp sed ad tempus. Et ex hoc pꝫ ꝙ illi qui ꝓ hac dictione hebraica trāstulerunt eternū vel sempiternum dederunt simplicibus occasionem errandi circa obseruationeȝ sabbati ꝛ circūcisionis. ¶ Ad secundum qđ vltra arguitur de discipulis iesu spicas vellentibus ꝙ peccauerunt nō est verum. nō eīn peccauerunt ratione facti qꝛ scribitur Deutro. xxiij. c. Ingressus vineam ꝓximi tui comedes vuas quantum tibi placuerit: ꝛ ideȝ intelligendum ē de granis bladi: et de alijs fructibus nec peccabant ratione tpis. s. diei sabbati: naȝ eorum esuries eos excusabat. Posset etiam probabiliter dici ꝙ simpliciter hoc poterāt in die sabbati. Non eīn peccabant ratione comestionis qꝛ comedere in die sabbati licitum erat om

nibus iudeis nec ratione excussiõis granorum de spicis que est quedam preparatio cibi licet preparatio cibi per decoctionẽ esset prohibita fieri in die sabbati Exod.xvi.et.xxxviij qz ibi est longus labor et distractio. s.compositio lignorũ et accẽsio ignis positio vasorum ad ignem et sollicitudo circa decoctionem vt fiat optume: tamen alique preparationes pui laboris et parue distractionis in die sabbati poterant fieri vt pote. Cibum decoctum die precedenti dispo nere in vasis et ponere sup mensam et per consequens licitum erat ponere mensam et mappaz et similia. Similiter illa que cruda comedebantur vt herbe licite erant lauare: vellicatio autem spicarum non videtur esse magis laboriosa seu distractiua sed minus et per consequens licita. Quod autez vltra arguitur q david et viri eius erant in maiori necessitate famis q̃ discipuli iesu non videtur. verisimile habebant cũ aliquam pecuniam vel aliqua pignora ad habendum cibum aliunde. que discipuli non habebãt quia sine pecunia et pera et cum simplici veste necessaria incedebant. Unde nec achimelech summus sacerdos quesiuit de necessitate david et virorum suorum ad hoc q daret eis licite panez sanctum sed solum de mundicia eorum maxime a mulieribus: vt prio. Reg.xxi.c.pater. Quod autem innuitur vltra q david peccauit panes illos comedendo ptz esse falsum non solum per verbum saluatoris factũ excusantis sed etiam per scripturaz veteris testamenti que nõ reprobat david comestionem: nec achimelech concessionem et q summ⁹ sacerdos erat: non esset verisimile q ignoraret quid esset licitum vel illicitum circa obseruantiaz sabbati ipse autem dixit si mũdi sunt pueri maxime a mulieribus manducent quasi dicat fames supposita dicta mundicia facit comestionem licitam. ¶ Ad tertium cum dicitur q eadem ratione iesus debuit excusare vel relaxare adulterium cum bersabee et homicidium vrie. Dicendum q est falsum: nã ista sunt p se mala nec possunt bene fieri propter quod in talibus non habet locum dispensatio. ¶ Ad quartum cum dicitur de sacerdotibus in templo manualiter operantibus et licite non solum accendendo ignem vel potius nutriẽdo sicut pcipitur Leuitici.vi.capitu. ignis in altari meo semper ardebit quem nutriat sacerdos subijciens ligna mane per singulos dies: sed etiam hostias lauando et super altare cremando et hoc ratione templi vel potius diuini cultus ibi fiendi. eadem ratione vel maiori discipuli pñsente iesu et eos licentiante poterant licite vellere spicas. dato q alias esset illicitu; quod tamen non est bene clarum vt supra dictum est: ideo subdit saluator. Dico autem vobis: quia maior est templo hic. De causa autem quare fuit mutatum sabbatum in diez dominicam: quare etiam talem diem correspondentem saturno obseruant iudei et quomodo iudei iam non obseruant sabbatum preceptum a moyse sed reductum a dyabolo dictum est supra in isto tertio libro cõsideratione quarta argumento quinto.

¶ Contẽdit iude⁹ probare q iesus

xps non est verus deus et vnus cum patre quia confitetur patri.

Quartumdecimũ argumentum iudeorũ ex euangelio sumitur ex illo vbo Mat. xj. Confiteor tibi pater dñe celi ac terre. Et sequitur omnia mihi tradita sunt a patre meo. Arguunt ergo sic christiani dicunt q filius et pater vnum sunt quõ ergo dicitur confiteri coram patre suo deberet magis dicere corã seipso. Item si omnia sunt tradita a patre. ergo nihil habet ad seipso: et sic ex se est oino deficiẽs. ¶ Ad primũ supra declaratũ est argumento. xxij quarte considerationis huius libri p scripturas hebreorũ q christus est deus et homo: deus ab eterno et hõ ex tpe. Item declaratũ est supra libro primo in qõne. xij. thesaurorũ q iesus nazarenus est verus xps: et qr in eo sunt distincte nature ideo sm q deus dicit Johannis. x. Ego et pater vnuz sumus scz in essentia: distincti tamen in psonis: scdm aũt q homo dicit Johannis. xiiij. pater maior me est et sic orat coram patre et cõfitetur. Quod aũt subditur si habet omnia a patre. ergo ex se est omnino deficiens. Dicendum q hec ppositio est vera: xps inquantum homo est creatura: omnis creatura sibi relicta in nihilũ caderet sicut est de nihilo. Et ideo põt ista cõcedi cũ reduplicatione xps inquantũ hõ nihil ẽ ex se: sed oino deficiẽs. Si autez ex dictis aliquis arguat q idem sequitur de christo inquantum deus quia quicquid habet filius inquantũ de9 habet nascendo et per consequẽs habet illud a pre: et sic ex se nihil est sz est omnino deficiens: dicendũ q nõ sequitur qr filius a patre accipit idẽ esse cum eo. nam diuinum esse nõ est multiplicabile: et ideo sicut pater est necesse esse: sic et filius et sic non põt dici deficiẽs: nã eãdẽ deitatẽ potentiã: sapientiam: et sic de aliis absolutis habet cum patre. Quod autez in diuinis sit pater et filius nõ solũ patet ex nouo testamento sed etiam ex veteri. Esa. ix. filius datus est nobis et vocatur nomen eius admirabilis consiliarius deus fortis et cetera. ex quo patet q in diuinis est filius et p consequens patet qr relatiue dicuntur adinuicem et posita se ponunt et perempta se perimunt. Non enĩ potest dici q deus filius sit filius alicuius creati vel finiti. non tamen sũt duo increati aut duo immensi sicut nec duo dij sed vnus increatus et vn9 immẽsus: nullam enĩ distinctionem habent in deitate sed solum in psonali pprietate. De trinitate psonarũ et vnitate essentie: dictum est supra argumento. xxiij. quarte cõsiderationis huius libri quantum sufficit ad propositum huius libri.

¶ Contendit iudeus pbare q iesus xps non est deus quia contradicens sibi est instabilis.

Quintumdecimum argumentũ iudeorũ ex euangelio sumitur ex illo vbo. Mat. viij. Cũ autez descẽdisset iesus de mõte secute sũt cum turbe multe et ecce leprosus veniẽs adorabat eum dicẽs. Dñe si vis

pōt me mundare ꝛc. Sequit ꝛ ait iesus illi: vide nemini dixeris sꝫ vade ostende te sacerdoti ꝛ offer mun⁹ qđ ꝑcepit moyses. Ex his arguit sic iudeus iesus voluit sacrificium qđ fiebat in emūdatione leprosi. Alibi vero. s. Mat. ix. ꝛ xij. c. dicit miam volo ꝛ nō sacrificiū ꝛ sic cōtradicit sibi et est instabilis in volūtate. Itē idē arguitur ꝑ hoc ꝙ dicit mundato a lepra: vade nemini dixeris ꝛc. ꝛ alibi scꝫ Luce. viij. c. dicit vade ad tuos ꝛ narra quanta tibi fecerit dñs. itē alibi. scꝫ Mat. x. ꝛ Luce. xij. dixit. Qui me cōfessus fuerit corā hoībus confitebor ꝛ ego eū corā patre meo: ꝛ sic pꝫ ꝙ voluit sua facta celari ꝛ publicari q̄ sunt contradictoria. ¶ Ad primum dicendū ꝙ non valet: nā eadeꝫ rōne ꝑ scripturā veteris testamenti quā iudeus confitet esse verā ꝓbaretur deū esse mutabilē qꝛ Gen. viij. c. dicit de sacrificio noe. Odoratusq; est dñs odore suauitatis ꝛ sic fuit sibi placitū. Item in Exod. leuitico ꝛ alijs libris veteris testamēti ꝑcepit deus sibi offerri sacrificia tanq̄ sibi placita. ꝛ Esaie. i. c. dicitur holocausta arietū ꝛ adipē pinguiū ꝛ sanguinē hircorū ꝛ vitulorꝫ nolui: ꝛ psalmo xxxix. sacrificiū ꝛ oblationē noluisti ꝛc. hec eñ nō arguūt dei mutabilitatem. Nā ipse immutabilis mutabilia operat sicut ī corporalis corporalia. Quod aūt iesus dixit allegando dictū ozee ꝓphete. vi. ca. miaꝫ volo ꝛ nō sacrificiū nō dixit hoc sacrificia veteris legis reprobando habebāt eñ tunc cursuꝫ suū ꝛ habuerunt vsq; ad mortē xpi. Sed hoc dixit opera mie sacrificijs preponendo. nam habent duplicem bonitatem: vnam ex genere: quia sunt virtutis moralis: aliaꝫ ex charitate quia quando fiūt ex charitate habent bonitatem meriti vite eterne. Sacrificia ꝓo veteris legis non habebant bonitateꝫ nisi ex fide ꝛ dilectione offerentium: ideo dicitur Gen. iiij. ca. respexit dominus ad abel ꝛ ad munera ei⁹. quasi dicat. munera fuerūt accepta sibi propter bonitatem offerentis. Quod auteꝫ isto modo intellexit propheta vel potius dominus per prophetam patet per textum ibidem qui talis est: misericordiam volo ꝛ non sacrificiuꝫ ꝛ sciētiam dei plusq̄ holocaustū. Per hoc ꝙ dicit plusq̄ holocaustum que sunt quedam sacrificia patet ꝙ nō loquebatur holocausta reprobando sꝫ eis scientiam dei preferendo ꝛ eodē modo de operibus misericordie respectu sacrificiorum. Et hoc idem patet Esaie primo cap̄ Postq̄ dixerat dominus holocausta arietum ꝛ adipem pinguium et sanguinem hircorum aut vitulorum nolui. Subdit q̄ rite iudicium subuenite oppresso: iudicate pupillo: defendite viduam: et venite ꝛ arguite me dicit dominus. Si fuerint peccata vestra vt coccinum quasi nix dealbabuntur ꝛc. Ex quo patet manifeste ꝙ opera misericordie ꝛ iusticie magis erant deletiua culpe ꝛ meritoria glorie habende christi tempore q̄ sacrificia legis.

¶ Quod autem arguitur ꝙ iesus aliquando voluit facta sua celari: et aliquādo publicari fuit valde rationabile. Nam omnis eius actio fuit nostra instructio. Expedit auteꝫ imperfectis opera sua celare ne per vanam gloriam extollantur: ꝛ expedit aliquando maxime perfectis opera

sua bona in publico ponere ad dei gloriam & proximi edificationem. Quantum ad primum dicit iesus. Mat. vi. te autem faciente elemosynam nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. Et quantum ad secundum sic luceat lux vestra coram hominibus vt videant opera vestra bona & glorificent patrem vestrum qui in celis est Mat. v. Sic etiam patres veteris testamenti aliqua bona opera fecerunt occulte & aliqua bona publice. Helyas enim filium vidue sarepte ne suscitauit secrete in suo cubiculo ad consolationem matris vidue. iij. regum. xvij. c. & ignem de celo fecit descendere super holocaustum suum ad declarationem diuinitatis vere publice scilicet coram rege achab & populo israel. iij. regum. xviij. c. similiter helyseus multiplicationem olei ad vidue sustentationem & filiorum eius & ad satisfactionem creditori fiendam fecit secrete: scilicet clauso ostio vt habetur. iiij. regum. iiij. c. & milites syrie volentes eum capere acrisia percussus duxit eos in medio samarie coram rege israel & populo ciuitatis vt habetur. iiij. reg. vi. ca. Patet igitur ex predictis quod iesus rationabiliter aliqua facta sua bona publicauit & aliqua occultauit.

¶ Contendit iudeus probare quod pater filius & spiritussanctus non sunt vnius essentie: quia vnum peccatum dimittitur ab vna persona quod non dimittitur ab altera.

Extumdecimum argumentum iudeorum sumitur ex euangelio ex illo loco. Math. xij. omne peccatum & blasphemia dimittetur hominibus: spiritus autem blasphemie non dimittetur. Et quicunque dixerit verbum contra filium hominis dimittetur ei qui autem dixerit contra spiritumsanctum non remittetur ei: neque in hoc seculo neque in futuro. Ex his arguit sic iudeus. Vos christiani dicitis quod pater & filius & spiritussanctus sunt vnius essentie & vnius voluntatis: quomodo ergo dicitur verbum seu blasphemia contra spiritumsanctum & non contra filium & patrem: & quomodo vnus dimittit peccatum vel blasphemiam sine alio. Hec enim que videntur haberi ex verbis iesu implicant contradictionem si sunt vnius essentie & vnus blasphemator & alter non: sequitur quod idem blasphematur & non blasphematur & si sunt vnius voluntatis & alter remittit & alter non sequitur quod idem remittit eidem blasphamanti & non remittit que sunt contradictoria. ¶ Item de anima blasphemantis ipsum christum separata quero dicit iudeus vbi sit. s. in celo vel in gehenna. Si dicatur quod in celo sequitur quod spiritussanctus impotens est ad puniendum blasphemiam illatam sibi & ab eo non remissam. Si autem dicat quod est in gehenna sequitur quod pater & filius sunt impotentes ad saluandum eam cum remiserint blasphemiam. Item si duo remittunt scilicet pater vel filius & spiritussanctus non remittit quid proficit blasphemanti & quid sibi nocet si spiritussanctus non remittit: ex quo pater & filius remittunt ei. Ex his ergo que videntur friuola & contradictionem implicantia que tamen sequuntur ex verbis iesu nazareni concludit iudeus quod eius doctrina nullius sit momenti. ¶ Satis patet intelligentibus quod obiectiones iste procedunt ex imaginatione falsa circa articulum

sancte trinitatis qui articulus satis est declaratus supra ca.xxiiii. quarte considerationis huius tercii libri ex scripturis hebraicis: non solum quod in eentia diuina sint plures sed quod sunt tres et solum tres: nec est contra intentionem antiquorum hebreorum dicere pluralitatem in deo dum tamen vnitas essentie teneatur quod nos christiani tenemus firmiter et confitemur fideliter. ¶ His ergo suppositis respondendum est ad obiectiones. Circa quod sciendum est quod saluator Math.xii. distinguit blasphemiam contra filium hominis a blasphemia contra spiritumsanctum Primam vocans verba iudeorum nequiter prolata contra benignitatem humanitatis sue. Comedebat enim et bibebat cum hominibus etiam aliquando cum peccatoribus sicut clementissimus medicus cum egrotis et propter ea iudei vocauerunt eum voracem et potatorem vini publicanorum et peccatorum amicum vt habetur Mat.xi.ca. Et hanc blasphemiam dicit saluator remissibilem eo quod erat excusabilis in parte ex consideratione fragilitatis humane. Secundam vero blasphemiam vocat verba contra deitatem suam nequiter dicta. Videntes enim ab eo fieri expulsiones demonum illuminationes cecorum: suscitationes mortuorum et similia que non poterant fieri nisi virtute diuina. Iudei tamen ea nequiter attribuebant virtute demonis dicentes. Mathei xii.capi. Hic demonia non eiicit nisi in beelsebuth principe demoniorum et hanc blasphemiam dixit saluator irremissibilem: non simpliciter sed de difficili remissibilem. Nam ex parte blasphemantium non erat aliqua excusabilis ratio in toto vel in parte: quia talis blasphemia contrariatur principio remissionis peccatorum quod est virtus diuina. Et quia eadem deitas est in tribus personis. ideo blasphemans contra vnam personam blasphemat etiam contra aliam: et similiter quia eadem bonitas est in tribus ideo vna persona non remittit sine alia. Nam opera trinitatis sunt indiuisa. Remissio tamen peccatorum aliquando persone spiritussancti attribuitur. quia principium remissionis huiusmodi est bonitas que est attributum spiritussancti. Patet igitur quod obiectiones iudei supra posite procedunt ex falsa imaginatione. ¶ Restat autem ostendere quod irremissibile dupliciter dicitur. vno modo contradictorie: id est nullo modo remissibile. Alio modo contrarie id est de difficili remissibile: hoc modo patet.v.meth. vbi dicitur quod impossibile et intransibile. vno modo dicitur quod nullo modo potest fieri vel transiri. Alio modo quod de difficili potest hoc etiam declaratur de communi modo loquendi. Dicitur enim de ceco perfecto quod non potest videre simpliciter: et de secutiente quod non potest videre: quia videt cum difficultate. Tertio hoc declaratur ex modo loquendi scripture veteris testamenti. Iosue enim considerans difficultatem populi ad bonum et pronitatem ad malum dixit Iosue vltimo capitulo non poteritis seruire domino etc. non intellexit de impossibilitate simpliciter: sed de difficultate. Nam ibi subditur quod iniit fedus inter populum et deum vt seruiret domino. Item Hieremie.xiii.

ca. Si potest ethiops mutare pellē suam ꝛ pardus varietates suas ꝛ vos poteritis bene facere cum didiceritis malum. Quod enī ethiops ꝛ pardus possunt mutare pelles suas hoc est impossibile simpliciter. Sꝫ ꝙ assuetus ad mala reuertatur ad bene agendum non est impossibile sꝫ difficile eo ꝙ habitus viciosus iclinat ad malum agendum per modum nature. Exemplum autem habetur in manasse rege qui dum vixit fuit assuetus in pessimis ꝛ tamen finaliter reductus fuit ad bonum virtutis: vt patet. ij. paralip. xxxiij. ꝛ in fine libri vbi ipsius ponitur oratio. ¶ Quod autem iudeus querit vltimo de anima blasphemantis vbi sit. Dicendū ꝙ si recessit a corpore cum peccato blasphemie est in inferno. Si vero recessit totaliter expedita quantum ad culpam ꝛ penaꝫ est in celo. Si autē recessit liberata a culpa sꝫ adhuc ad penam temporalem obligata detinetur ad tēpus in purgatorio donec purgetur ꝛ sic ad gloriam transferatur nec aliqua persona diuina ē impotens ad saluandum euꝫ: vel puniendum: qꝛ sicut tres persone sunt vnus deus ita sunt vnus omnipotēs ad faciendum de creatura quicquid placet sibi ſm ordinem sue sapientie ꝛ iusticie.

¶ Quod iesus xp̄s non est ver⁹ de⁹ qꝛ dicens ꝙ venit saluare quod pierat contradicit sibiipsi loquens parabolice.

Decimūseptimū argumentum iudeorū ex euangelio sumitur ex illo loco. Mat. xviij. nō est voluntas ante patrē vestrū qui in celis est vt pereat vnus de pusillis istis: et ibidē p̄mittitur venit filius hominis saluare quod perierat. Item Mat. xiij. c dicitur. Ideo in parabolis loquor eis: qꝛ videntes non vidēt ꝛ audientes non audiūt neqꝫ intelligunt. Ex his arguit sic iude⁹. Si venit iesus saluare quod perierat vt dicit et tamen loquebatur peccatoribus parabolice vt non intelligerēt nec per consequens cōuerterētur vt ibidē in euangelio subditur. Ista sibi videntur manifeste contradicere. s. ꝙ quereret salutem peccatorum ꝛ non quereret nec vellet. Iteꝫ istud vltimo dictum destruit verbū domini ezechielis. xviij. c. Nolo mortem peccatoris sed vt magis conuertatur ꝛ viuat.

¶ Dicenduꝫ ꝙ christus non semper loquebatur turbis parabolice sꝫ aliquando plane ꝛ aperte tractans ea que sunt de necessitate salutis vt patet Mat. v. capi. ꝛ vi. ꝛ vij. vbi tradit formam perfectionis euangelice. Sed quoniaꝫ frequenter ad eius predicationem veniebant homines maligni non ad discenduꝫ sed ad infidianduꝫ ei. Ideo tunc loquebatur parabolice vt non intelligerēt ne daret sanctum canibus ꝛ poneret margaritas ante porcos. Aliquādo etiā fidelibus ꝛ deuotis loquens parabolam p̄mittebat ꝛ postea exponebat: vt ex p̄missiōe parabole veritas gratiosius caperetur: ꝛ hic modus cōiter in ecclesie p̄dicationibus obseruatur. Patet igitur ꝙ iesus aliqñ loquebatur parabolice ꝛ aliquando plane, ꝛ hoc rationabiliter. nam ezechiel ꝛ alij p̄phete frequenter vtroqꝫ modo loquebātur vt patet eoꝝ libros intuē-

ti. Moyses etiã aliquãdo loqueba
tur populo velata facie aliquãdo vo
sine velamine. ¶ Itẽ iude⁹ arguẽs
cõtra iesum eo ꝙ dicit in parabolis
loquor eis vt vidẽtes nõ videãt. ꝛc.
Arguit contra deum veteris testa-
menti. et ꝑ consequens seipsum. di-
cit enim. Dominus Esaie. vi. caplo.
Exceca cor populi hui⁹ et aures ei⁹
aggraua. quã auctoritatem Jesus
ita allegauit tanꝙ impletam in sua
predicatione ꝑ quã simplices et illi
terati fuerunt illuminati in aposto-
lis: ꝛ sacerdotes et scribe fuerũt ex-
cecati. De cã huius cecitatis dictũ
fuit supra cõsideratione pma huius
tercij libri. Nec obstat ꝙ vba Esaie
sunt hic aliqualiter mutata. Nã apo
stoli et euãgeliste allegãtes scriptu-
ram veteris testamenti magis cura
uerunt allegorie sensum ꝙ vba. Hec
autem excecatio fuit ab antiqs do-
ctoribus iudeorum exponẽtibus in
libro Af c. i. decoris illud quod dixit
moyses Deutro. xxxij. ca. generatio
praua atꝗ ꝑuersa heccine reddis
domino popule stulte et insipiens.
glo. stulte in his q̃ ꝑcesserunt isipiẽs
ad futurum seculum ꝑ quod intelli
gitur tps messie in glosis hebraicis
vbiꝗ. ¶ Quod autem vlterius di-
cit iesum destruere verbum domini
dicentis. Nolo mortẽ peccatoris ꝛc.
nõ valet. Nam in populo sunt aliqui
peccatores penitẽtes et aliq obsti-
nati. De penitentibus dicit domin⁹
verbum istud et multa ꝯsimilia. De
obstinatis vero dicit comminatio-
nem asperam et totalem destructio
nem. Job. xxi. c. ducũt in bonis dies
suos et in puncto ad inferna descẽ-
dunt et hoc patet per effectum de
chore et sibi adherentibus Numeri
xvi. Et ideo si arguit iudeus ipsum
destruxisse domini verbum eadẽ ra
tione sequitur ꝙ destruit deus ver-
ba sua quod est iniquum et contra se
ipsum maxime in verbis vbi in eodẽ
contextu littere talis modus loquẽ-
di contrarius de obstinatis ꝛ penitẽ
tibus frequenter inuenitur: vnde
Exodi. xxxij. c. dicit. Ego occidam. s.
obstinatos: et ego viuere faciam. s.
penitentes: et psalmo. lxxvij. Cũ oc
cideret eos querebant eum et reuer-
tebantur ꝛc. Occisio refertur ad ob-
stinatos peccatores. Reuersio vero
ad penitentes qui aliorum pena ter
riti reuertebantur ꝛ penitebant.

¶ Contendit ꝙ iesus xps non ẽ de⁹
quia orauit.

Ecimũoctauum
argumentum iudeorum
ex euangelio sumitur ex
illo verbo Mat. xxvi. c.
tunc venit cum illis iesus in villam
que dicit gethsemani et dixit disci-
pulis suis. sedete hic donec vadam
illuc et orem. Ex hoc arguit sic iude⁹
Si iesus est deus quomodo orauit
ipsius enim dei non est orare sed ab
alijs orari vt sic liceat loqui. ¶ Per
superius dicta facilius vt istud ar-
gumentum iudaicũ soluit: qr decla-
ratum est supra ꝑ scripturas hebreo
rum ꝙ messias in veteri testamento
promissus futurus erat verus homo
ꝛ verus deus in vna persona. Item
ꝙ redempturus erat mundum ꝑ pas
sionem suam in humana natura. Itẽ
ꝙ iesus nazarenus est ver⁹ messias
iudeis ꝓmissus. Ideo habuit corp⁹
passibile ꝛ mortale ꝓ nra redẽptione

vsq ad suam resurrectionē. In qua habuit corpus immortale et gloriosum. ¶ Dicendum ergo q iesus nazarenus in humanitate p nobis assumpta in qua est minor patre orabat cum pro nobis sicut scribitur Esaie.liii. et pro transgressoribus orauit vt.s.non perirent.quod capitulum intelligitur de xpo ad litterā sicut supra sepe declaratū ē. Orauit etiam pro seipso Johannis.xvii.c. pater clarifica filiū tuum rc.

¶ Contēdit q iesus xps nō est de9 quia fuit tristis et timuit.

Decimūnonuū argumentū iudex et euangelio sumitur ex illo loco Matth.quo supra Assumpto petro et duob9 filiis zebedei cepit tristari et mestus esse.tūc ait illis. Tristis est anima mea vsq ad mortem: sequitur pcidit in faciem suaz orās et dicens. Pater si possibile est trāseat a me calix iste. Ex his arguit iudeus dupliciter. Prio sic. Quis vnq audiuit de deo loqui tremente et timēte cum deus sit omnipotens ad faciendu3 quod vult sine difficultate. Si aūt dicatur q iste timor r tremor in carne fuit sed nō in anima: quis est ita fatu9 qui ignoret carnē dolere r timere nisi per animā. Itē ii.per hoc q dicit trāseat a me calix iste rc.patet q in eo nō fuit virtus ad saluandum vitā suam r carnem.

¶ Respondetur psupposito q sepe supra declaratū est q iesus est ver9 deus et verus homo. Ad primu3 dicitur q timor r tremor et similia nō fuerunt in natura diuina quia hoc est ipossibile nisi tm metaphorice sic Gen.vi.c.dicitur: r tactus dolore cordis intrinsecus delebo inquit hominem que3 creaui a facie terre. Similiter nec in natura humana qtu3 ad partem anime superiorem que ē intellectiua In qua iesus ab instāti sue conceptionis fuit comprehensor et summo gaudio fruebatur. Sed qtum ad partem anime inferiorem q dicitur sensitiua r est in organo corporali in qua iesus fuit viator fuerūt predicta ad opus nostre redemptionis r et vt in ipso ostenderetur vere natura sensibilis contra futuros hereticos qui dicturi erant q christus nō habuit corpus passibile s3 celeste ¶ Ad secundu3 cum inducitur transeat a me calix iste. Dicendum q hec petitio erat sensualitatis sicut mouentis que naturaliter horret mortē sed erat rationis sicut pponentis eā per quātum ratione iesus acceptabat mortem quia voluntas rationalis in eo erat totaliter voluntati diuine conformis. Ideo dicebat verūtamen nō mea sed tua voluntas fiat r accipitur hic voluntas pro appetitu sensitiuo: quem appetitum intellectus superabat. Ideo de ipso scribitur Esaie.liii.c. Oblatus est q2 ipse voluit in hebreo sic habetur inangustiatus est quia ipse voluit: et infra eode3 ca.dicitur ipe tradidit in mortem animam suam et cum sceleratis reputatus est: propter hoc dicebat math.xxvi.c. Spiritus quidem pmptus est.i.voluntas rationis prompta est ad mortem caro autem infirma.i.sensualitas: et hoc inuenitur non solum de iesu nazareno: sed etiā in martyrib9 in nouo testamento sicut patet de multis r etiam in veteri

testamēto. De machabeis ab anthiocho tormentatis: et de helezaro de quo dicit .ij. Machabeorum .vi. cap. sed cum plagis perimeretur ingemuit et dixit. Domine qui habes sanctaz scientiā tu scis qz cū morte possim liberari graues corporis sustineo dolores: sm animā autē id est secundū partez anime superiorē libenter hec patior. Quod autem arguit iudeus: q caro non dolet timet et tristatur nisi per animā hoc est verū de anima sensitiua: sed qz nescit distinguere inter sensum et intellectuz: ideo facit ridiculosum argumentum.

¶ Contendit iudeus q christus nō est deus: qz iuit ad ficulneam ad perquirendū fructus que non habebat nisi folia: et qz maledixit ei cuz nihil nocumenti sibi fecerat.

Vicesimuz argumentū iudeorum ex euangelio sumit ex illo quod scribit Mat. xxi. Mane autem reuertens in ciuitatē esuriit: et videns fici arborem vnā secus viā iuit ad eā et nihil inuenit in ea nisi folia tantū: et ait nunq ex te nascat fructus in sempiternuz et arefacta est continuo ficulnea. Ex his arguit sic iudeus. Si iesus fuisset deus cognouisset a longe fructū ficulneū non habere nec ad eā iuissz Item cū ipe dicit benefacite his q oderunt vos: quomodo maledixit arbori que nihil nocuerit sibi: et ideo videt hoc fecisse ex ire perturbatione.

¶ Dicendū q iesus non soluz inquātum deus quē nihil pōt latere sciuit fructū in arbore nō esse; sed etiaz inquantū hō: qz quilibet etiā satis simplex poterit illud scire cū nō essz tēpus ficuū dr Marc. xi. c. ad qd ergo iuit ad arborē fructu vacuā. Dicēdū q sicut pphete veteris testamēti aliqn pphetabāt verbis: aliqn sensibilibus signis: sicut hieremias pdixit destructionē ciuitatis hierusalē per caldeos et portauit cathenas ligneas in collo suo vt habet hieremie. c. xxviij. ad significandum q populus cathanis vinctus duceret in captiuitatez. ita iesus q hic dr ppheta magnus Luce. x. c. et de quo pdictū fuit Deutro. xviij. c. pphetā suscitabit vobis deus de fratribus vestris &c. destructionē ciuitatis hierlm futurā p romanos pdixit. Luce. xix. co q nō cognouisset tps visitationis sue. s. per xpm. Que qdē cognitio ad sacerdotes et legispitos ptinebat et ideo defectū eoz et punitionē signauit p sensibile signuz arboris fructu carentis Nā ipe veniēs ad sacerdotes et legisperitos quoz fructū boni esuriebat vacuos bonis operibus inueniebat et per maledictionem arboris eos a deo maledictos significauit. Et per eius arefactionē eoz destructionem pfigurauit. Naz postea capta ciuitate per romanos cum sacerdotes misericordiā peterēt. tit9 iussit eos occidi dicens cos esse degeneres dei q templo destructo cuperēt supuiuere. Pz igit ex pdictis q iesus circa ficulneā nihil faciebat ex ignorātia seu perturbatione ire sed ex magna rōne et mysterij significatione.

¶ Contendit q iesus xpus non est deus: qz accepit ab alio potestatem dicens data est mihi oīs potestas in celo et in terra.

Icesimūprimū argumentum iudeorū est ex euangelio sumitur ex illo verbo Matth. vltimo.c. data ē mihi om̄is potestas in celo et in terra. Ex hoc arguit iude⁹ quod iesus non sit deus qui ex se est potentissimus et ab alio non accipit potestatem. Si autem dicatur q̄ a patre data est sibi potestas, hoc non valet q2 xp̄iani dicūt patrē ꝛ filium eē equales. ¶ Dicēdum q̄ in iesu duplex est ptās sicut est duplex natura. Una est potestas diuia quā habet ab eterno nō tamē a se sed a patre a quo est distinctus ī ꝑsona: nō tn̄ in hoc minor est patre quia ab eo accipit eandem in numero naturā ꝛ potestatē sicut sepius superius dictum est. tamē iesus nō loquitur hic de ista ptāte sed de alia quam a deo accipit in humana natura. Nā ab instāti assumptionis humane nature ad ꝑsonam filij illa natura habuit excellētiā super omnē creaturā auctoritatiue nō tn̄ executiue. Nam inter om̄es apparuit in forma serui in hūana natura passibili ꝓpter misteriū nostre redemptionis ad implēdū sicut fuerat predictum Isa.liij. Uere lāguores nostros ipē tulit ꝛ dolores nostros ipē portauit. Disciplina pacis nr̄e sup eum ꝛ liuore eius sanati sum⁹. quod intelligitur ad litteram de xp̄o etiā ſm antiquos doctores hebreorū ꝓut dictum fuit supra libro primo in apparitiōe noni thesauri. Sed in sua resurrectione accepit hanc potestatem executiue ideo tunc dixit data ē mihi omnis ptās ꝛc. Tn̄ in iudicio finali omnia plenius erūt subiecta sibi sicut ostēdit apostolus ad hebreos.ij.c. Per hāc tamē potestatē que finita est nō est nec erit equalis deo patri. Sic ergo pt3 respōsio ad obiecta iudeorum ex euāgelio.

¶ Contēdit q̄ iesus xp̄s nō est vn⁹ deus cum pr̄e et sp̄ūsancto quia ipē descendit in vterum virginis et nō pater et sp̄ūsanctus.

Icesimumsecūdum argumētū iudeorū accipitur ex verbis xp̄ianorum. Unā dicit iudeus sic vos xp̄iani dicitis q̄ est vn⁹ creator. ꝛ q̄ xp̄s vester est filius eius ꝛ q̄ descendit de celis sine sepatione a pr̄e ꝛ a sp̄ū sancto. quādo ergo vos dicitis q̄ filius descēdit in vtero virginis quero si tūc pater et sp̄ūsanctus fuerūt ab eo separati. aut nō. Si dicatis q̄ sic. est cōtradictio in verbis vestris. quia dicitis q̄ descendit sine separatione ab eis. Si vero dicatis q̄ nō. sequitur q̄ pater ꝛ sp̄ūsanctus sunt incarnati sicut et fili⁹ quod vos negatis. ¶ Dicendum q̄ descensus filij in vterum virginis non est intelligendus ꝑ motum localem sed per nouum effectum in virgīe. q̄ quidē effectus est coniunctio diuine nature et humane in vna ꝑsona. Hec igitur coniunctio potest cōsiderari dupliciter. Uno modo effectiue ꝛ sic facta fuit a trib⁹ ꝑsonis. s. pr̄e et filio et sp̄ūsancto. nam eorū opera sunt indiuisa. Alio modo terminatiue ꝛ sic illa coniunctio terminata est ad ꝑsonam filij ꝓpter quod solus fili⁹ dicitur incarnatus. licet aūt ad hoc non potest poni exemplū q̄ non habeat plus de discōueniētia q̄ de co-

uenientia tamē q̄tum ad aliquid pōt poni conueniens. Ponatur igit̄ casus. plato. sortes. cicero. tractāt matrimonium berthe cum sorte qui est media ꝑsona. Si igitur queratur a quo est effectiue ista matrimonialis coniunctio. patet ꝙ a tribus. Si autem queratur ad quem est terminatiue. patet ꝙ ad sortem tātum ꝓpter quod ipse solus dicitur et est berthe maritus. Sic suo modo est in ꝓposito. quia licet pater et filius et spiritussanctus sint vnum in natura. tamen sunt distincti in ꝑsonis. Incarnatio vero terminata est ad filium prout ꝑsonaliter distinguitur a pr̄e et spiritusancto non tamen dicitur separatur ab eis. quia nomen separationis non accipitur in diuinis ꝑsonis quia significat diuersitatem essentie: nō autem sic nomen distinctionis. Item habemus aliud exemplum in tribus domicellis induentibus tertiam illarum de quibus potest dici ꝙ quicquid facit vna facit alia vna tamē sola induitur. Eodez modo dicēdum est ꝙ opus incarnatiōis aliquādo attribuitur patri vt ibi. Cum autem venit plenitudo tēporis misit deus filium suuz ꝛc. Ad Gal. iiij. Quādoq̄ autem filio attribuitur. vt ibi exiui a patre ꝛ veni in mūdum. Iohānis. xvi. ca. Quādoq̄ attribuitur sp̄uisancto vt in symbolo. Qui cōcept⁹ est de spiritusancto. sed hec ideo dicuntur quia opus incarnatiōis fuit ma͡rie potētie sapiētie ꝛ bonitatis q̄ trib⁹ ꝑsonis attribuuntur: solus tamen filius terminatiue vt dictum est indutus est veste carnis hūane iuxta illud ad philipen. ij. Exinaniuit seipsum formā serui accipiens in similitudinez hominum factus ꝛ habitu inuētus vt homo. Sic igitur patet ꝙ ad dictuz christianorum de incarnatione non sequitur contradictio seu aliud inconueniens.

¶ Quod iesus christus nō est deus quia fuit missus siue mittens.

Vicesimūtertiuz argumentum iudeorum est: Quero a vobis christianis. dicit iudeus. Utrum videlicet christus fuit mittens vel missus. Si dicatis ꝙ missus: quis vnq̄ audiuit deum missuz ad alterum quasi dicat hoc est apertum mendacium. Si autem dicatis ꝙ est mittēs: vos facitis eum mendacem. quia dicit. Iohā. viij. et ego nō sum solus sed ego et qui misit me pater. Dicēdum ꝙ dei filius est mittēs ꝛ missus. fuit enim missus in mundum a patre et spiritusancto in sua incarnatiōe benedicta. sicut superius fuit declaratum argumento. xxiij. quarte cōsideratiōis ꝑ auctoritatez Esaie. xlviij. et nunc misit me dominus et sp̄us eius hec dicit sanctus tuus redemptor israel. est etiam mittēs sp̄m̄ sanctum sicut dicit̄ Iohā. xv. mittam vobis spiritum veritatis ꝛc. Circa q̄d sciēdū ꝙ missio alicui⁹ importat duplicem habitudinem vnā ad mittētem ſm quā aliquomodo missus ꝓcedit a mittēte. Aliam ad terminuz ad quem mittitur ſm quam missus est vbi prius nō erat: vel est ibi alio modo q̄ prius. licet autem in diuinis non sit ꝓcessus vnius ꝑsone ab alia ſm motū localē vel sepationez realē: tñ est ibi ꝓcessus ſm originē

quia filius pcedit a patre et spūssan ctus ab vtroqꝫ. sic igitur filius et spūs sanctus habēt habitudinē ad mittē tem: habēt etiam habitudinē ad ter minum missionis nō tamē sic intelli gendo ꝙ incipiāt esse vbi pus non erāt simpliciter qꝛ de necessitate sunt vbiqꝫ p essentiam potentiaꝫ et psen tiam sicut patet hieremie. xxiij. Ce lum et terram ego impleo dicit do minus. Sed sic intelligēdo ꝙ inci piunt esse vbi prius erant tamē alio modo dicturus filius missus in mū dum a patre qn̄ incipit ibi eē vt hō vbi tamen prius erat vt deus Iohā nis. i. ca. In mundo erat et mundus p ipm factus est et mundus eum nō cognouit. In ppria venit ꝛc. et spi ritussanctus similiter dicitur missus apostolis visibiliter. quādo sup eos apparuit signo visibili. Naꝫ hoc mo do pus nō erat ibi. et quotidie mit titur inuisibiliter ad sanctificādum creaturam rationalem. quia incipit ibi esse p gratiaꝫ sanctificātem: vbi tamen pus erat p essentiam psentiā et potentiam. Ad argumentum iu dei patet ꝙ nō est contradictio quia licet filius sit mit tens et missus nō est fm idem.

¶ Contendit ꝙ iesus xp̄s non ē de⁹ quia locut⁹ est sathan studet ad inter ficiendum me.

Vicesimūquartū et vltimum argumētum iudeorum est in libro sy monis cephe dicit iesu. Ecce sathā studet ad interficiēdū me de manu dn̄i et nō dabit me in manu sathan. Ex hoc arguit iudeus dicēs. Qua re nō ↄfūdemini vos xpiani dicere istum deū sic loquētem. ¶ Dicendū ꝙ iste iudeus falsum accipit. Naꝫ in epistolis petri aut alibi nō inuenit hoc dictuꝫ a iesu nazareno tn̄ si hoc dixisset et factum fuisset nullū incō ueniens sequeret. Nam supra decla ratum est ꝙ iesus est verus deus et verus homo in vna psona ipe vero sicut deus pmisit se inquātū homo a diabolo temptari et de loco ad locuꝫ portari vt supra dictum est et qꝛ pa ter et spūssanctus sunt vnus deus cum eo. Ideo ab ipis fuit etiam ista pmissio. Ideo si sathan hoc modo fuisset pmissus querere ꝙ iudeus al legat falso nullum incōueniens se queretur. Patet etiaꝫ iudei falsitas vt dicit Nicola⁹ de lyra p hoc ꝙ ob iectiones suas in aperto mandatio terminauit.

¶ Tractat de bello iudeorum p ar gumēta sumpta ex natura et allegāt cōtra legē xpi. xxiiij. impossibilia.

Sextaconsidera tio de bello iudeorum p argumēta sumpta ex na tura. Sicut em̄ mille no cendi modos habet diabolus sic et iudeus eius filius. Cum enim mise rabiliter duo bello prima pdiderūt tanq̄ homines sine lege ad speculū nature se vertentes vigintiquatuoꝛ impossibilia nature mouēt ↄ nostrū fidei fortaliciū. si forte possint illud expugnare ac si musca volatu alarū suarum niteretur obscurare clarita tem solis.

¶ Impossibile est deum inquinari quod tamen sequeretur si incarnare tur in corpore mulieris.

RImū imposſibile mouet circa incarnationem filij dei. Arguūt ergo iudei sic. Impossibile est deum inqnari ergo ipossibile est deū incarnari. antecedēs est cōiter ɔcessuz. ſ3 cōsequentia pbaf qꝛ ad oppositum ɔñtis sequif oppositū antecedētis. Sequif em̄ si possibile ē deū incarnari ergo possibile est deū inqnari qꝛ si de⁹ icarnaref ingrederef in corpore mulieris q̄ ē res imūda ꝛ consequēter inquinaref. ¶ Respondetur negādo cōsequētiā. ꝛ ad pbationez ꝙ ex incarnatiōe in corpore mulieris sequif inqnatio. cum mulier sit res imūda et ex cōtactu imūdi polluif tangēs. Dico ꝙ hec pbatio nulla est. qꝛ cū lux solis tāgat res imūdas ꝛ nō inquinef. quāto magis de⁹ qui solē fecit inqnari a nullo imundo pōt. Itē ꝛ si ɔcederetur de alijs mulierib⁹ qꝛ imūde sint de virgine tn̄ matre dei nullatenus conceditur qꝛ ipa mūdissima fuit. De ipa em̄ pphetauit Hieremias. c. iij. Nouū faciet dn̄s sup terrā mulier circundabit virum. in quo ostēdif ꝙ hec mulier mūdissima fuit in cōceptu suo ꝛ natiuitate alias non eēt nouū. qꝛ antiquum est mulieres ɔcipi ꝛ gn̄ari in peccatis. Itē alij infantes inqnātur in ventre matris ꝛ istud est antiquum ſ3 fuit nouū in vētre ꝟginis. ꝙ vir ille de q̄ loquif ppheta. plen⁹ sciā ꝛ virtute ab istāti sue ɔceptiōis in mūdissimo illo vtero mūdissime cōtineref. nec matricē mulieris quā deus ordīauit locū nature hūane cōcipiēde reputare debem⁹ locū imūdum nec malū sed tanꝙ meliorē datum ab eo nature hūane in actu. qꝛ ibi intus itrauit spūssanct⁹ ad samsonem ꝛ ad hieremiā ꝛ ad iohānem baptistā et ibi intus in corpore illo creat de⁹ de nouo animā rōnalez in q̄libet creatura q̄ fuit ꝛ erit. De mūdicia etiā hui⁹ mulieris pphetauit salomō cāticorū. iiij. ipam laudādo in psona dei patris dicēs. Tota pulchra es amica mea ꝛ macula nō ē in te: ecce ꝙ clare absq3 macula ꝛ imūdicia ipam ɔfitef. Itē eā āpli⁹ laudādo in eodē libro dicit. Sicut liliū iter spīas sic amica mea iter filias. Uocat aūt de⁹ filias suas oēs virgines q̄ opa castitatis pietat3 ꝛ virginitatis fecerūt. S3 ppf excellētissima opa virginis iter filias suas eā liliū vocat. qꝛ ꝛ si ille sint lilie tn̄ cū aliqb⁹ spinis originalis vl' venialis culpe fuerūt. Hec aūt liliū inter spinas sine spinis culpe ꝛ imūdicie. Ne mireris ergo iudee si i virgine mūdissima de⁹ tn̄ voluerit hūiliari ꝙ i ea sit incarnat⁹ sine inqnatione q̄cū ꝙ ꝛ de ea nasci virgīe pmanēte pter nostrū amorē. Hāc ei hūiliatione videbitis ꝙ de⁹ ostēdit moysi in figura qn̄ se demōstrauit eidē i figura rubi. nūquid nō erāt m̄lte alie arbores nobilissime noluit tn̄ apparere nisi in iufimiore arbore vt summaz hūilitatē suā ostēderet. ꝛ sicut nō cōburebaf deus in rubo qui videbatur ardere nec in virgine inquinabatur que ab alijs sicut alie mulieres reputabatur concepisse et sicut rubus ardebat et non comburebatur sed mansit integer et incorruptus sic et virgo maria integra et incorrupta mēte ꝛ corpore semper

permansit. In hoc ergo virgine de⁹ descendit ibi se humiliauit verbum caro factum mundissima conceptione virginei et mundissimi thalami. ¶ Et si dicat iudeus quō est possibile deum humiliari cum sit altissim⁹. Dico ꝙ dei humilitas nihil tollit de eius perfectione sed extollitur ꝛ sup exaltatur eius clementissima bonitas ex amore ꝓ humani generis redemptione: ꝙ ne sit tibi difficile testimoniis legis tue pandere propono eius humilitatē q: non solum se humiliauit in virgine conceptus et de virgine natus sicut dictū est. Sꝫ et vltra se humiliauit humillime inter homines conuersatus sicut declarat zacharias ca. ix. Gaude et letare filia syon ecce rex tuus venit tibi iustus et saluator ꝛ ipse paup ꝛ ascēdens super asinam. Ecce nimia humiliatio ꝙ ille qui est dominus celorum et terre oīmqꝫ diuitiarum venit pauper mansuetus sine aliquibus diuitiis mundi: et super asinam ascendens ꝙ vnus miser iudeus ignominiam reputaret. Predicta prophetia ad litteram etiam secundū hebreos intelligitur de messia de quo ꝓbatū est supra argumento. xxij. quarte consideratiōnis huius tertij libri. ꝙ deberet esse deus ꝛ probatum est supra etiam primo libro in aptione. xij thesauroꝝ ꝙ iste verus messias de⁹ et homo est iesus nazarenus. Secūdum testimonium est dauid propheta qui in psalmo. cxxxvij. in persona dei loquens et ostendens ꝙ deus nimis debebat humiliari accipiendo preteritum pro futuro. Dicit Credidi propter quod locutus sum ego autem humiliatus sum nimis. Ego dixi in excessu meo oīs homo mēdax. Sed supple ego satisfaciā ꝓ omnibus illis qui conuersi fuerint ad me s. per humilitatem passionis mee. Ideo sequitur Quid retribuā dn̄o ꝓ oībus que retribuit mihi Calicē salutaris accipiam ꝛ nomē domini inuocabo. Ecce quō declarat nobis filius dei qui licet sit altissimus in excessu suo nimis tn̄ est humiliatus ꝓpter nos: q: nos oēs mendaces essemus si diceremus qd̄ possumus facere satisfactionem deo patri ꝓ culpa generis humani. Et q: eius vnigenitus filius sic se humiliauit ꝓpter nos nō solum nascendo ꝛ conuersando inter homines sed etiam fact⁹ patri obediens vsqꝫ ad mortem crucis ꝓpter quod ꝛ deus exaltauit illum ꝛ dedit illi nomē quod est super omne nomen vt dicitur ad philippen̄. ij. Hinc est ꝙ credentes in xp̄o non solum exaltabuntur in alia vita ſꝫ etiā exaltati sunt in p̄senti: q: est eis data potestas super terram: ꝛ non credentibus est ablata sic enim impletū est canticum virginis. Deposuit potentes de sede. s. iudeos incredulos ꝛ exaltauit humiles. s. credētes xp̄ianos. ¶ Attende ergo quanta fuit humilitas xp̄i non eñ solum humiliauit se deo patri factus obediēs vsqꝫ ad mortem crucis: que erat vilior ꝛ turpior mors que tunc dabatur: sed etiam non contradixit discipulo proditori eum vendenti: nec contradixit venditioni: nec contradixit malicie iudeorum ipsum ementi: nec contradixit senioribus populi ipsum falso accusantibus: nec cōtradixit pontificibus sacerdotum eum iudicantib⁹ nec cōtradixit principib⁹ terre ipm

sententiantibus: nec cōtradixit mi-nistris iusticie ipsum crucifigentib⁹ omnia ergo quecūq; in eo voluerunt facere facta sunt: nec apuit os suum in summa patientia et humilitate vt impleret voluntatem patris et vt nobis preberet exemplum humilitatis et si prophete voluntati diuine se humiliauerunt. Hoc fecerūt vel ꝑpter suum ꝓprium interesse vel aliqua excusatione: sicut noe obediens deo se humiliauit faciendo archam vt saluaret se. Abrahā si dimisit terrā hoc fecit vt liberaretur et magnus fieret Moyses excusauit se cum eum dn̄s misit ad pharaonem dicendo ꝙ erat impeditus in lingua. Esaias excusauit se dicēdo ꝙ habitauit inter vipe ras. Hieremias excusauit se dicēdo ꝙ erat puer. Jonas ꝙ non poterat. Abacuch ꝙ non sciret: et sic de aliis. Sed xp̄s nūq̄ se excusauit nūq̄ murmurauit: et sic patet summa humilitas saluatoris in quo humanitas ei⁹ glorificauit diuinitatem super omnes et diuinitas exaltauit eum super omnia opera sua. Patet ergo ꝙ diuine altitudini non repugnat humilitas nec eius puritati virgineo vtero incarnari: et quō etiam virgo beata mundissima est et sine macula.

¶ Impossibile ꝙ corpus xp̄i sit eiusdem rationis cuz nostro cum non sit ex maris semine generatum.

Ecūduz Impossibile est Uos xp̄iani dicitis ꝙ iesus nazarenus cōceptus est sine virili semine. Item affirmatis ꝙ corpus eius fuit eiusdem nature cum nostro hoc videtur impossibile q꞉ cuz homo naturaliter generatus habeat corpus naturaliter constitutū ex semine maris et eo ꝙ femina subministrat quicquid sit illud: ergo impossibile ē corpus xp̄i esse eiusdem nature cum nostro: si non est ex maris semine generatum. ¶ Ad istud argumentum respondetur. Et primo declaro ꝙ necesse fuit hominem illum ex virgine matre nasci absq; virili semine sicut tangit sanctus Thomas in summa contra gentiles libro. iiij. c. xliiij. semen enim viri requiritur in generatione humana tanq̄ principium actiuum ꝑpter virtutem actiuam que in ipso est. Sed virtus actiua in generatione corporis xp̄i non potuit esse naturalis: q꞉ virtus naturalis nō subito ꝑficit totam corporis formationem sed ad hoc indiget tempore corpus autem xp̄i in ipso principio sue conceptionis fuit formatum et organizatum simul caro et aīata caro. Relinquitur ergo ꝙ generatio xp̄i humana fuit absq; virili semine. Item semen maris in generatione aīalis cuiuscūq; trahit ad se materiaz quā mater ministrat quasi virtus q̄ est in semine maris intendat suūpsius cōplementum vt finem totius generationis. Unde et completa generatiōe ipsum semen immutatum et completum est ꝓles que nascitur sed in generatione humana xp̄i fuit vltimus generis terminus vnio ad diuinam personam: non aūt aliqua ꝑsona seu ypostasis humana cōstituenda vt ex predictis patet. Non igitur in hac generatione potuit esse actiuum principium semen viri sed sola virt⁹ diuina: vt sicut semen viri in generatione cōi hominum in suam substan-

tiam trahit materiam a matre mini stratam: ita eandem materiam in generatione xpi verbum dei ad suam vnionem assumpsit. Similiter autez manifestuz est q conueniens erat vt in ipsa generatione humana verbi dei aliqua pprietas spūalis generationis reluceret: verbum autem fm q edicente progredietur siue interi⁹ conceptum siue exterius platū corruptionem dicenti non affert sz magis perfectionis plenitudo per verbum attenditur in dicente ɔueniēs igitur fuit vt sic verbum dei fm humanā generationē cōciperet̄ ⁊ nasceretur vt matris integritas non corrūperetur. Cum hoc etiā manifestum ē q verbum dei quo oīa cōstituta sunt ⁊ quo oīa in sua integritate cōseruātur sic nasci decuit vt per oīa matris integritatem seruaret. Conueniens igitur fuit hanc generationez fuisse ex virgine: sic ergo habemus q necesse fuit xpm nasci de virgine matre eius integritate seruata ⁊ sine virili semine. ¶ Nunc secūdo ad argumentū q infert impossibile esse corpus xpi esse eiusdem nature cum corpore nostro ex quo nō est conceptum ex virili semine. Dico q ad hoc est manifesta ratio Aristotelis dicentis q semē maris non intrat materialiter in constitutionem cōcepti sed solum est principium actiuum. Materia vero corporis tota ministratur a matre: ⁊ sic q̄tū ad matrem corp⁹ xpi non differt a corpore nostro. Nam et corpora nostra materialiter constituta sunt ex eo q est sumptum a matre ¶ Si vero aliquis predicte positioni Aristotelis repugnet adhuc p̄dicta obiectio efficatiā nō habet: similitudo enim aliquorum aut dissimilitudo in materia non attendit̄ fm statutum materie in principio generationis: sed fm conditionem materie iam preparate put est in termino generationis. Non enim differt secundum materiam aer ex terra vel ex aq generat⁹ q licet aqua et terra in principio generationis differentia sunt tamen per actionem generantis ad vnam dispositionē reducantur. Sic igitur diuina virtute materia que solu ex muliere sumitur pōt reduci in finem generationis ad candē dispositionem quā habet materia: si sumatur simul ex mare et femina: vnde nō erit aliq dissimilitudo pter diuersitatez materie inter corpus xpi quod virtute diuina formatuz est ex materia a sola matre: et corpora nostra q virtute nature formātur ex materia etiam si ab vtroq parente assumantur: manifestum est et q plus differt a materia que ex viro ⁊ muliere simul assumitur limuz terre de quo primū hominem deus formauit quem vtiq constat fuisse verū hominez ⁊ nobis per oīa similez. q materia sumpta solum ex femina ex qua corpus xpi formatuz est. Unde natiuitas xpi ex virgine nihil derogat veritati humanitatis ipsius nec similitudini eius ad nos Licet eīi virtus naturalis requirat determinatam materiā ad determinatum effectū ex ea pducendum. Uirtus tñ diuina que pōt ex nichilo cuncta pducere in agendo ad materiā determinatā non coartat̄. Similiter ašt nec per hoc aliquid deperit dignitati matris xpi q virgo concepit ⁊ peperit: quin vera mater ⁊ naturalis filij dei dicatur: virtute enī

diuina faciente materiam naturalez ad generationem corporis xpi mini strauit q solum ex parte matris req ratur. Ea vero que in alijs matribus ad corruptionem virginitatis faciūt non ordinantur ad id quod matris ē sed solum ad id qđ patris est: vt se men maris ad locū generationis p ueniat verba sunt sancti Thome vbi supra: sic ergo patet declaratum q li cet corpus xpi absq virili semine sit conceptum eiusdē nature vere est cū corpore nostro ex virili semine cōce pto. ¶ Sed dicet hic fortassis iude9 Tu xpiane satisfacis mihi ex natura q non sit impossibile iesum nazare num cōceptū fuisse de matre sine vi rili semine vel sine carnali patre: sz volo q mihi ex sacra scriptura si quā habes illud ostendas. Ad hoc re spondet venerabilis Petrus alfon sus conuersus in suo dyalogo titulo vij. allegans illud Esaie. xlv. Rorate celi desuper r nubes pluāt iustū ape riatur terra r germinet saluatorē: et iusticia oriatur simul ego dñs crea ui eum. ppter hoc nanq q ait Rora te ce desuper r nubes pluant iustum notauit de celo spm sanctum fore de scensurū: ppter hoc autem q sequit Aperiat terra r germinet saluatorē corpus virginis accipimus que sup ueniente spiritusancto et conceptu ra et saluatorem fuerat paritura sed et hoc quod est: ego dñs creaui eum innuitur q absq patris carnalis au xilio dñs eum progenuit. Unde r cō tra illos qui hoc non credunt intulit in sequenti. ve q contradicit factori suo testā de samijs terre. r alibi. Nū quid dicit lutum figulo suo quid fa cit: r op9 tuū absq manibus est. Et iterumve qui dicit patri qd generas r mulieri quid pturis. Sic inuehit in illis qui de hoc dubitant r querūt quomodo deus eum genuerit. r bea tam causant mariā q absq virili cō mixtione pepit. Iterū contra incre dulos loquens ppheta ait nunquid ego q alios parere facio ipse non pa riam dicit dñs. Si ego q generatio nem alijs tribuo sterilis ero ait dñs deus tu9. Sic nāq etiam ostenditur q deus eum sine carnali pre genue rit hoc sane intelligentib9 credo suf ficere q de matre sine carnali patre natus fuerat puer ille: hec pdict9 do ctor. Ecce iudee habes auctoritatez sacre scripture et expositorem peri ritum tui generis in xpi cōceptione sine virili semine. ¶ Sed dicit iu deus ex supradicta auctoritate admi nus ego possum hre q maria fuit de florata r corrupta. Probat qz dicit p phetia. Aperiat terra r qd est huius terre aperitio nisi marie defloratio. Respōdet q per apitionē non intel ligitur defloratio vel libidinis fedi tas sz cōceptionis fecunditas apta dicitur fuisse qtum ad xpi ingressuz non apta per virum sicut r fenestra vitrea dicitur apiri radio solis non per fracturam vel diuisionem ali quam sed qz radius eā intrat sm sui naturā. Hoc modo immo subtilior dicitur porta clausa aperta eē prin cipi ezechielis. xliiij. qz xps vterū vir ginis per virginitatē clausam intra uit per ineffabilē modū. verba sunt alani in suo qdripertito li. iij. ca. lv. ¶ Sz dices iterz ex quo fuit forma tū corpus xpi in virgie illa. Rñdet sm dionysiū d diuinis noib9 q ex pu rissimis r castissimis sanguib9 vgis

sed vbi erant isti purissimi sanguines. Respondetur ꝙ in corde virginis vt pie credi potest sicut legit in libro de approbo ꝛ ꝓspero. Ad quod sunt sex ratiões. Prima est quia cor est nobilius membrum in animali ꝛ primum locus et vite ac vera caro. Secunda est qꝛ ille qui veniebat dare vitam debebat carnem sumere a membro vite ꝛ non ab altero. Tertia ratio est: qꝛ cor est membrū in medio animalium: ꝛ cuz in medio consistit virtus: ideo ab eo debuit carnem assumere. Quarta ratio est qꝛ scriptuz est: pbe mihi fili mi cor tuum. Ideo illud est qđ deus petit a quolibet nostrum cum virgo beata seipam dimiserit in potestate dei: sequitur ꝙ deꝰ illud quod petit ab aliis ꝛ ab ea similiter ei cum ipa eidem se dederit voluntarie sequitur ꝙ ꝛ ipse accepit cor eius ad formationem corporis xpi filii sui. Quinta ratio est qꝛ cor virginis limpidius ꝛ purius erat ꝙ vnꝙ fuit vel erit alicuius pure creature in mundo: iustuz ergo erat ꝙ ex quo deus volebat carnem assumere ꝙ acciperet de meliori. Sexta ratio est: qꝛ cor est templū spiritussancti: ꝛ idō debebat ex eo carnē assumere. ¶ Et si queras quātū accepit de illis sanguinibus cordis virginis. Dicit ꝙ tantū accepit ꝙ in virgine nihil diminutum fuit de suavita nec de suo esse. Sicut eñ ade nihil defuit cum de eius costa deus euā formauit: sic nec virgini aliquid defuit de eius vita vel esse cū verbum dei de ea carnē accepit. Illi tamen sanguines stati fuerunt in mēbro illo: scz in matrice a deo nature humane ordinato vbi virgine pbente consensum subito ꝛ in instanti simul fuit caro ꝛ aīata caro vt supradictū est. Nec mireris si sine viri semine concepit: hec eñ mirabilia deus operat. Nunquid adam fuit in mundo ꝓductus sine semine patris ꝛ matris. Nunqđ eua fuit de semine matris. Nunqđ virga moysi que deuorauit serpentes habuit os. Nunqđ virga aaron q̄ floruit habuit radices. Nunqđ rubus ardebat ꝛ nō habebat prunas. Nunqđ sal qđ misit deus in aquis amaris ꝛ fecit eas dulces erat dulce. Sic ergo non mireris: si virgo beata spūsancto cooperante cōcepit non ex virili semine.

¶ Impossibile est ꝙ mors xpi sit satisfactoria ꝓ pctō originali cum ipe nō sit mortuus ꝑm naturā diuinā: sꝫ humanā scđm ꝙ alii hoīes non erāt sufficientes ad satisfaciendum.

Ertiū impossibile est. Uos xpiani dicitis ꝙ specialiter ꝓpter pctm̄ originale necessarium fuit xpm nasci ꝛ pati ꝙ quidē totā naturam humanā infecerat hoīe primo peccāte: hoc impossibile videt qꝛ si alii hoīes ad satisfaciendū ꝓ peccato originali sufficiētes nō sunt: nec mors xpi ꝓ peccatis humani generis satisfactoria videt fuisse: qꝛ ꝛ ipe ꝑm humanā naturā mortuus est ꝛ nō ꝑm diuinam.

¶ Respōdet ꝙ ad satisfaciendū ꝓ pctō totiꝰ humani generis mors xpi sufficiens fuit: qꝛ ꝙuis ꝑm humanā naturā solū mortuus fuerit tñ ex dignitate psone patientis q̄ est psona filii dei mors eiꝰ reddit ꝑciosa. Manifestū est aūt etiā i rebus humanis

 quãto ꝑsona est altior: tanto pena quaꝫ sustinet ꝓ maiori cõputat: siue ad humilitatẽ ⁊ charitatẽ patiẽtis: siue ad penã inferẽtis: ⁊ sicut maioris est criminis alicui ꝑsone inferre iniuriã q̃ maioris dignitatis existit ita virtuosus est ⁊ ex maiori charitate ꝓcedens maior ꝑsona ꝓ aliis se subiiciat voluntarie passioni. Solutio est sancti thome in summa cõtra gentiles lib. iiij. c. lv. in solutione ad xxxiiij. argumentum.

¶ Impossibile est xp̃s sufficiẽter satisfecerit ꝓ pctis humani generis ex quo hoies adhuc penas patiunt quas ꝓ pctõ iductas scriptura diuina commemorat.

Quartum impossibile ẽ. Uos xp̃iani dicitis qd̃ xp̃s vester ꝓ pctis humani generis sufficiẽter satisfecit hoc videtur impossibile: q: si verũ esset iniustũ videtur esse quod hoies adhuc penas patiantur quas ꝓ pctõ scriptura diuĩa inductas eẽ cõmemorat sicut maledictio terre in producẽdo spinas ⁊ tribulos: sudor vultus in labore pulueriзatio corporis in morte ⁊ dolor partus. Constat aũt has penas adhuc experit genus humanũ ergo impossibile videt xp̃s sufficiẽter satisfecerit ꝓ peccatis humani generis. ¶ Rñdet q̃uis xp̃s ꝓ pctõ originali sua morte sufficiẽter satisfecerit, nõ est tñ inconueniens penalitates ex peccato originali cõsequẽtes remaneant adhuc in hoibus qui etiã redẽptionis xp̃i ꝑticipes fiũt vt ratio illa ꝓcedit hoc eñi cõgruẽter ⁊ vtiliter factũ est: vt pena remaneret etiam culpa sublata ꝓpter tria. Primo qdẽ vt esset cõformitas fideliũ ad xp̃ꝫ sicut mẽbrorum ad caput: vnde sicut xp̃s prius multas passiones sustinuit et sic ad immortalitatis gloriã ꝑuenit sic decuit vt fideles eius prius passionibus subiacerẽt ⁊ sic ad immortalitatẽ ꝑuenirẽt quasi portãtes i se ipsis insignia passionis xp̃i: vt similitudinẽ glie eius cõsequerent sicut apł's ad romanos dicit. Heredes qdẽ dei coheredes aũt xp̃i: si tñ cõpatimur vt ⁊ simul glorificemur. Scd̃o q: si hoies veniẽtes ad iesum statim immortalitatẽ ex impassibilitate cõsequerent hoies ad xp̃ꝫ accederent magis ꝓpter hec corporalia bñficia ꝓpter sp̃ualia bona qd̃ est cõtra intentionẽ xp̃i venientis in mũdũ vt homines ab amore corporaliũ ad sp̃ualia trãsferret. Tertio q: si accedẽtes ad xp̃m statim ipassibiles ⁊ immortales redderent hoc quodãmodo compelleret hoies ad fidẽ xp̃i suscipiendã ⁊ sic meritũ fidei minueret. Hec ẽ respõsio scti thome vbi prius. ¶ Aliter rñdet magister alfonsus conuersus in lib. bellor dei titulo. xxxv. dicens natura aie seqtur naturã corporis: q: sicut rota trahit rotã in horelogio sic sensitiua pars itellectiuã nisi vltra hoc in hois aĩa ẽ virtus ad elongãdũ se a corporis indignatione ⁊ natura ex dictamine rõnis nõ posset eẽ de radice nature corporis nisi corrũperet ⁊ mutaret modus sue creationis, ⁊ tũc exiret a natura illius generis. Et ideo dixerunt sapiẽtes philosophi vt plurimũ curari nõ p̃nt infirmitates corpis cuꝫ quibus hõ natus est vel si heredita

ait eas ex patre vel matre: sed infirmitates anime specialiter anime rationalis possunt habere remedium. Et ideo quando adā peccauit q̄ fuit radix humani generis et inclinauit animam suam rationalem post naturam corporis sui fuerunt posite super eum pene propter illud peccatū ꝛ propter ipsum pene in toto genere humano: igitur quicquid ibi secutuꝫ est in natura corporis nō potuit habere mutationem: ꝛ ideo remanserunt pene que posite fuerunt supra corpus semper: sicut ille pene: in sudore vultus tui vesceris pane tuo: et in dolore paries filios: ꝛ puluis es ꝛ in puluerem reuerteris: quia ex eo ꝙ deglutus fuit fructus vetitus arboris scientie boni ꝛ mali in corpus Ade fuit in eo malum post bonum. Pena vero anime propter illud peccatum: quia inclinauit se anima corpori mansit infirma ante aduentum christi. Et ideo in veteri lege nō fuit nominata aliqua remuneratio animarum que potuit salutem habere: nō inuēta cā medicine: sꝫ ad hoc fuit aduentus messie. hec ille. Utraqꝫ solutio bona est: sed prima ē efficacior. ¶ Potest etiā dici ꝙ pene sūt duplices: q̄dā spūales ꝛ q̄dā corpales xp̄s abstulit penas spūales ex eo ꝙ ꝑ doctrinā suā tradidit moduꝫ quo vnusquisqꝫ poterit liberari a penis spūalibus ꝛ tēpalibus ꝛ eternis: ex v'tute penitentie ꝛ aliarum que in sua doctrina clarissime ostendunt. Pene vero corporales de quibus dicis tollentur in finali resurrectione: quia tunc corruptibile hoc induet incorruptionem: ꝛ mortale hoc immortalitateꝫ: vt patet prima Cor. xv. nec vltra dicetur. puluis es ꝛ in puluerem reuerteris: non esurient neqꝫ sitient: neqꝫ percutiet eos estus nec sol. Esaie. xlix. ꝛ iterum apocalips. vij. non esuriēt neqꝫ sitient amplius neqꝫ cadet sup ipsos sol neqꝫ vllus estus qm̄ agnus qui in medio throni est reget illos ꝛ deducet illos ad fontes vite aquarū ꝛ absterget deus omnē lachrymā ab oculis eorum: tunc eni vt dicit Esa. li. Erit leticia sempiterna sup capita eorum gaudium ꝛ leticiā obtinebunt ꝛ fugit dolor ꝛ gemitus.

¶ Impossibile est ꝙ xp̄s sufficiēter satisfecerit ꝑ peccatis ex quo querūtur remedia pro abolitione pctōꝝ.

Quintū impossibile est. Uos xp̄iani asseritis ꝙ xp̄s sufficienter satisfecit pro peccatis humani generis: hoc videt impossibile: q2 si sic esset non essent vltra remedia ꝑ abolitione peccatorū querenda: sed constat ꝙ querunt semper ab omnibus qui sue salutis curā habēt: ergo falsum est ꝛ impossibile ꝙ christus sufficiēter satisfecerit pro peccatis humani generis. ¶ Respōdet ꝙ q̄uis christus pro peccatis humani generis sua morte sufficienter satisfecerit sunt tn̄ vnicuiqꝫ remedia ꝓprie salutis querenda. Mors eni xp̄i est q̄dā quasi vniuersalis cā salutis sicut pctm̄ primi hoīs fuit quasi vniuersalis cā condēnationis: oportet auteꝫ vniuersalē cām ad vnūquēqꝫ applicari specialiter vt effectū vniuersalis cause percipiat. Effectus igitur peccati primi parentis peruenit ad vnūquēqꝫ per carnis originē. Effe-

etus ast mortis christi pertingit ad vnūquēq₃ per spūalem regeneratio nē per quā hō quodammodo christo coniungitur ꝛ incorporatur. Et ideo oportet ꝙ vnusquisq₃ querat regenerari per christum ꝛ alia suscipere in quibus virtus mortis operatur. Ex quo patet ꝙ effluxꝰ salutis a xpo in hoies nō est per nature ꝓpagationē sed per studiū bone voluntatis q̄ hō xpo adheret. ꝛ sic qđ a xpo vnusq̄sq₃ cōsequit̄ est personale bonū: vn̄ non deriuat̄ ad posteros sicut peccatum primi parentis: quod cū nature propagine producit̄ ꝛ inde est ꝙ lȝ parētes sint a peccato originali mundati per christuȝ non est inconueniens ꝙ eorū filij cū originali nascantur ꝛ sacramentis salutis indigeant: verba sunt sancti thome vbi supra. Et sic patet ꝙ licet remedia salutis querātur puta per baptismuȝ: ꝛ alia ecclesie sacramenta non est falsum nec īpossibile ꝙ christus sufficienter satisfaciebat sua morte pro peccatis humani generis: immo verū ꝛ necessario desideranti salutem cōcedēdū.

¶ Impossibile est ꝙ christus abstulit potestatē dyaboli cuius post eius aduentum non dimiserit facere peccare hominē sicut prius.

Extū impossibile est. Vos xpiani dicitis ꝙ xps est vere messias ꝛ ꝙ venit vt faceret fugere dyabolū ꝛ vt tolleret potestatē eius hoc videt̄ falsuȝ ꝛ impossibile cū dyabolus a tempore quo ipse venit non dimisit facere peccare hoies sicut prius. ¶ Respōdetur ꝙ quādo venit iesus christus cessauit dyabolus facere peccare veros christianos ꝛ qui eos imitantur aliquo modo in radice fidei taliter ꝙ nullus eoꝝ damnat̄ in inferno nec tēdit in perditionē vllo modo quod eis prouenit ex fide vera quā habēt in christo. ꝛ nisi ꝙ ex tunc dyabolus cessauit facit peccare homines sicut prius solebat aliquo modo, peccata ꝛ mala essent amplius publicata in mundo ꝙ sunt: nec fuerant ydolatre a mundo exclusi qui erant ante aduētum christi sicut sunt nunc quasi in toto mundo sicut fuit supradictū argumento. v. cōsiderationis quinte.

¶ Impossibile est de morte discipulorū christi que si fuit a deo vel a dyabolo adutrūq₃ sequit̄ impossibile vt dicunt ꝛ ꝙ peccant christiani audiēdo iudeos qui in morte christi ipleuerunt voluntatem dei.

Eptimum impossibile est. Querūt iudei q̄re iesus christus fecit ꝙ occiderētur omnes sui discipuli: q₂ vel hoc fecit deus cui seruierunt vel dyabolus. Si deus hoc est ipossibile: q₂ deus nō faceret iniusticiā nec occideret suos suos. Si dicitis ꝙ ptāte dyaboli fuerūt mortui serui dei nō placēdo deo hoc ēt videtur mēdaciū ꝛ ipossibile cū nihil possit resistere volūtati diuie: ꝛ cū ēt cōcessuȝ sit a xpianis ꝙ sublata ē ptās eiꝰ ne faciet malū bonis Item dicimus de morte iesu: quia si fuit ex voluntate eius ergo peccant christiani odiēdo iudeos q̄ ipleuerūt volūtatē dei. Si vero fuit mortuꝰ ꝯ suam vo

[vol]untatē ergo nō erat deus: q2 nō potuit liberare seipm ab eo qd factum fuit cōtra eius volūtatez. ¶ Ad hec respōdet magister alfonsus conuersus in libro belloꝝ dei ti. xxxv. q discipuli iesu mortui fuerūt cōtra eoꝝ volūtatē ex pte carnis ꝛ sanguinis: q2 isto mō erant debiles passibiles ꝛ receptiui penarū ꝛ deo egētes sicut ceteri homines ꝛ sicut ille q sustinet ignē vel gladiū volūtarie in apostemate ꝓprij corporis sustinet dolores ꝛ clamat nec tñ dolet nec conqueritur ex pte sne rōnis: sꝫ ex pte nature carnee ꝛ sanguinis. Sic ꝛ discipuli xp̄i ꝛ oēs btī martyres nō fuerūt mortui potestate dyaboli: sꝫ volūtarie se obtulerūt ꝓpter amorez quē habebant ad xp̄m in hoc frāgentes ꝛ opprimētes potestatez dyaboli: ne deinceps iustos peccare faciat ꝛ captiuos sub sua ptāte habeat ꝓpter hāc ergo vtilitatē q̄ ꝓuenit mūdo ex eoꝝ morte noluerunt a morte carnis liberari: licet potuerāt liberari si voluissent negare veritatē: sed mortui sunt ꝓ veritate: vt essent testes veritatis: nullꝰ enī ꝓ mēdatio offert se morti: potēs se a morte liberare. ¶ Et de xp̄o dicimus q ex parte carnis inquantuz homo erat fuit tristis vsqꝫ ad mortē ꝛ petiuit a patre vt calicez passiōis non sustineret. Uerūtamen obediēs patri vsqꝫ ad mortem ꝓpter salutem mundi dixit: non mea voluntas: sed tua fiat ꝛ sic oblatus est: quia ipse voluit vt scribitur Esaie. liij. Iudei ergo occidentes christuz licet deo ꝑplacuisset eius mors pro mundi vita: q2 tamen eius mortez operati sunt maliciosa ꝛ crudeli intentione non est mirum si odio ex hoc habent a christianis: quia occiderunt christum: ꝛ sic de morte martyrum: quia inuidia ꝛ malicia occidebant eos vt obliuioni traderetur nomen christi in mundo. Item ipsi maliciose contra christum processerunt: quia nunq̄ viderunt ipsum operari aliquod peccatum vt eum morti traderent. quanto magis: quia miracula que ipse faciebat excedebāt in excellentia omnia miracula preterita in lege: quia multa miracula eorum ꝛ pro maiori parte fuerunt gentibus damnosa sicut patet de plagis egypti. ꝛ dathan: et abyrō: ꝛ chore: ꝛ de tribus pueris in fornace ignis ardentis: quia combusti fuerūt multi chaldei ꝛ de igne helye qui combussit quinquagenarios ꝛ si aliqua miracula fuerūt proficua facta sunt abscōdite ꝛ clausa [ianua] sicut patet de paruulo quem suscitauit helyas: ꝛ de alio quez suscitauit heliseus ꝛ de oleo ꝛ de farina que nō defecerunt in domo vidue: ꝛ hec omnia per moduz supplicationis faciebant ꝓphete. Sꝫ miracula que christus fecit omnia fuerunt ad vtilitatē gentium ꝛ manifeste: ꝛ per modum īperij sicut patet cū suscitauit puellam ꝛ adolescentem ꝛ lazarum. Et cū satiauit de quinqꝫ panibus ꝛ duobꝰ piscibus multitudinem populi. Et cum sanauit claudos paraliticos. leprosos: cecos: mutos: surdos: ꝛ a demonibus possessos: omnia hec operatus est ad vtilitatem populi ꝛ sine damno cuiuscunqꝫ. Et propter hoc inuidiam ꝛ puram voluntatem malā et non mixtam adduxerunt eum ad mortem ꝛ ideo excusari non possunt Deus enī potius iudicat voluntates malas quam opera: ꝛ sic de martyris

bus dicēdum est. De materia vero partis sensitiue et ratiōis in xp̄o et in martyribus nō solū noui sed etiā veteris testamenti dixi supra argumento .xix. consideratiōis quinte.

¶ Impossibile ꝙ iesus nazarenus sit deus cuꝫ fuerit in loco determiato scꝫ i vtero virginis i nazareth in galylea ⁊c. sicut sunt alia corpora.

Ctauum impossibile est. Uos xp̄iani dicitis ꝙ iesus nazaren⁹ est de⁹ quō aūt dicitis ipꝫ fuisse in loco determiato puta i vtero marie in nazareth in galylea in bethleē ⁊c. sicut sunt alia corpora q꞉ hoc est ipossibile in deo scꝫ loco determinari ⁊ ꝯsequēter habetis dicere quod de⁹ est corporeus ꝺ q ē manifeste ipossibile q꞉ talia nō ꝯueniūt nisi corporeitati. ¶ Ad illud impossibile iudaicū. Respondet magister Johānes cōuersus in libro de ꝯcordia legum titulo p̄io cap. xvi. dicēs ꝙ textus habet duos intellect⁹ vn⁹ est litteralis ad pedē littere ītelligēdus. ⁊ ali⁹ mystic⁹. s. sp̄ualis sicut d꞉ ꝓuerbiorū. xxv. mala aurea in lectis argēteis qui loquit̄ verbū i t̄pe suo. Et dicunt sup̄ hoc glosatores ꝙ textus iste loq̄tur de verbis legis. q꞉ sicut in malleo argēteo intus includitur maluꝫ aureuꝫ et exterius p̄ter ꝙ malleuꝫ argēteū nō apparet. sꝫ post ꝙ bene aspicitur sollicite latet int⁹ aureū. Sic ē in textu legis sꝫ duos intellectus supra dictos. et vn⁹ istorum intellectuū est ꝓ hoībus communibus qui corporalia et superficialiter intelligunt. Sed alius est pro sapientibus legis qui intelligunt ꝓfunde et veritatem rei sollicite perscrutantur et sic naturaliter esse debet: quia virtus anime ītelligentis perficitur per virtuteꝫ ymaginatiuam que est virtus in corpore. et ex intellectu agente qui est virt⁹ incorpea s̄m philosophos. Et sic diuidit̄ intellectus humanus per duos itellectus scilicet materialem et spiritualem. Materialem habent hoīes cōes ⁊ spiritualē homines litterati. In quibus de⁹ voluit specialiter inspirare: ⁊ si iudei volunt intelligere textū legis ad pedeꝫ littere: tota lex ponit plenarie corporeitatem i deo. Unde dicit oculus dei pedes dei: descendit deus locutus est de⁹: imago dei: ⁊ alia hmōi que nō oportet amplius allegare. Sed cōmunes homines qui nonl reputant inconueniēs deum esse corporalem: ⁊ credūt nihil esse aliud nisi sit corporale talib⁹ hominibus necesse est ad pedeꝫ littere intelligere textum legis: ⁊ sapientes qui intelligunt textum legis dicunt aliis glosando textuꝫ: quid dicit deū corporeū esse debet intelligere textū ꝙ loquitur ad modum cōem hoim: non autem ꝙ ita sit: sed vt melius intelligant ydeote ⁊ faciunt glosas talibus textibus s̄m rabimoysen egyptiacū in libro. quē vocauit demonstratorem errantium et alios sapientes iudeorum: et sicut faciunt iudei in lege sua sic etiam xp̄iani in lege sua. Nam xp̄i antiorum communitas credit omnia vt sunt et sicut est veritas licet ipsi nesciant declarare ad sensuꝫ mysticū vt optꝫ ⁊ sic fieri optꝫ vt semel homo credat fidei veritatē ⁊ post hec alia requirit et si habeat in-

telligendi gratiam diuinitus in-
spiratam. quia si nō crederet donec
intelligeret essꝫ possibile ꝙ ex diffi
cultate legis nulla intellectio sequa
tur. et sic nec fidem nec fidei cōmo-
dum quis haberet: ꝛ talis esset simi
lis homini existēti in mortis periculo
propter famē et dabatur ei panis et
comedere renuebat donec sciret p̄-
us instrumenta ad hoc necessaria et
fornaces ꝛ talia huiusmodi. ꝛ erit pos
sibile ꝙ antequā comederet morere-
tur ille debuisset comedere vt peri-
culum euitaret et postea inquirere
de supradictis. Et ideo sapientes
dixerunt communes homines esse
cecos ac ipsos esse itinerantes li-
gatos adinuicem quasi per funem ꝛ
vnum ducem preuium habentes
quem licet non videant incedūt ta-
men via recta ipsos duce preuio di-
rigente. ¶ Et sic dico ꝙ ista dubia
et alia cōsimilia sunt imaginati nō
intelligentes nomina. quibus signi-
ficatur messias apud catholicos et
fideles. Nam aliquādo deus tm̄. ali
quādo iesus christus solum. et vtrū-
ꝙ nomē deum significat. Nam xp̄s
erat animal rationale mortale ꝙtū
ad humanitatem. et erat deus ex p-
te diuinitatis qui carnem humanā
assumpsit. Et ista duo simul faciunt
messiam in lege promissum ad redi-
mendum genus humanum. Et sicut
in deo est vna essentia et tres distin
cte persone sine augmento aliquo
essentie vel diuinitatis: sic est i mes-
sia vnum suppositum et tres substā-
tie distincte. s. deitas anima rationa
lis, et corpus humanum. et ista tria
faciunt vnum messiam. quia ex par-
tib⁹ hūanitatis solū nō poterat sal-
uare vt in psalmo. Da nobis auxiliū
de tribulatione ꝙ vana salus homi-
nis: ꝛ aliquando vocabitur deus tan
tum: aliquando iesus tantū: ꝛ vocat
deus non ex parte humanitatis: ꝛ vo
catur homo non ex pte diuinitatis sꝫ
ex parte humanitatis: ꝛ corpus cum
anima afficiunt hominem sm̄ ipsius
diffinitionē que est animal rationa-
le. Aliquādo textus legis vocat eum
nomine corporeitatis non nominādo
animam vt Leui. i. qui obtulerit ex
vobis homo: in hebraico dicitur fi-
lius adam. i. terra ꝛ non nominauit
animaꝫ: ꝛ aliquando anima nomina
tur sine corpore. vt Exodi. xxi. dabit
animā pro anima: ꝛ talia huiusmodi
variare non nocet ex vno ad alterꝫ
ꝛ sic in euangelio aliquādo vocatur
xp̄s filius hominis. aliquādo filius
dei: vt diuinitas ꝛ humanitas in eo
dem homine demonstretur. ꝛ quādo
vocatur iesus xp̄s in operib⁹ corpo
ralibus illa referuntur ad humanita
tem euoniam. diuinitas inquantum
diuinitas non suscipit ista acciden-
tia corporalia. ¶ Et doctores xp̄ia-
ni dicunt ꝙ deus assumpsit humani-
tatem non humanitas diuinitatem:
licet ista sit vera propositio. homo est
deus. ꝛ deus est hō: ꝛ sic humanitas
ad honorē altissimū exaltatur cū iū-
cta sit diuinitati. Accedet homo ad
cor altum et exaltabitur deus: ꝛ si ta
lia velint intelligere iudei istud de-
bet sufficere pro respōsione oīm du
biorꝫ in ista materia: ꝛ ad oīa argu
menta que fecit iudeus in libro, quē
composuit contra fidem xp̄ianorum
quē nominauit librum litis dei vbi
declarat multa impossibilia esse in lege
xp̄ianorꝫ ꝛ cōtra probatiōes prophe

tarũ per ipsos inductas: ꝛ hoc est q2 ipse non distinguit inter omnia ista supradicta ex parte diuinitatis vel humanitatis: ꝛ arguit contra illa q̃ referuntur ad humanitatem ac si dicerentur de diuinitate. vt Esaie. lij. Ecce intelliget seruus meus. ꝛ loquitur de messia ꝛ dicit quomodo vocat eum deus seruum: ꝛ cum xp̃iani dicunt ipsum esse equalem diuinitati: ꝛ sic in alijs multis textibus ꝛ glosis vel eisdem adherentibus: ꝛ isto modo processerunt illa que scripta sunt in libro illo: ꝛ sic videtur ꝙ argumẽtantes respondentes non erãt multum profundati in lege christi ꝛ moysi: ꝛ non est vera disputatio: nec concordia inter christianum ꝛ iudeũ nisi vterq; sit sufficientissime litteratus et in lege sua prouide; profundatus alitervtriq; alterius dicta impossibilia viderentur. hec predictus doctor. Patet ergo ꝙ si christo attribuimus esse in loco determinato quod conuenit corpori. nõ ei attribuimus vt deus: sed vt homo est. Licet deus vt deus non sit corporeus. ille tamẽ qui est deus et homo est corporeus non vt deus sed vt homo. Non est ergo impossibile christum qui verꝰ deꝰ est concedere eum esse corporeum ꝛ in loco determinato. cum talia ad ipsius humanitatem referantur vt satis late dictum est.

¶ Impossibile est ꝙ tota diuinitas staret in vtero marie: q2 tũc totꝰ mundus fuisset priuatus diuinitate.

Onum impossibile ẽ. Uos xp̃iani dicitis ꝙ maria concepit iesum nazarenũ q̃ erat deus: ꝛ sic habetis dicere de necessitate ꝙ tempore nouem mensium sue conceptionis in eius ventre fuit tota diuinitas vel pars diuinitatis. Utrũq; est impossibile q2 si tota diuinitas in illis nouem mẽsibus fuit in eius ventre: sequitur ꝙ totus mundus fuit priuatus diuinitate in illo tempore: ꝛ sic tunc non fuit qui moueret celum nec qui gubernaret mũdum: ꝛ ista ẽ magna fatuitas dicere illũ quem totus mũdus capere non põt cõcludi in vnius vtero virginis muliercule. Si vero dicant xp̃iani ꝙ in illis nouẽ mensibus vna pars diuinitatis fuit in vẽtre marie: et alia in celo. ergo xp̃iani non debent ipm vocari deũ sed partẽ dei. ¶ Respondet sicut supra dictũ ẽ ꝙ qñ nos xp̃iani noiamus xp̃m cũ illis q̃ significãt corporeitatem ista referunt ad humanitatẽ: q2 non recipit mutationem ex parte diuinitatis nec aliqd accidẽs corporale: ꝛ sic in diuinitate nõ ẽ ptitio quã dixisti. Itẽ cũ res simplex ꝛ spũalis nõ comphẽdat loco nõ potest dici de eo ꝙ determinat sibi locũ nec põt dici de eo intus nec extra q2 iste sunt differẽtie loci: ꝛ deꝰ nec est in loco nec sub differẽtia loci eo mõ quo corpa sunt i loco ꝛ illa talis ptitio nõ ẽ nisi i corpibꝰ. Res aũt spũalis infinita sicut nõ cõcludi põt loco. sic nec hꝫ ptes. nec inde põt sumi pars: q2 si inde accipet pars posset minui ꝛ augeri. q2 ois pars ẽ minor suo toto. ꝛ sic vna res ĩfinita essꝫ maior alia re ĩfinita qđ ẽ ĩpossibile ẽm Aristo. ꝛ alios phos. iij. phisi. Item ista rõ ptitionis ẽ directe contra iudeos sic arguẽtes. Uñ habet exo. xxv faciãtq; mihi sanctuarium ꝛ habita

bo in medio eorū. sed cū dei gloria sit p totum mundum diffusa. quomodo erat possibile deū eē inter duas tabulas sanctuarij. nō enī est magis incōueniens esse in vētre vnius virginis q̄ inter duas tabulas sanctuarij. Item dixit textus. Exod. xxxiiij. Cunq̄ descendisset dominus p nubē stetit moyses corā eo quomodo determinate nō poterat esse alibi. Item Exod. xx. ca. In omni loco in quo fuerit memoria noīs mei veniā ad te ⁊ benedicā tibi. Et si ipsi⁹ memoria eēt apud mille homines quomodo eēt possibile venire ad omēs mille in vno instanti in locis distinctis. quia si ad vnum veniret ad alterum venire non posset in eodem instanti. Et sic de necessitate isti iudei habent dicere istas ptitiōes nō esse nisi in rebus corporalibus quia deus benedictus ex parte diuinitatis non determiat sibi locū vt dictū est et sic est text⁹ Hiere. xxiij. capi. Celum ⁊ terram ego impleo. Et vt dicit p̄dictus magister Johānes cōuersus libro de cōcordia legū. ti. li. ca. xxvij. q̄ dixerunt sapiētes super illo verbo Baruth. iij. O israel q̄ magna est domus dei et ingens loc⁹ possessionis eius magnus et nō habet finē excelsus et īmensus q̄ dicit benedict⁹ de⁹ de loco suo et ip̄e est locus mūdi ⁊ mūdus nō est loc⁹ su⁹. ¶ Itē dicūt q̄ istō vocabulū seqna significat ī hebraico p̄ntiā dei ⁊ s̄m chaldeū vbi dicit̄ appuit deus dicitur appuit sequina dei qui est in oī loco et q̄ non est ab eo locus vacu⁹ Item dixerunt q̄ si duo homines sunt laborantes in lege: sequina est cum eis. Et sic xp̄s in euangelio dicit vbi duo vel tres sunt cōgregati in nomīe meo: in medio horū sum. Et sic dicunt sapientes thalmud nimis deus diligebat israel quia reuelat israeli in loco immundo et polluto ad redimēdum eos. Et est simile de quodam sacerdote qui petebat panem sanctificatū et cecidit panis in cimiterio vbi ipse intrare nō poterat s̄m legem suā et dixit q̄d faciā quia polluetur corpus meū si intro pro illo pane cimiteriū hoc non est cōueniēs. Et q̄ dimittā illū panem sanctificatū ibi nō est etiā ꝯueniēs. Melius est corpus meū pollui vna hora et postea redibo et mundificabor ⁊ nō dimittā panē sanctificatū. Et scripsit alescādal nomine aristotelis: q̄ vera intelligētia opatrix est in omnibus corporibus licet sit per se sepata. Et ōnditur p opa varia ⁊ distincta. et ipsa nō recipit aliquam mutationem in se. Et sic dixerūt sapiētes thalmud q̄ sicut deus replet mūdum ita anima replet corpus. et anima apparet in mēbris distinctis corpis s̄m diuersitatē mēbrorū naturalium actionū et magis apparet in cerebro ⁊ in corde q̄ in ossibus et in carne. nō t̄n dicit̄ de aīa ptitionē recipere. ¶ Et si iudei intelligere vellent ista sp̄ūalia vt ipsa sunt nō ponerent istas impossibilitates in lege xp̄ianorum. Et lʒ sint inter eos aliqui sapientes qui intelligere possent nō possunt ad hoc ducere seipsos propter malā consuetudinem ⁊ rebellionem in qua a puericia sunt nutriti. vt ait Aristo. in methaphisica sua in rebus assuefactis ex puitate virtutis. Posito q̄ sit aliqua leuitas que informat imaginationem a

consuetudine nō possunt relinquere a puericia vsitati. Supposito ꝙ intelligant veritatem rei aliter se habere quāto magis iudei qui naturaliter est populus dure ceruicis et rebelles prout de eis dixit moyses Deutero.xxxi.c. Adhuc viuente me et egrediēte vobiscum semper cōtētiose egestis cōtra dominum: quāto magis cum mortuus fuero. hec ille.

¶ Et sic patet ad argumētū ꝙ vere christus est deus et ꝙ non fuit pars deitatis in ventre virginis et ps in celo. sed christus qui est totus deus: fuit in illo vtero virgineo. Determinatio vero loci refertur nō ad deuz sed ad corp⁹ christi verū. nec ex hoc sequitur ꝙ illo tempore nō esset qui moueret celum et regeret mundum cum ipse sit vbiꝗ inꝗtum de⁹: licet esset tūc in vtero virginis non per motum localem descendens sed per nouum effectum in virgine qui est cōiunctio diuine et humane nature sicut dictum fuit supra argumento xxiiii. quite ꝯsideratiōis hui⁹ tercii.

¶ Impossibile ē ꝙ in sacramēto altaris est verum corpus christi cū locutus sit christus signatiue et nō realiter dicens hoc est corpus meum.

Decimum Impossibile ē circa sacramētum corporis et sanguinis xpi. Dicunt eīn iudei. Uos xpiani dicitis in illo sacramēto esse realiter corpus ⁊ sanguinē xpi hoc est impossibile. qꝛ cū dixit vester xps demōstrato pāe. hʼ ē corpus meum. significatiue locutus est et non realiter. ac si diceret. hoc est signuz vel figura corpis mei ꝑm quem modum paulus dixit. i. Cori. x. Petra autem erat christus. i. christi figura. et patet clarissime ꝙ ista fuerat intētio christi vestri. quia cū de sui corporis cōmestiōe et sanguinis potatione loqueretur vt discipulorum scandalum quod abortum fuerat sopiretur quasi seipsum exponens dicit. verba que locut⁹ sum vobis spirit⁹ et vita sunt. quasi ea que dixerat nō ad litteram sed ꝑm spūalem sensum intelligenda essent. Et cum christus dixit hoc est corp⁹ meū tenens panem in manibus itellexit ꝙ ille panis erat corpus suuz in potentia propinqua. s. postꝗ comedisset illud quia tunc conuerteretur in corpus suum siue in carnem suam ⁊ similiter de vino. Et isto modo nos iudei facimus illa die azimorum qꝛ accipimus panem azimuz in memoriam illius tpis: quādo educti sunt patres nostri de terra egypti et non sūt ꝑmissi ibidē remanere ꝑ tm̄ tps ꝙ possit panis fermentari qui pascatus erat ⁊ dicimus iste est panis quē comederunt patres nostri. lz ille panis pñs non sit cum fuerit preterit⁹ et sic vt iste panis azimus rememorat panem egypti et iste panis non est ille sic iste panis de quo fit istud sacrificium in altari. Dicere sufficeret xpianis ꝙ esset in memoriam illius panis xp̄i. licz iste panis non sit ille. Et quō est impossibile ꝙ seruaretur vnum frustrum carnis ad sui memoriam. Mandauit ꝙ fuit fieret ille panis et istud vinū qui erat caro sua et sanguis in potētia propiqua ad exeūdum in actu sicut nos iudei facimus in paschate de azimo pane sicut dictuz est. cum ergo xps vester

in mēsa accepit panē et calicē ꝛ dedit discipulis suis. nō mādauit eis credere panem et vinum in corpus et sanguinem suum trāsmutari. Sꝫ ꝙ q̄tiēscūq; hoc facerēt ī meōriā suā facerēt. s. in memoriam illius panis preteriti. ꝛ si sic vos xp̄iani itelligeritis nullū sequeretur impossibile. Sed dicere oppositū sicut asseritis dicitis rem impossibilē ꝛ cōtra mētem xp̄i vestri vt patuit. ¶ Rn̄detur ꝙ traditio ecclesie catholice de hoc sacramēto vera est. s. ꝙ in hoc sacramēto est realiter et nō significatiue verum corpus ꝛ verus sanguis xp̄i sicut declaratū fuit supra. xxiiij. argumēto cōsideratiōis quarte huius tercij. Sed quia argumētum iudei videtur fundari sup̄ v̄bo dn̄i dicētis ad discipulos suos q̄ de hac doctrina scandalizari videbātur. verba q̄ ego locutus sum vobis sp̄us et vita sunt. dico ꝙ per hoc nō dedit intelligere. ꝙ vera caro sua ī hoc sacramēto māducanda nō traderetur sicut putat iudeus. Sed quia non traditur manducanda carnaliter. vt. s. sicut alij cibi carnales in propria specie dilacerata sumeretur. sed qꝛ quodaꝫ spirituali modo sumitur preter con suetudinem aliorum ciborum carnalium v̄ba sunt sancti thome in summa contra gentiles. c. lxviij. ¶ Iteꝫ alij heretici similes iudei predictis voluerūt dicere ꝙ ista locutio. hoc ē corpus meum: fuit figuratiua. sicut illa Iohānis. xv. Ego sum vitis vera. sed istud est oīno cōtra intētionē saluatoris: quia vt ait augu. in libro lxxxiij. questiōꝫ. q̄stione. lxvij. solet circūstātia scripturarum illuminare scripturam. Nam ex p̄cedentibꝰ vel ex sequētibus pōt colligi an loquatur figuratiue an non. Unde cū xp̄s dicit ego sum vitis vera: statim subiūxit ꝛ vos palmites. Sed cōstat ꝙ discipuli nō erāt palmites naturales sed tm̄ figuraliter. igitur loquebatur figuratiue. Sed cū dicit Luce. xxi. hoc est corpus meum. statim subiūxit: quod pro vobis traditur. Sꝫ ista traditio nō erat figuratiua sed realis et vera: igitur realiter ꝛ vere dictum est. hoc est corpus meuꝫ. ¶ Ad illud autem quod iudeus allegat de pane suo azimo ꝛc. ꝛ ꝙ sic sufficeret xp̄ianis ꝙ facerent in memoriā xp̄i sui. Respōdet magister Iohannes cōuersus in libro de cōcordia leguꝫ ti. iij. c. iiij. Dicens. Respōdebo tibi iuxta illud Prouer. xxvi. c. rn̄de stulto iuxta stulticiam suam ne sibi sapiens videatur. Scias ꝙ si xp̄iani ponerent dubia in miraculis factis ī lege sancti messie. sicut faciūt sapientes iudeorū in miraculis factis in lege sua glosantes per noīa equiuoca et false vt extorquerēt sensum textus legis. bene possent glosare xp̄iani subtilius et meliꝰ. Sed scias ꝙ oēs xp̄iani sapiētes et cōitas simplicium credūt vniformiter miracula sue legis vt est rei veritas et vt credit scā mater ecclia. ꝛ credunt in hoc mereri gloriā paradisi. iuxta illud Gen. xv. Credidit abraham deo et reputatū est ei ad iusticiam. Nam in hoc ꝙ credūt simpliciter nihil hesitantes reputatur eis ad iusticiam. Sequitur. ꝙ quilibet de lege credere tenetur dicta p̄phete licꝫ itelligat nō fieri posse naturali cursu: qꝛ aīa p̄phete meliꝰ itelligit q̄ aīa alteriꝰ sapiētis. et potius attin-

git et speculat spiritualia que sunt subtiliora naturalibus. et si sic est in aliis prophetis quorum anime itelligūt singulariter et limitate. quāto magis credere debemus miracula iesu xpi qui itelligit infinite omnia et presentia et preterita et futura q est vere et perfectus deus et perfectus homo et sic credendo xpiani viuunt cum honore et sperāt cum deo gloriari perpetuo. hec ille. Nō est ergo simile de memoria panis azimi iudeorum ad panem azimum liberationis egypti. et de memoria hui9 altissimi sacramēti respectu passionis xpi. quia i illo pane quem iudei manducant nullum est miraculum. In hoc vero sacramēto miraculose virtute verborum verum corpus et sanguis christi inuisibiliter cōtinetur: sicut firmiter credimus et fideliter confitemur.

¶ Impossibile est q corpus xpi sit in sacramēto altaris per miraculū cum ad oculum nō apparet.

Ndecimuz Impossibile est. Uos xpiani dicitis in sacramēto altaris esse corpus et sanguinē xpi p miraculuz hoc pbo esse impossibile qz si esset miraculum ad oculum appareret sicut qñ moyses cuertit virgā in serpētē. qz illud factū fuit euidēter ad oculū lz nescirēt hoies qualiter factū fuerit. Sic etiā de archa testamēti olim fuerūt maxima miracula nō solū sensibilia sed etiā publica et toti populo patētia fiebāt. itātū q de talium miraculorum fama infideles terrebātur vidētes ad oculū diuinam potētiam in reuerētiā arche sui federis relucētem: sicut patz in diuisiōe aquarū iordanis populo israelitico p aridā trāseunte. et aqua ex vna pte itumescēte ad instar mōtis et ex altera vsqz ad mare mortuū fluēte. donec sacerdotes cum archa alueū iordanis exiuerūt q facto iordanis rediit in cursum suū. Reges vero amorreorū et chananeorū audientes tāmagnū et publicū miraculū terrore dñi ɔfusi ita fuerāt q nō remansit in eis spirit9: que historia plene habetur Josue. iii. et. iiii. ca. et sic de plurib9 aliis miraculis euidētissimis q causa breuitatis omitto enarrare. et tamē in illa archa nec cōtinebatur deus realiter nec xps sed solum tabule lapidee pcepta decalogi cōtinentes. et vrna māne quam deus pceperat reseruari in testimonium generatiōibus futuris vt habetur. Exod. xvi. Similiter et virga aaron que floruit i domo leui vt habetur Nume. xvii. Si ergo p archaz predicta corpora inanimata tātūmodo portātem quātūcūqz sacra essent deus tam euidētia miracula et tam diuulgata et publica fecit in ipsius reuerētia. multo ergo forti9 facere debuisset si verū esset q in vestro sacramēto altaris ver9 de9 seu xps realr cōtineretur qui sup oīa in ifinitum asseritis q ē colēdus et venerādus. Cū ergo nihil tale ibidē ad oculuz appareat. Seqtur q ipossibile ē ibi miraculū eē cū hoc sit cōtra rōnem miraculi. ¶ Ad istud iudaicū ipossibile rñdet magr paul9 burgēs. eps i suo dyalogo distictiōe. iii. c. v. dicēs q ad obstruēdū os loquētiū iniqua cōsiderare debem9 q miracula diuina q ɔ cursum nature a deo istituta

diuina virtute fiunt se habent quantum ad eorum proximos fines in duplici differentia. Quedam eorum sunt a deo ordinata ad fidei approbationē sicut de primis signis seu miraculis que de⁹ fecit p moysen corā populo facta sunt ad fidem in eis causandā seu ad probandā. Unde Exod. iiij. cū dixisset et fecit signa. s. predicta coraz populo sequitur statim credidit populus. Similiter ex diuisione maris rubri et de egyptiorum submersione visa per populum israeliticum secutum est q credidit populus domino et moysi seruo eius. c. xiiij. et sic de q plurimis veteris testamenti miraculis que a deo fuerunt ordinata vt fides eius in cordibus populi causaretur seu confirmaretur. Que quidē miracula oportuit esse manifesta cōmuniter toti populo: vnde Deutro. vlti. commendatur moyses in signis et portētis qui diuina auctoritate fecit coram vniuerso israel. ¶ Quedā vero sunt diuina miracula que non ad fidem causandam seu corroborandam a deo facta sunt: sed potius vt credendo talia miracula que occulta sunt et omnino abscōdita fideles mereantur: vnde et huiusmodi miracula non disposuit deus manifesta esse per sensum seu per naturalez cognitionem sed occultat vt eorum fides meritoria esset. Que quidē miracula. s. occulta et abscondita pcipue fuerunt in nouo testamento: in cui⁹ tpe fides credentiū cōiter validior fuit vt est miraculum virginei ptus et dnice resurrectionis. Que quidez miracula per fidem solum pprie cognoscuntur et eorum occultatio a q̄cunq nostra cognitione naturali nostrum meritum efficit vel auget. Unde de resurrectione domini legitur Johannis. xx. ca. Beati qui non viderunt et crediderunt. Et de isto modo miraculorum scilicet occultorum tenendum est esse sacramentum altaris: non enim hoc sacramentum fuit institutum ad hoc vt sacramento viso populus crederet sed vt credēdo veritatem huius sacramenti merito proficeret. Unde Augusti. de hoc sacramento dicit. Crede et manducasti Et ideo quanto miracula in hoc sacramento contēta: que maxima sunt occultiora sunt: et nec ab intus vel ab extra visibiliter circa ipsuz sacramētum vlla miracula apparēt tm̄ in nobis auget meritum. Unde nullum incōueniens sequitur nec admiratione dignum ex hoc q publica seu visibilia miracula non fiunt communiter circa hoc sacramentum: sicut olim consueuerunt fieri circa archam testamenti dei put allegat iudeus q ibi miracula ordinabantur ad fidelium fidē confirmādam seu causandam vt dictum est: et quandoq ad incutiendū infidelibus terrorem. Hic autem queruntur miracula ad meritum credentiū augendum quod quidem meritum euacuaretur vel saltē diminueretur si talia signa visibilia apparerent: hec ille. ¶ Sanct⁹ thomas vero dicit in summa cōtra gentiles libro. iiij. c. lxiiij. q ratio pōt assignari quare corpus xpi occultat accidentibus in sacramento quantū ad fidem que est de inuisibilibus et eius meritum qd circa hoc sacramentum tātomaius est quāto inuisibili⁹ agit corpore xpi sub panis accidentibus occultato et pper cōmodiorem et ho

nestiorem visum huius sacramenti: esset enim horrori sumentibus et abhominationi videntibus. s. si corp⁹ xpi in sua specie a fidelibus sumeretur: vnde sub specie panis et vini quib⁹ cōmunius vtūtur homines ad esum et potum corpus xpi proponitur mā-ducandum et sanguis potandus: nec etiam est negādum quin aliqn in sacramēto altaris appareat forma pueri: vel caro vel sanguis que sunt signa visibilia: sicut in nōnullis hystorialibus antiquis libris legitur. Sz talia nō dicunt facta fuisse sic cōiter et publice sicut miracula allegata et miracula que fecit xps tempore quo predicabat et miracula que fecerūt apostoli et alij sancti in primitiua ecclesia. Et ideo talia miracula que sic aliquando accidunt circa sacramentum non videntur apud ecclesiā vniuersalem solennizari: sed forte priuatim in aliquibus particularibus ecclesijs: qz non fiunt nisi raro quo ad certas personas quibus deus q vniuersas mentium cognitiones intelligit singulari modo singulis prouidet secundum dictamē diuine sapiētie: a quibus non est trahenda consequentia in vniuersali. ¶ Unde dicit magister iohannes conuersus in libro de concordia legum. ti.iij.c.iiij. sepe diuina gratia apparuit ad oculum multorum hominum et mulierū quoniaz respiciendo in illam hostiā consecratam: alique persone viderunt oculariter vnum puerulum pulcerrimum vltra modum: et auus me⁹ qui erat valde litteratus in lege dixit mihi. q in domo fratrum minorū in valle oleti cum respiceret a casu illam hostiam consecratam vidit vt predicitur illum pueruz pulcerrimū vltra modum: et hoc fuit illis temporibus publicatum nimium et famosum. ¶ Et idem accidit vxori mee et interrogauit alias mulieres si hoc viderant. Responderunt non: et prona cecidit in terra viribus destituta pu ut legitur de manue Iudi.xiij.capi. Morte moriemur quia vidimus dominum. et est quasi simile de sole qui licet luceat super mundum debilitat tamen visum: hec ille. ¶ Ut communiter igitur in hoc admirabili sacramento non videtur miraculum: sed vt dicit beat⁹ Gre. in omelia paschali. Aliud est quod cernitur et aliud qd creditur: illud quod cernitur est species panis in hostia: et species vini in calice. Sed id quod creditur ē veritas carnis et sanguinis xpi. ¶ Itē isti iudei incidunt in errorem illorū qui nihil credunt nisi quod vident. Si ergo non fuisti rome non credas quod est in mundo roma. et si non vidisti cete non credas q in mari est talis piscis magnus: et si nescis loqui grece non credas q est in mūdo grecia: et si non vidisti embrionem in ventre matris quousqz nat⁹ fuit nō credas q fuit in ventre matris. Et quia tu non vidisti animam intrantē nec exeuntē in corpore humano non credas q homo habeat animam. Nunq vidisti aerem non credas esse aerem Nunq vidisti vocem ergo non credas q est vox: que omnia quanti non dico solum erroris sed q magne fatuitatis sunt manifestum est: licet ergo non videamus ad oculum verum corpus christi sed accidentia illa sub quibus latet non debemus negare ibi veraciter esse presertim miracu-

lose vt dictum est.

¶ Impossibile est ꝙ corpus christi incipiat esse in altari; q꞉ nec per motum localem nec per conuersationē alterius in ipsum.

Duodecimū Impossibile est. Uos xp̄iani asseritis ꝙ verum corp⁹ xp̄i esse incipiat in altari. hoc videt̄ impossibile quia aliq̄d incipit esse vbi pri⁹ non fuit dupliciter: vel per motum localem vel ꝑ conuersionem alterius in ip̄m: vt patet in igne qui alicubi esse incipit vel q꞉ ibi de nouo accendit̄ vel quia ibi de nouo apportatur. Manifestū est autem verum corpus xp̄i non semꝑ in hoc altari fuisse quia vos xp̄iani asseritis xp̄m in suo corpore ascendisse in celum: videtur etiam impossibile dici. quod aliquid hic de nouo conuertatur in corpus xp̄i: quia nihil videtur conuerti in p̄existens: cum id in quod aliud conuertitur ꝑ h̄mōi cōuersionem esse incipiat. Manifestū est autem corpus xp̄i p̄extitisse vtputa in vtero marie conceptū: non igit̄ videt̄ esse possibile quod in altari de nouo esse incipiat per conuersionem alterius in ip̄m. ¶ Similiter nec ꝑ mutationem loci. q꞉ omne quod localiter mouetur sic incipit esse in vno loco ꝙ desinit esse in alio in quo pri⁹ fuit: oportebat ergo dicere ꝙ cū xp̄s incipit esse in hoc altari in quo sacramentum ꝑagitur desinat eē in celo quo ascendendo ꝑuenerat. ¶ Amplius nullus motus localis terminatur simul ad duo loca. Manifestū ē aūt hoc sacramētū simul in diuersis altarib⁹ celebrari ergo īpossibile est ꝙ per motū localē corp⁹ xp̄i ibi esse incipiat. ¶ Respōdet sanctus Thomas in summa cōtra gentiles. libro iiij. c. lxiij. dicens ꝙ licet diuina virtus sublimius ⁊ secreti⁹ in hoc sacramento operet̄ ꝙ ab homine perquiri possit: ne tamen doctrina ecclesie circa hoc sacramētū ab īfidelib⁹ impossibilis videat̄ conādū est ab hoc vt omnis īpossibilitas excludat̄. Cōsiderare ergo op꞉ ꝑ quē modū verū xp̄i corp⁹ esse sub hoc sacramēto īcipiat. Impossibile ē aūt ꝙ hoc fiat ꝑ motū localē corpis xp̄i: tū q꞉ sequeretur ꝙ in celo eē desineret q̄ñcūq꞉ agitur hoc sacramētū tū q꞉ non posset simul hoc sacramētū agi nisi in vno loco cū vn⁹ mot⁹ localis nō nisi ad vnū terminū terminatur. tum etiam quia motus localis instantaneus eē non pōt sed tp̄e indiget. cōsecratio aūt ꝑficit̄ in vltimo instāti ꝓlationis verborum. Relinq̄tur ergo dicēdū ꝙ verum corp⁹ xp̄i eē incipiat in hoc sacramento ꝑ hoc ꝙ substantia panis ꝯuertit̄ in substātiā corpis xp̄i ⁊ substantia vini in substātiā sanguinis ei⁹. ¶ Licꝫ hoc sit bn̄ dictū ⁊ ꝑ hoc possit satisfieri iudeo ⁊ cuilibet infideli non ꝓteruiēti. Aliter tñ ꝓpter istātias q̄ fieri possint motu locali dicēdū est ꝭm scotū in. iiij. dist. iiij. q. i. ⁊ sequit̄ eū frāciscus de maronis in suo. iiij. dis. iiij. q. i. ꝙ necessario ē ibi aliqua mutatio localis q꞉ impossibile est ꝙ fiat transitus de cōtradictorio in cōtradictorium sine aliq̄ mutatione facta in aliquo extremoꝝ: sꝫ hic corpus xp̄i transit de nō presente ad esse p̄ns: ergo necessario est ibi aliq̄ mutatio: dicunt ergo isti doctores ꝙ ibi ē aliq̄ mutatio q̄ corp⁹ xp̄i

accipit respectū p̄sentialitatis ad locum hostie facta transubstātiatione Ad cuius euidētiā notat doctor subtilis ibidē q̄ qn̄ corp⁹ mouet̄ localiter ⁊ expellit aliud sunt q̄ttuor mutationes ⁊ octo termini: et illarū mutationū due sunt dep̄ditiue. ⁊ due acq̄sitiue. sicut cū nauis mouetur de loco ad locū aliquod corp⁹ expellit ⁊ illud expulsum habet quattuor terminos: q̄z amittit vnū vbi ⁊ priuationē eius acquirit. ⁊ a priuatione alteri⁹ vadit ad ipsum. Sʒ si corp⁹ moueretur de loco et aliud nō expelleret essent in eo due mutatiōes ⁊ quattuor termini. vnde eēt ibi vna dep̄ditiua prioris vbi ⁊ alia acq̄sitiua noui vbi sicut quando aqua frigida fit calida ⁊ de frigido fit nō frigidū et de non calido fit calidū. Sed si corpus non motum de loco suo acquireret nouū vbi ⁊ respectū extrinsecū aduenientem ad aliud corpus tunc esset in eo vna mutatio acquisitiua a priuatiōe illius vbi ad habitationem: et talis mutatio est in corpe x̄pi de nouo hic exn̄te necessario: q̄z sicut dictum est impossibile est fieri transitum de cōtradictorio ad contradictorium sine aliqua mutatiōe. Et nota q̄ simplex presentia corporis christi proprie nō est vbi cum non sit hic localiter: sed sacramētaliter: sed reducetur ad genus vbi. ¶ Tunc ad propositum corpus christi in celo habet priuationē istius vbi in altari. Et ita non est ibi mutatio dep̄ditiua sed acq̄sitiua. q̄z solum est acquisitio presentialitatis quam non habebat. Sic ergo christ⁹ sine deperditione vbi prioris in celo acquirit nouum vbi in altari. Resoluēdo ergo hāc materiā dico q̄ mot⁹ siue motio localis est duplex: quedam dep̄ditiua ⁊ quedaʒ acquisitiua: sicut quādo quis mouetur de vno loco ad alium aliquid deperditur ⁊ aliquid acquirit̄: talis eñ primo ordine nature mouet̄ ab habitu in priuationē puta ab vbi qd̄ pri⁹ hēbat ad vbi qd̄ prius nō habebat: ⁊ hec mutatio dicitur deperditiua termini a quo ⁊ dicitur acquisitiua termini ad quem. Nūc auteʒ hec due mutationes licet cōcurrāt simul in omni motu locali cōtinuo tamen distincte sunt: ⁊ vna pōt absolui ab alia sicut acquisitiua a deperditiua. sic q̄ aliquid acquirat nouū locū non dimittendo priorē: et sic est in p̄posito. q̄z sicut dictū ē corpus x̄pi absq̄ hoc q̄ dimittat p̄priū vbi qd̄ habet in celo acquirit nouuʒ vbi in sacramēto. Et ideo est hic mutatio localis nō deperditiua sed acq̄sitiua. ¶ Et sic pʒ responsio ad primum p̄ctū de motu locali: q̄z corp⁹ x̄pi incipit ibi eē p motum siue p mutationem localem non deperditiuaʒ sed acquisitiuam. ⁊ sic nō optet q̄ dimittat primum vbi cū acquirit secūdum. Nec etiam est censendum q̄ cū corpus x̄pi incipit esse in altari q̄ accipiat esse simpliciter sed accipit eē sacramentale quod eē s̄m predictos doctores nihil aliud est q̄ ordo corporis x̄pi ad substātiā panis quē ordinem habet vbicūq̄ fit trāsubstantiatio. Ad alterū vero punctū sʒ si ē ibi corpus x̄pi per cōuersionem alterius in ipsum hoc cōcesso nullū seq̄tur impossibile. Et cū arguis q̄ imo sequitur impossibile. q̄z impossibile est q̄ aliquid cōuertatur in p̄existēs R̄ndetur q̄ falsum est q̄z in nutrimēto naturali videmus oppositū: quia

ibi:cibus cõuertit in cibatũ p̃existẽs suppositũ. Et iõ nõ dz mirari iude⁹ si in ꝓposito virtute diuina fiat conuersio i p̃existẽs. ¶ Quod vt plani⁹ videat notat sctũs Tho. in summa cõtra gẽtiles quo supra ꝙ p̃dicta cõuersio panis in corp⁹ xp̃i alteri⁹ modi est ab oib⁹ cõuersiõib⁹ naturalib⁹ Nam in qualibet cõuersiõe naturali manet subiectũ in quo succedũt sibi diuerse forme: vel accidẽtales sicut cũ albũ in nigrũ cõuertit: vel substãtiales: sicut cũ aer in ignẽ: vnde conuersiones formales noiant: sz in cõuersione p̃dicta subiectũ trãsit i subiectum ⁊ accidẽtia manẽt: vnde hec cõuersio substãtialis vocat ꝙ autem subiectũ ꝯuertit in subiectũ natura facere nõ põt: oĩs eñi nature opatio materiã p̃supponit ꝑ quã ⁊ substantia indiuiduat: vnde natura facere nõ põt ꝙ hec substãtia fiet illa sicut ꝙ hic digitus fiat ille digit⁹. Sz materia subiecta est virtuti diuine cum ꝑ ip̃m ꝓducat in esse: vñ diuina virtute fieri põt vt hec indiuidua in illã p̃existentẽ substãtiã cõuertant: sicut eñi virtute naturalis agẽtis cuius opatio se extendit tm̃ ad imutationẽ forme existẽtia subiecti supposita hoc totũ in illud totũ cõuertitur scdʒ variationẽ speciei ⁊ forme vt pote hũc aerẽ i hũc ignẽ generatũ. ita virtute diuina q̃ materiã nõ p̃suppo nit sz eã ꝓducit ⁊ tñ hec materia cõuertit in illã ⁊ ꝑ cõsequens hoc indiuiduũ in illud. Indiuiduatiõis eñi principiũ materia est: sicut forma est principiũ speciei. ¶ Hinc aũt manifestũ est ꝙ in conuersione p̃dicta panis in corpus xp̃i nõ est aliqd̃ subiectum cõmune permanens post conuersionẽ cum transmutatio fiat secundum primũ subiectum quod est indiuiduationis principium: necesse est tamen idem manere vt verum sit qd̃ dicitur: hoc est corpus meum. Que quidem verba sunt huius conuersionis significatiua ⁊ factiua: ⁊ qz substantia panis non manet nec aliqua prior materia vt ostensum est: necesse est dicere ꝙ maneat id quod est p̃ter substentiã panis: huiusmodi autem est accidens panis: remanẽt igitur accidentia panis etiam post conuersionem predictam. ¶ Inter accidentia vero quidam ordo considerãdus est. Nam inter omnia accidẽtia propinquius inheret substantie quãtitas dimensiua: deinde qualitates in substantia recipiuntur quantitate mediante sicut color mediante superficie: vnde ⁊ per diuisionem quãtitatis per accidens diuidunt. Ulterius autem qualitates sunt actionũ ⁊ passionum principia ⁊ relationum quarũdam vt sunt pater ⁊ filius dñs ⁊ seruus ⁊ alia huiusmodi. Quedam vero relationes immediate ad quantitatẽ cõsequunt: vt maius ⁊ minus duplum ⁊ dimidium ⁊ similia: sic igit accidentia panis post conuersionẽ predictam remanere ponendum est vt sola quantitas dimensiua: sine subiecto subsistat et in ipsa qualitates fundentur sicut in subiecto: et per consequens actiones passiones ⁊ relatiões. ¶ Accidit igitur in hac conuersione cõtrariũ ei quod in naturalibus conuersionibus accidere solet in quibus substantia manet vt mutationis subiectuz. Accidẽtia vero variantur. hic autem e cõuerso accidens manet ⁊ substantia tran

fit. Huiusmodi em̄ conuersio non potest dici motus proprie sicut a naturali consideratur vt subiectum requirit: sed est quedam substantia & successio sicut in creatione est successio esse & non esse. Hec igitur est vna ratio quare accidēs panis remanere oportet vt inueniatur aliquod manens in p̄dicta conuersione. Est autem & propter aliud necessarium si em̄ substātia panis in corpus christi couerteretur & panis accidentia transirent nō sequeretur q̄ corpus christi s3 suā substantiā esset vbi prius fuit panis: q2 nulla relinqueretur habitudo corporis christi ad locum predictū. S3 cū quantitas panis dimēsiua remanet post conuersionē per quā panis hūc locum sortiebatur substantia panis in corpus christi mutata sit sub quantitate dimēsiua panis: & per cōsequēs locū panis quodammodo sortitur mediantibus tamen dimensionibus panis: hec thomas. ¶ Patet ergo q̄ nō est impossibile diuine virtuti panem transubstantiari in p̄existens corp9 christi: nec habet mutatio similitudinē in naturalibus mutationibus: s3 est alterationi quasi contraria: quia vna substantia hic mutatur in aliam & manent accidentia. Sed in alteratione est ecōuerso: q2 ibi mutantur accidentia & manet eadē substantia. vt p3 in corporalibus quando de albo fit nigrū: & in sp̄ualibus quando de iusto fit impius vel de ignorante fit sciēs: vt ergo tu iudee de iniusto efficiaris pius: de ignorāte sciēs: crede verū corpus christi in opere esse in altari nō simpliciter: sed sacramētaliter: crede q̄ cū acquirit vbi sacramētale nō relinquit vbi celeste. Crede fine mutatione locali deperditiua p̄sens fieri in altari: & crede substantiam panis in verū x̄pi p̄existēs transubstantiari: crede a deo omnia possibilia fieri. Inquit August. & ni hil tibi videbitur impossibile: vnde et dicitur Luce. j. Non erit impossibile apud deum omne verbum.

Quod corpus x̄pi sit integrū & q̄ caro & sanguis manēt in locis separatis sub speciebus panis & vini.

Ertiumdecimum impossibile ē. Uos x̄piani dicitis q̄ x̄ps vester est integer sub specieb9 panis & vini in sacramēto hoc: pbo impossibile: q2 nunq̄ partes alicui9 in diuersis locis cōtinētur ipso integro permanēte. Manifestū est autē in hoc sacramēto seorsum esse panē & vinū in locis separatis. Si igitur caro x̄pi sit sub specie panis & sanguis sub specie vini: videtur sequi q̄ x̄pus nō remaneat integer: s3 semp cū hoc sacramētū agitur eius sanguis abci9 corpe separetur. ¶ Ad istud argumentū p3 solutio ex his q̄ dicta sunt in p̄cedēti solutōe: dictū est aūt q̄ locus in quo agitur hoc sacramētū attribuitur corpi x̄pi rōne dimēsionū panis remanētiū post ɔuersionē substātie panis in corp9 x̄pi. Scd'3 hoc igitur ea q̄ x̄pi sunt necesse est eē in loco p̄dicto ſm q̄ exigit rō cōuersiōis p̄dicte. Cōsiderādū ē ergo in hoc sacramēto aliqd eē ex vi cōuersionis p̄dicte. aliqd aūt ex naturali cōcomitantia. Ex vi qdē cōuersiōis ē in hoc sacramēto illud ad qd directe ɔuersio terminatur sicut sub specieb9 panis

corporis xpi in qd substantia panis cōuertitur vt pz verba cōsecrationis pz cū dr. Hoc est corpus meū. Et silr sub speciebus vini est xpi sanguis. vñ dicitur hic est calix sanguinis mei ꝛc. Sed ex naturali cōcomitātia sunt ibi oia alia ad q̄ cōuersio nō terminatur: sz tñ ei in qd terminatur sunt realiter cōiūcta. Manifestū est eñi q̄ conuersio panis nō terminatur in diuinitate xpi nec in eius aiaz: sz tñ sub specie panis est aia xpi ꝛ eius diuinitas propter vnionez vtriusqz ad corpus xpi. si vero in triduo mortis xpi hoc sacramētū celebratū fuisset nō fuisset sub specie panis aia christi: qz realiter nō erat corpi eius vnita. Et silr sub specie panis nō fuisset sanguis nec sub specie vini. fuisset corpus ppter separationē vtriusqz in morte. Nunc aūt qz corpus christi i sua natura nō est sine sanguie sub vtraqz specie cōtinetur corpus ꝛ sanguis: sz sub specie panis cōtinetur corpus ex vi cōuersionis. Sanguis aūt ex naturali cōcomitātia: sub specie aūt vini ecōuerso. verba sunt sancti thome libro quo supra ca. lxiiij. ¶ Et sic ptz solutio ad argumētū q̄ lz sepate sint species panis ꝛ vini. tñ corpus xpi integer est sub vtraqz specie. ¶ Sz forte dicet iudeus: si ergo sub specie panis est totus xps ita q̄ ē ibi corpus ꝛ sanguis vt tu dixisti: frustra ergo iteruz sub specie vini iteger reperitur. Ad hoc rñdet Nyco. de lyra sup verbo cenātibus aūt illis Mat. xxvi. dicēs q̄ sub duplici specie institutuz est hoc sacramētum scz panis ꝛ vini: qz panis cōuertitur in corpus christi ꝛ vinum in sanguinem: et iste conuersiones. sunt separatim: qz sanguis christi fuit separatus a corpore vel carne in passione. Hoc autem sacramētum institutum est quasi quoddā memoriale illius passionis. ꝛ ideo cōsecratio carnis ꝛ sanguinis fit sub speciebus distinctis. ¶ Cōsiderandum tamen q̄ sub vtraqz specie est totus christus: qz sub specie panis est totū corpus ex vi conuersionis vel sacramenti. Sanguis autem ꝛ aia ꝛ diuinitas sunt ibi ex cōcomitantia naturali. Similiter sub specie vini sanguis ex vi sacramenti cetera vero ex concomitantia. hec ibi. Patet ergo q̄ licet sub specie panis fit caro et sanguis xpi non frustra separatim sub specie vini ꝛ sanguis ꝛ corpus cū hoc fiat in memoriam passionis xpi: in qua fuit sanguis a corpore separatus.

¶ Quod corpus xpi in tā parua hostia cōtineatur cum maius in minori non capiatur.

Quartūdecimum impossibile est ait iudeus. Uos xpiani dicitis q̄ i illa parua hostia corpus xpi cōtinetur hoc pbo impossibile esse: qz impossibile est q̄ maius corpus in loco minoris includatur. Manifestum est autem q̄ veruz corpus xpi est maioris quātitatis q̄ panis qui in altari offertur: igitur impossibile videtur q̄ verum corpus christi totum ꝛ integrum fit vbi videtur eē panis. si autem ibi non est totum: sz aliqua pars eius redibit inconueniēs supradictum q̄ semper cum hoc sacramentū agitur corpus christi per partes discrepatur. ¶ Ad istō argumentum quod tangit inequalitatem

corporis christi ad locum panis du-
pliciter respondetur. Primo exclu-
dendo impossibilitatem. Secundo
applicãdo similitudines. Circa pri-
mum dicitur ꝙ substantia panis di
recte conuertitur in substantiaꝫ cor
poris christi. Dimensiones autẽ cor-
poris christi sunt in hoc sacramento
ex naturali concomitantia non autẽ
ex vi conuersionis cum dimensiones
panis remaneant. sic igitur corpus
xpi non comparatur ad hunc locum
mediantibus dimensionibus ꝓprijs
vt eis oporteat adequari locum: sed
mediantibus dimensionibus panis
quibus remanẽtibus locus adequa
tur. hec. Thomas vbi supra. ¶ Quo
modo autem possunt esse dimensio-
nes corporis xpi cum dimensionib⁹
hostie vnus alius doctor sic declarat
Nam cum ibi prius erat substantia
panis ꝛ facta sit substantia corporis
xpi: sicut cum dimensionibus panis
vel erat substantia panis ante cõuer
sionem factam sic conuersione facta
simul cum eisdem dimensionib⁹ erit
substantia corporis xpi. Rursum q̄ꝛ
dimensiones corporis xpi proprium
subiectum non deserunt ꝛ oportet di
mensiones esse vbi ꝛ ipsum corpus.
Ideo ex quo ipsum corpus est simul
cum dimensionibus panis: oportet
dimensiones corporis xpi esse cũ di-
mensionibus panis. Sed quomodo
hoc possit esse ẽ videre difficile. Ar-
guit eñ philosophus. iiij. phisi. con
tra ponentes vacuum ꝛ dicentes lo-
cum esse dimensiones separatas: q̄ꝛ
si in hominis dimensionibus recipe
retur corpus contingeret duo corpo
ra simul posse existere quod habet ꝓ
impossibili. tota igitur causa quare
duo corpora non possunt simul esse
est resistentia dimensionum. ¶ Sciẽ
dum igitur ꝙ sicut calor ꝛ alie qua-
litates actiue duplicẽ habẽt cõpara
tionẽ sic dimẽsiões. calor aũt hꝫ vnã
comparationeꝫ ad subiectũ ſm quã
dat sibi esse calidum: ꝛ aliam ad ob-
iectum ſm quam est ratio calefaciẽ-
di: ita etiam quantitas prout compa
ratur ad subiectum dat esse quantuꝫ
prout aũt comparatur ad quantita-
tem aliam dat sibi resistere: ꝛ esse lo-
cale. sicut ergo calor põt dare esse ca
lidum ꝛ non calefacere: puta si deus
conseruet eum in esse ꝛ suspenderet
agere sicut fecit de igne in fornace
puerorum: ꝛ sic aliquid põt esse cali-
dum absq; hoc quod calefaciat sic ꝛ
dimensiones poterunt dare eẽ quan
tum absq; eo ꝙ alijs dimensionibus
resistant quod patet. nam cum quan
titatis sit ratio quare quantum resi-
stat quanto: ideo oportet vnum quã-
tum alteri quãto comparare mediã
te quantitate: ꝛ quantitatem esse me
diã iter corp⁹ qd resistit ꝛ corp⁹ cui fit
resistentia: sꝫ sublata illa mediatõe:
scꝫ ꝙ corpus sit alicubi non median
te quantitate certuꝫ est ꝙ sibi aliud
corpus siue alia dimensio nõ resistet
Nam cũ tota causa in resistentie sit:
quia comparatur ad ipsum median
te quantitate sublata causa iam non
resistet. ¶ Per hoc possent etiaꝫ sol
ui instantie de trãsitu corporis chri-
sti per corpus virginis ipso manen-
te clauso: ꝛ etiam de penetratione
celorum quando ascendit in celum:
cuꝫ igitur in sacramẽto corpus chri
sti non comparetur dimensionibus
mediante quantitate: sꝫ magis quã
titas mediãte substantia cum substã

tia cũ resistẽcie nõ sit. Adeo sicut nõ est cõtra rationez substãtie simul cũ dimensionibus esse: sic nõ est contra rationem dimẽsionum corporis xpi mediãte substãtia esse simul cũ dimẽsionibus panis. Et sic patet ꝙ nõ est impossibile dimẽsiões corpis xpi cũ dimẽsionibus panis esse. cũ ibi sint mediãte substãtia que simul põt cuz dimẽsionibus esse. ¶ Aliter soluit ꝑdictum impossibile doctor subtilis in .iiij. suo. Dicit enĩ ꝙ est duplex ordo: scz ordo ptiũ ĩ toto: ⁊ ordo ptiũ ĩ loco. Ordo aũt partiũ in toto est differẽtia quãtitatis nõ ꝓprie cũ sit respectus: sed aliquo modo accedens ad differentiã eius essentialẽ. Ordo aũt ptiũ in loco est de genere situs ⁊ ab isto respectu sine ordine partiuz in loco põt absolui. Ordo enĩ partiũ in toto est prior ordine partiũ in loco. Prius autem potest absolui a posteriori sibi accidẽtaliter coniuncto. Cũ ergo ordo partiuz in loco accidẽtaliter cõiũgatur ordini partium in totum. igitur corpus xpi in eucharistia habebit ordinẽ partium in toto absqz illo respectu qui est ordo partium in loco. ¶ Adducuntur secũdo similitudines alique cõtra iudeos ⁊ infideles. Et primo Augu. in lib. de quãtitate aie ꝓbat aiam maiorẽ esse ꝙ corpus: qꝛ totam mundi magnitudinem infra se cogitari põt ⁊ infra se cõtinere: ⁊ sicut aia cũ sit maior corpore tota est infra corpus: modo cõsimili corpus xpi cum sit maius hostia totum est infra eam nõ coartatũ sed ita magnum ⁊ perfectuz sicut in celo cõtinetur. Item in parua oculi pupilla maximi montes continẽtur per species suas; cur ergo sic corpꝰ xpi in parua hostia. Item videmꝰ in paruo speculo solis ⁊ lune maximarũqz rerum diuersitates. Item intellectus hominis paruus est ⁊ tamen in ipso magna celestium ⁊ terrestriũ sapientia ⁊ scientia cõtinetur. quid ergo impossibile putas xpm qui est dei sapiẽtia increata sub parua forma hostie inueniri: nunquid vides in paruo lapide ꝓcioso magnas ⁊ multas virtutes. nonne vides in paruo corpore pricipis magnã potentiam ⁊ in paruo corpore pape magnaz auctoritatẽ. Quid ergo impossibile est xpo in parua hostia latere. nunquid sub paruis signis magna signata cõprehẽduntur. Nõne vides quõ in hac parua dictiõe deus tota trinitas cõtinetur: scz pater ⁊ filiꝰ ⁊ spũssanctꝰ: quantomagis sub parua hostia põt seipm xps cõcludere si vult. immo ꝙ amplius est videmus ꝙ sub hac parua dictiõe ⁊ sub hoc paruo signo omne duarum syllabaruz ⁊ quattuor litterarum cõtinetur ois creatura celũ ⁊ oia celestia: infernus ⁊ oia infernalia: et breuiter oia creata. Quid igitur impossibile ꝙ in vna hostia comprehendatur totus xpus cum in tam parua dictione cõphendatur totꝰ mundus: qm̃ igitur hec in creaturis creduntur iudei erubescant similia fieri in creatore: licet supradicta nõ inducunt omnimodam similitudinẽ sunt tamen aliquales cõformitates que deuoto animo considerate mirã delectationem adducunt in animo contemplantis.

¶ Quia vnicum corpus christi sit simul in diuersis altaribus cuz nõ possit vnum corpus simul esse in diuersis locis.

Quintumdecimum impossibile est. vos xpiani dicitis ait iude⁹ q xps veniter simul est in pluribus altaribus vbi misse celebrantur hoc videt impossibile. q impossibile est vnum corp⁹ in plurib⁹ locis existere. Manifestum est aut hoc sacramentum in pluribus locis celebrari. impossibile igit videt q corp⁹ xpi in hoc sacramento veraciter contineatur. nisi forte qs dicat q sm aliquam particulam e hic et sm aliam alibi ad qd iterum sequitur q p celebrationem huius sacramenti corp⁹ xpi diuidatur in partes. cum tn nec quantitas corpis xpi sufficere videatur ad tot particulas ex eo diuidendas in quod locis hoc sacramentum peragitur. ¶ Ex his que dicta sunt superius pz solutio ad hoc qd obijcitur de pluralitate locorum q corp⁹ xpi p suas dimensiones existit tm in vno loco. sed mediantib⁹ dimensionibus panis in ipm transeuntis e in tot locis in quot huiusmodi conuersio fuerit celebrata. no quidem diuisum per partes s integrum in vnoquoqz. Nam quilibet panis consecratus in integrum corpus xpi puertitur. hec est solutio thome vbi supra. ¶ Alij vero soluentes dixerunt q no est inconueniens q vnum corpus sit in diuersis locis si in vno est p se et in alijs p accidens. sic autem est in pposito q corp⁹ xpi e in celo sm pprias dimensiones et sic p se. In sacramento aut per dimensiones alienas scz p dimensiones panis et sic per accidens. Sed isti difficultatem no euadunt. Diceret eni iudeus et p se et per accidens esse impossibile idez corpus ee in diuersis locis propter hoc ostendo q corpus xpi potest esse simul in diuersis locis sic. omne corpus quod est alicubi ratione substantie non ratione quantitatis potest ee in pluribus locis simul sed corp⁹ xpi est sub dimensionibus panis ratione substantie non ratione quantitatis ergo potest esse iu pluribus locis simul. Maior pbatur quia quod non e in loco p quantitatem non diffinit nec determinat sibi locum: sed quod non determinat sibi locum potest ee in pluribus locis: ergo quod non est in loco p quantitatem potest esse in pluribus locis simul. ¶ Ad maiorez euidentiam istius prosilogismi notandum q diffiniri est idem q finiri siue terminari. ppter quod phs. v. meta. vocat diffinitionez terminum q in ea ponuntur rei principia inter que velut inter primos terminos et inter proprios fines res diffinita concluditur. Hec autem diffinitio siue determinatio est duplex: vna que respicit rem vt est substantia: alia que respicit eam vt e quanta. Naz quelibet res creata siue sit corpalis siue spualis inquantum est substantia finitur sic q determinatur ad certuz genus et ad certaz spem et ad certum indiuiduationis modum: et ideo solus de⁹ q est substantie infinite non determinatur ad genus neq ad spem nec p se nec per accidens: nec etiam ad modum indiuiduationis: cum ipse sit singularitas quedam formaliter. Res autem quanta sicut per hmoi quantitatem respicit aliam sic competit sibi determinatio loci. non enim res creata determinatur ad locum siue diffinitur loco inquantum est substantia q substantie vt substantia est non de

betur locus: quia inquantum substātia nō pōt cōmēsurari vltime superficiei cōtinētis. Et ideo si diffinitur loco hoc est rōne quātitatis. ⁊ ideo cum duplex sit quantitas. s. molis et virtutis sicut nō diffiniūt locū sibi corporalia nisi per quātitatem molis. ita sm̄ aliquos nō diffiniūt sibi vbi spūalia nisi per quātitatē virtutis. itaqꝫ dicunt ꝙ vbi intelligentie operantur ibi esse dicūtur: nec sunt in loco nisi dum operātur qđ vtrum sit verum nihil ad propositū. Quantum igitur ad propositū patet ꝙ corpus quod est alicubi nō per quātitatem nō diffinit sibi locū illum. si ergo est alicubi solū rōne substantie. quātitas autem ibidē existens propter naturalem ordinē quē ad substātiaꝫ habet ei competit finitas que sequitur naturam substātie non autem finitas que sequitur quātitatem ꝓut ꝑ quātitatē ad aliam cōparatur. Et ideo ꝙ ex vi sacramēti corpus xp̄i est in altari rōe substātie solum nō rōe quātitatꝫ nisi ex cōsequēti vt. s. habet naturalē ordinē ad substātiam. Ideo ibi sibi cōpetit finitatio ratione generis ⁊ speciei et indiuidui. nō autem ratiōe localitatis cum illa tātum cōpetat corporibus rōe quātitatis. Et ideo cum sibi nō determinet locum. certū est ꝙ nō est ita ibi qui posset eē alibi. Sic ergo ptꝫ maior ꝙ omne corpus quod est alicubi nō rōe quātitatis cum nō determinat sibi locum illum pōt simul esse alibi. ¶ Minor principalis est manifesta. s. ꝙ corpus xp̄i ē in sacramento rōe substātie non rōe quātitatis. qꝛ est ibi ꝑ trāsubstātiationem. Nūc aūt certū est. ꝙ quātitas panis non transubstantiatur in quātitateꝫ corporis xp̄i cū maneat in sacramento ergo ratione trāsubstātiatiōis panis in substātiā corporis xp̄i cū ergo sit ibi ratione illius in qđ substantia panis transubstātiatur: manifestum est ꝙ est ibi rōne substātie: quare sequitur ꝙ pōt alibi esse rōne sue quantitatis scilicet in celo. ¶ Similitudines licet nō omnimode adducuntur ex natura. Idē sol in diuersis locis. s. in diuersis oculis continetur ⁊ videtur ⁊ hoc sine sui diuisione. Item verbuꝫ numero in diuersis auribus continetur et auditur ⁊ idem sonus. Occurrit etiam contra istos infideles hugo de sacramentis dicens ꝙ ideo isti dicunt corpus xp̄i nō posse esse simul in pluribus locis qꝛ deus talē legem dedit corporibus. Cū ergo lator legis possit dispensare ī lege multomagis deus potest dispensare in vniuerso nec mirum: qꝛ tunc sacerdos gerit personā ⁊ vicem illiꝰ qui dixit ⁊ facta sunt: ⁊ sic ꝙ simul ⁊ semel est in diuersis altaribus: hoc est ex potentia deitatis cui vnituꝫ ē corpus illud ⁊ ex virtute verborum xp̄i quibus cōtulit virtutē ꝯficiēdi.

¶ Impossibile ē ꝙ caro xp̄i ⁊ sanguis sint sub speciebus panis ⁊ vini cū sit īpossibile duo corpora simul eē in eodē loco. s. substantia panis ⁊ vini cum carne ⁊ sanguine xp̄i cum illa accidentia vt dicunt nō sint ꝑ se nec in aere nec ī carne ⁊ sanguine xp̄i sꝫ subiectiue in substātia panis ⁊ vini.

Extumdecimuꝫ impossibile est. Uos xp̄iani dicitꝫ ꝙ manifeste post

consecrationem in hoc sacramento sentitis omnia accidentia panis et vini. s. colorē. saporem. odorem. figurā quantitatē et pondus circa que decipi nō potestis: q2 sensus circa ꝓpria sensibilia nō decipit. huiusmodi autem accidentia in corpore xp̄i eē nō possunt sicut in subiecto vt vos asseritis. Similiter aūt nec in aere adiacente: q2 cū plurima eorū sint accidentia naturalia requirūt subiectū determinate nature non qualis ē natura corporis humani vel aeris: nec possunt p se subsistere cū accidentis esse sit inesse. vij. metaphisice. Accidentia enī cū sint forme indiuiduari nō pn̄t nisi p subiectū. Cōnumerantur enī ad conumerationem et indiuiduationē suorū subiectorū. vn̄ remoto subiecto eēnt forme vniuersales. Relinquit igit hmōi accidētia eē in suis determinatis subiectis. s. in suba panis et vini. Est ergo ibi substantia panis et vini et non substantia corpis christi: cū3 impossibile videatur duo corpora esse simul. ¶ Ad istud respōdetur q non possumus negare accidentia panis et vini remanere cum sensus hoc infallibiliter demōstrat nec his accidentibus corpus christi aut sanguis afficitur: quia hoc sine eius alteratione eē non poss3 nec taliū accidētiū capax est. sil'r aūt nec substātia aeris. Vn̄ relinquit q illa accidentia sint sine subiecto. tamen eo modo quo supra fuit declaratum in duodecimo impossibili. vt sc3 sola quātitas dimensiua sine subiecto subsistat et ipa aliis accidētibus prebeat subiectum: nec impossibile ē q accidēs diuina ꝟtute subsistere posset sine subiecto: q2 idē est iudicādū de ꝓductione rerū et de cōseruatione eaꝝ in esse. diuina aūt virt⁹ pōt ꝓducere effectus quarūcūq3 causaꝝ sine ipsis causis secūdis. sicut potuit formare hoīem sine semine: et sanare febrē sine operatione nature qđ accidit ꝓpter infirmitatē eius virtutis. et q2 oībus causis secūdis largit virtutē agendi. vnde et effectus causarū secūdarū pōt conseruare inesse sine causis secūdis: et hoc mō ī hoc sacramento accidēs cōseruat inesse sublata substātia q̄ ipm cōseruabat: qđ quidem dici pōt de quātitatibus dimēsiuis quas etiā platonici posuerūt p se subsistere ꝓpter hoc q s̄m intellectū separant. Manifestū ē aūt q pl⁹ pōt deus in operādo q̄ intellect⁹ in apphendendo. Et l3 de principio indiuiduationis sit inter doctores nō parua difficultas. Veꝝtamen in ꝓposito me nō intromitto: q2 hic non laboramus nisi ad excludendum ea que a iudeis impossibilia reputantur. ¶ Dicit ergo sanctus tho. ī summa contra gentiles libro. iiij. ca. lxv q quantitas dimensiua habet hoc ꝓprium inter reliqua accidentia q ipsa s̄m se indiuiduatur. quod ideo est quia positio que est ordo partium in toto in eius ratione includitur: esse enī quantitas positionem habens. vbicunq3 autem intelligitur diuersitas partium eiusdem speciei necesse est intelligi indiuiduationem. nā que sunt vnius speciei nō multiplicantur: nisi secundum indiuiduum et inde est q non possunt apprehendi multe albedines nisi secundū3 q sunt ī diuersis subiectis pōt aūt aꝑhēdi multe linee et si s3 se ꝯsiderent. Diuersus em situs q̄ p se linee inest: ad

pluralitatem linearuȝ sufficiēs est. Et qꝛ sola quātitas dimēsiua de sua rōne habet.vn̄ multiplicatio indiui duorū i eadē specie possit accidere. Pria radix huius multiplicationis et dimēsiōe ecvidet. ⁊ qꝛ ⁊ in gene re substātie multiplicatio fit ſm di uisionem materie.q̄ nec itelligi pōt nisi secūdum ꝙ materia sub dimen sionib⁹ cōsideratur. Nā remota quā titate sābstātia omnis indiuisibilis est vt ptȝ per pħm primo phisicorū manifestū est autē ꝙ in alijs generi bus accidētiū multiplicātur īdiui dua vni⁹ speciei ex pte subiecti.⁊ sic relinquitur ꝙ cū in huiusmōi sacra mēto ponamus dimensiones per se subsistere et alia accidētia in eis si cut in subiecto fundari.non oportet nos dicere ꝙ accidentia huiusmodi indiuiduata nō sint. Remanet ei in ipsis dimēsionib⁹ indiuiduationis radix. Cōcedamus igitur ꝙ sentim⁹ supradicta accidentia et ꝙ illa non sunt in corpore xp̄i nec i aere nec in substantia panis quia nō est.sed est illa dimensiua quātitas hn̄s eē ꝑ se pseytate tercij modi.quod est esse ꝑ cisum et separatuȝ ab om̄i subiecto et reliqua accidētia in predicta quā titate sunt vt in subiecto diuina vir tute. Est enim cōis propositio apud oēs scotizātes:ꝙ primū indepēdēs pōt terminare depēdentiā cuiuslibȝ entitatis create ⁊ supplere vicē cu iuslibet determinātis cum cōtineat eminēter vices cuiuslibet causalita tis secūdarie cause.ergo depēdētiā quā habet accidens ad subiectum pōt deus supplere ⁊ terminare. Itē deus pōt quodlibet prius distinctuȝ essentialiter a posteriori facere sine illo posteriori. Cuȝ ergo accidentia sint priora inherētia actuali et ab ea distincta essentialiter.qꝛ sunt in di uersis generib⁹.ergo de⁹ poterit fa cere accidentia per se existere sic ꝙ nō inherebūt actualiter q̄cquid sit de inherētia aptitudinali.qꝛ cū hec sit idē essentialiter cū subiecto licet sit posterior ordine nature.ab ea ac cidētia separari nō pn̄t. ¶ Pōt etiā dici sicut notat magr̄ iohānes cōuer sus in libro de cōcordia legū.ti.iij.c. iiij.ꝙ accidentia per se remanere si ne inherētia ad subiectū impossibi le est in trāsmutationib⁹ ⁊ mutatio nibus naturalib⁹.sed ista trāsubstā tiatio est per miraculū diuina virtu te facta. Et dicit ꝙ iudei cōcedunt aliud miraculū in lege sua sile huic sciȝ ꝙ littera menclausa et chamah. que scripta erāt i tabulis legis erāt per se sine aliquo subiecto.⁊ ille lit tere figurate erant ex vtraqꝫ pte et erant rotūde et nulla istarū litterarum ps sustētabat ab aliquo corpe sed ꝑ se erāt stātes miraculose ⁊ istud di cere est euidēter ꝯ naturā ⁊ impossi bile magis q̄ dicere trāsubstātiata est vna substantia in aliam et acci dentia remanent per seipsa.

¶ Quod in sacramento altaris sit corpus xp̄i incorruptibile cum pos sit putrefieri ⁊ a muib⁹ comedi.

Decimumsepti mum impossibile ē. Di cunt iudei:certū est ꝙ si illud vinū vestri sacra menti in magna quātitate sumeret ꝙ calefaceret et inebriaret sicut an te sacramētū.panis etiā cōfortaret et nutriret. Videt etiā si diu ⁊ incau

re seruet putrescere et a muribꝰ comedi. cōburi etiā pōt. ⁊ in cinerē redigi ⁊ vaporē que oīa corpi xpi conuenire nō possunt cū fides vestra ipꝫ impassibilē pdicet. Impossibile igitur videt ꝙ corpꝰ xpi in hoc sacramento substātialr cōtineat. ¶ Rndet ꝙ hic sunt duo cōsiderāda vnū qd de facili pōt expiri ⁊ aliud ꝙ maiorem difficultatē ptendit. ꝙ cū in hoc sacramēto eedē actiones appareant q prius in substantia panis et vini apparebāt puta ꝙ similr imutent sensus. Similr etiā alterēt aerē circūstātē vel quodlibet aliud odore aut colore satꝫ ꝯsequēs videt ex his que supradicta sunt. Dictū ē eñ ꝙ i h sacramēto remanēt accidētia panis et vini inter que sunt qualitates sensibiles q sunt hmōi actionū principia. Rursus circa passiones aliqs puta q fiūt sm hmōi alteratiōes accidētiū nō magna difficltas accidit si pmissa supponātur. Cū ei pmissuꝫ sit et alia accidētia in dimēsiōibus fundātur sicut in subiecto p eūdem modū circa hmōi subiectū alteratio aliorū accidētiū cōsiderari pōt sicut si esset ibi substātia vt puta si vinum esset calefactū ⁊ ifrigidaret aut mutaret saporem aut aliud hmōi. Sed maxia difficultas apparet circa generationeꝫ ⁊ corruptionē q i hoc sacramento videt accidere. Nā si quis in magna quātitate hoc sacramētū tali cibo vteret sustentari posset et vino etiā inebriari. sm illud apl'i ad Corinth. xi. Alius esurit alius ebriꝰ est. q quideꝫ accidere nō possent nisi ex hoc sacramēto caro ⁊ sanguis generaret. Nā nutrimentū cōuertitur in substātiā nutriti. ꝙuis quidā dicant hoīeꝫ hoc sacramētali cibo nō posse nutriri sed solū cōfortari et refocillari. sicut cū ad odorem panis ⁊ vini cōfortatur. Sed hec quidem cōfortatio ad horā accidere pōt. nō autem sufficit ad sustētādum hómineꝫ si diu sine cibo pmaneat. Experimēto aūt de facili inueniret hominem diu sacramētali cibo sustentari posse. Mirādum etiā videt cur negent hominē hoc sacramētali cibo posse nutriri refugientes hoc sacramētū in carnem et sanguineꝫ posse cōuerti cum ad sensum appareat ꝙ p putrefactionem et cōbustioneꝫ in aliā substātiam scꝫ cineris ⁊ pulueris cōuertat. qd qdeꝫ difficille tū videtur. eo qd nec videat possibile ꝙ ex accidentibꝰ fiat substātia: nec concedi phas sit ꝙ substantia corporis xpi que ipassibilis sit in aliā substātiaꝫ cōuertat. ¶ Si qs aūt dicere velit ꝙ sicut miraculose panis in corpus xpi cōuertitur. ita miraculose accidentia in substātiā conuertunt. Primo qdem hoc nō videtur miraculo hoc esse conueniens ꝙ hoc sacramētum putrescat vel p ꝯbustionē dissoluatur. deinde ꝙ putrefactio vel cōbustio ꝯsuetudo nature ordine huic sacramento accidere inuenitur. ꝙ nō solet esse in his que miraculose fiūt.

¶ Ad hanc dubitationem tollendā quedam famosa positio est adinuenta que a multis tenet. Dicunt enim ꝙ non contingit hoc sacramentum in carnem conuerti aut sanguineꝫ p nutrimentum vel in cinerem p combustionem aut putrefactionem non conuertuntur accidentia in substantiam nec substātia corpis xpi sꝫ reddit diuino miraculo substantia pa-

nis que prius fuerit: et ex ea genera tur illa in qua hoc sacramentum cõ uerti inuenit. sed hoc quidem omni no stare non potest. Ostensum est enim supra ꝙ substãtia panis i substãtia corporis xpi conuertatur. qđ eñ in aliquid conuersum est redire nõ po test nisi econuerso illud cõuertatur in ipsum. Si igitur substãtia panis redit sequitur ꝙ substãtia corporis christi conuertatur in panem qđ est absurdum dicere. ¶ Adhuc si substã tia panis redit necesse est ꝙ vel re deat speciebus panis manentibus vel speciebus panis iaȝ destructis. speciebus quidem panis durãtibus substãtia panis redire nõ põt. q̄ꝛ q̄ꝺ diu spẽs manent manet sub eis sub stãtia corpis xpi. Sequeretur ergo ꝙ simul eẽt substãtia panis ⁊ substã tia corpis xpi. ¶ Similit' etiã nec corruptis specieb' panis substãtia panis redire põt. tũ q̄ꝛ substãtia pa nis nõ est sine ꝓpriis specieb'. tum quia destructis spẽbus panis iã ge nerata ẽ alia substãtia ad cuius ge nerationem ponebatur ꝙ substãtia panis rediret. Concludit ergo san ctus thomas libro quo supra. c. lxvi. ꝙ melius dicẽdum videtur ꝙ in ipa cõsecratiõe sicut substãtia panis in corpus xpi miraculose cõuertitur. ita miraculose accidentibus confer tur ꝙ subsistãt quod est ꝓpriũ sub stantie. ⁊ ꝑ cõsequẽs oia ꝙ possent facere ⁊ pati sicut si substãtia adeẽt. vñ sine nouo miraculo et inebriare et nutrire ⁊ incinerari et putrefieri possunt. eodem modo et ordine ac si substãtia panis et vini adesset. hec ille. ¶ Quare autem non oportet ꝙ ibi sit nouũ miraculum declarat Ri chardus in. iiij. dist. xij. in tertio pn cipali q̃one. ij. dicẽs ꝙ q̄uis miracu lum sit accidentia in sacramento al taris ꝑ se existere. tñ ꝙ sic per se ex natura operant' in aliud nouum mi raculum nõ est sicut cecuȝ natũ post miraculosam restitutioneȝ visus vi dere nouum miraculũ nõ est sed na turale. nõ eñ intelligendũ est sic ac dentia operari in virtutẽ substãtie ꝙ necessaria sit eis ad suã operatio nem aliqua virtus substãtie que nõ sit accidens supposita eorum existẽ tia: sed ꝓ tanto hoc dicitur quia nõ pñt operari nisi sint et natural'r non possunt esse nisi per substãtiam ⁊ q̄ꝛ ipsa accidẽtia sunt quedam virtu tes substantie. ideo q̄uis eorum exi stẽtia siue substãtia sit per supnatu raleȝ potẽtiã. tñ sic existẽtia i aliud possunt naturaliter agere.

¶ Impossibile ẽ ꝙ corp' xpi sit in sacramẽto cũ illud frãgat' in ptes.

Ecimũoctauũ impossibile ẽ. Nos xpia ni dicit iude' frãgitis il lud sacramẽtũ in ptes ergo ĩpossibi le est ꝙ sit ibi corp' xpi. ꝓbat' conse quẽtia. q̄ꝛ fractio illa que sensibiliter apparet nõ põt eẽ sine subiecto. Ab surdũ etiaȝ vr' dicere ꝙ illi' fractio nis subiectũ sit corpus xpi. ergo im possibile ẽ ꝙ sit ibi corp' xpi ȝ solũ substãtia panis ⁊ vini. ¶ Rñdeo ad istud p3 manifeste et his q̃ supradi cta sũt q̄ꝛ fractõis subiectũ possum' ponere dimẽsiões ꝑ se subsistentes. nec tñ hmõi dimẽsioib' fractis frãgi tur substãtia corpis xpi eo ꝙ totum corp' xpi sub q̃libet portiõe rema neat. qđ q̃dẽ et si difficile videat' tñ

Sm ea q̃ pmissa sunt expositiões hʒ. Dictū ē ei supra ipossibili.xiij.ꝙ corpus xpi est in hoc sacramēto p suaʒ substātiā ex vi sacri. Dimēsiões aūt corpis xpi sunt ibi ex naturali ꝯcomitātia quā habʒ ab substātiā. ecōtrario eñ sm ꝙ corp⁹ naturalr̃ ē in loco. nā corp⁹ naturale ē in loco mediātibus dimēsiōibus quibus loco cōmēsurat̃. Alio aūt mō se hʒ aliq̄d substātiale ad id in quo ē: ꝛ alio mō aliquid quātū. nā quātū totū. ita est in aliquo toto ꝙ totū nō est in pte sʒ pars in pte sicut totū in toto. vnde et corpus naturale sic ē in toto loco totū. ꝙ nō ē in qualibet pte loci. Sʒ ptes corpis ptib⁹ loci coaptant̃ eo ꝙ ē in loco mediātib⁹ dimēsionib⁹. Si aūt aliq̄d substātiale sit i aliquo loco totū etiā totū est in q̄libet pte ei⁹ sicut tota natura ꝛ species aque est in qualibet pte aque ꝛ tota aīa ē in q̄libet corporis pte. q2 igit̃ corp⁹ xpi est in sacro altaris rōe sue substantie in quā cōuersa est substātia panis dimēsionib⁹ ei⁹ manentibus sicut tota species panis erat sub q̄libet parte dimēsionū ita integrū corpus xpi est sub qualibet parte earūdē. nō igitur fractio illa aut diuisio attingit ad corpus xpi vt sit in illo tanꝙ in subiecto. sed subiectū eius sunt demēsiōes panis ꝛ vini remanentes sicut ꝛ aliorū accidētium ibidem remanētiū diximꝰ eas esse subiectuʒ. verba sunt scti thome libro quo supra. c.lxvij. ❡ Simile etiā inuenitur i natura q2 imagine in speculo existēte si frangatur speculum nō tamē frangitur imago et in quot partes speculuʒ frāgitur in toto integra manet et resultat ymago. Nō ergo mirandum si hoc in hostia fiat virtute diuina. figura huius pcessit. Exod. iij. in rubo qui videbatur ardere ꝛ nō comburebatur. videbatur ignis in rubo ardere ac si deberet rubum frāgere ac comminuere ꝛ incinerare et tñ ab igne nō ledebatur nō frāgebat̃. nō vorabat̃. nō minuebatur. nō incinerabat̃. sic nec corp⁹ xpi in comedentis ore nō leditur a dente. nō frāgitur vorādo nec cōminuitur. sed sicut rub⁹ in igne ita corpus xpi illesuʒ integrū remanet sub fractiōe specierum que lʒ non sit in corpe xpi vero repñsentat tñ sm Richardum illā flagellationem ꝛ pforatione̅ qua fuit flagellatū etiā perforatum in sua passione.

❡ Probant corpus christi sumi et consumi.

Decimumnonuʒ impossibile est. ꝙ istud sacramētū sumat̃ ꝛ non cōsumatur sm ꝙ vos xpiani asseritis. Si eñ esset mōs olimpius q̄ est excessiue magnitudinis iaʒ deberet esse voratus ꝛ cōsumatus et cōsumptus. xps vester tociēs mādūcatur ergo deberet eē cōsūpt⁹. ❡ Respōsio satis patʒ ex pdictis. Nō eñ sub stātia corpis xpi sʒ spēs panis cōsumunt̃ sicut etiā spēs ille nutriūt inebriant incinerari et putrefieri psit vt dictū est in. xvij. impossibili. ita dicunt̃ frāgi vt ptʒ in pcedenti impossibili. sic etiā de eis ꝯcedere possum⁹ ꝙ ꝯsumūt̃ corp⁹ tñ xpi manet itegrū ꝛ viuū. ❡ Sīle etiā pcessit i natura ꝛ scriptura. In natura ē exēplū d̃ scia q̄ data si decressit. vñ totā meā sciaʒ possū alti dar̃ ea tota i me

remanēte. Fons etiā quotidie aquā tribuit et aqua quotidie de fonte sumitur ꝛ fons nō consumitur. Uidemus etiā ꝙ de mari semper fontes ꝛ flumina egrediunt ꝛ tñ mare nō consumit nec minuitur. Idē videmꝰ ꝙ vna candela mutuat lumē suū multis candelis sine diminitione sui luminis ita in ꝓposito filius dei est sapientia ꝛ ars patris lumē de lumine deus verus de deo vero. fons totius eternitatis ꝛ mare infinite bonitatis ex his veraciter in hoc sacramento quotiensc̄ūq ꝛ a quocūq sumptꝰ nunq̄ ꝯsumitur. Unde cātamꝰ in ꝓsa. Sumit vnꝰ sumūt mille tantū isti quantū ille nec sumptus cōsumitur. Simile etiā est cū homo comeditur a leone anima nō cōsumitur sed solū corpꝰ: ita dū hostia sumit a sacerdote xp̄i corpꝰ nō cōsumit sed sole species panis ꝛ vini. vnde sicut corpore hominis corrupto anima integra separatur. ita facta corruptiōe circa spēs desinit corpꝰ xp̄i eē in illo. Unde dicebat beatus andreas egee ꝙ agnus iste postq̄ est a fidelibus cōmestus remanet integer ꝛ viuꝰ. ¶ Hoc mirabile legimus in sacra scriptura qꝛ. iii. Reg. xvii. c. legit ꝙ helyas et mulier vidua sareptana comederūt de farina ydrie et de oleo qḋ erat in lechito ꝛ tamē ydrie farina nō defecit ꝛ lechitꝰ olei non est minutꝰ iuxta verbuꝫ domini. ꝑ farinā ydrie corpꝰ xp̄i in pane: ꝑ lechitum olei sacramēta in confectione vini intelligo: qꝛ sicut tunc sumpta nō consumebantur in illorum conuiuio. ita nec nunc corpus ꝛ sanguis xp̄i in isto sacramento. Item de quinq panibus satiauit dominus quinq milia hominum. et xii. cophini sunt impleti. Ideo dicebat iob in. c. v. Ad eum ponā eloquiū meum qui facit magna ꝛ mirabilia ꝛ inscrutabilia absq numero.

¶ Quomodo manducans partem manducat.

Vicesimum Impossibile est: dicunt iudei. Uos xp̄iani dicitis ꝙ ille qui māducat ꝑtē hostie filius sacramenti manducat totū xp̄m Istud est ipossibile cuꝫ omnis pars minor sit suo toto. ¶ Respondet ꝙ ita verū est ꝙ sumens minimā ꝑtem hostie consecrate: totum xp̄m sumit. Dictum est enī supra ꝙ partitio illa non subiectatur in xp̄i corpore: sꝫ in dimensiōibus quātitatis panis que separate sunt ꝛ habent esse per se miraculose. Factis igitur innumerabilibus fractionibus dū tamen appareant: spēs panis vnicum ꝛ integrū corpus xp̄i est sub omnibus illis speciebus: ꝛ ideo sumēs vnam particulam sacramenti tantuꝫ de xp̄o sumit quantum sumens totam hostiam qꝛ vtrobiq totus xp̄s. Non ergo quicunq cōmunicans ꝑtem hostie: ꝑteꝫ xp̄i suscipit sicut iudeus putat: et huius est simile in natura de verbo loquentis quod totum est in parua aure sicut in magna equaliter: quod etiā figuratum fuit Exo. xvi. vbi legitur ꝙ quilibet de manna habebat equaliter: vnde plus colligens de māna nō plus habebat sed putrescebat. Ita in hoc sacramento: quilibet sumit corpus xp̄i equaliter ꝛ qui plus in maiori quantitate hostie consecrate crederet inuenire non esset: nisi pu

credo infidelitatis: ideo dicit Eccl. xi. mirabilia opera altissimi solius et gloriosa et absconsa et inuisa opera illius: et sic non videntur ad sensum licet visa sint. in scriptura et natura scdm intellectum.

¶ Quomodo illud sacramentum sit verus deus licet vna pars maneat in altari et altera cadit in terram.

Vicesimumprimum impossibile est Quod aliquando accidit vel accidere potest q vna ps istius sacramenti manet in altari et altera cadit in terrã et pedib' conculcatur. dicere autem q deus cadit in terrã et q pedibus conculcatur est dicere impossibile cum deus non possit cadere nec pedibus conculcari. ¶ Respondetur si talis casus acciderit ex negligẽtia sacerdotis peccaret et esset digne puniendus et multo plus si faceret scienter nec tamen ex hoc aliquod sequitur impossibile quia casus in terram et conculcatio pedum non corpori xpi nec deo sed dimensionibus panis et accidentib' illius attribuerentur sicut et frangi et incinerari vt dictum est in precedentibus.

¶ Quod xps in sacramento existẽs verus deus non tamen cadens in terram eleuat se et permittit se ab imundis contractari.

Vicesimumsecundum impossibile est. Qd si eẽt de' ille xps vester q est in sacramẽto cũ cadit in terrã eleuaret se: nõ dimitteret etiã se a malis et imundis sacerdotibus tractari oppositũ videtur experimẽtaliter. ergo ipossibile est eũ esse deũ. ¶ Respõdetur q vt dictũ est q in hoc sacramento ẽ xps verus de' et verus homo xps aũt ppter honorẽ et reuerentiã diuinitatis semetipm humiliauit in hoc mũdo et seipsum ɔtẽpsit intantũ vt nunq fuerit aliquis hõ in mundo ita humilis sicut ipse q2 ipse pmisit suũ corpus flagellari vulnerari: plagari: conspui. colaphizari. denudari: spinis coronari. felle et aceto potari et quicqd voluerunt facere sustinuit etiam et iniurias et cõtumelias et vituperia oia sustinuit patienter: sic et sacramẽtũ corpis sui honoratur et adoratur ratione diuinitatis cõcomitãtis et placet sibi ac pmittit q aliqua appareant quasi ipotentie et defect' vt nõ eleuari p se et tractari nõ solũ a bonis sz etiã a malis ministris sicut dimisit se tractari a malis in vituperiis et morte et a bonis in scriptura et vnctione. Dic mihi iudee qre archa testamẽti portabatur humeris leuitarũ et nõ ferebatur p se ipsã. Nunqd si ponebatur in terra ibi manebat nec eleuabat se nisi eleuaretur ab eis. Nunqd eã ceperũt philistei qui erãt mali et portauerũt ad terrã suã. Dic mihi qre nõ defendebat se vel qre nõ rediit per seipsam vel quid factũ fuit de ea cũ facta fuit pda nabuchodonosor. ¶ Dico ergo q de' mandauit moysi facere archã nõ vt ipsa pliaretur p se nec vt ãbularet p se nec vt staret p se nec vt eleuaretur per se sed pcepit vt fieret ad ponẽdũ in ea legem et manna et virgã aarõ et pcepit q poneretur in loco pl' deuoto et solẽni et honorabili q erat i tabernaculo vt oẽs ipsã

respicientes haberent fidē et timorē et reverentiam deo: et ut ibi ppl's iret ad petendū petitiones suas deo. nec dicebat ppl's. Eamus añ archā s3 eamus añ deum: sic etiā cū de⁹ et homo xp̄s iesus ordinavit istud sctm̄ sacramentū nō ordinavit eū ut pliaref nec ut ābularet nec ut faceret ludos añ apostatas et hereticos maliciosos: s3 ordinavit ipsum ut popul⁹ respiciēs ipsum haberet maiorē fidem et in eo divina maiestas adoraretur et honoraref. Et sicut ppheta cū invitabat populū ut ascēderet in hierusalē. nō dixit ascēdamus ad domū arche testamenti nec legis. Sed dixit venite ascendam⁹ ad domū dei. Si ergo illa erat dom⁹ dei ppter archā et hoc ē corpus dei ppter sacramentu3. Non ergo laudent se iudei in fide dei. q2 viderunt mare siccum: solē stātem. iordanem detentum: lucē versam in tenebras: et aquam in sanguinē et virgam in serpentem. pulverem in ciniphes. virgam sine radicibus florere monte3 fumigare sine igne. tonitrua sine nubibus: voces sine corpore: māna de celo: aqua3 sine fossione: victoriam inimicorum sine gladio: lucem de nocte: q2 hec omnia viderūt et in deo nūq̄ crediderūt: nec in terra3 de siderabilem nunq̄ intraverūt sed in deserto mortui sunt. Popul⁹ autem xp̄ianus nihil horum vidit: sed in veritate sctm̄ sacramentū fuit ordinatum in cibum. Cib⁹ aūt quicunq̄ sit dimittit se tractari ad voluntatem coquinarū sive sit coctus aqua: sive sit assus igni sive lixus vel quis alio modo preparatus. dimittit se etiā cibus tractari a ministris si volūt portare in auro vel argento vel quovis alio metallo vel in ligno vel in scissorio luteo etiam cū pannis et sine eis. Dimittit se etia3 cibus tractari a comedente si vult ipsum comedere in mensa alta vel bassa: sive laceratus vel scissus: vel admorsus ad volūtatem comedētis. Sic ergo patet q̄ cibus est ordinatus ad voluntatem comedentis et non ut saltet vel ut loquatur vel ut elevet se vel ut fugiet. Cū ergo xp̄s ordinaverit corpus suū in cibum. Johannis. vi. Caro mea vere est cibus et sanguis meus et c̄. Ordinavit ergo eū ad voluntatem sumentium Non est ergo mirum si cadens in terra non elevet se et dimittat se a malis ministris sic̄ a bonis tractari.

¶ Impossibile est q̄ in isto sacramēto sit verus deus et q̄ descendat in stomachum cum sumitur.

Vicesimūtertiu3

Impossibile ē. Vos christiani sumitis hoc sacramentum et comeditis eu3 oportet ergo q̄ descendat ad stomachum et ad locum digestionis et intestina et cetera que omnia impossibilia videntur cum vos ponatis ī isto sacramēto esse deum et deo ista repugnare videantur. ¶ Respondetur. dic mihi iudee cu3 tu comedis panē quis morsus vadit ad cor et quis ad cerebrū quisve ad intestina. Oport3 q̄ dicas q̄ de quolib3 vadit ad quodlibet membrum qd̄ cōvenit sibi: quia quodlibet membru3 recipit quod est suum: sicut epar cibum dulcē: fel acutum vel amarum: splen cibum acetosum: et omnis cibus salsus vadit ad urinam. Sic et homo considerstur

in duas partes scilicet in partes corporalem et in partē spiritualem partem corporalem nutriunt et sustinent cibi corporales: sed partem spiritualem sustinent cibi spirituales. Cum ergo istud sanctum sacramentum sit cibus spiritualis et non corporalis. Ideo sicut in sepulchro christi corpus non descendit in corruptionem sic nec in hoc sacramento cum sumitur a quocunqꝫ nō descendet christi corpus ad locum digestionis nec ad intestina et cetera. Sed vt dicit Hugo de sacramētis. pte. viij. ca. xiij. ꝙ diu istud sacramentum sentitur in sensu in ore in dentib⁹ in gustu. ibi est christi corpus: cum vero non sentitur corporaliter statim desinit ibi esse corpus christi. Cuius verba sunt hec. quando in manibus sacramentum eius tenes corporaliter tecum ē. quādo ore suscipis: corporaliter tecum est: quando manducas et gustas corporaliter tecum est. deniqꝫ in visu in tactu in sapore corporaliter tecum ē quando sensus corporaliter afficitur presentia corporalis non aufertur. Postꝙ autem corporalis sensus in percipiendo deficit deinceps corporalis presentia querenda nō ē sed spiritualis retinenda. dispensatio completa est sacramentum intus manet christus de ore ad cor transit: melius est tibi vt eas in mentem tuam ꝙ in ventrem tuum: cibus iste anime non corporis est. noli in ipso querere consuetudinem cibi corporalis. venit ad te vt comedatur non vt consumatur: venit vt gustetur non vt incorporetur. Augustinus vocem de celo audiuit quia hoc a terrenis illi dici aut responderi non potuit. cib⁹ sum grādium crede et manducabis me nō vt me mutes in te sicut cibus carnis tue sed tu mutaberis in me. Itaqꝫ prudenter discerne quid in sacramento dei sensui exhibitum sit quid spiritui accomodatum. Sequitur post hec ergo si corporalem presentiam christi queris in celo quere vbi et prius fuit ꝙ per sacramentum suum corporaliter tecum esse incipiet et vnde non discessit quando ad te venit: hec ille. ¶ Et si dicatur contra qꝛ illud quod vere mādu catur in ventrem vadit et in secessum emittit Respondetur ꝙ in isto sacramento triplex concurrit manducatio vna carnalis qua species iste dentibus terūtur. Alia sacramentalis qua corpus xp̄i verum sub speciebus contētum sumitur. Tertia est spūalis qua ipsum corpus mysticum cum eo sumitur. In māducatione corporali cōsueta tria sunt: primum in ore masticatio. secundum in ventre sumptio: tertium in membris vnio: et hoc totum conuenit speciebus. secundum vero et tertium suo modo conueniūt corpori christi: tertium vero tantum conuenit corpori christi mystico. nam per sacramentum hoc fit vnio cum christo capite et cum corpore mystico ita ꝙ ipse manducans vnitur ei non ipse illi. ¶ Ad argumentum ergo dicitur ꝙ illud intelligitur de manducatione carnali. sic vero christus hic non manducatur. Uel aliter dico ꝙ intelligitur de cibo qui habet aliquid purum aliquidqꝫ inpurum. Impurū vero aliqd in hoc sacramento non inuenitur: et iō nihil

ad secessum emittitur: verba sunt pe-
tri de tharantasio in. iiij. distinctio.
ix. articulo. j.

¶ Quod in illo sacramento fit verū corpus christi per miraculum quotidie.

Vicesimum quartū impossibile ē. Dicūt iudei. Uos xpiani asseritis ꝙ quotidie istō sacramentū in ecclesijs celebratur: istud videt impossibile: q: tunc nō esset miraculū cū miraculū semel accidere soleat ꝛ si istud semel accidisset in vita xpi ad cōfirmationē sue legis nō reputaremus impossibile vt alia miracula que semel vel raro fiunt: sed dicere ꝙ istud miraculum cōtinue in qualibet ecclesia fit ꝛ infinities repetat istud videtur apparēter impossibile: q: sapientes dicūt miraculū nō eē qd cōtinue fit q: talia opa magis nature attribuerent ꝙ miraculo. ¶ Rñdet ad istud argumētū magr Johānes cōuersus lib. de cōcordia legū titu. iiij. iiij. ca. dicēs ꝙ d facto sic fuit ꝙ viuēte xpo die iouis in cena añ mortē suā ꝛ quotidie illud miraculū fit dei mirifica ptāte. Et dico ꝙ possibile ē deo qñ ꝛ vbi sibi placuit mirabilia opari put dicit in thalmud ꝙ inter mirabilia q fiebāt in domo sancta erat vnū notabile inter alia ꝙ qñ totus ppls ibi erat stādo erāt valde cōuicti ꝛ stricti sed qñ curuabant nesciebāt se eē in loco magis spacioso: ꝛ istō nō semel sed semper asserunt ꝙ fiebat dum ibi ppls sic cōueniebat. Itē dicūt ꝙ in domo sancta sanctoꝝ erāt ipi⁹ mensura decē cubitoꝝ multiplicatoꝝ per decē ꝛ sic erūt centum cubiti: ꝛ ꝙ ibi erūt duo cherubin ꝛ qlibet eoꝝ habebat decē cubitos sup decē multiplicatos ꝛ sic erūt centū cubiti in quolibet cherubin ꝛ istud est magnū ipossibile ꝛ tñ fiebat semp ꝛ quotidie dicēdo ꝙ erat corpus sine loco: q: vn⁹ cherubin illoꝝ erat tantus in quātitate quātus erat locus: ꝛ sic totū locū occupabat. Ubi ergo erat alius cherubin: non op3 aliud dicere nisi ꝙ vn⁹ cherubin erat sine loco ꝛ istud est impossibile. hec ille. ¶ Patet ergo ꝙ nō repugnat miraculo pluries fieri nunqd enī miraculū fuit māna de celo datū filijs isrl: nō negabit iude⁹. Sed ꝯstat ꝙ nō semel pluit illis māna ad māducādū: sed. xl. annis sicut dicit Exo. xvi. filij aūt isrl māducauerūt māna in deserto. xl. annis donec venirēt in terrā habitabilē. Sic ꝛ illud pciosum sacramētū māducabunt fideles qdiu fuerint in deserto huius vite quousq3 veniāt i terrā habitabilē: terrā sc3 viuētiū: q est pprie terra pmissionis eterne. Ea ergo que a iudeis ipossibilia circa hō sacramentū allegant patent nō esse impossibilia: s3 deo valde possibilia sed q: iesus xps est verus messias ꝛ verus deus vt supra ostensum est ꝛ sibi oīa supradicta possibilia sunt. ¶ S3 dicit forte iude⁹ iesus nazarenus quem tu dicis deum vocat se panem. Johā. vi. Ego sum panis. nunquid ex scripturis haberi pōt ꝙ de⁹ deberet esse panis dico ꝙ sic: vnde super illud Leuiti. xxi. Incēsū enī dñi ꝛ panes dei sui offerunt: vbi littera nostra habet ꝛ panis dei sui: littera hebraica habet ꝛ panis de⁹ suus

et sequitur et panes propositionis offert: hic habet littera hebraica: panis dei sui: et sequitur omnis qui habuerit maculam: de semine Aaron sacerdotis non accedet offerre hostias domino: nec panes deo suo: littera hebraica habet panis dei sui. Et sic in toto illo capitulo ponitur panis dei sui et non dei sui: nec deo suo ad significationem huius altissimi sacramenti. ¶ Item non est pretereundum in fine istius materie ad memoriam reducere de isto sacramento ea que sequuntur in maiorem confusionem iudeorum negantium istud sacramentum. unde Leuiti. viij. mandauit in lege deus quod quando consecraretur sacerdos assumeretur colirida panis azimi et poneretur in manibus aaron et quod eleuaretur ante deum. Item quod prima die penthecostes assumeretur panis primitiarum per sacerdotem et eleuaret ipsum ad deum sacerdos et ut dicit predictus magister iohannes conuersus librorum titulo quibus supra ca. v. Dixerunt sapientes thalmud quod sacerdos eleuabat illum panem sursum et deorsum ad dextram et sinistram et istud significabat quod tempore sancti messie debebat per sacerdotes istud sacrificium eleuari de pane consecrato et propter istam satisfactionem mandauit lex mosayca. xv. sicut de areis primitias separabitis ita et de pulmentis dabitis primitias domino. Et sequitur in littera hebraica de primitiuis pulmentorum vestrorum cheruma: id est tortam panis eleuabitis domino et illud signabat istud altissimum sacramentum. Teneo firmiter dicit iste doctor quod maliciosi sapientes thalmud babylonie mandauerunt comburi: quia istud cheruma: id est tortam panis mandauerunt: quia significabat istud sacramentum. ¶ Item malachie primo habetur quod sacrificia erant priuanda et conuerti debebant in oblationem mundam: quia dictum est de isto altissimo sacramento quod est via recta hominibus ad gloriam paradysi: et pax perpetua in qua oblatione non fuerat aliqua pollutionum que erant in aliis sacrificiis. Et ibidem malachie id est quis est in vobis qui claudat ostia et incendat altare in eum gratuito. non est mihi voluntas in vobis dicit dominus exercituum: et munus non accipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus: et in omni loco sacrificatur et offertur nomini meo oblatio munda: quia magnum est nomen meum in gentibus dicit dominus exercituum: et vos polluistis illud in eo quod dicitis mensa domini contaminata est et quod supponitur contemptibile est etc. ¶ Ad hoc etiam sacrificium significandum deus voluit ut nasceretur in bethleem iste sanctus messias de quo propheta malachias in ca. v. Et tu bethleem effrata etc. Bethleem hebraice interpretatur domus panis: et ego dicit supradictus magister iohannes conuersus antequam reciperem istam legem de isto sacramento diu dubitaui et sepissime et locutus sum frequenter de ista materia cum quodam prouinciali ministro fratrum minorum in valle olleti nomine frater lupus de famusto qui erat nimium litteratus et non quiescebat animus meus ex dictis ipsius et fecit deuota ieiunia et orationes orando deum assidue ut me dignaretur in ista materia plenius

informaret quadā nocte dū dormirē vidi in somnis quendā hominem vestibus albis vestitū et domū meā ad instar lune clare lumine replebat et cū interrogassem quis esset respondit ambrosius eps mediolcn. et dixit mihi. Scias amicū meū ministrum deuote deū pro te orasse vt dignaret te in hac materia iformare et hoc dubium quod de isto concepisti altissimo sacramento penitus remouere: quantūcunque sacramentū fit in memoriam sancti messie et tu recipe deuote et crede quoniā sic se habet rei veritas et in iniis verbis cor meum aliqualiter acquieuit. Sequenti nocte vidi obtenebrare totū mundū et iudei interrogabant vnde hec obscuritas proueniebat ex eclypsi solis et lune et omnes timebant et te sub meis vestibus occultabant et deinde remittebatur illa obscuritas paulatiue: et videbā solem pulcherrimū in luce sua: et videbā in ipso quandā feminā et vnū puerum pulcherrimū: et de ore paruuli lux clarissima pullulabat et petebam visionis expositionē et respondebatur mihi totū mundū obscurū fuisse ante aduentū huius paruuli: et de ipso exiens lux resplenduit toti mundo. et extunc a corde meo omnia dubia sunt ablata et dixi cū anna. i. Regū. i. Exultauit cor meū in domino et exaltatum est cornu meū in deo meo: quia letatus sum in salutari tuo: non est sanctus vt est dominus. nec enim est alius extra te et non est fortis: vt deus noster. hec ille. Nec iudei debent habere pro extraneo quod nos christiani ponimus de conuersione panis in verū christi corpus et de conuersione vini in verū sanguinem christi: nec quod messias fuit deus et homo cum ipsi non habeant pro extraneo quod ipsi dicunt propter dicta sapientum thalmuth hunc sacratissimū cibū non habent angeli non viderūt patriarche nec comedebant prophete: sed solū est cibus christianorū qui deducit ad vitam eternam.

¶ Incipit consideratio septima de iudeorū crudelitatibus que tribus explicatur punctis principalibus.

Septima consideratio huius libri est de crudelitatibus iudeorū de sua inaudibili seuitia: legimus in gētiliū libris vt in troyana hystoria pirrhū achillis filiū crudelitatē exercuisse: quia polixenā virginē priami regis troyani filiā dilacerauit et eius sanguine sui patris sepulchrum irrigauit. Legimus etiā in nouo libro valerii maximi. c. ii. de crudelitate: sillā romanū crudelem fuisse: quia quattuor legiones Mariane patris contra fidē eis datā in cāpo marcio trucidari et in tyberim proiici fecit: et quia virorū cede non contentus muliere eorū occidi fecit. Legimus ibidem et hanibalē crudelē: quia de corporibus romanorū potētē in fluuio gello fecit supra quē traduxit exercitum. Legimus ibidē et barbaros crudeles: quia pecoribus mactatis et intestinis eiectis intermittebāt hoies preter capita: eis cibum et potū ministrādo vt a vermibus ex putrefactione nascentibus roderētur. Sed si volumus atendere crudelitates iudaici populi longe seuiores predictis inueniemus et sunt tria puncta. prius

cipalia huius cōsiderationis. Primus punctus erit de crudelitate iudeorum erga xpm messiam et deum suum. Scds de crudelitate iudeorum erga seipsos. Tertius de crudelitate iudeorum erga xpianos

¶ De crudelitate iudeorum erga xpm messiam suum.

Rimus punctus est de crudelitate iudeorum erga xpm qui sicut pbatum fuit supra lib. i. est verus messias eorum et verus deus et homo. Patuit etiam supra in isto. iiij. li. consideratione. iiij. v. et vi. et declaratur hec crudelitas quadrupliciter. Primo sic. crudele est cum quis insurgit contra minorem se. iustum et bonum. Crudelius cum quis insurgit contra suum equalem iustum et bonum. Sed crudelissimum est cum quis insurgit contra dominum suum et regem suum iustum et innocentem et bonum. talis fuit crudelitas iudeorum contra xpm. Ipse enim erat dominus et rex suus teste pylato iesus nazarenus rex iudeorum: et iterum ps. ij. Astiterunt reges terre et principes conuenerunt in vnum aduersus dominum et aduersus xpm eius. qui ps. ad litteram exponitur de xpo etiam secundum antiquos doctores hebreorum. Unde rabi salomon in principio predicti psalmi dicit. parentes nostri exposuerunt hunc psalmum de rege messia ipse innocens: quia iniquitatem non fecit nec inuentus est dolus in ore eius. Esa. liij. Et ideo cum iudei eum de pluribus false accusarent pylatus rndit. Ego autem nullam causam mortis inuenio in eo: sed neque herodes Luce xxiij. Ipse erat iustus et bonus: quam iusticiam confessus est publice pylatus dicens. Innocens ego sum a sanguine iusti huius mat. xxvij. Iterum vxor sua confessa est dicens. Nihil tibi et iusto illi. ibidem quasi dicat. Nullo modo condemnes eum: sed magis dimitte eum. Sed licet esset eorum rex innocens et iustus non erubuerunt eum tradere morti et tali morti qua nulla ignominiosior nulla crudelior tempore illo inueniebatur. In tantum enim miseri iudei odiebant xpm quod pelegerunt liberare hominem pestiferum barrabam ne xps libaretur. ¶ Item secundo crudele est humilem et prostratum pimere. Nouimus enim leones prostratis et humiliatis parcere: sed iudei prostrato iesu coram pylato et pontificibus non pepercerunt xps etiam fuit metrum et mensura totius humilitatis. dixit enim mat. xi. Discite a me quia mitis sum et humilis corde. Sed iudei eius doctrinam condemnentes crudeliores leonibus fuerunt: quia ps. xxi. Apuerunt super eum os suum sicut leo rapiens et rugiens: scilicet contra bestiam vel hominem sibi resistentem. ¶ Item tertio crudele est pcutere aliquem eo quod verum loquitur sic fecerunt iudei cum pcusserunt eum alapa dicentes: sic respondes pontifici: et xps: si male locutus sum testimonium phibe de malo: si autem bene cur me cedis. q. d. crudeliter mecum agis. ¶ Item. iiij. si vitupatur qui reddit malum pro malo: et plus qui non reddit bonum pro bono plus debet vituperari quasi crudelissimus qui reddit malum pro bono. Sic fecerunt iudei: quia pro tantis beneficiis sicut xps eis fecit infirmos eorum curando. leprosos mundando: cecos illuminando. obsessos a demonibus liberando: et eorum mortuos suscitando, pcurauerunt sibi mortem. Ideo xps de eis conqueritur sicut plangit ecclesia in eius psona: dicens partim illud michee. vi. Popule meus quid feci tibi aut in quo contristaui te quia eduxi te de terra egypti parasti crucem saluatori tuo: quia eduxi te per deser-

tu .xl. annos: et manna cibaui te: et intro duxi te in terram satis optimam: quid vltra debui tibi facere et non feci. Ego quidem plantaui te vineam meam speciosam: et tu facta es mihi nimis amara aceto namque sitim meam potasti: et lancea perforasti latus saluatori tuo. ego propter te flagellaui egyptum cum primogenitis: et tu flagellatum me tradidisti. Ego te eduxi de egypto demerso pharaone in mari rubro et tu me tradidisti principibus sacerdotum ego ante te aperui mare: et tu aperuisti lancea latus meum. Ego ante te iui in columna nubis: et tu me deduxisti ad pretorium pylati. Ego te paui manna per desertum: et tu me cecidisti alapis et flagellis. Ego te potaui aqua salutis de petra: et tu me potasti felle et aceto. Ego propter te cananeorum reges percussi: et tu percussisti arundine caput meum. Ego dedi tibi sceptrum regale: et tu meo capiti spineam coronam Ego te exaltaui magna virtute et tu me suspendisti in patibulo crucis.

Popule meus quid feci tibi aut in quo contristaui te: responde mihi: quasi dicat: nihil feci tibi nisi bonum et tu quasi crudelissimus impendis mihi malum iuxta illud. ps. Retribuebant mihi mala pro bonis et odium pro dilectione mea. ¶ Fuerunt etiam iudei crudeliores lamijs sicut Hieremias de eis conqueritur Trenorum .iiij. sed et lamie nudauerunt mamas suas lactauerunt catulos: filia populi mei crudelis quasi strutio in deserto: super quo glo. litteralis hystorica sic dicit Sed et lamie etc. phariseorum et scribarum duritia exprobatur: qui lamijs duriores lac doctrine puulis negauerunt lamie autem crudelior suis fetibus quam cetere bestie dicitur sic pharisei populo doctrinam negauerunt et insuper lamiauerunt strutionibus similes qui oua sua vbi exponunt nec in fetum calefaciunt: lamia hebraice vult nominatur quam quidem hebreorum vnam de furijs suspicantur quod parce dicuntur eo quod nulli parcant quibus sunt similes scribe et pharisei quod etiam manus miserunt in filium dei plangitur ergo synagoga que quasi strutio nullam sibi spem aut primis relinquit in posterum. hec ibi.

¶ De crudelitate iudeorum ergo semetipsos quo ad captiuitatem et damnationem eternam.

Ecundus punctus est quod iudei non solum fuerunt crudeles contra christum messiam regem et deum suum: sed etiam fuerunt crudeles contra seipsos se captiuando et perpetuo damnando. vnde cum pylatus tenens locum cesaris esset in iudicio constitutus vt audiret allegata contra christum et confessus fuisset publice se non inuenire causam mortis in eo sciens quod per inuidiam tradidissent eum morti: et cum confessus est se esse regem declarauit quod regnum suum non erat de hoc mundo antequam sententiam daret et cum confessus est eum esse inocentem et iustum: vt patuit in precedenti puncto. Iudei miseri quod tamen considerabant mortem eius publice se obligauerunt quod culpa et pena mortis eius esset super eos et super filios suos clamantes. Sanguis eius super nos et super filios nostros. Mat. xxvii. In quo manifeste ostenditur peruersitas impietatis et crudelitas eorum quod nec sibi timent nec filijs: vnde dicunt et super filios nostros exque patet quod culpam et penam sibi imprecantur sine po

ceritati. hinc pōt accipi illud ecci. viij. Cū iracūdo non facias rixam ꝛ cū audace non eas in desertū qm̄ quasi ante illū nihil est sanguis. i. effusio sāguinis tales fuerūt iudei effusionem sanguinis xp̄i ꝓ nihilo reputātes homo peccator sanguini insidiatur. hoc est ꝙ ipsis iudeis predixit saluator Luc. xi. requiretur a generatione ista sanguis oīm ꝓphetarum qui effusus est etc. qꝛ p̄res eorum seruos ipsi dn̄i occiderunt. Sic ergo iudei quasi frenetici facti in seipsis manus posuerunt vt xp̄m occiderent dicentes. Sanguis ei⁹ super nos etc. O magna crudelitas ꝙ pr̄ seipsū voluntarie ꝛ ꝓprium filium in captiuitatē et in irā dei ꝑpetuā tradat quia hec obligatio et iudeorum peccatum est potissima cā ꝙ q̄diu mūdus durauerit existib⁹ in eo iudeis et filijs eorum semꝑ erūt captiui vbicūqꝫ sint et ira dei erit super eos. ¶ Item crudele est furari aliena et crudelius furari sua sed crudelissimū est furari seipsum tales fuerunt miseri iudei qꝛ cum passio xp̄i se extēderet ad redēptionē totius hūani generis sufficienter et oēs hoīes naturaliter appetant saluari iudei ab hac redēptiōe ꝛ saluatione furati sunt seipsos nolentes pricipes fieri predicte redemptionis cum voce magna ꝛ rabido corde clamauerunt. Sāguis ei⁹ super nos ꝛ super filios nostros. O infelix iudas qꝛ crudelis fuit ꝯtra mgr̄m suū: crudelis fuit ꝯtra seipſꝫ laqueo se suspendens crepens medius diffusis visceribus eius sic ne miremur si iudei ei fid̄es quia crudeles fuerunt contra dn̄m messiam regē ꝛ deū suum quod crudeles fuerunt contra seipsos se ꝛ ꝓprios filios perimentes. vnde ꝛ pylat⁹ in ep̄la quā misit ad tyberiū cesarem super mortē xp̄i sic ait. tyberio augusto pilatus salutem. Nuꝑ accidit quod ipse probaui iudeos ꝑ inuidiam se suosqꝫ posteros crudeli dānatiōe perimisse etc. vide supra hanc epistolam lib. i. thezauro. i. testimonio. iiij. ¶ Item predicti iudei fuerunt fid̄es neroni crudelissimo qui occidit magistrum suum Senecā non volens tolerare timorē eius a pueritia occidit etiam ꝓpriam matrem ꝛ eā fecit scindi vt videret locū in q̊ cōcept⁹ fuerat. fecit succēdi ciuitatē romanā septē dieb⁹ ꝛ septē noctib⁹ vt expiretur quāta fuerit succensio troyane vrbis. finalr̄ crudelissime occidit seipsum. Sic miseri iudei reddentes malum pro bono occiderunt magistrum ꝛ dn̄m suū propriā matrem suam scꝫ synagogā ꝑimerūt. Intēderūt igni sanctuarium suum ꝛ ciuitatē ꝛ seipsos crudelissime eternaliter damnauerūt ꝛ qꝛ tam crudeles et viri sanguinū fuerunt culpam ꝛ penā sāguinis xp̄i super se imprecātes. Ideo eorum orones deus non exaudit vt liberētur a captiuitate in qua sunt. vnde ysa. i. Cum extenderitis manus vestras auertam oculos meo a vobis ꝛ cū multiplicaueritis orationē nō exaudiam. manus enim vestre sanguine plene sunt.

¶ De crudelitate iudeorum erga christianos: quarum sunt decem septem.

Tertius punctus est de crudelitate iudeoruȝ erga xpianos hec generatio praua ⁊ exasperans postq̄ seipsam vt pdictuȝ est crudeliter dānauit versa in rabiē cōtra xpianos quoꝝ sunt ppetui serui diuersis in mūdi partib⁹ inaudita crudelia opati sunt. ⁊ continue vt possunt feritatē bestiaruȝ excedētes crudelissime operantur de quibus vt colligere potui ex diuersis scripturis et relatiōe viroꝝ fidelium vsq; in pñs tempus ex eo tunc quo ꝓpter peccatū occisiōis xpi sui per orbē in captiuitate sūt dispersi. xvij. famose crudelitates annotātur: ⁊ nō est dubiū quin sint alie plures nobis occulte cuȝ dato vno inconuenienti plura sequi contingat.

¶ In toletho oēs xpiani gladio sarracenorū trucidati sunt.

Prima crudelitas iudeoꝝ in ciuitate tolethana regni castelle facta est post infelicē casum regis roderici vltimi regis gentis gottorū anno. i. domini illustris viri infantis pelagij i asturijs currēte erat septingentesima a qnquagesima. ij. ⁊ anno dñi septingētesimo decimoquarto. tūc ciuitas tolethana nobilis ⁊ fortis ac multoruȝ bonorum abundantissima. spāliter in multitudine nobiliū militū ornata fuit posita in potestate ysmahelitarū ⁊ deuicta sine prelio ex ꝓditione ⁊ crudelitate iudeorū in ea habitantiū sicut narrat frater Johēs egidij samorēn. in suo archano. et lucas eps thudēn. i cronica sua ac planius i generali hystoria hyspanie cōtinetur. ¶ Modus aūt ꝓditionis ⁊ crudelitatis iudeoruȝ fuit talis vt ibidē legitur. cū eni xpiani ecclesiastici religiosi milites ⁊ alij xpiani ciues i dñica oliuarū ꝓpter honorem solemnitatis magne fm suam cōsuetudinem exissent hoīes extra suam ciuitatē ad ecclesiā sancte loacadie vt diuinū verbuȝ ibi audirent iudei crudeles qui cū sarracenis posuerunt suam ꝓditionē signatā vt. s. illa die clauderent portas ciuitatis xpianis et aperirent sarracenis sic de facto fecerunt. q̄ venientibus sarracenis ianuas ciuitatis aperuerunt eis. ⁊ inde exeūtes ad xpianos cū essent inermes. ⁊ de tā ꝓdicioso ac periculoso aduentu nihil cogitantes oēs gladio trucidauerūt. quo facto cariph priceps illorū sarracenoꝝ ex predictis iudeis et suis sarracenis pdictam ciuitatē populauit.

¶ In regno francie occiduntur infantes per iudeos.

Secunda crudelitas iudeorum famosa ostensa in regno francorū sicut narrat Uincētius magnus in speculo hystoriali li. xxx. c. xxv. vbi dicit q̄ anno domini Millesimo centesimooctuagesimotertio. Philippus rex francorum iudeos de regno suo expulit. Audiens nēpe multotiens eisdem rex a pueris

quai i palatio cũ ipso nutriti fuerãt qꝫ iudei qui parisi⁹ manebant sin gulis annis xp̄ianum vnum in ob probrium xp̄iane religionis quasi ꝓ sacrificio in criptis ⁊ fossis sub terraneis latenter in die cene vel i illa sacra hebdomada penosa iugu labant. ⁊ in huiusmodi nequitia ꝑ seuerantes deprehensi multotiens ⁊ igne cõbusti fuerant. Nam ⁊ san ctus Richardus cuius corpus in ecclesia sancti Innocẽtij parisius requiescit a iudeis sic interfect⁹ ⁊ cruci affix⁹ feliciter per martiriuꝫ migrauit ad deũ: vbi etiam ꝑ eius intercessiones operante deo multa facta miracula fuisse referunt. Ve nerabilis ergo philippus rex qꝫ vi uente p̄re diu mente clausuꝫ gesta uerat et ob p̄ris reuerentiã perfi cere formidauerat: i ipso regni sui initio zelo dei flãmatus aggressus est. nã ad ipsius mandatũ capti sũt iudei per totã franciã i synagogis suis i sabbato. Et primo q̃dẽ expo liati sunt vestibus et auro ⁊ argen to. eo siquidẽ tẽpore multitudo ma xia iudeoruꝫ parisius habitabat q̃ de diuersis orbis partibus. ob pa cis diuturnitatẽ illuc cõuenerant. Audierant enim strẽuuitatẽ reguꝫ francorum cõtra inimicos ⁊ pieta tem in subditos illuc ergo diu con uersati in tantũ erant ditati qꝫ fere medietatem vrbis sibi vendicaue rant. Sed ⁊ cõtra dei ⁊ ecclesie de cretuꝫ xp̄ianos in domib⁹ suis ser uos et ancillas habebãt qui etiam cum eis iudaizabant: ciues quoqꝫ milites ⁊ rusticos de suburbijs et oppidis ⁊ villis supra modum vsu ris grauabant. ⁊ quosdam etiaꝫ in domibus suis iuramento astrictus quasi captiuos i carcere detinebãt sed et vasa sacra ꝓ instanti eccle siarum necessitate sibi noie vadij supposita tã viliter tractabãt qꝫ eo rũ infantes in calicibus offas in vi no factas comedebant et cũ eis bi bebant. Itaqꝫ timentibus illis ne domus illorũ ab officialibus regis scrutarentur quidã ex eis crucem auream ⁊ euangeliorum codicẽ au ro ⁊ gẽmis decoratum cuꝫ alijs va sis in sacro reposuit. et in ꝓfundaꝫ foueam vbi ventrem purgare sole bant ꝓh dolor vilissime proiecit. Que omnia paulopost dño reuelã te sunt inuenta. datoqꝫ edicto a re ge vt oẽs iudei a regno eius exirẽt quidam ad fidem xp̄i conuersi sunt quibus intuitu xp̄iane religionis omnes possessiones suas integre concessit. Alij vero barones ⁊ pla tos ecclesie donis et promissis alli cere ceperunt vt per eorum sugge stionem et infinite pecunie promis sionem animũ regis a proposito re uocarent. Sed rex nec precibus nec promissionibus rerum tempo ralium emolliri potuit. Illis er go eiectis eorumqꝫ possessionibus immobilibus ad fiscum regis de uolutis. rex eorum omnes synago gas quas scolas vocabant mun dari iussit. et eas contra volunta tem omnium principum ecclesias deo dedicari ibiqꝫ altaria cõsecra ri fecit vt vbi prius xp̄us in ore iu deorum blasphemabatur ibidem a clero ⁊ populo laudaretur. hec Vi centius.

¶ Crudelitatē iudei i regno francie xpianum quendam flagellatum et spinis coronatum suspendentes exercuerunt.

Tertia crudelitas iudeorum circa idem tempus in pdicto regno francie accidit sicut narrat pdictus vicentius magnus libro.xxx.speculi hystorialis.c.liiij.cuius narratio talis est. Philippus autē rex in francia dū esset apud sanctum germanum in laya.audita cuiusdā xpiani morte ignominiosa ab ipsis iudeis ppetrata xpiane religioni cōpatiens: familiarib⁹ suis ignorantib⁹ quo iret subito arripuit iter apd brayā velocissime veniens positis in portis ipsius castri custodibus cōprehensisqꝫ iudeis.lxxxiiij.ꝛ amplius cōburi fecit. Comitissa enim ipsi⁹ castri muneribus eorum corrupta tradiderat eis quendā xpianū cui falso imponebant furtum ꝛ homicidium. Hunc igitur antiquo odio commoti manibus a tergo ligatis ꝛ spinis coronatum per totā villaꝫ fustigantes duxerunt ꝛ postea patibulo suspenderunt.hec ibi.

¶ In vna regni francie prouīcia oēs xpiani occisi sunt.

Quarta crudelitas iudeoruꝫ accidit in eodē regno francie. Cū enim iudei maleficiis vterent ꝛ ppter hoc sepe fuissent puniti accidit semel ꝙ iudeus quidā crudelissimus volēs vindicari de xpianis cogitauit modū ꝛ fact⁹ est amicus cuiusdā ministri iusticie ꝙ lingua nr̄a dicit verdugo: ꝛ cuꝫ sensit illū grandi secū amicitia cōiunctū quadam die rogauit eū instātissime vt vnius hois daret ei cor. fingēs se habere necessitateꝫ eiusdem pro medicina quadaꝫ sine quo infirmitas quedam curari non poterat: ꝛ colorando factum suū dixit ei ꝙ quidā homo dabat sibi viginti coronas aurei si euꝫ sanaret et quod ipse daret sibi decē illarum si ei tribueret predictum cor: plura etiam alia sibi promittens. Ille ergo miser tuꝫ ex amicitia tum ex cupiditate motus ānuit pmisitqꝫ sibi cor hois se daturū. extrahensqꝫ illud predictū cor a quodam xpiano queꝫ p iusticiaꝫ in ptes diuiserat tradidit vxori sue custodiendum dicēs ei ꝙ decem coronas debebat habere p illo a tali iudeo amico suo. Cū ergo mulier illa cognouisset iudeuꝫ illū maleficum esse: deo inspirante dure reprehendit maritum. Ille vero econuerso reprehendebat eā dicēdo ꝙ ipsa essꝫ causa ꝙ perderet decem coronas ꝛ plura alia promissa. Finaliter consilio mulieris sic factū est ꝙ acceperunt cor cuiusdam porci et tradiderunt iudeo secretissime receperuntqꝫ decē coronas aurei. quo facto iudeus ille non modicū gaudens maleficiis suis vtens sepeliuit predictum cor in quodam cāpo magno cogitans se cor hois xpiani sepelisse. Et factū est ꝙ post dies paucos congregata est i cāpo illo innumerabilis multitudo porcorum nō solum domesticorum sed etiam siluestriū. ꝛ tanta fuit lis et

prelium inter eos q oes mutuo rabidis se morsibus dilacerantes occiderüt sic vt nec vnus remaneret viuus. qd factü a rege francie cognitü iudeo capto apta est veritas quod sic fuisset factü de hoib xpianis illius puincie sicut de porcis sicor sepelisset hois xpiani. qre oes iudei illius loci et regis pcepto occisi sunt. hec autem sepe a plurib fide dignis audiui sic in francia accidisse. ¶ His aüt et pluribus aliis maleficiis vtunt iudei q alie nationes müdi cü semper fuerint rebelles deo ydolatre et preceptorum dei transgressores ipsi sunt arioli ipsi somniatores. ipsi augures. ipsi malefici. ipsi incantatores. ipsi phitones atq diuini: cum tamen eis expresse sit in lege eis prohibitü deutronomiü. xviij. Nö inuenaitur i te q lustret filiü suü aut filiä ducës p igne aut q ariolos sciscitet. aut obseruet somnia atq auguria. nec sit maleficus aut incätator neq phitones osulat neq diuinos et querat a mortuis veritatë. hec eni oia abhoiatur dns. Et itez Leuiti. xx. vir siue mulier in quibus phitonicus vel diuinatiöis spüs fuerit morte moriat lapidib obruent eos. sanguis eoz sit super illos.

¶ De crudelitate iudeoz in alemania vbi puellä occiderüt. et qre iudei in oi puincia quam inhabität xpianum sanguinem fundunt.

Quinta crudelitas iudeoz famosa accidit in alemania vnde refert frater thomas priarcha barbarien. in libro suo de apibus. c. xxx. Miraculü celeberrimü qd accidit anno ab icarnationis domini. M. cclxi. qd factum est in villa teutonie forchin noie. Contigit autë vt quedä vetula malignissima iudeis familiaris effecta puellam eis annoz septë a parentibus ablatä venderet occidendä. Hanc igitur in secreto sup pulchra et plura lintheamina obstructa ore eius in omnib fere iüncturis mëbroz incisionib vulnerarüt maxio conamine sanguinez exprimentes et in ipsis lintheaminibus diligëtissime receptätes. Häc aüt post tormenta defunctü iudei i aquä fluidä ppe oppidü piecerüt et sup eä cögerië lapidü posuerüt. Tertia vero ac quarta die per manü erectä ad celü a piscatorib est iuenta et in oppidü deportata horrentib et clamätib populis ab impiis iudeis tantü flagitiü perpetratü. Erat eni in vicinio marchie princeps q mox audito täto piaculo puenit ad corpus statiq erectü residës tetendit manü ad pricipez quasi vindictä sanguis ei vel forte misericordiä imploraret post horä vo dimidiä iterü se deposuit defuncti more suppinaz. Adductisq ad h spectaculü impiis iudeis statim eruperüt oia vulnera corporis et in testimoniü nephande necis copiosum sanguinem effuderüt. mox clamor vulgi attollitur et ad vindictä zeli totalr est aiatus. Et qbusdä indiciis capta vetula cöuicta ë marie cü filia eius paruula oia p

diderit qz a puero ꝛ ebrio extorque tur veritas. Judei quoqȝ capti sūt q̄ in puellā man⁹ nepharias exten derāt: rotatiqȝ ꝛ suspēsi sūt cū vetu la. Duo vero mutuo se iugulauerūt hec nobis fratres ordinis p̄dicato ruȝ Richardus ꝛ egidius sicut illi qui in villa fuerūt post triduū quo hec gesta sunt veraciter retulerūt ¶ Hinc igitur videndū est cur iu dei scd̄m consuetudineȝ in omni p̄ uincia quā inhabitant xp̄ianū san guinē fundāt. Certissime eñ com pertū est q̄ omni anno in qualibet p̄uincia sortes mittunt que ciuitas vel oppidū xp̄iani sanguinē aliis ciuitatibus tradat. Constat quidē ex sancto euangelio q̄ pylato lauā te manus ꝛ dicente. mūdus ego sū a sanguine iusti hui⁹ iudei impūssimi clamauerunt. Sanguis ei⁹ su per nos ꝛc. Sup quo beatus Aug. in sermone quodā qui incipit ī cru ce munere dicit. Uidetur q̄ ex ma ledictiōe parentū currat adhuc in filios vena facinoris per maculaȝ sanguinis. vt per hanc fluidā ipor tune ples impia ieꝛpiabiliter cru cietur quousqȝ se ream sanguinis xp̄i recognoscat penitens et sanet ¶ Preterea dicit ibidem supradi ctus doctor q̄ audiuit suis tēpori bus quendā litteratissimū iudeorū conuersum ad fidem dixisse quedā quasi p̄phetā eorū in extremo vite p̄phetasse iudeis. certi scitis inq̄t nullo mōvos posse ab illo quo pu nimini verecūdissimo cruciatu sa nari nisi solo sanguine xp̄ianano qd̄ verbum ceci semp iudei ꝛ ipsi ca pientes induxerunt omni anno in omni p̄uincia fundendū sanguinē xp̄ianorum vt tali sanguine cōualescant. ꝛ addidit male aūt intellexe runt verbum sanguinem intelligē tes xp̄iani cuiuslibet. sed prorsus illum sanguinē qui in salutē pecca minū quotidie funditur in altari quem si quilibet vestrum cōuersus ad fidem xp̄i sumpserit vt debue rit mox sanabitur ab illa maledi ctione paterna. hec ille in predicto libro. Ex hoc patet q̄ iudei qui nō ficte sed vere accedūt ad baptismū statim sanantur ab illo fluxu. san guinis quem patiūtur.

¶ In alemania fuit cū intoxicaue rūt omnes puteos ꝛ fontes.

Exta crudeli tas famosa iudeorū fa cta fuit sedēte in cathe dra petri. Clemente papa. vi. qui fuit ducentesimus tertius apostoli cus. ꝛ imperante henrico romano ruȝ imperatore qui fuit. lxxxvi. im perator Anno domini. M. cccxlv. tunc enim compertum est in ale mania q̄ iudei intoxicassent om nes fontes ꝛ puteos vt occiderent omnes christianos dicte prouincie torti enim aliqui eorum id confessi fuerunt esse verum. quare miran tes alemani tantam crudelitatem et timentes gentem prodiciosam habere inter se per totam alema niam iudei combusti fuerunt. habe tur hoc ex cronicis impator ꝛ sum morum pontificum.

¶ In alemania fuit septima vbi tres infantes christianorum occi derunt.

Eptima crudelitas iudeorum famosa accidit circa annum ab incarnatõe domini. M. cccc.xx. in alemania imperante frederico imperatore. Tunc eñ in viẽna ciuitate teutonie compertuz est ꝙ iudei occiderunt tres infantes xpianos. Cõpertum est etiã ꝙ mulier quedam xpiana impiissima vẽdidisset iudeis corpus dñicuz. quare ex precepto predicti imperatoris. ccc. iudei fuerunt igne cremati et mulier illa ducta per ciuitatem predictaz a fabris forpicibus ignitis fuit dilacerata. hec mihi retulit quidam vir illarũ partium dictus Arnoldus de almania qui me certificauit se ꝓpriis oculis vidisse predictam executionem iusticie. tam illorum trecentorum iudeorũ: ꝙ etiã predicte femine.

¶ In ciuitate papie accidit vbi iudeus qui dam medicus occidit vnũ christianum infantem.

Ctaua crudelitas iudeorũ accidit in ciuitate Ancone. cum iudeus quidam natione Januẽsis nomine emanuel filius cuiusdam magni medici iudei predicte ciuitatis: cuius nomen erat magister Salomon veniret ad me in conuentu minorum valisolitano Anno domini. M. cccc. lvi. et ostenderet se cognoscere errorem iudaice gentis et peteret cum deuotione baptismo christi emundari. ⁊ interrogaui eum de pluribus. ⁊ inter cetera incidẽtaliter quesiui ab eo ꝙ ex quo cognoscebat errorem iudeoruz ⁊ ꝯfitebatur veritatẽ fidei catholice diceret mihi veritatẽ de hoc ꝙ iudeis imponitur. s. ꝙ occidunt ⁊ sacrificant infantes xpianos cũ eos habere possunt. vtrum hoc sit verum si sciuit determinate vel vidit vt possint xpiani cautius obseruari ab eis. qui motus cõsciẽtia ⁊ zelo religionis xpiane narrauit mihi duo crudelissima vnũ qđ audiuit a parẽtibus suis iudeis ⁊ a pluribus aliis iudeis: ⁊ aliud qđ propriis oculis viderat. ¶ De primo dixit. Sepe audiui a parentibus meis ⁊ ab aliis iudeis ꝙ ĩ partibus ytalie erat quidã iudeus qui dicebat magister Symõ de ancona medicus qui discurrẽs ꝑ varia loca etiaz per magnoꝝ dñoꝝ palacia ꝓpter officiũ suum. Accidit ꝙ habuit familiaritatẽ non paruam cum quodam peruerso christiano sacomano qui in quodam loco ceperat vnum infantem christianum etatis quattuor annorum: vt ab eo seruiretur sicut consueuerunt facere gẽtes armorum. Sed quia puer ille erat paruulus nec valebat labores sustinere viaruz et amicitia quam habebat cuz predicto iudeo tradidit eum: et sibi donauit nihil mali cogitans de his que iudeus gerebat in corde: sed vt ei seruiret Judeus vo nõ modicum corde gauisus cepit infantem ⁊ cũ eo rediit in ciuitatem papie vbi domiciliuz suum habebat. et cum ingrederetur domum suam videns horam qua posset desideriuz sue feritatis

explere capto infante sup mensaȝ extēdit ⁊ euaginato gladio caput infantis xpiani crudeliter abscidit. dimisso ergo capite oblito supra mēsam trūcum cepit et in quādam secretā camerā cum eo introiuit vt suū impleret puersum ppositum. Interim vo ꝙ ipse erat in camera deo ordinante ingressus est domū quidā magnus canis qui inueniēs caput infantis sup mēsam ipm in ore cepit: ⁊ per fenestraȝ in vicū saltauit. Cum aūt iudeus ille crudelis exiret de camera vt pdictum caput tolleret. ⁊ ipm nō inueniret nō modicū miratus: sed ⁊ timore pcussus ꝙ esset discoopertus statim domū suā exiuit. ⁊ data non parua pecunia quibusdā saccomānis occultatus est ⁊ vsqȝ ad mare secrete perductus ⁊ inde nauigio transiuit ad turcos et sic euasit manus iusticie ipm diligēter inquirētis. Fuit aūt cognitum predictum factū crudele pp̄ter predictum canem: qꝛ cum tēderet per vicū cum capite in ore casu obuiauit ministris iusticie qui respiciētes nō poterāt bene discernere quid esset illud qđ canis gerebat in ore taliter erat sanguine cruentatum. Finaliter acclamantibus illis dimisit caput: ⁊ vt cognouerūt ꝙ erat caput infantis mirati sunt vehementer quis scȝ ausus esset taȝ crudele factum perpetrare. Sequentes igit vestigia sanguinis decurrētis guttatim p vicum vnde venerat canis vsqȝ ad domum predicti iudei per uenerunt ⁊ introeūtes inuenerunt mēsam cruore infectam et trūcum infantis in camera: iudeum vo nō inuenerūt: vt dixi supra. Ecce que audiui a parētibus meis et pluribus aliis vt predixi ⁊ de quo est fama publica in tota ytalia.

¶ In saona ciuitate accidit vbi iudei occiderunt vnum infantem christianum et communicauerunt cum sanguine eius.

Ona crudelitas iudeoꝝ famosa accidit in ciuitate Saone q̄ distat p dictam a ciuitate Januēsi vnde predictus iuuenis emanuel postq̄ mihi retulit predictam crudelitatem vt audiuit. Consequenter narrauit id qđ propriis oculis conspexit sub forma que sequitur. Cum eñi essem in ciuitate quadaȝ subiecta ianue que dicitur Saona vt viderem sacrificari quēdam infantem xpianuȝ pater meus deduxit me ad domū cuiusdā iudei vbi fuerunt septem vel octo iudei congregati secretissime ⁊ clausis ianuis diligētissime iuramētum fortissimum omnes fecerūt de celando id qđ facere volebant. sic ꝙ nullo modo temporibus vite sue detegerent quicqđ ibi fieri viderent quinimmo citius paterentur mortem: vel seipsos occiderēt q̄ aliquid tale alicui viuētium reuelarent quo peracto: ecce deducitur in mediuȝ infantulus quidaȝ xpianus etatis fere duorum annoꝝ: ⁊ deducto vase illo in quo consueuerūt recipere sanguinē infantium circūcisorum posuerunt predictum infantem nudum supra predictum vas ⁊ qua

Mos iudei illorum intēdebant occisio/ni sub tali forma et ordine. nam vnus tenebat eum per brachium dextrū secūdus per sinistrum. tertius yo tenebat caput eius eleuatum sic quod isti tres tenebant eum in forma cru/cifixi extensum. quartus faciebat opus qui infanti xpiano sic dispo/sito primo posuit in ore eius stup/pas fumo plenas ne scilz clamare posset. et deinde accepit quosdam ferreos aculeos satis lōgos: et mit/tebat eos crudelissime infra stoma/chum et latera infantis versus par/tes corporis supioris qui nō dubi/to quin per viscera infantis transi/rent vsqz ad cor. Sic ergo ille im/pius iudeus sepe et celeriter vulne/rans infantem mittēs et extrahēs predictos aculeos copiosissime vi/uus sanguis infantis effundebatur in predicto vase. qd cum viderem exhorrui facinus crudelissimum nec amplius respicere potui: sz absen/taui me aliquātulum in eadem do/mo. Pater meus yo venit ad me et dixit mihi multa inter que secretis/sime mihi mādauit quod nunquam alicui viuēti ea que videram nec que ibi/dem visurus eram detegerē. Sed quod antea sustinerem mortē vel occi/derem meipsum cū gladio quam quod ali/quid huiusmodi secreti reuelarem et cum redirē cum eo ad locum iam predictus infans expirauerat ca/pto ergo corpore eiusdem proiece/runt eum in quandam profundissi/mam et obscurā latrinam que erat in predicta domo: et deinde fructi/bus diuersis. scz pomis: piris: nu/cibus: auelanis: et ceteris que ha/bere potuerūt in partes minutissi/mas diuidētes sanguini illi infan/tis xpiani in predicto vase miscue/runt et de illa cōfectione horribili omnes illi iudei comederunt: et ego comedi de sanguine illo. qd postquam gustaui fui ita alteratus in memet ipso quod illa die nec altera sequenti non potui aliquid manducare vo/lēs quasi viscera effundere pre hor/rore. Ecce narraui vobis fideliter sicut vidi et quomodo manducaui de sanguine pdicti infantis xpia/ni. ¶ Predicta omnia et plura alia narrauit pdictis iuuenis emanuel iudeus ante me: et ante venerabilē patrem fratrē petrum vela p tunc in supradicto conuentu vallisolita/no guardianum. Et iterū atqz ite/rum antequam sacramētum percipe/ret baptismi: et postquam baptizatus fuit in ecclesia sancti Iacobi pre/dicte ville et vocatur franciscus Ea/dem omnia corā reuerendo in xpo patre et dño gharsia de boamonte lucētine episcopo eius patrino in baptismate et coram venerabili do/mino petro basques decano eccle/sie compostelane ac corā aliis plu/ribus notabilibus viris ecclesiasti/cis et laicis: et publico notario re/gis audiētie predicti dñi episcopi secretario. s. petro martini de gue/taria per quē omnia supradicta de duabus crudelitatibus in scriptis sunt redacta et signata et in supradi/cto conuētu minorum reseruata ad memoriam tanti facinoris: et dixit quod supradicta acciderant in predi/cta ciuitate quasi per quattuor an/nos ante conuersionē suam. Et ptz

q perpetrata fuit hec crudelitas Anno domini. M.cccclij.

¶ In regno castelle accidit in loco qui dicit thauara vbi iudei seminauerunt aculeos: incenderunt christianorum domos.

Decima crudelitas iudeorum accidit in regno castelle in quadam villa q dicitur thauara que est in territorio Ludouici de almanca. Casus autem vt est vox cōis et publica fama fuit talis. Judeus quidam filius cuiusdā fabri iudei cōmisit quoddam crimen propter quod fuit iuridice occisus. pater vero eius pre dolore filij cōcepit dolorem et peperit iniquitatē: vt enim vindicaret se de xpianis in pdicto loco finxit se stultū p multos dies. Modum autem sue fatuitatis publicauit in hūc modum: vt ab omnibus stultus reputaretur: qz dieb⁹ et noctibus incedebat per locum predictum clamans et percutiēs portas domorum cum martello intantum q iam de eius vocibus et ictibus nō curabant: eum fatuum totaliter reputantes. In domo vero sua secretissime cum pueris suis fabris faciebat quasdā laminas ferreas perforatas quib⁹ posset de nocte omnes portas domorum cōclauare: fecit etiam aculeos ferreos qui lingua nostra abrojos nominant qui communiter ab inimicis seminātur p pedibus equorum et hominū conclauandis. Cum ergo habuit sufficiētiam predictorum nocte quadā intempeste noctis silentio discurrēs celeriter per locum: vt consueuerat conclauauit portas: aculeos predictos seminauit: vt si qui forte fractis portis exirent in aculeos inciderent. Quibus peractis iuuatus non est dubiū per alios iudeos cogitātes perimere omnes xpianos apposuit ignem domibus et fugit. Cum ergo habitatores pdicti loci pre vigore fumi et ignis calore excitarentur surgētes velociter et vt ignem fugerēt ad portas aperiendas recurrerūt: et cum non valerēt eas aperire multi igne perierūt: et si qui euaserunt fractis portis in aculeos ceciderunt grauiter pedibus vulnerati: quare predicte crudelitatis et malicie inopinate querela ad regem venit qui secundum q ē publica fama litteras suas dedit predicto loco q quicunqz iudeus in eo vel eius terminis caperetur statim occideretur. Accidit autem q iudeus quidam: iter faciēs prope terminū predicti loci cogitans q a nullo posset videri quasi derisorie intrabat in terminū predictum et subito exibat dicens hec verba. iudeus in thauara iudeus extra thauarā: sed qui latebant eum vidētes comprehēderunt et ibidem ignibus combusserūt: et ideo in prouerbium tradunt in illis partibus cōtra iudeos pdicta verba: iudeus in thauara et iude⁹ extra thauaram nec amplius iude⁹ aliquis ibi habitauit vsqz in hodiernum diem.

¶ In predicto regno accidit vbi iudei occiderunt vnum infantem christianum et communicauerunt cum cineribus cordis eius.

Videcia crudelitas iudeorũ accidit in pdicto regno castelle circa annum domini. M.ccccliiij. Cũ enim de nomine iesu in villa valisolitana viginti duos sermones facerem et vltimum in illa materia vellem facere: relatum mihi fuit a personis fidedignis inter quas fuerũt. Reuerendus in xpo pater & dominus garschias de voamon de lucens. episcopus supra nominatus homo quidam magne sciẽtie et bone conscietie. & Rodericus didaci de mẽdoca miles vtiq strenuus atq timens deũ. q duo iudei in terra ludouici de almanca ceperant vnum infantem paruulum christianũ furtiue & deducentes eum extra locũ in quodam cãpo occiderant & aperientes eum per mediũ corporis extraxerunt cor eius et sepulto corpore in superficie recesserunt. Canes autem ibidem transeũtes corpusculum illud effodientes extraxerunt & corroserũt. vnus autẽ eorum brachiũ cum manu deducens in ore a pastoribus captus est & sic detecta fuit mors infantis qui non inueniebatur. Iudei autẽ predicti conuocantes secrete alios de quibus & ipsi confidebant predictum cor combusserunt & in cinerem redactum vino miscuerunt: & de illo predicti iudei bibentes cõmunicauerũt. Super quo facto predictus didacus de almanca fecit diligentem inquisitionem & inuenit predictos iudeos reos in crimine: capto q vno illorum qui fecerat factum vir quippe rubeus capillis & barba: quem ego vidi & tormentis expositus cõfessus est & non negauit Cũq vellet facere iusticiam de eodem. iudei qui non dormiebant velocissime itinerantes a rege litteras habuerunt in quibus aduocabat causam ad se & mandabat militi q nõ procederet vltra quousq amplius videretur in causa: et sic cessauit predictus miles ab executione iusticie. Hac ergo certitudine habita ego predicaui predictũ sermonem in ecclesia sancti Nicolai que est ppe iudaismum vbi tota villa cõuenerat processionaliter & etiam multi iudei & ibidẽ aggrauaui hanc crudelitatem mihi nouiter relatam: vt dictũ est quod verbum publicatũ non modicũ displicuit iudeis ibidem presentibus ac etiã pluribus aliis de genere suo illis fauẽtibus. Propter quod sic factũ est q iudeus ille ductus fuit ad pdictam villã valisolitanã procurantibus aliquibus de gñe suo qui protũc magnã partem in cancellaria regis habebant: vt colore iusticie ipsum liberarẽt extrahentes eum a manibus pdicti militis Positus ergo est i carcere publico & tũc supradictus domin9 Lucẽn. episcopus litterã quandam recepit a supra nominato milite ludouico de almanca nomine pprio roboratam: quam ppriis oculis vidi & in manibus meis tenui & legi. in qua narrabat & asserebat oĩa supra dicta fore vera & quomodo cessauerat ab executiõe iusticie ppter pre

dictam litteram regis recomēdās eidem predictum negocium ꝓpter honorem fidei: ex quo erat principalis in consilio regis. vidit insup predictus dñs eps inquisitionē factam per supradictum militem in qua omnia predicta continebātur vt mihi affirmauit. Sed quia munera et fauor: timor ⁊ amor eorum punt iudices et tres pretores intēdebant in causa: quorum vnus sine altero nihil poterat facere in casu illo. et duo illorum erant de genere illo. ideo tādiu illi duo dilatauerūt negocium ⁊ dissimulauerunt hec ⁊ alia cauillantes ꝙ nihil vsqȝ nunc in executione iusticie factum est vt de iudicibus illis suo tempore de⁹ faciat vltionem.

¶ In eodem regno ciuitate thauren. accidit vbi presciderunt carnē cum sanguine de crure cuiusdā paruuli xpiani: ⁊ secum deduxerunt.

Duodecima crudelitas iudeorum accidit in ciuitate thauri supradicti regni castelle anno domini. M.cccclvij. Cū enim in ea parte ciuitatis predicte que depopulata est duo infantes xpiani fere etatis septem annorū in solatiis puerilibus ambularent: ecce duo iudei qui viderunt eos solos ⁊ a nemine videri predictos infantes capere voluerunt: sed quia timuerunt non habere spacium ad suam maliciā exercendam. currētes post eos vnū acceperunt: ⁊ abscindētes frustrū carnis de crure eius inuoluentes in sanguine eius recesserunt. et statim fugientes in ciuitatem zamore se receperūt. Quid autem fecerūt de carne illa ignoratur cum ex negligentia nulla facta fuerit executio iusticie. hoc mihi narrauit reuerendus in christo pater ⁊ dominus Alfonsus de viuero episcopus salamantinus certificans me de veritate huius facti. cum paruulus predictus: cuius caro abscisa est. esset filius cuiusdam scutiferi sui qui dicebatur iohānes de benapharses.

¶ Item de eadē ciuitate anno quo supra vir quidam simplex venit ad me volens proponere querelā quādam similem predicte in cōsilio regis que talis erat: vt ī scriptis ostēdebat ꝙ die quadā iudeus quidā cepit vnum paruulum sub clamide nemine vidente ⁊ manu posita sup os suū ne clamare posset: deduxit illum ad domū suam. solo vero posito clausis portis domus sue temptauit occidere infantem: sed dño disponente clamauit infans. ⁊ cum clamaret casu quidam operariū venientes de vinearū culturis ⁊ transitum facientes ante portas dom⁹ predicti iudei audientes voces predicti infantis steterunt. percusseruntqȝ portas predictas fortissime cum instrumentis agrorum que in manibus ferebant intantum ꝙ iudeus necessario habuit aperire. et inuento infante inquirebant quidnam esset iste clamor. et iudeus respondit ꝙ ludebat cum eo. sic ergo liberatus est infans ille a ludo iudei: qui narrauit eis quomodo ceperat eum iudeus. et quomodo cū occidere voluerat. Accusatus fuit

iudeus ille in predicta ciuitate coram iudicibus eiusdem. ꝛ deducta est causa ad regis consiliũ quid amplius factum est non noui.

❡ In medicinis vbi assignantur tres rationes: quare non expedit xp̄ianis vti medicinis iudeorum.

Eciatertia crudelitas iudeorũ exercetur communiter in medicinis. Plurimi enim iudeorum videntes negligentiã xp̄ianorum in discẽda arte medicine viribus laborant ꝑ peritia dicte artis. ꝛ cũ vigeant astutia serpentina student viriliter dñis cõplacere vt eos teneant pro parte sua. ꝛ intãtũ iam dñi temporales: immo qd̄ flendum est ꝛ p̄lati ecclesiastici eis adherent: vt vix inueniatur aliq̄s eorum qui non habeat penes se dyabolum iudeũ medicũ qui intantum laudant eos vt dicunt xp̄ianos medicos: licꝫ peritos sicut ego cognosco ignaros in arte medicine. Cuꝫ ergo iudei predicti cognoscunt circa se fauorem dñorum sunt circa inferiores seuiẽtes. beatus qui ab eorum manibus euadit. ❡ Narrent q̄ ab eis recipiunt purgatiões ꝛ flebothomiarum consilia. me enĩ existente in ciuitate Segolcieñ. Iudeus quidã medicus purgationeꝫ quãdam tradidit vni xp̄iano ꝛ casu vnus alius amicus illius infirmi qui etiam protũc incipiebat infirmari modicum. quod superfuit de purgatione illa quod nõ potuit recipere primus ipse accepit cogitans et illud sibi salutare. qui quasi subito intrinsecus igne succensi facti sunt amãtes intantũ ꝙ post q̄ntam diez primus mortuus est. Aliꝰ vero quasi per miraculum liberatꝰ

❡ De similibus autem non est numerus intantũ ꝙ si vnũ curant quinquaginta occidũt. sicut repertũ est iudeos medicos seipsos in suis solẽnitatibus laudare conferẽtes ad inuicem quis eorum plures occideret xp̄ianos. Et si vis scire causas quare xp̄iani non debent recipere medicinam a iudeis. Audi testem famosum ex eorum genere. s. magistrũ Alfonsum conuersum in libro bellorum dei. ca. xliiij. vbi dicit. Nõ expedit xp̄iano alicui medicinã recipere a iudeo triplici rõne. Pria est quia iudeus ſm veritatem non cognoscit naturas ꝛ complexiones omniũ ciborum qui eis deferuntur nisi ex auditu: non tñ ex experiẽtia quã ipse per se facere posset. verbi gratia. non cognoscit medicus iudeus naturam carnis leporis et cirogrili. ꝛ ficedule. ꝛ piscis congri et sic de aliis carnibus per libros sicut cognoscit carnem bouis: arietis: et hyrci. ꝛ alios cibos quos habuerit in vsu comedendi. et iam dixerunt sapientes medici: ꝙ nõ sufficit alicui ad hoc ꝙ sit bonus ꝛ verus medicus. legere in libris quousq; vtatur experimentis ꝛ probationibus medicinarũ ꝛ ciborum et infirmitatum ꝛ infirmos visitãdo Medicus autem non potest experiri naturam ciborum sibi vetitorũ nisi in corpore alieno. sicut probãt et experiunt venena in alieno cor-

pore parua sapientia sufficit ad di
scernendum cibos: vel ea que sem
per sunt nociua: qꝛ sufficit ꝙ sciat
de illis solūmodo ꝙ sunt nociua. sꝫ
non sufficit parua sapientia ad ve
tandum ea que non sunt semꝑ no⸗
ciua: nec semper vtilia. ⁊ ideo qui
caret magna sapientia in similib⁹
adducit infirmū ad periculū vel ad
mortem. ¶ Secūda ratio est: qꝛ ta
lis medicus vel timet facere pecca
tum ꝑm legem suā vel non. et con⸗
stat ꝙ timet facere peccatū: qꝛ sa⸗
pientes iudeorū dixerunt ꝙ melior
medicorum ibit ad infernū. ⁊ causa
huius est: qꝛ intentio medicorū vt
plurimū est vt acquirant diuitias:
vel vt acquirant magnū nomē sibi
non vt seruiāt deo. ⁊ hoc est eis ali
quādo causa ad elongandū aliquā
do infirmitates: vel ad peiorandū
eas: vel vt infirmos perimant. ⁊ si
talis est natura medicorū in gene⸗
rali: ꝗ̄to magis hoc erit de medicis
iudeis cū vt cōmuniter nō sit ī eis
timor peccandi: vt dictū est. ¶ Ter
tia ratio est: ꝙ lꝫ medicus iudeus
esset timidus in peccādo ꝑm legē
suam. expedit multum vt vnusquis
ꝗ̄ se custodiat ab eo: quia lex sua ꝑ
cipit ei occidere xp̄ianos et eorum
bona accipere. defenditur etiam iu
deus a reddendo xp̄iano ea que ꝑ⸗
diderit ⁊ oblitus fuerit. ⁊ soluere
ei debitum quod debet: ⁊ facere ei
amorem. ⁊ ꝙ est preceptum legis
occidere eum. propter que omnia
christianus est debitor anime sue si
ponit corpus suū in manibus me
dici iudei. et quare christianus con
fidet de fide iudeorum cum ipsi nō
confidant de christianis. quia intē
tio eorum ad malum prona est ⁊ ad
suspitiones habendas de bonis. et
ꝙ ipsi venenose retinent in cordi⸗
bus suis: vt faciant aliis. de hoc su
spicantur in aliis. ⁊ sic dixerunt sa
pientes eorum in thalmuth: ꝙ non
debent recipere medicinam a chri
stianis: nec ab aliis gentilibus nec
debent eorum capilli ab illis circi
nari vel radi: nec habere societatē
cum illis in via nec stare soli cum
eis in vno loco. sed si christianus ca
tholicus elongauerit se a iudeo in
dando et recipiendo specialiter si
elongauerit se ab eo in facto medi
cine recipiet magnā remūerationē
a deo: quia ī hoc implet magna dei
precepta cum custodiat animam ⁊
corpus suum: ac etiam alios xp̄ia⸗
nos qui eū in hoc audierint a mor⸗
tis periculo. quia lex dicit Deute.
iiii. custodi temetipsum et animam
tuam sollicite. et iterū Iere. xvii.
custodite animas vestras. ¶ Item
si christiani in his se custodierint a
iudeis facient in hoc seruitiū deo
et iesu christo filio eius seruiēt deo
quia cū iudei viderint ꝙ venit eis
aliquod damnum: quia non timent
deum: nec timent peccatū erit hoc
eis causa et ratio vt redeant ad ti⸗
morem dei: ⁊ vt abstineant a pecca
to ⁊ in hoc implet magnum prece⸗
ptum dei. Sic enim dixerunt sapiē
tes ꝙ maior est ante deum ille qui
facit alicui facere bonū ꝗ̄ ille qui
facit. Seruient etiam iesu christo
filio eius: quia cum iudei viderint
ꝙ eis nascitur aliquod dānum pro
pter malos mores eorum: et ꝓpter

defectum modestie qui habetur in eorū thalmuthica lege erit eis hoc causa ꝛ ratio vt redeant et diligenter attendant in aduentu messie. sicut eis supra probatum est. et vt dimittant legem illam crudelitatis ꝛ accipiant legem iesu christi veri messie que est lex charitatis: humilitatis: ꝛ modestie. ꝛ non est in mūdo maius preceptum dei ꝙ predictum. Et ideo hec scripsi non propter eorum vituperium: sed vt seruiam deo ꝛ vt ostendatur laus ꝛ honor legis iesu christi et conuertentium se ad illam. hec ille. In cōcordantiam horum potest adduci illō prouerbio. xxi. Qui custodit os suū scʒ a medicinis recipiendis a iudeis custodit ab āgustijs aiaʒ suā.

¶ In venenis propinandis.

Quartadecima crudelitas iudeorū est in venenis ꝓpinādis. Rabies enim iudeorū plurimos vocādi modos circa christianos inueniens: non solum circa infirmos: sed etiam circa sanos se extendit: sed specialiter in veneni propinationibus et non solum talia operantur ignorantibus christianis. sed etiaʒ qui aliqui peruersi christiani dyabolico consilio illusi volunt aliquem occidere veneno ad iudeos tāꝗ ad peritissimos in hac arte recurrunt. qui interpositis iuramentis de seruando secrete audacter virus effundunt: sicut nuper accidit in campis gotticis istius regni castelle: vbi cum duo fratres milites quorum maior dicebatur Johannes de vega pacifice vt videbatur in vnum sepe cohabitarent minor fratris sui morteʒ excogitauit: vt tota hereditas perueniret ad eum pulsantibus ergo cor eius auaricia et ambitione proditionem excogitatam reuelauit cuidam iudeo medico. aut almirā predicti regi. qui data pecunia vel ꝓmissa et iuramento secrete interposito tradidit sibi venenum quo fratrem suum perimeret. Cumqʒ die quadam ad mensam fratris veniret obseruato ꝑfecto in vase in quo vinum erat fratri propinanduʒ solum venenum effudit. Cum vero dapifer eiusdem militis in argentea tacea vinum illud poneret vt predicto militi propinaret. ita fuit tacea illa subito quodaʒ colore horribili obfuscata: quod pauidū erat vinuʒ illud aspicere. cognouerunt ergo manifeste ꝙ venenum erat in vase. et facta diligenti inquisitione inuentum est ꝙ frater eius fecerat proditionem illaʒ. captus ergo et vinculatus confessus est et non negauit. sed supplicationibus quorūdam militum veniam meruit a fratre cum hac conditione ꝙ ingrederetur religionem. de qua nunꝗ exiret. et sic factum est: quia posit9 fuerat in monasterio monachoruʒ sancti benedicti ville supradicte vallisoletani in qua nunc monach9 est effectus. iudeus vero qui dederat venenū cognito ꝙ ꝓditio erat detecta ne forte captus vi tormentorū hec ꝛ alia plurima mala q̄ fe-

cerat reuelaret ꝓpter q̄ merito nō
ſolum ipſe: ſed omnes iudei debe-
rent perire veneno hauſto ſeipſum
necauit. ¶ O q̄ periculoſa eſt con-
uerſatio iudeorum xpianis omni-
bus ſpecialiter magnatibus ⁊ regi
bus. Nunquid vero imperator ſe-
quens conſilium ſymonis magi iu
dei in omnib⁹ horribilis fuit ⁊ ma
la morte finiuit. Nunquid helena
Conſtantini mater ex nimia cōuer
ſatione cum iudeis in hieruſalem
quaſi conuerſa fuit ad iudaiſmum:
niſi interueniſſet filius eius qui fe-
cit q̄ congregarentur ſapientes iu
deorum cū ſacerdotibus xpianorū
rome vbi fuerunt ex parte xpiano-
rum. lxxv. epi. ⁊ de iudeis. xii. ſapiē
tes ⁊ centū ⁊ nouē ſacerdotes. ⁊ fa
cta fuit diſputatio coram Conſtan
tino et helena matre eius: ⁊ fuerūt
omnes iudei deuicti et confuſi per
ſolum ſanctum Silueſtrum papā.
et conuerſi ad fidem xpi ac regina
helena liberata a periculo in quo
erat. vt pꝫ in chronicis imperato
rum ⁊ generali hyſtoria hyſpanie.
Nonne rex petrus caſtelle ſequēs
conuerſationem ⁊ conſilium duorū
iudeorum: quorum vnus dicebatur
Abenſarſal. qui certificauerat eū
q̄ deberet lucrari terrā ſanctā hie
ruſalē: quia ſic inuenerat in ſigno
natiuitatis eius. Alter vero iude⁹
vocabatur ſalomō leui qui erat ei⁹
theſaurarius maior in omnibus in
felix fuit crudeliſſimus: non ſolum
in extraneos: ſed etiam in ſuos fra
tres et naturales ſubditos ac ma-
la morte finiuit: occiſus in mōtiel
a rege Henrico. Nōne rex alfonſus
ex cōuerſatione iudeorū in tantam
venit cecitatē q̄ tenuerit quādam
iudeā in concubinā quinqꝫ annis
in quibus ſic fuit alienatus male-
ficiis illius iudee q̄ null⁹ poterat
habere audiētiam cum eo ⁊ regnū
deſtruebatur niſi milites ſuccurriſ
ſent qui quadam die ipſam occide
runt cum ſeruitricibus eiuſdē ſecū
dum q̄ legit in cronica didaci cā-
pidocti. Non ergo poſſuꝫ approba
re conuerſationē xpianorum cum
iudeis ſpecialiter magnatum pre-
latorum ⁊ regū cum tot mala exē-
pla ⁊ pericula nō ſolum corporum
ſed etiam animarum et reipublice
legamus ⁊ experiamur.

¶ In orationibus in quibus quo
tidie orant pro deſtructiōe eccleſie
xpi ⁊ principum xpianorum.

ūita decima
crudelitas iudeorū
in oratiōibus eorum
oſtēditur nō enim iu
dei orant ꝓ inimicis
⁊ pſecutoribus ex charitate ⁊ pie
tate ſicut faciunt xpiani: ſed ſicut
in operibus vt ſupra claret crude-
liſſimi oſtēduntur: ſic ⁊ in orationi
bus ſuis ſpāliter in quattuor. Pri-
mo ī feſto mardochei qđ adhuc ce
lebrant. xv. kalēdas marcii conte-
runt ollas in ſynagogis dicētes ſi-
cut contritus eſt aman ſic regnum
xpianorū velociter cōteratur. Se-
cunda oratio iudeorū ꝑcipitur eis
q̄ fiat cum tranſeunt ante domos
orationis xpianorū. orant enī ſic in
ſentētia ſcdm hebraicum ſuum do
mus ſuperborū proſternet te deus.

Tertiam orationē faciunt cū transeunt per cimiteria christianorum sub tali verborū serie erit verecundata mater vestra erit repudiata illa que vos peperit q̄ finis xp̄ianorū vermis est. Quartam orationem faciunt quotidie ter in die in qua maledicūt iesum xp̄m et discipulos suos atq̄ reges et principes xp̄ianos cuius tenor talis est sm̄ Iheronimum de sancta fide in tractatu secundo libri sui quem composuit per mandatum pape benedicti in capitulo quinto. et vt intelligatur notandum q̄ iudei vocant conuersos ad fidem christi mesunadiu. i. destructos: dicunt ergo sic mesunadiu. i. destructis nō sit spes et omnes heretici et omnes qui loquūtur cōtrarium israel in breui sint scissi et regnū superbiosum in breui sit euulsum cassatum et destructum et oēs inimici nostri sint destructi et humiliati et confracti breuiter in diebus nostris. ¶ Magister Alfonsus cōuersus i libro de bellis dei c. xliiij. vocat iudeos superbos et crudeles quia non orant ex charitate sicut xp̄iani et ponit in terminis supradictam orationē sub hac forma. Qui conuertuntur ad aliam legē nō habeant spem et oēs heretici subito pereant et omnes nr̄i inimici et omnes odientes nos et omnes q̄ q̄rūt mala nobis subito succidantur et omne regnū superbie frange cito destrue et opprime cito in dieb⁹ nostris et ipsi vocant xp̄ianos regnū malignitatis. hec ille. Cum aūt iudeis dicit a xp̄ianis q̄ ipsi faciant hanc orationē statim negant. sz mētita est iniquitas sibi cum h' fuerit publice ostensum p supradictum magistrū Alfonsum illustrissimo regi alfonso qui disputauit cū maioribus et sapientioribus iudeorum et fecit eos cognoscere q̄ dicebant p̄dictam orationē et maledictionem contra xp̄ianos propter qd̄ p̄dict⁹ rex inhibuit iudeis singulis ne illā orationem dicerēt et q̄ eā ab omnibus libris suis raderent et amouerēt cuius tenor talis est. Dn̄s alfonsus castelle tolethi et legionis galecie. hyspalis. cordube. murcie. gihennij. et algarbij Rex. dn̄isq̄ moline consilij iudeoz oīm regnorum nostrorum. et ipsorum quilibet gratiam cum salute. Volo vos scire nobis fuisse relatū per magistrū Alfonsum cōuersum sacristā maioris ecclesie valisolitane vos vti a magnis temporibus inter vos quotidie ab vtroq̄ sexu adulte etatis oratiōe quadā in qua maledictionē omnipotentis dei xp̄ianis ac oib⁹ ad fidem xp̄i conuersis īprecamini eos censendo hereticos etiam inimicos capitales: et q̄ publice deum exoratis vt eos destruat atq̄ pdat. et lz aliqui iudeoz dicēdo negabāt hoc non dicere xp̄ianis. disputauit tū hoc dictus magister Alfonsus cū sapientioribus valesole qui de vobis fuerint adinuenti coram iudicib⁹ vestris ac scribis publicis et merinis atq̄ pbis viris de p̄dicatoribus fratribus et multis aliis circūstātib⁹ vbi iuramēto legis iudeoz illi sūme litterati inter se cōcesserūt dictis libroz suoz inīūctū ab antecessoribus h' fuisse veluti di

cius magister alfonsus demõstra- bat: ꝛ ipsi suis nominibus sup hoc vice ꝛ vicibus roborarunt in he- braico. videntes nobis hoc vitupe- rare ꝛ derogare fidei xp̄iane in bo nũ duximus per mandatũ ne in ali quo regnoꝝ nostroꝝ amplius hoc fiat. ꝙ si iudeus aliquis vel iudea hoc p̄sumpserit attemptare iudi- cibus omnibus ꝛ merinis atq; po- tentibus cuiusq; loci in quo hoc ac ciderit qui hanc nr̄am litterã vide rit vel trãsumptũ signato notario publico iniungimus viua voce ibi remedium ponere: sicut erga illos qui contra xp̄ianã fidem ꝓponũt ꝛ lr̄am nostram recipiunt in cõtem- ptu; ꝛ ꝙ vt ibi scribitur cõpleatis ꝛ vnus pro alio non excuset qḋ in- iungimus ponere in effectu et cu- stodiatis ꝛ defendatis. Predicte nostre littere vel transumpti illius signati notario publico ostenso- rum nec permittatis dicto vel fa- cto: aliquem vel aliquos: contra eum porcedere quocumq; modo nec aliud faciatis in hoc sub pena nostri dominij centũq; marabeti- noꝝ nõmisme noue cuiuslibet om- ni vice. et qualiter vos hanc lr̄am vel transũptũ signatũ notario pu- blico tales vel tales duxeritis ad- implendum cuiq; notario publico cuiusq; ville vel loci qui ad hoc vo catus fuerit imponimus p manda tũ ꝙ hoi hanc lr̄am nostram nun- cianti testimoniũ suo signatum si- gno p̄beat vt nobis cõstat qualiter mandatum nostrũ duxeritis adim plendum ꝛ aliud nullus vestrũ au- deat attemptare sub dicta pena et officij vestri lecta littera sibi oĩmo do p̄sentetis: datum in valle oleti. xxv. die mensis februarij. erat. M. ccc. lxxiiij. ꝛ licz tp̄e illius regis iu dei de facto illaz amouissent tamẽ post mortẽ regis iterũ recuperata ẽ a iudeis sicut dicit magister Johã nes ꝯuersus i libro de ꝯcordia legũ ti. v. ca. x. qui iteꝝ ex p̄cepto regis i ciuitate burgensi corã dño gome cio archiepiscopo toletano cui rex negociũ recõmisit disputauit cum sapientibus iudeorum et ostendit eis ꝙ postq̃ eis prohibita fuit p̄- dicta oratio adhuc illam continuo ter in die dicebãt scz de mane i me ridie ꝛ in cõpletorio: et cantor eoꝝ bis hoc dicere obligatur populo p̄ sente et respondẽte Amen. Et p̄di ctus doctor tactis sacrosanctis de veritate dicenda vt patet in capi. supradicto iurauit ꝙ illud qḋ per- sonabat predicta oratio erat hoc i forma. non sit spes destructis et re pente heretici deperdantur ꝛ ini- mici nostri subito scissi sint. ac re- gnum superbie in puncto frangat ꝛ in diebus nr̄is submergantur et tu de⁹ benedicte frange inimicos nr̄os ꝛ eoꝝ destrue superbiam sine mora. ¶ Itẽ ꝙ verũ sit ꝙ iudei di- cant hãc orationẽ etiã temporibus nostris accedat singularis testis d̄ eoꝝ genere scz dñs Paul⁹ burgẽ. ep̄s qui in dyalogo suo distinctiõe v. ca. vij. declarans ꝯ iudeos. liij. c. ysaie. Non posse exponi nisi de re- ge messia iesu xp̄o sup verbo ꝛ pro transgressorib⁹ orauit sic dicit. hoc nõ pōt exponi de populo iudaico qui nõ solum non orat ꝓ gentilib⁹

immo quotidie orat ꝓ destructione romani imperij. ⁊ presertim ꝓ destructiōe ecclīa xpi. ⁊ discipulorum eius vt ptꝫ per quandā orationem eius que quotidie ab eis dicitur in suis synagogis. in qua inter quedā alia expresse dicitur omnes heretici subito pereant: que vba Rabi salomō ⁊ rabi moyses et ceteri sic exponūt. Isti heretici sunt discipuli nazareni. vide ergo si de talibꝰ pōt verificari ⁊ pro trāsgressoribꝰ orauit. hec ille. ¶ Iteꝫ sicut dicit magister Alfonsus conuersus li. et ca. quo supra. Orant iudei ꝙ si aliq̄s iudeus dederit xp̄iano quod perdidit vel gentili ꝙ non parcat ei deꝰ et infra adhuc est intentū aliquorū eoꝝ qñ orant pro qualibet die ꝙ gētiles adorāt ⁊ obediūt ebel. bertith ꝙ sonat nihil ⁊ vanitas.

¶ In doctrina eoꝝ ꝯ xp̄ianos.

Eciasexta crudelitas iudeoꝝ ostēditur in eoꝝ thalmuthica doctrina sicut notat predictus magister alfōsus ꝯuersꝰ i li. et ca. qbꝰ supra vnde dicit ꝙ defenditur iudeo ne dicat formosus est iste xp̄ianus quod sonat nō des ei hospiciuꝫ in terra. Iteꝫ docent ꝙ si xp̄iano vel gentili aliquis obligatus fuerit ꝙ non tradatur ei. Itē dicunt ꝙ quicunqꝫ inuitant ad domuꝫ suā xp̄ianum vel gentilem ex hoc obligat ad captiuitatem filios suos. Item dicūt ꝙ qcūqꝫ comedūt panē xp̄iani vel gētiles non gustat gustū panis. Itē dicūt ꝙ xp̄ianus vel gentilis q̄ percutit iudeū reus est mortis. Itē dicunt ꝙ xp̄ianus vel gentilis qui laborauerit in lege mereť mortem qꝛ lex non fuit data nisi generi Iacob. Iteꝫ dicūt ꝙ secreta legis non debēt reuelare alicui gentili. Item dicunt ꝙ peccatum est recipere elemosynam ab homine gentili ne habeant bonam remuneratione a deo et ꝙ non pereant a mūdo. Item dicunt ꝙ nō est fides nec veritas in gentibus adhuc etiāꝫ nec in sepultura. Itē dicunt meliorem quē videris de gentilibꝰ occide eū Unde ad hoc est qđ deducit Iheronimus de sancta fide in fine libri sui ꝙ est sententia rabi symeonis filij rabi ioachi ꝙ meliorē xp̄ianorū debꝫ hō occidere ⁊ meliori colubroꝝ dꝫ homo frāgere caput. Et declarat rabi salomō. ꝙ illud qđ dicit rabi symeō melioreꝫ xp̄ianū. i. magis deuotum deo vult dicere. Iteꝫ precipiť in Abodazara ⁊ sic narrat rabi moysen de egypto: in libro de mada ꝙ illi qui sequuntur regulaꝫ iesu nazarei. Si homo viderit eos inclinatos ad mortem debꝫ eos homo occidere. ⁊ si sunt circa puteuꝫ dꝫ homo eos proijcere intus et ponere vnum lapidem in ore putei. ⁊ si scala fuerit in puteo debet homo eam amouere ne scilicet per eā possit ascendere. Item dicūt ꝙ est peccatum vendere christiano possessionem pro aliquo precio. Iteꝫ dicūt ꝙ nō debent vendere christiano aliquam bestiā nisi pro multo maiori ꝙ valeat. Iteꝫ dicunt ꝙ christianꝰ qui committit aliquod crimen debet mori solummodo vno testimonio. Itē dicūt ꝙ mulier israhelita

committit magnum peccatum si lactat filiū xpiani. qr nutrit filiū ad ydolatrandum ꝛ ꝙ non debent cō-sentire ꝙ mulier christiana lactat filium iudee qr est fama ꝙ suffocaret eum: sed dicunt ꝙ cuꝫ custodia bene potest fieri. Item dicunt ꝙ christianus qui obseruat sabbatuꝫ dignus est morte lꝫ faciat sabbatū suum altera die septimane. Itē expresse mandat iudeis in thalmuth ꝙ faciant omne damnum gentili-bus signanter christianis quia reputant eos ydolatras absolutos. Dicūt enim ꝙ libere et sine aliquo peccato iudeus potest recipere bona xpianoꝝ et est verbū valde vsitatum inter iudeos ꝙ error cōputi quem facit iudeus christiano licentiatur et est sine culpa. ¶ Et dicit in libro qui vocatur rabaqma i capitulo quod incipit hacgazel legūt magistri si iudeus et xpianus venerint ante te ad iudicium. Attende si potes iustificare iudeum secundum legem hebraicam iustifica eū dicendo hoc precepit lex et si non poteris iustificare scdꝫ ius hebraicum potes tamē iustificare eū secūdum ius alioꝝ gentium iustifica eum et dices xpiano hoc pcepit ius vestrum. Sed si nō poteris eū per vnum ius nec per alterū iustificare obserua eum cauillationibus qr rapere pecuniam xpiano est res licentiata. Et ideo in libro canhedrin in ca. quod incipit artuhabitor ꝙ rancanalia faciebat preconisari ꝙ quicūqꝫ iudeus sciebat ius esse xpiani et faciebat testimoniuꝫ in iuuamine eius ꝙ esset excōicatus quia extrahebat pecuniā a potestate israel cum suo testimonio. ¶ Itēꝫ dicunt ꝙ peccat iudeus soluendo aliquando debitum xpiano secūdū opinionē rabi ysmael qui dixit ꝙ tribus diebus ante festuꝫ gentiliū ꝛ tribus diebus post et in ipsamet die festiuitatis ꝙ non debent soluere debitum gentili. Et cū xpiani celebrent vna die ebdomade festiuitatem suam scꝫ in die dñica. Ideo tota ebdomada ingreditur peccatum iudeoꝝ. quia dies dñica cum tribus diebus precedētibus ꝛ cuꝫ tribus diebus sequentibus cōplet septem dies. ¶ Item dicunt aliq sapiētes iudeoꝝ ꝙ nō debēt soluere xpiano nec ei facere aliquem amorem tribus diebus ante quamcunqꝫ festiuitatem ne ꝙ in ipsa die festiuitatis quia iudei vocant illaꝫ diem contritionis siue fractionis gentilium. Sic ergo affirmāt ꝛ docent esse peccatum soluere xpiano debituꝫ ꝛ facere ei aliquem amorē. ¶ Item absoluunt iudeum qui mentitur xpiano vel falsum iurat sicut patuit supra argumento. iiij. considerationis. v. Et intantū nomē xpiani est exosum et immūdum venenosum inter eos. ꝙ quancūqꝫ reꝫ quā tūcunqꝫ turpē vocant noīe xpiano sicut de vase vrinarum et similibus dicunt istud est vas xpianicū odor xpianicus est iste. et ꝙ peius est docēt ꝙ iesus fuit fornecinus et factus in muliere immūda et ꝙ est iudicatus in altero mundo missus. in immundicia feruēti hoim. ¶ Itē librū euangelioꝝ vocāt iudei in thalmuth vt maledicāt guylayon qd sonat i he

braica falsitas incarcata. Item vocant panē sacratū panē venenosū. Itē noiant crucē harū qd̄ in hebraico sonat res scissa vocant ēt eā bohena. i. abhominationē. Itez vocāt sanctam mariam haria qd̄ hebraice sonat scissura. Vocant etiā eā temea quod sonat polluta vocāt etiā xp̄m manzeri. Item de iesu faciūt signum quod ostendit hebraice qd̄ eius nomē sit mortuuz ꝛ sua memoria. Item dicunt quod cōputū iesu est tricentum et sedecim quale ē cōputum verbi quod dicit̄ ī hebraico veriqꝫ quod est idē ꝙ vanitas sicut cōpetunt legē sarracenoꝝ per signum verbi qd̄ dicitur in hebraico hebel quod idē est ꝙ nihil Itez vocant ecclesiā thahuc idest error. Itē vocant preconē iolali idest latrationē. Item vocant sacerdotes gallalin idest tresq̄lados. Item vocant coronam sacerdotis corha idest messatura. Vocant diē veneris sauctiphael. idest d̄ saborrido. Itē vocant diē festiuitatis nostre horga idest que bronte. Itē vocāt paruulos xp̄ianos sakatin. i. serpētes. Omnes supradicte doctrine reperiuntur in thalmuth. scd̄m doctores generis eorū. Et licet christiani sint domini iudeoꝝ et omnia supradicta sciant vel ad eoruz aures veniant quantūcunqꝫ sint horribilia et crudelia ꝛ falsa non reddunt tamen malum pro malo quinimmo orant pro eis vt deus auferat velamina a cordibus eorum ꝛ reducat eos ad veram fidem. Ecce ꝯmanifeste poterit vnusquisqꝫ noscere doctrinā christianoꝝ ꝛ iudeoꝝ qꝛ illa pijssima ꝛ iudeoꝝ crudelissima.

¶ In vsuris quibus expoliāt christianos.

Decimaseptima crudelitas iudeoꝝ ostēditur in vsuris nō possꝫ chalamus explicare quot sunt modi et chalamitates iudeoruꝫ in vsuris exigendis cum in hoc nō hominem sed verius demones dici possint. Repertum est quendam iudeū in Samoresi. ciuitate: pro decem milibus sexaginta milia recepisse de vsuris. Retinent eñi vsurarios contractus de generatione in generationibus intantum vt nō solū rustici agricultores. sed etiam plures scutiferi ꝛ milites ab eis quasi captiui tenentur non tantū contractibus: sed et iuramentis astricti non nascitur rustico pollus vel eduius quin statiꝫ sit p̄nsentatus iudeo feneratori. Reges aūt et principes vsure hmōi fauorem dantes ꝛ non prohibentes sunt in grādi periculo aiarū. vnde extra de vsuris post miserabilē scriptum est iudeos ad remittendas christianis vsuras ꝑ principes ꝛ potestates cōpelli precipimus seculares. ¶ Alexādelon dicit ꝙ tales dn̄i qui in terris suis vsurarios tenēt lꝫ mortaliter peccent tn̄ nihil restituere obligant̄ si nihil ad eos de bonis eoꝝ ꝑuenerit nec est simile de auctoritatibus malis q̄ efficacē cām prestant ꝛ de his q̄ sunt mali cā per accidēs puta qꝛ tale malū in patria cōseruetur vel libere fiat. Si autem predicti dn̄i cogant debitores dare vsuras sm

rodosi. tūc ad restitutionē tenentur etiā si nihil de hoc ad eos puenerit Sed forte melius sentit vb. dicens ꝙ tales qui cum possunt non cōpellunt ad restituendū vsuras tenenť etiā si nihil peruenerit ad eos. cuius rō esse potest qꝛ sicut supra dictum est habent hoc ab ecclesia in preceptū saltez de iudeis ꝙ si non obseruant cū ex eorum officio incūbat eis interpretať consensum se habere iuxta illud. Non caret scrupulo cōcessionis occulte qui manifesto facinori desinit obuiari l. extra de homicidio sicut dignuz. §. iiij. ⁊ hec est intentio beati bernardi in tractatu suo ꝺ restitutionibus que mihi placet. ¶ In confirmatione oim predictarū crudelitatū ⁊ ꝑ fine huius septime cōsiderationis et vt vnusquisqꝫ xp̄ian⁹ se custodiat a conuersatiōe iudeoꝝ narrat aristo. in. iiij. li. de secretis secretorum ad alexandrū ponēs ei documentū dicēs. Nunꝗ̄ speres in homine q̄ nō credit legez tuā. Sequitur. Et caue ne accidat tibi vt accidit duob⁹ hoibus qui dicunť associati fuisse in vno itinere quoꝝ vnus erat magus orientalis: reliquus vero iudeus Magus equitauit mulā quā nutriuit ad placitū suū q̄ portabat vniuersa necessaria sua quibus indigebat. Uiatoꝛ iudeus vero incedebat pedes non habens cibū nec alia necessaria. Dū ergo fabulareť in via dixit magus iudeo: q̄ est lex tua: q̄ est fides tua. Respondit iude⁹ credo ꝙ in celo est vn⁹ de⁹ quē adoro ⁊ expecto ab eo bonū anime mee ⁊ remunerationē: ⁊ illis q̄ ꝯueniunt mecū in lege mea ⁊ fide mea Et credulitas mea ē ꝙ q̄ discrepat mecū in fide mea licitū est mihi tollere sanguinē suū. pecuniā suam ⁊ amicū suū et vxorē parētes ⁊ genitores: īsuper maledictū est mihi si seruo ei fidem vel iuuo ip̄m. vel si facio ei miam vel parco ei Consequenter inquit mago demonstraui tibi īquit legē meā redde ergo me certum de fide ⁊ lege tua. Cui rn̄dit mag⁹ dicēs fides em̄ ⁊ crudelitas ⁊ lex mea hec sunt. In primis volo mihipsi bonū ⁊ filijs generis mei ⁊ nolo alicui creature dei malum sequētibus legē meam nec discrepantibus mecū in eadem nolo malū. ⁊ credo equitatē ⁊ misericordiā seruandā cuilibet viuēti: ⁊ nulla iiuria placet: videtur etiā mihi ꝙ qn̄ aliquid mali accidit alicui viuenti ꝙ illud malum me cōtingat ⁊ me conturbat. affecto etiā ꝓsperitatem sanitatē et incolumitatem ⁊ felicitatē accidere oibus hoibus vniuersaliter. Tūc dixit iudeus q̄d si iiuria vel offensa fiat tibi ab aliquo. Magus scio ꝙ in celo est de⁹ iustus. bonus. sapiens cui nihil est occultum. nihil secretū. nihil penitus celatur de his que licēt in suis creaturis q̄ remūerat bonos iuxta suas bonitates: malos vero ⁊ transgressores iuxta suas trāsgressiōes Cui iude⁹. Quare ergo nō seruas legem tuam vt quid non cōfirmas operibus tuis fidem tuam. Mag⁹ inquit. Quō fiet hoc. Cui iudeus. Ego sum de filijs tui generis ⁊ tu vides me ambulare pedes fatigatū famelicū. ⁊ tu es eqs saturat⁹ et

quietus. Cui mag⁹. veritas hec est ⁊ descēdens de mula aperuit viatī cū suū ⁊ cibauit ⁊ potauit eū. deinde fecit eū equitare equitaturā suā Postq̄ vero iudeus bene firmauit se in equitādo sumpsit calcaria festinādo ⁊ relinquēs magum recessit. tūc magus cepit vociferare ⁊ dicere expecta me: qꝛ cōfusus sum. Judeus vero dicebat. nonne indicaui legē meā ⁊ cōditionē ei⁹. ⁊ ego volo similiter cōfirmare eā. Tūc festinabat mulā ⁊ magus sequēs eius vestigia inq̄t. O iudee noli me relinquere in deserto ne iterficiar a leonib⁹ ⁊ moriar mala fame ⁊ dolorosa. age ergo misericorditer mecū sicut ego tecū. Jude⁹ vero nec respiciebat retro: nec intendebat dictis suis nec cessauit donec latuit visuꝫ ei⁹. qn̄ ergo magus fuit desperat⁹ de succursu: recordat⁹ fuit pfectōis sue legis ⁊ fidei sue ⁊ eius qd̄ dixerat iudeo: veꝫ q̄ in celo est de⁹ iust⁹ iudex cui nihil est occultū: ⁊ nihil secretū in creaturis suis latet. Dirigēs ergo caput suū ad celū dixit. Deus me⁹ tu nosti q̄ credidi i te in tua lege in tuis mādatis sanctificaui te: sicut ppēdisti. Cōfirma ergo apd̄ iudeū laudē meā in te. His dictis nō multū iuerat magus: ⁊ ecce inuenit iudeū pstratū: ⁊ eiectuꝫ de mula ꝯfracta tybia. ⁊ leso collo. mula vero stabat ex opposito a remotis: q̄ vidēs magū nouit dn̄m suū ⁊ accessit ad ip̄m pp̄ter nutrituram suā. equitās ergo ip̄am ⁊ derelinquēs iudeū in dolorib⁹ mortis recedebat. Judeus vero clamabat. Bone frater p deo habe misericordiā de me: qꝛ confractus sum ⁊ morior Indigeo pietate ⁊ mīa. Serua legem tuā: qꝛ contulisti tibi victoriā qua supasti me. tunc cepit magus increpare eū dicēs: tu male peccasti in me ⁊ dereliquisti me sine mia Cui iudeus noli me reprehendere de re pterita: qꝛ ostendi tibi q̄ hec est lex mea et fides mea in quibus nutritus sum ⁊ inueni parētes meos ⁊ senes antiquos in hac lege pseuerātes. Tunc misertus est eius magus ⁊ portauit eū post se donec perueniret ad locum destinatum ⁊ ipsum tradidit genti sue qui post dies aliquod expirauit. Audiens vero rex illius ciuitatis opera illius magi vocari eum fecit ⁊ constituit eum baiulum suum propter pia opera ⁊ pietatem ⁊ bonitatem legis sue. Ecce periculum conuersationis iudeoꝝ: et declaratio conditionis eorum crudelissime.

¶ De iudeorum fatuitatibus que sex passibus mensurantur.

Ctaua cōsideratio hui⁹ libri est de iudeoꝝ fatuitatibus ⁊ sua grādi stulticia. excecati suis peccatis. miseri iudei non solū in ea que supradicta sunt inciderunt dicentes falsa ⁊ mendacia innumera contra legem xp̄i et eius aduētum vt patuit: sed etiam nōnulla alia scripserūt veluti amētes q̄ eos fatuos ⁊ insensatos ostēdunt a quocunq̨ sane mentis audiantur. hec enim est pena aliquid scribentis contra deum. non enim permittit sp̄ūssanctus eos mētiri:

nisi ita clare quod ab oibus cognosca tur esse falsum et mendaciũ. Et sunt sex passus in hac cõsideratione pertractãdi. Primus de his q̃ dicunt contra charitatem. Secũdus de his q̃ dicũt contra legẽ nature. Tertius de his q̃ dicũt cõtra diuinam perfectionẽ. Quartus de his q̃ dicunt cõtra legẽ mosaycam et contra prophetas Quint⁹ de manifestis ĩpossibilib⁹ Sext⁹ de fatua expectatiõe messie

¶ De fatuitatibus iudeorũ contra charitatem.

Primus passus est de fatuitatibus et falsitatibus iudeorum que dicũt contra charitatem. Unde in thalmuth iudei dant licẽtiam quod hõ possit maledicere et blasphemare patrẽ suũ et matrẽ suam. Et adhuc percutere eos sine onere peccati alicuius. Dicũt enim in canhedrin in ca. qd̃ incipit ellubenamic henaquim. quod ille qui percutit patrẽ et matrem suã solũ quod non faciat vulnus liber est. Itẽ dicit rabi moysen de egypto in libris sophrin in lectionibus reuelantiũ. ca. v. talia verba homo qui percutit patrem suũ et matrem suã debet mori suffocatus sed non tenetur ad penam si nõ fecit eis plagã: sed si eos percutit et non facit in eis plagam non est aliud nisi sic qui percuteret vnum alium hoiem ex israel: et qui eos percutit postquam sunt mortui liber est. Itẽ dicit quod ille q̃ maledicit patrem vel matrẽ suam non est culpabilis in aliquo nisi in maledictione noiauit aliqd̃ nomẽ proprium dei. Et non solũ patri carnali dant licentiã maledicẽdi: sed etiã deo sicut dicunt in cãhedrin. in ca. qd̃ incipit arbamitor quod ille q̃ maledicit deũ non habet aliquã culpam nisi declarauerit nomẽ proprium dei qd̃ vocatur semhãmeforas. Sed si nominat in hora maledictiõis cum aliquo alior nominũ suorum: sicut adonay et heloym vel sabaoth non habet aliquã culpã que oia quod falsa et quod fatua sint clarũ est. apparet enim manifeste quod sunt contra charitatem cum hoc requirat charitatis natura: vt deus diligatur et proximus non: vt maledicantur.

¶ De fatuitatibus iudeorum contra legem nature.

Secũdus passus est de fatuitatibus et falsitatibus iudeor contra legẽ nature. vnde ipsi dãt licẽtiam occidẽdi sine aliqua pena: scilicet quod in cãhedrin in ca. qd̃ incipit hellubẽ haymi terahym vbi dicitur sic. [illegible] ligauerit manus et pedes socii sui et causa huius mortu⁹ fuerit fame liber est ligator a morte. Sed si ligat eum ad solẽ vel ad frigus et moritur culpabilis est morte. Et si ligat vel proiicit eum ante leonẽ liber est a morte. et si proiicit eum ante muscas culpabilis est morte. Et si proiicit eum in puteũ in quo est scala et alius remouet scalã qui ipsum proiicit liber est. Item si decẽ homines percutiũt vnum hoiem cum decem fustibus: et occidunt eum oẽs sunt liberi. Item si vnus hõ alterum occidit et postmodũ inuenitur quod ille mortuus est trefe hoc est quod habet

pulmones constrictos vel habet aliquam illarũ causarum quare iudei abhominant carnes & nõ comedũt occisor est liber. & glosat Rabi salomon: qz interfecit quasi rem morituram. animal eñi qđ est trefe dispositum est ad morte. ¶ Itẽ dicit Rabi moysen de egypto in libro sophrin in lectionibus canhedrin ca. ix. ꝙ si hõ criminosus venit ante iudices & vna voce sunt concordes ꝙ ille est dignus morte & quod ad hoc ꝙ talis hõ sicut ille sit liber necesse est ꝙ iudices sint discrepãtes: & ꝙ pars illorum cõdemnet eum & pars absoluat: & si sunt plures voces cõdemnantiũ morietur. Item dicunt in libro de hulhin. ca. i. ꝙ si petrus exbigratia facit testimonium falsum contra martinũ propter qđ testimoniũ secutũ est ꝙ dicti iudices cõdemnauerũt predictũ martinum ad mortem. Et deinde anteꝙ executio predicti martini facta sit pbatur ꝙ testimonium petri fuerit falsum. Precipit lex ꝙ sit liber martinus & ꝙ petrus moriatur vt non viuat ad volendũ occidere pximum suũ cum suo testimonio falso: qz sic dicit tex. deut. xix. & reddetur ei sicut fratri suo facere cogitauerit. & propter hoc verbum qđ dixit facere cogitauerit et non dixit fecit intrincantur ipsi et dicũt formizando. ꝙ si mors martini erat iã facta quando fuit probata falsitas petri ꝙ in tali casu petrus est liber. Ecce quomodo dãt iudei manifeste occasionem: ꝙ homines cadant in peccatum homicidij reddendo eos absolutos in his que non solũ secũdum legem scripture: sed etiã secũdum legẽ nature sunt digni punitione. ¶ Item dicũt in thalmuth in libro qui dicitur calla ꝙ iudeus habet licẽtiam vtendi cũ vxore sua turpiter & innaturaliter: scz ante & retro: et dicit ibi liber madarym i ca. quod icipit ellirmutarym ꝙ vna mulier venit ante doctores conquerendo se ꝙ vir eius vteretur ea cõtra visum naturalẽ: & ipsi responderunt filia nihil possumus in hoc facere: quia lex dei dedit ei licẽtiam. Et dixit. Et vñ pbatis. Rñderunt ex textu qđ dicitur in leui. ca. xx. Ille qui dormierit cum masculo coitu femineo morte moriatur: videtur ꝙ qz dicitur in hebraico zazyas in plurali. ꝙ ideo mulieri conueniũt duo modi iacẽdi siue succũbendi viro. ¶ Itẽ dicunt in eodẽ ca. ꝙ si vnus homo iacet cum vna muliere vxorata vel cũ illis que in lege vetantur ꝙ si illa in illa hora non accepit delectationem ꝙ ille qui iacet cũ ea non peccat. Dicũt etiam ꝙ ille qui coit cum masculo nõ peccat: si ille qui iacet sub altero nõ accipit delectationẽ. Item dicũt in eodẽ ca. ꝙ ille q coit cũ masculo nõ peccat nisi sit. ix. annorum & nõ infra. Itẽ dicunt ꝙ qñ lex dicit vir qui fornicatur cum muliere viri morietur ille & illa. ꝙ hoc intelligeretur in illo qui est vir: scz ꝙ habeat etatem & similiter ꝙ maritus eius sit vir & declarat rabi moysen ꝙ non habet nomen viri quousqz transeat. xiij. annũ. Sequitur ergo ex verbis eius ꝙ ille qui est minoris etatis licentiatur in quocunqz modo adulterij. Item loquitur ꝙ

vir adultus qui facit adulteriū cū muliere maritata cuius vir non attingit etatē.xiiij.annoꝝ ꝙ non peccat. Item dant licētiam furādi homines ⁊ vēdendi: hoc inuenitur in libro cāhedrin in.c. qd̄ incipit hel luhe ym hāhenaquin. ꝙ si pater furatur filiū suū ⁊ vendit: vel magister discipulum ꝙ nulla est pena. Omnia supradicta sunt talis nature ꝙ gētiles ⁊ illi qui viuebant solum ratione naturali euitarent et iudicarent illa turpissima falsissima et stulta quantomagis illi qui subiiciuntur legi diuine.

Contra diuinam pfectionem ⁊ ibi explicantur quinq̄ fatuitates.

Ertius passus est de fatuitatibus ⁊ falsitatibus iudeoꝝ cōtra diuinam pfectionē. Et primo dicūt deum corporeū. vnde narrat venerabilis petrus alfonsi in suo dyalogo titulo.i. ꝙ iudei in prima parte doctrine sue cuius vocabulū bñdictiones dicunt deū caput ⁊ brachiuz habere: ⁊ in cesarie pixidē gestare ligatā corrigio ipsiusq̄ corrigie nodum a postera capitis parte sub cerebro firmatum. Intra vo pixidē.iiij.esse cartulas iudeoꝝ laudes cōtinētes. In summo aūt sinistri brachij gestare aliā pixidē simili modo corrigio ligatā carthamq̄ ibi esse continētem omnes laudes que in pdictis.iiij. scripte dicūtur. Et dicūt iudei ad hoc se habere auctoritates. vnde de pixide quā gestat i cesarie ⁊ de nodo corrigie auctoritatez sibi attrahūt ab eo loco vbi dñs ait ad moysen. videbis posteriora mea: facies aūt mea non videbitur. tūc enim vt dicunt iudei moyses nodum corrigie vidit nodum autez ipsius alicuius pixidis esse necessarium est. De ea aūt quam gestat in brachio auctoritatem proferūt ab Isaia dicēte iurauit dñs in dextera sua ⁊ in brachio fortitudinis sue. per brachiū fortitudinis: vt dicunt vult intelligi sinistrum in quavirtus illius pixidis cōtinetur. ¶ Sed hoc quāte sit fatuitatis ptz: qꝛ cum lex perhibeat deuz moysi dixisse posteriora mea videbis. ⁊ qꝛ deum mētiri nō posse constat. ita postea factū licet scriptura tacente non dubitemus nusq̄ tamē lex meminit ꝙ moyses in eis posterioribus aliquid viderit: qualiter igitur euz corrigie nodum qd̄ sine risu vix dici potest vidisse dicūt iudei. Item cū posteriora non solū ceruix sed etiam quelibet corporis pars conuenientius intelligi possit hoc qd̄ iudei eū ceruicem vidisse asserūt non ratione vel legis auctoritate sed sola probant volūtate: ⁊ sic stultaz ptz esse explanationem iudeoꝝ predictam ⁊ cum careat ratiōi ⁊ scripture munamine pgredi licet. nam si cū dei ceruicem vidisse qd̄ sane sapienti nephas ⁊ videt: ⁊ etiam habere cōcedam. quomodo eē potuit vt moyses nihil in deo pter ceruicez viderit aut si quid aliud eū vidisse fingamus. potuit videre pileum sine corrigie nodum illius: scilz corone quam dicūt angelū iudei noīe mi

traton: singulis dieb⁹ capiti impo nere. ¶ Respōdent iudei ꝙ q: vi dit corrigie noduꝫ affirmandū est. ꝙ vidit cervicē dei. hoc pro destru ctiōe dicti iudeoꝝ est efficacissimū q: si moysen illū corrigie nodū vi disse mētiatur cū eius faciē nullatenus viderit. vnde deū pixidē in anteriori parte capitis gestare ꝓbauit. Rñdet iudeus qm̄ moyses noduꝫ corrigie vidit pixidē qua illa ligaretur in capite dei fuisse. doctores intellexerūt. sed nō oīno sanus est hic intellectus quin vt deū aliqd gestare dicamus. potuit illa corrigia ligari cymbalū aut tintinnabulū aliqd aut aliud huiusmodi ¶ Uerūtamen vt oia fatuitatis iudeoꝝ tollant responsa. Dato ꝙ hoc cōcedamus vñ queso moysen itelligere potuit chartas int⁹ contineri. Cū dicant iudei eū scisse non solum qd in eis scriptū haberet: sed qđ ꝛ super hec oia admiratione dignissimū est ꝙ in illa charta vt credunt nihil aliud scriptum est. nisi ꝟsus quos lōge post mortēs moyses israheliticū populū docēdo ex semetipso eum laudans edidit. Et post multa annoꝝ curricula Salomon deū adorans cōposuit de eoꝝ laude. Nulla ergo ē ratio quare iudei capite scriptuꝫ esse debeat credi nec est fuga iudeoꝝ qđ habuit spūsancto reuelante. cum nec ipse moyses vsqꝫ scriptū reliquerit nec vllus post eum ꝓpheta ꝓdiderit. ¶ Nec iterum est fuga iudeoꝝ ꝙ hoc habēt per antiquoꝝ successiones: q: isto modo omne licebit firmare mēdacium: ꝛ istud est etiam valde indigne ferēdum ꝙ suis doctoribus apponant id qđ ipsi forsitan voluīt. cum ipsi hoc non a veterum relatione per moysen habuisse testentur: sed ipsi in versuum explanatione talia cōmiscentur. Patet ergo quante fatuitatis sit dicere deum habere membra corporalia cum hoc nulla auctoritate constet. ¶ Quod iteruꝫ naturali ratione ostenditur: quia si verū esset deum caput ꝛ brachia ꝛ totam corporis formā habere igitur necesse est ꝙ fateantur deum longitudinis latitudinis ꝛ dimēsionibus constare ꝛ sic erit tribus dimēsionibus clausus quod est inconueniens. De corrigia autem quā eum in capite habere dicunt duo proponūtur: quia vel illa corrigia est de ipso aut aliunde. si de ipso est iam deus a se diuisus est. Si vero aliunde aut creator aut creatura est. Si creator est ergo sunt duo creatores. Si creatura est iam quedam creatura maior est quadam parte creatoris qđ est inconueniēs. Itē quero hoc qđ in capite vel brachio gestat vtrum necessitate aliqua vel sine necessitate id gestet. Si necessitate iaꝫ creator indiget creatura quod est aliud inconueniens. Si necessitate gestat ergo aliud deus in se gestat superfluum quod est etiam incōueniens. Et sic aperte ostēsum est quāte fatuitatis sit ꝙ credunt iudei de membris dei et de corrigia predicta. ¶ Cum vero aliquod tale in sacris scripturis de membris dei inuenitur necesse est illud allegorice intelligi ꝙ ad litteram si

exponatur nō posset stare sicut qd̄ ait moyses ad pharaonē locusta inquit operiet oculū oīs terre: nunq̄ enī terra oculū h3. Itē idem filijs chore aperiēs inquit terra os suū deuorabit illos nūquid terra os h3 Itē in libro iudicū. ait gad ad zebul. Ecce populus de vmbilico terre descendit. sed nunquid terra vmbilicū habet. Iterū3 isayas ait de ala terre laudes audiamus: nunq̄d terra alam habet. Abacuk quoq3 ꝓpheta ait, lapis de pariete clamabit. ⁊ lignū qd̄ inter iuncturas est efficacioꝛ. respōdebit nunq̄d lapis clamare aut lignū pōt respondere. Cū ergo corpoꝛea mēbra deo realiter ascribere fatuū sit: vt ostensum est. ergo que de eo tanq̄ corpoꝛea dicta sūt nō cōuenit ad litterā solā exponere: sed allegoꝛice declarare.

¶ Qd̄ deus tm̄ est in occidente.

Est secunda fatuitas iudeoꝝ cōtra diuinā perfectionē dicentiū in suo doctrinarū libro: q̄ deus est tantū in occidente. auctoꝛitate Esdre cōfirmantes illud dicentis. exercitus celi supplicat tibi, exponentes hoc ita cum oēs stelle in occidentem tendunt. tunc exercitus celi supplicat deo: ⁊ qm̄ hec supplicatio fit in occidente. Ideo deū in occidente asserunt esse. Qui quāq̄ sint a dei cognitione alieni si mūdi saltim figuram agnoscerent nō de deo tam indigna sentirent. quomō autem ipsi figuram mundi non cognouerant declaratur sic. Qm̄ nos oꝛientem non dicimus: nisi locum illum. vbi stella pꝛius apparet nec occidentē nisi vbi nostro subtrahitur aspectui qd̄ qui vult sibi subtiliter demonstrari decet: ⁊ ipm̄ illd̄ subtili oculo intueri qd̄ hoc modo considerari potest. In quocūq3 vis loco cōsiste ⁊ ab eodē lineā rectam ad oꝛientis dirige partē que cū ꝑuenerit ad locū vltra quē visum tēdere nequit locum ipsum tibi oꝛiētem esse cognosce. Eodem modo si ab eo in quo consistis lineam rectā in occidentē direxeris. cum ad talē perueneris locum qui visui tuo terminū ponit ipsum tibi occidentis constitue locū. hoꝛa antē recti oꝛt⁹ et hoꝛa recti occasus sic demonstratur nascente stella. Predictā lineā vsq3 ad ipsum stelle locum ꝓtende et in centro ipsius stelle lineā fige. ita vt media super terrā appareat ⁊ media adhuc lateat ipsamq3 hoꝛam ipsius stelle oꝛtum dices. cum ergo sol tali modo oꝛiri ceperit super terrā. illa hoꝛa apd̄ astrologos est verus oꝛtus diei. Eodē modo si occidente stella prefatam lineā vsq3 ad eam ad occidentis partem dirigens summitatē linee in stelle sideris centro. ita vt media super terram ⁊ media sub terra cōsistat illā hoꝛam eius esse occasum dices. Cūq3 sol tali modo occiderit illa hoꝛa apud astrologos verus est occasus diei et initiū3 noctis. Ex his talis procedit conclusio q̄ cū pars oꝛiētalis oꝛbis eadem sit omnibus. locus tamen oꝛientis non idē est omnibus. Id idem quoq3 cum occidētalis oꝛbis idem sit omnibus, loc⁹ tamen occidentis non idem est om

nibus neqȝ eadē hora ortus que no bis est. ceteris omnibus est: nec ea dem hora occasus est nobis cum ce teris gētibus. sed ꝯm varietatē lo corum terre in longitudine varia tur locus orientis ⁊ occidentis et hora ortus ⁊ occasus. hec tam sub tilis res aperti⁹ similitudine ostē ditur. Constituamus ergo solē in primo arietis gradu: ⁊ in primo pū cto gradus. ⁊ dicamus ꝙ cepit mo do oriri ciuitati Aren. que sita est in primo. vij. climatuȝ terre habēs viginti gradus ad orientem et to tidem ad occidentem. habens etiā viginti ad polum aquilonarem et totidē ad australē. Cū huic inquā ciuitatem sol ceperit oriri que naȝ hora erit illi ciuitati que. lx. gradi bus distat ab occidente ciuitatis aren. ⁊ patet ꝯm astrologorum li bros. ꝙ due adhuc hore de precedē ti remanent nocte. et cum predicti ciuitati occubuerit sol due simili ter remanent hore de die. Cū auteȝ sol illi ceperit oriri vrbi. ptȝ ꝙ aren ciuitati duab⁹ transactis horis ter tia inchoat hora. Cūqȝ illi vrbi sol occubuerit due iam de nocte cōple te sunt hore Aren ciuitati. Si ergo filiū rectū ab aren ꝓtrahas ciuita te ⁊ ꝑducas summitateȝ vnam ad orienteȝ aliā ad occidentē. ⁊ simili modo facias in alia ciuitate profe rens ab ea rectā lineaȝ: cuius vna summitas ad orientem ⁊ alia ptin gat ad occidentē. Nūc queso vtriusqȝ linee termini ab vtrauis parte insimul poterūt conuenire. ⁊ ptȝ ꝙ non. sed quāto abinuicē ipse distāt ciuitates tanto linearum in vtraqȝ parte insimul distabunt summitates tres. s. gradibus. Ptȝ ergo aper tissime ꝙ loca orientis et occiden tis et hore ort⁹ ⁊ occasus. nō eedē sunt omnibus. sed variantur ꝓ va rijs terre longitudinibus. Itē cuȝ sol aren oritur ciuitati si eadem ho ra apud alterā quā diximus ciuita tem ab eiusdē ciuitatis oriente in eiusdem occidentem lineam protē das que celi puncta vtriusqȝ eius summitas cacumen continget. Et patet ꝙ illa summitas que vergit ad orientem primuȝ punctū primi gradus virginis percutiet. ¶ Rur sus si sole Aren ciuitate occidente apud alteram ciuitatē lineā eo mo do quo diximꝰ ad celū vsqȝ vtrius qȝ tendamus. vtraqȝ summitas et⁹ quas celi partes continget. patȝ ꝙ illa que ad orientem tenditur pri mo puncto primi gradus virginis que vero ad occidentem primo pū cto primi gradus piscium occur rit. Iterum si sole vrbi illi orien te lineā apd̄ Aren ciuitatē ad eius dem orientem ⁊ occidentem tendē tes vsqȝ ad ipsum celum ducamus vtraqȝ summitas quam celi partē continget. ptȝ ꝙ illa que ad orien tem continget primam particulaȝ primi gradus thauri percutiet. q̄ vero ad occidentem primo puncto primi gradus scorpionis occurret Si autem vrbi illi sole occumbēte predictā lineā aren ciuitatis predi cto modo ad celi cardines ducam⁹ quas eiusdem celi partes summi tas queqȝ continget. ptȝ ꝙ oriētis summitas initium primi gradus scorpionis. occidentis vero initiū

primi gradus thauri attinget. Nunc ergo cognoscere potest: quia gradus signi qui est in oriete sole aren civitati apparente nō est idem cū eo qui eadem hora alij apparet civitati. Sicq3 omnibus continget civitatibus: put vna distat ab alia in lōgitudine: nec illa celi particula q̄ hodie in ortu solis quouis terrarū loco in oriente apparet. cū eadem q̄ cras eadē hora eodem loco terre in eodē apparebit. Hec graduū in celo variatio cōtingit quotidie sicut ipse sol per eosdē grad⁹ variat quotidie: quiquidez ita esse vt dictū est necessaria cōstat ratiōe ꝛ in toti⁹ terre spacio nō sunt loca orientis ꝛ occidentis equalia: nec hore ortus et occasus eedē. vn̄ necessario sequitur stellas dū quibusdam occidunt alijs eadē hora oriri nec in tota celi spera certus est occidentis ꝛ oriētis locus: sed quotidie variatur p varios gradus. multominus credi dz orientis ꝛ occidē tis mutationē celestibus accidere creaturis. quib⁹ nulla vnq̄ interuenit obscuritas. sed sempiterna indeficientis luminis irradiat claritas sicut dauid ꝓpheta dicit. quia tenebre nō obscurabunt a te. ꝛ nox sicut dies illuminabitur. sicut tenebre eius: ita ꝛ lumen ei⁹. Et daniel ipse inquit reuelat ꝓfunda ꝛ abscōdita. ꝛ nouit in tenebris cōstituta: ꝛ lux cū eo semper erit. Cū etiā nulla in celo ascēsus vel descēsus possit esse mutatio localis apertissime cui vis. ꝑz q in celo nec oriens sit nec occidens: quo ꝓbato fatuitas est euidēs dicentiū: q dei locus occidens est vbi stella supplicāt deo.

¶ Et quia supradictū est de longitudine ciuitatū distantium ab inuicem quō hoc cognosci possit vt melius cognoscantur diuersitates horarū eodem tempore super easdem apparentiū breuiter sic ostēditur. Cōstituamus ergo solem in primo arietis puncto: ꝛ incipiat fieri eclipsis solis apud aren ciuitatē prio puncto septime hore diei erit vtiq3 eadem hora primus canceri grad⁹ in ipsius aren oriente. qd si tunc nosce desideras quota hora fieri incipiat eadem eclipsis apud aliam ciuitatem q̄ prediximus si diligēter inspicias primo quinte hore pūcto inuenias eam ibidē fieri incipere. eodēq3 momento apparebit primū geminorū punctū in illius ciuitat[illegible] ortū. vnde indubitāter apparet. iij. longitudines gradus inter vtrāq3 inuenitur esse ciuitatē. ꝛ hoc quidē mō ab astrologis quātā inter duas ciuitates longitudo habetur.

¶ Qd̄ semel in die quotidie deus irascitur.

Tertia fatuitas iudeorū cōtra diuinā persecutionē est. q singulis diebus semel in die irascitur afferentes in medium testimonium dauid dicentis. fortis irascitur quotidie. prima etiā diei hora eū irasci afferunt causam huius ire esse. dicētes q in illa hora reges iniquitatis insurgētes dyademata sibi imponūt ꝛ solem adorant. O q absordus est sermo iste: ꝛ q fatui sunt q̄ hoc protulerūt cū ire descriptionē prorsus

ignorent. quā si uossent non hoc de deo sentirēt. Si igit̃ vis cognosce re quid ira est. attēde ꝙ ira est cum audito aliquo qd̄ displiceat verbo colera rubea. i. fel feruet ꝛ sup epatē diffundit̃ ꝛ sanguini cōmiscetur Inde siquidē hō calescit ꝛ in facie pallescit. hec aūt nulli cōuenit rei nisi qui ex quattuor cōponit̃ elemē tis. deus autē talibus nō subiacet liniamētis. Eū vero in scripturis inuenit̃. Irā applicari deo. vt ibi dn̄e ne in ira tua ꝛc. Intelligendū est ꝙ deus isse habet admodū animi irati qui destruit qd̄ fecit: nō tn̄ ꝙ ira i deo cadat subiectiue: vt dictū est. nō minus etiā illud abhorrēdū est ꝙ dicūt eū de tali re irasci. de q̄ nō possit vlcisci. qd̄ si posset ira ꝑfecto eius quiesceret. Aiunt p̄terea ꝙ ipsius hore qua irascit̃ nemo nouerit vnq̄ punctū nisi balaā filius beor. In hoc aūt verbo sibiipsis cō trarij sunt iudei cū ex vna p̄te moyses eū vocet ariolū: ꝛ iudei iniquū. Ex altera vero parte de deo. prudē tiorē eum moyse esse significāt: q: punctū hore nouerit qd̄ moysen latuit: ꝛ licet hoc dictū magna admirationevilescat. tn̄ incōparabiliter maioris fatuitatis ē. q: dicūt gallū irrationabile animal ipsi⁹ hore pū ctum quotidie scire.

¶ Quod deus semel quotidie in die plorat.

Quarta fatuitas iudeoꝝ cōtra diuinā ꝑfectionē est. ꝙ deus semel in die quotidie plorat: ꝛ ꝙ ab eius oculis due ꝓcidētes lachrymę in mare magnū cōcidunt: ꝛ hoc fulgorē esse affirmant illū qui tp̄e nocturno de stellis videt̃ cadere. hec autē ratio deū ex quattuor elementis cōpositū ostēdit esse. Neq̧ enim lachryme fiūt: nisi ex humiditatis abundātia descēdentis de capite. Si vero ita est. ergo elemēta sunt dei materia. oīs aūt materia prior est ꝛ simplicior forma. ergo et hec priora ꝛ simpliciora deo sunt quod nephas est credere. Itaq̧ si de⁹ talis est vt dicunt cuȝ nec cibo fruat̃ nec potu. ꝛ quotidie duas ex se mittit lachrymas necesse est decrescere: nisi forte de aquis q̄ super celos sunt ingiter bibat. Ex verbis quoq̧ eius intelligitur ꝙ ignorent q̇d ille sit fulgor qd̄ si desideras nosce. Fumosus q̇dā vapor. d̄ terra surgit nimiū siccus. vn̄ ꝛ locū nubiū transit ꝑueniēs ad locū vbi nō multus est calor: qm̄ remot⁹ est a motu firmamēti quo cū ꝑuenerit ꝛ tā multus in loco vno coierit ipsi⁹ loci calore. lȝ exiguo paulatiȝ crematur ꝛ crematus euanescit. ꝛ id est qd̄ per aerē discursitare videmus. Fiet⁹q̧ ipsi⁹ quē deo idigne ascribūt iudeorū captiuitatē cāȝ eē dicūt qm̄ etiā ꝓpter dolorē cū ter in die vt leonē rugire asserūt. ꝛ ꝓpter id celū pulsare pedib⁹ more calcātiū in torcu lari. more etiā colūbe quēdā susurri sonitū dare: et quaq̧ vice caput mouere: ꝛ dolētis voce dicere. heu mihi heu mihi: vt quid domuȝ meam in desertum redegi et templuȝ meum cremaui ꝛ filios meos in gētes trāstuli. heu patri qui trāstulit filios suos. et heu filij qui trans-

lati sunt de mēsa patris sui. ¶ Di-
cunt etiā: ꝙ quidā doctorū suorum
hanc audierit vocē in quodā loco
ramoso. Preterea dicūt ꝙ tāꝙ pru
riētes inuidēs collidat pedes ⁊ mo
re dolētis manib⁹ plaudat. et quia
quotidie orat: vt misericordia eius
sit sup irā eius. ⁊ vt eat in populo
suo in misericordia. hec patēt in li
bro barahot in ca. i. O insensati iu
dei dicite cū deus orat quē adorat
seipsum an aliū. Si aliū is quem
adorat potētior eo est. Si seipsum
adorat: aut potēs est eius: propter
qd orat aut impotēs. Si impotēs
est frustra se orat. Si vero potens
aut vult illud pro quo orat. aut non
vult. Si nō vult p nihilo orat. Si
autē vult nō est necesse orare. Ptz
ergo ꝙ oīno sit hec gens iudaica a-
liena a cognitione diuina. Si ergo
verum est deū pro iudeis orare vt
leonem rugire: celum pedibus pul
sare. more columbe gemere. caput
mouere. ⁊ pre nimio dolore heu mi
hi clamare. ipsum preterea pre do-
lore pedes collidere. manib⁹ plau-
dere. ⁊ quotidie vt iudeoꝝ miserea
tur orare. quid ergo eorum ne libe-
rentur impedit captiuitatē an ab
ipso: an ab eis procedit hec mora.
Si eñ ab ipso eum ad comprimē-
dum volūtatē suam minus esse po
tentem ostendunt eum. id volentē
complere: nec valentē pueri more
eum plorare asserunt. Si igit nūc
impotens dicant. Utrum in futuro
potestatem habiturus sit: an non.
Si nunꝙ habiturus est. ergo ⁊ il-
lius ⁊ illorū dolor fine carebit sua-
ꝗ oratio est vacua ⁊ spes nulla. Si
vero posse habiturus est aut illud
nōdum habuit: sed in prefixo ⁊ cer
to habiturus est tempore. ꝙ cū ha
bebit eos de captiuitate liberabit
aut iā habuit: sed in remotis illud
recuperaturus est ⁊ de captiuitate
eos adducet. Si vo habiturus est
tēpore certo restat eos dicere quid
sit qd modo phibeat eum habere
scʒ vtrū hoc paucitate imputāt a-
nimorum eius an debilitati mēbroꝝ
an obstaculo cuiuslibʒ rei a qua se
queant defendi hec de deo credere
nephas est. ¶ Legimus eñ in scri-
pturis sacris quib⁹ iudei nobiscū
fidem adhibēt deū antiquis tem
porib⁹ maiora miracula fecisse ꝙ̄
sit eos de captiuitete liberare. ve-
lut cū decem plagis egyptum per
cussit: ⁊ tamē eos in manu valida
eduxit ⁊ rubrū mare diuisit in qd
pharaonē cum exercitu suo demer
sit. Māna quoꝗ ⁊ cōturnicibus de
celo in deserto pauit. Aquas etiā
iordanis in loco vno mōtis instar
cōstituit Solē ⁊ lunam Josue pre
cibus fixit. De exercitu Senache
rib. clxxxv. milia nocte vna occidi
fecit. In diebus ezechie solē gra-
dibus. x. reuerti precepit. Danielē
de lacu leonum liberauit. Ananiā
Azariam ⁊ mizahelē de igne ⁊ iu
deos de babylonis captiuitate li-
berauit. et multa alia q̄ numerare
lōgum esset mirabilia fecit. Nō er-
go dicere possunt ꝙ antiquis die-
bus potēs non fuerit. Si aūt eum
potētem fuisse vt equum est conce
dant: sed alioꝝ interuenientia acciden-
tium eū impotētem factum dicant
post quorum abscessum eum posse

suum recuperaturum credant alterum eorum necesse esse fateanẽ. Illa accidētia aut ex eo aut in eo fuisse vt infirmitas accidens homini donec conualescat ab estu cohibet voluptatis. aut ei ab alio esse illata vt captiuitas cuilibet a rege illata sue voluntatis eum potestate priuat donec libertate succedente recedat qđ si ex eo et in eo fuisse dicant. deū ergo corpus habere dicūt quod cōtrarioꝝ susceptibile sit qđ de celo sentire nō cōuenit. Si vero ei ab alio illata dicatur illuz qui intulit deo potentiorem esse ostēdūt ꝙ nō minus est incōueniēs. Si aūt seipsos sue captiuitatis causaz eē dicant quasi melius modo in captiuitate quaz olim in libertate se habeant hoc patet esse mendaciū. qꝛ nunꝙ captiuitas libertati est comparabilis. Si vero non hac intentione suā libertatē rememorantur sed eo volente eos liberari ipsi ꝑtinaciter eius voluntati obsistūt. s. vt quia ille eos in captiuitate confecit. Ipsi ecōtrario plusꝙ ipse velit in ipsa captiuitate perdurēt. deberet vtiꝗ eoꝝ satisfacere volūtati et non seipsum assidue tanto merore deprimere aut eos ei parcere deceret nec eum facere tantū cōtristari. sꝫ hoc stare nullatenus potest cum eū quotidie vt ipsos de captiuitate eripiat orent. Excludere ergo debent iudei tante circuitionis ambages a pectore suo. ¶ Dicet ad hec iudeus nihil eorū que tu numerasti impedit nostrā captiuitatem. sed deum semper omnipotentem fuisse ⁊ esse fatemur. nec nos captiuitatē euadere velle negam⁹ sed deū captiuitati nostre certū terminū prefixisse ⁊ donet illud quod constituit iurauit ⁊ firmauit tēpus adueniat nos nullo modo liberari posse dicimus. Uere in hoc verbo insciētiam deo asscribit iudeus. cū eū tale quid statuisse dicat atꝗ iurasse quod prius eū iurasse atꝗ firmasse peniteat cui⁹rei signū est tot modis iugiter vt dictū est ꝑ eis affligitur quod si ꝑsciuisset non antea cōstituisset. Insipiens ergo secundū iudeos deus fuit ꝙ ⁊ cum apđ eos constet indulgere vtiꝗ ei deberet nec precibus eum inquietare assiduis. Quāto enī frequēti⁹ orāt tanto magis eius dolorē innouant ⁊ quo magis ab oratione cessando eū nō inquietauerint tantomagis eum cōsolari ꝑmittent.

¶ ꝙ de⁹ dimisit vnū foramē i celo nō valens ꝑficere firmamentum.

Quinta fatuitas iudeoꝝ contra diuinā ꝑfectionē est ꝙ cū deus firmamētuꝫ cōstituit ꝑficere penitus nō valēs cuiusdā foraminis spaciū in septētrionali parte impfectū reliquit. qđ ob hoc videlicet eū fecisse asseuerant. vt si quis aliquādo exurgēs ⁊ ei equalem se faciens deū esse se diceret ipse deus illi⁹ spacij ꝑfectionē ei opponeret dicens. si de⁹ es vt ego: locū illum claude si potes quem apertū reliꝗ ego. hoc aūt ꝙ patens sit mēdaciū nullius oculi aciem latet. Septentrionalis etenim axē poli altissimū

semper super nos nec vnq̃ occulta ei cõspicim⁹: ipsũq; totũ integrũ pfecte cũq; videm⁹. Manifeste ergo ptz fatuitas errorũ istius.

¶ De aliis fatuitatibus plurimis contra diuinam perfectionem ꝛ in eius offensam.

Ponuntur ꝛ alia in thalmuth q̃ sũt cõtra diuinam perfectionem. Isti qui vocantur Rabini ꝛ sapiẽtes acclamant seipsos dei seruitores ꝛ declaratores legis mosayce. sed tñ inueniuntur loquẽtes inordinate in his que sunt in magnum vituperiũ dei: tollendo eñi omnez perfectionẽ ꝛ applicãdo ei omnez defectũ. et ante omnia dat licentiã seruiẽdi dñs alienis ꝛ ydolatrandi Unde inuenit̃ in cãhedrin in capitulo. qḋ incipit arbamitot. super illo qḋ scribitur in Leuitici. c. xviij. de ydolo qḋ dicitur moloth. seruitiũ cuius erat q̄ accipiebat hõ filium vel filiã suã ꝛ ducebat eũ vel eam ad sacerdotes ꝛ ipsi trãsibant creaturã aliã per ignẽ ante pdictũ ydolũ. ꝛ lex vetauit hanc ydolatriã signãter specificatã: et dicit in verbis istis ca. codẽ. de semine tuo nõ dabis vt cõsecretur ydolo moloth Hic intricantur ipsi et dicunt q̄ q̄ dicit text⁹ de semine qḋ itelligit̃ q̄ nõ peccat hõ excepto qñ dat sacerdotibus patrem sui seminis p moloth. Sed si ei daret omnes filios suos nõ peccaret. Itẽ dicit q̄ non dabis. intelligitur q̄ non peccat excepto qñ pr̃ dat filiũ suũ sacerdoti moloth. vt faciat sacrificiũ: sꝫ si ipsemet pr̃ facit nõ peccat. Item q̄ dixit de semine intelligit̃ q̄ tũc est peccatũ qñ sacrificiũ fit de filiis q̄ ab eo exierunt sed si hõ facit sacrificiũ de patre suo vel fratre vel de seipso predicto ydolo non peccat. Item dicit in codẽ libro canhedrica. codem. Ille qui adorat ydola timore vel amore liber ẽ a culpa. Et declarat rabi salomon q̄ amore intelligitur si ab aliquo dño fuit rogatus vt faceret. timore si fuit cominatus. Sed rabi moysen de egypto declarat aliter dicẽdo q̄ amore sonat sicut si fuit filocaptus de illa ymagine q̄ est bene fabricata. ꝛ timore est si timet q̄ potest ei nocere sicut ymaginant̃ illi qui eaz adorant q̄ eis põt facere bonũ vel malum si in tali casu adorat liber est. ¶ Et multũ est mirandũ de istis glosatoribus ꝛ etiaz de textu thalmuth q̄ clare venit contra textus legis dei. q̄ videmus q̄ cum populus israel iret p desertũ ꝛ fuerũt in sethim et adorauerunt ydolũ phegor q̄ deus iratus fuit taz fortiter cõtra populũ q̄ occidit. xxiiij. milia. et tñ manifestũ est q̄ illa ydolatria nõ fiebãt nisi amore filiarum moab sicut apparet Numeri. xxv. capitulo. Iterũ illi tres pueri sydrac. misag. ꝛ abdenago voluerũt potius intrare fornacẽ ardentez q̃ adorare ymaginẽ nanbuchodonosor. Et tñ si hec opinio eẽt vera bñ erãt excusati ab illo piculo ex quo faciebãt timore regis nabuchodonosor. et certum est q̄ ipsi bñ sciebant legẽ q̄ ibi fit relatio p eis q̄

erant multũ intelligentes ⁊ socij in studio danielis ꝑpter quod apparet ꝙ sñia data per eos est vera. et per doctores thalmuth falsa ⁊ fatua. ¶ Item dicũt ꝙ veniunt ꝯ deũ volendo seipsos equare deo. Unde inuenitur in aliquibus ordinationibus et cerimonijs quas ipsi fecerũt quas etiã oẽs iudei obseruant sicut est illud qđ in certis noctib⁹ anni mandant ꝙ incendãtur certe candele in domibus in memoriam victorie machabeorũ. In certo mense anni precipiunt ꝙ fiat festũ qđ vocatur porim in memoriam mirabili hester et mardochei ꝯtra Amã In qua ꝑcipit thalmuth expresse ꝙ quilibet iudeus dȝ inebriari et illa die legunt in synagoga hystoriã hester. et sine cũ incedunt ꝑdictas candelas sine cũ legunt ꝑdictã hystoriam in sinagoga dicit rabi talia verba. bñdictus qui nos sanctificauit cũ suis ꝑceptis ⁊ mandauit nobis incendere has cãdelas ⁊ precepit nobis legere hanc hystoriã hester. videte si hoc ꝑcepit deus in lege. nisi qꝛ ipse se reputant tm̃ sicut de⁹. ¶ Itẽ non solũ hoc faciũt sed reputãt se posse reuocare verba dei hoc ipsi declarãt super. c. xvij. Deutro. vbi dicitur si aliquid tibi fuerit difficile ĩ legis iudicijs ibis ad sacerdotes ⁊ ad iudiceȝ qui fuerit illo tp̃e ⁊ petes ab eis et facies ꝑm cõsiliũ eoꝝ. Et dicit talia verba. nõ declinabis ad dextrã neqȝ ad sinistram. Sed ipsi in thalmuth scrutãtur dicendo ꝙ intẽtio textus est ꝙ dato ꝙ sapientes dicant ei pro dextra quod est sinistra ⁊ ꝓ sinistra qđ est dextra debet credere. ¶ Itẽ iudicant sñia mortis quencunqȝ frãgentem aliquid de ordinationibus eorum. Dicunt adhuc in libro berahot in ca. quod incipit misemoço. ꝙ quicunqȝ homo deridet sapientes thalmuth vel malũ dicit est cõdemnatus ad inferos. Et ille q̃ frãgit verba legis dei non habet aliã penã nisi ꝙ sit fractoꝛ legis. ¶ Itẽ reputant se scire plus ꝙ deus quia dicunt in libro robamechia in cap. quod incipit bazabam. ꝙ semel fuit in studio magna disputatio sup vnũ actum legis et oẽs studij vni⁹ opiniõis. Sed rabi aliazer q̃ erat maioꝛ eoꝝ erat cõtrarie opinionis qui fecit multas bonas ratiões cõtra eos ad ꝓbandũ suã opinionem ⁊ nunqȝ voluerũt assentire ei: et in fine dixit si sic est sicut ego dico remitto dño deo nr̃o. Et illa hora exiuit vna reuelatio vocis et dixit nõ contradicatis rabi aliazer qꝛ verũ est quod ipse dixit. Et surrexit rabi sua et dixit dñe lex non est in celo sed in terra et iam precipis in lege tua ꝙ sñia debet declinari ad plures voces: et illa hora excõicauerunt ipsum rabi aliazer quoniã assensit opinioni eorum. et dicunt ꝙ paruo elapso tempore rabi nathã inuenit helyam prophetam et dixit ei eras tu in celo quando fuit illa questio. Respondit sic et dixit ei quid ergo dixit deus illa hora qua sapientes noluerunt obedire reuelationi sue. Respondit ei scias ꝙ illa hora de⁹ risit ⁊ dixit. Uicerunt me filij mei. vicerunt me filij mei ¶ Item glorificant isti thalmudi

ste seipsos. vnde dicitur in libro tuca.c.iij. q vnus doctor qui vocabatur rabi Symeon filij iahaij. Dicebat. Ego sum tandignus et tantu stus q si vellem propter bonitatem meā liberarentur in die iudicij oēs homines qui venerunt ad mundū a die qua ego natus sum vsq hodie Et si Jonatā filius vzihel esset nobiscū possemus liberare totū hūanum genus a die qua creatus ē mūdus vsq ad finē. Item se reputant prophetas sicut dicunt in rababatera ca.i.a die qua fuit destructio templi vsq huc fuit remota prophetia prophetarum et fuit data sapientibus. Item dicunt in rababatera in ca. qd incipit hamoher et hascena q raba filius barhana ibat per quendā viā et dixit ei vnus tragenarius Ueni et ostēdam tibi mōtem synai. Juit cum eo et audiuit primo vnam vocem que dicebat. O miserum mihi quia feci iuramētum et ex quo feci quis me absoluet. Et postq rediit ad studium et narrauit magistris reprehenderūt eū et dixerūt ei: ea hora qua audisti vocē illā debuisses dicere. dñe ego te absoluo ab illo iuramento. et dixit ipse dubitaui qd dicebat pro iuramento quod fecit noe de nō dando amplius mundo diluuiū. Et glosat rabi Salomō q illud iuramentum de quo petebat deus absolutionē erat captiuitas israel proter quod ipse sustinebat partē captiuitatis et laboris sicut dixit ysaias ca.lxiij. In omni tribulatione eorum non ē tribulatus. Et licet textus verus sit in biblijs hebraicis pro maiori parte eo mō quo posuit iheronymus in sua translatiōe. Uerūtñ i aliqbus dicitur sic. In omnibus tribulationibus eorum ipse est tribulatus. et iuxta hoc facit predictam glosam rabi Salomon. ¶ Itē reputant deū ignorantē sicut dicitur i barahot.capi.i.postq fuit destructum tamplū non remansit deo in toto mundo nisi solū spacium quatuor cubitorum ad studendū halaba.i. lectionē de thalmuth. Itē dicitur q tribus primis horis diei deus sedet ad studēdum thalmuth. ergo videtur q si indiget studio non habet perfectionē sapientie. ¶ Item reputant deū mendacē sicut dicitur in rabamecia in capi.quod icipit hacoher Unde dicebat rabi hysmahel. Magnum quid est pax quia deus dixit mēdacium vt poneret pacē inter abraham et saram. hoc apparet in gen. xviij.c.quia cum angeli pnosticarunt abrahe q sara pareret filiū et ipsa erat in tabernaculo et audiuit eos dixit textus q fecit derisionē inter seipsam et dixit quō posset hoc fieri cum sit dñs meus senex. Et postea cū dñs hoc resumpsit abrahe apprehendēdo saram dixit qd dixerat cum ego sim vetula apparet dicunt isti q deus mutauit rumores ne abraham q sara vocasset eū senem irasceretur. Sed qui bene attendit ad textum inueniet q dicit magnum mendaciū quia etiā inuenitur q qñ ipsa risit seipsam vocauit vetulam. ¶ Item reputant deū peccatorem sicut dicitur in hullim in ca. quod incipit helucerefoth sup textum Gen. vbi dicitur feciq deus duo luminaria magna. Dicit rabi Symeō in hora

creationis equales erant sol ꝛ luna Et luna venit ante deũ ꝛ dixit. dñe nõ est bonũ ꝙ duo reges fruantur vna corona. Et illa hora precepit deus ꝙ esset minorata et dixit illa dñe qꝛ dixi tibi verba rationabilia minorasti me ꝛ sic fuit illa sibipsi nimis displicens. sed deus vt cõsolaretur eã dixit ei nõ tristeris nec tibi displiceat qꝛ sol nõ apparebit nisi de die et tu apparebis de die ꝛ de nocte sed ipsa nõ fuit contenta immo dixit dñe candela ante solẽ qd prodest. et dixit ei deus. ego faciaꝫ ꝙ pplꝰus meus israel faciat cõputa sua per menses tuos cũ toto hoc non fuit cõtenta intantũ ꝙ deꝰ cognouit se culpantẽ ꝛ ꝓcepit moysi ꝙ in fine lune israel faceret sacrificium vnius hyrci vt deus haberet veniam de predicto peccato ꝛ hoc ꝓbant ex Numeri cap. xxviij. vbi dicitur hyrcus quoqꝫ offeretur domino ꝓ peccatis: videat vnusq̄sqꝫ quod vanitates sunt in ꝑdicta auctoritate. ꝛ quomõ textus quẽ ipsi allegãt est in cõtrariũ illiꝰ ꝙ ipi intelligunt. ¶ Item reputant deum pollutũ ꝛ immundũ scd͂m quod dicunt in rabamechia in ca. quod incipit hacoher ꝛ hapohel dicit rabi Iohanam deus sacerdos est qꝛ sic scriptum est Exodi ca. xxv. Loq̄re filijs israel tollant mihi primitias. sed primitie dñi dari sacerdotibus: ergo deus est sacerdos. Itẽ postea recepit pollutionem qꝛ sic scriptũ est. Deutro. c. vltimo. ꝙ qñ moyses mortuus fuit sepeliuit euꝫ dñs. sed omnis sacerdos q̄ tangit hoieꝫ mortuũ est pollutꝰ. ergo deꝰ est pollutus ꝛ satisfaciunt dicẽdo. ꝙ postmodum balneauit se et fuit mũdatus ꝛ querunt in quo balneauit se in aqua non qꝛ ysa. dicit ca. xl. quis mensus est pugillo aquas ꝛ satisfacit Rabi ꝙ in igne se balneauit qꝛ sic scriptũ est Isa. vlti. qꝛ ecce dñs veniet in ignem. Item dicunt ꝙ deus palpat res immundas sicut dicit in nucida in ca. qđ incipit hamopoles. ꝙ deus stat sedendo. ꝛ facit venire ante se oẽs guttas sperme exeuntis a quocũqꝫ homine israel dicendo ꝙ qñ diminutũ fuerit illud sperma generabit iustus ex ea. Item dicitur in libro qui dicitur pinquerabi elezer. quicũqꝫ scit quantitateꝫ creatoris mundi securus est habere seculum venturũ. ꝛ dicit rabi Iohanã ego ꝛ raba aquiba sumus fideiussores huius. Item dicit rabi iohanaꝫ ꝙ deus inuolut se in vno tallet. i. roqte ꝛ ostendit se moysi. et dixit ei oi hora qua israel fecerit sic statiꝫ veniam cõsequet. ¶ Itẽ faciunt deũ inuidũ sicut dicunt in berhot. ca. vltio ꝙ quinqꝫ homines creauit deꝰ qui ei assimilabant in aliquibus ꝛ sunt isti. Sampson in fortitudine. Saul i pulchritudine ceruicis. Absalon in capillis. Rex Sedechias in oculis. Asa in pedibus. Et qꝛ illismet rebus in quibus ei assimilabantur condẽnauit eos: ergo apparet ꝙ habuit inuidiã eoꝝ.

¶ De fatuitatibus plurimis ꝯtra legem mosaycã.

Quartus passus est de fatuitatibus falsi

tatibus iudeorum: contra legem mosaicam et contra pphetas. Manifestū est ꝙ omnes gentes que tenent legem diuinā vel se dicūt tenere eam. affirmant deū creasse mundum de verbo absolute sine aliqua materia composita nec simplici de qua illud fieret. et hoc est ꝙ dicit primū verbū legis mosayce. In principio creauit deus celū et terraȝ: qꝛ est opinio oīm doctorū latinoruȝ et hebraicoꝝ ꝙ istud vocabulum creare significat factionem alicui⁹ rei de verbo: nō est sic de generare. facere vel formareꝫ qꝛ hec vocabula aliquid ꝓsupponūt in tali opatiōe et qui oppositum huius asserit hereticus est dicendus qꝛ destruit fūdamentum super quod omnia alia miracula sacre scripture fundanť. Et inuenimus vnū de maiorib⁹ doctoribus thalmuth qui vocať Rabi eliezer magnus qui venit cōtra hanc opinionē. Et dicit in libro q̄ vocatur pirque. talia verba. Celi de quo fuerunt creati. Respondet de luce vestimenti dei. et terra de q̄ fuit creata. Rn̄det de niue que stat sub cathedra dei. Et dicunt glosatores ꝙ hanc niuem accipit hic rabi eliezer ꝓ illo quod vocat philosophus primaȝ materiā vel ille ex q̄ fuerūt facta q̄ttuor elemēta quā nititur ꝓbare philosophus primo phisicoꝝ ꝙ est ingenerabilis et incorruptibilis apparȝ ꝙ iste doctor erat de opinione philosophi. qꝛ vel ipse credit ꝙ creatio pōt fieri de verbo vel nō. Si sic ergo nō oportebat eū querere ex quo facta fuerunt celum et terra. Si nō ergo vel habet ponere aliquā materiā eternā que nunq̄ habuit principiū vel oportet in numeris ire in infinitū quod est impossibile. Quare necessario sequitur ex verbis eius ꝙ ipse non credebat textū legis in quo dicitur In principio creauit deus celum et terram quasi vellet dicere de nihilo nisi ꝙ ibi erat aliqua res eterna que omni tpe fuit cuȝ deo. manifeste hec opinio est heretica et contra omnes qui habent legeȝ diuinaȝ. ¶ Est adhuc alia autoritas alterius doctoris qui dicitur rabi Symeon qui dicit in littera ꝙ ordo temporis fuit anteq̄ mundus creatur. et qui hoc intelligit sua intentio ē ꝙ corpora celestia sūt eterna qꝛ tp̄s nihil aliud est nisi numerus mot⁹ celi. ¶ Item veniūt ɔtra textus sacre scripture. Et pͥo dicunt in abodazara. ca. i. ꝙ nō recipient tpe messie aliquē aliaꝝ gentiū qui velit venire ad legem dei hoc est falsissimum et contra oēs pphetas. Dixit eniȝ patriarcha Jacob Geñ. xlix. loquēdo de messia et ipse erit expectatio gentiū. Item dixit zacharias. iij. ca. Et applicabunť gentes multe ad domuȝ in die illa erunt mihi in ppl'm. Itē dixit ysa. cap. xi. In die illa erit radix iesse q̄ stat in signuȝ ppl'oꝝ ipsum gentes deprecabunť et erit sepulchrū eius gloriosū. ¶ Itē peccāt dicēdo malū qꝛ dicunt peccatores esse et malos hoīes. quos de⁹ dixit bonos et iustos. Et pͥo Adam quē deus formauit et non est dubiuȝ ꝙ cum maiori ꝑfectiōe que posset esse in homine carnali et ipsi applicant ei il

ind pctm carnis tā abhominabile sicut dictū est supra. Itē cōtra noe de quo dr Gen.c.vi. Noe vir iustus atqꝫ pfectus fuit in generationib⁹ suis cū deo ambulauit. et ipsi dicūt in yama in ca. yomi aquipozim sup tex. Gen. in ca. ix. vbi dr. Euigilās noe ex vino cū didicisset q̄ fecerat ei fili⁹ su⁹ iunior. querūt qd est qd fecit fili⁹ suus iunior. Respōsio est duorū doctorū qui sunt duarū opinionū: quorū vnus dicebat Rau et alius Symuel. Rau dicebat ꝙ illud qd fecit chan Noe patri suo est ꝙ castrauit ipm. Symuel dicebat ꝙ habuit cū patre copulā carnalē et quilibet istorū rabinorū ducit rationes ꝓ opinione sua arguēs contra alterā. Sꝫ ꝯclusio est p thalmudistas: ꝙ ambo doctores dicūt veritatē. et ꝙ illa duo fecit patri suo. scꝫ ꝙ castrauit ipm et habuit copulam carnalē cū eo. Ecce ꝙ falsissima inuentio et ꝙ turpissima diffamatio per illos inuēta. ¶ Itē dicunt falsum cōtra patrē Abraā. de quo dicit tex. Gen. xxv. ꝙ qn̄ abraam mortuus fuit. dedit oia sua ysaac. Sed filijs cōcubinarū dedit munera et misit eos ad terrā orientis. Dicunt ipsi in cāhedrin ca. vlti. que fuerūt illa dona q̄ dedit eis. Respondent ꝙ docuit eos noia immundicie. et declarat rabi salomon ꝙ hoc est cōuocationes demonū. Ecce ꝙ manifeste dicūt cōtra testimoniū qd dedit deus de abraā. c. xviij. vbi dicit. Scio enī ꝙ ꝓceptur⁹ sit filijs suis et domui sue post se vt custodiant vias domini: et faciant iusticiam et iudicium: vt adducat dn̄s propter abraam oia que locutus est ad eū Quomodo est credibile ꝙ ipse hereditasset filios suos de cōuocationibus demonum et quō hec est via dei. ¶ Itē dicūt falsum cōtra Joseph de quo facit scriptura relationem manifestā sue virtutis cōtra petitionē quā ei faciebat dn̄a sua de adulterio. Dicunt ipsi in hulim in ca. qd incipit calhabacat ꝙ de facto intrauit domū intentione copulandi cū ea et venit angelus gabriel: et rapuit sibi genitalia. et qn̄ voluit facere peccatum inuenit se impotētem. ¶ Item dicūt contra dauid de quo legim⁹ ꝙ in fine dierum suorum: qꝛ ei deficiebat calor naturalis adduxerunt ei Abisach sunamitē: vt seruiret ei et dormiret cum eo. iij. Regū. c. i. Sicut probatum est in medicina ꝙ calor domicille vel iuuēcule prodest multum homini antiquo: vt excitetur sinus calor naturalis. et textus refert ad litteram ꝙ seruiebat regi et dormiebat in sinu suo et rex non cognouit eam: scilicet carnaliter. Sed thalmudiste dicunt in canhedrin in ca. quod incipit cohengadol. ꝙ dauid concubuit cum ea in presentia bersabee. xiiij. vicibus in modico tēpore et alia turpissima referunt circa hoc que non sunt digna scriptura. ¶ Item in libro Judicum ca. iiij. vbi narratur illud magnū bonum quod fecit illa honorabilis mulier Jahel propter dei seruitium: scꝫ occidendo sisaram inimicum israel. Et videmus etiā in illo cantico. ꝙ ordinauerunt ꝓphetissam delbora et barach magnā laudē quā com-

mendauit de p̄dicta Jahel. Sed turpissimi thalmudiste dicūt in libro nazir talia verba dicit rabi iohanna septē vicibus cōcubuit cuȝ sisara in illo instanti: ⁊ postea occidit eū. ¶ Item lȝ balaam voluerit facere malū populo. ⁊ eū malū pronunciare. verūtamē ꝓpheta erat. Et ideo dixit tex. de eo auditor sermonū dei q̇ nouit doctrinā altissime. Sed isti ꝓditores ⁊ diffamatores opponūt ei multa turpissima de q̇bus nullā mentionē facit scriptura sacra. ⁊ hoc scribūt in libro berahoth. ⁊ in canhedrin intricando se super verba asine q̄ dixit ipsi balaāȝ q̄n eam verberabat dicēdo sic ⁊ quō ego nō sum asina tua sup quā equitas om̄i tēpore. Dicūt ipsi ꝙ ambasiatores regis balaas iter rogauerūt. quare nō eq̄tas i equo respōdet balaā: q꜓ habeo equū meum ad pastū vt pinguescat. Eadē hora dixit asina nō est verū: q꜓ ego sum asina tua. Et dixit ipse sic est. ad portandū onera. Respōdit illa nō est verū nisi sup quam equitās. Et dixit ille verū est in casu ꝙ accidit sicut modo q̄n non est equus ad manū. Rn̄dit asina nō est sic sȝ omni tp̄e et adhuc ꝙ sum asina tua de die: ⁊ tua vxor de nocte. Ecce turpissimi luxuriosi in quo inuoluunt liguas suas. ¶ Itē dicūt in hulim in ca. qd̄ incipit calhabacat q̄d voluit dicere tex. in li. iudicum in ca. xiiij. q̄n dicit̄ de samsone. Creuitq꜓ puer ⁊ benedixit ei dn̄s. dixit rabi Johada. scis i quo bn̄dixit. in sua virga: q꜓ sperma qd̄ exibat ab ea erat sicut vnus riuus currēs et q̄n cōprehenderunt eū philistei ⁊ extraxerūt oculos eius ⁊ faciebāt ꝙ moleret in carcere. Dicunt isti turpissimi ꝙ istud molere quod dixit textus sonat ꝙ quilibet philistinorum ducebat ei vxorē suā vt concuberet cum ea si forte possent ex ea habere hominē ita fortē sicut ipse erat. Item in aliis locis thalmuth loquūtur modo ꝯtrario: q꜓ multos viros quos scriptura dixit peccatores ⁊ narrat littera peccata eorū ipsi excusant eos: ⁊ dicūt ꝙ nō peccauerunt. Et primo de ruben filio iacob de quo dr̄ ad litteram in tex. Gen. ca. xxxv. Abijt ruben ⁊ dormiuit cū bala cōcubina patris sui ꝓpter qd̄ peccatū fuit ei amota primogenitura sicut p꜔ primo Paralip. ca. ij. Sed ipsi dicūt falsos oēs textus. Et dicūt in libro sabbat in ca. qd̄ incipit Rabina talia v̄ba dicit rabi yonatha quicunq꜓ dicit ꝙ rubē peccauit nō est nisi peccator Et sic dicunt peccatores ꝓphetas scribētes textus. ¶ Itē iustificāt filios heli. de quibus dr̄. i. Regum ca. ij. filij heli filij belial nesciētes ⁊c. Item in eodē ca. heli autē erat senex valde ⁊ audiebat oīa que faciebant filij sui vniuerso israeli: et quomodo dormiebant cuȝ mulieribus q̄ obseruabant ad ostiuȝ tabernaculi. Itē iustificāt filios samuelis contra textum qui facit mentionem ꝙ non ambularent in viis samuelis patris sui: et ꝙ vendebant iusticiam ꝓ pecunia. Itē dicunt ꝙ dauid nō peccauit i adulterio bersabee: nec in morte viri mariti eius. Iteȝ dicūt ꝙ salomō non peccauit

in idolatria quã fecit in fine dierũ suoꝝ. Finaliter per omnia videtur v̄ba sacre scripture reputare falsa

¶ Item diffamant moysen in mirabilibus que deus per ipsum faciebat: ⁊ hoc dicit rabi salomõ sup hystoriam chore quando ipse ⁊ sua familia intrauerũt tabernaculum ad ponendum incensum ⁊ mortui sunt ibi omẽs. Dicit rabi salomon scias ꝙ venenũ posuit eis moyses in inceso cum quo cõbusti fuerunt nadab ⁊ abiud filij aarõ. Item dicunt in li. qui vocatur sabbatin in. c. qd incipit yecioda sabbat ꝙ si duo hoies vel plures faciũt simul vnũ peccatũ ꝙ immunes sunt a pena. sicut si duo hoies cũ fustibus verberant vnũ alterũ: ⁊ ille moritur non peccant: quia lex dicit ꝙ quando anima peccauerit habebit talem et talem punitionẽ non dicit anime in plurali. ita ꝙ volunt ꝙ nullus est dignus punitione: nisi quando ille qui facit peccatum est vnus solus.

¶ De fatuitatibus iudeorum quo ad claues chore.

Uintus passus est de fatuitatib⁹ ⁊ ridiculis ac manifestis impossibilib⁹ iudeorum. Et primo quo ad claues chore asserunt iudei in libro doctrinaꝝ suarũ ꝙ cũ chore heremũ cũ moyse et filijs israel ꝑteriret trecentos hẽbat camelos honustos nihil aliud ferentes nisi solas claues thesauri eiusdẽ que claues de vacarum corijs facte erãt oẽs: vt leui⁹ ferri possent. Cõputemus mõ si placet ⁊ videam⁹ vtrũ hoc stare possit. Demus adminus libre septẽ claues ⁊ ꝙ quisq̃ camelus admin⁹. dc. tulerit libras erũt que claues quas vn⁹ ferebat camel⁹ tria milia. dc. fierent itaq̃ claues tricentoꝝ cameloꝝ mille milia ⁊ lxxxv. milia. Sed cũ queq̃ claues admin⁹ sit vni⁹ arche quot sunt claues ꝓculdubio erũt ⁊ arche. Dent itaq̃ cuilibet camelo admin⁹ due arche. ⁊ erũt cameli archas ferẽtes quingenta ⁊. xl. milia. Sed ⁊ serui cõsuetudinẽ diuitũ quibus maior cura de custodiendis diuitijs oportuit adminus duos camelos vnum habere custodẽ qui thesauros cum summa seruaret diligẽtia vix etiã dormitaret. Inuenirenturq̃ custodes cameloꝝ. cc. sexaginta milia: libro autem attestante didicimus: quoniam exercitus chore ꝑ domos et cognationes et familias suas: non erat nisi octo milia. dc.

¶ De fatuitatibus iudeoꝝ dicentium dan. prescidisse lapidem magnum: ⁊ similiter og regem basan.

On minus ridiculosum est illud qd dicũt filijs scz Jacob patrẽ suũ ad sepulchrũ portãtib⁹ Filios esau simil'r patrem a sepulchrum deferẽtes cũ magno comitatu eis occurrisse. Cũ vtriusq̃ magnus esset exercitus ⁊ singule partes sepulchrũ sibi vẽdicare vellẽt. Dan mõtem ascẽdisse dicũt ⁊ tante magnitudinis prescidisse lapidẽ quãta multitudo esse poterat toti⁹ exercit⁹ esau. ipsamq̃ molẽ capiti

impositā attulisse vt sup hostium cuneū eā ꝑiciens oēs vno ꝯsterne ret ictu. Lūq̄ aduenies iā ambos cuneos cōcordes inuenisset: molē quā attulerat in mare ꝑiecit cuius magnitudīe aqua maris terminos suos excedēs duas ciuitates sui ef fusiōe subuertit. Et ipe sunt quas lōgo tp̄e post pharao rex egypti fi liis israel edificare precepit. Nōne queso hec adinuentio iuste summo risu digna videt. Cū eñ Jacob fi lij.xij.tantūmodo adhuc essent vi ri esau de tribu sua iā.cccc.existe bant.nūc igit numero filioꝝ iacob aucto quāto magis existimari pōt filioꝝ esau numerus fuisse. tātam eñ oportuit eoꝝ esse multitudinē vt ꝛ filijs iacob ꝛ toti egyptiorum gēti q̄ cum ioseph venerat obsiste re potuisset. Nunc igitur vnusq̄sq̄ iudicet quid hoꝝ admiratione sit dignius.s. vel vbi tantū inuenerit montē.vel quo mōte tammire ma gnitudinis molē vel quō in capite tanti pōderis gestare potuisset la pidem vt tammagnā ꝯsternere po tuisset cohortes. ¶ Non eñ minus stupēdū est illud monstruū q̄ Og rex basan vidēs ingentē exercitū israel.dc. scilꝫ milia ꝛ tria milia et ccccc. viros a.xx.ānis ꝛ supra ex ceptis mulieribus et paruulis qui supputari nō poterant molē inau dite magnitudinis suo capiti im posuit. ꝛ cū ea expeditionē totam ꝯsternere voluit vppupa auis mi nima moli illi supsedit ꝛ tādiu eā rostro suo cōcudit donec foramen magno iuxta capitis ei⁹ quātitatē peracto moles caput trāsiliens in eiusdē humeris subsedit. Capite aūt sano ꝛ toto corpe incolumi for tassis adhuc a colo subleuasset nisi ad auctorū subito dentiū quantitas impedisset.mox eñ vt lapis in co lum descēdit dētes sibi repēte ita sunt adaucte q̄ cū voluit eā suble uare minime potuit. Qd̄ moyses intuēs cuius corpus decē cubitos habuisse asserūt: ꝛ totidē eius vir gale ascribūt se sup terrā in modū saliētis decē cubitos erexit ꝛ cum in aliquo corporis loco cum virga ꝑcuteret. Si ergo cōputēt decē cu bitos q̄bus a terra eleuatus est: et decē cubitos ei⁹ corporis ꝛ decem alios quos virga in altū porrecta habebat a terra ad summitatē vir ge.xxx.inueniēt cubitos: sꝫ cum in tantū erect⁹ esset moyses virge tñ summitas qua eū ꝑcutere intende bat nequaq̄ vlteri⁹ attingere potu it q̄ ad eū modū quo sura iūgitur pedi que vulgo cauilla dr̄. In quo q̄dē cū ꝑcussisset cōtinuo cadēs ex pirauit. In hoc cognoscere q̄libet pōt q̄ a plāta pedis quā terre fixā tenebat vsq̄ ad nodū in quo ꝑcus sus est.xxx.cubitos habebat.ab eo igit loco vsq̄ ad summā nō min⁹ q̄ octingēti cubiti erant. soluq̄ ca put facile decē cubitis cōstare po terat. vnde sequit q̄ auis illa mo lem ipsam decē cubitis ꝑforauit. In quo facto quot sint mirāda q̄ ve potius mirer cū ꝯsidero stupeo vbi eñ vel tñ lapidē inuenire vel tñ pondus portare aut quō tā par uula auis tñ tamdurū tamq̄ spis sum saxeū corpus tamcito valuit penetrare. Quoue pacto dentes ei

tam subito crescere: aut qua ratiõe tam immẽse ⁊ inaudite magnitudi nis credẽdus est fuisse cũ p̃sertim lex dicat lectũ eius ferreũ nouẽ cu bitos habuisse. quoue pacto tãtus homo tam facili vulnere cecidisse.

¶ Dicũt moysen i celũ ascẽdisse ⁊ ibi deuictis ãgelis legẽ accepisse.

Dicunt item iudei q̃ moyses p̄ lege suscipiẽda in celũ ascẽdit ⁊ ibi cũ angelis taliter altricat⁹ sit Dicebãt em̃ inquiũt angeli legem hãc deferre minime sinemus quaꝫ nobis plusq̃ filiis israel necessari am scimus. Ad hoc moyses insolita visione pterritus nihil respõdere p̃sumpsit: sed dño se cõfortante vt secure rñderet ⁊ precipiente angelis ait. Cũ lex hoc regendoꝝ corporuꝫ p̃cepta cõtineat nõ satis cõsidero qd vobis q̃ spũalis tm̃ creatura estis sit necessaria. Angeli qd ad hoc dicere nõ habẽtes victi cõticuerũt. De moysi igitur victoria deũ risere et valde letatũ esse dicũt. ⁊ ita post triumphũ cũ lege alacrẽ descendisse. Quot queso diuersitates fatuitatis in hac continent lasciuia. quomodo em̃ moyses corpore mole depressus altitudineꝫ celi conscendere potuit. Aut quomodo dari deo legẽ volente angeli p̄hibere. quid iterũ stolidius est q̃ dicere deuꝫ vno vincẽte ⁊ alio victo exultare ⁊ puerili more ridere. Itẽ si angeli vt dicunt tam auidi illius lẽgis retinende erãt cur non prius a deo eam quesierant vel quid contentionis proderat eis deseruire. poterant enim legem istam etiam cũ iudeis obseruare: nec erat ratio cur eam moysi deberent inhibere.

¶ De fatuitatibus iudeoꝝ dicentium quẽdam noie iosue decepisse angelum mortis ⁊ in celuꝫ saltasse ac ibideꝫ dei sententia remansisse.

Memorãt ⁊ aliam fatuitatẽ iudei q̃ oibus ridiculum prestat. Dicunt em̃ angelum mortis cuidã viro apparuisse nomine Josue filio leui doctori et q̃ dixisse. Ad hoc venisse me scias vt animã tuã suscipiã ⁊ moriaris. Nequaq̃ inquit ille q̃ cõmones faciam nisi mihi prius padisum ostẽdis. Susceptuꝫ igitur angelus in alis suis duxit ad locũ vnde videret paradisum. Callidus autẽ ille de alis eius elapsus est ⁊ in paradisum se cadere permisit. Angelus autem deceptum se esse doles irato nimis vultu egredere ait vt moriaris. Nequaq̃ ait ille vt egrediar. Cũq̃ secũdo ac tertio angelus ad ipsum cum magno clamore repeteret: ⁊ ille eius verba negligeret commotus nimis angelus ad deum pergẽs huius rei querimoniam fecit. Deus autem eum redire rogauit vt hoiem illũ ex dei nomine de paradiso egredi p̃ciperet Veniẽs itaq̃ angelus ad padisum ait deus vt egrediaris p̃cepit. Jurauit ille: ⁊ ait. Per deũ non egrediar. Rediit angel⁹ ad deũ ⁊ dixit Jureiurãdo se nunq̃ inde egressurum firmauit. Dãs itaq̃ iudicium deus respõdit oia volumina vite ⁊

actuum eius reuolue et diligēter relege. si q̄n eum iurasse et periurasse inueneris modo quoq̃ nihil sibi iurasse valebit. Si autē vnq̄ periurum esse probaueris: non in hac vice timebit. Volumina itaq̃ oia angelus studiose discutiens nunq̄ periurasse inuenit. Dimisit itaq̃ vi ctus qui vt dicunt vsq̃ in presentē diem incolumis permanet atq̃ viuus. ¶ Considerare possunt iudei q̄ risu dignissima i hoc notari possint sermūculo. Quid eni̅ plus miremur an fatuitatē angeli qui callidem hois artē prius nō agnouit an hoiem audito per angelum dei precepto ausum fuisse iurare. an dicamus dei impotentiā: q̄ non nisi per mendacium eū de paradiso potuisset expellere. an ascribam⁹ deo ignorantiam q̄ non aliter scire potuit vtrū periurus fuisset: nisi eius vite libros reuolui iuberet. patent hec omnia fatuissima esse.

¶ Dicunt mortuos suos in aduētu messie suscitandos: vt iterum terram incolant vbi plurima de resurrectione tractantur.

Asserūt etiā iudei inusitatū miraculum: scȝ mortuos suos post captiuitatis euasionē resuscitari: vt terram incolant qd̄ multis auctoritatibus pbare nitūtur. Primo auctoritate moysi dicentis ad populū israel Deut. xxxij. Uidete q̄ ego sum solus et non sit alius de⁹ preter me. ego occidam et ego viuere faciā. percutiā: et ego sanabo. Cū ergo deus se occisurū promittat et viuificaturū: non videtur predicta fides abijcienda. Sed hec auctoritas a rationis exorbitat semita. q̄r hoc verbum ad ostendendū omnipotentiā suā dixit non q̄ ipse suos mortuos suscitaturus sit. nec est negandū quin a die qua se deus pmisit hoc facturū vsq̃ in diē presentē concedamus hec miracula fecisse. quia ipse mariā sororē moysi prophete Job. Ezechiam: Naman. et alios q̄plures cū voluit percussit et cū voluit sanauit. Itē ipse in vna nocte omnia egypti primogenita interfecit. et sub vnius noctis spacio in castris sennacherib centum octuaginta milia occidit. Sed itē econuerso in manu helye filium vidue. in manu autē helizei sunamitis filiū suscitauit. Sic ergo omnipotentē mortuos suscitasse non negamus. quin oēs hoies in die iudicij ad eos suscitandos et confiteamur et credamus. Sed qd̄ adijciūt q̄r scȝ denuo terras ihabitaturi sint nō credimus. Dicet iudeus hoc nō debet videri cōtra fidē esse cū ab helya vel ab helyseo resuscitatus postea longā vitā duxerit vxorem habuit filiosq̃ genuerit: et pristina humana vite cūcta officia impleuerit. Rn̄def q̄ verū ē et bene potuit esse vel per miraculū vel per p̄cem sancti viri: q̄r corpus nōdū erat dissolutū: q̄uis etiā hoc nequaq̄ crederem⁹: nisi testimoniū super hoc ppheticū haberem⁹. Uerū ea q̄ cōtra vsum cōtigere solēt fides hoīm suscipere facile nō solet. nisi taliū cōfirmaref auctoritate pphetarū

quibus oim fauor applaudat popu lorũ: et ea ipsi apertissime loquũtur pphete. hoc aũt nullus aperte pronũciauit ppheta. Sed cũ iudeorũ hoc dixerint doctores: nemo tñ ex his qui ante xpm fuerũt istud pdixit. sequaces autẽ errorẽ hũc inuenerũt: vt iudeorũ gens in sua persisteret infidelitate. ¶ Scdo nitunt pbare intentum iudei auctoritate Isaye. xxvi. vbi ait viuent mortui tui: iterfectiq3 mei resurgẽt. expergiscimini et laudate qui habitatis in puluere. Sz hec verba nequaq ostendũt mortuos iudeorũ ad habitandũ terram resuscitari. qm si diligẽter qd dr attẽdam nec mortuorũ resurrectionẽ ibi patẽter psignatã inueniemus. alioquin ppheta sibimet contrarius esse videbit cũ in superioribus dixerit morientes nõ viuent. gigãtes nõ resurgẽt qd igitur a nature vsu dissentit et sensui pphete cõtrarietatẽ ingerit nequaq sm libitũ vniuscuiusq3 ad sensum nature cõtrariũ dz exponi. cũ aliter sano sensu possit intelligi nisi necessaria ratio ita id coegerit accipi. Qd si quis itelligere cupit attẽdat q pdictũ verbũ duob mo dis intelligi põt. Uno mõ vt vel de extremi iudicij suscitatione dictuz credat vel resuscitationis noie captiuitatis euasionẽ signauerit. Hic aũt sensus magis ad litterã ptinere videt cũ paulo superi ppheta sue gẽtis captiuitatẽ et afflictionẽ defleuerit. Statimq3 diuine pmissionis et pietatis solaciũ intulit dicens. viuẽt mortui: interfecti resurgẽt. Nec hanc euasionẽ quolibet in certo tpe: sed post modicũ tempus euẽturã preñũciat dicẽs. valde populus me intra cubicula tua claude ostia tua super te abscõdere modicũ ac momentũ donec ptranseat indignatio mea. hec ad captiuitatẽ cõgruẽter referũtur. ¶ Tertio nituntur intentũ pbare iudei ex verbis Danielis. in ca. xij. vbi dr multi de his q dormiũt in terre puluere euigilabũt. alij in vitã eternam. alij in obprobriũ: vt videãt semper sed hec auctoritas tantologius ab intentione iudeor discrepat supradicta quãto euidẽtius de vltimo iudicio intelligit fuisse dicta. in illa eñi resurrectiõe ibũt vel in vitam eternã: vel in obprobriũ sempiternũ. ¶ Quarto explicãt ad intentũ suũ iudei auctoritate Ezech. in ca. xxxvij. qui cũ plures mortuos diuina suscitasset virtute. de futuris quoq3 his vaticinatus est verbis. hec dicit dñs deus. Ego aperiã tumulos vestros: et educã vos de sepulchris vestris populus meus et inducã vos in terram israel: et post pauca. et requiescere vos faciã sup humũ vestrã. Ecce mortuos suscitãdos: et terras suas ihabitaturos apertissime ppheta atq3 indubitãter ostẽdit. Rñdet q pdicta auctoritas de resurrectione mortuorũ in die iudicij intelligẽda est: nec est instãtia illius qd dr in fine. requiescere vos faciã sup humũ vestrã: qm requies isto mõ põt accipi: vt aiaz significet requiescere in corpe qd nõ immerito terre noie. de qua sum ptũ est exprimit: teste isup scriptura q frequẽter illud noie terre ap-

pellat. Ait enim moyses formauit deus hoiem de limo terre. ecce hō cū ex quattuor elemētorū sit cōiunctione perfectus. de terra tm̄ q̄ vnū est elementū dr̄ factus: sed nō incōueniēter: qꝛ terre noīe signat corp⁹ possimus ergo intelligere qđ dicit sed qꝛ faciet eos requiescere super humū suā. q̄ aīa redibit ad corpus ꝛ iudicabif vtrūq₃. Hic aūt sensus in illius ꝓphete explanatiōe concipi pōt sano itellectu. ita vt nec scriptura aliqua hec ratio vlla videaf eicōtraria. Quicquid autē in tenebrosis dictis ꝓphetarū multis pōt accipi modis. ita vt quis eā expōnēs: nec a scripture testimonio nec a rationis exhurbitat semita. nihil est incōueniēs si quis eā diuerso: s₃ iusto exposuerit sensu. Si cui⁹ aūt talis sit expositio q̄ vel a scriptura vel a ratione: aut sit: aut videaf extranea ea iusto iudicio carere viribus est estimāda. ¶ Quō aūt p̄dicta iudeorū sententia scripture sacre est cōtraria dsligēs lector attēdat. Dauid ꝓpheta de mortuis taliter inquit. sepulchra eoꝝ domus illorū in eternū. tabernacula eorū in ꝓgenie. Itē de eadē re introibit vsq₃ in ꝓgenies patrū suorū ꝛ vsq₃ in eternū nō videbit lumē. Itē alibi spūs pertrāsibit in illo ꝛ nō subsistet: ꝛ nō cognoscet amplius locū suū. Ite₃ alibi sicut vulnerati dormiētes in sepulchris: quorū nō es memor ampli⁹ ꝛ ipsi de manu tua repulsi sunt. Job etiā idē sentiens dicit. vij. c. memento qꝛ ventus est vita mea ꝛ nō reuertetur oculus me⁹ vt videat bona: nec aspiciet me visus hoīs. oculi tui in me ꝛ nō subsistā. sicut cōsumitur nubes ꝛ pertransit: sic qui descēderit ad inferos nō ascēdet: nec reuertetur vltra in domū suā: nec cognoscet eū amplius locus eius. Itē alibi vadā ꝛ nō reuertar ad terrā tenebrosam. Item idē homo cū dormierit nō resurget. ¶ Salomō etiā his cōsona sentit dicens. viuētes se esse sciunt morituros. mortui vero nihil nouerunt amplius: nec habent vltra mercedē: qꝛ obliuiōi tradita est memoria eorū. amor quoq₃ ꝛ odiū ꝛ inuidia simul peribūt: nec habēt parte₃ in hoc seculo ꝛ in opere qđ sub sole geritur. Ecce salomō sapiētissim⁹ ceteroꝝ auctoritatibus concors extitit: q̄ mortui ad hoc sc₃ vt terras inhabitēt resuscitandi non sint. et tm̄ q̄ q̄nq₃ resurgant testimonium perhibet dicēs q̄ nō habēt parte₃ in his que sub sole gerunf. s. in terris. Per hoc videlicet innuēs q̄ in his partē sint habituri que supra solē fiunt. i. in celestibus. ¶ Dicet hic iudeus ostēdisti sentētiā mea₃ cōtrariā esse auctoritatibus sacre scripture: ꝛ dixisti etiā q̄ erat rationi cōtraria vellem scire quō hoc intelligi posset. Rn̄detur nōne tu iudee credis: q̄ cu₃ vestri resurrexerint mortui aduenieēte vncto. Adā quoq₃ ꝛ seth. matusalē. abraā. ysaac et iacob. ꝛ aaron. ceteriq₃ patriarche ꝛ ꝓphete ꝛ oēs iusti: q̄ añ aduētum ei⁹ obierūt pariter cū eis sint resurrecturi. ꝛ oīa humana genera officia agētes ꝛ patiētes pristinosq₃ rerū rit⁹ colentes antiquo more terras sint inhabituei. ꝛ aaron ꝛ fi

lis eius sacrificijs vt olim oblaturi et a moysi: vt olim sacerdotibus ve stimentis induendi sint. Hec nega re nõ valet iudeus. qz doctores sui cuncta affirmant. Tũc ergo quero quisnã erit maximus põtifex. dicet iudeus q aarõ. Quid ergo de elea zaro phinees multisqz alijs. tunc fiet qui olim oẽs fuerunt põtifices summi erũt ne semel oẽs vno tẽpo re maximi põtifices an illius ordi nis dignitate priuabũtur. si dixer3 viuẽte aaron eos summo sacerdo tio fungi nõ posse. quid ergo prode rit eis resurgere. Plus enĩ ad dede cus et incõmodũ q ad decus et vti litate3 erit eis resurgere. meliusqz ei fuisset in morte pmanere q erũ nosam ducere vitã: l3 et moysi lex in hoc facto destruat: qua pceptũ ha betur ne qs maiori sublimatus or dine vlterius ad minorẽ scdo duca tur. Si aũt oẽs in summi sacerdo dotij ordine equales esse futuros cõcesseris honorẽ suũ adimis. quia nullus inter cõplures equales ex cellentẽ põt habere honorem. Pre terea multis põtificib9 multa sunt necessaria tẽpla. Ex hoc ergo aliõ incõueniẽs. i. legis destructio seq tur pcipiẽtis. ne plusq vnũ sacer dotẽ. nec plusq vnũ existere tẽplũ. Ex quo sequitur necessario iudeos aut nouã legẽ habituros cõcedere aut moysi legẽ nequaq totã consi stere posse. ¶ Quero etiam vltra. Nũquid plures reges habituri sũt iudei: an vnũ. Rñdere d3 iude9 q vnũ. sicut pphẽta ezechiel phibet testimoniũ dicẽs. vnũ pastorẽ oẽs habebunt. qz si plures fuerint con cordes esse non poterũt et regis pa cẽ destruent. ¶ Et tunc quero vlte rius a iudeo. Quis erit ille rex. re spõdebit q vnctus: in cuius aduẽ tu captiuitatẽ se credunt euasuros et suos mortuos suscitãdos et eorũ moderamẽ habere imperij. Uere il lud dictũ aliquid coloris haberet si vnctũ illũ hoiem hi crederent et deũ. Si vero vt credunt homo tm̃ futurus sit quid tunc abraã. ysaac. et iacob sunt facturi. moyses etiam ceteriqz pphẽte nũquid eius subij cientur ditioni. Rñdet iude9 q sic quia sic samuel subiectus est sauli et helyas achab et elizeus ioran. et alij multi pphẽte regibus suis. sed hec similitudo nõ conuenit propo sito presenti. Nã et si prophete qui minime reges fuerũt; regibus sub diti fuerũt nõ ideo conuenit aut est necesse: vt rex propheta cuiq terre no regi subijciatur velut abraam et dauid et iosue. quorum quisqz rex fuit atqz pphẽta. moyses etiã qui rex et propheta et legislator totius extitit populi. cui legis liber tale testimoniũ perhibet dicẽs. non sur rexit pphẽta vltra in israel. sicut moyses quẽ noscet dñs facie ad fa ciẽ in oibus signis atqz portẽtis q misit sup eũ. nõne cũ isti tanti tales qz viri resuscitati illius fuerint vn cti viri subiecti. nõne queso multo melius fuisset eis ne suscitarentur ¶ Preterea duo inde incõueniẽtia pueniũt. si enĩ minor est eo moyses scriptura mentit. si autẽ maior tã to plus vilificat. Si dicat iude9 q ille rex erit moyses. tũc q̃ro. Quid ergo ille vnct9 factur9 ẽ. qd etiam

abraam ysaac et iacob sunt facturi quos moyses ipse dũ viueret in tã to precio habebat cũ aliquid a deo implorabat ꝓ eoꝝ amore se adeptu rũ orabat. Ecce quõ sunt positi iu dee in magno discrimie in hac ma teria. ¶ Quero a te vltra iudee si nosti. Nunquid illi qui tunc suscitã di sunt mortui naturã et potestatẽ habebũt filios generãdi. Respon debit iudeus: ꝙ legis precepto ad hoc cõstringent. ergo cũ lex ꝓcrea re filios ꝓcipiat nouã eos legẽ ha bituros demõstrat: qđ est contra fi dem suã. Rñdebit iudeus ꝙ eis in hibita est generatio nõ lege: sed na ra. sed hoc stare nõ põt: qꝛ auditus abhorret et mens refugit credere animal aliqđ modo esse cui natura le sit generare nõ posse nisi aliquo interueniente accidente: qui vero homo a ccidente aliquo interueniẽ te vim generãdi amittit: nec sacer dos esse: nec testimoniũ perhibere nec iudicium potest facere. ꝙ si na turam ipsam dixerat esse nouam non debent eos dicere resuscitan dos: sed nouam creaturã futurã. si militer põt in forma tantũ: non in natura tota comedent quidem ⁊ bi bent; sed non generabunt. Conce dit ergo iudeus ꝙ queadmoduꝫ ce tera humanitatis officia sic ⁊ gene randi naturam habebunt adeo: vt mulierem quotidie concepturam ⁊ quotidie parituram credãt. ¶ Sꝫ hoc quod dicunt iudei est ita fatuũ ꝙ vix humane aures audire pos sunt. vt enim que dicunt vera esse fatear. scilicet vt in vnct um et cre dituri sunt omnes et resuscitandi cum quotidie filios procrearẽt ꝑ fecto nec terra eos caperet etiaꝫ si dupliciter maioꝛ esset aut pontus etiã terra fieret adeo loci coartarẽ tur angustia. ꝙ nõ haberẽt qui co lore possent arua. immo inde semꝑ esset inter eos ꝑ terrę angustia cer tamẽ ⁊ rixa. Item cũ suscitabũtur oĩs redibit quisqꝫ vir ad vxorem suam quã habuit: aut aliã habebit Respõdet iudeus ꝙ quisqꝫ reha bebit suam: qꝛ hoc erit leticie con sumatio. Tũc ergo quero illa mu lier q̃ post tres vel plures habitos maritos est mortua in resurrectio ne quẽ ex his est habitura. Nam si primũ habiturã respõdet lex moy si destruetur dicentis ꝙ post scđm nõ debeat redire ad primũ maritũ Si ꝟo alium ꝙ̃ primũ habiturã re spondeat in eo etiaꝫ est destructio legis eas nãqꝫ legis iubẽte primo viro viuente nec eam repudiante cuiꝙ̃ non poterat nubere. Sed ec ce cum tot suscitati cũ tot post eos fuerint nati quilibet eorum quan doqꝫ erunt morituri. Respõdet iu deus ꝙ immortales exinde rema nebunt: sed ratio demonstrat ꝙ di cit stare non posse cum enim homo comederit biberit generãdi vsum habuerit necesse est ꝙ ex quattuor elemẽtis compositus sit. quicquid autem taliter compositum est illud etiam corrumpi necesse est. ergo et eos mortis corruptioni cuꝫ taliter compositi sint subiacere necessario concludit. Rursus si immortales fuerint iam nequaꝙ̃ spirituale qđ non est hominuꝫ eis conueniat: qꝛ nec eius subijcientur diffinit ioni

Diffinitio eni hoīs ē aial rationale mortale: sed de immortalibus hominibus diffinitio ista p̄dicari nō pōt. quare nec sp̄ualis homo. vnde p hoc mediū colligit recte vt quos iudei vocāt hoīes. homines nō sint quod est icōueniēs. Itē sicut sup⁹ dictū est multitudini eorū spaciū toti⁹ terre nō posset sufficere si ipsaȝ maximā multitudinē immortalē asseramus cum supra sine intermissiōe eos generaturos esse diximꝰ. Et si ad lapidum modū sibimet supponerentur nullatenus in duplicato terre spacio cōcluderētur. ¶ Dicet iudeus si non possum eos defendere imortales saltem mortales concedā ergo si morituros eos esse cōcedit volo. Dicat illa resurrectio vtruȝ erit eis ad penā an ad coronā. Respōdet iude⁹ ꝙ ad gloriā ꝛ honorē illa resurrectio erit vt vncti gloriam et regnum cōspiciant et perfectā corporis et cordis habeant leticiam. Dicant ergo iudei quid interim sentiant de statu bonorum donec resurgant scilicet vtrum in penis an in quiete vsqȝ ad resurrectionis tempus permaneāt. Respondet certissimum est eos esse cum deo. et beatitudine perfrui. Si ergo vt asserunt ita est resurrectio illa potius ad penam ꝙ̄ ad coronam futura est. cum enim nūc eterne vite munere glorietur. cur iterum in corporum ergastulis retrudentur. nisi vt fame siti vigilijs ꝛ varijs atqȝ innumeris denuo cruciatibus agitentur. quin insuper secundū eorūȝ sententiam secunde mortis timorem et penam substinebunt his omnibus satis cuilibet patet resurrectionem illam magis illis ad dedecus ꝙ̄ ad honorem et gloriam fieri. Respondet iudeus: q2 si nunc in quiete ꝛ delitijs p̄manēt de qb⁹ ad corpoꝝ sint redituri angustias: cū tanta eis exultatio erit vncti p̄sentiā cernere ꝛ ei⁹ regno exultare hierosolymis vt oliȝ habitare. in templo veteri ritu sacrificare vt ꝛ corporum pena sit eis nulla ꝛ quā nō habent requies habeāt postea p minima. ¶ Sȝ hoc ꝙ dicūt a veritatis exorbitat semita null⁹ eni p̄sentis mūdi honore gloria eterne vite q̄eti ꝛ delitijs cōparatione conuenit aliqua: q2 nec vno momento q̄s ꝙ̄ huius mūdi poterit sine labore et pena vti delitijs. Illius aūt beate vite gloria nulla intercedēte molestia p̄manet perpes ꝛ cōtinua p̄cipue. cū eoꝝ testent doctores oēȝ hui⁹ mūdi honorem ꝛ gloriā ideȝ esse ad illi⁹ vite delitias qđ est vnū ad .lx. Patet insup cuilibȝ nisi toti⁹ rōnis sit expers incōparabiliter magis esse gaudiuȝ cernere deū ꝙ̄ talem qualem ipsi dicunt vnctū q̄ futurus sit hō tm̄. ¶ Dicat ergo iude⁹ qđ finaliter de resurrectione suorum mortuorum sentit. Vere eorum crudelitas est ꝛ fidei certitudo ꝙ resuscitandi p̄fecto comedendi etiam ꝛ bibendi sine generandi ꝛ naturam ꝛ vsum sint habituri et post mille annorum transacta curricula imperpetue beatitudinis ꝛ immortalitatis regnuȝ sine aliqua morte transferendi. Sed hoc stare non potest: quia si immortales concedit ad pristinum inconueniens redit infra mille etenī annos intantum multitudo propagabitur eorum vt nullo modo intra terre concludi valeant ambitum. multo igitur minus ad incolendos agros vlluȝ super erit spa

cium. ¶ Insuper et illud quod su-
pradiximus est in q̄stione q̄ patriar
che prophete ⁊ oēs iusti qui iam ful
gebāt in gloria nouis denuo penis
subdantur reducti ad corpora. Item
aliud omne enī quod comedit et bi-
bit ⁊ gignit. delectatur etiam ac tri
statur proculdubio ex quattuor ele-
mentis compositum non dubitatur
Quomodo autem quod ex his com-
ponitur ⁊ passionibus predictis affi
citur cum eisdem affectionibus sine
mutatione in regnum illud transfe-
retur. Sed vt omnia cōcedamus q̄d
nam de his sunt dicturi qui aduenie̅
te vncto et post sunt nascituri mori-
turos ne asserenti vel non. Respon
det iudeus q̄ morientur in christi re
gni fine. Quid igitur facient paren
tes eorum in morte ipsorum. melius
nāq̄ illis foret non resurgere q̄ tan
tum dolorem ex eorum morte sustine
re. Dicet iudeus concedamus ergo
eos non esse morituros: sed hoc sta-
re non potest: quia tunc mentiretur
scriptura qua dicit Dauid i psalmo.
Quis est homo qui viuet ⁊ non vide-
bit mortem. Undiq̄ igitur si perpen
dunt iudei eis semite rationis ⁊ dif-
fugiū sunt clause. q̄ nullaten⁹ eo mo
do quo dicunt fieri possit mortuorū
resurrectio ergo tanq̄ fatua positio
reliquatur credulitas iudaica q̄ sui
mortui sint resurrecturi vt iterū ter
ram incolant.

¶ De residuis fatuitatib⁹ iudeorū.

Dicunt etiam iu
dei multa vana cōtra deū
dicit rabi sadue. Quid ē
illud quod non fuit reue
latum Jacob. cum tamen esset pphe
ta. Respōdet q̄ ioseph filius ei⁹ non
erat mortuus ⁊ q̄ fratres sui vēdide
rant eū: ⁊ dicit q̄ ratio est: q̄ in hora
venditionis eiusdē q̄rebāt f̄res ei⁹
aladina. i. maledictione: p̄ quocunq̄
illud reuelante ⁊ filii aladina non po
test poni nisi adminus sint decē ho-
mines: ⁊ q̄ ipsi non erāt nisi nouem
cōmiscuerunt in p̄dicta aladina deū
secum vt essent decem. ⁊ ideo dicunt
q̄ deus nō esset ausus reuelare Ja-
cob. Itē dicūt in sabba in ca. qđ inci
pit rabbi aqba q̄ q̄n moyses ascēdit
in mōtem q̄ inuenit deū in manib⁹
tenentem rotulū legis ⁊ faciebat co-
ronas lr̄is ⁊ moyses nihil dixit. Et di
xit ei de⁹ q̄re me nō salutas. R̄n̄dit
ipse quō dn̄e ē seru⁹ q̄ debeat salutare
dn̄z suū. Et dixit ei de⁹. vez dicis ve
rūtamen ex quo venisti adiuua me.
Itē dicit in p̄dicto ca. q̄ in die iudi
cij dicit dn̄s ysaac. tui filij peccauē-
runt: volo cōdēnare eos. Et r̄ndebit
ysaac. Dn̄e etiam sunt filij tui: q̄ tu
scripsisti in lege tua filius meus pri
mogenitus israel. Ego volo q̄ venia
mus ad cōputū videam⁹ quāta est vi-
ta hois. lxx. anni. amoue. xx. in q̄bus
adhuc non est hō in etate in qua de-
beat sibi imputari pctm̄ remanēt. l.
tolle medietatem temporis scz tem
pus noctis in quo hoīes dormiunt ⁊
remanent. xxv. remoue medietatē tē
poris q̄ expenditur in faciendo ora-
tionem ⁊ in comedendo ⁊ bibendo ⁊
remanent. xij. anni cum dimidio hos
xij. annos cum dimidio diuidamus
inter me ⁊ te ⁊ faciamus illos libe-
ros a pena. ecce magna vanitas ac si
deus nesciret predictum computuz
anteq̄ ysaac ostenderet sibi. ¶ Item
dicit in rabba mestiba i capitulo qđ

incipit cohel q in illo tempore quo fuit ordinatum thalmuth q die quadam deus stabat in magna disputatione cum illis qui sunt in studio celi super certum casuz lepre. vtrum scilicet homo in quo illa accidit debeat iudicari mūdus vel nō. et deus dicebat q sic: et illi de studio tenebant q nō. Et dixerunt. quis examinabit et concordarunt q fieret ad examē vnius doctoris cuius nomē erat raba filius nahami. et illa hora in vno puncto fuit rapta anima illius a corpore suo et dedit sniam sicut deus. Item querunt in aboda zora. ca. i. in quo deus se intromittit per totam diem et respōdēt Tribus primis horis studet in lege. et trib9 horis secūdis doces pueros q mortui sunt parui. tribus alijs studet ad iudicandum totum mundum. Et qn vidit q est dignus punitione surgit a throno iudicij et sedet in throno pietatis. tribus vero vltimis horis sedet et ludit et ridet cum leuiatan. ¶ Item querunt vlterius ea que diximus fiunt de die: quid ergo facit de nocte. Respōdent q de nocte equitat super vnum cherubin velocissimum et visitat decem et. viij. mille mundos quos creauit. Item querūt vlterius antequā crearet mundum qd faciebat deus. Respondent q ibat creando mūdos et destruēdo illos. Item dicunt in raba bachera in ca. ham moher et bacosma preparatus est deus ad faciēdum conuiuium iustis de carne leuiathan. et quid dabit eis ad bibendum: vinum qd stat cōseruatuz in vuis suis a principio mūdi vsq ad illam horam. Item dicunt in cahedrin in. ca. qd icipit cathedine mamoner q tres fuerunt q peccauerūt in luxuria cuz fuerunt in archa noe scz canis coruus et cham. et ideo omnes tres fuerunt condemnati. Canis fuit condemnatus i hoc q ligatur cum femella. Coru9 in hoc q emittit semen per os. Cham i hoc q maledixit cum noe. Item dicit in nida in ca. qd incipit hamapolem q interim q creatura est in ventre matris habet quandam candelaz super caput suum cum qua videt ab vna pte mūdi vsq ad alterā et sic totam legem et omnes scias: et in hora q exit de ventre venit angelus et dat civnū ictum in ore et facit q tradat obliuioni quicquid sciebat. Itez dicit in eodem li. iij. c. qd incipit aysay et in barabot i ca. qd icipit harroe q og rex basan quē cōquestauit moyses antequā moreretur fuit in tpe diluuij reseruat9: hoc est magnū mendaciū pter duo. Primo qz a diluuio vsq ad tempus in quo pquestauit moyses predictum og fuerunt noningenta anni. Secundo qz est contra textum sacre scripture vbi ponitur q solum noe et filij sui cum vxoribus eorum fuerūt reseruati. ¶ Item dicunt in hulij in ca. qd incipit helunterohos q vnus leo est in montana vlam q est ita magnus q habet ix. cubitos ab vna aure vsq ad alteram: et dicit rabi iosef q sunt. xv. cubiti et dicunt ibi q semel quesiuit impator rabi a osua et dixit ei quid excellentie est deo q comparat cum scriptura leoni cum equus vnus sit sufficiens ad occidendum leonem. Respondit rabi osua scilicet cui leoni comparatur dico tibi q leoni de vlam et dixit ei imperator multum vellem videre

cum et illa hora rogauit rabi osua deum et extraxit eū a mōtana illa et venit versus romā et qñ venit in distātia trecētarum leucarū dedit vnū rugitum. et oēs mulieres que erāt pregnātes in roma abortauerunt et muri ciuitatis ceciderunt. et quādo appropiquauit amplius p.c. leucas sic q̄ distabat. cc. leucis a ciuitate romana dedit alterum rugitum. et illa hora ceciderūt oēs dētes omnium existētium in roma et imperator cecidit a throno suo in terram. et dixit rabi osue fac oratione deo vt redeat ad locum suum et illa hora reuersus est. ¶ Item dicūt in rabacam in ca. quod icipit hamoher et hacesina dicit Raba. Ego vidi vnam ranam q̄ erat ita magna sicut vna villa. lx. domorum. et venit vnus coluber et deglutiuit illum colubrum. et deinde volauit et sedit super vnū ramum vnius arboris et dicit rabpapa. si nō accidisset mihi ita fuisse non credideram. Item dicit ibi raba. Ibamus per mare et ambulabat nauis super caudā vnius piscis et ambulauit super eam tribus diebus et tribus noctib⁹ nec plus nec min⁹ et piscis ibat ꝯ oriētē nauis vero contra occidētem et q̄d cogitas q̄ nauis nō ibat velociter interroga rabdemi et dicet tibi inquātum vnus hō posset calefieri ambulabat. xl. leucas. et qñ fuimus ꝓpe terram vidimus homines ꝓiciētes sagittas cum balistis et velocius ibat nauis q̄ ille sagitte. Itē dicit rabi selertiuim⁹ in vna naui et vidimus vnam auem q̄ erat in aqua maris et ibat sibi aqua vsq̄ ad collum. et ego volui descendere ibidem ad balneandum cogitando q̄ nō esset aqua multum profunda et audiui vnam reuelationē que dixit. Caue tibi ne descēdas quia. vij. āni sunt q̄ cecidit ibi vnum mambeiuz et adhuc nōdum accessit ad terram. Et dicit rabi cahāna q̄ auis illa vocatur cin. Item dicit raba. dixit mihi vnus macelarius. veni ostendam tibi vbi osculantur terra et celum iui cum eo et posuit tabargium meū super vnam fenestram celi et sepaui me vt facerem orationem et quādo veni ad locum nō inueni tabargium meum. et dixi. videtur mihi q̄ latrones ambulāt in celo. et respondit mihi ille homo non est nisi rota celi que mouet. sed venies huc cras ista hora et inuenies. et ego veni et inueni tabargium meū. Et declarat rabi Salomon. nō cogitetis q̄ deduxit eum ad finem mundi quia quigenti āni sunt itineris sed duxit eū ad vnum montem altissimum intantum q̄ poterat tangere celum. De et similes fatuitates et vanitates tenēt ceci iudei i suo thalmuth vt allegat Hieronimus de sancta fide tractatu. ij. sui libri. Plura alia turpissima que in eorum thalmuth cōtinentur indignum duxi litteris explicare.

¶ Sed et alia mendacissima et fatuissima innumera eorūdum ptransiui his paucis enarratis ne librum nugarum fabulis implerem. Predictum librū thalmuth in quo tot errores tot mēdacia tot turpissima et fatuissima ꝯtinent affirmāt iudei esse doctrinā et aliā legē datā a deo moysi. verbo: q̄ ꝓcepto duoꝝ rabinorum quorum vnus dicebatur rabina et alius rabasse fuit posita in scriptis super. cccc. annis post passionem xpi.

cuius text⁹ excedit in volumine totam sacrã scripturã quasi indecies tñ exceptis glosis ãtiquis ꝛ modernis quas fecerũt sup ipsum in quibus textu et glosis inouauerũt ꝛ receperũt mãdata ꝛ obseruãtias ꝛ cerimonias ꝛ que nũꝗ̃ in lege moysi fuerunt nominata per que ipsi regũtur vsqꝫ in hodiernuꝫ diẽ. Et nõ minus p̃dicti ordinatores thalmuth vt bene fundarẽt suos errores p̃cceperunt in diuersis locis ꝙ oĩa p ipsos ordinata in p̃dicto thalmuth haberant tãtam efficatiã sicut ordinata p deũ in lege moysi ꝛ imposuerunt penaꝫ mortis cuicũqꝫ negãti aliq̃d de p̃dictis p eos scriptis non ponẽtes tam forte penã negãti verba legis. et adhuc ĩ noĩe voluerũt dare excellẽtiã suo libro vocãtes eũ thalmuth quod sonat doctrĩa. et sacrã scripturam biblie vocant mira quod sonat tñ sicut lectura.

¶ De fatua expectatione iudeorum circa aduentum messie.

Extus passus est de fatua expectatione iudeorum circa aduentum messie q̃ fatuitas tripliciter ostẽditur. P̃rio diuisione. Scd̃o tẽporis determiatione. Tertio exempli manifestatione Circa primum notãdũ ꝙ iudei excecati et obnubilati circa aduentum messie sunt diuersi quia quidam eorum sic sunt in sua excecatione obdurati ꝙ nec volunt inquirere de peccato pro quo sunt in hac diuturna captiuitate nec etiam ipsius captiuitatis terminum inquirere curant. et ideo quasi fatui dicunt vtrũqꝫ eis ignotum. Similes ĩfirmo q̃ intm̃ incurrit sue sanatiõis desperationẽ ꝙ nõ curat de cognitiõe sue infirmitatis nec etiã de curatiõe quod est magna fatuitas. Affirmãt ergo isti duo primum ꝙ pctm̃ p quo sunt in hac captiuitate est ignotũ. Scd̃m ꝙ terminus sue redẽptiõis est etiã ignotus. et licet verũ sit quo ad eos vtrumqꝫ tñ nobis notũ est vt ptꝫ supra libro p̃rio in aptiõe. xij. thesauroꝝ sꝫ talis ignorãtia fatua est nec eos excusat cum sit nõ solũ crassa sed affectata. Aliũ sunt qui nõ curãt inq̃rere certũ peccatũ p quo in hac captiuitate detenti sunt vel si curãt hoc attribuũt peccatis ãtiquis. vt puta peccato vituli in deserto fabricati vel peccatis modernis que nõ sunt cõmunia toti eorũ cõmunitati sed singularia quorum vtrũqꝫ ostẽsuꝫ ẽ falsuꝫ vt supra dictũ est ꝛ satis claret ꝙ hec diuisio iudicũ eorũ ostẽdit eos nõ soluꝫ cecos sed vero iudicio rationis carẽtes. Secundo ostẽdit fatuitatem iudeorum tpis determinatio diuersa quorum vnus terminus fuit determinatus per rabi yoce in libro caderbolaꝫ. iste posuit nũerũ ebdomadarũ Danielis: de quo null⁹ dubitat iam trãsisse. Alius terminus fuit positus per rabi aquiba qui secut⁹ est aliquo modo computationem predictam et sic credebat messiam venturum in destructione templi scd̃i. Et ideo secutus est quendam fatuuꝫ nomine bencozba qui illo tempore dixit se esse messiam quem fatuum secuta est maxima multitudo iudeorum post. lxviij. ãnos a destructione templi scd̃i et hierusaleꝫ per romanos. ꝛ cõgregati sunt in quadã

ciuitate noie biter ꝛ rebellauerūt cū pdicto falso messia contra romanū imperium ppter quod Adrianus cesar trāsfretauit ꝛ obsedit eos cū suo falso messia ꝛ capta ciuitate omnes interfecit cū suo messia vt patet in lib. q̇ dicit̄ demaymdi q̇ incipit bislosapaquin. ꝛ in glo. trenorū hieremie sup illud verbo tren. ij. dissipauit dominus ꝛc. ❡ Fuit alius vt ibidem habetur q̇ dicitur de domo helie qui posuit expsse de ordine mundi ꝙ per sex milia annorū debebat mūdus durare diuidēs per duo milia i tres ptes sicut patuit supra li. i. thesauro primo. et assignauit tps messie in. iij. binario ꝙ scdm hebreorum ꝯputationē patet trāsisse initiū illius tēporis. qꝛ vsq̄ ad pn̄tem annum fm eos a creatione mūdi fluxerunt quinq̄ milia. cc. xx. āni. ꝛ sic secundū istos aduētus xp̄i trāsiuit in pteritis mille. cc. xx. ānis. ꝛ isti tres supradicti fuerunt principales de numero eorum qui dicuntur chanaym. ❡ Post istos fuit quartus et vnus de maioribus eorum qui dicū tur emorayin qui vocabatur rab. qui determinauit in libro canhedrin in deleth ꝙ oēs termini assignati de aduentu messie iam transiuerant in preteritum ꝛ ꝙ non pendebat redēptio nisi in ipsa pnia. hec ille. Hec quidem determinatio verissima est si sane intelligatur. Nam terminus assignatus in prophetis iam transiuit in preteritum vt patuit libro primo in quo termino xp̄s iam venit et non pendet redemptio nisi in penitentia quia quicunq̄ eorum penitentiam egerit statim habebunt messiam ꝙ habemus per rei euidētiam licet iste rabi nō intellexit satis recte verba per seipsum prolata. habemus tamē ex hoc ꝙ oēs termini assignati de aduentu messie iam transierant in peteritū. ❡ Fuit quintus huius cōtemperaneus qui cōsiderans ꝙ oēs termini de aduentu messie iam trāsiuerant prout dixerat socius suus voluit pcludere viā inuestigandi hmōi terminos ne per hoc aliq̇ auisarētur de veritate. Et ideo dixit ve aiabus cōputātib⁹ terminos scꝫ aduētus messie ꝑ hoc volēs designare ꝙ esset pctm̄ inquirere vel inuestigare de hmōi termino non reddēs ad hoc aliquā rōnē nec auctoritatem. cuius malicia ꝛ fatuitas manifesta est. qꝛ nullus fuit famosus scriptor vel glosator īter eos qui de hoc solēniter nō inquireret. Post hunc fuit sextus in asia de his qui dicūtur gaoni. qui dicebat̄ Rabi cahadias qui in libro *quem com*posuit quem vocauit librum de credēdis conatus est probare ex dictis pphetarū ꝙ messias nūdum venerat et de termino diligēter inq̇rens conclusit certum tempus quod iam trāsiuit in pteritum per. xl. annos et vltra vt pꝫ aspicēti pdictū librum. ❡ Septimus fuit rabi moysen de egypto qui tāte auctoritatis fuit inter eos vt a maiori parte iudeorum prouerbialiter dicatur ꝙ a moyse legislatore vsq̄ ad moysen egiptium nō surrexit sicut iste moyses. Iste lꝫ in suo deutr. libro de iudicib⁹. titu. de regibus determinet ꝙ nullus debet cōputare termios aduētus messie sequēs supradictam qui tam opinionē. tn̄ ipsemet in quadā epistola quā misit iudeis qui erāt in affrica

scripsit q̄ habebat ex certissima traditiōe antiquorum q̄ propheta futurus erat in israel et q̄ messias debebat venire ⁊ redimere israel in āno a creatiōe mūdi quartomillenario octingētesimoseptuagesimoquarto. et ptꝫ sicut supradictū est ſm cōputationē iudeoꝝ q̄ p̄sis ān⁹ dñi. M. cccc.lxi. est quinqꝫ millenus.cc.xxi. ⁊ sic terminus p eum assignatus iam trāsiuit in p̄teritū per.cc.lviii.ānos. Predictam cōputationem fundauit in quadam autoritate Numeri.xxiii. vbi ſm trāslationē nostrā sic habet temporibus suis dicet iacob israeli quid opatus sit deus quod verbū ex traditiōe suoꝝ āntiquoꝝ sic exponit. q̄ quātum tempus fluxerat a creatione mūdi ſm cōputationē hebreorum vsqꝫ ad tp̄s in quo balaan ista verba dixit tm̄ tempus precise fluere habebat a tēpore istius dicti balaan vsqꝫ ad tempus in quo ,ppheta messias futur⁹ erat in israel. ¶ Octauus post hūc fuit rabi moysen gerūdeñ. qui fuit magne auctoritatis inter eos qui scribens supra pēthateucū in ,pphemiali parte determinauit cū magna solēnitate q̄ messias erat venturus certissime in anno a creatione mundi. quintomillenario centesimo.viii. cum quo cōcordauit magr̄ Salomon barchineñ. in.lib. migala a megala de quo fuit dictuꝫ supra lib.i. ¶ Nonus fuit rabi leui bentorson vulgariter dictus magr̄ leo de bonalas de ,puincia ,puincie qui in expositione sua super dā redens deo gratias q̄ sibi reuelauerat terminum supradictum in anno predicto scilicet quintomillenario centesimodecimooctauo ſcd̄m cōputationem iudeorum concordans cū predicto moyse gerundeñ. quorum terminus satis patet q̄ iam transiuit in preteritū per.c.xxiii.ānos ſm computationē eorum in anno p̄sīti supradicto. ¶ Fuerunt etiā alii duo iudei periti vnus ī ciuitate abuleñ. alius in villa que dicitur ayllō. de q̄bus dicetur infra ,ɔsideratione.x. mirabili.x. Isti assignauerunt terminū anno a creatione mūdi quintomillenarioquinquagesimoquinto ſm eorum cōputationem. Qui quidem annus concurrit cuꝫ anno dñi. M.cc. xcv. Ex quib⁹ oībus manifeste colligitur fatuitas ⁊ falsitas iudeoruꝫ in determinatione anni aduent⁹ sui messie. cū oēs sui termini iā trāsierint in preteritū vt clare visum est. ¶ Signū autē fatuitatis ⁊ mentis incomposite est nunq̄ in vno cōsistere sed de alio in aliud mutari. Unde ſm Senecā primū argumētum mētis cōposite est posse cōsistere secūqꝫ morari. Iudei ergo qui vsqꝫ nunc cōsistere in vno nō potuerunt termino Uerisimile est q̄ quotidie fatuiꝫando nouos fingent terminos predicti aduentus. ¶ Tertio probatur eorum fatuitas in aduentu messie queꝫ sperant exempli manifestatione. Unde narrat cesari⁹ q̄ clericus quidam filiam cuiusdā iudei impregnauit in ciuitate lemouiceñ. timēs autem ille offensaꝫ parentum puelle accepit arundinem nocte prope parietē camere in qua parētes puelle dormiebant veniens ⁊ per foramē summitatē vnā arūdinis intromittens et per aliaꝫ insufflans sic est locutus. O iusti et deo dilecti vocās eos noībus suis propriis gaudete

q filia vestra concepit messiā virgo permanens: vir expgefactus querit ab vxore si vocem illam audisset qua negante orauerunt vt iterum audire possent clericus eos loquentes audiens sicut prius iterum est locutus. Illi ergo exultantes et post repetitionem facti certiores vir dīe expectauerunt ventrē q3 puelle aliquantulum iam intumescere cernentes ab ea quesierunt vnde cōcepisset. Illa vero sicut coacta fuerat a clerico rñdit si concepi nescio s3 scio q virum nunq̄ cognoui et virgo sum. At illis ergo non se capientibus pre gaudio per castella et ciuitates diuulgatum est q illa paritura esset messiā. Quid plura affuit hora pariendi et iudeis innumeris cu3 gaudio magno expectantibus natiuitatem pepit misera illa nō messiam sed filiā cum multis doloribus et gemitibus et clamoribus. quo cognito iudei confusi sunt supra modum ex quibus vnus infantulam accipiens per pedes allisit ad parietem. Ecce confirmatio per exēplum fatuitatis iudeorum in expectatione messie.

¶ De iudeorum expulsionibus vbi quattuor prīcipales expulsiones notantur.

Nona consideratio est de iudeo expulsionibus et sua magna ignominia: nō est mirandū si gens q̄ ta3 graue cōmisit delictu3 q̄le nūq̄ fuit nec erit ppetratū ab angelis nec ab hoīe graues sustineāt penas: et quod scelus poterit cōparari morte filij dei: merito dauid pphetauit suā penam dicens: expelle eos qm̄ irritauerunt te dñe. In psēti ergo psideratione. iiij. iudeo expulsiones exprimētur post morte3 saluatoris: quarū prima fuit a terra sancta: secunda a frācia: tertia ab anglia: quarta vero ab hyspania.

¶ Prima expulsio fuit a terra sctā vbi quattuor puncta aguntur.

Prima iudeorū expulsio: a terra sancta fuit. Pro cuius declaratione q̄ttuor erunt puncta attendēda sicut notat Johānes saliberiēsī. in suo policrate. li. ij. qui optime hanc materiā explicauit. Primus erit de signis que precesserunt excidium hierosolymitanum nouissimum. Secundus de calamitate obsessorū et quis fuerit finis obstinate malicie et que pietatis tyti. Tertius punctus erit de muliere que vrgente fama comedit filium suum. Quartus erit de numero captiuorum et occisorum et perēptorū fame: et quō xp̄s seruauit suos sub ea tempestate.

¶ Primus pūctus est de signis que precesserunt excidium hierosolymitanum.

Circa primū pūctum vetus refert hystoria sic dicta q est auctor eius incertus et vetera refert q iminēte hierosolimorū excidio eclipsis lune p. xij. noctes ptinuas etiā in remotissimis locis ptacta ē forte signans iudaice pfidie supsticiosi erroris euersionē q̄ xp̄o p pdicationes aplicas mūdo illucescēte rectissime cōtigit. Scriptū ē eni stultus mutatur

vt luna: sapiēs vero cū sole pmanet. Alia q̄z φ plurima diuino super icredulos iminente iudicio acciderunt: que si per singula: put ab auctorib⁹ digesta sunt cepero enarrare vel sola hec ppriū tēpus desiderabunt et ociū pauca tamen auctore Josepho compendioso sermone pcurrāt. eo φ ad roborādam fidem nostram proficiunt ⁊ ad reprimendā obstinatā perfidiam iudeorum. xl. nanq̄ post admissum piaculum ɔtinuis protracta annis impiorum pena differtur. In q̄bus ⁊ apostoli omnes p̄cipue tñ iacobus frater dñi dict⁹ hierosolimis ep̄s cōstitut⁹ indesinenter pplm cōmisse impietatis ⁊ feralis animi de scelere cōmonebat si forte possent cōmissi penitudinem gerere: si possent flere pro scelere ⁊ vltrices penarum flāmas lachrymarum vbertate restringere. Ostēdebat eis nāq̄ deus per suam patientiam. φ ipsorum quereret penitentiam φ nō vult deus tantum mortem peccatoris sed φ cōuertatur ⁊ viuat. Molire autem adhuc eorum duritiam nitebatur diuina maiestas signis ⁊ pdigijs celitus datis terroresq̄ simul minacem dexteram ostendendo potius φ inferēdo de quibus supradicti hystoriographi fides vt in certis etiam in hoc sufficiens erat. ¶ Relegamus ergo quid in sexto hystoriarū suaruz libro de his ipse signauerit iosephus. Sz infelicem inquit plebem: ceterum q̄dem hō homines ⁊ deceptores falsa faticinantes suadebant ⁊ euidentibus signis ⁊ indicijs iracundie ⁊ indignationis diuine non crederent: quibus aperte futurum et vrbis et gentis presagiabatur excidium. Sz velut afflati et amentes et qui neq̄ oculos neq̄ animas in se haberent spernebant. Omnia que celitus nunciabantur. Etenī stella presulgens gladio per omnia filis imminere de super ciuitati et cometes. Preterea exicialibus flāmis visa est ardere p totum annuz Sed ⁊ ante excidij tp̄s ac bellicum populi diem cum ad diē festum conuenirent. viij. die mensis xantichi qui est aprilis noctis tēpore hora nona tāt⁹ luminis fulgor arā tēpluq̄ circundedit vt putarent omnes diem clarissimum factum: ⁊ permansit spacio dimidie hore quod imperitis quidem ⁊ ignaris psperū videbatur. Sed legisptos ⁊ pbos q̄z doctores non latuit exiciale portentum. ¶ In eadem quoq̄ festiuitate vetula sacrificijs admota ⁊ aeris assistentes inter ipsos ministros manus enixa est agnā: sed ⁊ ianua interioris edis que respiciebat ad orientem cum esset ere solido induta ac proinde immensi ponderis qui vix. xx. viris summo conatu impellentibus clauderetur ferreisq̄ seris ⁊ vectib⁹ munita. ac pessulis in altuz dimissis teneretur obstricta repente hora noctis sexta prima ⁊. xx. die mensis apparuit sponte patefacta. Sed ⁊ trāsacto die. vi. post aliquot dies prima ⁊. xx. die mensis arthemesij qui apud nos mayus vocatur prodigiosus apparuit visus fidem pene excedens quod vere falsum putaretur nisi oculorum fides cōfirmasset malorum cōsecuta pernicies Etenim ppe solis occasum visi sunt currus ⁊ quadrige in omni regione per aerem et armatorum cohort s misceri nubibus et vrbes circundari agminibus impro

ussis in alio. ¶ Item die festo qui pēthecostes appellaſ noctu sacerdotes ingressi templum ad ministeria ex more complenda. Primo quidem motus quosdam strepidus qui sensecrunt tum subitas voces deinde audiunt dicentes migremus hinc ex sedibus istis. Additur his etiam aliud terribilius. etenim quidem ananie filius iesus nomine vir plebeus ꝛ rusticus ante quartum belli annum cum ciuitas in pace ꝛ abūdantia perduraret in die festo tabernaculorum repente clamare cepit vox ab oriente: vox ab occidente: vox a.iiij.ventis: vox super hierosolymam et templum: vox super sponsos ꝛ super sponsas: vox super populum ꝛ indesinenter die noctuq̧ per omnes plateas circuiens hec clamabat vsq̧ quo quidem primiores ex populo viri velut in fausti presagij indignatione commoti correptū hominem multis verberibus afficiunt. At ille nequaq̄ pro se aliquid loquens sed nec eos quidē qui circūstiterant deprecans easdez voces pari obstinatione et clamore repetebat. Tunc principes intelligētes vt res erat numinis esse in viro motus perducunt eum ad romanoꝝ iudicem. Apud quem flagris ad ossa vsq̧ lameatus neq̧ preces neq̧ lachrymas fudit. Sed eandem vocem miserabiliter ꝛ cum quodam eiulatu emittens per singula pene verbera proferebat addens etiam hoc ve.ve.hierosolimis. ¶ Proseqtur ꝛ aliud idē hystoriographus maiore gestum miraculo dicens: oraculum quoddam in sacris litteris repertum quod per idem tempus virum designaret ex eorum regione processurum qui totius orbis potiretur imperio cuius oraculi presagium. Item hystoriographus vespasianum suspicatur declarare. Sed vespasianus non aliis q̄ illis solis gētibus qui romano imperio videbantur subdite dn̄atus ē. Unde iustius ad xp̄m hec responsa referuntur ad quem dixit pater. Postula a me ꝛ dabo tibi gentes hereditatem tuam ꝛ possessionem tuam terminos terre: ꝛ cuius per idem tempus per apostolos suos. In omnem terram exiuit sonus eoꝝ ꝛ in fines orbis terre verba eorum.

¶ De calamtiate obsessorum ꝛ obstinate malicie iudeorum quis fuit finis ꝛ que pietas tyti.

De secūdo pūcto s.quāta fuerit calamitas obsessorum et obstinate malicie quis fuerit finis ꝛ que pietas tyti ꝓsequitur idē doctor dicens. at ne tot ꝛ tanta mediocris plage aut perfunctorie indignationis dei aduersus impietatem iudeoꝝ videanſ precessisse iudicia calamitatē intollerabilē excidium irreparabile reprobate ꝛ excecate gentis inauditā ꝛ cūctis sclis icognitā ſuitutē succinct⁹ sermo pcurrat: quātis q̄ malis tunc vniuersa mulctata sit vt quē ipa iudeoꝝ terra bello fame igni cedibusq̧ vastata sit quanta pploꝝ milia pres simil' cū ꝯiugibus ac puulis liberis absq̧ nūero ꝛ absq̧ discretōe trucidati sint q̄ etiā aduersarū vrbiū obsidiōes sꝫ ꝛ ipsi⁹ magnifice ꝛ famosissime ciuitatꝭ hierl'ez quāta vastitas ꝛ quāta fuerit diuersorū mortuoꝝ strages qs p hec singl'a belloꝝ extiterit mod⁹ ꝛ vt ſm id qd

pph̄e dixerāt abhominatio desola-
tiōis i ip̄o quodāmō dei famosissimo
collata sit tēplo vsq3 ad vltimū cūcta
depplata sit τ ꝯsumpserit flāma. Si
q̄s pleni⁹ nosce vult legat hystoriā
iosephi. nos vero ex his tm̄ ea q̄ ad ex-
planationē suscepti op̄is sufficiunt
assumemus In q̄b⁹ refert q̄ ex oī iu-
dea ppl'i i die solēni pasche hieroso-
limā velut exiciali q̄dā manu cogēte
ꝯuenerāt q̄s trecies cētena millia di-
cit hoīm fuisse. Justo. s. iudicio dei h'
tpe hec vltiōis electio vt q̄ i dieb⁹ pas-
che saluatorē suū τ saluatorē xp̄m deū
cruētis manib⁹ τ sacrilegis vocib⁹
violarūt in ip̄is dieb⁹ velut in vnū
carcerē oīs multitudo ꝯclusa feralis
pena exitiū q̄d merebat̄ acciperet. p̄te-
ribo sane q̄ in eos vl' gladij cede vel
alijs de belli machinis collata sunt
explicare ea tm̄mō q̄ diris famis exi-
tio ptulerūt supradicti hystoriogra-
phi sermonib⁹ ꝓbaui quo legētes
hoc itelligāt quātū piaculū sit aude-
re aliq̄d i xp̄m τ q̄ grauib⁹ ausa sup-
plicijs expient̄ Age itaq3. v. iosephi
hystoriarū liber ponat̄ in medio Ex
q̄ oēs eoꝝ luctuosa tragedia ꝯnoscat̄
diuitib⁹ aūt ꝑmanere inq̄t apud pirē
vnū atq3 idē erat Si eni i vrbe ꝑmā-
sisset facultatū suaꝝ cā crimine obie-
cto q̄si de trāsfugiēdo cogitarēt pi-
mebant̄ Necessitas vero famis facino-
rosoꝝ extollebat arrogātiā τ vtrūq3
sil' inedia cum temeritate crescebat:
publice q̄dem frumentū nusq̄ oīno
erat. Sz irruētes vrbis p̄dones per
scrutabāt̄ domos τ si q̄d iuenissent tā
q̄ de his q̄ fefellerāt penas sumebāt
Si vero nō iuenissent nihilomin⁹ tāq̄
eos q̄ occulti⁹ τ diligēti⁹ abscōderat
τ cruciabāt. Judiciū vero heri ab eis
pabula capiebāt hoc ipso q̄ adhuc vi-
uerēt τ subsistere corpib⁹ videbāt̄ ꝑ-
fecto tāq̄ q̄ iā interijssent nisi absco-
ditos vspiā tegerēt cibos. Si quos
sane tabescētes macie vidissent hos
cū venia p̄teribāt sup̄fluū putantes
ꝑimere q̄s paulo post assumeret fa-
mes. Multi tm̄ i occultis oī cēsu suo
mercati sunt vnū metrū. Si diuites
frumēti ordij si īferiores fuerūt τ cō-
cludētes se in īferiorib⁹ q̄buscq3 pene-
tralib⁹ dom⁹ nōnulli nec in panes cō-
fectas fruges edebāt. alij vero i q̄tū vl'
necessitas vl' met⁹ ꝑmitteret excquo-
q̄bāt τ mēsam q̄dā null⁹ expectabat
apponi sz ex ipso semine mixto igni
rapiētis ꝓpria velut furtiua deuora-
bāt τ erat īfelicis illi⁹ cibi spectacu-
lū mirabile cū validiores quicq3 iuen-
ta diriperēt. Imbecilliorib⁹ vero nihil
p̄ter luctū sup̄esset ac lachrymas et
oīm lz acerbitates reruz superaret fa-
mes nihil tm̄ ita subruit atq3 subuer-
tit sicut verecūdia. Quid eni saluis re-
bus pudore dignū ē id i hac necessi-
tate ꝯtēnit̄ Deniq3 vxores de viro-
rū manib⁹ τ filij de parētū τ q̄d ē in-
felici⁹ mrēs cibos de puuloꝝ mani-
bus atq3 ore rapiebāt τ cū dulcissimi
liberi i manib⁹ atq3 āte ora positi ta-
bescerēt exigua vite subsidia a dēti-
bus ip̄sis eximere nemo ꝑcebat. Ue-
rū ne ip̄sos q̄dē īfelices τ ꝑ exiguos
sumētes latebāt cibos: sz ꝯtinuo ad-
erat p̄donū q̄s τ stati vt clausas cu-
iusq̄ ꝯphēdissz fores indiciū crede-
bat hoc eē q̄ itrīsec⁹ positi ederēt et
repēte displicatis forib⁹ p̄cipites ir-
ruebāt atq3 ab ip̄sis vt ita dicā fauci-
bus exprimētes Si q̄d forte in sum-
ptū iam fuerat reuocabāt: feriebant̄
senes si cibū vendicare: tentassent.

Sparsis etiam crinibus mulieres
trahebātur occultare nitentes si qd
forte dep̄hensum fuiss3 in manibus
nulla senibus reuerentia nulla erga
paruulos miseratio. Sed in exiguo
panis fragmento paruulos inheren
tes ⁊ ex ipo cui inheserant suspēsos
elidebant in terrā. In eum vero qui
raptores cibo p̄uenissent assumpto
crudeli9 seuiebāt: ⁊ excogitabāt dira
supplicia obturātes infelicib9 natu
rales digestionū meat9. Aliis vo pre
acutas sudes p eadē ferēda adigētes
horresco q̄ gesta sunt referēs. Ad cō-
fectionē post hec vnī9 panis aut cia
thi farine miseros purgebāt. Nā ipi
tortores nō patiebant famē. Esset eni
tolerabili9 quodāmō si hec cōpulsi in
edia facere viderent. Sed vt vel ppa
rēt sibi iposterū cibos vel vt creduli
tas exercitio ɔualesceret. In his ēt
si q forte furti p stationes vel hostiū
p colligendis herbis erupissent oc-
currētes eis q se hostiū man9 effugis
se gaudebāt diripiebāt q cqd attule-
rāt. Supplicātib9 aūt ⁊ terribile sibi
quoddā nomē dei inocātib9 vt vel p-
tē aliquā q secū mort3 picculo ɔ̄tulerāt
idulgerēt nihil prsus p̄bebāt: s3 hoc
bñficiū loco cesserat si ɔp̄hēsum viuū
licuiss3 euadere. His aūt post ali-
quāta adiūgit dicēs. Iudeis vo cu3
egressu vrbis ois pariter spes exclude
bat salut3 ⁊ inualescēs acerbitas fa-
mes domos sil' ⁊ familias gētēq3 va
stabāt: ita vt in penetralib9 strata ia-
cerēt mulier3 puulorūq3 cadauera. p
plateas vero ifeliciū senū corpa fa-
me magis q etate cōsumpta. Iuue-
nes vo atq3 ois etas robustior velut
simulachra q̄dā in viis oberrabant ⁊
egressib9 corruētes q̄cūq3 loci gres-
sum subripuiss3 inedia. Sepelire aū
tem cadauera p̄rimo3 nec defuncto
ru3 multitudo nec viriū debilitas p
mittebat: sil' ⁊ p sui vite incerto vnus
quisq3 verebat. Deniq3 aliquanti su
pra eos quos sepeliebāt aias emise
re. Multi etiā dū psequunt funera
priusq ad sepulchrū puenirent effla-
bant: s3 nec plāct9 ex more defunct3
exhibebatur aut luct9: q2 hoc sibi to
tū vēdicauerat fames: sed nec aridi-
tas inedie humorē cuiq reliqrat la-
chrymar3. Obsederāt ciuitatē p-
funda silētia ⁊ nox plena mort3 cun-
cta cōtexerat. Quib9 malis oīb9 gra-
uiores soli vigebāt p̄dones q nec se
pulchra qd̄e diripere expoliare cada
uera illicitū dicebāt nō tā p̄dā petē
tes q scel9 irrisiōe cumulātes ⁊ aciem
gladio3 suo3 i cadauer3 obtrūcatiōe
pbātes. Interdū etiā in nonnullos
adhuc spirātes mucro examinādus
agebat qd alii semiuiui cū viderent
supplices dexteras p̄tendebāt: vt in
se quoq3 bñficij loco cōuerterēt sce-
lus. quo sc3 cruciatib9 famis velocius
absoluerent. S3 nouo crudelitatis
genere necē quem spōte inferebāt si
rogarent negabāt: cū tñ vnusq̄sq3 de
ficiētiū cū gemitu retorqret oculos
ad tēplū nō de morte ppria dolēs: s3
de ipunitate p̄donū qs supstites re-
linquebāt. Et primo quidē sumptu
publico sepelire mortuos iusserāt se
toris intolerantia vt vero omnē sum
ptū cepit vincere multitudo morien
tiū de muro cadauera p̄cipitabāt. ac
cū tytus circuiēs puidisset repletas
mortuo3 cadauerib9 valles ⁊ huma-
ni corporis tabo patriā terrā rigari cū
ingēti gemitu eleuat3 ad celū mani
bus deū inuocat teste3 hoc sui cā nō

ꝓuenire: sȝ se ista sustinere inuituȝ. Et post aliquāta iteruȝ qdā ioseph⁹ talia ꝓsequit̃ nō cūctabor inqt ꝓferre qđ sentio. Arbitror enī ꝙ si etiam aduersus ipsos ciues romanoꝝ paulisper arma cessent aut hyatu terre: aut aque diluuio: aut sodomitanis ignib⁹ ⁊ flumib⁹ celit⁹ tortis supplicijs ciuitati depēdisset q̄ multo ifaustiorē illis q̄ hec ꝑpessi sunt: ⁊ neqorē viroꝝ p̄sentē hāc ꝓtulissȝ etatē ꝑ q̄b⁹ oīs gens pariter extigui. ¶ Sȝ ⁊ in hoc.vi.li. eiusdē talia scribit. et eoꝝ inqt q̄ ꝑ totā ciuitateȝ famis incdia corrūpebant̃ multitudo inumerabilis erat: quoꝝ nec explicari miseria pōt ꝑ singulas nāqȝ domos sicubi aliqđ sibi fuissȝ reptū bella continuo ⁊ cedes inter caros ipsosqȝ parētes ac liberos nascebant̃. dū nō solū e manib⁹ sȝ ex ipsis etiā faucib⁹ inuicem cibū rape certabāt. Fides autē nec mortuis erat: sȝ ⁊ ipsi cū spm̄ iaȝ exalarent ꝑscrutabant̃ a p̄donib⁹ ne cui forte intra gremiū cibi aliqđ resideret. alij etiā ꝑ mediā hyantes velut rabidi canes huc atqȝ illuc ferebant̃ ⁊ q̄si isania q̄dā exagitati i easdē domos sub momēto tp̄is iteꝝ ac sepi⁹ irruebāt oīa tm̄ necessitas ꝯuertebat in cibū etiā illa q̄ nec mutꝭ quidem aīalib⁹ edere vsus fuit. Ad vltimū nec loris q̄dē nec cingulis vel ēt ipsis calciamentꝭ abstinuerūt. porta rū quoqȝ indumenta detrahētes cōficien. iam dentibus ingerebant. nōnulli ⁊ feni veteris festucas edebant sed ⁊ de quisquilijs collectis paruissimum pondus dragmis in quattuor detrahebant.

¶ Quomodo mulier quedam vrgente fame occidit ⁊ manducauit filiū.

De tertio puncto scȝ de maria que vrgente fame comedit filium suum ꝓsequitur dicēs. Sȝ q̄d opus est per hoc pondus famis illi⁹ explicare cum gestuȝ ibi fit facinus qđ neqȝ apud grecos neqȝ apud barbaros vllus accepit auditus horrendū q̄dem dictu: auditu vero icredibile. Et quidem libenter tam immane facinus siluissem ne q̄s me crederet mōstruosa narrare nisi multos memorie nostre viros testes cōmissi sceleris habuissem. Porro vero aliquid patrie mee p̄stare me arbitror. si subtrahā eoruȝ verba quoꝝ ꝓtulit facta. Mulier quedam ex his q̄ vltra iordanis alueū cōmanebant maria nomine eleazari filia de vico bethezob qđ interp̄tatur domus ysopi: genere ⁊ facultatibus nobilis cum cetera multitudine q̄ fluxerat hierosolymis repta cōmunem cū oībus obsidionis casum ferebat. huius reliq̄s quidem facultates quas domo in vrbem cōuexerat tyranni inuasere. Si quid vero reliquiarū ex magnis opibus fuerat quibus victū quotidianū per tenuem duceret irruentes: ꝑ momenta p̄donū satellites rapiebant ꝑ q̄bus gemens mulier velut insania iā quadā ex indignatiōe fatigabat̃. ita vt interdū p̄donib⁹ maledictis et cōuitijs in necē sui instigaret. Verū cū neqȝ irritatus quisqȝ nec miseratus eā opprimeret: ⁊ si q̄d cibi fuissȝ forte ab ea q̄situ id ab alijs q̄reret̃. nec iā vsqȝ reperiēdi copia fieret. famis aūt oīa viscerib⁹ ipi⁹ insisteret ac medullis ⁊ ad furorē ꝑurgeret iā

incedia fame et ira pessimis vsa cõsul-toribus cõtra ipa iã armatur iura natu-re. Erat nãq͂ ei sub vberibus puulus filius hũc ante oculos ferẽs: infelicis inquit matris. o infelicior fili in bello fame et direptiõe pdonũ cui te reser uabo. Nã et si vita sperari posset et iugo romane fuitutis vrgemur: sed nũc etiã fuituté puenit fames: pdones vero vtrasq͂ in grauiores purgẽt. Ueni ergo o mi nate esto mati icibus pdonibus furor. secli fabula: q̃ sola deerat cladibus iudeorum: et cũ hec dixisset filium filiu iugulabat. cũ deinde igni suppositũ torret et mediũ q̃ppe edẽdo comu-mit. mediũ vero reseruat obtectum. Et ecce cõfestim pdones irruunt cõbuste carnis odore cõcepto. minatur mortẽ nisi fine mora cibos quos paratos senserãt demõstraret. Tũc illa quidẽ ptẽ inquit optimã reseruaui vobis et cõtinuo q̃ supfuerãt membra detexit infantis. Ad illos repẽte ingens horror iuasit et crudeles q̃uis animi disripe vox faucibus interclusa ẽ. Illa vero truci vultu et ipis etiã pdonibus truculẽtior: meus inquit filius ẽ meus ẽ ptus et facinus meũ est: edite. Nã et ego prior comedi quod genui: nolite effici aut matre religiosiores. aut femina molliores q͂ si vos pietas vincit et execramini cibos meos: ego q̃ iã talibus pasta sum his iterum pascar. Post hec illi territi tremẽtesq͂ discedũt q̃ hũc solũ ex oibus facultatibus suis misere matri reliquerant cibum. Repleta est autem vniuersa ciuitas confestim nephari sceleris nuncio et vnusquisq͂ facinus ante oculos quod perpetratum fuerat adducens tanq͂ si ipse hoc perpetrasset horrebat. omnes q͂s famis necessitas purgebat festinabant magis ad mortem: beatos dicentes eos quibus contigerit interisse priusq͂ talium malorum pollucerentur auditu. hec q̃dẽ iosephus.

¶ De numero captiuorum et occisorum et peremptorum fame.

Quartus punctus ẽ de numero captiuorum et occisorum et peremptorum fame. Quem vero tãta calamitas inuenerit exitũ eodẽ auctore p paucis annectã. Colligẽs eni supradictus hystoriographus oẽm numerũ peremptorum vel fame vel ferro. vndecies centena milia designauit. Ceteros vero latrones vel siccarios vel pdones post vrbis excidium mutuis declarauit interisse vulneribus. Electos aũt quosq͂ iuuenũ q̃s decor corporis et pceritas cõmendabat ad triũphũ dicit eẽ reseruatos. Reliquos aũt q̃ supra. xvii. annos agebant etatis ad opa egypti p metalla destinatos vel p ceteras puincias eẽ dispsos. Aliũ q̃dẽ vt ad ludos gladiatorũ. Alij vt ad bestias traderent. Si q̃ vero intra decimũseptimũ etatis sue annum repti sunt p diuersas puincias in fuitutem distrahi iussi sunt quorum numerus vsq͂ ad nonagĩta milia pductus est. hec vero oia gesta sunt secũdo anno vespasiani imperij iuxta ea q̃ ipse dñs et saluator nr̃ iesus xps pdixerat. q̃ppe eũ ea q̃ gerenda erant pñtia videret. tũc scdm euãgeliorũ fidẽ vidẽs ciuitatẽ fleuit sup illã et velut in auribus eius plocutus ẽ hec verba. Si cognouisses inquit et tu in hac die q̃ ad pacẽ tibi sunt. Nunc aũt abscõdita sunt in oculis tuis: q̃

venient dies in te: circũdabũt te inimici tui vallo: circũdabunt te: pur gent te vndique: ad solũ redigẽt te: ad filios tuos i te. In hũc modũ quod plurima diuine cõminationis tonitrua publice induratis auribus resonabant quousque sanguis iustorũ: sed et ipsius iusti singularis: vnici q ab ipsis inique effusus est iusto dei iudicio q̄reret. Attriti sunt ergo plagis bellis strati: a patriis sedibus diuine idignationis excisi turbine vt i vrbe gloriosissima nec lapis sup lapidẽ remaneret fuitque ppli indurati quouis lapide durioris tribulatio tãta quanta non fuit ex quo gẽtes eẽ ceperũt vsque ad diẽ hãc. Ecclesia vero q fuerat hierosolymis cõgregata diuinitus transire iussa ẽ trãsiordanẽ ad oppidũ quoddã noie pellã. quo ablatis ab vrbe cultoribus dei celestis vindicte fieret locus q in vrbẽ gẽtẽque sacrilegã fuerat exercẽda qđ et eusebius cesariẽsis in ecclesiastica hystoria plenius scribit. Et q̄dẽ hec oĩa rectissime passi sunt q i filiũ dei magnus sacrilegas extẽdere psumpserũt cũ testimoniis scripturarũ et virtute mirabiliũ opez ipm xpm deũ eẽ cõstaret sicut fuit dictũ supra prio libro in aptiõe primi thesauri allegãdo dictũ iosephi. ¶ Hic dixerũt aliq iudei hyspanie quod sũt in ea an quod eẽt mors xpi. s3 q̄ro ab eis si venerũt ad hyspaniã suo velle vel coacti. si volũtarie nõ obseruauerũt legẽ nec cerimonias quas solũ in ptibus illis obseruare tenebant et sic fuerũt vere apostate et nõ iudei. Si vero ducti fuerũt vi et coacti q̄re nõ reuersi sũt qñ eis data fuit licẽtia gñalis p regẽ dariũ. q fecit voce pconis acclamare p oẽm terrã quod iudei de oibus ptibus redirẽt in hierlm quod edificarent tẽplũ. Si ergo ipsi remãserunt illa vice in hyspania remãserũt sicut iudei mali desparati confusi et diuisi a bonis iudeis illius tpis ne seruarent legẽ pceptã: ne corrigerent a pphetis: et vt essent ydolatre. qz a tpe neronis impatoris vsque ad cõstantinũ in quo tẽpore fuerũt. xxviii. iperatores nõ mãsit in hyspania hõ q nõ adoraret ydola quod nõ occideretur diuersis et variis tormentis: et tñ nõ legit de aliquo iudeo quod ppter hoc occideretur. immo ipsi monebant xpianos quod illa adorarent. quanto magis qz cũ in eorũ terra hoc eis eẽt phibitũ ipi ibidem adorabant ydola: et iõ nõ oportebat quod in terra aliena ad hoc compellerent. Et dicũt quod sunt de tribu iuda. Alii quod sunt de tribu leui. Alii quod sũt de tribu manassen. Alii quod sũt de tribu effraym. qđ cũ veritate pbare non possunt: qz si sunt de tribu iuda: quare ergo non fuerunt ad suos reges ante christi aduentum. Si de tribu leui quare nõ fuerunt ad suum sacerdotium seruiendum. Si de quacunque alia tribu: quare non redierunt ad suos iudices et prophetas: Sed si ante aduentum christi permanserunt in hyspania ibidem remanserũt sicut rebelles et desperati. ¶ Secunda expulsio facta fuit a regno francorum et anglie vbi tres cause diuisim assignantur.

Secunda expulsio iudeorum facta fuit in regno frãcorum. Unde imperante henrico romanorum. xcvi. impe-

ratore: et sedente in cathedra petri clemente papa.v.qui fuit ducentesimus papa.necnon regnante in eorum regno francorum philippo rege. Anno dni. M.ccc.vi.de ordinatione predicti regis fuerunt in toto regno francie capti iudei imperceptibiliter vna die: et confiscata bona eorum et expulsi et ad regnum minime reuersuri secundum quod refert frater iohannes de podio in suo hystoriarum collectario: causam tamen non ponit huius expulsionis. Cumque studiose inuestigarem causam vnde possem scire predictam causam. Casu quidem solennes viri gallici ordinis sancti benedicti monasterij famosissimi climacensis. tamquam reformatores missi monasteriorum eiusdem ordinis subiectorum predicto monasterio in castelle regno ad villam metine de campis me ibidem tunc existente applicuerunt cum rege causam suam expositurj consensum et fauorem suum querentes pro dicta reformatione: quorum vnus doctor in iure canonico: secundus licentiatus: tertius vero baccalarius: et quia singulariter qui licentiatus erat vir peritus videbatur et gratus quesiui ab eodem quod mihi veridice causam panderet predicte expulsionis iudeorum a regno francie si illam sciret. Qui respondens eandem vere scire. Rogaui ut ex charitate in scriptis poneret: et ad plenum exprimeret totum casum. Fecitque voluntarie sub forma et serie que sequitur. Reuerende pater quod vestra charitas postulauit vt in scriptis redigerem causam et rationem potissimam eiectionis infestissime christiano nomini gentis videlicet iudeorum a regno francorum christianissimo faciam que hortatur vestra religiosa bonitas stilo scilicet rudi et indigesto. Veruntamen et indubitato vt omnes gallie bene norunt apud quos nota et manifesta hec sunt. Nam in picturis et tabulis ecclesiarum multarum ascribi hec solent necnon in cereo pascali annus eiectionis iudeorum annotatur quem pronunc menti non teneo pluresque circunstantie memorandi miraculi propter incuriam a memoria exciderunt. Ea vero que legi in tabulis vidi fideliter enarrabo. ¶ Eo igitur tempore quo sordibus iudeorum populus in opprobrium sempiternum cunctis gentibus a deo datus sua contatione christianissimum francie regnum fedebat. quidam ipsorum vt solent publice vsuram exercebant. Mulier quedam parisiensis necessitate compulsa vnam quam solam tenebat preciosam vestem illi iudeo feneratori in pignus dedit. Die vero sancte resurrectionis appropinquante mulier illa non habens vnde vestem suam redimere posset multis blandicijs circumuenire feneratorem temptauit iurans illi et promittens vt si suam illi in die sancto: scilicet pasce vsui prestare vestem in crastinum eam superaddito fenore illi restitueret. Proditor ille afflictionem mulieris considerans lucri quoque cupidus foret mente iam concipiens facinus detestandum renuit assentire pollicitationi mulieris: sed reconuenire illam capiens in hec verba prorupit. Scio te tua in lege mulierem honestam et abundantem a tuis circunuicinis reputari scio te multas habere emulas que si in die festo te tua veste adornatam non viderint alludent te risui: cachinnis

tionibusque omnibus patebis. Si acqe-scere vis consilio meo vestem tuam reddam et pecunias duplicatas tibi dabo. Tuz illa ore inflāmato. Quid vis inquit tibi vt faciam. Nam sum opere tunicam meam reportare cu-pio. At ille si sancta tua mihi iures. euomit portentum illud mōstruossimum vt illum quem adoras pro deo tuo quem in tua pasca receptura p manum sacerdotis es mihi apportabis tuam tibi restituaz vestem et pe-cunias duplicabo Exhorruit h' au-dito verbo xpiana mulier auertat inquit id ipse deus a me. sed mihi crede per ipsum deum te iuro. si illam mihi iudee illo die accōmodes ī crastinum restituaz. Abi inquit iudeus importuna mulier nunque id faciam sed acquiesce ꝯsilio meo et tibi prouidebis. Nūqd ait mulier scis tu iudee mihi illud transgluciendum necessarium fore. Caue inquit ne transglucias sed in os conserua et mihi aporta. et quia varium semper est et mutabile femine genus acquieuit tamnephando crimini et veste rece-pta remeauit ad propria. Die sacra-tissimo resurrectionis adueniente vana et fatua mulier iudeo cupiens complacere pecuniarum amore vbi nephario ore sacrum dñi nostri iesu christi corpus suscepit festina ad iudei domū perrexit. Ecce ecce iudee que tamimportuno affectu instanter a me requisisti. Ecce deum meū quē hodie per manuz sacerdotis accepi Ecce eum quem adorant christiani mihi pollicitā pecuniam trade. heu heu ad turpia ducit pauptas quia auarissimum genus mulieris. Fenerator itaque letus et gaudēs bene in-quit veneris mulier. eum depone super thelonarium et pecunias duplicatas recipe tuas. Tunc iudeus ille insano animo et furibūdo tot⁹ pptervia debachat⁹ et ira ingentē flāmaz in camino dom⁹ succendit. vrnaz magnaz aqua et oleo plenā superponēs corp⁹ dñi nostri iesu xpi manibus nepharijs inuasit dicens. Es ne tu ille xpianoruz deus. Es ne ille iesus xps quem de virgine natum xpianorz ve-sana crudelitas opinat' et credit fore deum: si tu ille es quem colaphis ce-derūt patres mei ego te bullientib⁹ vndis ꝯmittam. si te cruci affixerūt ego te assandū dabo. illi viuū te morti dedere ego iā te mortuū morti ite-rum dabo. Si vis loquere si de⁹ es q̄lis ē potētia tua ostide et ne igne ꝯsumaris defende: hec et talia scelerato ore euomēs Corpus dñi nri iesu xpi in mediū bullientis aq̄ iactauit fuerit cōfestim speciosus forma p filijs hominū puer pambulans sup aq̄s bul-lientes. Quē videns iudeus nō tanti signi et miraculi nouitate ꝯuersus ad dñm sed iudaico more vt ppl's ille testificāte scrō moyse idurato animo semper extitit. dura cum ceruice pueruz vt sol rutilantem cum eo in-strumento ferreo quod in manibus habebat iteratis vicibus in vrnam bullientē demergere tēptauit: sz nec illum quouis modo tangere valebat diuina enim sapientia puer iesus sic ducebatur vt dum iudeus ille in medio aque bullientis illum fore arbi-trabatur in dextera parte ipsum cernebat existere: sicque dum in dextra ferire volebat in sinistra bullientis aque cernebat: colluctabatur iude⁹ cum puerulo nec ibi eum in causa fe-

naluere poterat. Interi pueri iudei illius assistetes pdigiu nouitate perterriti ad matre cocurrut dicentes. En mr pr noster puerulu in aquam bullientez demergere nitit. Mater illa ad camera viri sui gradit pueri alta voce eiulates ad publicum per currut vicu dicentes & proclamates venite venite. vere pr noster pueru vnu preditu mirabili forma in aqua bulliente demergere cupit. Sic conuersus ppli iudei passiz & xpiani occurrerut mltiq ex illis viderut puerulu dnm nrm iesum xpm & iudeum nitente in pfundu vne demergere. Denuciatu est epo parisiesi inauditu miraculu q cu toto clero accessit ad iudei domu & in medio bullietis aq et olei vidit hostia mudissima sanaz et itegra. illa assumpsit suis ppriis manib9. & oi cerneti populo in ecclesia sancti iohanis de grauia parisi9. vbi in code die cosecrata fuerat processioaliter portauit. In qua ecclia in memoriale tati miraculi visq i hodiernu diez obseruat & qualibet die in honore sacratissimi sacrameti altaris missa celebrat. Feria vero quinta in qua dns nr iesus xps istud sacramentu statuere dignatus est conuenit populus et missa solennissima ibi celebrat. Captus & incarceratus fuit iudeus vxor iudei et pueri confessi sunt que viderat. Iudeus ipse omnia que per ipsum facta fuerant & dicta confessus est. mulier ad fide conuersa est pueri baptizati ipi etia xpiani qui videre meruerunt signuz magnum confessi sunt reiueritatez. Iudeus ille a deo reprobatus & derelictus in sua obstinatione permanens ad iudicium per ppositum parisiensem ductus est. Duq iter ageret iudeus ille pposito parisiensi voce pturbata dixit. Si librum que possideo thalmuth intitulatu hic vna mecu habere: non esset in tua potestate me vt morti traderes. qm liber ille vti a parentib9 meis accepi tale virtute a deo recepit vt hi q frequenter illu legut & possidet a deo immortales reddant: vbi inquit ppositu9 parisien. liber ille tante virtutis est vt immortales hoies reddat. designa locu & ad illum destina pedissequu. Quo facto vbi pedissequ9 libru thalmuth iudeo i qdriga ligato tradidit ignis qui ad tractu haliste pparatus ad cobustioez iudei p lictore erat ad iudeu visq volauit: cuq vnacum libro suo thalmud in fauilla et cinere i momento & in ictu oculi redegit. Hec fuit vrgens causa eiectiois getis iudaice a xpianissimo regno francie. ¶ Quicquid sit de hoc veru hec. sicut potissima causa eiectionis iudeo⁊ ab illo regno siue illud quod dictum e supra psideratione. vij. puncto. iij. crudelitate. iiij. cum scz oes porci se mutuo occiderut vl illud qd i crudelitate supradictu e scz de hoie qm spinis coronatu occiderut credendu e tm q hec & plura alia crimina co⁊ pcurrerut, ppter q sic puniti sunt. ¶ Expssa tm causa fuit infantiu mors. Quare vniuersaliter. Iudei oes ab illo fuerut expulsi vt notat vinceti9. vide supra cosideratioe pdicta & pucto i crudulitate. ij. ¶ In cofirmatione pdicto⁊ est illud quod accidit in confinibus regis castelle versus regnum in villa quadaz que grauon dicitur vbi colliguntur iura a transeuntibus de regno in regnum. In predi

cta villa consueuerant iudei predicta iura colligere. Accidit autem quod miles quidam de regno francie transitum faceret per locum prenominatum peregrinans in sanctum iacobum: et cum predicti iudei inuerecunde explicarent omnia que deducebat inter cetera inuenerunt quendam librum deuotionum suarum in quo multe erant littere auree. et cum pro qualibet peterent certum ius. indignatus miles ille percussit alapa vnum iudeorum qui illico versa vice percussit similiter militem alapa. et cum predictus miles euaginato ense volebat iudeum illum perimere occurrit multitudo iudeorum cum armis sic quod non potuit vindicare iniuriam sibi factam: et rediens in seipsum cepit cogitare quare deus permiserat eum a tam turpi: et nephandissima gente tam grandam iniuriam pati. recordatus est quod a toto regno francie propter supradicta iustissime fuerant iudei expulsi et ipse solus remanserat singularis defendens vsque tunc iudeos in terra sua. Et ideo iratus deus contra eum permisit eum sic turpiter offendi. Recedens ergo a predicto loco promisit et iurauit quod si deus reduceret eum ad terram suam nullum iudeum relinqueret in eadem: quod et opere adimpleuit: quia omnes iudeos quotquot potuit inuenire gladio peremit.

¶ Tertia expulsio facta fuit a regno anglie.

Ertia iudeorum expulsio fuit a regno anglie cuius expulsionis causa duplex assignantur quarum primam legi in quibusdam miraculis sub ordine qui sequitur. In liconia ciuitate regis anglie. accidit quoddam miraculum quod deus voluit ostendere precibus beate virginis. Unde mulier quedam vidua et paupercula filium quendam nomine alfonsum habebat: quem tradidit ad docendum primas litteras et postquam sciuit legere tradidit imbuendum rudimentis grammaticalibus et in musica qui licet in grammaticalibus processerit in musicis tamen gratissimus erat. Et quia predicta mulier paupercula erat recommendauit illum cuidam religioso sui generis: vt deuictu saltem ipsi prouideret: et ita factum est quia quotidie post lectiones suas recipiebat suam refectionem cum predicto religioso. Erat autem predictus puer etatis annorum. x. cuius erat consuetudo ordinata: vt primo quotidie iret ad ecclesiam deinde ad scolas et hora refectionis vt dictum est ad domum religiosi. Nocte vero ad matris domicilium se conuertebat Cum autem sepe in ecclesia illam preclaram antiphonam. Alma redemptoris audiret cantare tantam deuotionem concepit in virgine beata et sic menti impressit predictam antiphonam quod quocunque iret de die et de nocte per vicos et plateas more puerorum supradictam antiphonam alta voce dulcissime cantabat. transitus autem eius erat cum iret ad domum matris vel rediret ab eadem per vicum quendam iudeorum. qui audientes frequenter predictam virginis cantationem ab ore iuuenis quidam illorum habuit q

fere a quodaz docto xpiano qs esset sensus illi⁹ cātatiōis cuz eius cātus tamdulcis esset. Et vt cognouit q illa erat ātiphona quedā que ad laudez et honorē virginis beate marie matris redēptoris iesu xpi veri mes sie decantabat a fidelib⁹ in ecclesia cōcepit dolorē et pepit iniqtatē. qd cōsiliū habuit cum suis cōplicibus quorū corda diabolus possidebat: qūo pdictum infantē mortui traderent et occiderēt. hora ergo opptuna obseruata cū puulus pdict⁹ alta voce cātādo pdictam antiphonam trāsiret per eorum vicuz subito sicut a rugientibus leonib⁹ rapitur et reclusus in domo quadā de modo mortis eius tractauerunt. Et diffinitum ē inter eos q eius lingua cuz qua beatam virginem laudabat extraheret per oppositā capitis ptez. secūdo q extraheretur etiaz eius cor cuz quo cogitabat predictam cātationem et vltimo q corpus eius proiiceretur in loco profundissimo et immundissimo fetoribusqz pleno. q locus erat eorum continua latrina vt nullatenus signum eius inueniri posset et factum est sic. ¶ Sed virgo beata q mater est misericordie et pietatis. nec obliuioni tradit seruiciuz quod cunqz sibi factuz statim sic ille deuotissimus suus cātor in predicto loco fetito fuit proiectus. Affuit presens eidem et posuit in eis ore lapidem quendaz preciosuz qui locuz lingue suppleret et statim cepit cantare sicut prius predictam antiphonā immo melius et altius q primo nec aliquādo cessabat de die nec de nocte a predicto cantu et tali modo stetit in pdicto loco paruulus ille quattuor diebus: cum vero mater eius videret q sicut consueuerat ad domum eius nōveniret sceleri gressu ad domum supradicti religiosi peruenit ac deinde ad scolas nec poterat inuenire. Discurrebat vndiqz per ciuitatem anxia mulier si posset alicubi inuenire filiuz suum et disponente deo in fine quattuor dierum predictorum mulier illa trāsiuit per vicū illum in quo filius suus fuerat occisus et in latrinam proiectus. et ecce vox filii sui cantantis dulcissime cātationem illam virginis q sepissime ab eo audierat insonuit in auribus ei⁹. Quo audito clamorib⁹ magnis predicta mulier clamare cepit et cōgregate sunt multe gentes et cum eis iudex ciuitat[is]. intrauerūtqz domum illam in qua vox illa audiebatur et finaliter inuentus est iuuenis in loco predicto et extractus nec vnq cessabat a cantu illo dulcissimo lz mortuus foret. Indutusqz aliis vestimentis per dominos qui ibidem venerāt notificatum est episcopo ciuitatis. qui ilico veniens ad spectaculum precepit q poneretur honorifice in quodaz lecto. et sic deductus est cum solenni processione et magno honore ad ecclesiam cathedralem predicte ciuitatis. semp tamen continuabat canticuz suum. cōuenientibus ergo in vnum ad predictam ecclesiam dictus episcopus celebrauit et fecit solennem sermonem precepitqz omnibus audientibus q deuotas funderent oratiōes vt precibus beate virginis deus dignaretur reuelare hoc secretum. Finito vero sermone placuit altissimo et sue beatissime matri q fuit dete-

cta impijssimorum iudeorum prodi tio et crudelitas. qz eadem hora sur rexit paruulus ille z iste et stetit pe des in lecto in quo iacebat et extra xit ab ore suo vnum preciosissimum lapidē. dixitq omni pplo leta et hy lari facie qualit sibi acciderat sicut dictum est. et qūo virgo beata ad eū venerat et posuerat dictum lapidez in ore eius vt nō cessaret mortu9 ab eius laude: et vt oñderet gloria filij sui in salutem credētium et pditio nem odientium z incredulozuz. post hec autem vocauit ad se epm et de dit sibi pacem similiter z matri: z fa cta expeditione ab omni pplo certifi cauit eos q ascēdit ad celos i socie tate virginis gloriose z tradidit p dictum lapidem pciosum epo vt po neret cum alijs reliquijs in altari. Quo facto signaculo sācte crucis se insigniuit z coaptans se lecto ani mam tradidit saluatori qui honori fice sepultus fuit in quodam sepul chro marmoreo quod multo tempo re pciosos lapides vt fert emana uit quosq quedam pestifera heresis ibidem orta fuit. Rex vero predicti regni cum cognouit tamnephandū et horridum iudeorum crimen z p pter multa alia que inuenit veridi ca inquisitiōe que pdicti iudei opa bantur in cōtumeliam et in iniuriā iesu christi saluatoris nostri et sue beatissime matris ex deliberato ma turo consilio assignata die precepit q occiderentur omnes iudei quot quot possent inueniri in predicto re gno suo. Et illi qui melius delibera uerunt fuerunt totaliter expoliati ab omnibus bonis et signati ac ex pulsi a toto regno anglie. Et ab illo tempore nunq amplius ibi habita uit nec habitat nec ausus ē appare re aliquis iudeus quia statim occi deretur si cognosceret. ¶ Alia cau sa in cronicis anglozuz antiquis vt fertur assignatur. Cum enī regnum illud continuis bellis fame z peste laboraret miratus rex vnī veniret tanta regni sua cōtinua tribulatio seruos dei ad se vocauit et rogauit vt deum deuotissime orarent quati nus sibi dignaret reuelare causam tanti mali paratus corrigere z emē dare. Illi vero licet indignos repu tantes finaliter tamē orauerūt ieiu nijs z oratiōib9 se affligētes. Deus autem misericors ostēdit q illa eue niebant in predicto regno propter peccata crudelissima que iudei com mittebāt. Cum rex hoc audiret cōsi lio habito deliberauit omnes iudeos facere xpianos cogitās ex hoc pla care iram dei z factum est sic. Sed nec propter hoc predicta mala ces sabāt sed semper in amplius cresce bant. Consultis ergo iterum seruis dei. Responsum est sibi q peiores erant sub nomine xpiano q primo. pauco enim tempore elapso a sua fi cta conuersione vsurpauerāt modis et astutijs suis omnia fere officia re gni in calamo z virga intantum vt veri xpiani quasi captiui viderētur eorū. Quare predictus rex illumina tus a deo purgauit regnū suuz a ser pentibus illis in hūc modū. Die enī assignata vt omnis populus exiret in campū ppe mare fixit duos papi liones. vnum in ripa maris. reliquū vero in aliquali distantia cōuenien ti. In primo posuit torath iudeorū in secūdo vero crucem xpi. Sedens

ergo rex pro tribunali in medio papilionũ ꝯuocauit ad se oẽs p̄dictos conuersos ⁊ voce clara ⁊ hylari vultu dixit eis. ego feci vos omnes fieri xp̄ianos ⁊ vos acceptastis volũtarie. Sed post conuersionem vestrã mala multiplicãtur in regno meo ⁊ forte huius causa est q: inuiti ad xp̄ianitatem venistis. Est ergo voluntatis mee liberos vos relinquere. Ecce in papilione illo ꝓpe mare est thorath iudeorũ. In altero ꝟo ẽ crux xp̄i. eligite ptẽ qua volueritis ⁊ ad illã statim ꝓpate. gauisi sunt ꝗ illi de libertate ꝯcessa oẽs simul cũ vxorib⁹ ⁊ filijs relicta cruce xp̄i ad thorath cucurrerũt. Et intrãtes papilionẽ vnus post alterũ iugulabãtur in secreto ex altera pte papilionis ⁊ ꝓijciebãtur in mari et sic purgatũ est predictũ regnum ⁊ cõtinuo cessat plaga nec ampli⁹ iude⁹ ibi habitat s₃ nec habitat vsq₃ ĩ hodiernũ diẽ videant hyspani si similis plaga viget ⁊ cõtinuo inter eos crescat.

¶ Quarta expulsio facta fuit ab hyspania.

Quarta expulsio iudeoꝝ facta fuit in regno hyspanie. Vñ legim⁹ in cronicis hyspanie ꝙ sisebut⁹ rex gottoꝝ regnauit ĩ regno hyspanie Era sexigẽtesimaquĩquagesimaquarta. q̃ fuit ãno dñi sexigẽtesimosedecimo. ⁊ regnauit ãnis. viij. et mẽsibus. vi. iste fuit bonus xp̄ianus ⁊ stati icepit regnare monuit iudeos q̃ erãt in regno suo ꝙ venirẽt ad recipiẽdũ fidẽ xp̄i ⁊ multi coꝝ cõuersi sunt ad fidẽ catholicã inuolũtarie tñ. Et istoꝛ fecit p̄dict⁹ rex motus ex ꝟbo pauli apl̄i ad Phil. i. siue ꝑ occasiõe siue ꝑ veritate xp̄s ãnũcietur ⁊ in hoc gaudio s₃ ⁊ gaudebo: ceteros ꝟo iudeos extra regnũ eiecit ecclesiam sctẽ leocadie toleti miro ope fabricauit ⁊ ibi sepult⁹ ẽ. De romanis q̃s bis feliciter triũphauit hui⁹ tpe nephãdus machometh ab hyspania fugat⁹ in affricã trãsfretauit vitis a regnare cepit Era septingentis quadragintaquatuor annis. ix. regnauit. hic bene inchoauit sed pessime ꝯsummauit hic pelagiũ filiũ facille ducꝫ cãtabrie q̃ postmodum ꝯ saracenos in asturijs rebellauit ab vrbe expulsit tollatana Iste introduxit iudeos in regno q̃s Sisobrinus eiecerat q̃re dat⁹ in reprobum sensu₃ luxuriosissim⁹ ẽ effect⁹. Iste mandauit eccliasticis ꝙ haberent mulieres tot q̃t possent sustẽtare. Iste p̄cepit eis ꝙ nõ obedirẽt romano pontifici. Iste p̄cepit muros ciuitatũ ⁊ locoꝝ destrui ne ꝓpt ei⁹ peccata insurgerẽt ꝯ eũ. Iste priuauit oculis theofredũ patrẽ roderici. Iste rodericus fauoꝛe romani senatus cõtra vitisam decreuit publice rebellare q̃ cepit eũ ⁊ qđ fecerat prĩmo fecit ei ⁊ regnũ accepit vitisa. Itaq₃ plen⁹ abhominatiõibus coꝛdube vita₃ finiuit. Hec ex cronicis hyspanie ⁊ ex archiepõ fratris iohãnis egydij zamoreñ. Ex quibus patet prosperitas primi regis expellẽtis iudeos ab hyspania et infelicitas scđi deducentis eos ad eandẽ.

¶ De iudeorum numerabilitũ ⁊ sua obstinata malicia vbi nouem numerabilia explicantur.

Decima conside-ratio est de iudeorũ mirabilib⁹ ⁊ sua obstinata malicia. Gloriosus de⁹ q̄ vult omnes homines saluos fieri ⁊ in agnitionem veritatis venire peccatis ⁊ crudelitatib⁹ iudeorum nõ obstãtibus ianuam salutis fidei catholice p multa mirabilia eis ostẽdit apertam vt minus sint excusabiles in extremo iudicio et de multis mirabilibus et prodigijs p diuersas orbis partes eisdem ostensis. Post q̄ per mundũ fuerunt dispersi vndecim mirabilia in p̄nti consideratione explicantur.

¶ De aqua disparẽte iudeo ficte ad baptismum accedente.

Primum mirabile accidit circa annum dñi.ccccxix. Imperantib⁹ theodosio iuniore ⁊ honorio. ⁊ sedente in cathedra petri Innocẽtio papa p̄mo. Tũc cũ iude⁹ q̄dã ad baptismum q̄stus causa venisset subito baptismi aqua disparuit. ⁊ iterũ atq̃ iterũ allata disparẽs dei ꝟtutẽ ⁊ iudei pfidiã demõstrauit. h̄ ex cronicis ĩpatorũ ⁊ summorũ põtificũ.

¶ De deceptiõe iudeorũ p diabolũ eis apparentem in specie moysi.

Secũdũ mirabile accidit circa annum dñi.ccccliij. ĩpante theodosio archadij filio q̄ fuit.xlv. romanorũ impator ⁊ sedẽte in cathodra petri Sixto papa t̃tio tũc ĩ terra diabol⁹ appuit iudeo in spẽ moysi ꝓmittẽs pducere eos p mare sicco pede ad terrã ꝓmissiõis. Cũq̃ diabol⁹ p̄m⁹ ĩgrederet ⁊ videret ab cx̄ntib⁹ ĩ littore sup vndas ĩcedere secuti sũt eũ iudei q̄b⁹ subito dyabol⁹ disparuit m̄lti q̃ iudei submersi sũt: ⁊ d̄ his q̄ euaserũt aliq̄ fuerũt ad fidẽ ꝯuersi.

¶ De sanguine imaginis xp̄i cruentãtis iudeũ telo eũ transfigentem.

Tertiũ mirabile accidit circa ãnum dñi quingẽtesimũoctuagesimũseptimũ ĩpante iustiniano q̄ fuit hui⁹ romanorũ impatoz. ⁊ sedẽte in cathedra petri Pelagio papa p̄mo. Tunc cũ iude⁹ q̄dã imaginẽ saluatoris furtiṽ ad domũ suã delatã telo trãsfixit. ⁊ cũ se sanguine ei⁹ cruẽtatũ videret ⁊ abscondit eãdẽ. Sed christiani q̄rẽtes p vestigia sanguis inuenerũt ⁊ iudeum lapidibus obruerunt.

¶ De puero iudeo qui cõicauit cũ xp̄ianis ꝑpter quod a patre in fornacẽ ardentẽ missus: illesus exiuit.

Quartũ mirabile accidit circa ãnũ dñi q̄ngẽtesimũoctuagesimum octauũ supdicto ĩpante ĩpatore ⁊ sedẽte ĩ cathedra petri ꝟgilio papa p̄mo. Tũc ĩ oriẽte puer q̄dã iudeus a coeuis suis xp̄ianis duct⁹ ad eccl̄iã vt cõicaret: cõicauit. Qđ factũ cũ ei⁹ pr̄ cognosceret ꝑp̄t hoc ĩ ardẽtẽ fornacẽ eũ ꝓiecit de q̄ illesus extract⁹. Dixit mulier illa ĩ eccl̄ia depicta q̄ puerum tenet pallio suo flãmans ignis ventilabat.

¶ De sãguie ⁊ aq̄ q̄ exierũt d̄latere imagine xp̄i qđ lãcea iudei apuerũt ⁊ q̄uo suppositũ vas fuit impletũ.

Uintū mirabile accidit circa annum dñi septuagesimumoctauum imperante Constantino quinto qui fuit .lxv. romanorum ipe rator. ⁊ sedēte in cathedra petri paulo papa primo. Tunc enim in syria ciuitate berito quidaȝ christianus sub annua pensione hospicium habens ymaginem domini crucifixi cōtra lectuli faciem parieti affixerat ⁊ ibi orationes suas continuo faciebat. Post annum vero aliam domum locauit ⁊ imaginē ibidem ex obliuione reliquit quidam aūt iude⁹ predictā domū conduxit ⁊ die quadam vnum de suis cōtribulibus ad conuiuium inuitauit. Inter epulas aūt ille qui inuitatus fuerat casu circūspiciens imaginem infixam parieti intuetur ⁊ in illū qui se inuitauit ira fremens cur imaginē iesu nazareni tenere audebat cominatur. Ille aūt cū predictā imaginē adhuc nō vidisset sacramētis qbus poterat affirmabat ꝙ illam de qua dicebat imaginem penitus ignorabat. Tūc ille placatū se simulans valefecit ⁊ ad principeȝ sue gentis abiens iudeū illū de eo quod viderat accusauit. Iudei ergo congregati ad domū eius conueniunt ⁊ visa imagine illā contumeliis dixis affixerunt: ⁊ extra synagogam feminiuum eiciunt: ymaginē vero pedibus conculcantes cuncta in ea dñice passiōis obprobria renouarūt. Cū vero lat⁹ lancea pforassent ptin⁹ sanguis ⁊ aqua vbertim exiuit ⁊ suppositum vas iplenit. Stupefacti iudei sanguinē illū ad synagogas detulerunt ⁊ oēs infirmi ex ipo inuncti ptinus curabanť. Tunc iudei epo terre oīa p ordinem narrauerūt ei baptismum ⁊ fidem xpi vnanimiter susceperūt. Episcopus aūt sanguinem illum in āpullis cristallanis ⁊ vitreis cōseruauit: xpianum etiam illum accersiuisset ⁊ qs tā pulchram imaginē ꝯposuit inquisiuit. Et ille dixit nicodemus illā ꝯposuit quā misit gamalieli: gamaliel zacheo. zacheus iacobo. iacob⁹ symoni dereliquit. Sicqͫ in hierusalē vsqͫ ad excidium vrbis fuit ⁊ inde a fidelib⁹ in regnū agrippe delata ⁊ ad patriam meā delata: ⁊ a parentibus meis ad me hereditario iure deducitur. Tunc oēs iudei synagogas in ecclesias consecrarūt. Et extūc hic mos inoleuit vt ecclia cōsecraretur qꝛ ante tm̄ altaria cōsecrabanť. Post illud miraculū ordinauit ecclesia quito ydus nouēbris memoriam fieri dñice passionis. Unde ⁊ rome cōsecrata est ecclia in honore saluatoris vbi ampulla cū illo sanguine reseruatur ⁊ solenne festum tunc agitur.

¶ De iudeo qui signatus signaculo crucis a demonibus fuit liberatus.

Sextum mirabile refert Gregori⁹ in tertio libro dyalogorū vbi dixit ꝙ Andreas fundane ciuitatis eps dum quandam sanctimonialem feminā secū habitare pmitteret ātiqu⁹ hostis cepit speciē illi⁹ oculis mētis eius ip̄rimere vt nephāda cogitaret. Quadā vero die iude⁹ quidam romā veniēs cū iam diē declinare cerneret ⁊ vbi manere posset minime reperiss; i quodā tēplo apollinis ad manendū se ꝯtulit q̄ ipm loci illi⁹

sacrilegũ ptemescens q̃uis fidẽ crucis minime haberet signo tñ crucis munire curauit. Nocte autem media euigilãs vidit malignoꝝ spirituum turbã q̃si in obsequiũ cuiusdã potestatis pire, eũq3 q̃ ceteris pleratũ eorum medio ɔsedere q̃ cepit singuloꝝ spirituum sibi obsequẽtium causas actusq3 discutere vt q̃d vnusquisq3 ꝛ quãtũ egisset nequitie inueniret. modũ aũt hui⁹ discutionis gregori⁹ causa breuitatis ptrãsit. S3 ex simili in quodã exẽplo quod legit in vitispatrum innotescere potest. Nam dum quidã in tẽplo ydolorum intrasset vidit sathanam sedentem: ꝛ omnẽ ei⁹ miliciam ei assistentem. Et veniens vnus de malignis spiritibus adorauit eum. Cui ille: vnde venis: ꝛ ille: in tali puincia fui ꝛ ibi bella plurima suscitaui ꝛ pturbationes multas feci. ꝛ sanguinem copiosum effudi ꝛ veni nũciare tibi. Et sathan ait: quãto tempore hec fecisti. Et ille in triginta diebus quasi. Et sathan: quare tanto tempore hoc fecisti. Et ait assistentibus sibi. Ite ꝛ flagellis eũ cedite ꝛ durius eum verberate. Et secundus veniẽs adorauit dicens. In mari dñe eram ꝛ cõmotiones maximas excitaui ꝛ naues multas demergi homines q̃plures occidi. Et ait. quanto tẽpore hoc fecisti. Et ille in xxx. diebus Iussit eũ similiter flagellari dicens. Intãmodicum tanto tẽpore laborasti. Et tertius veniẽs ait In quadã ciuitate fui ꝛ rixas in quibusdam nuptijs excitaui et multam sanguinis effusionẽ feci ꝛ sponsum ipm occidi ꝛ veni nũciare tibi. Cui dixit: quanto tpe hoc fecisti: ꝛ ille in viginti dieb⁹. Et ille ait. Nõne plura in tãtis diebus es opatus ꝛ iussit eum a circũstãtib⁹ verberari. Et ali⁹ veniens ait. In heremo mãsi. Et p xl. annos circa quendã monachũ laboraui. Et vix tandẽ ipm in lapsuꝫ carnis pcipitaui. Qđ sathan audiẽs de solio surrexit. Et deosculans eũ coronã de capite suo abstulit ꝛ capiti eius imposuit: ac ipsum secum cõsedere fecit dicens: magnã rem fortiter egisti ꝛ plus oĩb⁹ laborasti. Hic ergo similis potest eẽ modus discutionis queꝫ gregorius pretermittit Cũ ergo singuli spirit⁹ exponerẽt q̃d egissent vn⁹ in medio ɔsiliuit ꝛ inquantã carnis tẽptationẽ de illa sctimoniali femina andree epi animum cõmouisset aperuit addẽs q̃ heri hora vesptina vsq3 ad hoc ei⁹ animum traxerit vt in terga ei⁹ blãdiens alapam daret. Tũc malign⁹ spũs eũ hortat⁹ est vt pficeret q̃đ cepisset vt illi⁹ ruine int̃ ceteros singularẽ palmã teneret Precepitq3 vt q̃rerẽt q̃snã eẽt ille q̃ iacere ĩ tẽplo eodẽ psumpsisset cũ ille vehemẽti⁹ palpitaret: ꝛ missi spũs cũ crucis mysterio signatũ viderũt triti exclamauerũt. ve. ve. vas vacuũ s3 signatũ. Ad hãc vocẽ maligno rũ spirituũ turba disꝑuit. Iude⁹ aũt ad epm ɔcitat⁹ venit ꝛ ei oĩa p ordinẽ enarrauit: q̃đ ille audiẽs vehemẽter igemuit ꝛ omnẽ mulierẽ a domo sua ꝛ vicinitate sua remouit ꝛ iudeũ baptizauit.

¶ De sanguie guttur3 imaginis xpi q̃ aspsus fuit iude⁹ ipm ferientem.

Eptimũ mirabile sicut legitur in florib⁹ sctõꝝ accidit apud Cõstãtinopolim vbi iude⁹ q̃dã

ecclesiam sancte Sophie ingressus quandam imaginem xpi sibi conspexit qui se ibi solum cōsiderans: euaginato gladio appropians imaginē xpi pdictā in gutture percussit statimq; inde sanguis exiuit ⁊ iudei caput et faciem aspsit. Qui territus imaginē accepit ⁊ ipsam in puteū precipitās statim aufugit: q̄dam aūt xpianus ei obuiauit dixitq; ei. Unū venis iudee aliquem hominē occidisti. Et ille falsum est. Cui rursum xpian⁹ ille dixit vere homicidiū ppetrasti: ⁊ ideo sanguine aspersus es. Et iudeus vere deus xpianorū magnus est ⁊ fides eo⁹ firma p omnia cōprobatur: nequaq̄ enī pcussi hoiem sz xpi imaginē ⁊ cōtinuo sanguis de eius gutture emanauit. Duxit aūt iudeus hominē illū ad puteum ⁊ inde sanctā imaginem extraxerunt. plaga autē vt fertur in gutture xpi adhuc cernit hodie. Et iudeus continuo fidelis efficitur.

¶ Octauū mirabile de li. in medio rupis solide a iudeo inuento in ciuitate toletanis.

Octauū mirabile accidit i regno castelle ciuitate toleti circa annum dñi. m. cc.xlii. Imperante frederico scdo qui fuit nenagesimus secūdus impator: ⁊ sedēte in chathedra petri honorio papa ⁊ regnāte in pdicto regno rege fernādo. Tunc iudeus quidā cōminuēdo vnā rupez p vinea amplienda In medio lapidis inuenit cōcauitatē vnā nullam penitus dimensionem habentē neq; cissuram ⁊ in cōcauitate illa repperit vnū librū q̄si folia lignea habētē. q̄ liber trib⁹ linguis script⁹ ē vicz hebraice grece ⁊ latine: tantum de littera habebat quātū vnū psalteriū: ⁊ loq̄baf de triplici mundo. Ab adam vsq; ad antixpm: proprietates hoim cuiusq; mundi exprimēdo: principiū vo tertij mundi posuit in xpo sic. In tertio mundo filius dei nascet ex virgine maria ⁊ p salute hoim paciet. qd legens iudeus statī cū tota domo sua baptizatus est. ¶ Erat etiā in libro scriptū q tpe fernādi regis castelle debebat liber inueniri. Simile inuenies in constantini sexte. hec in cronica martiniana.

¶ De iudea pcipitata i ciuitate Segobieñ. ⁊ p virginē mariā liberata.

Onū mirabile accidit in predicto regno ciuitate Segobeñ. Cū enī cuidā mulieri iudee iponeretur crimē adulterij false. tradita fuit marito vt de ea faceret qd vellet. Qui cū eam duceret ad supcilliū cuiusdā excelse rupis ciuitati piuncte: vt ex loco illo illā pcipitar et pcurrētib⁹ ad spectaculum plurib⁹ gentib⁹ pdicta iudea q̄ imunis erat a crimine ⁊ deuota vgini gl'iose lz occulta. In articulo illo gradi cū deuotiōe b'te vgini se cōmēdauit. vt sicut imunis erat liberaret. pponēs in corde suo si eā liberaret fidē xpi recipere. Ac sibi toto tpe vite sue in sua ecclia seruire. Et ecce mox vt pcipitata fuit apparuit sibi vgo btā eā suis i manib⁹ recipiēs ⁊ illesam i pfundo vallis ponēs. Cūq; plurime gētes ad locū cucurrissent iuenert eā illesā gaudētē ⁊ laudātē deū: ⁊ grās referētē vgini gl'iose publice. affirmās manib⁹ ei⁹

fore liberatã: deducta est ergo mulier illa iudea ad petitionẽ eiusdẽ ad maiorem eccl'iã p̃dicte ciuitatis q̃ sancta maria maior intitulat͛ ⁊ ibi sacrũ baptisma recepit ⁊ vocata invulgari nostro marisaltos maria ꝓpter virginẽ mariã que eã liberauit. ⁊ saltos ꝓpter saltũ periculosũ quẽ fecit. vixit aũt in ecclesia multo tp̄e in timore dñi seruiẽdo laudabiliter resplenduit spiritu ꝓphetie ⁊ feliciter cursum suũ cõsummauit, predicti miraculi adhuc in p̃dicta eccl'ia extat memoria in picturis sicut ego vidi.

¶ De signaculis crucis in vestimentis iudeorum impressis.

Decimũ mirabile accidit ĩ supradicto regno castelle. anno a creatione mundi quiq3. M.lv. secundum computationẽ hebreorum: q̃ quidam ann⁹ concurrit cũ anno domini Millesi.ccxcv. In q̃ anno mortuus fuit rex saucius fili⁹ regis Alfonsi ⁊ regnauit rex fernãdus eius filius. Unde narrat magister alfonsus conuersus in libro de bellis dei. c.xxvij. ꝙ tẽpore supradicto surrexerunt duo iudei. qui prophete dicebantur: quorum vnus erat in ciuitate Abuleñ. ⁊ alius in villa q̃ dicit͛ aylon: qui q̃dem duo tam magnalia loquebant͛: ⁊ quandoq3 futura prenosticabant ⁊ occulta reuelabant: ⁊ secundum morem eoꝝ honeste viuebãt ꝙ ab omnibus iudeis istius regiõis reputabant͛ sancti ꝓphete. Et exiuit eoꝝ fama in regnis circumuicinis ⁊ dedert͛ securitatẽ oĩb⁹ iudeis ⁊ assignauerunt eis terminũ sue redẽptionis. Pro die assignato que fuit vltima dies quarti mensis supradicti anni qui apud eos dicit͛ chamlim. In qua predixerunt ꝙ iudei debebãt habere a deo signum sue repemptiõis miraculose factum scilicet ꝙ illa die audirent omnes vocem magnã cornu. quã vocem ipsi attendebant semper ꝙ debebant audire quomodo veniret messias ⁊ haberent exire a captiuitate. ⁊ propter hanc magnã famam cecidit magnus timor super iudeos. q2 maior pars eorum credebat hoc sine dubitatione. Et ideo sanctificauerunt se ⁊ preparauerunt se. feceruntq3 penitẽtias in ieiunijs multis cũ satisfactionibus ⁊ elemosynis quasi ad deum reuersi orãtes vt sibi predictum signum sue salutis ostenderet: quando venit annus ille mensis ⁊ dies assignata valde mane surrexerunt venientes ad synagogas suas ad adorandũ deũ induti syndonibus albis lineis seu sericis prout est moris apud eos fieri in die expiationis sc3 in die decima mẽsis septimi. Et tunc altissimo deo cooperãte qui nullũ tempus sine bonitatis sue testimonio reliquit in suis domibus supradictis apparuerunt signa crucis in omnibus ⁊ vbicũq3 erant etiã in illis syndonibus que seruabãtur in eorum apotecis. Quo signo viso multi eorum fuerunt turbati quorũ quidam dicebant ꝙ hoc fuerat factũ dyabolica arte: ⁊ nimirum cum predecessores eorum de xp̄o maxima miracula faciente dicebant in beelzebub eijcit demonia. Mat. xij. Alij vero dubitabant non audentes loqui nec aliquid iudicare. Alij vero crediderunt hoc signum fuisse veri christi crucifixi: et disposuerunt

se ad fidē cū baptismo recipiēdam. Isti fuerūt pauci. Iuxta illud Hiere. iij. c. Assumā vos vnū de ciuitate ⁊ duos de cōgregatione. Saluator ēt de via q̄ ducit ad paradisum dicit et pauci inueniunt eā. Mat. vij. c. Que oīa large tradunt a supradicto magistro Alfonso. lib. ⁊ ca. quib⁹ supra. Qui ex p̄dictis se asserit multa vidisse: ⁊ ideo testimoniū p̄hibet. ¶ Unde in fine illius capituli narrat q̄ cū ipe esset medicus. Aliq̄ p̄dictorū petebāt cōsiliū medicine vt possent curari a p̄dictis cogitationibus: quia credebant parentes eorum q̄ eis acciderat ex aliqua infirmitate ⁊ debilitate cerebri. Dicit etiā q̄ multo tēpore ipe fuit in dubio quo ad istud signū: s₃ illumināte deo credidit istō signū fuisse verū ⁊ manifestū miraculū ⁊ cōuersus est ad fidē xpi. Et ideo sup hoc in testimoniū veritatis inuocat sup se testes celū ⁊ terrā q̄ ipe vidit oīa predicta eodem anno quo acciderāt. ¶ De eodē etia₃ signo facit memoriā magister Iohānes conuersus in libro suo de cōcordia legū ti. iiij. c. iiij. dicit eñ ibi q̄ predictū miraculū accidit in supradicto regno p xl. annos ante tempus suum ⁊ querebat a iudeis qui remanserāt quomodo cū tanto signo poterant remanere in iudaismo. Et dicit q̄ responderunt sibi: q̄ rabini iudeorū illius tēporis publice predicabant illud illusione dyaboli esse factū ad iudeor̄ deceptionē: ⁊ q̄ omnino vt prius in lege mosayca fortes permanerent. Et dicit vlterius q̄ quidam nūcius pape suo tempore venit ad partes istas qui cum hoc cognouisset p eu₃ fecit p notariū publicū scribi rei veritati facta diligenti inquisitiōe. recepit eñ multos testes iudeos deuisu licite vt decuit adiuratos qui pro certissimo hoc asserebāt ⁊ dicit q̄ omnes alij iudei illius tempōris confitebant rei huius veritatem. Sequit ⁊ de hoc facio omnibus fidem certā ⁊ iuro per nomen dei hec omnia predicti miraculi esse vera. ¶ De predicto etiam miraculo dn̄s paulus burgen. eps in suo dyalogo dicit supra capi. iiij. post multa que supradicta sunt dicit. Ego autem l₃ nondum essem tempore istius signi natus. qui quidem terminus precessit natiuitatem meam per. lx. annos fere. Testificor tamen coram deo hoc predictū signum modo predicto contigisse sepe ⁊ sepissime audiui ab antiquioribus iudeis nullo contradicente in ipso facto nisi solum in causa eius: quia quidam eorū attribuebant magice arti. quidam vero causam relinquebant sub dubio. Ego autē quoq₃ mirabar quomodo dn̄i illius temporis presertim ecclesie prelati de hoc non fecerūt mentionem in suis hystorijs de quo tamen rationabiliter debuisset festu₃ imperpetuū celebrari ad honorem sancte crucis. Sed reuera hanc admirationem tollit a me excessiuus iudeorum status in illis temporibus tantū eñ locum habebant cum regibus ⁊ principibus terre tam ecclesiasticis q̄ secularib⁹ q̄ hoc potuerunt cauillationib⁹ suis impedire. hec ille. ¶ Patet ergo testimonio predictorū triū solennium testiū predictū miraculū fore verum cū in ore duor̄ vel triū stet oē verum teste scriptura. Non est dubiū quin plura alia miracula in alijs partib⁹

orbis iudeis acciderit: propter que merito in cognitionem catholice fidei debuissent venire. Ipsi tamē magis indurantur in obstinata malicia Sicut enim ferrū per frequentē malleationē induratur sic et populus iudeorum per frequentia miracula ei ostēsa. Unde de eis scriptū est Job. xli. Cor eius idurabitur quasi lapis et stringetur quasi malleatoris incus Siue ergo videāt miracula siue sentiant castigationes et flagella non propterea conuertuntur: sed in sua malicia obstinantur. Hiere. v. attriuisti eos et renuerunt accipere disciplinā Nec miruz: quia vt dicitur Eccle. vij Nemo potest corrigere quem ille despexerit et sic patet tota decima consideratio que erat de iudeorū mirabilibus et de sua obstinata malicia.

¶ Quomodo corpus christi emptū fuit a quodā iudeo et postea visis miraculis redditū fratribus predicatoribus: et iudeus trucidatus propter perpetrata facinora &c.

Undecimum mirabile accidit in ciuitate segobiēsi. Anno dñi. M. cccc lv. regnante domino Johanne in tenera etate sub tutrice matre sua domina katherina castelle regina. Tūc iudeus quidā medicus emit sacratissimū corpus christi a quodā cupido sacrista ecclesie sancti facundi eiusdem ciuitatis. Judeus ergo ille sacramentū illud accipiens et suis immūdis manibus pertractans ad synagogā cū alijs suis cōplicibus perduxerūt et in bullientē aquā sepe proij cientes in altū eleuabat ante oculos eorum. Qui miraculū manifestū cognoscentes et timentes dānū qd eis euenire posset si hoc ad aures christianorum peruenirent. Aliqui eorum consilio habito corpus dñicū accipientes et pāno certo inuoluētes deduxerūt ipsum ad monasteriū sancte crucis ordinis predicatorū eiusdē ciuitatis et cū magno secreto et securitate tradiderūt priori cōuentus eiusdē narrātes sibi miraculū sicut accidit. Recedentibus ergo iudeis prior ille cōuocatis fratribus honorifice ad altare maius sue ecclesie predictū sacramentū deduxit et habito consilio quid de ista hostia consecrata facerent. post multa vocatus est vnus infantulus eiusdē habitus innocētissimus qui dicebatur spinartio et traditū est sibi corpus dñicū qui deuote recipiens post. diē tertiū defunctus est. Prior autem predictus stimulatus consciencia tū ne tm̄ miraculū occultaret. tū etiā ne tm̄ crimen iudeorū maneret ipunitū. Episcopo predicte ciuitatis q̄ dicebatur dñs Johānes de otterdesillas reuelauit viro vtiqz strēnuo ac zelatore fidei catholice et q. pūc in eadē ciuitate erat supradicta regina reuelatū est per eosdē eidem. Facta ergo diligenti inquisitione in casu predicto inuenti sunt aliqui iudei qui fuerunt in emptiōe predicti sacramenti inter quos fuit vnus qui dicebatur don mayr qui fuerat medicus regis henrici patris supradicti regis Johannis: hic tormētis expositus non solū supradicta cū alijs cōcessit: sed et declarauit quō ipse occiderat regē hēricū propter q̄ ipse et alij fuerūt per ciuitatē arrastrati et finaliter mēbratim diuisi. Synagoga

vero vbi accidit facta fuit ecclesia & vocatus corpus christi vbi oi anno tota ciuitas in memoriã supra dicti miraculi in die corpis xpi cũ solenni pcessione cõuenit & fit ibi smo ad populũ. Et qr pdictus eps nimium sollicitabat hãc cãm vt ampli⁹ inqri tur cogitãs: qr maiora mala eẽnt oc culta inter iudeos timẽtes iudei de regi corruperũt pecunia dapiferum pdicti epi vt eũ veneno interficeret. Dapifer ergo accepta pecunia die q̃ dam cũ tps essz prãdẽdi & coqnari⁹ falsamẽtũ faceret p dño ingressus ẽ coqnã & eijciẽs coquinariũ a coqna. & mittẽs eũ sceleriter p re aliqua ip se subito piecit venenũ i vase vbi fal samentũ parabat & recessit ad mẽsaz dñi pparandã. Cũqz coqnarius redi ret & vellet pficere pdictũ falsamen tũ: casu reuoluens illud in vase. aliq gutte salientes & vna de manib⁹ eius ceciderũt: & subito vbi ceciderũt fa cte sunt pustule qdã inflate dolorissime & venenose. Miratus aũt venit ad epm clamãs q nullus comederet aliquid de his que parata erãt in co quina: qr credebat q oia erant venenata. Fit ergo statim diligens inqsi tio & suspicatũ est super dapifero il lo: qr taliter coquinarium eiecetat a coqna. Et exposit⁹ tormẽtis cõfessus ẽ & nõ negauit: qre curie seculari traditus in quattuor ptes fuit diuisus & multi iudei mortui ac aliq a pdicta ciuitate fugerũt. Hec sepe a plurib⁹ audiui: sz specialiter mihi narrauit reuerẽdus magr martin⁹ corduben. ordinis scti aug. q asseruit q sic narrauerat sibi realr accidisse frater io hãnis de canaleyas ordinis pdicatorũ q psens fuit cũ iudei apportauerũt corpus dñi i cũ pdicto priori & cũ supradicta oia acciderunt.

¶ De iudeoꝝ obligatiõe ex iure canonicoꝝ ciuili ac ordinatione regia que octo articulis explicantur.

Undecima cõsideratio ẽ de iudeorũ obligatione. Non enĩ videtur rõnabile q gẽs viuẽs sine lege dei qualis est iudaica vt fuit ostẽsum supra lib. i. cõsideratione tertia: articulo. vi. puncto septimo q in populo christiano qui lege fruit permittat viuere sine alicuius legis freno. Ut ergo explicare possim conceptũ meũ in psenti cõsideratione. viij. occurrunt articuli declarãdi. Primus est quare iudei pmittunt viuere inter xpianos. Secũdus que sunt illa q̃ pmittunt iudeis de iure. Tertius que inter illa que nõ pmittunt eis de iure. Quartus in q̃bus xpiani non debẽt cũ iudeis conuersari. Quintus q̃ sunt illa ad q̃ iudei cõpellunt de iure. Sextus de pena iudeoꝝ blasphemãtiũ nomen xpi vel atrẽptantiũ subuertere baptizatos. Septimus ad que astriguntur iudei ex regia ordinatione. Octauus qualis est status iudeorum in regno castelle.

¶ Iudei permittuntur viuere inter christianos.

Primus articul⁹ ẽ scire q̃re iudei pmittunt viuere inter xpianos cũ sint eoꝝ inimici & tã crudeliter se habeãt circa ipos vt supra ostẽsum ẽ cõsideratiõe septima. Potr⁹ enĩ videt q de

berēt oēs occidi et expelli de mundo. Dico ergo q̄ iudei pmittunt viuere inter xp̄ianos et non occidunt ppter q̄nq₃. Primū ē ppter ipletionē legis charitatis ꝛc. Mat. v. Diligite inimicos vr̄os bñfacite his q̄ oderūt vos q̄ lex nō videret ipleri si occiderent. Scd̄ₒ ē ppter fidei catholice confirmationē: q̄ capsarij et librarij nr̄i sūt et firmius ē testimoniū ab aduersario datū. Si eni paganus nō credit hoc eē verū ecce virgo ↄcipiet et pariet filium ꝛc. mittit ad iudeū vt ab eo q̄rat an ita sit scriptū. Tertiū ē ppter diuine iusticie manifestatiōes vt appeat ex eoꝝ pena q̄ rei sunt dñice passiōis. Sicut imp̄cati sūt cū dixerūt: sāguis eius sup nos et sup filios nr̄os: q̄ multis tpibus trāsactis curriculis culpa obliuione deleta: et a nullo mortaliū sciret. Sicq₃ et ifamie opprobrium et maloꝝ euitaret piculū sicut et de multis ↄtigit gētibus quoꝝ gesta tēporū sunt vetustate deleta. huius etiā rei signum p̄cessit in caym q̄ ppter hoc q̄ fratrē occidit posuit dñs i eo signū scʒ tremorē capitis et nō occideret: sʒ signo sceret ei. Uñ deuter. xxviij. Dabit tibi dñs cor pauidū et deficiētes oculos et aiaʒ merore ↄsumptā. Sic ergo iudei de morte xp̄i iesu illata p̄hibēt de mūdo testimonium. p hoc q̄ in captiuitatē eos detulit, sempiternā sicut xp̄s in euāgelio ptestat Johā. iiij. c. Qui credit in filiū dei hʒ vitā eternā q̄ aūt incredulus ē filio nō habebit vitā scʒ grē: sʒ ira dei manet sup eū scʒ captiuitatis ppetue. Quartū est ppter memoriā dñice passiōis sicut scriptū est in ecclesiastico. xxix. gratiā fideiussoris tui ne obliuiscaris. Sic ergo cū videmus iudeos faciliter trahimur in memoriā passionis xp̄i intuentes eos quoꝝ patres xp̄m occiderunt. Ne ergo tm̄ beneficiū obliuioni tradamus pmittuntur iudei viuere inter nos. Quintum est ppter cōplendā pmissionem: q̄ ad p̄dicationē helye et enoch conuertent in fine mundi sicut p̄dixit esayas in ca. iiij. si fuerit populus israel quasi arena maris reliquie conuertentur. Uidebit eni deus quosdam de semine iudeoꝝ in se credituros atq₃ saluandos: et ideo ppter eos noluit disperdere oīno eorum stirpem sicut dixit esayas: quō si inueniat granū in botro et dicatur ne dissipes illud q̄m benedictio est sic faciam ppter suos meos vt non disperdaʒ totum.

¶ Sequitur de conseruatione.

Secundus articulus est videre q̄ sunt illa ī q̄bus iudei debēt cōseruari ne dānū patiat a xp̄ianis. Dico g̃ q̄. vij. sunt illa que iudeis ex iure canonico et ciuili pmittūtur. Primū pmittitur eis q̄ teneāt ritus suos citra cōtēptū xp̄iane legis amissuri sine dubio pmissa nisi ab illicitis cessauerīt sicut pʒ. C. de iudeis. l. iudeos. Ideʒ pʒ extra eo. c. iudei. et c. cōsuluit et di. xlv. q̄ sincera: in fine. Scd̄ₒ ē q̄ in synagogis eoꝝ nemo hospitet sic pʒ eo. ti. l. synagoga. Tertium est q̄ iudei habent licentiā fulciēdi veteres synagogas. vt pʒ eo. ti. l. fi. sic tamē permittuntur iudei antiquas synagogas reficere dū tamen nō amplio res vel p̄ciosiores solito faciāt. sicut patet extra. c. eo. iudei. ij. c. cōsuluit.

Quartū est q iudeus nō debet iniuriā pati a christianis nec eorum synagoge vel habitationes sine ratiōe ledi debent aut concremari. vt patet. C. ti. de iudeis. l. nullus. Itē iudei obedientes non sunt a christianis molestandi. xxiij. q. viij dispar. Quintum q die sabbati nullus iudeus debeat cōueniri: nec xpiani etiā a iudeis debēt cōueniri: sz nec ī aliis festiuitatibus suis debent turbari: nec sepulchra eorum obtentu forte pecunie effodi. vt patet ti. eo. l. die sabbati: et extra eo. ti. ca. sicut iudei. §. i. et ij. Sextū permittit iudeis vēdere sua sicut xpianis. vt patet eo. ti. l. nemo. Septimū est q non compellant venire ad fidem catholicā: q2 si sincera intētione extraneos a christiana religione ad fidē cupiunt rectam adducere blandimentis debent non asperitatibus studere ne quorum mentem a plano reddita ratio prouocare poterat pellat pcul aduersitas: patēt hec distin. xlv. qui sincera. et c. de iudeis. ¶ De. xiiij. que iudeis non permittūtur vti.

Ertius articulus est que sunt illa que iudeis non permittunt dico q xiiij. Primū ē q nō isolescāt nec quēq precipites in christianā reuerentiaz vltionis admittant: sicut patet. C. de iudeis. l. nullus. Secundū est q non diffiniunt eorum iudicia per suos seniores: sz per iudices publicos christianorum. possunt tamen arbitros eligere etiā iudeos cuius sententiā ordinarius exequit sicut pz codez ti. l. iudei. Tertiū est est q nō pmittit iudeis accusatio nec testificatio cōtra xpianos cū in accusatiōe equalitas fidei et cōuersationis inter accusantē et accusatū semp sit cōsiderāda. vt is q accusat par. vel superior inueniatur. ij. q. vij. non pōt et ca. seq. Quartū q dz rescīdi quodcūq priuilegiū qd eximat eos ab actionibus publicis: vt pz eo. ti. l. iussio. Quintū est q non pmittunt nouas synagogas fabricare: et q synagogā nouā extruxerit punit pena. l. librarū: et synagoga applicat ecclesie catholice: vt pz eo. ti. l. fi. pz etiam extra eo. iudei: et ca. consuluit: et ponit lex regni q applicat ecclesie maiori illius loci vbi edificata est. Sextū est q in diebus lamētationis et dñice passionis nō debēt ornati in publico pdire extra eo. nō nullas. Septimū est q ī die parasceues nō habeāt hostia vel fenestra apertas. extra eo. q2 sup his. Octauū est ne christianū mancipium possideant vel circumcidant nec potest quocūq titulo: scz emptionis seu donatiōis vel hereditatis seruū christianū cōsequi. Et iudeus qui mancipiū christianū habuerit et eū circunciderit capite puniat: et seru9 libertati donat Hec patēt. C. de iudeis. l. ne xpianū et dist. liiij. mācipia. et dat ibi cā. s. ne xpiana religio iudeis subiecta polluat. de cōse. di. iiij. plerūq. ¶ Sed nunqd aliquo mō licitum est xpianis vt seruiant iudeis. Respondit Hostien. q cum prohibitum sit vt nullū mancipium seruiat iudeis multominus liberi christiani eis seruire debent: non eñi debent esse assidue intra domū iudei nec tāq famula: aut nutrix aut obstetrix alo ipsi xpiani si

ab eis discedere noluerit debēt ex cōicari extra eo. iudei. ꝛ.c. ad hoc. ꝛ c. si iudeos. Si autem iudei nolunt eos dimittere ꝓhibetur fidelibus cōmerciū cum eis. vt in. d.c. et si iudeos. in fi. sed extra domū pñt eis seruitia fieri. Unde pñt hr̄e colonos xp̄ianos. extra eo. multoꝝ. Nonū est ꝙ non ꝑmittuntur saxis vel alio furoris genere attemptare aliquē qui eoꝝ fugerit sectā al's ꝯtra faciens cōcremādus ē cū oib⁹ suis ꝑticipibus. vt pꝫ eo. ti. l. etc. Decimū est ꝙ nō permittūtur circūcidere xp̄ianos ꝛ cōtrafacientes ꝓscriptiōe bonoꝝ et ꝑpetuo exilio dānanꝰ. vt pꝫ eo. ti. l. iudei. Undecimū ē ꝙ nō ꝑmittunꝰ inter xp̄ianos hr̄e officia publica ne occasionem habeāt seuiēdi. di. liiij. nulla. et. xvij. q. iiij. cōstituit. ꝛ sacrilegiū ꝯmittit q̇ eos talia officia publice gerē ꝑmitti t. Ibidē. ꝙ si iudeus talia officia recepit debꝫ ei denegari xp̄ianoꝝ cōio donec quicq̇d accipit rōe officij ꝭm ꝓuidētiaꝫ dyocesani cōuertaꝰ in vius paupeꝝ. ꝛ ipse officiū dimittat. et intelligitur ꝭm thomā quo ad dignitates de nouo acq̇sitas secus de dn̄io p̄ existenti ꝙ illud queq; tolerat ecclesia propter scandalū vitādū sed ordinaria auctoritate tollere posset sicut tollit i seruis. Duodecimū est ꝙ nō habeant nutrices xp̄ianas. Un̄ dicitꝰ extra eo. c. et si iudeos. Accepimus etiaꝫ ꝙ iudei faciūt xp̄ianas filioꝝ suoꝝ nutrices. et ꝙ non tm̄ dicere. sed ēt nephanduꝫ est cogitare cum in die resurrectiōis dn̄icesillas recipere corpus ꝛ sanguinē xp̄i contingit ꝑ triduū anteq̄ illos lactēt ꝙ lac mā millaꝝ effundere faciūt in latrinā.

¶ Alia insuꝑ cōtra fidē catholicaꝫ detestabilia et inaudita cōmittūt ꝓpter que fidelibus est ferendum ne diuinam indignationeꝫ icurrūt cuꝫ eos ꝑpetrare patiunꝰ indigne que fidei nr̄e cōfusionem inducunt ꝛ infra. Inhibemus ergo districte ne decetero nutrices habeant vel seruientes xp̄ianos ne filij libere filijs famulentur ancille. sed tanq̄ serui a dn̄o reprobari in cuius mortem neq̇ter ꝯiurarūt se saltē ꝑ effectum operis recognoscāt seruos illoꝝ quos xp̄i mors liberos et illos seruos efficit. et infra. Si vero nutrices et serui ētes non dimiserint xp̄ianas sub excōicatiōis pena inhibeatis districte omnib⁹ xp̄ianis ne cum eis aliquid commerciū audeant exercere. Tredecimum est ꝙ non permittitur iudeo habitare cū vxore fideli nisi efficiatur xp̄ianus ꝛ filij eoꝝ debent sequi fidem ꝛ cōditioneꝫ mr̄is fidelis. Simil'r illi qui procreati sunt de infidelibus mulieribus ꝛ fidelibus viris xp̄ianam sequūtur religionem non iudaicaꝫ superstitionē. patet. xxviij. q. i. c. iudei.

¶ De his i quib⁹ xp̄iani cū iudeis nō debent conuersari.

Quartus articulus est videre que sunt illa in quibus xp̄iani cū iudeis non debēt conuersari. Dico ꝙ de iure in tribus non debent secum conuersari. Primum est ꝙ nō debent cū eis comedere aut eos in

consuetudinis recipere neq3 cum eis co habitare cũ apud xp̃ianos cõībus cibis non vtantur. Indignuz atq3 sacrilegũ est eoꝝ cibos a xp̃ianis sumi cum ea que apl'o permittente nos sumimus ab illis videãtur im- mũda. Ac si inferiores esse incipiãt xp̃iani ꝙ iudei si nos que ab illis apponuntur vtamur. Illi vero a nobis oblata contẽnant. xxviij.q. i.nullus.ꝛ.c.omnes. Dicit tamẽ gl. in dicto.c.nullus.ꝙ põt aliquis ab eis emere alimẽta ꝛ postea ꝑ para re. Secunduz est ꝙ infirmi xp̃iani non debẽt in suis infirmitatib⁹ vo care iudeos nec ab eis recipeꝛ me dicinas nec se cũ eis in eisdem bal neis balneare.xxviij.q.i.nullus. et c.oẽs. Tertiũ est ꝙ nemo potest cõ gregationi iudeorum seu alicui iu- deovel pagano aliquid relinquere in testamento ꝛ si fecerit etiaz post mortem iudicabitur anathema. ex tra de here.si q̃s ep̃s.xxiiij.q.ij.sa- ne.ꝛ videtur intelligendũ secũdũ guilhelmũ nisi legauerit ad succur rendũ necessitati. Quartuz ꝙ xp̃ia nus vel xp̃iana iudaice prauitati carnaliter non coniũgatur.alias a communione ecclesie segregentur xxviij.q.i.caue.ꝛ.c.si quis iudaice. ¶ Et si queras que sit pẽa ꝑticipã tium cum iudeis cõtra casus nunc dictos. Respondetur scd̃m Ray. ꝙ si clerici sint et admoniti satisfa cere ꝛ emendare nolunt debent pri uari officio et bñficio. Si laici sũt vt puta principes qui nolunt exe- qui predicta. Siue alij qui aliqua impedimẽta afferunt et admoniti non satisfecerint debẽt excõmuni- cari.xxviij.q.i.nullus. Si vero sũt iudei tandiu sunt xp̃iani ab illoꝝ cõione ꝛ cõmercio separandi sub pena excõicationis donec illi emẽ dauerint et satisfecerint.vt ꝑ3 ex tra eodem ca.et si iudeos in fi.ꝛ ex tra de decimis ca.de terris ꝛ.extra de vsuris.cum tu. Quintũ est ꝙ iu dei conuersi ad fidem nullam com munionem habeãt cũ alijs iudeis xxviij.q.sepe. Unde dicit sepe ibi maloꝝ consorcia etiã bonos corrũ pũt.quãtomagis eos qui ad vicia proni sunt. Nulla ergo vltra cõmu nio sit hebreis ad fidẽ xp̃ianã trã̄s latis cum his qui adhuc in veteri ritu consistunt ne forte eorũ parti- cipatione subuertantur. Quicũq3 ergo ammodo ex his qui baptiza- ti sunt in fidelium consortiũ nõ vi tauerint et hi xp̃iani donentur ꝛ il li publicis cedib⁹ depuꝛent. Sex- tum est ꝙ iudeoꝝ filij vel filie con uersi ad fidem separari dñt a con- sortio parentum ne eoꝝ inuoluent erroribus ꝛ debent deputari mona sterijs vel xp̃ianis mulieribus vi- ris deum timentibus vt sub eoꝝ cõuersatione cultũ fidei discant ac melius instituti tam in moribus ꝙ in fide proficiant.vt ꝑ3. xxviij.q. i.iudeorum.

¶ Que sunt illa ad que cõpellunt iudei de iure.

Quintus arti- culus est scire in q̃b⁹ iudei de iure cõpellũ tur. Sciẽdũ ergo ꝙ i quinq3 debẽt cõpelli iudei. Primũ ẽ ꝙ iudei a fide apo-

statantes coguntur ad eã redire etiã si vi vel necessitate fidem suscepe rũt ne nomẽ dñi blasphemet et fides quã susceperunt.di.xlv. de iudeis.⁊ de conse.distin.iiij.plerunqꝫ ¶ Sed oriuntur hic tres difficultates. Prima est si tales quacunqꝫ pena dãnati fuerint verũ a rebus eoꝝ fideles filij excludantur. Dico ꝙ non qꝛ scriptũ est filius non portabit iniquitatẽ patris ⁊ pater non portabit iniquitatem filij.i.q.iiij. iudei. ¶ Secũda difficultas ẽ qualiter est procedendum contra xpianos qui fiũt iudei. Dico ꝙ ꝓcedendum est contra eos sicut contra hereticos et eoꝝ fautores.extra eo. ca.cõtra.li.vi. Et intelligitur secũdum glo.siue sint transeuntes siue redeũtes ad iudaismũ. vocat transeũtes illos q̃ nunꝙ fuerunt iudei. Redeuntes vero q̃ prius fuerũt iudei ⁊ postea facti sũt xpiani. ¶ Tertia difficultas ẽ quia videt eis fieri iiuria si coacti receperit baptismũ ꝙ redeant. Rñdetur ꝙ si talis coactio fuit cõditionalis puta per minas vel per rerum suarum ablationem vel per verbera et hmõi receperũt baptismũ cõpellendi sunt vt dictuꝫ est.vt patet in predictis capitulis. Si vero fuerunt absolute coacti vt si per violentiã i aquã mersi sunt tales nõ receperunt baptismũ vt patet extra de bap. maiores.⁊ concordat thomas.ij.sc̃de. q.iiij.⁊ etiam Hostiẽ. Secundum est ꝙ sũt cogẽdi iudei ad decimas ꝑsolvẽdas. Intelligendũ tñ ꝙ decime sũt duplices.quedam ꝑsonales et has nõ tenent soluere iudei cũ nõ recipiãt ecclesiastica sacramẽta nec audiant diuina.imo nec sũt de corpore ecclesie.ff.de eẽñ.l. formã.§.si vero quis. Alie sunt ꝑdiales ⁊ hos tenent soluere. extra eo. de terris. vñ dicit ibideꝫ:de terris quas iudei colũt tue prudentie remittimus.vt eos ad decias soluendas vel possessiões penit⁹ renũciãdas cũ omni districtione cõpellat: ne forte occasiõe ille eccl'ie valeãt suo iure fraudari.⁊ ibi expresse dicit glo.hoc nõ est intelligendũ de ꝑsonalib⁹ quia nõ sunt de corpore ecclesie sed de predialib⁹. ¶ Quid si iudei occupant aliquã totã prouĩciã emẽdo que xpiani solebãt possideri.nũqd põt eccl'a hac occasiõe petere aliqd ab eis. Rñdet ꝙ petere põt ⁊ soluere tenent decimas prediales.⁊ oẽs census siue prestationes reales quas xpiani de domibus et possessionibus soluere tenebant.extra de vsu.quãto. Sed sec⁹ ẽ de decis ⁊ oblatiõib⁹ siue oblationes ꝑsonalib⁹ vt dctũ ẽ. Tertiũ ẽ ꝙ cogũt iudei xpianos testes recipere ꝯ se.ex̃ de testi.iudei.sꝫ iude⁹ nõ potest ferre testimonium contra christianum.vt ibideꝫ et patuit supra articulo.iij. Quartum est ꝙ cogendi sunt talem habitum cõtinue deferre ꝙ manifeste ab alijs distingantur.extra eo.in nonnullis. Unde dicitur ibidem. in nonnullis ꝓuincijs a xpianis iudeos seu sarracẽos habit⁹ distiguit diuersitas sꝫ i q̃busdã:sic ꝯualuit q̃dã ꝯfusio vt nulla differentia discernat. Unde contingit interdum quod per errorem christiani iudeorum siue sar

racenoꝝ. ⁊ iudei seu sarraceni xp̄ia norum mulieribus cōmiscent. Ne ergo tandānate cōmixtionis exces sus per velamen erroris hmōi vl terius excusationis possit habere diffugium. Statuim⁹ vt tales vtri usqꝫ sexus in omni xp̄ianoꝝ ꝓuin cia ⁊ omniū tēporum qualitate ha bitus ab aliis personis distinguā tur. Quintuꝫ est ꝙ cogendi sunt iu dei ad vsuras restituendas. extra de vsuris. post miserabilē. scriptuꝫ est iudeos ad remittendas xp̄ianis vsuras per principes ⁊ potestates cōpelli. precipimus seculares ⁊ do nec eis remiserit ab vniuersis xp̄i fidelibus taꝫ in mercimoniis ꝙ in aliis per excōmunicationis senten tiam eis iubemus cōione ōimodaꝫ denegari. vide supra de ista mate ria. vii. consideratione crudelitate xvii. ¶ Et si queras vtrum liceat dn̄is terrarum exactionē facere in iudeis. Respondet scd̄m Thomā in quadā littera ad quandā ducis saꝫ missa ꝙ ꝙuis iudei ſm iura me rito culpe sue seruituti sunt additi ⁊ sic eoꝝ res dn̄i possint accipe tan ꝙ sua: ita tn̄ non vt subtrahant ne cessaria vite q: tn̄ oportet nos ābu lare honeste etiam ad eos qui foris sunt ne nomē dei blasphemet hoc seruādū videt vt exactionib⁹ p̄ter quas facere cōsueuerunt nullaten⁹ ꝑgrauent sꝫ ad cōsuetas cogi pn̄t ¶ Sed quid si iudei nihil hn̄t nisi vsuras cui restituent ea que acce pta fuerūt ab eis. Rn̄detur scd̄m thomā in p̄dicta littera ꝙ cum ea que iudei per vsurā extorserūt non possint licite retinere cōsequens ē vt si vos illa ab eis recepitis. nec licite retinere potestis: nisi forsan essent talia que a vobis vel antece soribus vr̄is hactenus extorsissent Si que vero habent que extorserūt ab aliis debēt restitui illis quibus iudei restituere tenebant. si inueniā tur. Alioquin in pios vsus secūduꝫ consilium dyocesani et alioꝝ ꝓbo rum vel in cōmunē vtilitatē terre si necesse ē expēdātur. nec esset lici tum si vos de nouo excideritis illā a iudeis seruata tamē cōsuetudine predecessoꝝ vestroꝝ ac intentione vt in pios vsus expenderentur. ¶ Sed nunquid licet recipere do num vel precium laboris ⁊ hmōi a iudeis vsurariis. Respondet secū dum guilhelmum ꝙ si iudeus ha bet aliquid aliud ꝙ vsuras potest accipi ab eo. Si vero nihil habet p̄ ter vsuras. tunc aut recipiens cer tat de damno suo vitando ⁊ sic ac cipiendo non peccat. sicut qui a fu re vel latrone damnificatus est. pu ta per incendium et hmōi nō pec caret si recuperaret ab eo dānuꝫ su um licet ipse fur vel latro nihil ha beret nisi quod esset acquisitum de furto vel rapina. dum tamen non reciperet pro damno suo in specie ipsas res alienas. ¶ Addit tho mas in predicta epistola ꝙ iudeus si vltro conferat pecuniam vel en xenium expedit recipere vt pecu nia sic recepta addatur his qui bus de iure debetur seu aliis vt di ctum est.

¶ Sequit de pe̅a iudeoꝝ blasphe mātiū nomē xp̄i vel attēptātiū sub uertere baptizatos.

Ext' articulus est scire qua pena sūt feriendi iudei blasphemātes nomen xpi vel attemptantes subuertere baptizatos. Ad primū respondetur ſm Hosti. q omnis talis scdm leges decapitat etiā xpianus. Unde principes seculares iudeos xpm blasphemantes grauit debent cum pena pecuniaria siue etiam grauiori extra eo. in nonnullis in fi. vbi sic habetur. Illud aūt strictissime iubemus ne in cōtumeliam creatoris prosilere presumāt Et qm illius dissimulare nō debemus obprobriū qui probra nostra deleuit: precipimus presumptores hmōi per principes seculares condigne animaduersionis adiectiōe compelli. ne crucifixum pro nobis aliquantulum blasphemare presumant. ¶ Ad secundum dicitur q iudeus qui nititur subuertere baptizatos deb3 publicis flagellationib' deputari. xxviij. q. i. sepe. Ita tamen q hec pena nō trāseat ī vindictā sanguinis q3 talis pena relinquenda est brachio seculari.

¶ Ad que astrigunt iudei ex regia siue regali ordinatione.

Eptimus articulus est de his ad q̄ tenentur iudei ex regia ordinatione. Est notum legenti hystorias hyspanie q rex hēricus secundus frater regis petri qui regnum fratris habuit multas cedes seu strages in iudeos fecit. tam in vrbe toletano q in multis aliis villis τ castris in confinib' regni castelle existentib'. Et cū huiusmodi rex hēricus secundus regnauit regno accepto a fratre suo petro. Ipse instituit in curiis generalibus q iudei portarent signum distinctionis in suis vestibus prout iura canonica volunt. q tamen nunq fuit auditum in hyspania. Sed indistincte cum fidelibus conuersabantur. ex quo multa enormia et diuine legi difformia sequebantur. ¶ Consequenter rex iohannes primus felicis recordationis filius pdicti regis henrici secundi instituit: q iudei nulla haberent officia publica nec iurisdictiones etiam inter seipsos in criminalibus exercent. qua quidē iurisdictione alias maxime abutebant post quē sc3 rege3 iohānem regnauit rex henricus tertius sancte memorie filius eius in āno. xi. etatis sue in cuius regis principio deus vltionem sanguinis xpi excitauit multitudo populorū magna et valida contra iudeos surrexit et q plurimi fuerunt interfecti per totā hyspaniam. Quiquidē tumultus icepit a ciuitate hyspalēsi In cuius ecclesia metropolitana quidā dyaconus in litteratura simplex τ laudabilis vite cepit predicare contra errores iudeoru3 τ modos viuendi eoꝝ enormes. τ cōtra synagogas eoꝝ nouiter ꝯtra sacrorū canonū tenorem edificatas. ex quo supradictus tumultus icepit. τ consequenter in breuissimo tempore p totā hyspania3 τ vsq vltra pyreneos. τ insulas maioricarū et sardinie velocissime euolauit. De'

alit qui adeo bonus est vt ex malis eliciat bona sic disposuit q hac ve xatione currente et etiã post ipsi9 sedationem nonnulli iudeorum ad cor suum reuersi. Dixerũt illud deu tro. xxxi. ca. vere q2 non est mecum deus inuenerunt me hec mala & sic vexatione durante intellectũ audi tui scripturas ceperũt scrutari. Et ideo illuminante errorẽ suum co gnouerunt sic q ad deum conuersi nomen christi publice et deuote p dicantes multor corda filiorum ad patres deo dirigente conuerterũt que omnia in his regionibus ma nifesta sunt. ¶ Post predictũ vero regem henricũ tertiuz sancte recor dationis precessit seruissimus rex iohannes filius eius. Iste cepit re gnare in cunabulis cum esset in se cũdo anno etatis sue. & sic fuit sub tutoribus vsq ad tempus prefini tum a patre. In cuius tẽpore tam durante tutela q post cũ iam regi men suor regnorum accepit multa fuerunt instituta contra iudaicam impietatẽ que in suis curijs et re gnis pro maiori parte seruabãtur que quia digna sunt memoria p iu deorum insolentijs comprimẽdis. dignum duxi litteram eius publi cã in qua. xxiiij. ordinationes con tinentur presenti opere fore inserẽ dam: cuius tenor talis est. ¶ Domi nus Iohãnes dei gratia rex castel le legionis Toleti. galechie. hyspa lis curdue. morchie. cuhemi. algar bie. algezire. dominusq viscaye. & moline. Cũ omnis rex vel pnceps qui regnauit & dominat: pdictum hz dñiũ singulare quia est electus a deo ad regendum & ministrandũ suũ populũ. Quomagis regibus et principibus catholicis in sancta fide catholica pertinet et attẽdere debẽt ac querere meliorem viã pos sibilẽ inueniri vt christiani qui sũt credentes in sancta fide catholica nõ incidãt in errorẽ pter partici pationem & cõuersationem cũ infi delibus qui nõ credẽt nec obediũt dño nro iesu xpo: nec sunt in sua sã cta fide catholica: debẽt amouere & pellere omnez occasionem q in eo euenire põt propter id quod di ctum est. Et ego cognoscẽs oĩa su pradicta & q i meis regnis & dñijs sunt multi iudei & iudee. & sarrace ni & sarracene ifideles & q hitãt in ter xpianos et invnũ uersant & in de nascebãtur aliq errores fidez catholicã. & q possent ad hoc acci dere iposter dãna his q sũt de po pulo meo & vt tollerẽ & segregarẽ predictos christianos populi mei ab omni occasione & zyzania. et vt obseruentur ea que precepit sãcta mater ecclesia est voluntas mea do minũ ordinare super omnia pdicta et ordino & mando ac pro bono te neo q seruetur nũc et deinceps in modo qui vlterius sequitur.

¶ De eo q iudei viuant segregati a xpi fidelibus.

Prima ordina tio est q decetero om nes iudei & iudee. sar raceni & sarracene meorũ regnorũ et dominiorũ sint et viuant segre gati a christianis. in hoc loco vno vel parte ciuitatis ville vl' loci vbi

fuerint conuicini: et q sint circūdati vno muro in gyrum: et habeat solum vnam portam. per quam in tali circulo ingrediantur et egrediantur. Et q in predicto situ et circulo eis sic assignato habitent tales iudei et iudee. sarraceni et sarracene et non in alio loco vel domo extra eū. et q incipiant statim segregari a die qua eis fuerint assignata predicta loca vsq ad octo dies primos sequētes. Et quicunq iudeus vel iudea. sarracenus vel sarracena extra predictum circulum habitauerit ipso facto perdat omnia bona sua. Et vltra hoc q corpus talis iudei vel iudee. sarraceni vel sarracene sit ad mercedem meam vt detur eis pena corporalis pro codez fin q merces mea fuerit.

¶ De eo q iudei vel iudee. sarraceni vel sarracene non sint apothecarij vel speciarij seu medici etc.

Secunda ordinatio est q nullus nec aliquis iudeus vel iudea. sarracenus vel sarracena sint speciarij nec apothecarij nec cyrurgici nec medici. nec vendant panem nec vinum nec farinam nec oleum nec butyrum. nec aliquid aliud comestibile xpianis. neq a christianis habeant stationem. nec apothecam nec mensam in publico nec in occulto ad vendendum aliquem cibum comestibilem. Et quicunq iudeus vel iudea. sarracenus vel sarracena contra predicta fecerit pro qualibet vice cadat in pena duorū milium morabetinorum. et vltra hoc q eorum corpora sint ad mercedem meam: vt precipiam eis dari penaz corporalem scdm q bene visuz fuit et mee mercedi placuerit

¶ Qd volentes baptizari non detineantur vel impediantur.

Tertia ordinatio est: q si aliquis iudeus vel iudea saracenus vl' saracena inspiratione spiritussancti voluerint baptizari et transire ad nostram sanctam fidem catholicam q non detineantur nec impediantur vi. vel alio modo. ita tamen q non conuertantur per iudeos vel per saracenos. nec per christianos vtriusq sexus licet sit pater vel mater seu quecunqz alia persona sui generis vel alicuius. et quicūqz contra hoc venerit vel contrarium fecerit procedetur contra eos ad maiores penas. sic in ciuilibus sicut in criminalibus q̄ secūdum ius inuenient.

¶ Qd iudei non comedant inter christianos nec saraceni.

Quarta ordinatio ē q null9 nec aliqs iudeus vel iudea saracen9 nec saracena in domibus suis nec extra eos comedāt nec bibāt nec iter xpianos nec iter xpianas. Itē q nec iudei nec iudee nec saraceni nec saracene teneāt scutiferos nec seruitores nec pueros nec puellas xpianos et xpianas vt eis seruitiū et ꝓceptū nec aliqđ aliđ opus in domibus suis. nec adiuuēt illos

ad preparādum comestibilia. nec vt faciant eis aliqd opus in sabbato sicut incēdere ignem. ire pro vino vel similia seruitia. nec habeāt nutrices xp̄ianos que nutriant filios eoꝝ nec habeant agricultores nec ortholanos nec pastores nec veniant nec vadant ad honores nec ad nuptias. nec ad sepulturas christianorū: nec fiant compatres vel cōmatres xp̄ianorum: nec xp̄iani nec christiane illorum: nec eant ad suas nuptias vel sepulturas: nec habeant j conuersationem insimul in his que dicta sunt sub pena duorum miliū morabetinoꝝ pro qualibet vice: qui contra ea que dicta sunt vel aliquid illorum venerint et fecerint iudei et iudee saraceni ꝛ saracene penam istam soluent.

¶ ꝙ nullus eorum recipiat redditus regis.

Uinta ordinatio est ꝙ nullus nec aliquis iudeus nec iudea saracen⁹ nec saracena sint arrēdatores nec procuratores nec almoxarifes. nec maior deum nec receptores meoꝝ redditunm̄ nec alteri⁹ dn̄i nec domine xp̄iani nec xp̄iane. nec vtētur p̄dictis officiis nec aliqbus eoꝝ pro xp̄ianis vtriusqꝫ sexus nec iter eos nec sint cursores nec cursatrices. nec theolonarii nec theolonatrices. nec portent aliqua arma predicti iudei et saraceni. nec aliquis eoꝝ p ciuitates villas ꝛ loca. ꝛ quicūqꝫ iudeus ꝛ iudea saracenus et saracena qui cōtra hec venerit contrariū faciendo vel contra aliquid eoꝝ ꝙ soluat in penam p qualibet vice duo milia morabetinorum. xp̄ianus vero vel christiana cuiuscūqꝫ status fuerit que habuerit iudeum vel iudeam saracenum vel saracenam: vt vtatur p̄dictis officiis: vel aliquo eorum ꝙ soluat ipso facto pro qualibet vice predictam penam.

¶ Qd non habeant foros ad vendendum res nec plateas.

Exta ordinatio est ꝙ nullus nec aliquis iudeus vel saracen⁹ habeant in suis locis vīis ꝛ habitatiōibus plateas nec foros ad vendēdum nec ad emēdum aliqua comestibilia vl' potabilia xp̄ianis vtriusqꝫ sex⁹ sub pena qngentorū morabetinoꝝ p qualibet vice cuilibet eoꝝ. possunt tm̄ tenere vendere: ꝛ teneant ꝛ vēdant p seipsis in circulis vbi habi[illegible]

¶ Qd nō habeāt iu[illegible] inter se

Eptima ordinatio est: ꝙ aliame iudeorum ꝛ saracenorum meoꝝ regnoꝝ ꝛ dominioꝝ non possint habere nec habeāt iudices inter iudeos nec saracenos inter se: vt deliberent iudicia eoꝝ ciuilia ꝛ criminalia que accidunt inter iudeos ꝛ iudeas saracenos ꝛ saracenas. ꝛ reuoco eis quācunqꝫ potestatē ꝙ a me vel antecessoribus meis habent per priuilegiū in dicta ratione vel alio modo: et do illud pro nullo et mando ꝙ liberentur decetero talia placita vel iudicia tam

ciuilia q criminalia inter iudeos et iudeas: saracenos et saracenas per pretores ciuitatum villaruz et locorum vbi habitauerũt. Uerumtamen est merces mea q tales pretores obseruẽt in liberatione placitorum ciuilium. mores τ ordinationes: que vsq nunc obseruauerunt inter se iudei et saraceni tantum. q appareant probate et certe per eos ex longo tẽpore vsq nũc.

¶ Qd̃ neq iudei neq saraceni faciant tributa inter se nec nouam impositionem.

Octaua ordinatio est q nulla aliania nec cõmunitas iudeorum τ iudearũ: saracenorum τ saracenaruz audeat ponere nec ponat talia nec tributuz aliquod inter se nec ponant aliquam impositionem in quacunq re sine mea licentia τ mandato τ domine mee regine matris mee τ infantis auũculi mei qui sunt tutores et rectores regnoruz meorum. Et si aliqua data est regula predictis iudeis τ saracenis: vel alique impositiones fuerunt vel fuerint posite in predicta ratione tam in cõmuni q in personis singularibus. vel in cibis vel in mercantijs seu alio quouis modo sic per iudices suos sicut per illorum quẽlibet dato q teneant priuilegiuz vel priuilegia litteram vel litteras regum meorum predecessorum vel a me: vt illud possint facere q decetero non teneãtur soluere nec soluant tales impositiones nec aliquas illarum quia ego et mea regia potestate reuoco quecunq priuilegia q̃ in predicta ratione eis fuerunt data in quantum attinet ad hoc q dictum est. Et mando predictis iudeis et saracenis vtriusq sexus q nõ vtatur illis sub pena corporum τ omnium que habẽt. Et similiter mando iudeis τ saracenis vtriusq sexus: τ cuilibet eorum q non contribuant nec soluãt in talibus impositionibus que sic eis fuerint imposite sicut dictum est sine licentia et mandato expresse pro eo dato.

¶ Qd̃ non diuidant aliquod tributum vel impositionem nouam sine speciali licentia.

Nona ordiãtio est q nulla aliania nec cõmunitas iudeoruz et saracenoꝝ audeant inter se diuidere nec diuidant tributum aliquod: vel impositionez sine mea licẽtia τ mandato τ cuz aliqd̃ tributũ habuerint diuidere ꝑ seruitio meo q diuidant inter se illud qd̃ ego eis mãdauero τ non vltra. Et si aliq̃d vltra imposuerint vel diuiserint q illi qui talia fecerint vel fuerint in collocutiõe vel eius cõsilio. q ipso facto ꝑdant oĩa bona: τ pro eo occidãtur ꝑ iusticiam.

¶ Qd̃ non audeant visitare infirmos christianos medicinam sine syrups dando.

Decima ordiãtio est q nullus iude9 nec iudea: saracenus nec saracena audeant

visitare xpianum vel christianam in suis infirmitatibus nec dēt eis medicinas nec syrupas nec balneantur in vno balneo predicti iudei nec saraceni cuꝫ dictis christianis nec predicte iudee nec saracene cū dictis feminis christianis. nec mittant eis p̄sentationes foialdaruꝫ: nec specierum nec panis cocti nec vini nec auium mortuarū nec aliarum carnium mortuarum que sunt comestibilia. Et quicūqꝫ fecerit cōtrariū vel fuerit iudeus vel iudea saracenus vel saracena. soluat pro q̄libet vice tricētos morabetinos.

¶ Qd̄ nulla mulier christiana ingrediatur circulum iudeorum.

Undecima ordinatio est ꝙ nulla nec aliqua xpiana vxorata vel soluta vel amicata seu mulier publica audeat ingredi intra circulum vbi predicti iudei habitauerint de nocte nec de die. Et quecūqꝫ mulier christiana intus intrauerit si fuerit vxorata ꝙ soluat pro qualibet vice qua in predicto circulo intrauerit centum morabetinos: ꝛ si fuerit soluta vel amicata ꝙ perdat rupem qua fuerat induta. Et si fuerit mulier publica ꝙ dentur ei centum flagella per iusticiam: ꝛ sit expulsa a ciuitate villa seu loco vnde venerit.

¶ Qd̄ nullus eorum vocet̄ suo nomine don. iudeus vel saracenus.

Duodecima ordinatio est ꝙ nullus iudeus nec iudea: saracenus nec saracena de cetero vocetur suo nomine don. scripto nec verbo ꝛ si quis contrarium fecerit dētur ei ꝓ qualibet vice cētum flagella.

¶ Qd̄ non ducant capirotes.

Decimatertia ordinatio est ꝙ null⁹ nec aliquis iudeus meorum regnorum ab hoie in. x. diebus de cetero ducat capirotes cum chrīis lōgis nisi ꝙ sint chie crute ad quantitatem palmi facte ad modū cornu vel ad moduꝫ embudīj consute oēs circūquaqꝫ ad punctam. Iteꝫ ꝙ ducāt semper rupas suas tabargia cum alctis ꝛ ꝙ nō ducant mantones ꝛ ꝙ ducāt sua signa rubea cōsueta q̄ nūc ducāt sub pena ꝙ perdāt rupas quas habuerit indutas

¶ Qd̄ mulieres eoruꝫ ducant longos mantellos.

Deciaquarta ordinatio est: ꝙ oēs iudee et saracene meorum regnorum ꝛ dominiorū a predictis. x. dieb⁹ in antea ducant mātellos magnos vsqꝫ ad pedes absqꝫ cendalibus et penis. et velamina capitum sine auro: et ꝙ ducant capita coopta cum p̄dictis mātellis duplicatis. Et q̄cunqꝫ p̄rium fecerit ipso facto ꝓ q̄libet vice pdat oia vestimēta sua vsqꝫ ab camisiā.

¶ Qd̄ nō habeant vestes p̄ciosas

Deciaquinta ordinatio est ꝙ oēs iudei ꝛ iudee saraceni ꝛ saracene meorum regnorum ꝛ dn̄iorum a predi

ctis decē diebus mantena nō portent pannos aliquos ꝙ sit maioris quātitatis precij vlne vsqꝫ ad .xxx. morabetinos. ꝛ ide infra. ꝛ q̄ ꝯtrariū fecerit ꝙ ꝓ prima vice ꝑdat oīa vestimēta vsqꝫ ad camisiā. Et ꝓ scda vice ꝑdat vestimēta sua ꝛ dētur ei cētum flagella ꝛ vltra hoc ꝙ ꝑdat oīa bona sua. Uerūtamen est merces mea ꝙ de vestimentis que nūc habent factis. ꝙ possint facere tabargia ꝛ mantellos si voluerint.

¶ Qđ non recedant de valleticis nec de aliqua aliqua alia parte.

Ecia sexta ordinatio est ꝙ nullus iudeus nec iudea saracenus nec saracena recedat de valletici: nec de aliq̄ alia parte loci vbi habitauerit ad habitandum in aliqua alia parte. sub pena ꝙ ipso facto perdat omnia bona sua et corpus stet ad mercedem meam.

¶ Qđ nullus dñs neqꝫ miles vel scutifer eos de aliquo loco fugientes recipiat: vt secuꝫ cōmorentur.

Ecima septima ordinatio est: ꝙ nullus dñs nec miles nec scutifer audeat recipe in villa sua iudeū nec iudeā saracenum nec saracenā illoꝝ qui fugerint ab vno loco in alterū: vt ibi habitēt ꝛ sint cōmorantes. Et si aliqs vel aliqui receperūt aliquos iudeos vel iudeas saracenos vl' saracenas huius ville vallisolitane vel alterius ciuitatis ville vel loci ꝙ mittant eos ad loca vbi erant conuicini et habitantes cum omnibus que portauerunt. Et si aliqui eos collexerint ꝛ receperint in suis locis ꝛ nō miserint eos vt dictum est ꝙ ꝓ prima vice cadet in penā .l. milia morabetinorum: pro secūda vice ꝙ cadat in penam .c. milia morabetinorum. Pro tertia vice ꝙ perdat locum vbi talem iudeū vel iudeā seu iudeos vel iudeas saracenū vel saracenā seu saracenos vl' saracenas collegerit seu detinuerit sic notū ē

¶ Qđ non radant barbam sed dimittant crescere.

Ecima octaua ordinatio est ꝙ decetero oēs iudei ꝛ saraceni meoꝝ regnorū ꝛ dñioꝝ nec aliqs eorꝫ faciat nec mandet sibi fieri barbam nouacula vel forcipibus. sed ꝙ portent eas longas sicut eis creuerūt nec circuient capillos. ꝛ ꝙ ambulēt secūdum ꝙ antiquitus solebant ambulare. Et ꝙ quicūqꝫ contrarium fecerit ꝙ dentur ei cētum flagella. ꝛ vltra hoc ꝙ soluat .c. morabetinos ꝓ q̄libꝫ vice

¶ Qđ non recipiant christianos ad solidatam vel mercedeꝫ.

Ecima nona ordinatio est ꝙ iudei ꝛ iudee saraceni ꝛ saracene meorū regnoꝝ ꝛ dñioꝝ nō recipiāt ad solidatā vel ad mercedem diurnam nec aliquo alio modo aliquos christianos nec christianas vt operentur in suis hereditatibus . nec vineis nec domibus nec in aliquibus aliis edificiis. Et q̄cūqꝫ ꝯtra

rium fecerit ꝙ prima vice dētur ei centū flagella. pro secunda vero ꝙ soluat mille morabetinos. ⁊ dētur ei alia centū flagella. Et tertia vice ꝙ perdat omnia bona sua ⁊ dentur ei alia centum flagella.

¶ Qd̄ non sint albeitares nec ferratores.

Vicesima ordinatio est nec nullus nec aliquis iudeus nec iudea. sarracenꝰ nec sarracena sint albeiteres nec ferratores nec carpentarij nec imbitarij nec sartores nec tonsores calderarij nec macellarij nec' paliparij christianorum nec christianarum nec vendent eis calciamenta nec disploydes nec caligas. nec consuant vestimenta sua: nec sua disploydes nec aliquā aliam rem. Et quicunq; cōtrarium fecerit cadit in penas in precedenti lege contentas.

¶ Qd̄ non trapezete nec portent mercantias.

Vicesimaprima ordiatio ē ꝙ nullus nec aliquis iudei nec iudee sarraceni: nec sarracene meorum regnorum. et dominiorum sint trapezete. nec portet mercantias aliquas ad veudendū christianis vtriusq; sexus sicut oleum arricium et mel. nec aliquas alias mercantias que sunt ad comedendum ⁊ quicunq; contratrium fecerit ꝙ habeat et dentur ei pene in hac altera lege supradicta cōtente.

¶ Qd̄ oīs christiani possunt accusare delinquentes in his.

Vicesimasecūda ordinatio est ꝙ omnium supradictarū penarum sit accusator q̄cunq; persona ciuitatis vel ville vel loci vbi tale acciderit vel sue terre. seu alia quecunq; persona extranea. ⁊ ꝙ talis accusatio habeat in premiū tertiam partem morabetinorum penarum supradictarū pro se ⁊ alie due partes sint ꝑ camera mea: sed est merces mea ꝙ nullus nec aliqui ꝑ seipsos capiant intreugent aliquē iudeum nec indeam sarracenū nec sarracenā quousq; cognoscētur ad iudicium et sint auditi et coniuncti iuridice.

¶ Qd̄ fugiētes possunt capi ⁊ perdant omnia bona sua.

Vicesimatertia ordinatio est ꝙ iudei et iudee. sarraceni ⁊ sarracene meorū regnorum ⁊ dominiorū que recesserint extra illa et fuerint capti in via vel in aliquo alio quouis loco ꝙ perdant ipso facto omnia bona sua que portauerint ⁊ sint pro illo vel ꝑ illis qui eos ceperint ⁊ ipsi sint mei captiui imppetuū.

¶ Qd̄ nulle pene nec alique illarū hic expressarum possunt amouere.

Vicesimaquarta et vltima ordinatio est ꝙ nulle nec aliq̄ p̄dictarū penarū ciuiliū ⁊ criminaliū possint amouere nec circa eas vel aliquam earum dispensare nec addere nec diminuere pretores nec ma-

locorũ nec iudices nec rectores nec aliqua alia persona predictarũ ciuitatum: villarum: ⁊ locorum. dato etiam ꝙ sint domini ⁊ habeant merum ⁊ mixtũ imperiũ in illo sub pena ꝙ perdant dominiũ ⁊ officia q̃ habuerint. Et vt predicte ordinationes per me facte melius obseruentur ⁊ manuteneantur eo modo quo supradictuꝫ est. mando oibus iudicĳs ⁊ pretoribus ⁊ consilĳs et iuratis ⁊ iusticĳs ⁊ maiorinis algazelis ⁊ alĳs officialibus ⁊ iusticĳs quibuscunq; meorũ regnorũ ⁊ dominiorũ. ꝙ publicẽt ⁊ mãdent preconizari in qualibet vna ciuitatuꝫ et villarũ et locorũ meorũ regnorũ dominiorũ vnusquisq; in suis iurisditionibus: vt obseruẽtur ⁊ adimpleantur eo modo quo dictum est. et ꝙ supradicta consilia et iusticie et officiales. nec aliquis eoruꝫ: nec alique alie persone prelati vel layci cuiuscunq; status ⁊ conditionis existant predictorũ meorũ regnorũ et dominiorũ ꝙ non sint ausi facere nec ire contra illud: nec cõtra partem eius in aliquo tẽpore vllo modo sub pena mercedis mee ⁊ predictarum penarũ suprapositarũ. ⁊ de his oibus precepi dare litteras meas ⁊ q̃ternos sigillatos sigillo meo. In cõplementũ supradictoꝝ datis in valleotici vicesima die ianuarĳ anno natiuitatis dñi Millesimo q̃dringentesimo duodecimo.

¶ De statu iudeoꝝ ĩ regno castelle

Ctauus ⁊ vltim⁹ articulus est qualis ẽ status iudeoꝝ. p̄nũc in regno isto castelle. Iꝫ optĩe ordiata sint ex iure canonico ⁊ ciuili. ac regia ordinatione regni que supradicta sunt. In hac cõsideratione peccatis tñ exigentibus precipue prelatorũ et principũ aliorũq; dñorum nihil vel modicũ de omnib⁹ supradictis obseruant iudei. Quia ex nimia conseruatione eoruꝫ ⁊ frequenti munerum acceptione iã venerũt in profundũ malorũ: vt insensibiles facti ad voces predicatorũ ⁊ clamores gementiũ non solum pauperũ. sed etiã plurium aliorũ in oppositum facti ceci retorquentes iudicia sue fauores ad libitum consequuntur. ex quibus plurima mala oriunt̃ in populo precipue in fide ⁊ moribus cum multi xp̄iani facti sunt iudei. vel melius dicam erant occulti iudei. ⁊ facti sunt publici. Alĳ sunt sarraceni facti. Alĳ vero vtunt̃ circũcisione. Alĳ cerimonias alias iudaicas obseruant impune. Et hoc et tyrannica rabies cõtinue crescit in regno: astutĳs ⁊ cõsilĳs iudeorũ qui ad hec ⁊ similia inuenienda inter ceteros homines prompti sunt. Et ꝙ vereor calamo scribere iuxta sententiam pauli ad Ro. i. dati in reprobũ sensuꝫ multi de populo. q̃ immaculatus hactenus fuerat ceciderunt in passiones ignominie masculi in masculos turpitudinẽ operantes in eũ visum qui ꝯtra naturã est. laudãtes se peruicos ⁊ plateas crimẽ pessimũ cõmisisse. vt dei occulto iudicio cũ dixerint pax ⁊ securitas tũc eis repẽtinus veniat interit⁹ sicut ⁊ iudicia terribilia de⁹ fecit in vindictã predicti criminis

per diluuiū generale Gen. vi. & per pluuiā ignis sulphuris super has ciuitates Gen. xix. & per occasionē tribus beniamin: & destructionem oīm suarū ciuitatū & locorū iudicū. xix. & xx. capl'is. Et per destructionem hyspanie igne & gladio tpe regis roderici vltimi gotthorū regis quia peccata carnis turpissimi regis vitise sui predecessoris qui iudeos introduxit in regno. Et peccatū regis roderici sui successoris circa filiam vel vxorē comitis Juliani fuerūt potissima causa exterminiū hyspaniarū: vt colligitur ex chronica generali hyspanie: vt ex collectario hystoriarū fratris Johannis de podio. Auertat dñs hanc sententiā ne pereāt boni cū malis predicta mala & plurima alia cogito oriri ex nimia conuersatione: et fauore infideliū in malis. cōtra sacrorū canonū sanctiones nō attēdētes pericula que ex predictis oriūtur. sicut notat Inno. iij. scribens epo senonen. & epo parisien. sic dicens. Et si iudeos quos ppria culpa submisit perpetue seruituti pietas xpiana receptet & sustineat cohabitationē illorū. Ingrati tamē nobis esse non debent: vt reddant xpianis pro gratia contumeliā et de familiaritate contēptum qui tā q misericorditer in nostram familiaritatem admissi nobis in illā retributionē impēdūt: quā iuxta vulgare puerbiū. mus in pera. serpēs in sinu. & ignis in gremio. suis consueuerūt hospitibus exhibere. patent hec extra de iudeis. ca. & si iudeos. Uere iudei istius regni super oēs iudeos ingratissimi sunt christianis. cum sustententur tanq domini in isto regno qd alibi minime fit presertī in francia & anglia vt supradictū est. vij. cōsideratione vt impleatur illud Exo. xxiij. c. Nō habitēt in terra tua ne forte peccare te faciant. In aliis tn̄ regnis si aliqui sunt vitam captiuitatis ducūt & non solū inter xpianos qd iuris est. sed etiā in regnis machometorum vbi xpi incarnatio creditur pter errorē quē tēptauerunt iudei cōtra xpm inter eos ducūt vitā magis miserabilem q inter xpianos & captiuerū efficacis ac magis habent eos odio & cōtemptui q christiani. Cū enī principū xpianorum detestabilis auaricia eos ppter lucra temporalia sustineat & xpiana mancipia ipsis habere permittat & immoderato vsurarū fauore christianos expoliari cōcedat. Ipsi tamen iudei apud sarracenos abiectissima & vilia operantes mancipia & serui sunt paganorū. Et extremis conditionibus inter eos cōmorari permittuntur. Et si in aliquo contingat eos cōtra legem machometi vel in vituperiū eius aliquid operari crudeli examinatione contra eos procedunt. ¶ Unde legi q quidā iudeus peritissimus hyspanus dictus rabi abraā dela. capa. sic cognominatus erat. qr tam pauper erat q nunq habere potuit nisi illam capā veterē quā ducebat continue qui multa audiens de sepultura: & simulachro machometi pendenti vtute adamantiū & q ei' ornamentū erat innumerabilis va

locis disposuit ire illuc sub habitu sarracenico. τ sic factum est. Et cū esset circumcisus et linguam sciret arabicam τ caldeā incognitus pertrāsiuit reputatus sarracenus. Et cum veniret in mecā. τ ibi se fingeret religiosum ſm leges machometi τ vt talis acceptus τ quasi facti confidentes de eo ingrediebat locum illum vbi simulachrum erat: ꝙ omnibus non licebat. τ cum vidit tēpus oportunū adhibitis aliquibus succis alliorum τ aliquib⁹ sanguinibus debilitata fuit virt⁹ adamantiū. τ cecidit simulachrum fractūq; est opus mirabile. τ accipiens aliquos lapides preciosos quos voluit fugit in iudeam. et exinde in hyspaniam. Cum vero die quadam magne festiuitatis sarracenorum vellent simulachrū videre et venerari. q2 non erat eis licitum omni tempore intrare: inuenerunt fractum τ turpiter conculcatum requirentes diligenter malefactorem. Inuenerunt finaliter ꝙ ille qui se fingebat religiosum fecerat et cognouerunt ꝙ non sarracenus, sed iudeus erat. Querētes ergo eum per omnes suas ꝓuincias τ nō inuenientes. quadringētas synagogas iudeorum destruxerunt. quarū vna fuit synagoga toletana Cuz tunc illa ciuitas a sarracenis possidetur. ¶ Nunquid horribilia cōmiserunt in regno isto. specialiter circa sacramentū corporis domini iesu christi. et cōmittunt cum illud possunt vel furari vel a cupidis emere christianis. Non sufficeret liber magnus capere eorum crimina circa hoc. Sed dixi vt excellentis ꝓlatis τ principib⁹ aliisq; quorū interest intendere punitioni eorūdez. quātūcunq; hec vel alia grauissima crimina cōmittant oblatis munerib⁹ seu māmona sue iniquitatis expertus sum de eis nullā fieri vltionē. immo cū accusant ab aliquibus oēs supradicti τ cōiter in eorū insurgūt fauorē. In hoc ergo regno iudeorū nō grauatur captiuitas cum ipsi terre pinguedinem edant τ bona nō laborant terram nec eam defendūt. Sed maliciis τ astutiis suis labores xp̄ianorū deuorant. τ eoꝝ sunt bonorū heredes. sicut de eis scriptū est Hier. v. c. sicut decipula plena auibus: sic domus eorū plena dolo. Ideo magnificati sunt. τ ditati incrassati τ impinguati. Sic ergo ꝓditiones et mala iudeorū vt dictū est trāseunt sine pena τ peccatis exigentibus semꝑ in regno isto aliqui ipsoꝝ nimis valēt cū regibus τ ea q̄ ad reges ꝑtinēt ꝑtractāt: τ talib⁹ se immiscent: ꝙ habent sub iugo τ dn̄io xp̄ianos. Et ideo i regno isto tēporibus fere oībus obtinent priuilegia iuxta velle. semꝑ etiā in domo regia est vn⁹ magn⁹ miles vel plures qui eoꝝ est aduocatus τ defensor a quocūq; accusante. Et sic ceci iudei cecos efficiūt xp̄ianos regni istius. Unde accidit ꝓuerbiū antiquorū. vidistis hic cecū qui videtē excecauit. cum tamē scriptū sit prouerb. xix. non decēt stultum diuitie nec seruū dn̄ari principib⁹. ¶ Sz arguet hic iude⁹ si nos viuim⁹ hic in captiuitate τ meli⁹ ei illaborio-

sius vt tu dicis. Et hoc sequitur q magis specialiter ipse deus pre liberis nos respiciat. Et sic scripsit moyses in lege. Cum fueritis in terra inimicorum vestrorum: nec odio vos habebo: vt imponam finem federi qd pepigi vobiscum. Respondetur q iudeorum solatium in vita est propter peccata principum istius regni vel subiectorum suorum qui eos adiuuant in hac vita. Sed ad dictum mosaycum cum dicitur q non imponeret finem eis cum in captiuitate essent. dico hoc fuisse duabus de causis. Una im perpetua captiuitate ipsi maneant propter ingratitudinis memoriam redemptionis messie iesu xpi. de quo hier. xxiij. c. Et dabo vos in obprobrium sempiternum et ignominiam eternam que numquam obliuioni delebitur. Secunda causa est non possunt homines se excusare: quin peccatis et aliis malis subiiciantur et ipsi ad hoc vt talia excitent permanebunt. Nam videmus naturaliter aialia procreari ex aeris corruptionibus vt putrefactio ibi incorporetur. et aer corruptus in talium sustentatione minuatur: vt aer purus remaneat aliis aialibus sine damno. Senseo et de hoc testimonium perhibeo q summus pontifex et reges ceterique principes xpiani deberent adhibere remedium in predictis cum effectu cum imperatores et alii dni antiquitus non pmiserunt eos viuere inter nos: nisi vt de morte xpo iesu illata mundo testimonium perhiberent: quod in captiuitatem eos detulit sempiternam vt supra patuit. i. articulo. Et vt verum testimonium esset debuissent vti legis auctoritate. Deut. xxiij. quomodo moyses eis maledictiones donauit dicens. seruies inimico tuo quem immittet dns tibi in fame et siti. et nuditate et omni penuria et imponet iugum ferreum super ceruicem tuam donec te conterat. sequitur. et erit vita tua quasi pendens ante te. timebis nocte et die et non credes vite tue. mane dicis quis mihi det vesperum: et vespere quis mihi det mane propter cordis tui formidinem qua terreberis et propter ea que tuis videbis oculis: quare videtur q non est intentionis legis prophetice istius sic eos viuere absolute. Nam tanta libertas eis incentiuum prebet rebellandi. et est causa quare a regno numquam plaga discedat: sicut scriptum est Deut. xxxij. Incrassatus est dilectus et recalcitrauit. Incrassatus impinguatus dilatatus dereliquit deum factorem suum: et recessit a deo salutari suo.

¶ De iudeorum conuersione in fine seculi.

Duodecima consideratio et vltima huius tertij libri est de iudeorum conuersione in fine seculi a sua duritia. nempe deus iusto iudicio omnia disponens licet iudeorum gentem suis exigentibus culpis longo tempore permiserit periclitari inuoluti cecitati et criminibus tam horrendis vt supra in libro isto latissime declaratum est. in fine tamen seculi qui relicti fuerint non peribunt. Et vt explicem conceptum meum hec consideratio. viij.

Explicabitur punctis. Primus erit quare iudeorum cōitas nō cōuertit ad fidē xpi. Secūdus si aliqui eorū voluerint cōuerti vtrū sint recipiēdi. Tertius quis modus dz teneri in receptiōe iudeorū ad fidem. Quartus an iudei sint compellēdi ad recipiēdum fidē xpi. Quītus qua pena sint feriendi cōuersi iudei redeuntes ad iudaismū. Sextus qūo recipiēt antixpm et decipientur ab eo. Septimus qūo cognoscent se deceptos et conuertent ad viam veritatis iesu xpi dñi nostri. Octauus erit an tempus antixpi quo iudei sunt conuertendi possit determinate cognosci et de signis temporis eius aduentus.

¶ Quare iudeorum cōmunitas non conuertitur ad fidem xpi.

Primus istius cōsiderationis punctus est quare iudei in presenti tempore non cōuertuntur ad fidem iesu xpi. Respondetur qꝫ ad hoc possunt iiii. assignari cause satis efficaces. Prima ē incōsideratio veritatis aduentus xpi. Pro cuius intellectu notandum qꝫ in libris thalmulth considerantur tres species materierum. quarum vna est placitorum siue causarum ciuilium et criminalium et de aliis dependētibus inter gētes eorū. et hec assimilantur legibus imperatorum iner nos. Secunda species ē eorum que vetantur vel licentiātur in lege sicut sunt cibi et alia et que sunt res munde et que immunde et de sacrificiis et orationibus et festiuitatibus et hec sunt inter eos sicut decreta iter nos. Tertia species materie est hystoriarum legis siue creationis mundi vt vite antiquorū patrum et miraculorū in lege et de aduentu messie et conditionibus eius: et de resurrectione mortuorum et de die iudicii: et de inferno et paradiso: et hanc particulam tertiā vocant iudei algadoth. i. annunciatiōes et singulare vocāt agada. i. annūciatio. Item vocāt ea idiasor idest glose morales: et singulare vocāt indias. Et predicte annunciationes et glose morales non sunt omnes diuisim ab vna parte immo sunt disperse per diuersas partes librorum thalmuth intantum vt post septem vel octo lectiones veniet aliqua auctoritas predictarum annunciationū Cū gorabini scolarū thalmuth legūt suas lectiones inquantū pertinent ad primas duas species materierum declarant illa optime cum omnibus illis glosis et expositionibus et innouationibus que possunt ad propositū suum applicare. Sed cum accedūt ad locum qui in aliquo tangit materiā tertiā scz ānūciationum. dimittunt illud et nolunt legere dicentes qꝫ est res de qua non erit aliquis fructus quod ipsi faciunt qꝛ non est intentio eorum labor nec cōsiderare nisi materias q̄ sunt de pane lucrando pro quibus populus eorum vulgaris honorant eos et dant salarium: et hic modus obseruatur per omnes rabinos in omnibus terris et in omnibus temporibus et in omnibus scolis eorum. Et hec causa principalis obstinationis eorum est qꝛ scz nō considerant nec vident ea que pertinent ad pdictā tertiā speciē et vulgaris eorum populus manet ignorātia excecatus. ¶ Secūda causa est incōferentia auctoritatum sacre scriptu

re, quia dato quod aliquomodo cum occurrit aliquid in lectionibus suis de tertia materia considerent nõ est mirum si vna auctoritas vel due vel tres non explicent ad plenũ veritatem salutis cum aliquãdo videantur alique auctoritates vel obscure vel contrarie sed deberent illas scripturas ad inuicem conferre cum omnibus prophetijs tangentibus illam materiam et deberent videre glosas et trãslatiões chaldaicas que facte fuerunt per duos doctores: qui inter eos pro magis autenticis habentur cum illi super easdem auctoritates loquantur et non est dubium quin statim illuminarentur a spiritusancto si tales conferentias scripturarum cum eorum circũstantijs facerẽt vel viderent veritatẽ sole clariorem. Unde augustinus in libro octuaginta triũ questionũ: questione lxix. non potest inquit oriri error qui palliatur nomine christiano nisi de scripturis nõ intellectis: et hoc ideo quia antecedentia et subsequentia non contulerunt vnde ibidem solet circũstantia scripturarum illuminare sententiam. Unde hereses sunt orte per se legendo que conferendo repulse sunt quia conferẽtes diuersas sententias adduxerunt que ex se inuicẽ mutuo inueniri potuerunt: qualiter essent intelligende: et hoc modo meruerunt cognoscere veritatem et venire ad viam salutis. Uenerabilis petrus alfonsi et magister alfonsus et magister iohannes et hieronymus de sancta fide de quibus sepe facta est mentio in isto volumine qui solẽnia opera fecerunt recognoscentes veritatem fidei catholice: et errorem in quo fuerant inuoluti. ¶ Tertia causa que impedit conuersionẽ aliquorum iudeorum est inordinatus amor ad vxores et filios et parẽtes. Unde expertus sum in hoc casu cum venerit ad me quidam de sapientioribus iudeis istius regni qui mecum cõferens de secretis legis, affirmauit se veraciter credere fidem christi. et quod ad hoc inductus erat diligenti studio scripturarum non solum biblie sed etiam thalmult et philosophorum. Cũque ab eo quererem quare nõ efficiabatur christianus. Respondit quod immo summe desiderabat hoc implere. Sed quia habebat patrem qui eũ tenerrime diligebat cogitans quod cũ sciret pre tristicia moreretur. Dixit quod non vincere poterat seipsum nisi faceret cum consensu patris. Dicebat etiam quod nõ erat alius modus vt predictum consensum posset habere nisi quod ego tenerem modum cum rege vt ipse caperetur, et poneretur in carcere et inde scriberet patri suo quod esset necesse quod efficeretur christianus quia aliter nõ posset euadere mortẽ. Mihi autem nõ placuit hic modus palliatus mẽdacijs in lege christi quia quicquid ipse haberet in corde de veritate fidei, populus acclamaret ipsum non fuisse factum christianum voluntarie sed compulsus carceribus et timore mortis quod non est honestum in lege christianorum quia pro veritate huius legis recipienda relinquere debet quisque patrem et matrem vxorem et filios fratres et sorores et agros vt centuplum accipiat et vitam eternam possideat. Durauit collocutio predicta inter me et predictum iudeũ fere per quattuor annos nec adhuc est factus christianus du-

stante in eo ipedimento pdicto amoris paterni inordinati. ¶ Non min⁹ etiā detinet eorū animos ne conuertātur. cupiditas inordinata diuitiarū per vsuras cū hec sit pinguis quedam acquisitio diuitiarum sine labore. Unde dicitur in thalmuth q quedam domina dixit vni rabino: q vidit q erat pulcher et gratiosus. Similis est facies tua habenti gregē porcorū vel comprestanti pecuniam suā ad vsuram. ¶ Quarta causa que impedit cōuersionē iudeoꝝ est inclinatio magna ad opiniones et constitutiones et cerimonias et consuetudines quas habuerunt et habēt in thalmuth. In quibus toto tempore vite sue fuerūt nutriti. Unde per duo exēpla hoc ostēditur de iudeis ad litterā Hiere. xiij. Primū exemplū est de nigredie ethiopis. Unde dicitur in tex. Si mutare potest ethiops pellē suā quasi dicat non potest mutare nigredinē suā. Secūdū exemplū est de pardo qui non potest mutare varietatē pellis sue. Unde dicit aut pard⁹ varietates suas: q vtrūq3 predictorū est a natura: sic est de iudeis q nō possunt reuerti ad bonū propter cōsuetudinē ad malū: quia consuetudo est quedā natura vt dicit philosoph⁹ in libro de memoria et reminiscētia. ¶ Sciendū tamen q hec similitudo non tenet simpliciter: sed tm̄ secundū quid. Illa eñ natura que est causa nigredinis ethiopis in nullo subiacet impio ratiōis: et ideo ethiops non potest illā immutare quātūcūq3 conetur ad hoc. sed habitus ex consuetudine peccandi generatus et per modū nature inclinans ad malū causatur ex inclinatōe appetit⁹ sensitiui q nat⁹ē obedire rationi. Et idō p conatū libi arbitrij ad oppositū pōt reuerti ad bonū. tm̄ cū difficultate ppt habitū inclinātē ad oppositū: et hoc dr̄ ipossibile sm̄ qd ,put dr̄. v. meth⁹. vno mō dr̄ ipossibile qd vix pōt fieri aut cū difficultate. In exēplis aūt positis de ethiope et pardo est ipossibile simplr̄ secūdū naturā. tm̄ deo non est ipossibile. verba sunt nicolai de lyra in predicto passu et in veritate magna virtus cordis ē necessaria vt possit hō declinare ab his i quib⁹ a pueritia fuit nutritus cū illa doctrina q a teneris annis est imbibita sit diuturna: nec oēs hoies sūt sufficiētes violentare pprias volūtates vt similia dimittant nisi solū illi qbus de⁹ fecit tantā gratiā vt cōtēnerent gaudia et bona tēporalia cū nihil sint in cōparatione bonoꝝ spiritualiū et amplexent verā spē saluationis aiarū suarū: et boni finalis eterne beatitudinis earū sicut pmittit venienti ad xp̄m esa. lviij. Et requiem dabit tibi dñs de⁹ tu⁹ semp. Et iplebit splēdoribus aiā tuā et ossa tua liberabit et eris qsi hortus irrigu⁹: et sic fons aqrū cuius non deficiēt aque: sic et xp̄s ait Mat. xi. Regnū celoꝝ vim patit et violenti rapiūt illud. Et iohānis. vi. Nemo potest venire ad me: nisi pr̄ meus qui misit me traxerit eum.

¶ Utrum iudei volentes conuerti sint ad fidem recipiendi.

Ecūdus pūctus ē. Utrū sint recipiēdi iudei q volunt ad fidem xp̄i conuerti hoc dico: quia multi eorū fuerunt et sunt

ita mali q multa dāna faciūt i ecclesiam dei. Uerūtñ facta diligēti examinatiōe de mō aduēt⁹ eoꝝ nō sunt repellēdi ex q voluīt itrare sub alis fidei xpiane ꝛ lꝫ nō faciāt bona intētione sꝫ ꝑpter lucrū tēporale tales baptizati sunt ꝛ recipiūt sacrm licꝫ nō rē sacramēti q est grā. tales ꝑpe saluationē sunt cū pietate dei plus q̄ illi q nō intrauerūt. nec venit eis ad volūtatē vt sub illo intrarēt. Et ꝑpter hoc dixerūt sapiētes israel q semꝑ dꝫ hō laborare in lege lꝫ nō faciat bona intētiōe: q2 ex hoc poterit venire ad bonā intētionē. Et sic iudei talit venīētes poterūt venire ad rectā itētionē fidei cū dei adiutorio vel ex vsu q exercitabunt in ea. vel q2 de⁹ faciet eis aliq̄ signa vt sic cuꝫ cognoscāt in suis opib⁹ vel q2 dabit eis aliqs tribulatiōes vt corrigant ꝛ redeāt ad bonū vel q2 addiscēt ex hoc ꝛ filib⁹ libris q ondūt radices fidei iesu xpi veri messie diligēter in eis studēdo vel ex eo q iformabūtur cōtinue a p̄dicatoribus euāgelicis fidē xpi nūciātibus: ꝛ si tales infelices fuerint indurati intrinsecus iudaica pfidia. habebūt forte eorum filij vel nepotes seu aliq̄ q ex eis procedent cognitionem huius catholice veritatis et saluabuntur.

¶ Quis sit seruandi modus iudeos ad fidem christi recipiendos.

Ertius punctus est scire q̄s modus dꝫ teneri i receptione iudeoꝝ venire volētium ad fidē xpi ne quātū possibile fuerit detur occasio maloꝝ q sentimus a spūsancto: mod⁹ ordinat⁹ est a quo q2 vt cōiter deuiant recipientes nō est mirādū si taliter receptos non experiamur veros esse xpianos et ideo recipiēdi sunt cū multa deliberatione ne ad vomitū redeant. et modus ponit in decretis de conse. di. iiij. iudei. vbi sic habetur. Iudei quorum pfidia frequēter ad vomitum redit si ad leges catholicas venire voluerint p octo menses inter cathecuminos ecclie limē introeāt. et si pura fide venire noscunt tunc demum baptismi gratiam mereant quia si casu alio periculum infirmitatis intra p̄scriptum tempus incurrerint ꝛ desperati fuerint baptizentur. ¶ Et si queras an debeat talis iudeus aliquaꝫ abstinentiam facere vel etiam dies queri signa ad sacrū conferendū. Respōdetur q vtrūq debet fieri vt pꝫ de conse. di. iiij. ne quod absit. vbi sic dicitur. Ne qd absit longa dilatio retro possit animas iudeoruꝫ reuocere fratri nostro epo loci illius loquere vt penitentia ac abstinentia. xl. dieruꝫ indita aut die dominica. Aut si celeberrima festiuitas occurrit eos omnipotentis dei misericordia protegente baptizes. Sic ergo pꝫ q iudei in die dominica vel aliq̄ solēni die dn̄t baptizari. ¶ Sed nunqd iude⁹ q est seru⁹ xpiani si baptizet fiet liber. Respondet q nō: fm Ray. sed remanet seruus q2 seruitus introducta est de iure diuino. di. xxv. dic. vi. et per ius gētiū et iure canonico cōfirmatū. xij. q. ij. ecclesiam. cōcordat gotfridus ꝛ hostiēsi. Addit Ray. q vbi de bona cōsuetudine non solent esse christiani serui consulerem q dominus in re

missionem peccatorum manu mitteret cum vel saltem ꝙ pecunia mendicata vel seruitio ad tẽpus ꝑstito secundum arbitrium boni viri redimeret se.xij.q.ij.Cum redemptor.

¶ Utrum liceat iudeos ad baptismum compellere.

Quartus pũct⁹ est si iudei sint cõpellendi ad recipiẽdũ baptismuꝫ:hic sunt duo vidẽda. Primuꝫ est de paruulis iudeoꝝ.⁊ sm de adultis iudeis. Ad pmũ rñdet sctũs. Thomas in scda scde.q.iiij.ꝙ nõ licet inuitis pentibus. Sed qñ ad annos discretionis puenerint possunt fidẽ suscipere etiã pentibus inuitis. Cõcordat guilhel.dicẽs ꝙ nec lꝫ nutricibus occulte baptizare paruulos iudeoꝝ. Si tñ in articulo mortis puulorũ hec facerẽt non credo ꝙ peccarẽt. Doctor vero subtilis scotus in iiij.di.v.dicit ꝙ pueri iudeoꝝ possũt auferri pentib⁹ inuitis et baptizari ⁊ hoc p principes legislatores.quia legislatores possunt ordinare ad salutem vniuscuiusqꝫ subditi velit nolit. Ita põt princeps eccl'ie ꝯbigr̃a. Si respublica idigeret bellatorib⁹ et iudei filios suos taliter differrẽt ꝙ essent inepti ad bellãdũ.tunc princeps posset eos auferre a parentib⁹ et ipsis inuitis posset eos facere nutriri ⁊ instrui ad bellãdum ita videt̃ in ꝓposito. Alij dicunt ꝙ nõ dꝫ fieri qꝛ eccl'ia tenet oppositũ sed hoc nihil est qꝛ quottidie possunt ab ecclesia noua institui ꝑ salute cõi. Alij dicunt ꝙ nõ debet fieri propter ꝓphetiam ysaie.qꝛ reliq̃e israel salue fiet sed hoc nõ obstat qꝛ hoc põt intelligi de fidelibus:vel qꝛ etiaꝫ possunt aliqui ĩ aliqua insula saluari. ¶ Ad secũdũ scꝫ de iudeis adult'ꝫ vtrũ sint cõpellẽdi ad fidẽ suscipiẽdã.hic dicit supradict⁹ doctor scotus vbi sup̃ ꝙ oẽs deberẽt cõpelli ad fidẽ qꝛ melius ẽ cõpelli ad bene agẽdũ ꝙ male agere impune sicut ipsi agunt.

¶ Qua pena feriẽdi sint iudei conuersi ⁊ ad propria ĩstituta redeũtes.

Quintus pũctus est qua pena sunt feriẽdi iudei ꝯuersi redeũtes ad vomitũ iudaismi. ⁊ lꝫ supradictum sit de pena qua feriri debent a iure. nunc libet hic explicare duo. Pmo q̃ pena sint feriẽdi ex lege regni. Secundo q̃ pena sint feriẽdi ex lege regni ꝑ eos instituta. ¶ Circa primuꝫ notandũ.ꝙ in hoc regno castelle est liber q̃dam antiquoꝝ regũ gotthoꝝ q̃ lingua nostra dicit̃ el.furo.nizgo. vbi libro.xij.ti.ij.c.xvij.ad litterã ꝑdictorum pena ponit̃ vt sequit̃ sicut xp̃iani debẽt cõqueri de illorũ malis q̃ veniunt ꝯ sctãm fidẽ iesu xp̃i. Ita debẽt tenere tales mõs ꝙ null⁹ hõ possit hẽre veniã q̃ dimittit meli⁹ ꝓpositũ ⁊ redit ad pei⁹. Et qꝛ audatia crudelior ⁊ mirabilior dꝫ hẽre crudeliorẽ penã ⁊ mai⁹ tormẽtũ. Jõ statuim⁹ hãc legẽ.ꝙ oĩs xp̃ian⁹ ⁊ maxime illi q̃ nati sunt de xp̃ianis siue sit vir siue mulier.q̃ ĩuent⁹ fuerit ꝙ circuncidat̃ vel ꝙ habeat mores iudeoꝝ vel q̃ sit inuẽt⁹ de cetero ꝙ de⁹ nõ mãdet redire ad iudaismũ.recipiat mortẽ a xp̃ianis vel a nobis et sic punit⁹ crudelissimis penis vt intelligant quãtum est exosum et excõ

municatum mali quod fecit. et omnia bona sua habeat rex taliter quod heredes nec propositi talium personarum non consentiant in tali errore. hec ibi. ¶ Secundo declaratur quod pena sunt feriendi ex lege per ipsosmet iudeos instituta. Unde in supradicto libro. xii. titu. ii. c. xvii. scribitur constitutio quedam sive lex. quam iudei toletani miserunt regi Sisyndo cuius tenor talis est. Noster domine potentissime ac honoratissime rex Sisyndo nos omnes iudei civitatis toletane qui subscribere habemus vel facere signa infra in hac lege salutes. nos recordamur quod bene et iuridice alio tempore nos compellabatis quod faceremus fedus et scriptum et precepto regis titilai qui iam transivit quod omnes deberemus observare et tenere fidem christianorum et sic nos omnes fecimus. Sed quia obstinatio nostre duricies et antiquitas erroris patrum nostrorum nos impedit ne credamus in domino nostro iesu christo veraciter nec teneamus fidem christianorum firmiter. Ideo nunc sponte et voluntarie respondemus vestre altitudini sic pro nobis sicut pro nostris uxoribus et pro filiis nostris: per hunc nostrum scriptum quod decetero non faciemus aliquam consuetudinem iudeorum: iudeis. qui noluerint baptizari nec habebimus aliquam societatem cum eis ullo modo non contrahemus matrimonia cum aliqua nostri generis usque ad sextum gradum. non faciemus incestum cum aliqua muliere nostri generis nec nos nec nostri filii nec nostraque generatio. sed tam viri quam femine decetero matrimonia contrahemus cum christianis non faciemus circumcisionem nostre carnis. non observabimus pascha nec sabbata sicut solebant observare ceteri iudei nec alias festivitates. non preparabimus cibos secundum eorum consuetudinem non faciemus aliquam rem quam habent alii iudei in usu et consuetudine nec quomodo ipsi vivunt sed omnes credimus cum munda fide et cum magna voluntate et cum magna devotione iesu christi filii dei vivi secundum quod evangelia et apostoli mandant. Et illum confitemur et honoramus omnes tenemus hanc sanctam legem christianorum veraciter tam in diebus festivitatum quam in matrimoniis et cibis et in omnibus aliis moribus: nec dolum aliquem nec aliquam rationem tenemus contra eam ex nostra parte quum in non impleamus et faciamus omnia que promisimus ¶ De carnibus porci promittimus observare quod si non poterimus comedere quia non habemus eas in consuetudine semper tamen omnia que cum eis cocta fuerint comedemus sine tedio et sine omni nausea. Et si aliquis de nobis inventus fuerit qui faciet contra ea que supradicta sunt vel contra minimum eorum vel quod ausus sit aliqua facere contra fidem christianam. vel si moram fecerimus in faciendo ea que promittimus verbo seu facto iuramus per illummet patrem et filium et spiritum sanctum qui est unus deus et trinus quodque quecunque omnium qui inventus fuerit transisse predicta vel aliquid eorum quod nos eum comburemus vel lapidabimus. ¶ Et si forte pietas vestra voluerit eius salvare vitam statim sit factus servus et quod detis ipsum et omnia bona sua cui volueritis pro semper. vel quod faciatis de eo et de bonis suis quod volue-

ritis.non solum quia habetis potestatem regis sed quia vobis concedimus per hunc nostrum scriptum. et istud fedus ⁊ scriptum fuit factũ transanctis.xij.dieb⁹ kalen̄. marcij i.vi.ãno quo vos regnastis: hec ibi.
¶Ecce vidimus qua pena feriēdi sunt iudei redeūtes ad iudaicas cerimonias vel ad instituta eorum nō solum ex lege regia sed etiam ex lege per eos statuta. que ciuitatum et locorum totius regni ꝙ iudeos ciuitatis toletane. cum illa imperialis ciuitas ab antiquo nominetur nec maioris conditonis sunt alij iudei alibi conuersi ꝙ toletani. Credo ꝙ si vera fieret inquisitio p̄sertim isto tempore ꝙ innumerabiles ignibus traderētur de his qui iudaizare realiter inuenirentur. qui si hic non puniantur crudelius ꝙ publici iudei eternis ignibus cremabuntur.

¶Quomodo iudei recepturi sunt antichristum.

Sextus punct⁹ est videri quomodo iudei recipient antixp̄m ⁊ decipientur ab eo. Erit enim antixp̄s s̄m sanctos nequissimus qui nascetur in babylone siue generabitur de tribu dā. Un̄ super illō gen̄.xlix. via dan coluber in via. Beatus ysidor⁹ supra pentateucō dicit: ꝙ ē hoc intelligendū de antixp̄o ⁊ propterea illa tribus non annumeratur in numero signatorum Apo.vij. sup quo dicit Beda. ꝙ dā. pretermisit quia de illa tribu nasciturus est antixp̄s. cuius aduentus vt ait apostolus. erit s̄m operatiōe; sathane qꝛ totum faciet instigante dyabolo q̄ illū possidebit atq; cooperante. nec tamē ita possidebit eū ex toto vt veniatur ei sicut humanitati diuinitas in xp̄o. nec ita vexabit eum vt careat rationis iudicio alioquin nō imputaretur ei quicq̄d ageret sicut furibundo. ¶Commestor quidem dicit ꝙ a principio conceptionis illius diabolus in vtero matris eius descendet cuius virtute deinceps aletur puer et nascetur et adolescet. Sed dicūt alij et forte melius et verius ꝙ more ceterorum hominum a die cōceptionis sue habebit angelum sui custodem vsq; ad annum discretionis tunc extolletur super omne quod dicitur esse deus et angelorum presidio penitus deserto occupabit eum diabolus qui ideo tunc soluēdus dicitur. quia totam potestatem suam antiquam sibi relaxatam per illum exercet et pro voluntate sua inclinabit eum ad malum sicut possessor ad libitum suum trahit iumentum et in cunctis malis artibus instruet eum. Cum ergo venerit iste impius antixp̄s filij israel qui ab alexādro inter montes Caspios in plaga septētrionali sup occeanum vbi nūc est finis imperij magni canis inter duo castra dicta guth et maguth fuerūt inclusi vt refert magister hystoriarum et s̄m iosephum facto terremotu in conspectu p̄ncipis mōtib⁹ cadētib⁹ sup mōtes ibidē p̄ti mōtib⁹ p̄ti muro idissolubili ⁊ port̄ ferreis obserati q̄ adhuc ibi dicunt̄ eē incantati. nudi incendētes carnibus crudis ⁊ arborꝫ fructibus viuunt et in maximo numero consistunt intantū vt s̄m aliq̄s possent.xxiiij.regna implere. q̄ etiā

quadam celesti virtute et montium portarũ ꝛ muroꝝ firmitate ꝛ impera toris de catayo scꝫ magni Canis vel regine Amosonum milicia obserati exire nequeunt: excepto dumtaxat qꝛ pro monstro ipse magnus canis ali quos de eis quãꝗ portis apertis extra hit ꝛ mirabili gratia in exercitu suo secum ponit. Isti predicto antixpo ad iungentur virtute quoꝝ regnabit ꝛ erit monarcha potentissim⁹ Et congre gatis aliis iudeis qui sunt per orbeꝫ dispersi veniens hierosolimã circũ cidet se dicens iudeis se esse xpm ip sis in lege pmissum: ꝛ xpm vero nrm fuisse deceptorem ꝛ magũ. oẽs itaꝗ iudei accedentes ꝛ ei adherentes cõ fluent ad ipsum: qꝛ ipsi nimio deside rio feruent de aduentu messie p quẽ expectant a captiuitate liberari de cepti signis ꝛ allecti promissis. et qꝛ videbunt eum omni prosperitate et gloria clarescere regesꝗ subiugare Ideo illi longo excecati errore eum tanꝗ verum messiam suum recipient ꝛ vt deũ colent: ꝛ tanꝗ rex ꝛ dñs ab ipsis metuetur. Et propterea aposto lus. ij. ad Thes. ij. vocat eum hoiem peccati. filiũ perditiõis qui aduersa tur ꝛ extollitur supra omne qđ dicit deus. Aut ꝙ colit ita vt in tẽplo dei ipse sedeat quod edificabit in hieru salem scđm quosdã: vel vt verius lo quar scđm alios ipse sedebit tẽpluꝫ dei: ostendens se tanꝗ ipse deus sit. hoc est ꝙ dicit beatus Aug. xx. de ci. dei. c. xix. ꝙ illud ꝙ nos habemus de antixpo in templo dei sedeat. greci habent in templum dei sedeat. tanꝗ inquit aug. ipse sit templum dei. i. ecclesia. ex quo dicto accipitur argu mentum ꝙ antixps erit falsus xpia nus et finget se virum ecclesiasticus accõmodati⁹ nocẽdum qꝛ in tẽplum dei. i. in modum ecclesie. ait aug. hoc ideꝫ vult frãcisc⁹ de maronis in. iiij. di. xlviij. q. ij. allegãs aug. vbi s. ipse etiam vt facilius xpianos ꝛ iudeos ad ritũ suũ attrahat diẽ dñicũ in fa uorẽ xpianoꝝ. ꝛ diem sabbati in fa uorem iudeoꝝ faciet custodiri vt pꝫ in decretis de ꝯse. di. iij. ꝯuenit. Sic ergo pꝫ quõ iudei decipientur ab anti xpo ꝛ quõ recipient eum vt messiam suum et colent.

¶ Quomodo cognoscent se per an tichristum deceptos.

Eptimus pũct⁹ est scire quõ iudei cogno scent se deceptos per an tixpm ꝛ quomodo conuer tentur finaliter ad fidem catholicaꝫ Notãdum ergo ꝙ postꝗ iudei rece perunt antixpm tanquã messiaꝫ suũ decepti ex his que dicta sunt in pce denti puncto tunc mittet deus ad co rum ꝛ aliorum multorum conuersio nem Helyam ꝛ enoch qđ erit iter oc cultum aduentum antixpi qui est p natiuitatem ꝛ manifestum ei⁹ aduẽ tum qui est per predicationem ꝛ ap tam persecutionem. Tunc ergo pre dicti helyas ꝛ enoch qui viui adhuc in padiso terrestri reseruãtur veniẽt ꝛ manifeste se ostẽdit in hierlm ꝛ in cipit publice predicare ꝯtra antichri stum destruentes eius pcessum et de clarantes manifeste eius deceptio nes ꝛ astutias dyabolicas. Ipsumꝗ coram omni populo arguent menda cem et fallacem ostendent: ꝛ aperiẽt thezauros absconditos iudeis de ve ritate salutis fidei iesu christi: et fi

vt dicitur Malachie vltimo. Conuertent corda patrum in filios. Glosa ad instructionem posteriorum de fide saluatoris in quem et ipsi crediderunt. et corda filiorum ad patres eorum glosa. qui percipient fidem quam illi habuerunt. Unde iudei et christiani pari religione tunc in christum consentient. Sic ergo iudei cognoscentes se fuisse deceptos in christum credent pro ipso mori parati erunt vt dicit Methodius capitulo. xliiij. milia virorum ex omni tribu israel pro christo interfecti. ¶ De predicatione autem Helye et enoch et facta conuersione eorum scribitur Apoca. xj. Dabo duobus testibus meis scz helye et enoch et prophetabunt id est predicabunt diebus mille ducentis sexaginta. glosa id est tribus annis sicut ipse christus predicauit: amicti saccis. i. predicantes penitentiam et exemplum ostendentes: hi sunt due oliue id est spiritu sancto vncti: et duo candelabra idest lumen dantes aliis. Tunc videns antichristus se confusum et quod detecta est eius malicia exibit in publicam persecutionem et occidet eos in hierusalem et iacebunt corpora eorum in plateis tribus diebus et tribus noctibus et dimidio quia nullus audebit sepelire corpora eorum metu antichristi vt quicunque viderint timeant eis conformari. Occisores autem eorum leti erunt propter mortem eorum. Sed post tres dies et dimidium resurgent et occisores audient voces angelorum dicentium helyas et enoch attendite huc et ipsis videntibus ascendent in celum in nube et istud multum confirmabit iudeos conuersos ad fidem christi per eos Sed et amplius confirmabuntur per mortem antichristi qui secundum quod dicit glosa super apostolum tribus annis et dimidio regnabit. Unde danielis. xij. Jurauit angelus per viuentem in eternum quod in tempus scilicet vnius anni: et tempora scilicet duorum annorum: et dimidium temporis. i. dimidium anni scz regnabit antichristus: et idem dicit glo. quod hoc spacio dicitur desolatio duratura sub antichristo. Quare autem ita modicum regnabit declaratur a christo Mathei. xxiiij. vbi dicitur quod nisi breuitati fuissent dies illi non fuisset salua omnis caro: super quo dicit glosa quod hec tribulatio quanto ceteris grauior tanto erit breuitate mediocrior. Et gregorius quia enim et superbus et infirmus aspicit eos dies quos singulariter malus intuit misericorditer breuiabit. In fine vero predicti temporis collocabit papilionem et solium suum antichristus in monte oliueti. Et tunc dominus noster iesus christus: vt ait Ambrosius ostendet se ei et interficiet eum spiritus oris sui: idest virtute precepti sui. Ipso nanque iesu clamante in aere moriatur antichristus per michaelem vt dicitur fulminatus. maxima quoque pars suorum vt legitur a michaele interficietur et hoc viso erit finalis et totalis conuersio siue confirmatio conuersionis iudeorum ad fidem christi. ¶ Et si queras vtrum occiso antichristo statim christus veniet ad iudicium. dico quod non sed secundum glo. danielis. xij. concedentur. xl. dies ad refrigerium sanctorum et penitentiam subuersorum Quantum autem sit spacium inter istos quadraginta dies et finem mundi

di nemo scit. Sed quid fiet de ministris antichristi qui remanserũt post eius mortem dicitur ꝙ gaudebunt ducentes vxores ⁊ dicentes licet princeps noster mortuus sit tamen habemus pacem ⁊ prosperitatem. et cum talia dixerint repentinus super eos veniet interitus: ⁊ extunc ecclesia vsq̓ ad finem mundi conquiescet pacificata. quia extunc fraudulentia ⁊ seuicia dyaboli cessabunt. ¶ Uisum est ergo quomodo iudei cognoscent se deceptos ⁊ quomodo conuertentur finaliter ad fidẽ iesu christi. ¶ Sed dicet aliquis nunquid hec finalis iudeorum conuersio fuit a prophetis prenũciata dico ꝙ sic. Et primo hec prenunciauit ysaias in. c. x. vbi sic habetur si fuerit populus tuus israel sicut arena maris reliquie conuertentur ex eo: super quo dicit targuz. Si fuerit populus tuus israel multus sicut arena maris residuuz ꝙ neq̓ peccauit: vel ꝙ penituerit de peccato conuertetur. glosa rabi. Etiam si fuerit israel sicut arena maris ꝓpter multitudine ego conflabo eos vt argentum ⁊ redigentur in modicum residuum. Residuum vero [illius] modicum conuertetur ad bonum. Causa vero conuersionis in fine mundi ponitur in pereth heleus. capi. Causa vero couersionis scriptum est abacuch. ij. quoniam adhuc visio ad terminum et loquetur ad finem et non mentietur si tardauerit' rex iste: messias expecta eum: quia veniens veniet et non tradabit. Et forte dices ꝙ nos sumus expectantes et ipse nõ immo sicut dictum est ysaie xxx. propterea expectat vos ⁊ vt misereat vestri. ex quo igitur ipse est spectans ⁊ nos sumus expectãtes qui retarda regula iudicij ẽ retardãs nos cur expectamus ad recipiendũ mercedez sicut dictum est ysa. xxx. Beati oẽs q͂ spectant eũ. dicit rabi. Consummati sunt oẽs termini vel fines ⁊ non pẽdet res nisi in penitenta ⁊ in bonis operib' Rabi elyazar dicit si israel fecerint ponitentiam redimentur: si autem non: nõ redimentur: sed deus sanctus ⁊ benedictus constituet eis regem cuius statuta erunt durissima sicut aman ⁊ reducet eos ad bonum. huc vsq̓ thalmuth transumptiue in pugiõe in parte finali. c. vlti. ¶ Secundo introducitur osee ꝓpheta qui in ca. iij. scđm expositionez magistri Nicolai de lyra declarat duo. sc3 statum iudeorum ab ascensione xp̄i vsq̓ ad finem seculi ⁊ eorum conuersionẽ finalez. De primo dicit dies multos expectabis me hoc dicit in signuz ꝙ plebs iudaica spectaret messiaz ⁊ adhuc spectat: non fornicaberis hoc dicit q2 non seruiunt ydolis ⁊ non eris cum viro. i. cum xp̄o a quo est modo sepata propter suam incredulitatez hic est ille vir de quo dicit hier. xxxi. Femina circumdabit virum gremio vteri sui: sequitur sed ego expectabo te. loquitur in persona dei qui expectat iudeorum finalem conuersionẽ consequenter hec declarat per ꝓdigiale factum dicens quia multos q͂si dicat factum predictum designat ꝙ dies multos sedebunt. i. manebũt filij israel sine rege. i. sine principe sic videmus ꝙ non habent de se regem nec principem sed alienis regibus et principibus seruiunt et sine sacrificio. i. sine altari quia non possunt sacrificare extra hierusalem a

quia sunt expulsi et templum destru-ctum et sine ephot.i.sine veste sacer-dotali quia sublatis sacrificijs cessat vsus vestis et sine serephin idest ima-ginibus in quibus demones solent dare responsa apud iudeos non sunt talia ecce iudeorum status ab ascen-sione domini vsque ad finem. Sequi-tur secundum scilicet iudeorum finalis conuer-sio et post hec.i.post iudeorum abie-ctionem et excecationem reuertentur filij israel scilicet ab errore suo: et querent dominum deum suum scilicet deuote et dauid idest dei filium iesum christum et quod sic de-beat intelligi patet per translationem chaldaicam apud hebreos autenticam que sic habet. post hec reuertentur filij israel et querent cultum dei sui et obe-dient messie filio dauid regi suo. Se-quitur in textu et pauebunt ad domi-num scilicet ipsum reuerendo et ad bonum eius scilicet timendo declinare ab eo quod bonum est in oculis ipsius et subdit tempus in nouissimo dierum.i.circa finem mundi implebitur istud. Patet ergo quod finalis conuersio iudeorum fuit a prophetis prenunciata ac etiam inter medium tempus.

¶ Utrum certis iudicijs et quibus anti-christi cognosci potest aduentus.

Ctauus et vltimus punctus huius considera-tionis vltime tertij libri e-an tempus antixpi quo iudei sunt conuertendi possit deter-minate cognosci. Respondetur quod pre-sumptuosum est huiusmodi viatori quocum-que modo hoc velle inuestigare cum ipsa suprema veritas hec voluerit nos nescire quod beatus augu.xviij de ci.dei.c.liij.declarans dicit de an-tichristi tempore quando erit impo-tune omnino queritur: si etiam nobis hoc nosse prodesset: a quo melius quam ab ipso deo magistro interrogantibus discipulis diceretur: non enim siluerunt inde apud eum sed a presen-te quesierunt dicentes: domine si in tempore hoc restitues regnum israel At ille non est inquit vestrum nosse tempora vel momenta que pater po-suit in sua potestate: non vtique illi de hora die vel anno sed de tempore in-terrogauerunt quando istud acceperunt re-sponsum: frustra igitur annos qui re-manent huic seculo computare vel diffinire conamur. cum hoc scire non esse nostrum ab ore veritatis audia-mus: quos tamen alij quadringentos Alij etiam mille ab ascensione domi-ni vsque ad eius vltimum aduentum compleri posse dixerunt. quemadmo-dum autem quisque eorum astruat opi-nionem suam longum est demonstra-re et non necessarium. coniecturis quippe vtuntur humanis non ab eis ali-quid certum de scripture canonice au-ctoritate profertur. Omnium enim de hac re calculantium digitos resol-uit et quiescere iubet ille qui dicit non est vestrum nosse tempora vel momen-ta. hec ille. ¶ Huic sententie Augu. concordat falsitas eorum qui tempus certum determinauerunt cum tam supradicti: quod etiam alij de quorum numero fuit arnaldus deuilla noua qui in tractatu quem fecit de fine se-culi determinat quod antichristus erit venturus in quartodecimo centena-rio a natiuitate christi. et patet quod su-mus iam vltra per.lxxv.annos. Quidam etiam alius magnus predicator per or

dem discurrens circa annum domini Mil.cccc.x. in sermone. Ecce hic positus est in ruinam: declarauit tempore suo iam natum esse antichristum per plures visiones et exempla cuius oppositum patet. Unus alius parisien. conclusionem posuit affirmatiuam quod anno domini Mille.ccc.viij. et dimidio debebat apparere et publicari mundo et anno domini Mille.ccc lxxviij. et dimidio erat nasciturus. patet manifeste in assignatione temporis aduentus antichristi omnes istos defecisse et deficient quicunque alii presumpserint predictum tempus assignare. ¶ Sed dicet aliquis diligens scire licet tempus determinatum presumptuosum sit assignare. non tamen erit illicitum signa inquirere ut his cautiores reddantur fideles. Dico quod verum est non tamen inquiri debent talia signa curiositate sciendi: sed animo seipsum et alios edificandi in timore dei. ¶ Sed nunquid aliqua talia inueniuntur certa propinqui eius aduentus. Dico quod in sacra scriptura inueniuntur prenunciata nouem signa precipua propinquitatis aduentus antichristi. Primum signum est totius mundi generalis perturbatio: de quo Daniel prophetauit in capi.xij. veniet tempus quale non fuit ab illo tempore quo gentes ceperunt esse usque ad tempus illud quod exponens christus. Mat. xxiiij. dicit quod erit tribulatio magna qualis non fuit ab initio mundi: et ibidem declarando que erunt iste tribulationes: dicit quod surget gens contra gentem et regnum aduersus regnum. pestilentie et fames et terremotus erunt per loca terroresque de celo. etc. Secundum signum est scisma ecclesie crudelissimum de quo dicit apostolus. ij. ad Thessalo. ij. Qui tenet nunc teneat donec de medio fiat: super quo beatus Augusti. xx. de ciuitate dei. capi. xix. dicit quid dixerit scilicet apostolus me prorsus fateor ignorare: et ibi recitat Augusti. multorum suspitiones circa istud quidem enim dicunt ipsum paulum voluisse hoc dicere de romano imperio ad vitandum calumniam. alij autem credunt neronem antichristum futurum et resurrecturum. Alij autem nondum mortuum sed occultatum donec suo tempore reueletur et restituatur in regnum. dicit tamen ibi Augustinus quod mira est sic opinantium temeritas. Sed istud dictum difficile ibidem pertractans dicit sic non absurde intelligitur qui tenet scilicet imperium teneat donec de medio fiat: id est tollatur de medio per antichristum ipsum imperium vel aliter inquit. donec de medio ecclesie exeat ministerium iniquitatis quod scilicet nunc est occultum.

¶ Ex prima autem expositione accipitur argumentum quod antichristus pugnabit contra romanum imperium et tunc oportet quod ille imperator sit fidelissimus qui resistit ei. Ex secunda sequitur quod malum illius persecutionis orietur ab ecclesia vt infra ipsam sit prius pugna intestina. Has duas illationes ponit francíscus maronis in suis floribus de ciuitate dei capitu. quo supra. Et predicta malicia nihil aliud videtur esse nisi scisma grauissimum in ecclesia dei siue discessio a fide. Istud est ergo signum precipuum quod debet preuenire antichristum iuxta illud. ij. ad Thessa. ij.

Nisi venerit discessio primum: et reuelatus fuerit homo peccati filius perditionis &c. quod exponunt doctores de discessione a fide: q autez sit istud signum manifestatiuu eius aduetus patet: quia postq dixit qui tenet nunc teneat donec de medio fiat statim subiungit: et tunc reuelabitur ille iniquus. ¶ Tertiu signu e multiplicatio vitiorum de quo christus ait. Mat. vicesimoquarto et quia abudabit iniquitas refrigescet charitas multorum. sic apostolus dicit. ii. ad Thimo. iii. capi. In nouissimis temporibus instabunt tempora periculosa et erunt omnes seipsos amantes. cupidi elati blasphemi: paretibus inobedietes: ingrati: scelesti: sine affectione sine pace: criminatores incontinentes. Immites sine benignitate: proditores: proterui: tumidi: voluptatum amatores magis q dei. habentes speciem quidez pietatis: virtutem eius abnegantes. ¶ Quartu signum est neglectio sine contemptus sane doctrine de quo. ii. ad Thi. iiii. erit eni tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt: sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus: et a veritate quidem auditus auertet: ad fabulas autem conuertentur. ¶ Quintu signu est perturbatio omnis prelature spiritualis et terrenalis iurisditionis de quo Danie. iiii. In tempore illo non erit priceps: neque propheta: neque dux in populo meo qui scilicet obseruet veritatem vite iusticie et doctrine.

¶ Sextum signum est vindicatio diuinalis per flagellum et correctione de quo Ezechie. vii. Uenit tempus prope est dies occisiois qui emit no letetur et qui vendit non lugeat: quia ira super omnem populum. ¶ Septimum signum erit cessatio verbi diuini quo mentes obscure et tenebrose ad verum lumen gratie reducuntur: deuiantibus ostenditur salutis via: et errantibus manifesta fit semita veritatis: hec omnia appropinquante tempore antichristi ob defectuz diuini verbi de mentibus hominum disperibunt sicut notat beatus bernardus in suo euangelio eterno non in solo pane viuit homo: allegans illud Apoca. viii. Et cu agnus aperuisset septimum sigillum factu est silentium in celo quasi media hora. Septimum nanque sigillum vt dicit septimum est iudicium in ecclesia dandum: quidnam per celum nisi ecclesia dei exprimitur cuius equidem multitudo per conuersationem celestis esse deberet quid hoc silentium nisi defectio verbi dei. Nam et multi apparent predicare. verbum tamen dei adulterantes seipsos predicant non dominum iesum christu. Sed notanter hoc silentium merito media hora fieri dicitur: quia inter perfectionem institutionis christi et sue radiose doctrine et vite: et difformitatem auersionis et dyabolice cecitatis qua auertet antichristus multitudinem christianorum post flagitia variis modis quasi medius status est cum lumine veritatis silentium imponitur et vox ignorantie per facti euidentiam incipit exclamare sicut in Gen. xviii. capi. de sodomitis et gomorreanis scriptuz est. Clamor sodomorum et gomorreorum multiplicatus est. Gomorra eni cecitas et sodoma pecus silens interpretatur

Ex hac namq; abysso ignorantie dei et malicie mūdi successum sumet et prosperabitur antichristus sicut Apocaly. xi. capi. scriptum est. bestia id est bestialis et crudelis. antichristus ascē det de abysso id est prosperabitur et successum habebit ex ignorātia mūdi qui iure abyssus poterit appellari: quia mundus tunc propter defectū diuini verbi ignorantia plenus erit in cūctis bonis. propterea Job. xx. capitulo ait dicit abyssus: id est priuata ignorantia non est in me lumē scz alicuius necessarie veritatis hoc sibi. ¶ Octauum signum est dubitatio in fide et pullulatio erroris et deceptionum de quo dicitur prima ad Thimo. .i. In nouissimis temporibus discedent quidem a fide attendentes spiritibus erroris: et doctrinis demoniorum in hypocrisi loquētium mendacium. ¶ Nonum signum est destructio ecclesie [illegible] de quo prophetauit Johannes Apocaly. xii. q mulier id est ecclesia fugit in desertum vbi alitur a deo per tempus: et tempora et dimidium temporis. Hec nouem signa propinqui aduentus antichristi ex sacris scripturis colligere potui: videat et contempletur diligens lector si forte mundum in presenti inueniet aliquibus de predictis signis vulneratum: et recurrat diligentissime ad fortissimum defensorem iesum christum dominū nostrū q est turris fortitudinis a facie inimici cuius singulari presidio fides christianorum inuiolabilis sine fine perseueret.

¶ Finis.

¶ Incipit liber quartus de sarracenorū bello.

Viriliter vt deꝰ tradidit dissoluto iā expiri opꝫ ī hoc libro iiij. sarracenoꝝ vires q̄d scꝫ cōtra nostrum fidei fortalicium pos sint. Pro cuiꝰ declaro intellectu. xij. ꝯsidera tiōes occurrūt ītelle ctui ptractādē ꝗrum prima erit de origine machometi. Secūda de vi ta ꝛ moribꝰ machometi. Tertia de q̄litate doctri ne ꝛ legꝭ machometi. Quarta de fundamēto legꝭ machometi. Quinta de concordātia ꝛ discordātia legis machometi cū lege christi in articulis fidei ꝛ sacramentis. Sexta de morte machometi. Se ptima de successoribꝰ machometi. Octaua de bel lo sarracenorum per rationes contra nomē chri stianum ꝛ contra veritatem vtriusq̄ legis scꝫ chri sti ꝛ moysi. Nona erit de bellis ꝛ triumphis sarra cenorum ꝛ christianoꝝ per arma corporalia vsq̄ in presens tempus. Decima est de possessione ter re sancte per sarracenos. Undecima est de his ad que compelli debent sarraceni viuētes inter chri stianos de iure ꝛ de his ad que compelli debēt ex ordinatione regni. Duodecima erit de fine legis sarracenorum ꝛ de eorum perpetua seruitute sub iugo xpianorum.

¶ De origine machometi.

Rima consideratio huius quarti libri est de origine machometi que tribus explicatur articulis. Primus est de origine machometi quo ad genus et locum. Secundus de origine secte eius quo ad auctorem. Tertius de origine vtriusque quo ad tempus.

¶ De origine machometi quo ad genus et locum.

Rimus articulus est de origine machometi quo ad genus et locum. Circa quod notandum quod machometus originem trarit ex hismaele filio patriarche abrahe ex agar ancilla. Iste hismael fuit ydolatra pessimus quem deus eiecit a domo paterna iussitque morari in deserto pharan Gen. xxi. cum vocatis. Hic fuit palustris sagittarius ibidem eo. ca. Habuitque vexillum altissimum in quo scriptum erat superbia vite sub quo ipse militauit continue et innumerabiles homines ab eo decepti. Hic genuit cedar de quo Gen. xxv. qui genuit hamel, qui tebich, qui hamessa, qui adech, qui adue, qui adne, qui machack, ydolatram pessimum: qui sacrificia fecit filio suo nisar vt pz in libris generationis mahurith. Iste nisar fuit secundus angelus sathane post hismaelem habens vexillum altissimum in quo scriptum erat vanitas mundi sub quo ipse continue militauit et innumerabiles ab eo decepti. Hic genuit muzar, qui alien, qui emosera, qui melich, qui vain, qui luhe, qui galibe, qui caph, qui mirra, qui coidal, qui abdemenoph, ydolatram pessimum qui habuit artem hismaelis et vexillum nizaris et claues omnium ydolorum meche vt pz in lib. generationis mahurith. Abdemenoph vero genuit abdemutalipb, qui abdala: qui machometum ex enima vxore que fuit filia hasiop, que concepit et peperit predictum machometum in villa quadam que dicitur tirarip. que est prope mecham in arabia. Iste fuit tertius dyabolicus angelus pro confusione generis humani qui habuit vexillum altissimum in quo scriptum erat concupiscentia carnis sub quo ipse militauit vsque ad mortem. Omnesque sectatores sui damnatissime sue secte nec mirum si pessimus fuit: quia secundum apostolum si radix sancta et rami et per oppositum. Si radix pessima qualis fuit hismael et ramus scilicet machometus pessimus fuit. Et sic pz origo machometi quo ad genus et locum.

¶ De origine secte machometi quo ad auctorem.

Ecundus articulus est scire quo auctore secta machometi originem habuit. Circa quod aduertendum quod predictus abdalla pater machometi habebat magnam familiaritatem et societatem cum quodam iudeo astronomo: qui valde peritus erat in scientia astronomie. Erat etiam doctus non solum in lege iudeorum sed etiam christianorum et accidit sic quod illo anno quo enima concepit machometum fuit magna siccitas per omnem terram arabie intantum quod terra non poterat arari nec seminari sic quod iam omnino deficiente pane nihil aliud comedebant nisi herbas et radices camporum. Cum vero venit tempus quo enima peperit filium pre-

dictus iudeus aspexit et signauit cõcordantiam stellarum ⁊ planetarum super natiuitatem pueri. ⁊ intellexit per illã ꝙ puer ille debebat esse homo fortis et potens in regno ⁊ lege. Et cum hoc accidit abdolla non erat in terra illa. quia iuerat in hierusalem ad faciendum orationez sicut tunc erat consuetudo. Sed cum rediit narrauit sibi iudeus ille astronimus quicquid intellexerat de facto pueri et post hec diebus paucis elapsis mortuus fuit abdolla in eadem villa de itrarip. et eo tempore quo natus est machometus erant Arabiani ⁊ affircani in magno cogitatu quia nesciebant certitudinaliter ad quã credentiarũ se attinerent si ad credentiam xpianorũz vel iudeorum seu ad sectã arreanorum. Et cũ esset machometus quattuor annorũ dixit iude⁹ astronimus mentiendo ꝙ venerant duo angeli ⁊ extraxerãt cor machometi et eo diuiso per medium ꝙ extraxerant ab eo vnum coagulum sanguinis et deinde ꝙ lauerant eum multum bene cũ aqua clarissima ⁊ pulcherrima ⁊ post hoc qđ ponderauerant illud cum cordibus decem hoĩm qui erant sue gentis. et deinde cum mille cordibus aliis ⁊ ꝙ semper inuenierunt ꝙ cor machometi ponderabat plus ꝙ̃ omnia alia et ꝙ vnus angelus illorum dixit alteri si istud cor fuerit positum in põdere cum omnibus cordibus omniũ hominum ꝗ sunt in arabia excedet in pondere omnia alia. Et ille iudeus dixit mentiendo ꝙ hoc dixerit sibi archangelus gabriel in visione. Cũ autem machometus esset octo annorum mortua matre. et auo eius. Abdemuthaleph cepit eum in custodia Abutalip auncul⁹ eius frater patris sui ⁊ hic Abutalip tradidit eũ docẽdum predicto iudeo astronimo q̃ instruxit eum in scientiis naturalibus ⁊ in legibus iudeorũ ⁊ xpianorũ. Et q̃ doctrĩa tũc habita cepit ea q̃ postea interposuit in illa mala secta quã cõposuit ad perditionẽ animarũ in eo credẽtium ordinatam. ¶ Addit etiã huic ꝙ cũ esset machomet⁹. xxv. annorum tendẽs in egyptũ ꝓ quibusdam mercanciis exercendis morabat̃ ibidem cũ iudeis ⁊ xpianis ibi existẽtibus aliquo tpe anni. specialiter cum quodam monacho de anthiochia cuius nomen erat iohãne s quẽ in specialẽ amicũ habebat qui erat hereticus et ab illo malo monacho habuit multa tam de noua lege ꝙ̃ de veteri ad defensionem sui contra iudeos et xpianos quomodo disputaret cum illis quia quicquid eum docebat predictus monachus totum erat contra deum ⁊ legem eius ad modum heretici. Fuit etiam discipul⁹ Sergi monachi. qui fuit heretic⁹ arrean⁹. Hic Sergius in errorez nestoriĩ incidẽs dum a monachis fuisset expulsus in arabiam venit ⁊ machometo adhesit Cunctꝗ de veteri testamento et nouo plura edocuit vt tradunt: ex quibus satis patet vnde traxit ortum secta pestifera machometi quia a iudeo: et monachis hereticis ⁊ dyabolo pñcipaliori magistro.

¶ De origine machometi ⁊ sue secte quo ad tempus.

Ertius articul⁹ est de origine machometi ⁊ sue secte quo ad tẽpus. Et licet

multi multa dicant: tamen commu-nius tenetur quod incepit circa finem temporis Eraclij: qui imperauit post focam et habuit victoriam de filio cosdre circa flumen danubij et inter-fecit bestiam illam que habebat ca-pita septem et septem diademata et decem cornua de qua dicitur Apoca lipsi. xij. Bestia illa fuit rex cosdre be stialiter viuens. habebat enim capi-ta septem idest sex reges sibi subie-ctos et ipse erat septimus. Septem dyademata erant insignia regia il-lorum regum. Cornua decem erant decem acies in suo exercitu. Unde primo machabeorum acies ordinata ad bellandum vocatur cornu vbi di-citur bachides autem erat in dextro cornu. Hic cosdre fecerat turrim ar-genteam in qua intermicantibus gem-mis posuit thronum suum ex auro. posuit etiam ibi quadrigam solis et lune et per occultos meatus et fistu-las aquas adduxerat vt quasi deus pluuiam videretur infundere et cum subterraneo specu equis in circuitu trahentibus circumacta turris fabri ca moueri videbatur et quasi quodam modo rugitum tonitrui iuxta possi-bilitatem artificis mentiebatur Oc cisa est autem ista bestia per eraclium filio deuicto. quia noluit salutiferis monitris christianissimi principis ac quiescere: argentum vero turris illius dedit militibus suis. Aurum vero ac gem-mas idest vasa et reliqua vtensilia ad restaurationem ecclesiarum quas tirannus destruxerat reseruauit. et lignum sancte crucis quod predicta bestia in predicta turri tenebat hie-rosolimam reportauit Unde ipse ra-puerat vt patet in historia exaltatio nis sancte crucis. ¶ Circa finem vero huius preclarissimi principis venit machometus et signatur tem-pus Apoca. xiij. Ubi dicitur qui ha-bet intellectum computet numerum bestie id est machometi qui bestia-lis in vita sua fuit vt dicetur. nume-rus enim hominis est et numerus eius est. dc. lxvi. scilicet anni. Sed ad quid referatur iste numerus patet quod non refertur ad numerum annorum vite ipsius quia non tantum vixit. sed se xaginta tribus annis vt patet in spe culo historiali propter quod alij di-xerunt quod refertur ad durationem le gis eius que tantum debet durare. Sed hoc non videtur verum quia lex illa fuit data circa finem tempo ris eraclij vt dictum est qui cepit im perare anno domini sexcentesimode cimotertio et imperauit trigita an-nis. a fine autem huius temporis vsque ad presentem annum qui est. M. cccc. lix. fluxit maior numerus vt patet consideranti. et tamen adhuc durat lex machometi. propter quod alij di cunt quod post mortem machometi lex eius fuit correcta per sapientes sar racenos et ab illa correctione debet incipere numerus annorum duratio tionis legis illius. Sed hoc non vi detur probabiliter dictum tum quia non diceretur lex machometi. sed sa-pientum: tum quia illi sapientes di cuntur fuisse discipuli machometi et sic eius correctio non fuit post da-tionem a machometo per corpus no tabiliter magnum et sic ab illa iam fluxerunt vltra numerum illum vt patet intuenti. et tamen lex machometi non videtur ita propinqua cessatio-ni; cum nouiter gens eius occupauerit

fere totam greciam propter quod sal- uo meliori iudicio videtur quod iste nu- merus annorum: sit incipiendus ab incarnatione domini: et terminandus in morte machometi. De quo prophe- tice loquitur iohannes euangelista quod sic declarari potest. Nam ab an- no incarnationis domini vsque ad fi- nem imperij eraclij fluxerunt anni sexcenti.xliij. vt dictum est: et isti nu- meri simul iuncti faciunt septingen- tos et sex annos quibus oportet sub- trahere annos quibus machometus vixit cum eraclio. Aliter anni bis co- putarentur vt patet intuenti. Iste ve- ro estimantur probabiliter fuisse.iiij. quia machometus primo fuit pau- per postea inualuit per mercantias et postea per rapinas et fraudes ante quam attemptaret se regem facere et legem dare vt dicetur quam legem dedit cir- ca mortem eraclij. Et sic de vita ma- chometi videntur probabiliter flu- xisse.iiij. anni ante tempus mortis eraclij quibus demptis de septinge- tis sex remanent precise.dc.lxvi. ab incarnatione domini vsque ad mortem machometi: et secundum hoc potest congrue hec littera prophetica expo- ni. Numerus enim hominis scilicet christi qui fuit perfectus scientijs et virtuti- bus ab instanti incarnationis: et nu- merus eius: scilicet machometi est. dc.lxvi. quia tantus numerus anno- rum fuit ab anno quo dominus fa- ctus est homo vsque ad terminum vi- te machometi: vt predictum est.

¶ Sciendum quod liber Apocaly. fuit scriptus in greco vbi habentur hec nomina. Antumos. Arnoyme. Deni- tarij. vbi nos habemus. dc.lxvi. cuius significatum proprium de antumos est contrarius quod proprie conue- nit machometo qui fuit et est contra- rius christo. significatum proprium de arnoyme est nego. quia ipse nega- uit eius diuinitatem et ipsum esse fi- lium dei. vt infra dicetur. significa- tum proprium deuitarij est sol gigas. Dixit enim christum non fuisse solem iusticie nec gigantem exultantem ad currendam viam a summo celo: sed significatum accomodatum istorum vocabulorum est.dc.lxvi. ¶ Ad cu- ius intellectum sciendum quod sicut in latino alique littere accommodate sunt ad significandum numeros si- cut littera.c. ponitur pro centum.l. pro quinquaginta et sic de alijs. Ita simi- liter in greco littere alique ponun- tur pro numeris et ille quibus scribun- tur hec nomina antumos etc. in gre- co significant hoc modo.dc.lxvi. per quod in aliquibus biblis ponitur sic numerus enim hominis et numerus eius est dic lux que dictio significat apud latinos numerum predictum per litteras quibus describitur. quia littera.d. ponitur pro quingentis id est pro vno.c. pro centum.l. pro quin- quaginta.v. pro quinque.x. pro decem et hec simul iuncta faciunt sexcen- tos sexaginta sex qui numerus com- petit machometo modo predicto et quia ista ponuntur velate et obscu- re. Ideo premittitur antedictum ver- bum hic est sapientia: id est res oc- culta. Et sic patet origo machome- ti et eius secte quo ad tempus quia incipit anno incarnationis domini- ce sexcentos sexaginta sex.

¶ De vita et mori- bus machometi.

Secunda cōsideratio est de vita ꝛ morib⁹ machometi q̄ tribus explicatur pūctis. Primus est de vita machometi. fuit bestialis et libidinosa. Secūdus est ꝙ eius vita fuit ambiciosa. Tertius est ꝙ eius vita fuit morbo epilentico mōstruosa.

¶ Quod vita machometi fuit bestialis et libidinosa.

Primus punct⁹ est ꝙ vita machōeti fuit bestialis ꝛ libidinib⁹ plena. Uñ machomet⁹ est illa bestia de q̄ ꝓphetauit iohā. apoca. xiij. dicēs Et vidi aliam bestiā id est machometum. vitā voluptuosam q̄ bestialis dicit̄ primo ethicoꝝ habētem. q꞉ fuit luxuriosus ꝛ libidinis ardore succēsus. super oēs homines orientalis regionis. iactās se solum supra quadragīta homines ex diuino munere virtutē generatiuam coercēdi potestatē habere vt scribit̄ historie orientalis ecclesie libro primo. cap. quinto qui aliter appellat̄ liber episcopi Achosi. qui fuit auctor huius libri. Posuit etiā machomet⁹ in suo alchorano azoara. xliij. ꝙ de⁹ secū dispensauit de fornicatiōe ꝛ adulterio et sibi soli hoc cōcessisse. Nam sicut certum est omnibus sarracenis machometus diligebatur quādam que dicebat̄ maria iacobina quā pñtauerat ei machoqueus rex iacobinoꝝ. due autē vxores machometi scꝫ vna dicta anosse filia hebebor nobilissima inter eas et ahassa filia homor mouebant̄ zelotipia. q̄ cū quadā die intrarēt ad eum inuenerūt dictā iacobinā cōcubētem cū eo ꝛ dixerunt ei. decet ne sic facere ꝓphetam qui erubuit ꝛ iurauit se de cetero nō facturum ꝛ sic placate sunt ad iuramētum ei⁹. Cūqꝫ modicū tp̄s ptrāsisset nō se potuit abstinere ab ea et fecit de hoc legē quasi ex ore dei reuelantis sibi. Et tūc dixit⁹ in alchorano in capitulo helmetearté. quod interpꝛtatur vetatio vel anathema. O propheta q̄d petis qd̄ deus ꝯcessit tibi placari vxores tuas postules iā legem posuit vobis de⁹ vt saluatis iuramēta vestra ꝛ item cognouit illā. et dixit ꝙ deus dispēsauit cū illo in iuramēto ꝛ super hoc testes sunt michael. ꝛ gabriel. et dixit illi vna de vxoribus. O machomete de⁹ festinauit in tuo desiderio. voluit hoc dicere forsitā id est in collo se tuo ꝓpiauit incestui. Et addidit nunq̄d deus precepit tibi hmōi facere cum etiaꝫ inteipso hoc vboten⁹ de ceteris forsitan q̄rit deus te placare ꝑ hmōi ꝛ appropinquare tibi. Ipse vero duabus vxorib⁹ totū legit quod sequit̄ in capitulo vetatiōis. ꝛ ait quasi ex persona dei. penitemini corā deo q꞉ declinauerūt corda vestra quasi diceret de hoc ꝙ calumpniate sunt cū de incestu sequit̄ que ꝯtinuo si forte de⁹ vos repudiabit ꝛ dedit ei ꝓ vobis vxores meliores sarracenas fideles. locupletes penitētes. adorantes. laudantes. agiles. ꝛ virgines. q̄ audiētes dixerūt penitemur. ¶ Simile fecit qñ accepit vxorem zeñch nutricij sui: dixit sententiam que est in capitulo helizabeb. ꝙ deus dixit ei tu scelas in anima tua quod deus propalat et formides homines sed iustum est ꝙ deum formides. cū em

sam respuerit zeich maritauim⁹ eã tibi. O machomete et dixit zeich. Nunquid duxisti eam nũcia dei. Re spondit ve tibi. deus maritauit eam mihi. que postea iactauit se ꝙ deus maritauerat eam. et non parentes eius: sic ergo vt cooperiret luxuriosam vitam suam blasphemauit contra deum imponẽdo sibi ꝙ dispensauerat secum in iuramento et fornicatione et adulterio. cum tamẽ ipsemet dicat nullum esse maius peccatum ꝙ̃ imponere deo mendacium.

¶ Item infra in alchorano azaora. lxv. dicit ꝙ paradisus su⁹ habet irriguos ortos. et vxores et concubinas virginesqꝫ pulcras. ⁊ ciphos aureos et argenteos ⁊ cõmestilia optima. Unde in libro de doctrina sua q̃ est autenticus apud eos dicit ꝙ primum ferculum paradisi erit iecur piscis albi cibus summe delectabilis. Consequenter fruct⁹ arborum: concludens ꝙ ibi cuncta essent frustra si voluptas luxurie non sequit̃.

¶ Item in suo alchorano capitulo de baca concedit zodomiam tam cũ masculo ꝙ̃ cum femina ꝑpter quod solum igne celesti deberet dirimi secta sua. Patet ergo ex omnibus supradictis ꝙ vita machometi fuit vita bestialis. quia fuit luxuriosus incestuosus. adultere ⁊ in crimine pessimo maculatus.

¶ Quod vita machometi fuit supbissima. et ambitiosa.

Ecũdus pũctus est ꝙ vita machometi fuit vita ambitiosa. quia ex inordinata ambitiõe dominãdi ascendit per gradus malicie velut alter lucifer vt fieret rex hismahelitarũ cum enim in primeua etate sua esset mercator. ⁊ frequẽter pergeret cum camelis suis apud egyptũ ⁊ palestinam cũ iudeis et xpianis cõicãs. nõ solum nouũ testamẽtum ⁊ vet⁹ didicit. sꝫ ⁊ magus ꝑfectissim⁹ ẽ effect⁹. et cũ curru canã ingrederet̃ ꝓuinciã cui⁹ ꝓuincie dña tadiga vocabat̃ ⁊ diuersas species quas machometus secũ attulerat dicta dña mirarent̃ cepit ei dicta mulier familiarius adherere quã machomet⁹ incãtationũ suarũ virib⁹ cepit paulatim inducere in errorem dicebatqꝫ se eẽ messiã quem iudei adhuc expectãt futurũ. suffragabant̃ quoqꝫ verbis ipsius tã incãtationũ prestigia ꝙ̃ calliditatis eius ingenia copiosa. qua opinione nõ solũ dicta mulier est decepta sed oẽs iudei ad quos fama ei⁹ ꝑtingere potuit ad eũ cũ sarracenis tãta rerum nouitate attoniti cateruatiꝫ cõfluebãt q̃b⁹ cepit leges nouas fingere ⁊ eis tradere adhibẽs eisdẽ legibus testimonia noui ac veteris testamẽti quasi quedã colorẽ sui veneni. Usus ꝯsilio illi⁹ pessimi. Sergij monachi heretici arriani. q̃s leges hismahelite seu sarraceni suas appellant eũqꝫ suũ legislatorẽ esse fatent̃ Prefata qꝫ mulier vidẽs hominem iudeoꝝ ⁊ sarracenorũ pariter testimonio approbatuꝫ põpa. ⁊ sequela volatũ. existimabat in eo diuinã latere maiestatẽ: ⁊ cũ esset vidua accepit eũ sibi ĩ maritũ. sic ꝙ machometus totius illi⁹ ꝓuincie obtinuit pncipatũ. ⁊ incepit esse diues ⁊ potens ꝓm ambitionẽ sui desiderij: trãsiuit qꝫ dissimulat⁹ in hispaniã anno vltimo regis Richardi: ⁊ venit in ciui

runt et alie supradicte nationes eo q gabriel archangelus sepe a deo ad sanctos hoies destinatur q ex ore ga brielis archāgeli machomet⁹ leges illas susciperet quaruz eis obseruā tiam imperabat.

¶ De qualitate doctrine et legis ma chometi.

Ertia cōside ratio ē videre q̄lis ē lex machometi Et licet ex supioribꝰ sa tis clareat q homo tā bestialis et immū dus nō potuit dare nisi legez sibi cor respondentē. Veruntñ vt fideles co gnoscant falsitatem ei⁹ et quomō non est lex dei sed diaboli septem passib⁹ explicat. Primus erit de modo falla cie quomō dedit legem suā populo ei credenti. Secundus de errorib⁹ sue legis. Tertius de fatuis sue legis fa bulis. Quartus de maliciis sue legis Quintus quomodo nulle miraculis fuit confirmata. Sext⁹ quō est lex cō tradictiōis. Septim⁹ q in plurib⁹ ē per hoiem reuocata et a diabolo tāq a principali auctore constituta.

¶ De mō q̄ fuit data lex machometi

Rimus passus ē videre modū quo secta ista machometi fuit data Circa qđ notandū ē q sicut fert ē libellus qdē in partib⁹ trāsmarinis de ei⁹ fal laciis in q̄ legit q ipse volēs sibi ↄci liare aīos ppl'oꝝ dicebat se eē pphe tam ad eoꝝ salutē diuinit⁹ destinatū vz vt legē iudeis et xpianis datā que nimis rigida erat et seuera mitioruz pceptoꝝ ↄmulgatiōe tēperaret et vt ei⁹ missiōi ad instar moysi attestari q̄ dam signa et pdigia videret assigna ta die ad certū locū ppl'm ↄuocauit legē diuinit⁹ missā isignis et pdigiis accepturū: tūc eo sermocināte ad po pulū colūba cādida q̄ in vltimo loco erat ad hoc fallaciter edocta euolās super humerū ei⁹ stetit et in ei⁹ aure iuxta morē solitū grana i aure repo sita comedens v'ba legis ei suggere videbat. Thaurus quoq similiter ad hoc ipm ↄsuetudine q̄dam edoct⁹ vt de manu ei⁹ pabulū acciperet advo cem eius corā ppl'o venit et quasi no ue legis mandata celitus missa q̄ ip se cornibus ei⁹ alligauerat detulit. Sed et vasa quedā lacte et melle ple na. que ipse in certis venis terre ar tificiose ac latenter imiscuerat quasi p diuinā reuelationez fecit effodi et populo velut in signo future habun dantie q p eiusdē legis obseruātiaz mereret ostendit. Sicq miraculis et magnalib⁹ diuinis cōgratulātes et ac clamātes seduxit atq ad legē suam q̄si diuinaz recipiēdam pertinaciter animauit.

¶ De erroribus legis machometi.

Ecūdus passus ostēdit errores legis ma chometi. Unde oim anti quoꝝ feces quas diabol⁹ sparsim seminauerat simul i macho meto et eius lege recollexit ac reno uauit. Ipse nāq cū sabelio negauit trinitatē personarū in diuinis. Se cundo docuit xpz esse purā creaturā cum arrio. Vñ et Sergius monach⁹ qui fuit magister machometi vt di ctuz ē fuit hereticus arrian⁹. Tertio asserit q iudei nō occiderūt xpm sed

quẽdam ei similẽ: et in hoc cõuenit cũ manicheo. Quarto dixit q de⁹ trãstulit xp̃m ad se sꝫ apparebit circa finẽ mũdi et occidet antixp̃m et postea faciet eũ de⁹ mori. et q̄ negat xp̃i passionẽ oĩa sacramẽta eccl'ie q̃ a passione xp̃i sumpserũt efficaciã et i hoc cõuenit cũ donatistis hereticis. Quinto dicit q demones possunt saluari p alchoranũ et q ipsi audito alchorano multi ex eis facti sunt sarraceni et in hoc aliqualiter imitat' originem qui dixit q adhuc demones saluabunt. Sexto dicit q qñ de⁹ misit p eo gabrielẽ q ipse iuit ad deũ et de⁹ imposuit ei man⁹ et tantã frigiditatẽ sensit ex tactu man⁹ dei sup humeros eius q frigiditas puenit vsq ad medullã spine dorsi et in hoc cõuenit cum acronio forti q̃ ponũt deũ corporeũ. Septimo dicit sp̃m sanctũ eẽ creaturã et in hoc cõuenit cũ machedonio. Octauo dicit q aliq̃ ãgeli facti sunt demones q̄ noluerũt adorare adam et in hoc oĩno neminẽ imitat'. Nono ponit q vltima hoĩs beatitudo ẽ in cõmedendo et luxuriãdo et in vestib⁹ preciosis et in ortis irriguis et in hoc cõuenit cũ cherinto heretico et cum quibusdam paganis. Decimo ponit in capitulo de mẽsa q familia sua nihil oĩno valet nisi cõpleat legẽ et euãgeliũ et librũ sibi reuelatũ sꝫ alchoranũ: et sic docuit gẽtes iudaysare: et ideo docuit circũsionem esse tenẽdã et in hoc cõuenit cũ vierne heretico. Undecimo docuit indifferenter accipere vxores alioꝝ et in hoc videt' cõuenire cũ nicholaitꝭ hereticꝭ. Duodecimo docuit licitũ eẽ habere plures vxores ꝯtra apostolũ p̃me coꝝ. vij. et ꝯtra ꝯstitutionẽ pfectã legis nature erũt duo in carne vna geñ. ij. et i hoc ꝯuenit cũ nazareis hereticꝭ licitũ ponentib⁹ in noua lege articulũ de pluralitate vxoris. ¶ XIIJ. docuit vti lotionib⁹ p baptismatib⁹ in remissionem peccatoꝝ ꝯtra ap̃lm ad ephe. iiij. vna fides vnũ baptisma: et i hoc ꝯuenit cum nouacianis et donatistis hereticis baptisma reiterantibus. ¶ XIIIJ. docuit licitũ eẽ sodomiã taꝫ cum masculo q cũ femina vt pꝫ i alchorano capitulo de vacca. et i hoc cõuenit cũ sodomitis hereticis licꝫ sarraceni palliẽt hoc q̃busdã honestꝭ expositionib⁹. Hec aũt fuit tota intentio machometi vt scꝫ resecaret q̃cq̃d erat arduum in credẽdo et q̃cq̃d erat difficile in operãdo: et cõcederet cõmunia ad q̃ mũdani hoĩes pni erãt et maxime arabes scꝫ gulã et luxuriam et rapinã. ¶ De virtutib⁹ aũt puta de humilitate vl' de pace. vel abstinentia. vel de caritate dei et p̃ximi vl' de vltimo fine nihil notabile dixit et q̄ de oĩbus his poterat ei⁹ facilitas et malicia dep̃hendi taꝫ p nouũ q p vetus testamẽtũ q etiã p dicta philosophoꝝ q̃ de virtutib⁹ et vltimo fine hominis tractauerũt mandauit oĩno q nihil crederẽt qd̃ essꝫ ꝯtrariũ huic legi: sed q̃ aliud crederet occideretur.

¶ De fatuitatibus et fabulosis legis machometi.

Ertius passus est de fatuitatib⁹ et fabulosis dictis legis et doctrine machometi. Ex q̃bus satis apparebit qd̃ nõ ẽ lex dei. Nõ eñi lex dei fabulosis et ridiculosis calificat' q̃ potius ꝯuertũt hoĩem in risum q in deuotionẽ: talis ẽ lex

machometi vt certū ē oib⁹ eā legētibus & de multis q̄dā pauca lʒ magis notabilia referant dicit̄ eñi in capitulo de lenemelle ꝙ interpretat̄ formica ꝙ Salomon congregauit magnum exercitum angelorum videlicet hoīm & animaliū. & q̄n ibant inuenerunt fluuium formicarum & tunc formica dixit. O vos formice itroite in habitacula vestra ne interimat vos Salomon & milites ei⁹ & subrisit formica. Et post pauca q̄n reassignabātur omnes aues in exercitu inuentū est ꝙ deerat vpupa & dixit Salomō. quid ē ꝙ hic nō video vpupā puniā illam & decollabo eam vel assignabit rationē quare defuit & stetit vpupa non multum lōge & ait. didici ꝙ vos nescitis & veni ad vos de sabea cum veris rumoribus inueni si quidē mulierem regnantem inter eos & operi pplm suū colere solē absq̄ deo. Itē in capitulo delchamar quod dicit̄ in tpe lune appropinquauit luna hora & fracta est luna quod. exponētes doctores eorum dicūt ꝙ machometus stabat cum socijs suis & cū videret lunā appropinquātē ꝯiunctioni dixerūt ei dn̄e nobis aliqđ ꝓdigiū. & tūc ipse iuuit lune duobus digitis scʒ indice & medio & tunc fracta est in duas partes et vna medietas cecidit supra montem elikaīs qui imminet ciuitati meque ex vna pte: et alia medietas super aliū qui mons rubeus appellatur situs ex alia pte ciuitatis: et cum sic fracta esset luna venit et intrauit manicam camisie machometi et ipse integrauit eam. Item in capitulo seba dicitur ꝙ vermis indicauit mortem salomonis vbi dicit glosa ꝙ salomon duʒ staret innixus super baculum suū subito tantus dolor eū arripuit ꝙ expirauit nec tamē corruit diuine miraclo. demones autem qui ei seruiebant vidētes eū stare credebāt eū viuere & nat⁹ est q̄dā vermis de terra & corrosit baculū cui innitebatur. & tūc fracto baculo corruit salomon & concurrerunt demones & inuenerunt eum mortuū et extunc ceperūt hoibus nocere ꝓ posse. Itē ipe machometus in libro narrationū reddit causam quare vinū sit illicitum & dixit ꝙ deus misit angelos duos ī terrā vt bene regnarēt & iuste iudicarēt & fuerunt isti angeli Aroth & marath. cunq̄ venisset mulier que habebat causaʒ inuitauit eos ad prandium et dedit eis vinum bibere. qđ eis deus mādauerat ne biberent: et inebriati requisierūt eam de luxuria et consensit hoc precio ꝙ vnus doceret eam ascendere in celum et alius descendere. Cūq̄ eam docuisset ascēdere in celum & deus illam videret audita causa & modo fecit eā luciferum ꝙ esset ita pulcra inter sidera sicut erat in terra inter mulieres. Data autem optione angelis qui peccauerant vbi vellent puniri hic vel in futuro elegerunt magis puniri in presenti ꝙ in futuro et tunc deus suspendit eos per pedes in puteo babilonis cum cathena ferrea vsq̄ ad diem iudicij. Hec et similia multa cōtinentur in predicta lege per que q̄libet sapiens poterit cognoscere fictionem ꝙ nullo modo sit lex dei. Nō eñi lex diuina consueuit loqui hoib⁹ per tales fabulas: sunt eñi sequētes machometum illi de quibus prophetauit paulus a veritate quidem auditum auertent ad fabulas autem con

uertentur. Item dicit in libro narrationum quod celum creatum fuit de fumo et fumus de vapore maris et mare de monte quodam qui vocatur caph qui cingit totum orbem et sustinet celum. Dicit etiam quod sol et luna erant equalis luminis et virtutis et non erat distinctio inter diem et noctem. quadam autem vice volabat gabriel et accidit ut ala sua tangeret lunam que obtenebrata est sicut modo cernimus. Preterea dicit quod natus est sus de stercore elephantis et mus de stercore porci et cattus de fronte leonis: quod narrat in hunc modum. Nam cum esset noe in archa cum filiis et animalibus qui ibant ad secreta nature inclinabatur archa et maxime cum ibat elephas et cum vehementer timerent consulit noe dominum qui ait vade et inclina culum eius ad foramen stercorarie: et fecit sic qui et stercorisauit et natus est sus grandis satis de stercore elephantis. Cum autem rostro fossorio reuolueret feces ut solet natus est mus et cepit rodere tabulas arche et tunc maxime timuerunt et consulto domino noe percussit leonem in fronte et egressus est cattus per nares eius et hec est causa ut dicit quare caro porci sit illicita. Dicit iterum in eodem quod deus in fine mundi occidet omnem creaturam etiam angelos et archangelos et nihil remanebit viuum nisi deus et mors que est quidem angelus qui dicitur adriel. et tunc precipiet deus adrieli quod occidat seipsum quo facto dominus insultabit voce grandi et dicet ubi sunt satrape mundi et principes et post hoc resuscitabit omnia. Ipse etiam machometus scripsit librum ubi posuit duodecim milia verba stupenda et cum admirantes quererent utrum omnia illa essent vera Respondit quod solum tria milia veritatem habebant quia alia falsa erant Cum igitur in predicto libro aliquid falsitatis deprehenditur dicunt sarraceni quod hoc dicit machometus quia non erant omnia vera et istud est de illis residuum totum semper in suo robore perseuerat. ita etiam faciunt sarraceni de alchorano quia cum multa falsa in eo et mendacia comprehendantur tamen propter quedam vera que continet quasi verbum dei ab eis tollitur Non est sic de euangelio christi quia si in eo vnum solum verbum falsum inueniretur quod absit de euangelio ut dicit Augustinus causa iusta esset quod totum euangelium friuolum reputaretur et vanum quia modicum fermentum corrumpit totam massam secundum apostolorum. et hinc est quod litterati et magni sapientes inter sarracenos non adhibent fidem sed fictionem doctrine aduertunt in predicto libro. Cuius sunt duo signa Primum quod renuunt disputare cum aliis sapientibus publice Secundum quod nolunt adduci alchoranum in publicum et dolent vehementissime cum ab aliis legitur et nullomodo vellent quod in linguas alias et litteras transferretur. Scimus enim quod verum aurum neque lumen timet neque ignem Et ideo quia christiani de veritate confidunt que fortissima est et manet in eternum libenter cum aliis nationibus de euangelio conferunt gaudentque cum ab aliis nationibus creditur et desiderant quod omnibus publicetur et in linguas alias transferatur et non solum scripturis sed etiam picturis et colaturis publice christi passionem ostendunt quod ab aliis nationibus ludibrium et ignominia reputatur.

❡ De maliciis leg' spurcissime machometi.

Uartus passus est de maliciis legis machometi. Cum deus sit summe bon' & optimus scit optima adducere s'm dionysium si mala cōtinet lex aliqua cōstat illā nō esse a deo talis est lex machometi vt p3 p totū alchoranū. Dicitur eni in capi. elhacaph & etiā in capi. elcez quod interp̄taf demones q ipm alchoranū placet demonibus & in eo delectanf. demones autē sunt praui & dānati in voluntate quib' nō placet nisi quod malū est igif alchoranū est malū. Preterea alchoranus est causa oīm maloꝝ vt occisionis et rapine & periurii & huiusmodi que quidem mala sunt. Alchoranū non solū permittit: sed mandat occisionē: nec est excusatio q mandat q occidanf increduli. Dicit eni sine dubio q fideles non debent occidere fidelem: ipsos aūt infideles p̄cipit occidi nisi soluāt tributū ergo soluere tributum est integra causa q occidanf vł non occidantur. Preterea sicut vt in Alchorano in pluribus locis legif nullū est maius malum q imponere deo mendacium. Alchoranum autē deo imponit mendacia multa preter illa que dicta sunt superius que oia redundant in deum quomō ergo alchoranū est sermo dei vt dicunt. Possumus aūt ostendere plura alia. Nā in capi. elenispbaal quod interp̄taf lucra dicif q lucra sunt dei & nunciī: & q debet deo quintā partē de his q lucranf. Sz nunqd de' est ita maius q permittit rapinā vt inde insequatur partē suā sc3 quintā partem. An est ita pauper q nō habet vnde alat pauperes suos scil3 viduas & pupillos & p̄egrinos de quibus ibi loquif nisi pmittat rapinā vt inde lucretur. Certe iā fecit machometus deū consortē sibi in malū quē non pōt habere cōsortē in bono. ❡ Quod aūt p̄cipiat rapinā p3 asana. xii. vbi loquif sarracenis in hūc modum viri boni deū timentes factis per que vos ipsi ppinqui sui fitis studeatis ipsiusq noie vsq quo vos meliores & elatiores efficiamini p̄datores & expugnatores estote. Propterea l3 alchoranū aliquomodo phibeat rapinā vel piuriū vel quedā alia mala tamen ipa phibitio est quedā pmissio dicit enim ne faciat3 talia mala qui deo nō placent: s3 si feceritis ipe est misericors & miserator: quia indulgebit vobis de facili. De rapina aūt nihil mādat vnq q restituaf nec ipsi talē cōsuetudinē habent. Sed sufficit sarraceno q dicat nō est deus nisi deus & machometus est nūcius eius. De piurio vero expsse dicit in capitulo elemēde q interp̄tatur mensa nō imputabit vobis deus fraudationē iuramēti: sed moderationē eius quasi dicat periuriū nō obligat ad culpā: s3 ad penam: & postea subdit p transgressione vero eius decem miseroꝝ cibatio seu eorum vestitio: aut vnius captiui redemptio: qui aūt hoc non valet tribus vicib' ieiunabit. [redacted] sequunf oīa mala non eni [redacted] pere vel fraudare nec periurare: nec seruant fidē tamen christiani tenēt q fides seruanda est hosti: & etiā infideli. Ex supradictis satis p3 q lex

machometi nō est lex dei ex quo mul tas continet malicias ⁊ multa falsa ⁊ criminosa.

¶ Quod lex machometi non est cō firmata miraculis.

Quintus pas sus est ꝙ lex mechome ti non est confirmata miraculis. Ex quo qui cunqꝫ sani intellectus poterit auertere ꝙ nō est lex dei .·qm̄ eni͂ moysen misit deus ad pharaonē ostēdit magna miracula. helyas eli zeus ⁊ alij ꝓphete fecerunt magna ⁊ inaudita miracula ⁊ illi precipue om nes qui aliquid nouitatis attulerūt mundo christus aūt venit ꝓpric cum ꝓdigijs ⁊ signis maximis sicut etiā in alchorano dr̄. Si aūt dicant sarra ceni ꝙ plura ⁊ magna miracula fe cit machometus sicut est illud de in tegratione lune fracte ⁊ de fonte aq̄ quē cū digit; suis fecit emanare hec friuola sunt ⁊ contra alchoranū eoꝝ prohibet eni͂ machomet⁹ ꝙ nihil de eo credāt nisi ꝙ scriptū est in alcho rano de oīb⁹ inquit philosoph⁹ mul ta mentiti sunt ꝙ ne de me verum te neat ꝙ alchorani auctoritate fulcit qui cū miracula non faceret ostende re volens cām deū consequenter in troducit dicens dn̄s dixit ad me : iō te miracula facere non permitto qꝛ ne tibi scꝫ contingat sicut in alijs ꝓ phetis in miraculis timeo suo ergo testimonio conuincit nullum fuisse miraculū seu signū. Itē ipe macho metus in alchorano frequenter reci tat ꝙ cū homines ei dicerent osten de signa que fecit moyses ⁊ christus ⁊ alij ꝓphete. Respondebat qꝛ moy ses venit cū signis ⁊ nuncij ceteri et maxime xp̄s qui venit cū maximis ꝓ digijs ⁊ mundus non credit eis: sed dicebant ꝙ erant maleficia ideo nō ꝑmittit me deus facere miracula: nō eni͂ crederent: sed veni in virtute ar morū. Sed hoc conuincit expressum esse mendaciū. quō eni͂ non crederēt ei si faceret miracula q̇ crediderunt ei sine miraculo. Talia eni͂ mādauit eis ad que mundus ꝓnus est ⁊ currit sine aliquo miraculo ⁊ mandato: scꝫ ꝙ occiderent ⁊ raperent ⁊ mulieres plurimas impregnarent ⁊ ꝙ dentem ꝓ dēte ⁊ oculū pro oculo extraherēt. Ad hec aūt oīa ita ꝓni sunt mūdani hoīes vt vix ⁊ cū magnis vltionibus ⁊ iudiciarijs penis ab istis valeant coerceri. Quod aūt induxit ꝓ signo ꝙ sit missus a deo in virtute armorū expressaꝫ continet falsitatem nō eni͂ semper fuit victor sicut moyses ⁊ ie sus enoch ⁊ helyas quos angel⁹ dn̄i semper protexit ⁊ victores fecit ma chometus autem vincebat aliquādo ⁊ aliquo modo vincebatur sicut ⁊ alij tyranni. nā dentes eius in bello con triti sunt ⁊ facies collisa sicut habet in bello quod vocatur gasime tobor vbi fuit vulneratus in ore et amisit vnū denteꝫ de priorib⁹ corruit quoqꝫ in foueam ⁊ fuit valde turpiter vict⁹ ꝗuis in p̄cedenti nocte ex parte dei sui contrariū promisisset hec in pu gione ⁊ alia similia parte secunda ca pi. viij. Ex quo etiam patet ꝙ nō est miraculum illud quod pro signo in ducunt videlꝫ ꝙ subito magna pars mundi ei adhesit. Talem eni͂ legē cō stituit: ⁊ talia mandata dedit ad que omnes proni sunt etiam sine manda to vt superius patuit. Dixit eni͂ iui

sit mihi deus terrere gentes gladio donec testificent q non est deus nisi deus et q ego sum nuncius eius qd si fuerint cõfessi sanguine et pecuniam suã saluauerunt et inde sarraceni dicunt saluati. Nã quicunq recipiebant mandatũ machometi ipse et sui saluabãt cũ eos nõ occidebant nec expoliabãt. ¶ Unde et sarraceni nõ sarraceni vocant sed messalami qd interpretatur saluati ipsi aũt vere credunt se esse saluatos et deridẽt xpianos q nolũt dici massalami .i. saluati vt ipsi sed volunt dici xpiani. Dum aũt plures a machometo talẽ salutationẽ acciperent ex pdicta cã. Postea fecit pconisari quicũq dixerit non est deus nisi deus intrabit paradysum etiã si latrocinatus fuerit et fornicatus. Uenit aũt quidã ad machometũ dictus hebidorda et quesiuit ab eo si hoc esset verum. Et respondit q sic et addidit etiã si cũ pcedentibus biberit vinũ et etiã si occiderit et adiecit machometos etiã si torserit nasuz hebidorda ad ea autem oia confirmanda nõ ostendebat miraculum sed nudabat gladium. Idem habetur expressius in capitulo prophetaruz vbi sic legitur. Dixerũt de machometo sez ascultasti somnia seu blasphemias vel certe poetizas fiant ad nos saluantem cum miraculo vno ostende quemadmodũ missi sunt et priores. Respõdit destruxit inquit deus ciuitates ante eos qui non crediderunt et qui pcesserunt vos non crediderũt: nec etiaz vos miraculis credetis nisi per gladium sicut in capitulo prophetaruz narratur. Ait ve querentibus miracula fieri ab eo et dixerunt ei. Ascultasti somnia etc. Respondit sicut supravsq per gladiũ. Audite ergo machometici si alchoranum visitatis ipse est qui affirmat machometuz mille fecisse miracula longe autem plures sunt quos cõsumpsit gladius q bui gratis cum secuti fuerũt. Declarat ergo ex supradictis legẽ machometi nullo miraculo fundatã esse et sic non dicenda lex dei. ¶ Fides autem xpiana que pcipit ardua tota ẽ fundata in miraculis vtilibus et manifestis que non solũ xps fecit sz et apostoli post eũ: etiã doctores q euãgeliũ et apostolorũ dicta exposuerunt et vsq ad ista tempora durauerunt miracula: scilz de effugatione demonũ et curatione languorũ et resurrectione mortuorũ. Hec mirabilia faciunt xpiani et fecerunt qui dicunt xpz crucifixũ esse verũ et solũ deũ. ¶ Et si dixerint sarraceni q ista non credunt nec facta sunt ostendemus eis miracula magis. ¶ Constat enim q totus mũdus colebat idola et maxime romani qui tenebant monarchiã mũdi hi receperunt fidẽ christianã et non solũ acceptauerunt xpm crucifixũ esse verũ deũ: sed etiam expulerunt omnes alios deos qui tãto tempore in idolis dabant eis responsa: nec iponebant eis aliqua grauia cum fides christiana tã ardua et insolita mũdo imponat vt contemnere mundũ: contemnere seipsum diligere inimicos orare pro persequentibus bene facere malefacientibus aliena nõ appetere propria largiri. ¶ Hec oia mundus acceptauit et ritũ pristinũ dimisit. Aut igitur propter sufficientia miracula autẽ sine miraculo maius autem miraculũ fuit si sine miraculo: et per homines impotẽtes simpli

ces et pauperrimos procurari potuit et hec fecerunt christiani non alios occidendo: sed morte ab aliis equanimiter tollerando. Constat autem modis omnibus fidem christianam stupendis miraculis esse fundatam legem etiam machometi nullo fulciri miraculo non enim indiguit: et maxime quo ad carnales homines et mundanos. Alii vero scilicet intelligentes litterati et virtuosi viri et nullatenus adheserunt.

¶ Quomodo lex machometi est lex contradictionis.

Sextus passus est quod lex machometi est lex contradictionis. Sunt enim in eo innumere contradictiones de quibus propter breuitatem octo subiunguntur. Primo se dicit esse generalem prophetam: et tamen dicit quod alchoranus datus est ei arabice: et quod nescit aliam linguam nisi arabicam. Item secundo dicit in capitulo de delbachara quod interpretatur vacca quod iudei et christiani et sabbei saluabuntur et capitulo ad miram dicit postea quod nullus saluabitur nisi in lege sarracenorum. Item tertio mandauit eis quod non altricentur cum hominibus alterius secte verbis asperis: sed verbis mansuetis non enim pertinet ad homines dirigere: sed ad deum solum et vnus quisque habet de se solo reddere rationem et non de aliorum postea mandat in pluribus locis quod occidantur et expolientur qui non credunt donec credant vel soluant tributum preterea ipse dicit in capi. libe quod illi qui recipiunt sine deo deum alium tu non es patronus et procurator eorum: sed deus reseruat sibi. Est igitur notabilis contradictio quia ex vna parte auctoritate dei totiens mandat quod occidantur increduli et ex alia parte deus mandat quod etiam pro tanto scelere nullus est procurator ad puniendum: sed soli deo reseruantur. Item quarto machometus in capi. zalt tenenti in fine iactat se quod ipse non est de compellentibus: sed quomodo non est de compellentibus: qui mandat quod non credentes occidantur et expolientur. Item in hoc capi. de vacca concedit sodomiam tam cum masculo quam cum femina dicit enim sarracenis quod non polluant se cum infidelibus nisi credant: et de mulieribus dicit mulieres vestras aratura vestra arate eas vt vultis: et tamen in eodem capitulo prius dicit quod illi sodomite tempore loth operati sunt abhominabile vitium: et prestis nationibus insuetum. Item vi. ipse dicit quod noe abraham ysaac et iacob et filii eorum fuerunt sarraceni: et tamen ipse dicit quod mandatum est ei quod ipse esset primus sarracenus. Preterea constat quod non fuerunt sarraceni quantum ad ritum: nisi postquam fuit data lex sarracenorum. lex autem sarracenorum est alchoranum quod quidem fuit datum post legem moysi et euangelium sicut habetur in alchorano: immo non sunt adhuc septingenti .xcv. anni quod fuit machometus cum ipse venerit anno domini. sexcentos. lxvi sicut patuit supra consideratione prima articulo. iii. Constat tamen quod noe habraham ysaac et iacob fuerunt ante legem moysi et euangelium. Item. vii. ipse dicit quod deus prohibuit augurium. et tamen ait auguriemini si aliter non potestis in scissura datili et qui hoc non fecerit anathema sit. Item viii. ipse dicit se missum arabibus qui nuncium non habuerunt dicit enim

q alchoranū datū est eis solū in lingua arabica. dicit eū se nescire aliā linguā nisi arabicā. Unde cū adhesissent ei quidā bacheria iocobinus et salon persa et abda alba de perside filius seleā iudeus et quidā dicerent q ipsi instruebant eū: ecce cecidit in faciem suā et contracte sunt manus eius et pedes et socij cooperuerunt eū vestibus suis et adūc rediens dicit deus misit me corripere vos de sermone quē dixistis q tales me docerent legitq eis vnā lectionem alias sententiam que est in fine lectionis elnael qd interptatur palma que sic dicit. Scimus q ipsi dicent q instruit eum hō lingua aūt qua loqueretur ei perfecta hoc aūt arabica patens est: et et hoc dicit quomodo pōt esse q illi istruāt me quorum vnus persecutus est et alter ebreus qui dixerūt ei potest esse q lingua sua tibi loquatur et exponūt tu lingua tua oīa notifica hāc inuenit responsionē: sz q non poterat instrui ab hebreorum psa q sunt ppinq quō poterat aliusvalde remote lingue instruere. Ipse tñ post dicit se eē missuz ad vniuersitatē gētiū. Sed quō ibit ad oēs gentes in septuaginta linguis q nescit recitare suū sermonē nisi in lingua arabica. Dicit tñ vnde habetur in libro pphetarum q dicit ei deus nō misimus te nisi ad vniuersitatē gentiū est igitur manifesta cōtrarietas et apertum mendaciū q sit missus solis arabibus et oibus gentibus. Non igitur alchoranū est lex dei in qua tot contradictiones inueniuntur. Unde sententia est machometi in capi. elnesa qd interpretatur mulieres q si iste alchoranus non esset a deo inuenirentur vtiq in eo ptrarietates multe. Sua igitur sententia sit in instructione sue legis q: ergo quo vtvidimus est multe manifeste contrarietates sunt in eo non est lex dei.

¶ Quod lex machometi non est lex dei: q in multis est per hominē reuocata et q dyabolus fuit principalis actor alchorani.

Eptimus passus est q lex machometi nō est lex dei: q est in pluribus p hominem reuocata. Unde nō est tale examē legis sarracenorum inter eos quale iter xpianos sepe fit per consilia generalia vel vniuersitatis dei repetitis vicibus lacte clarior innotescit. Cū sarraceni qui eius noticiā habent p autētico tenent actū factum p machometū abdulhaqui qui erat alpharā in ciuitate que dicitur malaga q refert in suo libro versiuz reuocatorum. q cuz ipse vidissz multos locutos fuisse in modo quo aliqui sūs alchorani reuocabantur et q nullus in hoc fecerat finē q recedēdo a pdicta ciuitate cōgregauit doctores regule q ei auxiliū dederūt cū auctoritatibus et libris antiquorum magistrorum et q sic cōposuit breuiariū certissimū de eo q breuiariū reputatur inter doctes magnū onus legis machometi et non minus p iudiciū: q ostendit allegando sup eo alios passus alchorani. q in ipsomet alchorano quod tenetur ab oibus sarracenis p lege sua data a deo sunt reuocati. cc. et xxvij. versus de qbus rōne genere sunt reuocati cētū xxiiij. versus ita q sarraceni faciendo guerraz cōtra nō sarracenos ipsi ɔdicūt legi sue in cētū xxiiij. passibus

verbum est magni ponderis dicere sunt reuocati. Aliud est concordare vnum passum cum altero exponendo et declarãdo quomõ i suo casu intelligitur vnus passus et in alio ali9 sicut cuз in multis passibus videtur esse cõtrarietas inter doctores xpianos fit studiose et autentice per generalia cõsilia et sctõs patres habita examinatione longo tempore cũ cardinalibus patriarchis archiepiscopis episcopis et doctoribus ac multis litteratis sue curie et extra. Sed quod aliquod consiliuз vel papa dicat ꝙ aliquis passus euangelij sit reuocatus alienum est a suo proposito et omniũ xpianorum ꝙ in lege dei fiat sicut in legibus ciuilib9 vel in aliquibus canonibus seu decretalibus specialiter in regulis cãcelarie per quas expediuntur bulle exeuntes a romana curia quarum sequens papa approbet quas vult reuocat. vel sicut foris regni castelle et ordinationib9 quia aliqui reges faciunt aliquas ordinationes ad quas magis attendunt ꝙ ad antiquos foros et hoc est quia reuocare legẽ spectat ad suum factorem vel ad equalem seu maiorem potestatem habentem. Quomodo ergo potest reuocari lex que putatur eẽ dei per aliqueз alium quia si veruз est ꝙ esset dei nõ dico per hominẽ sapientẽ sed nec p diabolum vel aliquem angeluз nec per oẽs diabolos hoĩes et angelos simul in vnum coniunctos. Sed ad reuocãdũ tot versus libri alchoran non fit mẽtio ꝙ fuit facta cõgregatio vniuersalis ex pte omniũ sarracenorũ et ꝙ maiores eorꝫ cõgregarẽtur reqsiti. lз habẽt p autẽtico dictũ vnius alfaqui. q̃ dicit et nõ pbat nec forte suo tpe fuit manifestũ ꝙ peticrit consiliũ super eo a doctoribus regule. Ex quibus satis clare pз legem machometi nõ esse legem dei: qꝛ nec autentice examinat: immo per vnum sarracenũ in pluribus reuocata: et si vnus dyabolus: lз sit hominibus cõtrarius: qꝛ eos respicit vt inimicos cum hoc sit eius pprium officiũ nõ tñ est cõtrarius alteri dyabolo: qꝛ si sic iam esset in se diuisus beelzebub non posset stare regnum eius cũ omne regnũ in seipm diuisum nõ sit stabile. Quõ ergo potest dici ꝙ sũt tot versus alchorani reuocati cũ ab oĩbus sarracenis dicat liber a deo reuelatus cũ ergo vnus dyabolus non sit alteri cõtrarius et minus vnus angelus alteri multo minus de9 sibiipsi. Et cũ omnes sarraceni habeãt p autentico ꝙ quedam dicta alchorani sunt alijs cõtraria. et ideo multa illorum reuocata nec debeat eis dare fides videant sapientes sarracenorũ pique doctorꝫ lex eorꝫ debet dici composita et cũ nõ a deo pter ea q̃ dicta sunt. ¶ Relinquitur ergo ꝙ a dyabolo magistro machometi cuius officiũ est falsa veris imiscere. et dulci melli venenũ. qꝛ si sic ẽ ꝙ est in se cõtraria cõtẽto in ea in pte existẽte vero et in pte mẽdacio dici poterit auctor eius nõ verax sed mẽdax et ꝙ dз attendi mendacium est multum periculosum: qꝛ et talibus tam magnis et tam piudicialibus et damnosis mẽdacijs sicut sunt multa contenta in alchorano cõdemnãtia animas suorum credentiũ in speciali hoc ꝙ nõ obstante quacunqз contraria ratione in alchorano lз dicta per michae

lem per gabrielez per deum p suos angelos τ nuncios precipiunt fieri guerram contra omnes qui non tenent partem suam et non specificatur hic quid contineant alij versus reuocati in multis grauissimis τ periculosissimis. Sed cum hoc sit certissimum ꝙ deus per suā naturā nō potest esse mendax. angelus bonus similiter quia cōfirmatus in gratiaz dei. sed potest esse et est mendax diabolus et homo. ¶ Si ergo lex machometi ſm dictum illius alfaqui τ doctorum regule est contraria sibi ipsi et ideo nō data a deo nec ab angelo bono. sequitur conclusio ex hac ratione quadrimembri sufficienti τ hanc rationem facit dominus cesariensis magister iohānes de Segobia in tractatu contra sarracenos. ¶ Est ergo principalis actor alchorani non homo sed diabolus qui ex inuidia propria et ex permissiōe diuina propter peccata populi preualuit inchoare solēpniter et efficaciter perfidiā antichristi quia vidēs diabolus fidem xpi crescere in partibus orientis τ ꝙ idolatria iam deficiebat deuicto cosdroe rege psarū et medorum per eraclium regē xpianissimum τ ꝙ ipse eraclius destruxerat excelsaz turrim quā ipe cosdroe edificauerat ex auro τ argento τ lapidib9 preciosis: τ ꝙ crux christi iaz tantum erat per eraclium exaltata et amplius exaltāda et cum nō posset ipse diabolus iaz amplius defendere plures deos nec totaliter negare legez moysi τ euāgeliuz xpi qđ iā diuulgatuz erat per totuz munduz. cogitauit pfectionē legis quasi medie inter nouū τ vetus decipe mun duz τ ad hoc exequēdū assumpsit quēdaz hoiez diabolicū nomine machometū ritu idolatrā fortuna pauperē mente superbissimū τ maleficijs famosum vt supra visum ē Et quidem libentius assumpsisset diabol9 hoiem bone fame. si fuisset permissus sicut τ libenti9 primū attēptasset hoiem p aliud animal in quo ipsi9 malitia celaretur ꝙ p serpentem si fuisset pmissus: sed nō permisit diuina sapiētia nisi vt talē assumeret τ per talem hominē mundū inuaderet vt mūdus de facili aduertere posset q̄lis esset lex data p talem legislatorem.

¶ De fundamēto legis machometi

Quarta cōsideratio est scire in quo sarraceni firmāt sue legis fundamētū. Et patebit ꝙ nihil reale habent sed totū est fictitiuz τ fabulosum τ tam manifeste mendatium ꝙ vnusquisq ratione capax aduertere poterit hāc legē nulli9 firmitatis existere. Unde dicitur in alchorano in capitulo filiorū israel laus eius sit qui transire fecit seruum sub vna nocte ab oratorio elharā que est domus meque vsq ad oratoriū remotissimū que ē domus sancta in hierusalē quam bndiximus. ¶ Expositio huius sententie ē in libro q̄ dicitur arabice haluna herig quod latine interpretatur in altū ascēdere τ ideo vulgariter dicit scala machometi in quo sunt octuaginta q̄nq capitula i qb9 narrat fictionē quādā sui ascensus τ descēsus. Ex qb9 oib9 breui summula cōpilauit itētū suū circa sue legis fundamentū Dixit ergo narrans

fictionē suā sic. Cū ego machomet⁹ essem mequa in domo mea ⁊ iacerē in lecto proprio iuxta vxorem meam post multam vigiliā in lege dei cogitando aliquantum dormire cepi: et statim venit ad me gabriel angelus qui sub hac forma se mihi ostendit: q̄r facies ei⁹ erat alba plusq̄ lac: aut nix aliqua: ⁊ capilli erāt rubicūdiores corallo multo etiam rubicundo habebat supercilia valde ampla ⁊ os pulcherrimum ⁊ bene formatum: dētes quidem albos ⁊ valde claros et indutus vestibus omni re albiorib⁹ ac ditissime operatis cum perlis et lapidibus preciosis: cinct⁹ erat duabus zonis auri purissimi ⁊ earum q̄libet amplior grādi palmo: manus ipsius rubicunde queadmodū ignis ⁊ alei ac pedes viridiores omni smaragdo dixitq̧ mihi. Machomete surge veni post me stringens te zona: ⁊ circūuoluens caput tuū atq̧ corp⁹ tuella tua alba: quia deus vult tibi multa sue potentie ac secretorū suorum mirabilia ostendere in hac nocte. Cum ergo surgerem ac venirem ad portam domus mee respiciens vidi q̄ gabriel tenebat per habenas quandā bestiā quā mihi adduxerat cui nomen erat alborac q̄ talis erat forme. Erat enim grādior azino ⁊ paruior mulo: habebat faciem hominis ⁊ crines eius erāt de perlis: pectus autem de smaragdo: cauda de rubino: oculi clariores sole pedes: ⁊ vngulas habebat ad modum camele. Hec bestia erat sellata quadam sella: sic mirabiliter cum perlis ⁊ preciosis lapidibus operata q̄ null⁹ est qui dicere possit. Multa alia dicit de ornamento huius bestie. Sequitur ⁊ hec bestia tota circundata erat angelis qui custodiebant eam. Tunc dixit mihi gabriel. machomete ascēde super bestiam istam ⁊ equita: ⁊ cū appropinquarem Bestie vt equitarem noluit sustinere. Et angelus dixit ei Alborac morare quiete ⁊ sustine q̄ hic equitet super te: quia iuro per nomen dei q̄ nunq̄ te homo talis equitauit adhuc nec etiam hoc durante seculo equitabit. Tunc bestia illa dixit quis ē ergo iste. Et gabriel respondit ei dicens: hic est machometus dei nuncius et propheta magnus: et cum bestia hoc audiret statim quieta mansit et equitaui: gabriel vero mihi scandile tenuit siue staffam et confestim alborac iter cepit ita cito atq̧ suauiter q̄ nullum os hominis hoc dicere valeret. ego nanq̧ respiciens passus eius vidi q̄ ita magni erant q̄ inter vnū passum et alium erat tantū spaciū quātum possit homo longius propriis oculis respicere a remotis. Et ibat directe versus templum hierosolymitanum ⁊ gabriel veniebat a dextris mecum. Et audiui quandam vocem bis mihi dicentem. ha. ha. machomete expecta me: et ego nihil respondi. ¶ Deinde vidi quandam dominam pulchriorem quam vnq̄ vidi que tribus vicibus dulciter clamans dixit. ha. machomete aliquantulū me expecta: et ego cum appropinquassem et vellet mihi loqui non modicum dedignatus reliqui eam. Dixitq̧ mihi gabriel: modo cognosco magnā in te scientiā fore: ⁊ dicā tibi q̄re scias q̄ vox illa q̄ p̄rio te vocauit erat lex iudeorum ⁊ si r̄ndisses ei oēs tue gētes iudei facte fuissent

Uox vero scda. lex xpianorũ fuit cui si respondisses oẽs tue gentes fidei xpiane adhesissent sed domina illa cunctis induta coloribus q̃ postremo te vocauit est mũdus iste qui delicijs omnibus plenus extat ⁊ quia expectasti eam scias vero quia gentes tue plus solacioꝝ plusq̃ deliciarum habebunt q̃ omnes alie gẽtes que vnq̃ in p̃terito fuerint vel sint in futuro sed quia dedignatus reliquisti eam nec sibi respõdere curasti tu magis sine peccato eris q̃ fuerit omnes alij pphete hactenus vel qui in posterũ subsequuntur. quo dicto tacuit et duxit me in templũ. ⁊ postq̃ fuimus ante portam templi p̃cepit mihi vt descenderem ad quẽdã nigrum lapidẽ vbi soliti erant prophete descendere et descendi ⁊ cum descendissem gabriel angelus per habenas ligabat alborac ad lapidem prenotatũ ⁊ accipiens me per manum duxit in templum in quo inueni oẽs pphetas stantes in circuitu templi deint⁹ quos deus illuc venire pro me honorando ⁊ exire de eoꝝ fecerat sepulcris stabant quidẽ oẽs me expectando erecti super pedes suos ⁊ cum viderũt me cuncti orones facere ceperunt. Tũc gabriel mihi dixit. Ueni machomete et fac oronem priusq̃ alij quia tu es rex pphetarũ omniũ ⁊ cunctarũ gentiũ dñs quod audiẽs misit me ãn ⁊ feci duas orones satis leues. Deide erexi me super pedes ⁊ statim omnes pphete me salutauerunt gaudentes ⁊ mihi magnũ honorẽ cõtulerũt ⁊ ãplexantes me dixerunt mihi bona noua de maximo bono quod de⁹ mihi p̃parauerat et meo pplo vniuerso ⁊ pro me deide oẽs deũ rogauerũt. ¶ Ubi dicitur in. q̃. li. doctrine sue q̃ inuenit ibi Abraham moysez ⁊ iesum filiũ marie et dicit q̃ moyses obtulit sibi vnum vas plenũ vino. ⁊ abraham aliud plenũ lacte. ⁊ iesus aliud plenũ aqua. Et tunc ego ait machometus audiui vocẽ quãdã corã oib⁹ astãtibus celit⁹ dicẽtẽ mihi. Si vas vini elegeris tu cũ populo tuo peribis. Si aũt vas lactis submergeris Si vero vas aque elegeris tu cũ oibus tuis ad deũ imppetuũ dirigeris. Et cũ machomet⁹ p̃dicaret hoc fundamẽtum in ierusalẽ cũctis astantibus in ꝯfirmatiõe sue fictiõis addidit moyses erat ruphus ⁊ crisp⁹. iesus filius marie erat flau⁹ capillis ⁊ medie stature ⁊ videbant ab ei⁹ capite aque ꝓsilere ⁊ tñ aqua nõ erat ibi. Abrahã erat ꝓ certo mihi sil'is. ¶ Sequit in p̃dicto libro scale machometi peractis oronib⁹ in tẽplo vt supra. ¶ Ecce gabriel ꝑ manum me accipiens duxit extra templũ et ostendit mihi quãdã scalã que durabat a primo celo vsq̃ ad terrã vbi stabãt. Erat enim scala illa pulcriores q̃ vnq̃ visa fuerit et ipsius pedes iuncti sunt ad lapidem illũ ad quem descenderam ego primo ⁊ primus gradus erat de rubino. ¶ Secundus de smaragdo. Terti⁹ de perla albissima: ⁊ quilibet alioꝝ de lapide precioso iuxta naturam suam cum perlis operato ex auro purissimo tã ditissime q̃ nullũ coꝝ hoĩs cogitare hoc possit: ⁊ erat circundata angelis qui custodiebant eum. Gabriel quoq̃ me per manum accepit et eleuans a terra posuit me super primum gradum scale ⁊ dixit mihi.

¶ Ascende machomete et ascendi ꝛ gabriel mecuꝫ similiter. angeli vero cuncti associabant me qui erant ad scale custodiaꝫ deputati. ꝛ procedēs per scalam vidi quēdam angelū valde magnum qui super cathedrā sedens tenebat in manu sua tabulam quandaꝫ que ab oriente durabat vsqꝫ ad occidentem: qui vna hora tabulā respiciebat ꝛ alia mundū ꝛ precepit mihi gabriel ꝙ salutarē eum qꝛ magnum tenebat locū coram deo. salutaui et ipse reddidit mihi salutationem capite suo ꝛ non tm̄ ore. ¶ Et dixit illi gabriel quō nō salutas hominem meliorem de mūdo et ille q̄siuit a gabriele dicēs. quis ergo hic est gabriel respōdit hic machometꝰ nunciꝰ dei nostri. Et ille Est ne ipe iam missus. ¶ Et gabriel dixit vtiqꝫ sine dubio et statim me salutauit angelus dicēs valde bona noua de maximo bono quod deus mihi preparauerat. Dixit etiam adhuc angelus ille ꝙ ego eram altior ꝛ honorabilior nunciꝭ omnibus ꝛ de iure cūctorum dominus populorum. ¶ Et addidit. Scias machomete ꝙ populus tuus erit ille qui in hoc mundo manebit posterior et plus durabit quam omnes aliꝭ populi vniuersi qꝛ deus multum diligit gentem populi eo ꝙ vitant malum et faciunt quidem bonum et sic ab illo expeditus. Gabriel mihi dixit ꝙ ille erat angelus mortis. ¶ Quo audito mox versus ipsum iui ꝛ dixi. Es tu angelus mortis qui respondit vtiqꝫ. Postea quesiui ab eo rogās ꝙ diceret mihi quomodo ipse de corporibus hoim animas extrahebat. Qui respondit. Scias machomete ꝙ ab illa hora qua Adam qui fuit primus hominū creatus est a deo ꝛ positus super terram dedit mihi deus hoc officiuꝫ vt extraham aīas de corporibus hominum vsqꝫ ad venturam iudiciꝭ diem magnā: ita ꝙ nemo viuus remaneat excepto solum deo ꝛ me etiam cum eodem debet namqꝫ postea deꝰ mihi animam meā extrahere ac ipse post modum sine fine solus in vita perdurabili remanere. Et quesiui ab eo quomodo cognosceret q̄ anime ituire essent in paradisum et que in infernum. Et respondit machomete nonne vides tu ꝙ nomina cunctorū hominum qui quondam fuerunt et qui modo sunt et erunt vsqꝫ in finē presentis seculi omnia in hac tabula scripta patent. Et etiaꝫ mors quā habiturus est ipsorum quilibet nec non et bonum et malum quod deus iam illis preparauit iuxta meritum singulorum. et ideo bene scio qui eorum in paradisum et qui in infernū sunt ituri. ¶ Narrat etiaꝫ ibi modū quomodo mittit angelos bonos ꝓ bonis ꝛ malos pro malis et quomō extrahit animas bonorum cum dextera et animas malorum cum sinistra. ¶ Sequitur ꝛ profectus inde vidi alium angelum ita magnum ꝙ tenebat caput suum supra celum: et pedes eius in abissum qui factꝰ erat ad moduꝫ galli cui deus ostenderet omnes horas quibus fieri oratiōes debebant. ¶ Nam cuꝫ tempus erat orandi veniebat quedam vox de celo dicēs. tu creatura que deo es obediens precipio tibi ꝙ laudes deum et mox ille angelus alta voce dicebat: benedicatur deus rex sanctissimus angelorum et animaruꝫ ꝛ crea

turarum omnium quo dicto galli q̄ sunt in terra hoc audiētes confestiꝫ cantabant omnes et deum cantando laudabant dicentes in cantibus suis vos om̄es qui obedientes estis deo surgite et laudate ipsuꝫ quoniā idem potens est super omnes res et ipse fecit eas etiam et creauit. Et profectus inde vidi quendam aliuꝫ angeluꝫ cuius medietas erat ignis et medietas niuis: nec tamē ignis destruebat niueꝫ nec ecōtra qui etiā laudabat deum orans ꝙ sicut in eo coniunxerat ignem et niuem sic coniungeret corda gētium que sibi obedientes essent. Et procedens inde vidi alium angelum ita magnum ꝙ eius magnitudinem dicere non auderem salutaui eum. sed ipse in orationibus existens non mihi respondit dixitqꝫ sibi gabriel. Quare nō salutas meliorem hominem vniuersi seculi. Et ille quis est ille de quo dicis. Et gabriel angelo hic est machometus quem vides. Et ille. Est ne ipse missus adhuc. Et gabriel respōdit vtiqꝫ vere. Et ecce statim angelus ille ac aliꝫ quos primo videram salutauerūt me et dixerunt mihi vale de bona noua de maximo bono qđ preparauit mihi deus. Et profectus inde vidi alium angelum mirabili modo magnuꝫ qui sedebat super sedem et tenebat intra man⁹ suas pilam q̄maximam cum quasi ipse solum vnum ictum daret celuꝫ destrueret atqꝫ terram: ꝛ cum gabriel pilaꝫ respiceret eandeꝫ: statim plorare incepit. Et dixit ei. Cur ploras. Et ille machomete. Hic angelus thesaurari⁹ est inferni. Quo audito iuiver sus eum et ipsum salutaui. Veruntamen ipse mihi nō respōdit. Gabriel autem dixit. quomodo non respondes meliori homini q̄ vnq̄ fuerit adhuc missus. Et respōdit sicut supra dictum est de aliꝫs. Et addit ꝙ illi q̄ de populo meo in inferno extiterint minus penarum habebunt q̄ aliꝫ vniuersi ꝛ rogaui eum vt mihi diceret quomodo infernus factus est. et statiꝫ sic mihi narrare icepit. Scias machomete ꝙ quomodo infernus primo factus est. deus fecit accēdi ignem super eum septuaginta milibus annorum quousqꝫ factus est totus rubens igne illo. ¶ Postea vero super illum ignem fecit superaccēdi per tantūdem temporis aliuꝫ donec totus factus est alb⁹. et post hūc ignem fecit adhuc alium superaccēdi similiter per alia septuaginta milia annorum ita ꝙ totus niger fact⁹ est et plusq̄ aliqua res obscur⁹ ignis autē iste semper in seipso ardet mirabili modo fortiter sed tamen flāmam non emittit. ¶ Quesiui iteruꝫ ab eo similiter quomodo facti sunt angeli inferni et quaꝫ vitam ducūt. Et respondit scias ꝙ deus creauit eos officꝫs de igne et sunt in igne nutriti ꝛ si hora sola de igne exirent subito morerent̄ nec possent sine igne viuere: sicut nec piscis etiam sine aqua. Et similiter creauit eos deus mutos et surdos ꝛ misit in corde eorum tantum duriciei ꝛ crudelitatis ꝙ hoc nemo recitare valeret nesciūt enim quicquid aliud facere preterq̄ torquere crudeliter et affligere peccatores et ideo fecit eos de⁹ mutos et surdos ne audirent voces seu lamenta peccatorum cum ipsos affligunt. ¶ Et similiter fecit eos ita

crudeles quod si forte videant peccatores aliqua signa humilitatis pretendere ipsi neque de peccatoribus neque de illorum humilitate curam habeant aut ullam etiam pietatem. ¶ Illam preter penam ignis inferni quam sustinent peccatores habent penam aliam valde crudelem quia angeli qui sunt ibi maximis malleis ferreis torquent et malleant duriter peccatores propter maximam crudelitatem que in eis est prout in alchorano loquitur deus dicens. misimus quidem in infernum angelos nostros fortes et duros atque crudeles vt nostra mandata faciant et obseruent: ibi quoque nobis obediunt in omnibus que mandamus. ¶ Et cum thesaurarius mihi hec omnia retulisset ego et gabriel ab eo recessimus timore panescentes non modico. ¶ Et vltra profecti sumus quousque venimus ad primum celum et hoc dicitur celum lune quod totum erat ferreum et habebat tantum spissitudinis in soliditate quantum possit homo ire in quinque annis et tantundem spacij erat inter ipsum et alium secundum celum. ¶ Gabriel autem pulsauit ad portam et statim venit ad nos quidam angelus ita magnus quod ipse in longitudine habebat spacium itineris hominis per mille annos et tantundem in latitudine. vidimus etiam portas celi que mirabiliter pulchre erant et multos etiam angelos custodientes eas qui erant valde boni ac ditissime pomati. Tunc gabriel venit ad vnam portarum vt intraret quod cum vellet facere quidam angelus dixit ei. gabriel quid vis et quis est tecum. Qui respondit. mecum est machometus prophetarum sigillum omnium et cunctorum dominus nunciorum et volumus ibi intus intrare. Hoc autem dicto mox nobis porte aperte sunt et intrauimus et cum introissemus omnes angeli qui erant ibi salutauerunt me et dixerunt mihi valde bona noua de quibus non modicum sum gauisus. Et respiciens vidi quod ipsi habebant facies hominum et corpora ad modum vaccarum habebant etiam ad modum aquilarum alas: et erant hi angeli numero septuaginta milia: quorum quilibet habebat septuaginta milia capita et quodlibet caput septuaginta milia cornua. et quodlibet cornu septuaginta milia nodorum: et inter vnum nodum et alium erat spacium itineris hominis per quadraginta annos. Vidi adhuc plus quod in quodlibet predictorum capitum erant septuaginta milia facierum et quelibet facies habebat septuaginta milia oris et quodlibet os septem milia linguarum. et quelibet ex linguis illis sciebat septem milia loquelarum et etiam laudabant deum septuaginta milibus horarum in die. Vidi etiam inter angelos illos duos homines sedentes super duas sedes claritatis qui nimis pulchri erant tam statura corporum quam facierum forma: habebant enim capillos suos omnes albos ad modum niuis: et barbas etiam magnas in eundem modum albas; et vestimenta ipsorum erant ita albissima quod vix poterat homo respicere ipsa. Nam circa ipsorum capita valde maximam claritatem habebant. Et quesiui a gabriele qui illi essent. qui respondens ait. Scias o macho-

mete ꝙ ille qui sedet in inferiori sede vocatur iohanna ibui zacharia qđ interpretaẜ iohānes filius zacharie Est enim hic ex dei ꝓphetis vn⁹. Ille tamen alius qui alti⁹ sedet vocaẜ ysa ibmmariem: quod interpretatur iesus filius marie. Hic eñ iesus spiritus dei est ꝛ ipsius etiam genitus vbo fuit. Quo audito iuiversius eos ꝛ ipsos etiam salutaui Ibidem tandem quesierunt a gabriele quis ego essem: gabriel autem nomen meū dixit eisdem ac ipsi cōfestim salutauerunt me ꝛ dixerūt etiā mihi valde bona noua de maximo bono quod deus mihi ꝑparauerat Quib⁹ visis processimus inde quousqꝫ ꝑuenim⁹ ad scđm celū quod totum erat ereum et habebat in spisso tantū spacij quātū posset homo ire in quingētis annis ꝛ tantūdem inter ipsum ꝛ aliud celū erat. Gabriel vero pulsauit ad portā ꝛ cōfestim venit ad nos quidā angelus qui aperuit nobis eā ꝛ hic angelus ita magn⁹ erat ꝙ tenebat caput suum vsqꝫ ad celuꝫ septimū ꝛ pedes suos etiā vsqꝫ ad fundū terre. ¶ Hic narrat ꝙ vidit angelos qui septuagesies millesies habebāt maiora corpora ꝙ habuerunt alij āgeli quos viderat in alio primo celo ꝛ quō salutauit eos ꝛ q̄liter ipsi ꝑcognito suo nomine p gabrielē salutauerūt eū sicut supradictū est. Narrat etiam ꝙ vidit inter eos ioseph filiū iacob etate senē ꝛ sedentē in claritatis sede queꝫ cū salutaret ꝛ a gabriele cognosceret ꝙ eēt machomet⁹ dixit ꝙ ipe etiā salutauit eū ꝛ dixit ei bōa noua ꝛc. Profecti ergo inde peruenerunt ad tertium celum quod totum dicit fore argenteum ꝛ ꝙ habebat in spisso spacium itineris hominis per quingentos annos et tantūdem etiam inter ipsum et quartum celum. ¶ Narrat hic quomodo vocante ad portam gabriele venit ad eos quidam angelus ita magnus ꝛ fortis ꝙ si aliquis poneret super palmam eius totum mūdum cuꝫ omnibus que in eis sunt nihil inde sentiret. Dicit etiam ꝙ vidit ibi angelos valde magnos habētes facies vaccarum ꝛ manus claritatis ordinati per acies ꝛ ita stricti ꝛ coniuncti ꝙ homo non posset soluꝫ pilū mittere inter eos ꝛ quomodo eos salutauit vt supra. Dicit etiam ꝙ vidit inter es enoch ꝛ helyam sedentes super sedes claritatis ꝛ quomodo gabriel: notificauit ei nomen machometi ꝛ ipsi suo nomine audito qualiter eum salutauerunt vt supra. Peruenientes ad quartum celum dicit ꝙ erat totum de auro purissimo ꝛ ꝙ habebat tantum de spisso quantum homo posset ire in quingentis annis ꝛ tm̄ inter ipsum ꝛ aliud quintum celū ¶ Dicit etiam ꝙ pulsante gabriele ad portam venit ad eos vnus angelus qui ita magnus erat ꝙ super pollicem dextre sue manus tenebat oēs aquas dulces ꝛ super pollicem finistre amaras. Dixit iteruꝫ ꝙ vidit ibi septuaginta milia angelorū qui oēs habebāt facies aquilarum ꝛ corū qlibet septuagīta milia alaꝝ ꝛ quelibet ala septuagintamilia pennarum et quelibet penna in longitudine habebat septuagintamilia cubitorum inter quos dixit se vidisse aaron sedēteꝫ in sede claritatis diademate splēdido coronatum ꝛ quomodo salutauit eum vt supra. ¶ In quinto celo quod dicit totum esse de perla ꝛ ha-

here tantum spacij in spisso sicut est itineris hominis per quingētos annos ⁊ tantūdem inter ipsum ⁊ celum sextum. Invocante gabriele asserit ꝙ venit ad eos quidam angelus qui totus erat de igne et habebat septem milia brachiorum ⁊ in quolibet brachio septem milia manuum ⁊ in qualibet manu septē milia digitorum ⁊ ꝙ quilibet illorum digitorum laudabat deum septem milibus horarū in die. Dicit etiam se ibi vidisse multitudinem angelorum quorum facies erāt ad modum vulturum ⁊ quomodo salutauit eos vt supra Et iter eos narrat se vidisse moysem pulcherrimū super sedem claritatis sedentē ⁊ quomodo salutauit eū ⁊ qualiter cognito eius nomine a gabriele eis dicit Scias machomete ꝙ deus te vult et populum tuum magnis ieiunijs et non paucis orationibus onerare: tu autem roga ipsum vt alleuiet ea tibi ꝙ populus tuus aliter sustinere nō posset In sexto celo quod dixit totū eē de smaragdo ⁊ habere ī spisso iter quingētorum annorum ⁊ tantūdem itineris inter ipm ⁊ septimum celum Narrat etiam ꝙ gabriele pulsante ad portam venit ad eos quidam angelus qui septuagesies milies erat maior ꝙ aliquis ex alijs quos primo viderat ⁊ ꝙ talis erat eius magnitudo ꝙ si ipse vellet facere celū absorberet atqꝫ terrā ⁊ nullus ꝙppe psentiret. Dixit etiam se vidisse ibi alios angelos qui septuagies milies maiores erant omnibus prius visis et ꝙ omnes erāt de smaragdis ⁊ perlis et de rubinis auro et argento inter mitris ⁊ equus gabrielis erit similiter inter eos Dixit ꝙ salutauit eos ⁊ ipsi nomine suo a gabriele cognito etiam salutauerunt eum ⁊c. vt supra ⁊ inter eos se dixit vidisse Abraham in sede maiestatis fulgentem plusqꝫ sol. ⁊ quomodo salutauit eum ⁊ ipse a gabriele cognito eius nomine dicit ꝙ salutauit eū ⁊ dixit ei inter cetera

¶ Scias machomete ꝙ deus multū te diligit ac te inter alios nuncios suos ꝑcolligens amore tui valde populum tuū amat dico nāqꝫ tibi ꝙ paradisus totus ē plen⁹ hijs verbis scꝫ zoghay halla bille dille halla: qđ interpretatur sit honor ⁊ laus deo ⁊ fibſ gratias reuelamus ꝙ nō est deus alius preter eū nec est virt⁹ aut potestas alia nisi ipsius dei altissimi atqꝫ magni ⁊ dicit ꝙ rogauit eū abraham ꝙ moueret ppłm suum ⁊ diceret frequenter verba illa ⁊ ꝙ diceret etiam populo suo ꝙ muri paradisi sunt de auro purissimo: ⁊ menia de auro puro ⁊ calx de musto ⁊ ꝙ hic paradisus erat preparat⁹ sibi ⁊ omnib⁹ credentibus ⁊ tenentib⁹ legē eius. In septimo celo quod totum dicit esse de rubino clarissimo ⁊ rubicundissimo et habere in spisso iter quingentorum annorum ⁊ tantundem inter ipm ⁊ octauum celū. Narrat ꝙ pulsante gabriele ad portam venit ad eos quidā angelus quem nemo qualis erat recitare valeret nisi solum de⁹ qui ipm fecit ⁊ creauit Dixit etiam ꝙ cum introisset vidit quosdam angelos quorum magnitudinem ⁊ formam recitare non audet: quia deus sibi inhibuit ne alicui viuenti reuelaret dicit tamen ꝙ habebant oēs oculos eleuatos ad deū ⁊ laudabāt deū ⁊ ꝙ surrexit inter eos vn⁹ ꝗ erat celi almocadē qđ interꝑtat arabico eloqo velut

ille qui vocat sarracenos cũ orationes suas facere debẽt & tã cito cũ surrexit ad oratiões vocare incepit dicẽs halla huba kibar qđ interpretaf magnus ẽ de?. Post hoc aũt dixit le hille halla illala qđ interptaf nõ est de? ali? nisi de? Dixit etiã adhuc harsedu le hialla hillasla. qđ interpretatur testificemini similiter machometum nunciuz dei esse: dixit etiã postea haya lasala habya lalphala qđ interpretatur venite ad orões vestras & ad pfectum vestrũ & dixit φ ipse fecit simul cũ illis ãgelis duas orões parvas & gabriel dixit sibi qđ de? pfecerat euz super oẽs alios nũcios & sup oẽs quos viderat in septem celis superius enarratis. ¶ Dixit etiã φ inter illos angelos vidit adã senem in sede claritatis sedentẽ coronatũ corona claritatis purissime & quõ cũ salutauit & adã eius cognito noĩe a gabriele ãliter etiã ipm salutauit & inter cetera dixit Scias machomete tu q̃ pater es filioꝝ meoꝝ φ padisus clausus est & φ neq3 pphta neq3 hõ alius introibit quousq3 tu ibi sis et ppls tu? statuit q3 dñs ita eẽ. ¶ In octauo celo qđ dicit totũ esse de vno topasio pulcherrimo ad videndũ mortalib? incognito qđ habebat ĩ spisso iter quingẽtoꝝ annoꝝ Narrat φ pulsante gabriele ad portã venit ad eos quidã angelus de claritate tot? cui? claritas septuagesies milies maior erat φ claritas solis & φ habebat angelus ille septuaginta milia capituz & quodlib3 caput septuaginta milia facierum & quelibet facies septuaginta milia oculorum & quilibet oculus septuaginta milia pupillarum & quelibet pupilla tremebat septuaginta horarum in die terrestri dei metu. Dixit etiam φ vidit ibi alios angelos q erant septuagies milies maiores oĩbus aliis supradictis & vidit ibi quasdam kartinas que separabant inter angelos & deũ: numerum autem illoruz angeloꝝ dicit φ nemo nouit nisi solus deus. Ulterius dicit φ intrauerunt primã separationem kartinarũ que erant septuaginta & venerũt ad aliã separationẽ aliarum septuaginta diuersorum colorũ & sic de septuaginta in septuaginta quousq3 puenerunt ad alias septuaginta sepatiões q̃ erant oẽs de pliis. ¶ Et dixit φ inuenerunt alias septuaginta separationes aque & totidẽ niuis & totidem grãdinis & totidem nebularũ & totidem tenebrarũ & totidem ignis & totidem claritatis & totidẽ glorie deinde totidẽ celoꝝ oĩm quos hõ nõ cogitare valeat & ĩter oẽs separatiões erãt tot angeli φ a nemine possent dici numerus eorũdẽ qui nunφ laudare deũ cessabunt circa eas eũdo & veniẽdo & dicit φ ibi reliqt eũ gabriel solũ & φ assumpto vigore cordis transiuit omnes illas separatiões quousq3 puenit ad illã que erat gloria dei. & φ cuz ibi appropinquasset audiuit vocem quãdã dicentẽ sibi ha gopesodẽ ya. ab ibi ya muhagmeth qđ interptatur appropinquate mihi amice machomete. Et dicit φ hoc audito appropinquauit sibi magis. & φ audiuit vocem aliã illud idẽ sibi dicentẽ & ppinquius accedens audiuit illud idem: hec supaddens. ¶ Scias machomete φ tu es apud me magis honorat? φ oẽs alii nũcii & magis exaltat? etiã φ oẽs alie creature q̃s fecerĩ3 siue sint angeli hoĩes aut diaboli

¶ Et dixit q mox appropinquans tantum profectus est q inter deum et ipsum non erat nisi spacium duarum balistarum et q tunc salutauit deum et deus eum. Et quod deus que suit ab eo quomo pp'ls suus faciebat: et qd ipe rnderat qd erant multu sibi obedientes et quod de' sibi dicit Machomete pcipio tibi qd facias ppl'm tuu ieiunare sexaginta dieb' anno quolibet et orationes quinquaginta facere omni die quo dicto dicit qd recessit a deo et rediens inuenit gabrielem et respiciendo mirabilem mansionem dei dicit qd vidit cathedram dei intra quam erant.iiii. elementa et vtruq seculu et paradisus et etiam infernus et celum et terra que omnia creauerat deus intra cathedram illam. Dicit etiam quod habebat.iiii.pedes quorum quilibet habebat septuagies milies pl' longitudinis q sit a celo vsq ad terram et quod illam cathedram portant in humeris suis.iiii.angeli quorum quilibet habet.iiii.facies scz ante et retro et a dextris et a sinistris et vna facies erat hominis alia aqle alia leonis et alia thauri: et corpora eorum plena oculis et quod in fine mundi angel' existens in figura hominis rogabat deu pro hominibus vt misereatur eis et peccata dimittat. Ali' existens in figura aquile rogabat deum p auib': alius existens in figura leonis rogabat p bestiis siluestribus et existens in figura thauri pro bestiis domesticis. Innumera alia fatuissima narrat de septem paradisis quos narrat se vidisse inter que dicit q ille qui est in inferiori gradu superioris paradisi habet ad opus suum per omnes partes circa se tantum spaciu quantu homo posset ire in quinq centum annis et q donat ei deus quingentas feminas in vxores et.iiii.milia virginum et octo milia aliarum que non sunt virgines ad ei seruiendum in omnibus rebus suis et q qlibet die venit ad eos quidam angelus qui dicet eis centum alpholia que sunt velut panni aurei ad vestiendum et post multa dicit q relinquerunt eum gabriel et ariduham thesaurarius paradisi et iterum rediit per eandem viam ad deum et q tunc deus dederat ei librum alchorani quem accepit de manu dei et dicit q abstulit deus visum ab oculis eius et reddidit cordi et q sic vidit eum et q ipse deus posuit manum suam super caput suu. ita q ipsius manus frigiditatem in corde persensit et q mox ei omnem scientiam docuit et q sciuit omnes res que fuerunt hactenus et que imposterum sunt future et dicit vlterius q rogauit deum vt alleuiaret supradictas quinquaginta orationes populo suo non ausus erat aliquid dicere de ieiunio ne sibi reputaretur gulositas et q de amore sui alleuiauit eas deducendo ad quinq orationes quas diceret populus machometi omni die: sic q tres de die et due de nocte dicerent et q vnus almocaden vocaret ad dicendum eas et cum vocaret q mitteret digitos suos vbi decet: sequitur q petiit licentiam a deo et recessit et cum veniret ad celum vbi erat moyses enarratis superioribus de alleuiatione orationum dicit q eius consilio iterum rediit ad deum pro alleuiatione ieiunii sexaginta dierum et primo reditu obtinuit decem dies. Secundo alios

decē. Et tertio alios decem quousq̄ nō remanserunt nisi.xxx.dies: et sic dixit q̄ pre verecūdia nō fuit ausus amplius redire ad deum. Et finaliter post innumera alia mendacia que ꝓpter vitandā ꝓlixitatē omitto. dixit q̄ gabriel reduxit ipm ad scalaꝫ per q̄ ascendit: et q̄ descenderūt simul vsq̄ ad lapidē ꝑnotatuꝫ: et q̄ equitauit alborac expeditus a gabriele: et venit ad domū suam: et inuenit vxorem suā in lecto q̄ adhuc dormiebat cui enarrauit oīa que ei acciderant. Et postmodū predicauit eadem in mequa partibus suis caroixis: et aliis gentibus. ❡ Hec pauca sunt collecta ex maximo pelago mendacioꝝ p̄dicti libri. q̄ dicit scala machometi. ❡ Alibi legit q̄ cum p̄dictā visionem narrasset machometus gētibus vniuersis in illis partibus. Sexaginta milia hominū cognoscentes fictioneꝫ a lege eius recesserūt et cū dicerēt ei ascende in celum de die nobis cernētibus: et videamus angelos occurrētes nō recognouit falsitatem suā: sꝫ ait laus deo meo numquid aliud sum ego quā vnus homo: et nuncius. Ecce visum est fundamētum legis machometi. Uere hec sola fictio visiōis debet sufficere ad confutandum quicquid machometus fecit. Nā non permisit eis spūssanctus mētiri: nisi ita manifeste vt homo clare aduerteret fictionem: nec inde reprobationē ꝓpter claritatem sue falsitatis non solum apud theologos: sed etiā apud naturales philosophos qui vero nō vt homines: sed vt bestie viuūt inuoluti cecitate delitias carnis sequentes velocissimo cursu in damnationis precipitium: miserabiliter cadūt O infelix homo innumerabiliuꝫ animarum dānationis causa. O rabies ambitionis: et luxurie maledicta machometū decepisti vt alios deciperet. O dei permissio: et iudiciū abscōditū: et tā spurcissimo atq̄ bestiali homini et tā apertis mendaciis homines firmissime adhereant etiaꝫ vsq̄ ad mortē. Ipse enī dixit aliquo modo plus quā angelū aliquando celi nunciū: aliquādo q̄ pro angelis itercedit: et quō potuit tot angeloꝝ splendores sustinere in celis qui dicebat q̄ quādo apparebat ei angelus gabriel semꝑ cadebat in terrā: et exspumans agitabat: et incuruabātur manus: et pedes ei⁹. Nec enī in p̄dicta visione dicit se raptū sicut fuit paul⁹. sed dicit q̄ ascendit simul in corpore: et anima: cuius signuꝫ est vt supra patuit: q: dicit q̄ deus tetigit eū manu sua: et sensit frigiditatē eius vsq̄ ad medulā spine dorsi eius: et vsq̄ ad cor: ergo deū: et angelos ponit corporaliter dimēsuratos que est heresis dānata vt supra patuit libro.iii.

❡ De concordia et discordia leg̃ machometi cuꝫ lege xp̄i in articulis fidei et in preceptis.

Quinta consideratio ē scire ī quo cōcordāt et discordāt lex xp̄i et lex machometi q̄ ad articulos fidei et precepta: lex enī xp̄i que excellentissima est vt fuit declaratū libro primo non inordinata est ī suis credibilibus: nec in suo processu sicut est lex machometi ex q̄ satis conuincit non esse a deo: q: q̄ a deo sunt ordinata sunt vt dixit ap̄ls

ad ro.xiiii. sicut in operibus nature et sacris scripturis patet cuilibet intuenti: quia enim lex moysi data a deo fuit ordinatissime incepit a creatione mundi. ¶ Deinde prosecutus est ordinem temporis et hystorie: vt patet cuilibet intuenti per totum penthateucum prophetie etiam in suis scripturis ordinate processerunt etiam ordine temporis ostendentes quo tempore vel sub quibus regibus semper etiam seruantes ordinem hystorie. vel ad minus ordinem materie euangelium etiam xpi ordinatissime procedit ordine temporis et hystorie et materie deinde etiam vita et doctrina et miracula xpi. ¶ In alchorano autem nullus est ordo nec temporis quia non dicit sub quibus regibus vel quo tempore nec ibi seruatur ordo hystorie. ¶ Nam primum capitulum a quo incipit dicit rubrica vel apertio libri in quo sine dubio conuenienter incipit ab oratione et laude dei: sed immediate post breuem orationem prosequitur opus et est capitulum secundum de vacca rufa quam immolauit moyses cuius hystoria est in leuitico. Tertium capitulum est de familia nostra que fuit pater moysi et aaron et statim sequitur. Quartum capitulum de mulieribus et sic de aliis ita inordinate quod non est homo in mundo qui possit de ordine hystorie et capitulorum reddere rationem. nec ibi seruatur ordo materie. nam numquam vnam materiam prosequitur ordinate: sed statim de vna materia se transfert ad alteram omnino extraneam recte sicut arrepticius: nec etiam ibi seruatur ordo arguitionis vel alicuius probationis: sed tota doctrina est ex suppositione: et ponit vnam propositionem per severam et ex illa concludit quandam aliam que nihil habet facere cum ea sicut frequentissime dicit quod deus est excelsus et bonus et alchoranum est lex saluationis et quod deus est deus: et quod nullus est alius nisi deus et machometus est propheta veridicus seruus dei et quod nullus est deus nisi deus. Sed que sit ista conclusio quod machometus est veridicus seruus dei: et quia deus est deus et sic de pluribus aliis dictis inordinatissimis que causa breuitatis omitto. Est igitur lex machometi discordans in ordine a lege xpi quod vt clarius videatur et ante sit aliqua concordantia inter eas ad ordinatissimam seriem articulorum fidei xpiane descendo vbi tria preambula premittuntur. ¶ Primum est quod articulus in proposito nihil aliud est quam veritas de natura diuina cum gratia secundum hugonem de sancto victore: et hec notifacio datur de articulo stricte et proprie sumpto prout trahitur ad partes symboli apostolorum; cuilibet enim articulo conuenit: et est sensus. Articulus artat nos ad credendum de deo non solum que dicuntur de deo per naturam vt credo in deum patrem omnipotentem hoc enim ad naturam diuinam pertinet sed etiam que per gratiam dicuntur vt quod conceptus est de spiritusancto: hoc enim pertinet ad gratiam: vnde sensus est articulus est veritas de deo continens naturam et gratiam. Secundum preambulum est quod symbolum secundum naturalem philosophiam dicitur conuenientia. Sic igitur propter conuenientiam intellectuum in veritate vna et propter conuenientiam apostolorum siue patrum in symbolo componendo ac etiam propter conuenientiam scripturarum ex quarum aggregatione factum est: non immerito symbolum fidei appellatur a sym quod est con vel simul et bole quod est sententia quasi sententia multorum simul. Sed quia tria sunt symbola oportet causas institutionis assignare. Unde causa institutionis

symboli apostoloꝝ fuit fidei instru-
ctio respectu credendoꝝ ad salutem
necessarioꝝ. Causa ṽo symboli atha
nasij fuit erroris exclusio ꝓpter mul
tiplices errores pullulantes. Ratio
aūt siue cā symboli patrū fuit fidei
explanatio circa dubitationes emer
gentes. Itē symbolum apostoloꝝ
submisse dicit vt status apostoloꝝ
⁊ fideliū primitiue ecclesie repñsente
tur qñ apostoli ⁊ fideles nō audebāt
fidē xpi vsquequaqꝫ confiteri in ma-
nifesto. Symbolū vero athanasij in
prima cantat vt designet ꝙ fides est
prima mentis illuminatio. Sꝫ sym
bolū patrū in missa cantatur vt in cō
fessione fidei ⁊ deuotiōe preparetur
ad receptionē dñici corpis cuius par
ticipes ꝑ fidē efficimur. Tertiū pre
ambulū est ꝙ si habeatur respectus
ad ea q̄ credēda sunt radicaliter arti
culi fidei sunt .xiiij. quoꝝ septē spe
ctant ad diuinitatē ⁊ septē ad huma
nitatē: ⁊ hec signata sunt Apoca. pri
mo in septem stellis ⁊ septē candela
bris aureis in quoꝝ medio filius hois
ambulat. Sed si habeat respectus ad
eos q̄ symbolū primū ediderunt tūc
fidei articuli sunt .xij. iuxta numerū
.xij. apostoloꝝ q̄ sancto spū edocti nō
est dubiū aliquid potuisse latere de
his q̄ spectant ad fidei complemen-
tum ⁊ vt maiorē haberent firmitudi
nē singuli apposuerunt ibi suas par
ticulas ⁊ oēs insimul singulas appro
bauerunt: ⁊ hoc fuit vt vna ecclesia q̄
sup apostolos fundare debebat ha-
beret vnā fidei crudelitatem q̄ fides
catholica diceretur hec est fides vni
uersalis ⁊ ab vniuersis apostolis qui
erant fundamentū ecclesie vniuersa
lis ⁊ hoc ante dispersionē. Et iō qꝛ
paulus ⁊ barrabas electi fuerunt ad
apostolatū post dispersionē aposto
lorum siue diuisionem ad p̄dicandū
sicut pꝫ actuū .xiij. in symbolo nihil
apposuerūt: ⁊ sicut .xij. apostoli sunt
.xij. fundamēta ecclesie vniuersalis.
sic .xij. articuli fidei sunt .xij. funda-
menta muri ciuitatis hierusalē su
perne quasi .xij. lapides p̄ciosi quos
enumerat beatus iohannes in apo-
ca. .xxj. dicēs ⁊ murus ciuitat habens
fundamenta .xij. ⁊ in ipsis .xij. noīa
.xij. apostoloꝝ. Sequitur fundamē
mentū primū iaspis ⁊c. ⁊ isto ordine
ꝓsequar in declaratione articuloꝝ
⁊ in conferentia cōcordantie legis ⁊
discordantie legis xpi ⁊ machometi.

¶ De primo articulo fidei ⁊ de cōcor
dantia ⁊ discordātia sarracenoꝝ cū
christianis in eodem.

Rimus ar-
ticulus fidei xpianē
Credo in deum pa
trē oipotentē crea
torem celi ⁊ terre.
Hūc in symbolo ap
posuit petrus princeps apostoloꝝ.
Et hic est primū fundamētum muri
ciuitatis hierusalē superne figura-
tū per primū lapidē p̄ciosum q̄ dici
tur iaspis Apoca. xxi. Hic enī lapis
oculos purgat: visum acuit ⁊ confor
tat vt dr in lib. de ꝓprietatibus reruꝫ.
Et sic iste articulus ptinēs ad diui-
nitatē q̄ est de vnitate dei est princi-
piū oībus credētibus tollēdi varios
errores gētiliū plures deos ponen-
tiū ⁊ acuēdi ac cōfortādi visum men
tis. Itē ꝑ iaspidē figurat prima vir
tus theologica q̄ ē fides q̄ nūq̄ i san
ctis marcessit: sꝫ semꝑ manet i viro-

re boni opis sic iaspis viridis coloris est. In illis quidā marcida ē immo mortua. q̄ fidē habēt ⁊ nō cū fide opa. Vñ grego. in psona dñi. A me fide discrepat q̄ operib⁹ nō concordat Hec est prima in edificio spūali q2 sine fide ipossibile est placere deo ad hebreos. xi. ⁊ nihil retinet q̄ fidē pdidit vt dicit seneca ⁊c. Et illō prudentij prima petit cāpuz dubia sub sorte duelli pugnatura fides. dr aūt prima virtus fides: q2 ex ipa cetere generantᷣ vt dicit glo. sup illō Mat. j. Abrahā genuit ysaac. ysaac genuit iacob. Glosa fides spē: ⁊ spes charitatē ⁊ hoc est intelligendū nō de habitibus q̄ simul oēs infunduntᷣ a deo Sed de moribus quoꝝ vnus generatur ab alio. In pdicta etiā particula q̄ beatus petrus posuit in symbolo tres articuli continentᷣ loquendo de articulis vt habetᷣ respectu ad ea que credēda sunt radicaliter: scz articulus de vnitate diuinitatis: ⁊ articulus de persona patris ⁊ articulus de creatione. Credo in deū. Iste articulus exponitᷣ in symbolo maiori vbi dr. Credo in vnū deū vbi excluditur error gentiliū q̄ non credunt in deū: sz in ydolū vel aliquā creaturā. Vel excluditur error manicheoꝝ qui dicunt eē plures deos seu plura pricipia: ⁊ accipitᷣ articul⁹ iste deutronomij. v. Vbi dicitᷣ audi israel deus tuus vnus est. Sz nunqd existens in pctō mortali dicere pōt sine peccato Credo in deū. videtur q̄ nō: q2 dicit augu. q̄ credere in deū est credendo in eū tendere: credendo eū amare: ⁊ credendo ei incorporari. Et ita videtur q̄ talis mentitur cum dicit Credo in deuz. Ad hoc respondet magister alexander de ales in fine sui tertij q̄ sicut existens in odio fraterno potest dicere orationem dñicam sine peccato: q2 dicit eam in persona ecclesie sicut probatur per illud Esdre. vi. obtulerūt. xij. vitulos pro populo dei. Glosa nullus in oratione sibi aliquid petat vel pro se: sed p omnibus qui habent vnum cōmunē patrem deum. Similiter existēs in peccato mortali pōt dicere credo i deū sine pctō nec mentitᷣ cuz non sit smo ipsius: sed ecclesie pcipue cum symbolum in psona ecclesie dicatur sit oratio quedam. Idez dicit frater iohannes Ascen. in secūdo lib. summe sue titulo. lv. q̄ cōfessio fidei dicitur in symbolo quasi ex persona toti⁹ ecclesie: fides autē eccl'ie est fides formata que est in omnibus alijs q̄ sūt de ecclesia numero ⁊ merito. Et ideo confessio fidei traditur in symbolo secundum q̄ conuenit fidei formate. Unde existens in pec cato mortali non mētitur dicens. Credo in ⁊ eū Cum non sit sermo⁹ eius: sed ecclesie. Sed quid dicenduz si quis intuitiue videret deum nunquid mentiretur dicendo. Credo in deum: cum fides sit secundum apostolum argumentū nō apparentiū ⁊ iterū fides ē credere q̄ nō vides ſm august. Dico ſm q̄ p illo⁹ tūc cū q̄s videt intuitiue deuz dicere nō pōt veraciter. Credo in deum sicut patet de beatis in gloria paradisi scz in quibus iaz nō manet fides: nec spes: sz charitas sola que nunq̄ excidit. Si quis vero i raptu intuitiue videt deū trāsiuit q2 illa visio ⁊ certitudo remāsit illi⁹ visionis: si respectus habeatur ⁊ illud tūc visionis illius nō pōt etiā veraciter

dicere. Credo in deũ sicut potuit eẽ in paulo ꝛ sic legimus in cronicꝭ btĩ patris nostri beati frãcisci de fratre egidio laycoviro vtiqꝫ pfectissimo. Qui ex eo ꝙ in quodã raptu viderat deũ dicebat ꝙ cũ sana consciẽtia nõ poterat dicere. Credo in deuꝫ: sed si post raptum nõ haberet respect⁹ ad deũ visum: sed ad deũ qui non videt: sed spectat videri. tũc certissime nõ mentit qui dicit credo in deũ: sed fideliter verum profert. ¶ Secũdus articulus in hac particula est patrẽ oĩpotentẽ hic pbãtur plura alia consequentia. Si eñ est omĩps põt creare celum ꝛ terrã ꝛ põt dimittere peccata: ꝛ sic ꝯ alijs deo pp̃ꝛijs vt patuit in pꝛhemio hui⁹ foꝛtalicij fidei: lꝫ oĩpotentia sit cõmunis toti trinitati: tñ per appꝛopꝛiationẽ attribuit patri. Et ſm Richardum hec oĩpotentia includit oẽm scientiã ꝛ bonitatẽ summã ꝛ ex consequenti pvidẽtiã respectu omniũ. Tertius articulus est. Creatoꝛẽ celi et terre hoc exponens maius symbolũ addidit visibiliũ omnium ꝛ inuisibilium. Celuꝫ eñ sumitur dupliciter: est eñ celum quod videtur ꝛ est celum ꝙ non videt vt pꝛobat per illud psalmi. Celum celi domino: quod nihil esset dicere nisi ad minus essent duo celi vtrunqꝫ ergo creauit deus cũ vtrũqꝫ sit celuꝫ vt dicit scriptura. In pꝛincipio creauit deus celum ꝛ terram similiter ꝛ contenta ab eis. Celum inuisibile continet inuisibilia vt angelos. Celum vero visibile continet visibilia ꝛ coꝛpoꝛalia. Ideo congrue scđꝫ quot exponit symbolũ maius per celũ intelligũtur inuisibilia oĩa que nobis celãtur ꝛ per terram omnia visibilia. sicut videt psalmus dicere: terraꝫ autem dedit filijs hoĩꝫ. ꝛ lꝫ creatio sit cõmunis toti trinitati cuꝫ opera trinitatis ad extra sint indiuisa: tamẽ per appꝛopꝛiationẽ attribuit patri. Et si queras quare hic dicit creatoꝛem ꝛ in maioꝛe symbolo dicit factorem. Respondet ꝙ creare est de nihilo aliquid facere. facere vero vt cõmuniter dictum est cõmune adoperari aliquid de nihilo ꝛ adopari aliquid de materia. Ut ergo ostendatur operatoꝛ non tñ factoꝛum de nihilo vt angeloꝝ animaꝝ ꝛ pꝛime materie sed etiam oĩm pductoꝛum ex aliquo. Ideo pfitemur nõ tñ creatoꝛem: sꝫ etiã factoꝛẽ. Secta machometi concoꝛdat cũ lege iudeoꝛũ ꝛ xp̃ianoꝝ in vnitate dei ꝛ et creatione. Ait enim machometus in alchoꝛano Asoara pꝛima ꝛ in pluribus sequẽtibus de⁹ vester vnus est: nec est alius p̃ter ipꝫ piuꝫ ꝛ gratus qui creauit celũ ꝛ terrã: terrã in ymo celũqꝫ in summo disposuit et ymbꝛes ac arboꝛes eoꝛũqꝫ fructus pducit: ꝛ lꝫ in his duob⁹ sint nobiscũ concoꝛdes sarraceni ex sua secta statim tñ venenũ infundãs discoꝛdat a lege xp̃i negans deũ creatorem celi ꝛ terre esse patrẽ: qꝛ secũdũ sarracenos nullus fit pater sine coytu. Hunc erroꝛem ipsi traxerunt a iudeis quos secũ machometus habuit consoꝛtes vt supꝛa patuit cũ de eius oꝛigine ageret. excecati ergo cum cecis iudeis negant esse patrẽ creatoꝛẽ celi ꝛ terre. Quod auteꝫ xp̃iani tenent fideliter in vnitate essentie esse tres personas realiter distinctas p relationes oꝛiginis sarraceni cũ iudeis nõ credunt quoꝛum cecitas infra per alchoꝛanum ostendetur.

¶ De secūdo articulo fidei ⁊ de totali discordia sarracenoꝝ in eodē et q̄uō ex alchorano ostēditur ꝙ iesus christus est filius dei.

Ecūdus articul' est. Et in iesum xp̄z filiuz eius vnicū dn̄m nostruz. Hunc apposuit in simbolo andreas apl's. Iste articul' est secūdū fundamentū ciuitatis hierusalē supne et est figurat' p p̄m lapidē p̄ciosum q̄ dicit saphir' cui' pprietas ē ꝙ corpus hūanū vegetat ⁊ integra membra oseruat. sic credere iesum xp̄z eē filiū dei viui augmētat corp' eccl'ie misticū qd̄ pri' erat in vna gēte modica iudeoꝝ s3 mō p hanc fidē p̄dicatā se extēdit ad multitudinē gētiliū cōuersoꝝ. Itē p hunc lapidē preciosum figurat' scd̄a virt' theologica q̄ est spes sanctoꝝ q̄ p celicā ouersationē c. lo sereno sūt files sicut saphirus et veri solis radij s pcussi q̄ radij sunt amoris insignia. q̄ in sua cōuersatiōe ⁊ in sua passiōe resurrectione ⁊ ascēsiōe ondit in se omnem terrenitatē reprimūt ⁊ fulgorē eternitatis emittunt dicētes cum apl'o ad philipeñ. iij. nr̄a ouersatio i celis est. Et ad idē alios trahūt dicentes id ysa. ij. Uenite ascēdam' ad mōtē dn̄i ⁊ ad domū dī iacob vn̄ eccl'. xliij. tripl'r sol exurēs mōtes radios igneos exsufflās ⁊ fulgēs radijs suis excecat oclos. mōtes eccl'ie. i. p̄dicatores tripliciter exurit sol iustitie dn̄i in tria facit ydoneos. s. ad fidē ⁊ ad opationē ⁊ ad p̄dicationē vtriusq3 ⁊ exsufflat ab eis ignē ocupiscētie ⁊ refulgēt i eis radij amoris q̄ excecat oculos noctue. i. maloꝝ. Est ergo hic secundus articulus. Credo in iesum xp̄m filium eius idest patris vnicum dominum nostrum. Unde augustin' libro de simbolo cum audis dei filiū cognosce deum si eū est verus filius est illud quod est pater. Si ergo pater est deus filius est deus vnicū3 id est vnigenitum. In quo ostendit' ꝙ licet a patre procedat filius ⁊ sp̄us sanctus tn̄ est tantum vnus filius q̄ procedit a p̄re per modū generationis iesum xp̄m dn̄m sc3 iure creationis gubernationis ⁊ vlterius redēptionis. Est aūt dn̄m increatū ⁊ hoc non appropriatur filio cū dicat athanasius dominus pater: dn̄s fili' dn̄s sp̄ussanctus. Et est dn̄ium creatum ⁊ hoc appropriatur vt etiā in q̄tuz hō credatur dn̄s creature. Math. vltimo: data est mihi omnis potestas in celo ⁊ in terra psalmista. Omnia subiecisti sub pedibus eius Glosa potestati eius omnia subiecisti vt oēs eū adorent. Nostrum dicit' propter participationez nostre nature sc3 humane ⁊ ppter executionem misterij redemptionis in assumpta carne ꝙ sibi vniuit in vnitate p̄sone non pater nec spiritussanctus. Ad huius aūt articuli expositionem maius simboluz addit plura dicens Et in vnum dn̄m iesum xp̄m ⁊ cetera. ¶ Exprimuntur autem ibi de filio secundum diuinitatem quinq3 ad excludendū quinq3 errores arrianoꝝ. Primus est ꝙ nō est eiusdem substantie cum patre cōtra id qd̄ ibi dicitur: ⁊ in vnum repete deum cum patre. Secundus error est ꝙ filius est minor patre contra quod dicitur dominum nostrum iesum xp̄m idest equalem patri ⁊ spiritui sancto in dominio ⁊ potētia Ter-

tius est quod non est filius naturalis sed adoptiuus cōtra quod dicitur filium dei vnigenitū. Quartus est quod est natus ex tempore nō ab eterno contra quod dicit et ex pre natū ante oia secula. Quintus error est quod est pura creatura dicit enim quod si filius esset a patre et filius naturalis cū nullus pater sine sui diminutione et decisione generet filiū equalem sibi. et illud de deo dicere sit absurdum. restat quod deus pater nūquam habuit filium naturalē. contra quod dicitur deum de deo lumen de lumine. sicut enim lumē sine sui diminutione generat aliud lumen: sic pater filium. Causa erroris eorum est quia quod est creature attribuunt creatori. Ex predictis autem erroribus inciderūt in profundum erroris vt dicerēt xpm esse puram creaturā et non esse deum naturaliter sed adoptiue et per gratiam. cōtra quod dicitur deum verū de deo vero genitū nō factū consubstātialē patri. i. eiusdē substātie cum pre per quem omnia facta sunt. Augustinus si per ipsum facta sunt omnia iā non est factus iam non est creatura. dicitur tamen filius factus secundum hūanitatem ad romanos primo: et in pluribus aliis locis. Et quia machometus fuit hereticus arrianus instructus vt supra patuit per Sergium monachum arrianū hereticū. Ideo in hoc concordans cum arrianis et iudeis dicit iesum xpm puram creaturam: et sic discordans a xpianis asserit xpm non esse filium dei nec deum. Unde azoara capitulo. xxi. Constanter dic deum vnum esse necessarium omnibus qui nec genuit nec ē generatus nec habet quemquam similem sibi. Itē azoara. xii. dicit oēs quidem dicentes xpm iesum marie filiū deum existere mendaces et increduli reperti sunt. cū xps ipe dixisset filiis israel in deū dnm meū atque vestrum credite cui quisquis sociū atque participē posuerit ingressum paradisi illicitū sibi repertus in ignē ibit eternum et in pluribus aliis locis similia verba pfert: sed mentita est iniquitas sibi: quia veraces omnes qui cōfessi sunt iesum xpm esse verū deū et dei filium reperti sunt. Et ne hec veritas periret plures quam centum mille voluntarie mortē passi sunt. Probatio vero sua est hois insensati et nihil intelligentis de diuina natura nec de eius eterna emanatione: et licet cōcedat christum dixisse filiis israel in deū meum atque vestrū credite: nō ex hoc sequitur xpm non esse deū et dei filiū. cū ipe dixerit creditis in deū et in me credite sociū aūt se participē deo nō damus sicut ipe putat: quia cū dicimus xpm esse deū nō aliū deū a patre: sed vnum et eundē deū fideliter cōfitemur. alium tamen in persona: et licet ex dictis in primo libro consideratione. iii. clare appareat ex quadruplici examine. Hec veritas catholica quod iesus xps est verus filius dei. Ad confusionē tamen saracenorum oppositū asserentiū ex eorū lege volo illud ostēdere vt ppriis armis vulnerent. Et sic confusi vel credant vel obmutescāt. Dicitur etiā in alchorano in capitulo amrā. Dixit angeli beate marie: maria deus extulit te et purificauit te sup omnes mulieres et post dixerunt angeli maria deus euangelizat vel annūciat tibi de verbo suo et nomē eius iesus christus filius marie. ¶ Et in capitulo elnesa dicitur non dicatis de deo nisi veritas

terik q2 ipe xps filius marie est nuncius dei ⁊ verbū dei quod ipe posuit in ea p spm̄ sanctū. Asserit igit̄ oino q ipe xps sit verbum dei. ¶ Querit̄ ergo qd sit istud verbum dei. An verbum dei accidentale vel potius personale ⁊ reale. Si dicūt sarraceni q est verbum dei vocale tm̄ ⁊ accidentale hoc non potest dici. loquit̄ em̄ de deo alchoranū ⁊ etiam euangeliū singulariter vt de vno verbo tm̄. Verbū aūt dei vocale ⁊ accidentale qd a deo est non est vnū: sed multa oia verba bona ⁊ sancta ⁊ vera possunt dici verba dei. Item non esset excellens cū mēdacio xpi q alchoranū intēdit singulariter commendare q verbū dei dicat: q2 verba dei dici nam non solum xps: sed etiam aliq pphete dixerunt verba dei. Si autem accipiat̄ substātialiter ⁊ pprie ⁊ personaliter sic verbum dei est eternum ⁊ verus deus: sicut verbum quod egredit̄ de ore corruptibilis hominis corruptibile eē necesse est. Sic verbuz quod ab eterno pgredit̄ de ore dei per quod creauit celum ⁊ terrā ⁊ inter media vt verbo vtar alchorani necesse est esse incorruptibile ⁊ eternum quicquid autem ex deo processit essentialiter est deus. Unde cum verbum aliquo modo differat a dicente ⁊ concipiente verbum ⁊ in dei essentia non potest esse diuisio vel distinctio: oportet q ibi sit differentia personalis ⁊ q verbum a dicente proprijs ⁊ solis relationibus distinguat̄ hoc est autē verbum quo deus omnia fecit dicit fiat ⁊ fit sicut i alchorano dicitur: ⁊ i hoc conuenit alchoranum cum euangelio iohannis quod dicit omnia p ipsum facta sunt: q2 igit̄ a dicente verbum concipit̄ ⁊ intellectualiter generat̄ ⁊ illud quod ab aliquo generatur in similitudine nature ⁊ speciei dicit̄ filius. ¶ Hinc est q verbuz dei dicimus filiū dei sicut si sol de se generaret talem splendorem qui esset sol illum solem ⁊ splendorem diceremus filium solis ⁊ in hoc tamen est differentia q creaturis in quib9 differt esse ⁊ essentia non possunt multiplicari supposita sine multiplicatione nature vt homo generat hominem deus autem in quo est idem ⁊ essentia cum ex se generat verbum qd deus est vt dictū est non generat aliū deum: q2 diuina essentia nec diuisibilis ē nec multiplicabilis aliquo mō ppter summam simplicitatem ⁊ pfectionē: ⁊ ratio potissima quare diuina eēntia nō ē multiplicabilis: q2 est de se hoc: ⁊ quodlib3 qd est de se hoc sicut sortes est incōicabile ⁊ in plurificabile. Natura vero humana: q2 nō est de se hoc: s3 ptrahit̄ p hecceitates ideo plurificat̄. ¶ Dicamus ergo q de9 generat verbū suū qd deus est: s3 nō alius deus. bn̄ est alia psona: sed nō alī de9. Machomet9 aūt quō audiuit q xpiani dicebāt deū hre filiū nesciuit cogitare q poss3 eē fili9 nisi de muliere. ¶ Et io nullū aliud argumentū induxit nisi q de9 non pōt habere filium: q2 non h3 vxorem ⁊ hoc p efficaci argumento frequentissime repetit. Hoc argumentū est simile ac si diceret q deus non est substātia: q2 non habet accidens vel q de9 non viuit: quia nō comedit vel respirat et talis ymaginatio fantastica ē ⁊ fatua ⁊ hois itellectu ⁊ rōne carētis. nō ei xpiani dāt deo filiū ex mulie s3 sic ē calor ab igne ⁊ splēdor

a sole t verbū a dicente vt dici quē oia nasci vere t generari dicūtur et non ex femina vel muliere: fili⁹ eni splendor est t verbuз eterni patris cocetern⁹ t cōsubstātialis t cocqualis ei machomet⁹ etiā non recoluit. quod dauid quē tñ cōmendat dicit deū habere multos filios adoptiuos pter filiū naturalē dicēs. Ego dixi dij estis t filij excelsi oēs t tñ nō ex muliere. Itē machometus dicit q virgo maria potuit habere filiū sine viro nūqd ergo potuit cogitare q de⁹ poterit habere filiū sine muliere. Preterea dicit machometus de deo in capitulo elmininū: q si deus haberet filiū totus mundus esset in piculo. esset enim inter eos scisma sed hec suppositio est falcissima supponit eni q de⁹ nō haberet filiū nisi malū t cōtumacē t inobedienteз et nos quidē dicim⁹ q fili⁹ dei est verbum dei et ars pris p quē oia opat. verbū aūt conceptū t ars opatoris etiā in hoie nunq discrepāt ab itellectu cōcipiēte. nisi forte machometus blasphemādo dicat q deus a semetipso discordat a suo intellectu t sua cōceptio cōtradicit ei. ¶ Itē cū iesus fili⁹ marie sit verbū dei vt dicit machomet⁹ t verbū dei vt declaratuз est fili⁹ dei. quare ergo non dicit machomet⁹ q deus nō potest habere verba quia nō habet vxorē. sicut dicit q nō potest habere filiuз quia vxorē nō hз igitur verum dixit machometus qn dicit q iesus xps est filius marie t q est verbū dei sed non intellexit. si intellexisset dixisset ex quo est filius marie est verus homo et ex quo est verbū dei est verus deus. ¶ Non eni est de⁹ cōposit⁹ vel impfectus vt hō cui⁹ verbū t cōceptio mētis t ars t opatio est inherens siue accidēs. t ideo nō hō: verbum aūt dei est subsistēs t quicqd ē dei de⁹ est. Unū verbū dei est de⁹ Intellectus dei ē de⁹ t operatio dei est de⁹. Pзergo ꝯ sarracenos qūo de⁹ pōt habere filiū lз nō habeat vxorē et qūo etiā iesus fili⁹ marie est ver⁹ filius dei naturalis.

¶ De tertio articulo fidei t de proprietatibus. calcidonij.

Erti⁹ articulus fidei ē. Qui cōcept⁹ est est de spū sācto nat⁹ ex maria vgiē. Huic opposuit in simbolo iohānes euāgelista. Iste articulus est tertiū fundamētū ciuitatis hierusalē superne t est figurat⁹ p tertiū lapidē pciosum q dicit calcidoni⁹ Hic enim lapis valet ꝯ illusiōes demonū t virtutes cōseruat vt dicit in lapidario. Sic t fides hui⁹ articuli valet ꝯtra illusiōes demonū q sepe iudeos ludificauerūt vt crederēt plures esse xpm in lege pmissuз sicut patuit latissime in pmo t tertio libris xpiani vero hāc fidē amplexātes nunq inuenti sunt illusi aliū q iesum xpз in messiā recipiētes: t sicut nō patitur illusionē sic etiā nō patit destructionem virtutū sз eas firmissime ꝯseruat in aiab⁹ fideliū. Predict⁹ lapis sm ysidoр est ex lapidib⁹ ardētibus filis palei lucerne vt dicit hic glosa. Calefact⁹ aūt a sole vel digitorū atterritu pallas t kartaruз fila a se rapere dicit t significat tertiā virtutem theologicā q ē caritas sanctorū

hec eni ab ipsis celata q̄si palet ī lu cerna. sz cū ad alioꝝ vtilitatē exire cogitur lux ei⁹ apparet q̄ nō sculpit̄ q2 a diuersis nō secat̄ pria ad coꝝ. xiij caritas oia suffert vt vanā gloriam nec recepit nec retinet hec amore xp̄i incarnatiōis accensa ⁊ digiti a spū sc̄ti igne inflāmata peccatores sibi cōiungit cū nō solū amicos sed etiā inimicos ꝑpter deū cara vni tate ꝯiungit. ¶ Itē ꝑdictus articu lus sumit̄ ex illo Mathe. p̄io inuē ta est in vtero hn̄s de spū sc̄tō. ¶ Et nota q̄ ambrosi⁹ dicit libro de spū sancto q̄ illud q̄ ē ex aliq̄ aut est ex eius substātia vt filius ex p̄re aut ex eius potestate vt ex deo oia ⁊ sic su mitur hic. de. q2 potestate ⁊ opatiōe spū sancti ꝯcept⁹ est xp̄s. Ideo xp̄s nō dicitur filius spū sc̄ti. In simbo lo vero maiori explicat̄ iste articul⁹ sic. Qui propter nos hoīes ⁊ cetera vsq3 ibi ⁊ hō fact⁹ est. ¶ Ubi nota q̄ descendere dicit̄ de filio dei nō pro prie sed trāssumptiue ad significan dum incarnationē. sicut eni q̄ descē dit de sursum i deorsū tēdit sic cū deus factus est hō de⁹ q̄ ē super oia infimā sibi naturā vniuit; nihil ergo aliud ē hic descēdere q̄ in carne hu mili apparet. in hoc articulo ꝯcor dant sarraceni cū xp̄ianis q̄tum ad hoc q̄ xp̄s iesus fuit ꝯcept⁹ de spū sancto et nat⁹ de maria virgine ⁊ q̄ est messias ī lege ꝓmissus qd̄ vt cla rius videat̄. ¶ Notandū q̄ fuit q̄dē iudeus toletan⁹ noīe samuel q̄ quan dam disputationē singularē habuit cōtra quēdā sarracenū noīe albuca lem apud sectā cōmorantē. Isti eni cōferētes de veritate vtriusq3 legis cōmunicauerūt inter se libros suos. sic q̄ iudeus legit sarraceno biblias et tradidit sibi trāssumptū sm̄ q̄ ve raciter habet̄ apud iudeos ⁊ sarrace nus legit alchoranū iudeo et tradi dit sibi trāssumptū sm̄ q̄ veracit̄ ha bet̄ apd̄ sarracenos. ¶ Deinde ipsis absentib⁹ adinuicē lr̄as disputaue runt de veritate vtriusq3 legis ⁊ in ter cetera ꝑdict⁹ iude⁹ ꝯtra sarrace num nitit̄ ꝓbare q̄ xp̄s iesus ē ver⁹ messias sarracenoꝝ ⁊ q̄ sarraceni fal ce ⁊ ꝯ veritatē viuūt sic dicens p al choranū quē mihi legisti cui⁹ tran sumptū in arabico ꝯcessisti quē ap portaui ⁊ apud me recōditū habeo tibi duo proborare intēdo. ¶ Prio q̄ xp̄s quē colūt xp̄iani ē vester ver⁹ messias et sibi credere debetis ⁊ ip3 tanq̄ verū deū ⁊ hoīem adorare ⁊ recipere ⁊ cū hoc ꝓbauero temit̄ sm̄ inferā sc3 vos nūc fiere ⁊ ꝯ veritatē viuere nō tn̄ istis ꝓbationib⁹ p me nec p meis intēdo adherere Quātū ad primū scis q̄ oia q̄ dicā habeo in alchorano vero q2 tu dixisti mihi q̄ multa erāt in alchorano ꝯ vos ideo erāt de medio sublata. Sz ista q̄ se quunt̄ de iesu quē colūt xp̄iani reci tabo fidelr̄ put habent̄ in zachara de familia. dicit eni machometus de iesu heic. i. iesus est messias q̄ ꝓphe ta dixit esse futurū heic id ē iesus fi lius ysaac ⁊ ꝓpetaꝝ iustoꝝ ⁊ sācto ꝝ in recta linea vsq3 ad mariā v̄ginē Heic. i. iesus messias habuit ptātē a deo faciēdi mirabilia sanādi oēm langorē ⁊ infirmitatem eiiciendi de mones suscitandi mortuos: et credi tis expresse oia miracula que euan gelium xp̄ianoꝝ commemorat. heic id est iesum fecisse vt alchoranus ex presse testat̄ in zachara. ꝑdicta etiā

ibidem dicit℞ q̄ heic id est iesus sci-
uit et scit etiã omnia secreta cordiuꝫ.
Unde verba machometi sunt ista in
forma. heic id est iesus sciuit om̄es
libros ⁊ omnem sapientiaꝫ moysi et
p̄dicationē ⁊ sciebat q̄d hoies come
debant in domibus suis ⁊ quid re-
ponebant in thesauris suis et hoc
modo cōtempsit diuitias et adiecit
carnales concupiscētias nec habuit
delectationes que sunt occasio pec-
candi ⁊ causa inobediēdi. et introdu
citur in alchorano illō euãgeliū vul
pes foueas habēt etiã eodem zacha
ra q̄ iesus fuit cōceptus de spū scō
absqꝫ virili semine ⁊ natus de ma-
ria virgine ⁊ de maria dicit macho
metus q̄ angelus gabriel dixit O
maria deus elegit te ⁊ decorauit te
gratia. et ornauit ⁊ p̄elegit sup om-
nes mulieres omnium filiorum ma-
tres. et posuit te quasi vnum mediū
inter homines et angelos dei in pa
radiso deliciarum dicit etiam zacha
ra. xxvii. q̄ heic id est iesus verbum
dei ita q̄ intellectus nō vocatur hoc
nomine nisi q̄ vocabit arabice heic
id est iesus ego sum sufficientia tua
et ego eleuabo ad me et purificabo
te ab infidelibus. Et in zachara. de
familia dicitur q̄ nullus est queꝫ nō
tetigerit sathan preter heic id est ie
sum et mariam. Scis eñi q̄ hec oia
sup̄adicta continentur in zacharis
predicta vero alchorani et omnia fi
deliter ⁊ veraciter sine diminutiōe
nec additiōe recitaui. Nunc ex istis
colligo sic iesus est de spū sancto cō
ceptus sine virili semine de sanctis
p̄phetis natus de virgine cōcept⁹ ⁊
natus sanctus innocens omneꝫ hñs
scientiam scrutans corda hominuꝫ
habens potestatem curādi ⁊ sanādi ⁊
ressuscitādi mortuos ⁊ messias pro-
missus in lege a p̄phetis [illegible]
tum scrutãs corda hominuꝫ et deus
et conseqnēter adorãdus ⁊ colēdus
inq̄ptum scūs ⁊ de sanctis natus et
messias et credendus ⁊ recipiēdus:
antecedentia oia habetis in alcho-
rano vero ⁊ concediti[s] et vere et re-
cte ergo ex eisdē cōsequētiam reci-
pere debetis ⁊ non soluꝫ recipere sꝫ
fideliter opari: opposituꝫ facientes
sub palliato colore false ⁊ mendose
viuitis dixi sub palliato colore quia
vos dicitis qꝛ veruꝫ est q̄ iesus fuit
messias p̄missus sꝫ machomet⁹ fuit
ab ipo deo et de bñplacito iesu mis-
sus ad declarandum doctrinã dataꝫ
ab ipo iesu q̄ per falsos scriptores
xp̄ani falsi habent ⁊ machomet⁹ fuit
plenus spū dei viui ⁊ missus ad cor-
rigenda corrupta ad declarandum
veritatē vt ipse iesus dixit discipu-
lis. Ego mittam vobis de p̄re spm̄
veritatis ⁊ docebit vos omnē veri-
tatem ⁊ suggeret vobis oia que cūqꝫ
dixero vobis. Uolo autē ostendere p
alchoranū ⁊ p cōceptionē ipsius ma-
chometi ⁊ per natiuitatē ⁊ genealo-
giam ⁊ per eius nutritioneꝫ q̄ talis
non potuit nec debuit ad hoc eligi.
Nam manifestum est q̄ vos conce-
ditis q̄ machometus est de genere
hismaelis filiū Abrahe ⁊ agar ãcille.
et in hoc dicitis q̄ iesus est ex ysaac
et sara que erat vxor legittima ipsi⁹
abrahe ⁊ ideo de legitimis. Macho-
metus vero de cōcubina qꝛ de ago
eadem zachara dicitis q̄ machome-
tus fuit conceptus de peccatoribus
et natus eo q̄ parentes sui erãt ydo
latre et gentiles de genere sarrace-

norum qui erant peruertissimi pec
catores vt asseritis. Concediitis etiã
φ eum esset.iiij.annorũ nutriuit euz
in villa que dicitur hiatris quidam
peruersus iudeus geneaticus q̃ nu
triuit eum et docuit eum testamen
tum vetus seu leges mosaicam ꝛ in
struxit eum arte seu scientia genea
tica. Postea fuit traditus hierusalē
a quodã patruo suo q̃ dicebatur sicut
tu abuculus cuidã falso xpiano qui
erat monachus sancti benedicti or
dinis qui monachus instruxit ipm
false in naturali scientia et in lege
xpianorum ꝛ docuit ipsum puertere
oēs textus vtriusqȝ legis et sic effe
ctus geneaticus et in duobus testa
mentis peruerse ac false nutritus ꝛ
instructus secessit in egyptum quia
fames valida oppresserat totaȝ ara
biam et iunctus ē cuidaȝ regine vi
due nomine Cadiga que postea ex
titit causa regni sui apud damascũ.
Ecce aspicias qualiter et a quibus
conceptus ꝛ quomodo natus et nu
tritus a quibus instructus et quam
doctrinã secutus ꝛ nunq̃ a deo pur
gatus nec illustratus qꝛ de eius ele
ctione a deo nec de plenitudie spũs
dei in eo vos non habetis aliquam
scripturã sicut tu asseris in q̃dã glo
sa quã tu vocasti elemab nisi φ di
citis φ ipse de se ipso dixit φ oĩa q̃
mãdabat predicabat et docebat ar
changelus gariel p̃dicabat ꝛ reuela
bat sibi de celo. quãtus ergo sit iste
scilicet machometus ꝛ qualis sit ro
go velis aspicere et clare videbis
sana conscientia φ talis ad tanta
minime eligi valuit hec iudeus ille.
Sed adduntur ad hec rationes alie
conuincentes. Pria qꝛ spũssanctus nõ
põt eē vilissime vite et vilissime se
cte dator qualis est machometus et
eius lex vt supra visuȝ fuit in secũ
da ꝛ tertia cõsideratiõibus. Secun
da qꝛ paclit⁹ spũssanct⁹ docuit apo
stolos iohannis. xiiij. ꝛ. xvi. docebit
vos omnem veritatem. Machome
tus autē non vidit apostolos vt con
stat qꝛ fuit post eos vltra sex cētos
annos vt patuit supra consideratio
ne prima articulo.iiij. scilicet de ori
gine machometi quo ad tēpus. Ter
tia ratio est qꝛ paclitus spũssanctus
nunq̃ fuit nuncius missus diabolus
sed machometus fuit nunci⁹ missus
hominibus ꝛ diabolus ipso teste in
alchorano azachara. xvi. non ergo
fuit spũs veritatis missus a iesu. Et
sic patet φ iesus xp̃s bñdictus nõ so
lum est verus messias xpianoꝝ et
iudeoꝝ sicut in primo libro ostensuȝ
est: sed etiã est verus messias sarra
cenorum vt nũc ex alchorano dedu
ctum est cõcept⁹ de spũsancto. ꝛ de
maria virgine nat⁹. Sunt tñ discor
des a xpianis in hoc φ exponitur in
maiori simbolo scȝ qui propter nos
homines et propter nostrã salutem
descendit de celis et incarnatus est
ꝛc. vsqȝ et homo factus est. quia cuȝ
ipsi negent xp̃m esse filium eterna
liter generatum vt supra patuit ne
gant ꝯsequenter incarnationē filij
dei. Dicunt enim φ non fuit aliqua
necessitas φ ppt hoieȝ de⁹ incarna
ret. sȝ φ ipse hõ q̃ peccauit ageret pe
nitētiã ꝛ satisfaceret ꝓ pctõ. Oportȝ
ergo istis bestijs ostēdere necessitatē
icarnatiõis. ꝛ φ nec ãgel⁹ nec oēs an
geli boni ꝛ mali. nec pm⁹ hõ nec oēs
hoies puri sil̃ iũcti penitētiã agētes
potuerũt satisfacere ꝓ pctõ pmi ho

minis sicut z dicit dñs cesariensis in
suo tractatu ɔtra sarracenos Unde ca
ptiuus intellect⁹ sarracenoꝝ obũbra
tus caligine peccatoꝝ non põt intel
ligere iusticiã incarnationis filij dei
Hec est enim propria excellentia legis
euangelice sup legem moysi scz ma
nifestare iusticiam dei que facta non
fuit tpe legis moysi. sz fuit facta z im
pleta tempore euãgelij Et cum res
postq̃ facte sunt omnibus repñtãn
tur manifestius q̃ antequã impleant
ꝓprie. ꝓprium est legis gratie mani
festare iusticiam dei quã venit imple
re in seipso: suus propri⁹ fili⁹ iesus
xps Sic enim declarauit ipse iohanni
baptiste qñ venit ad suum baptismũ
q: cum iohannes diceret sibi. Ego a
te debeo baptizari z tu venis ad me
Respondit ei dicens: sine mõ sic de
cet nos implere omnez iusticiã mat.
iij. Sed qs potest exprimere q̃lis est
ista iusticia Quis põt ponere linguã
in tam altum misterium presertim
cum cognoscaz insufficientiam mei
intellectus ad explicandum: sed con
fidens de diuina pietate que illumi
nat accedentes ad se z q quando cuz
humilitate accedit homo ad coꝝ altũ
manifestatur ei deus plus exaltatus
breuiter z clarius quam potero expo
netur diuina iusticia que per legem
euangelicam declaratur non incipiẽ
do in gradu altiori qui ẽ redemptio
sanctorum angelorum sed hominum
qui erant in dura seruitute propter
peccatum primi hominis ex quo vo
luit plus obedire diabolo q̃ deo co
medendo de arbore non concessa: et
quia non seruauit paradisum terre
strem in quo positus fuit operaretur
et custodiret illud sicut fit de illo qui
dato scienter castro ꝓ quo fecit ho
magium inimico suo committit ꝓ
ditionem suo principi q ipse et sui
filij traduntur exilio extra regnum
positi extra gratiam domini sui sic
fuit iusticia q prim⁹ hõ z oẽs ab eo
descendentes essent serui p natura z
volo dicere q nascerentur in pecca
to p naturã sicut eoꝝ pater volunta
te deliberata voluit esse ipsi fuissent
filij ire. sed si postq̃ creuissent z fuis
sent intelligentes q in eorum arbi
trio fuisset velle sicut nati fuerãt ma
nere z ꝑmanere filij ire vel esse filij
gratie tales nouiter facti volẽdo au
dire doctrinã dei z seruãdo mãdata
eius z si obedissent diabolo sicut eoꝝ
pater fecit plusq̃ deo adimplendo sua
carnis desideria z non spirit⁹ q sem
per permanerent filij ire sicut nati
fuerant non digni habere regnũ dei
ex quo sunt filij ꝓditoris: z vltra q:
deliberate voluerunt plus societatẽ
diaboli q̃ dei q̃to tempore vixerunt
in hoc mũdo: q similiter habeant so
cietatem in alio dampnati cuz eo ad
penas infernales. In hoc tamen sit
filij ade maior misericordia q̃ filijs
militis proditoris: qui licet non cõ
mittant proditionem sicut pater fe
cit: ymmo displicet eis q: sunt toto
tempore vite sue extra regnuz exilio
relegati: tali pena existenti iusta q:
est in sola priuatione sui amoris: et
gratie nolendo q habitent in suo re
gno filij sui ꝓditoris Hec ẽ pena fi
lioꝝ ade q sicut ipse fuit exclusus a
paradiso ita descendentes ab eo so
lũmodo q: sunt filij sui ex eo eẽnt in
digni regno dei. Et q: hec pena est
tam grandis cum sit tam preiudicia
le exilium hominum a paradiso: z si

militer q2 est tam vniuersalis exten-
dendo se ad oēs homines qui fuissent
in hoc mundo geniti sicut adaz suos
ppzios filios generauit ostendit ma
gnitudinem peccati. ppter quod taz
grandis pena fuit imposita. Ne om-
nes hoies perirent necessaria fuit re
cōsiliatio p quā homines fuissent in
gratia dei qui per naturā nascebanf
in ira sua: r cum reconsiliatio requi-
rat condignā satisfactionē r satisfa-
ctio condigna est q reparet dānum
restituendo ablatum: r vltra hoc ra-
tiōe offense q det aliquid de suo qd
prius ante offensam non debebat. si
cut in lege precepit deus restituere
quinqz bones pro vno r. iiii. oues p
vna exodi. xv. ppter qd in regno te
nent pro ista lege septennaz quilibz
per seipm pōt intelligere ex quo q̄li
tas satisfactionis dz esse scdm cōdi-
tionem peccati: grande peccatū grā
dem requirit satisfactionem Cū er-
go peccatum primi hominis fuit tā
magnum comprehendens oēs ab eo
descendentes q ipse non poterat sa
tisfacere pro seipso q2 ad satisfaciē-
dum nō habebat quid daret de suo
quod prius non deberet deo quoniā
ab ipso receperat deo debebat totuz
qd suum erat. Unde si pro seipso nō
poterat satisfacere multominus pro
toto genere humano facto seruo dia
boli ratione sui peccati: ergo vt recō
siliatio fieret requirebaf satisfactio
debita restituendo q̄tum fuit qd ac-
cepit vel q̄tum fecit de damno r vl-
tra hoc aliquam rem suam nō debitā
prius deo ppt offensam quā fecit hoc
non potuit facere adam nec aliquis
suorum filiorum ex quo debebāt deo
quicquid habebant. Et quilibet vt
saluetur vel non seu cum maxima dif
ficultate est sufficiens sua ppria iu-
sticia manifestāte sacra scriptura q
si fuerint in ciuitate tres viri iusti
Noe daniel: r iob Isti sua iustitia li-
berabunt aias suas sed nō poterūt
liberare animas filioz r filiarū sua-
rum Cum ergo satisfactio requirat
q in illo qui hz satisfacere sint duo
scz q sit ille qui dz satisfacere r sit il-
le qui potest satisfacere. quarū vna si
ne altera non sufficit oportet intelli
gere q ille qui habebat satisfacere p
peccato ade cū adaz fuerit hō q fuis
set non angelus q non debebat satis
factionem sed q fuisset hō ex quo ho
mo fuerat qui peccauerat. Item req
rebatur. secundo q fuisset talis hō q
posset satisfacere r cū purus homo
satisfacere non posset ex quo deo de
bebat totū q in eo erat r satisfactio
requirit ratione offense q̄ peccans
facit q det vltra r ampli9 q̄ accepit
vel fecit det dāno peccando Uñ hac
eadem ratione quilibet angeloz nō
poterat satisfacere cū vnusquisqz eo
rum deberet deo q̄cquid habebat ex
quo ab ipso deo receperat quis esset
ille qui nihil deberet deo vt sic possz
satisfacere: certuz est q in omnibus
creaturis non potest inueniri vna so
la que deo non debeat aliquam rem
cum oēs ipse debeant deo quicquid
habent ex quo ab ipso receperunt p
pter quod deus solus est qui nihil dz
deo cum deus a se ipso habeat suum
esse r non ab aliquo alio q2 interro-
gatis omnibus intellectum partici-
pantibus siue sint homines siue an-
geli boni r mali si ipsi dederunt esse
deo vel aliquam rem propter quam
anteq̄ deus daret eis esse quod ha-

bent deus eis aliquid deberet: omnes responderent ipse solus fecit nos et non ipsi nos. Et ideo nos debemus ei quicquid habemus et quo ab eo recipimus et ipse nobis nihil debet quia nihil ei dedimus. Hac ergo ratione clara existente: quod solus deus est ille qui nihil debet alteri nec sibi ipsi [cum ille qui debebat satisfacere pro peccato primi hominis et omnium aliorum requirebat quod nihil debet deo et solus deus est iste ergo necessarium fuit: et sic omnibus modis expediebat quod satisfactor pro genere humano foret deus et homo: homo quia homo fuerat qui peccauerat et sic homo satisfacere debebat: deus quia ipse solus est quia nihil debet deo et sic pro satisfactione hominis peccati: poterat dare de gratia dando de suo quod nulli debetur. hoc intellecto debemus considerare: et quo homines non poterant esse deo reconciliati nisi per ipsummet deum quia non erat qui satisfacere posset nisi ipse solus: qui fuit illa iusticia que deum obligaret ut ipse deberet satisfacere pro peccato primi hominis cuius demerito omnes ab eo descendentes erant serui diaboli oportet ad cognitionem huius videre et attendere principium et conditionem peccati quod fecit primus homo Ecce quod in hoc facto concurrunt tres scilicet deus qui dedit preceptum primo homini quod seruaret paradisum et quod non comederet de arbore vetita. Concurrit homo qui peccauit quia fecit contrarium precepti per deum ei dati. Concurrit Tertio diabolus qui astucia sua et deceptione per medium mulieris temptauit hominem et fecit quod transgrederetur preceptum de istis duobus scilicet homini et diabolo sic est quod in casu explicato nulli eorum facta fuerat aliqua offensa impleta voluntate cuiuslibet eorum faciendo quilibet quod volebat quia homo complacuit sue uxori plus appetendo permanere in gratia sua et amore quam deo obedire. Diabolus similiter impleuit voluntatem suam habita victoria per eum desiderata. Ueruntamen hoc est verum quod quilibet eorum fecerat grandem offensam deo contra cuius voluntatem ambo fecerunt. Primus homo quia voluit plus obedire sue uxori quam deo faciendo voluntatem diaboli et diabolus quia cum deceptione contra voluntatem dei tulit seruum eius et fecit seruum suum: et sicut deo fuerat facta offensa per utrumque si ambo voluissent reconsiliari oportebat pro ambobus fieri satisfactionem Sed cum diabolus noluisset deo reconsiliari ymmo placebat sibi semper inimicus dei permanere quia nolebat recognoscere peccatum suum: quod non erat in homine cum desideraret liberari a dura seruitute quam sentiebat stando in potestate diaboli Ergo cum solus homo peniteret de peccato per eum facto ut fieret reconciliatus deo potest dici uno de duobus modis vel quod primo fuisset facta debita satisfactio deo qui offensus erat: et quod diabolus per iusticiam perderet dominium quod super ipsum tenebat. Uel quod deus de potestate sua absoluta sine aliqua satisfactione remitteret ade offensam sibi factam et per vim ex quo est potentior diabolo liberaret primum hominem a subiectione sua quia ab eo victus fuerat iuste erat eius seruus non reputarem tanquam dubium aliqui quod deus posset per talem modum liberare primum

hominem a subiectione diaboli et reconciliare sibi sed tamen quia cuicunque principi magne potestatis plus reputatur ad laudem quod sit iustus quam quod sit potens potestate sine iusticia tyrannidi reputata cum deus non solum iustus sed etiam necessario est iustus et tali forma iustus quod non potest dici deus nisi intelligatur iustus. Oportet ergo intelligere quod in reconciliatione hominis interveniret iusticia que primo poterat intelligi si deus sicut magnus dominus potens et iustus diabolo et homini ex quo quilibet eorum offenderat eum dedit penam et tormentum secundum demeritum peccati per eos commissum diabolo in penam peccati quod commiserat tollendo hominem per vim et contra totam suam voluntatem a suo dominio et homini sicut proditori nolendo eum unque videre in suo palatio neque in regno suo sed quod remaneret exilio relegatus pro semper. Sed cum deus sit non solum dominus potens sed iudex iustus et pater misericors. Ex quo homo penitebat de peccato per eum commisso et per seipsum non poterat satisfacere misericordie dei pertinebat dare ei succursum et iuuamen ut liberaretur a diaboli potestate. Sic tamen quod talis liberatio ita temperaretur iusticia quod diabolus tenens hominem in sua seruitute non posset reclamare quod ei esset facta iniusticia nec facere aliquam querelam que fuisset iusta cum hec fuerat veritas quod ipsemet deus attendens videns et permittens diabolus et homo sicut illi qui intrant in campum certauerant unus contra alterum et conditio certantium est si iam unus alterum non occidit quod victus sit seruus victoris: et cum arma primi hominis ut defenderet se essent fortiora ad defendendum se quam arma diaboli in committendo sive temptando fortitudo etiam hominis et virtus incomparabiliter erat maior quanto diabolus cum omnibus suis artibus et viribus etiam si fuerant mille vicibus plus non poterat hominem vincere nisi ipse voluntarie voluisset vici Ex quo ergo suus inimicus erat minus fortis quam ipse et ipse voluit ab eo vinci: dictabat iusticia quod fuisset eius seruus: facto ergo seruo diaboli et consequenter omnes ab eo descendentes ad habendum liberationem de tam mala seruitute ex quo per iusticiam homo erat seruus diaboli: oportebat quod non per vim sed per iusticiam fuisset liberatus de potestate Et sic ut liberaretur a diabolo requirebatur ut interueniret iusticia non minus requirebatur ut esset reconciliatus in gratia dei existente deo patri piissimo et iudice iusto. ut sicut cum fieret reconciliatus deo contra quem fuerat commissum peccatum requirebatur quod fieret per hominem qui tanti valoris vel plus esset sicut primus homo et omnes ab eo descendentes qui daret tantam et maiorem laudem et honorem et gloriam quanta fuerat offensa contra eum commissa Tali ergo satisfactione requisita ut genus humanum reconciliaretur deo ut dictum est quod fuerat facta offensa deo per utrunque scilicet diabolum et hominem non oportet dicere quod diabolus vellet facere hanc satisfactionem ex quo nolebat hominem liberari ab eius potestate et reconciliari deo: quia talem satisfactionem facere erat perdere dominium super omnes homines per eum nimium desideratum: et ideo displicens erat corde si essent reconciliati cum ipso facto perderet do

mini suu quod super ipsos tenebat Itē satisfactionē ipse non poterat facere cū ad satisfaciendū fuisset necessariū rogare deū q̄ vellet parcere offensam ei factam ad quod requirebatur q̄ talis intercessor esset deo gratus: q2 si inimicus vel is qui displicet roget p̄ iniuriante plus p̄uocat ad irā eum q̄ rogat: et hoc est manifestum q̄ dyabolus voluntarie erat inimicus dei p̄curans semp̄ q̄ ei fiant offense quātū plus pōt. Sic ergo patet q̄ per dyabolū qui peccauerat ex quo ipe nō requirebat: imo sibi displicebat et abhorrebat hois reconsiliationē et nō minus suā nō poterat fieri satisfactio hois. Ex alia etiā pte si oēs angeli non poterant facere talem satisfactionē: q2 nihil habebant de suo q̄ darent deo quō dyabol⁹ poterat qui vltra hoc abhorrebat q̄ aliq̄ tpe talis satisfactio fieret. Videamus ergo de hoie qui fuit secundus in pctō commisso huic nō deficiebat sicut dyabolo voluntas vt esset recōsiliatus: q2 sentiebat seruitutē eius durissimā deficiebat tamen ei potestas sicut supra ostensum est. Ipe ergo et omnes homines ab eo descendentes angeli etiam non potentes implere requisitam satisfactionem quid ergo restabat ex quo non erat alius qui posset satisfacere nisi sol⁹ deus nisi q̄ primus homo et omnes alii ex toto remanerent perditi si iā deus nollet satisfacere p̄ eis ex quo ipse solus poterat et nullus alius. Item conueniens fuit deum incarnari vt tanta humilitas in redēptore esset quanta fuit superbia in preuaricatore. Sed superbia tanta fuit q̄ homo voluit esse deus ergo tanta debuit esse humilitas vt deus fieret homo. Item hoc debuit facere deus vt vitaret inconueniens quod sequebatur: q2 si deus non esset incarnat⁹ vt satisfaceret pro hominis peccato hoc est: vel q2 non potuit vel quia nesciuit vel q2 noluit. Si non potuit impotens fuit. Si potuit sed nesciuit ignorans fuit. Si potuit et sciuit sed noluit ergo et inuidus fuit q̄ omnia sunt magna inconuenientia in deo sc3 impotentia ignorantia inuidia. Patet ergo ex prehabitis necessariā et valde fore conuenientem incarnationē dei vt doceret se potius vincere per iusticiā q̄ per potentiā et vt ostenderetur tāta humilitas in redemptione quāta fuit in superbia in p̄uaricatione. Et ne aliquod incōueniens attribuatur deo cum in eo minimum inconueniens sit maximū impossibile.

¶ De quarto articulo fidei et de discordantia machometi in eodem.

Quartus articulus est. Passus sub pontio pylato crucifixus mortu⁹ et sepultus. Hūc apposuit in symbolo Iacob⁹ maior. Et hic articulus est quartū fundamentū ciuitatis hierusalē superne figuratus per quartū lapidem p̄ciosum qui dicit smaragdus: cui⁹ p̄prietates p̄cipue sunt quattuor. Prima q̄ inclinat ad castitatē. Nā expertum est frangi in ptes cū ip̄s gestās fornicat. Secūda est q̄ morbū caducū curat. Tertia est q̄ tēpestatē auertit. Quarta est q̄ in causis verba persuasoria dat. Sic et vera [illegible]

fides carnales voluptates reprimit per illum augusti. in quodam sermone de.xl. sic dicentem. Congruit devotioni nostre vt qui dñi crucifixionem celebraturi sumus reprimendarum carnalium voluptatum crucem etiam nobis faciamus. Morbum caducum tollit: quia xpus mortem nostram moriendo destruxit vt dicit gregorius in prefatione paschali. Tempestates non solum carnis: sed etiam mundi et dyaboli auertit quia nihil a deo quod non equanimiter tolleret si xpi passio ad memoriam reducatur Grego. in omelia.x. Bernardus super cantica in sermone.xxij. passio tua dñe est summum vltimum refugium singulare remedium deficiente sapientia iusticia non sufficiente succumbentibus meritis illa succurrit: cum tamen defecerit virtus mea non perturbabor non diffido scio quid faciam. Calicem salutaris accipiam dat etiam in causis fidei contra tyrannos contra hereticos et contra quoscumque alios persecutores verba persuasoria veritate attestante. Ego dabo vobis os et sapientiam cui non poterunt resistere omnes aduersarij vestri fides enim passionis xpi dedit Stephano quod omnes eius aduersarij quantumcumque adhibiti non potuerunt resistere sapientie et spiritui qui loquebatur: scilicet in ore eius vt patet in actibus. Item de smaragdo dicit ysidorus quod a nimia viriditate dicitur amarus: quia omne satis viride amarum dicitur omnes herbas et frondes viriditate superat aerem etiam vicinum ex repercussione virescere facit nulla gemma gratior oculis cuius corpus extersum sicut speculum ymagines reddit. Angrifes quia corpus pedes et caput habent leonum currentes super terram vt leones et alas habent aquile quibus volant in aere: auferunt hominibus: sed adamascus populus: scilicet vnum habens oculum pugnans contra eos eis aufert hec moraliter est. Quarta virtus que dicitur castitas vel virginitas que virorum carnis integre seruat et in amaritudine penitentie motus malos castigat hec est gratior angelis et oculis xpi: quia virgines et casti sequuntur agnum quocumque ierit. Apoca.xiiij. et in se portat ymaginem angelorum et xpi Angrifes.i. demones multum nituntur auferre: sed mens et intentio indiuisa a deo resistit et contradicit et eam custodit illesam: qui enim tales sunt in diuisi sunt sicut dicitur.i.cor.vij. Non enim habent duos oculos vnum in terrenis et alium ad deum: sed vnum tantum et illum figunt in deum dicentes illud ps. Sicut oculi ancille in manibus dñe sue ita oculi nostri ad dñm deum nostrum &c.

Huic articulo nihil addit symbolum maius. Concordat cum predicto articulo machometus in hoc quod concedit iesum christum sub pontio pylato fuisse condemnatum morti. Discordat autem a predicto articulo passionis et mortis xpi in alchorano azoara.v. et in pluribus alijs locis vbi in sententia dicit quod quidam iudei voluerunt xpm occidere et ipse callide se subtrahens euasit nescio quem loco sui crucifixerunt putantes esse xpm. Creator autem leuauit xpm ad se et est secum vsque ad diem iudicij tunc scilicet sicut alij homines moriturus et resurrecturus. Sed tamen nullum inconueniens est sarracenis concedere mortem christi cum ipsi teneant quod non est filius dei viui sicut nec nobis xpianis qui ipsum confitemur verum filium dei quod sit mortuus secundum humanitatem: quia di

ninitas mortalis nō est nec vnq̄ morietur.

¶ De quinto articulo ꝛ de proprietatibus sacerdonicis.

Quintus articulus est. Descendit ad īferos tertia die resurrexit a mortuis. Hūc apposuit in symbolo beatus thomas. Et hic articulus est quintū fundamentum ciuitatis hierusalem superne figuratus per quintuꝫ lapidem preciosum qui Sardonicus dicitur cuius compositio ex duobus lapidibus est scilicet ex sardio ꝛ onice ꝛ est rubeus ex sardio ꝛ albus ꝛ niger ad colorem vnguis ex onice. Inter ceteras huius virtutes mirabilis est vna potissima q̄ accendit animum ad gaudium quod trahit ex sardio. Sic ꝛ fides huius articuli accendit animos sanctorum patruꝫ in limbo cuꝫ illud christus descendit liberās vinctos de lacu in quo nō erat aqua ꝫ hoc in sanguine testamenti vt patet zacharie. ix. Uere magnum gaudiū illoꝝ fuit cū btificati fuerunt in visiōe deitat ꝫ ꝛ btā captiuitate ducti a miserabili captiuitate īferni: accēdit ēt aīos discipl'oꝝ ꝛ sctāꝝ mulieꝝ christus resurgens quia gauisi sunt discipuli viso dn̄o. Johan. xx. Omnes etiam fideles in fide huius articuli iocundantur contemplantes potestatem inferorum non potuisse resistere saluatori descendenti nec potestatē nature eidem resurgente gaudentesq̄ sperantes resurgere: q2 christus resurrexit. Item predictus lapis tricolor est subtus niger medio cādidus superius rubeus. Et hic solus lapis preciosus in signando nihil cere auellit: per quod moraliter quinta virtus que est sanctorum patientia figuratur per quā ab inferioribus: id est a mūdanis hominibus in despectu sunt nigri: sed in medio scilicet in corde suo candore cōsciētie sunt lucidi ꝛ ardore martyrū quo citius ad superiora perueniant sunt rubei. Hec etiam virtus nihil auellit: quia suis persecutoribus plene ꝛ ex toto corde remittit sciēs quod dicit dominus. Luce. vi. dimittite ꝛ dimittetur vobis. ꝛ Eccle. xxviii. relinque proximo nocenti te. ꝛ tunc deprecanti tibi peccata soluētur: ꝛ hec virtus bene quinta dicitur quia moleste circa quos est virtus patiētie corpus exprimit quod quinq̄ sensibus agitur. huic etiam articulo nihil addit symbolum maius ad eius explicationem: verūtamen cum dicit descendit ad inferos intelligenduꝫ est secundum animam diuinitati cōiūctam corpore in sepulchro manente etiam diuinitati coniuncto: q2 quod semel assumpsit nunq̄ dimisit. secus est de toto resultante ex corpore ꝛ ex anima: quia propter eorum separationem christus in triduo nō fuit homo secundum doctorum concordiaꝫ in tertio sententiarum: ꝛ quia null' error circa hoc fuerat exortus. Ideo in symbolo cuꝫ dicitur descendit ad inferos non fuit explicatum secūdū animam. ¶ Sed oritur hic difficultas: q2 non videtur hic esse articulus fidei cum iohannes baptista de hoc dubitauerit. dubitare aūt de articulis fidei infidelitas est. Si ergo cōstat ipsū fuisse fidelē sanctūꝫ de hoc

dubitauerit videt q non sit articul⁹ fidei. q autē dubitauerit p3 per glosam sup illud Mat. xi. tu es q ventu rus es dicit ibi glosa cū ab herode sim occidendus ⁊ ad inferna descensurus debeo te nunciare inferius sicut te nūciaui superis an conueniat filiū mori an aliū ad hoc sacramētū missurus es Ad hoc respōdet Alexāder ibi supra q est dubitatio infidelitatis qua non dubitauit iohannes ⁊ est dubitatio pietatis: ⁊ sic dubitauit iohanes querens ex amore ⁊ pietate: tu es qui venturus es l3 non dubitaret sicut mater videns filiū mortuum dicit es ne mortuus fili mi: et hoc est quod dicit glosa non fide: s3 pietate dubitauit Crisostom⁹ q non pro se: sed p discipulis quesiuit huic articulo nō concordat machometus q2 cū non ꝯcedat xp̄m mortuū fuisse sed aliū sibi similē vt dictū est in articulo precedenti. Ideo negat cū descēdisse ad inferos ⁊ resurrexisse tertia die.

De sexto articulo ⁊ de proprietatibus sardij.

Extus articulus est. Ascendit ad celū sedet ad dexteram dei patris oīpotentis. hūc appositū in symbolo beatus iacobus minor: hic articulus fidei est sextū fundamentū ciuitatis hierusalem supne figuratus p sextū lapidē p̄ciosum q̄ dr̄ Sardius cui⁹ virtus mirabilis est q gaudiū accendit ⁊ pellit timorē ac etiā ingenium acuit talis est fides hui⁹ articuli: q2 xp̄i discipuli ex hac fide amore accēsi timore excusso ⁊ ingenio illuminato hāc veritatē vbi libet p̄dicauerūt. Et iō p hūc sextū lapidē optime figurat sexta virt⁹ sanctoꝝ q̄ est cōstātia martyꝝ. Hic enī lapis sm ysidorū est inter gēmas vilissima ⁊ rubru3 spissumq3 h3 colorē: ⁊ iō bn̄ martyꝝ cōstātia p hūc signat: q2 ipsi q̄si vilissimi a mūdo reputant. Ipsiq3 a deo tāq infirmi mūdi electi, vt queq3 fortia cōfundēda facti rubri fluuio sanguine laureis ditant bn̄ fulgidis. Et ne mirū q2 lauerūt stolas suas i sanguine agni. Apo. vij. Et bn̄ sexta virtus hec ponit q2 primus hō sexta die formatus eade3 die peccauit ⁊ eadē die de paradiso eiectus est. ⁊ xp̄s sexta etate venit ⁊ sexta die martyriu3 sua passiōe cōsecrauit. Huic articulo nihil addit symbolū maius. S3 occurrūt hic tres difficultates quaru3 prima est scd̄m quā naturā ascendit xp̄s in celū. Respōdet q si li sm designet conditionē ascēdētis sic ascēdit scd̄m q homo siue scd̄m natura3 humanam que loco cōtinet ⁊ motui subijci pōt non aūt ascendit sm natura3 diuinā que est altior vniuersis ⁊ est immobilis ⁊ illocabilis. Si aūt designet cām ascēsionis ascēdit non scd̄m q hō s3 scd3 q de⁹. q ascēdit ex virtute diuinitatis: s3 nō humanitatis. Un̄ aug. in smone de ascēsiōe de nr̄o fuit q fili⁹ dei in cruce pepēdit de suo q ascendit. Ascendit aūt xp̄s ad summā partē celi supremi: q2 cū sit nobilissimū locatum debet esse in nobilissimo loco qui est superior locus celi summi: ⁊ sic intelligi debet illud ps. Ascendit super celum celi ⁊ illud ad Ephe. iiij. Ascendit super omnes celos: non tātum aūt ascēdit

corpus christi super omnem creaturam corporalem: sed etiam sup oēm spūalem qr ppter dignitatem vnionis eas oēs excellit ad ephe.i. Cōstituit illū sup omnem principatū et potestatē et super omne nomen qd noiatur in hoc seculo siue i futuro: potest etiā exponi q xps ascendit in celum secūdū glo. ad ephe.iiii. qui descēdit ipe est qui ascendit in gloriā ad eqlitatē patris scdm diuinitatem non in re sed in noticia: tūc eni innotuit hoibus eū equalem esse patri. ¶ Et si queras vtrū xps scdz q hō in loco supradicto resideat ita q nunq alibi ad modicū tps se transferat. Dico q non est asserendū fm Richardū cuz post eius ascensuz narret aliquomō apparuisse aliqb⁹ in hac vita nec apparet aliqua ratio vrgens q nūq ad aliā partē celi se transferat. pie etiā credi pōt q xps in celo nullū habeat retro se sz oēs electi respiciunt in faciem eius. ¶ Secunda difficultas ē quid p dexterā intelligit. Dicendum q per dexterā intelligit gloria vl honor deitatis fm damascenū in.iiii. vl beatitudo patris fm augu. in lib. de symbolo scdm illud ps. delectatōes eius in dexteris. vel iudiciaria potestas fm augu. in quodaz sermone de symbolo. Sessio vero fm august. ibi dez designat vel habitationē siue qetem vel regiā vel iudiciariā potestatē. Si igit si li scdm designat conditionez nature christus secūdū q de⁹ sedet ad dexterā patris: id est i equalitate patris. Secundū autem q homo sedet ad dexteram patris, id est in potioribus bonis patris pre ceteris creaturis: id est in maiori beatitudine habens iudiciariam potestatem. Si vero designat vnitatem suppositi sic etiam secundū q homo sedet ad dexteram patris secundum equalitatem honoris: scilicet inquātum in eodem honore venerantur filium dei cuz natura assumpta. ¶ Ex predictis patet q quocūq predictorum modorū sumatur sedere ad dexteram significat habere beatitudinē quandaz demonstratiua potestate q nulli alii nec angelo nec homini conuenit, nisi soli christo. Unde ad hebreos primo. Ad quem aliquando dixit angelorum sede a dextris meis: id est secundum gloriam in potioribus bonis: potest tamen dici q omnis sanctus qui est in beatitudine ē constitutus ad dexteram dei secundū illud Mathei.xxv. statuet oues a dextris. ¶ Tertia difficultas est vtrum posset dici patrem sedere ad dexteram filii. Respondetur q non quia li ad denotat cum personali distinctione ordinem originis filius autem et spiritus originantur a patre et non est econuerso. sed et spiritussanctus potest proprie dici sedere ad dexteram patris vel filii: licet secundum quendam appropriationem attribuatur filio cui appropriatur eqlitas. Unde augustinus dicit q i patre est vnitas: in filio equalitas: in spiritusancto vnitatis equalitatisq conectio. Predicto articulo concordat machometus: quia concedit q iesus christus ascendit ad celos in corpore et anima: vt patet in alchorano azoara quarto: non est rei veritas q mortuus fuit: sed deus assumpsit sibi. Sed discordat in hoc: scilz in sessione scilicet ad dexteram patris cū asserat ipsum collo-

catuꝫ in primo celo et ibi sedētē in altiori sede. ꝙ iohannes baptista hos etiā duos narrat se vidisse in pdicto celo primo cum ipse ascendit et visitaret deū ꝛ quō secum locutus est vt patet in libro qui dicit scala machometi distinctione. xij. de quo dictū est supra cōsideratiōe iiij. cū de fundamēto legis machometi inquirebatur.

¶ De.vij.articulo ꝛ de natura crisoliti.

Eptim⁹ articulus est. Et inde ventur⁹ est iudicare viuos et mortuos. Hunc apposuit in simbolo beatus philippus. Et hic articulus fidei est septimū fundamentū ciuitatis iherusalem superne figuratus per septimū lapidem pciosū qui dicitur crisolitus. cui⁹ virtutes inter ceteras mirabiles sunt ꝙ confortat intellectū ꝛ per consequens naturā humanā distinctaꝫ ab alijs animalibus per intellectū. vt dicitur pmo metha. ꝛ pellit timores nocturnos ꝙ fugat fantasmata. sic et fides huius articuli cōfortat intellectū in cognitione iusticie diuine finaliter adimplēde per xpꝫ: ꝙ pater omne iudiciuꝫ dedit filio. iohānis. v. Pellit etiaꝫ timores nocturnos quia facit homines paratos ad iudiciū illius diei subeūdū: ne pter eius ꝯsideratione pereāt cū fantasmatibus infernalibus qd̄ puidēs xp̄s dicit Mat. xxiiij. Ideo ꝛ vos estote parati ꝙ qua hora nō putatis fili⁹ hoīs ventur⁹ est. Et quia pdictus lapis auro similis est cuꝫ marini coloris similitudine vt dicit ysodor⁹ ꝛ sicut hic dicit glosa videt scintillas emittere ita vt sub aq̄ ad oculum solis stella aurea videatur dictus a crisis quod ē aurū Ideo optime p euꝫ pōt intelligi septima virtus sanctorū qua securi puenerunt ad iudiciū. s. innocētia baptismalis. mare enim significat baptismū. apo. iiij. in cōspectu ei⁹ tanq̄ mare vitreū vbi facti sumus de cupro vel de plūbo aurū probatū ꝙ de filijs ire filij gr̄e ad ephe. ij. ꝙ multi sanctoꝝ illesaꝫ seruātes scintillas boni exēpli alijs p exhortationes bonas emittūt. quib⁹ eos ad amorem dei ꝛ pximi accendūt que virt⁹ bene ponitur septio loco pter dona sp̄ussancti que collata sunt in baptismo. glo. tn̄ dicit ꝙ p auri fulgorem cum scintillis significat pdicatio sanctoꝝ cū miraculis. sapientie. iij. fulgebūt iusti. s. p candorē baptismalis innocētie. et tanq̄ scintille i arūdineto discurrent. ¶ Et si queras q̄ sunt illi viui iudicandi cū dicitur inde venturus ē iudicare viuos ꝛ mortuos. Dico ꝙ illi qui in eius aduentu viui reperientur q̄ in momento morientur et postea resurgent cum eis qui prio erant mortui. Huic articulo addit simbolum maius. Cuius regni non erit finis: scḋꝫ illud luce pmo. ꝛ regni ei⁹ nō erit finis. Predicto articulo nō concordat machomet⁹ quo ad iudiciū viuoꝝ ꝛ mortuoꝝ. negat eñ xp̄m iudicē venturū. Sꝫ dicit i alchorano azoara. v. ꝙ de⁹ liberauit xpꝫ ab incredulis ꝛ supposuit eos q̄ secuti sunt eū. eis qui nō cre-

diderit ꝟbo ei⁹ vsq₃ ad diē publi- ce resurrectionis ⁊ ꝙ tūc de⁹ ad se ipsum redditu xp̄i facto controuer siā suā atq₃ litē discutiet. Est ergo finis sue snie ibidē ꝙ iesus xp̄s cir ca tp̄s diei iudicij est moritur⁹ ⁊ si cut alij hoīes resurrectur⁹ ⁊ ꝙ tūc de⁹ discutiet ꝯtrouersiā suā. s. quis veriora de xp̄o dixerit v₃ xp̄iani an machometus ⁊ ꝙ tunc deus faciet iudiciū ꝯ̄ incredulos et dabit bn̄fi cia fidelibus. Alibi tamē in alcho- rano tractādo supra diē mortis. ac sup̄ diē qua viuens missurus est te net deū esse venturū ante diē iudi- cij annis. xl.

¶ De octano articulo ⁊ de ꝓprieta tibus berilli.

Ctau⁹ articu- lus fidei est. Credo in spm̄ sanctū. Hūc appo suit in simbolo beatus bartholome⁹. Et hic articulus est octauū fundamentū ciuitatis hie- rusalē superne figurat⁹ per octauū lapidem p̄ciosū₃ qui dr̄ berillus cu ius ꝟtutes mirabiles sūt ꝙ ꝯ̄ lites inuictū reddit ⁊ mitē facit atq₃ be nignū: sic et fides hui⁹ articuli q̄s eū fecit sansonē inuictū a leone ni si spūssanctus vt p₃ iudicu₃. xiiij. Irruit spūs domini in sanson. ⁊ la cerauit leonē quis nō erit victus a dyabolo mūdo ⁊ carne nisi fidē hu ius articuli habuerit. ps. cxxxviij. Quo ibo a spiritu tuo ⁊ quo a facie tua fugiā: quasi dicat vbicunq₃ fue ro victus ero a spūsācto p̄ fidē di- uisus. Quis fecit inuictos ap̄los agnos xp̄i ꝯ̄ innumerabiles lupos iudeos gentiles ⁊ tyrānos nisi sp̄i ritussanctus anteq̄ eū acciperent spm̄sanctū clausi erant timidi q̄si victi. Sed repleti spūssancto p̄ fi- dē ⁊ amorem effecti sunt omniū im porū iudeo⁊ gentiliū tyranno⁊ vi- ctores vt patet ex actibus ap̄lo⁊ ⁊ gestis omniū martirū. ¶ Fides etiā huius articuli facit hominem mitē ⁊ benignū q₂ spūssanct⁹ bon⁹ ⁊ suauis est atq₃ benignus vt pat₃ sapientie primo. ⁊ . xij. tales efficit. ⁊ efficit spūssanct⁹ credētes in eū tū vt nō solū mites ⁊ benigni affe- rantur s₃ etiā filij dei. Unde ad ro- manos. viij. Quicūq₃ spū dei agū hij filij dei sunt. Ite₃ p̄dict⁹ lapis gignitur in india nomē habens a lingua gentis sue. Similis smara gdo ex viriditate s₃ cū pallore. poli tur aūt ab iudeis in sex angulares formas vt hebetudo coloris reper cussu angulo⁊ excitet. Aliter poli- tus nō h₃ fulgore₃. ⁊ significat oc- tauā virtutē q̄ est sanitas vita acti ua in q̄ seruat viro⁊ gratie s₃ tū cū pallore et hec exerceri nō pōt sine aliquo venialiū offuscatione sed p̄ aliquo venialiū offuscatione sed p̄ sex opera misericordie quib⁹ insu dant ex charitate spūssancti calorē recipiāt q₂ in fructu recōpēsat sim pitudo lyę Gen̄. xxi. Et bene ponit octauo loco q₂ isti mercedē hic nō recipiunt s₃ expectant in octaua re surrectiōe scd̄m cōsiliū dn̄i. Luce. xiiij. Cū facies cōuiuiū voca pau peres debiles claudos cecos ⁊ bea tus eris q₂ nō habēt vnde retribue re tibi. retribuet eū tibi in resurre ctione iusto⁊ vel retributiōe. p̄e- dictū articulū sc₃. Credo in spm̄sā

ctū exponit simbolū maius addēs dn̄z ⁊ viuificantē qui ex patre et filioq; ꝓcedit qui cū p̄re ⁊ filio simul adoratur ⁊ ꝯglorificatur q̄ locutus est p ꝓphetas vbi exprimunt̄ h̄ de spūsancto p̄io ptās ibi dn̄m. scd̄o bonitas ibi. viuificantē. ⁊ iohānis vi. spūs est q̄ viuificat ex quo sequitur ꝙ q̄ caret spūsancto mortu⁹ est Et h̄ trahit̄ auctoritas Aug. sicut aīa est vita corporis ita de⁹ est vita aīe. Tertio distinctio ꝑsonalis ibi q̄ ex p̄re filioq; ꝓcedit. Quarto est qualitas ibi q̄ cū p̄re et filio simul adoratur ⁊ conglorificat̄. Et p hec iiij. p̄dicta excludit̄ heresis enticis ⁊ nestorij q̄ dixerūt spm̄sanctū esse seruū patris et filij et ꝙ d̄r filioq; addiderunt latini propter errorem grecoꝝ. Quinto exprimit̄ doctrina ibi qui locut⁹ est p ꝓphetas cōtra errorem quorūdā qui dixerūt ꝙ ꝓphete locuti sunt sicut phanatici vt montanus ⁊ quidē alij. Cū predicto articulo cōcordat machometus in alchorano vbi dicitur misit deus spm̄sanctū suū sup nuncios suos ⁊ sup credētes in eū discordat tn̄ in hoc ꝙ non credit spm̄sanctū esse deum nec tertiā in trinitate ꝑsonam sed flatum dei vt dicetur in quinta cōsideratione.

¶ De nono articulo ⁊ ꝓprietatib⁹ topasij.

Nonus articul⁹ fidei est. Credo sanctaz ecclesiā catholicaz ⁊ est sensus. Credo in spiritūsanctuz facientem sanctā siue sanctificātem ecclesiam catholicā idest vniuersalē. Hūc apposuit in simbolo beatus mathe⁹. Et hic articul⁹ est nonū fundamentū ciuitatis hierusalez supne figuratus per nonū lapidem p̄ciosum qui dicitur topasius Hic lapis valet cōtra iram ⁊ contra lunaticā passionē que frequenter p demones iratos excitant̄ vel augmentātur Expertū est etiā de eo ꝙ si mittatur in aquā bullientem ita eā defluere facit ꝙ statim manu imissa extrahitur. Sic fides p̄dicti articuli ardorē furie demonū et tyrannoꝝ hereticorū et quorumcūq; ꝑsecutorum subito extinguit. Ideo dixit xp̄us petro Math. xvi Et porte inferi nō ꝑualebūt aduersus eā. Portas inferi vocat furios demonū hereticoꝝ tirānoꝝ et quoruncūq; ꝑsecutorū q̄ preualere non possunt ꝯ fidem ecclesie catholice fides huius articuli facit oleum ardēs defluere in tm̄ ꝙ iohānes euāgelista missus in dolium ardentis olei nō adust⁹ s; illesus exiuit. Itē hic lapis scd̄m ysidorū est omni colore resplendens, et scd̄m glosam supra capitulo. iiij. exo. Quis sit omniuz colorum maxime tn̄ est aurei ⁊ dicitur topasiū quasi topadiū idest omniuz coloꝝ: a pan quod est totuz secunduz gl. ¶ Hic duos maxime habet colores scilicet aureuz et ethereū cum splendore solis tangitur: omniuz gemmaꝝ claritates superat et in aspectum suum singulr̄ prouocat aspicientes quē si polis obscuras si vero relinquis nature sue clarior est et nihil clari⁹ est regibus inter diuitias q̄ quo clarior est eo p̄ciosior est. Etiam oīm gem

diderūt ꝟbo ei⁹ vsq ad diē publi-ce resurrectionis ⁊ ꝙ tūc de⁹ ad se ipsum redditu xp̄i facto controuer siā suā atq litē discutiet. Est ergo finis sue sn̄ie ibidē ꝙ iesus xp̄s cir cā tp̄s diei iudicij est moriturus ⁊ si cut alij hoies resurrectur⁹ ⁊ ꝙ tūc de⁹ discutiet ꝯtrouersiā suā. s. quis veriora de xp̄o dixerit vȝ xp̄iani an machometus ⁊ ꝙ tunc deus faciet iudiciū ꝯ incredulos et dabit bn̄fi cia fidelibus. Alibi tamē in alcho-rano tractādo supra diē mortis. ac sup diē qua viuens missurus est te net deū esse venturū ante diē iudi-cij annis. xl.

¶ De octauo articulo ⁊ de ꝓprieta tibus berilli.

Octau⁹ articu-lus fidei est. Credo in spm̄ sanctū. Hūc appo suit in simbolo beatus bartholome⁹. Et hic articulus est octauū fundamentū ciuitatis hie-rusalē superne figurat⁹ per octauū lapidem p̄ciosuȝ qui dr̄ berillus cu ius ꝟtutes mirabiles sūt ꝙ ꝯ lites inuictū reddit ⁊ mitē facit atq be nignū: sic et fides hui⁹ articuli q̄s eī̄ fecit sansonē inuictū a leone ni si spūssanctus vt ptȝ iudicuȝ. xiiij. Irruit spūs domini in sanson. ⁊ la cerauit leonē quis nō erit victus a dyabolo mūdo ⁊ carne nisi fidē hu ius articuli habuerit. ps. cxxxviij. Quo ibo a spiritu tuo ⁊ quo a facie tua fugiā: quasi dicat vbicunq fue ro victus ero a spūsācto ꝑ fidē di-uisus. Quis fecit inuictos ap̄los agnos xp̄i ꝯ innumerabiles lupos iudeos gentiles ⁊ tyrānos nisi spi ritussanctus anteq̄ eīm acciperent spm̄ sanctū clausi erant timidi ⁊ q̄si victi. Sed repleti spūssancto ꝑ fi-dē ⁊ amorem effecti sunt omniū su ꝑorū iudeoȝ gentiliū tyrannoȝ vi-ctores vt patet ex actibus ap̄lorūȝ ⁊ gestis omniū martirū. ¶ Fides etiā huius articuli facit hominem mitē ⁊ benignū q2 spūssanct⁹ bon⁹ ⁊ suauis est atq benignus vt patȝ sapientie primo. ⁊. xij. tales efficit. ⁊ efficit spūssanct⁹ credētes intan tū vt nō solū mites ⁊ benigni asse-rantur sȝ etiā filij dei. Unde ad ro-manos. viij. Quicūq spū dei agūt hij filij dei sunt. Iteȝ p̄dict⁹ lapis gignitur in india nomē habens a lingua gentis sue. Similis smara gdo ex viriditate sȝ cū pallore. poli tur aūt ab iudeis in sex angulares formas vt hebetudo coloris reper cussu anguloȝ excitet. Aliter poli-tus nō hȝ fulgoreȝ. ⁊ significat oc-tauā virtutē q̄ est sanctoȝ vita acti ua in q̄ seruat viroȝ gratie sȝ tñ cū pallore et hec exerceri nō pōt sine aliquo venialiū offuscatione sed ꝑ sex opera misericordie quib⁹ insu-dant ex charitate spūssancti calorē recipiāt q2 in fructu recōpēsat lim pitudo lye Geñ. xxi. et bene ponit octauo loco q2 isti mercedē hic nō recipiunt sȝ expectant in octaua re surrectiōe scd̄m cōsiliū dn̄i. Luce. xiiij. Cū facies cōuiuiū voca pau-peres debiles claudos cecos ⁊ bea tus eris q2 nō habēt vnde retribue re tibi. retribuet eī̄ tibi in resurre ctione iustoȝ vel retributiōe p̄e-dictū articulū scȝ. Credo in spm̄ sā

cū exponit simbolū maius addēs dn̄z ⁊ viuificantē qui ex patre et filioq̄ ꝓcedit qui cū p̄re ⁊ filio simul adoratur ⁊ ꝯglorificatur q̄ locutus est p ꝓphetas vbi exprimunt̄ h̄ de spūsancto p̄mo ptās ibi dn̄m. scd̄o bonitas ibi. viuificantē. ⁊ iohānis vi. spūs est q̄ viuificat ex quo sequitur ꝙ q̄ caret spūsancto mortu⁹ est Et h̄ trahit̄ auctoritas Aug. sicut aīa est vita corporis ita de⁹ est vita aīe. Tertio distinctio ꝑsonalis ibi q̄ ex p̄re filioq̄ ꝓcedit. Quarto est qualitas ibi q̄ cū p̄re et filio simul adoratur ⁊ conglorificat̄. Et p hec iiij. p̄dicta excludit̄ heresis eunicis ⁊ nestoriū q̄ dixerūt spm̄sanctū esse seruū patris et filij et ꝙ dr̄ filioq̄ addiderunt latini propter errorem grecoꝝ. Quinto exprimit̄ doctrina ibi qui locut⁹ est p ꝓphetas cōtra errorem quorūdā qui dixerūt ꝙ ꝓphete locuti sunt sicut phanatici vt montanus ⁊ quidē alij. Cū predicto articulo cōcordat machometus in alchorano vbi dicitur misit deus spm̄sanctū suuz sup nuncios suos ⁊ sup credētes in eū discordat tn̄ in hoc ꝙ non credit spm̄sanctuz esse deum nec tertiā in trinitate ꝑsonam sed flatum dei vt dicetur in quinta cōsideratione.

De nono articulo ⁊ ꝓprietatib⁹ topasij.

Onus articul⁹ fidei est. Credo sanctaz ecclesiā catholicaz ⁊ c̄t sensus. Credo in spiritūsanctuz facientem sanctā siue sanctificātem ecclesiam catholicā idest vniuersalē. Hūc apposuit in simbolo beatus mathe⁹. Et hic articul⁹ est nonū fundamentū ciuitatis hierusalez supne figuratus per nonū lapidem p̄ciosum qui dicitur topasius Hic lapis valet cōtra iram ⁊ contra lunaticā passionē que frequenter p demones iratos excitant̄ vel augmentātur Expertū est etiā de eo ꝙ si mittatur in aquā bulientem ita eā defluere facit ꝙ statim manu imissa extrahitur. Sic fides p̄dicti articuli ardorē furie demonū et tyrannoꝝ hereticoꝝ et quorumcūq̄ ꝑsecutorum subito extinguit. Ideo dixit xp̄us petro Math. xvi Et porte inferi nō p̄ualebūt aduersus eā. Portas inferi vocat furios demonū hereticoꝝ tirānoꝝ et quoruncūq̄ ꝑsecutorū q̄ preualere non possunt ꝯ fidem ecclesie catholice fides huius articuli facit oleum ardēs defluere in tm̄ ꝙ iohānes euāgelista missus in dolium ardentis olei nō adust⁹ ſ illesus exiuit. Itē hic lapis scd̄m ysidorū est omni colore resplendens, et scd̄m glosam supra capitulo. iiij. exo. quis sit omniuz colorum maxime tn̄ est aurei ⁊ dicitur topasiū quasi topadiū idest omniuz coloꝝ: a pan quod est totuz secundum gl. Hic duos maxime habet colores scilicet aureuz etherēū cum splendore solis tangitur: omniuz gemmaꝝ claritates superat et in aspectum suum singulr prouocat aspicientes quē si polis obscuras si vero relinquis nature sue clarior est et nihil clari⁹ est regibus inter diuitias q̄ quo clarior est eo p̄ciosior est. Etiam oīm gem

mari amplissima est p hāc ergo significatur nona virtus sanctoꝝ q̄ ē vita ꝯtēplatiua hec ex caritate est aurea et ex dulcedine etherea vbi deus limpidius videt quantū hō singulari⁹ trahitur ⁊ qui tales sūt se honoribus seculi poliunt obscurant qꝫ turbantur erga plurima sicut Martha. cū vnū nō teneāt qđ necessariū ē sicut maria. Luce. xiij. ꝙ aūt h̄ lapis omniū colore resplēdit hoc est ꝙ q̄ tales sunt omnium virtutū lucē gerunt ad exēpluȝ tabernaculi quod eis monstratuȝ est in monte Exo. xxv. omnia fac secūdū exemplū quod tibi mōstratū est in monte. Hec est gēmaꝝ latissima qꝫ maxime coꝛ dilatā et bene nono loco ponit qꝫ qui tales sunt angelis q̄ sunt nouē ordines pro modulo suo in dei contēplatiōe assimilātur: de quibus dr̄ Math. xix. Angeli eoꝝ semper vidēt facieȝ patris loco predicti articuli sanctā ecclesiā simbolū maius. Et vnā sanctā catholicā ⁊ apostolicā ecclesiā: vbi ponunt duo effect⁹ generales spūs sancti. Prim⁹ est vnitas itellectuū in fide. Secundus est affectuū vnitas in caritate que due vnitates notantur cū dicitur. Et vnā sanctā catholicā. vnā in fide et caritate. catholica enī grece idē est ꝙ vniuersalis. apostolicā dicit. i. super apostoloꝝ fidē fundatā. Huic articulo machometus nō cōcoꝛdat qꝫ cū neget fidem catholicam negabit et vnitatē fideliū in fide ⁊ caritate q̄ est ecclesia catholica et apostolica cuius signuȝ est qꝫ affirmauit suis sequacibus pꝛincipatū tenere non posse nisi a xpianoꝛuȝ fide omnino diuerterent: vt patuit supꝛa cōsideratione scđa in secūdo puncto.

¶ De decimo articulo ⁊ de ꝓprietatibus crisopꝛassi.

Decimus articulus est. Credo sanctoꝝ cōionē peccatoꝝ remissionem. ⁊ est sensus Credo in spm̄sanctū facienteȝ sanctā siue sanctificātem ecclesiaȝ in qua est ꝯmunio sanctoꝝ ⁊ remissio peccatoꝝ. Hunc apposuit i simbolo beatus symon chananeus. Et hic articulus est decimū fundamētū ciuitatis iherusalē supne figuratus p decimum lapidē pciosū q̄ dr̄ crisopꝛassus cuius virtus est qꝫ valet contra lepꝛā ꝙ nō solū peccata carnis sed etiā anime designat: sic ⁊ fides huius articuli valet cōtra lepꝛā peccatoꝝ carnis et aīe q̄ precipue in sacramētis baptismi ⁊ penitētie auferunt. Hic lapis secūdū ysidoꝛuȝ xvi. ethymolo. ē in coloꝛe q̄si sit ex succo poꝛri coagulatus habens auri guttas intermicātes ꝓpter quas tale nomē accepit: quia crisos aurū sonat in greco. ⁊ multā similitudinē hꝫ cum crisolito. et significat per eā decima virtus sanctoꝝ que est desideriū celestis p̄rie et hoc per coloꝛē. ꝓpessio vero tribulationū per aurū ⁊ quāto pl⁹ sācti patiūtur ꝓpter deū plus accendit et inflamatur eoꝛū desideriū qꝫ vt dicit gregoꝛius ꝙ flatus carboni hec tribulatio caritati. ¶ Et bene decimo loco ponit ꝓpter obseruātiā decalogi. vel qꝫ isti festinant

venire ad decimū ordinē angelorū qui est ex hoībus reparandus ⁊ dicitᷣ decimus ordo cecidisse nō quia fuerunt vnq̄ decez ordines: sed qꝛ tot de diuersis agminibus ceciderunt ꝙ possunt facere vnum ordinē. loco p̄dicti articuli dicit symbolum maius Confiteor vnū baptisma in remissionē peccatorū. Johānis. iij. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spū̄sancto non pōt introire ī regnū dei. ¶ Nota ꝙ baptismꝰ dari potest ab omnibus ī necessitate. Ideo fit magis mētio de eo ꝙ de alio sacramento in symbolo fidei quod ptinet ad omnes. nec fit hic mentio de cōione sanctoꝝ quia ītelligitᷣ ꝑ hoc ꝙ ibi dicitur vnā. Una eñ ecclesia non tm̄ fide ⁊ charitate sed etiā sacramentoꝝ participatione q̄ est cōmunio sanctoꝝ. ¶ Unde ad hūc articulū reducitᷣ fides de sacramētis qꝛ in eis cōicant fideles et sunt instrumenta sanctificandi et ex cōsequēti peccata remittendi. Itē notanter dᷣ vnū baptisma ꝓpter hereticos qui dicūt quotiens hō peccat baptismū debere repeti ꝯ quos apostolus ad ephe. iiij. vna fides vnū baptisma. Huic articulo nō cōcordat machometus qꝛ remissionē peccatorū non ponit sacramētū ecclesie sed per hoc ꝙ q̄s dicit ⁊ cōfitetᷣ nō est deꝰ nisi deꝰ et machometus est eiꝰ nūciꝰ. Affirmāt etiā sarracēi solā corpis ablutionē ꝑ aquā factā sufficere ad peccati remissionē sine cōtritione ⁊ cōfessione. negant etiā vnū baptisma sed multiplicāt baptismata sua vt dicetᷣ ifra ¶ De. xi. articulo ⁊ proprietatibus iacincti.

Undecimus articulus est. Credo carnis resurrectionē. Hūc apposuit in simbolo beatus iudas thadeus. Et hic articulus ē vndecimū fundamētū ciuitatis hierusalez superne figuratꝰ per vndecimū lapidē ꝑciosuz qui dicitur iacinctꝰ cuius virtus est ꝙ dat mēbris vigorem ⁊ salutiferū facit saporē ⁊ contra pestiferas regiōes ꝓuocat etiā somnū ꝓpter suā frigidā cōplexionem ⁊ valet ꝯ toxicū. Sic ⁊ fides huius articuli dat mēbris vigorez cū ꝓpter fidē future resurrectiōis fortissimi facti milites xp̄i vicerāt regna ⁊ crudelissima tormēta quasi suauissimos sapores gustauerūt quietū somnū accipiētes quē deus dat dilectis suis. Ualet etiā ꝯ omne dyabolicū toxicū hereticoꝝ aliā vitā ⁊ resurrectionē negātiū. Hic lapis scd̄ꝫ ysidorū ceruleū hꝫ colorē ⁊ tūc optimus est q̄ nec rarꝰ est nec densitate obtusus sꝫ vtroqꝫ tēperamento luce purpuraqꝫ refulgēs. ¶ Hic aūt nō lucet equaliter sereno enim ꝑspicuus gratꝰ est nubilo corā oculis euanescit atqꝫ marcescit. in os missus frigidus est in sculturis durissimis nec tm̄ inuictꝰ ¶ Nam adamāte scribitur ⁊ signatur. et ꝑ hoc significatur vndecima virtus sanctoꝝ que est coꝝ discretio ⁊ ꝯpassio qua scd̄ꝫ deū omnibꝰ ⁊ in omnibꝰ se cōformāt vt oēs lucrifaciāt. Unde paulus ꝑdicās fidē resurrectionis dicit pria ad corinth. ix. omia omnibꝰ factꝰ sum vt

marū amplissima est p hā-
gnificatur nona virtus
vita ɔtēplatiua he
aurea et ex dulcedi
deus limpidius
singulari⁹ trahi
se honoribus s
ranſ qꝛ turba
cut Marth
necessariū
ꝙ aūt h l
dit hoc
virtuti
berna
in mo
dū e
in r
qꝛ
lo

sacrificerent. Et ad romanos
gaudentibus flere
significat cum circulo
qui attendunt quid
iudicandum maioribus
lacte poterit mino
rū. ¶ Duo articulū explicat sim-
bolū maius cum dicit Et expecto re
surrectionē mortuoꝝ ꝛ scdm alexā
drū in fine sui tertij est cōgru⁹ oꝛ-
do. Ita remissio peccatoꝝ ē resur-
rectio sic que est resurrectio pꝛia.
Resurrectio vero sequitur resurrectio
corporis gloriosa in bonis qua est re
surrectio scda sicut dicit ad roma-
nos .viij. Scimus qm̄ si spūs eius
qui suscitauit iesū inhabitare coꝛ-
pora nr̄a resuscitabit et nos ꝓpter
inhabitantē spm̄ etc. tene tm̄ ꝙ di-
cit apostolus pꝛia coꝛint. xv. oēs q-
dem resurgem⁹ etc. Huic articulo
ꝯcordat machomet⁹. Unde dicit in
alchoꝛano deus viuificabit moꝛtu-
os ꝛ cōsurgent existentes in sepul-
cris sine dubio. Secūda hora qua
venerit q̇ autē his ɔdixerint ī die
iudicij punitiōe ignea eos puniet.
Hoc est vnuꝫ ꝙ in sua fide magis
roboꝛat vt patet azoara. xiiij. ꝙ q̇
impugnauerit dicta sua in die iudi
cij deus iudicabit eū. similiter dici
tur azoara. xxi. qui cū aliquo dicta
sua disputare voluerit ꝙ dicat de⁹
nouit facta vestra q̇ in die iudicij
iudicatur⁹ est vos. Dicitur etiam
azoara. xxiiij. ꝙ ī die iudicij clama
būt mali dicentes q̇s huius ꝓphe
te noticiā habuerat in via ꝛ iam q̇
nūq̇ fuisset nominat⁹ nec nat⁹ ꝛ ēt
ꝙ demōes acriter puniēt eos ꝛ ꝙ
dicꝫ machomet deo iā dn̄e popul⁹

-tire me⁹ recta facie alchoꝛanū reci
pere properauit.

¶ De .xij. articulo et ꝓprietatibus
ametisti.

Duodecim⁹ ꝛ vl-
timus articul⁹ ē vitam
eternā amen. Et est sen
sus. Credo ꝙ de⁹ resuscitabit nos ꝛ
dabit bonis vitā eternā. Hūc appo
suit simbolo beat⁹. Mathias. Et h
articulus ē .xij. fundamētū ꝛ vlti-
mū ciuitatis hierusalē sup̄ne figu
ratus p .xij. lapidē p̄ciosū qui dicif
ametistus. Cui⁹ ꝟtutes mirabiles
sūt. ꝙ facit hoieꝫ vigileꝫ ꝛ repellit
malā cogitationē ꝛ vt dicit aaron
ꝙ valet ɔ ebrietateꝫ. Sic et fides
hui⁹ articuli facit hoieꝫ vigileꝫ vt
in tremēdo iudicio finali de factis
dictis ꝛ cogitatiōibus suis possit
reddere rōnē et sic vita ꝑfrui eter-
na. ¶ Predict⁹ lapis scd̄ꝫ ysidoꝝū
īter purpureas gēmas p̄cipatuꝫ
tꝫ purpure⁹ ē ꝑmixto violato colo
re ꝛ q̄si rose nitoꝛe ꝛ leuiter quasdā
flāmulas fundēs nō ex toto igneū
sꝫ vinicoloꝛē habēs ꝛē sculpture fa
cilis p hūc significaf duodecia vir
tus sanctoꝝ q̄ est humilitas ꝛ cōtē
pt⁹ mūdi. cū desiderio tm̄ martyrij
sicut fuit ī ɔfessoꝛibus quoꝝ multi
nō defuerūt martyrio sꝫ martyriū
defuit eis sicut legif de beato mar
tino qꝛ si martir nō fuit palmā tm̄
martyrij n̄ amisit. ꝛ de beato frācis
co canit eccl̄a O martyr desiderio
ꝛc. Uñ scti īfūdūt flāmulas ɔsola-
tiōis ꝛ visitatōis īfirmoꝝ viduaꝝ ꝛ
pupilloꝝ ꝛ largitiōis elemosinaꝝ q̇
bus īflāmāt alios ad amoꝛē xp̄i. de

primo Esa.lxi. vt ꝯsolarer oēs lugētes ⁊ ponerē cōsolationē lugētibus syon. de scđo Iacobi.i. religio mūda ⁊ imaculata hec est. visitare pupillos ⁊ viduas in tribulatione earū ⁊ immaculatū se custodire ab hoc seculo. Deut.iiij. Luce.xi. Date elemosynā ⁊ oia mūda sunt vobis. Vel ɓm glo. flāmule significāt virtutē illā qua ꝓ inimicis orať: q̄ est virtus virtutū celorū varietas virtutū multiplicitas Math.vi. Orate ꝓ persequētibus ⁊ calūniātibus vos. ⁊ bene vltimo loco ponitur: qꝛ humilitas est custodia oim virtutū Dicit eñ gregorius: ꝙ qui ceteras virtutes sine humilitate cōgregat quasi puluerē in ventū portat. Vñ ⁊ paulus qui interpretať modicus scꝫ humilis. thronū. xij. meruit possidere. s. in vita eterna. loco dicti articuli dicit simbolū maius. Et vitā venturi seculi. Ex quo deus tanꝗ iustus iudex remunerabit bonos vita eterna. ꝯsequēs est ꝙ etiā reprobos puniet pena eterna. Et iđ non ponit specialē articulū de punitiōe malorū. Hec eñ est natura oppositorū: vt vno dicto itelligať reliquū. Huic articulo ꝯcordat machomet⁹ ⁊ discordat in hoc: qꝛ ꝓfiteť bonos ibidē corporales delitias optinere dicit eñ in alchorano qui ī me crediderūt ī ortos eos pulcherrimos mittā vbi aque decurrūt placide ⁊ vbi absq; labore requiescēt. nubēt etiā limpidissima nuptiōe. Et iteꝝ dicit ꝙ dabit eis riuos lacteos sine saporis alteratiōe ⁊ clarū mel vinū ꝗꝫ sapidissimū alibi etiā dicit in alchorano ꝙ ibi pānis sericꝫ induāť ornati monilib⁹ aureis atꝗꝫ annulis ꝓciosis. Dicit ēt ibi: ꝙ hēbunt sedes ꝑpetuas et ꝙ ꝓteget eos arborū vmbra nec frigore affligētur nec calore oim fructuū oim ciborū vesceń gn̄ibus quicq̄d appetitus cuiꝗꝫ suggesserit coraꝫ se cōfestim inueniet. accubabunt in delitijs et angeli pincernarū ministerio īter eos cū vasis aureis ⁊ argenteis deambulabūt in aureis lac. in argenteis vinū afferētes ⁊ dicētes comedute ⁊ bibite in oīni leticia ⁊ ꝙ vobis deus ꝓmisit ecce completū est iungētur virginibus quas nec humanus nec diabolicus violauit cōtractus iacincti coralli q̄ splēdore formaꝗꝫ ꝓstantiorib⁹. Hec bona repromittit machomet⁹ suis credētibus ꝓ vita eterna. Quomodo aūt finalis beatitudo vite eterne nō cōsistit in cibo tali nec etiā alijs corporalibus ostendeť infra cōsideratione. viij. arti. v. ¶ Et notandum hic finaliter est causa ꝙ quare machometus cōcessit aliqͣs articulos fidei xp̄iane et aliquos negauit cū iudeis cautela fuit vt quomodo in aliquibus loquereť cōtra xp̄ianos hebreoꝝ rōnibus iuuareť similiter cum loquereť cōtra iudeos iuuaretur argumentis fidei orthodoxe.

¶ De discordia machometi in preceptis.

Non solū in articulis fidei discrepat machomet⁹ a xp̄ianis sed etiā in preceptis ⁊ cerimonijs. Libet ego in presenti libro annotare ꝑcepta machometi

marū amplissima est ...
gnificatur nona ...
vita ɔtēplatius...
aurea et ex dul...
deus limpidi...
singulari⁹ tr...
se honorib...
ranf q₂ tr...
cut Ma...
necessa...
ꝙ aūt...
dit h...
virt...
ber...
in ...
di...
i...

...naturā vt habita coꝝ cla
...notitia euidēter pateat cuilibet
...intelligēti ꝙ irrationaliter se obli
...saraceni obediētie talis legis.
¶ De discordia in orationibus.

Rimū prece
ptum machometi ē
ꝙ qnquies tātuȝ in
die saraceni orent.
Cū aūt habuit hūc
numerū orādi quinariū patuit su-
pra cōsideratiōe quarta. In illa fa
tus visiōe: sed tñ vt veritatē dicam⁹
hoc vtiqꝫ machomet⁹: ideo pcepit:
q₂ cōsilio doctoꝝ suoꝝ mediatricēȝ
inter iudeoꝝ ꝛ xpianoꝝ legē effici
voluit suā nō pbitatis sue neqꝫ ad
iutorio dei. Iudei eñ scd̄ȝ legē ter
i die orāt. xpiani vo septies: sȝ iste
nec ter nec septies sȝ qnquies orā-
do terminum inter vtrūqꝫ posuit.
¶ De precepto machometi in ab-
lutionibus suis ꝛ anteꝙ orent.

Ecūdum prece
ptum machometi est ꝙ
anteꝙ orent: vt pfectaȝ
mundiciā habēt culum
veretrū man⁹ brachia os aures na
res oculos capillos decētissime ad
vltimū pedes lauant qd̄ pcipit fie
ri post coitum ꝛ egestionē nisi fue
rint egroti vel in itinere. Et si for-
te sit eis impossibile aquaȝ repire
tūc pcipit eos mūdare puluere ter
re mūde quasi aqua tergēdo quam
ablutioneȝ pcipit etiā fieri modo
verso: sed talis ablutio membroꝝ
nō ptinet ad oronem. ¶ Ad oratio
nem quidē ptinet mūdari intrinse
cus nō extrinsece⁹. Mūdicia aūt de
ablutione mēbroꝝ ptinebat culto-
ribus stelle veneris q̄ volētes eam
orare ad modū femine se aptabāt
ora ꝛ oculos tingentes: q₂ vo puns-
ctus stelle veneris rex effectus est
ideo pcipit hoc. Discordat aūt hec
ablutio a baptismate xpianorum
multipliciter. Primo. q₂ baptisma
xpianoꝝ solū semel fit. Una est eñ
fides ꝛ vnū baptisma scd̄m apl'm
Baptisma vo saracenoꝝ multipli
catur. ¶ Scd̄o q₂ baptisma xpia-
norum nō soluȝ mūdat corpus: sed
etiam aīam cū sit aqua spūssancti.
Baptisma vo saracenoꝝ solum se
extendit ad ablutioneȝ mēbrorum
propter immūdiciam eoꝝ ex coitu
vel egestione: vt ptȝ in alchorano.
¶ De tertio precepto machometi
in preconisione alte vocis.

Ertiū prece
ptum machometi
est: ꝙ facta pdicta
ablutione publica
voce preconiȝētur
vnū cōfitentes deū qui nullum vel
silem habeat vel equalē eiusqꝫ ma-
chometum esse pphetam talē. pre-
coniȝationem precepit nō ideo: q₂
cōueniebat orationi sed quia aliud
nouū nequiuit imponere signum.
¶ de pcepto machometi i ieiunijs

Uartū pre-
ceptum machome
ti est ꝙ saraceni in
quolibet anno mē
seȝ integrū ꝛ amadē
ieiunēt in quo alchoranū datū celi

tus asserit machometus ieiunātes aūt tpe nocturno comedāt diurno abstineāt itavt ab ea diei hora qua nigrū ab albo distinguere p visum poterūt filiū vsq ad solis occasuz nemo comedere bibere aut vxoris cōmixtionem se presumat fedare. ¶ Post solis autē occasum donec ad sequētis diei crepusculū semp eis cibo z potu ppriisq vxoribus put cuilibet liceatvti. Si aūt infirmitatis qs fuerit pgrauat⁹ aut in via erit qdiu aut lāguoris aut itineris durauerit tēpus cōcedit eis quibuscūq voluerint z vesci simul et vti. Sic tñ vt q vel egritudinis vel vie vel necessitate min⁹ impleuerit postea emēdendū quō licuerit z dicūt saraceni q istud ieiunium est ad restringēdum vitia carnis pceptum qd est initiū penitentie. Sed quid pdest per diem ieiunare z nocte ter vel quater comedere z bonis carnib⁹ optimisq frui z mulieribusvti hec non debilitāt sed poti⁹ corroborāt carnē z incendunt ad illicitos motus z actus.

¶ De precepto machometi in obseruatione pasce.

Quintuz preceptum machometi est q obseruēt pasca. ¶ Notāduz vo q sicut hebrei ita z isti meses scdm lunā cōputāt Unde z pasca eo4 qd ipsi post ieiuniū faciunt nō semp vno tpe cōtingit pascha aūt suū qd dicunt nihil aliud est q quedā memoria vel celebratio noctis cuiusdā q est in ipso mense in qua alchoranū descēdisse dicūt. In ea quippe nocte vigilantes p ecclesias suas quas vocant mesquitas garriūt saliūt bibunt z insaniūt. discordāt aūt a xpianis z iudeis: qz in lege moysi pceptū est obseruari pascha in memoriā exitus de egypto. ¶ In lege aūt xpi pceptū est obseruare pascha i memoriā resurrectionis xpi Machometus aūt pascha celebrari iniunxit in memoriā arietis ostensi abrahe in sacrificiū celebrādi loco filij sui: z cū eo4 rex celebrat istud pascha pcinct⁹ lintheo mittit gladiū p guttur arietis z statim sup aliqd iumentū deducit ad reginā. et si regina eum videt anteq moriat asserunt se bonā fortunaz cōsecuturos anno illo q presens fuit z proprijs oculis vidit mihi narrauit. Sed z pro expeditione pasche eo4 faciūt aliā supstitionē qm milites cū rege equitātes veniūt in campuz magnum: z ibi facta quadā fouea currētes pcutiūt cū lāceis suis itra illā foueā z sic expediūt suū pascha.

¶ De precepto machometi in peregrinatione ad mecham.

Sextū preceptuz machometi est q oēs saraceni p singulos annos semel vadunt ad domū dei q est in mequa vidēda pter solā recognitionē z ibi pcipiunt adorare eaz q in cōsutilib⁹ tegumētis iducti circuire z lapides put lex pcipit per media. s. fimbria iacere retro p lapidādo diabolo hāc domuz dicunt adā cum de padiso exulasset domū exstruxisse z oibus filijs ei⁹ donec

abrahã aduenit locũ orationis fuisse abrahã aũt dei fu⁹ eã roborauit et instaurauit ꝛ i ea dño vota vouit ꝛ sacrificia obtulit filioq3 suo nomie hismaeli post mortem reliq̄t eiq3 ꝛ oibus filiis ei⁹ p multa ãnoꝝ curricula donec machomet⁹ nat⁹ ẽ orãdi dom⁹ pmãsit. quo nato eãdẽ de⁹ sibi cũctisq3 gñatioĩb⁹ suis hereditariã vt ipsi phibẽt pmisit. s3 hec saraceni nõ ex auctoritate hñt. sed q̄si cõmentu3 aliqd fingũt. Anteq̄ eni legem pdicasset dom⁹ hec ydolis plena erat: ꝛ volẽti scire qualis erat dom⁹ illa ꝛ q ibi secretũ iesset ꝛ cur illuc machomet⁹ ire ꝛ q̄ in lege inueniũt iussit facere: venerabilis petr⁹ alfonsi i suo dyalogo tit. v. declarat dicẽs. ¶ Duo filii loth s. amon ꝛ moab hãc domũ honorabãt ꝛ duo ydola ab eisdẽ ibi colebãtur alteꝝ ex albo alterũ ex nigro lapide patratũ nomẽ q̄dẽ illi⁹ qd est in nigro lapide erat merculici⁹. dicebat nomẽ vo alteri⁹ chames. Alterũ q ex nigro erat lapide i honore saturni alterũ ex albo in honore martis erat edificatũ bis i ãno cultores eoꝝ ad ipsa ascẽdebãt adorãda ad martẽ q̄de3 q̄n sol in primũ gradũ arietis itrat: q2 aries honor est martis in cui⁹ discessiõe prout mos erat lapides iacebant. Ad saturnũ vo quõ sol pmũ gradũ libre intrat: q2 libre honor saturni est q thurificabãt nudi tõsisq3 capitib⁹ q̄ vsq3 i hodiernũ diẽ in iudea celebrant: vt dixi Arabes vo cũ amon ꝛ moab ydola adorabãt machometus aũt post lõgũ tpꝰ veniẽs pristinã ↄsuetudinẽ nequit auferre. S3 quasi quodãmodo more iustato in cõsutilib⁹ tegumẽtis coopertos domũ circuire pmisit. S3 ne videret pcipere ydolis sacrificare simulachrũ saturni ↄstruxit i pariete i angulo dom⁹ ꝛ ne facies appereret dorsum erat tm̃ exteri⁹ positũ alterius martis. s. ydolũ. q sculptũ vndiq3 erat subt⁹ terrã ꝛ lapidẽ suprapositũ misit hoibus vo q̄ ad adorandũ ibi couenĩũt lapides istos osculari pcipit ꝛ hũiliatis tõsisq3 capitib⁹ inter crura lapides retro iactare q̄ humiliãtes dorsa denudãt qd est signũ legis pristine. Ecce q̄ intẽtiõe pcepit supradicta machomet⁹. In libris q3 illoꝝ scriptũ est q homet q̄de3 ex .x. sociis machometi more solito lapides deosculãs sic [illegible] est vobis inq̄t lapidib⁹ dico q nec adiuuare nec nocere potestis [illegible] S3 q2 machomet⁹ fecit illi⁹ more exequor. ¶ Qd aũt dicit lapidib⁹ iaciẽdis demões effugare nõ [illegible] rõ videt esse: q qd nõ [illegible] pcipit sensu corporeo effugare [illegible] nequaq̄ põt noie vo dñi fugari demones. Et si dicãt saraceni audiuisse aliq̄s dicẽtes demonia se vidisse ꝛ ea audisse ꝛ collocutus fuisse: ꝛ sic possunt sensu pcipi corpali. Dicendũ q l3 ãgeli corporeo sensu nõ possint pcipi illis tñ q̄ [illegible] dei icedũt visibiles fiũt: [illegible] lus amicis suis visibilis appa[illegible]

¶ De pcepto machometi in predationibus captiuatiõibus ꝛ occisionibus contrariorum.

Eptimũ preceptũ machometi est [illegible]

uersarios ei⁹ ⁊ eoꝝ ꝓphetas ꝑden tur captiuēt interficiēt ⁊ oīb⁹ mo dis ꝑsequant̄ atq; deleant nisi resi piscāt ⁊ ad eoꝝ fidē cōuerti volue rint aut s̄uitutis indictū cēsum ꝑ soluerit. ⁊ ꝑꝫ manifeste ꝙ hoc p̄ce ptū nō est ex dei opib⁹ neq; ꝓphe taꝝ q̄b⁹ nunq̄ iussit cogere aliquē credere. Sꝫ machomet⁹ hoc cupi ditate p̄cepit pecunie vt inimicos suos destrueret. et talis coactio nō dꝫ fieri: imo si q̄s aliquē cōuertere velit nō ꝑ violentiā: sꝫ diligēter ⁊ dulciter hoc facere dꝫ sicut ip̄e ma chomet⁹ ī suo testat̄ alchorano sub ꝑsona dn̄i ita ad ipsuꝫ dicētis. Si vellet dn̄s deus tu⁹ ⁊ totius seculi gētes crederēt. cur ergo vt credāt cogis: qꝛ null⁹ nisi volūtate dei cre dit ⁊ ī alio loco. vobis inq̄t gētib⁹ v̄itas dei iā venit q̄ crediderit ꝓ se metipso fecerit qui v̄o errauerit ꝓ semetipso: ⁊ ego nō sum supꝛa vos baiulus sequit̄ vero de⁹ inquit q̄d reuelat̄ tibi ⁊ expecta donec iudi cet de⁹ q̄ sup oēs iudex est. ¶ Itē in eodē dn̄s inquit de⁹ tu⁹ sub vna lege si vellet cūctos sine discoꝛdia poneret. Itē in alio loco tanq̄ sibi de⁹ loquat̄ nō inq̄t violētia ī lege dꝫ esse iā iusticia et v̄itas apparet q̄ voluerit spōte sua credat iteꝫ in alchoꝛano s vos īcreduli. nō ꝙ oꝛo oꝛatis. nec quē oꝛat ꝫ oꝛo ⁊ quē ado ratis non adoꝛo mihi lex vobis q; discoꝛs: ⁊ ī alio loco ait. nō altrice tis cū alteri⁹ legis gētib⁹ nisi mol libus v̄bis quare ergo p̄dicari ca ptiuari: ⁊ gētes vi cogere ad credē dum iussit hec oīa semitas dei esse fatet̄. ¶ Cū ergo hec lex sibiip̄si cō tradicat nulli⁹ ē firmitatis vl' mo mēti. Sed ideo machomet⁹ p̄clari captiuare: ⁊ gētes interficere ius sit vt arabes q̄ deū ignoꝛātes in de serto manebāt in p̄datiōibus dele ctarent̄: et vt maxime illi credent.

¶ De precepto machometi in licē tia comestibilium.

Octauū preceptū machometi ē ꝙ saraceni edāt absolute de om̄ibus carnibus pꝛeter carnē poꝛci ⁊ san guinē necnon moꝛticinū. Unde di cit in alchoꝛano vos credētes eda tis quicq̄d vestre fuerit volūtatis ex bona parte sequit̄. a moꝛticinis vero ⁊ poꝛco ⁊ sanguine ⁊ ab aīali quolibet ꝑempto non in creatoꝛis noīe vos abstinete de suffocatis et cōbustis ⁊ interfectis ꝑ lupos nisi vos mādaueritis vel vt debēt fue rint iugulate minime comedatis q̄d fecit machomet⁹ vt in hoc a le ge sua non solum iudei sed vt nos xp̄iani differrem⁹ quō iudeis car nes suille ac lepoꝛine alioꝝq; aīa lium nō ruminātium sunt pꝛohibi tez similiter pisces absq; squamis lex vero xp̄i chꝛistianis in esuꝫ hu manum omnia concedit absolute.

¶ De precepto machometi circa pluralitatem vxoꝛum.

Nonū preceptū machometi ē circa vxo res. Unde cōcessit sara cenis ꝙ eodeꝫ tempoꝛe. iiij. legiti mas possunt habere vxoꝛes ⁊ qua libet repudiata aliaꝫ semꝑ accipe ita tn̄ quod nunq̄ quaternariū nu

mersi transeant. In repudio quoqꝫ precepit obseruari: vt vsqꝫ tres ei qualibet repudiare eandem rursus recipere liceat. sed taliter tertio re licte sprete nequaꝙ vsqꝫ quo maritis alijs nupserit: et ab illis relicte fuerint recipere mādat. tunc autē ipse volētes prioribus maritis ante bene recōcilientur. et sic recipiant.

De emptitijs vero atqꝫ captiuis quodcunqꝫ voluerint habere dicit eis licitū esse et easdē vēdendi demumqꝫ emēdi liberā potestatem habeāt. sic tū vt postꝙ grauidā semel fecerit nequaꝙ eā alteri⁹ seruitutis iugo cōstringere possint. Sꝫ ꝙ liceat capere. iiij. vxores et qualibet repudiata aliā ducere hoc nulla quidē precipitur ratiōe. neqꝫ eni nisi cā filios pcreādi preceptū est vxorem recipere. ꝙ autē emptitias et captiuas quot libet possunt habere hoc quādā occasionē tū ad sarracenas adulterium: quia multotiēs emit aliquā stupratā a filio et ecōtra fili⁹ vel frater a patre corruptā vel a fratre. et sic patet discutio inter pcepta machometi. quare aūt machomet⁹ talia imūda fieri iussit: causa fuit. quia ipse valde feminas diligebat: et p nimiū luxuriosus erat: et sicuti ipsemet professus est vis luxurie hoim. xl. in eo manebat. et maxime quia arabes valde luxuriosi erāt volūtati eorū satisfecit vt crederent. in hoc pcepto voluit machometus ponere differentiam inter legem suā et legē moysi. quia lex mosayca mādauit viros posse libellū repudij dare mulierib⁹ suis quo recepto si ipsa nupsisset alteri viro ꝙ primus maritus iā nō posset eā ducere in vxorē. Oppositū mandauit machometus: vt patuit. Discordat etiā a lege xpi que phibet vxorē viuente marito alteri nubere. quia qui ipsam duxerit mechatur oppositū dicit machometus: vt visum est.

De precepto machometi circa phibitionem aliquarū mulierū de propria cognatione.

Decimum preceptum machometi est ꝙ sarraceni nō recipiant in vxores cōsobrinas nec nutrices lacte nec germanas lactis. Unū dicit in alchorano omēs he mulieres vobis interdicte sunt. et illicite vestre. s. matres et filie sorores et neptes atqꝫ matertere: nutrices atqꝫ germanas collactanee matres et ille mulierū vestrarū si a vobis tacte fuerint sin autē licite sunt. hoc autem fecit machometus vt a lege sua differret lex moysi. in qua iniungitur nō accedere ad certas feminas et posse nubi cū cōsobrinis feminis: germani vel germane filijs et vt etiā a lege sua differret lex xpi in qua vsqꝫ ad quartū gradū phibitio facta est. Sed et quo tantam voluptatē voluit ostendere in hoc pcepto bonū fuisse nōvti alterutrū sodomia: nec iniungere per mādatū: sicut ipse facit in alchorano in cap^lo. de vacca. Alibi tū mādat de ppria cognatiōe habere vxores vt sanguinis ples accrescat et fortius inter eos amicitie vinculū vigeat sm ꝙ mos erat oibus tūc tēporis.

De pcepto machometi circa obseruationem die veneris.

Undecimuz preceptuz machometi est q sarraceni obseruent inquietē diem veneris qd ipse fecit propter duo. Primum est quia ipse puncto stelle veneris rex effectus fuit. vt supra patuit precepto secundo. Secundū vero est vt a lege sua differret lex moysi q precepit sabbatuz obseruari τ lex xpi que precepit diem dominicam.

¶ De precepto machometi in orādo versus meridiem.

Duodecimū preceptum machometi est. q sarraceni faciunt orationē versus meridiem vbi est mecha. Unde dicit in alchorano ī persona dei sibi alloquentis τ suis credentibus tibi tm̄. Nunc huc illuc aspicienti tuisq ad meorū ppriorum noticiā que sue sunt mediatores gentiū testes suum pphetam ppriū testē habentes orationis locū veracem et ydoneū deo testificāte: vcz versus mequā tēpliq sui mediū qd abraā primo fundauit firmaboq semper vbicunq fuerit faciē tuam orando vertas talem locū orandi instituit machometus: vt differret a iudeis qui orant versus occidentē. et a nobis xpianis qui oram⁹ versus oriētem. quia ad orientē crucifixus est xps. τ ad orientē ascēdit in celum. Et intantū volunt esse discordes a xpianis q in nullo penitus vellent confirmari. vnde nos sedentes honorifice super mēsas manducam⁹ ipsi vero super terram iacētes: nos cum mappis. ipsi sine mappis. nos sardinas per caudam accipientes mittimus in ignē: ipsi vero per caput eas accipiunt τ caudas aduersus ignem mittunt. τ sic de aliis innumeris que secum conuersantes experimento cognoscunt.

¶ De precepto machometi circa iudicialia.

Tertiūdecimū preceptuz machometi est: q in possessionibus repetendis petituz testibus cōprobet τ negator iuramento semet expurget. testes autez nullos: nisi valde ydoneos pbatasq personas τ quibus sine iuramento credere possint pducant. In quibusdam etiaz aliis mosayce legis morē custodiūt. vt qui hoīs sanguinem fuderit eadem pena plectatur et quisquis in adulterio dephēsus fuerit: cum adultera pariter lapidetur. Qui autē cum qualibet alia fornicatus fuerit octingēta flagellis subiacebit: furi talis indicta est pena. vt prima τ scd̄a vice octoginta flagella sustineat. Tertia manuz Quarta pedē amittet: τ qui cuilibet hominū membrū abstulerit digno precio redimat. Et sic patet q in iudiciis faciēdis quo ad aliqua moysi consentiunt legi. In quibusdam vero dissentiunt qd τ machomet⁹ fecit: vt in hoc etiā aliquātulū diuersa esset lex sua a lege moysi

¶ De precepto machometi τ abstinentia a vino.

Quartumdecimū preceptū machometi est ꝙ sarraceni abstineāt a vino: qm̄ vomes est ⁊ seminariū hominis peccati ⁊ illud bibere dicit maximū peccatū esse. vuas tamē comedere: ⁊ mustū potare etiā in apparatu licet. Et licet sarracenis vinum sit prohibitū: ipsi tamē in occulto immoderate bibūt ⁊ inebriātur. Causa autē precipua quare a vino semper abstinere iubetur est ne forte socij inebriati patefacerent ruinā populi. Et si tm̄ peccatū est vsus vini. cur ergo in suo paradiso ꝓmittit riuum vini. sicut supra patuit consideratione. iiij. ⁊. v. articulo. xij. Alia causa fuit superius assignata consideratione. iij. in tertio passu vide ibi.

¶ De precepto machometi circa modum heredandi.

Quintūdecimuȝ preceptum machometi est ꝙ in hereditate due filie vnico filio coequentur. qđ fecit vt poneret differentiā legis sue a lege moysi ⁊ xp̄i. qm̄ lex moysi iniungit ꝙ filie cum filijs nō sint heredes. xp̄s auteȝ in hereditate eos equales fecit.

¶ De precepto machometi circa testimonia.

Decimumsextū preceptum machometi est circa testimonia. Unde precipit in alchorano. ꝙ duarum mulierū testimoniuȝ preualeat testimonio vnius viri. In quo differt a lege moysi. in qua iniunctum est ꝙ nullo modo mulierū testimonia accepten̄t. ⁊ a lege christianoruȝ: in qua in certis casibus earuȝ testimonia capiun̄t.

¶ De precepto machometi circa ꝓhibitionem disputationis cū quocunqȝ extraneo a lege sua.

Decimūseptimū preceptum machometi est ꝙ nullus sarracenus presumat in lege sua cū aliquo disputare vel discutere qđ fecit machometus ne falsitas sue legis in publicum veniret similis noctue fugiēti lucē: ⁊ oculis egris quibus odiosa est lux. In quo ostēsa nebulosa cecitate sue legis excellentiam claritatis legis xp̄i manifestauit: quā precepit xp̄s super tecta predicari: quia ipse palā locutus est mundo. ⁊ in occulto nihil. sicut supra patuit. libro primo. consideratione. iij. articulo primo.

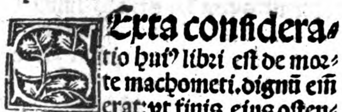
¶ De precepto machometi circa circuncisionem.

Decimūoctauū preceptum sarracenoruȝ est ꝙ circuncidunt pueros. Istud autē nō habent ex precepto machometi cū nullibi reperiatur in alchorano. sicut infra declarabitur octaua consideratione articulo primo. Discordat etiam in circuncisione a iudeis quia ipsi circunciduntur die octauo. sarraceni vero omni tempore. Iudei vero etiam faciunt reuersionem in templum et suggunt caput

veretri. sarraceni vero non. Quomodo autem cessauerat sacramentum circũcisionis dictum est supra lib. i. consideratione tertia. articulo vi. puncto primo. Hec sunt pcipua legis machometi mandata ab omni sarracenorum gente maxima celebratione habita. Alia vero plurima sunt que enumerare longum requirent sermonẽ & in tantã dementiam: hic dyabolicus machometus venit vt ausus fuerit affirmare quod quãtiscunque peccatis quisque obligatus fuerit et in die mortis sue deo & sibi crediderit. dicit quod in die iudicij ipso interueniente saluus erit vsque tunc. ergo maneãt sui credẽtes in inferno expectantes redemptionẽ vbi nulla est redemptio.

¶ Tractat de vilissima morte machometi.

Exta consideratio huius libri est de morte machometi. dignũ enĩ erat: vt finis eius ostenderet qualis ipse fuerat in vita et doctrina. Unde cum inplerentur .x. anni regni sui ab illo scilicet anno quo fuit eleuatus in regez in damasco computando. quidam discipulus eius: cuius nomen albunor voluit experiri si resurgeret machometus die tertia a morte ad vitam sicut ipse predixerat. Dixerat enĩ quod postquam decem anni sui regni essent impleti quod debebat mori et resurgere tertia die: corpusque suum ea die deferendum ad celum. Et ideo quod non crederẽt sepulture quare predictus discipulus eius distẽperato quodam veneno tradidit ei ad bibendum occultissime. Machometus autem statim vt bibit mutatus est omnis color eius. & tũ intellexit quod mors sua appropinquauerat. et dicit illis sarracenis qui ibi erant cum eo quod per aquam saluarentur & veniam inuenirent quo dicto subito dedit animam dyabolo magistro suo. discipuli autez sui diligenter seruauerunt corpus expectãdo quod resurgeret die tertia vt dictum est. Sed postquam ipsi viderẽt quod non resurgebat: vt predixerat et fetorem eius tolerare non possent relicto corpore inhumato maxima pars decessit. & post .xi. dies mortis eius venit predictus discipulus eius albunor: vt videret quomodo iacebat: & secundum quod narrat lucas tudensis in chronica sua: inuenit corpus a canibus comestum corrosis ossibus. Tũc albunor collectis ossibus sepeliuit in ciuitate quadam que dicitur arabice meduiaraziel. Sic ergo qui inter eos prudentiores fuerunt deprehensa seductoris falsitate omnia quecunque dixerat falsa et irrita estimantes considerantes etiam quomodo indignam vitam digna morte terminasset ab eius lege discesserunt.

¶ De successoribus machometi.

Eptima cõsideratio est de successoribus machometi. licet enĩ turpissima eius mors & falsitas q pphe

ne clarissime indicauerūt falsitatē sue doctrie et imūdiciā sue doctrie verūtamē occulto dei iudicio et dia bolo pcurāte incrementū accepit. Quattuor ergo puncta in presenti consideratione occurrūt pertractā da. Primus punctus est de astutia dyaboli post mortē machometi ne eius doctrina periret. Secūdus vero erit de successoribus eius Caliphis egyptio orietali et mirāmo molino occidentali. Tertius de diuersitate gentiū qui sectā machometi suscipere noluerūt. Quartus de diuersitate paganorū qui in aliquib⁹ imitātur sarracenos et in aliis differunt.

De astutia dyaboli ne periret secta machometi.

Rimus pūctus huius cōsiderationis est de astutia dyaboli p⁹ mortem machometi ne periret eius doctrina. vnde cū ad exemplū predictorū virorū prudentiū discedentiū a lege machometi: qz ipm mendacē et immundū in vita cognouerāt vt dictum est in precedenti cōsideratione oēs fere alii vellent discedere tunc cognati machometi et socii q prius in honore et reuerentia apud populū habebātur occasione legis multa lucrabantur mesti et confusi cum multis blanditiis et pmissionibus ceperūt oibus modis simplices attrahere et a secta predicta eorum animos inclinare specialiter autē dyabolus astutia sua vsus est quasi quodā instrumēto. s. quodam saraceno pessimo qui dicebat haly Hic erat filius habitari vn⁹ ex decē machometi sociis qui post mortem ipsius regnū adeptus est q blande pdicauit et callide āmonuit ad credēdum gētes et dixit illos nō bene intelligere machometi sermonem machometus inqt nō dixit q ante sepulturā vel vidētib⁹ hoibus sublevaref in celū. Dixit qppe q post sepulturā corpis angeli eū nesciētibus cūctis delaturi essent i celum Unde qz statim eū non sepelierunt Idcirco fetere cepit: vt statim sepeliretur. hac igif causa gētem in errore pristino parumper detinuit duo vero fratres scriptorum machometi filii noie basan et hozam ieiuniis et vigiliis fortiter corpa macerantes pene ad mortē deuenerunt pater vero eorum sepe filios ammonebat ne p tam lōgam macerationem sua fatigarent corpora. Ipse autē videns illos stultos esse et ad mortis hostiū pre nimio labore iā deuenisse de machometo vti erat rem patefecit. Cognita autem nequitia illius a patre ceperūt comedere et bibere vinū. et sicut in sua lege fortiter antea pstabant ita denique legē eius nō ex toto dimittere ceperunt: sed et quedam pars gētis istos in cōsuetudine insecute sunt.

De successoribus machometi in oriente et occidente.

Ecūdus pūct⁹ est de successorib⁹ machometi sm q narrat Rcoñ. eps i libro de re

bus et statu terre orientalium post mortē machometi. Sarraceni quēdaʒ ex discipulis machometi loco eiꝰ elegerūt quē vocauerūt calephā q̄si successorē siue heredē eo ꝙ dignitatis ꝛ principatus machometi successor existeret qui dignitateʒ ꝛ potestatem adeptus cepit partiʒ blādicijs ptiʒ cōminatiōe et metu ppl'os ad se reuocare ꝛ multitudinē hoīʒ cōgregare. Sʒ quidā Ascali nomine cōtra p̄dictū calephā inuidia cōcitatꝰ ꝛ indignatiōe ꝯmotus ꝯcupiscentia lucri et ambitiōe secularis dignitatis tractꝰ modis quibus potuit per se ꝛ suos eidem se opposuit ꝛ multipliciter expugnans non cessauit donec ipsum a principatu remouit. Post hunc ergo quidā patruelis machometi nomine alij cū obtinuisset p̄cipatuʒ vehemēter cōmoueri cepit ꝛ indignari ꝙ successor machometi vocaretur: cū se digniorem ipō machōmetō reputaret ꝛ ꝓphetā eximiuʒ cui dn̄s familiarius q̄ machometꝰ fuisset locutus se vellet ab omnibꝰ existimari hic ergo ꝛ cōplices eius legi machometi maxime detrahebāt et in ipsum multa maledicta ꝓferebāt. ¶ Alios ritꝰ et alias institutiōes ꝛ aliū orandi modū quam tradidissʒ machometus p̄dicātes. ¶ Illi aūt qui legem machometi tenere voluerunt in partibꝰ orientis. Calephām baldensem statuerunt qui in tanto honore ꝛ reuerentia a suis habetur ꝙ nisi mandato auctoritate eius nullus quantūcūqꝫ potens aut nobilis appellaret soldanꝰ. ꝛ oēs eiꝰ subditi tā reges q̄ alij. pedes eius ad terrā vsqꝫ ꝓstrati reuerenter osculantur. Successores aūt halij de q̄ supra fecimꝰ mentionē cōtra singulareʒ oriētis calephā. sedem suā erexerunt ī terra egypti innumeris diuitijs ꝛ delicijs affluētes. ¶ Unde inter egyptios ꝛ oriētales populos magna semꝑ extunc fuit dissensio et odiuʒ implacabile ꝛ in lege discordia et cōtradictio sarracenorū populis ī duas ꝑtes diuisis. quadā ꝑte halij et eius successoribus adherēte. maiori tn̄ parte consentiēte machomete et successoribus eius. postq̄ vo soldanus t̄palē administrationem egypti sub dn̄o suo calepha egyptio adeptus est. timēs sibi eo ꝙ calephe nō immerito multis accusantibus erat suspectus vt ipse saladinus ad vllum superioreʒ haberet respectū sed ipsi sibi et soldanꝰ eēt ac calepha accessit ad dn̄m suū calephā egyptiū tanq̄ ei debitā et solitaʒ vellet exhibere reuerentiaʒ. ꝛ claua ferrea quā gestabat in manibus ex improuiso ipsum ad terraʒ ꝓstratum ciecit. et per ꝓditionem occidit. oēs aūt filios eius ꝛ cognatos et speciales amicos vel interficere iussit. vel carceri ī ꝑpetuo mācipari. extunc soldanus baldañ. solus monarchiā et dignitatē tā suꝑ egyptios q̄ super omnes alios orientales obtinuit: saladino cōpellente egyptios vt ei concorditer obedirent et nullū calephā alium instituere p̄sumerent. nec ritus alios q̄ halij orientales obseruarent. Princeps aūt orientalium sarracenorū omnium qui legē machometi ob-

seruāt potissimus qui caput imprij sui ei dignitatem et regni sui soliū in ciuitatē marchque: q̄ quondā carthago dicebatur collocauit. ⁊ nō solū ethyopie ⁊ affrice. sꝫ etiā hyspanie in magna parte dominatur orientali calephe cū vniuerso populo suo subiectus esse recusauit. Sed et ip̄m regem et calephā reputans miramamolim idest regē gentiū se oēs successores precepit appellari. lingua cm̄ eoꝝ mira idē est ꝙ rex: mamolim aūt gentiū interpretatur. Unde inter orientales et occidētales sarracenos magnū ē scisma. ⁊ dissensionis ꝙ plurimū vtiles xp̄ianis. eo ꝙ isti illis in pl'ijs ⁊ expeditionib⁹ ꝯtra nos renuūt p̄stare subsidiū regno ipsoꝝ in seipso diuiso ⁊ ex magna pte dissoluto

¶ De diuersitate gentiū que legē machometi suscipere noluerūt.

Ertius punct⁹ est de diuersitate gētiū qui legem machometi suscipere noluerūt. Narrat supractus doctor libro quo supra ꝙ multitudo gentiliū et idolatraꝝ copiosa ⁊ maxime hoꝝ q̄ septētrionalem inhabitāt regionē circa paludes methidas et i ptib⁹ vulgarie ⁊ comanie vsq3 ad fines hōgarie ⁊ qui in cōfinio regni dacie ⁊ alijs ptib⁹ adiacētibus cōmorantur machometi legem recipere noluerūt ⁊ q2 ab alijs sarracenis orientalibus ⁊ occidētalibus valde remoti sūt p metū vel violētiā nō potuerūt ꝯpelli vnī vsq3 hodie q̄dā eoꝝ errorē vetustū retinentes ydola colūt venerāt adorāt. Alij aūt more p[illegible] nec legē nec scripturā nec [illegible] villas habētes arbores et arbusta et pecudes ⁊ generaliter quicq̄d in mane casu aliquo primū eis occurrit illud p deo reputātes p totū diem colūt ⁊ adorant. Quidā aūt ex eis se veꝝ et summū deū ignorare ꝯsitentes. putantes deū tn̄ ignotū aliquo placare sacrificio et obsequio venerari carnes vel panē seu aliā hmōi oblationē in altū pijciūt i honorē illius qui deus est et habitat in excelsis clamantes et dicentes ei⁹ sit oblatio hec q̄ sup oēs ē et sume diuinitatis inter alios obtinet principatum.

¶ De diuersitate paganorū [illegible] sarracenos imitantium.

Uartus punct⁹ est de diuersitate gētiū q̄ in aliquo imitantur sarracenoꝝ legē differūt ⁊ in alijs. et primi dicuntur torcomani q̄ in terra turcoꝝ inhabitāt hoꝝ traxisse credūtur originē a septētrionalib⁹ sarracenis supradictis. Uā noie cōposito a thurcis ⁊ comanis [illegible] turcomani De turcis siquidē ex antiquis orientaliū historijs certū habem⁹ ꝙ ex septētrionali regiōe exeūtes psonaꝝ fines ingressi nō solū regionem illā sꝫ vniuersas fere orientales prouincias armato manu occupauerūt violenter: extunc autē gēs illa prius rudis ⁊ inculta. nec habent certā mansionē sed passiꝫ cum vxoribus et filijs ⁊ pecoribus vagās et pascuarū cōmoditatē sectans regē sibi prefecit: ciuitates

⁊ oppida possidere incipiẽs agri-
culture dans operaꝫ que pri⁹ de pe
culio tamẽ viuebat ac iura sibi ci-
uilia constituens hi aũt qui sua ru-
ditate permanentes priorẽ viuẽdi
modum deserere noluerunt appel-
lati sũt turcomani. In multis aũt
imitantur illos sarracenos qui be
duini dicũt. Isti beduini ex arabũ
gente principaliter ceperunt origi
nem: de quoꝝ stirpe dicunt descẽ
disse machometum. Hi aũt dogma
tizantes ꝙ diem mortis a deo sibi
cõstitutum nec preuenire possunt
nec preterire. nunꝙ ad pugnã ar-
mati ꝓcedunt sed solummodo ca-
misiati populis more feminaꝝ ca
pita inuoluentes lanceis et ensib⁹
tantũmodo vtẽtes. ⁊ lꝫ leuiter ⁊ de
facili ꝯuerãt in fugaꝫ alios tñ sar
racenos timidos et ignaros repu-
tant: qui spicula et sagittas a lõge
iaculantur sunt aũt non soluꝫ xp̃ia
noꝝ sed et etiã sarracenoꝝ ⁊ ꝓdi-
tores mendaces et cõstantes ⁊ ami
ci fortune et duplici via gradiẽtes
his quos cernunt preualere libent
adherentes. Portant etiã in capi-
tibus pilleos rubeos cũ pepulis i
tentoriis de pellib⁹ animaliũ habi
tantes: ouinis etiã pellib⁹ ⁊ capri
nis plerũꝗ vestiunt nullã aũt ha-
bentẽ certã mansionem in campe-
strib⁹ et pascuis turmatim ꝑtibus
incedentes vagi habitant pascũt
vbertatẽ sectãtes diuersas regio-
nes circuieũt lacte viuentes ⁊ aia
lium copiosaꝫ multitudinẽ secum
trahentes. ¶ Ipsi autem penitus
ociosi tam equorum ꝙ pecoruꝫ vxo
ribus suis procurationẽ relinquũt

Sunt et alie gentes ex orientalib⁹
ꝑtibus qui legẽ machometi custo-
diunt excepto ꝙ more xp̃ianorum
ad ortũ solis adorant eo ꝙ patres
eoꝝ qui xp̃iani fuerunt hunc modũ
orandi eis relinquerũt ab aliis sar
racenis heretici et ꝓphani reputã
tur: ex quib⁹ nõnulli ipsum solum
deũ summũ reputant eo ꝙ iter om
nes creaturas visibiles ꝑcellentẽ
habet pulcritudinẽ. Sunt aũt qui-
dam alii miserabiles homines in
montanis circa iuga libani in ꝑti-
bus tripolitanis cõmorantes qui
lꝫ ex parte legeꝫ machometi obser
uent. dicunt tñ se legem alterã oc-
cultam habere quã non licet alicui
reuelare nisi filiis eoꝝ cum iã adul
te sint etatis: vt secreta pueriliter
nõ reuelent vel mortis articulo im
minente cum patres in extremis
laborantes spem euadendi nõ ha-
bent. Uxores aũt eorum et filie in
lege maritorum et parentũ suoruꝫ
ignorantes legẽ illã dicũt se crede
re ꝙ si forte fili⁹ leuitate illã legẽꝫ
quam vocam occultant matri sue
reuelant. vxor a marito et filius a
patre absꝗ vlla retractione neca-
rentur. Hi autẽ ꝑter morem alioꝝ
paganorum vinũ bibunt et carnes
porcinas edunt ab omnibus aliis
tãꝙ heretici legis reprobant. Ipsi
etiaꝫ pessima et abhominabilia et
sexui feminee contraria in occulto
turpiter operantur sicut illis nar-
rantib⁹ q ab illis recesserunt cogni
tum est timẽt ne vxores eoꝝ eos re
linquerent vel contemptui habe-
rent si execrabiles ritus eoꝝ ⁊ imũ
dicias secte peruersissime cognos-

cerent. Est etiã in puincia fenicis circa fines ciuitatis Enthadẽsis qui hodie vulgariter appellaẜ torzaza quidã populus scopulis ꝛ mõtib⁹ vndiq͂ȝ circũclusus inhabitãs habẽs castella. x. fortissima. ꝛ ppẜ viaꝝ angustias ꝛ rupes inaccessibiles. inexpugnabilia cum suburbanis ꝛ vallibus oĩm fructuũ ꝛ frugũ fertilitate fecũdissimis et amenitate iocũdis. hoꝝ aũt hoim q̃ azisimi nuncupanẜ multitudo numerũ. xl. M. excedere dicitur. Preficiũt autem sibi capitanium nõ successiõe hereditaria sed p̃rogatiua meritorum quẽ ipsi veterez seu senem appellãt non tã prouecte etatis rõne. q̃ prudentia dignitatis preeminẽtia. ¶ Prim⁹ autẽ ꝛ summ⁹ in fauste religionis eorum abbas ꝛ locus vnde principiuz habuerunt in partibus est orientaliũ valde remotis versus ciuitatẽ baldorensez ꝛ ptes perfidis puincie. Hi autẽ vngula nõ findẽtes neq͂ȝ sanctũ a pphano discernẽtes omnẽ indifferẽter obedientiam superiori suo exhibitã sibi credunt esse vite eterne meritoriaz. Unde tante subiectiõis ꝛ obedientie vinculo magistro suo quez senẽ nominant astringunt q̃ nil ita piculosuz est aut difficile q̃ ad mãdatum domini sui hilari animo et ardẽti volũtate amplecti et perficere vereanẜ. Senex aũt dñs eorũ pueros de populo suo in locis secretis et delectationibus facit nutriri ꝛ diuersis ideomatũ generib⁹ diligenter imbutos et ĩstructos ad varias puincias mittit cũ cultellis vt potentes homines taz ex xpianis q̃ et sarracenis vel quia ex aliqua causa habet eos odio vel ad p̃ces amicoꝝ suoꝝ seu etiam pptea immẽse pecunie precium sibi datũ mandat occidi pmittens ppter huiusmodi mãdati executionẽ longe maiores delicias habituros in paradiso sine fine post mortem q̃ fuerit ille in quibus fuerãt nutriti. q̃ si ppter huiusmodi obediẽtiã eos mori contigerit martyres a suis iudicanẜ et inter sanctos ab illo populo deputati in summa habenẜ reuerentia. ¶ Parentes vero eoꝝ a magistro qui senex dicitur multis munerib⁹ ditanẜ. et si serui erãt de cetero liberi dimittunẜ. Unde miseri adolescentes seducti de cõuentu p̃dictorum fratrũ ad varias partes mũdi transmissi cũ tãto gaudio et desiderio legationẽ mortiferaz suscipiunt ꝛ cũ tanta diligentia ꝛ sollicitudine pficiunt sese variis modis transfigurãtes ꝛ aliarũ natiõnũ ritus et habitũ sibi assumentes aliquando in specie mercatoꝝ quandoq͂ȝ in specie clericoꝝ seu monachorũ ꝛ ĩfinitis aliis modis sese occultantes q̃ vix aliquis in vniuerso mũdo a deo caut⁹ ẽ q̃ sibi possit ab eoꝝ insidiis precauere cõtra ĩferiores psonas aliquid machinari dedignanẜ. Potentes aũt quibus ipsi aduersanẜ vel p̃cio magno se redimunt vel armati incedẽtes cuz caterua satellitum cuz suspitione ꝛ metu mortis semper incedunt. Hi aũt super oẽs alios sarracenos legem machometi et eius instituta diligenter et altissime seruauerunt vsq͂ȝ ad tẽpora cuiusdam magistri

sui qui naturali predictus ingenio diuersarum scripturarū excitatus studio xpianorum legē ꝛ xpi euangelia cepit cum omni diligentia legere ꝛ perscrutari āmirans xpi miraculoꝝ virtutē et doctrine sanctitatē ex quoꝝ cōpatione vt irrationabilez cepit abhominari machometi doctrinaz et tandem cognita veritate subditos suos artes maledicte legis studuit paulatiz reuocare. Unde exhortatus ē eos et mādauit ꝙ vinū cū modestia biberent et carnes porcinas manducarent. Tandem vero post multas amonitiones et varias doctoris sue pdicationes in hoc oēs cōcorditer cōsenserunt ꝙ relicta machometi pfidia percepta baptismatis gratia efficerentur xpiani. Ita tn̄ ꝙ eiusdem conditionis essent et libertatis vt alij xpianorū lege subiecti isti erant tunc temporis fratribus milicie tēpli tributarij duo milia bisanciorū eisdē annuatiz psoluētes p securitate cuiusdā terre sue q̄ in ꝯfinio t're pdictoꝝ fratrū sita erat qui multas eis molestias occasiōe ciuitatis inferre cōsueuerant. Prefatus aūt azisimoꝝ magister vnuz de familiaribus suis virū eloquentē prudentē et strenuū de quo plurimū cōfidebat misit ad regem hierosolomitanū. Rex autē intellecta cā legationis pro tanti populi visitatione et aiarū a laqueis dyaboli liberatione deo gratias agēs. Nūciū senis cuz summo honore et gaudio magnifico recepit et ipm ad ppria reuerērē vt dn̄o suo bonaz regis et xpianoꝝ volūtatē et magnū desiderium denūciaret et vsqꝫ ad fines terre sue deduci pcepit que dū fines suos iā fere ingressꝰ tripolim pertransisset: quidā ex nr̄is vir belial et iniquus dei timorē ante oculos suos nō opponēs hoīez de regio ducatu et fidei xpianoꝝ sinceritate confidentē improuisū nil aū sibi metuētē in detrimētū xpiani nominis ꝛ maxime ecclesie orientalis occidit. Unde populus ille q̄ tanꝗ planta nouella nondū radicatus erat in fide cū ira magna et indignatione fidem nr̄az respuēs et nroꝝ cōsortiū suspectū hn̄s a tam scto et honesto pposito resiliuit et vsqꝫ ad tempus pn̄s xpianos ꝛ dei ecclesiam psequi et infestare nō ptermisit. In vno igitur corporali homicidio predictus ille proditor animas innumeras īterfecit. Hijs igitur et alijs innumeris mōstruosis hominibus miserabilis regio orientalis corrupta ē et alie ꝙplures eius pnicioso exemplo sunt coinquinate cōtagio.

¶ De bello sarracenorū p argumēta cōtra fidei fortalicium.

Octaua cōsideratio huius libri est de bello sarracenoꝝ p rōes ꝯ nostrū fidei fortaliciū suo ceco iudicio nimiū efficaces nō attēdētes ꝙ est turris fortitudinis a facie inimici. et vt colligere potui ex diuersis libris. x. sunt argumēta quibus insultant cōtra nos. Primum ꝯtra nomē xpianū. Scdm̄ contra xpi conceptionē. Tertiuz ꝯ xpi diuinitatez. Quartū cōtra xpi mortē

Quintū ꝯ trinitatē pſonaꝝ. Sex-tū cōtra beatitudinē eternā i visio ne dei. Septimū contra matrimo-niū vnius vxoris tm̄. Octauuꝫ con tra baptismū quo ad ablutionē in-teriorē. Nonum ꝯtra adorationem ymaginū. Decimū contra veritatē vtriusqꝫ legis quas dicūt esse cor-ruptas p iudeos ⁊ xp̄ianos ⁊ nihil esse veritatis nisi quantū in alcho-rano continetur.

¶ Contēdit ostēdere xp̄ianos non esse xp̄ianos.

Primum argumentū sarracenoꝝ est ꝯtra nomē xp̄ianū. Di cunt eñ ꝙ illi qui vocanť xp̄iani nō sunt christiani nec debēt vocari xp̄iani qꝛ sunt contrarij oib⁹ dictis ⁊ factis que opabatur ⁊ dicebat ie sus xp̄s quia xp̄us erat iude⁹ et ser uauit sabbatū. Et ipse dicit in euā gelio mat. xv. nō sū missus nisi ad oues que perierūt dom⁹ israel. Itē erat circūcisus sequitur ergo ꝙ ni hil habēt facere cū eo in paucovel in multo immo sunt sui cōtrarij to taliter. ¶ Ad hanc veniferā oppo sitionē dupliciter respondeť. Prio eius oppositū ex opib⁹ ostēdēdo Secundo ꝙ sarraceni sic dicentes sunt cōtra legē suā. Primū sic ostē ditur qꝛ experientia teste possūt vi dere sarraceni qui habitant inter xp̄ianos ꝗtam gloriā et honoreꝫ ⁊ ꝗto corde xp̄iani faciunt et offerūt iesu xp̄o edificatis tam solemnissi mis et magnificentissimis eccle-sijs in suo nomine ⁊ sue beatissime matris et suorum sanctorū ditatis in crucibus ⁊ calicibus patenis cū delabris lampadibus ⁊ ymagini-bus ex auro et argento deaurato. pñt iterū videre ꝙ xp̄iani ieiunāt. xl. ob reuerētiā. xl. dieruꝫ q̄s iesus xp̄s i d̄serto ieiunauit. ⁊ sicut dicit lex sarracēoꝝ d̄ mēse rōadā qꝛ i eo descendit ꝙ ipsum ieiunent sarra-ceni data ratione ꝙ qui menseꝫ cō fitetur ipsum ieiunet quis ergo po test dicere de fidelibus ꝙ nō sunt xp̄iani ex quo. xl. ieiunāt et sic cōsi tentes vitā iesu xp̄i sequunť suuꝫ exēplū. Jeiunant similiter. iiij. tē pora anni ⁊ vigilias festiuitatū ie su xp̄i sue matris ap̄loꝝ ū: et multo rū aliorum sanctoꝝ quoꝝ festa solē nizant non solum cantando in mul ta gloria laudes deo et illis sꝫ ⁊ ēt diebus illis cessando a corporali-bus laboribus lucratiuis. Possunt etiā videre ꝗtā deuotionē ⁊ hono rem deferunt nomini suo cū multi ex xp̄ianis cū audiūt ipsum nomi-nare inclinant sua capita et aliqui flectendo genua et qualiter etiam eundē blasphemātes cū in iudicio accusantur publice puniunť. non facio mentionem de secretis acti-bus cordis in contemplationibus nec de lacrimis que de eoꝝ oculis sepe emanant in magna habūdā-tia memorādo suam doctrinā suas p̄dicationes suos nobilissimos ac-tus et virtuosissimos suam vitam suā mortem suū ad inferos descen sum suam resurrectionē a mortuis multis ex eis secum resuscitatis. Item memorando etiam post su-am resurrectionem suam familia-ritatē cuꝫ apostolis cōuersationeꝫ

per dies .xl. antequam ascenderet ad celos. In quibus super omnes angelos sedet ad dexteram patris semper orando pro suis fidelibus memorando etiam quomodo in mundi fine veniet in maiestate sua et sui patris et angelorum iudicare vivos et mortuos: et quod dabit existentibus ad dexteram suavitatem eternam: et existentibus ad sinistram tormenta sine fine. ¶ Quis ergo sarracenus viuens inter christianos potest dicere non esse christianos: nec taliter debere vocari illos quos cum tanta fide cum tanta deuotione cum tanta reuerentia et cum tanta gloria constat adorare iesum christum. ¶ Secundo declaro quod sarraceni hoc dicentes sunt contra suam legem non dico solum illi qui habitant inter christianos et nouerunt supradicta. sed etiam existentes in equa loco securo eis secundum alchoranum. cum ipsummet alchoranum in multis locis vocet eos christianos littere arabice nominauit eos nazarenos. quod in idem redit. s. discipuli nazareni sicut christiani discipuli christi qui est magister omnium fidelium. et quando apparuit paulo sic se vocauit nazarenum. Dicens ego sum iesus nazarenus quem tu persequeris. Sic ergo sarraceni non possunt imponere fingere negare vel affirmare de christianis quicquid eis placuerit: quando lex eorum vocat eos christianos. ipsi dicunt quod nec sunt christiani: nec debent ita nominari. Unde bene possunt considerare sarraceni de christianis sic dicentes. cuius alterius legis volunt esse: quando nolunt affirmare esse christianos. quod tamen publice dicit lex eorum. Et ideo ex quo suam voluntatem supponunt legi sine negando quod ipsa affirmat. non est mirandum si similia faciunt de sancta scriptura christianorum negando tam irrationabiliter iesum filium marie esse filium dei. quem sacra scriptura in pluribus locis veteris et noui testamenti pro tali nominat quod sit filius dei suus filius primogenitus suus proprius filius verus suus filius unigenitus sic quod unus solus est filius proprius dei genitus de sua substantia propria et natura et non multi. de quo ut nemo dubitaret dicendo iste est vel ille. deus pater suum esse de nabe esse loquendo dixit eum ostendendo hic est filius meus dilectus. et si sarraceni negant sacram scripturam quam habent christiani negant legem suam in multis passibus que affirmant quod eam debent credere: quia facit mentionem de scriptura moysi: et psalmista dauid de multis etiam prophetis et euangeliis affirmat enim alchoranus quod illi sunt credentes in deum qui credunt ea que deus iussit antequam machometus esset in mundo. Ad ea autem que dicunt quod ideo non sumus christiani quia non obseruamus sabbatum nec circumcisionem que et quomodo manifeste sint rationes quare lex moysi non debuit obseruari post publicationem legis gratie. et excepto quod moralia precepta manserunt cessauit impletis per iesum mysteriis in ipsa contentis ad plenum in primo libro fuit declaratum et reduco hic ad memoriam saltem unum dictum quod multum debent attendere iudei et saraceni tenentes circumcisionem quod quando rex impleuit suum promissum si post aliquis ducat pro dis-

missio illud qd ipse ordinauit bene pot intelligere q ei facit iniuriam qr ducedo tale pro dimisso dat intelligere no esse impletu qd promisit in tpe iam pterito p eu assignato sic est de circucisione qua deus dedit abrahe p signo cofederationis inter deu: et eum quousq de suo semine nasceret ille q habebat esse oim gentiu benedictio messias promissus deus et homo: qr ergo saraceni vtutur circumcisione cotinuo sunt in ira dei sicut iudei facietes deum mendace et periuru non implentem qd promisit et iurauit tpe determinato. Respondent ad hoc saraceni et vno falsissimo fundamento psupposito: q cotempta lege scripture et gratie debent seruare solumodo lege nature qua abraham obseruauit ex quo ipsi non legem moysi nec xpi: s; data abrahe solu tenent p vera q debet esse sicut et ipse circucisi: ita q postq habita est lex pfectionis redeant ad lege nature in qua vixerant ab initio mundi quonia hoies non erant capaces maioris legis sicut si post q homo creuit in etate et est factus homo intellige s dicat q ei conuenit loqui. sicut quado erat puer sine sensu scire potest sicut puer cogitare sicut puer: ludere potest sicut puer cu hoc sit certum omibus hoibus cum venint ad etatem perfectam debere facere illud qd pertinet ad tale etatem et dimittere ea q faciebat cu paruuli erat. ¶ Sed querendu est a saracenis quare circucidunt vt cu nesciuerint respondere remaneat cofusi in circucisione sua no enim inuenit expsse dictu in alchorano p magistrum machometi q circucidérunt se et sui credetes. sed isti sui credetes addiderut se dicedo q ex q fuit data lex abrahe et ipse fuit circucisus q necessaria est eis circucisio cu dicant professores et obseruatores legis abrahe. q machometus fuit circucisus non legit in alchorano: sed in libro sue gnationis et vite narrat q ipso nato circucidit eu Gabriel quado balneauit cor eius et aperuit et post hec vba statim sequit. Et dicut q natus est circucisus. ¶ Ex quo ergo de sua circucisione dicunt duas opiniones nulla earum affirmado apparet q de eius circucisione no sunt certi nec talis circucisio sicut ipsi dicunt fuit circucisio Abrahe que fuit non p angelum: sed manu hois facta. q Machometus natus sit circucisus hoc dicere est ad beneplacitu potuit machomet? de facto si rex fuit arabu vel princeps vel subditi sui inter se vel ex parte sua no dei. dare suis dimissam. qd tame in libro suo no continetur sic accidisse. Sed qd mysteriu circumcisionis datu abrahe quod iam totaliter cessauerat et fuit annullatum potuerit iuste ordinari et cotinuari claru est q no qm iudei sicut dictu est qn ea vtutur sunt in cotinua ira dei et odio de qbus sic datur intelligi in eo q narratur de vita machometi no fuit filius inter eos patre eo no expectate q angelus circucidat pueru qn die octaua facit eu statim circucidi. ergo machomet? fuit filius getilis vel xpiani si gen

tilis. videat q tale affirmat in qua reputatione teneret eum mater sua videndo eum dissimilem patri et suo generi toto. si primo non habuerat de ea revelationem de qua tamen nihil narratur. et quod potest dici per angelum circuncisus statim sicut natus fuit. si natus fuit circuncisus hoc nihil est dicere quoniam est contradictio in terminis. Si iam forte dicat quod circuncidit eum angelus in ventre matris sicut si a sua conceptione fuisset sanctificatus: et in gratia dei cui non concordant verba psalmi claritatis. Unde magister machometi quem diabolum intelligo iurando per claritatem noctis quando colligitur seu occidit dicit sic. an non te invenit dominus tuus orphanum et appropinquabit. invenit te devium et direxit. invenit te pauperem et ditavit ecce sanctitas tam per saracenos laudati religiosi machometi quem secundum quod ipsi intelligunt deus invenit devium et direxit. et ad quid direxit statim declarat quod de paupere eum ditavit et quid dicatur in libro suo contra divitias cum illas et luxurias promittat diabolus suis non dicitur. Sed hoc est certum quod difficile est quod divitias habentes ingrediantur paradisum dimittendo ergo hoc ex quo illud quod dicitur de circuncisione machometi non legitur in libro suo per eos reputato pro autentico illud est magis apparens quod ipse et sui primi credentes pro maiori vel multo magna parte fuerunt christiani non circuncisi sed baptizati. Veruntamen cum in alchorano dicatur de magna instantia per eum ad iudeos: ut essent sui credentes existenti maiori labore et principa lioti intentione sua faciendi semper suum principatum maiorem per eum tamen desideratum pro concor[dant]ia eorum quod sibi adherebant forte fuerit introducta circuncisio quod leviter potuit introduci cum in illis partibus esset multitudo iudeorum et est verisimile quod multi eorum erant neophiti et cum in multis istorum magno tempore duret affectio ad legem moysi sicut vera per eos habita et suos patres habendo fiduciam domini temporalis. multi illorum non contradicunt circuncisioni. dicunt iterum aliqui quod duravit adhuc in illis partibus heresis phariseorum quod ad salvationem requirebatur cum evangelio observare legem moysi et non minus pesandum est. ex quo labor machometi et suorum successorum erat adiungere principatui sic christianos sicut iudeos et gentiles per ipsum et suos fuisse ordinatum quod sui credentes loco baptismi acciperent elataher quo utuntur quando ingrediuntur suas mesquitas. potest ergo alphaquini saracenorum per seipsos intelligere quante efficacie est quod arguunt contra christianos quod circuncidunt se sicut fuit christus quoniam ipsi seipsos reputantes et tenentes se pro magnis zelatoribus et imitatoribus eius non nascuntur circuncisi nec expectant quod angelus circuncidat eos sicut dicunt de machometo. Forte respondebunt quod alia est ratio in machometo et alia in eis. sed ex quo in eis non verificatur quod in sua prophetia non est mirum si imponent christianis debere circuncidi ex quo christus fuit circuncisus sicut homines ceci vel debiles visu loquentes in eo quod non vel paucum

¶ Contra christi conceptionē per spiritumsanctum.

SEcundū argumentū sarracenorū est cōtra xpi conceptionē quā nos xpiani affirmamus de spiritusancto qui est tertia in trinitate persona: qd ipsi non intelligentes licet assererēt xpm de virgine natum ⁊ mariā virginem pmansisse non tamē intelligunt spm dei tertiā in trinitate personā: sed potius materialē flatū qualē reperimus in homine ⁊ alio animāte. Dicunt enī deo insufflante beatā virginē de illo flatu virginem concepisse. qd volunt auctoritate ⁊ ratione probare. scz qd flatus sit in deo. ⁊ qd de tali flatu conceperit virgo. vñ dicitur in ps. flauit spūs eius ⁊ fluent aque. spm istum intelligunt materialem dei flatum. Item Gen. i. inspirauit in faciē eius spiraculū vite. qd sic intelligunt deus suo flatu insufflauit in corpus ade. ⁊ ita creatus est spūs in corpore ade illo flatu diuino. de eodē flatu intelligūt quod legitur in euangelio. Insufflauit xps in discipulos suos. ⁊ ait Accipite spmsanctū ⁊c. Sic etiam intelligunt qd gabriel dixit ad mariam. Spūssanctus superueniet in te. ⁊ illud qd de xpo dicitur. conceptus de spūsancto ex maria virgine. ¶ Ratione etiam idem volunt astruere sic. Uirgo maria xpm genuit per se non alio mediante. sed nec de virili semine eum concepit. nec de diuina substantia. ergo de quodā medio inter rationalē creaturam et deum. Sz quid est mediū super hoīem ⁊ infra deum nisi flatus diuinus quo insufflata peperit virgo maria. Si flatus materialis impregnat terrā ⁊ germinare eam facit. quid mirū si flatus diuinus infecundauit mariā. ¶ Ad hec respondet alanus in suo quadriperti to. libro. iiij. c. i. qd illi qui hoc conātur asserere indigent pena ⁊ sensu quia in deo materialis flatus non est cum sit substantia incorporea: nec habet instrumēta flandi vt fauces et huiusmodi. Si enī deus corporeus esset. variabilis esset: nec in omni loco icir cūscriptibiliter esset. qd autem deus incorporeus sit ratione non indiget: cum omnis ratio tam humana qz diuina. hoc irrefregabiliter affirmat. Flatus enim dei siue spūs dei dicit spūssanctus qui procedit a patre ⁊ filio. de quo dicitur. spūs dñi ferebatur super aquas Gen. i. ⁊ xps dicit spūs vbi vult spirat. Si spūssanctus aliqua volūtas est. rationalis est. ⁊ ita materialis flatus non est. Item apls dicit. qd spūssanctus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. xps etiam ait. ¶ Ite predicate euangelium omni creature. baptizantes eos in noie patris ⁊ filij ⁊ spūssancti. Hic spūssanctus cōnumeratur patri ⁊ filio. et ita vna est in trinitate psona. de hoc spū dicitur. flauit spūs eius ⁊ fluent aque. cū enī spūs. s. per gratiam inspiratur peccatoribus qui dicuntur aque propter fluxum peccatorum aque fluunt. i. peccatores cōuertunt fluūt propter fluxum lachrymarū pro penitentie

lamentū. q autem dicitur dñs inspirasse ispiraculum vite in corpus ade. sic intelligendum est spm̄ hominis creādo cū corpori hominis infundit. per hoc autem q xp̄s insufflauit in apostolos significatum est q gratiam spūssanctus infundebat in eos. Superuenit autē spiritussanctus in virginē gloriosam: q ei infudit gratiā suā. ¶ Eadem ratione dicitur concepisse de spūsancto. i. opere spūssancti non de substantia ipsius: ipsa eni virgo sola dei auctoritate de carne sua xp̄z cōcepit sine alterius rei permixtione nec aliqs debet intelligi flatus materialis: vt iam dictum est a deo ꝓcedens rationalem creaturam excedens: quia si aliquis materialis flat⁹ ꝓcederet a deo: aut esset eiusdem nature cū deo aut nō. Si esset eiusdem nature cuz deo. ergo esset deus. ⁊ ita de diuina natura concepit virgo. q dictu ⁊ intellectu est horribile asserere. Si vero ille flatus non est diuine nature. queritur ergo cuius nature sit. si in corporee nature est ⁊ nō diuine erit angelus vel anima cū spūs sit. et ita beata virgo de āgelo vel anima cōcepit. Si autem corporalis est nihil aliud q aer esse videtur. ⁊ ita absurdissimum est q sequitur vt dicamus virginem ex aere concepisse hominē. ¶ Querit iterū a sarracenis vtrū ex solo flatu facta sit illa conceptio si ex solo flatu conceptus est xp̄us quomodo ex solo flatu flat⁹ est homo: vel ipse flatus fact⁹ est homo. fuit ille flatus anima xp̄i vel vnit⁹ anime xp̄i. si fuit vnitus anime xp̄i spūs sophisticus esse videtur. corpus etiā q xp̄s habuit fuit de carne virginis aut non. si non fuit de carne virginis filius virginis nō fuit. Unde ergo carnē habuit si de virgine habuit fuit flatus ille vnitus carni: vt ex illis duobus fieret conceptio ⁊ illo flatu animaret caro ad hoc vt xp̄s fieret hō. ¶ Sed obijcit sarracenus veritatis inimicus si xp̄s non fuit de substantia diuina vel de flatu dei cōceptus quomodo ergo fuit dei filius. Ad quod respondetur q xp̄s ſm humanam naturam fuit filius virginis. ⁊ ſm diuinā filius dei ab eterno a patre natus ſm diuinitatem. In tempore vero de virgine ſm humanitatē q autem christus fuerit deus ⁊ homo supra libro primo latissime probatum est.

¶ Qd christus non sit deus.

Ertium argumentum sarracenorū est contra xp̄i diuinitatē. Arguunt eni contra nos si xp̄s esset deus ipse de se hoc in euangelio declarasset: sz hoc est falsuz: quia nūq hoc de se asseruit nec dixisse legitur se esse deū. quicquid sit de argumenti sequela addit q insipienter dicunt. s. q nunq de se xp̄s asseruit se esse deuz. Respōdetur multiplici testimonio ipsius xp̄i oppositum esse verum. Unde Mar. xiiij. habetur q cuz sacerdos interrogaret iesum dicens. tu es christus fili⁹ dei benedicti. Respondit iesus et dixit illi. Ego sum

est manifesta confessio: quod xpus est deus: propter quod summus sacerdos scidit vestimenta sua &c. Item iohannis. vi. Ego sum panis vite qui de celo descendi. si quis manducauerit ex hoc pane: viuet in eternum. Item iohannis. viij. Ego sum lux mundi qui sequitur me non ambulat in tenebris: sed habebit lumen vite. Item ex pluribus alijs locis. Ego sum resurrectio & vita. Ego sum via veritas et vita. Ego sum ostium per me si quis introierit saluabitur. Ego principium qui & loquor vobis. Ego sum alpha & o. principium & finis que omnia non possunt competere nisi deo vero: vt patet cuilibet intuenti. In confirmatione huius iudei allegantes causam coram pylato. quare deberet mori xps. dixerunt quia filium dei se fecit. Et sic patet quod insipienter & stulte locuti sunt sarraceni in preallegato argumento.

¶ Contra christi mortem.

Quartum argumentum sarracenorum est contra xpi mortem. Ipsi enim asserunt xpm immortalem & impassibilem fuisse qui conceptus de dei flamine. & ideo dicunt ipsum non fuisse passum vel mortuum: nec a mortuis suscitatum. sed asserunt loco eius alium hominem posuisse cum iudei vellent ipsum cruci affigere. quod ita nituntur probare si xps de flato diuino conceptus est sicut flatus diuinus incorruptibilis est. ita xps impassibilis ¶ Preterea indecens esset xpm de flatu diuino conceptum & quodammodo dei filium crucis subire patibulum. ¶ Respondetur quod xpus secundum quod dei filius est: nec passus: nec mortuus: nec suscitatus est. sed secundum infirmitatem humane nature quam assumpsit de virgine. quia xpus si carnem assumpsit aut passibilem habuit aut impassibilem. Si impassibilem. vnde eam assumpsit. Si passibilem & pati & mori potuit: & ex diuinitatis virtute a mortuis resurgere. Sed si de carne virginis passibilem carnem assumpsit. & sic passibilis fuit. quod autem xps filius dei fuerit: & secundum hoc immortalis & filius virginis. & secundum hoc mortalis. diligenter superius libro primo probatum est. & etiam quod xps passus mortuus & suscitatus fuerit. ibidem latissime probatum est in apertione. xij. thesaurorum. Et si dicat sarracenus miserum esse xpm subijsse mortem secundum infirmitatem. Respondetur quod hoc non reputamus christi miseriam: sed dignationem: quia ex summa misericordia fuit & dignatione: quod christus carnem assumpsit & mortem subijt non quod meruisset hoc cum peccatum non fecerit: vt & ipsi sarraceni fatentur. sed vt a morte nos per mortem redimeret. Si enim rex aliquis misertus serui sui iacentis in luto lutum intraret vt seruum liberaret non hoc ascriberetur miserie regis: sed dignationi. Ex verbis etiam ipsius alchorani elicitur predictus error. Unde ait in capitulo. xxviij. in persona xpi dum inter homines conuersarer iniunxit mihi. scilicet deus nec me virum difficilem: sed malorum

exceptem creauit. et super me est diuina salus in die mee natiuitatis et mortis et a qua iterum viuus accedam. hec ibi.

Contra trinitatem personarū.

Quintuz argumentum sarracenoꝝ est contra trinitatez personarū. Cū enim audiuit machomet⁹ ꝙ christiani ponebant in deo tres personas non valens intelligere sine pluralitate diuine essentie. cogitauit ꝙ ponebant tres deos. et ideo negauit trinitatez in deo. et ideo dixit in alchorano. in caplo elenesa non dicatis tres: quia deus est de⁹ vnus. licet pluralitas personarum in deo posset ostendi ex sacra scriptura et rationibus. sicut supra ꝓbatum est contra iudeos. libro. iij. consideratione. iiij. articulo. xxiij. quia tamen primū vt infra dicetur dicunt esse corruptum. Secunduz vero audire nolunt cum noluit credere nisi his que tradita sunt eis a suo magistro i alchorano. Ideo ad eorum cōfusionem ex eodem alchorano volo ostendere pluralitatem personarum. In diuinis ad qđ cuz non poterit respondere compellātur intrare conuiuium veritatis.

Queram⁹ ergo a sarracenis qđ sibi voluit alchoranum. quia totiēs induxit deum de pluralitate loquētem. Dicitur etiam in capitulo elbalkara in persona dei dixim⁹ angelis adorate adam &c. Ex hoc cōtinuauit postea vsq; ad finem libri aliquo modo loquēdo de deo in singulari: aliquando in plurali. et certissimum est omnibus christianis iudeis et sarracenis ꝙ deus est vn⁹ et solus et simplex et non habet nec potest habere consortem. quare igitur de se loquitur pluraliter nō possunt dicere ꝙ deus loquitur de se et angelis. dicitur enim ibi diximus angelis. hec ergo locutio dei est nō angelorum: sed ad angelos. Item secundo in capitulo sad dicitur ꝙ omnes angeli adorauerunt adam nisi dyabolus. ergo omnibus angelis dixit deus. Tertio capitulo in multis locis in alchorano induxit tales locutiones de deo in plurali in talibus actionibus. in quib⁹ angeli nullomodo communicāt sicut in creatione mundi: in iustificatione impij. dicitur i alchorano in pluribus locis in persona dei nos num ꝙ creauimus celum et terram et intermedia pro ludo. et nos iustificamus hominem &c. et nos misimus christum filium marie et dedimus ei spiritum et euangelium et miracula et talia in quibus angeli nullomodo communicare possunt cuz deo. angeli enim creati sunt a deo et non creatores cum deo creante celum et terram et intermedia. nec possunt dicere sarraceni. ꝙ vox illa pluraliter sit excellētissimi creati. per quod deus omnia fecit vt dicunt. Constat enim ꝙ quicquid est preter deum est creatura a deo creata et nulla creatura potest esse concreatrix cum deo. Itē. iiij. capitulo. Non potest etiam dici ꝙ deus pluraliter de se loquit̄ ꝓpter diuersas quidditates q̄ sunt in eo

sicut potentia: iusticia. et huiusmodi quas arabes appellant sapiat. Ista enim sunt in deo non acciden tia: sed sunt ipsa diuina essentia. ¶ Unde in deo nullam compositio nem: nec pluralitatem faciunt vt p illa deus de se loquatur pluraliter cum tamen in angelo et homine il la accidentia aliquã compositionẽ faciant: et certe talis modus loquẽ di. scilicet quod deus de se cum sit vnus plu raliter loquatur inuenitur semel a moyse introductus in Gen. nam in formatione hominis deus locutus est dicens. faciamus hoiem etc. Et dicunt iudei quod est vox dei ad ange los. qd est contra sacrã scripturam que nunquam dicit hoiem creatum ad imaginem angeli: sed ad imaginez dei. et hoc est quod statiz subiũgit moy ses post ista verba dicens. Et crea uit deus hominẽ ad imaginẽ et si militudinem suã. ad imaginem dei creauit illum. Est igitur vox dei pa tris ad filium: vel totius trinitatis adiuicem. nam deus qui est vnus et simplex in essentia. est trinus in p sonis. et alchorãnũ illud simpliciter dixisset: nisi quia tenuit quod non pos set esse distinctio personarũ sine di stinctione essentie. Ideo dicit in ca pitulo elneza. O familia liberi no lite vacillare in lege vestra: et nõ di catis de deo: nisi veritatem: quia xps iesus marie filius est nuncius dei. et verbum dei qd in ea posuit per spiritũsanctũ suuz. Ecce hic nominat deum verbuz dei et spiritũsanctũ suũ. Sed timẽs ne p hoc diuina essen tia diuideretur vel multiplicaretur vel determinaretur statiz subiũxit et nõ dicatis tres: quia deus est deus vnus. Ecce quantũ appropinqua uit ad illud qd maxime arduuz est in fide vt quasi cũ iohanne diceret pater verbũ et spũssanctus hi tres vnũ sunt. Induxit igitur in alchora no machometus deũ loquentẽ plu raliter et nescit causam. teneamus igitur cũ eis cõiter quod deus est vnus et solus simplex et ipsi habent in al chorano quod deus est deus vnus et quod habet verbum suũ et spiritũsanctũ. et sic tenemus quod ipse qui est vere deus vnus et simplex proprie de se loquitur singulariter: et quia est trinus in pso nis aliquãdo loquitur de se plurali ter. Sed quia late dictuz est de patre et filio dicamus aliquid in spãli de spiritusancto contra saracenos et queramus ab eis. quia alchoranum frequentissime facit mẽtionem de spũsancto quis est iste spũssanctus. Nam in ca. elbakara in psona dei dicit dimisimus et dedimus iesu fi lio marie quod faceret pdigia et mira cula manifesta et pfecimus euz per spiritũsanctum: et idem repetit p oia infra in eodẽ ca. Itẽ dicit in capi tulo elembra de maria insufflauimus in ea de spũsancto: et in pluribus aliis locis loquitur similia de spiri tusancto. ¶ Queritur ergo qs est iste spiritussanctus: et non possunt dicere saraceni quod sit aliqua creatu ra pura vel aliquis angelus bonus quia loquitur de eo singulariter vt de vno sancto nostro. Angeli vero sancti sunt multi et oẽs sunt dei. que esset igitur causa: vt de eo singula riter diceret nostro et sancto. Et p terea nõ esset magna cõmendatio

de xpo quem alchoranũ intelligit singulariter cõmendare q deus dedisset ei angelũ custodẽ q2 quilibz homo hz angelũ custodẽ. naz deus facit spũs angelos τ nuncios nr̃os sicut dicitur in alchorano i capitulo elmelaize. Et preterea angeli nõ sanctificãt hominẽ. sz deus immediate τ solus. sicut solus de⁹ potest dimittere peccata vt dicit̃ i alchorano. Si aũt predictus spũssanct⁹ sit vere de⁹ sed verus deus qui de spũsancto loquitur dicens. dedim⁹ spm̃sanctũ et insufflauimus de spiritu nostro. cũ igitur diuina essentia sit vna et simplex et non posset diuidi nec distingui et ibi sit dans et datũ. dans qui dicit dedimus. et datus spũssanctus. qui dicitur datus et insufflatus et inter dantẽ et datum requiratur distinctio. oportet q deus dans et insufflans τ spiritussanctus insufflatus et dat⁹ distinguant̃ et differant hec est distĩctio sola quam nos christiani ponimus in diuinis personis τ quã vocamus distinctionem realẽ pe relationes originis stante vnitate indiuisibili diuine essentie. Patet ergo declarata trinitas personarum in diuinis communitate essentialiter ex alchorano machometi quam sarraceni non intelligunt percussi cecitate.

¶ Contra beatitudinẽ eternam q̃ in dei visione τ non corporali refectione consistit.

Sextuz argumẽtũ sarracenorũ est cõtra beatitudinẽ eternam et nos xp̃iani intelligimus τ firmiter credimus. scz q cõsistit in dei beatifica visione et illa est spũalis refectio finalis beatorũ. Sarraceni vero tenent in eterna beatitudine homines reficiendos materiali cibo τ potu qd̃ sic auctoritatibus nituntur probare. Deus enĩ promisit iudeis si bene agerẽt terrã lacte τ melle manantẽ sz hoc intelligi non põt de materiali terra ꝓmissionis q2 illa non manat lacte et melle. ergo in alia vite eterne. Item christus promittẽs suis credẽtib⁹ eternam refectionẽ dicit vt bibatis et edatis super mẽsam meã in regno patris mei. Item post resurrectio legitur xp̃m de fauo mellis comedisse vt per hoc insinuaret q post resurrectionẽ oẽs reficiẽtur melle

¶ Ad hoc dicẽdum est istis bestiis q in eterna beatitudine nõ erit aliqua materialis refectio sed spiritualis. q2 tunc homines spiritualia corpora habebunt non potu vel cibo indigentia. q2 sicut attestat̃ xp̃s hoĩes in pad̃iso neq3 nubent neq3 nubent̃: sz erunt sicut angeli dei in celo cibo τ potu non indigentes et apostolus ait quod esca et pot⁹ nõ sunt regnũ celorũ. caro etiã et sanguis regnũ dei nõ possidebũt id est alimenta carnis τ sanguinis in regno dei locũ non habebunt ad litterã de terra ꝓmissionis intelligi nõ potest qd̃ dictũ est de terra lacte et melle manante. terra enim illa sterilissima est sed per terrã manantẽ lacte et melle paradisus celestis intelligitur qui manare melle τ lacte dicit̃ ꝓpter eterne et interne refe-

ctionis dulcedinem. Mensā autē xpi que est in regno patris sui vocat spiritualium bonoꝝ refectionē q̄ spiritualis refectio nihil aliud ē ꝙ diuina fruitio. Unde in psal. torrente voluptatis tue potabis eos. Que autem maior insania poterit esse ꝙ asserere hec sunt bonoꝝ premia scilicet esum mellis et potū lactis nūꝙ sustinuerūt martyres tot persecutiones vt ad has deuenirēt refectiones. voluit laurētius vri in craticula vt ad hec perueniret gaudia. suspēsus est vincentius in eculeo vt hoc frueref cibo: certe si de9 daturus esset sua materialia fercula credo ꝙ elegantiora daret eis cibaria. xps aūt post resurrectionē nō ideo comedit vt per hoc insinuaret resuscitatis necessaria esse sed vt probaretur ei9 resurrectio vera eiusdē in numero non solū per auditum cū dixit eis pax vobis. Luce. vltimo: q: xps habebat talē modū salutandi: spiritus eni malign9 non consueuit annūciare pacē sed discordiam nec solum per visuē. cū dicit discipulis videte man9 meas et pedes meos q: ego ipse suē. Luce vltimo. Nec solum per tactū cū dixit palpate et videte q: spiritus carnem et ossa non habet sicut me videtis habere. Luce vltimo. Sed etiam probauit suā resurrectionē esse verā ex gustu. q: corpus fantasticū et sine anima comedere non potest. Hac ergo ex causa dixit discipl'is suis habetis hic aliquid ad manducandū illi: tulerunt patrem piscis assi ꝛ fauum mellis. Unde cibus ille nō fuit cōuersus in carnē sꝫ resolutus in iacentē materiā. Sed ne hec causa comedēdi erit ī resurrectiōe generali. ea ergo q̄ in sacra scriptura de vita eterna reperiuntur vt cibus ꝛ mensa per similitudinē vel exemplū posita sūt Non sic aūt de secta machometi q: ipse de vera beatitudine et de visione dei nullam omnino facit mētionem. q: nec desiderauit nec apprehendit ea sola que desiderauit promisit in quo apertissime fuit cōtrarius non solū christo sed omnibus prophetis et omnibus philosophis ꝛ oibus ratiōe vtētibus: q̄ oēs cōmuniter concordant ꝙ vltīa hominis felicitas sit in cognitiōe solum dei iuxta illud quod dicitur Johānis. Hec ē vita eterna vt cognoscant te solum deū verū et quē misisti iesum xpm. et Aristotiles in quarto ethicoꝝ. ꝛ. xii. metaphisice dicit ꝙ vita que est scdm intellectū est optima igitur gulosa et luxuriosa est pessima vita que impedit intellectum hominis. Sed obmissis auctoritatibus sacraꝝ scripturarū quā non recipiūt sarraceni lꝫ recipere deberēt cū ipse valde laudet ꝛ cōmēdat legem dei ꝓphetarū sāctoꝝ doctrinam ac euangeliū xpi fiat ratio ꝯtra eos qua ostendat ꝙ i illa felicitate eterna nō erūt ac gule ꝛ luxurie. Et arguif sic. Ad h sumim9 cibos vt corruptio que posset accidere ex cōsumptiōe naturalis humidi nō sequaf vt etiā cibos sumim9 ꝛ augumētū. sꝫ ista duo nō erūt ibi. Nā oēs in debita quātitate resurgēt nec ampli9 poterūt mori nec aliquo mō deficere. Nā sicut

dicit machomet⁹ in sua doctrina vt patuit supra cōsideratiōe.iiij.post ꝙ omnia mortua fuerint deus occidet mortē et postea resurgēt imortales ⁊ integri: ergo cibi sumptio nō est necessaria aliquomō: ⁊ eodē modo nec vsus venereorꝫ quia nec tūc est necessariū ꝙ cōseruetur in spē. quod nō pōt conseruari in indiuiduo. Item hoīes resurgētes iperpetuum viuent. ergo si cibo semꝑ vterētur i infinitū augebūtur eorꝫ corpora: aut erunt ibi digestiones aut alie feditates vt tantū resoluatur quantuꝫ conuertitur quorꝫ vtrū quia est incōueniēs. Ad hec respōdet machometus in libro de doctrina sua dicens ꝙ nō erit ibi egestio sordium sed purgatio per sudorē: Et ponit exemplꝫ de puero in vtero matris qui vt dicit nutritur ⁊ non egerit. Sed exemplū et ratio eius nihil soluit sicut patet inspicienti. Nam quedā sunt de perfectiōe imꝑfecti que in re ꝑfecta essent imꝑfectio magna. Item ista euasio machometi nihil valet qm̄ corpora resurgētiū ita erūt incorruptibilia ꝙ nihil poterit resolui ex eis ⁊ sic nō est simile de vno et de altero de ꝑfecto et iperfecto. Itē si i istis actibus esset vltima hominis ꝑfectio vt videtur machometus expresse dicere. quid igitur nūc oportet abstinere ab istis et nō magis die ac nocte luxuriare et comedere vt hic ēt felices sumus sꝫ apō oēs hoīes etiam apud sarracenos reputatur virtuosius abstinere ab his et etiā ipsi sarraceni habēt viros cōtēplatiōis et cōtinētes quos maxie laudant. Itē si in istis actib⁹ est vltia hominis felicitas q̄d faciet anima separata ante resurrectionem que nec comedere nec luxuriare pōt. nec angeli etiā vnꝙ poterūt esse felices quia istis omnino carent. Preterea si habēdo multas vxores ⁊ infinitas cōcubinas ⁊ adolescētulas ē vltima virorū felicitas vt patuit supra ꝯsideratione.iiij. Quomodo ergo mulieres poterunt vnꝙ esse felices nisi habeant multos viros. Erit igitur aut mulier felix aut vir felix et mulieres adolescentule ifelices et misere. Rationabiliter ergo cōcluditur ꝙ oēs taꝫ viri ꝙ mulieres eorꝫ infelices erunt et miseri sequentes id qđ debetur porcis ⁊ asinis.i.gulam ⁊ coitū.

¶ Contra matrimoniū vnius vxoris tantum.

Eptimuꝫ argumentum sarracenorꝫ est cōtra matrimoniū vni⁹ vxoris tm̄. Cū ei sit illicitū in lege xp̄i plures vxores simul vno tēpore habere. Sarraceni oppositū asserentes dicūt licitū eē plures vxores siml' hēre sicut supra patuit cōsideratiōe.v.p̄cepto.ix. Et nitunt̄ ꝓbare auctoritate patrū veterꝫ testi q̄ duas vxores simul habuisse legūtur vt Iacob ⁊ dauid et alij multi. ergo q̄ rōne licitū fuit eis hēre plures vxores eadē rōne ⁊ modernis. Sꝫ hoc nō affirmāt sarraceni nisi vt luxurie sue satisfaciāt. tota ei eorū vita i fetore luxurie ē vt sup̄ patuit. Dicēdū ergo ꝙ vna dꝫ eē vni⁹ Unde et deus vnā dedit ade vxo

rem et non plures, que etiam sacramento deseruit quia per hoc significatur quod vna est sponsa xpi. s. eccl'a. Unde et lamech mortaliter peccauit qui primus plures vxores habuit. In veteri autem testamento licitum erat alicui plures vxores habere ad multiplicandum genus humanum ad cultum diuinum tunc terram replebat fecunditas. nunc autem celum replet castitas. a tempore enim iohannis baptiste: regnum celorum vim patitur et violenti rapiunt illud. In veteri autem testamento a matrimonio non excipiebant nisi. xi. psone. in nouo excipiuntur infinite. et vbi apostolus ait. i. Corin. vii. quamdiu viuit mulier alligata est viro vt non possit alii nubere similiter vir mulieri vt non possit aliam ducere. Unde vir si plures vxores habeat adulter est. et sicut vna mulier non pot simul habere plures viros sic nec vnus vir plures mulieres simul. Item dicit apostolus quod vir non habet potestatem corporis sui sed mulier. sic et vir vxore sua viuente non pot accedere ad aliam. Cum ergo sarraceni dicant xpm magnum prophetam fuisse quomodo audent eius verbis contradicere que dicit mulierem non esse relinquendam nisi causa fornicationis. Ipsi autem multis de causis relinquunt vxores sunt etiam inter eos qui dicunt mulierem relictam a marito non debere ad eum egredi do nec alter cum ea conueniat: sicut patuit supra consideratione quinta precepto. ix. Et sic preuaricatores legis et euangelii facti sunt. In lege enim scriptum est vt si quis vxorem suam qui libet ex causa dimiserit et voluerit ad eum quoque regredi ipsius est. sine dubio si tamen eam alter non sol didauerit. si alter eam tetigerit ab ab illo imperpetuum prohibita est: in euangelio tamen non est licitum homini vxorem suam sine causa fornicationis dimittere. Et qui dimissam alterius in vxorem receperit adulter et mechus iudicetur. Item si christum credunt tantum fuisse prophetam. et de virgine natum et de flatu diuino conceptum vt supradictum est cur non celebrant eius conceptum vel eius ortum.

¶ Contra baptismum quo ad ablutionem interiorem.

Octauum argumentum sarracenorum est contra baptismum quo ad ablutionem interiorem: nos enim solam ablutionem corporis dicimus et fideliter confitemur non sufficere ad remissionem peccatorum sed exterior et interior per aquam spiritussancti. Sarraceni vero affirmant solam corporum ablutionem per aquam factam sufficere ad peccati remissionem quod volunt multiplici auctoritate probare. Ait enim Ezechi. xxxvi. Effundam super vos aquam mundam et mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. et iohannes baptista fuit baptizans in aqua tantum. Mathe. iii. Mar. i. Jo. i. Naaman etiam ablutus septies in iordane liberatus fuit a morbo lepre. iiii. Reg. v. per quod significatur quod aliquis per solam ablutionem liberatur a peccatis ade. His ergo auctoritatibus dicti sarraceni

asserūt quodlibet peccatū mortale homini remitti per solam aque ablutionem sine cōfessione et cōtritione. Dicendū ergo ꝙ non sufficit ablutio discreto et adulto sine contritione ⁊ confessione nec puero sine trinitatis inuocatiōe. Ezechiel vero aquam illā vocat mundam que sanctificatur per verbū. iuxta illō Augustini. Accedit verbum ad elementū et fit sacramentū. Johānes aūt nō baptizauit in peccati remissionem et sanctificationem sed in assuefactionem vel significationem nec peccata baptismo eius remittebant. Ablutio aūt aque qua naamā purgatus erat a lepra significabat baptismum xp̄i quo quis liberat a culpa. Ablutio autē aque qua fit peccati remissio in baptismo iterari non potest vel debet quia significat passionem xp̄i et mortem que iteranda nō est nec sacramento baptismi debet fieri iniuria. Semel ergo valet aque ablutio. i. baptismus puero vel adulto iterata nō ꝓdest. Errāt ergo pagani qui singulis ablutionibus corporū suoꝝ credunt sibi remitti mortale peccatū qꝛ si tale esset videret esse peccati incentiuuz. Isti etiā multa de lege veteri obseruant ⁊ ita quodāmodo iudaizant qꝛ vt supra patuit porcū non comedūt: plures vxores simul ducūt etc. Et iā in primo libro ostēsum fuit legē moysi abolitaz fuisse qꝛ veniēte veritate cessauit vmbra et figura. xp̄s etiā eam ostēdit consummatā et in se impletā cum pendēs n cruce dixit ꝯsummatū est vt patuit ibi supra.

¶ Cōtra venerationē imaginum.

Nonū argumentū sarracenoꝝ est cōtra ymagines q̄ habentur ī ecclesijs ipsi eīn cum iudeis insultātes cōtra nos dicunt hec nobis non licere qꝛ facimus contra diuinum preceptū Exo. xx. Deu. xxvij. et Leuiti. xxvi. scilꝫ nō facies tibi sculptile nec oēm similitudinē ⁊c. Derident etiā xp̄ianos qꝛ effigiāt deū sublimi sedentez solio et circa euz magno dignitatis fastigio aq̄lam hominem vituluz et leonē. Ad hoc dicendū est ꝙ si lex mosayca ꝓhibuit nullo modo sculptile fieri: peccauit moyses qui fecit imagines cherubiz. Exo. xxv. et. xxxvij. ⁊ posuit in templo. quotienscunq̄ etiaz thurificabant ante archam ⁊ adorabant similiter faciebant ante cherubin. Salamon fecit etiam vt dicitur. iij. Regum. vi. duo alia cherubin maiora et oēs cortine q̄ erāt in tabernaculo erant intexte multitudine cherubin. Et si dicas illō ꝓcepit deus et erunt imagines angeloꝝ non hoīm. dico ꝙ verū est qꝛ tūc nō erant homines tales vt mererent adorari et imagines eoꝝ qꝛ erāt increduli et rebelles nec erat honestum ꝙ sue aīe essent in inferno et ꝙ eoꝝ imagines adorarent ī terra. sed postq̄ deus assūpsit carnem humanā factus figurabilis ⁊ anime sanctoꝝ sunt in paradiso nō est inconueniens ꝙ eoꝝ imagines sint in ecclesijs ⁊ venererētur ab hominibus. ꝙ aūt dicit nō facies sculptile ⁊c. Legislator declarat dicēs

mini⁹ suasibile a principio subtra-
xissent vt plures ad fidē accederēt
et addidissent aliquid suasibile ꝙ
ecōtrario. Preterea quō xpiani cū
iudeis potuerūt cōuenire a qbus
odio tam antiquo discōueniūt nec
eīn iudei dicūt xpm esse deum nec
bonū hoiem. Vn̄ ꝯtum ad hoc ma-
gis conueniūt xpiani cū saracenis
qui dicūt ad minus xpm fuisse san
ctissimum hoiem. Preterea xpiani
ante aduētum machometi fuerunt
diuisi in diuersas sectas ⁊ p̄cipue
orientalis in iacobinos et nestori-
nos: nestorini aūt maxime cōueni-
unt cum saracenis ⁊ machometus
mādauit eos singulariter honora-
ri. ⁊ quomodo cōuenissent nestori-
ni cum iacobinis qui tāto odio di-
uidūtur ad viciādum euangelium
ꝙ adinuicem occidunt ⁊ tn̄ inueni
tur apud vtrosqꝫ euāgelium oino
idē sicut et apud nos. Preterea no
men machometi quare xpiani sub
traxissent de euangelio cū ipse tm̄
cōmandauerit xpm ⁊ matrē suam
⁊ euangeliū: vt dicit in alchorano
ꝙ in euāgelio xpi est directio ⁊ per
fectio ⁊ nō subtraxerūt inde nomē
pylati qui flagellauit euꝫ ⁊ nomen
iude qui ꝓdidit eū ⁊ nomē diaboli
⁊ quare xpiani posuissent in euan-
gelio ꝙ xps sit vere mortuus ⁊ cru
cifixus q̄ nunc videnẛ ei cōuenire
cū sit vere deus vt in euangelio ha
betur ⁊ quō videtur consequens ꝙ
duo tamdiuersa posuissent de xpo
scꝫ ꝙ sit vere deus ⁊ vere mortuus
Preterea dato ꝙ potuissent in om
nibus libris ponere: sed qs potuit
oibus suadere: et in cordibus gen-
tium scribere ꝙ hunc occiderūt et
tamē hoc suasum est toti mūdo: vt
susciperēt illud principes ⁊ tyran
ni philosophi ⁊ sapiētissimi hoies
⁊ etiā indocti ⁊ paupes ita vt etiā
calipha de baldaco moriretẛ xpia-
nus: ⁊ fuit inuenta crux ad collum
eius vt testaretur facto ꝙ ipse dn̄s
saracenoꝝ mortuus est vere xpia-
nus. Et ideo indicauerunt eū sara
ceni ꝙ sequestratus sepeliretur ab
aliis caliphis qui vidit sepulchꝛū
testimoniuꝫ perhibuit. Et scimus
quia verū est testimoniū eius. Om
nibus igitur modis constat ex au-
ctoritate alchorani ⁊ rōnibus vali
dis ⁊ apertis ꝙ euangeliū est inua
riabile ⁊ non viciatū nec corruptū
Cum igiẛ machometus super oēs
alios libros cōmendat euāgelium
⁊ post illud vetus testamētum. co-
gūtur saraceni recipe auctoritateꝫ
euāgeliī ⁊ veteris testamēti. Pre-
terea i alchorano in ca. helmeide
qđ interpretatur mensa dicitur ꝙ
familia liberi nihil oino sunt nisi
compleant legem ⁊ euangeliū. Fa
milia ꝯo liberi sunt saraceni sicut
ibidem ostenditur. Unde dicit nisi
compleant legē ⁊ euangeliuꝫ ⁊ qđ
reuelatum est sibi. Istud auteꝫ qđ
reuelatū est accipiẛ alchoranuꝫ qđ
reuelatū est solis saracenis vt ipsi
dicunt. hoc idem ostēditur in mul-
tis locis in alchorano scilicet ꝙ fa
milia liberi sunt saraceni secundū
intētionem machometi dicẛ enim
saracenus in ca. elneza qđ interp-
tatur mulieres circa finē ꝙ nō va
cillent in lege sua. Unde ibi scribi
tur. O familia liberi nolite vacil-

lare in lege vestra ꝛ non dicatis de deo nisi veritatem ꝛc. hoc idem: scȝ ꝙ familia liberi sunt saraceni ostē dit expsse in capitulo loȝ. in fine libri. Si autē oino voluerint dicere ꝙ est lex vetus et euāgelium corruptum ostēdant integrū ꝛ corruptū ꝛ maxime si vniforme ostēderint ꝛ in oibus linguis sicut ꝛ nos ostēdimus eis ꝛ recipiem⁹. qḋ tamē eis impossibile est ostēdere. Patet igitur dictum saracenoꝝ insipiens et falsuȝ esse: scȝ. ꝙ testamentū vetus et nouū sunt corrupta. Queramus iterum a saracenis quare nō legūt nec habēt libros istos per maxime cū machometus in alchorano frequētissime cōmendet legē Moysi ꝛ iob ꝛ dauid. ꝛ dicit psalteriuȝ librum luminosum et supꝛ oēs alios libros cōmendat euangeliū in quo dicit ꝙ est salus ꝛ directio: vt dictum est: qꝛ enim xp̄s cōmendauit moysen et alios ꝓphetas et xp̄iani eos nō habebant acceperūt eos a iudeis ꝛ fecerūt transferre de diuersis linguis ꝛ habēt eos autenticos ꝛ legūt in suis scolis. Non habent aliud qḋ respondeant saraceni nisi sicut dictuȝ est dicere ꝙ illa sunt corrupta. Sed quomodo tantus ꝓpheta qualē reputāt machometum tantū cōmendassent exemplaria corrupta ꝛ dixisset ꝙ in eis esset salus et directio vel quō non predixisset imposterū corrūpenda sed potius dicit cōtrarium ꝙ si saraceni erāt in dubio de alchorano ꝙ peterēt ab illis qui ante recepe rant libros: scȝ a xp̄ianis ꝛ iudeis sicut supra dictū est in ca. de Jona potius aūt dixisset nō credatis eis ꝙ habēt libros corruptos. Non est alia causa quare nō legunt saraceni p̄dictos libros nisi qꝛ sciunt sapiētes ꝙ de facili depꝛhenderetur falsitas alchorani. Si libros sanctos ꝛ veraces legerēt. Unde ꝛ alchoranus sibi maliciose ꝓuidit et posuit quattuoꝛ remedia ne deserere tur a suis ꝛ ne falsitas eius depꝛhēderetur. Primū est: qꝛ mādauit eos occidi qui cōtrariū alchorano aliqui diceret. Scḋm ꝙ cū alteri⁹ secte hoibus non disputarēt. Tercium ꝙ ꝓhibuit ne eis crederēt dicit em̄ in ca. vestra nō credetis nisi illi qui sequit legē vestram cū tn̄ dicat ꝙ in euāgelio est salus ꝛ directio. Quartū est ꝙ ab eis totaliter separētur ꝛ dicant mihi lex mea et vobis vestra ꝛc. Et post vos ab eo liberi ꝙ operoꝛ. ꝛ ego ab eo liber ꝙ opamini. ꝛ hec dicit in ca. Jone Si igitur saraceni bene acciperēt cōsilium alchorani ꝓculdubio dirigerētur haberēt em̄ euangelium ꝛ legē moysi ꝛ alias scripturas sanctas maxime cū ipsum alchoranū cōmēdādo moysen dauid salomonem et alios ꝓphetas frequētissime dicat ꝙ non p̄fert vnum alteri.

¶ De bellis ꝛ triūphis saracenoꝝ ꝛ xp̄ianorum per arma corporalia a tpe machometi vsqꝫ ad presens.

Una cōsideratio hui⁹ libri est de bellis et triumphis saracenorum ꝛ xp̄ianoruȝ per arma corporalia a tempore machometi discurrendo vsqꝫ ad presens

tempus. Sicut enim ante icarnatio nem populus electus et peculiaris dei erat popul⁹ iudeoꝝ et ꝓpterea eis prouidit tanq̄ filiis de flagello correctionis. s. populū gētilium a quo sepe captiuabant̄ et occideban tur cū diuina p̄cepta transgredie- bantur sicut dicit̄ Amos. iii. tantū modo vos elegi ex oībus cognatio nibus terre. Idcirco visitabo sup vos oēs iniq̄tates vestras. et apoc. iii. Ego quos diligo arguo et casti- go. sic et post xp̄i incarnationē po- pulus electus et peculiaris dei est popul⁹ xp̄ianoꝝ. Reprobato ergo populo iudeoꝝ ꝓpter xp̄i mortē et in captiuitatē ꝑpetuo ducto proui dit deus electo suo populo xp̄iano rum de flagello correctiōis: scꝫ po pulum saracenoꝝ per quē sepe ca- ptiuātur et occidūtur cum dei pre- cepta transgrediūtur et veritatem sue legis relinquunt. pijssimus ta- men pater etern⁹ sic a paganis ꝑ mittit flagellari filios suos q̄ eos nō sinit omnino deleri vt in tā par uo populo respectu inumerabilis multitudinis saracenoꝝ q̄ sunt ve lut arena maris sicci et infructuosi reluceret euidēter eius potentia et clementia infinita et sicut gentiles non semꝑ vincebant iudeos: sed se pe ab eis vincebantur mirabiliter cum p̄cepta altissimi custodiebāt sic et saraceni nō semper facti sunt victores sed sepe mirabiliter victi sunt a populo electo xp̄ianoꝝ cum scꝫ diuinā volūtatem deuotissime conabātur iplorare. zelo sue sacra tissime fidei succensi. et vt ex diuer sis scripturis et cronicis colligere potui. clviii. bellis famosis: p̄sens cōsideratio explicabit: vt habeant in quo cōtemplent̄ principes xp̄ia ni: q̄ꝛ videntes gloriosissima facta alioꝝ principum. rationabiliter de bent animari ꝓpter honorē sacra tissime fidei ad similia operanda. presertim his temporibus in qui bus experimentaliter videmus q̄ plurimū feruet rabies infidelium vt deleāt de terra nomē xp̄ianum.

¶ Vincūt saraceni fugato theodo ro et aufertur tributū romanoꝝ.

PRimū bellum inter saracenos et xp̄ia nos factū fuit in affri ca circa annū dn̄i sexin gētesimū. lix. tp̄e eraclii imꝑatoris et bonifacii pape. iiii. Causa autē predicti belli fuit: q̄ꝛ cū machome tus astutiis suis ꝑuertisset gentes illius terre et plurimū aliarū elat⁹ non modicū in suꝑbiam suā cogi- tauit quomodo posset contrariari romanoꝝ imperatori et gentes ex- trahere ab ei⁹ dominio in seruitu- te: et accidit q̄ p̄dictus imperator eraclius misit nūcios suos ad pre- dictos affricanos pro colligendis tributis vt moris erat. q̄ cum ma- chomet⁹ sciuit: venit ad eos in ma nu forti et negato tributo eos occi- dit propter qđ eraclius imperator congregauit magnū exercitum et prefecit ei ducem fratrē suū theo- dorum qui imperiū oriētis de ma- nu ei⁹ tenebat. Veniēs ergo in af- fricam pugnauit cum machometo et deo permittente victus est theo dorus et fugit: regressusq̄ē ad im-

peratorem eraclium sine honore.
¶ Vincunt saraceni et aufert obe-
dientia imperatorum romanorum
in affrica.

Ecundū belluz
saracenoꝝ contra xpia-
nos factū fuit circa idē
tempus in affrica cū enim predi-
ctus theodorus fugiens in primo
bello ad imperatorē fratrem suuz
rediret et omnia vt acciderant nar-
rasset. Imperator cogitans predi-
ctum machometū rebellantem sub
iugare maiorē exercitum cū predi
cto fratre suo destinauit. Sed licz
romani multi essent cum venirent
in terram et viderent potestatē ma
chometi pauore cōcussi voluerunt
se retrahere ad quoddam castrum
qđ dicebatur gabatin. q cum ma-
chometus intellexit venit post eos
plures eorum occidēdo et vulnerā-
do: et licet resumptis viribus chri-
stiani contra eos facies ostēderent
finaliter tamen occisus est theodo
rus frater imperatoris et romani
victi sunt omnesq ibi perierūt pau
cis exceptis qui in mōtibus se ab-
sconderūt. nam cētuz quinquagin
ta milia de exercitu imperatoris
domino sic pmittēte prostrati sunt
et extunc sublatum fuit romanū do
minium in affrica et iugum seruitu
tis affricanorum cessauit. De his
duobus bellis latius dictuz est su-
pra cōsideratiōe.ij.in secūdo pun-
cto cum de ambitione machometi
ageret. Et si queras cur deus per-
misit sic christianū populū dilectū
suuz per saracenos flagellari. Re
spōdetur q sepe deus iuste flagel-
lat populū suum propter peccatuz
principis: sicut ptz.ij.Reg.de fla-
gello quez misit deus in populum
suū propter peccatuz regis dauid
sic in proposito. Naz vt alique hy-
storie tradunt pdictus imperator
predictum conflictum enticis er-
rore fuit maculatus et cum filia so
roris sue martina nomie matrimo
nio coniūctis. alie aūt hystorie di-
cunt q erat auersus a fide catho-
lica: et corruptus ab anastasio pa-
triarcha iacobitarum et ita est opi
nandum. Nam qdiu tenuit veram
fidem omnia sibi prospere successe-
runt. sicut ptz de victoria quaz ha-
buit contra cosdroe regem persaꝝ
et de portatione ligni sancte crucis
in hierusalem: sicut plene habetur
in hystoria exaltatiōis sancte cru-
cis. Nihil enīz est q ita nequeat oc
casui subiacere q vera religio: ni-
hil quoqz lumine clariore pfulget
q recta fides in principe.
¶ Vincunt christiani et rex sarace
norum captiuatur.

Ertiuz bellum
saracenoꝝ et xpianorū
tpe eiusdez eraclīj im-
patoris accidit. Cau-
sa aūt quare illud bellū accidit vt
ferūt qdam hystorie saracenorum
fuit hec: q dū quidā miles eraclīj
imperatoris distribuerat togas si-
ue quitationes militibus et inter
alios etiam saraceni sub impatore
militātes venissent ad accipiēduz
togas: pdictus miles sine spada si
lis saracenis indignāter dixit vir

sufficit imperator dare togas militib⁹ christianis ꝙ tomagis istis canibus. Illi dolore ꝛ pudore incitati recesserunt sine vale. ꝛ cum venerunt vltra mare narrauerũt omnia sarracenis. ꝛ sic eos immouerũt ꝙ omnes venerunt vno corde: vt pugnarent contra xpianos. Postꝙ ergo maria trãsiuerunt cõmissum est terribile preliũ. ꝛ multi ceciderunt ex vtraqꝫ parte. Verũtamen victoria cõcessa est xpianis: ꝛ rex sarracenorũ captus est in prelio: ꝛ multi aliĳ sarraceni milites cuꝫ eo. Circa idem tẽpus fuit terremotus magnus in terra: ꝛ apparuit in celo signum ad modũ ensis triginta diebus: quod ostendebat dominiũ qꝺ sarraceni debebant habere.

Vincunt sarraceni: ꝛ trãsfertur lignum sancte crucis a hierusalem in constantinopolim.

Quartuꝫ bellum sarracenorum ꝛ xpianorum accidit post predictuꝫ bellum paucis elapsis diebus tempore predicti eraclĳ imperatoris. ꝛ sedente in cathedra petri honorio primo. In quo bello mortui sunt multi ex vtraqꝫ parte. ꝛ sarraceni acceperunt terrã syrie ꝛ damasci ꝛ egypti. Eo tẽpore eraclius imperator cum esset astronimus vidit regnum vastãdũ a gente circuncisa quare mãdauit dagaberto regi frãcorũ: vt omnes iudeos in regno suo preciperet baptizari. quod ꝛ factũ est: sed in hoc deceptus fuit: quia gens circuncisa. fuit gens sarracena: non iudaica. vtraqꝫ eñi circuncisione obseruat siquidem sarracenus: vt dictuꝫ est romano imperio rebellantibus et vastata syria damasco atqꝫ egypto: compulsi sunt christiani crucẽ dñi a hierusalẽ Constantinopolim appotare: cuius maior pars post multa tempora ad instantiã Ludouici regis francorũ xpianissimi anno dñi milliesimo ducẽtesimo sexagesimoseptimo. parisius est trasiata. Predict⁹ ergo eraclius imperator ꝑpter infidelitatẽ destitut⁹ a deo xxx. imperĳ sui anno diem clausit extremum.

Vincunt sarraceni et capiuntur syracuse.

Quintum bellũ sarracenorũ ꝛ xpianorꝫ accidit circa annũ dñi sexingentesimum sexagesimũ. Imperante constante eraclĳ nepote et sedente in cathedra Petri theodorico primo. Predicto eñi tẽpore audiẽtes sarraceni christianorum discordiã capta alexandria subito cuꝫ multis nauibus cecilliã inuaserunt: ꝛ syracusas ciuitatem celebrem cecilie violenter ceperunt stragem magnã per totam cecilliam fecerũt populorũ vix paucis euadentibus qui per iuga montium ꝛ munitissima castra fugerũt sarraceni quoqꝫ facta magna cede hominũ recesserunt predã magnã secũ appotãtes vna cum ornamẽtis que constans de vrbe secum tulerat. Si autem queratur cur deus permisit populũ suum tam aspere

flagellari. Rationabiliter respondere potest: q pter peccatu principis. sicut dictu est de eraclio imperatore. Unde iste imperator constans fuit pessimus. in omnib9 impius et crudelis cotra catholicos. Cu eni acephalitaru heresi lapsus esset qui cum entice vnam sola naturam vnaq3 voluntate in xpo dno contra veritatem catholice fidei asseuerant plures catholicos eo q sue nolebat acquiescere heresi: verberauit crudeliter exulauitq3 iniuste: et per diuersa loca carceribus mancipauit qui cu3 omnibus esset exosus: vtpote quia erat reprobat9 a dno cogitauit italia de manibus et potestatibus longobardoru eripere. z ibidem dnm suum dilatare suaq3 sedem imperialem constituere in eadem. Et licet qd non concederat executione demandauerit cu pficisceret contra longobardos recedentes de neapoli versus roma. et cu per. xij. dies in vrbe resedisset inuidens z dolens roma tam pulchris tamq3 mirabilibus edificijs adornari contra ciues z vrbem iniquitatis sue venena diffundens in maiore3 parte eoru que adornamentu et decore vrbis costructa fuerat ab antiquo ornamenta. s. marmorea erea: z multa alia bona ipse deponi mandauit adeoq3 pcessit sacrilega eius z pphana impietas vt etia ecclesiam beate dei genitricis marie z oim martyru que partheon vocabat antiquitus discooperiri ereis tegulis fecit. z dicta ornamenta inuexit in tyberim: fecitq3 costatinopolim apportari. iniquitas ergo hui9 imperatoris causa fuit flagelli populi xpiani: sed tantaru iniquitatu merito penam luit. Na cu3 impius imperator secreto in balneo lauaretur suiq3 milites eius seuiciam ferre non volentes occiderunt eum. Diligeter est ergo hic attendendu qualia sunt premia impioru qdiu eni bonus fuit z sancte ecclesie debita reuerentia exhibuit sibi pspera successerunt. Sed cum se auertit a fide catholica mox infeliciter vixit. z fine infelicissimo diem clausit extremum.

¶ Uincunt sarraceni z fugit imperator romanorum.

Sextum bellum inter arabes et xpianos vt narrat generalis hystoria hyspanie accidit circa annu domini septingentesimu3 sexagesimuoctauu. Imperante constantino predicti constantis filio. Hic cogregauit plusq mille naues z transiuit maria vt bellaret cu moabin rege arabu. Ille vero cognito eius aduentu misit cotra ipsum quedam militem strennuu nomine andalla et comisso duro certamine vict9 e imperator. z relicto capo fugit ad naues et regerssus est constantinopolim cum paucis: q multi de suo exercitu perierat et captiuati sunt in hoc imperatore nominus admirandum est iudicium dei q in pcedentibus. quia illi suo peccato puniti. hic vero non: quia malus vict9 est ab infidelibus: sed vt in dei timore conseruaretur z malis prebe ret exemplum ne desperent in tri-

bulationibus qui bonos permittit tribulari: vt de iob ⁊ thobia sacra scriptura exemplariter ostēdit vel forte quia indiscrete se cōmisit predicto certamini non tantū de deo quantum de sua potētia confidēs. Unde predictus imperator bonus catholicus fuit ⁊ modestus. Primum quoque quod fecit iusta ⁊ debita vindicatio patris sui: quoniam omnes quos in mortem patris conspirasse comperit: crudeliter interfecit. ⁊ ecclesias que a tēpore eraclij proaui sui imperio ab hereticis destructe fuerant reparauit contra omnes clericos ⁊ laicos principes et prelatos acephalorū ⁊ monachilatarū heresi maculatos tanquam verus catholicus ⁊ zelator fidei catholice sue sine repromissione processit: ⁊ per istum secundum omēs hystorias reparata est fides in grecia: que tempore patris sui tota corrupta fuerat et integrata est etiā pax ⁊ fides inter latinos et grecos extirpatis hereticorū zizanijs per principem memoratum. In quo est mature ac prouide attendendū quantum facit bonitas principis ad soliditatem fidei: ⁊ bonum ⁊ quietem statum ecclesie ⁊ econtra malicia ⁊ infidelitas principis quantum nocet. quod ostendunt isti duo principes pater ⁊ filius. pater enim quia malus ⁊ infidelis fuit ⁊ vilis hereticus fidem in oriēte corrupit statumque ecclesie annihilauit. Filius vero quia bonus iustus verusque catholicus erexit ecclesiam et fidem catholicam reparauit.

¶ Uincunt sarraceni ⁊ perditur totaliter nomē christianorum in affrica.

Septimū bellum inter arabes ⁊ christianos circa idē tempus accidit in affrica. in qua licet sarraceni nimium essent multiplicati christiani tamen nondum erant totaliter deleti. Unde supradictus abdalla. de quo in precedenti bello fecimus mentionē veniēs in affricam: vt eā subiugaret imperio moabie regis sui. exiuit in occursum eius comes Gregorius qui tunc ibidē morabatur. ⁊ bellauerunt simul ambo: sed finaliter victus fuit comes perdidit quod ibi multos de suis ac relicto campo fugit. ⁊ extunc perdiderunt christiani honorem suum qui in affrica habitabāt et tota illa terra fuit posita sub infideli potestate.

¶ Uincunt christiani ⁊ sarraceni efficiuntur tributarij.

Octauū preliū iter sarracenos ⁊ christianos accidit circa annū dn̄i septingētesimū septuagesimū septimū tempore predicti imperatoris. Tunc enim sarraceni ⁊ romani vt in generali hystoria hyspanie continetur: magnū prelium habuerunt ⁊ cesa sunt de sarracenis tria milia pugnatorum. quo anno mortuus est papa deodatus. Sarraceni autem eo tempore posuerunt treugas cum romanis p. xxx. annos sub hac tamen conditione quod sarraceni darent romanis tria milia libras auri. et quinquaginta equos bonos.

¶ Uincūt christiani ⁊ cremantur naues sarracenorum sub rege bambla.

Onuz prelium inter sarracenos et xpianos accidit circa annū dñi septingētesimū octuagesimū quartū. Imperāte iustiniano pdicti imperatoris filio τ regnante in hyspania virtuosissimo rege bāba tunc enī applicuerūt ad littora hyspanie.cclxx.naues sarracenorū et percurrentes terrā illā maritimā fecerunt magna dāna. τ plurimos xpianos occiderunt. Sed statim vt cognouit predictus rex bamba misit velocissime suos exercitus τ ceperūt naues.τ ignibus concremauerunt:ac maiorē partē arabū occiderunt ense. Aliosq captiuos duxerunt.τ sic regressi sunt cū honore ad predictum regem bambam.

¶ Vincūt xpiani multis militibus sarracenorum occisis in syria.

Ecimum bellū inter sarracenos τ christianos accidit circa annum dñi octingētesimū tricesimū. Imperante supradicto iustiniano:τ sedēte in cathedra petri sysinnio.tunc enī romani syriā peruagantes bello terribili multa milia sarracenorū occiderunt vt in chronicis imperatorum continet.

¶ Vincunt sarraceni in hyspania et occciditur consobrinus regis roderici.

Ndecimū bellū inter sarracenos τ christianos accidit in hyspania imperante leone.iii. et sedente in cathedra Petri Constātino primo.τ regnante in regno castelle rege Roderico.tunc muca rex affrice precepit Cariph cuidā capitaneo suo q auxiliū τ fauorem proditori comiti iuliano daret contra xpianos q.xii.milia electoꝝ ad pugnā ei tradidit.τ ipse secrete in nauibus mercatorū hyspanie trāsduxit.postq ergo oēs fuerūt in hyspania congregati sunt in quodaz monte qui ab illo sarraceno arabice dicitur gibla cariph:τ ligua nostra nominatur gybraltar.q cū rex rodericus sciuit misit illuc quēdaz consobrinū suū qui dicebat mingo cū magno exercitu qui sepe bellauit cuz supradictis sarracenis:sed semper fuit victus τ finaliter interfectus est a sarracenis qui discurrētes p beticā puinciā:q est terra hyspaleñ.ciuitatis multa dāna fecerūt et nō potētib⁹ gotthis bella sustinere terga sunt coacti ostendere inimicis suis:nec ex fuga liberati sunt:sed fere ibi oēs perierunt.

¶ Vincunt sarraceni et perdit hyspania sub rege roderico vltimo rege gotthorum.

Uodecimū bellū inter sarracenos et xpianos fuit in hyspania circa pdictū tps. s. post supradictū bellū. Cū ei supradict⁹ muca viderz strēnuitatē comitꝫ iuliani i victoria pcedētꝫ belli certificat⁹ d ei⁹ fidelitate iterū cū maiori exercitu ipm comitē vna cū cariph misit in hyspaniā qui cū applicuissent inceperūt statim destruere puinciā

beticam q̄ est guadalquevir ⁊ prouinciam iucene. Cum ergo rex rodericus predicta cognouit omnem exercitum gotthoꝝ qui cū ip̄o erāt congregauit: quorum numerus vltra centum milia armatorū se extēdebat: ⁊ intrepide iuit contra eos. inuenit prope flumē quod dicitur guadalete: quod est ꝓpe ciuitatem assidonie: que nunc dicitur xerim ⁊ xp̄iani erant ante. Sarraceni vero vltra flumen. Aliqui tamē dicūt q̄ istud bellum fuit in campo: qui dicitur desangonera que est iter murciam ⁊ lorcam. Rex vero Rodericus insedebat in curru siue in lecto eburneo indutus pannis pōderis aurei et corona aurea coronatus. sicut mos tunc erat regū gotthorum. cōmissum est ergo bellum: ⁊ durauit dieb⁹ octo: scȝ a die dn̄ica vsq; ad diē dn̄icam sine intermissione mortuiq; sunt de exercitu sarracenorum vbi precedebat cariph sexdecim milia hominū. Comes tamē iulianus ⁊ qui cum eo erant bellauerunt tam fortiter q̄ confregerūt acies xp̄ianorum: cadentibus ergo plurimis ex vtraq; parte. ⁊ dispersis xp̄ianis ac rege roderico q̄ magni cordis erat: aliquando fugiēte aliquando furibundo impetu contra inimicos reuertente. finaliter xp̄iani non potentes sufferre prelium terga verterunt inimicis suis fugientes. de morte autem predicti regis in eodem bello dubitatur Veruntamen corona et indumenta ei⁹ ac calciamēta aurea equusq; eius qui dicebatur orelia inuenta sunt in quodā tremedali apud supradictum flumē guadalete absq; corpore nec postmodū de eo aliqd scitum est nisi q̄ in regno portigalie in quadaȝ ciuitate q̄ dicit᷑ viseo inuētus fuit lapis vnius sepulchri in quo talis erat scriptura. Hic iacet rex rodericus vltimus rex gotthorum defecitq; in eodē bello tota nobilitas gotthoꝝ. Post hec sarraceni nō obstantibus viribus gotthoruȝ totā hyspaniā ferro flāma fame attritam suo dn̄io mancipauerunt ⁊ gētem quā per p̄terita secula valde timuerūt ꝓstrauerunt. Si quis diligēter voluerit inuestigare cur deus p̄miserit tā graue flagellum in hyspania breuiter dici pōt q̄ ꝓpter peccata principū Roderici: scȝ ⁊ sui predecessoris vitise. Vicisa enī fuit ꝓbrosus et flagitiosus multaq; flagitia p̄ hyspaniam seminauit ad voluptates carnis soluto pudicitie freno se fornicationibus multis cōtulit plebēq; suaȝ ad lasciuiam ⁊ luxuriaȝ inclinauit sed ⁊ ep̄i et ecclesie ministri asp̄nabantur ecclesiastica officia ⁊ clausis foribus ecclesiarū despiciebāt ecclesiastica sacramēta ⁊ ne aduersus eū parens vniuersalis xp̄iani progeniei insurgeret. Ep̄is ceterisq; ecclesieq; ministris vxores lasciuus rex habere precepit. Et ne romano obedirēt pontifici sub interminatione mortis prohibuit. Hec qdeȝ causa pereūdi hyspanie fuit tota enī gotthoꝝ nobilitas incōtinuis libidinibus ⁊ vitiis immersa altissimū ad iracūdiam ꝓuocauit. Itaq; vicisa datus est in reprobū sensum intātuȝ vt muros ciuitatū

vrbium sui regni subuerterit nec possunt ei resistere ciues paucis exceptis quas nō ausus fuit destruere precepit etiam ꝙ destructis armis vomeres et falces facerent ad colendum terrā quod ipse dolose faciebat sub colore pacis ne contra ipsum possent insurgere: lz dicat Rodericus tudēsis in cronica sua ꝙ rex rodericus fuerat ille qui precepit arma destruere. Rodericus vero successor vicise fuit vir belliger et dirus: et ad omne negocium expeditus: vita tamē et morib⁹ vicise non dissimilis quia cum vxore vel filia comitis Juliani peccauit cū ipse suā i affrica faceret legationem. q2 ergo xpm reliquerant p̄dicti principes cum populo suo ⁊ cōcubinali luxurie fetore: se subderāt. Ideo merito deus p̄misit eos dari in reprobum sensum et ꝙ p̄dictus comes iulianus ꝓditorie se iūgeret sarracenis ⁊ totam hispaniā vt predictū est delerent. Hystoria aūt predicte destructiōis lati⁹ habet in generali hystoria hyspanie.

¶ Uincunt xpiani in aquitania et perimitur aldramānus cū.lxxv.militib⁹ sarracenoꝝ.

Tertiumdecimuz bellum inter sarracenos ⁊ xpianos accidit in aquitania galliarum ꝓuincia. Cum eñ sarraceni hyspaniaz subiugassent accidit circa idem tēpus regnante in francorum regno theoderico rege quo virtuosus princeps karolus marcellus militabat ꝙ ipse karolus ligerim fluuium transiēs eudo neq; ducem aquitanie bellando victum fugaret. Eudo ergo dux per oīa se videns karolo inferiorem sarracenos ab hyspania cōtra karoluz inuitauit. Sarraceni aūt de tali inuitatione non modicū gaudētes cū omnibus eoꝝ familiis galeas habitaturi. fluuiū garenā transierūt oīaq; i ore gladii deuastātes ecclesias dei cremauerunt ⁊ omnia sine deletu etatis vel sex⁹ sanguine implent quibus karolus pīceps strēnuus dei fretus auxilio qui sperātes in ipsum nō deserit animose ac potenter occurrit et ex ipis sarracenis.ccclxxv.milia vna cū ipsoꝝ regio aldramao victoriose perimit de suis vero nō nisi mille quingentos amisit. Tūc eudo dux ad cor rediens karolo reconciliatus castra sarracenoꝝ dirupit eorūq; reliqas toto posse destruxit.

¶ Uincūt christiani et capitur ciuitas auinionēsis de potestate sarracenorum.

Quartūdecimū bellū iter sarracenos ⁊ xpianos accidit post p̄dictū bellū Auiniōe: initū ei sarraceni p̄ualuerūt in occidētali plaga capta hyspania ꝙ ciuitatem ceperant Auinionem. contra quos p̄dictus princeps karolus marcellus veniens bellum maximum cuz eis habuit et ciuitatez Auinionen. aggredit animose. Unde sicut de hiericho legitur cum strepitu et sonitu tubarum vrbem munitissimam cepit et hostes fidei nostre vsq; ad interfectionem contriuit: vt latius

gis ciuitate. xxxij. millia ex sarracenis sine suorum lesione prosternūt sarraceni quoq; residui quorū erat innumerabilis multitudo p orationem sanctorū virorū fame frigore bello et pestilentia perierunt. Unde iiij. anno cōfusi ab obsidione recesserunt nauibus ptim igne cōsumptis partim dimersis itaq; ex tanta nauium multitudine vix quinq; naues ad propria redirent infra ciuitatem vn. xxx. milia hominū pestilētia pierunt quod deus fecit vt suam ptātem et clementiam hominibus ostenderet.

¶ Uincunt christiani in aquitania et perimitur: rex sama cordubeñ. cum suis.

Decimūnonum bellū inter sarracenos et xpianos accidit tēpore supradicti imperatoris leonis circa circa ciuitatem tholosanam. Tunc enim sama rex cordubensis cum magno exercitu aquitaniā intrans terrā destruebat et obsedit ciuitatē tholosanā qd cū francigene cognouerūt venerūt in succursū ciuitatis cū endone duce eorū. Rex vero sama cōtra eos exiuit et bello letali cōmisso cecidit sama sarracenorum rex mortuiq; sunt ibi plurimi sarraceni: alij vero fugientes euaserunt.

¶ Uincunt xpiani et perimitur abdarramen dux sarracenorū in aquitania a karolo marcello.

Uicesimum bellū īter sarracenos et xpianos accidit duob9 annis post predictū bellū. Tunc abdarramen dux sarracenorum inuitat9 ab endone duce contra regē karolū marcellum cum multitudine graui trāsierunt flumen garronam qd transit iuxta tholosam et ignibus cōbusserūt et destruxerunt magnā terrā karoli regis francorū. Cū autē pdict9 rex karol9 sciuit de misericordia altissimi cōfisus venit super eos et bello asperrimo cōmisso victi sunt sarraceni et rex karolus interfecit pdictū abdarramē ducē sarracenorū pluresq; sarraceni ibi ceciderūt. Alij aūt dare sūt terga coacti. Fuerat aūt numer9 sarracenorū qui ibi venerant tricētasexagintaocto miliū captiuauit aūt mille quingētos quos dimisit inter milites suos sicut narrat Sigebertus qd cum vidit pdictus endo dux posuit se in potestate predicti regis petendo veniā humiliter de errore quē fecerat. Rex vero karolus qui erat pijssim9 clementer pepercit ei quo facto predict9 dux insecut9 est sarracenos fugientes qui euaserāt in prelio et multos ex illis quasi sine numero interfecit.

¶ Uincunt sarraceni fugato endone duce frācorū et perēpta multitudine xpianorū in francia.

Uicesimūprimū bellū inter sarracenos et xpianos accidit circa annū dnī septingentesimumtricesimū sextū. Tunc eñi abdarramē rex sarracenorū collecto magno exercitu pposuit debellare terrā regis

karoli francoꝝ et fecit fieri pōtes in fluminibus in quibus non erāt et applanare vias que erant in aliquibus passibus difficiles et magnam partem fluminis rodaz per alueos extraxit vt posset leuius ipsum pertransire et veniens sup ciuitatem orlienensem eā obsedit cōtra quem veniēdo dux: de quo supra dictum est cum magna potestate francoꝝ bellauitqꝫ cū eo et ceciderunt multi ex vtraqꝫ parte sꝫ finaliter victi fuerunt christiani ꝛ fugierunt. Sarraceni vero insequentes eos vsqꝫ ad rodanū peruenerūt ibi franci timore mortis cogitātes liberari flumen predictū intrauerūt ꝛ mortui sunt ibidem fere oēs excepto duce et paucis cum eo vbi vsqꝫ in hodiernū diez apparent sepulchra mortuorum.

¶ Vincunt xpiani et fugat secūdo endo dux in francia.

Vicesimū secūdū bellum inter sarracenos ꝛ xpianos post pdictum subsequenter accidit. Unde pdictus abdarramen cū esset nimium letus ppter victoriam supradictā cogitauit vlterius pcedere et destruere terram francie: et pertransiuit flumina gorgodomā. quod cum sciuit endo comes pduxit iterum contra eū exercitum magnū et pugnauit cum eo scdo. Sed iterum deo pmittēte vict⁹ fuit ꝛ fugit et mortui ibi fuerunt multi francorū fideles.

¶ Vincūt xpiani ꝛ pimitur pdict⁹ abdarramē in frācia cū multitudine sarracenoꝝ p karolū marcelluz.

Vicesimū tertiū bellū inter sarracenos ꝛ xpianos post pdictum bellum subsequenter accidit. Cuz eīm predictus abdarramē elat⁹ in corde suo propter victorias habitas. quas sue attribnebat īdustrie ꝛ potestati voluit vlterius pcedere per terram Francoꝝ insequendo predictum endonem ducē vt eū interficeret. ꝛ pertransiuit petragoricam destruendo ꝛ cōburendo qcquid inueniebat. destruxit etiam et cōbussit ciuitatem que dicitur turres et ecclesiā sancte Marie ac regis palacia. Sed qꝛ deo nunqꝫ placuit superbia ꝛ ipse ponit termios vite humane voluit ꝙ ibi veniret ille maledict⁹ abdarramen. Unde cnm supradictus dux endo fugiēs a prelio veniret ad regem karolus qui erat vir belliger ꝛ sapiens ī armis congregauit magnū exercitū germanoꝝ et hepidarū et francoꝝ venitqꝫ animose cōtra abdarramē ꝛ pugnauit cū eo septem diebus in quibus neuter alterū vincere potuit sed bellū vltimū durauit p totam diem vsqꝫ ad noctem et finalr mortuus est ibidem abdarramē et multi sarraceni. Alij vero nocte fugientes in galeam gotthicam se receperunt: mane aūt facto viderunt christiani tētoria sarracenorum homines vero nō videbant. Euntes ergo quasi ad pugnam dispositi et neminem inuenientes expoliauerunt cāpuz vbi maximas diuitias inuenerunt.

¶ Vincūt xpiani ꝛ fugat rex abde

malech cordubeñ. p frãcos pemꝑta multitudine sarracenoꝝ.

Vicesimūquartum bellum inter sarracenos ꝛ christianos accidit circa annū domini septingẽtesimūquadragesimūprimū. Tunc enī abdemalech rex cordubeñ. collecto magno exercitu proposuit debellare francoꝝ regnū: et veniens non transiuit montes pyreneos. Franci vero cū audierunt ꝙ abdemalech veniebat contra eos circa montes pyreneos preparauerūt se ad pugnandū. Venientes ergo pugnauerunt cū eo et interfecti sunt multi sarraceni ꝛ rex abdemalech fugit ꝛ recollegit se in celsiberiā q̄ est in littore yberū fluminis.

¶ Vincūt xpiani in regno castelle ꝛ occiditur thebā rex cordubeñ. et omnes sarraceni qui cum eo venerant.

Vicesimūquintū bellum iter sarracenos ꝛ christianos accidit circa annū domini septingẽtesimūquinquagesimum. Tunc enī theban rex cordubeñ. habuit bellum cum christianis regni castelle et finaliter victus fuit et mortuus ibidem et omnes sarraceni qui cū eo venerant ibi perierunt.

¶ Vincunt christiani et claret rex alfonsus catholicus

Vicesimūsextum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimum quinquagesimū tertium. Imperante supradicto leone ꝛ regnante in regno legiōis rege alfonso catholico supra dicto qui ideo dictus fuit catholicus ꝙ optime custodiuit precepta dei et ecclesie catholice: fuit etiam serenissimus zelator fidei et refector christianorum sancto exemplo: et iste fuit primus rex qui vocatus fuit alfonsus et fuit filius ducis petri de cantabria et gener regis pelagij. Eo ergo tempore predictus rex congregato magno exercitu intrauit per terram campoꝝ que clauditur quattuor fluminib⁹ scilicet de flacarrione. pisorica et doreo: et bellans cum sarracenis conquisiuit illam deuictis sarracenis ingressus est regnum portugalie. et obtinuit viriliter a sarracenis portum et beiambragam viseum et flam[illegible] habuitꝙ post hec plurima bell[illegible] sarracenis semper victorio[illegible] lucratus ꝙ est vltra predicta a sarracenis ledisimam salmanticam numanciā que nunc dicitur samora et omnē maritimam terram galechie rediens in castellum bellauit cum sarracenis et diuicit eos obtinuitꝙ senem septem mancas dominas saldananꝙ amaiam mirandam segobiam abulam ozonam: sepuluedam argantam vianam occani et rinerendicam carboneram alueigiam cisimeram alexancum transmiream subuertam tenicam bardulium: que nunc dicitur castella antiqua. alana ordimam vicalam

ascompompharā, besoriam q̄ nūc dicitur victoria. nauarrā rucomā pācornū ꝛ tarraciū quousq; peruenit ad montes pyreneos. Multa alia loca obtinuit et renouauit: necessariisq; muniuit. ꝛ reduxit ad terram ꝓpriam multos christianorū populos: qui timore sarracenorum fugerāt per montes et deserta vagantes: extraxitq; plurimos xp̄ianos captiuos de potestate sarracenorum: cum quibus terrā populauit. ecclesias auro ꝛ agento ac lapidibus preciosis decorauit. In cui⁹ obitu audite sunt voces in aere dicentes. ecce quomodo iustus moritur: ꝛ nemo considerat. sublatus est iustus a facie iniquitatis: ꝛ anima sua ꝛ memoria est ī pace. regnauit. xix. annis. ꝛ sepultus est in loco qui dicitur cangas. ꝛ successit ei in regno fruela filius eius.

Vincunt xp̄iani fugato nicaph rege cordubeñ. ꝛ perimūtur. liiij. milia sarracenorum sub rege fruela.

Vicesimumseptimum bellum inter sarracenos ꝛ xp̄ianos. accidit circa annum domini septingentesimumquinquagesimumquartum. regnante in regno castelle fruela filio regis alfonsi catholici. Tunc enim nicaph rex cordubeñ. cū magno exercitu iuit: vt percurreret regnum galechie. ꝛ cum ipse totam illam terram vastaret sciuit illud predictus rex fruela. et cōgregato exercitu suo venit contra eum et commisso duro certamine victus fuit rex nicaph ꝛ fugit a campo cū paucis de suis: ꝛ perierunt in illo bello. liiij. milia saracenoꝝ ꝛ extunc rex fruela habuit regnū galechie qd̄ ante sibi rebelle fuerat. Predictus rex fruela regnauit. xiiij. ānis ꝛ mortu⁹ est: ꝛ successit ei in regno aureli⁹ frater ei⁹ qui regnauit sex annis: ꝛ nihil famosum fecit cōtra saracenos. successit ei in regno donus sylo ꝛ nihil singulare fecit cōtra saracenos: regnauit. viij. annis ꝛ mortuus est. successit ei in regno alfonsus secūdus q̄ fuit fili⁹ regis fruela: de quo supra patet in hoc bello de cuius factis infra dicetur

Vincūt christiani et capitur galiana ac efficitur christiana p karolum magnum.

Vicesimum octauū bellū inter saracenos et xp̄ianos: accidit circa annum dn̄i septingentesimū sexagesimū primū. Imperante constantino sexto. Tunc infans karolus: quia in aliquibus contradicebat patri suo frācorum regi pipino venit in hyspaniam: et declinauit ad regem galafram qui tūc erat rex toleti. Quare autē ad ip̄m declinauerat hystoria narrat ꝙ propter eius filiā galianam que mire pulchritudinis erat recepto ergo honorifice p̄dicto karolo a rege paucis elapsis diebus quidaꝫ potētissimus saracenus cuius nomē erat brāmante cum multitudine graui venit sup dictam ciuitatem toleti ꝛ fixis tētoriis ī valle someriam obsedit eā. aggredienti

bus ergo saracenis a p̄dicta ciuitate cū̄ francigenis illis qui venerāt cū̄ infante pugnauerūt cū̄ brāmante ꝛ intātum fuit vigor frācoꝝ accēsus ꝙ vicerūt saracenos brāmantis. Illi v̄o iterū̄ redeūtes cōtra Frācos vicerūt eos qđ videntes frācī timuerūt valde. Sed comes eoꝝ dux qui dicebaꝛ don ibi morāte animauit eos dicēs. Scriptum est ꝙ cū̄ deus vult pauci vincunt multos qđ verbuꝫ audientes animati sunt: ꝛ iterū̄ redeūtes contra saracenos bellauerūt ita fortiter ꝙ vicerūt eos. Sed resumptis virib⁹ saraceni pugnauerūt cōtra francos: et durauit pugna magna parte diei sic ꝙ aliquādo vincebātur frācī aliqn̄ saraceni nec alteri parti finalis victoria cedebat. Inter hec oīa p̄dict⁹ infans karolus in palatio suo dormiebat: ꝛ cū̄ euigilasset a somno et neminē in palatio videret mirat⁹ est valde ꝛ cogitauit ꝙ sui tradidissent eum. Incepitq̄ pre ira ambulās p palacium secū̄ loqui noīabatq̄ nomē suū̄ patris ꝛ matris ac totū̄ genus suum vnde ipse veniebat. q̄ oīa audiens galiana de loco alto ꝛ secreto. Unde cū̄ cōtemplabaꝛ ornauit se festinanter et sola ingressa est ad infantē certificata ex auditis ꝙ hic erat karolus dn̄s francoꝝ: et lꝫ infans karolus vidit eam solā intrantem nō ei assurrexit: qꝛ non habebat in cōsuetudine alicui mulieri inclinare nisi soluꝫ imagini virginis gloriose ꝛ suo nomine. Dixitq̄ galiana karole. Si ego scirem vbi merces datur p dormitione lꝫ sim mulier ego irem illuc: ꝛ si vultis scire quare hec dico: qꝛ videtur mihi ꝙ nō est vobis cura succurrēdi genti vestre q̄ est in magna p̄ssura in prelio sub valle someriē bellās cōtra saracenuꝫ brāmantē ꝛ si rex pater meus sciuerit ꝙ vos non estis ibi non habebitis bonū̄ premiuꝫ. Tūc dixit ei karol⁹ Galiana si ego possum habere vnū̄ equum ꝛ arma cū̄ quib⁹ possum ire illuc cito succurrerem eis. Et ait Galiana. karole. si dederitis mihi fidē ꝙ me ducetis in franciā vobiscū̄ ꝛ me facietis xp̄ianam ꝛ ꝙ me in vxorē recipietis dabo vobis q̄cunq̄ petitis. Promisitq̄ karolus oīa predicta qđ audiēs galiana sciēs ꝙ nō frāgeret sibi fideꝫ nimis gaudens ex pmisso deduxit arma ꝛ ipsa manu ppria armauit infantē tradiditq̄ sibi equū̄ qui dicebatur bankete ꝛ ensem qui dicebaꝛ guiosa q̄ in donis miserat sibi supradict⁹ saracenus brāmante ꝛ celeri cursu venit in locū̄ pugne ꝛ ingressus est bellū̄ animose et primo impetu perimit manu ppria. iiij. de melioribus militibus brāmantis ꝛ multos alioꝝ Uenit aūt verbū̄ ad brāmantē vbi residebat in tētorio suo de nouo milite ingresso pugnaꝫ qui tāta dāna fecerat: ꝛ irato animo exiuit in pugnam querēs militē illum cūq̄ eū̄ inuenisset ꝛ cognouisset ꝙ ille erat equus quem miserat galiane amplius est iratus et irruens in eum ꝛ nō minori animo karolus in brāmantem lancee eoꝝ confracte sunt p pugnos euaginatis ensibus mirabiles ictus multiplicabant ꝛ mi

ratus saracenus de fortitudine militis xpiani quesiuit ab eo qs esset et de quo genere q̃ omnia karolus fideliter sibi aperuit et tunc cepit ipsum timere saracenus sȝ resumptis viribus dixit sibi ego faciam ꝙ nunq̃ redeas ad terram tuam. ⁊ karolus respondit sibi qđ dicis in manibus dei est. ⁊ dixit bramante ego te occidā. ⁊ eleuato gladio qui dicitur durandarte: percussit karolum grādi ictu. Et precidit galeaȝ cum magna parte capillorꝫ et cum magna etiā parte armorꝫ corporis sed tamē nō tetigit carnem ei⁹. De quo ictu karolus miratus eleuato suo ense ꝑcussit predictū saracenū bramantem et amputauit eius brachium dextrū ꝙ in terram cecidit simul cū gladio durādarte. Uidēs autē se letaliter esse ꝑcussum fugit a facie karoli: sed et karol⁹ subito descēdit de equo et cepit gladium predictuȝ: ⁊ ascendēs equum cum vtroq₃ gladio: insequēs predictuȝ bramantē plurimos saracenos ante se reperiēs perimit. Cūq₃ attingisset predictū saracenū bramantē fugiētem eleuato ense qui gniora dicebat percussit ipsuȝ quodā ictu terribili sic ꝙ ipsuȝ duas diuisit in partes: et cecidit mortuus in terram: quo facto descendit de equo ⁊ precidit caput eius ⁊ accepit vaginam gladij durādarte ⁊ omnia arma eius que omnia deduxit galiane. Uidentes autem saraceni dominum suū mortuum terga sunt dare coacti christiani vo expoliauerunt campum vbi multū aurum ⁊ argētum inuenerunt tentoria multa et plurimas alias diuitias. Post hāc victoriam audiuit karolus morteȝ patris sui ⁊ secrete recessit. Deductaq₃ est galiana etiam furtim in franciā factaq₃ est christiana ⁊ accepit eam in vxoreȝ: vt plenius cōtinetur in hystoria hyspanie.

Uincunt christiani peremptis pluribus regibus saracenoruȝ ac pluribus ciuibus captis per karoluȝ francorum regem.

Vicesimūnonuȝ bellum inter saracenos ⁊ christianos accidit circa annū domini septingentesimum septuagesimuȝ septimum. Tūc enim predictus rex karolus rex frācorum pro felicitatis magnitudine dictus magnus congregato exercitu venit super ciuitates pāpilonam ⁊ cesar augustaȝ quas tunc saraceni possidebāt pugnauit contra reges eorꝫ ⁊ occidit eos prostrauitq₃ muros ciuitatum ⁊ cepit plures alias ciuitates saracenorum ac sub ditione sua constituit: quas paucis elapsis diebus saraceni recuperauerunt. Iste karolus simul cum regno francie tenuit romanum imperium ⁊ fuit strennuissimus fidei zelator.

¶ Uincunt christiani ⁊ perimūtur lx. milia saracenorum per regē alfonsum castum.

Tricesimū bellū inter saracenos ⁊ christianos accidit circa annū dn̄i septin-

suo: et fecit similiter duas ptes sui exercitus: et cum vna misit bernardum. de quo supradiximus contra illos sarracenos qui ibant versus poluezerā. et ipse iuit cū altera parte cōtra alios venientes ad se. Bernardus vero inuenit se cū pte sua et habuit preliū magnū cum illis sarracenis in loco qui dicitur valde moro. qui est in fontaria portugalie. et deuicit eos: et plurimos ex illis interfecit. Sed rex alfonsus inuenit se cū altera parte que ibat contra eū et pugnauit cum illis prope flumē de ornelo. et interfecit ibi xij. milia sarracenorū: et deinde insequēs eos tot fuerūt occisi ꝙ paucissimi euaserunt. et tunc rex alfonsus rediit de illo bello ditissimus ex spoliis sarracenorum.

¶ Vincunt christiani et perimitur proditor machometus et castrum sancte christine capitur per regem alfonsum castum.

Tricesimūseptimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno dn̄i octingentesimo decimooctauo. Tūc sarracenus quidā nomine machometus qui cū multitudine magna sarracenorū venerat de merida ad regem alfonsum: vt viueret cū eo p̄dictus rex benigne eum recepit in vasallum: et iurauit illi sarracenus ꝙ p semp esset fidelis regi alfonso ppter qd̄ p̄dictus rex p̄cepit ꝙ habitaret cū multitudine sua in galetia. Sed qr p̄dict⁹ sarracenus erat proditor sicut bellauit cōtra abdarramē filiū albarreāramolim regis cordubeū. et vidēs ꝙ nō poterat eū occidere ex timore concepto venit ad p̄dictū regē alfonsum sic transactis duob⁹ annis postꝙ fuit in galetia assumpsit eū dyabolus: et eleuatus in superbiā voluit similiter facere pditionē contra regē alfonsum: ꝙobrem ꝯgregauit magnum exercitū sarracenorū: et incepit percurrere et destruere totā terrā. ꝙ cū rex alfonsus castus cognouit: congregato exercitu suo venit sup illū sarracenū: et lz ipse nimiū ꝯfideret in multitudie militie sue qū sciuit ꝙ rex alfonsus veniebat sup eū p̄didit cor: et cōcepto grandi timore eleuauit se cū suis in quodā castro qd̄ dicit̄ sancta xp̄iana. et rex alfonsus obsedit eū ibidem: et fecit fieri multas foueas circūquaq3: et pforauerūt castrū in multis locis. Cū ergo ille sarracen⁹ vidit ꝙ tātū āgustiabātur: et ꝙ nihil aliud restabat sibi nisi mors cū multitudinē sarracenorū haberet resumpto corde exiuit extra castrum: et pugnauit cum rege alfonso. sed in fine fuit victus sarracenus ille cū oībus suis et ipse fuit captus: et caput eius abscisum est. Sed et rex statim castrum illud cepit. et mortui sunt in bello illo vltra. l. milia sarracenorum: et plures eorum deducit captiuos. Et sic reuersus est rex alfonsus ouetum magnis cum diuitiis et honore. Predictus rex alfonsus castus regnauit lii. annis et mortuus est. Successit ei in regno Ramirus primus fili⁹ regis bermudi.

¶ Vincunt christiani: et capitur iterum ciuitas barchinone.

Tricesimumoctauum bellū inter sarracenos et xpianos accidit anno dñi octingētesimo decimonono. Tunc multitudo xpianorum venit super ciuitatē barchinone quā ceperant sarraceni. Postq̄ karolus magnus ipsam cōquestauit. Cū ergo predicta multitudo xpianorum venit: obsedit ciuitatē: et post multa certamina capta est ciuitas a xpianis: et tota terra circūquaq̄. mortuiq̄ sūt ibi plurimi sarraceni. Albaca vero a nira mamolim cū exiuit ɔgregauit exercitū suū vt veniret ad recuperandum terrā perditā. et cū se prepararet ad viam percussus est quadam infirmitate. de qua mortuus est. et sic cessauit tempestas illa.

¶ Vincunt xpiani occisis. lxx. millibus sarracenorum.

Tricesimūnonum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno dñi octingētesimovicesimo secūdo imperante Ludonico karoli magni filio: et sedēte in cathedra petri Eugenio papa. Ac regnante in regno legiōis ramiro rege filio regis Barremudi. Hic autē rex ramirus successit in regno regi alfonso casto ex eius precepto in morte. Cum ergo audierunt sarraceni q̄ iste regnabat: miserunt sibi nūcios q̄ si volet habere pacem et amorem cum eis. q̄ daret eis quolibet anno centū domicellas christianas quibus matrimonio copularētur. sicut fecerat olim rex mauregacus: et q̄ quinquaginta illarū essent filie nobilium. Alie vero quinquaginta filie ciuium et burgensium: quā ambasiatā cū rex ramirus audiuit nō modicum displicuit sibi: quia rem tam inhonestam et excomitam sibi nunciabant: et ꝓpterea congregauit statim magnū exercitum et fuit ad percurrendum subito terrā sarracenorū: perueniteq̄ vsq̄ ad nauarram destruendo et cōburēdo villas et castra. et quicquid inueniebat: q̄ cum peruenit ad noticiam sarracenorum congregati sunt omnes simul in vnum contra eū quasi innumerabiles et habuerūt prelium cū eo in quodā loco qui dicitur alnella et xpiani fuerūt in bello illo quasi victi et retro cesserunt paulatim retrahēdo se a sarracenis quousq̄ peruenerunt ad collem vnum qui dicitur clanno: et nox tenebrosa cepit eos ibi propter quod diuisi fuerunt exercitus abinuicem. Cum ergo xpiani essent congregati in colle illo multis lachrymis orationes fundebant ad deū ne eos relinqueret: sed succurreret et iuuaret cōtra illos inimicos suos: permanentib⁹ ergo illis in orationibus assiduis vt dictum est. Rex ramirus somno grauatus obdormiuit: et in somno illo apparuit ei apostolus iacobus dixitq̄ sibi. Scias rex ramire q̄ cū dominus noster iesus christus diuisit omnibus fratribus meis aposto

in superbiam cum exercitu magno venit vt percurreret terram regis ordonei predicti et cepit vnū locū qui dicebatur albaida ⁊ circūdedit eam muro forti et turribus plurimis quod cum sciuit predictus rex ordoneus congregato exercitu suo venit velociter et obsedit predictū castrum tunc predictus muca non erat ibi sed statim cū audiuit ꝙ venerat rex ordoneus et obsederat castrum albaide venit citius quo potuit vt succurreret castro et cum puenit ad montem qui dicitur gardusio fixit ibi tentoria sua. Rex autē ordoneus cū cognouit hec diuisit exercitum suum in duas partes quarum vnam diuisit in obsidione castri et cum altera occurrit predicto muce sarraceno. bellauitqꝫ cū eo ⁊ perempti sunt ibi gladio xpianorum vltra duodecim milia de militibus sarracenoꝝ exceptis peditibus quorum cedes fuit quasi innumerabilis: mortuus est etiam ibi quidam gener muce qui dicebatur dan. Sed ⁊ ipse muca tribus vulneribus lancearum percussus cum paucis que remāserunt fugit a bello dimisit i bello quecūqꝫ habebat colligerunt ergo xpiani spolia campi et inuenerunt diuitias vltra modum ⁊ regressi sunt cum rege ordoneo in castrum. Et post septē dies cepit ipsū et interfecit omnes sarracenos quos int⁹ inuenit ⁊ captiuabat mulieres cū paruulis eaꝝ. Destruxitqꝫ castrū vsqꝫ ad fundamentū et reuersus est in terrā suā cū diuitijs et honore. Cū predicta que acciderāt muce cognouit qdā eius filius cui⁹ nomen erat lupus qui p̄sidebat toleti timore magno percussus cepit quecūqꝫ habebat ⁊ venit ad regē ordoneum factusqꝫ est eius vasallus qui postea pro regis ordonei seruitio multa bella cōtra saracenos superauit semper victor existens.

¶ Vincunt christiani occiso rege Lorie saraceno.

Quadragesimūquartum bellū inter saracenos et xpianos accidit anno sequētī: scꝫ octingentesimo tricesimo. Tūc enim predictus rex ordoneus produxit exercitum suū magnū ⁊ iuit ad percurrēdum terram saracenoꝝ que dicitur geste ⁊ corea. Rex autem saracenus predicte ville que dicebatur sentīh exiuit contra eū ⁊ cōmissum est durum bellum nimis: sed finaliter victus fuit rex saracen⁹ ⁊ mortuus ibidē cum multitudine saracenorum: ⁊ rex ordoneus cepit tūc villam ⁊ inuenit intus multitudinem saracenorū cum mulieribus ⁊ filijs quos omnes deduxit captiuos et muniuit villam illam ac dimisit in fideli custodia.

¶ Vincunt xpiani et capitur ciuitas salamantina a rege ordoneo.

Quadragesimūquintum bellū inter saracenos ⁊ christianos accidit eodē supradicto anno: ꝙ cum supradictus rex ordoneus re-

daret de predicto bello victoria habita venit cum exercitu suo super vnū sarracenū qui dicebatur moyseios ꝛ dicebat se regem salamantinum habuitq; bellum cū eo et victus est rex sarracenus cum omnibus suis ꝛ cum cede plurima sarracenoꝝ et tunc rex ordoneus ingressus est ciuitatē ꝛ captiuabat sarracenos plurimos: cum mulieribus et paruulis quos intus inuenit et reuersus est ad legionem cum magnis diuitijs ꝛ honore.

¶ Vincunt sarraceni ꝛ occiduntur prope toletū octo milia xp̄ianoꝝ.

Quadragesimū sextum bellum inter sarracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno domini octingentesimo tricesimoquinto. Tunc sarraceni ciuitatis toleti audientes ꝙ abdarramen amiramamolīꝫ hyspanie erat mortuus qui reliquerat. xv. filios ꝛ.xij.filias ꝛ ꝙ machometus eius filius regnabat pro eo rebellati sūt ꝛ miserūt veloces nuncios predicto regi ordoneo ꝙ daret eis adiutorium cōtra eum rex autē ordoneus noluit ire illuc in persona sꝫ misit eis vnū filium suum cū magno exercitu asturianoꝝ et nauarrorum. Cum aūt predictus machometus hoc sciuit pparauit se cū multitudine graui et venit super toletum posuitq; insidias in quodam torrēte qui dicitur tolete ꝛ ipse cū paucis venit contra ciuitatem. Speculatores autem qui erant extra ciuitatem cum viderent eū venientem cum paucis gentibus cogitauerūt ꝙ nō erāt plures et notificauerūt existentibus in ciuitate. xp̄iani ergo ꝛ sarraceni toletani venerunt contra eum ꝛ commisso prelio exierunt illi qui erant in insidijs et mortui sunt de christianis octo milia de toletanis vero. xiij. milia. Sꝫ et pro memoria illius victorie canis ille machometus fecit amputari plurima capita illorum ꝛ trāsmisit illa cordubam et in maritimas partes et in affricam. Predictus autem rex ordoneus regnauit. x. ānis ꝛ mortuus est ex quadam infirmitate que dicitur podagra in oueto et ibi sepultus est. successit ei in regno filius alfonsus tertius.

¶ Vincunt sarraceni ꝛ capitur Roma ac magna pars thuscie a soldano babilonie deuastatur.

Quadragesimū septimum bellum inter sarracenos et xp̄ianos accidit circa mortē p̄dicti Gregorij pape. iiij. qui fuit secundū quosdam hystoriographos anno domini octingentesimotricesimooctauo His temporibus portentum singulare apparuit primo in signo virginis et ab illo signo in signum leonis cancri geminorum thauri cucurrit ibiq; se figens globū igneū emisit iubarumq; pluritatē deposuit. imperator quoq; ista diligenter examinās cū egmardo philosopho contulit sed eiusdem portenti effectum exprimere noluit. Tūc imperator subiunxit ꝙ regni mutationem principisq; mortē p̄tendebat. Tunc egmardus ad confortationē

principis prophete testimoniū introduxit dicens. a signis celi ne timueritis que gentes pauent. ⁊ ait imperator nō aliū timere debem⁹ nisi illum qui nostri et huius creator est syderis sed eius clemētiam laudare tenemur qui nostraꝫ inerciam talibus amonere dignat̄ indicijs. qui ergo talia portenta cum apparent omnibus cōmuniter tangunt. Ideo omnes ꝓ posse ad meliora festinare debemus vt miam in illo dominante consequi valeamus. Et licet tūc impressio illa imperatorem non tetigerit: tetigit tñ totum statū ecclesie et aduentu sarracenorum ad partes romanas. qꝛ tunc quidam scelerati xp̄iani miserunt ad soldanum babylonie vt veniret romam asserentes ꝙ leuiter possit totam ytaliaꝫ possidere. Tāta igitur sarracenorum multitudo superueniens intrauit ytaliā vt totam superficiem terre quasi locuste viderent implere ac per portaꝫ centellensem intrans vi armorum romam cepit ciuitasq; leonina expoliatur omnino ⁊ ecclesia sancti petri stabulum equoꝝ efficitur: et non solum per sarracenos roma tunc capta fuit: sed ⁊ magna pars thuscie deuastatur.

¶ Vincūt christiani et expellūtur a Roma et thuscia sarraceni.

Quadragesimū octauuꝫ bellū inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit statim post predicta. Naꝫ ad petitionem pape Gregorij quarti supradicti Hurgo marchio lōbardie cum lombardis et lud[illegible]us rex francoꝝ cū gallicis venientes post plurima bella sarracenos cuꝫ multa effusione sanguinis a roma et tota illa terra fugauerūt qꝛ dict⁹ gregorius papa et ludouicus imperator quasi eodē tēpore decesserunt. Ideo sunt notanda que circa finē vtriusq; contigerunt. Unde appropinquantibus ad mortem fuit maxima solis eclipsis tantū ꝙ fuit obscuratus aer ⁊ tenebratus sicut de nocte ita ꝙ sydera apparebāt. Itē luna sic recessit a sole ꝙ lumen recipere videbatur sicut in nouilunio. Post hec egritudo imperatorē grauiter inuasit qui statim prouide de imperio et regni et anime sue saluti disposuit ⁊ ecclesiastica sacramēta suscepit multaq; cuꝫ deuotione migrauit ad xp̄m. et Gregorius papa quasi in eodem tēpore diē clausit extremū hec ex hystoria collecta fratris iohānis de [illegible].

¶ Vincūt xp̄iani occisa sarracenorū magna multitudine. Et eccl'ia sancti Iacobi edificatur per regē alfonsum magnum et lapidibus muro forti.

Quadragesimū nonum bellum inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit āno domini octingentesimotricesimonono imperante lotario filio supradicti imperatoris ludouici ⁊ sedente in cathedra petri Sergio papa. ij. Ac regnante in regno legionis rege alfonso. iij. qui fuit dictus magnus. Iste fuit filius supradicti regis ordonij d̄ quo supra

gloriosa bella narrata sunt. Et fuit rex piissimus elemosinis clarus ipse fecit ecclesiam sancti Jacobi ex lapidib⁹ muro ꝛ forti opere fabricata. quia prio erat de terra. eo ergo tempore predictus rex alfõsus magnus congregauit exercitũ suũ ex prouincialibus et gasconibus ꝛ nauarrijs venit contra terrã sarracenoꝝ confregit et destruxit quecũqꝫ inuenit ꝛ cepit per vim villaꝫ quandam que dicebatur tunc lencia quam ignibus concremauit et occidit omnes sarracẽos quos ibi inuenit. et reuersus est ouetum magnis cũ diuitijs et honore.

¶ Vincunt xp̄iani perẽptis pluribus sarracenis per regẽ alfonsuꝫ.

Vinquagesimũ bellum inter sarracenos ꝛ xp̄ianos accidit sequẽti anno scilicet octingentesimo quadragesimo. Tunc magnus exercit⁹ sarracenorum regis toleti venit ad percurrendũ et destruendum terram regis alfonsi magni. Cum ergo predictus rex sciuit venit cum exercitu suo contra eos et bellauit cum eis in littore fluminis dolei victiqꝫ fuerunt sarraceni et perdiderunt ibi omnia que portauerant ac mortui sunt ex sarracenis quingenti. xl. Alij vero terga sunt dare coacti. Sed et rex alfonsus secut⁹ est eos viriliter et occidit multos ex eis ac captiuauit reuersusqꝫ ẽ ouetum cum magnis diuitijs et honore. In predicto bello fuit strennuissim⁹ miles Bernardus delcarpio de quo supra mentio facta est cõsobrinus regis alfonsi casti: multas enim cedes in sarracenos fecit nõ solum zelo fidei sed desiderio liberandi patrem suum comitem ditatum sancti de quo supradictum est quem rex alfonsus castus in carceribus posuerat. quia sine scitu sui acceperat in vxorem sororem suaꝫ de qua predictum est bernardũ habuit sed licet propter hoc rebellauerit regi predicto et vt debellaret regem fecisset castrum illud quod dicitur delcarpio prope salamãticam et aluam de tormes: tamen nũ ꝙ potuit ipsum videre nisi mortuũ dato castro regi cogitans ipsuꝫ recipere viuum vt plene continet̃ in generali hystoria hyspanie.

¶ Hoc bello vicẽt xp̄iani sub Bernardo delcarpio. Et capit̃ balbastrum cum alijs locis.

Vinquagesimũ primum bellũ inter sarracenos ꝛ xp̄ianos accidit circa idem tempus. Nam cum supradictus bernardus delcarpio tradidit supradictum castrum regi et vidit patreꝫ suũ mortuum: fuit a rege alfonso magno expulsus a regno suo et venit in regnum francie: sed cum in curia regio francie non fuisset receptus sicut ipse optauerat reuersus est versus hyspaniam. et tunc habuit cuꝫ sarracenis tria magna p̄lia et semper fuit victoriosus: occidit enim plurimos eoꝝ ꝛ habuit ex spolijs innumeras diuitias cũ quib⁹ postea

conquisiuit ex illo loco vbi predi-
cta prelia habuit vsq3 barbegal et lucratus est barbastrum ⁊ segorbe ⁊ montem album.

¶ Vincunt xp̄iani sub rege alfonso. et liberatur coymbra ab obsidione sarracenorum.

Quinquagesimũsecũdũ bellũ iter sarracenos ⁊ christianos accidit anno dñi octingẽtesimoquinquagesimoquarto. Tunc p̄dictus rex alfonsus magnus congregato exercitu suo iuit ad succurrendũ coymbrã quã tenebant sarraceni obsessã ⁊ pugnauit cum eis ⁊ deuicit eos cepitq3 eã et posuit sub dominio suo ⁊ ipse cut⁹ est sarracenos percurrẽs plures alias ciuitates.

¶ Vincunt xp̄iani sub rege alfonso magno et p̄ tuitiõe patrie edificatur castrum magnum.

Quinquagesimũtertium bellũ inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno dñi octingẽtesimosexagesimo. imperante ludouico fratre supradicti lotarij imperatoris. ⁊ sedẽte in cathedra petri Nicolao papa primo Tunc supradictus rex alfonsus magnus congregato exercitu magno xp̄ianoꝝ iuit ad percurrendam terrã toleti et cremauit ac destruxit quecũq3 inuenire potuit. p̄strauitq3 multa castra ⁊ fortalitia que sarraceni possidebant et captiuauit plurimos sarracenos qd̄ vidẽtes sarraceni timore magno p̄cussi miserũt ei nuncios suos nunciãtes eidẽ q̄ sibi darent tributũ si cõcederet eis pacẽ. Rex aũt alfonsus concessit eis treugas per tres annos ⁊ reuersus est in terrã suam cum magnis diuitijs ⁊ honore. Sz cũ reuerteretur cepit vnũ castrum qd̄ tenebant sarraceni qd̄ dicebat quinqualubel Istud castrũ nõ intrauerat in treuga et occidit ibi multos sarracenos ⁊ post hoc fecit vnũ castruz magnuz in maritimis asturiarum pro defensione illius terre ne nauigãtes inimici illaz destruerent et nomen illius castri dicitur gozdon. Et intra castrum fecit vnã ecclesiam sub nomine sancti saluatoris quam fecit consecrari a duobus archiepiscopis ⁊ vno ep̄o quã multis donis decorauit specialiter dedit illi ecclesie quãdam crucẽ de puro auro ornatam [illegible] dibus quam ipse [illegible] ri. Fecit etiaz in [illegible] cobi quandam ca[illegible] critudinis et dotauit p̄dictã ecclesiam plurimis hereditatibus ac ornauit illã auro ⁊ [illegible] ornamẽtis ⁊ lapidibus [illegible] cit etiam iste gloriosus rex alfõsus super corpora sanctoꝝ facũdi ⁊ primitiui ecclesiam mire magnitudinis et pulchritudinis. circa littus cey quam etiam dotauit et honorauit multis necessarijs.

¶ Vincũt xp̄iani per regẽ alfonsũ magnũ i senectute sua.

Quinquagesimũ quartũ belluz iter sar-

raceos et xpianos accidit circa annum domini octuagesimum secundum Cum enim predictus rex alfonsus magnus xlvi. annis regnasset reliquit regnum et dedit illud filio suo garchie et peregrinatus est in sanctum iacobum et cum reuerteretur rogauit filium suum regem garchiam quod traderet sibi gentes cum quibus adhuc semel vel bis posset ire contra sarracenos in senectute sua quod rex garchias concessit eidem. Iuit ergo cum exercitu magno et cremauit et depredatus est et destruxit magnam terram sarracenorum et reuersus est in nauarram cum grandi multitudine captiuorum et multis diuitijs et honore. Post hoc venit samoram vbi de infirmitate sua gloriose finiuit et sepultus est in ecclesia sancte Marie ciuitatis oueti cum vxore sua regina domina xymena.

¶ Christiani per regem Garchiam vincunt capto ayolas rege sarracenorum.

Quinquagesimumquintum bellum inter sarraceos et xpianos accidit circa annum domini octingentesimumoctuagesimumtertium. Cum enim predictus rex garchias post mortem patris regnaret in primo anno regni sui congregauit magnum exercitum suum et iuit ad percurrendam terram sarracenorum confregitque multas villas et cremauit eas prostrauitque multa castra et pugnauit cum quodam sarracenorum rege qui dicebatur ayolas et deuicto bello cepit illum regem et reuersus est in terram suam cum multitudine captiuorum ac cum magnis diuitijs et honore sed cum reuerteretur ex culpa illorum qui regem sarracenum obseruabant solutus a vinculis fugit. Rex predictus garchias anno tertio regni sui mortuus est feliciter in ciuitate zamore et deductum est corpus eius ad ciuitatem oueti vbi honorifice sepultus est.

¶ Lvi. bello vincunt xpiani sub rege ordoneo secundo. Et capitur ciuitas rogel.

Quinquagesimumsextum bellum inter sarracenos et xpianos accidit circa idem tempus. Mortuo enim predicto rege garchia regnauit pro eo frater eius ordoneus secundus filius supradicti regis alfonsi magni. Iste ordoneus tempore patris sui congregauit magnum exercitum et intrauit terram sarracenorum et percurrit illam. percurrit etiam prouinciam beticam que est terra de gnalderquenir et confregit multas ciuitates cremauitque eas et destruxit ac plurimos sarracenorum captiuauit. cepit etiam in illo primo ingressu vnam de nobilioribus et fortioribus ciuitatibus sarracenorum que tunc dicebatur roges et reuersus est in terram suam diues et cum honore.

¶ Isto bello vincunt xpiani sub rege ordoneo secundo et capta talauera ignibus crematur.

Quinquagesimumseptimum bellum inter sarracenos et xpianos accidit

anno domini octingentesimooctua gesimo sexto. Tunc p̄dictus rex ordoneus scd̄s congregato exercitu suo iuit et obsedit talaueram. Sarraceni vero cordubenses ⁊ alij circūuicini cū hec audiuerūt venerūt ad succurrendum ad predictā villā. Sed cū adiutorio altissimi rex ordoneus pugnauit cū eis et deuicit eos. perempti sunt etiam ibi multi sarraceni. Alij vero per fugā euaserunt et tunc rex ordoneus cepit illam villam ⁊ depredatus est quicquid ibi inuenit. ꝓstrauitq; muros ville ac illam ignibus cremauit et sic reuersus est in terram suam diues: ⁊ cum honore duxitq; captiuum ducem exercitus cordubensis. Alij tamen dicunt ꝙ predictam cōquistam fecit iste ordoneus tempore regis garchie fratris sui.

¶ Per regē ordoneū scd̄m capit castrum alhame: ⁊ xp̄iani vincunt.

uīquagesimū octauū bellum inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno dn̄i octingētesimo nonagesimo. Tunc enī predictus rex ordoneus timēs ꝙ perderet tēpus suū si desisteret ab oppugnatione inimicoꝝ fidei xp̄iane ꝑduxit exercitum suū magnū: ⁊ iuit vt ꝑcurreret terrā meride ⁊ cōfregit ac destruxit igne et ferro quicquid inuenit. Cepitq; vnū castrū qd̄ dicebat' calabri: ⁊ nunc dicitur alhame. sic ergo post plurima certamina et victorias reuersus est in terram suā cū multitudine captiuorū vtriusq; sexus. ⁊ anteq̄ egrederet' de terra sarracenorū venerūt ad eū potentiores meride ac terre lucene. ac etiā rex passensis q̄ dicitur bedadios petentes ab eo treugas ꝓpter quas concedēdas multitudinē innumerā pecunie obtulerunt eidē ⁊ reuersus est legionē cū magnis diuitijs ⁊ honore. Et tunc fecit mirificū illud tēplum ecclesie maioris in eadē ciuitate vbi prius erat suū regale palatiū. Jacet sepultus rex in ecclesia p̄dicta retro altare maius in pariete: vbi transitus gentiū efficitur circularis. Successit ei in regno filius eius alfonsus quartus qui regnauit quinq; annis sed nihil magnifici fecit cōtra sarracenos. Hic motus quadā leuitate voluit ordinē intrare ⁊ de facto sic fecit renuncians regnum suū fratri suo ramiro et cū pauco tempore remaneret in religione in monasterio sancti facundi prope ceyam exiuit ab ordine ⁊ venit legionem et rebellauit cū eadē ciuitate fratri suo volens iterum regnare. quod cū frater eius rex ramirus cognouit venit super eum cū magno exercitu quē ꝯ sarracenos paucrat ⁊ obsedit eū in eadē ciuitate duob' ānis. final'r dedit se rex alfōsus fratri suo regi ramiro q̄ eū cepit ⁊ posuit in carcerib' ⁊ alios duos filios regis fruele q̄ rebellauerant ei extraxitq; oculos eoꝝ et post duos ānos rex alfōsus p̄dictus cec' mortu' est ⁊ sepult' ibi legionis in monasterio sancti pauli.

¶ Vincūt xp̄iani p regē ramirum secūdū: occisis. lxxx. milibus sarracenorū ⁊ captiuato rege. Cesar au-

gustano proditore.

Quinquagesimūnonum belluʒ inter sarracenos ⁊ christianos. accidit circa idē tp̄s. Tunc abdarramē rex cordubeñ. ⁊ albenyhaya rex cesar augustanus qui se fecerat vasallum regis ramiri cū terra sua cum multitudine graui venerūt vt percurrerent terrā regis predicti ramiri: ⁊ accesserunt vsqꝫ ad locū qui dicit̃ simanchas. qđ cū rex ramir⁹ sciuit. exiuit contra eos cū exercitu suo: ⁊ cōmissuʒ est durū bellū. Sed cū adiutorio altissimi victi sunt sarraceni ⁊ albenyhayo ꝓditor fuit captus: mortuiqꝫ sunt de sarracenis lxxx. milia. Hec victoria fuit habita in die iusti ⁊ pastoris. ceteri vero sarraceni fugerunt ⁊ recolligerunt se in quodam castro cū abdarramē Sed rex ramirus insequēs eos obsedit eos: et captiuauit plurimos eorum abdarramē furtim euadente. ⁊ reuersus est predictus rex collectis spolijs campi innumerabilibus. et cum rege ꝓditore vinculato ac cum multitudine captiuoruʒ in honore in ciuitatem legionensem.

¶ Bello. lx. Vincūt christiani sub rege Ramiro secundo.

Sexagesimū bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno domini octingentesimononagesimosexto. Imperante herico primo ⁊ sedēte in cathedra petri Ioh. xix. Tūc ꝑdictus rex ramirus secūdus cōgregauit exercitum suū ⁊ obsedit quoddā castrum qđ antiquitus dicebat̃ agraui: nūc ꝟo dicitur calatrana. Saraceni autem alioꝝ castrorum circūuicinorū cum exiuerūt: venerunt vt succurrērent predicto castro de caldrana ⁊ cōmissum est duruʒ bellum inter eos et regem ramirum. sed finaliter victi fuerunt saraceni ꝑempta multitudine saracenorum: ⁊ reuersus est in terram suam cū magnis diuitijs et honore. Iste rex ramir⁹ cum infirmaretur grauiter oueti precepit se deferri ad ciuitatē legionensem vbi expoliauit se a regno qđ recepat a fratre suo alfonso dicens hec verba. Nudus egressus sum ex vtero matris mee: ⁊ nudus reuertar illuc dn̄s mihi adiutor non timebo: qđ faciet mihi homo. Quibus dictis animā dedit in manib⁹ creatoris ⁊ sepultus est in monasterio sancti saluatoris eiusdem ciuitatis qđ ipse fecerat ꝓ filia sua dn̄a eluira: et regnauit pro eo filius eius ordoneus tertius.

¶ Vincūt christiani hoc bello. lxi. et capitur castrum de tharaco per comitem fernandum gundisalui.

Sexagesimūprimum bellum inter saracenos ⁊ christianos accidit circa annū dn̄i noningētesimuʒ. Tūc regnante in regno legiōi supradicto ordoneo tertio. Excitauit deus quēdam viruʒ in armis strenuū sibiqꝫ dilectū comitem: scʒ fernandum gundisalui cuius filia scʒ domina viraca vxor

supradicti regis erat comes castelli qui ex desiderio seruiendi deo incepit bella durissima cōtra saracenos. Et primo congressu deuictis saracenis obtinuit castrū qd̄ dr̄ de tharaco qd̄ est situatū ī altitudine cuiusdam rupis prescise. Un̄ saracenis euenit tribulatio magna.

¶ Uincunt christiani et almansor cum. xij. legionibus bellatorum fugatur per comitem fernandū gundisalui cum. ccc. equitibus ex reuelatione quadam sibi facta.

Sexagesimum secūdum bellū inter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno dn̄i nongentesimo primo. Tūc almansor qui erat potentior saracenus existētium citra mare sub abdarramē amiramamolim hyspanie ꝛ regis cordubensis cum audiuit ꝙ comes fernandus gundisalui ceperat p̄dictum castrū de caraco iratus ac turbatus fuit valde quare congregauit magnā potestatē regum saracenorum ꝛ militum aliarūq; gentium quorum numerus. xij. legionū militū. Una legio est sex milia sex cētum sexaginta sex. Cum vero predictus comes fernandus gundisalui cognouit ꝙ almansor veniebat contra eum in multitudine tamgraui et ꝙ mirabatur dicens: ꝙ non esset locus in quo nō quereret eum misit statim nuncios suos per totū castellū vasallis suis dicēs ꝙ venirent ad eū quia nimiū eis indigebat qui visis litteris parato animo vnanimiter venerunt ad eum cum quibus habuit consiliū suū quid esset melius ire obuiam almansor vel expectare eum: ꝛ inter alios miles quidam dictus gundisalus didaci sic locutus est. O domine nō mihi videtur tempus bellandi cū istis saracenis. Sed si aliquā viam possemus inuenire per quā istud bellum impediretur haberē ego pro bono consilio si vobis placeret nec propter hoc debemus habere pro inconuenienti contribuere eis aliquid aliud quicquid illud esset per quod possemus mitigare iras saracenorum ꝛ lucrari treugas eorum: qꝛ in multis aliis rebus expēduntur diuitie: in hoc ergo nō debem᷒ excusari: quia in bello ponit homo aliquotiēs animam ꝛ corpus ꝛ nihil ei prodest aurum et argentum: et quicquid aliud. Item saraceni sunt multi ꝛ bene armati: nos vero sumus pauci et armis vacui. et si propter peccata nostra vincimur omnes erimus confracti ꝛ tota castella perdetur: et ponetur sub potestate saracenorum. Sed si istud bellum non daretur haberem pro bono consilio: ꝛ pro meliori ꝙ nos possemus facere vt non p̄deremur sic ex nostro defectu nec aliquid nobis p̄desset sine adiutorio domini nostri iesu xp̄i. Domine si locutus sum sine modo peto veniam. et dicet vnusquisq; illud qd̄ sibi melius videtur. Istud cōsilium non placuit predicto comiti fernando gundisalui: et quasi iratus dixit. Amici volo respondere dono grandi saluo didaci. ꝛ enarrando quecūq; dixit ostēdam ꝙ non solum non sunt

dicenda sed nec audiēda. Ipse dicit primo φ excusemus bellū: sed cum homo non possit excusare nec fugere mortē: debet mori honorificentius quo poterit et sic treugas lucramur contribuēdo eis aliquid cum sumus dñi efficeremur serui τ vnde deberemus castellū extrahere a pena et oppressione in qua est amplius ei duplicaretur. Cū ergo omnes vnde nos descendimus feruenti fidelitate decorati: τ in eius obseruatiōe gloriabātur. Ideo nō curauerunt de morte sua τ isto modo impleuerūt quicquid voluerūt et pugnauerūt viriliter ne aliquid indecens facerēt ꝓpter qđ reputari possunt: nec voluerūt habere hereditatē vnde ipsi minus valerēt φ omnes alij viuētes in toto mundo: τ propter eorum magnā fidelitatem vicerunt semꝑ inimicos suos quia propter mortis timorē nunφ errorem aliquē facere voluerunt nec aliquid qđ eis inhonestū esset τ isto modo ipsi vicerunt inimicos suos. Qđ ergo illi fecerūt debet in memoriā nostram venire et concordādo nos cum eis ac eorum facta obseruando nunφ errabimus. Dimittamus ergo iam enarrare parētū magnalia τ redeamus ad factū nostrum. preparemus nos vt eamus ad bellū τ propter mortis timorē nullatenus dimittamus: quia cum dei adiutorio et nostre fidelitatis vincemus inimicos nostros τ extrahemus castellum a pena et confractiōe in qua est nec eorum multitudinem pauere debemus: quia plus potest vnus leo φ decē oues. et occident triginta lupi triginta milia agnos. Sitis certi amici φ nos vincemus almansor hac vice τ erit magnus honor meus. vester autem maior ac de me facietis meliorem hominem totius hyspanie.

Cum ergo predictus comes finiuit orationem suam mouit se cum exercitu suo de loco qui dicitur muneon vbi tunc erat et venit in locū qui dicitur lara: et inde ascendens equum suū intrauit montem vt venationi vacaret. Inuenitqꝫ aprum quēdā: τ secutus est eū solus aper vero fugiens eum recollegit se in quadā speluñca in qua solebat manere. sed non secutus ibi intrauit quādam ecclesiā paruam ibi propinquam et posuit se retro altare. Ecclesia autem illa tota erat exterius cooperta quadam herba que dicitur edera: sic φ nihil eius videbatur i qua tres monachi pauperrime viuebant: et vocabatur ecclesia illa sanctus petrus. Comes autem ꝑdictus insequēs aprum non potuit in equo pre arborum spissitudine intrare post aprum descendit ergo de equo τ ligauit eū ad arborem secure: ipse vero secutus est vestigia apri pedes τ ingressus est ecclesiā ꝑdictam τ accessit vsqꝫ ad altare vbi porcus iacebat. cum autē respexit locū τ vidit φ erat ecclesia: timuit τ noluit accedere ad altare nec occidere aprum. licet ipse multū bene poterat illū occidere τ ait. Dñe deus quem timēt omnes res mūdi. si ego in hoc errarē tu debes mihi veniā dare cū ego nihil scirē huius sanctitatis: quia si ego

sciuissem nō intrassem ibi vt talia facere quimmo venissem in pegrinationem ꝛ oblationes tribuissem. Sed parce mihi tu pater potētissime fili virginis marie ꝛ da mihi vigorē ꝛ adiuua me contra gētem paganā que venit ad destruendam castellā: qꝛ si tu non seruas eaꝫ ego pro pdita illam habeo tu ergo dn̄e illam obserua ꝛ custodi eam. Cum aūt finiuit pdictus comes orationem suā venit ad eū vnus triuꝫ illorum monachoꝝ qui dicebat pelagius ꝛ interrogauit eū quis esset ꝛ quid peteret. Comes vero ei nihil celauit, dixitq; ei ꝙ segregauerat se a gente sua ꝛ intrauerat ibidem post illū aprum. Tūc monachus dixit ei. Rogo te ppter deum ꝛ propter tuaꝫ bonitatē ꝙ sis ista nocte meus hospes: ꝛ dabo tibi panē ordei vt comedas qꝛ de tritico nō habeo: et dabo tibi de aliꝭs q̄ potero habere. Qḋ cuꝫ comes audiuit nō refutauit: sed conuiuiū acceptauit ꝛ māsit ibidē illa nocte. Altera vō die de mane dixit monachꝰ ille pelagius comiti. Certissime credas ꝙ diriget deꝰ negocia tua ꝛ deuinces oēm potestatem illius almansoꝛ. plium magnū habebis cuꝫ eis sed certissime vinces eos: ꝛ tot ex eis occides ꝙ non erit numerus. Itē scias certissime ꝙ recupabis vnā magnam partē terre ꝛ effundes sanguinē regum ꝛ magnatum ꝛ felicitas tua erit tāmagna ꝙ per totum mundū exibit sonus militie tue. Veruntamē scias pro certo ꝙ eris captus bis. Et omnia que tibi dico certitudinaliter scias sic fore ventura. Sed ꝛ ante tertiū dieꝫ sequentem eris positus in magno cogitatu: quia videbis totam gentem tuā vltra modū pauore percussam propter vnū terribile signum quod videbūt nec erit ibi aliquis tāfortis ꝙ non langueseat timore. Sed tu statim cōforta eos melioribus verbis q̄bus poteris exponendo signū: ꝛ ipsi statim perdēt timorem. et exnunc vade feliciter inueniesq; omnes tuos tristes plāctus ꝛ luctus propter te faciētes ꝛ cogitantes ꝙ sis captus vel mortuus a saracenis: ꝛ ꝙ maneant sine dn̄o ꝛ sine aliquo tutore. Sꝫ rogo te ꝛ peto istud donū ꝙ postq̄ deuinceris campū: recorderis huius paupercule societatis: et huius tāpauperrimi loci: ꝛ tampauperis hospitalitatis sicut recepisti: quia nos tres monachi sumus soli faciētes pauperem vitā. ꝛ si deꝰ nobis nō mitteret suaꝫ mercedē: deuoraret nos bestie fere huiꝰ mōtis. Comes vō respondens ei dicit. frater pelagiamice nō timeatis pdere seruitiuꝫ qḋ mihi fecistis: quia si deus cōcedat mihi hanc litē vincere: ego promitto huic loco totā meam quintā partē omniū que lucratus fuero. ꝛ vltra hoc cū mortuꝰ fuero: hic precipiam sepeliri corpus meū vt hic locus factus ppter me sit melioratus ꝛ magis honoratus: faciamq; alterā ecclesiaꝫ maiorē hanc q̄ modo: vbi possint manere plures monachi ꝛ maioꝛ cōuētus: ꝛ dabo eis in quo viuant ꝛ omnia que eis necessaria fuerint. Sic ergo facto vale: venit predictus comes in predi

eundum locū delera: et inuenerat suos sicut dixerat pelagius monachus: sed eorum tristicia versa est in gaudium et leticiam. Narrauitque eis omnia que sibi acciderāt cū monacho pelagio. Altera autem die precepit moneri gentes eius que ita pauce erant: quod mille saraceni erāt pro vno christiano. Sed licet essent pauci erant tamē optimi milites et habebant bonū cor adiuuandi dominum suum. Uenerunt ergo ad locum vbi mutuo se videbant christiani et saraceni: et tāta erat multitudo saracenorum quod montes et valles videbātur cooperti eis. veniebātque sonantibus tubis et anafilis et facientes magnū tumultū: ac cum grādi leticia cogitantes quod vincerēt et caperent omnes illos xpianos et tanta erat multitudo et magnitudo vocum illorum quod videbatur quod totus mundus veniebat ibidem. Comes autē fernandus gundisalui existens in loco suo omnia circūspiciens cupiebat se iam videre cum illis. Et ecce illa hora accidit signum quod sibi predixerat monachus pelagius: quia vnus de militibus eius fortissimis ascēdit vnum equum pulchrum et velocem vrgensque eum calcaribus vt exiret ante eos. aperta fuit terra et deglutiuit eum cum equo suo. Tunc fuerunt oēs percussi timore magno dicētes. propter peccata nostra istud accidit nobis: et bene apparet quod deus derelinquet nos: et fuerat nobis melius consiliū si reuersi fueramus: quia oculariter videmus quod deus vult iuuare saracenos quō ergo nos poterimus ire cōtra eos. Sed tūc virtuosus ille comes dixit eis. Amici nō faciatis sic nec velitis lucrari nomē malum pro semper: nec perdatis cor sine vulneribus nec ostēdatis in vobis talem pusillanimitatē: quia ego volo vobis ostendere. quid vobis ostēdit istud signū. Unde et quo nos faciemus terram submergi cum sit tādura et tā fortis quid aliud erit: quod nos possit sufferre. Et vos omēs estis hoīes alte nobilitatis: et video nūc corda vestra langantia timore contra gētes que non sunt nisi vmbra et ideo vos nolite timere: quia ego hac die desiderabā me videre cum almansor in campo: et experiri quō scitis castellam custodire dominū vestrum. Postquam ergo predictus comes finiuit sermonē suum resumptis viribus suorum militum sicut vir sapiēs in bello precepit deuolui vexillum suū: et iuit virili animo et sine timore percutere saracenos. ibātque castellā clamātes. Castilla castilla. Cōmissum est ergo durum bellū: et milites xpiani intantū fuerunt accēsi desiderio pugnandi et adiuuandi dominum suum quod nihil cogitabant de morte sua: tā strenuissimi ergo fuerūt quod vicerūt potestatem saracenorum: et fugit almansor cum paucis. Hac die deus manifeste ostēdit suam potestatem in hoc quod tres cēti milites xpiani tantam multitudinem saracenorum et tampotētem virum sicut almansor vicerunt. Uictis ergo saracenis fugierūt a campo. Sed et comes fernandus gundisalui secutus est eos cū aliquibus de suis et occidit plus

res eorum: et expoliauerūt campuz victoria habita. et inuenerunt in tētorijs multitudinem auri et argenti et vasa et arma et alia plura. sic φ facti fuerunt ditissimi pro semper. Et exinde venit predictus comes cum omnibus suis ad supradictuz monasterium sancti petri. et dedit sibi multa donaria que inuenerat in tētorijs sarracenorum: deditqꝫ multitudinē diuitiarum monacho pelagio amico suo. Et reuersus est in ciuitatem suam cum Burgeñ. cū omnibus suis: vbi aliquibus dieb⁹ stetit propter vulnera sananda illorū qui in bello vulnerati fuerant.

¶ Hoc bello. lxiij. Uincunt xp̄iani per comitem fernandum gundisalui plurimis sarracenis captis et trucidatis.

Exagesimum tertium bellum inter sarracenos et christianos. accidit circa idem tēpus. Tūc sarraceni dolentes de victoria quā habuerat predictus comes fernandus gundisalui. et scientes φ ipse cū rege ordoneo. iiij. supradicto erat vinculo amoris colligatus congregauerunt exercitum magnū: et venerunt super sanctum stephanum de gormatio qui est in littore dorij et obsederūt castrū illud: et percurrerunt totaz terrā vsqꝫ ad burgis qđ cū sciuit predictus comes fernandus gundisalui venit animose contra eos cū malitia regis: et sua secutusqꝫ est eos vsqꝫ ad doriuz bellās et occidens plures eorū deuictisqꝫ sarracenis reuersus est in terram suam cū multitudine captiuorū diuitijs et honore. Eodem anno mortuus est predictus rex ordone⁹. iiij. zamore: et sepultus est in ecclesia sancti saluatoris ciuitatis legionēsis: quā construxit pater eius et regnauit post eum sancius primus q̄ dictus fuit grossus: ex eo φ pre pinguedine equitare non poterat: nisi cum difficultate. Iste fecit pacē cum sarracenis. quia curauerūt eū a pinguedine sua. regnauit octo annis: et occidit eū quodam veneno pomo: comes gundisaluus qui dominatur vltra dorium. et sic iste qui nihil gloriosum fecit contra sarracenos: male finiuit. Jacet sepult⁹ apud legionē in ecclesia sancti saluatoris. iuxta patrē suū. Et regnauit ꝓ eo ramirus tertius fili⁹ eius.

¶ Uincunt xp̄iani per comitē fernanduz gundisalui: et fugatur secūdo almāsor perēpta innumerabili multitudine sarracenorum.

Exagesimum quartum bellū inter sarracenos et xp̄ianos. accidit anno domini nongentesimodecimoquinto. Tunc supradictus almanzor dolens nimis quia eū defecerat comes fernādus gundisalui. sicut dictū ē supra. lxi. transiuit vltra mare in affricam et precepit predicari per omnem terram sarracenorum. φ venirent ad adiuuādū eū contra xp̄ianā hyspanie: et ad defendendū terrā quā sui predecessores lucrati fuerant. Sarraceni autē audiuerunt hanc predicationem per totā terram diuulga

tam venerunt ad eum sine numero sicut qui veniunt ad indulgentiam cruciate quã nos xpiani fideliter accipimus cũ sedes apostolica de-bitis circunstantiis compensatis illam cõcedit ꝛ vltra predictas gẽtes innumeros congregauit. etiam ille almanzor totam potestatem andaluzie. ꝛ sic venit cũ exercitu quasi innumerabili contra castellam vt destrueret totam terram: ꝛ vt caperet predictũ comitez ꝛ occideret si posset. Que omnia cum cognouit predictus comes fernandus gundisalui: congregauit similiter oĩs Castellanos: ꝛ venit ad locum qui dicitur predrauita. Sarraceni vero erant in vacinas. Comes autez reliquit gentem suam in eodem loco de predrauita: ꝛ ipse solus cum duobus militibus iuit velociter et crete: vt videret monachum pe-rium amicũ suũ supradictum qui dixerat altera vice. ꝙ vinceret titudinaliter almanzor et signa e accidere habebãt. ꝛ cum accessad locũ dictũ est ei quomodo iaz cesserat a presenti vita. quod cũ nes audiuit contristatus est val ꝛ ingressus est ecclesiã illam vt caret deum: vt secum faceret mi cordiam. flexis ergo genib⁹ an ltare fecit hãc orationẽ in abũ-tia lachrymarũ dicens. Domi-ũ magno amore tibi seruiendi sustinui multa aduersa: ꝛ dimi alta solacia ꝛ sum in maxima nicitia cum sarracenis ꝛ xpia-ꝗ reges hyspanie timore sar-norũ obliti sunt tui qui es do is eorum: ꝛ facti sunt vasalli i. et cum ego ꝙ timore mortis errabant male cõtra me. Ego nunꝗ volui societatem: nec amorẽ eorum. ꝛ sic remansi ego solus ab omnibus derelictus inter omnes qui videntes me segregatum ab omnibus vt inimicũ me respexerunt. Et cũ sarraceni cognouerunt ꝙ nolebaz eis obedire. congregauerũt exercitus vltra mare et citra mare. et venerunt super me. Et ego cum tuo adiutorio deuici almanzor et omnem eius potestatem: ꝛ occidi ibi plures eorũ. Tu domine dixisti per Ysayam prophetam. ꝙ nunꝗ deficeres tibi seruientibus. ego autem oẽs alios reliqui: vt tibi seruirem. Peto ergo domine pro mercede. ꝙ habeã ego tuũ adiutorium. ꝛ vt defendas castellã: quia tota terra affrice venit super me. ꝛ da mihi sensum ꝛ fortitudinem: vt ego vincaz hunc sarracenum almansor: ꝛ oẽm eius potestatem: ꝛ cum faceret augurationem captus est quodaz dulci somno: ꝛ dormiuit ibi ante altare. Apparuitq; sibi ille monachus sanctus pelagius indutus vestib⁹ cãdidis sicut nix. ꝛ dixit ei dormis fernande gundisalui. surge ꝛ vade ad gentem tuam: quia deus cõcessit tibi quicquid postulasti ab eo: ꝛ scias certitudinaliter ꝙ vinces sarracenum almanzor ꝛ omnem eius potestatez et perdes ibi multos de gente tua. et adhuc dixit tibi plus dominus noster. ꝙ quia tu es eius vasallus et ei facis seruitium toto corde ꝙ mittit tibi apostolum iacobum: ꝛ me cuz multitudine angelorum ad adiutorium tuũ: ꝛ appare-

bimus omnes in bello cum armis
albis: ⁊ quilibet nostrum ducet cru
cem in suo vexillo: ⁊ cum sarraceni
viderint nos: vincebuntur et di-
mittent tibi campum. Amice dixi
tibi qd mihi mandatum fuit: dece-
tero volo recedere. ⁊ sic recessit a p̄
dicto comite: vigilans ergo ipse et
cogitans in illa visione orando deū
humiliter audiuit quādam vocem
dicentem sibi. surge et vade in viā
tuam: quia iniuste contra me agis
cum tantum demorarís: ⁊ non des
treugas almanzor: nec facias cum
eo pacem aliquam. facies autē de
gente tua tres acies et intrabis tu
cum paucioribus ex parte orientis
et in illa acie ego ero tecum. preci-
pies etiam q̄ secunda acies ingre
diatur ex parte occidentis. ⁊ in illa
acie erit beatus iacobus. Tertia ve
ro acies intrabit ex parte aquilo-
nis. ⁊ si sic omnia feceris: non dubi
tes quin deuincas almanzor: ⁊ ego
sum emilianus qui tibi venio hec
nunciare: et scias q̄ durabit bellū
tribus diebus. Postq̄ sanctus emi
lianus predicta nunciauit exiuit co
mes a sancto petro: ⁊ venit veloci-
ter in predictum locū de predraui-
ta vbi dimiserat gentem suam quā
inuenerat iratam cōtra se: dixerūt-
q̄ ei. domine sine modo facis ma-
gnum malum: ⁊ si errauerítis iuste
accidet vobis: quia sicut latro qui
egreditur ad furandum segregami
ni. ⁊ si vos queramus inuenire nō
possum⁹ ⁊ sumus in hoc valde ma
li: quia tantū vos sufferimus. Un-
de petimus pro mercede q̄ non fa
ciatis nos proditores: quia nunq̄

fuerunt patres nostri: nec parentes
nostri: nec vnq̄ fuerūt in mundo fi-
deliores: q̄ illi vnde nos venimus
Comes autē fernandus gundisal-
ui respondit. Amici rogo q̄ me au
diatis: quia non resipisco de hoc q̄
feci. ⁊ cum sciueritis non iudicabi
tis q̄ tantū erraui: quia ego iui ad
heremitorium sancti petri vt vide
rem amicum meū fratrem pelagiū
et cū accessi audiui q̄ erat mortu⁹
et ostenderunt mihi locum vbi ia
cebat sepultus. Et deinde intraui
ecclesiam ⁊ fudi orationem ⁊ venit
ad me predictus monachus vbi ia
cebā dormiendo: dixitq̄ mihi sur
ge amice: quia hora est. excitat⁹ au
te nihil potuit venire. ⁊ sic existēs
audiui vocem magnam mihi dicē
tem de celo s̄m intellectum meum.
Comes fernāde gundisalui surge
vade viam tuam: quia die tertia vi
ces almanzor et nomen eius pote-
statem reprehende etiam me: quia
tantū tarda[illegible] ille cuius amo
re pugnabas [illegible] ⁊ quia
in heremitorio isto alia vice fui be
ne consultus sic q̄ deuincerem al-
manzor. Ideo nunc iterū iui vt ha
berem consilium cū illo amico meo
pelagio. Et vt seruarem vos om-
ne propter defectum meum errare
tis: quia necessarium est vobis cō-
silium dei ⁊ hominū: quia ex quo al
manzor tam magnum exercitū cō
gregauit multū interest nobis vt
taliter faciamus: q̄ deum habeam⁹
p̄ nostra parte. Et ideo simus om-
nes boni milites: quia non possu-
mus fugam accipere ex aliqua par
te. Et si velimus ire in aragoniam

vel nauarram vel ad omnes alios vicinos nostros oibus sumus odio si, et si peccatis nostris exigētibus victi fuerimus omnes vindicabuntur de nobis: et erim⁹ captiui et miseri filijq; nostri capientur a sarracenis. Qui autē iacet captiuus priuatur omni bono et vellet plus mortem ꝙ vitā cum videt sua hereditari ab inimicis suis: que vobis dico omnia bene intelligitis. et si ꝑpter peccata nūc sumus victi: nunꝙ nostra recuperabimus. Dico autē vobis ex parte mea que cogito facere ꝓ licet ipsi vellent me accipere ad ... sc. tote ꝙ citius occiderē meipsum ꝙ me tradā captiuitati. Et ideo oportet ꝙ firmetis inter vos ꝙ quicūq; fugerit a campo vel se ...derit captiuitati timore mortis sit proditor: et cū mortuus fuerit sit cū iuda in inferno in ꝑpetuū. ...um auem castellā audiuerint ꝗ ...it predictus comes placuit eis ...nino: et oēs inierunt fedus inter ... ante se exponerent morti ꝙ se ...ere captiuitati Altera ergo die ...nane precepit predictus comes ...mnes armarētur: vt darent bel... sarracenis. et ordinauit acies ... sicut ei preceptuz fuerat in ec...a sancti Petri: mandauitq; do...isto gundisalui de salas et fi...uis: ac duobus consobrinis co... ꝙ irent in prima acie: in qua ...t ducēti milites. Deditq; eis ...ilia peditum de montaneis ꝗ ...s erā: homines veloces et va... In secunda acie posuit pro ...onum lupum de viscaya cū ...e terminamya et de byrnana et de castella veteri de castro et de asturijs fuerunt. fueruntq; in summa ducenti milites: et sex milia peditum. Comes vero fernandus gūdisalui fuit in tertia acie et cum eo Rodericus de conia et numos de cama et belas: qui quos ipā die comes fecerat milites viginti etiam scutiferi sui quos etiam eadem die fecerat milites. summa oīm istius aciei fuit quinquaginta militum et trium milium peditum: precepitq; omnibus predictus comes ꝙ si prima die non possent vincere sarracenos cum audierint buccinaz suā ꝙ retraherent se a prelio: et omnes congregarentur sub vexillo suo. Postq; ergo omēs sic ordinauit venerunt omnes in tentorijs suis et veniente nocte viderunt per aera rabidum quēdam serpentem venire sanguine cruentatū: et quasi vulneratum emittentem tam fortes sibillos: ꝙ nullus fuit ibi tam audax quin timeret et tā magnos ignes emittebat per os ꝙ oēs de exercitu se videbant adiuicem. Cum aūt hec viderēt excitauerunt comitē ꝗ iam dormiebat: sed tū cum ipse surrexit iam serpēs ille trāsiret. Attēdens autē predictus comes populum suū pauore percussum: quia ex illa visione conceperant ꝙ erant vincendi a sarracenis. Precepit ꝙ omnes congregarentur ad eum. dixitq; eis. Amici isti sarraceni sunt incantatores et nigromantici: et suis inuocationibus vocant dyabolum qui pro eis facit multa pauorosa. Aliquis autem sarracenus ꝗ ista scit facere fecit illam visionem

per aera apparere: vt eos terreret tali arte mala. cum ergo vos sitis homines intelligentes bene debetis scire: quod dyabolus nihil vobis facere potest: quia bene noscitis quod dominus noster iesus xps potestatem eis abstulit. commendemus nos ergo deo qui omnia fecit: quia ipse potentissimus dandi et tollendi quicquid voluerit. et nihil propter talia signa demus. Eat ergo quisque in hospitium suum: et de bono mane sitis omnes armati in campo. Adiuuabit enim nos deus pater sua pietate et hoc sitis certissimi quod vincemus eos. talibus ergo verbis comitis confortati omnia sic fecerunt et in gallicantu surrexerunt omnes et audiuerunt missam suam. orauerunt: ac de peccatis suis contriti et confessi fuerunt. et rogauerunt deum: quod adiuuaret eos contra sarracenos. Post hec equitauerunt omnes bene armati omnibus armis suis et cum venerit aurora parauerunt acies suas. sicut eis mandauerat comes. Sarraceni similiter parauerunt acies suas: et commissum est prelium magnum: mortuique sunt multi ex vtraque parte. occiditque predictus comes quendam regem affrice sarracenum: et impletus est campus corporibus mortuorum: tam ex xpianis: quam ex sarracenis. nec alteri partium concessa est victoria eodem die. Veruntamen expulerunt xpiani sarracenos a tentorijs suis: et manserunt ipsi illa nocte in eisdem: in quibus inuenerunt omnia necessaria. steteruntque per totam noctem armati. Altera autem die ordinate sunt acies in campo ex vtraque parte et venerunt saraceni contra xpianos magnis vocibus acclamantes intantum quod videbatur quod totus mundus descendebat in profundum xpiani similiter audita missa exeuntes contra eos inceperunt prelium et durauit per totam diem: nec tamen vna pars alteram partem vincere potuit Fuerunt et in hoc secundo bello etiam multi mortui ex vtraque parte et plurimi vulnerati et reuersi sunt xpiani superueniente nocte in tentorijs suis ceci tristes et vulnerati. Et prima vigilia noctis precepit comes predictus vocari omnes suos ad se dixitque eis. Amici rogo quod sitis fortes et non langueatis propter angustias preteritas. Dico enim vobis in veritate: quod cras vsque horam nonam habetis maximum succursum taliter quod vincetis bellum istius saraceni almansor. Si ergo vultis quod vincamus nos: simus cras bono mane in campo omnes ante solis ortum et viriliter animo in eos irruentes: non demus eis spacium: quia scitote quod per vim dimittent nobis campum: et dico vobis quod euadere non poterint: quin sint mortui vel victi. Ibimusque post eos et vindicabimur de malis que nobis intulerunt. Sum enim bene securus de nobis quod non erimus victi Citius enim nos permitteremus mori quam talia pati. Post verba comitis vnusquisque iuit in mansionem suam dormierunt et quieuerunt. Surgentes autem bono mane sicut eis preceptum fuerat armauerunt se et sarraceni similiter ac exierunt in campum vt bellarent. Commissum est ergo durissimum bellum inter vtrosque et xpiani

ducebant ante se signum crucis do
mini nostri iesu christi orantes to-
to corde vt deus iuuaret eos con-
tra inimicos suos: et tā grādis erat
sonus lancearum et ictus ensiuꝫ ac
aliorum armorum ꝙ longissime au
diebātur et licet multi christianoꝝ
interissent de sarracenis tñ nō erat
numerus in tm̄ vt hēant ꝙ enarrāt
viuentes. Et predictus comes vi-
dit ꝙ altiores hoīes sue aciei erāt
mortui et ꝙ alij erāt deordinati et
tristes et ꝙ cito possent deuinci si
non succurreretur. irruit in sarra-
cenos viriliter animans suos ad
victoriam sꝫ tot fuerunt mortui de
christianis ꝙ non cogitabat iā am
plius redire in castellaꝫ. Cuꝫ ergo
esset in maxima pressura incepit
mente orare deū manibus pugnās
et dicens. Domine ex quo non pos-
sum hanc liteꝫ eradicare nolo libe
rare vitam meā licet possim quia
intrabo talem locuꝫ prelij vbi occi
dar qꝛ si euaderē mortem postmo-
dum morerer pre dolore videns ca
stellam sub potestate sarracenoruꝫ
Et licet nos sumus magni pecca-
tores contra nos nolite irasci ne ve
litis totā hanc terrā destruere esſꝫ
etiam magnū maluꝫ si perderetur
terra tam honorabilis et tam bona
O domine iesu xp̄e et quare nō im
plestis que mihi misistis nunciari
scilicet succurreretis in hoc bel
lo et si ego non defeci vobis quare
vos deficitis mihi et quia sic est ꝙ
vos non estis contentus de me in
iquā culpā ego cecidi. Recipite
ergo hunc comitatum meuꝫ in ve-
stra custodia alias totum destruere
tur radicitus. Cū ergo comes p̄di
ctus talia inter se et deum loquere
tur querulose licet semper pugnās
viriliter audiuit vocem quandā de
celo dicentem sibi fernāde scias ꝙ
crescit tibi magnuꝫ adiutoriuꝫ ma
gnus enim succursus accedit ad te
Cū aūt predictus comes eleuauit
oculos suos in altum et videret q̄s
esset q̄ secū loquebatur. Et ecce vi-
dit apostolum iacobū stantē super
se cū multitudine militū et militari
bus splendētibus armis crucis si-
gno insignitis secūduꝫ ꝙ sibi vide
batur qui omnes ibant potentissi-
me percutere sarracenos aciebus
suis ordinatis. Quos cū viderunt
sarraceni timore magno percussi
sunt nescientes quid facerent: mi-
rabant etiam multū vnde venerāt
ille gentes armate et insignite oēs
vno signo. Dixitqꝫ almāzor. Quid
potuit hoc esse vel vnde potuit eue
nire tā magna potestas comiti fer-
nando. Et cū xp̄iani qui iam erant
quasi victi viderūt apostolū iaco-
bum iam fortificati sunt et resūm-
ptis viribus irruerunt in sarrace-
nos et occiderūt multitudinē ma-
gnā eoꝝ. Alij vero terga sunt dare
coacti: fugientibꝰ ergo sarracenis
a cāpo secutꝰ est eos comes predi-
ctus duobꝰ diebus et duabus nocti
bus et occidit plures eoꝝ alios aūt
captiuauit. Quarta autē die reuer
sus est cum gente sua ad locū p̄di-
cti belli de hacinas et q̄sierunt chri
stianos mortuos inter sarracenos
mortuos volebat enim vnusquisqꝫ
ducere mortuū suum in locū suū.
Sꝫ nobilis comes dixit eis. nō ha

Q

Exagesimum octauum bellum inter sarracenos et xp̄ianos accidit āno domini nongentesimotricesimosexto. Tūc supradictus almāzor venit cū multitudine graui et obsedit predictā ciuitatē legionensē. et tanta fuit violenta expugnatio vrbis ꝙ confregit murum in duabus partibus scilicet ex parte occidentis et ex parte meridiei Comes autē galetie guilhelmus gundisalui qui ibi venerat ex regis precepto vt defenderet ciuitatem iacebat tunc in lecto multum infirmus et cū sciuit ꝙ murus erat ruptus in duplici parte fecit se armari omnibus armis et deferri in lecto ad locum vbi murus erat magis confractꝰ quia ibi erat maior pressura et periculosior locꝰ hoc autē ipse faciebat vt ibi occideretur anteꝙ videret cōfractionē ciuitatis. Ipse ergo iacēs in lecto tribus diebus defendit locū illum ruptū et mortui sunt plures exutraqꝫ parte sed finaliter occisus ē ibi et statim capta fuit ciuitas. et p̄cepit almanzor ꝙ frangerentur oēs porte ciuitatis et ꝙ destruerentur turres que erant ibi ex marmoribꝰ mirabiliter fabricate. Et cum p̄dictus almāzor destructa ciuitate voluit intrare monasteriuꝫ monachorum sancti claudij extra muros vrgens cū calaribus equum suuꝫ nō potuit ipsum mouere ab eodē loco sed equus ibi crepuit medius propter quod predictus almanzor destitit a destructione predicti monasterij et dedit ibi multa donaria secundū ꝙ in eodē conuentu presente illustrissimo rege enrrico qui regnat a priore eiusdem audiui referebatqꝫ se vidisse de donarijs illis que dederat almanzor propter predictum miraculum et reuersus est almanzor cordubaꝫ cū magnis diuitijs et honore.

¶ Vincunt sarraceni et occidunt proditorie septē infantes de lara.

Exagesimū nonum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa predictū tēpus. Tūc quidā miles qui dicebatur rodericus belasquas finxit se facere bellum sarracenis velle et occulte tractauit cum almanzor quomō morti traderet septem fratres qui dicebantur septē infantes de lara cum eorum patre gundisaluo gustios qui erant fortissimi bellatores qui eo tempore reperiri poterant in mundo. Causa auteꝫ quare ipsos tradidit morti fuit vindicatio de aliquibus iniurijs quas vxor sua et ipse se reputabant recepisse ab eis. Deduxit ergo eos suis verbis blādis proditorie cum exercitu magno vsqꝫ in campū de almenara et p̄misit illos infantes vt depredarentur cāpum. Ipsi vero habebant secum ducentos milites suos qui exeūtes subito apparuit multitudo innumerabilis sarracenoꝝ veniens super eos et factum est prelium magnuꝫ sic ꝙ interfecerūt multos ex sarracenis. sed de christianis mortui sūt in illo certamine illi ducenti mili-

tes sic ꝙ non remanserūt nisi septē
infantes predicti. Et cum viderūt
ꝙ ibi nihil restabat nisi vincere vel
mori commendauerunt se deo ⁊ in
uocauerunt apostolum Jacobuz ⁊
irruerunt virili animo in sarrace-
nos interfecerunt plures et eis sic
ꝙ nullus erat qui ante ausus esset
expectare eos. sed tanta erat mul-
titudo sarracenorum ꝙ pre lassitu-
dine retraxerunt se ad quendā col-
lem vt abstergerent facies suas a
pulueribus. et cuz ibi peruenissent
inuenerunt ꝙ vnus eorū deficiebat
scilicet fernandus gundisalui q̄ in
bello mortuus fuit: propter cuius
mortem nimium doluerunt. Existē
tes ergo ibi habuerunt verbū suuz
cum sarracenis petentes treugas
quousqꝫ nunciarent predicto rode
rico belasquas si vellet eos iuua-
re ⁊ concesserunt eis. Miserunt er
go didacum gundisalui ex eis sed
nihil potuit obtinere. Reuersus er
go ad fratres suos narrauit eis
crudelitatem illius proditoris ⁊ fa
ctum est ꝙ mille equites qui erant
cum predicto roderico. belasquas
mouerunt se vt venirent et succur
rerent infantibus. Sed cuz cogno
uit proditor ille qui erat eorum ca
pitaneus verbis suis fallacib⁹ im
pediuit aduentuz eorum non tamē
sic potuit impedire quin tricenti il
loruz transirent ad eos animo mo-
riendi vel viuendi cū eis videntes
proditionem sui capitanei. Juncti
ergo illis irruerunt secundo in sar
racenos ⁊ factum est preliuz asper
rimum tale quale nunqꝫ quis audi-
uit in tam paruo numero et tanta
fuit cedes sarracenoꝝ ꝙ anteqꝫ ali
quis eoruz occideretur peremerūt
vltra duo milia sarracenorum. Sꝫ
finaliter bellando intra multitudi
nem tāgrauem mortui fuerunt illi
tricenti milites et remāserunt soli
predicti sex infantes ⁊ tā fessi erāt
ꝙ iam non poterāt leuare brachia
ensibus suis. Cum autē viderunt
eos ita fessos capitanei sarraceno
rum scilicet viara et galue propter
eorum strenuitates traxerunt eos
a pressura belli ⁊ duxerunt eos ad
tentoria sua ⁊ fecerunt ꝙ depone-
rentur arma eoruz: dederuntqꝫ eis
ad comedendū panem ⁊ bibenduz
vinum. Sed cū proditor ille roderi
cus belasquas hoc cognouit misit
nūcios suos capitaneis illis dicēs
ꝙ ipsi malefaciebāt ꝓcedētes vitā
talibus hominibus sicut illis et ꝙ
de hoc posset eis maluz euenire. et
ꝙ si sic facerent ꝙ ipse non rediret
amplius in castellam. sed iret ad al
manzor ⁊ faceret ꝙ caperentur ab
eo. timentes ergo illi ne aliqd ma-
luz eis eueniret ab almanzor excu
santes se ab infantibus propter
hoc reduxerunt eos cum armis su
is. sicut primo erant in campum
vbi primo fuerant quos cum vide
runt sarraceni pulsatis atambori-
bus suis irruerunt in eos in tan-
ta multitudine sicut cadit pluuia
de celo et factum est prelium cru-
delius q̄ prius fuerat sic ꝙ breui
tempore occiderūt duo milia et. lx.
et vltra sarracenos sicut narrat hy
storia. Et inter ceteros frater mior
qui dicebatur gundisaluus gundi
salui terribiliora ⁊ mirabiliora su-

per alios faciebat. sed tanta erat multitudo sarracenorum quod non potuerunt eos tollerare. et intantum fessi erant quod nullo modo poterant iam moueri nec equi eorum. Et licet amplius bellare voluissent armis carebant quia iam confracte enses eorum. Cum ergo sarraceni viderunt quod non habebant arma occiderunt equos eorum et ceperunt eos: et expoliantes eos armis suis decapitauerunt eos vnum post alterum sicut nati fuerunt in oculis predicti proditoris roderici belasquez. Et cum peruenerunt ad gundisaluum qui erat minor eorum videns omnes fratres suos ante se decapitatos concepto grandi dolore resumpsit vires et quodam pugione quod habuit in manibus irruit in illum qui decapitauerat fratres suos percussitque ipsum in gutture et mortuus est cepitque subito eius ensem et occidit cum eo vltra .xx. sarracenos vt narrat hystoria. Captus est finaliter et decapitatus est ibi. Ecce quid fecit proditor ille sed postmodum hec proditio notabiliter fuit vindicata quia quidam filius patris eorum quem habuit in quadam sarracena qui dictus fuit mudarra gundisalui postmodum occidit illum et .xxx. milites eius cum eo et vxorem eius ignibus cremauit sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie.

¶ Vincuntur sarraceni et comburitur ciuitas sancti iacobi ab almanzor et deducuntur campane ad mesquitam cordubensem pro lampadibus in signum victorie.

Septuagesimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini noningentesimo quadragesimoquinto. Tunc almanzor congregauit exercitum magnum et intrauit prouinciam que dicitur portugalia destruxitque villas et castra loca et cum peruenit ad mare percurrit et destruxit terram galetie et peruenit vsque ad ciuitatem sancti iacobi quam combussit: intrauitque sine timore vbi iacebat corpus beati iacobi vt confringeret eius monumentum. Sed factus fuit quidam sonus terribilis circa eum quo territus fuit. Veruntamen accepit campanas minores quas secum deduxit in signum victorie quas posuit pro lampadibus in mesquita cordubensi. vbi magno tempore steterunt. Sed antequam almanzor recederet de terra illa percussus fuit ille cum exercitu suo a deo propter peccatum presumptionis et feditatum quas fecerat in ecclesia sancti Jacobi quadam terribili et fetida infirmitate quam dicunt medici deciarea sic quod quasi omnes sui exercitus fuerunt ibi mortui et confusi qui euaserunt postea mala morte scilicet subitanea finiuerunt. Et cum hoc sciuit rex beriudo misit plures gentes ad montana vbi se eleuauerant sarraceni remanentes et omnes ibi occisi sunt sic quod vnus ex eis non remansit et almanzor reuersus fuit in terram suam cum paucis.

¶ Vincunt christiani perempta multitudine sarracenorum per comitem castelle Garsias fernandi.

Eptuagesimū primū belluz inter sarracenos et christianos. accidit āno domini noningentesimoquadragesimoseptimo. Tunc quidam sarracenus qui dicebatur abdemelique filius almāzor congregauit exercitum suū: vt percurreret et destrueret terram xpianorum. Qui perueniens vsqz ad ciuitatem legioñ. destruxitqz quecūqz reliquerat almanzor pater eius tam in muris q̄ in turrib⁹ vsqz ad pauimentum: vt non possent amplius illuc edificare christiani. Sz supradict⁹ comes castelle garsias fernandi venit viriliter contra euz cum multitudine militum et peditum: qui fecit predictum sarracenū eleuari a p̄dicta ciuitate. secutusqz est eum fugientem: et interfecit plures sarracenos. sic q̄ ille sarracen⁹ cum magna pena et periculo reuersus est in ciuitatem cordubeñ. nec amplius ausus fuit attemptare p̄currere terram christianorum.

¶ Hoc bello vincūt christiani mortuo almanzor: ac peremptis innumerabilibus sarracenis per regez beriundo.

Eptuagesimū secunduz bellum inter sarracenos et xpianos accidit āno domini noningētesimoquadragesimooctauo. Tunc supradictus rex legionis donus beriundo. vidēs mala que sarraceni continuo inferebāt christianis scripsit regi garsie nauarre et predicto comiti castelle garsie gundisalui. et propter fidem et salutem patrie confederati sunt contra sarracenos: et produxit exercitum suum magnum. Rex predictus beriundo et licet infirmus esset fecit se deduci in lecto cui coniūctus est predictus comes cum militia sua. Rex predictus garsias non venit in persona: sed tamen misit exercitum suum. Omnes ergo predicti coniūcti sunt in quodam loco prope seriam qui dicitur arabice canantaasor: quod nostra lingua dicitur arcamboum. Almansor etiam de quo supradictum est pertraxerat exercitum suum magnum: et intrans p castellam destruxit quicqd inuenire poterat. Cum ergo peruenit ad eos habuit cum illis preliuz suū magnum qd durauit per totaz vnam diez vsqz ad noctē. sic q̄ vna pars alteram deuincere non poterat. mortui tamē sunt ex parte saracenorū quasi sine numero: et dimissum est bellum propter noctem superuenientem: alias ibi fuisset captus vel mortuus almansor. Cum ergo vidit p̄dict⁹ almansor destructionem gentis sue non fuit ausus expectare bellum sequentis diei et fugit de nocte. cūqz peruenisset ad locum qui dicitur bolgaecorax pre dolore et tristitia infirmat⁹ est: nec vltra amplius comedit et bibit et sic mortu⁹ est: sepultusqz est in medina celi. Rex autem predictus cū omnibus aliis christianis sequenti die parauerūt acies suas ad bellandum cogitantes saracenos stare in tentoriis suis. et cuz hora diei spectarent: et nullum saracenū in

uenerunt accesserūt ad eorum ten-
toria ꝛ expoliauerūt campum. Co
mes vero garchias fernandi secu
tus est saracenos qui tot ex eis in-
terfecit ꝙ paucissimi remanserunt
viui: ꝛ reuersus est cum multitudi
ne captiuorum. Sic ergo puersus
ille almansor qui sepe in bellis cō
tra christianos fuerat victoriosus
miserabiliter illa die a xpianis fu
it victus ꝛ mortuus. Illa autē die
qua almansor fuit vict⁹ ꝛ mortuus
fuit visus quidā homo sub figura
pastoris i litore galdaquenir. Cla-
mans ac magnū planctum faciēs.
Dicebat enim primo in arabico: et
deide lingua castellana. Incanan-
taraz or perdidit almansor potesta
tem ꝛ fastum suū ac leticiā. Cordu
besi. autez quando volebant ire ad
illuz hominē ꝛ ab eo querere quis
erat ꝛ cur plorabat eleuabatur an
te oculos eorum: et non videbant
eum. Iterum apparuit in alio lo-
co dicens in lingua nostra en canā
tarazor perdio almansor elātabor.
Creditur ꝙ ille diabol⁹ in figura
hominis qui dolebat de destructio
ne saracenorum propter mala que
inferebant xpianis sub duce pessi
mo almansor. Sequenti anno mor
tuus est feliciter predictus rex be-
rmundo: et sepultus est in ciuitate
legionēsi. in ecclesia sancti ioānis
baptiste regnauit. xxvij. annis. Et
successit in regno rex alfonsus qui
tus filius eius: et incepit regnare
cum esset etatis quinqꝫ annorum.

¶ Hoc bello vincūt saraceni et ca-
pitur ciuitas Abulesi. moriturqꝫ i
carcerib⁹ comes Garsias fernādi.

Septuagesimū tertium bellū inter sara
cenos ꝛ xpianos accidit
anno domini noningētesimo quin-
quagesimo nono. Et regnāte in re
gno legionis alfonso quinto predi
cto. Tunc propter discordiam ma-
gnam inter predictum comitē gar
siam fernandi: ꝛ filium eius sanci-
um saraceni congregauerunt exer
citum magnum: ꝛ venerunt vt per
currerent terram christianoruz ce-
peruntqꝫ abulam que tunc popu-
lata fuerat. Deinde venerunt bo-
mam: et sanctum Stephanum de-
struxerunt. Destruxeruntqꝫ villam
ꝛ per totam illam terram crudeli-
ter occidebant christianos. Cū au-
tem pdictus comes sciuit amaraz
destructionez non potuit sustinere
ꝛ licet gētes sue essent diuise inter
se: ꝛ filium eius proposuit mori p
defensione patrie. Venit ergo viri
liter contra saracenos bellauitqꝫ
cum eis animose. sed deo permit-
tente victus fuit in bello ꝛ captus
a saracenis: sed paucis elapsis die
bus mortuus est in carceribus de
vulneribus que receperat in bello
ꝛ successit in comitatu castelle pre
dictus filius ei⁹ saucius qui post-
modū optime defendit terram su-
am ꝛ lucratus est penāfial: ꝛ sepul
nedam maderuelum monteion et
recuperauit gormacium ꝛ sanctuz
Stephanum ꝛ ozomam que perdi
ta fuerant cum eius pater esset in
carcere. Iste fuit primus qui de-
dit libertatem militibus castella-
nis ꝙ non contribuerent nec irent

in exercitu͂ nisi d͂nis daret eis soli‑dum suu͂ quia ante contribuebant ⁊ ibant in exercitu sine solidata.

¶ Bello.lxxiiij. vincu͂t xp̄iani per regem alfonsum quintu͂ ⁊ vindicatur mors comitis Garsie fernandi.

Eptuagesimum quartum bellu͂ iter saracenos ⁊ christianos accidit anno domini noningentesimo septuagesimo tertio. Tu͂c predictus rex Alfonsus quintus ⁊ comes castelle saucius non potentes sufferre iniuriam qua͂ fecerant saraceni in occisione comitis Garsie fernandi congregaueru͂t exercitu͂ magnu͂ vna cum adiutorio nauarrorum ꝓpter fedus qd͂ inierat pater regis alfonsi cum eis ⁊ peruenit ad regnum toleti comburens ⁊ destruens quicquid inuenire poterat. Et pertransie͂s inde peruenit vsq͂ ad ciuitate͂ cordubeñ. depredando ⁊ destruendo gladio ⁊ igne quicquid inuenire poterat. Quod videntes saraceni vt eos dimitteret in pace dederu͂t ei magnu͂ thesauru͂ ⁊ plurima dona. Similiter rex toleti ⁊ cordubeñ. ⁊ reuersi sunt in terram sua͂ vindicata morte predicti comitis ⁊ cu͂ magnis diuitijs ⁊ honore. Predictus rex alfonsus quintus reedificauit muros et turres ciuitatis Legioneñ. q͂ destruxerat almasor ⁊ filius eius. regnauitq͂ .xxvij. annis. ⁊ mortuus est in portugalia. Co͂gregauerat eni͂ exercitum suu͂ magnum ex desiderio seruie͂di xp̄o. ⁊ inerat in predicta͂ terram: vt caperet villa͂ illam que dicitur viseo que tunc erat saracenorum. ⁊ cum die quada͂ in armis respiceret hincinde murum vt videret portam debiliore͂ ad conquirendu͂ percussus fuit sagitta in spatulis ⁊ sentiens se vulneratum ad mortem facto testame͂to ⁊ ꝑceptis sacramentis feliciter migrauit ad dominum: ⁊ sepultus est in ciuitate legioneñ. apud patre͂ suu͂ supradictum. Regnauitq͂ pro eo filius eius donus berlundo tertius.

¶ Vincunt xp̄iani ⁊ liberat͂ pampilona a manibus saracenorum.

Eptuagesimu͂ quintu͂ bellum inter saracenos et christianos accidit circa idem tempus. Tunc enim te͂pore yemis venerunt saraceni in multitudine graui: vt caperent ⁊ frangere͂t ciuitatem pampilone. Rex aute͂ saucius nauarre stabat tunc vltra portus qui dicitur derontes valles: et cu͂ sciuit doluit vehême͂ter: ⁊ collecto exercitu suo disposuit se magno periculo propter niues magnas que erant in partibus illis. Et cum vidit ꝙ aliter transire no͂ poterat fecit abarcas de corijs crudis loco sotularium pro se ⁊ pro omni gente sua: ⁊ sic transiuit portus de nocte sine aliquo damno. licet cu͂ magna pena et propterea dictus fuit postmodu͂ rex saucius abarca. Cu͂ ergo fuit mane apparuit subito irruens sup͂ saracenos qui obsessam tenebant ciuitate͂: ⁊ tot interfecit ex eis ꝙ vix rema͂sit qui posset re‑

nunciare in partibus suis que ac-
ciderent ibidē. Iste rex ambulans
cum suis abarcis fecit multa bella
cum saracenis: ⁊ cōquisiuit multa
loca in celtiberia et in carpētania
que vsq; in hodiernum diē dicun-
tur donisaucij abarca. Regnauit
xxv. ānis: ⁊ successit ei in regno na
uarre filius ei⁹ donus garsias tre
merosus sic dictus: quia cū ingre
diebatur bella: tremebat valde in
principio. licet post ingressuz esset
fortissimus miles qui dictus fuit
abarca sicut pat̄. Quo mortuo suc-
cessit ei in regno filius eius dictus
saucius maior. Hic duxit in vxorē
dominā elniram filiā comitis sau-
cij castelle ex qua habuit duos fili
os quoruz vnus fuit dictus donus
garsias ⁊ alius donus fernandus.
Quorum pater nō remanēte prole
infantis garsie filij comitis saucij
castelle cepit comitatuz castelle ex
parte vxoris sue. Et ipso mortuo
donus fernādus filius ei⁹ qui du-
xerat in vxorē dominā sauciam so-
rorem regis legionis domi berium-
di de quo supradictū est de eius cō
sensu in ei⁹ nuptijs ductus est rex
castelle. Rex autez p̄dictus donus
beriundo regnauit in regno legio-
nis decem annis: ⁊ mortuus est in
quodaz bello qđ accidit sibi cū pre
dicto rege fernando ⁊ fratre eius
rege garsia nauarre qđ belluz fuit
celebratum prope Cariorē in quo
dam loco qui dicit̄ nantada in val
le tamaron: sicut plenius contine-
tur in generali hystoria hyspanie:
et sepult⁹ est in ciuitate legioneñ.
cum vxore sua domina Therasia.
Quo mortuo predictus rex fernan
dus collecto exercitu suo iuit legio
nem ⁊ obsedit eam: et finaliter re-
ceptus est in regem legionis: quia
ei pertinebat. et sic coniuncta sunt
ista duo regna. ⁊ ipse dictus rex ca
stelle et legionis: et vocat⁹ fuit rex
fernandus magnus.

¶ Uincunt xp̄iani ⁊ capiunt̄ quinq; reges saracenorum per rodericū.

Eptuagesimū sextum bellum inter sa racenos et christianos accidit anno dn̄i Mil lesimo. xvi. Regnante in regno ca stelle ⁊ legiōis supradicto rege fer nando magno. Tūc excitauit deus quēdam virum sibi dilectum ⁊ ar mis strenuū dictum rodericum de viuar. Iste fuit filius cuiusdaz no bilis militis qui diceba͂t Numus laynes quē genuit ex vxore sua le gitima terasia. Numens filia comi tis Numi aluaros de maya. lz alij qui alia afferant: tamen hec est rei veritas: sicut patet in cronica pre dicti regis fernandi magni. Cum ergo ingrederētur eo tēpore quin q; reges saracenorum: vt percurre rent castellam transierūt super ci uitatē burgeñ. ad montes doca: et percurrerūt ville foratuz ⁊ sanctū dominicū delacalsada ⁊ lucromū ⁊ nayaram totamq; illam terrā ⁊ ex trahebat magnaz prisam captiuo rum bestiarū gregum ⁊ armētoruz Cum ergo ipsi irent cum tāgrandi preda: predictus rodericus conuo cauit totam illam terram: ⁊ dedit illis saltuz in montibus doca. bel-

lauitque cum eis et deuicit eos. cepit que predictos quinque reges viuos: et cepit totam predam suam ac cum illis captiuis regibus: et cum tota preda venit ad matrem suam et diuisit spolia nobilib⁹ et omnibus aliis qui fuerunt cum eo in bello: et facta est leticia magna ac laudauit deum propter victoriam et mercedem quam sibi fecerat. Dixitque non habeo pro bono tenere reges captiuos. sed habeo pro bono liberare eos: vt vadant libere in terram suam. Soluit ergo illos quinque reges saracenos et precepit quod abirent. sed et ipsi regratiati sunt propter tantum beneficium venientesque in terram suam benedicebant ei: et miserunt ei parias cognoscentes se voluntarie suos esse vasallos. Hic rodericus peregrinans in sanctum iacobum recepit beatum Lazarum sub specie leprosi in societate sua in mensa et lecto quem inuenit iacentem in luto in via horrentibus ergo omnibus qui cum eo erant nocte illa qua secum fuit in lecto cum dormiret roderic⁹ insufflauit ille leprosus flatu magno per spatulas roderici sic: quod flatus ille puenit vsque ad pectus: et euigilans non inuenit leprosum illum apud se: nec amplius eum videre potuit licet a lecto surgeret: et eum diligenter quereret. Reuersus ergo ad lectum: et luminaribus incensis cum diligenter cogitaret in his que sibi illo leproso acciderant post paululum. Ecce apparuit vir quidem albis indutus vestibus qui dixit ei. Roderice dormis. Tunc respondit et dixit. non dormio: sed quis es tu qui cum tanta claritate et odore venis? Tunc ille respondit. ego sum sanctus lazarus quem tu recepisti et cui multa bona fecisti sub specie grani ex dei amore. et propter honorem et bonum quod mihi fecisti: concedit tibi deus vnum magnum donum quod cum flatus ille quem sentisti tibi euenerit. scias pro certo quod omnia que inceperis in bellis vel alias omnia feliciter consummabis. Tuus honor crescet de die in diem: et erit timor tuus super saracenos et christianos: sed et inimici tui tibi nunquam nocere poterunt: morieris morte honorabili. nunquam eris victus: sed semper victor existens: quia deus concedit tibi suam benedictionem. fac ergo semper bonum. et sic disparuit. Ille autem surgens a lecto genibus flexis in terra: fudit orationem suam ad deum gratias immensas agens propter tanta beneficia sibi largita. Hic post peregrinationem suam intrauit in campo cum Martino gundisalui: deficit et occidit eum propter quod lucratus est ciuitatem calagurritanam pro rege fernando: quia erat questio super eadem inter predictum fernandum regem: et regem ramirum arragoni cuius esset et facta est concordia inter eos: quod illi duo milites pugnarent et parti victoris ciuitas concederetur.

¶ Hoc bello vincunt christiani et occiditur alymaymon rex saracenorum.

Septuagesimumseptimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimo decimonono

Tunc rex garsias nauarre ⁊ rex sar
racenorũ Alymaymon cõgregaue-
runt exercitus magnos: ⁊ in loco q̃
dicitur recurnasceta factum est pre
lium magnum ⁊ mortuis plurimis
sarracenis victus est rex alymay-
mon: ⁊ mortuus in bello a predicto
rege garsia.

¶ Christiani vincunt per roderi-
cum de viuar peremptis plurimis
sarracenis.

Eptuagesimũ
octauum bellum inter
sarracenos et xp̃ianos
accidit anno dñi Millesimo.xxvij.
Tunc cum supradictus rex fernan
dus magnus esset in galechia vene
runt sarraceni cu3 exercitu magno
vt conquererẽt extrematurã. gen-
tes vero illius terre miserunt velo
ces nũcios p̃dicto roderico viuar
vt eis succurreret: qd cum audiuit
non detinuit se: sed misit statim p
parẽtibus et amicis suis: et venit
cõtra predictos sarracenos qui de
ducebant predã magnã captiuorũ
gregũ ⁊ armentorũ. ⁊ inuenit eos
inter achensiam ⁊ sanctũ stephanũ
de gormatio. Irruit ergo in eos vi
rili animo: ⁊ commissum est bellu3
cãpale asperrimũ: vbi plurimi ce-
ciderũt sarraceni. Deuictis sarra-
cenos: ⁊ secutus est fugiẽtes p se-
ptem leucas occidendo ⁊ vulnerã-
do eos: ⁊ reuersus est honorifice
cũ tota preda quã ducebãt sarrace
ni: ⁊ tot fuerũt spolia cãpi in eo q
valuit. quinta pars fuit ducẽtoru3
equorũ. ⁊ valor centũ miliũ marca-
rũ argẽtei: q oia diuisit sine cupidi
tate bellatoribus suis: ⁊ reuersus
est in terram suam cum diuitiis
honoribus.

¶ Hoc bello vincunt christiani per
regem fernandum magnum et ca-
pitur viseum.

Eptuagesimũ
nonũ bellũ inter sarra
nos et xp̃ianos. accidit
ãno domini Millesimo
xxxiij. Tunc predictus rex ferna
dus magnus cõgregauit exercitũ
suũ magnũ: ⁊ iuit cõtra sarracenos
portugalie ⁊ meridie ⁊ badayo3 q
oia hec tũc possidebãt sarraceni:
cepit viribus ceam ⁊ guneã q sunt
in portugalia: ⁊ plura alia castra q
erant circũcirca. ⁊ l3 in illis rema
nerẽt sarraceni p vasallis suis. fi-
talicia tñ semp permanserũt in re
gis potestate. ⁊ obsedit viseu3 vbi
mortuus fuerat rex alfonsus socer
eius ex sagitta. de quo supradictu3
est: ⁊ in tanta pressura tenuit eam
obsessam q cepit eã: ⁊ cepit illum
sarracenũ qui interfecerat sagitta
regẽ alfonsum. Extraxitq3 oculos
eius ⁊ prescidit etiã eius manus ⁊
pedes. In his rodericus supradi
ctus fuit strenuissimus miles.

¶ Vincunt xp̃iani: et capitur lame
gum et plura alia loca per fernan
dum magnum.

Ctuagesimũ
bellũ iter sarracenos
⁊ xp̃ianos. accidit an
no domini millesimo
xxxiiij. Tũc supradi-
ctus rex fernãdus magnus. cõgre
gato exercitu suo iuit sup lamegũ

et licet ciuitas esset fortissima. statim tñ obsedit eã: τ tot ingenia ac castra lignea posuit circũquaq; et tam fortissime cõquestauit eã ꝙ vi armorũ cepit eam. in qua inuenit multitudinẽ diuitiarum: τ cepit captiuos oẽs sarracenos quos intus inuenit: quorũ maiorẽ partez retinuit ꝓ edificatione ecclesiarũ que prostrate fuerant. τ post hec iuit super castrũ sancti martini. qđ iacet super riuum de malua: τ cepit eum ac deinde obsedit terrasam τ cepit eam. Reuersusq; est in terram suã cum diuitijs τ honore.

¶ Isto bello vincunt christiani: et post septem annos capitur conubra ꝑ regẽ fernãdũ magnũ aperiẽte sancto Jacobo portas ciuitatis.

Octuagesimũ primũ bellũ inter sarracenos et xpianos. accidit ãno domini Millesimo.xxxv. Tunc predictus rex fernandus magnus. cõgregato exercitu suo voluit habere conubrã et consilio predicti roderici de viuar peregrinatꝰ est in sanctuz Jacobum. dixit enĩ sibi ꝙ deus iuuaret eũ ad capiendũ illã τ insup ꝙ in reditu volebat ꝙ eum faceret militẽ: τ ꝙ credebat se recepturuz militiã contra conubram. Acquieuit ergo illustris rex consilio eius multas elemosynas ꝑ viã distribuens: τ mãsit ibidẽ in oratione tribꝰ diebꝰ. petẽs a deo adiuuari in eo ꝙ desiderabat meritis apostoli iacobi. Venit ergo post hoc cũ exercitu suo magno τ obsedit conubram posuitq; ingenia τ castra lignea circũquaq;: sed villa erat tam fortis et tam magna: ꝙ septẽ annis stetit in eius obsidione: τ ꝑpter tantam dilationẽ tẽporis τ inopiã victualiũ iam volebant xpiani dimittere obsidionẽ. sed monachi cuiusdam monasterij qui vsq; in hodiernum diẽ dr larmano viuentes de labore manuũ suarũ. ex longo tpe fecerãt magnã prouisionẽ victualiũ secrete. habebant enĩ multitudinẽ tritici et ordei: milij τ leguminũ. sentiẽtes ergo ꝙ rex volebat recedere venerunt velociter ad regẽ: τ dixerũt ei ꝙ non amoueret obsidionẽ. quia ipsi darent cibaria ex his q̃ longo tpe congregauerant. τ factũ est sic. Nã dederunt sufficientiã exercitui quousq; sarraceni deficiebãt fame. fames ergo τ pugna sine intermissione deduxerũt sarracenos ad hoc ꝙ venerũt: τ ꝓcidentes ante regez fernandũ petierũt ꝓ mercede solã vitã. τ ꝙ darent ei villam τ oĩa bona q̃ habebant. Pius ergo rex concessit eis vitã: τ ipsi dederũt ei villam quãdaz die dñica hora tertia. Sed interim ꝙ ꝑdictus rex erat in ꝑdicta obsidione. accidit ꝙ quidaz eṗs grecie dictꝰ Assianus peregrinatus est in sanctũ iacobũ: τ cũ eẽt ibidẽ audiuit ab hoĩbus ciuitatis ꝙ sanctꝰ iacobus apparebat sicut miles in bellis xpianoꝝ succurrẽs eis quod verbũ displicuit sibi τ dixit non vocetis eũ militẽ: sed piscatorẽ. Et cũ in hoc pertinaciter permaneret placuit deo ꝙ idẽ dormiẽti apparuit sanctus iacobus portans in manibus quasdam claues et dixit ei hylari vultu tu tenes in

derisum q me dicant militē xpiani: et asseris q nō sum miles. Ideo nunc veni ad te: vt hoc tibi ostēdā nec āplius dubites de militia mea quia sum miles iesu xpi et adiutor christianorū contra sarracenos: et cum hoc diceret traditus est sibi equus albissim⁹ in quē apostolus ascendit armatus omnibus armis mirabiliter splendentibus admodū militis: et dixit ei q volebat ire in adiutorium regis fernandi qui iacebat super conubriā iam septē annis eam obsidentē: et vt sis magis certus. dico tibi: q cū his clauibus quas in manib⁹ teneo cras hora tertiarū aperiam ei portas ciuitatis conubre: et dabo eā regi fernādo: quibus dictis disparuit. euigilās ergo a somno predictus eps assyanus bono mane cōuocauit clericos: et omnes habitantes in ciuitate. dixitq eis que viderat et audiuerat diem: et horam signatā apertionis conubre: et sicut dixit veridice sic repertū est. Et tunc predict⁹ rex cepit predictam ciuitatem: et fecit militē predictum rodericum de viuar in maiori mesquita conubre cingendo sibi ensem et dando ei pacem in ore: et fuit vocatus ruidas et reuersus est rex per sanctum iacobū in terrā suam cum honore.

¶ Vincūt xpiani et capiunt ac destruūt pluria loca p regē fernādū magnū: et efficit tributari⁹ rex toleti

Exuagesimum secundū bellū inter sarracenos et christianos. accidit anno dñi Millesimo. xliiij. Tūc predictus rex fernandus magnus. congregato exercitu suo magno ad percurrendam terrā sarracenorum conquisiuit quedā castra. Unde plurima mala exiebant xpianis. s. gormatio vadi regis aguileram barbingnā ribas sanctuz moram. et multas alias turres. Unde speculabātur sarraceni ꝓpter quas xpiani erāt discooperti cū intrabant terrā illā quas oēs destruxit. Destruxit etiā plura alia fortalitia que erant in valle de bargeterus: et in circuitu tiraz otervsq medinam celi. et exinde venit in catabriam: et expulit inde sarracenos posuitq eā sub dominio suo et oīa montana ouem destruxit igne et ferro. Et exinde venit toletum et perimit plurimos sarracenos: et captiuauit. destruxitq talamancam. alcalam. ozedam. et lucratus est plurima alia loca regni toleti et multitudinē diuitiarū que oīa dimisit cū militibus suis. Et exinde venit super gnadal et faiariam. et obsedit eā: nec requies dabatur habitantibus in ea pre multitudine ingeniorum et machinarū: quare illi sarraceni habuerūt mittere nūcios suos ad regē toleti: vt liberaret eos bello vel donis. Rex ergo ille Almaymō multitudinē auri et argēti multosq pannos preciosos misit regi fernādo petēs treugas vt veniret ad eū secure. q ei concessum. Uenit ergo rex ille sarracenus: et fact⁹ est vasallus regis fernandi. sic q quolibet anno dabit ei parias: et reuersus est rex fernādus in terrā suam cum magnis diuitijs et honore.

¶ Vincunt christiani per regē fernandum magnum: et efficitur tributarius rex hyspaleñ. ac defert corpus bti isidori iciuitatē legioneñ.

Octuagesimū tertium bellum inter sarracenos et christianos. accidit āno domini Millesimo. l. Tunc predict⁹ rex fernādus magnus. ꝯgregato exercitu suo venit in portugaliam et obsedit montem maiorem vbi plurima damna recipiebat conimbra et tā fortiter expugnauit eam machinis suis ꝙ breui tempore habuit eam. Ibi apparuit strenuissimus miles ruidas de viuar. qui vadens vt obseruaret colligentes herbam tres lites sarracenorū deuicit. Mouit ergo rex illustris exinde exercitum suum in algarbium comburens et destruens quicquid inuenire poterat: captiuando: destruendo: et occidendo sarracenos quousqꝫ peruenit ad ciuitatē hyspaleñ. Et tūc benabamech alimucanus rex hyspaleñ. vidēs predaʒ et magna dāna q̄ per suū regnū rex fernandus faciebat. misit ei nuncios suos cum magnis diuitijs: et factus est eius vasallus cōcedens ei parias quolibet anno. Rex autē fernandus habito consilio suorū. recepit eū in vasallū et dona petiuitqꝫ ab illo rege sarraceno corpa sanctarū iuste et ruphine. Si volebat eius amorē habere Respōdit rex sarracenus: ꝙ nesciebat vbi erant illa corpora. Uerūtamē ꝙ si ipse sciret vel quicūqꝫ ali⁹ ꝙ sibi placebat: et non solum illud: sed in omnibus alijs: in quibus sibi posset cōplacere. Et tunc reuersus est rex fernādus samoram cum magnis diuitijs et honore: et populauit eādem ciuitatē que a tpe almanzor destructa fuerat. Et ex illo loco misit duos epos: scʒ legioneñ. et astoriceñ. et comitem nimiū ac duo diuites viros ad regē hyspaleñ. ꝓ honorabilibus illis corporib⁹ sanctarum iuste et ruphine. Qui cū puenerūt ad predictā ciuitatē hyspaleñ. recepit eos ille rex sarracenus cū honore: et exposita ābasiata rex habito suo consilio respondit ꝙ de corporibus illis nihil sciebant. Uerūtamē ꝙ darent eis parias. Episcopi autē illi cū sancti essent viri steterunt in oratiōe tribus diebus et ieiunijs: quibus sic in oratione permanentibus apparuit sanctus Isidorus dicens eis. Serui dei nō est voluntas dei: ꝙ corpora beatissimarū virginū iuste et ruphine extrahantur ab hac ciuitate: qꝛ hec ciuitas debet conqueri a xpianis. et vult ꝙ hic maneant ꝓ consolatiōe eorū. Sed deus habet ꝓ bono semper vestrā sanctitatē. et ꝑpter honorē regis fernādi a quo recepit multa fuitia ꝙ deducat corp⁹ meū i ciuitatē legioneñ. et cū audierūt timuerūt timore magno. et steterūt ꝑ aliquā morā attoniti et muti ꝑpter magnā claritatē et sētiētes mirabilem et nō assuetū odorem: et tūc sanctus ille confessor Isidorus fecit signum crucis super eos. et statim redierunt in seipsis: et interrogauerunt eum quis esset. Qui rūdit ego sum ille isidorus qui fuit archiepis

hyspalen. tunc facta gratiarum actio ne petierunt ab eo q eis ostenderet locum sepulture: et ostendit eis dando certa signa eis quo iacebat in sibilia veteri: et disparuit ab oculis eorum. Illi vero venerunt ad regem dicentes q nolebant ei ostendere: quod petebant placuit regi: et venit cum militibus suis ad locum signatum: et fodientes presente rege inuenit sepulchrum sancti confessoris. et aperientes sepulchrum exiuit odor mirabilis in modum aliusqui et balsami qui profuit in salutem non solum christianorum: sed etiam sarracenorum: et extracto corpore honorifice inuoluerunt ossa illa nobilibus pannis: et rex propter miraculum quod viderat doluit de concesso: et voluit accipere illud si potuisset. Sed cum hec cogitauit amplius corpus illud videre non potuit et motus est intellectus eius in aliud. sic q obliuioni tradidit quod cogitauerat: et post hec mouerunt se episcopi ac alij ambasiatores cum precioso illo corpore per viam suam plurimis miraculis chorusicando. et cum peruenerunt legionem: et rex fernandus sciuit iuit ad eos cum solenni processione. et cum magno honore posuit illud sanctum corpus in quodam monasterio quod ipse fecerat in monumento aureo super altare maius. et extunc ecclesia illa vocata est sanctus Isidorus quam dotauit lapidibus preciosis auro et argento ac plurimis possessionibus. Est autem monasterium illud quod ego vidi canonicarum regularium: vbi sunt sepulture multorum regum: quorum imagines tenent cruces in manibus sinistris et in dextris enses euaginatos.

Uincunt christiani per regem fernandum magnum: et subiugatur celtiberia et carpetania ac liberatur hyspania a subiectione imperatorum romanorum.

Euagesimumquartum bellum inter saracenos et christianos accidit circa predicta tempora. Tunc enim predictus rex fernandus magnus ad requisitionem regine domine sancie vxoris sue congregauit exercitum suum magnum contra saracenos carpetanie et celtiberie que sibi rebellauerant deditque ei predicta regina de suis thesauris magnas diuitias pro stipendijs militum. Cum ergo predictus rex peruenit ad terras illas intantum confregit illas et tot saracenos occidit et captiuauit q per vim et contra eorum voluntatem reduxit terras illas ad pristinam seruitutem. et reuersus est in terram suam cum magnis diuitijs et honore deditque regine in recompensationem eorum que sibi pro exercitu suo dederat omnes pariter illorum saracenorum. Celtiberia est illa terra que vadit a sancto sebastiano et parte occeani maris indirectum vsque mare cesaraugustie quod est mare mediterraneum et ex flumine ybero vsque ad regnum morcie vocatur carpetanea. Iste rex fernandus liberauit regnum ne esset subiectum imperatori: nec recognosceret superiorem in temporalibus et hec fuit causa quare fuit vocatus magnus sicut plenius continetur in generali

hystoria hyspanie. Hinc illustri regi beatus ysidorus reuelauit diem mortis sue vt se disponeret pro ingressu beatitudinis eterne qui venit ante corpus beati ysidori ⁊ genibus flexis ac coronatus regia corona sic orauit. Dñe iesu xpe cuius est omnis potestas et omne regnũ quia tu es rex omniũ regnorũ, ⁊ rex omnium gentiũ, domine reddo tibi nunc regnũ quod mihi dedisti sed peto pro mercede ꝙ anima mea sit posita in luce cui⁹ nõ est finis qui bus dictis expoliauit se vestimentis suis regijs auro decoratis ⁊ abstulit coronã quã tenebat in capite et posuit eam super altare et indutus est cilicio circa carnem, ⁊ iterũ fecit orationem ad deum et absolutus est ab episcopis de peccatis suis: et statim ibi recepit vltimam vnctionẽ: sparsitq3 cineres super se ⁊ pcepit se deduci in peregrinationẽ ad sanctã mariã de almasam que est prope cabesom vbi nouem dieb⁹ stetit et appropinquãte morte fecit se deduci in cabesom et ordinato testamento suo diuisoq3 regno tribus filijs sc3 Sancio alfonso et garsie: post penitentia3 lachrimabilem triũ dierũ die quarto fuit dies sancti iohannis baptiste hora tertia data benedictiõe filijs suis migrauit ad dominu3: sepultus est in ecclia sancti ysidori ciuitatis legionen̄. iuxta patrẽ suũ quem ipse ...nã fecerat deduci. Regnauit viginti duobus annis, ⁊ sex mensib⁹ successit ei ĩ regno castelle Sancius filius eius primus Alfonsus in regno legionis et garsias in galecia et portugalia.

Uincũt xpiani et efficitur tributarius rex cesagaruftan⁹ per regẽ sancium castelle et quõ proditorie p vellido dolpho occiditur rex iste saucius secũdus rex castelle.

Sexuagesimum quintũ bellũ inter sarracenos ⁊ xpianos accidit anno dñi. Millesimosexingentesimoseptuagesimo. Tunc predictus rex Sanci⁹ videns ꝙ rex fernãd⁹ pater suus pro honore fidei xpiane ꝯquestauerat puincias portugalie ⁊ lucitanie hyspalen̄. cordubeñ. toleti celtiberie et carpẽtanie sunt ꝙ reges earum facti tributarij ei. Ideo congregato exercitu venit super ciuitatẽ cesagaruftanã ⁊ obsedit eam ac cũ ingenijs et machinis pluribus de die et nocte eã fortissime expugnabat ꝓpter qð post multa damna que receperũt sarraceni rex ciuitatis misit regi Sancio multitudinẽ magnã auri ⁊ argenti ac lapidũ pciosoꝝ ⁊ fact⁹ est eius vasallus cu3 tota terra sua et tributarius cũ oĩbus ei⁹ sic ꝙ quolibet anno darent ei certũ quid et firmata hac pace. Reuersus ẽ rex sauci⁹ in terrã suam cũ diuitijs et honore. Iste rex sancius nõ fuit cõtentus de diuisione regnorũ quam fecerat pater eius fratribus suis. Et ideo desiderio habẽdi omnia regna, l3 penã pditionis posuiss3 pater cuicunq3 eoꝝ frãgenti dispositionẽ eius. Congregauit exercitu3 magnũ, ⁊ iuit Primo cõtra regem garsiam fratrem eius qui erat rex

R

regis hyspalensi. Et extunc sarraceni et xpiani vocauerunt eum adruidas campeator que omnia multum placuerunt regi alfonso.

¶ Vincunt christiani et capiuntur septem milia sarracenorum per cid campeatorem et quomodo per inuidiam expellitur a regno.

Ctuagesimumnonum bellum inter sarracenos et xpianos accidit post predictum bellum paucis elapsis diebus. Tunc enim rex alfonsus sextus predictus. Congregauit exercitum suum magnum et intrauit terram sarracenorum in vuadalia vbi plurima damna eis intulit. Sed cum ipse esset in partibus illis bellans congregati fuerunt ex aduerso plurimi sarraceni et intrauerunt per regnum castelle obsederuntque gormatium et fecerunt in terra illa multa mala et damna. Cid autem adruidas campeator qui remanserat infirmus in recessu regis et iam conualescebat audito damno quem sarraceni faciebant congregauit omnes gentes quas potuit et iuit contra terram toleti et percurrit illam destruens quicquid inuenire poterat et deduxit secum preter alias diuitias septem milia sarracenorum inter viros et feminas, et sic reuersus est in castellam cum honore. Istud factum seminarium inuidie fuit inter milites castelle. Et ideo tenuerunt modum cum rege alfonso quod cum campeator esset expulsus a regno et sic factum est et cum recederet nocte quadam cum dormiret dictum est ei in visione vade audacter et noli timere semper tibi bene erit dum vixeris eris que diues et honoratus et in suo recessu cepit vnum castrum sarracenorum quod iacet super benares et dicitur castreyum gentes vero sue percurrerunt terram illam vsque guadalfaiariam. Et congregatis omnibus spoliis quinta pars deputata ipsi cum fuit vendita sarracenis precio trium milium marcharum argenti.

¶ Vincunt christiani et capitur alcozar per Cid campeatorem.

Onagesimum bellum inter sarracenos et xpianos accidit sequenti die. Cum enim predictus Cid adruidas campeator iret in confinibus regni bellauit cum sarracenis de alcozar et occidens plurimos eorum cepit locum illum quadam arte mirabili ibi inuenit plures diuitias et istud factum magnum intulit timorem sarracenis omnibus terolii et calataiubii propter quod scripserunt regi valencie abuacar que acciderant dicentes quod si non succurreret eis quod etiam caperent terram eorum.

¶ Vincunt christiani fugatis et vulneratis duobus regibus per Cid Campeatorem.

Onagesimum primum bellum inter sarracenos et xpianos accidit paucis elapsis diebus post predictum bellum. Quia tunc rex valencie vidit supradictas litteras misit duos reges cum tribus milibus armatorum et cum omnibus aliis genti

bus illius frōtarie veneruntq̄ su-
pra locum deacozar et obsederunt
ibi ipsum Cid adruidas cāpeatorē
cum militia sua tenueruntq̄ ibi eū
obsessum tribus ebdomadibus et
abstulerunt ei aquam. gentes autē
quas secū habebat in numero erāt
pauce quia solum erant quadringē
ti equites et tricenti pedites. Ui-
dens autem q̄ aquam perdiderant
die quadam parauerunt arma sua
et armauerunt se secretissime ⁊ su
bito apertis ianuis exeuntes irrue
runt viriliter in sarracenos ex īspi
ato. Sed ⁊ illi videntes eos veni-
re parauerunt se vt melius potue-
runt ⁊ statim factum est preliū ma
gnum cecideruntq̄ plurimi sarra-
ceni. Sed et inter cetera strenuissi
ma que ibi fecit Ipse ad quendam
militē sarracenū feriēs ense nudo
diuisit in duas partes vt equū suū
daret cuidam militi suo qui pedes
pugnabat equo suo mortuo et vnū
regem illorum duorum qui dicebat
...ris percussit letaliter propter qđ
...dit terga. Alius vero rex qui di-
cebat gnalue fuit etiā percussus
in capite a martino antolines mili
strenuo propter quod etiā dedit
terga. Uidentes ergo sarraceni q̄
reges fugiebant ⁊ omnes ipi timo
percussi relicto campo fugierūt
secuti sunt eos christiani occidē
tes ⁊ vulnerantes eos sine nume-
ro quousq̄ peruenerunt ad portas
olit ⁊ calambit quia rex feris fu
terolium ⁊ gnalue calatambiū
inde reuersus est cum bellatori
bus suis ad locum vbi fuerat bel-
lum et expoliauerunt campum vbi

multas diuitias inuenerunt ⁊ īter
cetera de equis sarracenorū postq̄
congregauerūt eos quia erāt sper
si inuenerunt quingētos et decē de
ferunt de equis christianorū quin
decim et intrauerunt castrū suum
de alcozar cū magnis diuitiis leti-
cia et honore. de equis vero quos
habuit pro parte sua virtuosus Cid
misit. xxx. cū sellis ⁊ frenis ⁊ singu
lis ensibus pendentibus ex arzoni
bus in donū regi alfonzo castelle
predicto vt haberet amorem eius
qz iratus erat ab eo vt supradictū ē.

¶ Uincūt xpiani ⁊ fugatur rex de
nie: ac comes cromani capitur p
Cid campeatore.

Nonagesimum secundū bellū inter sar
racenos ⁊ xpianos acci
dit anno domini Millesimooctua-
gesimooctauo. Tūc predictus Cid
campeator cum esset eius timor su
per omnes sarracenos cesar augu-
stanos valentinos et super omnes
illarum partium acceptis electis
militibus suis iuit ad percurrēdā
terrā sarracenorū et peruenit vsq̄
ad locum qui dicitur huerta ⁊ vsq̄
ad montem aluanū spacio quinq̄
dierū ⁊ exiuit sonus eius inter om
nes sarracenos et christianos. pro
pter quod comes remon berengel
barchinonen. qui in sua recommē-
datione habebat illos sarracenos
coniunctus fuit bauelphaie regi de
nie. Qui magnis exercitibus con-
gregatis secuti sunt predictū Cid
campeatorem cogitantes q̄ ab eo-
rum manibus euadere non posset

ipse autem tunc deducebat magnā predam peruenerunt ergo ad eum nnpmar de tonar nec predictus comes remon voluit acceptare verba honesta ipsius Cid sibi nunciatis ꝗ nihil ducebat de suo et ꝗ dimitteret eu3 in pace. Videns ergo virtuosus Cid eoꝝ superbiam qui tollere volebant ea que ipe lucratus fuerat ab inimicis dei et legis nostre irruit in eos viriliter ⁊ ceciderunt multi ex pte aduersa. Alij vero quasi innumeri fuerunt vulnerati et deuicit eos cepitqꝫ predictum comitē vnum et lucratus est illa vice ense3 que dicebatur colada. Se3 post tertium diē virtuosus Cid liberauit comitem predictum et remisit eum ad partes suas cu3 duobus militibus.

¶ Vincūt xpiani et fugatur iteru3 rex denie per Cid cāpeatorem.

Nonagesimum tertium bellū inter sarracenos et xpianos accidit āno domini Millesimooctuagesimonono. Tūc predictus benalfaie vna cum predicto comite remon venerunt cū multitudine graui ⁊ obsederunt castrū de almenar regis cesaraugustani qui erat valde confederatus ipsi Cid cāpeatori misit ergo rex cesaraugustanus p Cid campeatore sibi confederato vt succurreret castro ipsius. Qui venit super eos et commissum est durum bellum effusaqꝫ est multitudo sanguinis. sed finaliter vicit eos Cid qui nunquam victus fuerat et fugierunt a campo rex abenalfaie. ⁊ predictus comes secutus ꝗ est eos per tres leucas occidēs ⁊ vulnerans plurimos eorum et reuersus est cum multitudine captiuorum et cum magnis diuitijs et honore in ciuitatem cesaraugustanam: vbi honorifice ⁊ cū magna leticia fuit receptus.

¶ Vincunt christiani et capitur castrum de rueda per Cid campeatorem qui obtinuit priuilegia magna pro nobilibus et ciuibus castelle.

Nonagesimumquartum bellū inter sarracenos ⁊ xpianos accidit anno domini millesimononagesimo. Tunc predict⁹ rex alfonsus sextus hispano tertius rex castelle venit in succursum cuiusdam vasalli sui sarraceni contra vnum vuandalum qui se eleuauerat cum castro de rueda quod est prope cesaraugustam. Sarracenus autem ille qui se eleuauerat cum castro habuit verbum suum cum infante ramiro qui erat ex parte regis alfonsi dicens ꝗ volebat dare castrum predicto regi alfonso ⁊ exiuit colloquendo cum rege: inuitauitqꝫ eum ad prandium intra castrum sed rex non acceptauit conuiuium illuminatus a deo qꝛ erat conuiuium proditionis. Intrauerunt ergo cum eo ad conuiuiu3 predict⁹ infans et comes garsias qui cum fuerunt intra castrum occisi

sunt lapidibus quod factuz nimis displicuit regi: et cogitando vituperium qd sibi fecerat ille sarracenus misit pro Cid ruidas cãpeatore qui libenter venit ad mandatuz eius. et recepit eum rex honorifice. Narravitqz sibi dãna q receperat ab illo sarraceno. Tunc pepercit ei et invitavit eũ q veniret secũ in castellã: sed noluit acquiescere quousqz cõcessit sibi sequẽtia. s. q cũ aliquis nobilis haberet exire de regno q daretur ei spaciũ. xxx. dierũ. Secũdo q nihil faceret contra aliquẽ nobilẽ: nec civẽ: nisi primo eẽt exauditus sicut debet esse de iure. Tertio q nihil faceret cõtra foros et privilegia ad bonos usus villarum et locorũ. Quarto q nõ faceret impositiones inordinatas. Quinto q si cõtra hec faceret: q ppter hec tota terra posset rebellare et elevari quousqz fieret emẽda per regem que oia rex concessit sibi et iterũ invitavit eũ: q secũ veniret: sed ipse noluit quousqz vindicaret ipsum de illo sarraceno proditore. Regratiatus est ergo rex alfonsus sibi: et reversus est in castellam. Virtuosus vero Cid obsedit castrum predictum: et in tanta pressura posuit eum quousqz moriebãtur fame: nec poterant iam bellare pre fame: et volebant sibi dare castrum si salvaret vitam eorum. sed ipse noluit vindicaret regem. cepit ergo vi ... castrum: et captivavit sarracenum illum alinofalas: et omnes qui erant cum eo: omnes occidit preter alinofalas proditore: et aliis ... suis quos misit regi alfonso placavit. ergo regem cum vidit presentẽ sive dominum ipsius Cid campeatoris: et fecit magnam iusticiam de isto proditore et sociis eius: et regratiatus est ipsi Cid: qz vindicaverat eum.

¶ Vincũt christiani et fugatur rex denie: et capitur rex aragonum per Cid campeatorem.

Onagesimum quitum bellum inter saracenos et christianos accidit ãno domini Millesimo nonagesimo primo. Tunc predictus Cid campeator congregatis militibus suis ivit ad percurrendam terram benalfaie regis denie: q cum rex ille scivit doluit valde: et misit veloces nuncios ad petrum regem aragonie cuz quo erat federatus q veniret ad adiuvandũ euz contra Cid campeatorẽ qui etiam dolens: quia cum intraverat terrã suam similiter congregavit exercitum suum: et ambo reges venerunt super eũ qui erat edificando quoddam castrum super modella quod dicebatur alcola. paraverunt ergo ibi acies suas: et commissum est durum bellum et ceciderũt multi: sed finaliter habuit victoriam Cid campeator de illis duobus regibus: et fuit captus rex aragonie cum multis comitibus et militibus suis. Alii vero dederunt terga. et cum hac honorabili preda reversus est cesaraugustam ubi cum magna leticia et honore: receptus

fuit a rege et filijs eius. Sed virtuosus Cid compatiēs regi petro et suis militibus: quia xpiani erāt soluit eos et permisit eos ire libere in terram suam. Et post hec venit Cid campeator in regnum cum diuitijs et honore qui receptus fuit a rege alfonso honorifice deditqȝ sibi multas villas et castra ac priuilegia quod quecunqȝ locum caperet a saracenis vel alijs inimicis esset suum iure hereditario et successorum suorum.

Vincunt christiani et capitur toletum ac plurima loca per regem alfonsum sextum.

Onagesimum sextum bellū inter saracenos et xpianos accidit anno domini Millesimo nonagesimo quinto Imperāte henrico et sedente in cathedra petri gregorio septimo. Tunc predictus rex alfonsus brano tertius Rex castelle congregauit exercitū suū magnū: et venit super toletum. Erat enim iam solutus a iuramento qđ fecerat alymaymon regi toleti propter eius morteȝ et filij sui ysem. Venit ergo pdictus rex et cogitauit quomodo capere posset ciuitateȝ illam tāmagnam et tamfortem: et recordatus est verbi qđ audierat cum esset sub arbore in orto regis pdicte ciuitatis quādo erat cuȝ pdicto rege alymaymon. Querebant enim inter se cōsiliarij predicti regis ipo presente rege quomodo possit capi ciuitas illa tā fortis: et respondit vnus illorū quod non poterat capi nisi septem annis esset obsessa: sic quod nulla prouisio posset intrare et tūc in octauo anno posset capi pre fame. Istud verbū audiuit rex alfonsus lȝ ipsi cogitarēt quod dormiebat. sic ergo cum venit ex hoc verbo abstulit eis panem et vinum et fruct9 per quattuor annos. et hoc vndiqȝ per totam terrā et tenuit eam obsessam alijs quattuor annis ex quadruplici parte ciuitatis. et cum intra ciuitatem esset populus sine numero defecerunt eis iam victualia: et sub quibusdaȝ pactis data est eis ciuitas in die sancti vrbani mēsis maij. et capta ciuitate illa que quondā fuerat honor et gloria gottorū exiuit inde et percurrit omnes terras circūquaqȝ et cepit tunc sanctam Eulaliam maquedam alhanam argancam scalonam ozedam butragam atenciam ozaman berlāgam et medinam celi et plurima alia loca: et reuersus est toletum vbi collocauit thronū suū et fecit ibi habitationem suam et facta est mesquita maior ecclesia cathedralis dicta sancta maria et fecit quod eligeret archiepiscopus qui esset primas hyspaniarum et dotauit ecclesiam illaȝ pluribus villis castris locis et possessiōibus honorifice sicut et nunc est: et in die consecrationis ecclesie obtulerunt rex et regina de thesauris suis et posuerunt in illa ecclesia reliquiarū multitudinem quas habebant propter quas venerandas et indulgentias obtinendas concurrit ibi multitudo populi ex toto archiepiscopatu certis temporibus anni.

¶ Vincūt christiani cruce signati transeūtes in terram sanctam ꝛ capiuntur ciuitates ricia ꝛ laudicia.

Onagesimum septimū belluȝ inter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit anno dn̄i millesimo nonagesimo septimo sedēte in cathedra petri vrbano scd̄o predict⁹ papa anno dn̄i millesimo nonagesimo sexto apud claruȝ montē aluernie in mēse nouembris consiliū celebrauit vbi exposita est miseria ciuitatis hierusalem dedecus xp̄i et opprobriū nūciatur cōsilium ꝛ auxilium postulatur. Unde occidētis populi innumerabilis multitudo duces: comites: ꝛ nobiles: ignobiles: diuites et pauperes. episcopi: clerici: et religiosi. senes: pueri: et puelle. dolētes loca sancta ꝓphanari a gētibus et thurcis ab appulia ꝓuincia lingua occitana hyspania: Acq̄tania: britania: normania: Schocia: flandria: francia: germania: lothoringia: borgūdia: lombardia. aliis ꝓuinciis regnis ꝛ terris nullo vnq̄ angariante: sed omnes pari fide et voto ꝛ deuotione iniurias xp̄i vlturas ire se parentes signo crucis signati pace firmissima vbiq̄ terrarū composita de terris suis egrediētes nulluȝ in tāta multitudine regem habētes nisi xp̄m sepulchrum ipsius tāto tēpore sub seruitute redactum ꝓponunt reddere libertati: ꝛ quanto quiscunq̄ pronior erat prius ad mundi militiam tanto erat pronior modo ad dei militiam exercendam. Judeos vero in vrbibus quas transibant credere compellebant vel trucidabant. Unde multi zelo paterne legis mutuo se peremerunt. Alii credere se simulantes post ad iudaismum relabātur. Et si queraẜ quis incitauit p̄dictum vrbanum papā vt crucē predicaret: ꝛ quis tantaȝ multitudineȝ cōmouit. Respondetur q̄ hoc venit ex inspiratione diuina que facta fuit cuidaȝ pauperi religioso viro gallico qui dicebaẜ petrus heremita. qui cum peregrinaretur in sanctum sepulchruȝ videns loca sancta ab impiis irreuerenter tractari. vidēs etiam venerabilem symonē ciuitatis patriarcham cum subditis suis viliter: et cum omni abiectione: ꝛ pluribus oppressionibus affligi commota sunt viscera eius vehemēter: ꝛ cepit anxius contristari ꝛ cogitare si cōmode posset afflictis subuenire. Cum aūt quadam nocte dominice resurrectiōis in eccl'ia lachrymis ꝛ orationibus dn̄o supplicans pernoctaret longo vigiliarū labore fatigatus supra pauimētum ecclesie somno humanitus irruente cepit paululum dormitare dominus aūt iesus xp̄s apparuit ei ī somnis iniungens ei legationē ad dominuȝ papam. ꝛ ad principes occidentales ꝓ liberatione terre sancte: quā legationē ip̄e fideliter adimpleuit veniēs ad predictum papaȝ ꝛ omnes alios principes xp̄ianos cum litteris predicti patriarche ꝛ aliorum fidelium hierosolymis cōmorantiuȝ. Sic ergo congregati sunt oēs supradicti cū petro heremita.

Erat autez huius sancti exercitus eminentiores. Adamarus podiensis episcop⁹. Godefridus dux lotoringie. eustacius ⁊ baldonius fratres eius. Robertus comes flandriensis. Redolphus comes metensis. Hugo magn⁹ frater regis francorum. Stephanus comes blesensis Raymundus comes tholose ⁊ sancti egidii destimundus dux apelie. Robert⁹ comes normanie Anshelmus de aboldumōte. Raymūdus torene. fertur autem ꝙ Cid ruidas campeator fuerat inuitat⁹ ab istis principibus pro isto passio facien do ꝓpter eius magnā famā. Sed ipse occupatus cum rege Alfonso contra saracenos in expugnatione toleti ⁊ aliorum locoꝝ vt infra dicetur. ab illo conuiuio facto excusauit. exposit[illegible] etiam sua sancta occupatione: ⁊ creduntur tunc transfretasse plusꝙ ducēta milia xpianorū inter quos Gulfrerius de turribus multos insultus hostibus inferēs atq₃ damna vna die rugitū leonis a serpente circūligati audiuit qui socijs dissuadētibus accedens audacter serpentem truncauit leonē liberando cuius rei leo memor eūdem sequitur vt leporari⁹: ⁊ ꝙdiu in illa terra fuit multa fecit ei cōmoda in venationibus ⁊ bellis: et quacunq₃ vidit domino aduersari subito prosternebat nec dn̄o redeū te in naui positū derelinquere voluit: sed nautis nolētibus eum recipere vtpote animal crudele secutus est dominū suū natando p maria quousq₃ defecit. Anno ergo predicto scilz Millesimo nonagesimo septimo. exercitus dn̄i fines paganorum attigit: et factū est primū bellū magnū cū saracenis ad pontem fluminis pharphar nono kalēdas marcij: vbi multo saracenorū sanguie effuso victi sunt a xpianis Et capte sūt ciuitates Nicea ⁊ laodicia: ⁊ lz essent tāti in exercitu tanta fuit rerum oīm habundantia: vt aries vno denario. bos vero tamē nummis duodecim venderetur.

¶ Vincūt xpiani ⁊ capit̄ āntiochia

Onagesimum octauum bellum inter saracenos ⁊ christianos accidit anno predicto scz Millesimo nonagesimo septimo. Cū enim exercitus domini predicta obtinuisset loca: ⁊ i manu imperatoris Constantinopolitani reliquisset ꝓfectus inde varijs transcursis regionibus ⁊ prolixi itineris diuturno labore plurimum fatigati mēse septembri ante ciuitatem antiochie. nam tunc erat saracenorum subiecta dominio castra locauerunt. Cum autez per mēses vero nouem in obsidione ciuitatis continue laborarēt: ⁊ varijs tribulationibus essent oppressi: vz fame frigore yemalibus [illegible] multimodis egritudinibus ac [illegible] sis morbi generibus a thurcis in ciuitate cōmorantibus sibi illatis parum proficissent: nec vllis bellicis instrumentis contra munitissimam ciuitatem ꝓualerent. Respexit deus afflictionē populi sibi per quēdam fidelem christianum in ciuitate sub infidelium dominio com

morantem: qui de nocte per scalaꝫ dominum boamundum principeꝫ tarētinum clam cum militibus in ciuitatem recepit. Illi vero portas vi aperientes interfecto eius du‑ce nomine Acciano cū aliis fere.xi. milibus quibusdam aliis vinculis nancipatis ciuitatē nobilem mul‑tarum prouinciarum a diebus an‑tiquis metropolim ꝛ mediatricem diuino munere possederunt.

¶ Vincūt christiani ꝛ fugatur cor‑ranus cū exercitu suo antiochia ꝛ eius obsidione liberaretur et in‑uenitur lancea qua perforatuꝫ fuit latus christi in cruce.

Nonagesimū nonum bellum inter saracenos ꝛ christia‑nos accidit anno do‑mini Millesimo nonagesimo octa‑uo. Capta enim antiochia: vt pre‑dictum est: nox superuenit Corrobo‑ras magno cum exercitu paga‑norum: ꝛ christianos obsidēt tanta fame afflicti sūt vt vix se aliqui ab humanis carnibus abstinerent. ia. ergo perurgente ꝛ fame in‑tolerabili compellēte de necessita‑te facientes virtutem pauci cōtra eos ad prelium coacti sunt exi‑stente lancea domini sancta qua latus christi in cruce fuerat perforatū que ante sub terra per reuelatio‑nem reperta fuerat eos pro vexil‑lo precedēte exercitu christianorū ꝛ inter infidelium multitudi‑nem audacter ingrediēs: ꝛ brachio forti viriliter pugnans diuino fretus adiutorio gloriose de ho‑stibus obsedentibus triumphauit aliis gladio trucidatis: aliis terga vertētibus equorum velotiū presi‑dio fuga elapsis expoliauit: ergo campum exercitus dñi ꝛ tantū au‑ri ꝛ argēti equorum et victualium copiā inuenerunt vt omnes cumu‑latu diuitiis et victualibus supra modū habundantes cum hymnis ꝛ laudibus ciuitatē ingressi domi‑no pro tanta victoria gratias retu‑lerunt. lancea vero christi fuit per hūc modum reperta. Apparuit eīm sanctus andreas cuidā rustico pro‑uinciali dicēs: veni ostendam tibi lanceam christi. ꝛ rusticus isdē ca‑pta antiochia fodiens in ecclesia sancti petri in loco sibi ostēso pre‑sente raymundo comite tholosano et capellano suo lanceam inuenit. Dubitātibus aūt plerisqꝫ: quidam bartholomeus nomine xpo sibi ap‑parēte certificatus ignem: liceꝫ pe‑dum quem fieri iussit illesus trans‑iuit cum lancea: ꝛ sic exercitus do‑mini fiduciam habens in christo ꝛ lancea a tempore apostolorum in‑uisa intrepidus processit.

¶ Vincūt christiani cruce signati: ꝛ capitur ciuitas sancta hierusalē

Centesimum bellum inter sara‑cenos et christia‑nos accidit anno domini millesimo nonagesimo nono. Tūc exercitus domini dominiū ci‑uitatis antiochie boamūdo predi‑cto concedētes ordinatis ecclesiis ꝛ clero ac patriarcha ꝛ stipendiis

vnde sustētari possint: Siricisqꝫ ꝑficiscentes marchiam ꝛ barrā multaqꝫ castellaqꝫ regiōis illius expugnant tanta fame afflicti: ꝙ corpora sarracenorū fetentia edere compelluntur. ꝛ inde profectus exercitus dñi ad iteriora syrie larga dei manus refocillatus: et est tandem montana hierosolymorū conscendens ante sanctā ciuitatē peruenit tentoria figēs ꝛ castra: ſm militarem disciplinam collocās ex omni per seipsam vrbem obsidione vallauit. Est autē hierusalē ciuitas in montanis sita riuis fontibus ꝛ siluis carens: excepto siloe vbi aqua sufficienter habet. legitur ꝙ prius ꝙ exercitus dñi hierusalem applicuisset: quadā colūba desuper exercitu predicto volans ab accipitre grauiter plagata est. circa quaꝫ reperte sunt littere: quas deferebat talis sententie. Rex acharon duci cesario salutem. generatio canina venit gens contentiosa. contra quā per te ꝛ per alios defendas tuā legem indica idē vrbibus aliis. erectis ergo petrariis: ꝛ aliis bellicis instrumentis: ꝛ scalis muro applicatis: multum laborantes parū in principio ꝓfecerūt. quibusdam eñi ex nostris sagittarū imbre grauiter sauciatis. Aliis vero molarium immissiōe pemptis machinis etiā ligneis ex magna parte igne succēsis ab his qui in ciuitate erant maxime ledebantur. Duꝫ etiā in eadē obsidione pnictus: ꝛ etiā aque penuria laborarēt ex cōdicto communi omnes quotidie nudis pedibus orando: septem diebus circuierunt ciuitatē. Tandē die octauo qui fuit idus iunii feria que specialiter est dies crucifixi ardore animi succensi ꝛ crucis signo muniti. prompto animo ꝑ illo parati mori: qui pro ipso eodē die mortuus est. Strēnui dñi pugiles scalas muris immittētis per sagittas: ꝛ spicula per lapides desuper veniētes et ingencia saxa per gladios ꝛ lāceas ꝛ ignes supra muros ascendendo ciuitas sancta hierusalem a christianis capitur: et in porticu salomonis paganos egredientes tot occiderunt vt in sanguine occisorum vsqꝫ ad equorum genua equitarent. sic diuino munere ciuitas sancta hierusalem a christianis capitur: ꝛ libertati eorū est reducta. que per annos circiter. ccc. sexaginta postꝙ secunda vice ab imperatore eraclio fuit capta ab immundis sarracenis fuerat possessa gratias referentes saluatori nostro domino iesu christo patriarcham latinum et tam clerum ꝙ ecclesias ordinantes ducem godefridum de bullon militē strennuum. et virum deo et hominibus acceptum dominum ciuitatis vnanimiter elegerunt: qui licet ciuitatis administrationem ad multarum precum instantiam suscepisset pro reuerentia tamen christi et cordis humilitate noluit rex appellari: nec coronā auream deportare: vbi dominus noster spinis coronatus fuit pro nostra redemptione.

¶ Vincunt christiani cruce signati cesis centum milibus sarracenorum.

Entesimum primum bellum inter sarracenos et christianos. accidit paucis elapsis diebus a captione sancte ciuitatis hierusalē. Tūc em̄ cū princeps de repatriādo tractaret. Ecce rex sarracenoruz cum centū milibus equitum. & cccc. milibus peditū ad bellādos xp̄ianos ascalonā venit: qui us exercit⁹ domini in quo nō erāt nisi quinqꝫ milia equitū. & quindecim milia peditum occurrens deo eis pugnāte: & nube ab estu so... protegente sarracenos solo im... tu territos proiectis armis eos fugā conuertit. & in hoc bello fa... vi. kal. augusti cesi sunt centuz ... lia paganorum. In portu vero ... alone vsqꝫ ad duo milia suffocā ... eorum vero qui in mari & inter ... neta consumpti sunt: numerus ... oratur. His gestis reuersus est ... rcitus domini in sanctam ciuitatem cum magnis diuitijs et ho... e. & mansit ibidem supradictus ... lefridus electus in regem. Alij ... principes ad propria cum ho... sunt reuersi.

...incunt sarraceni in hyspania: ... ciditur infans saucius alfonsi ... litur concha & plurima alia lo... destruuntur oīa balnea regni.

Entesimum secundum bellū inter sarracenos: et christianos. accidit supradicto āno dn̄i Millesimo nonagesimo nono. Tunc rex alfonsus sextus tertius rex castelle. de quo dictum est supra consilio Aben. habet regis hyspaleñ. cuius filiaz caydā noīe ceperat in vxorem factam christianā q̄ vocata fuit maria: vt nihil esset in hyspania: quod eis non subiugaretur. misit in affricā p sarracenis qui dicebantur almorandes. Erant em̄ mirabiles bellatores: & placuit regi marrochiorū cōplacere regi alfonso. & misit ei militiā magnā illoruz quibus prefecit capitaneū vnum Algnaselum suū maiorem: qui dicebatur halyabenaxa. Hunc predicti almorandes tunc obliti domini sui eleuauerunt myramamolim: et reuersi sunt in optatam partem: qꝫ cōgregati sunt cū alijs sarracenis et expugnauerunt regē hyspaleñ. qui dederat filiam suaz in vxorem occulte xp̄iano: & quia erat amicus regis xp̄iani. Venerunt ergo cōtra predictum regē et ip̄e occurrit eis non tam preparatus ad bellū sicut poterat & debuerat. & occisus est in bello. quo facto eleuatus in superbiā ille sarracen⁹ qui se fecerat vocari myramamolim venit cum sua multitudine graui cōtra terrā regis alfonsi. & obsedit hucles. Tunc aūt rex alfonsus predictus erat infirmus: & doluit vehementer: quia non poterat ire in persona contra eos: sed misit illuc filium suum vnigenitum quē habuerat ex illa predicta cayda vxore sua xp̄iana qui dicebatur infans donus saucius alfonsi. & erat adhuc puer: & cū eo misit comitē donū garsiam de cabra

qui nutriret eũ ⁊ multos alios co-
mites et nobiles cum exercitu ma-
gno: ⁊ venerunt ꝓpe villesium. Cũ
ergo sarraceni obsedentes viderũt
xpianos dimiserũt obsedionẽ: ⁊ ve
nerũt contra eos. ⁊ ordinatis acie-
bus cõmissum est durũ bellũ: ⁊ per
mittẽte deo a peccatis forte exigẽ
tibus victi fuerunt xpiani. ⁊ ibi vbi
maior erat potestas christianorum
cũ predicto infante filio regis ibi
occurrit maior multitudo sarrace-
norum. Infans aũt sentiens equũ
suum vulneratũ: dixit nutricio suo
comiti. pater vulneratus est equus
meus: ⁊ dixit comes. fili sitis fir-
mus; al's vos eritis vulneratus. et
cecidit statiꝫ equus mortuus cũ eo
quod cũ vidit predictus comes ti-
mens mortẽ infantis. descendit su
bito de equo suo ⁊ cooperuit infan
teꝫ cũ scuto. ⁊ ibi defendẽs infantẽ
plurimos sarracenos cuꝫ ense suo
occidit: sed tanta fuit eorum multi
tudo: ꝙ non potuit sustinere: quia
absciderũt ei vnum pedẽ quodam
ense. ⁊ quando vidit ꝙ non poterat
se cõtinere dimisit se cadere super
puerũ: vt moreretur priusꝙ ipse. et
ibi occiderunt comitẽ illum. Cete-
ri vero comites habuerunt infan-
tem et fugiebant cum eo ꝗntum po
terant cogitantes euadere morteꝫ:
Sarraceni autẽ videtes eos insecu
ti sunt eos: ⁊ qꝛ nõ poterant tã cito
fugere cũ puero sicut voluissent at
tinxerunt eos: ⁊ transeuntes vltra
eos occiderunt ibi infantẽ: ⁊ comi-
tes. ⁊ in memoriã illius victorie po
suerũt sarraceni nomen loco illius
septẽ porci: sed postmodũ mutat⁹
est locus ille ⁊ vocatus est septem
comites. Aliꝫ autẽ qui euaserũt ve
nerunt toletũ ad regẽ: ⁊ factus est
planctus magnus a rege pro filio
suo. sicut plenius continetur in ge-
nerali hystoria hyspanie. Tũc fuit
perdita concha quã habuit cũ vxo-
re sua cayda. habuerunt etiã sarra
ceni tũc huete ⁊ huclesemn que fuit
rex Alfonsus a sapientibus: quare
milites sui non poterant tolerare
bella sicut solebãt. Et respõsũ est
ei ꝙ erat: quia sepe intrabant bal-
nea: ⁊ quia nimis vacabãt delitijs
et extunc rex alfonsus fecit ꝙ de-
struerẽtur omnia balnea regni sui.
et fecit milites laborare multis
exercitibus.

¶ Vincũt christiani sub principe
godefrido de bullion. ⁊ capiuntur
plurime ciuitates.

Entesimnnnter
tium bellũ inter sarra-
cenos ⁊ christianos. ac
cidit anno dñi Millesi
mocentesimo. Tũc victoriosus prin
ceps Godefridus de bullion expe
ditis alijs principib⁹ collecto exer
citu suo attendens ꝙ ciuitatẽ san-
ctam non posset retinere nisi fines
suos vellet ampliare: ⁊ hostes vici
nos a se longius propulsare: licet
essent paucissimi respectu circun-
stantium nationum: qꝛ habebãt ab
oriente arabes moabitas et amoni
tas. a meridie vero ydumeos egy-
ptios et philisteos. ab occidẽte au
tem ciuitates maritimas per olo-
maydã siue accon ⁊ tiron ⁊ tripoli
⁊ oẽs alias vsꝗ ad anthiochiam.

a septētrione vero tyberiadā et cesareā philippi et regionē decapoleos ⁊ damascum. maluerunt tamē pro xp̄o animas suas morti exponere q̄ missa manu ad aratrum retrospicere ⁊ negociū imperfectum relinquere: non ergo confidētes in sua fortitudine: nec in multitudine sed in sola dei protectione spez habentes et salutifere crucis vexillū semper in prelio deferentes inimicis partim fugatis partiz trucidatis partim carceri mancipatis vrbes munitissimas et castra inexpugnabilia christo subiecerunt. Unde in illo suo primo egressu cepit ciuitatem ioppen in littore maris sitā. Et ciuitatē ramata nobilem populosam muro valido circundatam ⁊ turrib⁹ excelsis in campestribus sitam. cepit etiam ciuitatem porphiriam in littore maris quasi miliaribus quattuor ab accon distantes ⁊ ciuitatem tyberiadem in galylea que est supra stagnum genazareth sita. Quibus subiugatis reuersus est gloriosus princeps in sanctā ciuitatē cū leticia ⁊ honore. In fine supradicti anni mortuus est princeps godefridus: ⁊ elect⁹ est concorditer. ⁊ in regē inunct⁹ Baldouuinus frater eius miles strenuissimus q̄ postmodū diuino fret⁹ auxilio regnū suū dilatauit. Nā ip̄e expugnauit azur ⁊ cesareā philippi ⁊ accon: q̄ alio noīe dr̄ tolemayda ⁊ ciuitatē berid: ⁊ ciuitatē Sydonis ⁊ montē regalē. ⁊ plurima alia loca cepit: ac multa alia loca fortalicia ac deinde ab aliis successorib⁹ multis bellis ⁊ multa effusione sanguinis dilatatū fuit regnū hierosolymitanū in ciuitatibus villis ⁊ castris. sicut latissime narrat acconeñ. ep̄s in libro de reb⁹ ⁊ statu terre orientalium que propter breuitatem relinquo.

¶ Uincunt christiani et obsidetur ciuitas cordubeñ. ac membratim diuiditur proditor sarracenis qui regem hyspaleñ. interfecerat per regem alfonsum sextum.

Centesimūquartum bellū inter sarracenos et christianos. accidit paucis elapsis diebus post predictum bellum. Tunc eniz predictus rex alfonsus. vi. iā. rex castelle ex ira magna quaz habebat contra sarracenos: tum quia interfecerant filium eius: tum propter alia damna que fecerāt in terra eius. congregatis exercitib⁹ magnis liber ab infirmitate venit in terram sarracenorum directe contra illum sarracenum qui se fecerat vocare myramamolim: qui tūc erat in ciuitate cordubeñ. et obsedit eum ibi: qui cum cognouit potestatem excedentem regis alfonsi: non fuit ausus exire contra eū. Cum ergo sic esset obsessus: quidam sarracenus nobilis: cuius nomen erat de abdallar venit de nocte cū multitudine magna sarracenorum: et dedit saltum ex improuiso in exercitum regis alfonsi. christiani autem sentientes eos capiētes scelériter arma sua bellauerūt cum eis ⁊ occiderūt maiorē partez

eorum et captiuauerunt sarracenū
predictum abdallar qui ꝛ interfe-
cerat regem hyspalēn. predictum
patrem regine domine marie cay-
de. Ceperūt etiam plures alios cū
eo. Precepit ergo rex alfonsus: ꝙ
duceretur sarracenus ille ante eū.
et mandauit ꝙ duceretur ad locū
vbi possent eū videre sarraceni de
ciuitate. ꝛ ꝙ consideretur corpus
mēbratim in frustra. quia interfece
rat socrum suū: vt dictum est. Pre-
cepit etiam ꝙ ducerentur alij nobi
les sarraceni qui fuerant cum eo: ꝛ
ꝙ comburerentur viui in eodem loco
qđ cum viderunt sarraceni de ciui
tate timore magno percussi firma-
uerunt pacem cū eo ꝙ darent ei tri
butum omniū terrarū quas quas
possidebant circa mare: ꝛ miserūt
multū aurū ꝛ argentū ac multitudi
nem lapidū preciosorū ac alia plu-
rima dona. Et tunc rex alfonsus cō
tentus de his que fecerat in cursu
illo: et quomodo confregerat ꝛ ho-
norauerat illum sarracenum. Aliū
qui se vocauerat myramamolim re
uersus est in terram suam cum ma
gnis diuitijs et honore. ꝛ extūc p̄-
dictus rex alfonsus tenuit regnum
suum in pace: et dederunt ei sarra-
ceni citra mare quolibet anno tri-
buta siue parias suas.

¶ Vincūt sarraceni sub nicaph re
ge morrochiorū: ꝛ vulneratur rex
alfonsus sextus.

Centesimumqui
ntum bellum inter sarra-
cenos et christianos. ac-
cidit anno domini Mil-
lesimo centesimo primo. Tunc ni-
caph rex marrochiorꝫ qui erat my
ramamolim cōgregato magno ex-
ercitu almorauidum trāsiuit mare
cui congregati sunt ꝛ vniti omnes
saraceni vuandalie venit ergo sup
regem hyspalēn. ꝛ obsederūt ciui-
tatem atqꝫ ceperunt eam ꝛ inter-
fecerunt ibi illum proditorē qui se fe-
cerat vocari myramamolim ꝛ pre
scidit caput eius: ꝛ exinde venerūt
supra cordubam ꝛ ceperunt eam ꝛ
factum vnū dominium saracenorū
citra ꝛ vltra mare quod primo nō
erat quo facto intrauit myramamo-
lim cum suo exercitu magno p̄
ram regis alfonsi: ꝛ peruenit vsqꝫ
ad badayos. Rex autem alfonsus
predictus: tunc erat super cesar
augustam ꝛ tenebat eam obsessam
Cum ergo sciuit ingressum predi-
cti myramamolim in terram suam
eleuauit se ab obsidione ꝛ venit cū
exercitu suo. ꝛ cū multitudine fran
corum qui venerant in adiutorium
eius: et commissum est bellum as-
perrimum prope badyos. In quo-
dam loco qui dicitur arabice ce
que et lingua castellana sathalis
dicitur: ꝛ permittente deo victi su
christiani: ꝛ multi dederunt ter
nemine persequente. Rex autē
fansus sustinuit bellū cū illis q
secum remanserant vsqꝫ ad noc
et tam viriliter bellabat rex ꝙ n
lus saracenus erat qui ausus es
ponere ante eū. ꝛ monet eos de
co illo retrahitqꝫ eos vsqꝫ ad te
ria nicaph que bene erat fortifi
ta fossatis. ꝛ cum cogitaret fort
me pugnans eos inde extrahe

Superuenit quidā nūcius q̄ dixit ei q̄ insidie quas posuerant sarraceni venerūt ad depredandū tētoria sua quod cū audiuit dimisit bellare illos et reuersus est ad suos. et cum reuerteret inuenit se cū illis qui depredabantur tentoria bellauitq̄ cū eis sed fuit victus et pdidit multos ibi de suis et ipse vulneratus fuit lancea superueniente ergo nocte diuisi sunt abinuicē bellantes et illi pauci christiani qui remāserunt coniuncti sunt regi alfonso et reuersus est cum eis ad ciuitatem que dicitur corya. Sarraceni similiter recesserūt ad terras suas et nicaph transiuit in affricā. Istō bellū fuit feriasexta prima die nouembris anno quo supra.

¶ Vincunt christiani per regē alfonsum sextum destructa sarracenorum terra.

Entesimū sextū bellū inter sarracenos et xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimocentesimo secundo. Tūc supradictus rex alfonsus sextus congregauit exercitum suum et intrauit terram sarracenorū et peruenit vsq̄ ad ciuitatē hyspalē. destruens quicq̄d inuenire poterat et reuersus est in terram suaz cū magnis diuitijs et honore.

¶ Vincunt christiani et capitur ciuitas nobilis valentie per Cid cāpeatorem.

Entesimū septimum bellum inter sarracenos et xp̄ianos accidit anno domini Millesimocentesimo tertio. Tunc enim rodericus didaci Cid campeator cum multitudine christianorum obsedit ciuitatē valentie et tenuit eam obsessam nouem mensibus. In quibus fuerunt multa prelia et effusus sanguis sine mensura tam christianorum q̄ sarracenorū: et tam angustiata fuit ciuitas pre fame q̄ compulsi sūt sarraceni comedere canes murilegos et mures plures etiā pauperes comedebant carnes sarracenorū mortuorum et tot moriebantur fame q̄ platee erant plene sepulchris et nō erat sepulchrum in quo non essent ad minus decem sarraceni. Alij autem exeuntes a ciuitate tradebant se libere manib⁹ christianorū sed cū comedebant statim moriebant. et compellebat eos ipse Cid redire ad ciuitatem vt in maiori numero magis opprimerent fame et si aliquē ipse de exeuntibus poterat accipere mandabat eum comburi vt timerent exire. Videntes autē maximā pressurā famis fecerunt conuenientiam suā firmatā cū predicto roderico didaci vt mitterēt nūcios suos ad regē morsie et ad regē cesarauguste: q̄ si infra. xv. dies nō succurrerēt eis darent sibi sine mora ciuitatem placuit pactum istud roderico didaci et transiuit cuz hac conditione q̄ nullus illorū nunciorum portaret pro expensis vltra quinquaginta morobetinos. Recesserunt ergo nuncij. Sed rodericus didaci fecit q̄ nauta cum quo transire debebant teneret eos quousq̄ ipse iret ad euz. Fuit ergo sta-

tim et mandauit ꝙ inquireretur si plus ducebāt quaȝ.l.morobetinos ⁊ inuentum est ꝙ portabant multitudinem auri et argenti et lapidū preciosoꝝ ⁊ omnia cepit et diuisit cuilibet.l.morobetinos sicut pactatum fuerat. Cū ergo transiuit tp̄s ⁊ non habuerunt succursum predictoꝝ regum tradita est ei nobilissima ciuitas valentie que solatiuȝ ⁊ delicie sarracenorum erat. Et ipse Cid intrauit eandē eleuato vexillo suo ante eum cū magna leticia ⁊ honore et precepit ꝙ poneret vexillum suum in altiori turri fortalitiū ciuitatis. Et ex illa die omia fortalicia que erant dominiū ciuitatis fuerunt posita sub eius potestate ⁊ pro honore fidei catholice. omnes mesquite sarracenoꝝ facte sunt ecclesie ⁊ posuit ibi sedem episcopalem et redditus necessarios et facti sunt nouem parrochie: maior aūt eccl'a dedicata est sancto petro

¶ Uincunt christiani fugato ⁊ vulnerato rege hyspalen̄. ac perēptis quasi.xxix.milibus sarracenoꝝ p Cid campeatoreȝ.

Centesimum octauū bellū inter sarrecenos et xp̄ianos accidit anno domini millesimo centesimoquarto. Tunc cum fama perditionis valentie per omnes terras sarracenoꝝ peruolaret inter ceteros rex hyspalen̄. dolens vehementer congregauit exercitū suum magnuȝ scilicet.xxx. milium hominuȝ armoꝝ et velocius quo potuit venit super ciuitatem valētie et obsedit eam. Uirtuosus vero Cid campeator exiuit ad eum cum milicia sua et habuit bellum cū eo circa ortum qui dicitur de villa noua ⁊ deuicit eum plurimis sarracenis interfectis. Ipse vero rex hyspalen̄. cum tribus vulneribus fugiens euasit et persecutus est sarracenos vsqꝫ atibam: suffocatiqꝫ sunt in flumine quasi tria milia sarracenoꝝ ⁊ tanta fuit cedes eorum ꝙ de.xxx.milibus qui venerāt non euaserunt vltra mille quingentos ⁊ reuersus est virtuosus Cid in locum vbi fuit bellum et expoliatis tentorijs tanta fuit multitudo diuitiarum ꝙ pars que cecidit in sortem peditorum fuit quinqꝫ milium marcarū argenti et ingressi sunt ciuitatem nobilem valentie cuȝ magnis diuitijs et honore. Numerus antē exercitus eius erat mille quingentorum equitum quorum mille erant nobiles genere et.iiij.miliuȝ peditum. ⁊ tunc misit illustri regi alfonso sexto supradicto in purum presentem et donum de sua quinta parte que ei euenerat in sortem centum equos cum sellis et frenis mirabiliter adornatos et rogauit ꝙ mitteret sibi vxorem suam dominam ximenā cum duab⁹ filijs suis que manebāt i sancto petro de cardenaȝ. Rex autem illustris gaudēter recepit donū et honorifice misit sibi vxorē ⁊ filias quas postmodū tradidit in vxores comitib⁹ garriōis. Sed quia illi commiserunt quoddam graue contra eas victi ꝑpter hoc ante predictum regem

in cāpo ante garrionē tradite fuerunt postea per eundem regem in vxores infantibus nauarre et arragonie filijs regum sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie.

¶ Vincunt xpiani fugato et vulnerato ymes myramamoliz ac peremptis.xl.et octo milibus et quingentis sarracenis per Cid Campeatorem.

Centesimum nonū bellum inter sarracenos ⁊ xpianos accidit anno domini Millesimocentesimo quinto. Tunc cū predictus virtuosus Cid cum vxore sua ⁊ filiabus suis dña elmira et dña sole in pace et solacijs essent in predicta ciuitate valentie et quidem nūciauit ipsi certitudinaliter quō ymes myramamolim rex marrochiorū dolēs de perditiōe valentie cuz quinquaginta milibus armatorū veniebat ad obsidendum predictā ciuitatem Quod cum cognouit predict⁹ Cid pcepit ꝙ omnia castra sui dominiū pparareñ et ponereñ in eos oīa necessaria ad pugnā similiter in ciuitate. Congregauitq̧ omnes gentes quas potuit habere tam de sarracenis ꝙ de christianis ⁊ omnia hec facta sunt breuissimo tempore Venit ergo multitudo predicta sarracenorum et fixis tentorijs suis steterunt supra ciuitatez et tantus fuit eorum tumultus cuz suis atāborsbus et vocibus ꝙ domia ximena cum filiabus suis que numquaz similia viderant timuerunt valde. Sed virtuosus Cid dixit eis dña ximena et mee filie non timeatis. Ego enim cogito deuincere hos sarracenos et cum eorum diuitijs vos meas filias honorifice et ditissime maritabo et illos atempores faciam venire ante vos butinas vero pro honore ecclesie faciam reseruari. Congregatis ergo bellatoribus suis ad signuz campane exierunt in campum cū insidijs et ordine virtuosissimi Cid campeatoris quos videntes sarraceni ordinatis ēt suis aciebus cōmissum est durissimū bellum sic ꝙ vndiq̧ videbantur exire equi sine dñis suis Et cū sarraceni essent multi tenebant xpianos iaz in magna pressura. Et tūc virtuosus Cid animans milites suos clamauit dicens. de⁹ adiuua et beate Jacobe. et cum dixisset exiuit aluarhanes qdaz miles strenu⁹ cum trecentis militib⁹ ⁊ insidijs et percusserūt sarracēos ex aduerso sc3 ex pte maris. Cogitātes autē sarraceni ꝙ erant multe gētes timuerūt valde et inceperūt dar̃ terga ⁊ secuti sūt fugiētes occidēdo ⁊ vulnerādo vsq̧ ad qddā castrū qd dicitur torquera pcusso ymes myramamoli ab ipo Cid et tanta fuit cedes sarracenoruz ꝙ de quinquaginta milibus pdictis nō euaserūt vltra ꝙ millequingēti ⁊ reuersus ē virtuosus Cid cū milicia ad locū belli vbi inuenerunt spolia multa nimis ⁊ iter cetera inuentū est vnū tentorium illi⁹ miramamolim nobili⁹ ꝙ vnquam aliquis viderat et reuersus ē in ciuitatē valentie brachijs vsq̧ ab cubi

tus plenus sanguine et vulneribus occisorum et cum magnis diuitiis et honore. Et tunc virtuosus Cid misit domino suo regi alfonso castelle predicto ex quinta sua parte ducentos equos cum sellis et frenis pendentibus singulis ensibus ex singulis sellis eorum. misit etiam sibi in domum tentorium predictum mirabile que omnia gaudenter recepit predictus rex existens in valle oliueti.

¶ Vincunt christiani et fugatur bucar. rex marrochiorum vulneratus cum aliis. xxx. regibus per Cid campeatorem.

Centesimum decimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimocentesimosexto tunc rex bucar rex marrochiorum cum. xxx. regibus sarracenorum subito apparuit spacio vnius leuce prope valentiam et factus est tumultus magnus in ciuitate ex subitis rumoribus. et ascendit virtuosus Cid supra turrim altiorem fortalitii cum consiliaribus suis vt videret eorum exercitum quem videns incepit ridere ostendens magnum gaudium descendens ergo de turri facto signo campane congregati sunt omnes sui bellatores. quibus dixit virtuosus Cid quomodo volebat dare bellum regi bucar et illis. xxx. regibus et hilari animo placuit omnibus sperantes victoriam reportare. Exierunt ergo ordinati: secundum modum suum. Eo tempore quo tempore sarraceni non cogitabant cum ergo venerunt ad locum vbi viderunt tentoria sarracenorum precepit vt irent lentis passibus et ipse ibat cum suo equo qui dicebatur bauieca quos cum viderunt sarraceni ordinauerunt subito acies suas et venerunt contra eos satis inordinati cum non cogitarent de aduentu ipsius Cid super eos. Cum ergo vidit eos inordinatos predictus Cid precepit vexillum suum celeriter ire contra eos et factum est prelium magnum sic quod ceciderunt multi ex vtraque parte et durauit bellum de mane vsque ad horam nonam nec poterant sarracenos eradicare ab illo loco pre multitudine et tanta erat multitudo mortuorum peditum cum christianorum quod non poterant cum equis ambulare inter eos. sed placuit deo quod ab hora nona inceperunt sarraceni dare terga et secuti sunt eos christiani occidendo et vulnerando et in illa sequela vidit ipse Cid regem bucar et euaginato ense secutus est eum vt eum occideret sed quia ille ducebat velocem equum cum cognouit quod Cid sequebatur eum fugit velocius et non potuit eum attingere sicut voluisset licet cum peruenerunt ad mare prope ipm iret et tunc emisit a manu ensem: suum super bucar percussitque eum sed ille percussus intrauit subito nauim. et Cid descendit et accepit ensem suum et spatam regis bucar que ei ceciderat quam vocauit tysonam et reuersus est ad locum belli deuictis sarracenis vbi tot spolia habuerunt quod solum de equis quinta pars que cecidit in sortem ipsius fuit tricentos

rum equorum. Deuictoqȝ bucar rege marrochiorum cū aliis. xxx. regibus reuersus in ciuitatem valentie cum magnis diuitiis leticia et honore. Et tunc misit regi alfonso castelle ī donū ex predictis spoliis Centum equos cū sellis suis ⁊ frenis mirabiliter adornatos et .lxxx. sarracenos captiuos que omnia rex predictus existens in valle oliueti gaudēter recepit. Tunc etiam soldanus psie videns ꝙ sanctā ciuitatem hierusalem ceperant xpiani ⁊ multas alias ciuitates et loca timens ꝙ tota eius terra perderet si transiret p̄dictus virtuosus Cid in partes illas pro iuuamīe xpianorum. Ideo audita eius celebri fama vt eum in amicum posset cōfederare. misit ei ambasiatorē suū per mare et cum puenit valentiā receptus est honorifice ab ipso cid et presentauit sibi dona q̄ sibi mittebat soldan⁹ scȝ multa iocalia auri et argenti et preciosos ac nobiles pannos de serico et auro mirabilis contexture: et multa alia que non sunt in ista terra. presentauit sibi etiam vnā libram mirre ⁊ balsami preciosi cū quo postmodū fuit corpus ipsius Cid balsamatum in eius morte: dedit etiam sibi vnū archidrichem de nobilioribus qui fuernut in mūdo qđ vsqȝ in hodiernum diē manet in monasterio sancti petri de cardinam et his omnibus receptis remisit eum cum honore ad p̄dictū soldanū cū suis et donariis inito federe inter eos.

¶ Uincunt xpiani fugato rege bucar. cū aliis. xxxvi. regibus viginti eorū interfectis p Cid cāpeatorē non viuum sed mortuū.

Centesimūdecimum bellum inter sarracenos et xpianos accidit anno domini Millesimocentesimoseptimo. Tunc predictus rex bucar dolens quō sic turpiter victus a Cid campeatore et quomō interfecerat et captiuauerat ei⁹ gētes ⁊ quō expoliauerunt eum a tā magnis diuitiis. Ipse ī ppria persona predicauit in affrica ꝯuocās oēs populos sicut nos facimus tēpore cruciate et congregatus ē ad eum populus innumerabilis cum quo transiuit mare vt veniret sup valenciā et se vindicaret. Cū ergo predicti rumores peruenerunt ad aures ipsius Cid inter cetera p̄cepit ꝙ oēs sarraceni habitantes intra ciuitatē egrederētur foras: ⁊ ꝙ habitarent in alcudia quo facto cū nocte ille iaceret in lecto suo p̄dictus Cid hora medie noctis cogitās quomodo se haberet in aduētu tante multitudinis sarracenorū Ecce subito impletum est palaciū illud claritate magna ⁊ quodā mirabili odore. Et cum ipse miraret illius insolite claritatis et odoris apparuit et vir quidā indutus vestibus albis sicut nix q̄ canus ⁊ crispus videbatur in manibus suis claues gestans. Dixitqȝ. dormis roderice vel quid agis. ⁊ ille respondit. quis estis vos qui a me hec q̄ritis. Et ait illi ego sum sanct⁹ petrus princeps apostolorum qui venio ad te cum scelerīori mandato

tes eos occidēdo & vulnerādo per-
venerunt vsq3 ad mare & tāta pres-
sura: vt ingrederentur in nauibus
q̄ scd̄m hystoriam viginti illorum
regum fuerunt ibi mortui: & decē
milia saracenorum suffocati. Rex
vero bucar cū alijs qui euaserant
pressurā illam eleuatis velis nun-
q̄ amplius sunt reuersi. christiani
autem victoria habita reuersi sunt
ad tētoria: & expoliato campo vbi
innumeras diuitias inuenerūt: re-
ceperunt eas quas portare potue-
rāt. relictis ibi pluribus alijs sine
numero: & sic venerunt cum corpo-
re ipsius Cid in castellam cū ma-
gna leticia & honore: & sepelierunt
sicut ipse precepit in sancto petro
de cardenā. Saraceni vero qui erāt
in alcudia videntes q̄ omnes chri-
stiani recesserāt a ciuitate: & nihil
dimiserant in eadem ingrediētes
iterum populauerāt eam. Fuit au-
tem predictus virtuosus Cid dn̄s
p̄dicte ciuitatis quinq3 ānis. Rex
autem alfonsus sextus supradict⁹
cum audiuit victoriam quam Cid
cāpeator habuerat mortuus & quo
modo ducebat in equo suo bame-
ca ac si esset viuus venit persona-
liter ad sanctum petrū de cardena
sceleriter de toleto: & honorauit eū
in sepultura sua in qua etiam fue-
runt infantes arragonie & nauarre
cum suis vxoribus q̄ filie fuerunt
ipsius Cid. Predictus vero rex al
fonsus sext⁹ brano regnauit. xliij.
annis & septem mensibus & perce
ptis sacramentis feliciter migra-
uit ad dominū anno dn̄i Millesi-
mo centesimo vicesimo octauo. Ja

cet sepultus in monasterio
facundi in cuius morte ex
lapidum qui erant ante alt
cti ysidori in ciuitate legion
bus diebus manauit aqua
signū lachrymarum regni p
damna secuta post eius mo
Ipse non reliquit filium her
Verūtamen q2 ipse dederat fi
suam dominā orracam in vxo
miti Raymundo tholosano q
de genere gothor: & in illa p
ctus comes habuit vnū filium
proficisceretur in hierusalē in p
sayo supradicto quem baptiz
in iordane: & ideo vocauit eum
fonsum iorday. Ideo iste post m
ta damna que acciderant in reg
fuit eleuatus in regem: et post
ctus est imperator.

¶ Vincunt saraceni & occid
rex alfonsus arragonie: quia sp
liauit ecclesias.

CEntesimū ...
decimum bellū inter
racenos & christianos
cidit post mortē regis predicti al
fonsi pauco elapso tempore. Tunc
enim regi arragonum alfonso cum
esset cum exercitu suo in regno ca
stelle facta concordia et pace inter
eum et regem alfonsum paruulum
dimittēs ei quicquid in regno suo
tenebat. Nunciatum est quomodo
magna multitudo saracenorum in
trauerat regnū suū arragonie: qui
nimis dolēs recessit statim: vt oc
curreret illis & inuenit eos in quo
dā loco regni sui qui dicit effergã
& bellauit cū illis dure: vt q̄ nunq̄

erat victus.ibi vict⁹ fuit a sara-
cenis ⁊ mortuus. Aliq̄ dicūt q̄ non
fuit mortuus ibidē: sed duxit post
hec vitā peregrini p̄ mundū inco-
gnitus. Et dicit in cronicis q̄ hoc
accidit ei: quia expoliauit ecclesiā
sancti ysidori: ⁊ plures alias eccle-
sias castelle post mortē regis alfō-
si sexti brano volens ipse regnare.

¶ Vincunt christiani cruce signa-
ti ⁊ capitur ciuitas vlixbona.

CEntesimū tredecimū bellū inter saracenos ⁊ christianos accidit ãno dn̄i Millesimo centesimo quadragesimo sexto. Tunc cū ludogicus rex francoꝝ audiuisset ciuitatem edisse captam fuisse a thurcis zelo fidei succensus mesopotanee compatiēs ab Eugenio papa iii. apud berselia cum cruce signatus est cum principib⁹ peregrinationē ꝑponens transmarinā anno sequenti Millesimo cētesimo quadragesimo septimo. Sanctus Bernardus chorardo regi apud franchonburg cōstituto ⁊ principibus fere cūctis signum crucis affixit ⁊ socii peregrinatiōis vltra modum multiplicant͂ naualis exercitus de anglia: flandria: et de lothoringia collecto. ii. idus aprilis de tremundo portu anglie cum ducētis nauibus ꝑfectis. iiii. kal. iulii. vlixbonam applicuit: ⁊ illā post. iiii. mensium obsidionem capiunt hostesq̄ quorum numerus erat ducenta milium ⁊ quingētos deuincūt lz christiani. xiii. milia vix essent. Chorardus rex cū innumera multitudine peregrinationem egreditur mense mayo: ⁊ vt ad expugnandū ycomū inconsulto diuertit deficiētibus victualibus fame afflictus rediit: et ꝑsequentibus eos thurcis multos perdidit. Rex vero francorum ludouic⁹ etiam aggreditur peregrinationem ⁊ euocatus ab imperatore grecorum nauibus eius hierosolimis euenit. Anno millesimo. cxlviii. franci per deserta asye dolo: ⁊ astucia grecoruz qui calcem farine miscuerunt crebro insultis thurcorum patiētes fame cruciati: ita vt quidam equoruz ⁊ armorum carnibus vescerētur tandem multis fame pereuntibus cecilīā veniunt: ⁊ inde antiochiam palestinam nauigio petierunt hay medius comes marianen̄. in cipro: ⁊ alfonsus comes tholose ⁊ sancti Egidii apud cesaream palestinam obierunt: ⁊ a deo tūc male successit regi francorum q̄ a grecorū manibus captus impatori grecorum tursolium obsidenti ducitur p̄sentandus. Queȝ rogerus rex cecilie expoliata grecia vastata vsq̄ constantinopolim a captione liberauit.

¶ Vincunt christiani ⁊ capitur ciuitas baecie p̄ imperatorē hyspanie alfonsum septimum.

Entesimum decimum quartum belluȝ inter saracenos et xp̄ianos accidit ãno domini Millesimo cētesimo septuagesimo Tūc supradict⁹ rex alfonsus septi-

mus rex quartus castelle: et nepos regis alfonsi qui lucratus est tholetum posita tota hyspania sub eius dominio factus fuit imperator et coronatus in ciuitate legionen. et cōfirmatus per papam: vt de cetero vocaretur imperator hyspaniarū. Postq̄ ergo regnum arragonie castelle et legionis pacifice tenuit: et omnes reges saracenorum hyspanie sibi obedirent tanq̄ vasalli remanserunt due ciuitates que nō recognoscebant eum dnm scz boetia et almeria: et propter illas subiugandas congregauit exercitū magnuz et venit primo sup boetiam: et obsedit eam et aliqui nō seruantes eidē fidelitatem recesserunt qd cum cognouerunt saraceni omniū illaruz partium cōgregati sunt et venerūt ibi statim vt facerent imperatorez alfonsum cessare ab obsidione. Sz cum hec a saracenis agerētur: apparuit sanctus ysidorus in visione pdicto imperatori confortans euz et dicens. Crastina die dabis bellū istis saracenis viriliter: et ego veniam in adiutorium tuū. suos ergo duz sol emitteret radios sup terrā preparauit se imperator alfonsus cuz sua militia ad bellādum. Uenerunt ergo animose ad locū belli irrueruntq; in saracenos: et factū est duruz bellū ac ex vtraqz parte plurimi ceciderunt. Rex aūt sancius filius imperatoris strēnuissime se habuit i illo bello: et vidit imperator beatum ysidorum ambulantem in bello ex parte sua et cognouit eū propter qd viribus resumptis cōfortantes milites suos sine dubio sperantes victoriam obtinere. Cū ergo cognouerunt christiani beatum ysidorum bellare cum eis: et pro eis cōfortati sunt nimis. Sed et saraceni pusillanimes effecti nō potētes sustinere bellū terga sunt dare coacti. christiani autem vidētes eos fugientes secuti sunt eos et mortui sunt omnes qui venerāt in adiutorium boetie. Uidentes autē saraceni qui erant intra villam q̄ non poterant resistere imperatori alfonso aptis ianuis ciuitatis receperunt euz omnia fortalicia sibi submittentes. et propter miraculū qd in illo bello fecit beat⁹ ysidorus statim impator virtuosus fecit edificari ecclesiam vnam in honorem sancti ysidori sub conuētu canonicorum regulariū datis honorifice oībus necessariis tā in crucibus q̄ in calicibus vestimentis et libris q̄ etiam in possessionibus et hereditatibus: sicut necessarium eis erat.

¶ Uincunt christiani et capitur ciuitas almerie per imperatorem alfonsum septimum.

Entesimum decimum quintū bellum inter saracenos et christianos accidit āno domini Millesimo centesimo septuagesimo primo. Tunc predictus imperator capta boetia contentis et animatis militibus suis cum eodē exercitu venit sup almeriā. Est eñ ciuitas in littore maris mediterranee et in terminis granate. fixis ergo tētoriis super eandem ciuitatē cuz aliquibus diebus in obsidione

permansisset venerūt in eius auxilium. Comes raymūdus barchinonen. et ianuen. cum classe sua p mare. Qui fideliter adiuuātes imperatorē habita victoria cepit almeriā oēm aūt predam ciuitatis: et terminorum eius dedit imperator alfōsus ianuēsibus et inter spolia inuētum est vas lapidis pciosi vnius elmoralde quātitate vnius scutelle. Et ianuenses dixerunt imperatori q dare eis illud vas: et qd omnia alia distribueret eis qbus vellet: qr ipsi cū illo vase essent contenti. placuit aūt imperatori et concessit eis vas qd et ipsi vsq in hodiernū diē pro magno iocali obseruant sicut audiui vocātes illud vas sanctū griale Alia autē spolia dedit raymundo comiti marchinon. Capta ergo ciuitate et relicta in securitate: vt debat reuersus est in castellam: et cū et per viam infirmatus est ex laboribus bellorum et viarum. et cum veiret ad locum qui dr delas sesneas vidēs quādam arborē qui dicitur ensina magne quātitatis et vicntibus foliis placuit ei descēde sub eadē arbore vbi perceptis cramentis: et facto testamento feciter migrauit ad dnm. Inter cera laudatur imperator pdict9 alnsus de iusticia. Unde legitur in a cronica q cum quidā agricola regno galicie cōquereret eidem infans quidā in suo loco accepet iiuste bona sua statim misit litas suas illi infanti q restitueret bona sua. sed ille parum curans litteris eius. Iterū rediit predis agricola ad imperatorē cum querela. tunc predictus imperator secretissime cū duobus aut tribus comitibus recessit a ciuitate toleti et velocissime itinerauit quousq puenit ad locum: facta ergo diligenti inquisitione secrete cum pretoribus loci illius venit ad domum infantis: et pcepit q vocaretur diceretur q ei q erat ad portā imperator qui eum vocabat. Ille aūt non modicū mirat9 de tam subito et inexcogitato aduentu voluit fugere sed statim captus est et interrogatus ab imperatore de illa iniusticia: et quare litteras suas non impleuerat obmutuit. Quare continuo mādauit ipsum suspēdi in porta dom9 sue: et reuersus est imperator in ciuitatem toleti. Iste aūt imperator reliquit duos filios quorū primogenitus dicebat sauctius: alius vo fernandus. Primo dedit regnū castelle. Scdo autem regnū legionis Sepultus est aūt in ecclesia maiori ciuitatis toletane. regnauit et imperauit. xl. ānis. et successit ei in regno filius sauctius quintus rex castelle qui tāte virtutis fuit: et tam iustissime gubernabat: q vocatus fuit a populo rex sauci9 desiderat9 regnauit solū anno vno q feliciter finiuit et sepult9 est toleti apud imperatorem patrē suū: et successit ei in regno fili9 ei9 alfonsus octauus vi. rex castelle. Qui icepit regnare cū esset paruul9. s. etatis. iiii. annorum: et orta est diuisio magna inter milites castelle ppter eorum iteresse qs scz eū haberet in potestate sua tanq tutor quousq eēt etatis. xv. annorum ppter qd plurima dāna in

regno euenerunt vsq ad prefinitũ tempus receptis premissis tyrannorum iusto dei iudicio: vt latius continetur in generali hystoria hyspanie. Incepit regnare iste alfonsus octauus. Anno Millesimocentesimoseptuagesimosexto.

Uincunt xpiani trucidatis plurimis sarracenis. et liberatur ciuitas roderici ab obsidione sarracenorum per regẽ fernãdũ legionis.

Entesimumdemũsextum bellum inter sarracenos et xpianos. accidit anno dñi Millesimocẽtesimooctuagesimoseptimo. Tunc quidam miles qui dicebatur fernandus roderici qui aliqua fortalicia predicti regis alfonsi octaui tenebat vsq ad tempus prefinitum. xv. annorũ cũ tempus fuit impletũ. tradidit omnia fortalicia regi et ipse statim recessit a regno et transiuit ad sarracenos accepta ergo multitudine sarracenorũ disposuit venire super ciuitatẽ roderici que tunc edificabatur a rege fernãdo legionis fratre regis alfonsi p̃dicti. Erat enĩ loc⁹ adhuc sine muris. et ideo leuiter expectabat eum expoliare. Apparuit ergo in visiõe beatus Isidorus sacriste ecclesie sue vigilanti in sacrario: et ostendit ei aduentum fernandi roderici cũ multitudine arabum. et precepit ei q iret velociter et nunciaret regi legionis fernando. Uenit ergo nunciauit p̃dicto regi hec omnia. Rex autem gratias agens deo congregauit exercitum suum et venit velocius quo potuit ad succurrendũ christianis ciuitatis roderici que iam obsessa erat a sarracenis: et cũ non haberent muros: acceperunt tam viri q femine currus et quadrigas et vasa magna vinaria: archas lectos: ligna: ac oĩa alia que habere potuerũt: et posuerũt circũquaq loco muri quousq veniret rex fernandus. Uenit ergo ad locũ predictus rex fernandus qui nunq fuerat victus. et confidẽs in dño et diuina reuelatione beati Isidori irruit viriliter in sarracenos bellauitq cũ eis. et deuicit eos et tanta fuit multitudo mortuorum sarracenorum. q non erat qui eos dinumerare posset: aliqui autem euaserunt per fugã. Aliĩ vero iugo captiuitatis sũt traditi. Et tũc murata fuit ciuitas roderici: et reuersus est rex fernandus cum leticia et honore. Post mortẽ huius regis fernandi legionis successit ei in regno eodẽ filius eius alfonsus qui in senectute sua habuit bellũ magnum cũ albehuc qui erat dominus vnãdalie et deuicit eum. et tunc lucratus est meridam: montages: badayos: et casseres atq alcantecã et populauit plurima alia loca ꝓpter que regnum suum erat dillatatum.

Uincunt sarraceni: et vulneratur rex alfonsus octauus.

Entesimũdecimumseptimũ bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno domini Millesimocentesimooctuagesi-

iono. Tunc erat in affrica mira
nolim sarracenus quidã nomi
istet malcendo. Hic eleuat⁹ in
rbiã transiuit mare cũ potesta
agna. ⁊ venit ispolim: ⁊ ibi mo
xercitum suum per campaniã
uben transiuitq3 portũ que di
· delmiradel. qd cum rex alfon
octauus cognouit cũ iam tran
nt. xv. anni etatis sue ⁊ pacifi
ossideret regnũ suum. sic ꝙ re
arragonie et nauarre erant ei⁹
lli. Cõgregauit et improuiso
rem exercitum quem potuit ⁊
t in locum de alarthos: nec⁹ vo
xpectare reges arrogonum et
rre: nec multos alios qui ve
int in adiutorium eius. Sed
um paucis quos ad manum
it habere de locis circumuici
: cum didaco domino viscaye
rãt ibi nobiles regni. dixerat
ꝙ ita boni erant milites stre
re sicut nobiles qui lingua no
cuntur fids dalgue. Et ideo
pter hoc vituperium non ve
it ad bellum. Cum ergo pre
s rex alfonsus octauus esset
o de alarchos fortaliciuȝ pre
ido. ecce superuenit mirama
n cum potestate magna sarra
ũ: quorum non erat numerus
rex alfonsus esset magni cor
ruit in sarracenos: ⁊ cõmissũ
ruȝ bellum. Et noluit deus ꝙ
i exirent ex illo bello cum ho
ũ non essent vnius anni: nec
lerant dño suo auxiliũ sicut
sent. victi ergo fuerunt ibi
ani: ⁊ multi eorum mortui et
onsus fuit in bello vulnerat⁹
et extractus a suis violenter: quia
ipse voluit ibi mori ⁊ cognouit rex
alfonsus ꝙ hec ei acciderant pro
pter errorem quem ipse fecerat cõ
tra deum. sicut ei reuelatum fuerat
per angelum: ⁊ proposuit in corde
suo decetero seruire deo. intellexe
rat enim ꝙ potestas dei castigauit
eum ꝙ sibi multum profuit: qr ser
uiens deo nunꝙ aliquid postmodũ
cepit ꝙ non gloriose finiret: vt pꝫ
in chronicis hyspanie latissime.

¶ Uincunt sarraceni et perdit ci
uitas sancta hierusalem. ⁊ plures
alie ciuitates ⁊ loca.

Centesimuȝ decimũoctauũ bel
lũ iter sarracenos
⁊ xp̄ianos. accidit
anno dñi Millesi
mocentesimooctuagesimoseptimo.
tempore friderici imperatoris: et
vrbani pape. iij. Post enim hiero
solymitanuȝ pe xp̄ianos valde fue
rat dilatatum post multa bella et
gloriosas victorias de sarracenis.
in quibus semper pauci de pluri
bus triumphabat sicut breui catha
logo regum terre sancte postꝙ ha
bita fuit a christianis potest anno
tari: qr godefridus de bullon pri
mus qui ibi principatuȝ tenuit an
no vno cum paucis principem mi
litie soldani egyptiorum cum infi
delium innumera multitudine in
prelio superauit. Rex baldouoin⁹
qui ei successit primus latinorũ in
hierusalem. hic cũ tricentis septua
ginta militibus et tricentis pediti
bus pricipe militie caliphe egypti

qui secum .xl. milia equitum. .xxx. milia peditum adduxerat superavit: ubi peditum principem cum quinque milibus sarracenis interfecit. alii autem per fugam evaserunt. Et iterum cum quingentis equitibus et duobus milibus peditum presides affricanum venientem cum innumera multitudine devicit cesis et eis .iiii. milibus. aliis in fugam conversis regnavit annis .xviii. Et successit ei alius baldouinus de burgo. qui in primo regni sui anno cum septingentis equitibus cum gazio principe turchorum potentissimo qui cum innumeram multitudinem turchorum haberet bellavit et devicit eum .iiii. milibus sarracenis interfectis. aliis vinculis mancipatis cum reliquis vero sarracenus ille vix evasit. Aliud autem bellum habuit cum rege damascenorum. cuius exercitus erat .xv. milium equitum ipse vero baldouinus habebat mille .c. equites et duo milia peditum hunc etiam devicit duobus milibus sarracenis mortuis plurimis captivatis. Alii autem cum principe suo terga dederunt. de christianis autem ceciderunt .xxiiii. Regem etiam ascalanitarum qui cum multitudine egyptiorum venerat in bello cum suis paucis prostravit. Item dolo quinti damascenorum regem qui venerat cum exercitu magno in bello. Quarto convicit duobus milibus et hostibus interceptis. de christianis vero ceciderunt equites .xxiiii. pedites autem .lxxx. Hic baldouinus regnavit .xiii. annis. et successit ei in regno gener eius fulco comes. hic

cum [illegible] milibus [illegible] contra [illegible] q [illegible] tri- bus milibus [illegible] aliis in [illegible] regnavit .xi. annis. Successit ei in regno bald[illegible] eius filius [illegible] nono regni sui anno [illegible] nobiles [illegible] exercitu [illegible] cum [illegible] milibus [illegible] cum ignominia et confusione fugientibus. In .xx. etiam regni sui anno principe damasci noradino [illegible] diens fugavit noradino cum parte [illegible] eius sui reliquis [illegible] victor campum obtinuit. regnavit .xxiiii. annis sine liberis. et successit ei in regno frater eius Almaricus. Hic primo regni sui anno parti[illegible] egypti cum [illegible] principe milicie egyptiorum congreditur et facta magna strage hostium cum paucis hominibus victoriam obtinuit. In secundo autem prelio habens secum .ccclxx. milites pugnavit cum principe [illegible] damasci. qui secum duxerat .xii. milia turchorum. Arabi autem undecim milia. et interfecit et hostibus mille quingentos. de christianis vero centum ceciderunt. regnavit annis .xii. et successit ei in regno baldouinus filius eius. Hic divino iudicio lepra percussus regnans [illegible] qui anno .ii. sui regni cum .ccclxxv. equitibus circa partes ascalone occurrens saladino qui cum .xxvi. milibus equitum veniebat fugavit ipso saladino cum parte exercitus fugiente. aliis trucidatis

s vinculis mācipatis. De xpia
autē.iiij.aut quinq; dñi dicunt
dixisse. In alio autē prelio circa
eriadē cū septingentis equiti-
occurrēs saladino.qui.xx. mi-
:quitū secū habere dicebatr ip3
:rauit mille hostibus interēpt3
piānis vero paucissimi ceciderunt
:.Cū autē predictus rex ꝓpter
; egritudinē vxorem ducere vo
et duas sorores:quas habebat
llā primogenitā.z yzabelem iu
:ē.duobus viris nobilibus ge-
:.vxores dedit sibillā3 vxorem
nardo de lōga sparta marchio
montis ferrati.yzabellem vero
lidit domino eufrido de throno
tuo autē dicto bernardo et reli
quodā paruulo filio cui nomen
louoinus rex predictam vxorē
n tradidit cuidā adolescenti de
auensi comitatu guidō fidelis-
:cui etiam eo ꝙ infirmitate ni
grauabatur totius regni admi
atiō nē cōmisit.sed regis indi-
ionē incurrens ꝓcurationē et
inistrationē amisit.Et tūc rex
ocatis regnis ;maioribus ne-
m suū paruulū baldouoinū re
iniungi fecit: z tam ipsum ꝙ
negocia prouidentie tutele co
s tripolitani cōmisit.nō multo
; tēpore post baldouoino rege
iso viā vniuerse carnis ingres
inore etiam baldouoino defun
refatus guido ꝓcurante vxo-
a sibilla ad quam regnum iure
litario pertinebat: sublimat9
regem non requisito assensu
tis tripolitani. qui totius re-
unc procurator erat. Unde val

de indignatus presertim cum ipse
ad regnū aspiraret absq; regis cō
sensu cum quo rancorem z inimici
tias extruxerat cum saladino treu-
gas fecit.z vt maiorem in regno z
contra ipsum regem defensionē ha
beret z nocendi.manet cum dña ty
beriadis:z totius galee matrimo-
niū contraxit.Unde factū est in re-
gno pericula et perniciosa discor-
dia.quibusdam comiti fauentibus
aliis regibus adherentibus:quam
diuisionem cum saladinus cogno-
uit cogitans ꝙ immenso foramine
discordie facile pateret insidianti-
bus ingressio ex omnibus sibi sub-
iectis regionibus multitudinē pu-
gnatorum.congregauit ex egypto
arabia z mesopotamia tam equites
ꝙ pedites contra christianos con-
uocando. Dicitur autem.l.milia eq
tu3:exceptis peditibus in comita
tu suo secum traxisse.z premisit an
te faciem suam decem milia electo
rum militum . qui per terram co-
mitis tripolitani.qui tunc treugas
cum sarracenis habebat per par-
tes.s. tyberiadis et nazareth vsq;
ad suburbia accon transierūt vt mo
re suo christianos prouocarent si
forte incaute et inordinate ꝓsequē
tibus possent eos perimere vel ca-
ptiuos retinere nec effectu caruit
astutia impiorum imaginatio: quia
magister milicie templi cum fratri
bus suis plusq;.lxx. incaute egre-
dientes cum magistro hospitalis.
qui de castello suo beluer reuerte-
batur cum decem fratribus inter
clusi sunt ab eis iuxta casale rober
ti.l3 aūt non nisi centū viginti mili

qui secum.xl.milia equitum.et.xxx. milia peditum adduxerat supera-uit: vbi peditum principē cū quinqꝫ milibus sarracenis interfecit. aliī autem per fugam euaserūt. Et ite-rum cum quingentis equitibus: et duobus milibus peditum prefidez ascolicarum venientem cum innu-mera multitudine deuicit cesis ex eis.iiij.milibus.aliīs in fugam cō-uersis regnauit annis.xviij. Et suc cessit ei alius baldouoinus de bur-go.qui in primo regni sui anno cuz septingentis equitibus cum gario principe turchorum potentissimo qui cum innumeraz multitudinem turchorum habeat: bellauit et deui cit eum.iiij.milibus sarracenis in-terfectis.aliīs vinculis mācipatis cum reliquis vero sarracenus ille vix euasit. Aliud autem bellum ha-buit cum rege damascenorum: cui9 exercitus erat.xv.militum equituz ipse vero baldouoin9 habebat mil le.c.equitum: et duo milia peditum hunc etiam deuicit duobus milib9 sarracenis mortuis plurimis ca-ptiuatis. Aliī autem cum principe suo terga dederunt. de xpianis au tem cecide runt.xxiiij. Regem etiā ascalanitarum qui cum multitudi-ne egyptiorum venerat in bello cū suis paucis prostrauit. Item dolo quinū damascenoruz regem qui ve nerat cuz exercitu magno in bello. Quarto contriuit duobus milibus ex hostibus interēptis. de xpianis vero ceciderūt equites.xxiiij. pedi tes autem.lxx. Hic baldouoin9 re-gnauit.xiij.annis. et successit ei in regno gener eius fulco comes. hic cum paucis militibus suis contra innumerā turchorū multitudinē q̄ de perfide ebulerat triūphauit tri bus milib9 perēptis. et multꝫ aliīs in captiuitate detētis regnauit.xi. annis. successit ei in regno baldo-oinus primogenitus eius filius q̄ nono regni sui anno quosdā nobi-les turchorū satrapas cū vniuerso exercitu suo circa partes gerocon-cianas in prelio superauit. interfe-ctis ex eis quinqꝫ milibus: reliq̄s cū ignominia et cōfusione fugiēti-bus. In.xv.etiā regni sui anno cū principe damasci noradino cōgre-diens fugiēte noradino cū pte exer citus sui reliquis interemptis rex victor campum obtinuit. regnauit xxiiij.annis sine liberis. et successit ei in regno frater eius Almaricus. Hic primo regni sui anno partib9 egypti cum dargan principe mili-tie egyptiorum congreditur et fa-cta magna strage hostium cū pau-cis diuinitus victoriam obtinuit. In secūdo autē prelio habens se-cum.cclxx.milites.pugnauit cum principe soldani damasci.qui secū ducebat.xij.milia turchorū. Arabi autem vndecim milia. et interfecit ex hostib9 mille quingētos.de chri stianis vero centū ceciderūt.regna uit annis.xij. et successit ei in regno baldouoinus filius eius. Hic diui-no iudicio lepra percussus regnuz nihilominus rexit. qui anno.ij. sui regni cum.cclxxv.equitibus circa partes ascalone occurrēs saladino qui cū.xxvi.milibus equitū venie-bat supauit ipso saladino cū parte exercitus fugiēte. aliīs trucidatis

s vinculis mãcipatis. De xpia autē.iiij.aut quinq; dñi dicunt disse. In alio autē prelio circa criadē cū septingentis equitis occurrēs saladino.qui.xx. mi quitū secū habere dicebat ip3 rauit mille hostibus interēpt3 piants vero paucissimi cecide .Cū autē predictus rex pter egritudinē vxorem ducere vo et duas sorores:quas habebat lā primogenitā.et yzabelem iu ē.duobus viris nobilibus ge :vxores dedit sibillā3 vxorem nardo de lōga sparta marchio ontis ferrati.yzabellem vero didit domino eufrido de throno mo autē dicto bernardo et reli quodā paruulo filio cui nomen louoinus rex predictam vxorē n tradidit cuidā adolescenti de auensi comitatu guidō fidelis :cui etiam eo q infirmitate ni grauabatur totius regni admi ationē cōmisit.sed regis indi ionē incurrens pcuratione et inistratione amisit.Et tūc rex ocatis regnis maioribus ne m suū paruulū baldouoinū re iniungi fecit: et tam ipsum q negocia prouidentie tutele co 3 tripolitani cōmisit.nō multo tēpore post baldouoino rege so viā vniuerse carnis ingres nore etiam baldouoino defum ecfatus guido pcurante vxo i sibilla ad quam regnum iure litario pertinebat: sublimat9 regem non requisito assensu tis tripolitani. qui totius re unc procurator erat.Unde val

de indignatus presertim cum ipse ad regnū aspiraret absq; regis cō sensu cum quo rancorem et inimici tias extruxerat cum saladino treu gas fecit.et vt maiorem in regno et contra ipsum regem defensionē ha beret et nocendi.manet cum dña ty beriadis:et totius galee matrimo niū contraxit.Unde factū est in re gno pericula et perniciosa discor dia.quibusdam comiti fauentibus aliis regibus adherentibus:quam diuisionem cum saladinus cogno uit cogitans q immenso foramine discordie facile pateret insidianti bus ingressis ex omnibus sibi sub iectis regionibus multitudinē pu gnatorum.congregauit ex egypto arabia et mesopotamia tam equites q pedites contra christianos con uocando. Dicitur autem.l.millia eq tu3:exceptis peditibus in comita tu suo secum traxisse.et premisit an te faciem suam decem millia electo rum militum . qui per terram co mitis tripolitani.qui tunc treugas cum sarracenis habebat per par tes.s. tyberiadis et nazareth vsq; ad suburbia accon traxerūt vt mo re suo christianos prouocarent si forte incaute et inordinate psequē tibus possent eos perimere vel ca ptiuos retinere nec effectu caruit astutia impiorū3 imaginatio: quia magister milicie templi cum fratri bus suis plusq.lxx. incaute egre dientes cum magistro hospitalis. qui de castello suo beluetreuerte batur cum decem fratribus inter clusi sunt ab eis iuxta casale rober ti.l3 aūt non nisi centūviginti mili

tes in comitatu suo haberet.x.mili bus sarracenorum mirabiliter resistē tes multis ex eis iterfectis ipsi tā dem fere oēs interfecti sunt vel re tenti.magistro autē templi cū pau cis fuga elapsis. magistro vero ho spitalis trucidato primo die maū cruentā de xpianis reportarunt vi ctoriā. Ex quo facto aiosiores sar raceni effecti mēse Julio sequēti oībus viris suis in vno congrega tis regni xpianorū.ex parte dama sci ciuitatem.s.tyberiadem obsede runt. Jam eñ comes tripolitanus cuius erat ciuitas a sarracenis ca ptus treugis recesserat eo q ipone retur sibi q contra regē et regnum mala plurima machinans sarrace nis confederatus fuisset. Munitat igitur ad predictā ciuitatē contra sarracenos vxore sua in presidio re licta. Dūs autē guido rex hieroso lymitanus et raymūdus comes tro politanus cū oībus fere totius re gni nobilibus cū equitibus et pedi tibus quotquot habere potuerunt diuino auxilio dei destituti saladi no et suos occurrentes tentoria sua circa fontē rephoritanū locauerūt de multitudine si quidē sua plusq de diuino auxilio cōfidentes. A pri mo eñ introitu latinorum in terrā sanctā christiani tot milites invno prelio congregare nequierūt. Erāt enim mille ducenti milites loricati pedites autem cum armis et arcu bus et balistis circiter.xx. milia in fausti expeditione interfuisse dicū tur.die autē sequenti cū de xpiano rum exercitu versus obsessam ciui tatē leuiter pgrederet copiosa eqtū multitudo exercitus saladini a dex tris et a sinistris christianos pro terue nimis infestans sagittis et spi culis tam equos q equites sine in termissione vulnerans in loco ari do: et inaquoso exercitum christia norum castra locare et tentoria fige re coegit q prudenter attendens Saladianus sequenti die priusq ad aquas exercit9 xpianus perue nire potuisset iuxta thronum ex his ordinatis secundum militarē disci plinam aciebus christianorum tam equitibus q equis sitiētibus. Sa ladinus dimicaturus hostiliter oc currit. Erant autem dies feruētes valde. Mense autem iulio.iiij.no nas eiusdem in festo translationis sancti martini anno incarnatiōis domini supradicto: scz Millesimo cētesimo octuagesimo septimo tra didit dominus populum xpianorum infinitis peccatis eorum exigenti bus in manibus impiorum a deo q christiani subito terga dantes ab inimicis fere oēs a maximo vsq ad minimum trucidati sunt: vel in captiuitate detenti intantā eñ for midinem et pusillanimitatem humi liauit eos dūs q vnus ex hostibus versa vice cētū psequebat et xpia nis.et qdam arma sua turpiter pro iicientes in manibus inimicorum se gratis tradebant: facta autē ma gna strage cesorum. Guido etiam rex hierusalem et magister militie tem pli cū multis aliis tam maioribus q minoribus ordinis in captiuita te detentis abierūt absq fortitudi ne ante faciem subsequētis: vt au tem certis indiciis et euidentibus

signis deū visibiliter offēsū3 agnoscerent et diuine ꝓtectionis clypeum ab ipsis recessisse non dubitarent. lignu3 salutifere crucis qđ die illo tenebroso secum in prelio detulerunt lamentabilibus infortunis amiserūt ⁊ post paucos dies Saladin9 ille inimicus christi nō solum ciuitates plures ac alia loca regni sed et ciuitatem sanctam hierusalem occupauit: cui9 excidij tota causa fuit. q2 vt dictum ē tota terra erat facinorib9 plena et rar9 erat in monasterio ⁊ rarior in seculo quē non morbus vel luxurie vel auaricie infecisset dedit etiam operam proditor comes tripolitanus. Cum supradictus vrbanus papa tertius audiuit captum esse hierusalem ab inimicis xp̄i pre dolore post modicum obijt.

¶ Vincunt xp̄iani cruce signati et efficit secundu3 passagiū ad terrā sanctā sine cōsecutione finis capitur tamē ciuitas accon.

Entesimūdecimūnonu3 bellū inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimo.c. octuagesimonono. Tempore clementis pape tertij tunc crescente rumore lamētabili de terra sancta plerīq3 sumpte crucis signo hierosolymā ire posuerunt videlicet philippus rex francorum et henricus rex anglorū ⁊ frideric9 octuagesimusextanus Imperator et guillermus rex cecilie qui iter maris liberū fecit et a piratis et thurcis p marga ritū classis sue ducē. fit ergo ingēs cōmotio partium diuersarū gētiu3 per mare et per terras partes petentium transmarinas rauenateū. ⁊ pisaneū. archipsules: cu3 magno de ytalia agmie tyrū appulsi sunt Fidericus imperator fines imperij aggredit cū multitudine infinita. de frisia vō et dacia naues.l. de flandrijs quoq3 trigintaseptē3. de francia etiam campania q̄plures illustres militie titulis glori etas nulla meminit nec refert hystoria tantam motionē populor. Philippus et Richardus frācie ⁊ anglie reges apud mesanam vix appulsi non valentes progredi ibidē hyemarunt ad quos Abbas Joachim veniens vocat9 ab eis de calabria sciscitatis de futuris respondit q̄ mare quidē transirent sed parū ꝓficerēt ne dū adesse tempora q̄bus recuperanda foret hierusalē quod et ita contigit Na3 solum accon ciuitatē de cursu fere biennio quādo ceperat obsideri fuit capta per reges p̄dictos vbi philippus rex frācie fuit infirmus ⁊ ideo apparatu suo duci burgundie cōmisso redijt a partibus transmarinis. Imperator vero ad q̄dā loca anguisti adueniēs reperit multitudinē thurcor cū quib9 bellās triumphauit postq̄ fluuiūq uendā transiturus mergitur: ⁊ vix extractus paulo post moritur fuit quidāvir magnanim9 qui post karolu3 magnū in gestor magnificentia parē nō habuit cui9 exercit9 antiochiam venit vbi du3 fixa corpora reficiūt ⁊ epulis intēdunt tot obiuūt vt de tanto exercitu pauca milia remanerēt. Richar

dus anglie rex post multa naufragia rediens p haustriam trāsire secrete deliberās a duce capt⁹ traditur imperatori a quo per annū detentus exactione maxima redditur suo regno.

❡ Uincunt xpiani et capit ciuitas damyata peremptis. lxxx. milibus sarracenorum.

Entesimumuicesimū bellum inter sarracenos ꝛ xpianos accidit āno dñi Millesimoducētesimo decimoseptimo tpe honorij pape tertij. Tūc cōgregat exercit⁹ accō cū regibus hierusalē cipri hungarie ꝛ ducibus haustrie bauarie trāsiscꝫ ꝙpluribus ꝛ germanis redeuntib⁹ vero hūgaris aliqui egiptū applicātes damyatā capiūt peūtqꝫ tā ferro ꝙ fame octuaginta milia sarracenoꝝ deniqꝫ captis cardinali tēplarijs ꝛ hospitalaꝝ totoqꝫ exercitu excepto rege q̄ a cardinali discordās recesserat damyatā q̄ p annū a xpianis fuerat possessa pro eoꝝ redēptione fuit reddita paganis: hoc tempore ab eodē papa beatus pater noster franciscus regulam confirmauit.

❡ Uincunt christiani peremptis. cc. milibus sarracenorum per regem alfonsuꝫ octauum in nauibus tholose.

Entesimumuicesimūprimū bellū inter sarracēos ꝛ christianos accidit anno dñi millesimoducentesimo tricesimo tertio. Tunc predictus rex alfonsus. viij. nepos imperatoris cuꝫ regnasset quinqꝫ annis videns dāna que sarraceni ꝯtinuo inferebant xpianis nec tradens obliuioni quādo fuerat victus ab illo myramamolim affricano supradicto consilio habito cū magnatibus regni sui diffinitum fuit ꝙ melius erat ꝙ ponerent se in fortuna belli ꝙ sufferre ꝯtinuo tanta dāna sarracenorū et factum est ꝙ ifans fernādus regis pdicti filius misit ad papaꝫ pro cruciata vt succursum haberet pater ei⁹ cōtra sarracenos qui loca eius ceperant et insuper minas dederant. s. veniēdi ad destruēdū regnū. papa aūt vidēs ꝙ erat iusta petitio concessit et mādauit ꝙ predicaretur p omnia regna xpianoꝝ per annū ante terminū prefiniti belli affirmati tam p sarracēos ꝙ per xpianos ꝛ interiꝫ ꝙ crux pdicabat predicto habito consilio cōgregauit rex alfonsus exercitū suū ꝛ iuit vt pcurreret terrā sarracenoꝝ ꝛ cepit tūc alcalam et ixurquerā et grandiꝫ et cubas et reuersus est in terrā suaꝫ ppter tēpestatem hyemis. Et tunc in mēse februarij cū esset in maiori loco mortuus est filius ei⁹ infans fernandus de quo valde doluit ꝙ vnicus ei erat licet filias haberet ꝛ sepultus est i monasterio monialium ciuitatis burgeū. qd̄ dicit las huelgas. Illud enim monasteriuꝫ cū quodā solenni hospitali ppe cū edificauerat predictus rex alfōsus viij. ꝛ mirabiliter dotauit omnib⁹ necessarijs. Cum ergo tēpus veris veniret quo solent reges ad bella

pcedere congregatis exercitibus suis venit ad ciuitatem toleti vbi inuenit multas gentes cruce signa as diuersaruz nationum et lingua um ꝛ tunc etiam accessit ibidē rex etrus arragonie cum toto exerci u potestatis sue ac alie multe gen es regni francorum. venerūt etiā bi omnes prelati magnates mili es scutiferi et ciues regnoruz suo um: gentes etiam ex ytalia roma ombardia almenia et portugalia ꝛ recepit rex alfonsus ꝙ cōputaren ur omnes gentes que venerunt ex ra regnū suuz ꝛ inuenti sunt. x. mi ia equitū. c. milia peditū ꝛ locutus st virtuosus rex alfonsus cū omni us capitaneis et principibus oīz xercituuz ꝛ dedit eis omnia neces aria qui nimis contēti de eo ꝓmi erūt sibi ꝙ vel vincerent vel mo erent cū eo. Dato ergo solido illis ibus dandū erat datis etiaz plu imis ermis nō habētib⁹. ꝛ bestijs lurimis ad portādū necessaria in entus est numerus bestiaruz. lxx. ilīū. Egressus est ergo alfonsus ex cum exercitibus suis a tholeto ie lune. xij. mensis Junij et appro inquantes ad terram sarracenoꝝ eperūt statiz malagon et calathra am vetera. Et tunc appropinqua it ibidem rex saucius nauarre cū oto exercitu ꝛ inde procedētes ve erunt ad locum qui dicitur gna hira: qui est sub monte delmula ir et inde accesserunt ad locū qui icit laloza: ex quo loco viderunt ntorium ipsius miramamoliz qd at totum coloris rubei: sarraceni utem ceperunt totum illum tran situm. ꝛ ideo christiani transire nō poterāt ad miramamolim sine ma ximo periculo propter asperitatez ꝛ artitudinem vie. Cum ergo pre dicti reges essent in consilio quid super hoc agere deberent ecce ap paruit eis angelus dñi sub forma pastoris qui dixit regi alfōso ꝙ ip se ostenderet ei viam per quam se cure possent transire ꝛ insuper pa scua virentia ꝛ fontes delectabilis simos ad bibendū et sic factum est. Venerunt ergo per viaz quam eis ostendit et inuenerunt in altitudi ne illa quā ascenderūt planiciem magnam ꝛ diuina que dixerat eis angelus domini. Illuz autem am plius videre nō potuerunt ex quo cognouerunt illum fuisse angelum dñi. et cum cognouerunt sarraceni ꝙ christiani transirent ad ṗdictum locū doluerūt valdē. Fixis ergo ibi tētorijs suis in loco vñ poterāt vi dere sarracenos ꝛ ecōtra māserūt ibi trib⁹ dieb⁹ vt requiescerēt modi cū a laborib⁹ suis In ṗdictis autē trib⁹ dieb⁹ semp tenuerūt sarracēi suas acies ordiatas. Die aūt dñica hora medie noctis q̄ erat. xvi. dies Julij audita ē vox qdaz de celo ab oibus existētibus in exercitu xp̄ia noꝝ dicēs. Surgite serui dei arma mini ꝛ ite ad bellū qua voce ab om nibus audita cōfortati sūt nimis ꝑ ceptis ergo salutarib⁹ sacramētis cū venit lux diei. exiuit exercit⁹ dñi armat⁹ ꝛ ordinat⁹. Sarraceni simi liter ordinauerūt acies suas. Erat autez exercitus eoꝝ octuaginta mi lia equitū: peditū vero nō erat nu merus ꝙ non remansit aliquod re

gnum sarracenorum de quo nō fuerunt ibi sarraceni inter quos erāt multi reges et pricipes et vbi erat tētoriū predictū rubeū illi⁹ miramamoliʒ fecit fieri circulū magnū quasi currale cōstructū vndiqꝫ ex hominibus armatis cicunligatis cathenis ad crura ne aliquo modo fugere possent quoꝝ numerus erat vltra centū milia sarracenoruʒ nigroꝝ qui oēs habebant a tergo enses et lanceas et intra circuluʒ illū erant multi reges ꝛ aliꝗ magni domini quasi triginta milia ad seruādū miramamolim. Intra erāt etiā sagittariꝗ innumeri ꝛ multitudo arcaruʒ que plene erant sagittis. extra circulum vero predictuʒ erant tot acies terribiles ordinate ꝙ pauor erat ad videndū et tanta videbatur multitudo ꝙ nullus poterat numerum existimare In medio vero totius multitudinis erat predictus miramamolim armatus et indutus desuper quadā nigra almosia ꝛ super illam alia incōsutulis tenens ensem ad celum et libruʒ alcorani ante se. Cū ergo reges christiani inceperunt mouere se contra inimicos xpi subito apparuit eis crux pulcherrima in celo multoꝝ et mirabilium coloꝝ quā omnes xpiani viderunt vt narrat in cronica sua rodericus archieps. ppter quod signum omnes xpiani fuerūt nimium confortati et irruerunt viriliter ꝛ ordinatissime in sarracenos ꝛ factū est prelium magnū. Die eadē dnica que fuit. xvi. dies Julij ꝛ post plurimā cedē sarracenoꝝ confractū est currale ex multiplici parte ꝛ victi sūt sarraceni miramamolim vero cū paucis euasit. Secuti sunt aūt xpiani tota die ꝛ tota nocte sarracenos fugiētes occidētes ꝛ vulnerantes eos ꝛ reuersi sunt in locū belli qui dicitur vulgariter las nabas de tholosa inuenti sunt mortui sarracēi. cc. milia de xpianis vero solum. cc. ꝛ. xxv. persone. et fuerunt ibi reges xpiani cum toto exercitu suo octo diebus expoliātes cāpum ꝛ tantā multitudinē auri ꝛ argenti ibi inuenerunt ꝙ vix poterant sufficere ad colligendū. vt videret rex alfōsus. In illis aūt duobus diebus nihil aliud cōbustū est pro cibariꝗs preparādis in toto exercitu nisi solum haste lancearū et sagittaꝝ sarracenoꝝ: sed nec tertiā partē cōburere potuerunt ꝛ dedit rex alfonsus regi arragonū tentorium illius miramamoliʒ ꝛ pcepit dono didaco dno viscaye ꝙ diuideret campū qui in [illegible] diuisit dicens. Dne oēs diuitias quas nos ꝛ vos milites vestri habere debemus huius belli miramamolim eo modo quo sunt intra currale oēs sunt reges arroganum et reges nauarre. Uobis aūt dne honoreʒ belli do qꝛ vos habere debetis. Aliꝗ vero gentes gaudeant de his que habuerunt qd verbū placuit omnib⁹ regibus et pcesserunt inde cū leticia magna et ceperunt [illegible] bilkes ꝛ ferrabanos: et [illegible] dicit lasnauas de tholosa. Et inde venerunt baecios et neminē intus inuenerunt. Progredientes sic vltra irruerunt in ciuitatē vbetēsam q plena erat sarracenis fugiētib⁹

ultra.xl.milia et obsederunt ciui-tatem ⁊ breui spacio capta est ciuitas sic ꝙ nullus sarracenus euasit qui fuerit mortuus vel captiu⁹ vbi etiā plurimas diuitias inuenerūt ⁊ destruxerūt ciuitatē vsq̧ ad fundamentū. Quo facto reges arragonū et nauarre ꝓpter infirmitates varias exercitus inualescētes felici expeditione in regna sua sunt reuersi. Rex vero alfonsus cū magna leticia et honore reuersus est toletū vbi magnifice remunerauit et milites suos et extraneos. hic magnific⁹ et virtuosus rex alfonsus. viij. post plurima bella ⁊ gloriosas victorias cū iret vt se videret cū rege alfonso legionis infirmatus est in quodā loco ꝓpe areuelū qui dicitur garsiminus vbi perceptis sacramentis ⁊ facto testamēto feliciter migrauit ad dominū anno. liij. regni sui et successit ei in regno filius eius henricus prim⁹. vij. rex castelle Jacet aūt sepult⁹ i supradicto mōasterio monialiū burgeñ. qđ ipse cōstruxerat. Regnauit aūt rex hēric⁹ p̄dictus. xiij. annis qui ābulans ludēdo cū pueris suis in ciuitate paleñ. casu percussa quadā tegula cecidit et percussit regē in capite de quo mortuus est et sepult⁹ est in predicto monasterio burgeñ. apud fratrem suū infantē fernādū ⁊ successit ei in regno rex fernādus filius regis alfonsi legiōis et dn̄e berīgarie filie supradicti regis alfōsi nepotis imꝑatoris qz predict⁹ rex hēricus nō reliquit ꝓles ⁊ in h̄ rege fernando mortuo patri suo regi legionis cōiuncta sunt regna castelle et legiōis pro semper.

Vincūt xp̄iani et capitur regnū maioricarum per regem Jacobū arragonie.

Centesimum uicesimum scđm bellū inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimo ducentesimo tricesimo tēpore gregorij pape. ix. Tunc Jacobus rex arragonū cōgregato classe sua per mare venit super maioricā ⁊ deuictis sarracenis cepit ciuitatem et totum illud regnum.

Vincunt xp̄iani ⁊ capit͛ ciuitas valētie p regē Jacobū arrogonie.

Centesimum uicesimūtertiū bellū inter sarracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimo ducentesimo tricesimo octauo. Tūc Jacobus rex arragonū congregato exercitu suo venit super valentiam et obsedit et cepit eam pluribus bellis sarracenorum deuictis.

Vincunt sarraceni vestatis pluribus prouintijs.

Centesimum uicesimūquartum bellū inter sarracenos ⁊ christianos accidit circa annū dn̄i Millesimūducentesimūquadragesimūsecundū. tēpore celestini quarti tūc tartari cū magno exercitu hungariam et poloniam vtranq̧ armeniam ruciam ⁊ alapiam vastant et vsq̧ ad fines germanie ꝑuenerūt.

Cum autem timerent responsũ habuerunt et dictum est eis. Ite securi qꝛ spiritus diffidij ⁊ incredulitatis et discordie precedũt vos. sicqꝫ factũ est. Ante eni introitum eorũ rex principes clerus ⁊ populus dissedebant. ⁊ ideo in introitu eoꝝ parare se nolebant: et cũ tartari se defenderent per regnũ hungari timore ꝯfusi fugerunt ⁊ multa milia hũgerorum sunt occisa.

¶ Vincunt xpiani cruce signati et capitur ciuitas damiata per regeꝫ francoꝝ ludouicuꝫ.

Centesimum uicesimũquintũ bellũ iter sarracẽos ⁊ xpianos accidit anno dñi Millesimoducẽtesimoquadragesimenono. tẽpore Innocentij quarti. Tunc rex francorum ludouicus qui postmoduꝫ fuit sanctus et canonizatus zelo fidei succensus tribus fratribus suis cruce signatis et congregata magna classe nauigans per mare applicuit portuꝫ cipri vbi hyemauit In sequenti autem vere veniens damiatam litora nili plena sarracenis inuenit defendentibus sibi terram: sed bellans cum eis viriliter cum balistis fugauit et terruit eos adeo ꝙ ciuitatem munitissimam liberã dimiserunt fugientes quaꝫ rex et sui mirantes intrauerunt estate ac sequenti hyeme tenuerunt.

¶ Vincunt sarraceni ⁊ captiuatur rex francorum ludouicus cum fratribus suis.

Centesimũ uicesimũ sextuꝫ bellũ inter sarracenos ⁊ xpianos accidit anno dñi Millesimoducẽtesimoquĩquagesimo. Tũc ꝑdictus rex ludouic⁹ cum exercitu suo ꝯ soldanũ babylonie egreditur sequẽs predictũ nili alueũ. vꝫ sarraceni ꝓliari cũ eo formidãtes trãsitũ ꝑcluserũt sed robertus frater regis suspicãs ꝙ eodẽ cursu vltia rñderent primis in quadã aggressione villã occupat almoseraꝫ vbi inito certamĩe sarraceni plurimos ꝑimunt xpianos. Inter quos frater regis fuit ꝑditus nec inuẽtus. Cõsequẽter regis exercit⁹ tãto fuit subiect⁹ infirmitatib⁹ ꝙ coci ⁊ aliĩ armis nõ vsitati assumebant ad excubeas ⁊ diurnas custodias loco egrotãtiũ dñoꝝ qð sarraceni presentiẽtes regẽ insequũtur et in quodã loco interclusuꝫ cũ fratribus suis karolo et alfõso capiũt ⁊ alios plures interficiunt et plures retinẽt captiuos ſꝫ tractu habito cũ soldano rex cũ captiuis magna interueniente pecũia liberat ⁊ damyata reddit sarracẽis ꝓpter quã pecũiã soldan⁹ fuit postea a suis interẽpt⁹ vassallis ⁊ damiata dirupta nec ad manꝰ iterato ꝑueniret xpianoꝝ. Rex vero ad ciuitateꝫ rediẽs Acconesi. vero quinquẽnio illic mãsit in partibus multaqꝫ loca muniuit ⁊ captiuos plurimos redemit. Quo tpe facta est subito crucis signatio pastoꝛ illoꝝ ⁊ pueroꝝ i frãcia vsqꝫ ad numerũ circiter. xx. miliũ: dicẽtiuꝫ

angelos vidisse et ad vlciscendum regem missos esse. Inter quos aliqui magistri vocabantur signantes more epozum aquaz benedicentes matrimonia coniungentes: religiosos vero ꝛ clericos spoliātes interdum verberātes: ꝛ interdum occidentes: ꝛ nullus resistit seu compescuit malignātes. Sic ergo per legiones ad diuersos portus maris scilicet marsiliā et brandusiam peruenientes inanes ꝛ vacui redierūt sic ꝙ in breui tēpore: vt fumus euanuerunt. ferebatur autem ꝙ vetulus de monte qui arracides dicitur a puericia duos clericos scismarinos in carcere detinuerat: nec vnꝙ̄ eos dimittere voluit donec ab eis vt regni francie pueros sibi adducerent firmam promissionem accepit. Ab his ergo estimabātur benedicti pueri quibusdam falsis visionū rumoribus atꝗ promissionib9 ad se cruces signādos electi.

¶ Vincunt christiani cruce signati. ꝛ fugantur sarraceni et tyranni de patrimonio ecclesie.

Centesimumuicesimumseptimum bellum inter sarracenos ꝛ christianos. accidit anno domini millesimoducentesimosexagesimotertio. tempore vrbani pape. iiij. Tunc manfredus tyrannice retinens patrimonium ecclesie scilicet regnum cecilie exercitum magnum sarracenorum in eundez patrimonium introduxit. Sed predictus papa vrbanus quartus per crucem signatos victoriam reportauit ꝛ de patrimonio eccl'ie ipsos fugauit. ꝛ tunc contulit karolo fratri ludouici regis francie p̄dictum regnum cecilie. hic fuit pater sancti ludouici fratris nostri.

¶ Vincunt christiani ꝛ capitur ciuitas murcienē. per regem Jacobum arragonie.

Centesimumvicesimū octauuz belluz inter saracenos ꝛ xp̄ianos accidit āno domini Millesimo ducentesimo sexagesimo quarto. Tunc iacobus rex arragonum congregato exercitu suo ciuitatem murcie saracenorum q̄ regi castelle tributaria erat: obsedit ꝛ expugnauit ꝛ cepit.

¶ Vincūt xp̄iani occisa multitudine saracenoꝝ p infantem alfonsuz filium regis fernandi secundi.

Centesimū vicesimū nonum bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit anno domini Millesimo ducētesimo sexagesimo septimo. Tunc p̄dictus rex fernādus secūdus octau9 rex castelle anno regni sui. xv. p̄cepit filio suo infanti alfonso vt intraret ꝛ pcurreret terrā saracenoꝝ qui cū exercitu suo destruxit terrā ciuitatis cordubeñ. ꝛ cepit plonā ꝛ venit cōtra terrā hyspaleñ. ꝛ zeriseñ. ꝛ destruxit quicq̄d inuenit fixitꝗ tentoria

sua super ruinam guadalete. Rex vero saracenorum abēhuc. cuꝫ hec sciuit: conuocauit clamoribus totam terram ⁊ venit ad locum dexerit: posuitqꝫ regale suum inter villas ⁊ xp̄ianas fecitqꝫ septem acies in quarum qualibet adminus erāt mille equites. peditum vero non erat numerus. christiani vero etiam ordinauerunt acies suas: et inuenti sunt mille equites ⁊ duo milia peditum. ducebāt autem secum quingētos saracenos quos captauerat hos statim decapitauerunt. cōmissum est ergo bellum asperrimum inter vtrosqꝫ. et cum adiutorio altissimi ⁊ sancti apostoli iacobi qui apparuit christianis in bello victi fuerunt saraceni ⁊ tot fuerūt mortui ex eis: ꝙ non fuit numerus eorum estimatus.

¶ Uincunt saraceni ⁊ capitur antiochia per soldanum babylonie.

Entesimum tricesimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini supradicto Millesimo. cc. sexagesimo septimo. Tūc enim soldanus babylonie vastata armenia antiochiā obsedit quaꝫ post aliquos dies captā occisis ⁊ captiuis viris ⁊ mulieribus in solitudinem redegit.

¶ Uincūt xp̄iani ⁊ capitur vbeda per regem fernandum secundum.

Entesimum tricesimum primū bellum inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit āno dn̄i millesimo. cc. lxix. Tunc predictus rex fernādus secūdus octau⁹ rex castelle [illegible] gato exercitu suo obsedit [illegible] cepitqꝫ eam viribus ⁊ reuer[illegible] cum honore in ciuitatem toleti.

¶ Uincūt christiani ⁊ capitur carthago ac efficitur tributarius rex Tunici regno francorum.

Entesimum tricesimū secundū bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit anno domini Millesimo. cc. lxx. Tunc supradictus rex francorum ludouicus non territus laboribus preteritis ⁊ expēsis de quibus supradictum est Iohannesqꝫ comes niuernensis philippus ⁊ petrus liberi eius pictauie frater ei⁹ attrebatensis quoqꝫ ⁊ britanie comites theobald⁹ rex nauarre multiqꝫ milites atqꝫ plebes ⁊ ecclesiarū prelati veniūt ad mare. vi. kal. Iulii ab aquis mortuis incipiunt nauigare infiditqꝫ eis cōsilium: vt regnū tunicū quod transfretantibus dabat xp̄ianis impedimentū primo subiicerent sue potestati. Eodēqꝫ mēse circa festum beate marie magdalene ad portū carthagenis repulsis saracenis littus tuētibus applicauerunt: et ciuitatem capiunt in instanti. ac castra contra tonicū posuerunt quā cum per mensem obsidissent occulto dei iudicio infirmitas in exercitu inualuit sic ꝙ filius regis comes niuernēsis Iohānes post eum legatus cardinalis [illegible]

albenes. obierunt. Deinde benedictus rex ludouic⁹ in vigilia sancti bartholomei obijt videnscꝫ exercitus christianorum ꝙ tute non valebat hyemare in partibus transmarinis primitus rege tonicio facto tributario regi cecilie: et christianis captis libere dimissis: ⁊ ꝙ fides xp̄iana per predicatores ⁊ minores predicaretur remeauit.

¶ Uincunt xp̄iani ⁊ capit̄ ciuitas cordubeñ. ⁊ plura alia loca per regem fernandum sc̄dm et remittuntur cāpane ad sanctum Jacobum.

Entesimum tricesimū tertium bellum inter saracenos ⁊ christianos accidit āno domini millesimo. cc. lxxi. Tunc rex predictus ferdinandus cupiēs seruire xp̄o cōgregauit exercitum suū ⁊ venit super ciuitatem cordubeñ. obseditqꝫ eaꝫ post multa bella data est sibi ciuitas: ⁊ tunc virtuosus rex fernādus remisit cāpanas ad ecclesiā sancti Jacobi quas duxerat almāsor: sicut supradictum fuit. Post hec cepit rionam ⁊ pegalgaiar et meticar carthenam cepit etiam illoram iam ignibus cremabat ⁊ obsedit granatam: propter qđ rex granate factus est eius vasallus tributarius: ⁊ tradidit tunc regi fernando henīū deinde cepit carmonam ⁊ constantinam ⁊ acalamdelrio.

¶ Uincunt saraceni et ꝑditur trypolis ciuitas.

Entesimū tricesimumquartū bellū inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno dn̄i Millesimo. cc. lxxxix. tempore Nicolai pape. iiij. qui p̄mo fuerat generalis ordinis minoꝝ. Tūc soldanus babylonie congregato magno saracenoruꝫ exercitu tripolim ciuitatē obsedit ⁊ dū letanie fierēt sancti marci capta fuit ciuitas occisis captiuisqꝫ xp̄ianis pluribus xp̄ianitatꝫ nomē deletū fuit ī eadē

¶ Uincunt christiani ⁊ capitur ciuitas hyspaleñ. per regem fernandum secundum.

Entesimū tricesimūquintuꝫ bellum inter saracenos et xp̄ianos accidit anno dn̄i millesimo. cclxxxix. Tunc p̄dictus rex fernandus secundus octauus rex castelle considerās ꝙ ciuitas hyspaleñ. erat de principalibus mūdi: quia receptaculum terre: ⁊ maris desiderio magno concupiuit habere illaꝫ. Uocato ergo raymundo bonifacio tunc almiranti p̄cepit sibi ꝙ statim congregaret maiorē classem per mare quam posset ⁊ veniret sup ciuitatē hyspaleñ. ⁊ factum est ita. Rex vo per terram cū exercitu magno venit: ⁊ sic per mare ⁊ per terram obsessa est p̄dicta ciuitas hyspaleñ. xvi. mēsibus ī quibus fuerūt bella multa in aqua et in terra effusus plurimus sanguis specialiter saracenorum sicut plenius continetur in gn̄ali hystoria hyspanie. Quare non valentes sustinere bella saraceni cum essent nimis continuo

angustiati tradiderūt regi fernan-do nobilissimā ciuitatē hyspaleñ. et pacto ꝙ extraheret oīa bona sua. Intrauit aūt predictaȝ ciuitatem virtuosus rex fernādus secundus in die sancti clemētis anno domini Millesimo.ccxc. Et post hec lucratus est villam q̄ dicitur xeres delafrontera ⁊ medinā delalbohera: ⁊ alcalā delos gonzales ⁊ beier ⁊ calis ⁊ sant lucar de barra meda ⁊ archos ⁊ librixā ⁊ oīa alia vsqȝ ad mare octo ānis stetit hic virtuosus rex fernandus in frontaria saracenoꝝ ꝙ nō venit in castellam et postꝙ lucratus fuit ciuitatē predictā hyspaleñ. ordinabat iā trāsire in affricaȝ: ⁊ multi reges affricani concordauerant se subdere sibi si transisset. sed infirmatus est in predicta ciuitate hyspaleñ. ⁊ sic vidēs se infirmū ⁊ declinantē ad morteȝ vocato ad se filio suo īfanti alfonso primogenito quem habuerat in vxore sua regina beatrice dixit ei. Ego dimitto tibi terram citra mare lucrataȝ vel tributariam: ⁊ si tu sustinueris regnū sicut ego tibi dimitto: eris talis sicut ego. ⁊ si plus acquisieris: eris melior me. et si de hoc aliquid pdideris nō eris talis sicut ego. Et data bñdictione predicto filio suo alfonso facta cōfessione ⁊ ordinato testamento petijt corp⁹ dominicū. Et factum est cuȝ quidam religiosus intraret ad euȝ cuȝ xp̄i sacratissimo corpore in manibus suis videns virtuosus rex precepit se expoliari vestibus regijs ⁊ indui alijs vestimētis pauci valoris descenditqȝ de lecto in terram cum maxima humilitate et genibus flexis sup terram recte quādam ligauit ad guttur suuȝ ⁊ accepta cruce ī manibus suis adorauit eam lachrymosis gemitibus et dicēdo verba magne fidei ⁊ deuotionis. Quo facto petijt veniā ab omnibus circūstantibus: ⁊ cū omnes ei pepercerūt recipit corp⁹ dominicum cuȝ magna reuerentia ⁊ dei timore. ⁊ cuȝ reclinatus iterū esset in lecto: mandauit sacerdotibus ꝙ cantarēt letaniam ⁊ te deū laudamus. ⁊ sic tenens candelam incensam in manibus feliciter migrauit ad dñm anno domini Millesimo cc.xciij. Regnauit. xxxv. annis ⁊ sepultus est honorifice ī ecclesia maiori hyspaleñ. Et successit ei in regno: vt dictum est filius ei⁹ alfonsus. ix. qui fuit. ix. rex castelle.

¶ Vincunt christiani ⁊ capiuntur plura loca p regē alfonsum nonū.

Centesimū tricesimum sextū bellū inter saracenos ⁊ xp̄ianos accidit anno dñi Millesimo.cc.xcvi. Tunc predictus rex alfonsus. ix. congregato exercitu suo venit in terram saracenorum ⁊ obsedit quandam villam que dicitur tereda ⁊ cepit. post hec cepit villā cericensem bis cepit etiaȝ in eblā ⁊ algarbiuȝ ⁊ gibraleō ⁊ huemellā ⁊ sepiam ⁊ moram et alcabim ⁊ castrum mari et tamram et farum et laule: et edificauit de nouo villā regalem. Regnum etiam murcie qđ ab eius subiectione fuerat eleuatū iterum sibi subiecit. Ipse etiā ob-

edit aliezirã per terrã & p mare multis diebus: & posuit ducem sui exercitus infantē petrū filiū suū & non fuit cōsecutus finis: q2 soluta fuit classis maris p saracenos vltramarinos. qui quadā astutia nouerunt galeas & naues xpianorum esse vacuas pp̄ter infirmitates inualescētes erant fere oēs xpiani in terra cū infante petro. subito ergo irruentes saraceni occiderunt paucos infirmos quos inuenerūt in galeis: & sic breui spacio soluta fuit classis xpianorum propter qđ infans petrus cū exercitu suo habuit dimittere obsidionē cum per mare libere saraceni mitterēt iam prouisiones in ciuitatē. Predictus rex alfonsus. x. fuit tante magnificentie q̄ veniēte ad eum quadā imperatrice constantinopolitana: vt eum adiuuaret ad redimendū maritum suū imperatorē quē captiuū tenebat soldanus babylonie & erat precium. l. quantala argenti cuius precij duas partes tenebat imperatrix quarū vnam sibi dederat papa. Aliā rex francorū. Ipse solus soluit totam redēptionē eo pacto q̄ restitueret pape & regi francorū partes quas receperat pp̄ter regnum tūc remansit in magna paupertate. Fuit etiā tāte fame q̄ mortuo imperatore almanie fuit electus in imperatorē in discordia tamen de qua electiōe fuit certificatus p lrās pape & p ambasiatores almanie: q2 tamen multū tardauit dispositione in viam: vt pacificaret regnum suū: licet arriperet iter non obtinuit. Unde certificatus in via de discordia almanorū: & de ingressu saracenorum in regno suo reuersus est. cum esset pp̄e auinionē vt succurreret regno suo: q2 hic fuit rex magne sapiētie: & fecit librū qui dicit la cepertidas. Unde regitur regnum castelle & est originale in camera regis sicut ego vidi. Et vtinā bene attenderent reges successores & attenderēt & executioni mandarēt ordinem regiminis illius libri: q2 si hoc fieret crederem nullum regnum xpianorum in regime regno castelle equiparari. habūdantia tamē & delitie rerū huius regni & iordinata cupiditas tyrannorū ponunt velamen ante oculos presidētium: vt non solum predictum librū sed nec honorē legis proprie attendant. et ideo semper vacantes in abysso cupiditatis et discordie nullū regnum fere christianorum est sic in bono regimine offuscatum sicut est regnū castelle.

¶ Uincunt saraceni & occidit donus ramirus per abenyncaf regē vltra marinum.

Entesimū tricesimū septimū bellū iter saracenos & xpianos accidit circa idē tempus. Cum eñ p̄dictus rex alfonsus nonus recessisset a regno ad imperiū suscipiendū & dimisisset regnū sub dn̄io filij sui infantis fernandi tūc abenyncaf rex vltra marin⁹ trāsiuit mare cū multitudine graui vocatus & inuitatus p regē granate donus nimus aūt p̄sidebat in frontaria: & notificauit p̄dictū transi

tatem cordubensem.

¶ Vincunt xpiani fugato rege granate: et pluribus cesis sarracenis per dnm iohannē manuel.

Entesimūquadragesimū secundū bellum inter sarracenos et xpianos. accidit anno dni Millesimo.cccxliiij. Tunc dns iohannes manuel super pdicto regi alfonso.x.et.xij.regi castelle cum esset in frontaria granate. Audiuit quomō rex granate mittebat quēdam sarracenū qui dicebat hosom cū tota sua potestate cōtra ciuitatē cordubeñ.et q destrueret totā terram vsq ad portā ciuitatis. Exiuit ergo hoc audito predictus dominus iohannes manuel cū exercitu suo et cū magistris ordinū et cōsiliis frontarie et venit ea die vsq ad flumen qd dicitur guadelquenir.et ibi fuit factum graue bellū. Et inter vtrosq victus est hosom et plurimi sarracem trucidati q cū rex alfonsus sciuit gauisus est valde de victoria habita. dixitq se voluisse in predicto bello.

¶ Vincunt xpiani. et soluitur classis sarracenorū per alfonsum infre admirandum maris.

Entesimūquadragesimūtertium bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno domini Millesimo.cccxvij. Tūc dominus alfonsus infre admirandum maris militans supradicto regi alfonso cum sex galeis et sex nauigiis que dicuntur lenonis. et cum octo nauibus bellauit cum.xxij. galeis sarracenorum. deuicitq eos et cepit tres galeas: et submerse sunt in aqua quattuor et captiuati sunt ac mortui qsi mile ducēti sarraceni

¶ Vincunt christiani. et occiditur infans picato cū multitudine sarracenorum.

Entesimūquadragesimum quartum bellum inter sarracenos et christianos. accidit āno dni Millesimo.cccxix. Tunc infans piraso filius regis belamarim transiuit mare cum septem milibus equitum. et triginta milibus peditum: vt destrueret terram christianorum. Sed cum magister de alcanca: et gūdisiaus martini de oueto hoc nouerunt: coniunctiq fuerunt cum gentibus ciuitatis hyspaleñ. et scriseñ. qui occurrētes predictos sarracenos cum duobus milibus equitum. et.ccc. peditibus irruerūt fortiter in sarracenos et factum est prelium magnū in loco qui dicitur vega de pagana vbi victi fuerunt sarraceni a predicto infante picato: et quasi oibus aliis sarracenis qui cum eo transierunt.

¶ Vincunt sarraceni et occidit alfonsus infre admirandus maris.

Entesimūquadragesimum quintum bellum inter sarracenos et christianos. ac

cidit anno domini millesimo.cccxl. Tunc dominus alfonsus infre admirandus maris bellauit cum classe sarracenorum aliezira et permittente deo fuerūt victi christiani et perierunt et capti fuerunt a sarracenis octo galee et sex naues: mortuusque est ibi admirandus et maior pars christianorum.

Uincunt christiani cesa innumera multitudine sarracenorum et fugatis regibus benamarini tunicis et bugie per regē alfonsum nonuz.

CEntesimumquadragesimum sextum bellum inter sarracenos et christianos. accidit anno domini supradicto. Tunc enim in mense maij incepit rex balmarim cum exercitibus suis transire mare mediterraneum cum quo venerunt rex tonisu et rex bugie: duravitque transitus eorum vsque in finē octobris. Numerus autem equitum qui transierunt fuit vltra octuaginta millium: peditum autez propter eorum nimiam multitudinem non erat numerus. et tunc perierunt omnes christiani qui erant in.xi. galeis: et vna naui coram carifa in tempestate maris tenentes predicti sarraceni obsessam predictam villam ab ingressu mensis augusti angustiantes eam sine intermissione. Uenit etiam in eorum adiutorium rex granate cum septem milibus equitum et peditum maxima multitudine: obsedentibus ergo predictis regibus sarracenis carifam venit vox hec ad regem alfonsum nonum.xij.regem castelle predictum: et ad regem alfolsum portugalie qui diuina clementia in vnum congregati cum.xiiij. milibus equitum: et xx. milibus peditum venerunt: vt succurrerent predicte ville obsesse: et cum peruenerunt ad vadum carife miserunt in nocte ad predictam villam obseruantes decrementa maris quingentos milites: qui exeuntes ab aquis per oram maris transeuntem intrauerūt nocte carifam ignorantibus sarracenis. Altera vero die de mane venerunt sarraceni aciebus suis ordinatis ad transitum predicti vadi: et inceperunt bellum cum christianis: quibus bellantibus: exierunt christiani qui erant in predicta villa cum introeuntibus: et irruerunt in tentorijs sarracenorum occidentes et expoliantes totum regale eorum: quia non erant qui resisterēt eis. Quod audiens rex almoasen cum alijs regibus et sarracenis: vt succurrerent vxoribus suis: et filijs subito redierunt ad tentoria. Reges vero christiani cum exercitu suo ducentes fugiunt: et dederunt post eorum terga: et sic placuit altissimo: quod sarraceni victi fuerunt: et fugientes tot fuerunt mortui ex eis quod non est aliquis qui posset eorum numeruz estimare: et mortua est ibi horra vxor regis belamarim et ipse rex fugit in aliezeram in quadam equa que non bibebat nisi lac ca-

melorum et comedebat annonam mundatam: ꝛ passas mundatas q̄ sicut aquila currebat tanta erat ei⁹ velocitas. ꝛ expoliantes xp̄iani tē toria sarracenorum et campū inue nerunt tantū de auro ꝛ argento: q̄ non est aliquis qui excogitare pos set. fuit etiam captiuatus infans abenamar filius regis benamaim et eductus est ad regem alfonsum. habita ergo gloriosa victoria tan te multitudinis sarracenorum in si gnum victorie predictus rex castel le vexillum suum dn̄o pape benedi cto. xij. misit quod vsq̧ in hodiernū diem in capella pape cammone cō seruatur. Fuit autē predictū bellū in die oīm sanctorum. anno quo su pra. et reuersi sunt predicti reges xp̄iani in regnis suis cum magnis diuitijs et honore. Sequenti vero anno predictus rex alfonsus castel le obsedit alcalam de beucayre que nunc dicitur alcaria real. cepitq̧ eam et locomō et carcaboy ꝛ prie go et rute ꝛ benamiximatreya que a magnis temporibus fuerant sar racenorum.

¶ Vincunt christiani. ꝛ soluit clas sis magna sarracenorum sub rege alfonso quarto.

Entesimum quadragesimumse ptimum bellum in ter sarracenos et christianos. acci dit anno dn̄i Mil lesimo. cccxlij. Tūc bellauit classis xp̄ianorum: scilicet castelle q̄ erant quinquagita duarū galearū. ꝛ. xxx. nauium cū classis saracenoꝝ que erat galiarū ꝛ nauigeoꝝ q̄ dicūtur lonōs. xcvi. dicebāt etiā saraceni multitudinē caprarū: sed dn̄o co operante vicit classis castelle ꝛ so luta est classis saracenorū submer saq̧ sunt in mari. xxxvi. galee sara cenoꝝ ꝛ ceperūt. xxij. Aliū xp̄o fugie runt: perierūtq̧ in bello nauali vt traq̧. xx. milia saracenoꝝ. Eodem etiā anno bellauerūt galee xp̄iano rum cū. xij. galeis saracenorū que ferebant victualia aliezere victiq̧ fuerūt saraceni ꝛ soluta classis coꝝ

¶ Vincūt xp̄iani ꝛ capit aliezira per regem alfonsum quartum

Entesimū q̄dragesimum octauū bellū īter saracenos ꝛ xp̄ianos ac cidit anno do mini Millesi mo. cccxliij. Tunc supradictus rex alfonsus. x. ꝛ rex. xij. castelle volēs augmentari in corona regni sui. at tendens etiam quomodo gibralter fuerat sua et steterat super eam cū maximis laboribus ꝛ expēsis: nec potuit eū recuperare propter ma la ꝛ dāna que sui vasalli ꝛ natales in regno suo faciebant volēs quasi emēdam accipere ꝑ gibralter. Cō gregato igitur exercitu suo magno intrauit terram saracenoꝝ: ꝛ obse dit aliezirā et vt leuius eā accipet fecit prope aliā villam ꝛ circunde dit eam muro ac populauit eam et vocauit eam aliezirā nouam: quo facto elapsis. xx. mensibus sue ob

onis in vigilia oliuarũ.xxvii.die
rcij cepit aliezirã eo pacto q dī
tteret sarracenos exire salua cor
a. Et sequenti anno dñi Millesi
.ccc.xlviij.fuit prima pestilẽtia in
gno castelle et q habita aliezira vi
ad oculũ pdictus rex gibraltcr
i sua erat et concupiuit reducere
ad regnũ suũ si posset. Ideo col
to exercitu suo magno obsedit eã
r mare et terrã anno dñi Millesi
.ccc.xl ix. Et sequẽti anno qui fuit
nus iubileus cum pdictus rex te
ret predictam villam obsessam in
veneris sctã.xxvi. die marcij.cũ
et in plano prope mare fuit ibi p
natum venenũ et mortuus est ibi
m et vbi pditio illa tractata fuit
nq̃ ampli⁹ nata fuit herba neq
scet vt narrat hystoria hyspanie.
sepultus est in ecclia maiori cor
besi.regnauit.lx.ãnis et successit
in regno petrus filius eius.xiij.
castelle. Iste fuit vir sanguinũ
amicus sarracenorũ quẽ occidit
henricus secundus in mõtiel et
ccessit in regno.

Vincũt sarraceni et pdũt aliezira.

Entesimum quadragesimũnonũ bellum inter sarracenos et xpianos accidit ãno dñi millesi
.ccclxix. Tunc rex machomat gra
te congregato exercitu suo venit
per aliezirã et obsedit eã et vndi
ãgustiãs sine itermissiõe cepit eã
lune que fuit.vi.augusti occisis
urib⁹ xpianis. Et deinde ãno dñi
Millesimo.ccclxxv.destruxit candẽ
llã vsq ad fundamẽta predictus
rex machomat granate.

Vincunt xpiani et soluitur classis sarracenorum.

Centesimumquinquagesimũ bellum inter saracenos et xpianos accidit ãno dñi quo supra
Tunc enĩ in mẽse septẽbri sequenti
quidẽ capitane⁹ q dicebatur mucer
leo bellauit viriliter cum classe sara
cenorũ que exhibet de aliezira et du
cerent ibi vxores suas et peremptis ibi
plurimis saracenis victoria habita
soluta fuit classis saracenorum.

Vincunt saraceni et perditur vi
trea et machena.

Centesimumquinquagesimũprimũ bellũ inter saracenos et xpianos accidit ãno quo su
pra. Tũc rex granate collecto exerci
tu suo cepit vitreã et marchenã et de
duxit secũ plurimos captiuos. Sub
sequẽter ãno dñi Millesimo.ccclxxix
die lune.xx.may fuit eclipsis solis et se
quẽti die martis mortu⁹ fuit pdictus
rex henricus scd̃s.ix.rex castelle in
sancto dñico de lacalcada et licet fue
rit sepult⁹ primo in ciuitate burgẽsi.
finaliter tñ deductus ẽ toletũ et ibi ẽ
sepultus in ecclia maiori in sua ca
pella. Predict⁹ rex nihil famosũ fe
cit cõtra saracenos. Regnauit.xiiij.
ãnis et successit ei in regno iohãnes
fili⁹ ei⁹ primus q fuit.xv.rex castel
le hic etiã nihil famosum fecit cõtra
saracenos fuit victus a portugalie
exercitu in bello qd̃ dicit de aluibe
rata ãno dñi. Millesimo.ccclxxxvij.
Intrauit regnũ castelle dux de albẽ

castre cum ducissa vxore sua filia regis petri ptēdēs habere regnū. In trauit et cū eo rex portugalie ꝛ subsecuta est pax anno dñi Millesimo ccclxxxviij. qꝛ tradita fuit in vxorez dña katherina filia pdicti ducis infanti henrico filio regis iohannis. Predict⁹ rex iohānes currēs quēdā equū in alcala de heuenares cecidit equus sup eū ꝛ occidit eū anno dñi Millesimo.cccxc.regnauit.xij. ānis et successit ei in regno pdict⁹ rex hēricus scd̄s fili⁹ eius cū esset etatis ix. ānoꝝ hic fuit.xvi.rex castelle.

¶ Vincūt xpiani pempt ꝫ duob⁹ milibus sarracenorum sub rege henrico tertio.

Entesimum quinquagesimū secūdum bellū iter sarracenos ꝛ xpianos accidit āno dñi millesimo.ccccvi. Tūc cū esset firmata treuga pdicti regis henrici tercij cū yucas rege granate facta fuit p sarracenos qui venientes ad villā q̄ dicit quesada ignib⁹ eā cremauerūt. Eo tempore erāt in vbeda petrus manrique ꝛ didac⁹ saucij de benādes et alfonsus de aualos ꝛ in baeca erat senescallus ꝛ alij multi milites xpiani q̄ simul ꝯgregati egressi sūt ꝯtra sarracenos et acceperūt āterioritatem eoꝝ q̄ recedebāt cū preda bella uerūtqꝫ cum eis in cāpo quod dicit delos coletares. ꝛ licet nūer⁹ sarracenoꝝ eet.vi.milia eqtū ꝛ.x. milia peditū xpianoꝝ vero vsqꝫ ad nūerū mille ducētoꝝ equitū ꝛ peditū ꝯcessit de⁹ tū victoriā xpianis trucidatꝫ ex sarracenis q̄si duob⁹ milibus. de xpianis vero mortui sunt q̄si.c. inter quos mortu⁹ fuit senescall⁹ ꝛ dñs alfonsus de aualos capitane⁹ comitis stabilis castelle ꝛ dñs martinus lupi de aualos. Regnauit pdict⁹ rex henricus terti⁹.xvi.annis ꝛ mortu⁹ ē ac sepult⁹ in ciuitate toleti. Hic fuit deuotissim⁹ beato patri nr̄o francisco intantū vt arma regia cordis minoꝝ circūdare t ꝛ fuit de iusticia laudat⁹ successitqꝫ ei in regno fili⁹ eius iohānes.ij.qui fuit.xx.rex castelle.

¶ Vincunt xpiani ꝛ capitur cepta p regem Johannem portugalie.

Entesimūquinquagesimum tertiū bellū inter saracenos ꝛ xpianos accidit anno dñi Millesimo. ccccxv. Tunc rex iohānes portugalie cū haberet quinqꝫ filios scꝫ duarte q̄ post eum regnauit petrū henricum iohānem ꝛ fernandū quos desiderabat facere milites infantē petrum ꝛ henricū qꝛ erant iā in etate ad miliciam dispositi. Et cum magnā festiuitatē ordinaret in vlixbona ciuitate ad suum desiderium implendū cōsilio cuiusdaꝫ numeratoris predicti regis in aliud ē mutatum qꝛ affirmauit ꝙ cū illa peccunia q̄ in illis festiuitatib⁹ exponeret pauca addita alibi possent infantes effici milites cū magno dei seruicio ꝛ honore grandi regie dignitatis ꝛ filioꝝ suoꝝ qd̄ exposuit de captione cepte vel alicui⁹ alterius ville maritime i affrica. Placuit regi ꝯsiliū ꝛ approbatū ē ac celeri expeditiōe negocij decimi vsus est pdict⁹ rex duplici auisatione: qꝛ pmo misit ambasiatores suos p duas galeas in ceciliā sub colore tract⁹ ma-

imonii q̃ eũtes et redeũtes explorarũt diligẽter ciuitatẽ cepto intrãs in eã cũ securitate ac si vellẽt solaciari et modicũ a laborib⁹ maris recreari. Qui redeuntes ad p̃dictũ reẽ nũciauerũt oĩa quõ erãt disposita i predicta ciuitate. Scd̃a auisatio uit: qz habita p̃dicta cognitione nea q̃ fieri debebãt cognoscerẽt q̃ esct cõtra eos misit cõtinuo ambasiaores suos ꝑpter aliquas causas ad euastãdũ ducẽ britãnie et erat secreũ q̃ p̃dict⁹ dux acceptaret deuastaionẽ illã certificatus q̃ non erat regis intẽtio ire cõtra eũ: sed in alias ptes vbi esset magnũ seruitium dei. Acceptauit ergo p̃dictus dux et redeũtibus ambasiatoribus exposita acceptatione statĩ diuulgatũ ẽ quo modo rex volebat ire contra ducem britanie et parata est magna classis ĩ qua fuerũt cũ rege et filijs fere. lx. milia pugnatoꝝ in quoꝝ recessu ab vlixbona ciuitate facta ẽ magna pestilẽtia et mortua est regina philippa et parato honore sepulture factus ẽ eclipsis solis magnus ꝑpter q̃ signa multi timuerũt: lz tubis acclamatibus statim oẽs classem intrauerunt animati ꝑ regẽ et venerunt ad finem scti vicẽtij et miserũt anchoras suas in berrafaroz qui locus est regni algarbij portugalie et ibi exeunte rege cũ filijs suis dñante petro et hẽrico: qz alij remãserãt ĩ regno cũ eẽnt puuli cũ alia filia sua que nũc est ducissa burgũdie et audiuit missaz in eccl'ia scte marie p̃dicti loci qua audit a expositũ est de de publico quõ via sua erat cõtra sarracenos incepta erant eũ primo admirãtes cũ viã oppositã ducerent duci britãnie. Ingressi ergo sunt classem iterum eleuatis velis ꝓspero vento venerũt ante ceptã paucis diebus lz distaret fere per. l. leucas et sic accedẽtes circuierũt mõtem almiue qui vndiq̃ circũdat mari sic q̃ nõ patet aliq̃s ingressus nisi ꝑ mare vel ꝑ ipsam met ciuitatẽ et miserunt anchoras in portu qui dicit barbasote qui est ex vna parte ciuitatis ad ꝑtem occidẽtis vbi inceperũt habere cõsiliũ quomodo possent terram accipere et qualiter possent situare regale ad expugnãdum ciuitatem. Quod videntes sarraceni exierunt a predicta ciuitate in multitudine graui q̃ mirũ erat ad videnduz et tunc factus est ventus magnus sic q̃ sine periculo classis non poterat ibi permanere quare necesse fuit eis eleuare anchoras in eliezirz in regno castelle et capientes terram ĩuenerunt ibidem plurimos delectabiles fructus: et recreati sunt et ibidem habito consilio multi dicebant q̃ redirent in portugaliam vel ad aliũ locum quem leuius possent capere: qz non erat possibile ceptam capere secundum multitudinem sarracenoꝝ quam viderant ante ciuitatem: et qz oẽs sarraceni maritimi recurrerent ad ciuitatem et quia etiam fortaliciũ ciuitatis erat magnum. Rex vero cũ esset animosus noluit retrocedere ab incepto sperans in domino ciuitatem obtinere. Cum ergo hec agerentur felix aura flauit et ingredientes classem velis eleuatis. Altera die in aurora die memorabili scilicet vigilia assumptionis virginis gloriose que in mense augusti cadit venerunt iterum mittere anchoras ante ceptez ex parte gibraltarꝫ q̃ est

ex parte orientis et ordinauerunt ꝙ missis anchoris statim extraherentur batelles quos in nauibus deducebant et ꝙ in eis primo in quolibꝫ eorum irent certi homines armorūꝫ et ꝙ galee cum eis ostenderēt ꝙ volebant ire ad capiendum terram ex parte castri quod est ad partem cerasanorum vt omnes sarraceni irent in illam partem. et ꝙ postq̄ sarraceni essent nimiūꝫ multiplicati ad illā partem aliunde qđ ē factū ⁊ ceperūt terrā inuitis sarracenis saltātes a batellis ⁊ galeis sicut meliꝰ poterāt sic ꝙ aliq̄ erāt in mari vsqꝫ ad pectora ⁊ aliq̄ plꝰ vel minꝰ taliter ꝙ bellātes cū sarracenis ⁊ sarraceni defendendo terrā sic bellū ē iceptū cū his sarracenis q̄ ibi erāt in pte illa ⁊ cū aliis q̄ ꝯtinuo succurrebāt de ciuitate ⁊ sic bellādo cū eis retraxerūt eos quousqꝫ fecerunt eos intrare ꝑ portam ciuitatꝭ ⁊ intātūꝫ angustiauerunt eos sine intermissiōe ꝙ nō habuerunt sarraceni ꝑtātēꝫ claudēdi portas ciuitatis ⁊ sic itrauerūt xpiani mistim cū eis in ciuitatē ad bellādūꝫ in vicis ⁊ careriis ⁊ durauit die illa bellūꝫ itra ciuitatē vsqꝫ ad horā vespinā quousqꝫ se retraxerunt sarraceni ad fortaliciūꝫ ciuitatis ⁊ aliq̄ ad villā q̄ est ex altera pte ciuitatis que dicit̄ fex. Sꝫ intātūꝫ xpiani angustiauerunt castrūꝫ ⁊ ꝑdictā villaꝫ ꝙ eadē die captum ē castrūꝫ ⁊ villa illa taliter ꝙ eadēꝫ die tota ciuitas cum castris suis fuit posita in ꝑtāte xpianorum et dimissa a sarracenis. Mortui autē sunt ibi plurimi sarraceni ⁊ aliq̄ facti sunt captiui aliq̄ vo ꝑ rupes fugerunt. Perq̄rentes autē xpiani domos ciuitatis inuenerunt multitudinē dimictarū ⁊ mulieres sarracenas coquētes panes ⁊ ꝑparantes ollas ꝓ sarracenis cibandis. De xpianis autē solus vnus mortuꝰ inuentus est q̄ dicebat̄ bascus fernādi de cayde ex ictu cuiusdaꝫ sagete missi de castro cum iret ad succurrēdū infantem hēricūꝫ q̄ cūꝫ sarracenis ante oīes bellabat in porta cuiusdam domus. Eadem die qua ꝑdicta ciuitas capta fuit rex ꝑdictus cūꝫ filiis suis in pane et aqua ieiunabant nec aliquid manducauerunt quousqꝫ tota ciuitas fuit capta.

¶ Vincunt christiani et capitur antequera per infantē fernandum.

Centesimumquinquagesimūquartum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini Millesimum. cccc x. Regnāte in predicto regno castelle regi iohāne secundo qui incepit regnare āno domini Millesimo. cccc v. et fuit positus sub tutoribꝰ scilicet matre sua illustre regina domina katherina et infante fernando. Suscepta ergo gubernatione regni per infantem fernandum congregato magno exercitu venit in terram sarracenorūꝫ et obsedit antequeram quam mirabili machina murum excedente viriliter cepit occisa sarracenorū multitudine. Predictus infans fernandus post hoc cepit regnum Aragonie et factus est rex aragonū.

¶ Vincunt christiani et fugantur sarraceni per regem Johannem secundum occisis pluribus sarracenis.

Centesimum quiquagesimũquintuz bellũ inter sarracenos ꝛ christianos accidit ãno domini Millesimo.ccccxx. Tũc predictus rex iohãnes secundus congregato magno exercitu intrauit terrã sarracenorum et posuit regale suuz prope ciuitatem granate vbi.xix.diebus stetit. Egrediẽtibus ergo sarracenis die quadam a predicta ciuitate multitudine magna constipati ex insperato coniũcte sunt acies vtrorumqꝫ et factum est prelium magnũ plurimisqꝫ sarracenis trucidat͡ʒ aliisqꝫ in fugam versis victi sunt sarraceni. Quidam autem sarraceni specialiter sagittarii multitudine nõ pauci aliis fugiẽtibus sub quibusdam ficulneis remãserunt cogitãtes se ibi dem posse defendi et non parua dãna posse inferre christianis quasi ex latibulo pugnantes. Ad quos milites christiani equis dimissis pedes intrauerunt quorum gladiis perierunt. Illa die, vt fertur capta fuisset granata si debit⁹ ordo pugne obseruatus fuisset. Tempore predicti regis iohãnis secundi plurima castra sarracenorum per christianos capta fuerunt cum multa effusione sanguinis sarracenorum. Regnauit autez xlviii.ãnis et mortu⁹ est in villa valisoletana ãno domini Millesimo ccccliii.ac sepultus in monasterium cartusiensium de miraflores ciuitatis burgesi. Hic tenuit quẽdam prenatum a pueritia sua qui dicebatur aluarus de luna quem intãtum honorauit qꝫ ipsum fecit magistrũ sancti iacobi cum quo multas tribulationes passus est et multo tempore a militibus regni et finaliter ꝑpter nõnulla q̃ sue maiestati circa eũ iducẽtia videbãt͡ʒ fecit eũ publice p iusticiã i supradicta villa decapitari. Cuius caput nouem diebus stetit affixum clauo in palo alto: corpus vero i medio platee tribus diebus inhumanatuz remãsit. Et cum esset vir tãte potentie ab omnibus tamen suis in fine relictus fuit quia tamẽ in tãta pressura ad dominum accessit corde contrito et humiliato ꝛ pedibus meis licet indignis.se per generalem cõfessionem totius vite sue inclinauit. Credo ipsum ſm signa que vidi misericordiam dei ꝫcõsecutum fuisse.quia scriptum est in quacũqꝫ hora ingemuerit peccator omnium iniquitatum eius nõ recordabor. Et successit predicto regi iohãni in regno filius eius henric⁹ quartus qui nũc regnat.xviii.rex castelle et vtinam feliciter ad dei gloriam regnet et vtilitatez rei publice. Hic primo regni sui anno cum exercitu suo magno intrauit terram sarracenoruz et obtinuit viriliter villã que dicitur ximena ꝛ destruxit stipanaz habuit etiam bullam cruciate cõtra sarracenos et continuauit guerram iiii.ãnis. In quibus nõ modicũ sarraceni sunt fame afflicti in signum ẽt volũtat͡ʒ expugnatiõis regni granate cepit diuisam malogranatorũ pro ornamento armorum regaliuz. Quid erit.deus nouit.cuius est causam et finem bellorum agnoscere. multa enim impedimenta efferũtur specialiter diuisio milituz in regno contra ipsum.propter que iam hoc

anno. Ita plus timetur guerra in regno. quam contra infideles quod deus sua pietate auertere dignetur.

¶ Vincunt sarraceni et perduntur ciuitates pera et constantinopolis. et de trib9 mirabilibus que precesserunt.

Entesimum quinquagesimumsexetum bellum inter sarracenos et xpianos accidit ano domini Millesimo. cccclii. tepore Nicolai pape quinti. Tunc enim imperator turchorum cogregato magno exercitu per terram et magna classe. pposuit nomen delere christianum viribus suis. In primo ergo ipse obsedit ciuitatem que pera dicitur quam post plurima certamina cepit. xxviii. die may et intras eade ciuitatem crudelissime occidit omnes xpianos a sex annis et supra et sequenti die. s. xxix. intrauit portum constantinopolitane vrbis vigore belli et pluribus artibus guerre. Obsedit ergo ciuitatem constantinopolitanam per mare et per terram potentissime et eam angustians sine intermissione finaliter ea deuicit et cepit et ingressus ciuitate indicibilem cedem fecit in xpianos. Alii vero pedibus et manibus ligatos in captiuitate duxit monachos etiam et monachas cosecratas vituperose ex monasteriis extractas ac si meretrices et prostibulo institute essent trahebat contra eas pagens tanta et talia qlia de pecudibus quis sine rubore vix dicere auderet. Adolescentulos suo a decennio et infra cogebat sue spurcissime fidei adoratores existere. Et vltra hoc intrauerunt thurci in illo eximio et claro teplo sancte sophie et sacratissimas imagines sanctorum atque sanctarum pedibus conculcauerunt et omne genus vituperii super eas fecerunt et in sacra altaria ascendentes saliebat vociferado iubilantes et machometum hymnis et laudibus extollentes. Ascenderunt etia illi nepharii thurci ad sublime tegume eiusde alte et famose ecclesie sancte Sophie et cruce eius cacumine infixam deiecerunt et dirupe runt. Sacra vero corpora sanctorum laniabat et deuastabat. plurima etia vituperia fecerunt in sacris crucib9 et calicibus et intatum eorum vesana rabies exarsit quod a prima hora diei vsque ad meridiem tota vrbem nudata et deserta reliquerunt sicut non latinum non grecum non armenium non iudeum nec aliu quecuis homine de habitatoribus ciuitatis intra ea dimiserunt. Hec ex epistolis ysidori cardinalis rutencis. qui presens fuit in excidio ciuitatis et fracisci rostarii ducis venetorum trasmissis ad Nicolaum papa quintum. vt de remedio in futurum puideret contra hunc thurcorum impatore qui se vocat inimicu crucis xpi et intatum odio habuit xpianos quod cum aliquem videret existimas se in visu deturpatu et sordidatu pprios oculos abluit et abstergit vt dicit predictus cardinalis. Et est diligenter aduertedum ad tria singularia que desolationem predicte ciuitatis precesserunt quorum duo predixit quidam atiquus philosophus grecus qui leo dicebatur. Unde in ecclesia sancti demetrii predicte ciuitatis vt mihi quidam grecus qui

ophis oculis sepe vidit: narrauit
rat quedam columna marmorea
ta operata ad modum scacorum
ordinata quod incipiendo a princi-
o in vno scaco ponebatur nomē
peratoris et in sequenti nomē pa
arche qui presidebant et predixit
ilosophus predictus quod cum facta
isset impletio omnium scacorum
ius columne tunc perderetur ci-
tas constantinopolitana et sic de
cto accidit. quia presidētibus Cō
ntino imperatore et gregorio pa-
iarcha in quorum tempore capta
it ciuitas predicta facta fuit im-
letio vltimorum scacorum colum-
e secundum quod predixit predi-
us philosophus leo fuit quod tempo
Constantini debebat perdi ciui-
is cuius verba in predicta colum-
a erant hec. Constātinus me fecit
Constantinus me dissoluet. et sic
npletum est. Istud enim fuit mira
ile puideri a tali excidicione a phi
sopho quod esse non potuit nisi a
ū dei. Primus enim qui imperauit
nobilitauit predictā ciuitatē fuit
ocatus Cōstantinus. qui dedit pa-
rimonium ecclesie. mater sua fuit
ocata helena. et primus patriarcha
uit vocatus gregorius. Ultimus autem
ui ibi imperauit et perdidit ciuita
em mortuus in bello dicebatur etiam
onstantinus et mater sua helena et
atiarcha etiam gregorius vocaba-
ur. Tertium vero mirabile quod p-
essit captionem ciuitatis fuit visum
er turchos. christianis nihil viden
ibus. Unde cum quadam nocte vi-
ilantes turchi in obsidionem re-
picerent versus ciuitatem viderūt
ubito multitudinem luminum ad
modum candelarum vndique super
turres et muros ciuitatis quod re-
spicientes et admirantes. timuerūt
valde. Arguentes ex hoc miraculo
ciuitatem esse sub diuina portectio-
ne et cum retulissent qui viderāt im
peratori turchorum ipse simulauit
pro tunc. Altera vero nocte apparē
tes predicte candele super turres et
muros vise sunt eleuari in celum.
Et tunc turcus ille magnus interp-
tans visionem illam: dixisse fertur.
Candele que apparuerunt descenden
tes significauerunt quod deus in tem-
poribus preteritis protegebat hāc
ciuitatem. sed cādele eleuate in celū
designant quod deus recessit ab eius cu-
stodia. Nunc ergo ait: est tempus de
bellandi eam et sic ardenti rabie ir-
ruerunt in ciuitatem nobilissimam
et ceperunt eam vt dictum est. Et vo
co illam ciuitatem nobilissimam:
quia secundum ysidorum in libro
ethimologiarum. xv. Constantino-
polis est in tracia quā edificauit ex
nomine suo constantinus solam ro-
me meritis et potentia adequatam.
Hanc conditam primo apausina re-
ge spartanorum et vocatam bisan-
cium vel quod tātum patet inter adria
ticum mare et propontidem vel quod
sit receptaculum terre et maris. Un-
de et eam constantinus aptissimam
condere iudicās vt receptaculū sibi
mare terraque fieret. Unde et nūc ro
mani imperij sedes et totius caput
est orientis sicut roma occidentis.
hec ille. Sic ergo hec nobilissima
ciuitas immo quasi totum grecie im-
perium occulto dei iudicio tradi-
tum est in manus impiorū sicut etiā
methodius martyr prophetauit in-

ter cetera dicens: grecia in captiuitate ꝛ occisione erit sicut plenius dicetur infra consideratione .xij. in primo passu.

Uincunt xpiani cruce signati. fugato thurco ꝛ cesis .lxxx. milib⁹ thurcoꝝ Johāne de capistrano nomē iesu deuotissime innocante.

Entesimūquinquagesimmum septimum bellum inter saracenos ꝛ xpianos accidit anno dñi Millesimo .cccclvij. sedēte in cathedra petri Calixto papa tertio qui i memoriā huius belli instituit festū duplex transfigurationis dñi nostri iesu xpi cum gratijs ꝛ indulgentijs solēnitatis corporis xpi: et cui⁹ bulla plumbea quam oculis ꝑprijs vidi ordinem istius belli ꝛ victorie diuine ad ꝓpositum annotaui vbi sic predictus papa inter cetera ait. Quoniā pater ille misericordiarū ac pijssimus xpianorum protector et vite nostre defensor: omnipotens deus: postq̄ in die celebri beatorum apostolorum petri ꝛ pauli dum sacra missarum solennia in eoꝛu basilica ageremus litteras nostras super generali oratiōe p vniuersos xpicolos faciendas lectas ꝛ fauēte dño vbiq̄ obseruatas fecim⁹ publicari piis oꝛōib⁹ ꝛ operib⁹ sui afflicti ppli aliquātulū mitigat⁹ feritatē ipsi⁹ imperij ꝛ immanissimi turchi cultoꝛ execrabilis machometi pxima estate decursa cū suo pene innumerabili in quo plurimum cōfidebat exercitu īfideliū ꝛ turchorū cōtriuit castri balgradi in regno vngarie ad ripā danubij situati qđ vndiq̄ obsessum ꝛ coāgustatū diruipere satagebat obsidiōe soluta p cruce signatos ꝛ vngaros ad modū populares q̄uis pautiores numero et inermes et nostra ordinatiōe ꝛ institutiōe dilecto filio legato nostro de latere illuc destinato iniūcta ac nuncijs ꝛ litteris sepius repetita et sincera fide quā gessim⁹ in ipso saluatore nostro cuius ē res adunare dispersas ꝛ desperatas ꝓtegere ac supboꝝ ꝓcipue infideliū ꝛ xpiane fidei inimicoꝝ potentiā cōterere ꝛ etiā debellare sub strenuo vayuoda iohāne celebris memorie fidei nostre catholice acerrimo defensore ꝛ pro ea atq̄ fidelibus ꝓ pugnatore xpianeq̄ cohortis duce dignissimo cui neq̄ fides neq̄ spes victorie defuere militantibus presente pariter iohāne quodam de capistrano ordinis fratrum minoꝝ ꝓfessore viro quidā optimo ꝛ meritoꝝ apud deū ꝛ hoīes eximio ꝛ nomen iesu xpi in quo salus nostra cōsistit fiducialiter ꝛ assidue cum oī populo circūcepto voce vnanimi innocante vexillo q̄ sacratissime crucis cum magnis clamorib⁹ ꝛ vocib⁹ eleuato ad celū. Unde ineffabile vti a cunctis dicitur aduenit auxilium Mira res die memorabili beate marie magdalene celesti ꝓsidio communitus populus fidelium impetu in hostes viriliter facto eundem ferū turchum cū suis sacrilegis complicibus in turpem ꝛ damnosam fugā conuertit: deditq̄ ipse miserator dominus ꝛ fidelis in manu paucorum tam ferocis inimici ꝛ innumerabilis exercitus cum maxima strage victoriam vltra q̄ mens estimare posset humana: dominus enim potens ꝛ super exercitus ꝛ tyrannos qui ma-

i et orientales pupulos ad nume
i locustarum in manu tradidit ge
nis. Omne etiam sacerdoti con
eliodorum ciuitatem sanctam hie
alem prophanare molientem presi
um prebuit et iuuamen pro nobis
itra insolentissimos hostes mira
ose pugnauit. O bone iesu dux et
uator noster fortitudo vera et tu
issimum certumque presidium ad te cō
gientium christianorum ipsos proprio
nguine redemisti: gladium tuū su
r inimicorum capita fugientium
tromittēs non pauciores sese mu
ta cede necarunt quam a nostris in
ello interempti fuissent. Nam vt
fidedignis accepimus in ea pugna:
.milia occisi totidemque superstites
i turpem fugā versi sese mutuo tru
idantes defecerunt. Castra incensa
nachine: et instrumēta bellica omnia
irepta sunt: vt confusus abiens ip
e tyrannus et pre timore iam multis
nensibus non apparens inter late
bras seu munita oppida se recepisse
dicatur et diuinam presentiens vltio
nem in suam perditionem futurā in
ra Constantinopolitanam peracque
ciuitates se reclusit. Illasque muris et
antemuralibus munire frustra decer
tat minus attēdens quod nisi dominus custo
dierit ciuitatem frustra vigilat qui cu
stodit eam: hec ex predicta bulla.

¶ Vincunt christiani in affrica per regem alfonsum portugalie.

Centesimūquinquagesimūoctauum bellum inter sarracenos et christianos accidit āno domini millesimo.cccclviij. Tunc rex alfonsus portugalie armata magna classe transiuit in affricam et obsessa quadā villa forti maritima que dicitur alcacer tagner ac fortissimo bello angustiata cepit eam et christianis populauit ac muniuit armis et victualibus necessariis. Dolentes autem saraceni affricam bis iam duorum annorum interuallis cum innumerabili multitudine bellatorum venerunt vt eam obtinerent sed plurimis eorum peremptis vacui semper redierūt. Et quia inter predictam villam et mare erat aliquale spacium vbi venientes saraceni se ponebant ne per mare posset succursus dari eidem. Rex predictus in regno portugalie fecit quadrari lapides in tanta multitudine quanta necessaria erat pro duplici muro construendo a predicta villa vsque ad mare: lapidibus ergo predictis ac sufficienti calce per nauigia in predictū locum deductis tanta fuit multitudo lapicidarum quod paucis diebus facti sunt muri cum turribus necessariis sic quod cum saraceni cognouerunt opus quasi finitum erat et factus est locus quasi inexpugnabilis a saracenis in magnum subsidium et vtilitatem christianorum transeuntium per illud secretum mare mediterraneum. Distat autē predicta villa a cepta sex leucis et a portugalia vt fertur fere centū leucis et a tarifa que est etiā locus christianorum istius regni castelle ex altera parte maris stricti tribus leucis et sic ista duo loca sunt quasi claues maris stricti.

¶ Decima consideratio est de possessione terre sancte per saracenos que duobus explicatur punctis.

Ecima conside ratio hui⁹ libri q̄rti ē de possessiōe terre sancte p saracenos vbi duo puncta occurrūt declaranda. Primus ē scire causam quare saraceni tenent terram sanctā. Secūdus vero pūct⁹ erit. Si xp̄iani vellent facere guerrā saracenis ad terrā sanctā capiendā quis locus eēt eis ꝯuenientioꝛ in orbe ad incipiendū talē guerram Extollunt enī se saraceni dicētes se tenere ꝟitatē legis q2 possident terrā sanctam. Insultant etiā iudei ꝯtra xp̄ianos dicētes ꝙ lex xp̄ianoꝝ nulla est nec iesus nazaren⁹ est messias in lege ꝓmissus q2 non possident terram sanctam hierusalem. Ideo ad hec declarandū tres rationes assignant̄ p fratrem vincentiū sctm̄ in sermone. Ecce ascendim⁹ hierosolimā. Prima est ad excusationē xp̄ianoꝝ. Secūda ꝓpter cōfusionem saracenorum. Tertia est propter conuersionem iudeoꝝ ¶ Circa primum notandū est ꝙ nullus christianus est ita sanctus quin peccet excepto christo et virgine maria. Unde ecclesiastes septimo non est homo iust⁹ in terra qui faciat bonum et non peccet: ꝛ deus non vult ꝙ christiani peccent in illa terra in qua filius dei passus est pro peccatis hominum quia hoc reputaret ad maximam iniuriam: de agarenis vero nō ita iniuriatur quia canes sunt. multum enim displiceret regi et indignaret̄ si filij sui vel milites mingerent in camera sua: si autē canis minget non curat. Idem in proposito de terra sancta: multum displiceret xp̄o si nos filij per baptismū faceremus in ea corruptiones et peccā sed de agarenis tanq̄ de canibus nō curat: et concordat auctoritas xp̄i dicentis hierusalē calcabitur a gentibus donec impleātur tempora nationum Luce. xxi. tunc enī cum oīs plenitudo gentium intrauerit omnis israel salu⁹ erit: vt habet̄ ad romanos xi. Et sic patet prima ratio scʒ ꝙ propter excusationem xp̄ianoꝝ ne peccemus in camera sanctificata regis regum iesu xp̄i non possidemus terram sanctam. Unde sic patuit supra bello centesimo. Hierusalem capta fuit p cruces signatos christianos ꝛ quādiu vixerunt in sanctitate ꝛ sine offensa christi possederunt terrā sanctam. Sed cū multiplicata fuerūt in eis mala ꝛ offense xp̄i continuo expulsi fuerunt a terra illa ꝛ introducti fuerunt canes saraceni ad seruādum illam sicut patuit supra considerati one nona huius libri bello. cxviij Secunda ratio est propter confusionem saracenoꝛum: ipsi enim sunt filij xp̄ianorum q2 vix sunt octingenti anni ꝙ sunt turchi. Unde beatus augustinus fuit episcopus yponeñ. Sʒ machomet⁹ a sergio deceptus decepit eos ꝛ ideo agareni sunt xp̄iani renegati ꝛ ꝓpterea retinent adhuc aliquid de fide christiana et credunt et aliquid non. Credunt nāq̄ vt xp̄iani ꝙ vnus est deus creatoꝛ omnium sed non credunt ꝙ ille deus sit tres persone in confusione ipsorum ipsimet ostendunt locum in quo xp̄s fuit baptizatus vbi tota trinitas apparuit. Secundo credunt ꝙ fuit homo purus ꝛ verus ꝛ sanctus de spiritu sancto in maria virgine cōcept⁹ sed non credunt ꝙ sit deus ꝛ in confusio

sue credētis ostendunt locū vbi
itauit lazarum proprio imperio
l nō potuisset nō fuisset de⁹. Ter
redunt ꝙ est in celo sed non cre
t ꝙ est in sacramēto altaris: ꝛ in
fusionem eorum ostendunt xp̄ia-
ocuʒ cenaculi in quo xp̄s illud sa
nentum instituit. Item non cre-
it xp̄i passionem: tamen in eorum
fusionem ostendunt vbi xp̄s fuit
cifixus ꝛ sepulchrum vbi corpus
t sepultum Item agareni bapti-
tur sed non cū forma verborum ꝛ
i ostendunt locum vbi xp̄s consti
t sacramentum baptismi cuʒ for-
illa. In nomine patris et filij et
issancti in eoꝝ confusioneʒ. Ideo
it dauid. fac mecum signum in bo
n vt videant qui oderunt ꝛ ꝯfun
ntur. Unde sicut custodes portarū
omibus regum xp̄ianorū cuʒ ha
i possunt sunt hoies difformes vt
iopes sic ꝙ nullus intrare potest
: filius neqꝫ milites nisi per man⁹
rum sic xp̄us in palatio suo terre
ncte pmittit ꝙ custodes portarum
⁹ patrie sunt homines difformes
licʒ bestiales machometici. ne scʒ
ū sui milites xp̄iani ad interiora
rctorum terre sancte admittant
i per manus illorum: nec ex hoc se
itur honorabiliores esse genitores
fformes filijs ꝛ militibus caris im
hoc cedit in confusionem genito
m ꝛ honorem filiorum ꝛ militum.
nquid etiam in domibus magno
m in castris in nauibus maris im
etiam in domibus rusticorum cu
des et vigiles sunt canes ne quis
grediatur nisi homo pacis et ad
norem talis loci: ꝛ patet ꝙ sic etiā
stodes ꝛ vigiles terre sancte sunt
canes saraceni sine ꝟ quis ingredia-
tur ad interiora secretaꝗ vbi christus
in humana natura ābulauit nisi fue-
rit homo pacis. et ad honorem illius
loci quales sunt peregrini christia-
ni visitantes terram sanctam et pa-
tet ꝙ istud cedit in confusionem sa-
racenorum ꝙ assimilantur canibus
custodientes domos. Item in confu-
sionem cuiuscunqꝫ virtuosi est susti-
nere aliquod falsum propter auari-
tiam. Cum ergo saraceni se reputēt
virtuosos ꝛ credant falsum esse ꝙ ie
sus nazarenus fuit mortuus ꝛ sepul
tus ꝛc. et tamen hoc sustinent osten
dentes predicta loca vt dictuʒ est cū
magna diligentia propter auaritiaʒ
qꝛ propter interesse quod recipiunt
a peregrinis christianis: ergo posses
sio terre sancte per saracenos est in
eorum confusionem non enim per-
mitterent principes christiani pro
toto auro mundi si inter eos esset se
pulchrum machometi ꝙ visitaretur
et honoraretur a saracenis sicut fa
ciunt christiani in terra sanctaꝗ cum
hoc non soluʒ cederet in confusionē
xp̄ianorum sed etiam in contumeliā
creatoris scientes falsum esse ꝙ ho-
nor debeat exhiberi bestiali et spur
cissimo machomete: quia honor se-
cundum philosophum est premium
virtutis: que in machometo locum
non habuit propter abyssum crimi-
num in eo contentorum sicut patuit
supra consideratione prima huius
quarti libri et quasi per totum est
ergo in confessionem saracenorum
possessio terre sancte: et honorem
christianorum. Tertia ratio est pro-
pter conuersionem iudeorum. Iu-
dei nanqꝫ secundum ꝙ ex lege moy-

si sunt assueti ⁊ nutriti terreni sunt ⁊ sperant q̄ messias ducet illos ad illam terram ⁊ dicunt intra se ecce habebimus hierosolymã propter hoc iesus christus verus messias voluit q̄ nec christiani nec iudei habeant illam terram: q2 non venit vt daret illã terram: sed celestem de qua dauid. Credo videre bona domini in terra viuentium: sed illa est terra morientium. Ideo apostolus ad hebreos vltimo. non habemus hic ciuitatẽ manentem: sed futuram inquirimus. Cessent ergo sarraceni ab excellentia sua: sileant iudei ⁊ conuertantur a miseria sua. Consolentur christiani in filiatione ⁊ militia sua: q2 christus dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. Johan. primo. Sed que harum gentium habet vel tenet veram legem.

¶ Licet supra libro primo sit latissime declaratum; potest tamen hic exẽplariter declarari per parabolam illius diuitis qui habet vnum lapidẽ preciosum magni valoris et tres filios ⁊c. dominus iste diues ẽ christus deus ⁊ homo: ⁊ tres filii tres sũt populi iudeorum agarenorũ ⁊ christianorum: dicit primogenitus scilicet populus iudeorum. Ego habeo lapidẽ id est legem veram: q2 eam dedit miraculis confirmatã. Dicit populus christianus non: immo ego habeo legem veram: quia mea lex confirmata est miraculis que non possunt nisi per deum fieri. Demones poterant facere miracula moysi. Populus agarenus dicit: immo ego habeo legem veram. Nunc ponderemus lapidem primo ponderetur in sanctitate lex moysi ⁊ eam ponderat salomon qui dicit de terrenis que promittuntur in lege moysi: vidi cuncta que fiunt sub sole. Et ecce vniuersa vanitas. Ecclesiastes primo. modicũ ponderat ideo nihil valet. Videamus sectã machometi quantũ ponderat. quid promittit riuus lactis mellis olei vini mulieris ⁊c. Hec est vita porcorũ nihil ponderat. Vere magnus dolor esse debet prelatis ecclesie ⁊ doctoribus fidei christiane si attente considerent sectam maledictam sarracenorum videre tantam multitudinẽ animarum rationabilium sicut sunt sarracenorũ que redempti sunt sanguine iesu christi esse inuolutas in errore damnationis: q2 non intelligũt scripturam diuinã: ⁊ quod peius est nec volunt intelligere neq3 audire: sed inclinent ad ea ⁊ sequentur que debẽtur porcis ⁊ azinis. Lex christianorum que promittit gloriam celestem que est infiniti ponderis ⁊ valoris: q2 plus põderat vna dies glorie q̄ omnia bona huius mundi. Ecce p̄missio quicunq3 fecerit voluntatem patris mei qui in celis est intrabit in regnum celorum. Mat. vii. Ponamus ergo in celum cor nostrum ⁊ spẽ omnia terrena despiciendo: quia secundũ apostolũ .ii. Corin. iiii. quod in presenti est momentaneum est: et leue tribulationis nostre supra modum in sublimitate eternum glorie pondus operatur in nobis non contemplantibus nobis ea que videntur: sed que non videntur. que enim videntur temporalia sunt. que autem non videntur eterna sunt.

¶ Que sit terra aptior pugnandi cõtra terram sanctam.

Ecundo puncto huius considerationis scz quis loc⁹ esset conuenientior in orbe ad capiendū ter sanctam. Respondet q si xpia ellent incipere guerraʒ ad terrā ctam capiendam: z alia loca que serunt nullus locus nulla terra uenientior est q hispania q sic de raf. Certū est q in vniuerso q̄nq; a possint considerari sicut notat gister Raymundus lullii in quo n tractatu suo per que posset inci talis guerra sicut sepe attentatuʒ t. Primus locus est in terra impe oris constantinopolitani z in ter turchoꝝ. Deinde per terraʒ arme quousq; peruenirent in siriā z hec a non est multuʒ laudabilis: q2 est lde grauis z difficilis z nimis lon z sic requirit magnum exercitum multas expensas. Secundus loc⁹ insula quedam que raycet appel situata ppe alexandriam. Posset i illa insula cum galeis z militib⁹ pi et detineri: sed hic locus etiam n est laudabilis quo ad presens: q2 via est nimis longa: nimis etiā quirit expensas z bellatores con a illam. Tertius locus est regnum pri z terra hermenie: sz illa via etiā on est laudabilis, tum q2 ille terre on sunt omnibus sane sicut exper sunt qui transierunt. tum etiam q2 la via est nimis lōga z cōiter reqrit lmis de nauigantib⁹ z pugnātib⁹ expensis. tum tertio q2 p cyprum z ermeniam non possent sufficere vi tualia neq; equi. Quartus locus est nitiū: sed nec iste locus laudabilis est eo q multe gentes in eo cōmorātur z cōsequenter nimis reqrit de exercitu z de equis z de hoc satis pbabile experimētū datū fuit qñ sanct⁹ ludouicus rex francoꝝ transfretauit sicut supra patuit consideratione. ix. huius. iiij. libri bello. cxxiij. Quintus locus est hyspania i parte eius que dicit andalusia vbi est almaria malica granata algesira tarifa z hic est locus amenissimus z congruentior omnibus predictis eo: q2 facilior ad acquirendum propter quattuor rationes. Prima ratio est q2 predictus locus est circūdat⁹ per mare mediterraneū ex vna parte: z ex alia parte p regnum aragonie z castelle: z istud ipediret q nō possent iuuare eos alij sarraceni. Secunda ratio est q2 multum iuuat ad guerram faciendaʒ fertilitas terre z multitudo equoꝝ de ppinquo in quibus habundat inter ceteras mundi partes hispania. Tertia ratio est q2 est terra sana: et ideo timore infirmitatum nō solueret exercitus sicut alibi factum esse dicit. Et patet etiaʒ q est propinquissima respectu aliorum locorum. Quarta ratio est rex bellator cum paruo exercitu posset guerram incipere presuppositis supradictis: z q2 habet terga secura z sic accipiēdo modo vnuʒ castrum: z deinde vnam villam z sic successiue deducendo sarracenos semper ante se z multiplicādo continue exercitū z habito regno granate rex bellator cum suo exercitu ampliato ad maiorem barbam scz in affricam poterit leuiter transire scz in regnū cepte quod non distat nisi septeʒ miliaria z in aliquo loco nisi p tres leucas solū p̄sertim in isto tpe talis locus

esset conuenientissimus cũ cepta et villa alia que dicitur alcater tagner sint in potestate regis portugalie. Et sic ex illa parte inciperent debellare sarracenos tergis securis deducẽdo eos ante se modo lucrãdo vnã villã modo aliam etc. quousqꝫ peruenirent ionitium semper multiplicando exercitũ quod optime et securissime fieri potest vt dictum est propter propinquitatem hyspanie et eius fertilitatem: et quia retro se nihil timerent et sic paulatiue bellator rex posset facere guerram sanam sarracenis et acquirere terram sanctam hierusalem: et totũ regnum egypti: patet ergo clarissime quod nulla terra in mũdo est cõuenientior christianis ad incipiendum guerrã pro terra sancta capiẽda quam hyspania. beatus ergo rex bellator qui propter zelum fidei catholice hec cogitauerit et in opere posuerit sperans omnia predicta acquirere per iesum christũ in cuius manu sunt omnium potestates et iura regnorum.;

¶ Quomodo christiani habere se debeant de iure et ordinatione regni erga sarracenos viuentes inter nos.

Undecima consideratio huius quarti libri est de his ad que cõpelli debent sarraceni viuentes inter nos de iure et ex ordinatione regni. Circa primũ notandũ quod vt tradit in titulo de iudeis et sarracenis in clemẽtinis principes christiani sub obtestatione diuini iudicii a duobus debent cõpescere sarracenos sibi subiectos: scilicet ab inuocatione publica nominis machometi et a peregrinatione quam facere solent ad sepulchrum cuiusdam sarraceni. Unde sacrum consilium ibidẽ sic ait: cedit quidam in offensam diuini nominis et opprobrium fidei christiane quod in quibusdam mundi partibus principibus christianis subiectis, in quibus interdum seorsum interdum vero permixtim cum christianis habitant sarraceni sacerdotes eorum zazaba nuncupati vulgariter in tẽplis seu mesquitis suis ad que idem sarraceni conueniunt vt adorent ibidẽ perfidem machometum diebus singulis certis horis in loco aliquo eminenti eiusdẽ machometi nomẽ christianis et sarracenis audientibus alta voce inuocant et extollũt ac inverba quedam in illius honore publice profitentur. Ad locum insuper vbi olim quidam sepultus extitit sarracenus quem vt sanctum alii sarraceni venerantur et colunt magna sarracenorũ eorũdem partium et aliarum confluit publice multitudo ex quibus nostre fidei non modicum detrahitur et graue in cordibus fidelium scandalum generatur. Cum autem hec diuine maiestati displicentia non sint aliquatenus toleranda sacro approbante consilio ipsa in terris christianorum fieri deinceps districtius inhibemus vniuersis et singulis principibus catholicis sub quorum dominio sarraceni morantur et fuerint predicta sub obtestatione diuini iudicii obnixe iniungentes: quatenus ipsi tanquam veri catholici et christiane fidei seduli zelatores super opprobrio quod tam ipsis quam ceteris christicolis per premissa ingeritur debita consideratione pensantes ipsum: vt prouide

erne beatitudinis p̄mium asse=
tantur de terris suis omnino aufe
nt a suis subditis auferri procur=
nt inhibendo expresse ne prefata
uocatio seu professio nominis ip
us sacrilegi machometi publice:
at peregrinatio p̄libata ab aliquo
i eorum existente dominio audiant
ttemptare decetero vel quomodoli
et sustineri. Ubi vero qui secus pre=
ump serint taliter ob diuinam reue
entiā castigent̄ ab ipsis ꝙ alij eorū
xēplo pterriti a p̄sumptione sili ar
eant̄ hec ibi sctissime ordīatū: sꝫ ne
ligenter custoditū specialiter pri=
num cū altis vocibus de dict de no
te tales pclamationes faciant sar=
aceni: ⁊ nō solū non castigant̄ a pri
ipibus verūetiā ⁊ defendunt̄ ⁊ rar⁹
st qui pꝑter fidei honorē reclamet
ōtra eos quinimmo tāta est ignorā
ia p̄dicte inhibitionis in principi=
ous ⁊ clero ac populo ꝙ non cogitāt
predictas inuocationes siue pclama
iones eē in offensa diuine maiesta=
is ꝙ nō sine culpa est ante deū cum
alis ignorātia non excuset. qꝛ igno
ātia facti nō iuris excusat. De alijs
uūt atqꝫ ad que cōpellendi sunt sar=
aceni tā de iure ꝙ ex ordinatiōe re
gni sufficiant que dicta sunt libr. iij.
consideratione. xi.

¶ Ista duodecima cōsideratio tra=
ctat de fine legis sarracenoꝝ ⁊ de eo
rū ppetua seruitute sub iugo xp̄iano
rum sub quattuor passibus.

Duodecima et vl=
tima consideratio huius li
bri quarti est de fine legis
sarracenorum ⁊ de coꝝ perpetua ser
uitute sub iugo xp̄ianorum iā finem
oportet dare huic. iiij. li. de bello sar
racenoꝝ in hac vltima consideratio=
ne ad ad quā explicandā. iiij. passus
conuenit ptrāsire. Primus est de ca
stigatione finali fienda per sarrace=
nos. Secundus est de cessatione sue
legis. Tertius est de tp̄e quo dꝫ ces=
sare. Quartus vero erit de perpetua
seruitute sarracenorū sub iugo chri
stianorum.

¶ De castigatione finali fienda per
sarracenos in populo xp̄ianorum.

Primus pas
sus est ꝙ per sarra=
cenos fiet diuīa ca
stigatio terribilis ī
oībus regnis mun=
di pꝑter pctā popu
li scd̄m ꝙ p̄dixerūt: ⁊ primo metho=
dius marty: quē beatus hieronym⁹
in opusculis suis laudat loquens de
fine seculi cui⁹ prophetia sequitur.
In nouissimo autē sexto millenario
seculi exiēt filij hysmaelis de here=
mo ⁊ erit aduentus eorum castigatio
sine mēsura ⁊ sine mīa ⁊ tradet deus
in manibus eoꝝ oīa regna gentium
pꝑter peccata que operata sunt cō=
tra p̄cepta dei. Ideo tradet nos de⁹
in manus barbaroꝝ qꝛ obliti sumus
precepta domini facient enī christia
ni multa illicita: qꝛ maculabunt se=
ipsos adeo ꝙ turpissimum est ad di=
cendum pꝑterea tradet illos de⁹ in
manibus sarracenorꝫ p̄fida erit in
captiuitate ⁊ occisiōe capadocia ⁊ in
captiuitate et occisione cilicia. In
tribulatione erit terra syrie ⁊ in soli
tudine ⁊ ei⁹ habitatores captiui du=
cent̄. Sicilia sit ⁊ habitatores eius

in gladio peribunt. Grecia in captiuitate erit et occisione affrica erit similiter egypti orientales et Asia sub graui tributo in auro et argento erit. Hispania gladio peribit et captiui ducentur habitatores eius. Gallia germania agatonia variis preliis erunt deuorate multi ex eis ducentur captiui romani in occisione erunt et conuersi in fugam. Insule maris erunt in desolatione et obtinebunt filii hysmaelis introitum ab aquilone et oriente et meridie et occidente et replebitur hierosolyma cunctis gentibus qui captiui ducentur et replebitur terra promissionis omnibus gentibus et erit iugum eorum graue super omnes gentes et erunt omnia sub iugo eorum et tributo et omnia ornamenta diuitum eorum erunt et que fuerunt in ecclesiis sanctorum siue aurum aut argentum siue lapides preciosi et omnia ornamenta eorum erunt et distribuent misteria dei et erunt sacerdotes sicut populus: quia ecclesie incendio cremabuntur et erit tribulatio magna et multa corpora proiicientur in plateis eo quod non sit qui sepeliat ea et erit sarracenorum iter a mari vsque ad mare et erunt regiones in viam et vocabitur via eorum vie angustie et gradientur simul iuuenes et senes diuites et pauperes et cum gemitu et afflictione dicent beati sunt illi qui nos de hac luce precesserunt: hoc beatus paulus predixit nisi venerit discessio primum et reuelatus fuerit et cetera. Quid enim aliud est discessio nisi disciplina que corripiens vniuersi habitatores terre a filiis hysmaelis propterea onagrum appellauit deus hysmaelem patrem eorum propter hoc in desolationem tradet omnem terram et erunt multe vrbes deserte non enim sunt homines isti sicut alie gentes: sed sunt filii hysmaelis de heremo venturi et sunt hominibus odibiles. Audi igitur imitatores eorum qui de heremo exituri sunt mulieres vteris partus habentes: partusque cum mulieribus simul interficient: in ecclesiis sanctorum cum mulieribus concubent et sacratis vestimentis ecclesie induent seipsos et vxores eorum. Iumenta sua ligaturi sunt ad sepulchra sanctorum tanquam ad presepia et erit maxima tribulatio super christianos qui habitant super terram: et tunc apparebunt fideles qui fuerunt in christo credituri: non enim propterea mittet deus has tribulationes supra christianos vt iusti deleantur qui in christo sunt credituri: sed vt manifestentur qui in ipso erant fidelissime credituri sicut ipsa veritas dicit beati eritis cum persecuti vos fuerint et dixerint omne malum aduersus vos mentientes propter me gaudete et exultate etc. sicut enim persecuti sunt prophetas qui fuerunt ante vos etc. sed qui perseuerauerit vsque in finem. hic saluus erit. hec ille. Eandem sententiam tradit magister in hystoriis scolasticis super idem Gen. xvi. Hic erit homo ferus vbi nos habemus ferus hebreus habet phara quod sonat onager de hysmaele dictum allegans predictum methodium dicentem onagri et capre a deserto omnem bestiarum supergradientur rabiem et mansuetorum numerus contereretur ab eis. dixit enim de filiis hysmael. futurum est autem vt exeant adhuc semel et obtinebunt orbem terre per octo ebdomadas annorum: et vocabitur iter eorum via an-

istie q patrē eoꝝ ysmael vocauit
is onagrū. In sacris locis interfi
ent sacerdotes ⁊ ibidē cū mulieri-
us dormiēt ad sepulcra sctōꝝ reli-
abūt iumēta ⁊ hoc ꝓ nequitia xp̄ia
orū q̄ tūc erūt de q̄bus dicit̄ in no-
issimis dieb⁹. Erūt hoīes sese amā
es ⁊c. Et tunc implebit̄ ꝙ dictū est
er ezechielē. filij hoīs voca bestias
gri ⁊ exhortare illas dicēs. Cōgre
amini et venit eo ꝙ sacrificiū ma
nuz imolo vobis mādücate carnes
ortiū ⁊ bibite sanguinē excelsoruz
ec ille. ¶ Secūdo p̄dictā castiga-
ionem xp̄ianoꝝ ꝑ sarracenos p̄di-
it abbas ioachim in speculo visio-
ū libro. viij. c. xli. dicēs ꝙ aues ni-
re habētes nomē duab⁹ litteris cō
ectū videlicet alphabeti latinoruz
rima atq̄ octaua future sunt in di-
crimine atq̄ destructione crucis si-
natorū qd̄ exponēs doctor pegrin⁹
ixit ꝙ prima littera ē a octaua vo
ra est. h. Aues igit̄ nigre sunt mau-
i sic dicti ꝓpter habitū nigrū cap-
e nigre quē habēt a nicolao aposta
a eoꝝ doctore. nomē autē ipoꝝ ex
uab⁹ lrīs ꝯficitur sc3. a ⁊ h. quoniā
gareni ab agar matre ⁊ ysmaelite
filio ipsius nūcupati sunt. ¶ Ter-
tio p̄dictā castigationē xp̄ianoꝝ p̄-
ixit sctissima femina hylde gardis
que ꝓphetauit āno dn̄i Millesimo.
xxix. i libro reuelationū dei pte ter
tia ca. xiiij. dicēs vētura sunt mala
guerre ⁊ belloꝝ victorie sup popu-
lum xp̄ianorū ꝓpter tyrānidē pnci-
pū ⁊ cupiditatē p̄latorū ei⁹. Seq̄tur
cadetq̄ pp̄ls xp̄ian⁹ i manu hircoꝝ
capraꝝ et bestiaꝝ ꝑ q̄s bestias intel
ligit bestiales ⁊ fetidos sarracenos.
¶ Quarto p̄dictā castigationē xp̄ia
norum p̄dixit cirillus in epistola de
occurrentib⁹ malis in orbe symbolo
xxix. dicēs i sexta die magna scti vē
tur⁹ ē hirc⁹ violator castitatis a pla
ga meridionali ⁊ intrabit limites oc
cidētales ⁊ viuā ouē comedet ⁊ dēti
bus suis carnes agnoꝝ crudas dila-
cerabit arietes pedibus ꝯculcabit ⁊
agnum ouis filij cornib⁹ vētilabit.
¶ Qd̄ exponit venerabilis abbas
ioachim sup trenoꝝ vltio sic dicens
Hircus machomet⁹ ē agn⁹ ouis fili⁹
xp̄s fili⁹ v̄gis cornib⁹. i. ptātib⁹ suis
xp̄ianū pp̄lm vētilabit. i. multiplici
flagello guerrarū vexabit. ouē viuā
comedet. i. sanctā matrē ecclesiaz ca
tholicā virib⁹ frāget ⁊ episcopatus
⁊ dioceses ꝗ̄plures penit⁹ cassabit ⁊
dentib⁹ suis carnes crudas agnoruz
dilacerabit q: puuli etiā adulti vtri-
usq̄ sexus relicta fide xp̄i: sectā ma-
chometi assumēt ⁊ vbi nomē xp̄i ⁊ no
men v̄ginis venerabant̄ blasphema
būt ⁊ nomē machometi in magna ve
neratione habebit̄. a plaga meridio
nali venire dicunt̄ q: in eadem pte
mauri florēt ⁊ imperāt. Limites aūt
occidentales partes. i. extremitates
xp̄iane credunt̄ hec autem ioachim.
Quid aūt sit de veritate p̄dictarum
ꝓphetiarum deus nouit cuius iudi-
cia abyssus multa.

¶ De cessatione legis saracenorum.

SEcund⁹ passus ē
ꝙ lex saracenoꝝ nō est ꝑ-
petuo duratura sz debet
cessare ꝙ sic ostēdet̄. Cer
tum ē ꝙ nullum violentuz est perpe
tuum vt patet. iij. phisicorum: nemo
etiam diu cōtinuit violenta imperia
scdm senecā tragedia. vi. Cum ergo

X

imperium et dominium saracenorum sit in orbe violentum patet quia per arma et violentia intrauit vt latissime declaratum est supra consideratione secunda huius .iiij. libri in secundo puncto ergo imperium et dominium sarracenorum non est perpetuum nec diu duraturum et consequenter nec lex eorum quod est intentum. ¶ Item et hoc quod obtinetur trepida manu non est diu duraturum sed tale est imperium sarracenorum patet quia est raptum per arma violentorum vt dictum est. et dicit Seneca tragedia prima. rapta ceptra trepida obtinentur manu. ergo imperium sarracenorum non est diu duraturum et consequenter nec eorum lex. ¶ Item tertio sic illud imperium cuius ius solum est in armis non est diu duraturum sed imperium sarracenorum ius solum est in armis patet quia machometus non ostendit aliquod miraculum quo ius sui imperij et veritas ostenderetur legis. sed nudabat ensem et eleuabat in manu. ac si diceret nullum aliud ius vestri imperij et dominij et legis habetis in orbe nisi in armis. Sic dicebat licus raptum tenens imperium herculis et timens eum perdere tragedia prima senece. ius est in armis: ergo concluditur quod imperium sarracenorum non est diu duraturum et sic lex eorum cessare debet. Unde et doctor subtilis scotus in primo sententiarum questione secunda prologi via septima obuiens de permanentia secte machometi dicit quod prophetia est apud eos et quod secta eorum est finienda. Unde et ante captionem ciuitatis damiate liber quidem inuentus fuit arabice scriptus cuius autor predixit quendam regem christianum in ethiam ciuitatem debere destruere et ossa machometi dispergere: quod erit signum destructionis sue legis.

¶ Quo tempore lex machometi et eius dominium debet cessare.

Ertius passus est de tempore quo lex machometi et eius dominium debet cessare. Circa quod dici posset saluo meliori iudicio quod tunc cessabit quando populus christianus fuerit debite castigatus. Unde secundum augustinum et fuit iam dictum in principio none considerationis huius libri. iiij. ante incarnationem domini populus dei electus erat populus iudeorum post incarnationem vero est populus christianorum: et sic ille erat populus dei electus et tamen dedit ei flagellum infidelium gentilium. Ita nunc religioni christiane sibi dilectissime dedit flagellum infidelium sarracenorum. Nunc autem secundum plinium in tertio libro sue philosophie flagellum seu virga non comburetur quamdiu peccator et seruus inutilis non corrigitur. ¶ Hic refert ipse quod socrates sciscitatus quare manipulum virgarum non combureret post magnam et longam verberationem pardini discipuli sui filij magni prepositi: respondisse dicitur quod nec combureret quousque correctum et emendatum presensisset. ¶ Refert etiam plato magnus philosophus de doctrina antiquorum libro .ij. ca. xliij. quod dum vna dierum montem pigamum ascenderet subito tremuit et mugitus horribiles emisit arbores sciscitabantur quare tremuit et mugitus dederit mons respondit quoniam pastorem vigilantem et custodientem gregem suum ego video et arbores dixerunt et tu cum sis mons altus valde et magnus vnum times pastorem. Qui respondit timeo et mugeo quia ignem portat in pera qui medio flatu ignis incenso me destruet vosque omnes ad radices con-

iret qđ futurū cōsiderās malū i or
venturū cū lachrymis tractatū q̄
lamētationum mira breuitate de
alis in seculo futuris descripsit p
ıē dicūt greci aristotelē alexādruz
multis instruxisse ɀ deū pastorem
nē in pera fuisse alexādrū i grecia
rius mūdi monarchā primū. mōs
agnus tot⁹ mūdus iste arbores ci
itates. villa ɀ castra ɀ reges vellētes
istētes in ipsis hec plato. ¶ Deus
rgo semp flagellū ponit sicut pius
ater suis filijs dilectis qbus suffi
iēter castigatis flagellū igne cōbu
it scđm ꝙ notat btūs augu. in lib.
everbis dni in tractatu. xix. Ubi sic
it. nō leteris ipse vel tyrāne qm vir
a vel flagellum efficeris. nouit em
rudēs doctor nec ignorat pius pa
er post castigationē pmouere disci
ulū ɀ post debitā emēdationem pa
ernali hereditate pficere filiuz. fla
ellū quoqꝫ siue virgā incēdio flāma
i cōburere. hec augusti. Patet ergo
x pbabitis ꝙ facta cōdigna castiga
ione ppli xpiani destruerer̄ iperiuz
arracenoꝝ: ɀ sic cessabit coꝝ supsti
iosa facta sine lex.

¶ Quartus iste passus ē. de ppetua
arracenorum huitute sub iugo xpia
iorum.

Quartus passus ɀ vltim⁹ ē de ppetua captiuitate seu huitute sarracenoꝝ sub iugo xpianoꝝ. Hāc aūt huitutē pdixit methodius martyr loquēs de fine scli. Ūn
postq̄ pnūciauit castigationē xpianorū p sarracenos. Subsequēter dicit ɀ post tribulationem dieꝝ q̄ facta erit a filijs hysmaelis desolata erit
oīs terra ab eis ɀ erūt oēs amicti ornamētis ex auro ɀ purpura ɀ splēdidis vos vestimētis tanq̄ sponsi dicētes. Ecce vicimus terrā in fortitudie nostra ɀ oēs q̄ habitāt in ea. Tūc recordabit dñs deus fm suā miam quā pmisit diligētib⁹ se ɀ eis q̄ in xpo sunt credituri ɀ liberabit eos đ manu sarracenoꝝ. Surget aūt xpianoꝝ gēs ɀ pliabit cū eis ɀ occidet eos gladio ɀ captiuas ducet mulieres eoꝝ ɀ interficiet infantes eoꝝ ɀ descendēt filij hysmaelis in gladiū ɀ tribulationeꝫ ɀ afflictionē ɀ reddet illis dñs mala q̄ ipsi alijs fecerāt ɀ irruet sup eos malicia septies tm̄ quātū i alijs gesserāt ɀ occidet illos dñs in man⁹ xpianoꝝ ɀ erit regnū xpianoꝝ exaltatū super oīa regna ɀ imponēt xpiani iugū super eos graue ɀ erūt hui q̄ remanebūt: ɀ tūc pacificabit terra q̄ ab eis fuerat dstructa: ɀ q̄ captiui fuerāt ab eis reuertent in terrā suā ɀ multiplicabunt hoies sup terrā ɀ erit idignatio magna regis romanoꝝ sup eos q̄ xpm negauerūt ɀ erit pax ɀ tranqllitas magna sup terrā qualis nō fuit antea nec erit filiis post illā p eo qđ in fine seculoꝝ erit leticia ɀ pax sup oēm terrā ɀ reqescēt a laborib⁹. Hec erit pax de qua dicit apls. i. ad tessalo. v. Cū fuerit tranqllitas magna ɀ securitas tūc veniet repētin⁹ interitus. a quo liberari mereamur feliciter p iesum xpm dnm nostrū qui est turris fortitudinis a facie inimici. cui sit honor ɀ gloria sine fine. Amē.

¶ Finis.

¶ Incipit liber quintus ⁊ vltimus: tractans de bello demonum contra fidei fortalicium.

Dissolutis hereticorū iudeorum et sarracenorum bellis. Restat experiri in hoc libro quinto et vltimo hui⁹ voluminis de demonum viribus quid scꝫ possint contra nostrū fidei fortalicium. et vt meum possez explicare conceptum duodecim considerationes circa bellum demonum occurrunt pertractāde. Prima erit an sint demones et de quidditate demonum et eorū nobilitate ac natura. Secunda de eorum scientia. Tertia de bello demonum in celo. Quarta de eorum habitatione. Quinta de eorum potestate et preeminentia. Sexta de bello demonum contra humanum genus postq̄ ceciderunt de celo vsq̄ ad xp̄i aduentum. Septima de perditione dominij eorū per iusticiam in christi aduētu. Octaua de ꝓprietatibus et malicia demonum. Nona de bello demonum post aduentum christi. Decima de diuersitate demonnm et si possunt haberi spiritus familiares. Undecima de qualitate et figuris corporum in quibus apparent et si possunt humana corpora vel animas subintrare. Duodecima quo fine debent terminari bella demonum.

¶ Prima consideratio est de quattuor punctis.

Rima consideratio e an sint demones et de quiditate demonu et de eoz nobilitate ac natura. quttuor ergo pucta in hac cōsideratione sunt vidēda. Prio an sint demones. Secūdo qd est diabolus. Tertio qualis est eius nobilitas. Quarto qualis est eius natura.

¶ An sint demones i mūdo et si sunt que sunt eorum nomina.

Rimus punctus est an sint demones et que noia eoruz. Quo ad primū nō discrepāt iudei et sarraceni a xpianis qz apud iudeos scriptū est eē diabolos et de pricipibus eoz husa et azael esse appellatos. dicebāt etiā iudei i euāgelio insultātes ɔtra xpm demoniū hz et insanit Johā. x. Et iterū in beelzebuth pricipe demonioz eiicit demonia Math. xij. qd nō affirmarent nisi diabolos crederēt eē. Non enim psit negare quin scriptū sit in primo Regū. xvi. q spūs malus agitabat saul. Sarraceni etiā ɔcedunt demones esse et illos pncipes demonum. quos vocāt iudei husa et azael. Ipsi vocāt in lingua arabica aroth. et maroth. nos vo xpiani de hoc certā fidē habemus cū euāgelica doctrina hoc expsse in pluribus locis exprimat. Et iō de hoc nulli dubiū esse dz sed cū certitudine affirmare demones eē in mūdo. Demones vero non nominamus nos xpiani nisi eo mō quo i sacra scriptura nos reperimus fm modū suaz tēptationū. Unn cū tempat de supbia vocat diabolus. i. deorsum fluēs Apoc. xx. qn de inuidia dicit sathā. i. aduersarius Math. xvi. qn de ira dicit exterminator. i. coz. x. quia ira ponit aiam extra terminos suos. qn de accidia dicit demoniū. i. sufficiens iniqtas Math. viij. quia sufficit ad puniēdū hominez. qn de auaricia dicit leuiathā. i. additamētū Job. iij. qn de luxuria dicit asmodeus. i. facture iudiciū Thobie. iij. qz ppter luxuriā iā dñs mūdū iudicauit diluuio Gen. vi. qn de gula dicit Behemoth. i. aial. Job. xl. qz regula reddit hominē bestialē. Itē vocat belial qd interpretat absq iugo vel absq dñio. Judic. xix. qz ppossepugnat ɔ eū cui dz eē subiectus. Itē vocatur beelzebuth Luc. xi. qd interptatur vir muscaz p imūdicia et sordibus ydolatrie et sanguinis eis imolati ad quē multitudo muscaz couueniebat. pz ergo demones eē et q noia eoz fz xpianos iudos et sarracenos.

¶ De demonum quidditate

Ecūdus punctus est scire qd est diabolus. Pro cuius declaratiōe notandū q fuit opinio platonicoz pcipue apulei fm q refert beatus augustinus octauo de ciuitate dei. c. xvi. allegās varronē q fuit platonicus q demones sunt genere aialia aio passiua. mēte rōnalia. corpore aerea. tpe eterna. Si autē obiiciat q demones nō psit dici aialia cū sint substātie incorporee. Dicēdū e q nō loquit hic augustinus fm mētē ppriā vt dictū ē. sed fm opinionē platonicoz. Et iō irrōabilr loquunt sic diffinictes cū demōes hoc attribuūt augustio. Un

idem augustinus ꝗm mentē ꝓpriam ꝛ rectā fidē diffiniēs demones libro eodē.c.xxiij.dicit sic demones spūs nocēdi cupidissimi.a iusticia penit⁹ alieni.supbia tumidi.inuidia liuidi fallacia callidi.Quidē ali⁹ dicit ꝙ demones sunt substātie rōnales incorporee ingrate deo damnationis hominum cupidissimi.

¶ De nobilitate demonum.

Tertius punctus est qualis ē nobilitas dmonū. Pro cui⁹ noticia sciendū ꝙ loqui possum⁹ de demonib⁹ dupliciter vel quo ad bonitatē moralē vel quo ad bonitatez nature. Si loq̄mur de bonitate morali boni hoies meliores ꝛ nobiliores sunt demonib⁹. Unde augustin⁹ de ciui.dei ca.xv.loquēs de demonibus ꝗm opinionem platonicoꝝ ꝙ vniunt corporibus naturalib⁹ ꝛ ꝑphisicis sic aīe nostre: ꝛ ꝙ illa corpora demonū sunt incorruptibilia dicit nō ideo demones meliores sunt hominibus qꝛ hn̄t corpa meliora.s. incorruptibilia. Alioqn mltas bestias hoibus ꝑferemus. Quis eñ inquit hoim vidēdo equabit aquilis ꝛ vulturib⁹ Aut q̄s odorādo canib⁹. quis velocitate leporib⁹ ceruis ꝛ oibus auib⁹. q̄s multū valēdo leonib⁹ ꝛ elephātibus. q̄s diuviuēdo serpētibus q̄ etiā deposita tunica. senectutē deponere. ꝛ in iuuētutē redire ꝑhibentur. Sed sicut his oib⁹ meliores rōcinādo sum⁹. Ita etiā demonib⁹ honeste viuēdo meliores eē debemus. Hec augustin⁹. pꝫ ergo ꝙ in morib⁹ nobiliores sunt boni hoies demonibus. Si vo loq̄mur de nobilitate nature. nobiliores sunt demōes hoib⁹ quātūcūq; sctis sicut deducit ex dictis augustini.ix.de ciui.dei cap.ix. vbi dicit ꝙ aial ex aīa ꝛ corpore cōstat. quoꝝ duū aīa quātūcūq; viciosa est melior corpore. quantūcūq; bn̄ disposito sicut dicit. ꝙ aurū licꝫ sordidū. argento q̄uis purissimo cari⁹ estimat. Ex q̄ dicto elicit frācisc⁹ de maronis in florib⁹ suis duas cōclusiōes. Prima ē ꝙ demōnes sunt meliores hoib⁹ quātūcūq; sctis qꝛ sicut aīa viciosa excellit corp⁹ q̄ðcūq; ꝑpter excellētiorē naturā. ita substātia spūalis oēꝫ substātiā corpalem. Secunda cōclusio ꝙ meliores sunt angeli quibuscūq; aiab⁹ separatis. quātūcunq; beatis. qꝛ maior ē excellentia nature ꝗm quā angeli supant ipsos cuꝫ maior sit excellētia de genere substantie. q̄ excellētia gratie. que est quedam forma accidētalis. Et isto modo ponuntur etiam meliores anima christi. Hec ille.

¶ De natura demonum.

Quartus pūct⁹ est q̄lis est natura demonū. Ad quod breuit respōdetur dupl'r. Primo ꝙ coꝝ natura nō ē mala sed bona. Uidit eñ de⁹ cūcta q̄ fecerat et erāt valde bona gen.i.ꝙ aūt diabol⁹ sit mal⁹ nō hꝫ ex natura sed ex vicio. Secūdo dꝛ ꝙ eoꝝ natura ē mortalis ꝛ dissolubilis sꝫ ex dei gr̄a eoꝝ natura est imortalis ꝛ indissolubilis sicut ꝛ bonoꝝ āgeloꝝ. Uñ plo in libro thimei loquēs in ꝑsona dei ad angelos dicit. dij deoꝝ quoꝝ opifex ꝛ magister ego sum: vos vsa

natura corruptibiles estis: mea aũt voluntate incorruptibiles pmanet[is]. Illud dictuʒ allegat augustin⁹.xiij. de ciui.dei.c.xvi.dicens. Sententia fuit platonis deos et angelos esse mortales sm suam naturã ꝛ dissolubiles qꝛ sunt facti a deo: tamen diui na voluntate indissolubiles. Et qꝛ diuinum consilium ꝛ voluntas sunt validiora ꝙ sit eorum natura. Ideo dicit plato ꝙ non dissoluentur. Et hec videtur fuisse intentio porphirij qui fuit plonicus in capitulo de differentia vbi dicit. Sumus ratio nales nos et dij.i.angeli.sed mortale additum nobis separat nos ab illis.quasi dicat mortales erãt angeli sicut et nos ex natura sed diuina voluntate immortales facti sunt ꝛ sic differunt a nobis.

¶ De scientia demonum.

Secunda cõsideratio ē videre q̃lis ē sciẽtia demonũ. Hic sũt tria puncta declarãda. Prim⁹ est de scia demonũ. Secund⁹ est cuius scientia artes magice exercent ꝛ si pñt sine pctõ exerceri. Terti⁹ est de arte notoria si est a deo vel a demonibus.

¶ De scientia demonum ante casuʒ et post casum.

Primus pũctus est de scia demonũ. Circa qd notãdum est ꝙ dupl'r possum⁹ loq̃ de scia demonum. Uno mõ de illa scia quã habuerũt añ casum suũ de celo et sic dicit magr̃ sententiaꝝ in scdo distinctiõe.iij. ꝙ triplicẽ cognitionẽ naturalẽ habebãt ꝙ facti erãt.a q̃ facti erãt ꝛ cũ q̃ facti erãt.s.cũ celo ẽpireo. materia pria.ꝛ tpe.noticiã et habuerũt boni ꝛ mali ꝛ qd appetẽdũ ꝛ respuẽdum illis eẽt: dicit et btũs augustin⁹ loquẽs de noticia ãgeloꝝ añ casuʒ.xi. de ciui.dei.c.vij.ꝛ.viij. ꝙ cũ sit alia noticia ãgeloꝝ matutina ꝛ alia vespertina quaꝝ pria est reꝝ in ṽbo ꝛ secũda reꝝ in gñe pprio qñ fuit dictũ factum ẽ vespe ꝛ mane dies vn⁹ Gen. primo. Ibi accipit mane p noticia matutina: ꝛ vespe p vespertina. Et secũdũ hoc ponunt dies sex sm ꝙ angeli illa sex gña creaturaꝝ q̃ ibi numerant cognouerũt noticia matutina ꝛ vespertina in pmo instãti q̃ omnia fuerunt sil' creatura: sm illud ecclesiastici.xviij.q̃ viuit in eternũ creauit oĩa simul. Si ṽo loq̃mur de noticia demonũ post casuʒ dicit magr̃ in secundo sentẽtiaꝝ disti.vij.ꝙ demões lʒ sint obstinati ĩ malo triplici tñ sentẽtie acumine vigẽs scʒ subtilitate nature: tẽpoꝝ expiẽtia: ꝛ reuelatiõe spirituuʒ supnoꝝ. Pmo ĩtelligũt naturalia pñtia. Secũdo mõ naturalia futura sicut tẽpora pluuiosa vl' sicca ꝛ eclipses solis ꝛ lune ꝛ hmõi. Tertio mõ ĩtelligũt voluntaria sʒ de cognitiõe futuroꝝ ɔtigẽtiũ.dicit dñs bonauẽtura ĩ secũdo sentẽtiaꝝ ꝙ lʒ demões nõ pñt p se scire futura ɔtigẽtia certitudinal'r tñ frequẽter ṽa pdicunt qꝛ euẽtũ futuroꝝ aliquo mõ psentiunt.iiij.modis sm augustinuʒ super gen.ad litterã qꝛ aut psentiũt talia ingeniũ aut sensus acrimonia: vt quãdo vident aut ɔsiderãt diligẽter ad qd inclinet affectio mea vel que sint iducẽtia vel retrahẽtia aut presciunt talia tẽporum expientia scʒ ꝙ ex talib⁹ viderũt accidere simi

lia. Aut tertio talia prescient demones cautela dolosa vt quando ppo nunt aliquid facere et pmo predicāt quasi sit aliqd futurū. Aut quarto talia predicant demones aliena doctrina vt qn scz diuino iudicio pmittuntur aliqd a bonis angelis addiscere. Unde patet q demones futura contingentia et si possint probabiliter opinari nequnt tn certitudinaliter scire. De cognitione vero tēporaliū et mutabiliū dicit beatus augustin9. viij. de ciui. dei capitulo. xxi. q angeli boni certi9 ista temporalia et mutabilia nouerant qz eorum principales causas in verbo dei sapientia ptemplant sz quorūdā signoz nobis occultorum maiori experientia multo plura q hoies futura pspiciūt. Denicz aūt isti sepe nunq illi omnino falluntur q ibidem declarans dicit. Aliud enī est temporalibus tēporalia mutabilibus mutabilia scire eisqz temporalem et mutabilem motum sue voluntatis et facultatis inserere q demonibus certa ratione pmissum est. Aliud aūt in eternis atqz incōmutabilibus dei legib9 que in eius sapiētia viuūt mutationes rerū puidere dei que voluntatem que tam certissima q potentissima est spūs eius participatiōe cognoscere q sanctis āgelis recta discretione donatū ē. ¶ Ex quib9 sequunt duo documēta. ¶ Primum est q sancti in dei legibus eternis contemplentur futura quia hic hoc dicit expresse. Secundum documentum est q sancti in diuina volūtate cognoscunt ista futura contingentia quia dicit q dei voluntatem que certissima est et omnipotens ista nouerunt. ¶ Sed remanēt due difficultates. ¶ Prima ē si demones habuerunt noticiam prophetiarum ad uentus xpi dicendum q sic: cognouerunt etiam q xps in lege et pphetis pmissus deberet esse verus deus et verus homo et q debebat pro humano genere de virgine nasci et pati in genere: nunq tamen in specie cognouerunt q in hoc homine xpo ista cōplerentur. Sciebat enim diabolus p scripturas et pphetas q xps ventur9 erat verus de9 et verus ho. Etiā sciebat tempus natiuitatis xpi esse iple tum per ebdomadas danielis: tamē nesciebat certitudinaliter q iesus nazarenus esset ipse xps. Uerumtn ppter eminentiā sanctitatis habebat quandam coniecturam q ipse esset verus xps et hoc voluit experiri per temptationem et per illam illum inducere ad peccatū si inueniretur purus homo sed neutrum obtinuit licz temptauit eum de cōcupiscentia superbia et auaritia. Unde licet ille demon qui xpm in deserto temptauit fuerit inter demones acutioris ingenij. nunq tamen scire potuit per certitudinem vtrū iesus esset qui erat pmissus in lege ad salutē mundi et destructionem dyaboli nisi per quādam coniecturam et ideo pcurauit xpi captionem per iudeos intelligens per aliqua signa q ipse esset verus xps et per consequens q per eius mortē expoliaretur infern9 hoc perpendit per eius patientiam et per scripturarum impletionem et forte per sanctorum patrū in limbo existentium exultationē. Ideo mortem eius impedire voluit per vxorem pylati cuius pces efficaces credebat in conspectu viri sui vt notat Nicolaus de lyra su

math. ¶ Secunda difficultas ē
mones cognoscant cogitatiões
tras. Respondetur q soli deo co
te sunt secundum cōmunem opi-
nem doctorum et hoc videtur per
d quod dicitur primo Regum de⁹
intuetur cor: et p̄mi palipomenō
u solus nosti corda filiorum ho-
num. dicit tamen hic Nicolaus de
super illud ad hebreos. iiij. viu⁹
sermo dei etc. Et discretor cogita
num et intentionum cordium q li
aliqui doctores dicant ipsam co-
ationem nostram esse cognoscibi
i. pure substantie spūali tamen de
entione cogitationis ipsi ꝯcedūt
st cognoscibilis soli deo vbi gra
si cogitē de muliere dicunt q hoc
test cognoscere angelus bonus si
malus. Etiam et naturalibus sed
ogitem de muliere intentione de
endi ipsam vel ad bonum infor-
ndum cognoscit solus deus. Et
pter hoc subdit apostolus et in-
tionem cordis quia cognitio xp̄i
n solum se extendit ad ipsas co-
ationes sed etiam ad cogitatio-
m intentiones quod vt patet de-
nibus nō conuenit. Ad istud etiā
ppositum loquitur augustinus de
finitionibus sic dicens. Internas
imi cogitationes dyabolum non
lere. Certi sumus sed motu eas
icipi ab illo et affectionum indi-
s colligi experimento didicimus
reta autem cordis solus ille no-
ad quem dicimus tu solus nosti
da filiorum hominum.

q artes magice demonum scien-
i exercentur.

Ecund⁹ punctus est cuius sciētia artes magice exerceant et si possint sine pctō exerceri. ¶ Ad primum respondetur q artes magice exercentur scientia demonum sicut traditur in secundo sententiarum distinctione septima. Unde ibidem dicitur q eorum scientia et virtute artes magice exercentur quam sciētiam et virtutem huiusmodi operando a deo demones acceperunt vt ad fallendum fallaces vel ad monendum fideles vel ad exercitandam et probandam iustorum patientiā. ¶ Ad secundum dicitur q artes magice vel diuinationes non possunt exerceri vel a demonibus consilium vel auxilium requiri absq3 peccato nisi forte in hoc casu vbi diabolum subijceret homini iusto sicut de aliquibus viris sanctis naratur. Voluntario autē cōmertio non potest sine peccato Nam aut est ibi peccatum infidelitatis vt pote si homo demoni credendo attribuit ei aliquid diuinum: aut est ibi peccatū ydolatrie vt pote in oblationibus et sacrificijs. Aut est ibi peccatum inobedientie saltem quia facit contra prohibitionem dei et ecclesie. ratio huius prohibitionis est q talis peccat in deum dum recurrit ad dyabolum quasi non sit omnipotens de⁹ christianorum et omnino sufficiēs et benignus. Item peccat in seipsum dum se cōmittit discrimini corporis et anime. Itē peccat in ecclesiā dū h3 commertiū cum illo q est oīno presci sus et ecclie aduersarius et ideo in caracteribus magnū peccatum ē q est ad ministerium demonū inuocandum

quia huiusmodi ex se non habent vir tutem: sed solum ex pactione diaboli. Sic enim pandit diabolus illis q̄ fiunt ei familiares q̄ talia signa recognoscant et ad ea se presentes offerant. Ostendunt enim demones se p̄ illa cogi vt aliquid virtutis ostendāt se habere in huiusmodi artibus in q̄bus sunt multa nephāda per que abducit homo a fide et cultura dei. Et ideo hec facit diabolus non q̄ in illis delectetur sed potius in infidelitate facientium. Sunt autem hec magice artis nigromantia piromantia acramantia ydromantia geomantia et ciromantia que sunt diuinationes in mortuis: quo ad primam in igne quo ad secundam: in aere: quo ad tertiam in aqua: quo ad quartam in terra: quo ad quintam et in manib9 quo ad sextam. tales magici malefici vulgo nūcupātur ob facinorum magnitudinem nigromātici dicuntur quibus precantationibus videntur resuscitati mortui et ad interrogata respondere. Alij dicunt cantatores qui artem verbis peragunt. Alij dicuntur arioli qui circa aras ydolorum nepharias preces emittunt et funesta sacrificia offerunt hisq̄ ebrietatib9 demonum responsa accipiunt. Alij dicuntur aruspices quasi horarum inspectores: dies enim et horas in agē dis negocijs opibusq̄ custodiunt et quid per singula tempora obseruari debeat homo intendunt exta etiā pecudum inspiciunt et ex eis futura p̄dicunt. Alij dicuntur augures qui volatus auiū et voces intēdunt Aliaq̄ singula rerum vel obseruationes improuisas hominibus. Alij dicuntur astrologi eo q̄ in astris augurantur. Alij dicuntur geneatici propter natalicium considerationes quia per cursum syderum nascentium mores actus euentusq̄ predicere conantur que vulgo mathematici dicunt. ydromatici ab aquis dicti sunt. Est enim ydromancia in aquarum inspectione vmbras demonum euocare ibi q̄ ab eis aliena audire preminunciant. Etiam demones interdum per aliquas figuras vel signa qui in rebus inanimatis apparent, que si fiant in aere vocatur aeromantia. si in igne piromantia: si in visceribus animalium immolatorum in aris demonum vocatur aruspitia. si per sternutationes hominum vel membrorum salt9 vel motus quorumcūq̄ animalium dicitur augurium. Si vero fiat ex aliquibus signis in spatula alicui9 animalis apparentis vocatur spatulantia qui sub nomine ficte religionis p̄ quasdam quas vocant sanctorum sortes diuinationis scientiam profitentur. Aut quarumcūq̄ scripturarum inspectione futura p̄mittuntur. Si vero tales figure vel signa fiant in terra dicitur geomātia a geos q̄ est terra. Si vero in palmis manuū dicitur ciromantia a ciros q̄ est man9 talibus portantis per demonum fallatias illuditur curiositas humana quomodo id impudenter scire appetit quod nulla ratione inuestigare ei conuenit. Unde vitanda sunt a xp̄iano et hominū penitus execratione repudienda quia in istis omnibus vel expresse de modo imploratur aut p̄pter petitionem hominis: se occulte demon ingerit hanc maledictam artem primus Zoroastes inuenit qui solus natus est ridendo: hunc ninus

iorum bello interfecit. Et si quid tales magi facere pos- espondetur q ipsi permissio lementa concuciunt mentes t hominum minus in deo con um sensus illudunt at fine ve austo violentia tm carminis t interdum perimunt. ¶ Ma secundum priuatos contra- uos habent cum demonibus arte eorū que ars magica nō ra ordinem naturalium causa imo fit virtute actiuorum na- um: tamen est supra cōprehen- i hominum & facultatem pro- ia. ¶ Primo q demones ma- gnoscunt actiuorū naturalium em q homines. Secundo q ius possunt ea cōgregare. Ter actiua naturalia que assumunt trumenta se possunt extendere iores effect⁹ ex virtute aut de m arte q ex virtute seu arte ho n. Unde hominibus videntur ula & stupēda que p aliquos ar s fiunt & sic patet q magi veri pnentes & mendacia credentes ti a demonibus eis coaptātur quib⁹ sine fine p̄ibunt: hec & plu a de magicis artib⁹ ex libro ide ite dei transumptiue in decret. q̄stione. v. capitulo nec mirum.

s notoria est illicita & a demo- s inuenta.

Ertius punctus ē de arte notoria si ē a deo vel a demōib⁹ & si pōt demones dere scientiā aliquā. ¶ Ad pri respondetur scdm fratrē Jo- nez astaxēn. in summa sua q ars notoria ē illicita & inefficax. Unde ar- guitur a demonib⁹ inuenta. Illicita cū est q vtitur quibusdam ad scientiā habendam que nō habent secundum se virtutem causandi sciētiam sicut inspectione quarūdam figurarū & p lationc quorumdam verborum igno torum & aliis huiusmodi. Et ideo hu iusmodi ars non vtitur his vt causis sed vt signis. Non aūt vt signis diui nitus inspiratis sicut sunt sacramen talia signa. Unde restat q sunt signa va na & superstitiosa & per ꝯsequens cō tinentia quedam pacta significatio- num cum demonibus p̄habita & fede rata. Ars igitur notoria quasi a dya- bolo inuēta. est a xp̄iano penitus re- pudianda & fugienda sicut & alie ar- tes nugatorie & noxie superstitionis vt augustinus dicit scdo de doctrina xp̄iana. Est etiam huiusmodi ars in efficax ad scientiam acquirendā: cū enim per huiusmodi artem non attē datur acquisitio scientie scdm modū huiusmodi cōnaturalem scz in adin ueniendo vel addiscendo consequēs est q iste effectus expectatur a deo vel a demonibus. ¶ Certum est aūt aliquos a deo sapientiam & sciētiam p infusionē habuisse sicut de salomo ne legit. iii. reg. iii. & scdi paralipo. pri mo: xp̄s enim dicit discipulis suis lu ce. xxvi. Ego dabo vobis os & sapiē tiam & scientiaz cui non poterunt re sistere & contradicere omnes aduer- sarii vestri: sed hoc donū datur qui buscumqz cum certa obseruatione scz secundum arbitriū sp̄ussancti scdm illud prima corinth. xii. Alii datur per spiritum sermo sapientie. &c. et post ea subditur hec omnia opatur vnus atqz idē spiritus diuidens singulis

prout vult. Ad demones autem non pertinet illuminare intellectum. Acquisitio autem sapientie et sciētie fit per intellectus illuminationē et nullus vnq scientiam per demones acquisiuit: et sic patet solutio ad secundū. ¶ Possunt tamen demones hominibus colloquendo aliquarū sciētiarum exprimere documēta: sz hoc non querit per artem notoriam. Et si dicas q danielis primo pueris abstinentibus dedit eis sciētiā in omni libro et sapientiā. Sed obseruantia artis notorie est scdm quedam ieiunia et secūdū quasdam abstinētias ergo per artem illam potest haberi talis sapientia et scientia. Respondet q illi non abstinebant secūdum vanam obseruantiam artis notorie sed secūdū auctoritatem legis diuine nolentes cibis gentilium inquinari. Ideo merito obedientie a deo scientiam consecuti sunt secundum illud psalmi sup senes intellexi: q mandata tua exquisiui.

¶ De bello demonum in celo.

Tertia consideratio est de bello demonum in celo. Cum enī angeli fuerūt creati in celo empireo vt dixit beda. et allegat magister in secundo sentētiarum distin. ij. omnes angeli fuerunt boni creati et sine vitio. Unde innocentes sunt creati non tamen virtutibus predicti que stātibus apposite fuerunt vt patet ibidem non tamen fuerunt apposite cadentibus. boni enī fuerunt ad deum conuersi quod est deo adherere. mali autē fuerūt auersi a deo quod est odio habere vel inuidere. Inuidie enī mater est superbia qua voluerunt se parificare deo. vt patet eodem lib. distin. v. Et cum esset inter omnes angelos lucifer excellentior. nec inter stātes aliquis fuit eo dignior eminentiā sue nature et profunditatem sue scientie perpendens in suum creatorem superbiuit tātum q deo voluit se equare vt patet libro eodem distinctione vi. dixit enī in corde suo illud Esaie ix. Ascendam in celum: vbi dicit magister distinctione secunda. libro. ij. q celum vocat equalitatem diuinam deo enī se parificare volebat: q breuissima morula fuit vt dicit magister sentētiarum. mox ergo vt creati fuerūt angeli quidam deo adheserunt per charitatem. quidam vero cum lucifero deo restiterunt per superbie prauitatem et sic inter vtrosq factum est prelium magnum in celo Michael et angeli eius rc. et non preualuerūt draco et angeli eius neq locus inuentus est amplius eorū in celo apocalypsis. xij. Hoc autem prelium in celo non est intelligendum materiale: sed spirituale: quod factum fuit quando boni et mali diuersos affect9 et consensus habuerunt quando dixit lucifer. Ascendam in celum et ero similis altissimo vbi magister dicit non per imitationem: sed per equalitatem potentie vbi supra. Ecce affectus et consensus superbie. Et econuerso boni angeli humilem habuerunt affectum. Unde michael dicitur preliasse cum dracone: quia michael interpretatur quis vt deus. Ecce humilitas et reuerentia. vnde psalmo. lxxxij. Domine quis similis

di: quasi dicat non lucifer sup
c quicunq alius: fit ergo mi
um angelis suis facto prelio
habuerunt victoriam de su
lucifero: et ei adherentibus q
itati sunt de celo. Et vt dicit
ciscus de maronis in tractatu
orū duplex fuit ibi pugna. qua
rima sumpsit initium a lucife
ut eni nunc impellit homines
ccandum: sic et tūc impulit san
angelos ad consentiendum si
viriliter restiterunt. ¶ Secun
gna sumpsit initium ab archā
michaele videns autem q alter
uerat et q morte dignus erat et
celo cum sanctis angelis habi
non debebat expulsit eum virili
in istum aerem caliginosum sm
um apostolum deiecit. ij. petri.
et lucifer restiterit quantū po
sed non preualuit vt dictum est.
i queratur quanta fuit mora in
reationem angelorum et casum
m de celo. Doctores communi
dicunt q fuit morula parua scili
principio aurore vsq ad crea
iem lucis vbi dicitur: deus diui
ucem a tenebris. Sed tamen ge
lus odonis in suo secundo sentē
um distinctione quarta questiōe
rta dicit q fuit mora septem die
n ad minus inter instans creatio
et auersionis bonorum et inter in
ns creationis et auersionis malo
n q sine preiudicio sententie me
ris probat duplici ratione pro cu
probatione supponatur ad pre
is q angeli fuerunt creati prima
e hoc dicit magister. Tunc argui
r sic mali angeli post lapsum non
erunt valde boni, id est optimi q.
post lapsum nunq fuerunt boni: sed
septima die a primo instanti crea
tionis sue fuerunt valde boni: ergo
ad minus inter primum instās crea
tionis et lapsum malorum fuerunt se
ptem dies. minor probatur per textū
quia vidit deus cuncta que fecerat et
erant valde bona et factum est vespe
re et mane sextus dies: septimo vero
diei benedixit deus Gen. ij. Et quo
sic potest secundo argui. Angeli ma
li post lapsum nunq receperunt be
nedictionem dei: sed die septimo re
ceperunt benedictionē dei ergo an
te diem septimum non fuerunt lapsi
probatur in contrarium per textum
Gen. ij. c. Et benedixit deus die se
ptimo glo. id est omnibus creaturis
ergo omnes creature receperunt be
nedictionem dei die septimo. Et si
dicatur q natura spiritualis opera
tur in instantia fortiori q sol qui ra
dium in instanti produxit. Cum er
go prima operatio angeli fuerit cō
uersio vel auersio ergo in instāti fue
runt conuersi vel auersi. Respondet
predictus doctor q prima operatio
non fuit cōuersio vel auersio: sz fuit
admiratio: quia in illis septem die
bus steterūt in admirationibus stu
porosis operum sex dierum et istud vi
detur probabile nisi aliquis sanctus
expresse diceret oppositum. Sz die
vij. cū deus benediceret illi diei be
nedixit cunctis operibus et benedi
ctione accepta quasi licentia et man
dato accepto q omnia facerent de
bitū suum angeli diuisi sunt in tres
partes. omnes eni firmauerūt se in
amore: quidam in amore bonitatis
quidam in amore diuine iusticie: qui
dam in amore proprie potestatis et

excellentie: et hec tertia pars vltima corruit: de quo dicit Johānes i apocalyp. xij. q draco de celo cadens secum traxit tertiam partem stellarum. prius vero nihil faciebat nisi q stabat in admiratione stupenda. Videbāt em̄ subito celum extendi: et de nihilo produci et sic de aliis operib⁹ de quibus omnes homines possunt mirari oībus dieb⁹ vite sue. ¶ Et si vlterius queraᷓ quod fuit illud peccatū tante grauitatis quod illud nō potuit sustinere celuz. ¶ Respōdetur q quandoqz fuerūt peccata que primus commisit angelus i celo. primū fuit peccatū luxurie nō carnalis sed spiritualis ƀm scotum in secundo sententiarum distinctione. vi. questio. ij. hec autem spiritualis luxuria nihil aliud est q amor inordinatus suiipsius: et sic lucifer se suūqz priuatum bonum excecatus inordinate dilexit intantū q processit vsqz ad contemptum dei. Unde beatus augusti. xij. de ciui. dei ca. i. ponens differentiam inter bonos angelos et malos dixit q in mundi principio boni angeli a malis fuerunt diuisi: qz illi in communi bono quod est deus persisterunt. Alij potius sua potestate delectati velut summum bonū sibipsis esse a communi bono ad propria defluxerunt. Ex quo dicto accipiuntur duo documēta theologica. primū est q principiū oīs boni moralis ē amor bonis cōis: qz boni angeli in hoc primo meruerunt. Secūdū est q principiū oīs mali moralis est inordinata dilectio boni ꝓprij que in demonib⁹ fuit prima radix peccati. Secunduz fuit peccm̄ superbie et presumptionis videns em̄ se lucifer nobilissimū in bonis naturalibus non dedit honorem deo: sed inaniter gloriatus ē in seipso. Unde apostolis gloriantibus de potestate eis data sup demones xps dixit. Luce. x. videbā sathanā ꝓpter eius inanē gloriaz quasi fulgur de celo cadentē de qua superbia dicitur Eccle. x. Initium oīs peccati superbia est. Tertio peccauit pctō auaricie et ambitionis: qz videns se pulcherrimū super oēm creaturam quā deus condiderat oībus concupiuit preesse seipm reputās ad hoc dignū ad qd attigisset si stetisset ƀm Anselmū sic em̄ in permanendo. xij. excellentias habuisset: qz fuisset optima creatura fuissz deo acceptissim⁹ fuisset felicissimus fuisset deo simillim⁹ fuisset pulcherrimus fuisset deo familiarissimus fuisset dulcissim⁹ fuisset potentissimus fuisset oīm pontifex fuissz oīm princeps fuissz oīz doctor et fuisset oīm pater. Sed qz sine meritis ppria auctoritate concupiuit pesse deliquit nolēs deo subesse Esaie. xiiij. super astra celi exaltabo soliū meū. Quarto peccauit pctō inuidie et emulationis. Unde inuidia ē tristicia de apparenti pspeiritate alterius: sed lucifer cōtristatus est: q deus oībus pferat et nulli subderat ergo inuidit: de qua inuidia dr sapientie. ij. Inuidia dyaboli mors intrauit in orbē terraz. Quinto peccauit pctō ire et indignationis: qz vidēs se deiectū a paradiso deliciarum. Ascendit eius malicia vsqz ad odiū dei: et tunc cadens de celo bellauit contra hoīem vt dicitur infra consideratione vi. Et factus est homicida. Unde Iohan. viij. Ille erat homicida ab initio et in veritate nō stetit. Nō est ergo

uz si sic miserabiliter lucifer
i adherentibus victus ceci-
celo cum tam grauissime pec
contra creatorem suum. Et
quot demones ceciderunt.
ndetur q si secundum q no-
n summa veritatis theologi-
secũdo. In quolibet ordine
sunt tot legiones quot sunt
es in legione et sic in quolibet
sunt sex mille sexcentesexagi
giones angelorum. Et cũ tertia
ngelorum ceciderit sicut notat
stro distin. vi. libri secundi ca
cecidit dracho et traxit secum
n partem stellarum celi. Apo-
cũ. sequitur q erit summa le-
n omnium angelorum. lix. mi-
ouemcente. iiij. legiones et di-
ndo plus summa omnium erit
ta nonaginta nonem compu-
uem centa viginti milia et q̃t-
geli. Sequitur etiam q de-
q ceciderunt de celo scdm cõ
onẽ nouẽ ordinũ angelorum sũt
t nouẽ milia nouẽ centenona
cto legiones demonũ quorum
scdm veram computationem
i trigintatria computat et tre
ex milia ac sex centasexagin-
demonia sicut pz distin. xxiiij.
li. capi. notandum. ¶ Opinio
cõmunis doctorum est q tot
runt quot possunt vnum ange
ordinẽ constituere et cõiter nu
angelorum cadentiũ est sexmil
ente sexaginta sex legiones:
dem sunt legiones in quolibz
quot sunt vnitates in legio-
ictũ ẽ. Erit ergo vera summa
nũ cadentiũ scdz hanc compu
em. xliiij. computat. iiij. centa
trigintaquinq milia et quingentaqui
quaginta sexagintasex demonia. Ex
quibus manifeste pz excessus nume-
ri bonorum angelorum scdm vtrãq viam
expellentium p̃dictos demones de
celo et iubilantium ante deum in se-
cula seculorum: pz etiam ex p̃dictis
numerus saluandorum. Ad hoc enim
venit filius dei q vt ait paulus ad ephe
sios. j. pposuit in eo dispensationem
plenitudinis temporis instaurari oia
q̃ in xpo in terris et in celis sunt scili
cet supplendũ numerum angelorum ca
dentium in celo et renouando omnes
peccatores in terra. Nunc autem de
saluandorum numero fuit duplex opi
nio doctorum. Augustinus vult q tot
saluabuntur quot ceciderũt: et sic dic
sicut supra dictum est. Gregorius ve
ro dicit q tot saluabuntur qd remã
serunt: et allegat illud. Constituisti
terminos populorum iuxta numerũ
filiorũ dei: tenendo ergo q due par
tes angelorum remanserunt scilicet
sex chori cum in qualibet legione sint
sex milia sexcente sexagintasex le-
giones: patet diminuendo q eorum
summa est ducenta sexagintasex cõ-
putat et sexcenta tredecimmilia et tre-
centi trigintasex angeli totidem er
go anime erunt saluande. Quibusdã
vero placet q in paradyso erũt duo
parietes sic q numerus supplebi-
tur per virgines: et in altero parie
te tot erunt anime saluandorum
quot angeli sunt in altero parie-
te: quicquid sit de numero saluan-
dorum deus determinate nouit qui
solus numerat multitudinem stel-
larum: et eis omnibus nomina vo-
cat: et hoc videtur mihi securius di
cendum cum ecclesia hoc videatur

teneceret vt patet in collecta. Deus cui soli cognitus est numerus electoruȝ in superna felicitate locandus.

¶ De habitatione demonum post casum.

Quarta consideratio est de habitatione demonum. Circa ꝙ notandum ꝙ locus demonū post suū lapsum a celo vsqȝ ad diem extremi iudicij non est locꝰ subterraneus quem vocamus infernum sed aer caliginosus in quo multitudo demonum inhabitat ⁊ hunc locū sequestratum prouidit diuina clemētia ne nimis acriter nos tentarent. Non tamen nimis longinquum seu remotum vt possent nos exercitare. Unde ꝙ habitent in aere caliginoso hoc diuine sententie est. ꝙ vero ad nos veniūt hoc diuine permissionis est. ⁊ cum duplex interstitium sit probabile videtur ꝙ ipsi sint in medio vbi est turbulētia ⁊ varietas impressionum ⁊ hinc est ꝙ frequenter commouent ventos pluuias ⁊ tempestates. vtruȝ vero aliqui detrusi sint in inferno ego nescio nec a sanctis inuenio determinatum hoc autem bene credo ꝙ aliqui tendunt illuc ad te[illegible]quendas animas secunduȝ ꝙ habent deputata inter se maledictorū officia: verba sunt domini bonauenture in secundo sententiarum. Magister etiam loquens de loco habitationis demonum. lib. ij. distinctione vi. dicit ꝙ lucifer ⁊ illi qui peccauerunt de celo empireo ceciderunt in istum aerem caliginosum qui est eis vt carcer vsqȝ ad diem iudicij ⁊ hoc propter nostram probationem. [illegible] sequenter dicit ꝙ demones alter[illegible]tis vicibus tendunt in infernum [illegible] illuc animas detinent atqȝ cruc[illegible]. Huic etiam sententie concordat [illegible]tus augustinus. viij. de ciuitate dei capi. xxij. vbi dicit ꝙ demones in hoc aere habitant: quia de celi sublimitate deiecti merito irregressibilibus transgressionibus in hoc sibi [illegible] velut carcere damnati sunt. Ex quo dicto accipitur documentum ꝙ demones vsqȝ ad diem iudicij sicut dicit magister in inferno non sunt inclusi: sed in hoc aere caliginoso communiter detenti. Sed est dubitatio vtrum vbicūqȝ sint demones puniātur igne materiali. quidam voluerūt dicere ꝙ sic licet dicant ꝙ minus intense ꝙ post vltimam damnationem ⁊ hoc probant per quandam glosaȝ super illud Iacobi. iiij. inflammata a iehanna que dicit sic: Iehanna est dyabolus propter quem facta est: sicut enī iehēna semper ardet sic dyabolus vbicūqȝ sit siue in aere siue sub terra secum fert semper tormēta flāmarum: sed hoc non videtur intelligibile ꝙ ignem cremantem vbicūqȝ sint secum circumferant. Et ideo dicunt alij ꝙ demonibus differtur pena ignis vsqȝ ad diem iudicij. tuȝ vt eorum exercitium non obmittatur. tum etiam vt diuina clementia ostēdatur que sustinet vasa ire apta in interituȝ in multa patientia que retribuet omnibus secundum fructū adinuentionum suarum. Et hec positio videtur probabilior ⁊ illa glo. si inspiciantur sequentia non intelligitur de flamma ignis materialis sed de flamma vitiorum sciliȝ super-

e et inuidie quibus continue
etur. Hec de mente domini bo
iture in secundo sententiarum.
potestate demonum et super
gentem maiorem principatu
ient.

Uinta conside ratio est de potestate demonu cum enim habi tum sit q demones ha t vt coiter in aere caliginoso idum est de eoru potestate qua est. Ad quod respondet beat9 in capitulo. xli. Dicens de dia q non est potestas super terra oparatur ei. et dicitur super ter ad oriaz potestatis que in celo ie est dei et sanctorum angelor ien loquamur quantum ad condi m nature non est potestas nec ra nec in celo equalis sue po e. Unde de lucifero scribitur eze xxxi. omne lignum paradisi no est ilatus ei et pulchritudini eius eciosum cum feci. Sed oritur ultas q si no est potestas sup m ei que coparetur vt expositu quitur ergo q sua potestas est ita quia finitum finito est com bile infinito vero no. Respon r q hic accipit compatio p equ e. coparet. i. equet. nec loquitur paratioe sed de equalitate. Unde orius. xxxiiij. moralium. ptas ei9 r terra cunctis eminentior phi r quia et si actionis sue merito homines cecidit naturam tm nagnitudinis no amisit. cuius ic viribus huana omnia supat sanctis hominibus meritorum delectioe subiaceat. Unde eisde sanctis cotra hunc decertantibus et retributionis sue meritum crescit q ille ab eis vincitur q per nature po tentiam quasi iure se hominibus su per esse gloriatur: hec grego. Sic er go licet loquendo de fortitudine na turali non sit potestas sub deo super terram que competur dyabolo. si ta men loquamur de potestate que dat a gratia: iusti homines potentiores sunt demone. Et sic intelligitur di ctum augustini q nihil est forti9 ani mo habente charitatem: et illud can ticorum. viij. fortis est vt mors dile ctio. Notandum est scdm magistrum in secundo distinctione. vij. q demo nes multa possunt per nature subti litatem que tamen non possunt per dei vel bonorum angelorum prohibi tionem. quedam etiam non possunt facere licet a superioribus angelis permittantur q a deo id facere non permittitur: permissa tamen fuit eis ptas detrudendi sanctos patres in limbo ante aduentum xpi quia licet deleret in eis culpa originalis pec cati et actualis quantu ad macula et quantu ad diuinam offensam et quantu ad ma culam et quantum ad reatum gehenne. non tamen quantum ad reatum visiois diuine vt notat alex. in tertio senten tiarum. Et si queras vtrum demones aliquid timeant videtur q non quia de dyabolo dicitur iob. xli. q factus est vt nullum timeat glosa nec deum nec q passurus est. Respondetur q glosa illa intelligit de timore filiali vel initiali q non est in demonibus: no de timore naturali quo naturalit timent tormenta q isto modo dicitur iacobi scdo: demones credunt et cotre miscunt: et mathei. viij. et luce. viij. Ti

mebant puniri ab eo. licet ergo magna sit demonum potestas nō tamē sic quin sit alia superior quez timēt. Unde augustinus sup ps. diabolus vult plurimū nocere et nō pōt quia potestas sua est sub potestate. Nam si tantum posset nocere dyabolus q̄ tum vult aliquis iustorum nō remaneret. Querunt iudei exod. viij. q̄re magi pharaonis nō potuerūt facere cynifes et respondent q̄ causa ē: quia demones non habent potestatem super aliquod corp⁹ minus grano ordei qd̄ apparet irratiōabiliter dictum quia qui habet potestatem supra maius habet potestatez supra minus licet nō econuerso. Sed causa potissima quare non potuerūt facere illud signum est quia nihil possunt nisi quantum voluntas diuina permittit et eius bonitas infinita. Ad istud etiam propositum loquens ambrosius super lucaz dicit. sine permissione dei diabolum non posse nocere cognoscas. nec potentiam diaboli magis timeas q̄ dei offensam. Et chrisostomus sup mattheum dicit. In primis grauis et insustinibilis est impetus diaboli quem si quis forti animo sustinuerit in secundo inueniet eum infortiorez. quāto eñi plus percussus fuerit magis refrigescit et deficit et sicut se ingerunt demones peccatorib⁹ vt faciāt eos ruere in peccatuz sic refrigiunt quādo vident peccatorem a deo exaudi tum et liberatum. et dicit magister in secundo distinctiōe. vi. q̄ diabolus qui de aliq..o vicio aliquem temptauit hominem cum superatus ab eo fuerit deinceps illum hominem de illo vicio de quo separatus est temptare nō licebit. Sic ergo patet quātitas ꝛ defectus potentie demonum Dicet forte desiderans scire q̄ gens est in mundo supraliquam dyabolus maiorem potestatem habet. Respondetur q̄ hec est gens iudeorum. Unde sciendum sicut notat Nycolaus de lyra supra mattheum q̄ potestas dyaboli fuit electa quodāmodo a populo iudaico per legisdationem que excludebat cultum demonum et inducebat ad colendum vnum deum verum ꝛ sic electus trausiuit ad possidēdum gentiles sine lege et prophetarum oraculo viuētes Et ideo eos tenebat in idolatria subiectos: sed adueniente xp̄i predicatione ꝛ apostolorum iudei pro maiori pte fuerunt creduli gentiles autem deuote fidez xp̄i ad predicationem xp̄i ꝛ apostolorum acceperunt ꝛ sic dyabolus electus ab eis per fidem xp̄i reversus ē ad possidendum populum iudaicum errore excecatum: ꝛ sic facta sunt nouissima hui⁹ populi peiora priorib⁹ Math. xij. q2 status populi iudaici peior est mō q̄ fuit a principio ante legem datā ꝛ sic maiorem ptātem super eum demones habent q̄ sup alterum quia regressus dyabolus ad populum iudaicum assumit septem spiritus nequitiores se et ingressi habitant ibi. Mar. xij. per quos septem spiritus vniuersitas vitiorum intelligitur. Sed remanent due difficultates. Prima est si demones possunt facere miracula Respondetur q̄ solus deus potest facere miracula. Unde cum aliqua virtus finita proprium effectum operatur ad quez determinatur non est miraculum licet posset esse mirum alicui qui illam virtutem

comprehendit sicut mirum videtur [illegible]gnaris quod magnes trahit ferrum et aliquis paruus piscis sit retinere navem. Cum ergo dyabolus sit creatura et notum est quod omnis creature potentia est limitata ad aliquem determinatum effectum vel ad aliquos. quicquid ergo virtute dyaboli cuiuscunque creature fit non potest dici miraculum proprie. Et si sit [illegible]um creature virtutem illius non comprehendenti. Quod autem fit virtute diuina cum sit infinita vere miraculum est cum de se incomprehensibilis est. Unde et Augu. secundo de ciuitate dei. capi. xviij. loquens de [illegible]anitate persecutionis antichristi licet per que illam operabitur di[illegible] tunc soluetur sathanas: quia per [illegible]um antichristus in omni sua virtute mirabiliter quidem: sed mendaciter operabitur. Sequitur enim deus dyabolo ista permittet facere iusto [illegible]o iudicio: quis facit ille iniquo magnoque consilio demones ergo non faciunt miracula: sed quedam mira. Et dicantur miracula sunt falsa: quoniam mortales sensus per fantasmata decipit ut quod non facit facere videatur et talibus signis et falsis miraculis seducentur qui seduci merebuntur pro eo quod dilectionem veritatis non receperunt ut salui fierent. Et ideo dicit apostolus. ij. thessa. ij. mittit eis deus operationem erroris ut credant mendacio. Demones tamen propria virtuti dimissi possunt facere ea que causari possunt ex motu locali: et consequenter possent ignem de celo aereo inferius emittere et ventum turbinis commouere sicut patet Job primo. Et isto modo antichristus faciet ignem de celo descendere permittente deo demonis potestate: ut patet Apocalip. xiij. Sciendum etiam quod secundum quod dicit hieronymus quod licet virtute magica possunt aliqua miracula fieri ut illa que pertinent ad curiositatem tantum et vanitatem sicut symon magus faciebat statuas ambulare loqui et rideret similia. ut habetur in itinerario clementis. Sed illa que sunt salubria ut curatio languidorum illuminatio cecorum et huiusmodi non possunt magicis artibus sine et demonibus fieri. Et ideo talia cum fiunt debent attribui virtuti diuine qualia christus faciebat. ¶ Et si dicas quod in vita sancti bartholomei legimus quod quidam demon curabat infirmitates. Respondetur quod hoc faciebat non sanando: sed a lesione quam faciebat cessando. Secunda difficultas est si demones sunt differentes potestate volo dicere inter demones sunt principatus quibus alij alijs potentiores dicantur. Respondetur quod sic quia de dyabolo dicitur Job. xli quod ipse est rex super filios superbie: et magister sententiarum secundo distinctione sexta. capitulo. iiij. Dicit quod durante mundo angeli angelis homines hominibus demones demonibus presunt. et secundum gradus scientie habent gradus presidentie. Item super illo Matthei. xxv. Ite maledicti in ignem eternum qui paratus est dyabolo et angelis eius. dicit eius ratione subiectionis secundum glo. Sed obijceret aliquis si principatus et prelatio est inter demones aut erit in eis per naturam aut per violentiam aut de iure. Non per

naturam quia tunc in iudicii die inter eos prelatio nō cessaret quod est cōtra sacrā scripturā quia tunc euacuabit xps oēm principatum ꝛ potestatem. Nec per violentiā quia tunc semper essent discordes cum tamen semper cōcordent contra hominem impugnandum. Nec etiam de iure quia semper preciperent cōtra deuꝫ in quo non est obediendum. Itē seruitus est introducta ppter pctm̄ vt dicunt theologi ergo si est seruitus inter demones tunc lucifer cū sit sūmus peccator deberet oīb⁹ subiici. cuius ɔtrm̄ dicit iob scꝫ ꝙ ipse est rex sup filios superbie. Rn̄det ꝙ sicut multi latrones principi latronū voluntarie se submittunt vt in vnum conueniant scꝫ in rapina sic oēs demones lucifero se voluntarie subiiciunt vt in vnū cōueniant ɔ hoiem impugnando. Vn̄ et eadē prelatio ē inter demones assumpta voluntarie sicut inter angelos de iure diuino ratiōe preeminētie naturalis vt diuine institutiōis et sicut cuilibet regno et prouincie prefigitur vnus angelus bon⁹ tanꝗ princeps vt colligitur ex illo danielis. x. princeps regni persarū restitit mihi. xxi. diebus et nunc reuertar vt prelier aduersus persarum principem. ꝛ paulo post. Cum eniꝫ egrederetur apparuit princeps grecorꝫ ꝛc. Sic etiā cuilibet regno ꝛ prouincie p̄figitur a demonibus vnus demon tanꝗ princeps. Ex quo etiam sequitur ꝙ sicut cuilibet ciuitati ꝛ cuilibet castro p̄figitur a deo vnus angelus bon⁹ de negociis cōibus curam habens ꝗtū sibi possibile est sic etiam cuilibet ciuitati et castro prefigitur a demonibus vnus demon ad negocia cōmunia perturbanda ꝗtum sibi possibile est. Sequitur etiam tertio ꝙ sicut cuilibet archiepiscopo et ep̄o et sacerdoti parrochiali p̄figitur a deo vnus angel⁹ bon⁹ curam hn̄s de negociis ad salutem aīaꝝ pertinentibus. Sic cuilibet p̄dictoꝝ prefigit͛ a demonibus vn⁹ demon curā hn̄s de perturbatione salutis aīarum et quantū sanccior est p̄sona tāto potētior est diabolus ei assignatus. Et nisi deus gloriosus cuilibet officio prefigeret aliquem angelum omnia communia officia demones impedirent. Infertur etiaꝫ ex p̄dictis ꝙ nō solū vnus demō est princeps alioꝝ demonuꝫ sed etiam maloꝝ hominū. Unde in euāgelio diabolus semper vocatur princeps huius mūdi quia dn̄atur hoibus mundialiter viuētibus inꝗtū se ei subiciūt p peccatū.

¶ De bello demonuꝫ post casum de celo.

Sexta cōsideratio est de bello demonuꝫ postꝗ ceciderūt de celo vsqꝫ ad aduētuꝫ xpi. Videns enī diabolus se expulsum a celo in magna tamen potestate relictum cogitauit quō possit displicere deo ꝛ in oibus sibi cōtrariari. et quia vidit primuꝫ hominem in terrestri padiso collocatum innocentia decoratū ac oim bestiarum pisciū ꝛ volatilium dn̄m necnō possessurū in celo sedes quas ipse cum sibi adherētibus p supbiā amiserat. doluit vehemēter et inuidens ei⁹ felicitati ꝓposuit ip̄m debellare ꝛ totalr̄ inficere cognoscēs ꝙ ex putrida radice nō possunt nisi

poma vermiculosa gustari. Bellauit ergo cum homine primo per medium mulieris et miser homo licet esset fortior demone per innocentiam: proiectis tamen armis innocentie sue vt mulieri complaceret relicto deo et tradita paradisi castro sibi commisso inimico dei scilicet diabolo negata obedientia regi superno scilicet deo libere se tradidit proditor factus in manibus diaboli. et sic habita victoria de homine primo indignatus deus propter proditionem et quia sic armis innocentie proiectis captiuum diaboli se fecerat cum posteritate sua eiecit ipsum de terrestri paradiso. gen. iii. et misit ipsum in exilium loci bestiarum et lachrymarum vallem. Expulso ergo homine primo de paradiso gaudens non modicum diabolus cogitauit quomodo amplius posset displicere deo et videns duos filios adam scilicet abel et cayn quorum primus erat a deo dilectus. bellauit contra eos per artem diuisionis et inuidie. et deuicit Cayn qui fratrem suum abel occidit gen. iiii. Bellauit etiam contra filios Seth per carnis concupiscentiam et deuicit eos cum scilicet acceperunt filias hominum scilicet descendentium de cayn ex quibus procreati sunt gigantes a seculo viri famosi gen. vi. et cum viderat multiplicatum genus humanum. Bellauit contra eum per luxuriam et tam viriliter pugnauit quod deuicit eum sic quod in toto genere humano solum octo persone mundi ab illo vicio reperte sunt immunes. De aliis autem scriptum est quod omnis quippe caro corruperat viam suam. propter quod indignatus est deus mundum castigauit diluuio generali intantum quod solum dicte octo persone in archa noe liberate sunt vt patet gen. vii. et viii. Per quas iterum propagatum est genus humanum. Bellauit contra filios noe et deuicit cham cum contra paternum honorem verenda patris discooperuit gen. ix. propter quod meruit maledici. Bellauit contra caldeos per ydolatriam et deuicit eos cum ignem adorauerunt gen. xi. Bellauit contra genus filiorum noe et deuicit eos per superbiam volentes turrim edificare que vsque ad celum pertingeret propter quod indignatus deus vnum labium quod ante erat: diuisit et confudit vt patet gen. xi. Bellauit contra sodomas et gomorreanos et deuicit eos per peccatum contra naturam propter quod indignatus deus igne celesti destruxit illas quinque ciuitates cum habitatoribus eorum et cuncta terre virentia exceptis solum loth vxore et filiabus suis vt patet gen. xix. Bellauit contra filios abrahe scilicet ysaac et ysmael. et deuicit ysmael cum fuerit vir superbus onager paluster sagittarius et ydolatra pessimus vt patet gen. xxi. Bellauit contra filios ysaac scilicet iacob et esau et deuicit esau per gulam vendidit enim primogenita propter lenticulam gen. xxvi. De his in persona dei dicit propheta. Jacob dilexi. Esau autem odio habui. Bellauit etiam contra filios iacob. qui cum essent duodecim deuicit. xi. eorum per crimen pessimum et inuidiam et facti sunt venditores fratris sui innocentis Joseph gen. xxvii. propter quod indignatus est deus tradidit eos in captiuitatem quadringentis annis et vltra in egyptum. Bellauit etiam contra egyptios per crudelitatem intantum vt affligerent filios ysrael in luto et latere propter quod permisit deus

indurari cor pharaonis vt ad nihil pietatis moueretur. et indignatus deus contra egyptios occidit primogenita eorum et submersit eos in mari rubro filiis israel liberatis exod. xiiij. Bellauit iterum contra filios israel per ydolatriam et deuicit eos. cum scilicet fecerunt vitulum et adorauerunt propter quod et alia crimina quibus vulnerauit eos indignatus deus peremit eos in deserto gen. xxxiij. Sic quod de sex centum milibus qui exierunt de egypto solum duo scilicet caleph et iosue intrauerunt terram promissionis. Bellauit etiam contra filios israel in deserto et deuicit aliquos eorum per murmurationem scilicet dathan et abiron et chore propter quod indignatus deus aperuit terram et descenderunt viuentes in infernum sicut patet numeri. xvi. Bellauit iterum contra filios israel per homicidium et deuicit eos cum scilicet occiderunt prophetas amicos dei et impleuerunt hierusalem sanguine eorum vsque ad eos: propter quod et indignatus deus tradidit eos in captiuitatem babylonie lxx. annis. Bellauit contra saul primum regem israel et deuicit eum per inobedientiam propter quod indignatus deus tradidit eos in captiuitatem et scidit regnum israel ab eo. primi Regum. xv. et ipse seipsum crudeliter necauit. primi Regum vltio. Bellauit contra regem dauid per superbiam luxuriam et homicidium et deuicit eum cum scilicet numerauit populum secundi regum vltimo. Accepit bersabee vxorem vrie et interfecit vriam secundi regum. xi. propter quod indignatus deus licet penituerit percusso populo non edificauit sibi templum siue domum quam cogitauerat. Bellauit contra salomonem per luxuriam et ydolatriam. et deuicit eum quia adamauit mulieres alienigenas et fecit multa templa ydolorum vt patet tercii regum. xi. Bellauit contra roboam per superbiam et deuicit eum propter quod indignatus dominus recessit israel a domo eius vsque in presentem diem vt patet tertii regum. xii. Bellauit contra geroboam per ydolatriam et deuicit eum quia peccare fecit israel vitulos aureos adorando vide tertii Regum. xii. Bellauit contra sennacherib per superbiam et deuicit eum cum blasphemauit contra deum israel. propter quod indignatus deus percussit per angelum suum in castris assiriorum centum et octuaginta quinque milia et ipsum occiderunt propter eum ydola in templo suo adoraret: patet ysaie. xxxviij. Bellauit contra nabuchodonosor per superbiam et deuicit eum cum fuit glorificatus in edificio babylonis. propter quod indignatus est deus et proiecit eum a regno et septem annis cum feris habitabat sicut bestia danielis. iiij. Bellauit contra olofernem principem militie nabuchodonosor per superbiam gulam et luxuriam et deuicit eum propter quod indignatus est deus tradidit eum in manus sancte mulieris Judith que prescidit caput eius Judith. xiij. Bellauit contra Amon per superbiam et deuicit eum cum presumpsit perimere israel propter quod indignatus est deus permisit quod suspenderetur patibulo et quod deleretur genus eius

hester.v. Bellauit contra regem antiochum per superbiam et deuicit eum cum dixit se facturum hierusalem congeriem sepulchri iudeorum propter quod indignatus est deus percussit eum plaga insanabili viscerum suorum primi machabeorum.ix. Bellauit cōtra vniuersum populum gentilium per ydolatriam et deuicit eum sicut patet sapientie.xiiij.cum per vniuersum orbem romani imperantes ydola adorarent.Unde et tūc rome templum pentheon erat constructum sic dictum.quia simulachrū erat omnium deorum. Contra alios innumerabiles bellauit et varijs vulneribus peccatorū infixis de eis viriliter triūphauit et eorum animas captiuas post hanc vitam ad inferos deducebat quam captiuitatem et miseriam deplorantes patres antiqui gemitibus inenarrabilibus clamauerunt ad deum vt mitteret liberatorem.dicentes veni ad liberandum nos domine deus virtutum.et ps.lxxix.ostende faciem tuam id est filium tuum humanatum et salui erimus.et iterum ysaie. lxiiij. vtinam dirumperes celos et descenderes a facie tua montes defluerent: et cum gemitus humani generis audiret altissimus misertus est super eum et misit in tempore plenitudinis filiū suum redemptorem et liberatorem et tunc diabolus finaliter bellauit cōtra filios israel per maliciam et insidias et deuicit eos cum scilicet occiderunt redemptorem messiam suū propter quod indignatus deus tradidit eos in perpetuam captiuitatē sicut supra declaratum fuit libro primo et tertio.

¶ De perditiōe dominij demonum in aduētu christi.

Eptima consideratio ē q demones in aduētu christi per iusticiam perdiderunt dominium suum quod super genus humanum habebant.fecerat enī grandem offensam diabolus deo tā deceptorie et fraudulenter cōtra dei voluntatem eius seruum tulit et fecit seruum suum.quo non obstante si voluisset reconciliari deo pro eo sicut pro homine satisfecisset noluit tamen.immo ei placuit semper permanere inimicus dei peccatum suū non recognoscens q non erat in homine.immo dolebat de peccato vt deo recōciliaretur. ¶ Et ideo ne diabolus possit cōqueri de iniusticia si forte deus de sua potestate absoluta et violēter sine aliq satisfacione liberasset hoīes per iusticiā. Debuit perdere dominiū quod supra hominem tenebat qui homo ex eo q ab eo victus in paradiso terrestri fuerat iuste seruus suus erat.q autē deus in tali hominis liberatiōe debuit vti iusticia et nō absoluta potentia ptz p tāto qr deus ē necessario iustus et talis iustus q nō pōt dici de⁹ si nō intelligatur iustus. ¶ Et iterū qr laudabilior est pnceps q vtit iusticia q potētia solū. Quō aūt pm⁹ hō nec oēs hoīes nec oēs āgeli boni nec etiam oēs demōes sil nō potuerūt satisfacere p hoīe sz solū de⁹ et hō vt declaratū est sup libro. iiij. ꝯsideratiōe.v. in tertio articulo fidei nō cī tot⁹ mūdus soluere valebat dbitū pmi hoīs

vt apo.v. Nemo poterat in celo nec in terra neqꝫ subtus terram aperire librum neqꝫ videre illum idest imple re redemptionem humani generis que ab eterno scripta fuit in libro di uine dispositionis vt per xp̄m solum impleretur: librum ergo ipse solus aperuit quia solus penam crucis no bis mortis debitoribus tulit. Vñ di xit ps. lxviij. que non rapuit scꝫ xp̄s tunc exsoluebat. Mirabant autem homines potestatem magnam dya boli ꝛ eius dominiuꝫ super homines ꝛ dicebant illud ysaie. xlix. nunquid tolletur a forti preda idest humanuꝫ genus a dyaboli potestate aut ꝙ ca ptum fuerit a robusto saluuꝫ esse po terit. Et Respondet deus ibidē hec dicit dominus equideꝫ ꝛ captiuitas a forti tolletur ꝛ quod ablatum fue rit a robusto saluabitur scꝫ per xp̄m Unde sequitur ibidem quasi musto: sanguine suo inebriabuntur et sciet omnis caro quia ego domin⁹ saluās te redemptor tuus fortis Jacob. Et confirmatur per dictum saluatoris Johannis. xij. Nunc iudicium scili cet discretionis est mundi nunc prin ceps huius mūdi eiicietur foras scꝫ a dominio ꝛ potestate tyrannica sup homines. Unde ipse dyablus dice batur princeps mundi quia domina tur in hominibus mundo deditis: ꝛ sicut dicit paulus ad colosen. scd̄o ex poliens scilicet xp̄s principatus et potestates traduxit confidenter id est dyabolum exterminauit longe a potestate quam habebat. Et si que ras demō quem xp̄s tenuit vt vince ret dyabolum et eius dominium au ferret, Respondetur ꝙ fuit modus quo piscis capitur hamo sub esca ab sconso quia volens capere escam ☐ videns hamum capitur ab hamo: sic christus volens preliari cum dyabo lo in sua passione abscondit suaꝫ for titudinem suam pulchritudineꝫ suā sanitatem suam dignitatem in cruce Cum enim per virtutem fortitudi nis deberet cum dyabolo preliari to tam eam abscondit tenendo manus fixas ꝛ clauatas in cornibus crucis Unde abacuc in tertio capitulo lo quens de cruce christi dixit: cornua scilicet crucis in manus eius ibi ab scondita est fortitudo eius: et patet fortitudo sua ibi abscondita: quia p eam vicit fortissimam mortem ꝛ for tissimum dyaboluꝫ Nam sequitur in illo codē ante faciem eius ibit mors egredietur dyabolus ante pedes ei⁹ scilicet victus ꝛ nudus a suo domi nio et potentia quaꝫ primo tenebat. Absconderant enim demones laqos mortis pedib⁹ nostris in ligno scien tie boni ꝛ mali. Et ideo xp̄s abscon dit eis laqueum Unde capti sunt in ligno crucis Et ideo dixit psalmista veniat illi scꝫ dyabolo laqueus queꝫ ignorat ei ꝛc. Abscondit etiā in cru ce suam pulchritudinē in turpidinē cum eēt spciosus forma p̄ filiis homi nuꝫ ps. xliiij. ibi non erat ei species nec decor absconditus vult⁹ eius et despectus. Vñ nec reputauimus euꝫ ysaie. liij. Abscondit tertio suam sa nitatem in infirmitate quia vt dici tur ysaie capitulo codeꝫ nos reputa uimus euꝫ quasi leprosum percussuꝫ a deo et humiliatum virum dolorum et scienteꝫ infirmitatem Abscondit siiij. suam dignitatem in contemptuꝫ et vilitatem quia cum latronibus et homicidis cum iniquis et sceleratis

deputatus est: ysa. capitulo eodem cum tamen esset summe dignitatis et excellentie quia verus deus et verus homo sicut fuit declaratum supra .i. libro Sic ergo in xpi passione egressus est dyabolus victus ante pedes eius perdita potestate et dominio liberato homine ab eius captiuitate. Et ideo in figura huius legitur .i. Regum .xvij. quod dauid occidit leonem et predam eius tulit ab ore huius leonis. Petebat propheta liberari dicens salua me ex ore leonis ps. xxi. Et in signum victorie habite legauit xps humani generis inimicum scilicet dyabolum et sic ante faciem iuit mors .i. dyabolus victus et ligatus sicut in triumphis victi solent ire ante victorem ligati. Unde apo. xx. Apprehendit draconem serpentem antiquum qui est dyabolus et sathanas et ligauit eum per annos mille .i. vsque ad tempus antichristi et ponitur ibi tempus determinatum pro indeterminato. Et quia tunc resumet violentam potestatem et exiet per affluentam malignitatem vt mittat populos in errorem. Ideo tunc dicitur solui Signum autem manifestum perditionis dominii demonum fuit cessatio ydolatrie in vniuerso mundo ad predicationem xpi et apostolorum per quam ydolatriam fere vniuersum orbem captiuum tenebat cum ydolis vt deus coleretur.

¶ De proprietatibus et malicia demonum.

Octaua considera tio est de proprietatibus et malicia demonum Circa primum vt notatur Joh. iiij. Christus assignauit tres proprietates precipuas dyaboli. ¶ Prima quod est homicida ab initio quia homo in specie humana ponitur per animam Ideo ille magis proprie est homicida qui animam interficit per peccatum mortale quam iste qui interficit corpus per quod homo conuenit cum brutis hoc autem fecit dyabolus a principio mundi quia per suggestionem eius primum peccatum homini contigit et in hoc officio continue perseuerauit. ¶ Secunda proprietas dyaboli ibidem est quod in veritate non stetit .i. in debita obedientia ad deum: res enim dicuntur vere in quantum conformantur veritati prime a qua veritate deuiauit dyabolus per peccatum superbie. ¶ Tertia est quod mendacium ex propriis loquitur .i. ex habitu malo in quo est obstinatus idest subdit causa quia mendax est et pater eius .i. ipsius mendacii qui enim mendacia ab aliis inuenta solum refert mendacia dicit sed qui ea facit mendax dicitur et propter hoc dyabolus dicitur pater mendacii quia primum mendacium adinuenit dicens mulieri Gen. iii. nequaquam moriemini. Sed est difficultas cum sint mendaces si possunt demones compelli ad dicendum veritatem. Dicitur quod sic. Compelluntur enim fallaces spiritus ad dicendum veritatem et salubria nobis sicut exemplificat beatus augustinus. viii. de ciui. dei. ca. xxvi. de dolore demonum qui loquebantur per hermen ante xpi aduentum de suis futuris penis apud memorias sanctorum martyrum quas iminere cernebant. ¶ In multis enim ait augusti. talibus locis torquentur et confitentur: et de

possessis hominum corporibus eijciuntur. ¶ Sunt et alie viginti due demonum proprietates quarum viginti numerantur in secundo libro: summe veritatis theologice scilicet quod sunt spiritus impuri humani generis inimici mente rationales nequitia subtiles nocendi cupidi per superbiam tumidi semper in fraude noviter immutant sensus inquinant effectus vigilantes turbant dormientes per somnia inquietant: morbos inferunt tempestates cocitant in angelos lucis se transformant semper infernum suum secum portant. ¶ In ydolis diuinum cultum sibi vsurpant semper bonis dominari appetunt: magice artes per eos fiunt bonis ad exercitium dantur semper fini hominis insidiantur hec ibi. ¶ Vicesimaprima demonum proprietas est quod semper ambulant in circulo. Unde ps. de demonibus ait. In circuitu impij ambulant. Item cum dominus quereret a sathan Job. i. Unde venis. Respondit circuiui terram et perambulaui eam quod quadrupliciter intelligi potest. ¶ Primo sic. Circuiui terram. i. data est mihi vniuersalis temptandi diligentia quia pauci sunt in quibus non habeant locum vestigia mea ¶ Secundo sic exponeret dyabolus si posset inclinari ad suum peccatum cognoscendum. Circuiui terram idest in hoc me ostendo remotum a virtute et obstinatum in malo quia semper sum in circumferentia et nunquam possum venire in lineam per quam veniam ad medium quod est virtus. ¶ Tertio sic circuiui terram propter anxietatem aborum. Unde glo. sathan laborans terram circuit quia quietus in dei culmine stare contempsit. ¶ Quarto sic circuiui terram propter hoc quod dyabolus serpens est tortuosus. Unde ysa. xxvij. Uisitabit dominus super leuiathan serpentem tortuosum et sicut motus circularis quantum est de se nunquam cessat sic et dyabolus nunquam quiescit et quia semper in circulo est ideo nunquam rectus sed magis tortuosus est. ¶ Recte ergo dicitur de demonibus recte in circuitu impij ambulant. Et si queras qualiter circuit dyabolus. ¶ Respondit glo. super illo verbo. i. Petri. v. Circuit querens quem deuoret dicens. Circuit tanquam hostis obsidens muros clausos explorat an sit pars aliqua murorum minus stabilis cuius aditu ad interiora penetret. Offert oculis formas illicitas et facile voluptates vt visu destruat castitatem aures per canora temptat et mollit christianum iniurijs lacescentibus ad cedem instigat. honores terrenos promittit vt adimat celestes et cum latenter non potest fallere apertos addit terrores in pace subdolus in persecutione violentus: contra quem tantum animus debet esse paratus ad resistendum quantum ille paratus est ad repugnandum: hec ibi. ¶ Vicesima secunda demonum proprietas est quod sunt crudeles immo seuissimi et est crudelitas demonis in tribus. ¶ Primo in presidendo vnde ysa. xix. Tradam egyptum in manu demoniorum crudelium. Secundo demon est crudelis in puniendo: prouerbiorum. xvij. Semper iurgia querit malus: angelus autem crudelis mittetur contra eum Tertio est crudelis in non miserendo hieremie. vi. Crudelis est et non miserebitur: et i. petri. v. Aduersarius vester tanquam leo rugiens circuit querens

quem deuorat. Est enim figuraliter bestia illa de qua dicitur genesis. xxxvii. Fera pessima deuorauit filium meum ioseph. multe alie sunt proprietates demonum quas non sufficere calamo explicare ideo hec sufficiant pro presenti. ¶ Uidendum est ergo de secundo scilicet de malicia demonum que quadrupliciter explicari potest. Primo demones aliquo modo suadent bonum sed non propter bonum sed propter malum finem vt cum in instabilibus hominibus in bonum suadent ingressum religionis scientes quod non permanebunt sed apostatabunt. Non autem talia suadent stabilibus hominibus in bonum. ¶ Secundo demonum malicia ostenditur cum decipiunt hominem suadendo malum sub spe boni vt piurare et iuramentum falsum facere pro rebus alterius conseruandis. ¶ Tertio demonum malicia ostenditur cum decipiunt hominem dissuadendo bonum tanquam nociuum vt cum dissuadet probo et stabili viro ingressum religionis ne de hoc peniteat et ingrediens confundatur. In cuius persona bernardus sic loquens ait. Noli inquit precipitanter agere diu considera diligenter intuere magnum est quod proponis et opus agens magna deliberatione experire quod possis amicos consule ne post facta penitere contingat. ¶ Contra cuius consilium nota bernardus subiungit. hec est sapientia mundi animalis et dyabolica inimica salutis suffocatrix vite mater tepiditatis eiusque solet deouomitum procurare. Cum enim verbum dei esse non dubites quid opus est deliberatione vocat te magni consilii angelus quid ergo adhuc consilium prestolaris: quis enim sapientior fidelior illo. ab ore putei gehenne eripior et consilium petam amicos consulat qui non legit inimici homines domestici eius michee. vii. Supradicto modo dyabolus malicia sua. aliquando dissuadet aliquibus orationem vel elemosynam ne per hoc incurrant vanam gloriam. Quarto demonum malicia ostenditur cum decipiunt hominem dissuadendo malum vt ducunt ad penas aliquando intemperantiam in victu et in somno vt inducant indiscretam abstinentiam quod est peius et sic eius malicia mille nocendi modos habet. xvi. q. ii. ca. vi. sis semper. Rugit aduersus homines qui quidem rugitus nihil aliud est quod eius voluntas et ardentissima cupiditas nocendi. Unde glo. supra hoc verbo tanquam leo rugiens dicit. Sicut rugitus leonis impedit aures ne alium sonum recipiant: sic dyabolus fidelium mentes terrendo vel illicita ingerendo a via veritatis ne vocem christi audiant auertit. Et si queras nunquid semper crescit malicia diaboli. Ad quod respondit doctor seraphicus bonauentura in. ii. sententiarum quod in dyabolo crescit malicia voluntatis quantum ad vim administratiuam qua conuertitur ad hominem sed non quantum ad contemptiuam qua est simplex et auersus a deo quia quantum ad hanc non est in statu demerendi. Sed nunquid malicia demonum aliqua via impediri potest dicitur quod sic. ¶ Quadrupliciter enim impediri potest. Primo per terminum peccati positum a deo. Secundo per resistentiam bonorum spirituum habet enim angelos vnum bonum ad custodiam: et vnum malum ad exercitium. Tertio per liberum arbitrium hominis non consentientis quia dyabolus neminem vicit

nisi volentem ab eo vinci. Unde Ambrosius de vita beata & ponitur. xvi. q. i. capi. non est voluntarium militē elegit sibi christus voluntarium sibi seruum dyabolus actionatur. neminem iugo seruitutis astrictum possidet nisi se ei prius peccatorum ere vendiderit. Quarto propter peccati abhominationem: quia demones nobilioris nature detestantur peccata vilia. Hec sufficiant pro presenti de proprietatib⁹ & malicia demonū.

¶ De bello demonum post aduētum xpi vsq3 ad diem iudicij.

Nona consideratio ē de bello demonum post christi aduētum vsq3 ad diem iudicij. Unde l3 demones perdiderant potestatē quam primo super humanum genus habebant & eorum princeps victus & ligatus vsq3 ad prefinitum tempus sit in inferno vt supra declaratum est consideratione quarta: permittuntur tamen demones habere cōsilia sua cū suo principe lucifero & temptare homines pro eorum exercitio & vt istud bellum possimus intelligere imaginemur ecclesiam fidelium tāq̄ vnam ciuitatē3 dei que dicatur fidei fortalicium vel ciuitas iustificationis siue bone conscientie que duodecim perfectiōibus decoratur. ¶ Primo est in situ congruenti: quia in medio vbi virtus habitat longe ab extremis scilicet vitijs & peccatis. ¶ Secundo est pulchra & excellens: q2 maior pulchritudo hominis est in bona cōscientia. ¶ Tertio est in securitate: q2 nō timet aduersa. ¶ Quarto ē sana q2 i bona ꝯsciētia nō pōt habitare ifirmitas pcti. ¶ Quinto est firmata in loco delectabili quia nunq̄ est vera delectatio vbi non est quies cōscientie. ¶ Sexto est in bona dispositione quoniam in circulo edificata est per operum perfectionem. ¶ Septimo habet cōcordiam ciuiū q2 semper homo in statu iustificationis diligit proximum suum sicut seipsum. ¶ Octauo habēt priuilegiorum habundantia3 quia non est sub lege peccati. ¶ Nono quia habent victualium habundantiam q2 nihil ibi deficit vbi grā habundat. ¶ Decimo habet bonum regimen cum voluntas rationis sibi subijciat. ¶ Undecimo est libera a captiuitate per christum: & etiam q2 bona conscientia non est sub seruitute dyaboli. ¶ Duodecimo habet amorem & charitatem quod pulchrificat totam ciuitatem. Ista est illa ciuitas hierusalem descendens de celo ornata a christo sicut sponsa pulchra & excellens vbi ipse habitat per gratia3 de qua Apocalip. xxi. ¶ Huic ciuitati pulcherrime vt fortissima esse3 christus posuit murum antemurale & fossatu3. murus est charitas que omnia sustinet hunc custodire debent prelati ecclesie episcopi & clerici qui stare debent ad portam ciuitatis: vt si venerit aliq̄s de pugna dyaboli vulneratus per peccatum dent sibi medicinam penitentie: & si venirēt pauperes indigentes tribuāt eis de bonis ecclesie q2 bona clericoꝝ pauperum sunt. ¶ Secundo posuit antemurale q̄d est iusticia et equitas que sunt in defensionem muri & hoc antemurale defendere et custodire de-

bent principes christiani qui positi sunt pro iusticia ministrenda in mundo. Unde sapientie.i. dicitur. Diligite iusticiam qui iudicatis terram. Ubi etiam debent ad portas antemurale ut si forte inimici venerint et voluerint impugnare murum cum fuerit inter murum et antemurale eos capient et faciant iusticiam expedientem. ¶ Tertio posuit christus predicte civitati fossatum profundum quod est humilitas. ¶ Istud custodire debent religiosi qui debent esse fundati in vera humilitate et eam omnibus venientibus predicare. Quid dicam de hac civitate si tales sunt custodes vere ipsa est gloriosa et habitans in confidentia: sophonie. Secundo gloriosa quantum ad pulchritudinem et habitans in confidentia quantum ad sua magna fortalicia. merito ergo gloriosa dicta sunt de te civitas dei. ps teste. Talis fuit hec civitas in primitiua ecclesia quando ipsis fidelibus erat cor vnum et anima vna vt legitur in actibus. ¶ Uidens ergo dyabolus felicitatem et gloriam predicte civitatis doluit vehementer cognoscens quod in ea multe anime liberare a manibus eius ad sedes celestes: vnde ipse ceciderat angelorum manibus cum gaudio ferebantur non curans debellare iudeos sarracenos nec hereticos et alios obstinatos iuxta dictum gregorii: quia illos temptare negligit quos quieto iure se possidere sentit. Cogitauit quod predictam ciuitatem debellare posset: et primo inter cetera excitauit contra eam persecutionem gentilium que durauit toto tempore apostolorum et ducentis annis vltra. In qua persecutione et bello vltra ducenta milia hominum vtriusque sexus pro veritate fidei et zelo ciuitatis iustificationis siue bone conscientie martyrio coronati sunt sicut libro.i. consideratione.iii. articulo.i. in examine.iii. latissime declaratum fuit. In quo bello nihil lucratus est dyabolus: sed potius miserabiliter victus ab illo bello cessauit cum per talem persecutionem plus multicarentur fideles et fortior efficiebatur ciuitas iustificationis vere fidei et bone conscientie. Suscitauit etiam bella hereticorum quorum hereses per diuersa consilia examinate damnate sunt et plurimi eorum igne cremati sic quod eorum in publico non est vox neque sonus licet in occulto nimium seuiat ista pestis sicut supra libro.ii. declaratum est: quare cum sit maliciosissimus vt in precedenti consideratione dictum fuit non valens quod fecere. Cogitauit contra predictam ciuitatem aliam edificare que dicetur ciuitas babylonie.i. confusionis et dyabolica cuius fundamentum posuit contemptum dei super quod edificauit.xii. abusiones que sunt princeps iniustus curialis adulator miles sine fide consiliarius sine veritate commissarius sine pietate prelatus sine charitate. aduocatus cum rapacitate. clericus ignorans. religiosus superbus. mercator falsus. Iuuenis sine verecundia. populus sine amicitia: murus predicte ciuitatis dyabolice dicitur animositas et diuisio. Antemurale dicitur iniusticia et oppressio. Fossatum vero dicitur superbia et ambitio et sic in omnibus ista ciuitas contrariatur prime ciuitati. ¶ De his duabus ciuitatibus dicit augu. de ciuitate dei. duo amores fecerunt sibi duas ciuitates: quia

una incipit a contemptu sui vsq ad amorem dei. et hec est ciuitas iustificationis. Alia vero incipit a contẽptu dei vsq ad amorem sui: et hec est ciuitas dyaboli et destructionis. Cũ ergo ex diuina permissiõe vidit dyabolus se potentem ad expugnandũ magna parte p̄dictã ciuitatẽ ordinauit exercitũ suũ i triplici acie. ¶ In prima posuit capitaneum sathan. ¶ In scdo beelzebub. ¶ In tertio vero mãmonã. ¶ Prim⁹ capitane⁹ bellauit et continuo bellat contra religiosos qui custodiunt fossatũ et p̄dictus dyabol⁹ portat p armis suis superbiã et ãbitionẽ simulationẽ committit ergo iter vtrosq durũ bellũ et vulnerati sũt ac trucidati spũaliter plurimi religiosi si qui ferunt habitũ humilitatis in corpore et secrẽ superbie in corde. exterius apparent hoibus humiles capite in terrã inclinato: sed corde sunt altiores celo. Unde vidi temporibus meis duos religiosos duorũ ordinũ informatorum q a mũdo segregati sancti viri mundũ cõtẽnentes exterius videbant se victos a demone q sua claustra relinquentes mũdanis fauoribus adherentes epi facti sunt non vocati: sed vt erũmas fugerent ordinũ suorum q fuit in magnam confusionẽ p̄dictarum religionum et cã multarum murmurationum. Ipsi vero facti inuerecundi ac si nihil eorũ statui indecens fecissent vt furdi in omnibus pertransibant. Bellat etiã dyabolus cum aliis religiosis per ambitionem et intantũ vulnerat eos ambitiõe miserabili q cũ non efficiuntur p̄lati in ordine inter dei seruos viuere nõ possunt: immo exeuntes ad alios se transferunt vbi possunt suas ambitiões implere nõ attendentes q cũ populi xp̄m voluerunt facere regẽ fugit in montẽ. Johan. vi. Charitas etiã non est ambitiosa. i. Cor. xiij. sup qd̄ dicit augu. Ociũ sanctũ querit charitas veritatis negociũ suũ suscepit: necessitas charitatis quã sarcinã si nullus imponit vacandũ est veritati: si aũt imponit suscipienda est ppter charitatis necessitatẽ. Alios aũt religiosos inuenit dyabolus desiderãtes visiones et reuelationes et q raro tale desideriũ absq radice supbie et p̄sumptiõis seu vane curiositatis inueniť iusticia dei pmittente veniunt in illusiones et deceptiones dyaboli p quẽ modũ seminat dyabolus in maiori pte tẽptationes spũales huius temporis et indicat in corde illorum qui sunt ministri antichristi: et sic cadunt plurimi religiosi vulnerati superbia a demonibus. Ea ppter fugiẽdũ est tale desideriũ sicut venenũ cũ non concedãtur visiones et reuelationes vere propter tale desideriũ: sed solũ pcedunt ex pura bonitate dei et in anima existente in magna humilitate timore et reuerẽtia et feruẽti amore dei. Alios autem religiosos vulneratos et p̄cipitat dyabolus cũ in orationibus quas faciunt sustinent aliquã consolationẽ que fundať in p̄sumptione siue existimatione superba sui ipsius aut inducente ipos in ambitionem sui proprij honoris et glorie. Aut inuita ista aut in paradyso cũ talis consolatio principaliter includat saturitatem et refectionem sue pprie affectionis. Ex quo sequitur multitudo maxima pessimorum viciorum et errorum: et ideo talis consolatio fugienda est omnis

nos solum illa est sustinenda que sequitur propriam cognitionem tui et perfectam sensibilitatem tue nihilitatis et tue imperfectionis cum magna subiectione tue magnitudini et altitudini dei per altam reuerentiam et cum magno desiderio honoris dei: quia in talibus vel similibus debet fundari talis consolatio. Cauere etiam summe dicunt deuoti religiosi ab omni sentimento et visione quantumcunque alta et quantumcunque appareat certa si ducat eorum cor in opinionem aut affectionem contra aliquem articulum fidei: aut contra bonos mores et bonas honestates cum sine dubio ex parte dyaboli sint. ¶ Hec est doctrina illius illuminati et sancti viri fratris Petri scroyo in quibusdam suis notabilibus de remediis contra temptationes spirituales qui fuit vnus de principalibus reformatoribus ordinis nostri in hoc regno castelle. O quam debilitatum est fossatum ciuitatis dei et quam pauci veri religiosi humiles inueniuntur in orbe presertim cum multi cadunt ex simulata sanctitate que secundum hieronymum duplex est iniquitas tales enim sepulchra dealbata plena spurcitia mortuorum nuncupari debent. Sed licet innumeri cadant et pereant de fossato victi a dyabolo aliqui tamen semper manent qui viriliter resistunt quos deus cognoscit et reseruat pro defensione sue ciuitatis dilecte. ¶ Sed accedit secunda acies bellatorum dyaboli beelzebub et dat secundum prelium antemurale quorum arma sunt oppressio distractio iniusticia indignatio et committitur hoc bellum forte sic quod multi principum et militum inuenti sunt vulnerati in capitibus nomina vulnerum ab armis dyaboli nuncupantur oppressio populorum destructio impotentium. Iniusticia et indignatio de talibus principibus et militibus dicitur Ezechie. xxii. capi. principes eius in medio eius quasi lupi rapientes predam: ad effundendum sanguinem et ad perdendas animas et sic antemurale iusticie et equitatis rumpitur: quia vigiles scilicet curiales et consiliarii dormiunt: non vigilant pro bono ciuitatis: sed pro bono proprio: consulendo principibus iniusticias oppressiones adulendo eis et laudando eorum malum regimen. De talibus principibus dicit dominus per prophetam osee. viii. Ipsi regnauerunt et non ex me: principes extiterunt et non cognoui eos. ¶ Vere isto tempore magnam victoriam et grandem predam de principibus et militibus reportat dyabolus. Cum vix inueniatur qui non studeat tyrannice presidere potius quam recte in suo regimine facere. Nec querunt iam principes consiliarios virtuosos et honestos: sed homines vulpinos astutissimos et fraudulentos quibus possint suas militias et tyrannides colorare per adinuentiones dyabolicas exquisitas cum quibus captiuati a dyabolo peribunt sine fine. Iam vicarius christi nihil fere potest in ecclesiis prouidere nisi quod principibus placet: et sic sepe prouidentur de dignitatibus et beneficiis ecclesie viri insipientes viri scelerati, paruuli lactantes: et qui nondum a materno vtero exierunt. Sic ergo antemurale ciuitatis iustificationis quasi totum videtur dirutum: et expugnatum per demones licet aliquos deus suo occulto iudicio semper reseruet: in

quibus seruetur veritas iustificatio nis qui ita paucissimi sunt q in tan ta multitudine maloꝝ non apparēt semper tamen ad numerum septē re seruant. Iuxta illud. iij. Reg. xix. Re seruaui mihi in israel septē milia vi roꝝ qui non curuauerunt genua an te baal per quos intelliguntur viri fi deles septē donis spiritussancti pul chriformiter illustratū q nō curuant genua dyabolo bellatori per consen sum. ¶ Accedat ergo tertia acies de monum bellatorum volentes murum capere violenter: sed non possunt qꝛ vt dictum est murus est charitas que fortissima est. charitas enī nunq̄ ex cidit Coꝛ. xiij. quod videns capita neus huius aciei qui māmona dici tur triumphare de custodibus muri armauit milites suos fortissimis ar mis auaricie et symonie et cum murus nimiū angustiaret venerunt prelati non pauci ad parlamentū cū māmo na et rescatati sunt. ¶ Dic mihi quis est in ecclesia qui non sit rescatatus per māmona vis tu aliquid in eccle sia oportet q primo roget pro te mā mona vis episcopari habeas ꝑ te ad uocatū mammonā: qꝛ a maiori vsq ad minorem omnes auaricie student et a propheta vsq ad sacerdotem cun cti faciunt dolum. Hiere. vi. Iam ni hil valent electiones canonice in ec clesijs cathedralibus: sed fauor et pe cunia: nihil scientia et sancta vita sed astuta māmone malicia: et sic ruptus est murus ciuitatis iustificationis ꝑ magna pte et multi vigilātes occisi sūt quia non vigilant illi tales propter curam animarum sed bursarū. Ideo dicit bernardus quem dabis de nu mero prelatorum qui non magis stu deat bursis euacuandis q̄ vitijs ex tirpandis. plus student in salmone q̄ in salomone. Merito ergo de his conqueritur dominus Ezech. xxij. Sacerdotes eius contempserunt le gem meam polluerūt sanctuaria mea inter sanctum et prophanum non ha buerunt distantiam et inter pollutum et mundū non intellexerunt et a sab batis meis auerterunt oculos suos et coinquinabar in medio illorum. ¶ Rupto ergo muro et peremptis ta libus custodibus iniquis ex vulneri bus auaricie et symonie ingrediun tur demones ciuitatem sanctifica tionis et occidunt filios: scꝫ cogita tiones eorum capiunt mulieres affe ctiones et viros: scilꝫ cōsensus quos captiuos in damnationem perpetuā abyssi infernalis deducunt pro ma gna parte et ciuitatem ignibus expo nunt: vt non remaneat lapis super lapidem: qꝛ quasi nihil iusticie nihil humilitatis nihil charitatis rema net in illa ciuitate. Sic ergo incen derunt electam ciuitatem sanctita tis et desertas fecerūt vias ipsius: ec clesiastici. xlix. hanc desolationem ꝓ uidens saluator noster dolens de ta lium animarum damnatione suo san guine redemptarum fleuit super il lam scꝫ ciuitatem iustificationis q̄si ei diceret o ciuitas mea dilecta o spi ritualis habitatio mea quis te sic de struxit quis te in abyssum mersit: o ciuitas melius tibi fuisset nunq̄ fuis se vbi sunt muri charitatis vbi est an temurale iusticie vbi est fossatum hu militatis vbi sunt in prelatis charita tiua: vbi principes iusti: vbi sunt hu miles religiosi omnia subuersa sunt et q̄s poterit continere lachrymas si

Cum deuotione voluerit contemplari quot anime pncipū: quot aie platoꝝ: quot anime pereūt religiosoꝝ quot anime subditorum sub vtroqꝫ brachio ex eorum malo exemplo et regimine ve illis. Sꝫ licꝫ quasi. vij. numeri in hoc demonū bello cadant religiosi principes et milites plati ecclesiastici subditi etiā sub vtroqꝫ brachio semper tamen manent aliq̄ in quibus saluatur veritas fidei et iustificatio bone cōscientie. et si nō nisi duo viri fideles remanerent in mūdo in eis saluaretur ecclesia que est vnitas fidelium. charitatis vinculo adunata. non est autem dubitādum quin aliqui tales sint in mūdo. quia ſm chrisostomum iusti sunt in mundo sicut medulla in arbore qua deficiente deficit seu perit arbor ergo si non essent aliqui iusti periret mundus fluctuat ergo nauicula petri sed non mergitur bellorum turbinibus quibuscunqꝫ quia porte inferi. i. demonum furie non preualebūt aduersus eam cum sit turris fortitudinis a facie inimici. Et attente intuendum est ꝙ istud bellum diaboli nunqꝫ cessat immo continuo crescit et aggrauatur. Unde dicit ysidorus libro. i. de summo bono ꝙ quāto propinquius finem mundi diabol⁹ videt tanto crudelius persecutiones exercet et q̄ se continuo damnandū conspicit socios sibi multiplicat cuꝫ quibus gehenne ignibus abdicatur. ¶ Resumptis ergo viribus et captis armis christiane militie de quibus supra libro. i. consideratione. i. dictum fuit vigilandum est et viriliter pugnandum cum demonibus q̄r vt dicit apostolus ephe. vi. non est nobis colluctatio aduersus carnem ⁊ sanguinem. i. aduersus homines qui sunt caro ⁊ sanguis ⁊ per cōsequens visibiles sed aduersus principes ⁊ potestates. i. demōes q̄ sunt hostes inuisibiles. et dicit principes et potestates quia angelorum ordines non solum sunt per gratiam sed etiam per naturam: ⁊ sic de singulis ordinib⁹ ceciderūt aliqui in quibus naturalia permanserunt integra vt dicit dyonisius ⁊ inferiores obediūt superioribus vt possint nocere hominibus. ⁊ per principes ⁊ potestates intelliguntur alij ordines demonū. ¶ Sequit̄ aduersus mūdi rectores: hic nomine mundi non intelligitur vniuersitas creaturarum que non regitur a demonibus sed a deo ⁊ angelis sibi ministrantibus sed intelligitur vniuersitas malorum hominum sic dicitur. Joh. i. mūdus euꝫ non conouit qui per demones regūtur inquantū per eos ad peccata mouentur ꝑpter quod subditur ad declaratione hūiusmodi intellectus tenebrarum harum. dicuntur eñi mali homines tenebre quia sunt inuoluti tenebris ignorantie ⁊ culpe contra spiritualia nequitie. i. cōtra spiritus neqꝫ siue malignos quod dicitur ad ostendendum ꝙ per rectores mundi hic demones intelliguntur in celestibus idest in hoc aere caliginoso ꝙ frequenter in scriptura celum nominatur in quo demones habitant vsqꝫ ad iudicium : vt supra dictum fuit propter quod etiam aues celi nominantur. Mathei. xiij. vbi dicitur ꝙ aues celi comederūt semen quod cecidit secus viam. Sic exponit predictum verbum Nicolaus de lira su-

per epistolam ad Ephe. propterea accipite armaturaz dei scilicet virtutum vt predictum est vt possitis resistere insultibus demonuz in die mala.i.in presenti vita vbi imminet temptationuz pugna vsq ad diem iudicij que etiam erit dies mala malis et amara valde. Unde et iohãnes papa scribens ysaac Syracusano episcopo.xvi.q.ij. capitulo visis de astucia diaboli et bello contra ecclesiã catholicam ac de munitione nostra dicit sic. ¶ Nec ignoramus astuciam eius conatur nãq a principio ruine suevnitatẽ ecclesie rescidere charitatem vulnerare sanctorũ operuz dulcedinem inuidie felle inficere et omnibus modis humanuz gen⁹ peruertere ac perturbare. Dolet enĩz satis et erubescit charitatem quaz in celo nequiuit habere: homines constantes ex lutea materia in terra tenere. Unde oportet quantuz fragilitati nostre conceditur vt omnes aditus nocẽdi eius versucie muniam⁹ ne mors ingrediatur per portas nostras. Hec ibi.

¶ De diuersitate demonuz et si possunt habere spiritus familiares.

Ecima consideratio: est de diuersitate demonum et si possunt habere spũs familiares.

¶ Pro declaratiõe primi notadũ est q sicut boni angeli sunt distincti in nouẽ ordinib⁹ et cũ eis aĩe sancte sic ẽt demões q̃ a nouẽ ordinib⁹ ceciderũt sũt disticti in nouẽ ordinib⁹ et cũ eis aĩe dãnate. Et illi dmões q̃ erãt alciores hierarchie facti sunt peiores et iferiores in meridionali pte q̃rum presidentem vocauit dauid demonem meridianum. Est autem vox communis multorum q sunt.x. differentie demonum: quidam dicuntur fata. Alij dicuntur vulgariter duen de causa. Alij dicuntur incubi et succubi. Alij faciunt prelia. Alij comedunt et bibunt cum hominibus apparent in somnis. Alij vt dicunt fiunt spermate et ex odore viri et mulieris cum coniungantur vel ex radijs planetarum. Alij sunt masculi et femine Aliqui sunt mundi et aliqui immundi Alij illudunt viros et feminas qui xurguine siue bruxe vulgariter nuncupantur. Multi asserunt se talia vidisse et quasi tenent quasi certa sed quid veritatis contineat consequenter declarabitur.

¶ De fato.

Rima differentia demonuz ẽ de fatis voluerunt quidam simplices dicere q fata sunt q̃dam femine q̃s dant spiritus super creaturam nouiter natã Unde et seneca tragedia prima in choro primo loquitur de eis quasi de quibusdaz sororibus siue deis que sic disponunt vitam humanam q null⁹ potest pertransire ordinem ab eis dispositum sic dicens. dura peragunt pensasorres nec sua retro fila reuoluunt ad gens hominum fertur rapidum obuia fatis incerta sui. Sequitur certo veniunt ordine parce.i.sorores ille q̃ disponunt vitam humanã nulli iusso cessare licet nulli scriptũ proferre dicet. q autẽ fata sint tales femine vl' dee disponẽtes vitã huma

nam error est. Unde dicit augustin⁹ super Joh̄a. sermone tertio qui edi ficantur ad credenda fata scilicet ta lia fiunt corda eorum fatua. Et secū dum veritatem si alicui nomen fati tribuatur nulli nisi voluntati dei tri buendum est ſm augusti. v. de ciuita te dei. capi. viij. q2 ille summus deus optime ꝛ verissime creditur cuncta scire anteꝙ fiant ꝛ nihil inordinatū relinquere. Quia ergo diuina volun tate cuncta disponuntur cum sit pri ma regula in contingentibus: ideo fatum non mulieres non dee nō vis positionis syderum: sed diuina volū tas fatum appellabitur. Unde fatuз isto modo dicitur a for faris: ꝛ sic fa tum dicitur quicquid deus fatur. Si plura vis videre de fato ꝛ fortu na ac diuina prouidētia vide in dya logo fortune libro. i. capi. ix. vbi la tissime de hac materia locutus sum. Sed quid dicendū est ad illos qui dicunt se talia fata vidisse. Respon detur ꝙ si talia accidant non femine sed demones sunt qui volunt imita ri ꝛ deridere illud quod deus dixit p angelum abrahe de natiuitate ysaac ꝛ illud quod dixit angel⁹ matri sam pson ꝛ illud quod dixit angelus za charie patri Johannis baptiste: et quod dixit angelus marie virgini de christo anteꝙ conciperet.

¶ Secunda differentia demonum.

Secunda dif ferentia demonum est illorum q̄ dicun tur duen de casa. Experiunt sepe ho mines de nocte in domibus suis vigilantes in lectis suis ꝙ ambulat aliquis p domū mu tando frāgēdo res aliquas ictus ma gnos dādo specialiter in vasis vina riis amouendo etiā capitib⁹ hoīз bir reta sua ꝛ tollēdo oēs rupas quas in lectis super se habēt in quoꝝ aliqui bus ego expertus sum. Cum enī iu uenis essem ꝛ iacerem in quadam do mo quadrata. cuius soluз vnica erat porta abint⁹ bene clausa cū aliis tri bus sociis in eodē lecto. ecce subito in tempeste noctis silētio audiuim⁹ extra portā quasi sonū quē apothe carii faciunt in mortariolis ereis in fracturam specierum. euigilātes er go ꝛ mirātes quid hoc esse posset ta li hora cessauit modicum sonus ille ꝛ post paululum sensibiliter audiui mus intra domum sub mensa quadā que ibi erat sub qua manserat cophi nus quidem quasi plenus nouis nu cibus ꝛ tantus ibidem sentiebatur a nobis sonitus nucum confractaruз ac si ibidem plurimi porci grosolan tes nucesꝗ confrangentes ambula rent de quo non modicum stupefa cti eramus cum ianua optime ab in tus esset clausa: ꝛ nullus alius esset ingressus. Post paululum vero ces sante sonitu illo i angulo in p̄dicte quadre nobis opposito. subito appa ruit quidam paruus splendor ꝛ nun ꝙ amplius vidimus nec aliquid sen timus. Quidam autem ex sociis qui maioris etatis erat et vir satis peri tus dixit nobis ꝙ non timeremus: q2 erat quidam spiritus malus no bilis hierarchie q̄ alia mala nō ope rabatur nisi ludos illos ſз die facto nuces sicut dimisim⁹ inuenim⁹. Fa ciūt etiam luctā cū hominibus ꝛ plura

alia aliquibus pauorosa et s͠m veritatem tales non sunt homines nec mulieres sed sunt quidam demones qui volunt deridere homines volētes imitari angelū qui luctatus est cum iacob et angelum qui locut⁹ est cum moyse ⁊ angelū quem vidit iosue in campo hiericho ⁊ licet multa damna de nocte in domibus videātur egisse nihil tamen damni de die reperitur nec res aliqua mutata de celo suo sed quelibet in suo ordine sicut primo erat. Est ergo illusio quedam talium demonū derisorum que ab nihil aliud extēdi pōt nisi ad talem hominum derisionem.

¶ Tertia demonū differētia est.

TErtia differētia est quorūdam demonū qui incubi et succubi nūcupātur qui hoīes generare dicuntur tales eñ demones in specie hominum virorū aliquo modo. Aliquādo incubunt feminis et aliquando in specie feminarum succūbunt viris. Quomodo autem talis generatio efficiatur declarat doctor seraphicus bonauentura super s͠m sententiarum in scripto suo. dicens ꝙ in actu generatiōis sunt duo scilicet seminis decisi cōstitutio s͠m neruos ⁊ virtutes calorū talis speciei competentes ⁊ sic est solius illi⁹ cui dedit deus vim generatiuam vel ꝓpagatiuam et hoc nullo modo competit demonibus a flumētibus corpus. ¶ Item est ibi seminis ꝑfecti transfusio ⁊ trāsfusi susceptio ⁊ hoc potest cōpetere demonibus. ¶ Primo eñ demones succūbunt viris in specie mulieris et ex eis semen pollutionis suscipiūt et quadam sagacitate nature ipsum semē in sua virtute custodiunt ⁊ postmodū deo permittente fiūt incubi ⁊ in vasa mulieris transfundunt ex qua transfusione homines generari possunt nō tñ sic generati sunt filij demonum sed hominis. Hec ille. Isto modo fertur generatū fuisse merlinū. ¶ Unde legitur in hystorijs britannorū ꝙ rex bortegeris qui britāniā regebat totius insule in se odia considerans. Inito cōsilio cum sapientibus quid agere deberet ad tutamen sui iussit ꝯuenire artifices qui ei castrū fortissimum fabricarēt. sed cuꝫ opus terra absorberet suasum est ei a magis cōiectoribus vt hominem sine patre natū quereret ⁊ eius sanguine lapides ⁊ cemēta aspergi preciperet et sic suum edificium stare posset. Queritur ergo merlinus qui illis temporibus natus erat cuius ortus traditur fuisse modo subscripto. Quidaꝫ enim dicūt eñ fuisse filium cuiusdā monialis filie cuiusdam regis que clemētia vocabatur. Richardus vo dicit eam nō fuisse monialem sed dicit ꝙ inter moniales nutrita fuit in ecclesia beati petri de vrbe baemadim. Huic aūt demon apparebat in spē pulcherrimi iuuenis quaꝫ sepi⁹ alloquens deosculabatur tandē eaꝫ cognoscens grauidam dereliquit. Cunqꝫ huius facti noticia ad predictum regem bortegerium peruenisset stupefactus rex a magis perquirit vtrum hoc possibile videretur: q̄ responderūt ꝙ sic quia philosophorum hystorie hec affirmant. ¶ Refert enim apoleijus inter lunam et

terram esse demones incubos quod nec beatus augustinus discordat vt in .xv. libro de ciuitate dei patꝫ Hic merlinus a nūcijs regis requisitus cum inuentus fuisset coram rege cū matre adducitur. Qui regem interrogauit cur ipse cum matre sua vocati fuissent. Cui rex causam vocationis aperuit dixit quoqꝫ ꝙ vnū castrum seu turrim edificari mādauerat sed fundamenta in loco firmari nō poterāt quia quicquid in die edificabatur in nocte totum absorbebatur. Cūqꝫ magi ⁊ cōiectores de causa requisiti fuissent. Responderunt nullo modo posse in loco fundamēta firmari nisi īueniatur homo sine patre cuius sanguine lapides et cementa aspergātur tu autem diceris esse talis et propter hoc te perquiri fecimus. Ad hec verba merlinus respondit dicēs magos et cōiectores fuisse mētitos causamqꝫ aperuit ꝓpterquam nō poterāt firmari fundamenta: asseruit quoqꝫ stagnum sub fundamēto esse ꝙ totum quod struitur absorbet. Queritur ergo fodiendo et sic inuenitur. Tūc mādat merlinus euacuari stagnum per riuos ⁊ incepit tunc aperire mysterium futurorum sicut plenius cōtinetur in collectatiōe hystoriarum fratris iohānis de podio. Nō ergo ſm ea que supradicta sunt mirandū est si sic homines generētur per demones incubos ⁊ succubos licet istud raro īueniatur. frequenter tamē experiūtur alique femine etiam deo dedite ⁊ nimiū deuote tales demones ad se venientes qui eas vigilantes a lectis extrahunt vel orātes amplexātur et quadam dulcedine somni soporate euigilātes inueniūt se pollutas ac si cum viris miscerētur nec remediuꝫ se habere posse dicūt nisi solum cuꝫ ligno vere crucis xpi in cuius ꝓsentia accedere nō possunt tales demones sicut istis temporibus experte sunt que hoc bello tribulātur. De viro ēt quodā deuoto audiui ꝙ semel cum esset in oratiōe sentiebat ī aere quādam dulcedinē cātus venire ad se qua appropinquāte soporabatur et euigilās inueniebat se pollutuꝫ. Plura alia de istis spiritibus accidunt que longum essent enarrare. tales enim demones volunt deridere homines et volūt imitari āgelos qui loquebātur cum daniele et cum zacharia. et cum sancto iohāne qui quasi semper erant cum eis in cubiculo suarum habitationum.

¶ Qualiter demones vidētur facere prelia.

Quarta differētia ē aliquoꝝ demonū qui vigilātib⁹ ꝑ vias apparent quasi exercitus magni cū magnis tumultib⁹ incedere vidētur ⁊ vulgo dicit̄ huesta antiqua. Aliquādo etiā videt̄ facere prelia magna tales eñi volūt imitari prelia regis sennacherib ⁊ cōstātini ⁊ alia multa de quib⁹ supra libro. iiij. consideratione. ix. dictum est. In qb⁹ ipsi lucrati sunt nō paruam multitudineꝫ animarum.

¶ Quomodo demones in forma humana videntur comedere.

Quinta differentia est aliquoꝝ demonuꝫ q̄ inter hoīes se apparēt

comedentes et bibētes quasi associā tes se eis. Tales volūt deridere ho mines et volūt imitari angelos q̄ cū abraham comederūt et per viaʒ fue runt et raphaelem angelum qui so cius fuit thobie iunioris qui cū eo comedere et bibere videbatur et xp̄ʒ qui sociatus est per viam lucam et cleopham et ad mēsam cum eis fuit. Unde legitur in vita beati germani qui cum predict⁹ sanctus quidā no cte hospitatus fuisset in vna domo et post cenā mensa iterum pararetur admiratus quesiuit ab hospitib⁹ cui denuo mensa pararet qui cū dicerēt ꝙ bonis illis viris et mulierib⁹ que nocte incedūt prepararet. nocte illa statuit sanctus germanus vigilare. et ecce vidit multitudinem demonū ad mensam in formis virorū et mu lierum venientē qui eis precipiens ne abirent cunctos de familia exci tauit et quesiuit si personas illas co gnoscerent. qui cuʒ omnes vicinos et vicinas dicerent esse misit ad do mos singulorum et ecce in suis lectu lis sunt inuenti adiurati ergo p̄ san ctum germanum demones se esse de mones dixerunt qui sic homines il ludebant.

¶ Q̄ñō in somnis terrent hoīes.

Sexta differētia demonum est eoꝝ qui in somnis ho ib⁹ apparēt eos iq̄uietātes diuersis modis som niorum. terrent etiam dormiētes in tātum euigilans hō sentiat se totuʒ horribilitatū et alteratum ex presen tia spiritus maligni. Unde iob. iiij. In horrore visionis nocturne quo modo solet sopor occupare homies pauor tenuit me et tremor et oīa ossa mea pterrita sunt. et cum spirit⁹ me presente trāsirent inhorruerūt pili carnis mee. nec mirū quia magnum pauoreʒ et tremorē sequitur pilorū erectio et si hoc sequatur ad presen tiam spiritus boni euiusmodi erat iste qui iob apparuit et terruit mul to fortius spiritus malus terrorem et pauorē inducet. Quomodo eni sit spiritus malus signuʒ est ꝙ cum ho mines sic euigilāt et nomē iesus cū deuotiōe semel nomināt facto signa culo crucis securatur statiʒ animus a tali alteratiōe demone fugato. ta les eni demones volūt deridere ho mines et appetunt imitari qui appa ruerūt in somnis ꝓphetis. et ioseph sponso virginis ac aliis pluribus sanctis.

¶ Falsuʒ est demones fieri ex odo re vel ex planetarū radiis.

Eptima diffe rentia demonū est ꝫm aliquos insipientes q̄ dicere voluerūt ꝙ sūt aliqui demones siue spiritus q̄ fiūt odore aeris cū hō accedit ad mulierē et ꝙ aliqui etiā fiunt ex radiis pla netaruʒ cuʒ mutuo repcutiūtur. Et dicunt ꝙ illi qui meliores sunt ve niunt in somniis hoibus et faciunt ꝙ somnient. ꝙ dormiunt cuʒ mulie ribus et recipiūt illud semē ex quo noniter efficitur vnus spiritus. que omnia sunt falsa et erronea cuʒ a pn cipio facti sint oēs angeli siue boni siue mali nec facta fuit creatio ali cuius maligni spiritus postq̄ ceci derunt a celo sicut nec postea crea tus est aliquis bonus angelus.

¶ Quomodo apparent in spē masculi vel femine.

Ctaua differentia demonum est eorum qui in specie virorum et feminarum apparēt qui sꝫ veritatem nec sunt masculi nec femine. Uerūtamen aliquibus eorum placet plus societas virorum et aliis mulierum. Et causa huiꝰ diuersitatis ꝛ ꝑm dispositiones diuersas quas inueniūt inviris vel feminis ad suas deceptiōes credendum sicut legimus de eua ꝛ phitonissa ꝛ pluribus aliis mulieribus cum quibus diabolus lucratus est multum. Et ideo tales demones adheserunt mulieribus. et nō adheserunt helye. nec samueli. nec nathan. nec heliseo nec aliis pluribus sctis propter quos ipsi perdiderunt multitudinem animarum. nec tales demones adheserunt virgini marie nec susane. nec sancte lucie. margarethe katherine. nec aliis pluribus virginibꝰ et feminis sanctis. ꝑpter quas multuꝫ demones perdiderūt. Unde isto modo plus diabolus gaudebat cum egea ꝙ cū vxore sua maximilla et plus cum datiano ꝙ cum vxore sua alexandra ꝛ plus cū marētio ꝙ cum vxore sua et sic de pluribus aliis..

¶ Quō dicuntur mundi ꝛ immūdi.

Ona differentia demonū est eorū q mundi ꝛ immundi dicuntur. Unde et luce xi. saluator dixit. Luꝫ immūdus spūs exierit ab hoīe ꝛc. Dicitur autē spūs immūdus ꝑpter tria. ¶ Primo ꝑpter immundiciam proprie iniqtatis. ezechielis. xxviii. repleta sunt interiora tua iniquitate ꝛ peccasti. i. peccato supbie. et eieci te de mōte sancto dei. i. de celo empireo tanꝙ leprosuꝫ. ¶ Secūdo ꝑpter immundiciā suggestionis quia feda et immūda suggerit. est eīm diabolus ad modū leprosi. qui statim inficit cor humanuꝫ cuꝫ se ei applicat per consensuꝫ. Ideo orat ecclesia in collecta. Da q̄sumꝰ dn̄e populo tuo diabolica vitare contagia. ¶ Tertio dicitur immūdus ꝑpter immūdiciā habitationis quia nō habitat nisi in immūdo loco. i. in existente in peccato mortali. Ad similitudinē vppupe q̄ nidificat in stercore. Unde demones dicunt dn̄o Math. viii. si eiicis nos hinc mitte nos in gregeꝫ porcorum. ¶ Aduertenduꝫ tamen ꝙ proprie diabolus habitat in ypocritis. Luc. xi. et ingressi habitāt ibi. sedet in auaris diuitibus ps. sedet in insidiis cum diuitibus. dormit in voluptuosis. Job. xl. sub vmbra dormit. regnat autem in superbis iob. xli. ipse rex super filios superbie. Aliqui eorum dicuntur mundi ꝙ sic intelligendum est ꝙ illi demones qui fuerunt de altiori ordine volunt plꝰ decipere limpidiores et puriores creaturas sicut patꝫ de lucifero qui temptauit primum hominem et christum in deserto et sic de pluribus aliis sanctis. Unde alexander papa. ii. q. i. prima. capitu. nulli dicit diabolus non cessat circuire querens quem deuoret: et querere quos ex fidelibus perdat. et maxime il-

los quos ardentiores in seruitio sal natoris eicꝫ familiariores inuenerit ꝛ intantuꝫ desiderat impugnare ser uos dei mundos ꝛ sanctos ꝙ non so-lum vnus mittitur contra vnum sed sepe plurimi. Unde in cronicis mi-norum legitur ꝙ cuꝫ semel demones tempore beati francisci congregarē tur cum principe suo vt deliberarent quomodo possent ordineꝫ sancti frā cisci nouiter incipientem destruere septem milia demonum fuerunt ele cti contra quincꝫ fratres quos beat⁹ franciscus ad vnum heremitorium destinauerat vt illos a mundicia vi te contemptu mūdi ꝛ vera humilita te auerterent quia ergo tales demo-nes plus sequūtur homines mūdos et sanctos. Ideo denominatione ex trinseca demones mundi appellare possunt licet in se immundissimi sint peccatis vt dictum est. Demones ve ro inferioris ordinis licet non pos-sunt decipere personas altioris vite placet tamen eis cum immundi effi ciuntur et turpes in peccatis preser tim delectantur demones cum auer-tant aliquem a vera fide iesu xpi do mini nostri qꝛ de aliis virtutibus pa ruꝫ curāt sine fide. Ideo dicitur pri ma petri. v. cui resistite fortes in fide Sobrii ergo estote ꝛ vigilate.

¶ Quomō illudūt feminas que bru-xe vel xurgumine nuncupantur.

Ecima differentia demonum est eoꝝ qui decipiunt mulieres ali-quas vetulas maledictas que xurgumine siue bruxe nuncupā-tur. ¶ Sciendum ergo ē ꝙ sunt que-dam male gentes viri et mulieres apostate in fide et heretice creature ꝛ false quiꝯ seipsos dant voluntarie dyabolo et dyabolus recipit eos et dat eis ꝙ per suas artes falsas eis appareat ꝙ ambulant ducentes leu cas: ꝛ ꝙ redeunt in spacium. iiii. vel quincꝫ horarum: ꝛ destruunt creatu-ras suggēte s sanguinem eorum ꝛ ꝙ faciunt alia maleficia que volunt se cundum diaboli voluntatem ꝙ ē eis ꝛ illis qui eis credunt magna dece-ptio ꝛ illusio dyaboli. Ueritas auteꝫ huius facti est ꝙ quando iste male ꝑ sone voluntuti his pessimis fictioni bus consecrant se cum verbis ꝛ vn ctionibus dyabolo: ꝛ statim dyabo-lus recipit eos ī opere suo ꝛ accipit figuram earum ꝛ fantasiā cuiuslibet earum ducitcꝫ illas per illa loca per que desiderabant: corpora vero earū remanent sine aliqua sensibilitate et cooperit illa dyabol⁹ vmbra sua ita ꝙ nullus illa videre possit: ꝛ cuꝫ dya bolus videt in fantasiis earum ꝙ im pleuerant que volebant non amouē do ad earū fantasiis dyabolicas fan tasias que viderunt reducit illas ima ginationes coniungens cum suis ꝓ priis motibus ꝛ corporibus ꝛ tollit vmbram suam de⁹ super corporibus earum ꝛ statim videre possunt existē tia tamen illorum nuncꝫ ab illo loco absens fuit. sed solum actio cum ydo lo ꝛ fantasia fuerunt illis rebus que dyabolus eis presentauit ꝛ que fecit pro quolibet eoruꝫ: ꝛ ꝙ hoc facit dya bolus nō est mirum qꝛ illa operatur vt derideat miseras animas volens imitari ea que deus verissime per an gelos bonos fecit. sicut quando de-duxit abacuc prophetam per capil-lum de iudea in babylonem realiter

cum sua presentiali existētia & actione. Sed ꝙ dyabolus habeat potestatem mutandi existentiam alicuius creature nec facere ꝙ transeat vnum corpus per aliud sine dāno vnius vel amborum vel ꝙ transeat maius corpus per spacium improportionatum loco vt videlicet ꝙ ingrediantur tales persone per parua foramina domorum vel ꝙ sit simul vnum corpus in diuersis locis vel diuersa in vno & similia hec demones facere nō possunt cum hec repugnēt naturali philosophie & solum per miracula aliqua talia a deo sunt possibilia fieri vt dictum fuit supra consideratione quinta huius libri cum de potestate demonum ageretur. ¶ Illud tamen quod dyabolus potest facere ꝙ vnum pro altero videatur & ꝙ illud quod natura potest facere in vno mense ipse potest facere in puncto. ¶ Et causa est qui scit applicare actiua passiuis sicut patet in his que fecerunt magi pharaonis: ꝙ tamē dyabolus faciat ꝙ vnus homo conuertatur in serpētem vel auem vel plantem hoc est sibi impossibile: & ideo in hoc multi peruersi christiani alchimiste sunt decepti habentes pacta cum demonibus cogitantes ꝙ per eorum artem ferrum conuertent in aurum: ꝙ autem vna res sit & videatur altera hoc bene potest dyabolus facere deo permittente. Sic enim sepe facit dyabolus vt plurimos decipiat. Sic eñ legitur in hystoria sancti clementis & sancti cypriani et sancti germani et aliorum multorum quia accipiebat figuras aliquorum virorum et mulierum ad decipiendum populum et ad diffamandum creaturas dei. Et ideo non est credendum ꝙ homines vel mulieres conuertantur in anseres vel aliis similibus. Ea ergo que scelerate mulieres credunt et profitentur scilicet cum diana dea paganorum nocturnis horis et cum herodiade et nimia mulierum multitudine equitare super quasdam bestias et multa terrarum spacia in tempeste noctis silentio pertransire eiusqꝫ iussionibus obedire velut domino et cunctis noctibus ad eius seruitium euocari et ꝙ ab illis possunt alique creature in melius vel in deterius commutari. Aut in speciem vel similitudinem aliam transformari omnia sunt falsa et erronea et non a diuino spiritu sed a maligno vt dictum est talia fantasmata mentibus earum irrogantur: quia cum alicuius animam per talem credulitatem subiugauerit sibi transfigurans se in angelum lucis et transformans se in diuersarum personarum species atqꝫ similitudines mentem quam captiuam tenet multipliciter deludit et nullus debet venire in tantam stulticiam vt credat hec omnia que in somniis & spiritu tantum fiunt etiam in corpore accidere cum etiam Paulus non audeat asserere ꝙ fuerat raptus in corpore. Quicunqꝫ ergo talia crediderit scilicet postqꝫ super talibus audierit veritatem vel asseruerit scilicet pertinaciter proculdubio infidelis est et pagano deterior. xxvi. q. v. episcopi et quia nimium habundant tales peruerse mulieres in delphinatu et in gaschonia vbi se asserunt concurrere de nocte in quadam planicie deserta vbi est aper quidam in rupe qui vulgariter dic tur elboch

debiterne et q ibi conueniunt cum candelis accensis: et adorant illum aprum osculantes eum in ano suo. Ideo capte plures earum ab inquisitorib⁹ fidei ꝛ conuicte ignibus cõburuntur. Signa autem combustorum sunt depicta qualiter scilicet adorant cum candelis predictũ aprũ in domo inquisitoris tholosam in magna multitudine camisearum sicut ego propriis oculis aspexi.

¶ De spiritibus familiaribus.

Circa secũdum principale huius decime considerationis scilicet vtrum possint haberi spiritus familiares Respondet ad hoc beatus augustinus. viij. de ciui. dei. ca. xiiij. q apoleijus platonicus scripsit q socrates habuit deum vnũ ex illo genere minimum qui dicuntur demones cum quo habebat amicitiam et consiliũ a quo perhibetur inquit aug. solitus amouerivt desisteret ab agendo quo modo illud quod agere volebat non prospere fuit euenturum. Ex quo satis clare videtur accipi argumentũ q ille philosophus habuit familiarem spm: sed est difficultas si ille spiritus erat bonus vel malus: videretur alicui q esset angelus bonus q: ceteri futura prenunciare non possunt nisi forte diuino iudicio sicut fuit s. declaratum consideratione secunda huius quinti libri. nec obstat quia dicit augu. q dicebatur demon quia apud grecos idem significat q plura cognoscens: dixit tamen doctor illuminatus franciscus de maronis in floribus suis super isto passu q magis credit q fuit malus angelus quia socrates paganus et infidelis erat. Sic ergo patet q demones tanq familiares spirit⁹ possunt haberi in damnationem tamen illorum qui suã familiaritatẽ habere contẽdunt Cauẽdũ est etiaz ab incauta inuocatiõe demonũ. Uñ greg⁹. in libro dyalogoꝝ narrat q stephan⁹ presbyter de itinere rediẽs mãcipio suo negligenter pcepit dicẽs veni dyabole discaltia me: ad hãc vocẽ ceperũt caligarum corrigie cũ summa velocitate solui qd vt presbyter sensit expauit: ꝛ magnis clamoribus dicit recede miser non eñi tibi sz mãcipio suo locut⁹: sicq ex magna pte solute suarum caligarum corrigie remãserunt ꝛ sic patet q licet aliqui nolunt habere demones familiares ex mala tñ cõsuetudine loquẽdi de diabolo ipsi efficiuntur familiares ei vt subito faciant que incante mandant.

¶ De qualitate corpoꝝ in quibus demones apparent.

Ndecima cõsideratio ẽ qualia sunt corpa inquib⁹ demones apparẽt ꝛ si possunt humana corpa vel aĩas subĩtrare. Iuxta ergo tria que querũtur tribus pũctis presens cõsideratio explicabit. Prim⁹ erit de qlitate ꝛ figuris corpoꝝ ĩ qb⁹ demones apparẽt. Secũdus erit de subintratiõe demonũ in corpib⁹ obsessoꝝ Terti⁹ erit si possunt demones essentie anime illabi quod est animam subintrare.

¶ De qualitate ꝛ figuris corpoꝝ in

quibus demones apparent.

Rimus punctus est de qualitate et figuris corporum in quibus demones apparent. Circa quod notat seraphicus doctor Bonaventura dicens in suo secundo loquens de angelis bonis et malis quod in angelis duplex est vis scilicet contemplatiua qua conuertuntur ad deum et fruuntur eo et administratiua secundum quam descendunt ad nos et condescendunt nobis: et vt congrue eius nobis condescendant indigent solatio corporis assumpti quod assumunt angeli sicut organum vel instrumentum ad operandum et sicut signum ad seipsos manifestandum et sicut operimentum vel habitaculum ad conuersandum vel ad nos letificandum et confortandum et si corpus assumptum coniungitur angelis sicut instrumentum motori. Hoc enim magis requirit exigentia ex parte nostra quam ex parte sua. Et est sciendum quod corpus effigiatum humana effigie, magis competit operationi spiritus rationalis. Ideo angelus bonus assumit corpus non quale cunque. sed humana effigie insignitum Et istud corpus sic assumptum dicitur esse corpus elementare. Non quia sit ex quatuor elementis plena mixtione commixtum sicut est corpus complexionatum nec quia sit ex puro et simplici elemento formatum: sed quia principaliter formatur ex aere cum mixtione aliqua alterius elementi sicut videmus in nube que non est corpus plene mixtum habet tamen in se naturas plurium elementorum Per hunc autem modum est corpus ab angelo sumptum quia principaliter ab aere est formatum intelligitur concurrente ad hoc natura alicuius vaporis aquei vel terrei que quidam facit tam ad veritatem condepressationis quam ad multiformitatem coloris. hanc autem non oportet angelum de longinquo cogitare cum aer pro magna sui parte sit commixtus vaporibus Secundum veritatem autem tenendum est quod angeli tam boni quam mali assumunt corpora non de natura celesti sed elementari non simpliciter nec plene mixta sed medio modo vt pote ex aere vaporabili angelus tamen malus accipit ex parte inferiori bonus vero ex superiori

¶ De figuris vero corporum in quibus demones apparent vt plurimum sunt turpissime. Et ideo si secundum eius difformitatem in peccando permitteret deus quod correspoderet figura corporis assumpti non esset aliquis homo viuens qui eius visionem horribilem posset tolerare. Unde et virgo gloriosa pro singulari dono petiit a filio quod in morte sua non appareret ei dyabolus credendum est quod christus eius dulcissimus filius reuelauit sibi turpidinem eius et hinc est quod pictores omnes deformitates serpentinas et brutales quas vident et quas excogitare possunt depingunt in figuris demonum. Unde legitur de quodam pictore quod quotienscunque depingebat imaginem virginis cum omni studio ipsam pulcherrime effigiebat sed cum pingebat dyabolum cum omni diligentia difformius quo poterat describebat propter quod indignatus dyabolus contra eum procurauit quomodo pictor ille haberet verbum cum vxore cuiusdam militis illius ciuitatis vbi erat finaliter tantam ardorem posuit inter eos quod concordauerunt se mutuo et nocte quadam acceptis plurimis iocalibus

auri et argenti recesserunt. dyabolus autem cum vidit quod erant extra ciuitatem ascendit campanile ecclesie et pulsauit campanam sicut consueuit pulsare pro igne vel pro accipiendum armis: exeuntes autem homines per ciuitatem querebant quid hoc esset Respondit dyabolus qui pulsabat quod pictor ille portabat extra ciuitatem vxorem talis militis: exeuntes ergo propter illam vocem ceperunt pictorem illum cum militis vxore et posuerunt eos in carcere: maritus vero qui presens erat in captione eius sperans quod altera die ambo per iusticiam perimerentur dolens de pulchritudine capillorum vxoris prescidit capillos eius quos secum duxit ad domum suam. Cum ergo valde angustiati et timore concussi ambo nocte illa manerent in carcere recordatus est pictor de virgine beata quam ipse summe pulcherrimam depingebat et cum magna deuotione recommisit se sibi quatenus dignaretur eos liberare a periculo illo. Et ecce regina angelorum dei mater pulcherrima apparuit eis in carcere soluitque eos a vinculis et aperuit portas carceris precepitque pictori quod iret in domum ac si nihil sibi accidisset. precepit etiam mulieri illi quod iret in domum suam et secrete iuxta maritum suum qui in lecto erat accumberet et disparuit virgo beata. Illi vero impleuerunt omnia sicut eis preceperat. Cumque euigilaret miles inuenit apud se vxorem suam et miratus quesiuit quis esset: que respondit quasi admirans et quis debeo esse nisi vxor vestra. Et ille nunquid ego te cepi cum pictore et dimisi in carcere heri et deduxi capillos tuos quos manu propria a capite tuo prescidi. Respondit illa somniastis illud domine. Ille ergo surgens a lecto quesiuit capillos et non inuenit ostendens et illa caput suum nihil deficiebat de capillis eius. Venit ergo vir eius ad alios ciues qui secum fuerant in captione et quesiuit ab eis si recordabantur de tali facto quod acciderat die preterita. Dixerunt quod sic. Narrauit quomodo vxor sua erat in domo cum omnibus suis capillis et dicebat quod erat somnium. venerunt etiam in domo pictoris et inuenerunt eum sicut si nihil male fecisset occupatum in picturis suis et finaliter meritis virginis gloriose omnes in vnum concordauerunt quod illud fuerat somnium. Ecce ergo quanta demonis malicia propter picturam sue difformitatis

¶ Et notandum quod licet dyabolus vt communiter sicut depingitur in talibus deformibus figuris se presentet sicut cum decepit euam sub figura serpentis sepe tamen deo permittente vt leuius decipiat transfigurat se in angelum lucis secundum apostolum sicut etiam legitur apparuisse in figura crucifixi. Sed diceres in quo tunc potest cognosci quod sit angelus malus. Respondetur quod in .iiij.

¶ Primum est: quia licet in talibus figuris se representet semper tamen si diligenter inspiciatur ducit aliquam difformitatem vt caudam vel quid simile. Secundum est quod si apparens in principio letificat et post recessum tristem homines dimittit non sic angelus bonus: quia in principio turbat sicut patet de gabriele cum apparuit danieli. Daniel. viij. Et cum ap

paruit virgini. Luce primo: quia turbata est in sermone eius: sed post recessum dimittit hominem cum magno gaudio et leticia. Tertium est quod indurat hominem in malo quod suggerit sicut declarauit beatus pater noster franciscus. fratri rufino in hoc periculo laboranti: vt patet in cronicis minorum. Angelus autem bonus non indurat in malum: sed auertit a malo et mollificat ac inclinat ad bonum. Quartum est quod si aliquid ei turpe respondeatur per illum cui apparet in eius contemptum et derisionem statim euanescit sicut patet in dicta cronica minorum: quia cum beatus franciscus vellet liberare predictum fratrem rufinum inter cetera dixit sibi vt itelligas quod ille qui tibi apparuit in figura crucifixi non est christus sed dyabolus dices ei cum tibi apparuerit et dixerit ego sum christus aperi os tuum et ponam tibi feces: quod cum faceret frater rufinus indignatus dyabolus cum magno tumultu recessit confringens lapides et rupes. Unde et vsque in hodiernum diem apparet horribilis illa fractura rupium in monte aluerne.

¶ De subintratione demonum in corporibus obsessorum.

Secundus punctus est de subintratione demonum in corporibus obsessorum et de expulsione eorum. Circa hoc notandum est quod non est ponendum in dubium quod sit obsessio corporum per demones cum euangelia hoc manifeste exprimant in pluribus locis. Sed diceres quomodo demones possunt intrare corpora et ea obsidere. Respondetur quod demones per naturam subtilitatis sue et spiritualitatis possunt quecunque corpora penetrare et in eis sine obstaculorum impedimento subsistere. Item per rationem sue potestatis possunt ea corpora in quibus sunt commouere et conturbare: et ideo demones subtilitate et potestate nature possunt corpora humana penetrare: et ita intrare. possunt etiam vexare nisi prohibeantur a virtute superiori et cum permittuntur a deo introire et vexare dicuntur corpora obsidere. Et si queras quare hoc permittit deus. Respondetur quod propter tria vel ad sue glorie ostensionem vel ad peccantis correctionem vel ad nostram instructionem. Sed ex qua istarum causarum determinate hoc deus permittat latet humanam industriam propter hoc: quia occulta sunt dei iudicia. verba sunt domini Bonauenture in secundo sententiarum distinctione .ix. Et si velis scire super quos habet dyabolus maiorem potestatem ad obsidendum eos post christi passionem. Respondetur quod super excommunicatos precisos ab ecclesia habet dyabolus potestatem vexandi corporaliter. Unde .i. Cor.v. Judico illum qui huiusmodi est tradere sathane in interitum carnis. In non precisis autem potestatem non habet dyabolus nisi quantum a deo permittitur vt dictum est vel ad peccati punitionem vel ad aliorum terrorem et correctionem vel ad glorie dei ostensionem vel ad bonorum coronam et exercitationem. Et si dicas nunquid ante passionem christi habebat pote-

statem etiam vexandi homines. Re spondetur q habebat potestatẽ ve xandi corporaliter omnes preterq̃ il los solos qui priuilegio solo tuebã tur a domino. Job primo. Nonne tu vallasti eũ. non tamen vtebatur dya bolus semper potestate puniendi vt haberet maiorez potestatem seducẽ di per culpam sicut et nũc excommu nicatis et infidelibus sic enĩ dyabol⁹ obmittit aliquando mala facere: vt peius fiat quia non vexando excom municatos vt in primitiua ecclesia tales sententias minus vitant homi nes et minus timẽt. Et hic est q sunt multi precisi excommunicati qui nõ essent si eos vexaret. ¶ Et notandũ q cum aliquem vexat dyabolus po test pro voluntate sua per linguam hominis diuersa formare verba. Et ideo arreptitij aliquando loquun tur idioma ignotum sicut purus lay cus latinum q est manifestum signũ demoniaci. Unde et demon quidam rusticum obsidens requisitus a quo dam magistro coniurante quare nõ recte loquebatur latinum. Respon dit: non possum domare labia illius rustici. Et si queris causaz quare de mones aliqũ sm varietatez lune ma gis affligũt homines q̃ alio tempo re. Respondetur q est duplex causa sicut notat Nicholaus de lyra super Mattheum ca. xvij. declarans qua re discipuli non potuerũt curare lu naticum. ¶ Prima causa est vt per hoc creatura dei: scilicet ipsa luna in fametur vt Hieronymus et Chrisosto mus dicunt. ¶ Secunda est: quia pro pter molliciem cerebri in nouilunio quando habundant humida sup que luna habet dominium: cerebrum est aptius vt demon in ipso aliquid opẽ retur hinc demones secundum certa augmenta lune perturbãt hominis fantasiam quando considerant cere brum ad hoc esse dispositum. ¶ Nũc videndum est de eorum expulsione. Circa quod notandum est q demo nes non nisi virtute diuina possunt a corporibus expelli immediate vel mediantibus angelis qui freqũẽter in talibus sunt executores diuine vo lũtatis: nec aliqua res sensibilis aut virtus corporalis potest in eis ali quid agere directe vel indirecte cum sint omnino spirituales substantie per quod possint ad aliquid cõpelli nec per consequens ab obsessis cor poribus expelli. Uerũtamen ex euã gelio christi duas doctrinas habe mus ad demones expellẽdos. ¶ Pri ma est vniuersalis scz per nomen ie su. Mar. vltimo. In nomine meo de monia eijcient. Alia est particularis q est quoddam genus demoniorum q non eijcitur nisi in oratione et ieiu nio vt patet Matth. xvij. Unde sicut in diuersis rebus corporalib⁹ admi nistrandis diuersi angeli a deo pre parantur et diuersorum ordinum. sic etiam in diuersis temptationib⁹ de mones habent specialem affectum q aliqui potentissime temptant de diuitijs congregandis aliqui de ho noribus appetendis. Unde et aliqui dicunt spiritus superbie et aliq spiri tus luxurie. ¶ Iste autem demon de quo loquitur christus habebat virtu tem temptãdi potissime de vitio car nis quod vitium potissime refrena tur per orationem et ieiunium: et per consequens demon in talibus tem ptans per talia superatur. ¶ Radix

tamen expulsionis demonum vera credulitas est vt declaratur a christo capitulo eodem. Cum eñ quererent discipuli quare nõ potuissent expellere illum demonem. Christus respondit propter incredulitatem vestraȝ.

¶ Et si queras an aliquo modo virtute herbarum .vel armonie possint expelli demones. Respõdetur ꝙ ita parua posset esse illa vexatio ꝙ penitus expelleretur quod facerent non agendo in demonem cuȝ sit spiritus separatus: sed agendo in ipsum vexatum a demonio. Vexat eñ dyabolus secundum dispositionem maiorem vel minorem melancolicam vel colericam ꝛc. Herbe autem et armonie multuȝ possunt immutare dispositionem corporis cum quedaȝ incli nent ad leticiam quedaȝ ad tristiciã ꝙ etiam patet de armonijs vt patet octauo pollitice vbi aristoteles vult ꝙ diuerse armonie habent prouocare diuersas passiones in homine.

¶ Hoc etiam refert boetius in musica sua ꝛ auctor de ortu scientiarum vbi loquens de vtilitate musice dicit ꝙ valet ad curanduȝ vel alleuiandũ diuersas infirmitates: ꝛ ita patet ꝙ herbe ꝛ armonie causare nõ possunt in homine dispositionem contrariã illi vexationi qua dyabolus vexare conatur hominem. ¶ Ex quo sequitur ꝙ ceteris paribus sit vexatio debilior non videtur tamen quomodo herbe vel armonie possunt in homine dispositionem aliquam causare ꝓpter quam homo nullo modo vexari posset a demone si permitteretur: q2 dyabolus mouendo solum localiter vapores ꝛ ipsos spiritus inordinato motu possent hominem multum vexare. Herbe autem vel armonie nullam dispositionem causare possunt in homine sua naturali virtute per quam prohiberetur demon predictã commotionem facere. Contingit tamen quandoq ꝙ dyabolus non ꝑmittitur hominem vexare nisi vexatione ita parua ꝙ per aliquam fortem dispositionem ad contrariuȝ totaliter tolleretur: ꝛ tunc alique herbe vel armonie possent corpus hominis ita ad contrarium disponere ꝙ illa vexatio totaliter amoueretur verbi gratia dyabolus quãdoq posset hominem vexare vexatione tristicie: ita debiliter ꝙ per aliquas herbas vel armonias que haberent causare dilatationem ꝛ diffusionem spirituum qui sunt motus contrarij tristicie totaliter amoueretur illa tristicia. ¶ ꝙ autem dicitur primo Reg. xvi. ꝙ saul qui vexabatur a demone alleuiabatur quando dauid cytharã percutiebat coram eo ꝛ ꝙ recedebat spiritus malus. ¶ Dicendum est ꝙ bene verum est ꝙ per tactum cythare virtute naturali illius armonie alleuiabatur aliquantulum afflictio saulis inquantum illa armonia aliqualiter dulcorabat appetitum eius per auditum per quam dulcorationem redebatur minimus actus ad illam vexationem. Sed ꝙ spiritus malus recederet a saule quando dauid cytharizabat coram eo hoc erat ꝓpter vi cruc꜒ ꝙ sat꜒ expsse dr i glo. vbi dr. sic erat dauid cãtic꜒ musice eruditus. diuersoꝝ sonoꝝ rationabilis moderatorq cõceptus vnitatẽ eẽntie significat q varijs modis quo

tidie resonat dauid in cythara sua malignuz spiritum compescuit non quia tanta esset vis in cythara: sz in signo crucis que in ligno τ cordarũ extensione gerebatur que iam tunc demones effugabat hec de mēte Ri chardi in questionibus de quolibet sine preiudicio sententie melioris.

Ex predictis excluditur vnus error in quo istis tēporibus incidunt aliqui exorciste quomodo cōiurant obsessos a demonibus τ illi demoniaci respondent τ dicũt ꝙ sunt homines mortui vel viui qui ambulant ibi et hec est alia species deceptionis dyaboli: quia bene scit dyabolus oēs q̄ male viuunt: τ vt ponat eos in desperatione τ audientes in errore. ¶ Dicũt ego suz talis homo vel talis mulier ꝙ tamen est falsum: qꝛ vna substantia existentis vel assistēs non potest esse in altera nec minus in duobus locis τ vt dyabolus celet et coloret suam deceptionē dicit ego suz talis homo τ ambulo i hac pena propter talia peccata que feci et fingit modum loquendi eius τ modum ambulandi: τ ideo faciatis ꝙ dicantur pro me tales misse τ similia vt exeam ab hac pena τ totum est falsum τ deceptio magna: qꝛ si exorcista sapiēs τ virtuosus coniurauerit euz recte ipse dicet si est spiritus etiaz si sibi displiceat quia nunꝙ legimus ꝙ christus vel sancti tales spiritus inuenerint in hominibus quos sanauerunt Sed demones cambiũt τ alterutrāt nomina ꝙ citius possunt facere ꝙ figuras: constat autem ꝙ ipsi laborāt vt alterutrent figuras ad inhonorationem τ diffamationem seruorum τ creaturarum dei vt supra dictum est ergo multo fortius τ leuiꝰ alterutrabunt nomina τ decipiuntur simplices in hoc ꝙ precipiũt eis ꝙ faciāt dicere missas τ facere alia bona. cum multotiens dyabolus suadeat bonũ propter malum finem sicut supra patuit octaua consideratione cum de malicia demonum ageretur. sic hic precipiunt bonum propter malum finem scilicet vt tales si viuunt desperent τ vt alij audientes in errorē inuoluantur. ¶ Nunquid in vitis patrum sepe legimus ꝙ dyaboli mouebant antiquos senes ꝙ facerent sancta opa. O insipiētes exorciste nunquid legistis in euangelio. Luce. xi. ꝙ erat iesus eijciens demonium forsitan inuenistis in euāgelijs ꝙ erat iesus eijciens homines de corporibus obsessoruz nunquid dans doctrinam christus eijciendi demones in fine euāgelij marci dicit. *Signa autem eos qui crediderint hec sequentur. In noīe meo demonia eijcient* non dicit homines eijcient ab hominibus. Respondeat insipiens exorcista si verum est ꝙ petrus est in corpore iohānis quis dedit ei talem potestatem ad expellendum eum inde quia christus non dedit potestatem nisi ad expellenduz demones. Errēt ergo nimis exorciste cum sua ignorantia credentes dyaboli mendacia τ facientes ꝙ alij simplices credant τ ideo digni sunt magna pena apud deũ τ homines. ¶ Sed remanet vna magna difficultas si verum est ꝙ homines mortui non possunt ambulare in hominibus viuis sicut demones: quomodo ergo dicunt illi qui transpassantur vel rapiuntur de hoc mundo ad alterum ꝙ viderunt ali-

quos homies vel mulieres quasi ad huc viuebāt in presenti vita sustineri graues penas in alio mundo. Sicut ergo isti sunt hic ꝛ illic vt viuāt hic et ibi puniantur ita non erit mirum ꝙ homines viui vel mortui licet sint in suis existētijs alibi ꝙ ambulant sicut demones in hominib⁹.

¶ Pro solutione huiusmodi notandum ꝙ nulla persona potest videri in duobus locis naturaliter quia absentia presentie priuat visionem in omni loco ab actione sua. Requirit enim noticia int..itiua. iiij. scilicet presentiam existentiam causationez et motionem potentie: sicut notat Franciscus de maronis in prologo sui primi sententiaruz. q. xvij. Tenēdum ergo est tanꝗ verum ꝙ nec angelus bon⁹ nec mal⁹: nec hō sanct⁹ nec mulier sctā: nec hō ꝑuersus nec mulier ꝑuersa pn̄t eē simul in diuersis locis: quia cum gabriel erat cum daniele vel cum zacharia vel cum virgine maria pro tunc non erat in alio loco sic etiam demones quia cū azmodeus de quo thobie. iij. erat in domo sare non erat in alio loco ita etiam nec viuentes possunt hic viuere et esse simul in alio mūdo quia impossibile est ꝙ sint per assistētiaz hic et ibi. quid ergo est dicenduz ad ea que dicuntur. Respondetur ꝙ est vna consideratio talis cuz homo viuus transit ante speculum vel ponit se ante eum tunc speculum ostendit imaginem suam non diminutam in sua assistentia et cuz inde amouetur nō apparet imago in speculo sic homo qui viuit ꝛ est in peccato imago eius potest apparere in sepulchro infernali quia in speculo ante quod est: et cum iustus etiam viuit imago sua vel nomen videtur in li. vite et in conuiuio eternali. quod autē hoc posset eē ptz qꝛ christus dixit de talibus luce. x. Gaudete quia nomina vestra scripta sunt in celis ꝛ sic etiā nomina malorum scripta sunt in inferno et tamē maioris efficatie sunt nomina ꝙ imagines in speculo non est ergo verum ꝙ homines male viuentes sint in inferno sed bene eorū nomina vel figure.

¶ Quod demones nō possunt essentiam anime intrare.

Ertius punctus huius considerationis est an demones possint illabi essentie anime ꝙ est animaz penetrare vel an possunt malas cogitationes immittere. Ad primuz dicitur ꝙ ista est proprietas solius dei. solum enim qui creauit animam potest essentie eius illabi ipsam substantialiter intrare et penetrare. Ideo ecclesia cātat in hymno vsꝗ sol illabitur. et in collecta amorez pectoribus nostris purificādum illabere. Sed nec bonus angelus nec malus illabi potest essentie anime vt intret substātialiter in ipsam per essentiam penetrando. Sic ergo demones non possunt intrare cor hominis. i. animaz hominis per essentiam sed tantum potentiā scilicet per suggestionem quam extra operaꝛ sicut dicitur Osee. vij. Oēs adulterantes quasi clibanus succensus a coquēte. ꝙ autem magister in

quirit.viij.distin.secundi sententia-rum an demones substantialiter intrant corpora obsessorū vel ideo di-cantur intrare vel exire: qꝛ ibi mali-cie sue opus exercent dei permissio-ne vel non exercent ꝛ determinat ꝙ nō substātialiter intrāt corpora hoīꝫ sed ꝓpter malicie sue officiū intrare dicunē de quibus pellere dicunē tñ non nocere sinunē: sed hoc non fa-cit ad ꝓpositum: qꝛ ipse ꝛ beda ibi lo-quunē de corde ꝛ patet ꝙ ibi cor acci-pitur ꝑ spū rationali. Unde ꝛ addu-cunt illud Hester.v. cur tēptauit sa-thanas cor tuū de quo constat ꝙ erat obsessus a demone. Sed est difficul-tas: qꝛ aliq̄ libri habent anama cur impleuit sathanas cor tuū. Si ergo dyabolus implet cor vester ꝙ possit anime illabi. Respōdit sanct⁹ Tho. in summa cōtra gentiles lib.iiij.ca.xviij.ꝙ cū dyabolus sit creatura nō implet aliquid participatiōe sui nec potest mentē inhabitare ꝑ suā sub-stantiā sed dicit aliquos implere ꝑ effectū sue malicie. Unde ꝛ paul⁹ di-cit ad quendā aetuum.xiij. O plene oīm dolo ꝛ oīm fallacia nō est sic de spūsancto qui cū sit deus ꝑ suā sub-stantiā mentē inhabitat ꝛ implet.

¶ Tenendū est ergo ꝙ demones in-trare possunt corpora sed non corda id est nō possunt illabi aīabus. Nec obstat ꝙ dyabolus rōcinet ꝛ formet verba per os obsessi cū hoc non ve-niat ex defectu anime: sed ex debili-tate corporis. ꝙ sic acidere solet quā-do spūs immūdus sedet in illis par-tibus seu membris in quibus conti-netur fortificatio anime imponit in eisdem magnam ponderositatem cu-iusdam oneris qd sustinere non pos-sunt: ꝛ sic quasi confringens sensus qui sunt ianue intellectus quadam obscuritate nigra accipit potestatē in illis quod sepe contingit ex cor-ruptione vini vel febris vel magni frigoris vel ex aliis debilitatib⁹ qs cognoscimus inuenire ab extrinse-co ꝛ ne dyabolus hoc ꝓbaret in Job quando habuit a deo potestatem super carnem suam fuit ei inhibitio posita a deo per hec verba. ecce ī ma-nu tua est: veruntamen animam illi⁹ serua Job.ij. quasi diceret sibi deus solo modo obserua quod non amo-ueas ei intellectum debilitando me-moriam anime ipsius opprimendo eius intellectum ꝛ sapientiam cor-dis eius suffocando eius principalē habitationem oneris incompeten-ti: licet ergo dyabolus immisceat se carni non tamen potest anime misce-ri sic ꝙ ipsam penetret cum hoc sit solius deitatis vt dictum est Hec enī sola potestatem habet penetrando naturam anime taliter: ꝙ non soluꝫ eam apprehendit et vndiqꝫ eam cir-cuit sed ipsam sic penetrat ꝙ inti-mior est anime q̄ anima sibi ipsi.

¶ Circa secundum vero an scilicet demones possint immittere malas cogitationes et videtur ꝙ sic quia dyabolus misit in cor iude vt trade-ret dominum Johā.xiij. In contra-rium est Beda qui super illud euan-gelij Math.xv. De corde exeunt ma-le cogitationes furta homicidia ꝛc. dicit ꝙ dyabolus non ē immissor ma-larum cogitationuꝫ sꝫ incēsor. ¶ Di-cendū ergo ꝙ dyabol⁹ pōt dici immis-sor cogitationuꝫ vno modo per hoc

sed ꝙ imagines rerum sensibilium delectantius impeimit instrumento imaginationis quia data est ei potestas vt misceat seipsum sensibili et immutet ipsum. quando sicut permittitur immiscere imaginibus rerum delectabilium ⁊ sic immittit cogitationes de rebus delectabilibus sicut aliquis ponens ante me speculum immittit mihi visum rei que resultat in speculo. Scit enim diabolus ꝙ delectabile apprehensum mouet: ⁊ ideo imitit apprehensionem rei delectabilis: vt apprehensio rei delectabilis moueat hominem ad concupiscendum rem delectabilem et sic potest dicere immittere cogitationem sed non potest immittere cogitationem malam que sit peccatum que est mala voluntas. ¶ Et ideo bene dicit beda ꝙ diabolus non est immissor malarum cogitationum id est malarum voluntatum quia non eas immittit proprie nisi per actionem vel causam voluntariam ⁊ sic apprehensio delectabilis generat malam voluntatem non tanquam causa necessaria sed tanquam occasio. immittit ergo diabolus cogitationem mali per modum consulentis sicut angelus bonus immittit cogitationem boni ⁊ talis imissio proprie dici sugggestio. ¶ Quo fine debet terminari bellum demonum.

Duodecima ac vltima consideratio oportet iam finem ponere huic libro que tribus passibus mensurabitur. Primus erit de causa quare demones sunt in mundo. Secundus de cessatione sui belli et principatus. Tertius de eorum perpetua reclusione et punitione in inferno. ¶ Quare demones sunt in mundo.

Primus passus est scire quare demones sunt in mundo. Ad quod breuiter respondetur ꝙ causa quare demones sunt in mundo est propter exercitium bonorum et propter decorem vniuersi. consistit enim decor vniuersi in quadam difformitate rerum: vt patet in sole luna et stellis. patet etiam in deformitate elementorum volatilium. piscium. serpentum. brutorum ⁊ facierum hominum. patet etiam in diuersitate temporum et lucis ac tenebrarum. ¶ Similis questio fieri potest quare mali homines sunt in mundo cum tantum noceant bonis. Et patet causa quia omnis malus secundum Augustinum vel ideo viuit vt corrigatur vel vt per eum bonus exerceatur. In quo decus relucet vniuersi. Unde ad propositum augustinus. in. xi. de ciuitate dei capitulo decimo octauo. dicit ꝙ deus non crearet vllum angelorum vel hominum quem malum esse futurum presciuisset nisi pariter nosset quibus eos bonorum vsibus commodaret atque ita ordinem seculorum quasi pulcherrimum carmen ex quibusdam quasi antitetis honestaret. Et si queratur quid vocat augustinus antiteta dicitur ꝙ sunt quedam locutionis ornamenta que fiunt per contraria sicut loquitur apostolus secundo Corinthio. vi. per gloriam ⁊ ignobilitatem per infamiam et bo

nam famam. ¶ Unde sicut in talib⁹ varietatibus apparet decor. ita in vniuerso decor boni magis refulget ex ista punitione mali ⁊ bonitas angelorum et malicia demonum.

¶ De cessatione principatus ⁊ belli demonum contra genus humanum.

Secundus passus est de cessatione belli demonum contra genus humanuꝫ. Cum eñ fuerit completus numerus electoruꝫ ⁊ vniuersum suum completum habuerit decorem cessabit in finali iudicio cessabit omnis presidentia ⁊ principatus demonum sic ꝙ non remanebit nisi principatus eternus iesu christi domini nostri. Unde dicitur primo Corin. xv. Cum euacuauerit omnem principatum et potestatem et virtutem oportet autem illum regnare donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius. super quo dicit glo. duꝫ durat mũdus angeli angelis p̄sunt demones demonibus: homines hominibus ad vtilitatem viuentiuꝫ vel deceptioneꝫ: sed omnibus collectis iaꝫ omnis prelatio cessabit: quia necessaria non erit. Hanc autem prelationem dicitur christus euacuare: qꝛ suos omnes exaltabit in regno qui hic fuerunt humiles sicut ipse ex humilitate regnat. Principatum dicit maiores: potestatem minores. Uirtutem dicit illos qui mirabilia faciunt vel fortes homines. sed tunc cessabit omnis creature prelatio in angelis ⁊ hominibus: cessabit timor regnabit charitas: non erit inter p̄sidentes ⁊ subditos vlla dissensio. Oportet autem illum: id est christũ regnare. tunc scilicet aperte interiꝫ autem regnat occulte donec ponat inimicos suos: scilicet demones et damnatos voluntarios vel coactos in futuro iudicio sub pedibus eius: id est sub plena subiectione vt ipm hominem deum et regem omnium agnoscat. Et est sensus interiꝫ oportet regnum eius manifestari donec euꝫ regnare fateantur omnes inimici eius. tunc eñ impii eum regnare ipsa regni eius manifestatione confusi fatebuntur. nec est intelligendum ꝙ tunc christus desinet regnare. quia li donec non facit exclusionem futuri regni. sicut Matthei. i. dicitur de ioseph ⁊ maria ꝙ non cognoscebat eam donec peperit filiuꝫ suum primogenitum. Et si queras quomodo ergo angeli manebũt euacuato principatu: dic ꝙ manebunt ordines angelorum distincti quantũ ad eminentiam glorie secunduꝫ hierarchias ⁊ ordines: ⁊ sic etiam demones manebunt distincti quantuꝫ ad magnitudinem pene secundum hierarchias ⁊ ordines vnde ceciderunt.

¶ De reclusione perpetua demonũ in inferno.

Tertius passus ⁊ vltimus est de reclusione perpetua demonum in inferno. Uñ cessante bello demonuꝫ. in facie iudicis magni

domini nostri iesu christi audient demones vna cum damnatis illam terribilem sententiaz. Mat.xxv. Discedite a me maledicti in ignem eternũ q̃ parat⁹ est dyabolo ꝛ angelis eius. Et sequitur: ibunt hi in supplicium eternum. ¶ Super quo verbo dicit glo. frustra ergo Orige. spondet liberationem post multos annos malis hominibus ꝛ ipsis demonibus. ¶ Dixerat eñi Origenes q̃ post hãc sententiã ite maledicti in ignẽ eternuz post multos dies: id est post mille annos visitandi ꝛ liberandi sunt: sed hoc ecclesia non recipit: dictum est eñi ibunt impij in suppliciũ eternum: quod autem eternum est omni fine caret. Et sicut gaudium eternuz ita ꝛ supplicium. hec ex laterali glo. sup illud Esa. xxiiij. Et cõgregabũt i ꝯgregationẽ vni⁹ fascis in lacũ ꝛ claudent ibi in carcerez. nũq̃ ergo liberabuntur: sed in momẽto in ictu oculi dabitur executioni sententia christi. ¶ Sic ergo subito data sententia demones cum condemnatis detrudentur perpetuo ignibus infernalibus. Unde Apo. xviij. Hoc ĩpetu mittetur babylon ꝛ vltra iã nõ inuenietur. Et iterum Apo. xx. dyabolus qui seducebat eos: missus est in stagnum ignis ꝛ sulphuris vbi et bestia ꝛ pseudo prophete cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum. ¶ Et sicut demones cum damnatis ibunt in ignem eternuz sic angeli boni cum electis ibunt cum christo rege seculorum in vitam eternam quã nobis concedat iudex ille supremus verus de⁹ ꝛ homo iesus [illegible] uator noster alpha ꝛ o p[illegible]

finis: qui dedit mihi paup[illegible] inutili seruo suo presentẽ li[illegible] cipiare ꝛ finire. Tibi ergo iesu c[illegible] sime qui dedisti noticiam fidei ill[illegible] quos credituros ante mundi initiuz nosti. Tibi cuius magnitudo incomprehensibilis: cuius gloria inestimabilis cuius iussio fortis. cui⁹ dispositio iusta. cuius iudicia vera: cui⁹ clementia super omnia opera tua extenta. Tibi quem nemo nisi corde attingit purgatus: quẽ nullus nisi operibus inuenit probatus: cui nullus adest nisi mente ꝛ corpore castus. Tibi qui es cecoruz oculus infirmãtiũ verissima salus pes claudorum: lingua mutorum: fortitudo omnium seculorum. Tibi qui es vita et via salutis vita: ꝛ omniuz te postulantium inuictissima dextera. Tibi qui es diuitie pauperum consolatio tribulantium erector humilium ꝛ destructor extollentium. Tibi a quo incrementuz accepit iustus. sanctificatur perfectus ꝛ coronatur in bono opere consummatus. Tibi qui odis iniquos damnas iniustos: deijcis elatos. ꝛ cõfundis superbos. Tibi qui das penitentibus veniam. peccato mortuis vitã. nec abnegas te rogantibus misericordiam consuetam. Tibi qui peccatores non despicis: sed delicta condemnas non odis peccãtes: sed peccata detestaris non hominez: sed scelera insectando consummis: et non creaturam sed culpam extirpas. Tibi cuius iusticiam iniquitas nostra commendat scelera nostra te iustum affirmant: quia vnde iustus es inde [illegible] Unde sanctus es: in[illegible]nis. Unde verus es

nam famam. ¶ Unde sicut in talib⁹ varietatibus apparet decor. ita in vniuerso decor boni magis refulget ex ista punitione mali ꝛ bonitas angelorum et malicia demonum.

¶ De cessatione principatus ꝛ belli demonum contra genus humanum.

Secundus passus est de cessatione belli demonum contra genus humanū. Cum enī fuerit completus numerus electorū ꝛ vniuersum suum completum habuerit decorem cessabit in finali iudicio cessabit omnis presidentia ꝛ principatus demonum sic ꝙ non remanebit nisi principatus eternus iesu christi domini nostri. Unde dicitur primo Corin. xv. Cum euacuauerit omnem principatum et potestatem et virtutem oportet autem illum regnare donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius. super quo dicit glo. dū durat mūdus angeli angelis ꝓsunt demones demonibus: homines hominibus ad vtilitatem viuentiū vel deceptionē: sed omnibus collectis iā omnis prelatio cessabit: quia necessaria non erit. Hanc autem prelationem dicitur christus euacuare: q suos omnes exaltabit in regno qui hic fuerunt humiles sicut ipse ex humilitate regnat. Principatum dicit maiores: potestatem minores. Uirtutem dicit illos qui mirabilia faciunt vel fortes homines. sed tunc cessabit omnis creature prelatio in angelis ꝛ hominibus: cessabit timor regnabit charitas: non erit inter ꝓsidentes ꝛ subditos vlla dissensio. Oportet autem illum: id est christū regnare. tunc scilicet aperte interim autem regnat occulte donec ponat inimicos suos: scilicet demones et damnatos voluntarios vel coactos in futuro iudicio sub pedibus eius: id est sub plena subiectione vt ipm hominem deum et regem omnium agnoscāt. Et est sensus interim oportet regnum eius manifestari donec eū regnare fateantur omnes inimici eius. tunc enī impiī eum regnare ipsa regni eius manifestatione confusi fatebuntur. nec est intelligendum ꝙ tunc christus desinet regnare. quia li donec non facit exclusionem futuri regni. sicut Matthei. i. dicitur de ioseph ꝛ maria ꝙ non cognoscebat eam donec peperit filiū suum primogenitum. Et si queras quomodo ergo angeli manebūt euacuato principatu: dic ꝙ manebunt ordines angelorum distincti quantū ad eminentiam glorie secundū hierarchias ꝛ ordines: ꝛ sic etiam demones manebunt distincti quantū ad magnitudinem pene secundum hierarchias ꝛ ordines vnde ceciderunt.

¶ De reclusione perpetua demonū in inferno.

Tertius passus ꝛ vltimus est de reclusione perpetua demonum in inferno. Unde cessante bello demonū. in facie iudicis magni

domini nostri iesu christi audiet de= mones una cum damnatis illam ter ribilem sententiaz. Mat.xxv. Discedite a me maledicti in ignem eternũ q̃ parat⁹ est dyabolo et angelis eius. Et sequitur: ibunt hi in supplicium eternum. ¶ Super quo verbo dicit glo. frustra ergo Orige. spondet li= berationem post multos annos ma= lis hominibus et ipsis demonibus. ¶ Dixerat enĩ Origenes q̃ post hãc sententiã ite maledicti in ignẽ eter= nuz post multos dies: id est post mil le annos visitandi et liberandi sunt: sed hoc ecclesia non recipit: dictum est enĩ ibunt impij in suppliciũ eter num: quod autem eternum est omni fine caret. Et sicut gaudium eter= nuz ita et supplicium. hec ex laterali glo. sup illud Esa. xxiiij. Et cõgrega= bũt i cõgregationẽ vni⁹ fascis in lacũ et claudent ibi in carcerez. nũq̃ ergo liberabuntur: sed in momẽto in ictu oculi dabitur executioni sententia christi. ¶ Sic ergo subito data sen= tentia demones cum condemnatis detrudentur perpetuo ignibus in= fernalibus. Unde Apo. xviij. Hoc i= petu mittetur babylon et ultra iã nõ inuenietur. Et iterum Apo. xx. dya= bolus qui seducebat eos missus est in stagnum ignis et sulphuris ubi et bestia et pseudo prophete cruciabun tur die ac no te in secula seculorum. ¶ Et sicut demones cum damnatis ibunt in ignem eternuz sic angeli bo ni cum electis ibunt cum christo re= ge seculorum in vitam eternam quã nobis concedat iudex ille supremus verus de⁹ et homo iesus christus sal= uator noster alpha et o principium et finis: qui dedit mihi pauperculo et inutili seruo suo presentẽ librũ prin cipiare et finire. Tibi ergo iesu dulcis sime qui dedisti noticiam fidei illis quos credituros ante mundi initiuz nosti. Tibi cuius magnitudo incom prehensibilis: cuius gloria inesti= mabilis cuius iussio fortis. cui⁹ dis= positio iusta. cuius iudicia vera: cui⁹ clementia super omnia opera tua ex tenta. Tibi quem nemo nisi corde at tingit purgatus: quẽ nullus nisi ope ribus inuenit probatus: cui nullus adest nisi mente et corpore castus. Ti bi qui es cecoruz oculus infirmãtiũ verissima salus pes claudorum: lin= gua mutorum: fortitudo omnium se culorum. Tibi qui es vita et via salutis vita: et omniuz te postulantium inui ctissima dextera. Tibi qui es diuitie pauperum consolatio tribulantium erector humilium et destructor extol lentium. Tibi a quo incrementuz ac cepit iustus. sanctificatur perfectus et coronatur in bono opere consum= matus. Tibi qui odis iniquos dam= nas iniustos: deijcis elatos. et cõfun= dis superbos. Tibi qui das peniten tibus veniam. peccato mortuis vitã. nec abnegas te rogantibus miseri= cordiam consuetam. Tibi qui pecca tores non despicis: sed delicta con= demnas non odis peccãtes: sed pec cata detestaris non homines: sed sce lera insectando consumis: et non creaturam sed culpam extirpas. Ti= bi cuius iusticiam iniquitas nostra commendat scelera nostra te iustum affirmant: quia unde iustus es inde iniustos odis. Unde sanctus es: in de peccantes punis. Unde verus es

inde mendaces condemnas. et vnde mitis es inde superbos detestaris. Tibi qui ab initio creaturam singulari misericordia foues potentiali virtute regis ineffabili consilio vel potestate disponis. Tibi qui cōtritorum nō despicis preces nec deprecantium te puro corde spernis clamores. Tibi q frigidas mentes igni tui amoris incēdis et initium boni operis plerūq; nobis nescientibus quibusdam occasionibus formas. Tibi a quo initium est virtutum et augmentum ac perficitur inchoatum. Tibi bone iesu qui es turris fortitudinis a facie inimici sit honor et gloria benedictio et gratiarum actio sine fine. Amen.

Fortalicium fidei quosq; religionis xp̄iane aduersarios aptissime confutans. Jamdudū in plerisq; passibus multipliciter viciatum. Nūc vero magna cum diligentia castigatum: et fideliter emēdatum. Per venerabilē magistrum nostrum guillelmū totani: in sacra pagina professorem: ordinis predicatorum: cōuentus Lugduni. Ad laudem gloriam et honorem cuncti potētis dei itemerate xp̄iferecq; virginis marie: simulctiā ad defensionē et ppagationē prememorate fidei orthodoxe feliciter explicit. Impressum lugd. Per Johannē de romoys. Anno salutis nr̄e. xi. supra millesimū q̄ngētesimū: Impēsis spectabilis viri magri stephani gueynart. Die. xxvi. mensis Nouembris.

¶ Registrum.

✠ ✠✠ a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y z A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z AA Omnes sunt quaterni p̄ter AA et ✠✠ qui sunt duerni.

